Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Mishnayot

ʿim perushe ... Rabenu ʿOvadyah mi-Berṭinorah ṿe-Tosfot Yom Ṭov ...
Ṿe-elu nitosfu ... kol ḥilufe girsaʾot, marʾeh meḳomot ba-Rambam u-ve-Ṭur
ṿe-Sh.ʿA ... u-marʾeh meḳomot ba-Shas

Seder Ḳodashim

Berṭinorah, ʿOvadyah ben-Avraham mi-

Dihrenfurṭ, 543 [1782 oder 1783]

משניות סדר קדשים

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10960

Visual Library

משניות

סדר קדשים

עם פירושי הגאונים המפורסמים

רבינו עובדי' מברטנורה · ותוספות יום טוב

כפי שנדפסו עד היום

ות בכהן ולא יאמר הנ״ין
בחי ואמר זבחי׳תנחו׳כפי

חים
ל הקרבנו׳ הקרינו׳ תנ״ם
לוגו הסם · הרמב״ם בסוף
יאמר נכתוב לא בסלמים
״רוםו סו׳פ׳יתרו
יאת

ואלו נתוספו בכמה דברים

א כל חלופי גרסאות ונוסחאות ששנו חכמים בלשון המשנה · אחת בפנים · ואחת בחוץ · באלו מובאות :

ב מראה מקומות ברמב״ם ובטור וש״ע והרבה תיקונים בנוסחאות ומראה מקומות בש״ס אשר הועתק מתוך הש״ס משניות של הרב הגאון הגדול המפורסם מוהר״ר **ישעיה ברלין** נר״ו :

ונקרא בשם

ראשון לציון

ביאו לנדבה אבל
שלא על׳ לבעלים
א קרבן יחיד שיש לו בעלי׳
זמן עלו לנבור לשם חובה
דוקא כשםתכון כפירו׳

קבלה וכ
הר״ב ויזרוק למן
לי׳ ומ״ש הר״ב ל
״יתיי׳ גופה ועיו

ג ניתן ריווח במקורה קטנה להפריד בין לשון המשנה ובין ציון הפירושים · ובין ענין לענין · בפנים ובמפורשים :

ד לבאר ולתקן · במקום שיברי התי״ט · מחוסרי הבנה · מרוב הטעות · ונקצרו באברים בהעתקה הראשונים · כתוקן הכל יפה

ה המראה מקומות · בפסוקי תנ״ך · נרשמים · באותיות מרובע · למען ירוא נראה בעליל · מקום מבוקשו

ו בסוף המשניות נדפס לוח הטעיות על כל הששה סדרים · למען יוכל כל אחד ואחד להגיה בעצמו

תחת ממשלת הארון החכם החסיד
עטטס קריגס אונד דירעגירענדר
האך וואהל גבאהרנן
האום
קיניגליכר פרייסישר ווירקליכר גהיימט
מגיסטר איבר דיא שלעזישי לנדי דעם
הערן באראן פאן
עקסעלענץ

B. 18.

NEUE EPHRAIMSCHE LEHR-ANSTALT
BETH-HA-MIDRASCH
BERLIN

בדיהרנפורט

בדפוס ה״ה ר׳ יחיאל מיכל מייא״ס יצ״ו מברעסלויא

NEUE EPHRAIMSCHE LEHR-ANSTALT
BETH-HA-MIDRASCH
BERLIN

בשנת **וזבחת כאשר צויתך** לפ״ק

אליכם אישים אקרא

דרשו מעל סדר זרעים • וקראו בהקדמת מחבר (התוספות יום טוב) והתבוננו מה ראה על ככה • ומה הגיע אליו לחברם • ומתנה יודעו דרכיו והתועליות הנמשכות מהם • והיה אך למותר להדפיס שנית הקדמה ההיא • אבל ראיתי כי טוב לעורר הלבבות ולהזכירם בזכרון טוב התפלות שחוברו לה ימ[illegible] נכוניא בן הקנה לכל באי בית המדרש • בכניסתו וביציאתו • ואלו הן :

[illegible]תו מהו אומר

ה׳ אהי שלא יארע דבר תקלה
כשל בדבר הלכה • וישמחו בי
טמא טהו׳ ולא על טהו׳ טמאי
ולא על אסו׳ מותר ולא יכשלו
ר הלכה ואשמח בהם :

ביציאתו מהו אומר

מודה אני לפניך ה׳ אלהי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש • ולא שמת חלקי מיושבי קרנות • שאני משכים • והם משכימים • אני משכים לדברי תורה • והם משכימים לדברים בטלים • אני עמל • והם עמלים • אני עמל ומקבל שכר • והם עמלים ואינם [illegible]ם שכר • אני רץ • והם רצים • אני רץ לחיי העולם הבא • והם רצים לבאר שחת ישנא׳ ואתה אהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם • ואני אבטח בך :

ואחר שעקר למוד המשנה הוא מחצות הלילה • כמו שאכתוב בס״ד הכל באריכות בסוף הספר • ראיתי להציג לפני כל מעיין בספר משניות זה • סדר הברכות • כאשר הם בטור אורח חיים סימן מ״ז • למען יהיו לזכרון בין עיניו לברך תחלה :

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו • וצונו לעסוק בדברי תורה • והערב נא ה׳ אלהינו את דברי תורתך בפינו • ובפיפיות עמך בית ישראל • ונהיה אנחנו וצאצאינו • וצאצאי צאצאינו : וצאצאי עמך בית ישראל • כולנו יודעי שמך ולומד[illegible]מה • ברוך אתה ה׳ המלמד תורה לע[illegible]

ברוך אתה ה[illegible] העולם • אשר בחר בנו מכל הע[illegible]ת תורתו • ברוך [illegible] התורה :

כתוב בספר [illegible] ברית דף קס״ג עמוד ב׳ ובספר תוצאות חיי[illegible] [illegible] הספר [ללמוד [illegible] :

הנני רוצה ללמוד כדי שיביאני תלמוד זה • לידי מעשה • ולידי מדות ישרות • ולידי ידיעת התורה • והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם **יהוה** ובשם **אדני** מתיחדים **יאהדונ״הי** על ידי הנעלם [בדחילו ורחימו] :

תוספות יום טוב

אמר יום טוב תהלת פי יגבר שבאשר הייתי יושב ומחבר מהדורא בתרא דנזיקין • ובכר היו דפוסין ועתיקין • סדר זרעים מועד ונשים • כאשר המה נדודים כשבלת מפורשים • בא אלי מורעק באמות סוחר • את פני ק״ק ימנקא וש״פ • הוא השכם השלם מהר״ר יודא ליב (אחד הדפיס תיקוני שבת מהאר״י ז״ל) בן האלוף מהר״ר דוד הכהן ז״ל מתושבי עיר בירן ואמר אלי את מבוקשי ראיתי • ובתוכו קריתי • אך שניתי • ויבי בפי מדבש נופת וטבע • כבש נפשי בתחתלן ותאנב • על כן עתה באתי ולספר פניך יצאתי • כאשורה להביא לפניך ישועתה בה לראות עיניך • אחר ידעת כי פי׳ המשניות להרמב״ם היותם מועתקים • בבוקה ומבוקה המה מבוקי ומבולקי׳ • והנה הנם בידי ג׳ סדרי מונחי׳ ומדוקדקי׳ בראי מוצקי׳ • לדרשי׳ קדשי׳ ומהדרת גם יום׳ אבות • בהם יגילו הנפשות ויש ינגה לבבות • אך לא מספור מהם פולין נדה וברכות • ועתה ומעכשיו יהיו כלם לך לחכה בשובע שיחות • ואני ברוב תודה לאקי מרום הייתי מודה • אשר לכך זיכני • ובכא לספר סייעני • ולעמת זה לאיש הלזה הוא השכם זכרתי • אמור אמרתי • של מערכת עוצך • יהי כבודך מכובך • ויתן לך די מחסורך • עד שיכלו שפתותך מלומר די ואין בו צורך • אף שאין מברכין עד שיאות ויבכה • שאם אין כל אוכו נבכה • כדאשכחן באסוף שין • ויאמר אין • והפרשתי מתלמודי • ועם כאשר בא בידי • ונתתיו לו למנה אחת בקידם אפים • וברוב ברכות חלקי השמים • ויען ויאמר יוסף כהן כאשר דברת • יקום ה׳ דברו הטוב אשר נדרת אחרת • או באתי במגלת ספר כתובים בו ההנהות • לראותו באקילה חבלי שהותי • בראותיו דניתי עתי כמעל כל הון • כי מצאתי לי און • שיתוך בותלי מכתבו הכרתי • נגותי אמרתי • לא יחן הסם הנהות הוא זה • כאשר עין כל מחברים יעוד • שלפעמים כתם׳ פו׳ כיה שטות וגניזים כפנים עפנים אנים • אבל כיה טוספא ויהודא אחריכא והרמב״ם עבנו באתרע עשה קאמיינאיע״כ חידי דברי בכ ועל שכתיואבא כשם בוספאר ארץ ישרא אקראה ולפנגיים בשימוני ש:י ירם ארמאי יען כי שארץ הקדושה היא מזלאת ולי הוכחה לכן יפה אך כאה להעלותה על ראש שמחתי • בפקודי ה׳ בישרי אשר גם דברתי זכה בטעוני בקובי ותהא תקותי • על לא אמות ותהא אחריתי • לראו׳ בנחמתה • ולקבוץ שם בית דירתי • אמן ואמן :

UNIVERSITÄT POTSDAM
Universitätsbibliothek
1750

סדר קדשים לשון הרמב"ם ס' זה וזה שמו' כולל הד' עניני' ענין סדר זרעי' וסדר מועד וסדר נשי' וסדר נזיקין ואחרי אשר דבר על ענין זה שמו' דבר על ענין ויקרא כפי הסדור' וסידר אחר נזיקין קדשי' ואחריו טהרות שכך סדר הכתוב והקדי' דין הקרבנו' קוד' דין הטומאו' והטהרו' שהרי הטהרו' התחיל בהם בפ' ויהי ביום השמיני עכ"ל: וראיתי להקדים כאן מ"ש הרמב"ם בסוף מנחות וז"ל אמרו זאת התורה לעולה ולמנחה וגו' כל העוסק בתור' כאלו הקריב עולה ומנחה וחטאת · ואמרו ת"ח העוסקים בה' עבודה מעלה עליהן הכתוב כאלו נבנה בה"מ בימיהם וע"כ ראוי לאד' להתעסק' בדברי הקרבנו' ולשאת ולתת בהן ולא יאמר הרי הן דברי שא"צ להן בזמן הזה כמו שאומרי' רוב בני אדם ע"כ: בס' זבחים הכל בקרבנו' הכהני שהם מס' זבחי' ואחר זבחי' מנחו' כפי סידור' בתורה הרמב"ם:

מסכת זבחים

א כל הזבחי' שנזבחו שלא לשמן כשרי' · אלא שלא עלו לבעלי' לשם חובה · חוץ מן הפסח · ומן החטא' · הפסח בזמנו · והחטא' בכל זמן · רבי אליעזר אומ' אף האש' · הפס' בזמנו והחטא' והאש' בכל זמן · א"ר אליעזר · החטאת באה על חטא · והאשם

מסכת זבחים

פ"א כל הזבחי' שנזבחו שלא לשמן · כגון שנשחט' עולה לשם שלמי': כשרי' · ויזרוק דמן ויקטי' אימורין לשמן דבקדושתייהו קיימו ואסור לשנויי בהו: אלא שלא עלו לבעלי' לשם חובה וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו וישחטנו לשמו דא"ק (דברי' כ"ג) מוצ' שפתי' תשמור ועשי' כאשר נדרת לה' אלהי' נדבה · אם נדבה אימ' נדר · ואם נדר אימא נדבה · אלא ה"ק אם כמה שנדרת עשי' שנשחט לשם נדר ולשם הבעלי' יהא נדר · ויצא הבעל ידי חובת נדרו · ואם לאו שלא נשחט הזבח לשם בעלים · יהא נדבה · כלומר כשר הוא כאלו הביאו לנדבה אבל לא יצא ידי נדרו שלא עלו לבעלים לשם חוב' · ודוקא קרבן יחיד שיש לו בעלי' אבל קרבנו' צבור שנשחטו שלא לשמן עלו לצבור לשם חובה שהשוחט מוסכם לכך שכן ראויין לו · ודוקא כששחטן בפירו' שלא לשמן או אחרי' דלא עלו לבעלי' לשם חובה אבל שחטן סתם עלו לבעלי' לחובה: חוץ מן הפסח · דבפסח כתיב (שם י"ו) ועשית פסח עד שיהו כל עשיותיו לשם פסח · ועוד כתיב (שמות י"ב) ואמרת' זבח פסח הוא שתהא זביח' לשם פסח · והנהו תרי קראי חד לפסול אם נעש' שלא לשם פסח וחד לפסול אם נעשת שלא לשם בעלי': חטאת · דבחטא' נמי כתיבי תרי קראי · כתיב (ויקרא ד') ושחט אותה לחטאת שתהא שחיט' לשם חטאת וכתיב (שם) ולקח הכהן מדם החטא' · עד שתהא קבל' הדם וזריקתו לשם חטא' · וכפ' עליו הכהן עליו ולא על חבירו דהיינו שתהא לשם בעלי' מחטאתו אשר חטא שתהא לשם אותו החטא · ולא אמרן דחטאת שלא לשמו פס' · אלא כששחטו לשם קדשי' אחרי' אבל שחט לשם חולין כשר · ולא עלה לבעלי' לשם חובה דכתיב (שם כ"ב) ולא יחללו את קדשי ב"י קדשי' מחללין קדשי' ואין חולין מחללין קדשי': הפסח בזמנו · פסו' שלא לשמו כל זמן שחיטתו דהיינו מחצות היו' של ע"פ עד הערב · אבל קוד' לכן ואחר מכן קי"ל פסח כשאר ימות השנה שלמי' הוי וכל דינו כשלמי': אף האש' · כדמפר' טעמ' ואזיל החטא' באה על החטא וכו' דכתיב

מסכת זבחים

פ"א כל הזבחי' · שם אחד כולל כל הקרבנו' הקרויי' תב"א שהוקרבו לדורו' כאשר לוגו השם · הרמב"ם בסוף הקדמה לס' זרועי' וע"פי שלשון זבחי' לא נאמר בכתוב אלא בשלמים ועולות שאותה תשוב' שהשי' הראב"ע ככתו' בפירושו סו' פ' יתרו מפסו' וזבח' עליו את עולותי' ואת שלמיך עדין לא נאמר חטאת ואשם אבל השאלה אינה לפי שלשון תורה לחוד ול' חכמי' לחוד · והראב"ע בעצמו נשתמש בזה במקום אחר והעתקתיו בריש מס' תרומות ועיין ספ"ב דחולין: שנזבחו שלא לשמן · עבודה קמייתא נקט והה"ה קבלה והולכה וזריקה כדתנן בסיפ' תו': כשרים ל' הר"ב ויזרוק דמן ויקטיר אימורין מפיר' רש"י ולאכול את הנאכלי' ומ"ש הר"ב דבקדושתייהו קיימו · בריש מנחו' דייק לה הר"ב במתני' גופה ועיין מ"ש שם (ומ"ש הר"ב ואם לאו שלא נשחט הזבח לשם בעלי' · ול' הרמב"ם ששחט שלא לשמן או שלא לשם בעלי') ומ"ש הר"ב ודוק' קרבן יחי' שיש לו בעלי' אבל קרבנו' צבו' כו' · דייק ליה הרמב"ם מדתנן לבעלים · וטעמא שכתב הר"ב שהשוחט מוסכם וכו' בגמ' דף ו' · ומשו דלב ב"ד מתנה עליהן ומ"ש הר"ב ודוקא כששחטן בפירוש שלא לשמן וכו' עיין בלשון התוס' שהעתקתי בסו"פ ג' דכ"מ: ומן החטא' · כתב הר"ב דבחטאת נמי כתיבי וכו' וזריקתו לשם חטא' לאו דמשמ' ליה תולקח אלא מייתי ליה בגמ' וכפר עליו הכהן מחטאתו · שתהא כפרה לשם חטאת ומ"ש הר"ב אבל שחט לשם חולין כשר כו' דכתיב ולא יחללו את קדשי ב"י כו' אע"ג דהאי קרא לחייב מיתה מטבל דרשינן ליה (כמ"ש בספ"ט דסנהדרין) דליתא קדשי' מיותר קא דריש דה"מ למכתב ולא יחללו את אשר ירימו התוס' ומ"ש הר"ב קדשי' מחללי' וכו' לשון רש"י הכי דריש ליה אין דבר אחר מחלל את קדשי ב"י ועיין במשנה דלקמן: הפסח בזמנו · פי' הר"ב בכל זמן שחיטתו דהיינו מחצות היו' כו' אבל קוד' לכן ומו' קי"ל כו' וכל דינו כשלמי' כפרש"י וכ"כ התו' דף ח' פ"ב · ועיין מ"ש במשנה ד' פ"ה דפסחי' ולכן בתיר' למשנה ג' דפסק הר"ב והרמב"ם כמותו ואפי' קוד' חצו' כמ"י וסיינו דהרמב"ם פיר' כן במתני' דהכא דזמנו יום כו' · ומיהו לרש"י ותוס' אפשר לותר דאיהו ס"ל דאין הלכה כב"ב וכדעת הראב"ד בפט"ו מהל' פסולי המוקדשין ול"ק מהא דתנן במשנה ג' פ"ה דפסחים דפסח ששחטו קוד' חצות פסול דהתם לשמו וכלוגתא דלקמן בשלא לשמו · ועיין בריש מתני' דלקמן: רבי אליעזר ביו"ד גרסי' כדמוכח מתני' ג' פ"ב דתמורה: החטאת באה על חטא וכו' · איכא חטא' ואשם נמי דאין באין על חטא · חטאת יולדת ואשם מצורע · אלא משו' דרובא אתו על חטא · משוי להו אהדדי · תוס': אף האש' ·

א מנחות ד׳ :
ידי' פ"ד ה"ב
פיי' פט"ו הה'
פסו' המוקדשי' ו
של א פ"א
נאו' של

והאשם בא על חטא · ומה חטאת פסול' שלא לשמה · אף האש' פסול שלא לשמו : ב יוסי בן חוני אומר הנשחטי' לשם פסח ול' ש' חטא' פסולי' · שמעון אחי עזריה אומר שחטן לשם גבוה מהן כשרין · לשם נמוך מהן פסולין · כיצד · קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים · פסולין · קדשים קלים ששחטן לשם קדשי קדשים · כשרין · הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים · כשרין · ושלמים ששחטן לשם בכור לשם מעשר פסולין : ג הפסח ששחטו בשחרית בי"ד שלא לשמו · רבי יהושע מכשיר כאלו נשחט בי"ג · בן בתירא פוסל כאלו נשחט בין הערבי' · אמר שמעון בן עזאי מקובל אני מפי שבעים ושנים זקן ביום שהושיבו רבי אלעזר בן עזריה בישיבה · שכל הזבחים הנאכלים שנזבחו שלא לשמן כשרין · אלא שלא עלו לבעלים משום חובה · חוץ מן הפסח ומן החטאת · ולא הוסיף בן עזאי אלא העולה · ולא הודו לו חכמים : ד הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן · קבל והלך וזרק שלא לשמן · או לשמן ושלא לשמן · או שלא לשמן ולשמן · פסולים ·

ביצד

כתב הר"ב וכתיב כחטאת כאשם · ולרבנן למאי הלכתא אתקש אשם לחטאת · לומר לך מה חטאת טעונה סמיכה (דכתיב בה (ויקרא ד') וסמך את ידו על ראש החטאת) אף אשם טעונה סמיכה · גמרא דף י"א עמוד ב' : ב הנשחטים לשם פסח ולשם חטאת פסולים · דמלינו מותר פסח בא שלמים (כדתנן ספ"ב דשקלים) ואין מותר שלמים בא פסח · מה פסח שמותרו בא שלמים · ששחטו לשם שלמים פסול · שלמים שאין מותרם בא פסח · אם שחטן לשם פסח אינו דין שיהו פסולין · וכן מצינו בחטאת שמותרה בא עולה (כדתנן נמי התם) ואין מותר עולה בא חטאת וכו' · בגמ' : לשם גבו' מהן כשרי' וכו' פי' הר"ב דכתי' ולא יחללו וגו' אשר ירימו בנמוך מהם אין מתחללין כו' · ודרשינן נמי לענין טבל במיתה (כמ"ש בספ"ט דסנהדרין) דאי להך הכא לחוד הוא דאתא לכתוב קרא אשר הורמו · מאי אשר ירימו ש"מ תרתי · בעתידים להרום כו' · דהיינו טבל · גמרא · ולטבל לחוד לא אתי דהא קדשי מיותר כמ"ש לעיל בשם התוספ' · והקשה לי מהר"ר יצחק לוי · דלעיל דרשינן ולא יחללו בדבר אחר · דלא כתיב בקרא · והיכי דרשינן ולא יחללו בנמוך דבקרא · ותריצנא ליה דהכי איכא למדרש לקרא ולא יחללו את קדשי בני ישראל בדבר אחר · ואת אשר ירימו נמי אין מחללין · ומדהד' וכתב את גבי אשר ירימו משמע למדרש הכי דהא ה"מ למכתב ולא יחללו את קדשי ב"י אשר ירימו אלא קרא תרתי קאמר דלא יחללו קדשי בד"א דהיינו חולין ואת אשר ירימו דהיינו בנמוך' נמי אין מחללין : כשרים בגמ' בעי ר' זירא אי כשרי ועולי' קאמר · ובהרהי פליגי אי כשרים ולא עולים קאמר · ובגבוה מודו רבנן · ובנמוך פליגי דבנמוך פסולי' לגמרי : קדשי קלים · פי' הר"ב בר"פ ה' : ג בן בתירא פוסל · פי' הר"ב הואיל ומקצת היום ראוי וכו' ולא דס"ל דכל היום כשר ונמ"ה פוסל שלא לשמו · דא"כ איהו נמי פוסל בפסח ששחטו קודם חצות כדתנן במשנה ג' פ"ה דפסחים · גמ' · מקובל אני · מסקי' בגמ' דגמרא גמירי ליה לבן עזאי ולית ליה טעמא בגוה · ומכאן ראיה למה שכתבתי במשנה ב' פ"ב דסוטה דגמירי לאו מסיני היא · ועיין במשנה ג' פ"ג דתמורה : ד או לשמן ושלא לשמן או שלא לשמן ולשמן וכו' : פירש הר"ב ואפילו עשה אחת מארבע עבודות הללו לשמן ושלא לשמן יחד כו' · עיין במשנה ב' פ"ה דפסחים · כי שם הארכתי · עוד עיין ת"ש במשנה ה' פ"ה דב"מ · ובמשנה ג' פ"ד דפרה :

וכתיב כחטאת כאשם · ורבנן סברי חטאת דכתיב ביה מעוטה פסול · אשם דלא כתיב ביה מעוטא כשר . וא"ת אשם נמי כתיב ביה אשם הוא · הא לא נאמר אלא לאחר הקטרת אמורין ואם בא למעט שלא לשמו דפסול קודם הקטרת אמורין היה צריך לכתבו · ואין הלכה כר"א : ב הנשחטים לשם פסח : כל שאר זבחים שנזבחו בי"ד בניסן לשם פסח פסולים · וכן שנזבחו לשם חטאת בכל זמן פסולים · כי היכי דאינהו פסולים לשם אחרים · ופליג את"ק דמתני' דאמר כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ואמר איהו ובלבד שלא ישחטם לשם פסח ולא לשם חטאת : שמעון אחי עזריה · נקר' כן · על שם שעזריה עסק בפרקמטיא · והיה מספיק צרכי שמעון אחיו שהיה עוסק בתורה והתנו ביניהם שיהא חלק לעזריה בשכר למודו של שמעון : שחטן · לשאר זבחים : לשם גבוה מהן · כדמפ' ואזיל כשרי' : לשם נמו' מהן · לשם זבח שהוא פחות מהן בקדוש' פסולי' · דכתיב (ויקרא כ"ב) ולא יחללו את קדשי ב"י את אשר ירימו לה' · בנמוך' מהם אין מתחללי' בגבוה' מהם מתחללי' · ואין הלכה כר"י בן חוני · ולא כשמעון אחי עזריה : בכור ומעשר · בהמה נמוכין משלמים · מפני שהשלמים טעוני' מתן ד' כלומר ב' מתנות שהן ד' · וסמיכה · ונסכים · ותנופת חזה ושוק · מה שא"כ בבכור ובמעשר · דדמן טעון מתנה א' · ואין סמיכה ונסכי' נוהגת בהן · ולא תנופת חזה ושוק : ג ר' יהושע מכשיר · דחשיב ליה כפסח בשאר ימות השנה הואיל ואין זמנו עד בין הערבים : ב"ב פוסל · הואיל ומקצ' היו' ראוי · ה"ל כפסח בזמנו · והלכה כב"ב : ע"ב זקן · לפי שבישיבה אחת היו יושבים וכולן היו כאחד הלכך תני זקן ולא תנא זקני' : כל הזבחי' הנאכלי' · אבל עולה לא · ולא הוסיף ב"ע · על דברי חכמי' לפסול · חוץ מפסח וחטאת אלא עולה : ד קבל והלך וזרק · אי לאו דקתני ששחטו שלא לשמן או קבל הדם בשור' או הוליך הדם למזבח · או זרק · כל אחת מד' עבודות הללו שעשה שלא לשמן בפסח ובחטאת פסל · ובשאר זבחים לא עלו לבעלים לשם חובה · ואינו עשה אחת מד' עבודות הללו לשמן ושלא לשמן יחד · בין שהקדי' מחשבה לשמן למחשב' שלא לשמן בין שהקדי' מחשבה שלא לשמן למחשבה לשמן · בכל ענין פסל :

אבל

שהונח

א פסחי' ע"ב פס
ב יא
ג פ"י פט"ו מה
פסולי המוקדשין
הל' יח
ד פ"ד ה"ל
הפסחי' כש' ינ
ס"י פט"ו מה
פסולי המוקדשין
הל' יד
ו פ"י ל"ב פ"ג
הל'

כיצד לשמן ושלא לשמן · לשם פסח ולשם שלמי' · שלא לשמן ולשמן · לשם שלמים ולשם הפס' · שהזבח נפסל בארבעה דברים בשחיטה · ובקבול · ובהלוך · ובזריקה · ר"ש מכשיר בהלוך · שהיה ר"ש אומר אי אפשר שלא בשחיטה · ושלא בקבלה · ושלא בזריק' אבל · אפשר שלא בהלוך · שוחט בצד המזבח וזורק · רבי אליעזר אומר · המהלך במקום שהוא צריך להלך · המחשבה פוסלת · ובמקום שאין צריך להלך · אין המחשבה פוסלת:

פרק ב

כל הזבחים שקבל דמן · זר · אונן · טבול יום · מחוסר בגדים · מחוסר כפורים · שלא רחץ ידים ורגלים · ערל · טמא

אבל אפשר שלא בהלוך · הילכך לא חשיבא לפסול · וחכ"א אע"ג דאפשר שלא בהלוך · מחשבה פוסלת בה · דעבודה שא"א לבטלה שמה עבודה · והולכת הדם עבודה · היא שהרי פסולה בזר · דכתיב ושחט והקריבו בני אהרן הכהנים · מקבלה ואילך מצות כהונה: המהלך במקום שהוא צריך להוליך · הולכה זו · מחשב' פוסלת בה · כיצד · קבלו בחוץ להלן מן המזבח והכניסו בפנים · שקרבו לצד המזבח זהו הלוך שצריך להלך · ומחשבה פוסל' בו · קבלו בפנים סמוך למזבח והוציאו לחוץ · זהו הלוך שא"צ · ואין מחשבה פוסלת בו · חזר והכניסו · זהו הלוך הצריך · ואין הלכה כר"א · ולא כר"ש:

פרק ב **כל** הזבחים שקבל דמן זר · שאינו כהן · פסול · דכתיב (ויקרא כ"ב) וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו · למד על הזר שעבד שחלל את הקדשים: אונן · מי שמת לו אחד מן הקרובים שהוא חייב להתאבל עליהם · כל יום המית' קרוי אונן ואסור לאכול בקדשי' · ואם עבד חלל · חוץ מכ"ג שהוא מקריב אונן · וט"י · שאין טהרתו נגמרת עד שיעריב שמשו כדכתיב · (שם) ובא השמש וטהר: ומחוסר בגדי' · כהן הדיוט ששמש בפחות מד' בגדי' · וכ"ג ששמש בפחות מח' וכשם שמחוסר בגדי' פסול · כך מיותר בגדי' פסול · וכן אם היה דבר חוצץ בין בשרו לכתונת או למכנסי' פסול · דרחמנא אמר (שם ו) ילבש על בשרו · שלא יהא דבר חוצץ בין הבגדי' לבשרו · הלכך כהן בשעת עבודה לא היה מניח תפילין של יד לפי שהן חוצצים בין הבגד לבשרו · אבל תפילין של ראש היה מניח · לפי שהן מונחין על שערו שהוא נרא' בין ציץ למצנפת: ומחוסר כפורים כגון זב וזבה ומצורע ויולדת שנגמרה טהרתן ולא הביאו קרבנותיה' · ואשכחן דכתב רחמנא ביולדת (שם י"ב) וכפר עליה הכהן וטהרה · מכלל שעד כאן טמאה היא · והוא הדין לכל שאר טמאים הטעונים קרבן · שהן בטומאתן עד שיביאו כפרתן לענין אכילת קדשים ולבוא במקדש: ושלא רחץ ידים ורגלים · לפי שנאמר בקדוש ידים ורגלים חקת עולם · ונאמר בבגדי כהונה חקת עולם · מה בגדי כהונה אם עבד מחוסר בגדים פסל · אף אם עבד כשלא רחץ ידיו ורגליו פסל · וסדר קדוש ידים ורגלים לא עומד ולא יושב · אלא מוטה · ומניח ידו הימנית ע"ג רגלו הימנית · וידו השמאלית ע"ג רגלו השמאלית · ומשפשף רגליו בידיו בשעה שהוא מקדש · ואינו רשאי לקדש בתוך הכיור עצמו · אלא מן המים שיוצאים ממנו · שנא' (שמות ל') ורחצו אהרן ובניו ממנו ולא בתוכו · וכל היום כשרים לקדוש · ואפילו שאין מים חיים: וערל · אם עבד פסול · דכתיב ביחזקאל (מ"ד) כל בן נכר ערל לב · וערל בשר · הקיש ערל לבן נכר · מה בן נכר

שהזבח נפסל וכו' · ובהלוך פי' הר"ב והולכת הדם עבוד' היא שהרי פסולה בזר וכו' · ש"מ דכל הכשר לזר לאו עבוד' היא · וקשיא שחיטה דכשרה בזר כדתנן בספ"ג · ותו בגמ' בפרקין דף י"ד ע"ב בבדיא אתרי' שחיט' לאו עבודה היא וכמו שאוכיח ג"כ בספ"ג דתמיד בס"ד וא"כ אמאי תפסל הזבח בשחיט' וי"ל דשאני שחיט' דבהנהו קראי דמעטיה רחמנא שלא לשמ' בפסח · וחטאת · זביחה ושחיטה כתיב בהו בהדיא:

פרק ב **כל** הזבחים שקבל דמן וכו' · עיין ר"פ דלקמן: זר ואונן · הא דלא תני בעל מום · ושתוי יין · ופרוע ראש · משום דכתיב בהן חלול בהדיא · תוס': זר פירש הר"ב דכתיב וינזרו מקדשי בני ישראל כו' · דבני ישראל למעוטי מאי וכו' · אלא ה"ק וינזרו הכהנים יתרחקו מטומאה · ובני ישראל אף הם ינזרו · למד על הזר וכו' · גמ': אונן כתב הר"ב כל יום המיתה קרוי אונן · ועיין בפירושו למשנה ה' פ"ג דהוריות · ומ"ש הר"ב ואסור לאכול קדשי' שכ"כ בתורה (ויקרא י') ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום · הרמב"ם · ומדאסור באכילה ילפי' בק"ו שאם עבד חלל כדאיתא בגמ' דלהכי כתבוה: וטבול יום · דשרץ ודם ושאר טומאות שלא הוצרכו לקרבן · רש"י · ומ"ש הר"ב כדכתיב ובא השמש וטהר וכ"כ הרמב"ם וכלומ' וטהר מכלל שהוא טמא כדדרשינן לקמן וטהר · ותימה דבריש ברכות פי' הר"ב וטהר יומא ע"ש · ובגמ' רמז לט"י שאם עבד חלל מנין ת"ל (שם כ"א) קדושי' יהיו לאלהי' ולא יחללו · אם אינו ענין למאי דנפיק מוינזרו · תנהו ענין לט"י · וכך היא בספ"ט דס"ה כת"ש שם · וגמ' דהכא ודהת' תמהו אמאי לא נפקא לן מובא השמש וטהר מכלל וכו' · ותרצו דגבי ט"י ליכא למדרש וטהר טהר יומא כדדרשי' בשמעתא קמייתא דברכות ע"כ: ומחוסר בגדי' דאמר קרא (שמות כ"ט) וחגרת' אות' אבנט וגומר · והיתה להם כהונה לחק עולם · בזמן שבגדיהם עליהן כהונתם עליהם · גמ' · ומ"ש הר"ב דמיותר בגדים נמי פסול · דכתיב (ויקרא א') וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים וגו' הכהנים בכיהונן · מכאן לכ"ה שלבש בגדי כ"ג ועבד עבודתו פסולה · * וגי' הספר מחוסר בגדים קודם מחוסר כפורים וכן העתיק הרמב"ם בפירושו · אבל בס"א הגי' נהפך וכן העתיק רש"י · ונראה יותר אותה גי' ומסתמ' מחוסר בגדים לאשוי אחרי כן שאינם שייכים אלא בכהונה לבד: ושלא רחץ ידים ורגלים · כתב הר"ב וסדרו כו' לא עומד ולא יושב אלא מוטה כלומר כגוף שמניח ידיו וכו' · ולפיכך אינו עומד אבל יושב לא · כדאיתא בגמרא דכתיב (שמות ל') או בגשתם אל המזבח לעמוד לשרת פירש"י אתקוש קדוש לשרות: ערל כהן שמתו:

א מיי' פ"ג מהל'
פסולי המוקדשין
הל' ד' ופט"ו
הל' ט' ופ"ד מהל'
מעשה קרבנות
הל' [illegible]
ב מיי' פ"ו מהל'
פסולי המוקדשין
הל' [illegible]
ג שם
ד מיי' פ"ט מהל'
ביאת מקדש
הל' [illegible]
ה מיי' פ"ב שם
הל' [illegible]
ו מיי' פ"ד שם
הל' [illegible]
ז מיי' פ"י מהל'
כלי מקדש
הל' [illegible]
ח מיי' פ"ד מהל'
ביאת מקדש הל' [illegible]
ט מיי' פ"ה שם
הל' [illegible]
י מיי' פ"ו שם
הל' [illegible]

[א] טמא · [ב] יושב · [ג] עומד ע"ג כלים · ע"ג בהמה · ע"ג רגלי חברו · פסל · [ד] קבל בשמאל · פסל · ר"ש מכשיר · [ה] נשפך על הרצפה ואספו · פסול · [ו] נתנו ע"ג הכבש שלא כנגד היסוד · נתן את הנתנין למטן · למעלן · ואת הנתנין למעלן · למטן · את הנתנים בפנים בחוץ · ואת הנתנין בחוץ בפנים · פסול · ואין בו כרת :

ב השוחט את הזבח לזרוק דמו בחוץ · או מקצת דמו בחוץ · להקטיר אמוריו בחוץ · או מקצת אמוריו בחוץ · לאכול בשרו בחוץ · או כזית מבשרו בחוץ · או לאכול כזית מעור האליה בחוץ · פסול · ואין בו כרת · לזרוק דמו למחר · או מקצ' דמו למחר · להקטיר אמוריו למחר · או מקצ' אמוריו למחר · לאכול בשרו למחר · או כזית מבשרו למחר · או

אחיו מחמת מילה · רש"י · ומ"ש הר"ב דכתיב ביחזקאל וגו' מה בן נכר עם עבד פסול וכו' · דמלתא דפשיטא הוא דבן נכר שעבד עבודתו פסולה וא"צ לקרא · וז"ל הרמב"ם נתן הערל כמו בן נכר שהוא פסול בלי ספק · ע"כ · אבל בגמרא ומכלן דמחלי עבודה · דכתיב (יחזקאל מ"ד) בהביאכ' בני נכר ערלי לב וערלי בשר להיות במקדשי · לחללו את ביתי : טמא זו וא"צ"ל זו קתני דהא כבר תני טבול יום · ומשו' דאיכ' תרי קראי (ותרוייהו צריכא דהא טבול יום בא"ס איתו ענין לטמא ילפינן · רש"י דף י"ז ע"א) והא דלא קתני טמא ברישא · ניחא ליה למתני בהדי ערל · כדאשכחן בפ' הערל ובחגיגה · ומ' : עומד ע"ג כלים · פירש הר"ב הואיל ורצפת העזרה מקודשת · לעמוד ולשרת שהרי דוד קדשה וכו' · כדאמרי' לקמן במתניתין כי קדש דוד וכו' · וכלי שרת מקדשין דכתיב (במדבר ז') וימשח' ויקדש אותם · רש"י · ומ"ש הר"ב מה כלי שרת צריך שלא יהיה דבר חוצץ כו' · פירש"י בין כהן לכלי שרת בקבלת הדם דכתי' ולקח הכהן שתהא לקיחה בעצמו של כהן : ע"ג רגלי אדם דעל אדם לא שכיח כמו ע"ג בהמה · ועיין מ"ש במשנ' ה' פ' י"ג : קבל בשמאל פסול · כתב הר"ב דכתיב ולקח וגו' · מלמד שלא תהא קבלת הדם ולא נתינ' אלא בימין · והלכה כתבתי בר"פ דיומא בס"ד · ומ"ש הר"ב דילי' ממצורע דכתיב כו' אצבעו הימני' וחכמי' · למדין יד מאצבע · הרמב"ם : פסול ועיין פרק דלקמן משנה ב' : נתנו על הכבש שאינו מקו' מתן דמי' או במזב' שלא כנגד היסוד רש"י · ועיין מ"ש בפ"ה משנה ד' : פסול כו' כתב הר"ב ומ"מ נתכפרו הבעלי' לא שהבשר אינו נאכל דאמ' רחמנא כו' א"ה בשר נמי אמר קרא לכפר · לכפרה נתתיו ולא לד"א · גמ' · ועיין במשנה ב' פ' דלקמן דאדסיפא קאי למטה וכו' ונתנם בפני' וכו' נמי קאי כמו שאפרש שם בס"ד : הנתנים בפני' · לי' הר"ב שדמן טעון הזיה על מזבח הזהב או אל מבי קדש הקדשי' כגון שיתנם בחיצון · מן המס' · הואת הרמב"ם : אין בו כרת לשון הר"ב האוכ' מבש' הקדשי' שנפס' דיתו בפסולי' הללו כו' · וכ"כ הרמב"ם · ובגמ' מקשינן דפשיטא דאין בו כרת · דכי כתיב כרת באוכל מפגול שנתפגל במחשבה כדלקמן · ומשנינן דה"ק אם נתן במחשבה דחוץ לזמנו פסול ואין בו כרת · דמחשבת פגול לא מיילא הואיל ולא שרינן בשר באכילה : ב לאכול כזית מעור האליה · פי' הר"ב הא קמ"ל דעור האליה לאו כאליה דמי דכתיב (ויקרא ג') חלבו האליה ולא עור האליה · גמ' · ומ"ש הר"ב והוי מחשב דבר שדרכו לאכול · דהכא בעור שתחת האליה עסקינן והוי מידי דמיכל כדתנן במשנה ב' פ"ט דחולין ופס סכינו שתחת האליה · והרמב"ם העתיק משנתינו בפי"ד מה' פסולי מוקדשין עור האליה שהוא לאכילה · והכ"מ העתיק לשון הרמב"ם · עור שתחת האליה וכו' : פגול עיין במשנה דלקמן:

א פי"ט מה' ביא' מקד' הל' ח
ב פי"' שם פ"ה הל' יג
ג יומא כג' פי"' שם
ד כה: פכ"ות יוד פי"' שם הל' יח
ה כ"ט פי"' פ"ח פס' מוקדשין הל' כ"ד
ו כו' פי"פ"ב שם הל' נ
ז כו: פי"' פי"ב שם הל' ד

אם עבד פסל · אף ערל כן : יושב · דכתיב (דברים י"ח) לעמוד לשרת · שלא יהא שירות אלא מעומד : עומד ע"ג כלי' · הואיל ורצפת העזרה מקדשת וכלי שרת מקדשין הדבר הנוגע בהן · מה כלי שרת צריך שלא יהא דבר חוצץ בינו לכלי שרת אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה · ולא מבעיא כלים שאינן מין בשר דודאי חייצי · אלא אפילו בהמה שהיא מין בשר · ולא מבעיא בהמה שאינה מין אדם · אלא אפי' רגלי חברו שהן מין אדם חוצצים : קבל בשמאל פסל · דכתיב (ויקרא ד') ולקח הכהן מדם החטא' באצבעו ונתן · מלמד שלא תהא קבלת הדם ולא נתינה אלא בימין · דכל מקום שנאמ' יד או אצבע אינו אלא בימין · דיליף ממצורע דכתיב ביה (שם י"ד) וטבל הכהן את אצבעו הימנית : ור"ש מכשיר · סבר מקרא נדרש לאחריו ולא לפניו · הלכך אצב' אנתן דכתיב בתריה קאי · ולא אולקח דכתיב לקמיה · ורבנן סברי מקרא נדרש לפניו ולאחריו · וכי כתי' אצבע אתרוייהו קאי אקיח' דלפניו · ואנתינה דאחריו · והלכה כחכמי' : נשפך על הרצפה · שלא נתקבל הדם בכלי ואספו פסול · דכתיב (שם י"ז) ולקח מדם הפר · מאי מדם הפר · אי ס"ד ואפי' מקצת דם והא כתיב (שם ד') ואת כל דם הפר ישפוך · אמאי צריך שיקבל כל הדם אלא קרי ביה ולקח דם מהפר · מן הפר יקבלנו ולא מן הארץ · שגוררים אות מתיבה זו ומוסיפין אותה על תיבה אחרת ודורשי' אותה : נתנו על הכבש שלא כנגד היסוד · פסול · ומ"מ נתכפרו הבעלים אלא שהבשר אינו נאכ' דאמר רחמנא בני דם (שם י"ז) ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר · כיון שהגיע דם למזבח נתכפרו הבעלי' : נתן את הנתנים למטה · מחוט הסקרא שהיה חגור למזבח באמצע · והדמי' הנתנין בה' אמות העליונו' שהן למעלה מן החוט נקראי' הניתני' למעלה · והניתנין בה' אמות תחתונו' שהן למטה מן החוט נקראי' הנתני' למטה : הנתני' בפני' · שדמן טעון הזיה על המזבח הזהב : בחוץ על מזבח החיצון פסול · ואסור באכילה : ואין בו כרת · האוכל מבשר הקדשי' שנפסל דתו בפסולי' הללו אינו ענוש כרת : ב השוחט את הזבח · שלמי' או שאר הנאכלי' : כזית מעור האליה · הא קמ"ל דעור האליה לאו כאליה דמי · והוי מחשב לאכול דבר שדרכו לאכול ולפיכ' פסול · דאי כאליה דמי · הוי מחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר · ולא היה פיסל כדתנן לקמן בסמוך · לאכול דבר שדרכו להקטיר · להקטיר דבר שדרכו לאכול · פסול : ואינו ענוש כרת · האוכל · ואפי' בחוץ אינו ענוש כרת : לאכו' את בשרו למחר · הא ליכא לאוקמא בשלמים אלא

או כזית מעור האליה למחר פגול וחייבין עליו כרת: ג [א]זה הכלל כל השוחט והמקבל והמהלך והזורק לאכול דבר שדרכו לאכול להקטיר דבר שדרכו להקטיר חוץ למקומו פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו. פגול וחייבין עליו כרת. [ב]ובלבד שיקרב המתיר כמצותו: ד [ג]כיצד קרב המתי' כמצותו. שחט בשתיק' קבל והלך וזרק חוץ לזמנו. או ששחט חוץ לזמנו קבל והלך וזרק בשתיקה. או ששחט קבל והלך וזרק חוץ לזמנו. זה הוא שקרב המתיר כמצותו. כיצד לא קרב המתיר כמצותו שחט חוץ למקומו קבל והלך וזרק חוץ לזמנו. או ששחט חוץ לזמנו קבל והלך וזרק חוץ למקומו. או ששחט קבל והלך וזרק חוץ למקומו. הפסח והחטא' ששחטן שלא לשמן קבל והלך וזרק חוץ לזמנו. או ששחט חוץ לזמנו. קבל והלך וזרק שלא לשמן. או ששחט קבל והלך וזרק שלא לשמן. זה הוא שלא קרב המתיר כמצותו: ה [ד]לאכול כזי' בחוץ וכזי' למחר. כזית למח' וכזי' בחוץ. כחצי זית בחוץ וכחצי זית למח' כחצי זית למחר וכחצי זית בחוץ. פסול ואין בו כרת. א"ר יהודה זה הכלל. אם מחשבת הזמן קדמ' למחשבת המקום. פגול וחייבי' עליו כרת. ואם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן. פסול ואין בו כרת. וחכ"א [ה]זה וזה פסול ואין בו כרת.

לאכול

אלא בתוד' וחטא' דאו בשלמי' זמנו הוא. אבל לזרוק דמו או להקטי' אמוריו אפי' בשלמי' הוי לאחר חוץ לזמנו: פגול וחייבים עליו כרת. האוכלו ואפי' בזמנו. ענוש כרת: ג השוחט והמקבל והמהלך והזורק. אם כשהוא עסוק בא' מד' עבודות הללו חשב על הזב' לאכול ממנו דבר שדרכו לאכול דהיינו הבשר. או להקטי' ממנו דבר שדרכו להקטי' דהיינו אמורים חוץ למקומו. הזבח פסול והאוכלו אינו ענוש כרת. ואם חשב על הזבח לאכלו חוץ לזמנו. הזבח פסול והאוכלו אפי' בתוך זמנו ענוש כרת דכתי' (ויקר' ז') ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה. במחשב לאכול מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר. או אינו מדב' אלא באוכל מזבחו ביו' השלישי אמרת אחר שהוכשר יחזו' ויפסל? בתמי'. ועוד הרי הוא אומר לא יחשב. במחשבה הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי. ודקאמ' קרא האכל יאכל דרשינן דבב' אכילות הכתו' מדבר א' אכיל' אדם דהיינו בשר. וא' אכיל' מזבח דהיינו האמורין. ועל שתיהן הוא אומר לא יחשב. פגול יהיה: ובלבד שיקרב המתיר כדם שהוא מתיר: כמצותו כאלו היה כשר שלא יהא בו פסול אחר. אבל אם יש בו פסול מחשבה אחרת. יצא מידי פגול כדמפ' ואזיל דגבי פגול כתי' לא ירצה וכדכתי' גבי כשר. לומר לך כהרצאת כשר כך הרצאת פגול. מה הרצאת כשר לא קרי לה הרצאה אלא בזריק' שהיא סוף ד' עבודו' המתירו'. אף פגול אינו קבוע. ולעולם הוא תלוי ועומד עד שיזרק הדם שהוא סוף כל המתירין: ד בשתיק'. שלא מחשבה הפוסלת: הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן. מוציאן מידי פגול. אבל שאר זבחים אין שלא לשמן מוציא' מידי פגול. דהא כשרים הן בשלא לשמן: ה לאכול כזית בחוץ וכזית למחר. היינו הך דאמרן. אלא דרישא איירי בב' עבודו' ששחט ע"מ לאכול כזית בחוץ וקבל ע"מ לאכול כזית למחר. וכאן בעבוד' א'. ששחט ע"מ לאכול כזית למחר וכזית בחוץ: ר"י אומר כו'. אכולה מתני' פליג. דלית ליה דמחשבת שאר פסולי' מוציאה מידי פגול אא"כ קדם פס לו לפגולו. ובעבודה א' נמי פליג דאית ליה תפוס לשון ראשון. ואין הלכה כר"י:

לאכול

ג **זה הכלל** וכו' עיין פ' דלק' ת"ג: **השוחט** וכו' ל' הר"ב אם כשהוא עסוק כו' חשב וכו' ול' הר"ב ברפ"ק במחשבת שלא לשמן כששחטן כפ' וכו'' ועיין מ"ש בספ"ג דב"ת: **והמהלך** עיין בפ"ק דמנחו' משנה ג': **חוץ למקומו**' פסול ואין בו כרת' דכתיב בפ' קדושים היו' ואם האכל יאכ' ביו' השלישי פגול יהי'' אם אינו ענין חוץ לזמנו שכבר נאמר אם האכל יאכל וגו' (כמ"ש הר"ב לקמן) תנהו לענין חוץ למקומו וכתיב (ויקרא י"ט) ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל ונכרתה וגו'. אתיא קדש קדש. דכתיב התם (שמות כ"ט) ושרפת את הנות' באש לא יאכל כי קדש הוא' מה להלן נותר אף כאן נותר ומעוט ואוכליו (ולא כתיב והאוכל) למעוטי חוץ למקומו מכרת. גמ': **חוץ לזמנו פגול** כו'. כתב הר"ב מדכתי' ואם האכל יאכל וגו' אמרת אחר שהוכשר יחזור ויפסל בתמיהה. בברייתא. או דברי ר"א ואמר לו ר"ע הן מצינו בזב וזבה ושומרת יום כנגד יום. שהן בחזקת טהר' וכיון שראו סתרו א"ל הרי אומר כו' לא יחשב פירש"י דהאי לא יחשב לדרשא היא דהא כתיב לא ירצה. ועיין ל' הר"ב במשנה ז' פ"ב דחולין ומ"ש שם: **וחייבים עליו כרת** דגמר עון עון. כתיב הכא (ויקר' ז') והנפש האוכלת ממנו עונה תשא. וכתיב בנותר (שם י"ט) עונו ישא. גמרא: **המתיר** ל' הר"ב הדם וכ"כ רש"י וכלו שהוא סוף העבודו וכדמסיק לקמן' ולעולם בכל העבודו' תנוי שיהיו כתיקון וכדתנן לקמן: **במצותו** פי' הר"ב דגבי פגול כתיב לא ירצה כדכתיב גבי כשר ירצה לכפר עליו. רש"י רפ"ק דמעיל' ולא ידעתי למה לא כתב לרצונכם תזבחוהו' דכתי' גבי קרא דלא ירצה: ד **בשתיקה** ל' הר"ב בלא מחשבה הפוסל'. כ"ש אם היתה מחשבתו במקו' שהוא כתנו' ר"ל מחשב' כשרה. הרמב"ם: **או ששחט קבל והלך וזרק חוץ למקומו** וכה"ג כבנק בספ"ק דמנחו' ופירש"י או או קתני. וכן פי' הר"ב שם בסיפ': ה **אמר ר"י זה הכלל** כו' והר"ב העתיק ר"י אומר וכול' רש"י והוא נכון. דהא פליג' אבל במשנ' בגמ' וכן מייתי לה בגמ' וגרס מר"י כו' וכיולא בזה פ"ב ופ"ג דנזיר: **אם מחשבת הזמן קדמה** כו' כתב הר"ב בעבודה א' נמי פליג כו' והיינו דקתני זה הכלל גמ': **וחכ"א** זה וזה פסול. נ"ע דהחכמים היינו ת"ק:

לאכול

א כס ו מיי' פי"ד מה' פסולי המוקדשין הל' ב'
ב מיי' שם פי"ג הל' א
ג שם
ד שם שם מנחות יג
מיי' שם הל' ג
ה מיי' שם

[א]לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית. כשר. שאין אכילה והקטרה מצטרפין:

פרק ג

[ב]**כל** הפסולין ששחטו. שחיטתן כשרה. שהשחיטה כשרה בזרים. בנשי'. ובעבדי' ובטמאים. אפילו בקדשי קדשי' ובלב' שלא יהיו טמאי' נוגעי' בבשר לפיכך הם פוסלים במחשבה. [ג]וכולן שקבלו את הדם ח"ץ לזמנו וח"ץ למקומו. אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל: **ב** [ד]קבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר. [ה]קבל בימינו ונתן לשמאלו. יחזיר לימינו. [ו]קבל בכלי קדש ונת' בכלי ח"ל יחזיר לכלי קדש'. [ז]נשפך מן הכלי על הרצפה ואספה כשר. [ח]נתנו על גבי הכבש שלא כנגד היסוד. נתן את הנתנין למטה למעלה. ואת הנתנים למעלה למטה. את הנתנים בפנים בחוץ. ואת הנתנין בחוץ בפנים. אם יש דם הנפש. יחזיר הכשר ויקבל:

ג השוחט

לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית. ושניהן חוץ לזמנו או חוץ למקומו כשר. שאין אכילה והקטרה מצטרפין לפסלו. דהכא ליכא שיעורא. והכא ליכא שעורא:

פרק ג כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה. וה"ה דלכתחלה שוחטים דכתיב (ויקרא א') ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם. מקבלה ואילך מצות כהונה. למד על השחיטה שכשרה בזרים ובפסולים. ולא קתני ששחטו דמשמע דיעבד אין לכתחלה לא. אלא משום טמאים בלבד דטמא לכתחלה לא ישחוט גזרה שמא יגע בבשר. וטמא ששחט בקדשי' וכשרים לא משכחת לה אלא בסכינא אריכא. וכגון שהוא עומד חוץ לעזרה ושוחט הבהמה שבתוך העזרה. דהא שחיטת קדשים בעזרה הויא ואין טמא נכנס לעזרה. ובנטמא בשרץ שאינו מטמא את הסכין דלאו אב הטומאה הוא. או בטמא מת. וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה. אבל בסכינא שטמא מת מטמא את הסכין להיות אב הטומאה כיוצא בו והסכין מטמא את הבשר: לפיכך הם פוסלים את הקרבן במחשבה. הואיל וראוין לעבוד' זו מחשבתן מחשבה ופוסלת. וכולן הפסולי' שקבלו את הדם ע"מ לאכול ולהקטיר חוץ לזמנו או חוץ למקומו. אם יש דם הנפש עוד בבהמ' יחזור הכשר לעבוד' ויקבל ויזרוק ונמ' כשי'. שאין מחשבתן של אלו פוסלת בקבלה לפי שאינן ראוין לה. ואין המחשב' פוסלת אלא במי שראוי לעבוד' ובדבר הראוי' ובמקום הראוי לעבוד דכתי' (שם ז) המקריב אותו לא יחשב. בראוי להקרבה הכתו' מדבר: ב יחזיר לכשר. ולא מפסיל במה שנתן אותו לפסול: נתנו פסול על גבי הכבש שלא כנגד היסוד דהויא נתינה שלא במקומה. או שנתן

את

הואיל

לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית. אע"ג דמרישא (דתנן במש"ה ג') לאכול דבר שדרכו לאכול כו' שמעינן הא דלאכול ולהקטיר. דהשתא לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול לא מצטרף (ועיין במנחות רפ"ג) לאכול ולהקטיר תבעיא איצטרך סד"א התם הוא דלאו כי אורחי' מחש' אבל הכא דהאי כי אורחיה ובהאי כי אורחיה אימא לצטרף קמ"ל. גמ':

פרק ג בזרים בנשים וכו'. יש לדקדק אמאי תני להאי טפי משאר כל הפסולים והרי לכולם למדנו דדוקא מקבלה ואילך כו' כדפי' הר"ב. ובריש חולין כתבו התו' דנשים איצטריך משום דבשאר עבודות פסולות אפי' כהנות: **ובטמאים** ה"ג ולא כיש נוסחאות דל"ג. דהא כתב הר"ב דמש"ה תני ששחטו דיעב' והוא מהגמר'. וכן בברי' שבגמ' גרסי' בהדי'. ומ"ש הר"ב בסכינא אריכא לי' התוס' הקשה הר"ר אפרים איך יתכן שיהיה כל כך ארוכה מהר הבית עד עזר' ישר' כדתנן בפ"ק דכלי' ע"כ מקודשת הימנה שאין טבול יום נכנס לשם. וכל ע"כ הרוחב קל"ה אמות (כדתנן במדות פ"ב משנה ה') ובאיך יתכן שיהיה סכין ארוכה כ"כ. ותירץ דמשכחת לה. בשחיטת דרגבנין ועליות דלא נתקדשו ע"כ. ומ"ש הר"ב כגון שהוא עומד חוץ לעזרה וכו' ואין טמא נכנס לעזר' נ"ל. ומסיים הרמב"ם או אם שגג ונכנס לעזר' או שעבר ג"כ. ומ"ש הר"ב ובנטמא בשרץ כן ל' רש"י וה"ה לשאר טמאים שאינם מטמאי' כלי'. וכדהני להו בסוף זבי'. ומ"ש הר"ב והסכין מטמא את הבשר ל' התו' ואע"ג דדם קדשי' אינו מכשיר כדתנן במ"ד פ' בתרא דעדיו' חיבת הקד' מכש' ת"א כשהעביר בנהר ועדין משקה טופח עליה כדאמ' בפ"ק דפסחי' ע"כ. עיין בפי' הר"ב במ"ג פ"ב דעדיות ומ"ש שם בס"ד: **וכולן**. עיין בפי' הר"ב ברפ"ה דמעיל' דכתב שאם היה הפסול שקבל פסול סומא דאין לו תקנה בחזרה. ועיין מ"ש שם. ועיין במשנה דלקמן:

שקבלו את הדם. או הוליך או זרק. הרמב"ם פי"ד מה' פסולי המוקדשין: **יחזיר** הכשר ויקבל. מ"ש הר"ב ואין המחשבה פוסלת אלא במי שראוי לעבודה. ובדבר הראוי. ובמקום הראוי לעבוד. מימרא דרבא פרק דלעיל דף כ"ו ופרש"י בראוי לעבוד כגון כשר. ובדבר הראוי לעבודה. לאפוקי מנחת עומר שהיא של שעורים ואינה ראויה אלא לעבודה זו בלבד להתיר. ולא משום קרבן אתיא. ומנחת קנאות שהיא של שעורים דפסלה משום דקטלא קריי' רחמנא. ובמקום הראוי לאפוקי כפנים המזבח. דכתיב וזבחת עליו בזמן שהוא שלם. דעליו כולו משמע. הכי מפרש במנחות פ"ק דף ה') ע"כ. ועיין בפי' הר"ב ספ"ט וגם מ"ש ברש"ו. ואגב ריהטא הוא דנקט הר"ב לכולה מימרא ולא היה צריך לענין משנתינו אלא במי שראוי לעבודה. וכן רש"י והרמב"ם לא כתבו לאיך בכאן. אבל בסוף משנה דלקמן כתבם: **ב יחזיר** לכשר. כתב הר"ב ולא מפסיל במה שנתן אותו לפסול. כלומר כיון שהפסול לא הוליך. דאלו הוליך א"א לא [illegible] כדאית' בגמ' בספ"ק: **שלא** כנגד היסוד. פי' או שלא כנגד היסוד כמ"ש בריש פ"ב: נתנו ע"ג הכבש. לשון הר"ב נתנו פסול. וז"ל הרמב"ם אחר שזה הדם שקבל אותו הכשר ונתנו לפסול או זרק אותו הפסול כו'.

ג [א]השוחט את הזבח לאכול דבר שאין דרכו לאכול · ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר · כשר · רבי אליעזר פוסל · לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר · פחות מכזית · כשר · [ב]לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית · כשר · שאין אכילה והקטרה מצטרפין : ד השוחט את הזבח לאכול כזית מן העור · מן הרוטב · מן הקיפה · מן האלל · מן העצמו' · מן הגידים · מן הטלפים · מן הקרנים · חוץ לזמנו או חוץ למקומו · כשר · [ג]ואין חייבי' עליהם משום פיגול · ונותר · וטמא : ה [ד]השוחט את המוקדשין לאכול שליל · או שליא בחוץ · לא פיגל · המולק תורין בפנים לאכול ביציהם בחוץ · לא פיגל · חלב המוקדשין · [ה]וביצי תורין · אין חייבין עליהן משום פגול · ונותר · וטמא : ו [ו]שחטו על מנת להניח דמו · או את אמוריו למחר · או להוציאן לחוץ · ר' יהוד' פוסל · וחכמים מכשירין · שחטו

את הנתני' למטה למעלה יחזיר הכשר ויקבל' וצריכא לאשמועי' כולהו דאית ליה תקנתא בחזרה · דאי אשמועינן ברישא ה"א הנך דחזו לעבודת צבור כגון טמא דחזי לכתחלה בצבור הילכך גבי יחיד איכא תקנתא בחזרה · אבל שמאל דלא חזיא לעבודת צבור אימא דלית ליה תקנתא בחזרה · ואי אשמועינן שמאל הוה אמינא שמאל אית ליה תקנתא בחזרה שכן יש בה הכשר ביום הכפורים שכ"ג נוטל את המחתה בימינו · ואת הכף בשמאלו · אבל כלי חול אימא לא · ואי אשמועי' כלי חול משום דחזו לקדושינהו אבל הנך אימא לא · צריכא : ג לאכול דבר שאין דרכו לאכול · חוץ לזמנו · או חוץ למקומו : ורבי אליעזר פוסל · ואין הלכה כר"א : ד קיפה · תבלין ודקדק שבשולי קדרה : אלל · שיורי הבשר הנדבקים בעור בשעת הפשט · פירוש אחר גיד הצואר שהוא קשה ואינו ראוי לאכילה · שקורין קפי"ו בלע"ז : הקרנים והטלפים · ואפילו מה שיש בהן קרוב לבשר שכשחותכין אותו יוצא ממנו דם לא חשיב כבשר : ואין חייבין עליהם משום פגול · אם היה הזבח פגול שחשב על בשרו לאכלו חוץ לזמנו ואכל מאלו · פטור : וטמא · אם אכל מא' מאלה בטומאת הגוף מזבח כשר · אינו חייב משום אוכל קדשים בטומאת הגוף : ה השוחט את המוקדשין · כל היכא דנקט האי לישנא איירי בנקבות : לאכול שליל · שבמעיה או שליא העור החופה את הולד · אין מחשבה זו פוסלת את הזבח דשליל ושליא לאו גופא דזיבחא הוא : לא פיגל · פ"ק השוחט את המוקדשין לאכול שליל או שליא חוץ למקומו לא פסל · ואם חשב לאכול מהן חוץ לזמנו · לא פיגל : חלב המוקדשין וביצי תורין אין חייבין עליהן משום פגול · אם פגל בזבח ואכל מחלב שבדדיה לא מחייב עליה משום פגול דלאו גופא דזיבחא הוא : ו להניח את דמו או את אמוריו למחר · לא שיקטירם למחר · דהאי מחשבת חוץ לזמנו היא ופגול גמור הוי · אלא ע"מ שיניח הכל למחר ולא יקטירם : ר' יהודה פוסל · הואיל ומיפסל בהוצאה ובהנח · מיפסל נמי במחשבת הוצאה והנח · וכשם שאם הניחן למחר פסול · דהא נפסל בשקיעת החמה · כך אם חשב עליהן להניחם לאחר פסול : וחכמים מכשירין · הואיל ולא חשב לא להקטיר ולא לזרוק ולא לאכול חוץ לזמנו · וכן לא חשב לא להקטיר ולא לזרוק ולא לאכול חוץ למקומו · אע"פ שחשב להניח למחר או להוציא חוץ למקומו · לא פסל · והלכה כחכמים · וקא

הואיל וזה ששינה השינוי הזה אינו ראוי לזריקה · וכמו שאין מחשבתו פוסל כמו שאמרנו הואיל ואינו ראוי לאותה עבודה ג"כ אין פוסלין מעשיו · ע"כ · דאלו היה כשר הראוי לעבודה נתנו ע"ג הכבש · כיון דהבעלים נתכפרו כדתנן ברפ"ב · אין זריקה דלא מכפרת שריא בשר באכיל' כדאי' בגמ' פ"ב דף כ"ו · ומ"ש הר"ב דאי אשמועי' ברישא הנך דחזו לצבור כגון טמא כו' ל' בגמ' ה"א מאי פסול טמא כו' ומ"ש דחזי לכתחיל' בצבור כדתנן בפ"ז דפסחי' ורפ"ב דתמורה · ומ"ש איכא תקנתא בחזרה · פירוש כשאין הטמא ראוי לטמא הכלי · ועיין מ"ש ברפ"ק דמעילה : ג ר' אליעזר פוסל · טעמו פירש הר"ב ריש פ"ג דמנחות : לאכול כחצי זית כו' ל"ע דהא תנינא לה חדא זימנא בס"פ דלעיל · והתם בגמר' בעי רבא חישב לאכול כזית ביותר מכדי אכילת פרס מהו · לאכילת גבוה מדמינן לה · או לאכילת הדיוט מדמינן לה · אמר אביי ת"ש לאכול כחצי זית ולהקטיר כח"ז כשר כו' טעמ' דלאכול ולהקטי' הא לאכול ולאכול דומיא דלהקטיר מצטרף · והא הקטרה ביותר מכדי אכילת פרס הוא · דילמא בהיסק גדול · והשתא איכא למימר דלהכי הדר תני ליה הכא לאשמועי' הא · דלא תימא דוקא בהיסק גדול · אלא כל הקטר' וכותא לאכול ולאכו' מצטרף · ומסתייענא דהרמב"ם בספי"ד מה' פסולי מוק' פסק כפשיט אביי · ולא חש לדחייה והכ"מ כתב דמשמע ליה דדחייה בעלמא היא ואפשר שלא היה בגירסתו דחייה כלל ע"כ · ולדידי ממשנה יתרה דייק לה בגמ' אע"ג דלא פסטא הכי · סמך בעל הגמ' דממילא תפשוט כדאשכחת לה למשנה יתירה · ועיין מ"ש במס' ו' פ"י : ד מן העור · חוץ מעור שאליה שהוא לאכילה · הרמב"ם שם · ועיין פרק דלעיל משנה ב' : הרוטב ל' הרמב"ם הוא המרק ועיין ברפ"ט דחולין בפי' הר"ב ומ"ש שם : הקיפה פי' הר"ב תבלין ודק דק שבשולי קדרה · וכן ל' רש"י · ובנ' משנתינו משנה ג"כ בר"פ העור והרוטב · וכ"כ רש"י כאן שהוא כדמפרש בהעור והרוטב · ותימה דהתם מפרשי רש"י והר"ב תבלין בלבד · וכן הוא התם בהדיא בגמ' דאלו דק דק אוכלא מעליא הוא · וכן פירש הרמב"ם בכאן קיפה היא התבלין שמבשלין בתבשיל הראוי להן ע"כ · ופי' תבלין עיין במס' ה' פ"ט דשב' · ובמשנה ה' פ"ב דטבול יום מפרש הר"ב קיפה הם התבלין והמרק ושומן הבשר שנמוח וכ"ל שכל א' לחד מעניינו : אלל מ"ש הר"ב גיד הצואר כו' עיין עליו ברפ"ט דחולין : הגידים שם נופל על הגידים ממש ועל העורקי' הדופקים ושאינם דופקים ועל המיתרים ועל הגידים הקושרים הפרקים · הרמב"ם : התורין ל' משנה · רש"י פ"ק דחולין משנה ה' ועיין שם פי"א משנה ב' :

א לה' דף לא:
ב מיי' פי"ד מה'
פה"ו הל' ח
ג שם הל' ו
ד שם מיי' שם
הל' ו'
ה מיי' פי"ח
שם הל' כ"ב
ו ז שם מיי' שם
פי"ד הל' ו
ח מיי' פי"ח
מה' פה"מ
הל' כה
ט לה:
י מיי' שם פי"ח
הל' ם

(שחטו) ע"מ ליתנו ע"ג הכבש שלא כנגד היסוד · (ליתן את הנתנין למטה למעל'. ואת הנתנין למעלה למטה) · את הנתנין [א] בפני' בחוץ · ואת הנתנין בחוץ בפנים · שיאכלוהו טמאים · שיקריבוהו טמאים · שיאכלוהו ערלים · שיקריבוהו ערלים · לשבר עצמות הפסח · ולאכול הימנו נא · לערב דמו בדם פסולין · [ב] כשר · שאין המחשבה פוסלת אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו · [ג] והפסח וחטא' שלא לשמן :

פרק ד

בש"א · [ד] כל הנתנין על מזבח החיצון שאם נתנן מתנה אח' · כפר · ובחטאת שתי מתנות · ובה"א אף חטאת שנתנה מתנה אחת · כפר · לפיכך אם [ה] נתן את הראשונ' כתיקנ' ואת השנייה חוץ לזמנה · כפר · נתן את הראשונה חוץ לזמנה · ואת השנייה חוץ למקומה · פיגול · וחייבין עליו כרת : **ב** [ו] כל הנתנין על מזבח הפנימי · שאם חסר אחת מן המתנות לא כפר · לפיכך אם [ז] נתן כולן כתקנן ואחת שלא כתקנה · פסול ואין בו כרת : **ג** ואלו דברים שאין חייבין עליהם משום פגול · הקומץ · והלבונה

והא דלא פסל ר"י במחשב בדמים הנתנין למטה לתת אותה למעלה הואיל ואם עשה כן פסל · משום דס"ל לר"י שהחושב לזרוק הדם על המזבח אפילו שלא במקומו כאלו חשב לזרקו במקומו · ובלבד שלא יחשוב לזרוק חוץ לעזרה :

פ"ד בש"א כל הנתנין על מזבח החיצון · יש מהן שטעוני' ד' מתנו' · ויש מהן שטעונין ב' שהן ד' · ויש שטעוני' מתנה אחת כדתנן באיזהו מקומן והשתא קאמר דכלן שלא נתן אלא מתנה אחת בדיעבד כפר · דכתי' (דברים י"ב) ודם זבחיך ישפך שפיכה אחת משמע ומדלא כתיב סביב דמשמע ב' מתנות שהן ד': ובחטאת ב' מתנות · ג' פרשיות נאמרו בחטאות החצונות בויקר' אחת בשעיר נשיא ושתי' בחטאות יחיד א' בכבשה ואחד בשעירה · בשלשתן כתיב על קרנת חסר · והאחת מלא · וב"ש יש להקיש אם למקרא הרי כאן שש ואין במזבח אלא ד' · והב' יתירות לא נאמרו אלא שנתן הכתוב לעכב · וב"ה סברי אהני מקרא דמשמע שש · ואהני מסורת דמשמע ד' הילכך טפי חדא אמסורת ובצר חדא אמקרא והוו להו חמש · ד' למצוה וחד לעכב ואם נתן מתנה אחת כפר · לפיכך חטאת וכל הזבחים לב"ה · ולב"ש שאר הזבחים חוץ מחטאת · נתן את הראשונ' כתקנ' ואת השני' במחשבת אכילת בשר חוץ לזמנה · כיפר וכשר הקרבן ליקרב ע"י מתנה ראשונה דאין השניה מתרת הבשר · שהרי הותר ע"י מתנה ראשונ' הילכך אינה מפגלת : נתן את הראשונ' חוץ לזמנה כו' פגול וחייבין עליו כרת · שאין מחשבת חוץ למקומו דשני' מוציאתו מידי פגול · שהרי הוקבע בראשונה שקרבו כל מתיריו : **ב** אם חסר א' מכל המתנו' לא כפר · דכפר דבר העלם דבר כתיב (ויקרא') ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לו ומקרא שא"צ הוא שהרי כל עבודותיו נתפרשו בו · אלא לכפול באזהרת האמור שבו הוא דאתא והכי משמע ועשה לו כאשר כתבתי לו עשיותיו · ושנה עליהם לעכב שאם חסר אחת מכל המתנות לא כפר: לפיכך אם נתנן כלן כתקנן הואיל וכלן מתירו' אין זו מתרת בלא זו · ואין זו מפגלת בלא זו : וא' שלא כתקנה במחשבת חוץ לזמנו פסול · שלא הותר בראשונות · ואין בו כרת' שאין מפגלים בחצי מתיר : **ג** אלו דברים שאין חייבים עליהם כרת · באכילתן משום פגול : הקומץ · אם קמץ ע"מ לאכול שירים למחר · ונתפגלה המנחה שאינה נאכלת אלא ליום ולילה · אין האוכל את הקומץ בכרת · שאין פגול חל אלא על דבר שיש לו מתירין אחרים · דפגול משלמים ילפינן

ו ושחטו ע"מ לתנו ע"ג הכבש וכו' ועיין ברפ"ב · ומ"ש הר"ב הא דלא פסל רבי יהודה וכו' משום דסבירא ליה לר"י כו' כאלו חשב לזרקו במקומו ובלבד שלא יחשוב לזרוק חוץ לעזרה דגבי מחשבת חוץ למקומו כתוב שלישי ודרשינן שיהא אותו חוץ משולש בדם ובשר ובאימורים דהיינו חוץ לעזרה ממש שבשעת היתר במות נשתלש בכל א"י · גמ' ורש"י ומהאי טעמ' נמי לא פסול כשמחשב לפנים כדאיתא בגמ' ספ"ח דקפ"ב · ול"ע בנתנין בפני' לנתנם בחוץ שהוא מקום משולש אמאי כשר · נתו בגמ' דכשובר עצמות כו' לא פליג דזיבחא גופי' מי מיפסל וע"מ שיאכלוהו טמאי' כו' לא פליג נמי מה"ט · לא כל כמיניה לא ישמעו לו הטמאים וכו' הלכך אין מחשבתו מחשבה' לערב דמו וכו' ר"י לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם :

פרק ד שאם עיין במשנה דלק' מ"ש שם בס"ד : נתן את הראשונה חוץ לזמנה כו' פגול כו' והא דלא תני בעדיות גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה · דכי איתסל להתירא איתסל · פי' לענין היתר הבשר והאימורין כשאלה אם נתן מתנה אחת בחטאת ונשפך הדם ועמדו ב"ש ופסלו וב"ה הכשירו דה"ל ב"ש לחומרא · גמ' :

ב כל הנתנין על מזבח הפנימי : דלא כר"ש דמתני' ד' ·

שאם חסר אחת כו' לא כפר · פירש הר"ב דכפר העלם דבר כתיב ועשה לפר וגו' ומקרא שא"צ הוא שהרי כל עבודותיו נתפרשו בו חוץ מיותרת הכבד ושתי הכליות שהוא צריך ללמוד מפר כהן משוח האמור למעלה הימנו · והא ליכא למימר דלהכי הדר ואקשינהו להא מלתא דהאי קרא כתיב ביה כפרה וכפר עליהם וגו' · ואימורין לא מעכבי כפרה אלא כולי לדרשא כו' רש"י · ובברייתא ועשה לפר זה פר יה"כ · כאשר עשה לפר זה פר כהן משוח · החטאת אלו שעירי עכו"ם שמכפרין על עבירו' מצוה ידוע וכתיב לו למעוטי שעירי רגלים ושעירי ר"ח שאין מכפרין על עבירות מצוה ידוע אלא על טומאת מקדש וקדשיו שאינה ידיע' לא בתחל' ולא בסוף כדאית' בפ"א דשבועו' משנ' ד' ועיין בפירו' משנה א"ב דפרק דלקמן : שאם הר"ב העתיק אם · והיא גירס' נכונה : ואין בו כרת · פי' הר"ב שאין מפגלים בחצי מתיר עיין ברפ"ג וסוף פ"ב דמנחות : **ג הקומץ** ואי קשיא פשיטא דקומץ לא מחייב עליה כרת משום פגול דהא אי אכיל מיניה פקע ליה פגולה שהרי לא קרב המתיר · תריץ כגון שהעלה האור ברובו ·

דחשיב

א לו·
ב תוי' שם
תוי' פס"ו שם הל' א'
ד לו :
פסחים פ"ז :
סנהד' ד :
ה ו תוי' פ"ג
תוי' פה"ו הל' א'
שם פ"ו הל' א
שם ט שם פב הל' ג
תוי' שם פ"ו הל' א
יא יב · מנחות יג · תוי' פי"ח שם הל' ס

והלבונה · והקטרת · ומנחת כהנים · ומנחת כהן משיח · והדם · והנסכים הבאים בפני עצמן דברי ר׳ מאיר · וחכ״א אף הבאים עם הבהמה · לוג שמן של מצורע · רבי שמעון או׳ · אין חייבין עליו משום פגול · ור׳ מאיר או׳ · חייבין עליו משום פגול שדם האשם מתירו · וכל שיש לו מתירים · בין לאדם · בין למזבח · חייבין עליו משום פגול

ד העולה דמה מתיר את בשרה למזבח · ועורה לכהני׳ · עולת העוף דמה מתיר את בשרה למזבח · חטא׳ העוף דמה מתיר את בשרה לכהני׳ · פרי׳ הנשרפי׳ ושעירים

ילפינן ליה דכתיב (ויקרא ז׳) ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו וגו׳ מה שלמים מיוחדים שיש להן מתירין בין לאדם בין למזבח שהדם מתיר להקטי׳ האימורין למזבח והאימורין מתירין הבשר לאדם וחייבין עליהן משום פגול · אף כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח · חייבין עליו משו׳ פגול · לאפוקי כל הנך דחשיב במתני׳ שאין להם מתירין אלא הן עצמן מתירין לאחרים שהאוכל מהן אינו חייב משום פגול : והלבונה · אין אחר מתירה אלא היא מתרת את המנחה כמו הקומץ : מנחת נדבת כהני׳ · כלה כליל ואינה נקמצת הלכך אין אחר מתירה : מנחת כהן משיח · דהיינו חביתי כ״ג שהיא קריבה בכל יום מחציתה בבקר ומחציתה בערב : ומנחת נסכים · ל״ג דהא מפליג פליגי בה · ויש חלוק בין באה עם הזבח לבאה בפני עצמ׳ : והדם · הוא המתיר : והנסכי׳ הבאים בפני עצמן · כגון שהתנדב מנחת נסכים בלא זבח כדאמרינן במנחות · מתנדב אדם מנחת נסכים בפני עצמו אי נמי הביאה בשביל הזבח אלא שהביא זבחו היום ונסכיו למחר דאמר מר ומנחתם ונסכיהם אפילו למחר · אבל אם מביאן עם זבחו ופגל בזבח נתפגלו הנסכים : וחכ״א אף הבאים עם הבהמה · דכיון דיכול להקריב נסכים למחר · נמצא שאין הזבח מתירן ליקרב אלא הן מתירים את עצמן · והלכה כחכמים : לוג שמן של מצורע · שיריו נאכלין : אין חייבין עליו משום פגול · אם פגל באשם לא נפגל הלוג · ואע״פ שהלוג תלוי באשם דכתיב (שם י״ד) על דם האשם · דאם לא נתן מדם האשם תחלה אין נתינת השמן כלום · אפ״ה כיון דאדם מביא אשמו עכשיו ולוגו עד עשרה ימים · נמצא שאין האשם מתירו וכיון דאין לו מתירים אין חייבין עליו משום פגול : ור״מ אומר · לוג הבא עם האשם בו ביום חייבין עליו משום פגול אם פגל באשם · ואין הלכה כר׳ מאיר : בין לאדם בין למזבח · או לזה או לזה : ד העולה דמה מתיר את בשרה למזבח · דכתיב (שם א) וזרקו את הדם [והדר] וערכו : ואת עורה לכהנים · דכתיב (שם ז) עור העולה אשר הקריב אין לו אלא לאחר זריקה : חטאת העוף · שהיא נאכלת לכהנים נפקא לן מדכתיב לכל חטאתם לרבות חטאת העוף דלא תימא נבילה היא : פרים הנשרפים · פר כהן משיח ופר

דחשיב כמאן דקרב כדאמרי׳ לקמן מנחו׳ ד׳ כ״ו קומץ מאימתי מתיר שירים באכיל׳ משתצ׳ האור ברוב׳ רש״י פ״ב דמנחות ד׳ י״ד ותוס׳ הקשו עליו שם ועיין סוף דף מ״ב : והלבונה פי׳ הר״ב אין אחר מתירה ללבונה אין לה מתיר בעבודת המזבח · דאע״ג דקמיצת הקומי׳ קודמת הקטרה דקמיצה לא מיחייב שתקדומי · ומה שהקשו התוס׳ אמאי לא חשיב הכא עצים · כי היכי דחשיב לבונה · אע״ג דלא חזיא לאכילה · לל׳ הרמב״ם שאני מעתיק במשנה ה׳ · אינו קשיא · דלבונה שייך בה אכילה משא״כ בעצי׳ דלא שייך בהו אכילה כלל : מנחת כהנים · ל׳ הר״ב מנחת נדבת כהנים · וכן לשון רש״י : וטעמייהו דמנחת כהן׳ חוטא פליג ר״ש ברפ״ו דמנחות וס״ל דנקמצ׳ : ומנחת נסכים · ה״ג בג״ה · וכתב הר״ב דל״ג כו׳ דהא מפליג פליגי בה כו׳ וכ״כ רש״י ואע״ג דלקמן פליגי בנסכי׳ ומשמע שהוא היין בלבד · ליתא כדכתב הרמב״ם ברפ״ב מה׳ מעשה הקרבנו׳ היין והסל׳ שמביאין עם הקרבן הם הנקראים נסכים ע״כ · וכ״כ בהקדמתו לפי׳ מס׳ מנחות שהוא ע״ד העברה בשמות ע״כ · וכבר כתבתי זה ברפ״ה דשקלים · ועיין ברפ״ב דתמורה · אבל בפירושו דהכא גרס מנחת נסכים ומפ׳ שהוא סולת וכו׳ ונסכים מפ׳ היינות · ותמיהני דמשמע דל״פ ר״מ אלא ביין ות״ש סולת · ועיין מ״ש משנה ד׳ פ״ב דמנחות׳ והתוספת כתבו דיש ליישב הגי׳ דמנחת נסכים מיירי במתנדב מנחת נסכים בכל יום · והויא דבאין בפני עצמן מיירי במביא זבחו היום ונסכיהם ביום אחר · אבל קשה שלא ה״ל להפסיק בדם וה״ל למתני הכי · והדם ומנחת נסכים ונסכים הבאים בפני עצמן · וסמ׳ איידי דתנא מנחת כהני׳ ומנחת כהן משיח׳ תנא נמי מנחת נסכים · ע״כ : וחכ״א אף הבאים עם הבהמה · פי׳ הר״ב דכיון דיכול להקריב כו׳ עיין מ״ש במשנה ד׳ פ״ז דמנחו׳ : לוג שמן של מצורע · ל׳ הר״ב שיריו נאכלין · וכ״כ רש״י · ולא ידענא למאי נ״מ פירשו כך בכאן ועיין לקמן : רש״א כו׳ נראה דר״ש דהכא הוא רבנן דלעיל גבי נסכים · וקשה אמאי לא עירב דתרווייהו חד טעמא הוא · תו׳ (ואפשר משום דלא דמי לאינך במאי שאין שיריו נאכלין ואולי שלזה נתכוונו רש״י והר״ב שפירשו דשיריו נאכלין ונסתלקה קושיתי דלעיל · ועיין ספ״ב דמעילה) וכ״ל דהויא טעמא דפסק הר״ב וכן הרמב״ם כר״ש ולא כ׳ לדוחקו של הכ״מ שכתב משום דס״ם מיקל ולית לן לטיוביה מספיק ועוד דמסתבר טעמיה ע״כ : אין חייבין עליו משום פגול · לשון הר״ב כיון דאדם מביא אשמו עכשיו ולוגו עד י׳ ימי׳ · וכ״כ רש״י וכ״כ גם שניהם במנחו׳ פ״ט משנה ד׳ וברפ״ב דתמור׳ והכי תני׳ בגמ׳ דף מ״ד ובמנחות פ״ב דף ע״ו · וכן העתיק הרמב״ם סוף הל׳ מחוסרי כפרה · ובמשנה ד׳ פ״ז דמנחות כתב הר״ב אפילו עד מאה ימים · וכן לשון הרמב״ם בפי״ח מה׳ פסולי המוקדשין : וכל שיש לו מתירין כו׳ בברייתא יליף לה דשלמים לאו דוק׳ מאשר הם מקדישים לי (ולענין טומאה גבי ויגזרו כתיב והכל בכלל · רש״י) והתי נותר מטומאה ופגול מנותר כדפי׳ הר״ב במשנה ה׳ מאחר שסופו לרבות כל דבר · למה נאמר שלמים מיוחדים מעתה לומר לך מה שלמים מיוחדים שי״ל מתירין בין לאדם בין למזבח · אף כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח · ל׳ הר״ב או לזה או לזה · ועיין בפירושו ספ״ב דמעילה : ד פרים הנשרפים וכו׳ מתיר את אימוריהן ליקרב ·

א מנ׳ ·
בג פיי שם
ד מו׳ · יומא פ׳ ·
חולין קיז ·
ה מנ׳ . פיי שם
הל׳ ו׳

ושעירים הנשרפים · דמן מתיר את אימוריהן ליקרב · [א]רבי שמעון אומר · כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פגול : ה [ב]קדשי עכו"ם אין חייבין עליהם משום פגול · נותר · וטמא · והשוחטן בחוץ פטור · דברי רבי מאיר · רבי יוסי [ג]מחייב · [ד]דברים שאין חייבין עליהם משום פגול · חייבין עליהם משום נותר משום טמא · חוץ מן הדם · [ה]רבי שמעון אומר בדבר שדרכו להאכל · [ו]אבל (כגון) העצים · והלבונה · והקטרת · אין חייבין עליהם משום טומאה : ו [ז]לשם ששה דברים הזבח נזבח · לשם זבח · לשם

ופר העלם דבר של צבור ופר יה"כ : ושעירים הנשרפים · שעיר של יה"כ ושעירי עכו"ם · שכל אלו דמן טעון הזיה לפנים · והאימוריהן קרבין על מזבח העולה · ושאר הבשר נשרף בבית הדשן · והואיל ודמן מתיר את אימוריהן ליקרב · אם פגל בהן ואכל את אימוריהן חייב עליהן משום פגול : כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים · דפגול בשלמים הוא דכתיב · מה שלמים מיוחדים שמתן דמן על מזבח החיצון · אף כל שדמן נתון על מזבח החיצון · לאפוקי פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים · שדמן טעון הזיה ומתן דמים בפנים · ואין הלכה כר"ש : ה קדשי עכו"ם · שהעכו"ם נודרים נדרים ונדבות כישראל · דכתיב בפ' אמור איש איש מבית ישראל אשר יקריבו קרבנם לכל נדריהם ולכל נדבותם · ודרשינן איש מה ת"ל איש איש לרבות את העכו"ם שנודרים נדרים ונדבות כישראל : אין חייבין משום פגול נותר וטמא · דפגול יליף מנותר בגזירה שוה דעון עון · ונותר יליף מטמא בגזירה שוה דחלול חלול · ובטמא כתיב (ויקרא כ"ב) וינזרו מקדשי בני ישראל ולא מקדשי עכו"ם · ואין הלכה כרבי מאיר : דברים שאין חייבין עליהם משום פגול · כגון הקומץ והקטרת וכל השנויין במשנתינו · חייבין משום טומאה · האוכלן בטומאת הגוף חייב כרת : חוץ מן הדם · דמעטיה קרא דכתיב (שם י"ז) ואני נתתיו לכם · שלכם יהא כשאר חולין ולא כקדשי · ועוד כתיב (שם על המזבח לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה · הלכך אין חייבין עליו לא משום טומאה ולא משום נותר ולא משום פגול אלא משום אוכל דם בעלמא : כדבר שדרכו להאכל · שדרך בני אדם לאכלן ואע"פ שהוא מן הנקטרים כגון קומץ ומנחת כהנים והדומים לה · אבל לבונה ועצים וקטרת אין חייבין עליהן משום טומאה ורבנן פליגי עליה ומרבו להו לטומאה מקרא דכתיב (שם ז') והבשר אשר יגע בכל טמא · והבשר יתירא לרבות עצים ולבונה · והלכה כחכמים דעצים ולבונה נמי יש בהן משום טומאה ואין לך עצים דמיטמאין אלא עצים של קרבן בלבד · שאם נגע בהן טומאה אסור לשרפן על גבי המזבח : ו לשם זבח · לאפוקי שנוי קדש כגון לשם זבח אחר :

לשם

אבל בשרן הנשרפות אין בהן משום פגול · לפי שאין לו דבר המתירו · הרמב"ם פי"ח מהלכות פסולי המוקדשין · והיינו טעמא דאיצטריך לאשמועינן בפרים וכו' לומר דדווקא אימוריהן · אבל בשרן לא · דהא אימוריהן · כל הזבחים יש פגול באימוריהן כמ"ש הרמב"ם שם : כל שאינו על מזבח החיצון · לשון הר"ב לאפוקי פרים וכו' שדמן טעון הזיה · פירש על הפרוכת שה"ל נגיעה · ומתן דמים · פירש על מזבח הזהב : בשלמים לשון הר"ב דפגול בשלמי' הוא דכתי' · ועיין מ"ש במשנה דלעיל : ה אין חייבין עליהן משום פגול כו' · כתב הר"ב דפגול יליף מנות' בג"ש דעון עון דגבי פגול כתיב (ויקרא ז) והנפש האוכלת ממנו עונה תשא · וכתיב גבי נותר (שם יט) ואוכליו עונו ישא · ות"ש ונותר יליף מטמא בג"ש דחלול חלול · דגבי טומאה כתיב (שם כב) ולא יחללו את קדשי בני ישראל · וגבי נותר כתיב (שם יט) כי את קדש ה' חלל · פרק קמא דתמורה דף ג' : והשוחטן בחוץ פטור · לא מצאתי טעם מפורש · ואפשר מדכתיב [שם יז] למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיהם · ודרשינן זבחיהם דוקא : ר"י מחייב · ת"ר קדשי עכו"ם לא נהנים ולא מועלין · ואין חייבים עליהם משום פגול כו' · אמר רבי יוסי רואה אני בכולן להחמיר שנאמר בהן לה' · ומכאן סתירה לדברי האומר בכ"מ ספי"ח מהלכות פסולי המוקדשין דפלוגתא דר"י לא קאי אלא על ושוחטן בחוץ · ולא עוד אלא דוהשוחטן בחוץ לא מתני' בהך ברייתא כלל : חוץ מן הדם · כתב הר"ב דמעטיה קרא דכתיב ואני נתתיו לכם וכו' ועוד כתיב על המזבח לכפר כו' ולא למעילה הלכך אין חייבין וכו' קרא דלכם נמי לענין מעילה נדרש · ועוד שלישי אמר קרא הוא · הוא לפני כפרה כלאחר כפרה מה אחר כפרה אין בו מעילה אף לפני כפרה אין בו מעילה · ומסקנא חד למעוטי מעילה וחד לנותר וחד לטמא · אבל פגול לא צריך קרא דתנן (משנה ב') כל שיש לו מתירין כו' חייבין עליו משום פגול ודם גופיה מתיר הוא · גמרא · וכ"פ הר"ב ספ"ח דחולין תרי מעוטי לנותר וטמא · וכתבו התוס' תימה לנותר וטומאה סגי בחד מעוט דילפינן מהדדי חילול חילול · ואף לקולא כדלעיל גבי קדשי עכו"ם :

וי"ל דמוקמי' מיעוטא בנותר דוקא · אבל משום טומאה הוה חייב כי היכי דאין לו מתירין כגון קומץ ומנחת כהנים אף על גב דאין בהם פגול יש בהן איסור טומאה דמרבינן מאשר הם מקדישים · הכי הוה מרבינן נמי לגבי דם · ע"כ · העצים והלבונה והקטרת אין חייבין עליהן משום טומאה · לא טומאת עצמן ולא טומאת הגוף · ר"ל שהטמא אם אכל קטרת ולבונה או הקריב עצים טהורים שהוא פטור · וכן אם היה טהור והן טמאין · הרמב"ם · ולא פירש כן בחבורו ספי"ח מהלכות פסולי המוקדשין : ומ"ש הר"ב ורבנן פליגי עליה ומרבו להו לטומאה מקרא · ומסיק שם הכ"מ דהרמב"ם ס"ל דדרשה גמורה היא ולא אסמכתא · ואני תמה עליו דבהדיא כתב בפ"ו מהלכות איסורי מזבח דטומאתן מעלה בעלמא וכפירש"י דמעלה דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא · וכ"כ בשמו ברפ"ח דעדיות · אבל התו' בפ' לעיל ד' ל"ד נחלקו עליו · וכתבו דדרשה גמורה היא ועמ"ש ברפי"ב דיתנחו' · והא דבברייתא לא נקט אלא עצים ולבונה · דמעילה ה"ה קטורת נמי במשמע דאשו תנא בי רוכלא כו' : ו לשם זבח · שנאמר (שם ז) ובשר זבח תודת שלמיו ·

שבהיא

[א] יד' יומ' : שבועות ו
[ב] אב׳ חי״ן ז״ק פ׳ פתח הל׳ כב
[ג] עיי׳ פי״ט מנ״ק הל׳ י
[ד] חב׳ פיים פ׳ פס״ח הל׳ ו
[ה] שבועות ו׳ ופיי״ם הל׳ כב
[ו] ש׳ פ״ד פנ״ק הל׳ יט

לשם זבחי · לשם השם · לשם אישים · לשם ריח · לשם ניחוח · והחטאת והאשם לשם חטא · אמר ר׳ יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחד מכל אלו · כשר · שהוא תנאי ב״ד שאין המחשב׳ הולכת אלא אחר העובד:

פרק ה איזהו מקומן של זבחים · קדשי קדשי׳ שחיטתן בצפון · פר ושעיר של יה״כ שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון ודמן טעון הזיה על בין הבדים ועל הפרכת ועל מזבח הזהב · מתנה אחת מהן מעכבת · שירי

לשם זבח · לאפוקי שנוי בעלי׳ כדילפינן לעיל בריש פ״ק ממוצ׳ שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה׳ אלהיך נדבה וכו׳: לשם אישים · לאפוקי אם שחטו ע״מ לעשותו חתיכות צלויות בגחלים: לשם ריח · לאפוקי אם צלאן תחלה חוץ למערכה · דתו לא מסקי ריחא: לשם הנחת רוח · נחת רוח להקב״ה שאמר ונעשה רצונו · וכל הני ילפינן להו מדכתיב אשה ריח ניחוח · לשם חטא · לשם חטאו שהוא מביאו עליו: אף מי שלא היה בלבו לשם אחד מכל אלו · אלא שחטו סתם כשר: שהוא תנאי ב״ד · שישחוט סתם ולא ליתא לשמן · דלמא אתי למימר שלא לשמן: שאין המחשב׳ הולכת אלא אחר העובד · הלכך אי הוה אומר שלא לשמן · אף כי אמרו הבעלים לשמן לאו מידי הוא דלאו בדידהו תליא מלת׳ דכתיב (ויקרא ז׳) המקריב אותו לא יחשב · והלכה כר״י:

פרק ה איזהו מקומן של זבחים קדשי קדשים · עולות חטאות ואשמות: שחיטתן בצפון · עולה בהדיא כתיב בה (שם א׳) ושחט אותה על ירך המזבח צפונה · חטאת כתיב בה (שם ו׳) במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת · אשם כתיב ביה (שם ז׳) במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם: שחיטתן בצפון · והא דלא תני הכא וקבול דמן בכלי שרת בצפון אע״ג דכלהו קבלת דמן בצפון במקום שחיטה · דסמוך לשחיטה כתיב ולקח מדם הפר · אלא משום דאיכא אשמות של מצורע שהכהן היה מקבל מקצת דמו בכפו דכתי׳ (שם י״ד) ולקח הכהן מדם האש׳ ונתן מה נתינה בעצמו של כהן · אף לקיחה בעצמו של כהן · מש״ה לא כתב הכא וקבול דמן שאין קבול דמן שוה ומשום דלא סגי ליה בלא קבל׳ כלי שלאחר שקבל כהן אחד לתוכ׳ דם בידו היה כהן אחר מקבל הדם בכלי מש״ה הדר תני בהדיא אשם מצורע אשם תלוי שחיטתן בצפון וקיבול דמן בכלי שרת בצפון · פר ושעיר של יום הכפורים · אע״ג דצפון בעולה הוא דכתיב אקדים תנא לחטאות ברישא · דאיידי דאתיא מדרשא חביבא ליה · וחטאות פנימיות איידי דנכנס דמן לפני ולפנים חביבא ליה ואקדמינהו לשא׳ חטאות ואינהו נמי שחיטתן בצפון דכתי׳ (שם ד) ושחט את החטאת במקום העולה וקרא יתירה הוא דהא כתיב במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת · אלא זה בנה אב לכל החטאות שיהו טעונות צפון: וקבול דמן בכלי שרת · דכתיב בעולת סיני (שמות כ״ד) וישם באגנות ומתם למדו כל הזבחים להיות טעונים כלי: הזיה על בין הבדים · עומד בין שני בדי ארון ומזה אח׳ למעלה וז׳ למטה כנגד עוביו של כפורת · ולא היו נוגעים בה: ועל הפרוכת · דכתיב (ויקרא י״ו) וכן יעשה לאהל מועד: ועל מזבח הזהב · כדכתיב ויצא אל המזבח בסדר עבודת יה״כ בפרש׳ אחרי מות: מתנה אחת מהן מעכבת · כדאמרן בפ׳ ב״ש ד׳ ל״ו דכפר העלם דבר כתיב ועשה לפר

כאשר

רל״צ

שתהיה זביחה עם שאר עבודות לשם שלמיו וכן שאר הקרבנו׳ הרמב״ם ספ״ד מה׳ מעשה הקרבנות: אף מי שלא היה בלבו׳ פי׳ הר״ב אלא שחטו סתם כו׳ וכן פירש״י ומסיים דתנא קמא נמי אשוחט קאי · והיינו דפירש הא דקאמר ר״י שאין המחשבה כו׳ אף כי אמרי הבעלים וכו׳: והרמב״ם פי׳ דת״ק מצריך שתהא כונת בעל הקרבן כו׳ ופליג ר״י וכו׳ ואתא שפיר שאין המחשבה כו׳ · לאפוקי לת״ק דמצריך ג״כ למחשבת בעל הקרבן · ומ״מ אף ת״ק לא אמר אלא לכתחלה · ולא דבעלים מפגלים · דהא בגמרא אמרי׳ מתני׳ דלא כי האי תנא · דתניא אר״א בר״י שמעתי שהבעלים מפגלים · ומדאמר מתניתין דלא כי האי תנא ולא אמר ר״י דלא וכו׳ · ש״מ דאף לתנא קמא אין הבעלים מפגלים · ועיין במשנה ז׳ פרק שני דחולין:

אחז׳ י׳ מיי׳ פא
מהל׳ מע״ק הל
ג
ב הם הל׳ א׳
ג שם הל׳ יב
ופ״ד מה׳ ע״ב
הל׳ ט

פרק ה קדשי קדשים · ל׳ הר״ב עולות חטאות ואשמות וכן לשון הרמב״ם ומסיים ודבר תורה דחטאת ואשם ק״ק היא · ולמדנו העולה לפי ששוה עם החטאת ואשם בשחיטת׳ ובקבול דמה כמו שיתבאר (במשנ׳ ד׳) ע״כ ותימ׳ דלא כתבו ג״כ זבחי שלמי צבור דתנן להו בהדי אשמות במשנה ה׳ · ורש״י כתבם · ובגמ׳ דף נ״ה תני רב מרי בריה דרב כהנא על עולותיכ׳ ועל זבחי שלמיכם מה עולה ק״ק אף זבחי שלמי צבור ק״ק · מה עולה בצפון · אף זבחי שלמי צבור בצפון: שחיטתן בצפון · כתב הר״ב עולה בהדיא כתיב ביה ושחט אותו על ירך המזבח צפונ׳ אשכחן בן צאן · בן בקר מנלן אמר קרא ואם מן הצאן · ו׳ מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון גמ׳ ומ״ש הר״ב והא דלא תני הכא וקבול דמן בצפון כו׳ אלא משום דאיכא אשמו של מצורע כו׳ דכתיב ולקח וגו׳ ונתן · מה נתינה כו׳ גמרא · (ועיין במשנה ח׳ פרק בתר׳ דנגעים) וכתבו התו׳ תימה דגבי חטאת נמי כתיב ולקח וגו׳ ונתן (מה נתינה כו׳) ולא אמרינן מה נתינה בעצמו כו׳ · ושאני הכא דריש משום דמיותר. דכתיב במצורע עשיר ועני · ואע״ג דבת״כ דריש מקמאי · אגמרא סמיך · ע״כ · ומ״ש הר״ב שלאחר כו׳ היה כהן אחר מקבל הדם בכלי דכתיב [ויקרא י״ד) כי כחטאת האשם הוא · מה חטאת טעונה כלי · אף אשם טעונה כלי ברייתא בגמרא: פר ושעיר של יה״כ · שכן חטאו׳ דכתיב (שם יו) בפר בן בקר לחטאת · והשעיר אשר עלה עליו הגורל לה׳ ועשהו חטאת: בצפון · מכותל המזבח צפוני עד כותל העזרה · והוא ששים אמה וחצי וכל שכנגד הרוחב הזה מכותל האולם עד כותל המזרחי · והוא ע״ו אמה · הרמב״ם · וכבר הארכתי בזה בס״ד במשנה ט׳ פ״ב דיומא · טעון ל׳ צורך כדפי׳ הר״ב בריש פ״ב דבכורים: ועל הפרוכת · כתב הר״ב דכתיב וכן יעשה לאהל מועד · ובפרים הנשרפים דמשנה ב׳ כתיב (שם ד) לפני ה׳ את פני פרכת הקדש

ג

אם

שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון · אם לא נתן לא עכב : **ב** [א]פרי' הנשרפי' ושעירי' הנשרפי' · שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שר' בצפון · ודמן טעון הזיה על הפרוכ' ועל מזבח הזהב · [ג]מתנה אחת מהן מעכב' · שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון · אם לא נתן לא עכב · [ד]אלו ואלו נשרפין בבי' הדשן : **ג** [ה]חטא' הצבור והיחיד · אלו הן חטא' הצבור · שעירי ראשי חדשי' ושל מועדו' · שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שר' בצפון · [ו]ודמן טעון ארבע מתנו' על ארבע קרנו' · כיצד [ז]עלה בכבש ופנה לסובב · ובא לו לקרן דרומי' מזרחי' · מזרחי' צפוני' · צפוני' מערבי' · מערבי' דרומית · שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי · ונאכלין [ח]לפנים מן הקלעים · לזכרי כהונ' · בכל מאכל · ליום ולילה · עד

כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לו וקרא יתירא הוא · לעכב שאם חסר א' מן המתנו' לא כפר · ודרשי' יעשה לפר · זה פר י"הכ · דבדידי' כתי' מתנה א' מעכבת כמו פר העלם דבר : שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי · כדכתיב (ויקרא ד') אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד ואהל מועד למערבו של מזבח החיצון היה · אם לא נתן · שירי הדם ליסוד לא עכבי הכפר' דבתר הזאות ומתן דמים לפנים. כתיב (שם י"ו) וכלה מכפר את הקדש דמשמע שכבר שלמו כל הכפרו' כלן : **ב** פרים הנשרפי' · פר העלם ופר כהן משיח שאין נאכלים לכהני' אלא נשרפים חוץ לירושלי' : ושעירי' הנשרפי' · שעירי עכו"ם שהוקשו לפר העלם לכל דבריה' : הזיה על הפרוכ' · ז' הזיו' על הפרוכ' · אבל בין הבדי' לא כתי' בהו הזיה כמו בפר של י"הכ דכתי' בי' (שם) והזה באצבעו על פני הכפר' : אלו ואלו · של י"הכ ושאר הנשרפים · נשרפים בבית הדשן למקום שמוציאי' שם את הדשן של מזבח החיצון דכתיב ביה (שם ו') והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה · ובפרי' הנשרפי' כתי' (שם ד) על שפך הדשן ישרף : **ג** אלו הן חטאות הצבור · שאנו צריכין להזכירם שהרי הפנימיות כבר נשנו : שעירי ר"ח ושל מועדות · שהן על מזבח החיצון : שחיטתן בצפון · שהרי למדנו בבנין אב לכל החטאות שהן טעונו' צפון : עלה בכבש ופנה לסובב · מפני שדמה נתן על הקרנו' ובאצבע' צריך לעמוד ע"ג סובב · אבל בכל שאר הדמים שהן התחתונים מן החוט ולמטה · עומד על הרצפה אצל זויות המזבח וזורק מן הכלי וכ"מ שיגיע למזבח כשר : ובא לו לקרן דרומית מזרחית · שבה הוא פוגע ראשון · כדקי"ל כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין והכבש בדרום וכשעולה בו ופניו למזבח נמצא ימינו למזרח · ופונה לימינו למזרח ובא לו לאותה הקרן והולך ומקיף בסובב דרך ימין ופניו למזבח מן הדרום למזרח וממזרח לצפון ומצפון למערב דהיינו דרך ימין ואמה אל אמה ברום אמה הנתון בראש המזבח בכל זויות שנה קרוי' קרן: על יסוד דרומי · דילפינן ירידתו מן הכבש בחטאו' החצונות ושירי הדם בידו · מיציאתו מן ההיכל ושירי' הפנימיו' בידו · מה יציאתו מן ההיכל היה נותן שירי הדם בסמוך לו שהוא יסוד מערבי כדכתי' (שם) אשר פתח א"מ דהיינו לצד מערב שהוא סמוך להיכל · אף ירידתו מן הכבש מתן השירים · בסמוך לו דהיינו יסוד דרומי הסמוך לכבש · שהכבש בדרום : לפנים מן הקלעים · לפי שבמשכן הוו קלעי' היקף לחצר א"מ · ובחטאת כתי' (שם ו') במקום קדוש תאכל בחצר א"מ · ובבית עולמים היתה חומת העזרה במקום הקלעי' : לזכרי כהונה · דגבי חטאת ואשם ומנחה כתי' כל זכר בכהני' יאכל אותה : בכל מאכל · משום דבעי למתני בפסח דאינו נאכל אלא צלי · תנא בכלהו בכל מאכל : ליום ולילה · דכתי' (שם ז') ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל למדנו לתודה

שנאכלת

אם לא נתן כו' ל' הר"ב דבתר האחת ומתן דמים כו · עיין בפרק דלק' משנה ד' : **לא** עכב · עיין מ"ש במשנ' ו' פרק י"ג : **ב** פרים הנשרפים · ל' הר"ב פר העלם ופר כהן משוח · ענינם נשנה במס' הוריות ועיין בסמוך : **ושעירים** הנשרפים · ל' הר"ב שעירי עכו"ם שהוקשו לפר העלם · כמ"ש במשנה ב' פ' דלעיל וגם ל' רש"י דנקט לפי' פר העלם אע"ג דשעירי' בל' רבים · וטעמא דשעירי בל' רבי' דקי"ל דשאר שבטים מביאין על ידיהם כדאית' בספ"ק דהוריו' וביומ' פ' ה' ד' נ' תניא כה"ג · והקשו התו' דה"ל למתני פר העלם דבר (כצ"ל) נמי בל' רבים · שהרי כמו כן כל השבטי' מביאין ותרצו דאתי למעטילותי' דאיירי נמי בפר שמביא צבור בעכו"ם · וזה אינו דההוא עולה הוי · ע"כ : **אלו** ואלו כו' לשון הר"ב בפרים הנשרפים כתיב על שפך הדשן ישרף · והשאר הוקשו כדלעיל שם · רש"י : **על** ארבע קרנות · ע' בפירוש הר"ב דרפ"ד : **עלה** בכבש ופנה לסובב · ששני כבשים קטנים יוצאי' מן הכבש שבהן פונים ליסוד ולסובב כדאמרי' בגמ' פ' דלקמן ד' ס"ב ובספר צורת הבי' סי' מ"ד שמכתיה על מקרא דיחזק' (מ"ג) ומעלתהו פנות קדים מדלא כתי' ומעלתו · ועיין מ"ש פ' דלק' משנ' ג' · ומ"ש הר"ב ברפ"ב דתמיד : **ובא** לו לקרן דרומית מזרחית · לשון הר"ב כדקי"ל כל פינות וכו' דילפינן לה מים של שלמה לקמן בגמ' פ' דלק' ד' ס"ב · וכבר כתבתיו במשנ' ה' פ"ד דיומא : **דרומית** מזרחית כו' · כלם בתי"ו וכן הוא בל' הרמב"ם וגם במשנ' בכ"מ כלם בתי"ו · ואף שקרן זו ל' זכר ומשו' כך כיסוד דלק' ג"כ גרס דרומי וכן במשנ' דלעיל יסוד מערבי · לפי שיסוד הוא ל' זכר אעפ"כ כאן הוא כמו חסר רוח וכלו שנינו קרן רוח דרומית מזרחית · ולכך בא התי"ו להורות על רוח באמירה · ורוח נמצא בל' נקיבה כמו בל' זכר כמ"ש רש"י בפי' פ' וישלח · כך נ"ל לקיים גי' הס' ול' הרמב"ם · אף שראיתי סדור התפלה הנדפס באמשטרדם ונחסרו שם כל אלו התיו"ן : **שירי** הדם היה שופך כו' דכתיב (ויק' א' ד') ואת כל דמה ישפוך אל יסוד המזבח : **בכל** מאכל · עיין משנה ז' פ"י ומ"ש שם בס"ד : **ליום** ולילה · לשון הר"ב דכתיב ובשר זבח וגו' · למדנו לתודה

שנאכלת

א שם מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הל' י"ו
ב שם :
ג מיי' פא"מהל' מעה"ק ה"ב וה"ד מהל' פי"ס ה"ב
ד רב
ה פ"טמה"ל: מעה"ק הל'
ו ז מיי' שם הל' ט :
ח מיי' שם פ"ד הל' ח'

רל"א

עד חצו': ד [א]העולה קדשי' קדשי' · שחיטת' בצפון · וקבול דמה בכלי שר' בצפון · [ב]ודמ' טעון שתי מתנות שהן ארבע · וטעונה הפשט ונתוח · וכליל לאישים: ה [ג]זבחי שלמי צבור [ד]ואשמות · אלו הן אשמו' · אשם גזילו' · אשם מעילו' · אשם שפחה חרופה · אשם נזיר · אשם מצורע · אשם תלוי · שחיטתן בצפון · וקבו' דמן בכלי שר' בצפון: [ה]ודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע · ונאכלין

שנאכלת ליום א' · חטאת ואשם מנין ת"ל זבח : עד חצות · סיג עשו חכמים לתורה להרחיק את האדם מן העבירה · דהא קרא לא יניח ממנו עד בקר קאמר : ד העולה קדשי קדשים · היא ליפסל ביוצא · ובטבול יום · ובמחוסר כפורים · ומועלי' בה · ומשום דלא כתיב בה בקרא קדש קדשי' היא כמו בחטאת ואשם · אשמועי' תנא הכי דהוא נמי קדשי קדשים כחטאת ואשם' שהרי היא שוה להם למקום שחיטתן וקבלת דמן : שתי מתנות · בקרן מזרחי' צפוני · ובקרן מערבית דרומית שכנגדה באלכסון · וטעמא משום דקרן מזרחי' דרומי' לא הי' לו יסוד לפי שלא היה בחלקו של בנימין שנתנבא יעקב עליו (בראשי' מ"ט) בבקר יאכל עד' באלכסנדרי' יתבני מקדשא · דבר המוקדש לדמים לא יהא אלא בחלקו של בנימין · ואותו הקרן לא היה בחלקו שהמזבח הי' תופס בחלקו של יהוד' אמ' במזרחו ואמה בדרומו' כל אורך מזרח ודרום בעובי אמה אלא שלא היתה אמה שבמזרח על פני כל המזרח שכשמגיע לקרן מזרחי' צפוני' היתה כלה בתוך אמה לקרן · וכן אכילת האמה הדרומי' לא היתה מהלכת על פני כל הדרום · שכשמגיע לקרן דרומי' מערבית היתה כלה סמוך לקרן אמה · נמצא יסוד לג' הקרנות · הלכך היה מתחיל בקרן צפוני' מזרחי · הואיל וקרן דרומי' מזרחית אין לה יסוד · לפי שלא הי' בחלקו של טורף שנתנבא עליו יעקב · ועולה טעונ' תחלת מתן דמה כנגד היסוד · הלכך בעי הנך תרתי דאמרן · דב' מתנות · שהן ארבע בעינן כדי שיהא מתן הדם בד' רוחות המזבח · דכתי' (ויקרא א') וזרקו את הדם על המזבח סביב' אי וזרקו יכול יזרקנו בזריק' א' · ת"ל סביב וא"א להקיף בזריק' א' · אי סביב · יכול יקיפנו כחוט · ת"ל וזרקו ואין זריקה אלא מרחוק' וכחוט א"א להקיף אלא באצבע · הא כיצד נותן שתי מתנות שהן ארבע : וטעונה הפשט ונתוח · כדכתיב (שם) והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה וכליל לאישים · כלה נשרפת ע"ג האש · ה זבחי שלמי צבור · כבשי עצרת : אשם גזילות · האמור בשבועת הפקדון · אשם מעילות · הנהנה מן ההקדש : אשם שפחה חרופה · הבא על שפחה שחציה שפחה וחציה בת חורין המיועדת לעבד עברי שמותר בשפחה ובבת חורין · אשם נזיר · שנטמא במת · דכתיב ביה (במדבר ו') והזיר לה את ימי נזרו וגו') : אשם תלוי · ספק שגג בדבר שחייבין על זדונו כרת ספק לא שגג והוא כתיב בויקרא אצל אשם מעילות : אשם ודאי · ל"ג · שכל אלו אשם ודאי הן · חוץ מאשם תלוי : שתי מתנות שהן ארבע · דבאשם נמי כתיב זריקה · וכתיב סביב : ונאכלים

שנאכלת ליום א' · ובקדשים לילה הולך אחר היום · דכתיב (ויקרא ז) לא יניח ממנו עד בקר · רש"י : ד העולה קדשי קדשים · ל' הר"ב ומשום דלא כתי' בקרא כו' · תימ' ומה"ט ה"ל למיתני' נמי בבי זבחי שלמי צבור דהא לא כתיב בהו קדש קדשים · וילפינן (כמ"ש בר"פ) מדאתקש לעולה מה עולה ק"ק : תוספות : קדשי קדשים · לשון הר"ב ליפסול ביוצא ובטבול יום ובמחוסר כפורים ומועלים בה · וכן לשון רש"י וכתבו התוספות ולא היה לו לפרש לענין טבול יום ומחוסר כפורים · שזה הדין נוהג בכל הקדשים אפילו קלים · (כדמוכח רפ"ב) אבל יוצא ומעילה ניחא דקדשים קלים לא מיפסלי ביוצא · ואין בהם מעיל' ע"כ · ואני אומר דאף יוצא לא ה"ל לפי מדאשכחן דמיפסלי ביוצא חוץ לחומת העיר שלא לאכלן כדפירש הר"ב והרמב"ם ספ"ח · ועיין מ"ש במשנה ב' פרק ג' דמנחות · וכן לקמן משנה ו' דתנן קדשים קלים לא פירשו רש"י והר"ב אלא מעילה : שתי מתנות · לשון הר"ב בקרן מזרחי' צפונית כו' לא בקרן שעל המזבח אלא כלומ' בזויו' וכן בפ"ו משנ' ב' ובהדי' תנן בר"פ מס' קנים דעולת בהמ' כעס' למט' · ומ"ש הר"ב דקרן מזרחי' דרומי' לא ה"ל יסוד כו' · באלכסנדרי' יתבני מקדשא · דבר המוקדש לדמי' וכו' · כשמגיע לקרן מזרחי' צפוני' היתה כלה וכו' · וכ"כ ברפ"ב דמדות · ועיין מ"ש במשנ' ד' פ' י"ב דנגעי' · ותמיהני · דכיון שמפר' שלא היה בנין היסוד בשל יהודה ה"ל לכתוב דמתרגם באלכסנד' יתבנא מדבחא למשמ' בנינא ממש · אבל מקדשא משמע דבנין היה אלא שלא נתנו שם הדמי' · דהכי איתי' בגמ' מאי לא היה לו יסוד רב אמר בבנין · לוי אמ' בדמים רב מתרג' באלכסנדרי' תתבנא מדבחא · אבל אונקלוס אצלי שהטעהו להר"ב תרגו דידן שמתרג' מקדשא ואגב שטפיה ורגילו' בתרגו' דידן נקט מקדשא וכ"כ התו' בפ"ו ד' ס"ב דתרגו' דידן מתרג' מקדש' · ומ"ש הר"ב בחלקו של טורף וכו' גמ' · ופירש"י בנימין דכתי' ביה זאב יטרף ע"כ · ומ"ש הר"ב ועול' טעונה תחלת מתן דמ' כנגד היסוד · דכתי' אל יסוד מזבח העול' · וכדכתי' הר"ב והרמב"ם סוף פרקין · וכן בגמ' שם ד' נ"ג וכ"פ התו' ד' כ"א ע"ב · אע"ג דלרש"י נקט אתי בגמ' ד' נ"ב ודאמרן תחלת מתן דמה לא למעוטי שירי' דשירי' ג"כ הי' שופך אל יסוד דרומי' כדתנן רפ"ד דתמיד וע"ש · ועיין מ"ש במשנ' ב' פ' דלק' · וכתבו התו' דתימ' דלא תני לה הכא · והר"י מלוניל"ש פי' דכיון דשמעי' תנ' דפנימיו' בישו' מערבי וגם התחיל בחיצונית למתני יסוד דרומי · ה"ה בכולהו · ואע"ג דחשיב בכל פנימיו' היינו משום דאתחיל בפנימיות ולרי' למתני בחיצוני' ואין רוצה להפסיק · ע"כ · ועיין במשנ' ב' פ"י ומ"ש שם : ה אשם שפחה חרופ' · ל' הר"ב הבא על שפחה שחציה שפחה וכו' · עיין במשנ' ב' פ"ב דכריתו' : שחיטתן בצפון וכו' ·

א גי'
ב תיי' פ"ה מהל' מעה"ק הל' ו'
ג גי'
ד פ"ה שם הל' ג
ה שם הל' ד

עיין

[א]ונאכלין לפנים מן הקלעים· [ב]לזכרי כהונה בכל [ג]מאכל· [ד]ליום ולילה· [ה]עד חצות:

ו [ו]התודה ואיל נזיר קדשים קלים· שחיטתן בכל מקום בעזרה· [ז]ודמן טעון שתי מתנו' שהן ארבע· [ח]ונאכלים בכל העיר· לכל אדם בכל מאכל ליום ולילה עד חצות· המורם מהם כיוצא בהם· אלא [ט]שהמורם נאכל לכהנים לנשיה' ולבניהם ולעבדיהם:

ז [י]שלמים קדשים קלים· שחיטתן בכל מקום בעזרה· ודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע· ונאכלין בכל העיר לכל אדם בכל מאכל· לשני ימים ולילה א'· המורם

ר"ע מברטנורה

ונאכלין לפני' מן הקלעי'· דכתיב באשם (במדבר יח) בקדש הקדשים תאכלנו· וזבחי שלמי צבור סמך אותן הכתוב לחטאת דכתיב (ויקרא כ"ג) ועשיתם שעיר עזים א' לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים לומר לך שדינן כחטאת שאין נאכלין אלא לפנים מן הקלעים ולזכרי כהונה· אבל אין טעונים ד' מתנות כחטאת שאין לך בכל הקרבנות מי שטעון ארבע מתנו' אלא חטאת בלבד:

ו התודה ואיל נזיר קדשים קלים· אין מועלין בהן: שחיטתן בכל מקו' אין טעונים שחיטה בצפון: ונאכלים בכל העיר דגבי חטאת כתיב (שם י') ואכלתם אותה במקום קדוש ואין שלמים במקום קדוש אלא במקום טהור דהיינו בכל העיר שהוא מקום טהור מלהכנס שם מצורעים: לכל אדם· לזרים: ליום ולילה· בתודה כתי' (שם ז') ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר ותניא תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר: המורם מהן· חזה ושוק שנתן מהן לכהן כשאר שלמים· דתודה לשלמים אתקוש דכתיב (שם) וזאת תור' זבח השלמי' וגו' אם על תודה וכו'· וארבע חלות מארבע מינים שבה כדכתיב (שם) אחד מכל קרבן· לכהן הזורק וגו' ומור' מאיל נזיר זרוע בשלה וחזה ושוק וחלת מצה אחת ורקיק אחד: כיוצא בהן· נאכלים בכל העיר ליום ולילה: לכהנים לנשיהם· כדכתיב (שם י') ואת חזה התנופה וגו' תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנותיך:

ז שחיטתן בכל מקום בעזרה· ג' פרשיות נאמרו בשחיטת שלמים· חדא בבן בקר· וחדא בכשב· וחדא בעז· בקמייתא כתי' ושחטו פתח אהל מועד· ובתרתי בתרייתא כתיב לפני אהל מועד להכשיר את כל הרוחות שבעזרה דלפני משמע כל שלפני ההיכל: לשני ימים ולילה אחד· דהכי כתיב בשלמים (שם ז') והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף:

והמעשר

תוספות יום טוב

עיין בר"פ בדברי הר"ב ומ"ש שם דזבחי שלמי צבור יליף מעולה דתחטאת ליכא למילף כדיליף הר"ב לקמן בסמוך לנאכלין כו' דצפון בחטא' גופיה מהיקש נלמוד כמ"ש הר"ב בר"פ ואינו חוזר ומלמד בהיקש· גמ'· ועיין מ"ש בספ"ז דמנחות:

ונאכלין לפנים מן הקלעי'· ל' הר"ב דכתי' בקדש הקדשים תאכלנו· בויקח קרח ולכל אשמם וגו' רש"י· ולא ידעתי מאי דוחקיה דלא כתב לקרא דפרשת צו דקדים שנאמר שם בפרשת אשם במקום קדוש יאכל· ונבי חטאת גופיה לא כתיב נמי אלא במקום קדוש כמ"ש הר"ב לעיל· והרמב"ם פי' במשנה דלקמן שנאמר כחטאת כאשם ומ"ש הר"ב וזבחי שלמי צבור סמך אותן לחטאת כו' שאין נאכלין כו'· אבל אין טעונין ד' מתנו' כו' וליכא לאקשויי לחטא' כדדרשי' לעיל פ"ק דף י'. אות' דמה למעלה ואין אחרת דמה למעלה תו': [ולפנים מהקלעי'] והעזרה במקדש כנגד לפנים מן הקלעים במשכן· הרמב"ם· ועיין במשנה דלקמן:

ו **קדשים קלים** פי' הר"ב אין מועלים בהם· וכן ל' רש"י· ועיין ספ"ק דמעילה· ועיין לעיל במשנה ד' ומ"ש שם: **בכל מקום בעזרה** ל' הר"ב אין טעונין שחיטה בצפון דתודה לשלמים אתקוש כדפי' הר"ב לקמן· והיינו נמי טעמא דטעון ב' מתנו' וכו'· ויש לדקדק אמאי שני הכא ונקט בעזר' במקום לפנים מן הקלעי' דלעיל· וכ"ל דתנא (דלעיל) מסריך סריך בלישניה דבפי' בתרא מסנ' ד' דהתם קאי על משכן: **בכל העיר**· ל' הר"ב דגבי חטאת כתיב כו' אלא במקום טהור כדכתי' את חזה התנופה ואת שוק התרו' תאכלו במקום טהו' ומ"ש הר"ב טהור מלהכנס שם מצורעים כדתנן במשנה ז' פ"ק דכלים· דכל עיירות דינן כך· וא"א לאכלן כשיצאו חוץ לעיר כדפי' הר"ב ספ"ח· ואיצטרך למעוטא דאוקה דאע"ג דבהדיא כתיב במקום טהור דלא תימא מאי מקום טהור· טהור מטומא' זב· והוא הר הבית· גמ'· וה"נ תקשה דה"ל למנקט חוץ ממחנה ישראל· ועיין לעיל: **ליום ולילה עד חצות**· ע' בסוף מתני' ג': **לנשיהם ולעבדיהם**· כל הנאכלים לכהנים נאכלים לעבדי הכהנים ולנשיה' כתרומה· הרמב"ם פי' תה' מעשה הקרבנות:

ז **בכל מקום בעזרה**· פירש הר"ב ג' פרשיות נאמרו כו' בקמייתא כתיב ושחטו פתח אהל מועד· ובתרתי בתריי' כתיב לפני וכו' להכשיר את כל הרוחות· פירש"י דלא תימא כנגד הפתח דוקא· והא דכתב בקמיי' פתח מפרש בגמ' לומר בזמן שפתח ההיכל פתוח ולא בזמן שהוא נעול· וקרא פליגי לפסול נידי לדין· פירש"י כגון לסכות ואפי' תוכן קדש"ע כ"ו כולנו' דהלנו אחורי ההיכל כשר· וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מה' מעשה הק' והכ"מ כתב הא דמכשיר אחורי ההיכל צריך למוד מנין לו ע"כ· ואשתמיטתיה דאמר רמי בר רב יודא את רב דף כ"ה לנגד קטן (כעין חלון פתוח מן הפתח) היה אחורי בית הכפורת גבוה ח' אמות כדי להכשיר את העזרה לאכילת ק"ק ולשחיטת קדשים קלים: **שתי מתנות** שהן ארבע· כמו שנא' בעולה· רמב"ם במשנה דלעיל: **לשני ימים ולילה אחד**· לשון הר"ב דהכי כתיב בשלמים והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף· ומסיים הרמב"ם ואינן נאכלין אלא ביום השחיטה והלילה· וממחרת עד ליל שלישי· ע"כ· והיינו דלא תנן אלא ולילה א'· והוא הלילה שבין שני הימים ויליף לה בברייתא מדכתיב והנותר עד יום· עד יום הוא נאכל· פירש"י בעוד יום· והתוספות פירשו עד· ולא עד בכלל· ע"כ· וביום השלישי ישרף אתא לשריפה· שיכול שישרף תכף לאחר לילה· וכמו שכתבתי במשנה ב' פרק ו' דשקלים· והא דלא עשו הרחקה מן העבירה בנאכלין לשני ימים ולילה אחד· כתבו התוספות בסוף פרקין דניכר הוא מתי יהיה שקיעת החמה· אבל בלילה אינו ניכר:

ולילה אחד· הכי גרסינן· ועיין מה שכתבתי במשנה ה' פרק שני דברכות:

א ב מיי' פ"ט מה' מעה"ק הל' ד' ומ"י שם הל' ג
ג שם פי"י הל' ו'
ד שם הלכ' ו'
ה שם הלכ' ט'
ו נה· מיי' שם פ"ט הלכ' ג
ז שם הלכה ו
ח שם פי' הל"ט
ט שם הלכ' ד
י נה·

ח והמעשר. מעשר בהמה: ודמן טעון מתנ' אחת. דלא כתיב בהו סביב אלא ואת דמם תזרוק כתיב גבי בכור. והנך כמי תהכ"ס ילפינן: מדלא כתיב ואת דמן אלא ואת דמם: כנגד היסוד. במקום שיש יסוד תחתיו. למעוטי מזרחית דרומית שאין שם יסוד כדאמרן. ובכור ומעשר ופסח טעונים יסוד דילפינן זריקה זריקה לג"ש מעול' ובעולה כתיב (ויק א ר') אל יסוד מזבח העולה: שינה באכילתן. זה מזה אע"פ שהשוה אותן למתן דמים: הבכור נ' לכל לכהנים. כדכתיב (במדבר י"ח) ובשרם יהיה לך. והמעשר לכל אדם. שלא מצינו בכל התורה שיהיה לכהנים חלק בו. ונאכלין בכל העיר. דכתיב (דברים י"ב) והבאתם שמה עולותיכ' וזבחיכם ואת מעשרותיכם ותניא בספרי מעשרו' הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן. וכתיב בההוא קרא ובכורות בקרכם וצאנכם. ומדלא קבע להו מחיצה ש"מ דמעשר ובכור נאכלים בכל העיר: לשני ימים ולילה אחד. דבבכור הוא אומר. ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין הקישו הכתוב לחזה ושוק. מה חזה ושוק של שלמים לשני ימים ולילה אחד אף בכור לשני ימים ולילה א'. ומעשר כבכור: למנויו. לאותם שנמנו בדמי לקיחתו כדכתיב (שמות י"ב) איש לפי אכלו תכוסו:

פרק ו קדשי קדשים. כאלו נשחטו בצפון. דכתיב (שמ' כ') וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך. כלו כשר לעול'. וכלו כשר לשלמי' ואע"ג דעול' טעונ' צפון ואין שלמי' טעוני' צפון: מחצי המזבח ולצפון כצפון. דתשמ' לי' חציו לעולותיך וחציו לשלמיך. דאי ס"ד כלו לעול' כשר הכת' כלו לעולה אמרת דכשר. כלו לשלמי' ששחיטתן בכל מקום תיכף:

ואידך

המורם מהם כיוצא בהן. אלא שהמורם נאכל לכהניכ לנשיה' ולבניה' ולעבדיה':

ח הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים. שחיטתן בכל מקום בעזרה. ודמן טעון מתנה אחת. ובלבד שיתן כנגד היסוד. שינה באכילתן. הבכור נאכל לכהנים. והמעשר לכל אדם. ונאכלין בכל העיר לכל אדם. בכל מאכל. לשני ימים ולילה אחד. הפסח אינו נאכל אלא בלילה. ואינו נאכל אלא עד חצות. אינו נאכל אלא למנויו. ואינו נאכל אלא צלי:

פרק ו

קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח. ר' יוסי אומר כאלו נשחטו בצפון. ר' יוסי בר יהוד' אומ' מחצי המזבח ולצפון. כצפון. מחצי המזבח ולדרו'. כדרום. המנחות

ח ודמן טעון מתנ' אחת. ל' הר"ב דלא כתיב בהו סביב. וכתיב בעולה ושלמים ואשם הוה להו ג' כתובים ולכ"ע כל ג' כתובים הבאים כאחד אין מלמדין הלכך לא מהני ג"ש דזריקה זריקה דלקמן למילף ב' מתנות. גמ': מתנה אחת. ועיין בדבור האחרון שכתבתי בסוף פסחים: ונאכלין בכל העיר. פי' הר"ב דכתי' והבאתם שמה עולותיכם וכו' ותניא וכו' בספרי וכפרש"י. וכתבו התוס' דיש לתמוה דהא כתיב שם ואכלתם לפני ה': ועוד קושיה גדולה דהכי מתניא בספרי מעשרותיכם. רע"א בב' מעשרות כו' ותרומת ידך אלו הבכורים כענין שנאמר (דברים כ"ו) ולקח הכהן הטנא מידך. ובכורות זה הבכור. בקרכם וצאנכם. אלו חטאות ואשמות. ואכלתם שם לפני ה' אלהיכם. אלו המחיצה. ונרא' לפרש דנפקא לן מדמקשי' לחזה ושוק של שלמים לאכילת שני ימים וה"ה לענין שנאכלין בכל העיר. ע"כ והרמב"ם בפ"י מה' מעשה הקרב' כתב שהרי הן קדשי' קלי' כשלמי' ועיין עוד לקמן. ובפי' רוסו למשנה ח' פ"ק דכלי' כת' שאמר הש"י בבכור והוא קדשי' קלי' לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה במקו' אשר יבחר ה' (שם ט"ו) ועמ"ש שם: בכל העיר בכל מאכל. גרסי' ולא גרסי' לכל אדם דהא קתני בכור לכהנים. רש"י: לשני ימי' ולילה א'. כתב הר"ב דבבכור הוא אומר ובשרם יהיה לך כחזה התנופה כו'. מה חזה ושוק של שלמים וכו' ואית' מה חזה ושוק של תודה דהפסח מושט תפסת פליגי ר' ישמעאל ור"ע ר"י אומ' חזה ושוק שהורמים מתודה מהיקשה דשלמים אתיא ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש. ור"ע אומר הואיל ויום ולילה בתוד' כתי' אע"ג דחזה ושוק למדה בהיקש לא הויא זמן אכילה דחזה ושוק דבר הלמד בהיקש. ואה"נ דתחלת ההיקש לתודה היא. אלא מהדר את' הכתוב ובשרם יהיה לך דלא איצט' דהא כתיב ברישא יהיה לך הוסיף לך הויא אחרת כמו זו הבאה לו בהיקש שיהא לב' ימים. ומעשר כתב רש"י דלא ידע מנא ליה. ותו' כתבו דנראה דיליף משלמים בבנין אב. מה שלמים קדשי קלים. אף מעשר ק"ק. דבכור נמי הוה אתי משלמים אי לאו משום דמתנה לכהן ואה"כ מעשר דלא הוי מתנה לכהן משלמים אתי. ע"כ. וכ"כ הרמב"ם בפ"י מה' מה"ק וא"ת כי היכי דדרשי' מדכתי' דמם ולא דמו לרבו' מעשר לזריקה ה"נ נדרוש בשרם לרבות מעשר לאכיל'. י"ל דאיצט' לבכור בעל מום שהוא מתנה לכהן כדאי' בגמ': הפסח אינו נאכל כו' תימ' ליתני נמי דאינו נאכל אלא על מצ' ומרורי'. ותירץ הר"ר חיי' דלא חשיב אלא דבר שכנגדו בקדשי' והוא חלוק מהם דשאר קדשים נאכלי' ביום ובלילה עד היום לכל אדם בכל מאכל. ופסח אינו נאכל אלא בלילה עד חצות ולמנויו וצלי. א"נ לא תני מצו' ומרורי' דאין מעכבין. א"נ לאו מצוה דגופיה. תוס': אלא בלילה. כדכתי' (שמו' י"ב) בליל' הזה. רש"י: וא"נ נאכל אלא עד חצו'. כלו' אפי' מדין תור' ולהכי קתני אלא ומתני' ראב"ע היא דדריש נאמ' כאן בליל' הזה ונאמ' להלן (שם) ועברתי בארץ מצרי' בליל' הזה מה להלן עד חצו' אף כאן עד חצו'. ועמ"ש במשנ' ט' פ' בתרא דפסחים:

פרק ו ששחטן מדאורייתא שוחט לכתחלה כדדרשינן מזבחת עליו ושמא הא דנקט דיעבד מדרבנן שלא תרבין גללי'. תו': כאלו נשחטו בצפון. פי' הר"ב דכתיב וזבחת עליו כו' והא דדרשי' עליו שיהא שלם (כמ"ש בסוף מתני' א' דפ"ב)

א טז:
ב פי"י פי' מהל'
ופ"ק הל' ו
ג פי"פט מהל'
פס"מ הל' כה
ד וסס פי' הל' ח
ה פי"י פס מס'
ק פ' הל' ח
ו גם הל' י"ד
פס פב הל' יט
ח פס הל' יד
ט כס
י פי' פב מסכ'
פב"ח הל' ח

[א]המנחות היו נקמצות בכל מקום בעזרה · ונאכלין לפנים מן הקלעי' לזכרי כהונ' בכל מאכל ליום ולילה עד חצות : ב [ב]חטאת העוף היתה נעשית על קרן דרומי' מערבי' [ג]בכל מקו' היתה כשר' · אא זה היה מקומ' וג' דברי' היתה אותה הקרן משמשת מלמט' וג' מלמעלה · מלמטה חטאת העוף · והגשות · ושירי הדם מלמעלה · ניסוך המים והיין · ועולת העוף · כשהיא רבה במזרח : ג [ה]כל העולי' למזבח · עולין דרך ימין · ומקיפין ויורדין דרך שמאל · חוץ מן העולי' לג' דברי' אלו שהיו עולי' (נ"א יורדין) וחוזרים לעקב :

ד חטאת

ואידך אילטרי' · סד"א עולה דרחיק לי' מקו' ש"א הוכשרו לה שא' הרוחו' ופעמי' שהעולו' מרובו' וצר ל"ש המקו' לפיכ' הכשי' להם ראש המזבח אבל שלמי' דלא דחיק להו המקו' לא הכשיר להם ראש המזבח קמ"ל. והל' כר' יוסי: היו נקמצות בכל מקום · ואיכ' טעונה צפון דלא קבע הכתו' מקו' לקמיצ' לפני' : ונאכלין לפני' מן הקלעי' לזכרי כהונה. דכתי' (במדבר י"ח) כל קרבנם לכל מנחתם וסמיך ליה בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו : ליום ולילה עד חצו' · דילפי' ממנחה מלחמי תודה : ב חטאת העוף היתה נעשית בקרן מערבי' דרומי' משום דמנח' חוטא קרויה חטא' דכתי' במנחת חוט' (ויקר' ה') ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונ' כי חטאת היא ; ומשמע נמי שחטא' קרויה מנחה דחטאת נמשכת להיות מנחה בדלי דלות ומנחה מצינו שטעונ' הגשה בקרן מערבי' דרומי' דכתי' (שם ו') הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח איזהו רוח שהוא לפני ה' ועל פני המזבח הוי אומ' זו רוח מערבי' דרומי' · דלפני ה' הוא מערב · ופני המזבח הוא הדרום · ששם היה הכבש · ומה מנחה טעונה הגשה בקרן מערבית דרומית · אף חטאת העוף עבודתה בקרן מערבית דרומית · והזאת דמה היא עיקר עבודתה : בכל מקום היתה כשרה · למליקתה · אבל זה היה מקומה להזאתה · והכי מפרש לה בגמרא : מלמטה · למטה מחוט הסקרא : הגשות · של מנחות קודם קמיצתן כדכתיב (שם ב') והגישה אל המזבח : ושירי הדם. של חטאות החצונות היה שופך אל יסוד דרומי כדילפינן בפרק איזהו מקומן : ניסוך המים · בחג הסכות : והיין · בכל יום שהם היו מסיכין ולא היה אפשר לנסך כי אם שם : ועולת העוף כשהיא רבה במזרח · דעיקר מקומה בקרן דרומית מזרחית · מפני שקרובה לבית הדשן לזרוק שם מוראה ונוצה · כדכתיב (שם א') והשליך אותה וגו' אל מקום הדשן · וכשהיא רבה שם שיש כהנים הרבה באותה הקרן עסוקים בעולות · ואין להם מקום לעמוד בסובב · דעולת העוף נעשית למעלה · בא לו לקרן דרומית מערבית שאף היא סמוכה לבית הדשן יותר מאשר שתי קרנות . שבית הדשן סמוך לכבש היה במזרחו של כבש ולדרומו של מזבח · ג ומקיפים דרך שמאל · מקיפים את המזבח בשביל צרכי עבודה כגון למתן דמי חטאות ולסדור מערכה או להפוך אברים בצינורא ויורדים במערבו של כבש שהיא שמאל העולין למזבח בעלייתן. חוץ מן העולה לג' דברים אלו · הנעשים בקרן מערבית דרומית שהן ניסוך המים והיין ועולת העוף שכשהוא עולה למזבח פונה לסובב לשמאל באותה הקרן וכשגמר חוזר על עקבו דרך עלייתו · בניסוך המים והיין שמא יתעשנו בעשן המזבח כשעוד שהוא פונה דרך ימין ומקיף לשמאל ויפיגו טעמן וריחן

ואכן

הכא דייק משום דזובחת עליו · משמ' שראויה לזבוח עליו ת"ס ד' כ"ט : ב חטאת העוף היתה נעשית על קרן דרומי מערבי'. ל' הר"ב מש"ס דמנחת חוטא כלו' דדלי דלות והיינו דכת' ומשתי נמי וכו' דכולהו חדא קרא וחדא דרש' : קרן דרומי מערבית · הר"ב. העתיק מערבית דרומית ולא כ"מ מידי · ובמשנ' ג' פ"ג דמנחות ופ"ה משנה ה' פי' שהיא בחודא של קרן ופי' קרן דהכ' עיין מ"ש במשנ' ד' פר' דלעיל : בכל מקו' היתה כשר'. פי' הר"ב למליקת' וכתבו התו' תימה דלא ילפי' כתי למליקה ושמא לא ילפי' אלא מידי דאשכחן דבעי מזבח כמנחה. ול' פי' בקו' · ע"כ : ושירי הדם · ל' הר"ב של חטאת החצונות וכו' והרמב"ם בפ"ה מה' מה"ק כתב ושירי הדם של עולות וחטאת הנאכלות ואשמו' ושלמי' שופכים עליה ועת"ס פרק דלעיל משנ' ד' : והיין ל' הר"ב בכל יו' שהם היו מסיכין עיין בפי' הר"ב משנה ט' פ"ד דסוכ' ומשנ' ג' פ"ג דמדות :

ועולת העוף · עיין מ"ש במשנה דלקמן : ג עולין דרך ימין · כדפרשית לעיל משנה ג' :

לשלשה דברים אלו · פירש הר"ב שהן ניסוך המים וכו' · ולג' דברים הנעשים בה למטה אינו עולה ואינו מקיף אלא עומד על הרצפה בקרקע רש"י : שהיו עולים · לשון הר"ב כשהוא עולה למזבח פונה לסובב לשמאל · וכן לשון רש"י · ולפי זה כבש קטן היה גם כן לשמאל · וכן פירשו התוספות דף ס"ד שכמו שהיה כבש קטן שפונה על הסובב למזרח הכבש · כמ"ש פרק דלעיל משנה ג' · כך היה ג"כ למערבו של הכבש דאל"ה כשהיה מגיע לקרן מערבי' דרומית בנתינת דמים ; דחטאת דנתן שם היה צריך לחזור על עקיבו לכך נראה שהיה כבש קטן גם כן למערב · ואין ראיה מהא דתנן במס' סוכה (פ"ד משנה ט' גבי נסכים עלה בכבש ופנ' לשמאל ולא תנן בהו ופנה לסובב · אבל קשה דלא חשיב ליה לעיל גבי שני כבשים קטנים היוצאים מן הכבש (שהעתקתי בפרק דלעיל משנה ג') ע"כ ולי נראה דמשום דבכבש השני שעל השמאל שפונה אל יסוד להוליך בו שירים של חטאת שירד מן המזבח פונה לשמאלו ליסוד דרומי כדפירש"י שם שאותו כבש עצמו היה רוחב ומקצת ממנו הוגבה ועולה עד על הסובב גם כן · אלא דרש"י מפרש בדף ס"ד בהדיא דלא היה יכול לפנות לסובב לצד מערב שלא היה שם כבש קטן · לכך נ"ל לפרש דסובב שהזכיר רש"י בכאן הוא מקום הלוך רגלי הכהנים שעל ראש המזבח ונקרא סובב כלשונו בד' ס"ב ע"א גבי תרי הוה חד לכוי · וחד לכהני : וחוזרין לעקבן גרסי' · ול"ג ומקיפי' על העקבן) · בדרך שעלו בו · ואין מקיפין דכל כמה דמצינן למעוטי בהלוך של שמאל ממעטין · ל' רש"י פ"ד דסוכה ד' מ"ח ע"כ ·

ותוספות

א מנחות פ"ה
שם ח"ג ק הל"ג
בסנ' מ"י פ"ו מ"ה
מע"ק הל"ו
ג שם הל' ט
ד שם פי' ס
הל' יג
שנה שם :

ד [א] חטאת העוף כיצד נעשית · היה מולק את ראשה ממול ערפה ואינו מבדיל · ומזה מדמה על קיר המזבח · שירי הדם היה מתמצה על היסוד · [ב] אין למזבח אלא דמה · וכולה לכהנים : **ה** [ג] עולת העוף כיצד היתה נעשית · עלה בכבש (גמ' לכבש) ופנה לסובב · בא לו לקרן דרומית מזרחית · היה מולק את ראשה ממול ערפה · ומבדיל · וממצה את דמה על קיר המזבח · [ד] נטל את הראש · והקיף בית מליקתו למזבח ·

וה"ן בעינן תמימים יהיו לכם ונסכיהם שיהיו הנסכי' תמימים · ועולת העוף נמי שמא תמעטן ותמות : **ד** היה מולק את ראשה · אוחז שתי גפים · בב' אצבעותיו זרת וקמיצה של ידו השמאלית והעוף על גבי ידו ופניו של עוף לצד גב ידו שיהיה העורף למעלה ומותח צוארו בגרון על רוחב של שתי אצבעותיו אצבע ואמה · ומולק בצפרנו וזו אחת מעבודות קשות שבמקדש : ואינו מבדיל · הראש מן הגוף אלא חותך שדרה ומפרקת ורוב בשר עמו עד שמגיע לושט או לקנה ונוטל סי' א' לבדו ומולק כדכתיב ולא יבדיל : ומזה מדמה · אוחז בעוקצה שלא היה מזה לא בכלי ולא באצבע אלא בגופה של עוף : היה מתמצה · שמקרב בית מליקתו למזבח ודוחקו בקיר והדם מתמצה ויורד ליסוד · דבחטאת העוף כת"ב (ויקרא ה') והזה מדם החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח · איזו קיר שהשירים שלו מתמצין ליסוד הוי אומר זה קיר התחתון דהיינו מן החוט ולמט' דאי קיר העליון דהיינו מן החוט ולמעלה פעמים שהיה מתמצה לסובב כיון שעושה למעלה מן הסובב שהחוט למטה מן הסובב אמה : **ה** עלה בכבש · לפי שעולת העוף נעשית למעלה · דלא כתיב בעולת העוף יסוד אלא בחטאת העוף בלבד ובבהמ' איפכא · דחטאת בהמה נעשית למעלה דכתיב בה קרנות המזבח · ועולת בהמה למטה דכתיב (שם ד') אל יסוד מזבח העולה · תלה היסוד בעולה : בא לו לקרן דרומית מזרחית · לפי שהיא קרובה לבית הדשן ששם משליך המוראה והנוצה : ממול ערפה · מול הרואה את ערפה · והוא אחורי הצואר ואע"פ שלא נאמר בעולה מול עורף למדנו בה מול עורף מחטאת · ומבדיל · חותך ב' סימנים דמדכתיב בחטאת העוף ולא יבדיל למדנו שבעולת העוף מבדיל : והקיף בית מליקתו למזבח · מקר' ודוחק בית המליק' בקיר המזבח כדי שיתמצה הדם :

ותוס' כתבו דטעמא דהכא חורתו על העקב הויא דרך ימין : **ד** **חטאת** העוף כיצד וכו'· משום דדם חטאת קודם לעולה' מפרש חטאת תחלה · תו' : **מולק** עיין פרק דלקמן משנה ה' : **ממול** ערפה · עיין בפי' משנה דלקמן ומ"ש שם **ואינו** מבדיל · ל' הר"ב אלא חותך שדרה ומפרקת ורוב בשר כמה וכו' ואין כן לשון הברייתא בסוף פרקין אלא חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לושט או לקנה חותך סי' א' או רובו ורוב בשר עמו ופרש"י שדרה היא השדרה מפרקת עצם הצואר בלא רוב בשר התקשה סבי' כדאמרי' בהכל שוחטין דף כ' נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבילה ומטמאה ואפי' מפרכסת הלכך אי הוה מתוך רוב בשר קודם הסימן הויא ליה מתה ולא מהניא בה מליקה וסימנין הלכה למשה מסיני הם · ע"כ · וה"נ מסקנא דגמ' בהכל שוחטין דף כ"א כהאי ברייתא וכן העתיק הרמב"ם בעולת העוף בפ"ו מה' מה"ק : **ומזה** מדמה · ל' הר"ב שלא היה מזה מכלי וכו' דילפינן בברייתא מדכתיב והזה מדם החטאת מגופו של חטאת מדלא כתיב ולקח מדם וכו' · ומ"ש הר"ב אלא בגופה של עוף · וז"ל רש"י פ"א דמנחות סוף דף ב' הואה אוחז בגוף העוף ומעלה ומוריד בכח והדם ניתז מעלתו : **היה** מתמצה על היסוד · פי' הר"ב שמקרב בית מליקתו למזבח וכו' · וכן ל' רש"י · אבל במנחות שם פי' מגוי שוחט בין אצבעותיו ונזוק הדם הולך למרחוק · ע"כ · ומ"ש הר"ב דבחטאת העוף כת"ב והזה כו' איזו קיר כו' · לא ידענא למאי איצטרך להא דקרא גופיה הא קאמר ימצה אל יסוד המזבח · אבל בגמ' מייתו הברייתא על ההזאה שתהא למטה ולא למעלה כחטאת הבהמה · וכן הביאו הרמב"ם בפירושו · וכ"כ הר"ב בעצמו בריש מסכת קנים · ופרכינן דאצ"ג דקרא קאמר דימצה ליסוד דלמא ההזאה למעלה עביד ליה והדר עביד המצוי למטה · ומשני מי כתיב ימצה כלומר בשו"א ופת"ח דהוי משמע שמוזיר את הכהן שיתמצ' וימצה אחר ההזאה · ימצה כתיב בחיר"ק וקמ"ץ דממילא · משמע נמי לענין הזאה דממילא היה דם מצוי אצל היסוד : **ה עלה** בכבש · כתב הר"ב לפי שעולת העוף נעשית למעלה · דלא כתיב בעולת העוף יסוד אלא בחטאת העוף בלבד וכ"פ הרמב"ם · ולא סגי לן בהכי · דהא ג"ש אית לן למול עורף דנילף נמי ליסוד · אלא כדאיתא בברייתא דכתיב ומלק והקטיר · מה הקטרה בראש המזבח · אף מליקה בראש המזבח · ועוד נאמר והקטיר ונמצה דמו · וכי תעלה על דעתך לאחר שהקטיר חוזר וממצה · אלא לומר לך · מה הקטרה בראש המזבח · אף מיצוי בראש המזבח · והראשון כתב הר"ב בריש מסכת קנים : **ממול** ערפה · ל' הר"ב מול הרואה את העורף · וז"ל רש"י · ערפה גובה הראש · מול ערפה לתוכה לצד האגפיים · מול הרואה את העורף ע"כ · ול"ע דה"ל לפרש כמשנה הקודמת · ועיין פ"א דחולין משנה ד' · ומ"ש הר"ב למדנו מול עורף מחטאת בג"ש ומלק ומלק · וכתבו התו' דליכא למילף מליקה דחטאת דתהא ג"כ בראש המזבח · דכיון דמליקה דעולה לא ילפינן אלא בהיקש איש חוזר ומלמד בג"ש : **ומבדיל** פי' הר"ב חותך שני סימנים דמדכתיב בחטאת העוף ולא יבדיל למדנו שבעולת העוף מבדיל · וכ"כ הרמב"ם · ולא סגי לן · דהא ג"ש אית לן למול עורף דנילף נמי דלא יבדיל · אלא כדאיתא בברייתא דת"ל ומלק והקטיר · מה הקטרה הראש לעצמו והגוף לעצמו · אף מליקה הראש לעצמו והגוף לעצמו · ומנין שהקטרת הראש לעצמו והקטרת הגוף לעצמו · שנאמר והקטיר אותו · הרי הקטרת הגוף אמורה · הא מה אני מקיים והקטיר המזבחה · בהקטרת הראש הכתוב מדבר : **וממצה** דלא כתיב בעולה אלא מצוי בלבד : **והקיף** פי' הר"ב מקרב מלשון אין מקיפין ב' חביות פ"ד דביצה משנה ה' :

· פר' פי"ו פג
תה' פת"ק הל' ו'
: שם הל' ו'
ג סד : פיי' פס
פו הל' כ'
ה סס הל' כב

)(

וספגו במלח וזרקו ע"ג האישים · בא לו לגוף והסיר את המוראה · ואת הנוצה · ואת בני מעים היוצאים עמה והשליכן לבית הדשן · [א]שיסע ולא הבדיל · ואם הבדיל כשר · וספגו במלח · וזרקו ע"ג האישים : ו לא הסיר לא את המוראה · ולא את הנוצה · ולא את בני מעים היוצאין עמה · ולא ספגו במלח · כל ששינה בה מאחר שמיצה את דמה כשרה · [ב]הבדיל בחטאת ולא הבדיל בעולה · פסול · [ג]מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף פסול' · מיצה דם הגוף ולא מיצ' דם הראש · כשרה :

ז [ד]חטאת העוף שמלקה שלא לשמה · מיצ' דמה שלא לשמה · או לשמה ושלא לשמה · או שלא לשמה ולשמ' · פסולה · [ה]עולת העו' כשרה · ובלבד שלא עלתה לבעלים · אחד חטא' העוף · ואחד עול' העוף שמלקן ושמיצ' דמן · לאכול דבר שדרכו לאכול · להקטיר דבר שדרכו להקטיר · חוץ למקומו פסול ואין בו כרת · חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת · ובלבד שיקרב המתיר כמצותו · כיצד קרב המתיר כמצותו · מלק בשתיקה ומיצ' הדם חוץ לזמנו · או שמלק חוץ לזמנו ומיצ' הדם בשתיקה · או שמלק ומיצה הדם חוץ לזמנו · זה שקרב המתיר כמצותו · כיצד לא קרב המתיר כמצותו · מלק חוץ למקומו ומיצה הדם חוץ לזמנו · או שמלק חוץ לזמנו ומיצה הדם חוץ למקומו (ס"א או שמלק ומיצה הדם חוץ למקומו) · [ו]חטאת העוף שמלקה שלא לשמה · ומיצ' דמה חוץ לזמנה · או שמלקה חוץ לזמנה ומיצה דמה שלא לשמה · או שמלקה ומיצה דמה שלא לשמה · זה הוא שלא קרב המתיר כמצותו · [ז]לאכול כזי' בחוץ וכזית למחר · כזית למחר וכזית בחוץ · כחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר · כחצי זית למחר וכחצי זית בחוץ · פסול ואין בו כרת · א"ר יהודה זה הכלל · [ח]אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום · פגול וחייבין עליו כרת · ואם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן · פסול ואין בו כרת · וחכ"א [ט]זה וזה פסול ואין בו כרת · לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית · כשר · שאין אכילה והקטרה מצטרפין :

פרק ז **חטאת** העוף שעשאה למטה · כמעשה חטאת לשם חטאת כשרה ·

וספגו במלח לשון שאיבה ולקיחה כמו סופג את הארבעים · אף כאן נותן עליו מלח כדי שיהא הראש מוסף ומקבל המלח · פירוש אחר ספגו בגימ"ל כמו סופקו בקו"ף · לשון ויספוק את כפיו (במדבר כ"ד) : מוראה · זפק : נוצה · קודר בו כמין ארובה ונוטל כל העור והנוצה שכנגד הזפק עם הזפק · ומשליך : שיסע · את העוף בין אגפיו ולא היה מבדיל : ו הבדיל בחטאת · שמלק שני סימני' בחטאת : או לא הבדיל בעולה · שמלק בה סי' אחד : פסול · דכל שינוי שהוא לגבי עבודת הדם פסול ולא מיצ' דם הגוף פסולה · דעיקר דמים בגוף הוא דשכיחי : ז חטאת העוף שמלקה שלא לשמה · מליקה בעוף במקום שחיטה בבהמה · ומיצוי בעוף במקום זריקת הדם בבהמ' · והמחשבה הפוסל' בשחיט' וזריקת דם בבהמה · פוסלת במליקה ובמיצוי הדם בעוף · אבל קבלה והלוך אין בעוף : עולת העוף כשרה · כדתנן ברפ"ק גבי בהמה כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרי' · אלא שלא עלו לבעלי' לשם חוב' · חוץ מן הפסח ומן החטאת : לאכול דבר שדרכו לאכול · חטאת העוף : להקטיר דבר שדרכו להקטיר · עולת העוף : שלא לשמה · אין מוציא עולה מידי פגול · לפי שהיא כשרה שלא לשמה · וכולה מתני' מפורשת לעיל פרק ב' :

פ"ז **חטאת** העוף שעשאה למטה · מחוט הסקרא כהלכתה שהיא נעשית למטה כדאמרן בפ' דלעיל : כמעש' חטא' בהזאה ומיצוי · ולשם חטא' · אע"פ

וספגו במלח · כדכתי' (ויקרא ב') וכל קרבנך במלח תמלח · רש"י : **ואת** הנוצה · לשון הר"ב קודר בו כמין ארובה כו' · אבל בלא קדיר' לא · שהעור נמשך אחריו ונוטל יותר · רש"י : ו **הבדיל** בחטאת ולא הבדיל בעולה פסול · בחטאת ניחא · כדדרשינן בת"כ חטאת היא שאם מלקה שלא לשמ' פסול' (וכדתנן במתני' דלקמן) וה"ה דכל ששינה בה פסול' · אבל בעולה קשה מנלן · ועוד דמהקטר' ילפינן מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו · אף כאן מה הקטר' אינה מעכבת אף הבדלה אינה מעכב' · תוי' : **ולא** מיצה דם הגוף פסולה · לשון הר"ב דעיקר דמים בגוף הוא דשכיחי גמר' · וז"ל הרמב"ם שעיק' הדם הכבד והלב והגידים היוצאים משניהם ע"כ · ות"ר עולה אע"פ שמיצ' דם הגוף ולא מיצה דם הרא"ש יכול תהא דם הראש ולא מיצה דם הגוף · ת"ל היא : ז **שלא** לשמה · דדריש בת"כ · כמ"ש לעיל בשם התוי' : **או** לשמה ושלא לשמה וכו' · עיין פ"ק משנה ד' :

כיצד קרב המתיר כמצותו כו' · כל הני מתניות דהכ' ופ"ב דמכילתין ופ"ק דמנחות צריכי לדקדק אמאי צריכי לכולהו תוי' :

פ"ז **שעשאה** למטה · פי' הר"ב למטה מחוט הסיקר' עיין תוי"ט כזה בריש מס' קנים : **כמעשה** חטאת לשם חטאת כשירה · פי' הר"ב אף ע"פ ששינה בסדר מליקה · כגון שמלק והבדיל ובחטא' כאמר ולא יבדי' · וכ"פ הרמב"ם וצ"ל דמתני' ראב"ש היא שאמר שמעתי שמבדילין בחטאת העוף · ומאי לא יבדיל · מפרש בגמ' בס"פ דלעיל · א"נ להבדיל · דהכי כתיב (בעולת העוף) והקריבו ולא כתב והקריב חלק הכתוב בין חטאת העוף לעול' העוף · פירש"י דהכי מפיק ליה ראב"ש הבדלה בעול' העוף בכל שוחטין דף כ"ח · ולא דרש ומלק והקטיר כדדרשינן לעיל · מה הקטרה הראש בעצמו וכו' · ולא יבדיל למה לי (כמו מאי היא) דאי אזהרה היא בחטאת · לא שמעינן מוהקריבו אלא דאינו מוזהר להבדיל בעולה · אבל מצות הבדל' לא נפקא לן · שמע מינה א"נ להבדיל ·

א פס הל' כג
ב ג סס הל' כ'
ד פ"ג סס
פה"מ הל' ס'
ה סס פטו הל'
ס'
ו סס ·
ז גש' פיי' סס
הל' כ'
ה סם פיי' סס
י סו' פיי' פ"ו
פה'פה"מ הל ו'

רלו

כמעשה חטאת לשם עולה · כמעשה עולה לשם חטאת · כמעשה עולה לשם עולה · פסולה · [א]עשאה למעלה כמעשה כולם · פסולה: ב עולת העוף שעשאה למעלה · כמעש' עולה לשם עולה · כשרה · [ב]כמעשה עולה לשם חטאת · כשרה · ובלבד שלא עלתה לבעלים · [ג]כמעשה חטאת לשם עולה · כמעשה חטאת לשם חטאת · פסולה · עשאה למטה · כמעשה כולן · [ד]פסולה:

ג וכולן

אע"פ ששינה בסדר מליקה · כגון שמלק והבדיל · ובחטאת נאמר ולא יבדיל · כשרה · הואיל ונעשית למטה ובשאר עבודות כהלכת': כמעשה חטאת לשם עולה וכו' פסולה · דחטאת שלא לשמה פסולה: כמעשה כולם · כלומר כמעשה אחד מכולם האמורים כאן · ואפילו כמעשה חטאת לשם חטאת הואיל ועשאה למעלה פסולה: ב עולת העוף שעשאה למעלה · כהלכתה שהיא נעשית למעלה: כמעש' עולה לשם עול' · אע"פ ששינה במליקתה שלא הבדיל · ומן הדין היה לו להבדיל · אפ"ה כשרה: כמעשה עולה לשם חטאת כשרה · דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים · אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה · חוץ מן הפסח ומן החטאת: עשאה למטה כמעש' כולן · כמעש' אחד מכולן · ואפי' כמעשה עולה לשם עולה: פסולה · הואיל ועשאה למטה פסולה:

ג וכלן

הלכך נפקא לן בעולה תוקמינהו דצריך להבדיל דהא חלק ביניהם · ומ"מ לא ידענא מאי דוחקייהו דהר"ב והרמב"ם לאוקמא למתני' כראב"ש דלא כסתמא דמשנה ו' פרק דלעיל · דתנן הבדיל בחטאת פסל · דהא בגמ' לא בעינן לאוקים למתני' כראב"ש ולא כרבנן אלא מציעת' דתנן כמעשה עולה לשם חטאת פסולה · עלה אמרינן דאפילו ראב"ש היא · והא דעביד כמעש' עולה · דשני בהזאה שלא היזה אלא מיצה ואתיא ככ"ע · ולא בעינן למימר דראב"ש היא ולא רבנן · ועוד דכי ס"ד למימר כמעשה עולה דשני במליק' והבדיל וקאמ' נימא דלא כראב"ש מהדר ליה דמאי קושיא · דהא סתמא דפרק דלעיל נמי דלא כראב"ש · ועוד דבגמ' אמתני' דלקמן מסקינן בהדיא דמתני' דהכא דלא כראב"ש · וכמ"ש שם בס"ד · סוף דבר רישא דמתני' לדברי הר"ב והרמב"ם דוקא ראב"ש היא · מעולם לא איתמר הכי בגמ' · ולא מהדר בגמרא אלא למוקמי מתני' אף כראב"ש ואמציעתא · משום דליכא לפרושי במליקה ודלא כראב"ש וכה גופה לא אמרן אלא דאף ראב"ש היא ובהזאה מיירי אבל לדחויי מתני' דלא כרבנן היא לא סלקא אדעתין כלל · וא"ת כמעשה חטאת לשם חטאת דכשירה פשיטא · כבר הרגישו התו' בזה וכתבו עלה כשירה זו היא מציעתא ואגב אחרינא נקטיה · ועיין עוד בתו' דס"פ דלעיל מה שפירשו לפירוש דר"ת · וכן ג"כ בתו' דחולין דף כ"א ואין להאריך בזה · ועיין בריש משנה י"א פי"ב דמס' פרה: כמעשה עולה לשם עולה פסולה · השתא בחדא כעולה פסולה · בתרתי מיבעיא · אלא אגב אחרינא נקטיה: עשאה למעלה כמעשה כולם פסולה · פי' הר"ב כלומר כמעשה אחד מכולם וכו' · הך סיפא ליכא לאוקמא דשני במליקה ועשאה למעלה · דהא תנן במשנה ב' פרק דלעיל בכל מקום היא כשרה למליקתה · אלא דשני בהזייה · וכן פי' הר"ב בריש מסכת קנים · ועיין מ"ש שם · ולקמן משנה ג' · ומ"מ ליכא למשמע מיניה מדסיפא דוקא דשני בהזייה · מציעתא דתנן כמעשה עולה נמי דוקא דשני בהזייה · הא במליקה לא · ואתיא כראב"ש דוקא ודלא כרבנן דמידי איריא · הא כדאיתא · והא כדאיתא · כדאיתא בגמ': פסולה פי' הר"ב ואפי' כמעשה חטאת לשם חטאת · וכן פירש"י · וכתבו התו' דפסולה היינו באכילה · אבל בעלים נתכפרו (כדפי' הר"ב בסוף משנה א' דפ"ב) כיון שהגיע דם למזבח נתכפרו הבעלים · ע"כ:

א פי"ט שם הל' ה
ב.ג שם הל' ח
ד שם הל' ו

ב כמעשה עולה לשם עולה כשירה. פי' הר"ב אע"פ ששינה במליקתה שלא הבדיל וכו' · וכ"כ הרמב"ם · ואע"פ שלא שמענו לראב"ש אלא דאמר שמעתי שמבדילין בחטאת · אבל בעולה לא אמר ששמע שאם לא הבדיל כשירה · ומ"מ י"ל דעיקר פסולה לא אשכחן בקרא אלא בחטאת · וכמ"ש במשנה ו' פרק דלעיל בשם התו' · והלכך בהבדלה ליכא פסולא כלל בחטאת · ואע"ג דלית בה מצוה שלא להבדיל לראב"ש אבל בעולה מצוה להבדיל · אפ"ה כיון דבהבדלה לא אשכחן פיסול בחטאת לית לן לאיפסל נמי בעולה אלא דמצוה הוא להבדיל · ואם לא הבדיל כשירה · ומ"מ דוקא לראב"ש ודלא כסתם דפרק דלעיל · וכבר הארכתי בזה בריש פרקין · ועוד קשיא הכא דקאמרינן בגמ' דמשום דניחא לאוקמי מתני' כר' יהושע · מש"ה דוקא ששינה במילוי כששה כמעשה חטאת כו' ולא ששינה במליקה · וכמו שכתוב בס"ד במשנה דלקמן · ואי איתא דמתני' ראב"ש היא הא בלאו הכי שינוי דמליקתה לא פסלה: כמעשה חטאת וכו' · עיין מה שכתוב במשנה דלקמן: פסולה תמהו התוס' בס"פ דלעיל מנלן עיכובא בעולה: עשאה למטה כו' פסולה · ואפילו מליקה בלבד שעשאה למטה נראה דפסולה · דהא ילפינן לה מקרא דמליקת עולה דוקא בראש המזבח כמ"ש בפרק דלעיל משנה ה' · והיינו דכתבו התו' בס"פ דלעיל דקשה ממליקת עולה שעשאה למטה דפסולה · דהא מהקטרה ילפינן דון מינה ומינה וכי היכא דלא הקטיר למעלה כשר לא מלק למעלה נמי יהא כשר · ע"כ · ובריש מס' קנים כתבו די"ל דילפינן הכי כמו בגבי הקטרה ששינה המקום הרי הוא כמו שלא הקטיר · כך מליקה כששינה מקום הוי כמו שלא מלקו ואם לא מלק פסול · ע"כ · ומיהו לסברא שכתבתי לעיל להרמב"ם והר"ב דכל שלא מצינו פסול בחטאת ליכא לאיפסל בעולה · אפילו בדבר שבחטאת אין מצוה ובעולה יש מצוה · ה"נ במליקה דבחטאת בכל מקום כשירה ואין מצותה דוקא למטה · הלכך אע"ג דבעולה מצותה דוקא למעלה · אפ"ה אין לנו לפוסלה · ובלאו הכי נמי קשיא לי על דברי התו' דמאי קשיא להו משום דון מינה ומינה · הא קיימא לן דון מינה ואוקי באתרא · כמ"ש בסוף נזיר פ"ד דשבועות · ועיין מ"ש בפ' בתרא דמנחות משנה ה' · דהתם רבנן סברי דון מינה ומינה:

ג ומועלים

ג. [א] וכולן אינן מטמאות · בבית הבליעה · [ב] ומועלים בהן · חוץ [ג] מחטאת העוף שעשאה למטה · כמעשה חטאת · לשם חטאת ·

ד עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת · ר׳ אליעזר אומר מועלין בה · ר׳ יהושע אומר אין מועלין בה · אר״א מה אם חטאת שאין מועלין בה לשמה · כששינ׳ את שמה מועלין בה · עול׳ שמועלין בה לשמה · כששינה את שמה אינו דין שימעלו בה · א״ל ר׳ יהושע לא · אם אמרת בחטאת ששינה את שמה לשם עולה · שכן שינה את שמה לדבר שיש בו מעיל׳ · תאמ׳ בעולה ששינה את שמה לשם חטאת · שכן שינה את שמה לדבר שאין בו מעילה · א״ל ר״א · והרי קדשי קדשים ששחטן בדרום · ושחטן לשם קדשים קלים · יוכיחו · שכן שינה את שמן לדבר שאין בו מעילה [ד] ומועלין בהן · אף אתה אל תתמה על העולה · שאע״פ ששינה את שמה לדבר שאין בו מעילה · שימעלו בה · א״ל ר״י לא · אם אמרת בקדשי קדשים ששחטן בדרום ושחטן לשם קדשים קלים · שכן שינה את שמן בדבר שיש בו איסור והיתר · תאמר בעולה ששינה את שמה בדבר שכולו היתר : ה [ה] מלק בשמאל ·

או

א פ״ו מה׳ מעילה ג
מיי׳ פ״ו מה׳ פס׳ הל׳
ט״ו׳
ב ג מיי׳ פ״ג
מה׳ מעילה הל׳
ו׳
ד שם הל׳ ט׳
ה שם ׳

ג וכולן אינן מטמאות בבית הבליעה · אע״פ שנפסלו מליקתן מטהרתן מידי נבילה · ואין מטמאין בבית הבליעה כדין נבלת עוף טהור שהאוכלה אע״פ שלא נגע בה כגון שתחבה לו חברו בבית הבליעה נטמא טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו · אבל אלו אע״פ שאין מליקתן מכשירתן באכילה · מפני הפסול שאירע בהן · מ״מ מטהרתן ומוציאתן מידי נבילה : ומועלין בהן · הנהנה מהן בשוה פרוטה מביא קרבן מעילה כדין כל הנהנה מן ההקדש ואפי׳ מנחת הואיל ונפסלה ולא היה בה שעת היתר לכהנים לא יצאה מידי מעילה : חוץ מחטאת העוף שעשאה למט׳ כמעש׳ חטא׳ לשם חטאת דכשרה היא ויש בה שעת היתר לכהנים ושוב אין בה מעילה אפילו לזר : ד ר׳ אליעזר אומר מועלים בה · דהא עולה הוא · ומי הוציאה ממעילת׳ והלא שעת היתר לכהני׳ לא היה לה : ר׳ יהושע אומר אין מועלים בה · דכיון דשינה שמה ומעשיה ומקומה לשם חטאת · נעשית חטאת : ומה חטאת העוף שאין מועלים בה · כששחט׳ לשמ׳ שהרי נאכלת לכהנים : שינה את שמה נפסלה ולא באה לכלל היתר׳ מועלים בה · דהא ר׳ יהושע גופיה לא פליג עליה · לדבר שיש בו מעילה · לשם עולה : ששחטן בדרו׳ · לשם שלמים יוכיחו · ששינה שמן ומעשיהן : לדבר שאין בו מעילה · שקדשים קלים אין מעילה אלא באימוריהן : ומועלים בהן · מפני שנפסלו בשינוי מקומן ולא הוציאתן זריקתן מידי מעילה : איסור והיתר · קדשים קלים יש באימוריהן משום מעילה ואין בבשרן משום מעילה : בדבר שכלו היתר · בחטאת העוף שאין בו כלל מעילה · והלכה כר׳ יהושע : ה מלק בשמאל · דמליקתו פסולה · שכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא של ימין :

או

ג ומועלים בהן · לר׳ יהושע דאמר לקמן דעולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת כו׳ דאין מועלין בה · התם דבין מליקה בין הזייה נעשה כמעשה חטאת · ולהכי נחשבת לחטאת לכל דיניה · אבל הכא דאמרי׳ וכולהו׳ דמועלין הא דתנן לעיל כמעשה חטאת כו׳ · מיירי דלא שינה במליקה אלא בהזייה בלבד (כלומר שלא מיצה כלל · וכמ״ד מיצוי לא מעכב בחטאת · הכי מסקי התו׳) דכיון דלא שני במליקה · תו לא נחשבת לחטאת · ואע״ג דהשתא דמתני׳ דלקמן דשני במליקה ודהכא במצוי ודר״פ כתי׳ במליקה דהא סתים לן תנא דלא כרמב״ם · אין רישא וסיפא במליקה ומציעתא במצוי · גמ׳ · פירש״י דלא תוקמא כר״א דש נוטי הוא : חוץ מחטאת העוף שעשאה למטן כו׳ · אע״פ ששינה במליקה שלא מלקה כמו שאמרנו בסדר מליקה חטאת של עוף בפ׳ שלפני זה · לפי שאותו סדר אינו אלא למצוה ואם שינה לא הפסיד כלום הרמב״ם · וכבר כתבתי לעיל דזה דוקא לרמב״ם ודסוגיא דגמ׳ דידן · דמתני׳ לאו רמב״ם היא וא״כ כי שינה במליק׳ פסולה · לא קשיא למאי תנן חוץ מחטאת כו׳ · דכיון דנעשית כמצותה וכשירה · פשיטא דאין מועלין בה · דכיון דתני וכולן וכו׳ דמהדר אדלעיל · איצטריך לאפוקי ולמתני חוץ מחטאת כו׳ הואיל ולעיל מיתניי׳ : ד ר״א אין מועלין בה פי׳ הר״ב דכיון דשינה כו׳ נעשית חטאת כדפרישי׳ לעיל דבכל מעשיה נעשית כמעשה החטאת · ומסקי׳ בגמ׳ דלא אמר ר״י אלא לאפוקי מידי מעילה · אבל לאתסוקי ליה לחובה שתהא חטאת ולא י״ח לא אמרי׳ כי היכי דלא תקשי מפרק ב׳ דקנים דר״י היא כדמסיים בה בסיפו אר״י זה שאמרו כו׳ וכתבו התו׳ תימה מ״ש שנא זו מזו · וי״ל דהכא״ב אשכחן פ״ק דמנחות דף י״ב דזריקה מ עלת ליוצא ושירים שחסרו בין קמיצה להקטרה שאסורים באכילה והקטרתן מוציאן מידי מעילה וזריקת פגול ר״ל בפ״ק דמעילה כו׳ · וי״מ דמדאורייתא נעשה ונעשית חטאת בתורה ותקנתא דרבנן היא דאינה עולה לשם חובה · ונ״ל דקסבר ר״י אין שחיטה לעוף מן התורה וחולין בעזרה לאו דאורייתא כדאמרינן בנזיר (פ״ד דף כ״ט) וא״כ קסבר דאורייתא · היא ועוף לאו דאורייתא ול״ם ליה ההיא דרשא בפ״ב דקדושין (שכתבתי שם במשנה ט׳) דמרבה עופות [עכ״ל] : ומועלים בהן · לי׳ הר״ב מפני שנפסלו בשינוי מקומן ולא הוציאתן זריקתן מידי מעילה · וז״ל רש״י ולא הביאתן לכלל שעת היתר להוציאן מידי מעילה : בדבר שכולו היתר · פי׳ הר״ב בחטאת העוף שאין בו כלל מעילה · כלומר שאין בו אימורים ומשעה שהותר לכהנים אין בו כלל מעילה : ה מלק בשמאל · כתב הר״ב דמליקתו פסולה · שכל מקום שנאמר אצבע וכהונה · מסקינן בגמ׳ פ״ב דף כ״ד דאו אצבע או כהונה בדבר המעכב כפרה ·

ומש״ה

או בלילה׃ [א]שחט חולין בפנים וקדשי' בחוץ אינן מטמאין בבי' הבליע'. מלק בסכין. מלק חולין בפני' וקדשי' בחוץ. [ב]תורין שלא הגיע זמנן. ובני יונה שעבר זמנן. שיבש גפה ושנסמית עינה ושנקטע' רגלה מטמ' בבי' הבליע'. [ג]זה הכלל כל שהיה פסולה בקדש אינה מטמאה בבית הבליע' לא היה פסול' בקד' מטמא' בבי' הבליע'. (בגמ' גור' לה ברישא) (וכל הפסולי' שמלקו מליקתן פסולה ואינן מטמע' בבי' הבליע') ׃ [ד]מלקו ונמצ' טרפ' ר"מ אומ' אינ' מטמא' בבי' הבליע'. ר' יהודה אומר [ה]מטמאה בבית הבליעה. אמר ר"מ (גמ' ק"ו) מה אם נבלת בהמה שהיא מטמאה במגע ובמשא שחיטתה מטהרת את טרפתה מטומאתה. [ו]נבלת העוף שאינה מטמאה במגע ובמשא. אינה דין שהיא שחיטתה מטהרת את טריפתה מטומאתה. מה מצינו בשחיטתה שהיא מכשרתה באכילה ומטהרת את טרפתה מטומאתה. אף מליקתה שהיא מכשרתה באכילה תטהר את טריפתה מטומאתה.

רבי

או בלילה. דאין מליקה בלילה דרחמנא אמר ביום צותו ׃ אינן מטמאין. הואיל ופסולן בקדש ואהני מליקה דדהו שאם עלו לא ירדו ׃ שחט חולין בפנים וקדשים כו'. אין מטמאין בבית הבליעה. ואף על פי שאסורים באכילה ׃ מלק בסכין. לאו מליקה היא ולאו שחיטה היא. דהא מליקה בצפורן היא בעצמו של כהן ׃ מלק חולין בפנים. דלא שייך מליקה בחולין אלא בקדשים בפנים והמולק חולין בכל מקום או קדשים בחוץ הוי כאלו נוחר או מעקר ואין אותה מליקה מוציאה מידי נבילה ׃ תורין שלא הגיע זמנן. התורים גדולים כשרים קטנים פסולים. בני יונה קטנים כשרים גדולים פסולים ׃ ושיבש גפה. למחוסר אבר פסול אף בעופות דהא דקי"ל אין תמות וזכרות בעופות ה"מ כגון דוקין שבעין שאין מומן כבר אבל מחוסר אבר הקריבהו נא לפחתך ׃ מטמאה בבית הבליעה. דלא מהני מליקה דדהו למידי שאפילו עלו ירדו ׃ כל שאין פסולו בקדש. שנפסלו קודם שבאו לעזרה וכל שאין פסולו בקדש אמרינן לקמן בפרק המזבח מקדש דאם עלה ירד ׃ אבל אותן שפסולן בקדש כגון הקדשים הראויין אלא שנפסלו בעבודותיהן אין מטמאין דהא אהני להו מליקה דאם עלו לא ירדו ׃ כל הפסולים. כגון זר ואונן וטבול יום ומחוסר כפורים וכל אותן השנויין ברפ"ב ואינן מטמאין בבי' הבליע' שאע"פ שאין מליקתן מתרת קדשי' באכיל' מ"מ מוציאתן מידי נבילה ׃ ר"מ אומר אינה מטמאה בבית הבליעה. דמליקת' מטהרת' מידי נבלה ׃ ר"י אומר מטמאה בבי' הבליע'. דס"ל לר' יודא דלא אהני שחיט' בעוף של חולין ולא מליק' בקדשי' בטרפה בעוף להוציאה מידי נבלה אינו דין שתהא שחיטתה כו'. וכיון דילפת ששחיטה מטהר את הטרפ' בעוף בחולין מק"ו ילפי' מליקת קדשים מינה בבנין אב מה מצינו בשחיטה כו' אף מליקה המכשרת באכילה תטהר טרפתה מטומאתה ׃

רבי

ומש"ה לא מקשה דהא במליק לא כתי' אלא כהונה ועיין מ"ש במשנה ד' פ"ג דמנחות ׃ שחט חולין בפנים. יליף בברייתא בגמ' מדכתיב (ויקרא י"ז) וכל נפש אשר תאכל נבילה וטריפה (ובנבלת עוף טהור מיתוקמא קרא בת"כ והאי טריפה קרא יתירא הוא שא"א לשמעו כמשמעו שהיא טרפה ומטמאה בבי' הבליע' מחיי' אם טריפה היא. ואם אינה חיה הרי בכלל נבילה) מה טריפה שוה בפני' כבחוץ (דכאן וכאן היא אסורה. אף כל שוות בפני' כבחוץ. יצא שחיטת חולין בפנים הואיל ולא שוו בפני' כבחוץ ׃ וקדשים בחוץ. אמר רבא אם הועילה לו שחיטת חוץ לחייבו כרת (כדתנן במסכ' ד' פי"ג) לא תועיל לטהרו מידי נבל' ׃ אינן מטמאין בבית הבליעה. פי' הר"ב הואיל ופסולן בקדש ואהני מליקה דדהו שאם עלו לא ירדו ומסיים רש"י הלכך נבלה נמי לא הוי. ע"כ. וא"ת והא ר"י פליג במסכ' ב' פ"ט וקאמ' שנשחט' בליל' אם עלתה תרד וכותי' פסקו הר"ב והרמב"ם בפירושו ובחבורו פ"ג מה' פה"מ וי"ל כתירוץ שני שכתבו התו' כאן ובפ"ב ד' כ"ה דמודי ר"י בעוף דכל שפסולו בקודש אם עלה לא ירד דהנך תלתא מיעוטי דלקמן בבהמה כתיבי ומיהו ע"כ חד מינייהו בעוף דלא מיתא כל' פסולי דעוף אם על' לא ירד ע"כ ׃ מלק בסכין כת' הר"ב לאו מליקה היא ולאו שחיט' היא דהא מליק' כו' ושחיט' לא הוי כדאמרי' בככל שוחטין ד' כ' מפני שהוא מחליד מפני שהו' דורס רש"י ׃ מלק חולין בפנים. כתב הר"ב והמולק חולין בכ"מ ובגמ' אמרי' דאתי' בזה הכלל דכל שלא היה פסולו בקדש רש"י ׃ תורין שלא הגיע זמנן כו' פי' הר"ב תורים גדולים כשרים כו' כדתנן במס' ה' פ"ק דחולין. ושם תפו' גם שם כתבתי בשם רש"י דתורין בגו"ן לשון משנה ׃ שיבש גפה. פי' הר"ב למחוס' אבר ושנסמי' עינה היינו שנחטטת כ"פ התו'. ומ"ש הר"ב משום הקריבהו כו' כך פירש"י אבל הרמב"ם והתו' הביאו ספרא דמייתי לה בפ"ק דקדושין דף כ"ד ויליף לה מן התור' מדכתי' מן העוף ולא כל העוף פרט לשיבשה כו' ׃ זה הכלל כל שהיה פסולה בקדש. בגמ' לאתויי שחיטת קדשים בפנים הואיל ולא שוה בפנים כבחוץ א"ה מלק קדשים בחוץ נמי לא שוה בפנים כבחוץ אמ' רב שימי בר אשי דנין דבר שלא בהכשרו משחיטת קדשי' בחוץ ושחיט' חולין טרפ' בחוץ ואין דנין דבר שלא בהכשרו שחיטת קדשי' בפני' וחולין בפני' מדבר שלא בהכשרו כגון מליקת קדש' בחוץ מדבר בהכשרו מליקת קדשים בפנים ופסוקי' דלא היה פסולה כו' לאתויי מלק חולין בהון וכדכתבינן לעיל ׃ מלקו ונמצא טרפה. דטרפה אסור' בהקרב' כמ"ש הר"ב טעמ' ברפ"ו דתמור' וכ"כ שם הרמב"ם. וכאן מפ' משום הקריבהו וגו ׃ ר"י א' מטמא' בבית הבליע'. דהרי טרפה מייתר בנבלת עוף טהור חד דלעיל וחד נבלה וטריפה לא יאכל לטמאה בה (שם כ"ב) להביא טרפ' ששחטה שמטמאה ור"מ למעוטי עוף שאין במינו טרפה ור"י מנבלה נפק לי' וכו' בגמ' ׃ ומה אם נבלת בהמה וכו' שחיטתה מטהרת וכו' כדילפי' בגמ' מוכי ימות מן הבהמ' (וכתבה הר"ב ר"פ מסכ' טהרות.

אבל

א ע"ז י"ט ו' מהל' פה"מ הל"ג וה"ג מה' אבות הטומא' הל' יג
ב בפ"ג מה' שם פ' וה' פה"מ הל' ב
ג מעילה ב'
ד שם כ'
ה פי"ט מה' פה"מ הל' ג
ו טהרות פ"ס

ר' יוסי אומר דיה כנבלת בהמה · שחיטתה מטהרתה אבל לא מליקתה:

פרק ח [א]**כל** הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסק' אפי' אחת בריבוא · ימותו כולם · [ב]נתערבו בשור שנעבדה בו עבירה · או [ג]שהמית את האדם על פי עד אחד · או ע"פ הבעלים · [ד]ברובע · ובנרבע · ובמוקצ' · ובנעבד · ובאתנן · ובמחיר ובכלאים · ובטריפה · וביוצא דופן · ירעו עד שיסתאבו וימכרו · ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין ·

נתערב

רי"א דיה כו' · כיון דלא אשכחן בהדיא דשחיטה מוציאה מידי נבלה בעוף אלא תקי"ו מנבלת בהמה אתה בא ללמוד · דיה שתהא כנבלת בהמה ששחיטתה מטהרתה מידי נבלה ולא מליקתה דדיו לבא מן הדין להיות כנדון · וג' מחלוקת בדבר ר"מ סבר אחד שחיט' ואחד מליקה מוצי' בעוף מידי נבלה · ור' יהודה סבר בין שחיטה בין מליק' לא מהני בטרפה בעוף להוציאה מידי נבלה · ור' יוסי סבר שחיטה מהניא · מליקה לא מהניא · והלכה כר' יוסי :

פ"ח **כל** הזבחים שנתערבו בחטאות המתות' ה"ק כל הזבחים שנתערבו בהם חטאות המתות · או שור הנסקל אפי' א' בריבוא ימותו כולן · דכיון דנתערבו באיסורי הנאה אין תקנה לפדותה דנימא ירעו עד שיסתאבו ולא בטלי ברובא דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי · וחטאות המתות הן חמשה ואלו הן ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה · ושכפרו בעליה באחרת ושעברה שנתה אלו חמש חטאות מניחין אותן במקום סגור עד שימותו מאליהן · והן נקראים חטאות המתות : בשור שנעבדה בו עבירה · שהוא נפסל בה להקרבה כגון שהמית את האדם ע"פ עד א' שאינו אסור להדיוט · לפי שאינו נסקל אלא ע"פ שני עדים : או ע"פ הבעלים שבאו בעלים לב"ד והודו שהמית דאפטר ליה מסקילה דמודה בקנס פטור · אבל לגבוה נאסר דקי"ל מן הצאן להוציא את הנוגח : ברובע ונרבע · ע"פ עד א' או ע"פ הבעלים או קודם שנגמר דינו · או שהיה אותו שהייתו הרובע והנרבע [של] עכו"ם · שנאסר לגבוה ולא להדיוט : מוקצה · שהפרישוהו לקרבן לעכו"ם · ונעבד נמי שניהן מותרים להדיוט : באתנן ומחיר · כל הני חולין נינהו וזבח א' מעורב בהן כולן ירעו שא"א לשחוט אחד מהם שלא מום שמא זהו הזבח · והשוחט קדשים בחוץ חייב כרת ולמכרן לצרכי עולות א"א שהרי פסולים : ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין אם חטאת חטאת ואם עולה עולה · ויקח מעות כשיעור

דמי

אבל במשנה ד' פ"ד דחולין מסברא בעלמא דרשינן לה ושם פירשתי בס"ד) עוף שחיטה מטמא במגע ובמשא · אלא באכילה ובבית הבליעה · כדכתי' לא יאכל לטמאה בה אין לך אלא האמור בה · רש"י : **רי"א** דיה כנבלה · פי' הר"ב דדיו לבא מן הדין להיו' כנדון כדילפי' מתרים כמ"ש הר"ב בספ"ב דב"ק ומ"ש כיון דדיו דאורייתא מסקי' בגמ' דר"מ קרא אשכח וקדריש זאת תורת הבהמ' והעוף (ויקרא י"א) לומר לך מה בהמה דבר שמכשירה באכילה מטהר טרפת' מטומאתה אף עוף דבר שמכשירה באכילה מטהר טריפתה מטומאתה' וכתב הרמב"ם ז"ל ור"י מוציא היקש זה לדין אחר ולא יאות כפי כונתינו לזכור כל הטענות ע"כ · ולא ראיתי שום משא ומתן בהלכה בין ר"מ ור"י · · איברא דברפ"ב דחולין דף כ"ו תניא זאת תורת הבהמה והעוף · לומר לך מה בהמה בשחיטה אף העוף בשחיטה · אבל התו' כתבו דהיקשא הוא ואין היקש למחצה וכולי תילי דרשינן מינה · ע"כ :

פרק ח **כל** הזבחים שנתערבו בחטאות המתות וכו' גמ'. הא תנינא חדא זימנא כל האסורים לגבי המזבח אוסרים בכ"ש (ברפ"ו דתמורה) צריכי דאי מהתם ה"א הני מילי לגבוה דלא חשיב התם אלא ברובע ודכוותיה שאינן אסורי הנאה להדיוט וכיון דלוקא לגבוה אסירי מאיסי אבל שור הנסקל ודכותה דלהדיוט נמי אסירי אימא לא ואי מהכא ה"א הני דאיסורי הנאה נינהו אבל הני אימא לא צריכי · דהא דקתני הכא ברובע ונרבע דלאו איסורי הנאה לא קתני בהו בכמה · דברבוא דרישא לאו עלייהו קאי והתם קתני בכל שהן והכא קתני תקנתא ירעו עד שיסתאבו · ופי' דאוסרין בכל שהן נמי קתני במשנה ט' פרק בתרא דעכו"ם · צריכי דאי מהתם ה"א להדיוט אבל לגבוה אימא לא נפסדינהו לכלהו (ואי אשמועינן הכא דלגבוה דמאיס · אבל להדיוט אימא איסורי הנאה לבטלו ברובא קמ"ל · גמ' דרפ"ו דתמורה) וכתבו התו' וא"ת תנינא חדא זימנא במס' קנים (פ"ב משנה ג') ואם פרח מבין המתות לכולם הרי כולם ימותו · ושמא אי מהתם ה"א עופות דהפסד מועט אבל זבחים דהפסד מרובה אימא לא נפסדינהו לכלהו · ע"כ · ואי מהכא ה"א לוקא בהמה הוה ב"ח חשוב ולא בטיל אבל עוף לא חשיב ובטיל צריכא · נ"ל : **ימותו כולם** · פי' הר"ב דב"ח חשיבי ולא בטלי · הכי מסיק בגמ' דלא תקשה אמתני' ז' דפ"ג דערלה : **בשור** שנעבדה בו עבירה · ל' הר"ב כגון שהמית כו' וז"ל רש"י ומפרש ואזיל מאי היא כגון זו והיינו הך או כ"ל לפ"שם כמו ביוכין : **או** ע"פ עד אחד · עיין מ"ש בבכור דלקמן : **ברובע** ונרבע וכו · פי' הר"ב רפ"ו דתמורה · ועיין במשנה ד' פרק בתרא דבכורות · ומ"ש הר"ב כאן או קודם שנגמר דינו ה"נ ה"מ לפרושי לעיל בשור שהמית וכו' : **ובמוקצה** פי' הר"ב שהפרישו' · ובפ"ו דתמורה מפרש דבעי נמי שעבדו בה העכו"ם : **ירעו** כו' · עיין מ"ש במשנה ט' פ' בתרא דעכו"ם ועיין משנה ג' פ"ו דתמורה : **שיסתאבו** מפורש בפי'. הר"ב במשנה ט' פ' בתרא דמנחות : **וימכרו** ויביא בדמי היפה וכו' · עיין מ"ש משנה ח' פ"ט דפסחים : **וימכרו** ויביא כו' כן הוא גי' הרמב"ם כמו שהעתיק ברפ"ז מה' פ"ה ועיין מ"ש במשנה דלקמן · ומ"ש הר"ב ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין · אם הכלת חטאת וכו' וכ"כ עוד לעיל ההך כל הני חולין נינהו וזבח אחד מעורב בהן · וכ"כ רש"י · (והרמב"ם) וכתבו התו' משמע לפירושו שהזבח מעורב בריבוא של רובע ונרבע והלשון משמע כן וא"א לומר כן דדומיא דרישא קתני שהנסקל נתערב ברוב זבחים וכן מוכח בגמ' (ר"ל בבריתות)

ובדמי

א ע: פיי' פ"י מה' פס"ה הל' ה
ב פיי' שם הל"ג
ג קדושין ס
ד תמורה ס

נתערב בחולין תמימים ימכרו החולין לצרכי אותו המין : ב קדשים בקדשים · מין במינו · (זה) יקרב לשם מי שהוא (וזה יקרב לשם מי שהוא) קדשים בקדשים מין בשאינו מינו · ירעו עד שיסתאבו וימכרו · ויביא בדמי היפה שבהם ממין זה · ובדמי היפה שבהן ממין זה · ויפסיד המותר מביתו · נתערבו בבכור ובמעשר · ירעו עד שיסתאבו · ויאכלו כבכור וכמעשר · הכל יכולין להתערב חוץ מן החטאת ומן האשם : ג אשם שנתערב בשלמים (ירעו עד שיסתאבו) ·

ס"א
נ"א ל"ג
נ"א ל"ג
נ"א ל"ג

דמי היפה שבכלן ויאמר כל מקום שהוא הזבח יהא מחולל על המעות הללו : נתערב · זבח אחד בחולין כשרים הרבה · ימכרו החולין כלן לצרכי אותו המין · שהיה הזבח שנתערב בהן ונמצאו כלן קדשים ממין אחד אלא שאין ידוע מי בעליו של כל אחד ואחד שהרי הזבח הראשון יש בעליו עליו ואין ידוע איזהו · ותקנתו שיקריב כל אחד לשם מי שהוא ויאמר כשיקריב כל אחד הרי הוא לשם בעלים שלו : ב מין במינו · חטאת בחטאת עולה בעולה שלמים בשלמים אלא שהן של בעלים הרבה : יקריב כל אחד לשם מי שהוא · ולא יזכיר שם אדם · וה"מ בקרבנות של נשים דלא בעו סמיכה · דכתיב בני ישראל וסמך · בני ישראל סומכים ואין בנות ישראל סומכו' · אבל בקרבן אנשים דבעו סמיכה לא : מין בשאינו מינו ירעו · שא"א בהקרבה שחולקין במתן דמים או בהקטרתן או באכילתן : ויפסיד המותר מביתו שאם מכר אחד מהן בשנים והאחר באחד צריך להביא מכל מין בשנים · כיון שאין ידוע מאיזה מין הוא אותו שמוכ' בשנים ונמצא מפסיד אחד מביתו : נתערבו בבכור ובמעשר · בהמה · שאין להם פדיון שתחול קדושתו על דמיהן ויצאו הן לחולין · אלא נאכלין במומן · הבכור נאכל לכהנים והמעשר לבעלים : כלן ירעו עד שיסתאבו · שיפול בהן מום ויאמר כל מקום שהוא הזבח יתחלל על המעות הללו · ומותרי' לאכלן · ובלבד שיאכלו בתורת בכור ומעשר שלא ימכרם באטלס · ולא ישקלם בליטרא · ובדמי הזבח יקריב מינו של זבח : הכל יכולים להתערב · כלומר אם נתערבו יש ספק בתערובתן חוץ מן החטאת עם האשם · שהחטאת אינה לעולם איל · והאשם אינו אלא איל · ואי אשם מצורע ואשם נזיר הוא שהן באים כבשים מ"מ הן זכרים · והחטאת אינה באה אלא נקבה אבל חטאת ועולה מתערבים כגון שעיר נשיא בשעיר ע"ז נדבה · וכ"ש חטאת ושלמים שהכל קרב שלמים בין זכרים בין נקבות · וכן איל של עולת נדבה באשם : ג אשם שנתערב בשלמים · שמתן דמו של אשם ושלמים שוה : שניהם

ובדמי היפה שבהן · היינו דמי יפה של כל אחד ואחד ותנים הגרוע שבהן שלא יחלל ע"כ : ימכרו החולין לצרכי אותו המין · וכתב הר"ב ותקנתו שיקריב כל א' לשם מי שהוא וכו' · ועיין בפי' משנה דלקמן ומ"ש שם בס"ד : ב זה יקרב לשם מי שהוא · לשון הר"ב ולא יזכיר שם אדם · ומשמע אבל יזכיר לשם מי שהוא · והכי הקשו מהא דאמרי' (וכתבו הר"ב בפ"ד שהוא תנאי ב"ד שישחוט סתם ולא לימא לשמן דילמא אתא למימר שלא לשמן · ופירשו לשם מי שהוא היינו סתמא דסתמא נמי כלשמו דמי · ומ"ש הר"ב וה"מ בקרבנות של נשים כו' גמרא · וכתבו התוס' דלא משמי הכא א"נ בחטאת העוף כדמשנינן במשנה ג' פ"ג דגיטין (כמו שהעתקתי שם) דהכא בזבחים מיירי ועוד דעופות לא בני רעייה ופדייה נינהו · וליכא נמי למימר מין במינו כגון בכור בבכור · ומעשר במעשר דמשמע דמיירי בכל קדשים · וכתבו עוד דאף על גב דתלינן בנזיר פ"ח שנים מביאין קרבן בתנאי וכן בפ"ה דכריתות שניהם מביאין אשם אחד וחטאת אחד התם כדי לפטור עצמן מקרבן תקנו שיביאו בלא סמיכה מ"מ קרבן אחר שהוא מחויב סמיכה ודאי · לא התירו לו חכמים להביא בלא סמיכה כדי לפטור את עצמו ע"כ · והרמב"ם פ"ו מהלכות פ"את כתב עוד תקנה אחרת מלבד הרעייה שיתן האחד חלקו לחבירו ויראה לי שלמד כן מדר"ש דס"ל הכי בשנים שמביאים אשם אחד וחטאת אחד בפ"ה דכריתות · ואע"ג דהתם הלכה כר"ע ורבי יוסי דפליגי עליה וכ"כ שם הר"ב והרמב"ם במשנה ה' · וכן פסק הרמב"ם בספ"ח מהלכות שגגות · הכא שאני דאל"ה תומם : וימכרו ויביא בדמי היפה כו' · לשון הר"ב שאם מכר אחד מהן בשנים כו' והרמב"ם בפי' ובחבורו פ"ו מהפה"מ מחייבו שימכור כל אחד בפני עצמו · והטעם שאם ימכרום ביחד אכתי הדמים מעורבים · ונמצא שעדיין נמוס שמא יחליף שקדושת בהמה חלקה על דמיה ואין משנים מקדושה לקדושה ומפני כך פירש"י שא"כ מביא מעות מביתו כו' כמו שהעתקתי לשונו בפ"ט דפסחים משנה ה' :

נתערבו בבכור · עיין במשנה ח' פרק ט' דפסחים ומ"ש הר"ב שאין להם פדיון כו כדתנן ספ"ג דתמורה : ירעו עד שיסתאבו ויאכלו כו' הכא ל"ג וימכרו דהא בכור ומעשר אסורים במכירה · ורש"י כתב מדהכא א"א לגרסו הלכך בכולי מתניתין נמי ל"ג וימכרו ובתחלת הלולין יאמר כל מקום שהוא עולה תהא מחוללת כו' · ויאכלו כבכור וכמעשר · פי' הר"ב שלא ימכרם באטלס כו' · דפאר פסולי מוקדשים נמכרים באטלין כו' דיש הנאתן להקדש כדתנן רפ"ה דבכורות וכתב רש"י וא"ת השתא איכא בהאי זבח המעורב פסידא דהקדש דכיון דאין נשקל בליטרא לא עפי ופריק ליה (אין) הכי נמי דמשום פסידא דידיה לא מזלזלינן בבכור ומעשר נכי דאי לא הוה מיערב דליכא זילותא אלא בדידיה מזלזלינן ביה משום דרווחא נמי דידיה הוא אבל באחריני משום איכו · לא מזלזלינן · ע"כ : חוץ מן החטאת ומן האשם · ובספר אחר גרס והאשם פירש הר"ב שהחטאת אינה באה אלא נקבה מלבד שעיר נשיא שהוא זכר כדכתיב שעיר עזים זכר · וכמו שכתב הר"ב בסמוך · ומשום הכי נמי איצטריך לפרש דהחטאת אינה לעולם איל · ולא סגי ליה במאי דפירש דהחטאת אינה אלא נקבה : ג ירעו עד שיסתאבו · ובנוסחא אחרינא ל"ג · וכן במשנה שבגמרא ל"ג לה · וכן נראה דלא גרסינן נמי וימכרו

א צ"א : חי'
פ"ו מהל' פס' ה
המוקדשין הל'
כ"ה
ב ש"י חי' שם
הל' ד'
ג שם הל' ה' ו'
ד שם הל' י"א
ה שם הל' י"ן
ו פב. פסחים נה

ויביא בדמי היפה כו'

רבי שמעון אומר שניהם ישחטו בצפון · ויאכלו כחמור שבהן · אמרו לו [א]אין מביאין קדשים לבית הפסול · [ב]נתערבו חתיכות בחתיכות · קדשי קדשים בקדשים קלים הנאכלין ליום אחד בנאכלי' לשני ימים · יאכלו כחמור שבהן : **ד** [ג]אברי חטאת שנתערבו באברי עולה · רבי אליעזר אומר יתן למעלן · ורואה אני את בשר החטאת מלמעלן · כאלו הוא עצים · וחכ"א [ד]תעובר צורתן ויצא לבית השריפה : **ה** [ה]אברין באברי בעלי מומין רבי אליעזר אומר אם קרב ראש אחד מהן יקרבו כל הראשין · כרעו של אחד מהן · יקרבו כל הכרעים · וחכ"א [ו]אפילו קרבו כלם · חוץ מאחד מהן יצא לבית השריפה : **ו** [ז]דם שנתערב במים · אם יש בו מראה דם כשר · נתערב ביין · רואין אותו כאלו הוא מים · נתערב בדם בהמה או בדם חיה · רואין אותו כאלו הוא מים · [ח]רבי יהודה אומר · אין

שניהם ישחטו בצפון · דשלמים שחיטתן בכל מקום · ויכולים נמי לשוחטן בצפון במקום ששוחטים האשם : כחמור שבהן · לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה ליום ולילה ולא כשלמים הקלים שנאכלים בכל העיר לכל אדם לשני ימים ולילה אחד ובעל השלמים יצא ידי נדרו דהא שלמים לשמן הן קרבין שמקריב כל אחד לשם מי שהוא : אין מביאין קדשים לבית הפסול · שממעט את אכילת שלמים בין באוכליהן בין בזמן אכילתן ומביאן לידי נותר · אלא ירעו ויסתאבו וימכרו כדאמרינן גבי קדשים בקדשים מין בשאינו מינו ויביא בדמי היפה שבהן כו' ואין הלכה כר"ש : חתיכות בחתיכות · אם נתערבו חתיכות קדשי קדשים בחתיכות של קדשים קלים · או חתיכה של קדשים קלים הנאכלים ליום אחד כגון שלמי תודה עם חתיכה של קדשים קלי' הנאכלים לשני ימים ולילה אחד דהיינו שאר שלמים · בהא מודו רבנן לר"ש דיאכלו כחמור שבהן דמאי אית ליה למעבד : **ד** אברי חטאת · שבשרה נאכל לכהנים · שנתערבו באברי עולה · שכלה כליל : יתן למעלן · יתן אברי התערובת כלן על העצים וטעמא דר"א דאמר קרא (ויקרא ב') כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' והכי משמעותא דקרא כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו · ולא תקטירו שממנו אשה לה' · דהיינו השירים של קרבן · קרבן ראשית תקריבו מן השאור והדבש לה' · שתי לחם מן השאור ודבש מן הבכורים מפרי העץ שהם תאנים ותמרים · ואל המזבח דרשינן ליה בין אשאור ודבש בין אשירים · לריח ניחוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשם עצים · והיינו דקאמר ורואה אני את בשר חטאת כאלו הן עצים : וחכ"א תעובר צורתן · כלומר יניח אותן עד שיפסלו ויצאו לבית השריפה כשאר פסולי המוקדשים ואינו מעלה למזבח · דהא עבר משום כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו · וחטאת דאימוריו קרבים לאישים · הרי הבשר בבל תקטירו והלכה כחכמים : **ה** אברים באברי בעלי מומים · אברים כשרים · שנתערב בהן אבר אחד של בעלי מומין · ובא כהן שאינו יודע בתערובתן והקריב אחד מן הראשין · יקריבו כל הראשין לכתחלה · דתלינן איסורא בההוא דקרב · והנך כלהו כשרים נינהו ובגמרא מפרש דלא שרי ר"א אלא להקריבן שנים שנים · דודאי חד מהנך זוג דהיתירא הוא ונתנה הקרבה זו ליקרב משום דההוא דהיתר ואי משום דההוא דספק אסור איכא למתלייה באותו שקרב תחלה קודם שנמלך אבל אחד אחד שמא לא נתנה הקרבה זו ליקרב אפילו לר"א דלמא האי דאיסורא הוא : חוץ מאחד · חוץ מזוג אחד · הכי מפרש לה בגמרא דבזוג גרידא מודה ר"א דלא נתנה הקרבה זו ליקרב כדאמרן : **ו** אם יש בו מראה דם כשר · וה"מ כשנפלו המים לתוך דם של קדשים · אבל אם נפל דם של קדשים לתוך מים אמרינן קמא קמא בטיל · ואפילו יש בו מראה דם פסול : נתערב ביין · שהוא אדום רואין אותו כאלו הוא מים · ואם היה דם זה נכר באותן המים כשר : בדם בהמה · של חולין : רואין

ד וחכמים אומרים תעובר צורתן · פי' הר"ב דהא עובר משום כל שממנו וכו' · דקרא הכי כתיבי · כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח · ודייקא רבנן אותם ואשאור ואדבש קאי · כדדרשינן לעיל · קרבן ראשית תקריבו מן השאור והדבש · ודרשי רבנן אותם · מיעט רחמנא אותם אותם הוא דאי אתה מעלה אל המזבח · אבל אתה מעלה לשם עצים · אבל מידי אחריני שממנו לאישים דנפיק מסיפא דקרא קמא לא · ור"א מוקי למעוטא דאותם אבל מידי אחרינא לא לענין כבש דמרבינן מואל המזבח · שאפילו בכבש לא יעלו · ומהא ממעטין מאותם דשירים אינן בכלל ריבוי דכבש ורבנן תרתי ש"מ דמיעוט דאותם אכל מאי דכתיב בהאי קרא קאי · וכי היכי דמימעט שירים מאיסורא דריבויא דכבש במזבח · ממעט להו נמי מהיתרא דהעלאה לשם עצים דנפקא מהאי קרא ·

לבית השריפה · עיין במשנה ה' פי"ב :

ו דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם כשר · אפילו רבנן מודו דלא אסרו לשם עצים ולשם מים · אלא במידי דהקרבה כגון אברי חטאת ואברי עולה · וכן נתנין למעלה כו' כדלקמן אבל חולין במורין שרי לכ"ע · לשם עצים ולשם מים · וכן נתערב בדם פסולים כדם התמצית · מדלא מפרשים התם דפליגי ברואה אני · תו' · ומ"ש הר"ב וה"מ כשנפלו כו' · אבל אם נפל דם קדשים לתוך מים · אמרינן קמא קמא בטיל · (ועיין פ"ו דחולין משנה ה') ובמשנה ט' פ' בתרא דעבו"ס מפרש התם לענין יין נסך · דהיינו כשנפל מתוך כלי קטן שאינו מוציא אלא טפה טפה · וכן פירשו התו' אדהכא בכלן ובמנחות : **אם** יש בו מראית דם כשר · לאו באדמימות מעט מתכשר · אלא מראית דם גמור קאמר · למעוטי היכא דליכא מראיתו · דהא אי לאו טעמא דעולין או מין במינו · היה דם הפר מבטל דם השעיר כדלקמן אע"פ שאם היה דמו של פר מים היה בו מראית דם קצת · תוס' : **נתערב** בדם בהמה כו' רואין כו' · ר"א אין

א מיי' פ"ו מהל' פסולי המוקדשי' הלכ' ט'
ב שם הל' כב נ"ט ·
ד מיי' פ"ו שם הל' ג:
ה עו: יומא נב
ו מיי' שם פ"ו הלכ' ג'
שם מיי' שם פ"ב הל' כב חולין פז: מנחות כב · תמיד · לג פסחים סה: נדה ינא:

אין דם מבטל דם: ז [א]נתערב בדם פסולין ישפך לאמה· [ב]בדם תמצית· ישפך לאמה· ר' אליעזר מכשיר· [ג]אם לא נמלך ונתן כשר: ח [ד]דם תמימים בדם בעלי מומים· ישפך לאמה· כוס בכוסות· ר' אליעזר אומר (אם) קרב כוס אחד· יקריבו כל הכוסות· וחכ"א [ה]אפילו קרבו כלם חוץ מאחד מהן ישפך לאמה:

ט הנתנין

רואין אותו· דם של חולין כאלו הוא מים· ואם היה מראה אדמומית של דם הכשר נכר בהם כשר· ואע"פ שהדם הפסול מרובה עליו הרבה: אין דם מבטל דם· דמין במינו לרבי יהודה לא בטיל· ואפילו טפה לתוך כלי גדול· אע"פ שאלו היה הדם מים· אין הדם הכשר נכר בהם· אפילו הכי כשר לזריקה· ואין הלכה כר' יהודה: ז נתערב בדם הפסולים· כגון בדם שנשחט לחוץ לזמנו: ישפך לאמה· לאמת המים העוברת בעזרה ויורדת לנחל קדרון· ולא אמרינן רואים אותו כאלו הוא מים· ואם דם הכשר נכר בהם· יזרק· דגזרינן דלמא אתי לאכשורי דם פסולים בעיניהו· וכן דם התמצית· דמדאורייתא דם התמצית לא חזי לכפרה· כדכתיב (ויקרא י"ז) כי נפש כל בשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר· דם שהנפש יוצאה בו מכפרת· ושאין הנפש יוצא בו אינו מכפרת· וגזרינן על דם הנפש שנתערב בדם התמצית דלמא אתי לאכשורי בזריקה דם התמצי' בעיניה: ר' אליעזר מכשיר· לכתחלה בדם התמצית שנתערב עם דם הנפש· דסבר אין דם התמצית של בהמה מצוי להיות רבה על דם הנפש· הלכך אמאי נגזור ה"ל כנתערב דם החולין בדם קדשים דלא גזרינן ביה מידי· וכשנתערב בדם פסולין דמלתא דשכיח לא פליג ר' אליעזר· ות"ק סבר פעמים שדם התמצית רבה על דם הנפש· הלכך גזר היכא דלא רבה אטו היכא דרבה· ומיהו היכא דלא נמלך הכהן בב"ד· אם יתן מתערובת זו אם לאו· ונתן מאליו מודה ת"ק דכשר· דגזרה בעלמא היא· ובדיעבד כשר· וכי אתי לאמלוכי אמרי' ליה לשופכו לאמה משום גזירה· והלכה כחכמים: ח דם תמימים שנתערב בדם בעלי מומין ישפך לאמה· ובהא לא פליג ר"א דעובר בזריקתו משום לא תקריבו: נתערב כוס בכוסות· כוס דם של בעל מום· בכוסות של דם כשר ואין ידוע איזו כוס של דם בעל מום: רא"א אם קרב אחד מהם כו'· כדרך שנחלקו באברים ואברי בעלי מומין· כך נחלקו בכוסות· וכדפרישנא לעיל· וצריכא לאפלוגי בתרוייהו· דאי אשמועינן באברים· בהא קאמר רבי אליעזר יקרבו משום

אין דם מבטל דם· א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו ולקח מדם הפר ומדם השעיר (ויקרא ט"ז) הדבר ידוע שדמו של פר מרובה מדמו של שעיר· רבנן סברי מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה (והאי דמים דמתני' לא עולין נינהו ולהכי מבטלין אהדדי)· ור"י סבר מכאן למין במינו שאינו בטל· ורבנן דלמא משום דמין במינו הוא· אי אשמועי' מין במינו ולא אשמועי' עולין כדקאמרת· השת' אשמועי' דעולין משום עולין הוא ודלמא עד דאיכא מין במינו ועולין קשיא· ורבי יהודה דלמא משום עולין הוא· אי אשמועינן כו' ודלמא כו' קשיא· גמרא פ"ב דמנחות דף כ"ב: ר"א אין דם מבטל דם· לשון הר"ב דמין במינו לר"י לא בטיל· ואפי' טיפה לתוך כלי גדול· וכן לשון רש"י· ומדבריהם למדנו דר"י בקמא קמא בטיל נמי פליג· והדין עמהם מתתני' ה' פ"ב דאהגות כדפי' הר"ב שם· ומסוגיא דפרק בתרא דנדה דף ע"א פירשו כך· ותימה על הרמב"ם שנראה מלשונו שבפירושו דאף ר"י מודה בקמא קמא בטיל: ז נתערב כו' ישפך לאמה· פי' הר"ב דגזרינן דלמא אתי לאכשורי כו'· והא דלא גזרינן בדם הבהמה ובדם החיה משום דההוא לא אתו למטעי לאכשורי בעיניה· תוס': בדם הפסולים· פירש הר"ב כגון בדם שנשחט חוץ לזמנו וס"ה בדם פסולים בעלמא לגבי מזבח· ורש"י כתב כגון בדם רובע ונרבע· או שנשחט חוץ וכו' וכן ל' הרמב"ם פ"ב מה' פ"המ בדם פסולי המוזבח או בדם קדשים שנפסלו בשחיטה: ר"א מכשיר· פירש הר"ב בדם התמצית וכו'· דסבר אין דם התמצית של בהמה מצוי להיות רבה כו'· וכשנתערב בדם פסולין לא פליג· דאי פליג· לערבינהו ולתנינהו נתערב בדם הפסולים ובדם התמצית ישפך לאמה· גמר'· אבל מ"ש הר"ב דת"ק סבר פעמים שדם התמצית רבה כו'· הלכך גזר היכא דלא רבה אטו דרבה· קשה דלעיל בדברי ת"ק לא פירש כן· אלא דגזור משום דלמא אתי לאכשורי בעיניה· ובגמ' פליגי רב זביד אמר בגוזרין גזרה במקדש קא מפלגי· מר סבר גוזרין ומר סבר לא גוזרין· ופי' התוס' דת"ק סבר דגוזרין· דלמא אתי לאכשורי דם הפסולים לזריקה בעינייהו· דלא כפירש"י שפי' דגזור לא רבה אטו רבה דא"כ לפלוג רבי יהודה ולקמן דייקינן לפלוג רבי אליעזר (כדפי' הר"ב במשנה י"א וכן במשנה דלקמן) רב פפא אמר דכ"ע גוזרין· והכא בדם התמצית מצוי לרבות כו' הא קמן דלמאי דפירש הר"ב ברישא בדברי ת"ק דגוזרין משום בעינייהו הוה ליה לאסוקי בטעמא דר"א דסבירא ליה דאין גוזרין· ומטעם שפירש רש"י דאין עושין סייג בקדשים להרחיק מן העבירה· ולא חיישינן להפסד קדשים· שלא יפסיד את אלו בשביל סייג לאחרים· ע"כ· ורבי אליעזר בין בתמצית בין בפסולית פליג· והיינו כרב זביד· ולמאי דפירש כאן דפליגי בדם תמצית מצוי לא ה"ל לפרש ברישא אלא כדמסיק הכא וכרב פפא· ואשכחן נמי דבין אדרב זביד בין אדרב פפא קשיא· דלרב זביד טעמא דר"א דס"ל דאין גוזרין במקדש וא"כ אף בדם הפסולין פליג· ואסיק בגמרא דקשיא דלערבינהו ולתנינהו· ולרב פפא דפליגי באטו רבה קשיא קושית התו' דא"כ נפלוג רבי יהודה כדפריך בגמ' לקמן· דלפלוג ר"א· ועיין עוד מ"ש אמתניתין דהכא נס"ד במתני' י': ח דם תמימים וכו'· כתב הר"ב ובהא לא פליג ר"א דעבר בזריקתו משום בל תקריבו· כל אשר בו מום לא תקריבו בפרשת אמור: כוס בכוסות וכו'· כתב הר"ב כדרך שנחלקו באברים וכו' וצריכא וכו'· אבל גבי כוסות וכו ואי אתמר בהא·

א ב ג מיי' שם הל' כג
ד עש ; מיי' שם הל' כב

ט הנתנין למטה · שנתערבו בנתנין למעלה · ר' אליעזר אומר יתן למעלה ורואה אני את התחתונים למעלה כאלו הן מים ויחזור ויתן למטה · וחכ"א [א]ישפכו לאמה · [ב]ואם לא נמלך ונתן כשר : י [ג]הנתנין מתנה אחת · שנתערבו בנתנין במתנה אחת · ינתנו מתנה אחת · מתן ארבע במתן ארבע · ינתנו במתן ארבע · מתן ארבע במתנה א' · ר"א אומר ינתנו במתן ארבע · רבי יהושע אומר ינתנו [ד]במתנה אחת · אמר לו רבי אליעזר · והרי הוא עובר על בל תגרע · אמר לו ר"י · והרי הוא עובר על בל תוסיף · אמר לו ר"א לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו · אמר לו רבי יהושע לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו · ועוד אמר ר' יהושע · כשנתת · עברת על בל תוסיף · ועשית מעשה בידך · וכשלא נתת · עברת על בל תגרע · ולא עשית מעשה בידך :
יא הנתנין

א תוי' פ"ג מהל' פה"מ הלכ' י"א
ב שם הלכה יב
ג פי' פירוש ן
ד' ר"ה ק"ח :
מי"ם שם הלכ' יו
ד שי' שם

משום דאתעביד' כפרתן בהכשר דהיינו זריקה דמקשיא עיקר כפרה · אבל גבי כוס בכוסות דעיקר כפרה בקלקול איתא לא' צריכא : ט הנתנין למטה · מחוט הסקרא · כגון דם עולה ואשם ושלמים ובכור ופסח ומעשר · שנתערבו בדם חטאת · שהיא ניתן למעלה : רא"א יתן למעלה · מתנות חטאת ואע"פ שדם התחתונים מעורב בו · הואיל ואינו מתכוין לתת התחתונים למעלה : רואה אני אותם כאלו הם מים · ומפני שמצו' להקדים עליוני' לתחתונים שכל החטאות קודמות לעולות · הלכך נותן למעלה תחלה ואח"כ למטה · ובתיבת מטה תעלה לו לשפיכ' שירים של חטאת ולהתחל' מתנות עולה : ישפכו לאמה : דלית להו רואים : ואם לא נמלך ונתן כשר · דהא ניתן ממנו למעלה · ואין הלכה כר"א : י הנתנין במתנה אחת · בגמ' מפרש כגון כוס דם בכור שנתערב בכוס דם מעשר : ינתנו מתנה אחת · מכל כוס וכוס יתן מתנה אחת מכוס זה · ומתנה אחת מכוס זה : מתן ד' במתן ד' · כגון דם עולה בדם שלמים או בדם אשם ששניהם טעונים ב' מתנות שהן ד' ושניהן תחתונים · רא"א ינתנו בהן ד' ורואה אני את מתנות היתרות הנתונות מדם הבכור כאלו הם מים · ואין זה בל תוסיף : במתנה אחת · שלא יעבור על בל תוסיף · וידי עולה · יצא · דכל הנתנים על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כפר : ולא עשית מעשה בידך · ואינו דומה עושה מעשה ליושב ואינו עושה · ואיסור בא מאליו · והלכה כר' יהושע : יא הנתנין

בהא קאמרי רבנן אבל בהא אימא מודו לר"א · צריכא · גמרא : ט יתן למעלה וכו' ויחזור ויתן למטה · כתב הר"ב שמצוה להקדים עליונים וכו' כדתנן בפ"י משנה ב' · ומ"ש ובתיבת מטה תעלה לו לתחלת מתנות עולה · עיין מ"ש בזה במשנה דלקמן בס"ד : ואם לא נמלך ונתן כשר · פי' הר"ב דהא ניתן ממנו למעלה · וכן ל' רש"י כשר העליון · דהא ניתן ממנו למעלה ונתקיים בברייתא דיחזור ויתן למטה · וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מה' פה"מ · ותמהו התוס' בפ"ב סוף דף ל"ו שהרי כבר נתכפ' כיון שהגיע הדם למזבח בכל מקום · והבשר נפסל ואין לו תקנה בחזור' כמ"ש במשנה ב' פ"ג · אבל לר"א לא קשיא לאי דמסקינן לקמן במשנה י' דס"ל דאין בילה · ובמשנה י"א אתרץ בס"ד גם לרבנן : י הנתנין מתנה אחת וכו' כתב הר"ב בגמ' מפרש כגון כוס דם בכור שנתערב בכוס כו' משום דרמינן מדתנן פרפ"ט דמסכת פרה צלוחית שנפלה לתוכה מים כל שהוא · רא"א יזה שתי הזאות מפרש רב אשי דס"ל אין בילה וכמ"ש שם בס"ד ומי אמרת מתני' בבלול · היאך קאמר רבי אליעזר ינתנו מתנה אחת · דמשמע ולא יותר · תוס' דלמא ומספיקא יהיב ומהאי לא קא יהיב · ומסיק רבא ד' פ"א בבלול לא פליגי כי פליגי בכוסות · ומתניתין דלעיל נמי קאי כדאמרי' בהדיא בסוף השטה ומסקנא דבכוסות פליגי וקאי אמתני' דלעיל · נתנין למטה בנתנין למעלה · ועוד א"א לפרש אלא כמסקנא דהא בהדיא פירש הר"ב לעיל ביחזור ויתן למטה שתעלה לתחלת עולה ולמאי דאמרן אין בילה · היכי אמרת דתעלה לחטאת ולעולה · דלמא דמי עולה יהיב למעלה ודמי חטאת למטה · וה"ל להר"ב לפרש זה לעיל · ועוד יש תפיסה עליו דמתני' ד' בדם הפסולין · לא ה"ל גם כן לסתום · אלא לפרש · דאף על גב דלא אמרינן עלה בגמרא ולא מידי · היינו טעמא כדמסקי התוס' סוף דף פ' דמההיא לא קשיא דספיקא קתני דמכשיר · ולא פי' כמה יתן · והיכא לפרושי כשיש רוב דמים כשרים ויתן כשיעור הפסול ועוד · דמתני' כי הכשר יהיב · משא"כ בנתנין למטה כו' · בעינן לאכשורי למעלה ולמטה · וזה א"א · ולפיכך ה"ל להר"ב לפרש שם כגון דדמים הכשרים מרובים ויהיב שעור הפסול ועוד · אלא העיקר דנטר לה עד הכא · ואכלהו תערובות דפליג בה ר"א מהדר וקאי למימר דבכוסות פליגי · ודם הפסולים נמי בכלל · ואע"פ שאין דם הכשר מרובה · ואע"פ שה"ל לבאר דאכלהו קאי י"ל דבזה סמך על המובן : ינתנו במתנה אחת · פי' הר"ב דכל הנתנין וכו' כדתנן בר"פ ד' : א"ל ר"א והרי הוא עובר על בל תגרע · לא ס"ד דר"א מיקשה לו רבי יהושע מבל תוסיף משום דרואה אני כאלו הוא מים · ור"א שהשיבו לפי דבריו של ר' יהושע השיבו דלית ליה טעמא דרואה אני (שהם) מים · תוס' : א"ל ר"י והרי הוא עובר על בל תוסיף · וא"ת וליתי עשה ולדחי לאו דבל תוסיף · כדמפרש' בכמה דוכתי' דקי"ל דאתי עשה ודחי לא תעשה · וי"ל דהכא על ידי פשיעה הוא בא והיה יכול להתקיים בלא דחיית הלאו · תוס' סוף ערובין דף ק' : א"ל ר"א לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו · פי' כשהדבר עומד בעצמו ולא כשיש בו דבר אחר · וא"ת וכי לא ס"ד דר"א שר"י ישובהו כך ג"כ על בל תגרע · וי"ל שלזה נתכוונו התוספות בפ"ג דר"ה דף כ"ח שכתבו לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו · והלכך טוב שלא יגרע המצוה · ע"כ · כלומר דסברת ר"א דאף על גב דבל תגרע נמי איננו אלא כשהוא בעצמו · טוב לנו שלא יגרע המצוה · ור"י השיבו לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו · פירשו התוס' והלכך כיון דיוצא באחד למה

יא [א]הנתנין בפנים שנתערבו עם הנתנין בחוץ · ישפכו לאמה · נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים · כשר · בפנים וחזר ונתן בחוץ · ר' עקיבא פוסל · וחכמים [ב]מכשירים · [ג]שהיה ר' עקיבא אומר · כל הדמים שנכנסו לכפר בהיכל · פסול · וחכ"א [ד]חטאת בלבד · ר' אליעזר אומר · אף האשם · שנאמר כחטאת כאשם : יב [ה]חטאת שקבל דמה בשני כוסות · יצא אחד מהן לחוץ · הפנימי כשר · נכנס אחד מהן לפנים · ר' יוסי הגלילי מכשיר בחיצון · וחכמים [ו]פוסלין · אמר ר"י הגלילי · כה אם במקום שהמחשבה פוסלת בחוץ · לא עשה את המשואר כיוצא · מקו' שאין המחשבה פוסלת בפנים אינו דין שלא נעשה את המשואר כנכנס · נכנס לכפר · אע"פ שלא כפר · פסול · דברי ר"א · רבי שמעון אומר · עד שיכפר · ר' יהודה אומר [ז]אם הכנים שוגג כשר · כל הדמים הפסולין שניתנו על גבי המזבח · לא הרצה הציץ · אלא על הטמא · [ח]שהציץ מרצה על הטמא · [ט]ואינו מרצה על היוצא : פרק ט

יא הנתנין בפנים כו' ישפכו לאמה · דלא אמרינן רואים ואסור לשנות את אלו מפני הכשרן של אלו · ורבי אליעזר דסבר אמרינן רואין לא פליג הכא · דהיכי לעביד · ניתיב לחוץ והדר לפנים · כשם שמצוה להקדים עליונים לתחתונים · כך מצוה להקדים פנימי לחיצון · דפנימי חשוב · ניתיב בפנים והדר ניתיב בחוץ כיון דאיכא חטאת ואשם · שאם נתערב דמם בדמים הפנימים · לא מצי למימר יתן בפנים ואחר כך יתן בחוץ משום דמפסלי חצונים · לא פסיקא ליה · וא"ת לפסלינהו לחצונים כדי להכשיר פנימים · לאפסלינהו בידים לא קאמר ר"א ומוטב להמתין עד שקיעת החמה ויפסלו מאליהן וישפכו לאמה : נתן בחוץ · כהן שלא נמלך ונתן מתערובת זו בחוץ כשר : ר"ע פוסל · החצון שכל דמים החצוני' שנכנסו לפנים נפסלו : וחכמים מכשירים · בכל הקרבנות חוץ מחטאת החצונה דמיפסלא משום וכל חטאת אשר יובא וכו' · והלכה כחכמים : יב יצא א' מהן לחוץ · חוץ לעזרה : הפנימי כשר · ונותן ממנו מתנותיו והקרבן כשר : וחכמים פוסלים · דכתיב (ויק"א ו') אשר יובא מדמה ואפי' מקצת דמה בפסול · מדלא כתיב את דמה : ומה אם במקום שהמחשב' פוסלת בחוץ · כלומר ומה חוץ שהוא מקום שהמחשבה פוסלת בו · שאם חושב בשחיטה ע"מ לזרוק דמה לחוץ פסולה : לא עשה · הכל מוציא מקצת דמה לחוץ את המשוייר בפנים כיוצא כדאמרינן הפנימי כשר : מקום שאין המחשבה פוסלת בפנים · כלומר היכל שהוא מקום שאין מחשבה פוסלת בו · שאם שחט ע"מ ליתן את הפנים בחוץ בפנים כשר · אינו דין וכו' · ואין הלכה כר"י הגלילי · ודווקא בדם הוא דאמרינן דאם יצא חוץ לעזרה או נכנס בפנים להזות ממנו בהיכל נפסל · אבל בשאר קדשים נמי דאם יצא לחוץ נפסל ואסור באכילה · דכתי' (שמות כ"ב) ובשר בשדה טרפה · בשר שיצא חוץ למחיצתו דהיינו קדשי קדשים חוץ לעזרה וקדשים קלים מחוץ לעיר נעשה כאלו הוא בשר בשדה והרי הוא טרפה ולא תאכלו · א"ת ה"ם נכנס לפנים אל תוך ההיכל לא נפסל בשביל כן ומותר באכילה · דאמר קרא אשר יובא מדמם לא תאכל · מדמה ולא מבשרה : עד שיכפר · בהיכל : רבי יהודה אומר כו' והלכה כר' יהודה : ואין הציץ מרצה על היוצא · ואף על גב דפסולים שעלו לא ירדו : הרצוי מיהא לא מרצו · דכתיב בציץ (שמות כ"ח) ונשא אהרן את עון הקדשים · ובפרש' אמור כתיב כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים וגו' וטומאתו עליו · מה קדשים האמורים להלן בטומאה הכתוב מדבר · אף עון קדשים האמורים בציץ · בטומאה הכתוב מדבר :

מוקמו למתן ארבע · ועוד טפי עדיף באחת מארבע · כיון שמפרש ע"כ : יא נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים כשר · וכגון דיהיב דמי הפנימית בחוץ לשם מים · דאל"ה היאך חזר ונתן בפנים · והלא כבר נתכפר (כמ"ש במשנה ב' פ"ג) וכה"ג מיירי בסיפא בפנים ונתן בחוץ שהכניס דמים החצונים לשם מים · וקשה אמאי פסול כשמכניס לשם מים דלכפר כתיב · תוס' · ואני תמה דלעיל אמתני' ט' · ואם לא נמלך ונתן כשר · ויחזור ויתן למטה · הניחו בתימה שהרי נתכפר · ולא אמרו דיהיב לשם מים משום דהא שמעינן לרבנן דלית להו רואין : כמפורש בהדיא בדבריהם · והכא מוקמינן ליה בנותן לשם מים · ומאי חזית דדמים דלעיל סומך טפי ולא נתנם לשם מים · אבל נ"ל דבין הכא בין לעיל · לא קשיא · דלא אמרו אין רואין אלא לכתחלה ובנמלך : אבל בנתן ולשם מים · מהניא הכא והתם : שהיה ר"ע אומר כל הדמים כו' · דתניא חטאת אין לי אלא חטאת · קדשי קדשים מנין · ת"ל כל חטאת · קדשים קלים מנין · ת"ל וכל חטאת דברי ר"ע · א"ל ר"י הגלילי אפילו אתה מרבה כל היום כולו איני שומע לך אלא כל מיני חטאות : יב שאין המחשבה פוסלת בפנים · כדתנן ספ"ג : אע"פ שלא כפר פסול · דיליף לכפר דהכא בחטאת חצונה מלכפר דמזהיר לאדם שיעמוד חוץ · וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש · (ויקרא י"ו) מה להלן בבואו לכפר משמע מתחילת ביאת המכפר הלכך כתיב לכפר ועדיין לא כפר משמע אף אשר יובא מדמה לכפר מתחלת הבאתה ע"מ לכפר משמע שנפסל · גמ' : עד שיכפר דלא יליף לכפר דבבהמה מלכפר דבבואו דבאדם אלא מלכפר דבבהמה ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת (אשר הובא את דמם) לכפר (שם) מה להלן כשכפר דהא שריפה בתר כפרה היא · אף כאן כשכפר · גמר' : אם נכנס שוגג כשר יהא מזיד פסול בשכפר' כדדייקינן בגמרא מברייתא דדריש לכפר דבפר חטאת כר"ש · והרמב"ם בפ"ב מהלכות פה"מ לא כתב כן והאריך בזה הכ"מ : שהציץ מרצה על הטמא · ועי' בפי' הר"ב משנה ד' פרק בתרא דעדיות · ומ"ש הר"ב דכתיב בציץ ונשא וגו' · ובפרשת אמור כתיב כו' · כן כתב הרמב"ם וגם במשנה ג' פ"ב דמנחו' הרא"ה מקו' על פירושו בכאן · אבל הר"ב לא פירש שם כן · וכדבריו דהתם איתא בגמרא שם דף כ"ה וכן במכילתין פ"ב דף כ"ג · גם בפ"ח דפסחים דף י"ז ופ"ק דיומא דף ז' · ועוד דלדרשא דהתם אתא שפיר הא דאיצטריך למתני ואינו מרצה על היוצא אף על גב דאינו מרצה אלא על הטמא בלבד :

א פ"ח ב' מיי' שם הלכ' יג
ב מיי' שם
ג יו"ד :
ד מיי' שם
ה פב' מיי' שם הלכ' ט"ו
ו מיי' שם
ז שם הלכה טז
ח מיי' שם פ"ח הל' לג ופ"ד מה' ביאת מקדש הל' ו'
ט מיי' פא מה' פ"ה הל' ל"א

פרק ט [א]המזבח

מקדש את הראוי לו · ר' יהושע אומר · [ב]כל הראוי לאישים · אם עלה לא ירד · שנ' (ויקרא ו') הוא העולה על מוקדה על המזבח מה עולה שהיא ראויה לאשים אם עלתה לא תרד · אף כל דבר שהוא ראוי לאשים · אם עלה לא ירד · ר"ג אומר כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד · שנאמר היא העולה על מוקדה על המזבח · מה עולה שהיא ראויה למזבח אם עלתה לא תרד · אף כל דבר שהוא ראוי למזבח אם עלה לא ירד · אין בין דברי ר"ג לדברי ר"י אלא הדם והנסכים · שר"ג אומר לא ירדו · ור"י אומר ירדו · ר' שמעון אומר · הזבח כשר · והנסכים פסולים · הנסכים כשרין והזבח פסול · אפילו זה וזה פסולין · [ג]הזבח לא ירד והנסכים ירדו : **ב** [ד]ואלו אם עלו לא ירדו · הלן · והטמא והיוצא · והנשחט חוץ לזמנו · וחוץ למקומו ושקבלו פסולים · וזרקו את דמו · ר' יהודה אומר · [ה]שנשחטה בלילה · ושנשפך את דמה · ושיצא דמה חוץ לקלעים · אם עלתה תרד · ר"ש אומר · לא תרד · שהיה ר"ש אומר · [ו]כל שפסולו בקדש · הקדש מקבלו · לא היה פסולו בקדש · אין הקדש מקבלו :

ג אלו

א פ"ג מ"מסגב' נ"ד ·
ב פיי' פג הל'
ג"פח הל' נ' ·
ג שם הלכה יח
ד פ"ד · פג
פיי"פ"נ שם הל ו'
ה שם הל' ו'
ו שם הל' ס'

פרק ט המזבח

מקדש את הראוי לו · ופליגי תנאי בפירושא דמתני' מאי ניהו הראוי לו : רבי יהושע אומר כל הראוי לאישים · להשרף על גב האש אע"פ שנפסל · אם עלה למזבח קדשו המזבח ונעשה לחמו · ואם עלה לא ירד אבל דבר שאינו ראוי לאש כגון דם פסול ונסכים פסולים · אפילו אם עלו ירדו : היא העולה על מוקדה · דבר שהוא למוקד ועלה הרי הוא בהוייתו ולא ירד היא משמע בהוייתו תהא : רג"א כל הראוי למזבח · ואפילו דם ונסכים שנפסלו אם עלו לא ירדו · ואין לך למעט אלא דבר שלא הוברר לחלקו של מזבח מעולם · כגון קמצים שלא קדשו בכלי אחר קמילה · דאע"ג דהמנחה כלה קדשה בכלי · אין זה חלק גבוה ברור · שאין המנחה קריבה כלה · ובקמילה בלא מתן כלי אין זה מבורר למזבח · ואינו מתקדש אפילו עלה על גבי המזבח : אלא הדם והנסכים · שהם ראוים למזבח ואינם ראוים לאשים : ר"ש אומר הזבח כשר והנסכים פסולים · ר"ש ס"ל בנסכים של זבח כרבי יהושע · ובדם ובנסכי' הבאים בפני עצמן כר"ג ולא ממוקדה יליף אלא מקרא דכתיב (שמות כ"ט) כל הנוגע במזבח יקדש · וכתיב בתריה וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עולה · אין המזבח מקדש אלא דומיא דעולה מה עולה הבאה בגלל עצמה · אף כל הבאים בגלל עצמן · יצאו נסכים הבאים בגלל הזבח · הלכך בין שהזבח כשר והנסכים פסולים כגון שיצאו או נטמאו · בין שהזבח פסול והנסכים כשרים · דהואיל והן באים בגללו נפסלי' עמו ובטלה תורת הקדש מהן : ואפילו זה וזה פסולים · הזבח לא ירד · שמזבח מקדשו · והנסכים ירדו · כיון שאין באים בגלל עצמן אינן דומיא דעולה ואין מזבח מקדשן · והלכה כרבי יהושע : **ב** הלן · בין דם בין אמורים שלנו לילה חוץ למזבח : רי"א שנשחטה בלילה כו' אם עלתה תרד · דכתיב זאת תורת העולה · היא העולה · זאת היא העולה · הרי כאן ג' מיעוטים · מיעט נשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים שאם עלתה תרד : ר"ש אומר לא תרד · דדריש זאת תורת העולה תורה א' לכל העולים שאם עלו לא ירדו · והלכה כרבי יהודה ·

ג מכשיר

פרק ט רנ"א

כל הראוי למזבח · דמוקדה לאהדורי פקעין הוא דאתא (כשרים שפקעו דמוקדה משמע מוקד שהיה לו כבר) ור"י נפקא ליה מאשר תאכל האש (דקרא יתירא הוא) ור"ג איבעי ליה לעכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטרת · ור"י לאו ממילא ש"מ דעכולי עולה מהדרינן · גמרא · ופי' פקעים תמלא במשנה ו' : **שנ'** הוא העולה על מוקדה על המזבח · ור"י טעמא קאמר דהא דראוי על מוקדה לא ירד · משום קדושת מזבח הוא · ור"ג מזבח אמריכא כתיב (כל הנוגע במזבח יקדש) ואידך חד להיכא דהיתה לה שעת הכושר (לפני פסולה כגון לן וטמא ויצא) (וכ"ל להגיה וחד להיכא דלא היתה לה שעת הכושר פי' נשחט חוץלזמנו וחוץלמקומו) ור"ג כיון דפסולי נינהו ורבינהו רחמנא · ל"ש היתה לו שעת הכושר · ל"ש לא היתה לו שעת הכושר · והא דבקרא כתיב הוא · הר"ב נקט היא היינו דדייק הקרי שהוא היא · ומ"ש הר"ב היא משמע בהוייתה תהא · וכן פירש"י · וכתבו התו' דקשה דלקמן [דרשינן] היא מיעוט' ולא רבוי (כמ"ש במשנה דלקמן בד"ה רי"א כו') אלא תנא אזאת תורת העולה סמיך עכ"ל : **הנסכים** כשרים והזבח פסול · א"א להיות לנסכים כשרים גמורין כיון שהזבח פסול · אלא כלומר כשרים מפסול עצמן · תוס' :

ב והנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו · ופסח וחטאת ששחטן שלא לשמן ושקבלו פסולים כו' והנתנין למטה שנתנן למעלה וכו' · כדמיתנייא בברייתא · ואע"ג דתני אלו' תני ושייר · [ו]שמא משום דמהני דהכא שמעינן דכ"ש הנהו · תו' : **שקבלו** פסולין וזרקו את דמו · תחלת עבודה שבדם וסופה נקט · ולא איצטרך למינקט הנך ועיין בפי' הר"ב בר"ש מסכת מעילה : **ר"י** אומר שנשחטה בלילה כו' · ל' הר"ב דכתיב זאת תורת העולה היא העולה זאת היא העולה הרי כאן ג' מיעוטין · ל' רש"י זאת מיעוטא והיא מיעוטא · וה"א דהעולה מיעוט דמשמע העולה המיוחדת כשרה ולא פסולה · ע"כ · ומייתי הר"ב העולה תניין כדכתבו התוס' משום דהעולה קמא איצטרך לכדדרש בפרק תמיד נשחט · שלא יהיה קרבן קרב קודם לעולה של שחרית · שנאמר העולה עולה ראשונה · וכתבו הר"ב במשנה ד פרק ד' דמנחות · ועיין מ"ש שם : **אם** עלתה תרד · כתב הר"ב והלכה כר"י · ועיין מ"ש בפ"ז משנה ה' ועיין ברפ"ק דמעילה : **כל** שפסולו בקדש · פירש"י משמאת לעזרה נפסלה · והתו' פירשו שאירע פסול לאחר שחיטה · ונתקדש בקדושת כלי משום דרובע ונרבע בעזרה מאי איכא למימר : **לא** היה פסולו בקדש אין הקדש מקבלו · דלהכי אתי זאת למעוטי כדתניא בגמרא :

ג הרובע

ג ^א^אלו לא היה פסולין בקדש · הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר והכלאים והטרפה והיוצא דופן ובעלי מומין ר"ע מכשיר בבעלי מומין · ר' חנינא סגן הכהנים אומר · דוחה היה אבא את בעלי מומין מעל גבי המזבח : ד ^ב^כשם שאם עלו לא ירדו · כך אם ירדו לא יעלו · וכולן שעלו חיים לראש המזבח ירדו · ^ג^עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד · ^ד^שחטה בראש המזבח יפשיט וינתח במקומה : ה ^ה^ואלו אם עלו ירדו · בשר קדשי קדשים · ובשר קדשים קלים · ומותר העומר · ושתי הלחם · ולחם הפנים · ושירי המנחות · והקטרת · ^ו^הצמר שבראשי כבשים · והשער שבזקן תישים · והעצמות · והגידים והקרנים והטלפים בזמן שהן מחוברים יעלו · שנא' (ויקרא א) והקטיר הכהן את הכל המזבחה · פרשו לא יעלו · שנא' (דברים י"ב) ועשית עולותיך הבשר והדם : ו ^ז^וכולם שפקעו מעל גבי המזבח · לא יחזיר · ^ח^וכן גחלת שפקעה מעל גבי המזבח · ^ט^אברים שפקעו מעל גבי המזבח קודם לחצות · יחזיר · ומועלין בהן · לאחר חצות לא יחזיר ואין מועלין בהן :

נ"א
נא
יחזיר

ז כשם

ג מכשיר בבעלי מומין · דאם עלו לא ירדו · ודוקא בדוקין שבעין וכיוצא בהן הכשיר ר"ע הואיל והכשרי' לכתחלה בעופו' אבל במחוסר אבר דפסול בעופות · לא : דוחה היה אבא את בעלי מומין · שאם עלו דוחה היה אותן כלאחר יד · ולא היה מורידין דרך בזיון ובפרהסיא. ובהא פליג את"ק דאמר ירדו · והלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס : ד כשם שאם עלו לא ירדו · אהנך פסולין דתנן בהו לא ירדו · קאי : כך אם ירדו' לאחר שעלו לא יעלו עוד : וכלן שעלו חיים בראש המזבח · ר"ע קאמר לה דהכשיר בבעלי מומין · ומודה שאם עלו חיים בראש המזבח ירדו · שאין המזבח מקדש בעלי מומין חיים : עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד · בעולה כשרה מיירי · ודברי הכל · ולא נקט לה אלא משום סיפא ללמדך שראש המזבח מקו' ראוי להפשט ונתוח היכא דעבר ושחטה בראש המזבח : ה ואלו אם עלו ירדו · ואפי' הן כשרים וטהורים משום דלא שייך בהו מזבח כלל : בשר קדשי קדשי' כו' · דלאכילה קיימי ולא למזבח : והקטרת · לא ראויה היא למזבח החיצון : הצמר שבראשי כבשים · גרסינן וריישא דבבא אחריתא היא · ובהדי עצמות וגידין קתני לה · ומשפט אחד להם · הצמר שבראשי כבשים · של עולה · שהראש אינו בכלל הפשט וקרב עם עורו והכי אמרינן בשחיטת חולין · מנין לרבות את הראש שכבר הותז בשחיטה · שאע"פ שאינו בכלל הפשט ישנו בכלל הקטרה ת"ל את הראש · ויש צמר בגובה ראשו של כבש אצל צוארו · וכן השער שבזקן התיישים בזמן שהן מחוברים · כולן עולים : ו וכולם · בין פסולים שעלו דתנן בהו לא ירדו בין עצמות וגידין שהעלן מחוברים ואכלתם האש : ופקעו מעל המזבח · לארץ אשקלטי"ר בלע"ז : לא יחזיר · אין צריך להחזיר : וכן גחלת שפקעה · אין צריך להחזיר : אברים שפקעו כו' · אי דאית בהו ממש שבשרם ניכר אפילו לאחר חצות נמי יחזיר ואי דלית בהו ממש שנשרפו כולן ונעשו גחלת אפי' קודם חצות לא יחזיר אלא הכא במאי עסקינן כגון שנתקשו מחמת האש ששלטה בכולן ונשרפו ולא נעשו פחם · אבל כעצים יבשים הם מתוכם : קודם לחצות ולאחר חצות · ילפינן מקרא דכתיב כל הלילה עד הבקר ממשמע שנאמר כל הלילה · איני יודע שעד הבקר · אלא תן בקר לבקרו של לילה שאין צריכין להיות עוד על המוקד · ואיזו בקר נוסף על בקרו של לילה שאין צריכין להיות עוד על המוקד · זה חצות · דבקר של לילה הוא עמוד השחר : ומועלין בהן · דאכתי בני מזבח נינהו : ואין מועלין בהן · דכיון דהוו מעוכלים · הוו להו דבר שנעשית מצותו ואין מועלים בו ·

ג הרובע והנרבע כו' · מפורשים ברפ"ו דתמורה · ויש לדקדק דכשתיקן · וכן לקמן פי"ד משנה ב' דלא תנן שהמית את האדם כדתנן בר"פ דלעיל ועיין מ"ש במשנה ד' פרק בתרא דבכורות : והטרפה עיין מ"ש במשנה ד' פי"ב: ר"ח סגן הכהנים · ה"ג וכן היא גי' הרמב"ם והר"ב העתיק ר"ח בן אנטיגנוס ואיננו ר"ח סגן הכהנים כאשר הזכיר שניהם הרמב"ם בפ"ד מי' פרקיו שבהקדמתו לפי' המשניות · אבל מ"מ היה כהן כמו שהוא בגמרא דספ"ד דבכורות והעתקתיו במשנה ג' פ"ב דדמאי · ומ"ש שהלכה כמותו · כ"כ הרמב"ם בפירושו · ואפשר משום דמעשה רב · אבל דחבורו פ"ג מה' פ"המ לא העתיק דבריו : ד כך אם ירדו לא יעלו · עיין במשנה ז' ומ"ש שם : ה פרשו לא יעלו · עיין בריש מתני' דלקמן ומ"ש שם : ו וכולם פי' הר"ב בין פסולין וכו' בין עצמות וגידין שהעלו מחוברים · וכן פירש"י · וטעמייהו דאו בזמן שפירשו אפילו עלו ירדו כרבי בברייתא ואע"ג דתנן פרשו לא יעלו · ה"ה דאם עלו ירדו ודלא כתוספות שכתבו דמדקתני לא יעלו דמשמע דאם עלו לא ירדו · ודלא כרבי · ודעת הרמב"ם ג"כ כדעת רש"י והר"ב שהעתיק בפ"ו מה' מ"הק · ואם פירשו לא יעלו · ופסק בפ"ג מה' פ"המ אם עלו ירדו : שפקעו · כמו שאנו רואים ביוקדי האש · שכל דבר שיש בתוכו לחות · הוא עף מן האש כשמתחיל אותו לחות להתנועע ולצאת · הרמב"ם · ודומה לו מבלאי מכנסי כו' מפקיעין במשנה ב' פר' בתרא דסוכ' שענינה קריעה ופריסה: לא יחזיר · ל' הר"ב א"צ להחזיר · והא דתנן בריש מתני' ד' ואם ירדו לא יעלו דמשמע דאסור להעלותם · והיינו כמו דכתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות פ"המ לא יעלו שנייה שהרי פסולים הם · ע"כ · התם כשלא אכלתן האש כלל · והיינו דאמר עולא עלה דמתניתין דלעיל · ל"ש אלא שלא משלה בהן האור · אבל משלה בהן האור יעלו · ופירשו התוס' יעלו היינו אם ירצה · אבל אין חובה להעלותם כדפירש"י הכא אין צריך להחזיר · א"נ הכא שאכלתן האש ונתאכלו קצת דומיא דאברים שפקעו · ולפיכך אין חייב להחזיר · ומשלה בהן האור היינו פורתא כו' · וכהאי א"נ דעת הרמב"ם פ"ג מהל' פ"המ :

ז כך

א שם פי' הל"ט
ב שם הל' ח חג
ג שם הל' ד'
ד שם הל' ית
ה שם : פי' פג
שם הל' ט"ז
ו שם ופי' מה'
מע"ק הל' ג'
ז פו' מגילה"ס
פי' פ"ג מהל'
מע"ק הל' ג'
ח פי' שם
ט יומא ן'
י פי' פ"ג מהל'
מעילה הל' יג יד

ז [א] כשם שהמזבח מקדש את הראוי לו. כך הכבש מקדש. [ב] כשם שהמזבח והכבש מקדשין את הראוי להן. כך הכלים מקדשי'. [ג] כלי הלח מקדשין את הלח. ומדות היבש מקדשות את היבש. [ד] אין כלי הלח מקדשין את היבש. ולא מדות היבש מקדשות את הלח. כלי הקדש שנקבו אם עושים הם מעין מלאכתן שהיו עושין והם שלמים. מקדשין. ואם לאו. אין מקדשים. [ה] וכולן אין מקדשים אלא בקדש:

פרק י

[ו] כל התדיר מחבירו. קודם את חבירו. התמידים קודמין למוספין. מוספי שבת קודמין למוספי ראש חדש. מוספי ר"ח קודמין למוספי ראש השנה. שנאמ' (במדבר כ"ח) מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד תעשו את אלה: ב [ז] וכל המקודש מחברו קודם את חברו. [ח] דם חטאת קודם לדם עולה. מפני שהוא מרצה. אברי עולה קודמין לאימורי חטאת. מפני שהן כליל לאשים.

ז **הכבש מקדש.** דכתיב (שמות כ"ט) ומשחת את המזבח וגו' את לרבות את הכבש: **הכלים מקדשים.** דבכלים נמי כתיב (שם ל') כל הנוגע בהם יקדש: **כלי הלח.** קערות ומזרקות לדם וליין ולשמן: **מדות יבש.** שתי מדות של יבש היו שם. עשרון וחצי עשרון: **שהיו עושין וכן שלמים.** שהיו עושים כשהן שלמים ומיהו כל כלי שרת שנקבו או שנשברו. אין מתקנין שבריהן אלא עושים אותן חדשים. וכן סכין שנפגם אין משחיזין אותו להסיר הפגם. ובגדי כהונה שנתלכלכו אין מכבסין אותן. אלא עושים חדשים ומניחין אלו לצורך פתילות של מנורה ושמחת בית השואבה. וכל כך למה. לפי שאין עניות במקום עשירות. ומזבח שנפגם פסול. וכל פגימה הפוסלת בסכין של שחיטה. פוסלת במזבח. וכל זמן שהמזבח פגום כל קדשים שנשחטין בעזרה כלם פסולים. דכתיב (שם כ') וזבחת עליו את עולתיך ואת שלמיך וא"א לומר מקרא כמשמעו שהרי שחיטת קדשים בעזרה היא ולא על המזבח. אלא עליו. כלומר כל זמן שהוא שלם אתה זובח ואין אתה זובח כשהוא פגום. וכל קדשים הנמצאים בעזרה בשעה שהמזבח פגום. אף על פי שנשחטו בכשרות כלם פסולים. ואפילו שירי מנחות אינם נאכלים. דכתי' (ויקרא י') ואכלוה מצות אצל המזבח. מפי השמועה למדו בזמן שהמזבח שלם ולא בזמן שהוא פגום:

פרק י כל התדיר מחבירו קודם את חבירו. דכתיב מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד. מכדי כתיב מלבד עולת הבקר. העשויה כבר משמע. מינה שמעינן דתמידין קודמין למוספין. אשר לעולת התמיד למה לי. פשיטא דעולת הבקר עולת התמיד היא. אלא תלה לך טעם הקדמתה בתדירות כדי שתלמוד לשאר תדירין שיקדימו. דמשום היא גופה לא הוה צריך לפרושי: ב **דם חטאת קודם לדם עולה.** אם שניהם שחוטין ועומדין ליזרק: **שהוא מרצה.** מכפר על חייבי כריתות שצריכים רצוי גדול: **אברי עולה קודמין.** בהקטרתן לאימורי חטאת אם נזרקו דמי שניהם: **מפני** שהן כליל. וכל רצוי הוא זה למזבח:

רל"צ ז **כך** הכלים מקדשים. וע"ת שיהיה אותו דבר ראוי לאותו כלי. הרמב"ם: **כלי הלח.** פירש הר"ב קערות כו'. וכן הוא ל' רש"י. ותמיהני שהרי ז' מדות הלח היו במקדש כדתנן בפ"ט דמנחות משנה ב'. אבל לשון הרמב"ם. כלי הלח הכלים שמקבלי' בהם הדם והיין או המים והשמן. ע"כ: **ומדות** היבש. פי' הר"ב ב' מדות של יבש היו שם עשרון וחצי עשרון. וכן פירש"י. גם הרמב"ם כתב המדו' שמודדין בהן הסולת למנחות. ועיין בפ"ט דמנחות משנה ה'. וע"ש פרק י"א משנה ב'. והוקשה להתוס' דאמאי לא יקדשו מחתה דקטר' והכף. וכן בזיכין ושולחן. ופירש ר"ת דמדה לאו דוקא אלא להכי קרי ליבש מדה ולא כלי. לפי שיבש יכולין למדוד מחוק או גדוש בכל ענין שירצה. אבל דבר לח. לא שייך מדה גביה. שהרי מדות לח אינה שוה. דדבר לח אינה יכול להיות גדוש. ופעמים שמדת לח זה. יתירה מזה. כמו מדת יין יתירה ממדת מים לפי שיין עב יותר וכן שמן מיין (וכן לשון הר"ב דשמן עב בפי' משנה ב' פ"ג דמכשירין אבל במשנה ב' פ"ג דכלים מפ' בהפך) להכי לא קרי ליה מדה ע"כ ול"נ דלהכי קרי ללח כלי משום דא"א ללח שיהיה אלא בכלי משא"כ היבש שאפשר שיהיה מונח בקרקע עולם בלא כלי. ומ"ת במנחות פ"ט משנה ב' קרי לכלי הלח בשם מדות: **כלי הקדש שנקבו** כו' כת' הר"ב וכל זמן שהמזבח פגום כו' דכתיב וזבחת עליו כו' עיין מ"ש בדפ"ו. ומ"ש הר"ב וכל קדשים הנמצאים בעזרה כו' דהאי עליו בניתו ובשבילו קאמר: רש"י פ"ו דקד"ט. והרמב"ם פ"ג מהל' פה"מ כתב שהרי אין שם מזבח לזרוק עליו. ומ"ש הרב אע"פ שנשחטו בכשרות' לכאורה וכ"ש אם לא נשחטו כלל. וכרבי יוחנן דהתם בגמרא פ"ו. אלא כיון דא"כ בעלי חיים נדחין. ובריש פ"ו דיומא משמע דקי"ל אין בעלי חיים נדחין. וכמ"ש עוד בפ"ט דפסחי' משנה ו' צריך לפרש דלא אתא לומר אלא דשחיט' בכשרות לא מהני ליה אבל אם לא נשחטה כלל אין בעלי חיים נדחים. וכרב דפליג אדר' יוחנן. ומ"ש הר"ב אפי' שירי מנח' כו' אפי' קדשים קלים נינהו מדרשא לעיל פ"ו בגמ' דקס': **אלא בקדש.** בעזרה. רש"י:

פרק י שנאמר מלבד עולת הבקר וגו'. ועיין בפי' הר"ב משנה ד' פ"ד דמנחות ומ"ש שם: ב **המקודש** מחבירו. שיש בו צד רבוי קדושה ממנו. רש"י: **קודם** עיין בפי' הר"ב סוף משנה ו ומ"ש שם: **דם** חטאת קודם וכו'. לשון הרב אם שניהם שחוטים וכו'. וכן לשון רש"י. וכך כתבו באברי העולה אם נזרקו כו'. ונ"ל משום דקשיא לה הא דתנן במשנה ד החטאת קודמת ולא תנן דם חטאת. והתם אמרינן זה בנה אב לכל החטאות וכדפי' שם הר"ב. ולהכי פירשו דהכא דוקא כששניהם שחוטים ונזרקו. ומדברי הר"י קורקוס שכתב הכ"מ בפ"ט מה' תמידין למדתי כן דאדתנן לקמן החטאת קודמת כו' כתב

א ב מיי' פ"ג מהל' פסולי המוקדשין הל' י"ט:
ג פ"ג מהל' מנחות ה' י"ט: מיי' פ"ב מה' פסה"מ הל' י"ט:
ד ה שם הל' ס'
ו שם פרק ו' הל' י"ג: מיי' פ"ט מה' תמידין ומוספין הל' ב'
ז שם פרק ו' שם מיי' שם הלכה ה'
ח שם הלכה ה'

חטאת קודמת לאשם · מפני שדמה ניתן על ארבע קרנו' ועל היסוד · [א]אשם קוד' לתודה ולאיל נזיר · מפני שהוא קדשי קדשי' · התוד' ואיל נזיר קודמין לשלמים · מפני שהן נאכלין ליום אחד וטעונים לחם · שלמים קודמין לבכו' · מפני שהם טעונין מתן ארבע וסמיכה · ונסכים · ותנופת חזה ושוק : **ג** הבכור קודם למעשר · מפני שקדושתו מרחם · ונאכל לכהנים · המעשר קודם לעופות · מפני שהוא זבח · ויש בו קדשי קדשים דמו ואימוריו : **ד** העופות קודמין למנחות · מפני שהן מיני דמים · מנחת חוטא קודמת למנחת נדבה · מפני שהיא באה על חטא · [ב]חטאת העוף קודמת לעולת העוף · וכן בהקדשה : **ה** כל החטאות שבתורה קודמת לאשמות · חוץ מאשם מצורע · מפני

על ד' קרנות · ואשם ב' מתנות שהן ד' ולא על הקרנות : ועל היסוד שפיכ' שירים · ובאשם לא מצינו שנאמ' בו : מתן ארבע שתי מתנות שהן ארבע · ובכור אינו טעון אלא מתנה אחת · ואינו טעון סמיכה ונסכים ולא תנופה חזה ושוק : **ג** ונאכל לכהני' · והמעשר אין לכהנים חלק בו · אלא כולו נאכל לבעלים : מפני שהוא מין זבח · זביחת סכין · ועוף במליק' · וזבחים חשיבי : (ויש בו קדשי קדשים ·) ואע"ג דקרבן עוף כולו קדשי קדשים · או חטא' או עולה · זבחים יש להן לחלק גבוה שני דברים דמו ואמוריו משא"כ לחטא' העוף שאין למזבח אלא דמה · וכיון דקדמה לחטאת העוף כ"ש לעול' העוף · דהא חטאת העוף קודמת לעולת העוף כדמפרש ואזיל : **ד** שהן מיני דמים · ומיני דמים כפרתן מרובה : חטאת העוף קודמת לעולת העוף · דכתיב (ויקרא ה') · והקריב את אשר לחטאת ראשונה בנה בנין אב לכל החטאות שקודמות לעולה בין בבהמה בין בעוף : וכן להקדשה · כשהוא מפריש קנו דהיינו שתי תורים או שני בני יונה קורא שם לחטאת תחלה : **ה** קודמות לאשמות · אם היה מחוייב חטאת ואשם והביאן · חטאת קודמת · כדתנן שדמה נתן על ד' קרנו' ועל היסוד :

וזה לשונו · נראה שהכונה שישחוט החטאת ויקריב אות' לגמרי ואח"כ העולה ולעיל דמפליג בין דם לאברים שאמרו שדם של חטאת הוא שקודם · ואברי עולה קודמים · היינו כשנשחטו שניהם · ושני הדמים לפנינו ואנו באים לידע איזו הדם יקדי' שזורק של חטאת ואחר מורק שני הדמים · ואברי שניהם לפנינו · ואנו באים לדון על המזבח אז מקדים של עולה מפני שכולה כליל · ע"כ : **חטאת קודמת לאשם** · עיין במשנה ה' : **מפני שדמה נתן על ד' קרנות** · ולא שני ליה מפני שהחטאת מרצה על חייבי כריתות · דהיכא באשם נמי · דיש לו קצבה לדמים כדלקמן משנה ה' · אבל חטאת כל דהוא · והכי פריך לה בגמר' אדרבא אשם קדים · ומשני אפ"ה רבוי דמזבח עדיף · ועיין לקמן : וכתבו התוס' דגבי וקודם לעולה לא קאמר מפני שדמה ניתן על ד' קרנות · משום דכיון דעולה אתא תכה כלה כליל · לא שני בטעמא דד' קרנות : **ועל היסוד** לשו' הר"ב ובאשם לא מצינו שנא' בו וכ"כ רש"י · ובמשנה ד' פ"ה כתבתי בשם התו' דבכולהו נמי שיריהם ליסוד · וכן פירש"י עצמו שם בגמרא דף נ"ב · וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מה' מעשה הקרבנות · לכך צריך לדחוק דתנא קחשיב לה רבוי · מה שנא' בפירוש ממה שנלמד בלמוד בעלמא : **מפני שהוא קדשי קדשי'** לא שני ליה בטעמא דתרלה · משום דתודה ואיל נזיר מקודשים דטעונים לחם · כדאמרינן בגמ' תוס' : **וסמיכה ונסכים** מש"כ בכור כדתנן בפ"ט דמנחות מתני' ו' ז' : **ג מפני שהוא זבח** · פירש הר"ב וזבחים חשיבי · מפני שמצותן מרובה · שכל הקרבנות באין ממנו · רש"י : **דמו ואמוריו** · גמ' · בשלמא אימורי לתנהו בעופות · אלא דם מיהא איתא (ולא הל"ל אלא ואמוריו קדשי קדשים משא"כ בעופות) אלא לאשמועי' אמוריו כי דמו · מה דמו לפני זריקה · אף אמוריו קודם זריקה דהא קרי להו קדשי קדשי' ומה דמו מיפסל ביוצא · אף אמוריו מיפסלי ביוצא · ונראה לי דמתני' אליבא דר"א משנה ב' פ"ק דמעילה דס"ל דאמוריו נפסלין ביוצא · וכן מוכח בסוגיא : **ד מפני שבאה על חטא** · כלומר דמכפרת · כדאיתא בגמ' : **חטאת העוף קודמת לעולת העוף** · כתב הר"ב דכתיב והקריב את אשר לחטאת ראשונה · וכיון דלית בה הקטרה לא מהני טעמא דמרצה כדלעיל משנה ב' תו' דף צ' ריש ע"א · ומ"ש הר"ב זה בנה אב וכו' · כדמפרש בברייתא שאין ת"ל ללמד שתקרב ראשונה · שהרי כבר נאמר (ויקרא ה) ואת השני יעשה עולה · אלא זה בנה אב וכו' · ופירש"י זה בנה אב תלה (טעם) הקדמתו בשביל שם חטאת · (ועיין בפי' הר"ב ספ"ב דתמ' קנים) ומ"ש הר"ב בין בבהמה בין בעוף ה"ק אפילו חטאת העוף לעולת בהמה · דבתרוייהו בהמה לא צריכא לבנין אב · והכי מפורש בגמרא : **וכן בהקדשה** · פי' הר"ב כשהוא מפריש כו' קורא שם לחטאת תחלה · ולאו כללא הוא דהא ביולדת כתיב אחד לעולה ואחד לחטאת · הרי שהקדים הכתוב עולה לחטאת · וטעמא כדתניא בגמ' לפי שכאן בא"ה במקום בהמה דעשירות שהיתה בהמה לעולה · ומ"מ מסיק רבא דאף ביולדת לא הקדימה הכתוב אלא למקראה שתקדום בקריאת שם ולא לעבודה · אבל לשון רש"י למקראה שתהא נקרא' בענין תחלה · אבל בעמידתן חטאת קודמת · ע"כ · וז"ל בפ"ה דערכין דף כ"א שתהא נקראת במקרא תחלה ולא שתקרב תחלה · ומלא פי' למקראה קריאת שם · צריכין אנו לומר דבעבודתן וכן שתקרב שבלשון רש"י כל עניני עבודה וקריבה במשמע · ואף קריאת שם · וז"ש קריאה שבענין · וכן שתהא נקראת במקרא הכל חדא · ור"ל שבענין כפרשה במקרא הוא שכתובה העולה קודם · ואם כן נקראת קודם להקורא בתורה · וכן פירש הרא"ש בפרשת תזריע לדברי רש"י דהתם · ואשתמטתיה מלהביא לו ראיה מלשונות אלו של רש"י דהכא ודתמ' ערכין · ומ"מ למדנו לפי זה שמשנתינו כללא היא · ואף דעת הרמב"ם כך היא שכתב בפ"ט מה' תמידין וכן בשעת שהפרשה מפריש החטאת תחלה ולא חילק בין חטאת לחטאת · ודברי הרמב"ם כן שנה משנתינו

א מיי' פ"ט הלכה ט
ב שם הלכה ו
ג בו :
י"' שם הל' ט

מפני שהוא בא ע״י הכשר ׃ [א] כל האשמות
שבתורה באים בני שתים ׃ ובאין בכסף
שקלים ׃ חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע ׃ שהן
באין בני שנתן ׃ ואינן באין בכסף שקלים : ו
[ב] כשם שהן קודמים בהקרבתן ׃ כך הן
קודמים באכילתן ׃ [ג] שלמי׳ של אמש ׃ ושלמי׳
של היום ׃ של אמש קודמין ׃ שלמים של
אמש ׃ וחטאת ואשם של היום ׃ שלמים של
אמש קודמין ׃ דברי ר״מ ׃ וחכ״א החטאת
קודמת מפני שהיא קדשי קדשים : ז
(גמ׳ וכולן) [ד] ובכולם הכהנים רשאין לשנות
באכילתן ׃ לאכלן צלויים שלוקים ומבושלי׳
ולתן לתוכן תבלין חולין ותבלי תרומה ׃
דברי ר׳ שמעון ׃ ר״מ אומר ׃ [ה] לא יתן לתוכו
תבלי תרומה ׃ שלא יביא את התרומה
לידי פסול

ח אמר

מפני שהוא בא להכשיר את המצורע לקדשים ולביאת מקדש הלכך חשיבות הוא לגביה שטהרה תלויה בו : ובאים בכסף שקלי׳ דכתי׳ (ויקרא ה׳) בערכך כסף שקלים באשם מעילות ואתי אשם תלוי ואשם גזילות בג״ש ׃ בערכך בערכך ׃ ואשם שפחה חרופה גמר באיל איל : חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע׳ דכתיב בהו (במדבר ו׳) כבש בן שנתו ומדאיל בן שתי שנים בב׳ סלעים כבש בשנה לאו בשתי סלעי׳ הוא : ו כך הן קודמים לאכילה ׃ אכלהו דבני אכיל׳ קאי כגון חטא׳ לאשם ואשם לתודה ותודה לשלמים : שלמים של ׃ קרבן אמש : וחכ״א כו׳ והלכה כחכמים ׃ ותדי׳ ומקודש כגון דם עולת תמיד ודם חטאת עומדים ׃ זה תדיר ׃ וזה מקודש מתנ׳ ׃ דהא תנן דם חטא׳ קודם לדם עולה מפני שהוא מרצה׳ הא מלתא מיבעיא בגמ׳ ולא אפשיט׳ ונראה דתדיר קודם : ז וכולן בכל הנאכלים : רשאים הכהנים לשנות באכילתן : כגון לאכלן צלויין מבושלי׳ ושלוקין דבמתנות כהונה כתיב (שם י״ח) לך נתתים למשחה ׃ לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים ׃ צלי שלוק ומבושל ובמטעמים ותבלין : שלא יביא את התרומה לידי פסול ׃ לפי שהתבלין שבלעו טעם הקדשים אם יבאו לידי נותר הרי הן באזהרה משום טעם הקדשים שנבלע בהן :

ח שהוא

דהכא ׃ שכן בפירושו כתב על וכן בהקדשה ר״ל כי בשע׳ שיפריש כו׳ ׃ ולפיכך אני תמה על הכ״מ שהראה מקום על התוספתא : המפני שהוא בא ע״י הכשר׳ וכן העתיק הרמב״ם בפ״ט מה׳ תמידין ׃ והר״ב העתיק מפני שהוא בא להכשיר וכן העתיק רש״י ׃ וכן הגי׳ בס״א ובמשנה שבגמ׳ מפני שהוא בא על הכשר : ובאין בכסף שקלים ׃ כתב הר״ב אשם תלוי בג״ש כו׳ עיין מ״ש בתשב׳ ב׳ פ״ה דכריתו׳ : שהן באין בני שנתן ׃ כתב הר״ב ומדאיל בן שתי שנים כדתנן פ״ק דפרה משנה ג׳ : ו שלמים של אמש ׃ פי׳ הר״ב של קרבן אמש כלומר שנקרבו אמש ולא כמ״ש בפירש״י שבאו אמש לעזרה ושהו עד היום לשחטן ׃ דא״כ בסיפא אמאי לא תנן נמי עולה בהדי חטאת ואשם ׃ ומה שהביא ראיה מן התוספתא הואיל ובא ראשון וכו׳ אינה ראיה דלא אמתני׳ דהכ׳ קאי אלא אחטאת העוף כו׳ פרי׳ קודמים לאילים וכו׳ ׃ דאמתני׳ דהכא שנוי גם בתוספתא קדשי קדשים קודמים לקדשים קלים נאכלים ליום אחד כו׳ שלמים של אמש כו׳ ׃ ומינה ראיה דלענין אכילה היא ופשיטא לי הלכה דזו מהדורא קמא מרש״י שהרי כתו׳ שהעתיק בסמוך הביאו לי׳ הקונטר׳ דמפרש לענין אכילה : של אמש קודמין ׃ פירש בקונ׳ דזלזול הוא להשהות׳ כל כך שצורת הבשר מתקלקלת ׃ ועל חנם דחק אלא היינו טעמא דשלמים של אמש אין להם היתר אכילה אלא עד הלילה ׃ וחטאת ואשם של יום עד הבקר דנאכלין ליום ולילה ׃ תו׳ ׃ וכן לשון הרמב״ם בספ״ט מה״ת ׃ שהרי קרב זמנן ׃ ע״כ . וז״ש התו׳ עד הבוקר דין תורה קאמרי אבל חכמים עשו סייג עד חצות כדתנן במשנה ג׳ פ״ה : וחכ״א החטאת קודמת ׃ וה״ה אשם דקדש קדשים היא ׃ כ״כ התוספות ׃ ובתוספתא שנוי בהדיא חטאת ואשם של יום קודמין (ומ״ש הר״ב ותדיר ומקודש) כגון דם עולת תמיד ודם חטאת ׃ ובפירש״י ׃ והקשו בתו׳ מהא דמפרש במנחות בפ״ד משנה ד׳ דמלבד עולת הבקר דדרשינן מיניה תדיר קודם דבעבודת הדם איירי ׃ ונראה כלשון אחר שפיר׳ הקונטרס עולות מוספי ראש חדש וא״ת תפשוט ממתני׳ (דריש פרקין) דתנן מוספי שבת קודמין למוספי ר״ח ׃ דמשמע אפי׳ עולות מוסף של שבת ׃ לחטאת מוסף של שבת ר״ח ׃ וי״ל דכיון דעולת מוסף דשבת קודמת לעולת מוסף דר״ח משום דתדירה ׃ קודמת נמי לחטאת שהשוה הכתוב עולת דמוסף עם החטאת ׃ ע״כ ׃ ומ״ש הר״ב דמיבעיא בגמ׳ ולא אפשיטא ׃ ונראה דתדיר קודם ׃ יראה לי טעמו משום דתדיר קודם מקרא נפקא לן מעולת התמיד יתירא אבל למקודש לית לן קרא יתירא דאף על גב דאית לן בנה אב לכל חטאות כדפי׳ הר״ב במשנה ד׳ ולדם חטאת דמשנה ב׳ נמי דריש מקרא בגמ׳ מ״מ לא שמעינן טעמא דמשו׳ דמקודש הוא ׃ ולפיכ׳ קדים (כדשמעינן מקרא יתירה דעולת התמיד) ׃ וכל זה אינו שוה לי כיון דבגמרא לא פשטינן לה מגליה למיפשטיה מדנפשיה ולקבוע הלכה ׃ ולא דמי למ״ש בפ״ג משנה ב׳ ׃ וק״ל ׃ והרמב״ם בפ״ט מה״ת כתב יקדים איזה מהם שירצה כמ״ש עוד שם בשאר אבעיות דלא אפשיטו : ז רשאין לשנות באכילתן ׃ נ״ל דהא אתא לאשמועינן דרשאי לשנות שאם צלאו יכול להוסיף עליו בתבלין וכן אם בשלו יכול אח״כ לשלקו או לצלאו ׃ דאלת״ה הא תנינא לה ׃ חדא ומנא בפרק איזהו מקומן וגם ליכא למימר דיכול לשנות דייק שפיר טפי׳ ׃ ולשון התוספתא ׃ וכולן רשאין הכהנים לשנות באכילתן מנחות ללותן ולהוציא ממנן ולתת לתוכן תבלין כו׳ : שלוקין פירש הר״ב במשנה ו׳ פ״ב דפסחים : דברי ר״ש ׃ וכבר פסק הר״ב דאין הלכה כמותו במשנה ב׳ פ״ח ועוד שנויה פלוגתא כיוצא בזה בתבלי תרומה במס׳ שביעית פ״ח משנה ז׳ ׃ וגם שם כתב דאין הלכה כר״ש וגם בירושלמי מייתי כדון הלכה כר״מ דתנן ׃ דהוא רבנן דהכא : שלא יביא את התרומה לידי פסול ׃ פי׳ הר״ב לפי שהתבלין כו׳ אם יבואו לידי נותר הרי הן באזהרה כו׳ ׃ ולא ידעתי למה דקדק לכתוב באזהרה דלמעטו מכרת דנותר ׃ אי אפשר לומר כן שלא מצינו מחלוקת בטעם כעיקר

אלא

א מיי׳ פ״י מה׳
פס״מ הל׳ כב
ב מיי׳ פט מה׳
תמידין ומוספין
הל׳ י״ב ג שם
הל׳ יג
ד כו : כו
ד מיי׳ פ״י מה׳
מעק הל׳ ו
ה מיי׳ פס

ח אמר רבי שמעון אם ראית שמן שהוא מתחלק בעזרה אין אתה צריך לשאול מה הוא· אלא מותר רקיקי מנחות ישראל· ולוג שמן של מצורע· אם ראית שמן שהוא נתון על גבי האשים· אין אתה צריך לשאול מה הוא· אלא מותר רקיקי מנחות כהנים· ומנחת כהן המשיח· שאין מתנדבים שמן· רבי טרפון אומר· מתנדבים שמן:

פרק יא

דם חטאת שנתז על הבגד· הרי זה טעון כבוס· אע"פי שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות· שנאמר במקום קדוש תאכל· אחד הנאכלות· ואחד הפנימיות טעונות כבוס· שנאמר· תורת החטאת· תורה אחת לכל החטאות: **ב** חטאת פסולה אין דמה טעון כבוס· בין שהיה לה שעת הכושר· בין שלא היה לה שעת הכושר· איזה היא שהיה לה שעת הכושר· שלנ' שנטמאה ושיצאה· ואיזו היא שלא היה לה שעת הכושר· שנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה· ושקבלו פסולין כ"א וזרקו את דמה: ג נתז

חשהוא מתחלק לאכילת כהנים: מותר רקיקי מנחות ישראל· מנחת מאפה שבא חלות ורקיקין חלות בוללן ורקיקין מושחן ואמ"ש במסכת מנחות ד' ע"ה מושחן כמין כ"י· ושאר השמן נאכל לכהנים: מותר רקיקי מנחת כהנים· דמנחת כהנים כלה כליל· השמן שצף על גבה ונותר שאינו נבלע בה שורפין אותו בפני עצמו: ומותר מנחת כהן המשיח: לפי שמנחה מרובה שלשת לוגין לעשרון· ומתוך שהיא אפויה תחלה אין שמנה נבלע בפתיתיה וצריך להקטיר המותר בפני עצמו: שאין מתנדבים שמן· לפיכך לא יעלה על דעתך שיהא השמן המתחלק או הנקטר נדבה: רבי טרפון אומר מתנדבים שמן בפני עצמו· ואין פחות מלוג· ונשרף בפני עצמו והלכה כר"ט· וכן הלכה שמתנדבים יין בפני עצמו ואין מתנדבים פחות מג' לוגין וזורקין אותו על גב האשים ונשרף שם· ואע"ג דהוא מכבה את המערכה ורחמנא אמר לא תכבה· הואיל ואינו מתכוין לכבו' שרי· דכרבי שמעון ק"ל דדבר שאינו מתכוין מות' ולא הוי פסיק רישיה· דאפשר שתהיה האש גדול וחזקה· ותגלה את היין ולא יכבנה:

פרק יא דם חטאת· טעון כבוס: כדכתיב (ויקרא ו) ואשר יזה מדמה וגו' תכבס במקום קדוש: שנאמר במקום קדוש תאכל· בההוא עניינא כתיב: ואחד הפנימיות· שדמן טעון הזיה בפנים שאינן נאכלות: שנאמר תורת החטאת· ברישא דההוא עניינא כתיב: תורה אחת לכל החטאות· ודוקא חטאו' בהמה· אבל דם חטאות העוף אינו טעון כבוס· דבההוא עניינא תשחט החטאת כתיב· פרט לחטאת העוף שאינה נשחטת: באין דמה טעון כבוס· אשר יזה מדמה· מדם כשרה ולא מדם פסולה: שעת הכושר· לזריקה: שלנה דמה: ושקבלו פסולין גרסינן· ול"ג וזרקו· דהא אפילו חטאת כשרה שנתז מדמה על גבי הבגד לאחר זריקת הדם אינו טעון כבוס כדאמרינן אשר יזה פרט לזה שכבר הוזה: ג נתז

אלא בחולין בתוס' בפרק גיד הנשה ד' צ"ט אבל בקדשים ודאי טעם כעיקר כדאית' התם בגמרא וכ"ש שכבר דקדקתי מלשון הר"ב בר"פ ג' דפסחי' דאפילו בחולין סובר טעם כעיקרו לחייבו כרת מלבד בחמץ: **ח מותר** רקיקי מנחות ישראל· כתב הר"ב ואמר רבי שמעון במסכ' מנחות מושחן כמין כ"י כו' וכן לשון רש"י ולרווחא דמלתא בעלמא פירשו דר"ש אמר· שכן הוא בברייתא פ' אלו מנחות נקמצות דף ע"ה· אבל במשנה נשנה סתם לן דמושחן כו': ולוג שמן של מצורע· ה"פ ומותר לוג וכו' דמותר קמא קאי נמי אלוג· דהא הוה ממנו כדתנן פי"ד דנגעים משנה י'· וכ"כ הר"ב לעיל פ"ד משנ' ג' דשיריו נאכלין· וכן נמי לקמן מותר דמנחות כהנים קאי נמי אדבתריה מנחת כהן משיח: ר"ט אומר מתנדבין שמן· כתב הר"ב ואין פחות מלוג ונשרף בפני עצמו· ובס"פ י"ב דמנחות כתב דקומצו ומקטיר הקומץ ושירים נאכלין וכן דברי שמואל בגמרא דהכא· וכמ"ש שם בס"ד· וכך פסק הרמב"ם בפי"ו מה' מעשה הקרבנות· ואע"פי דאמרינן נמי בגמרא כתנאי רבנן ורבי דמתני' ה' פרק בתרא דמנחות דפליגי במתנדב שמן חכמים סברי לוג· ורבי סובר ג' לוגין וקאמרינן דרבי מנסכים יליף ליה· וכמ"ש הר"ב שם· ומה נסכים דכולן לשפלים· אף שמן דלאו בר שפלים כולהו לאשים· ויש מקום לומר דכרבי ק"ל· דהא אמרינן דלרבי דון מינה ואוקי באתרה ס"ל· והיינו כרבנן דרפ"ד דשבועות כמ"ש שם דקי"ל נמי כוותייהו· אלא דא"כ ה"ל להר"ב לכתוב ואין פחות מג' לוגין· גם שם כתב דאין הלכה כרבי· לפיכך דבריו שבכאן תיובתין מכמה פנים (ודע דבסוגיא דגמרא דהכא יש ט"ס· והיא ג"כ בסוף מנחות דף ק"ו ושם היא כהוגן וכן נמי מ"ש הר"ב שמתנדבין יין וזורקין אותו ע"ג האשים ונשרף שם· בסוף פרק י"ב דמנחות כתב דמנסכו לשיתין· וכ"כ בפ"ו דמנחות משנה ב'· ושם אפרש בס"ד· וגם בפי' הרמב"ם דבתוספתא א"י נמחק כל הל' והוגה שמנסך על השיתין של יסוד המזבח· כמו שעושין לשאר נסכים:

פרק יא תורה אחת לכל החטאות· כתב הר"ב ודוקא חטאות בהמה· אבל דם חטאות העוף כו' תשחט החטאת כתיב וכו'· ואע"ג דנשרפים נמי למעוט מתאכל ורבתה תורה· הא איכא מעוטא זאת ומרבה אני הנשרפת דדמיא לנאכלת· שכן היא בהמה [ושחיטה] כמותה ובצפון וכלי וקרן ואצבע ומודה ואישים כמותה ומוציא אני עוף דלא דמיא לה אלא בחוץ ובאכילה· גמרא: **ב בין** שהיה לה הכושר בין שלא כו' דתרי מעוטי כתיבי· כתיב מדמה· וכתיב אותה· בתרא דקרא דכבוס ומוריקה ושטיפה· כתיב (ויקרא ו) כל זכר בכהנים יאכל אותה· גמרא· ועיין מ"ש בזה משנה ז' בס"ד: **שקבלו** וזרקו ועיין מ"ש בפ"ט משנה ב': וזרקו כתב הר"ב דלא גרסינן ליה· דאפילו חטאת כשרה כו'· וכ"כ רש"י וכן בג"מ ל"ג· אבל התו' כתבו פי' בקונטרס או זרקו·

א נא·
ב מיי' פי"ו מה' מעה"ק הל' יד
ג מיי' פ"ד מה' מח' כפרים הל' ג
ד מיי' פי"ב מה' מעה"ק הל' ט
ה מיי' שם פי"ו הל' יד
ו ובג' מיי' פ"ט מעה"ק הל' א
ז שם הל' ב
ח שם הל' ג
ט בג·
מגילה ה·

ג [א] נתז מן הצואר על הבגד אינו טעון כבוס · מן הקרן ומן היסוד אינו טעון כבוס · נשפך על הרצפה ואספו אינו טעון כבוס · [ב] (גמ' אין טעון כבוס) אלא הדם שנתקבל בכלי וראוי להזי' [ג] ניתז על העור עד שלא הופשט אינו טעון כבוס · משהופשט · טעון כבוס · דברי ר' יהודה · ר' אליעזר אומר · אף משהופשט אינו טעון כבוס · [ד] (גי' ל"ג אינו טעון כבוס) אא מקום הדם · ודבר שהו' ראוי לקבל טומא' · [ה] וראוי לכבוס : **ד** [ו] אחד הבגד · ואחד השק · ואחד העור · טעונין כבוס [ז] במקום קדוש · ושבירת כלי חרס · במקום קדוש · ומריקה ושטיפה בכלי נחשת במקום קדוש · [ח] זה חומר בחטאת מקדשי קדשים : **ה** [ט] בגד שיצא חוץ לקלעים · נכנס ומכבסו במקום קדוש · נטמא חוץ לקלעים · קורעו ונכנס ומכבסו במקום קדוש · [י] כלי חרס שיצא חוץ לקלעים נכנס ושוברו במקום קדוש · נטמא חוץ לקלעים נוקבו ונכנס ושוברו במקום קדוש :

וכלי

ג נתז מן הצואר · של בהמ' על הבגד אינו טעון כבוס · דכתיב אשר יזה · לא אמרתי אלא בראוי להזאה : מן הקרן של מזבח ומן היסוד · מן השירים הראוים לישפך על היסוד · ואע"פ שלא נשפכו עדין · דמאחר שניתן מתן דמה · אין שירים טעונים כבוס · דכתיב אשר יזה · פרט לזה שכבר הוזה מדמה : אלא הדם שנתקבל בכלי · מה טעם קאמר · מה טעם נשפך על הרצפ' ואספו אין טעון כבוס לפי שאין טעון כבוס אלא הדם שנתקבל בכלי וראוי להזאה למעוטי קבלה פחו' מכדי הזאה בכלי זה · ופחות מכדי הזאה בכלי זה · ואח"כ ערבן דלא קדשי ואין טעונים כבוס : עד שלא הופשט אין טעון כבוס · דכתיב על הבגד מה בגד הראוי לקבל טומאה · דאין לך בגד קטן שמו בגד שאינו ראוי לקבל טומאה אם חשב עליו לכלי כמות שהוא אף כל הראוי לקבל טומאה · ועד שלא הופשט אינו ראוי לקבל טומא' אבל משהופשט הוי ראוי לקבל טומאה אם חשב עליו לעשות אותו מכסה למרכב' או לכסות בו את המטה ואינו צריך קצוע : אף משהופשט · כל זמן שלא נתקן להיות כלי · אין טעון כבוס · דבעינן דבר המקבל טומאה שאין מחוסר אפי' מחשבה : אלא מקום הדם · ולא כל הבגד : וראוי לקבל טומאה · ואף על פי שמחוסר המחשבה · ובלבד שלא יהא מחוסר מלאכה · וסתמא כרבי יהודה וכן הלכה : וראוי לכבוס · למעוטי כלי עץ · דאף על גב דמקבל טומאה הוא · אינו ראוי לכבוס · דבר גרידא הוא · ולא בר כבוס : ד במקום קדוש · בעזרה : ושבירת כלי חרס במקום קדוש · דבתר דכתיב תכבס במקום קדוש · כתיב וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר אתקש כלי חרס לכבוס · מה כבוס במקום קדוש · אף שבירת כלי חרס במקום קדוש : זה חומר · אכבוס קאי : ה בגד · שניתז עליו דם חטאת ויצא חוץ לקלעים : נטמא חוץ לקלעים · לאחר שיצא · ואי אפשר להכניס טומאה לעזרה : קורעו · ברובו וטהור מטומאה : ונכנס ומכבסו במקום קדוש · ואע"ג דבגד שנטמא וקרעו ברובו עדיין הוא בטומאתו מדרבנן · עד שלא ישאר בחבורו כדי רוחב סודר · הכי שרי להכניסו לעזרה · כדי לקיים בו מצות כבוס · כיון דמדאורייתא כשקרע רובו טהור : נוקבו · לטהרו מטומאתו · ודוקא נקב קטן כשיעור שורש קטן דבזה טהור מטומאתו · ועדין כלי הוא ומקיים בו מצות שביר במקדש · אבל אם נקב נקב גדול · דיצא מתורת כלי · שוב אינו נכנס ושוברו · דרחמנא אמר וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר · בשעת שבירה יהיה כלי · והאי בשעת שבירה לא הוי כלי :

ופותחו

אף על גב דאפילו כשרה אם נתז דמה כו' · איצטרך לאשמועי' בפסולין למימר דדם דחוי הוא · ואין הנותר במזרק כשר לזריק' ולא קיימא יחזור הכשר ויזרוק דפסול עושה שירים · ע"כ · וברפ"ק דמעילה פירש הר"ב דאין פסול עושה שירים אלא הטמא · וגם הרמב"ם גורס וזרקו שכתב בפ"ח מה' מ"הק' שנפסלה בזריקת הדם :

ג **משהופשט** טעון כבוס · כתב הר"ב דמשהופשט הוי ראוי כו' אם חשב וכו' אין צריך קצוע · כדפי' הר"ב במשנה ז' פ' כ"ו דכלים :

אלא מקום הדם · יליף לה בגמרא בברייתא אשר יזה לא אמרתי לך אלא מקום דם בלבד · ד **ומריקה** ושטיפה בכלי נחשת במקום קדוש · דבתר כלי חרס כתיב ואם בכלי נחשת בושלה ומורק ושוטף במים בריית' · ופי' הכ"מ בפ"ח מהל' מ"הק דכיון דכתיב ויו בתר במקום קדוש דכתיב ברישא · בתריה גרירי :

* **בכלי** נחשת · עיין מ"ש בריש משנה ו :

זה חומר · לשון הר"ב אכבוס קאי · וכן לרש"י ולשיטתו אזיל · שכן פי' נ"כ בפי' החומש אישבר דכתיב גבי כלי חרס בחטאת · וה"ה לכל הקדשים · ע"כ · ותמיהני דא"כ כי תנן לקמן משנה ז' · אחד קדשי קדשי' ואחד קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה · ואמאי לא תנן נמי שבירה · והרמב"ם פירש זה חומר דקאי אכבוס ואשבירת כלי חרס · ובמשנה ז' אכתוב עוד מזה בס"ד : זה חומר בחטאת מק"ק · איכא טפי קרן ואצבע כו' · אלא חד מתרי תלת חומרי נקט · גמרא :

ה **קורעו** פירש הר"ב ברובו · ועיין מ"ש במשנה ח' פ' כ"ח דכלים ועוד הארכתי שם פרק כ"ז משנה י' · ומ"ש הר"ב ואף על גב דבגד שנטמא כו' · הכא שרי וכו' גמרא · וכתבו התוספות דזהו תימה · מאי שנא דלענין טומאה לא מקרי בגד מן התור' אע"ג דשייר בה כדי מעפור' · ולגבי חטאת מקרי בגד · וכמו כן קשה בסמוך גבי כלי חרס · ונרא' לפ' כיון שמועיל לו יחוד לאותו בג' ששייר בו כדי מעפור' ולאותו כלי שניקב בשרש קטן שאם הי' מיחדו לזתי' או לרמון הי' מקבל טומא' מכאן ולהב' חשיב הוא כלי ובגד לענין דם חטאת · כיון דאין מחוסר מעש' אלא יחוד בעלמ' ע"כ : נקבו · פי' הר"ב נקב קטן כשיעו' שרש קטן דבזה טהור מטומאתו · וכ"פ רש"י והרמב"ם · והקשו התו' דבההי' תנן במס' כלי' רפ"ג השלם והחדיר' שעורן בזתי' ושיעו' שרש קטן לענין הכשר זרעי' תנן בספ"ב דעוקצי' · ואי ה"א דשיעו' זתי' דבעינן מדרבנן · הוה ניח' כדקאמרת גבי בגד · אבל מדאורייית'

אם

ו [א] כלי נחושת שיצא חוץ לקלעים · נכנס
ומורקו ושוטפו במקום קדוש · נטמא חוץ
לקלעים · פוחתו ונכנס ומורקו ושוטפו
במקום קדוש : ז [ב] אחד שבישל בו ואחד
שעירה לתוכו רותח · [ג] אחד קדשי קדשים
ואחד קדשי׳ קלים · טעונין מריקה ושטיפ׳·
רבי שמעון אומר קדשים קלים אינן טעונין
מריקה ושטיפה · [ד] ר׳ טרפון אומר אם בשל
בו מתחלת הרגל · יבשל בו את כל הרגל ·
וחכמים

ו פותחו · דכלי מתכות אינו טהור מטומאתו בנקב כל שהוא אלא בנקב גדול · ומיהו אחר שפחתו · מקיש עליו בקורנס ומחברו כדי שיחזור שם כלי עליו · דבשעת מריקה צריך שיהיה כלי : ז ואחד שעירה לתוכו רותח · מדכתיב (ויקרא ו) וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר · דסמך ישבר אצל בו · ולא כתיב ואם בכלי חרס תבושל · ישבר · למדרש אם נבלע בו מ״מ ישבר : קדשים קלים אינן טעונים מריקה ושטיפה · ומוד׳ ר״ש דבעו הגעלה ברותחין · שהרי הטעם הבלוע נעשה נותר · ופולטו לאחר זמן בהיתר אם לא יגעילנו ותורת מריקה ושטיפה הוא דממעט רבי שמעון לקדשים קלים · דמריקה ושטיפה דקדשי קדשים צריך שיהיה במים ולא ביין ולא במזוג · ואם בשל במקצת כלי · טעון מריק׳ ושטיפ׳ כל הכלי · וצריכים מריקה בחמין ושטיפה בצונן · ואלו קדשים קלים לר״ש מגעילן אפי׳ ביין ואפי׳ במזוג רותחים · דלא קפידנא אלא להגעיל איסו׳ הנבלע וא״צ להגעיל אלא מקו׳ הבשול בלבד· ואחר ההגעלה א״צ שטיפה בצונן · דכל הנך גזרת הכתוב נינהו בחטאת ובקדשי קדשים ולא בקדשים קלים · ואין הלכה כר״ש דדוק׳ תרומה ממעטינן מכל הני דאמרן דכתי׳ יאכל אות׳ ותני׳ אותה פרט לתרומה שאינה תורת מריקה ושטיפה כקדשי׳ אבל קדשי׳ קלים שוין הן לקדשי קדשי׳ לכל תורת מריקה ושטיפה · ובפי׳ מריקה ושטיפה נחלקו תנאים בברייתא יש שאומר מריקה הגעלה בחמין ושטיפה בצונן · ויש מי שאומר מריקה ושטיפה ב׳ בצונן לאחר הגעלה כדתנן לקמן בסמוך אלא שמריקה כמריקת הכוס · ושטיפה כשטיפת הכוס · שזה מבחוץ וזה מבפנים · כלומר שטיפה מבחוץ ומריקה מבפנים והלכה כדברי האומר מריקה בחמין ושטיפה בצונן : יבשל בו את כל הרגל · בלא מריקה ושטיפה · ולבסוף ימרוק וישטוף לפי שכל יום נעשה גיעול לחבירו דמתוך ששלמים מרובים ברגל אין בלוע שלהן נעשה נותר שהרי זמן שלמים לשני ימים וכי מבשל ביה שלמים האידנא והדר מבשל ביה שלמים למחר משלמים שנשחטו ביום המחרת פולט מה שבלע אתמול ובולע מן האחרונות נמצא שאינו בא לידי נותר :

וחכמים

אם ניקב בשרש קטן טהור · ע״כ : ו כלי נחשת · אין הפרש בין כלי נחשת לשאר כלי מתכות · הרמב״ם :

פוחתו פירש הר״ב דכלי מתכות אינו טהור מטומאתו בנקב כל שהוא כדתנן ברפ״יד דמסכת כלים : ומ״ש הר״ב ומיהו אחר שפחתו מקיש עליו בקורנס · כ״כ רש״י והרמב״ם בחבורו ספ״ח מהלכות מה״ק · וגם בגמ׳ הוא כך בפירושו · והקשו התו׳ דא״כ בגד נמי יקרעהו ויטהרנו לגמרי ויחזור ויתפרו לאחר שקרעו · אלא ע״כ היה חשוב בגד חדש כאילו אינו ראשון · ה״נ בכלי יחשוב כלי חדש ואינו ראשון · אלא ה״פ דפוחתו שהופך צד פנים לצד חוץ וצד חוץ לצד פנים ונעשה תוכו גבו וגבו תוכו ומיטה׳ בכך מטומאתו ע״כ:

ז **אחד** קדשי׳ קדשי׳ וא׳ קדשי׳ קלי׳ טעוני׳ מריק׳ ושטיפ׳ פי׳ דכתי׳ אותה פרט לתרומה דאי למעוטי קדשי׳ קלי׳ · מקדשי׳ קדשי׳ דכתי׳ בהדי׳ אמעוטי וכיון דאמעוטי קדשי׳ קלי׳ כ״ש תרומה ולמאי איצטרי׳ אותה אלא דלא תמעוט אלא תרומה בלבד דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות׳ : **טעונין** מריק׳ ושטיפ׳ ואין הפרש בזה בין כלי חרס לזולתם ואין כלי חרס טעוני׳ שבירה אלא בחטאת בלבד הרמב״ם · מדשבקה מתני׳ לשבירה · והכ״מ בפ״ח מהל׳ מה״ק הביא ראי׳ לדבריו מל׳ התו׳ וכה״ג היה יכול להבי׳ ראי׳ ממשנתינו זו · וכבר כתבתי במשנ׳ ד׳ דלהר״ב ורש״י שבירת כלי חרס נמי בקדשי׳ קלים · וכן דעת הראב״ד בהשגותיו לפרק הנזכר · ואפשר לי ליישב לדבריהם דמסיים במתני׳ דלעיל במריקה ושטיפה נקט נמי בה · וכן בתוספות שהביא הכ״מ · אבל ה״ה לשבירה : **רש״א** קדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה · מפרשים בגמ׳ דאיהו איצטריך אות׳ לפרט לפסולה שאין דמה טעון כבוס כמ״ש במשנה ב׳ · כלומר ואע״פ שהיתה לה שעת הכושר · והשתא לת״ק דהכא כי היתה לה שעת הכושר דמה טעון כבוס · ומתני׳ דלעיל דלא כת״ק דהכא · והכא מוכח בהדיא בגמ׳ דהתם דף צ״ב · דמייתי עלה דמתני׳ פלוגתא דר״ע ודר״ש בברייתא דלר״ע היתה לה שעת הכושר טעון כבוס ומפ׳ דבפלוגתא דאותה קא מפלגי דלר״ע אותה פרט לתרומה · ולר״ש פרט לפסולה · ומפני כן אני תמה על הרמב״ם דבפ״ח מה׳ מ״הק פסק לסתמא דלעיל · ופסק נמי לדברי ת״ק דהכא · והא הוי תרתי דסתרן אהדדי · והראב״ד לא השיגו · וגם הכ״מ לא העיר בזה · ולי צ״ע : **אין** טעונים מריקה ושטיפה · ומ״ש הר״ב ולא במזוג פירש״י מים ויין כאחד שני חלקי מים ואחד יין · ע״כ · ומ״ש הר״ב ואם בשל במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה כל הכלי דאמר קרא (ויקרא ו) ואם בכלי נחשת בושלה · ואפילו במקצת כלי · גמרא · ומ״ש הר״ב ואלו קדשים קלים לר״ש א״צ להגעיל אלא מקום בישול בלבד. גמ׳ וצ״ל · דבמריקה ושטיפה גזירת הכתוב הוא ולא משום דמפעפע בכולו · דא״כ לר״ש היה צריך בהגעלה נמי להגעיל כולו · ואפשר נמי לומר דהכא במקצת הכלי על האש שמבשל בו חם ושאר הכלי צונן · אבל כשכל הכלי חם פשיטא דמפעפע בכולו · וצריך הגעלה לכולו · ועיין בתוספות דף צ״ו ריש ע״ב · ומ״ש הר״ב בכאן דהלכה כת״ד מריקה בחמין · עיין מ״ש בזה לקמן במקומו כס ד **יבשל** בו את כל הרגל · פי׳ הר״ב דמתוך ששלמים מרובים ברגל כו׳ שהרי זמן שלמים לשני ימים כו׳ · וכן פירש״י ותוספות ואם בא לבשל חטאת · זהיר לבשל אחריו שלמים בו ביום ופולט את החטאת ובולע את השלמים · ע״כ · (ועיין במשנה דלקמן) אבל הרמב״ם פי׳ יבשל בו את כל הרגל · ר״ל יבשל בו כל היום כל ימות הרגל · וענין כל זה שאם יבשל בו אלו הקדשים · יצטרך

למרוק

א נד: פ״י פס
ב נס: פ״י פס
ג פס׳ פסק כל׳ ים
נ פס הלכ׳ יו
ד נו:

ותב״א [א] עד זמן אכיל׳ · מריק׳ ושטיפ׳ · [ב] מריק׳ במריקת הכוס · ושטיפה כשטיפת הכוס · מריקה (גמרא ל״ג) בחמין ושטיפה בצונן · [ג] והשפוד והאסכלא מגעילן (ג״א ל״ג) (בחמין) : ח [ד] בישל בו קדשים וחולין · או קדשי קדשים וקדשים קלים · אם יש בהן בנותן טעם · הרי הקלים נאכלין כחמורין · ואינן טעונין מריקה ושטיפה · [ה] ואינם פוסלין במגע · [ו] רקיק שנגע ברקיק · וחתיכה בחתיכה · לא כל הרקיקין ולא כל החתיכות אסורין · אינו אסור אלא מקום שבלע :

פרק יב

א מיי׳ פ״ה מה׳
מעה״ק הל׳ יד
ב שם הל׳ יג
ג ע״ז שו׳ · מיי׳
שם
ד בו׳ · מיי׳ שם
הל׳ יח
ה שם הלכה י״
ו שם הלכה ו

ותב״א עד זמן אכילה · שלא יהיה בין סוף הבשול לתחלת מריקה ושטיפה אלא זמן אכילה בלבד ולא יותר מזה · דכתיב ומורק ושוטף וכתיב כל זכר בכהנים יאכל אותה ולמה סמכן הכתוב לומר לך שממתין זמן אכילה בלבד והדר עביד ליה מריקה ושטיפה בו ביום מיד · והלכה כחכמים : האסכלה · גרא״דולא בלעז והיא עשויה כעין שבכה וצולין עליו צלי : מגעילן · בחמין : ח הרי הקלים נאכלי׳ כחמורים ואינן טעונין מריקה · מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני אם יש בהן בנותן טעם הרי קלים נאכלים כחמורים לפנים מן הקלעים ליום ולילה וטעונים מריקה ושטיפה ופוסלים במגע · אין בהן בנותן טעם אין הקלים נאכלים כחמורים ואין בהן מריקה ושטיפה ואין פוסלים במגע ומתניתין רבי שמעון היא דאמר קדשים קלים אינטעונים מריקה ושטיפה · הלכך כשלא נתנו טעם קדשי קדשים בקדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה : רקיק · פסול שנגע ברקיק כשר · ובלע הכשר מן הפסול :

פרק יב

למרוק הכלי ולא יבשל בו קדשים פעם שנייה · ור׳ טרפון אומר שבמועד אין מחויבין למרוק הכלי כשתכלה האכילה · אבל ראוי לו למרוק אותו בסוף היום מפני שהוא עסוק בשמחת הרגל : ועכ״פ צריכין מריקה לדברי הכל ולא מבשלים בהם ממחרת · שאלו לא נמרקו אותו השמנונית המתדבק בכלים יהיה נותר ואסור ממחרת לבשל בהם · ותב״א שלא יאחר למרקן אלא כפי זמן אכילה בלבד וכשתכלה האכילה תמרק אותן · ע״כ · ועיין מ״ש בסמוך : ותב״א עד זמן אכילה · פיר׳ הר״ב שלא יהא כו׳ · אלא זמן אכילה כו׳ · (לפי זה לא ה״ל להר״ב לגרוס תיבת עד) וכן רש״י בפירוש הברייתא השמיט תיבת עד ודקדקו התוס׳ דהכי שפיר טפי דלא לגרוס עד · דלא חייב הכתוב אלא עד אחר שנעשה נותר · דאם לא כן אלא אף קודם לכן א״כ לר״ט מאי מהני גיעול דלהדרו כיון שכבר הוזקק למריקה ושטיפה · ע״כ · ומזה אני תמה על הר״ב שפירש שממתין זמן אכילה בלבד והדר עביד ליה מריקה ושטיפה בו ביום מיד דא״כ מריקה ושטיפה קודם שנעשה נותר הוא · ותקשה לר״ט · ומיהו בזה אפשר לי לתרץ דס״ל להר״ב דרבי טרפון בהא נמי פליג · אלא דמפירושו בדברי ר״ש דמודה שיגעיל שהרי הטעם הבלוע נעשה נותר כו׳ · משמע דאזמן דרבנן קאי · וכן גם בסוף מתני׳ ד׳ שפי׳ זה חומר אכבוס קאי : דבלומר ולא אמריקה ולא אשטיפה · וכדעת רש״י · ובפי׳ החומש בפרשת צו מפרש בסיפא דמשום נותר הוא דיסבר · ולפיכך אף בקדשים קלים · וכמדומה אני שמ״ש הר״ב ובכאן בו ביום מיד מדברי הרמב״ם הוא שלמד כן · שכך מפרש זמן אכילה לא שיעור הכתוב לזמנו שרשאין לאכלו מן התורה · אלא זמן אכילה כלומר שיעור עת האוכל לכל אדם כפעתו וזמנו וכנראה מהלשון שהעתקתי לעיל וכן יראה בחבורו פ״ח מה׳ מ״הק אבל לפי שהר״ב הולך לשטת רש״י בפירוש דברי ר״ט לא ה״ל לפרש כן בדברי חכמים אלא כמ״ש התוס׳ והאי זמן אכילה היא האכילה הכתובה בתורה · ולהרמב״ם שאני · שמפרש בדר״ט דבסוף כל יום מורק ושוטף · ומש״ה אף על גב דלרבנן זמן מריקה ושטיפה קודם שנעשה נותר ל״ק לרבי טרפון דאף לר״ט מגעיל ושוטף קודם שנעשה נותר ומילי דהוו לרבנן גופייהו בשעת האכילה שכת׳ בהדי׳ בחבורו ומבשל ושונה ומשלש מיד כו׳ · ומורק ושוטף עד סוף אכילה : מריקה · כמריקת הכוס · מבפנים · ככוס של ברכה · כדאמרי׳ בברכות דף נ״א · שטעון הדחה בפנים ושטיפה מבחוץ · רש״י · ולפי זה גרסי׳ מריק׳ ושטיפ׳ בצונן וכן גרס הר״ב לעיל בסמוך ודפני קרא ולא כתב ומרק מרק או ושטף שטף משום דחד בפנים וחד בחוץ וכ״א דגרס מריקה בחמין ושטיפה בצונן היא גיר׳ הרמב״ם ומפרש מריקה כו׳ כמריקת הכוס כו׳ · ו׳ ל׳ מריקה ושטיפה הכבוס המופלג עד שמסיר מה שנדבק בכלי יקרא מריקה ותוספות הנקיות יקרא שטיפה והוא שיתן מים לתוך הכלי ולא ימרק בידו הכלי אלא ישפשף · ואמרו מריקה בחמין ושטיפה בצונן ומה שאמר כמריקת הכוס וכשטיפת הכוס ר״ל שאינו חייב להפליג עד שיסיר כל הרושם ע״כ · והכ״מ שהעתיק פירש״י על כמריקת הכוס כו׳ שכתב הרמב״ם בחבורו · לא דק שה״ל להעתיק לשון הרמב״ם שבפירושו · ומעתה הרמב״ם שכתב בחבורו מריקה בחמין ושטיפה בצונן היינו משום דכך היא גירסתו במשנה : אבל הר״ב דלא גרס הכי קשיא לי על פסק דפסק כמ״ד בברייתא מריקה בחמין דאע״ג דחכמים ס״ל הכי בברייתא מ״מ מחלוקת בברייתא וסתם במשנה הלכה כסתם שבמשנה כדאי׳ בפרק החולץ דף מ״ב ויש לי לומר דכיון דרבי הוא שסתם כדברי עצמו ורבי חייא העיד דחכמי׳ פליגי עליה לא הוה בכלל סתם דמתניתין ומחלוק׳ בברייתא אלא כשהסתם שבמשנה היא שסתם ר׳ כדעת אחר · ומ״מ סברא זו צריכה ראיה מגלן למימר הכי ולכך הקרוב אלי שהר״ב נמשך בפסק אחר הרמב״ם ולא דק דהרמב״ם יש לו גירסא אחרת במשנתינו : מגעילן · שיסיר השמנונית שנבלעה בשפוד שהנפש מואסת אותה · מגזרת געלה נפשי מענין הזה כשתמצאנו בכל דבריה׳ גיעול גיעולי עכו״ם ומגעילן וזולתו ר״ל להסיר ההגעלה · הרמב״ם : בחמין · והתוס׳ כתבו דליכא דל״ג בחמין והיינו דהר״ב מפרש לה מגעילן בחמין ומ״מ קיימו בתוספות גירסת הספר ואין צריך להאריך בזה · ועיין מ״ש בסוף מסכת (עבו״ז) : ח ואינן פוסלין במגע · ענין פוסלים במגע שיהיו כמו קדשי קדשים שכל הנוגע בהם מן המאכלים יפסול אם יהיה אותן הקדשים פסולים · או יהיה כמותן ויאכל בקדושה אם היתה כשירה לפי שנאמר בחטאת (ויקרא ו׳)

כל

פרק יב **טבול** יום · שטבל ועלה ולא העריב שמשו : ומחוסר כפורים · כגון זב ומצורע ויולדת שטבלו והעריב שמשן ולא הביאו כפרתן: אינן חולקי' בקדשים · הואיל ואין ראויין לאכילה · אין חולקים לאכול לער' כשיטהרו · דכתיב (ויק' ו) הכהן המחטא אותה יאכלנה · כהן הראוי לחטוי חולק שאינו ראוי לחטוי אינו חולק ואי אפשר לומ' כהן שאינו ראוי לחטוי בשעת הקרבה אינו אוכל · דהא איכא קטן דאינו ראוי לחטוי ואוכל · אלא ע"כ יאכלנה דאמר קרא יחלוק בה כדי לאכול ממנו קאמר ומדאפקיה קרא לחלוקה בלשון אכילה ש"מ דכהן הראוי לאכילה חולק שאינו ראוי לאכיל' אינו חולק הלכך בעלי מומין חולקין · שאע"פ שאינן ראוין לחטוי ראוין הן לאכילה · כדכתיב (שם כ"א) ומן הקדשים יאכל: אונן נוגע · והוא שטבל ולא הסיח דעתו מן הטבילה כל זמן שהוא אונן · שאם הסיח דעתו ונוגע · אפילו לאחר שטבל פסל : וכל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק בבשר · חוץ מבעלי מומין · שאע"פ שאינן ראוין לעבודה · חולקים בבשר · דרבינהו קרא בהדיא · דכתיב (שם) לחם אלהיו מקדשי וכו' · וכתיב (שם ו) כל זכר בבני אהרן יאכלנה · לרבות בעלי מומין למחלוקת · דאי לאכיל' הרי כבר אמור ומן הקדשים יאכל: וטהור

כל אשר יגע בבשרה יקדש · ואמרו יקדש להיות כמוה · כילד אם פסולה תפסל · ואם כשרה תאכל כחמור שבה · וע"מ שתהא שם בליעה · והוא מה שאמרו כל אשר יגע בבשרה · יכול אע"פ שלא בלע · ת"ל בבשרה עד שיבלע · ואמרו אשכחן חטאת · שאר קדשים מנין ת"ל (שם ז') זאת התורה לעולה וכו'

הרמב"ם

פרק יב [א] **טבול** יום · ומחוסר כפורים ·

אינן חולקים בקדשים לאכול לערב · אונן · נוגע [ב] ואינו מקריב · [ג] ואינו חולק לאכול לערב · [ד] בעלי מומין בין בעלי מומין קבועין · בין בעלי מומין עוברין · חולקין ואוכלין · [ה] אבל לא מקריבין · [ו] וכל שאינו ראוי לעבודה · אינו חולק בבשר · וכל [ז] שאין לו בבשר · אין לו בעורות · אפילו טמא בשעת זריקת דמים · וטהור

א כח :
מיי' פ"י מה'
פסה"ק הל' יט
ב מיי' פ"כ מה'
ביאת מקדש
הל' ו
ג מיי' מה'
פסה"ק הל' יט
ד מיי' שם בל'
ו ופ"י מה'
ביאת מקדש הל'
ה מיי' פ"ג מה'
ביאת מקדש
הל' א'
ו מיי' פי'
מה' פסה"ק הל'
ד
ז שם הלכה כא

פרק יב **אינן** חולקים בקדשי' · כתב הר"ב דכתיב הכהן כו' · כהן הראוי לחטוי חולק · דמחטאה יאכל שאינו מחטא לא יאכל אי אפשר לומר · שהרי כל המשמרה כולה דאין מחטאין ואוכלין (ברייתא בגמ') · ומ"ש הר"ב בשעת הקרבה ללא צורך כתב כן · דבסיפא מתניא בהדיא · ועוד דה"ל לפרש כן בתחלה · ומ"ש הר"ב דהא איכא קטן דאינו ראוי לחטוי ואוכל · פירש"י קטן פסול לעבודה · דנפקא לן (שם כ"א) איש מזרעך לדורותם בהכל שוחטין דף כ"ד בסופה · ובקדשים אוכל · דאמרינן במנחות דף ע"ג איש כאחיו · איש חולק · ואין קטן חולק · ומדממעיט ליה מחלוקה מכלל דאכיל · ועוד כל זכר כתיב ע"כ : **לערב** משום טבול יום קתני לה · דאי מחוסר כפורים לא בעי אלא טבילה · כדמוכח מתני' ג' פ"ג דחגיגה · וכמ"ש במשנה ה' פרק י"א דפרה : **אונן** נוגע · פי' הר"ב והוא שטבל ולא הסיח דעתו וכו' · וכ"פ הרמב"ם · ויוסיים וכן מחוסר כפורי' ומפירוש' דהכ' הקשתי לשאול על פירושם במשנה ג' פ"ג דחגיגה · ועכשיו כשבא לידי נוסחת ארץ ישראל מצאתי שהוגה בלשון הרמב"ם דהכא · שבמקום שכתב ליגע צ"ל לאכול · והא דכתב ע"מ שלא יסיח וכו' · עד ומן מחוסר כפורים · נמחק · וגרס הכי ומותר לו ליגע אפילו קודם טבילה כמ"ש בכאן · ואמרו באכילה מעלה עשו רבנן בנגיעה לא עשו · מעלה · אמנם מחוסר כפורים פוסל את הקדש אם נגע בו · ובספרא והבשר אשר יגע בכל טמא · אפילו במחוסר כפורים · ע"כ · (ומכל מקום לשונו סוף פי' ג שבהלכות אבות הטומאות אינו כן · והעתקתיו שם בחגיגה) ועיין במשנה ב' פ"ב דטהרות · ועוד אאריך בזה בס"ד במשנה ז' פרק בתרא דנדה · **ואינו** חולק לאכול לערב · גמרא מפלג הוא דלא פליג וכי מתמיס ליה אכיל · ורמינהו אונן טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים (ספ"ח דפסחים) אמר רבי יוחנן לא קשיא כאן · מתניתין דהכא בפסח · ואיידי דאכיל פסח אכיל נמי קדשים · והתם בפסחים בשאר ימות השנה · והכי קאמר אבל לא בקדשים של כל השנה · רב · אביי אמר לא קשיא כאן שמת לו מת בי"ד וקברו בי"ד · כאן שמת לו מת בי"ג וקברו בי"ד · יום קבורה לא תפיס לילו מדרבנן (כדפירש הר"ב במשנה ה' פרק ג' דהוריות) גמרא : **בעלי** מומין בין בעלי מומין קבועין בין בעלי מומין עוברין · דתלתא כל זכר כתיבי · במנחה בחטאת ובאשם · תרי לתם ונעשה בעל מום · בין קבוע בין עובר · וחד למעיקרו : כדתניא בגמ' דף ק"ב · וכתבו התו' תימה דלמא אצטרך לבעל מום מעיקרו חד לאכילה וחד לחלוקה · דאי מחד הוה אמינא דוקא אכילה ולא חלוק כמו קטן דאוכל ואינו חולק · וי"ל כיון דאשכחן תם ונעש' בעל מום דאין חלו' בין אכיל' לחלוק' דמסתמ' ה"ה לבעל מום מעיקרו ע"כ · עיין מ"ש לקמן בסמוך : **אבל** לא מקריבין · בת"כ בעל מום עובר מנין · ת"ל (שם) כל אשר יהיה בו מום לא יקריב : **אבל** שאינו ראוי לעבודה כו' · כתב הר"ב חוץ מבעלי מומין כו' דרבינהו קרא כו' · כל זכר בבני אהרן יאכלנו · לרבו' בעלי מומין למחלוקת · הכי איתא בגמרא אפיסקא דבעלי מומין וכמ"ש בסמוך ואוקמתא קמייתא דריש פרקין · והא דכת' הר"ב לעיל · מדאפקיה קרא לחלוקה בלשון אכילה כו' הלכך בעלי מומין חולקין · הוא אוקמתא דרב יוסף בריש פרקין · ואפשר דלרב יוסף איצטרך ליה · משום דלא תימה בעל מום מעיקרו לא אתרבי אלא לאכילה כתמיהת התו' לעיל · ובהכי ניחא דאף לרב יוס' קיימא הנך ברייתות דדרשי תלתא כל זכר לרבות ב"מ למחלוקת : **וכל** שאין לו בבשר כו' · שנאמר (שם ז) עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה כך מצאתי : **אפילו** טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים · לשון הר"ב שאין הכהן חולק עד שיהא טהור משעת זריקת דמים עד שעת הקטר חלבים · ואם נטמא בין כך ובין כך אינו חולק · וכ"כ הרמב"ם

ולפי

וטהור בשעת הקטר חלבים · אינו חולק בבשר · שנאמר (ויקרא ז') המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה: **ב** [א] כל שלא זכה המזב' בבשרה · לא זכו הכהנים בעורה · שנאמר (שם) עולת איש עולה שעלתה לאיש · [ב] עולה שנשחטה שלא לשמה · אף על פי שלא עלתה לבעלים · עורה לכהנים · אחד עולת האיש · ואחד עולת האשה · עורותיהן לכהנים: **ג'** עורות קדשים קלים לבעלים [ה] ועורות קדשי קדשים לכהנים · ק"ו · מה אם עול' שלא זכו בבשר' זכו בעורה · קדשי קדשים שזכו בבשרה · אינו דין שיזכו בעור' · אין מזבח (גמ' ורס"י מוכיח) יוכיח שאין לו עור מכל מקום: **ד'** כל הקדשים שאירע בהם פסול קודם להפשיטן · אין עורותיהם לכהני' · לאחר הפשטן עורותיהן לכהני' · אמר רבי חנינא סגן הכהנים · מימי לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה · אמר ר' עקיבא מדבריו למדנו שהמפשי' את הבכור ונמצא טריפה

שיאותו:

וטהו' בשע הקט' חלבי' שהוא כל הלילה' כגון שטבל וטהר בהער' שמ' אינו חולק' שאין הכהן חולק בקדשי' עד שיהא טהור משעת זריק' דמי' עד שעת הקט"ר חלבי' ואם נטמא בינתיים ובין כך אינו חולק: **ב** כל שלא זכה המזבח בבשרה · כגון שאירע בה פסול קודם זריקה דלא היתה לה שעת היתר למזבח: עורה לכהנים · הואיל וזכה המזבח בבשרה שהרי כשרה היא: ואחד עולת אשה · דכתי' והכהן המקריב את עולת איש · אין לי אלא איש · עולת נשים ועבדים מנין · ת"ל עו' העולה ריבה · אם כן למה נאמר עולת איש פרט למתפים עולתו לבדק הבית שהעור קדוש: **ג** עורות קדשים קלים לבעלים · דכתיב עור העולה וכו' מה עולה קדשי קדשים · אף כל קדשי קדשים: עורות קדשי קדשים · חטאות ואשמות לכהני' כדמפרש טעמא ואזיל: אין המזבח מוכיח' כלומר אינו לך לומר יזבח יוכיח שזכה בבשר העולה ולא זכה בעור' ואף אתה לא תמה בקדשי קדשים שאע"פ שזכו כהנים בבשרן · לא יזכו בעורן · אין זו הוכחה שאין למזבח עור בכל מקו' אבל בכהנים מצינו שזכו בעור העול' וק"ו שיזכו בעורות קדשי קדשי': **ד** אין עורותיהן לכהני' אלא נשרפי' עם עורן: לא ראיתי עור יוצא לבית השרפה · לאחר שהופשט אם נמצאת טריפה · אף על פי שפסול זה היה בו קודם הפשטו ולא ניכר עד לאח' הפשט: שהמפשיט את הבכור ונמצא טריפה · הא קמ"ל ר"ע דאפילו בכור בעל מום הנשחט במדינה על מומו · ולא התירו הכתוב אלא באכילה כדכתיב בשעריך תאכלנו אבל אם מת · עורו אסור וטעון קבורה · ואשמועינן רבי עקיבא דהיכא דלא הוכר טרפתו עד לאחר הפשטו · שרייה שחיטתו והפשטו לעורו כאלו נזרק דמו במקדש: שיאותו

ולפי זה יש לפרש דרבותא דאפילו · קמ"ל דכ"ש איפכא · כי טהור בזריקה וטמא בהקט' דטומאתו קרוב' לשעת הלו' ואכילה אלא דבגמרא לא אמרינן הכי · אבל דייקא ממתני' דהא טהור בשע' זריק' דמי' וטמא בשע' הקטר חלבי' חולק' ומתני' דל' כאבא שאול' דתני' אבא שאול אומ' לעול' אינו אוכל עד שיהא טהור משעת זריקה עד שעת הקטר חלבים דאמר קרא המקריב את דם השלמים ואת החלב דאפי' הקטר חלב נמי בעי · ולפי זה רבות' דאפי' לא קאי אלא משום דטהור בשעת הקטר חלבים · וא"ת הרמב"ם והר"ב למה פירשו כאבא שאול · וי"ל משום דבתר הכי בעי רב אשי נטמא בינתים מהו · (כלו' וטבל) בשעת זריק' ובשעת הקטר חלבים בעינן והאיכא · או דלמא עד שיהא טהור משעת (זריקתן עד שעת) הקטר חלבים · והך בעיא לא קאי אלא אליבא דאבא שאול וכן פירש"י · ומש"ה משמע ליה להרמב"ם דהלכתא כוותיה · וכן העתיק בחבורו ספ"י מהל' מה"ק להא דאבא שאול והבעיא דרב אשי · והכ"מ לא העיר בזה · ומ"ש הר"ב והרמב"ם בפירושו עד שעת הקטר · כן הוא בגמרא · ובחבורו העתיק עד אחר הקטר וזהו דכתבו ואם נטמא בין כך ובין כך אינו חולק · בחבורו כתב אם תפס אין מוציאין מידו משום דקאי בגמרא בתיקו: **ב** כל שלא זכה המזב' בבשר' · פירש הר"ב כגון שאיר' בה פסול קוד' זריק' ואף על גב דמתנ' ד' תנן לאחר הפשטן עורותיהן לכהן מתני' באווה · דאין הפש' קודם זריקה פירש"י מפני שאסור לשהות הדם כל כך · ומתני' דלקמן אי אתרמי דאפשיט קודם זריקה ונפסל הבשר וזרק הדם · עורותיהן לכהנים שהדם מרצה על העור בפני עצמו אוקימתא דאביי בגמרא ופסקה הרמב"ם בסוף פי"ט מהלכות פסולי המוקדשין: **עורה לכהנים** · ומה שאמר עולה שעלתה לאיש אינו ר"ל עלתה משום חובה אבל ר"ל עלתה לגבי המזבח · הרמב"ם: ואחד עולת אשה · כתב הר"ב דעור העולה ריבה עולת נשים ועבדים · הכי איתא בגמ' · וכתבו התוס' דמחד קרא ממעטינן · דהא ילפינן מהדדי בג"ש דלה לה · (כמ"ש בפ"ג דברכות מ"ג) ועיין מ"ש במשנה ח' פ"ק דר"ה · ומ"ש הר"ב דאיש פרט למתפים עולתו לבדק הבית · כלומר דמקרי עולת הקדש ולא עולת איש · ולא מיתמר בגמרא מה ראית לרבו' נשים ועבדי' ולהוצי' עולת הקד' וי"ל דמסתברא שברוב דיני התור' הושוו אשה לאיש כמ"ש בספ"ק דקדושין מ"ז: **ג עורות** קדשים קלים לבעלים · כתב הר"ב דכתיב עור העולה וכו' מה עולה וכו' בברייתא איתא הכי · אין לי אלא עור העולה עורו' קדשי קדשים מנין · ת"ל עור העולה אשר הקריב · יכול שאני מרבה אף קדשי' קלים · ת"ל עולה · מה עולה כו' ור' ישמעאל יליף ליה בק"ו כדתנן במתני' · (וא"צ מיעוט לקדשים קלים דודאי דליכא למילף בק"ו מעולה אלא כל שהוא קדשי קדשים כמוה) ואני תמה על הר"ב כיון דבמתני' בק"ו מייתי ליה · מאי דוחקיה לפרש דיליף ליה מקרא · ואף על גב דאמרינן בגמ' · ות"ק נמי תיפוק ליה מדינא ומשני מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב ליה קרא היינו לת"ק דלא יליף ליה אלא מקרא · אבל מתני' דיליף בק"ו למאי נפקא מיניה

נימא

א קנ·
פי' פ"ה מה'
מע"ק הל' כ'
ב תיי' פ"ים
מה' מעה"ק פ"ט
ג תיי' פ"ב מה'
מע"ק הל' כח
ד ח שם הל' יט
ו קנ:
תיי' שם פ"ב
הל' ג
ו עדיות פ"ב

שיאותו הכהנים בעורו · וחכ"א אין לא ראינו ראיה אלא [א]יוצא לבית השריפה :

ה [ב]פרים הנשרפים · ושעירים הנשרפים · בזמן שהם נשרפין כמצותן · [ג]נשרפין בבית הדשן [ד]ומטמאין בגדים · ואם אינן נשרפין כמצותן · נשרפין [ה]בבית הבירה · ואינם מטמאין בגדים : ו [ו]היו סובלין אותם במוטו' · יצאו הראשונים חוץ לחומת העזרה · והאחרונים לא יצאו הראשונים מטמאין בגדים · והאחרונים אינן מטמאין בגדים עד שיצאו · יצאו אלו ואלו · אלו ואלו מטמאין בגדים · ר' שמעון אומר אלו ואלו אינן מטמאין בגדים · עד שיצתה האור ברובן : ניתך

שיאותו הכהנים בעורו ואינו נשרף : אין לא ראינו ראיה · שמא לא אירע בימיו שימצא טריפה לאחר הפשט · ואם אירע ושרפוהו הוא לא ראה : אלא יצא לבית השריפה · הואיל וקודם הפשט נמי · והלכה כר' עקיבא בבכור בעל מום כשהתירו מומחה · אבל לא התירו מומחה לא · והלכה כחכמים בבכור תמים דבשר בקבורה והעור בשריפה :

ה פרים הנשרפים · פר כהן משיח · ופר העלם דבר של צבור · ופר של יה"כ : ושעירים הנשרפים · שעיר יה"כ ושעירי עכו"ם : נשרפי' בבית הדשן · חוץ לשלש מחנות · ובבית עולמים חוץ לירושלים · דכתיב בהו אל מחוץ למחנה · כלומר חוץ לשלשה מחנות : מטמאין בגדים · לעסוקים בהם כדכתיב (ויקרא ט"ז) והשורף אותם יכבס בגדיו · וכל מקום שנאמר יכבס בגדיו לא בלבד הבגדי' שהוא לבוש טעונין כבוס · אלא כל בגד שהוא נוגע בו בעודו מחובר לטמא יטמא וטעון כבוס : שלא כמצותן · כגון שנפסלו וטעונין שריפה כשאר פסולי המוקדשים : בבית הבירה · פעמים בעזרה ופעמים בהר הבית · כיצד · אירע בהן פסול קודם יציאתן מן העזרה בין קודם זריקה בין לאחר זריקה נשרפין בבית הדשן הגדול שבעזרה · אירע בהן פסול אחר יציאתן מן העזרה · נשרפים בבית הדשן שבהר הבית · והוא בית המקדש : ו היו סובלים אותן · את הנשרפים כמצותן · היו נושאין אותן במוטות להוציאן לבית שריפתן : הראשונים · בני אדם הנושאים במוט · אותן שבראש האחד יוצאים ראשונים · והאחרונים שבראש השני לא יצאו :
ניתך

נימא דס"ל נמי דטרח קרא וכתב ליה · ועוד דאמרינן בגמרא דלרבי ישמעאל איצטריך ליה קרא לענין אחר ומיהו נראה לפרש דאף הר"ב לא הקדים לכתוב דכתיב עור העולה וכו' · לרמוז על רישא דברייתא כלל · ולא נקט אלא משום סיפא בלבד · כ"ל · ד שיאותו וכן הל' במשנה ו' פ"ח דברכות ופי' הר"ב שיהנו : בעורו אבל בבשרו לא · דאפי' לעכו"ם אסור דמידי דלא חזי לישראל · אסור להאכילו לכלב ולכותי · והיינו טעמא · דדרשינן ואכלת · ולא לכלביך · אבל מידי דחזי לדידיה אסתרו לגמרי · כדתנן במשנה ב' פ"ה דבכורות · תוס' רפ"ח דף ע"א · ומ"ש הר"ב ואינו נשרף · עיין מ"ש בזה לקמן : שיאותו הכהנים בעורו · וכתב הר"ב דהלכה כר"ע כו' · אבל לא התירו מומחה לא · ומסיק הר"ש שהוא בקבורה : וחכ"א אין לא ראינו ראיה אלא יוצא לבית השריפה · כתב הר"ב והלכה כחכמי' בבכור תמים דבשר בקבורה והעור בשריפה · וכ"כ הרמב"ם וכן כתבו עוד במשנה ב' פ"ב דעדיות · וכן הרמב"ם בחבורו פ"ג מהל' בכורו' · ובגמ' אר"ח בר אבא א"ר יוחנן הלכה כר"ע · ואף ר"ע לא אמ' אלא כשהתירו מומח' אבל לא התירו מומח' לא · והלכה כדברי חכמים בשר בקבורה והעור בשריפה · וכתב רש"י וז"ל העור בשריפה לא ידענא טעמא · ונראה בעיני דל"ג האי פירושא אלא ה"ג והלכה כחכמים ותו לא מידי · ותוספתא זו גי' דתלמידי תרביצא (פי' בערוך בתי מדרשות) היא וטעו במה ששנינו במשנתינו במלתייהו דרבנן יצא לבית השריפה · ואני אומר דרבנן לאו אדר"ע קיימי דאיירי בבכור בגבולין אלא אדר"ח קיימי דאיירי בקדשי מקדש · ע"כ · והיינו נמי דכתבו הרמב"ם והר"ב בבכור תמים · אלא דהכתי איכא בינייהו דלרש"י הכל בשריפה וכדאמרינן כל שפסולו בקדש בשריפה · וכתבו הר"ב בסוף תמורה · וס"ל לרש"י דאף הטריפה בכלל וכ"כ הרמב"ם עצמו בפ"ב מהלכות אסורי מזבח נשחטה ונמצאת טריפה הרי זו תצא לבית השרפה ולפי זה הא דמשנה ג' פ"ט דמכילתין תנן טריפה בכלל שאין פסולן בקדש · ומשמע אפילו נשחטה ונמצאת טריפה · ותו תנן במסכת מנחות פ' התודה מ"ג שחטה ונמצאת טריפה לא קדש הלחם · וטעמא דלא היה פסולו בקדש לפי' אין הקדש מקבלו ומסתברא דה"ה לענין לישרף · לאו כהלכתא נינהו · וקשיא על הרמב"ם מדידיה מהלכות אסורי מזבח אדידיה בהל' בכורות ובפירושיו דהכא ועדיות דפסק דבשר בקבורה דהיינו כמתני' ג פ"ט דמכילתין ודמנחות (דאין כאן לחלק בין קדשי מקדש לקדשי גבולין בענין הזה וכדכתב רש"י) ותו קשיא בהך פסקא גופיה מ"ש העור בשריפה כשהבשר בקבורה · והכ"מ לא העיר בכל זה ולי צ"ע ומצאתי בתוס' פ"ה דבכורות סוף דף ל"ב שכתבו וז"ל אם היינו מחלקים בין נשחט שלא ע"פ מומחה לשאר פסול שאירע אחר שחיטה היתה מיושבת הגי' אלא שנגרוס איפכ' והלכה כחכמים בשר בשריפה ועור בקבורה · ובזמן הזה הוא דקאמר שלא התירו על העור לשורפו כמו הבשר · וא"ת מאי שנא דתנן בפ"ג דערלה מ"ג האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד · וי"ל כדמתני סוף מס' תמורה דמחלק בין שק לשער (וכתבתיו שם פ"ז משנה ה') ע"כ ועיין מ"ש בספרי ספר לחם חמודות בהל' בכורות פ' הלוקח בהמה סעיף ז' · והרא"ש מסיק דכלו טעון קבורה וע"פ פרש"י מסיק כך : ה הנשרפים בבית הדשן · פי' הר"ב חוץ לג' מחנות כו ועיין מ"ש בפ"ה משנה ב' : בבית הבירה · פי' הר"ב פעמי' וכו' שבהר הבית והוא בה"מ כלומ' שהר הבי' ג"כ בכלל המקדש הוא ולפיכך נקרא בית הבירה שכל המקדש קרוי בירה כריש לקיש בגמרא · ועיין ריש פ"ק דתמיד ומ"ש שם :
ו יצאו וכו' מטמאין בגדים · הוא קבלה · וסמכוה למה שנאמר בפר העלם

א מיי' פ"ג מה' בכורות הל' ופ"ט מה' פסה"מ הל' ט
ב קד' ·
ג מיי' פ"ו מה' מע"ק הל' ד
ד מיי' פ"ה מה' פרה אדומה הל' ד
ה מיי' שם ופ"ו מה' מ"ק הל' ד
ו קד :
פסחים פה ב
מיי' פ"ה מה' פרה הל' ח'

ניתך הבשר · אין השורף מטמא בגדים :

פ' יג [א] **השוחט** והמעלה בחוץ · חייב על השחיטה וחייב על העלייה · ר' יוסי הגלילי או' · שחט בפנים והעל' בחוץ חייב · [ב] שחט בחוץ והעלה בחוץ פטו' · שלא העל' בחוץ אלא דב' פסול · אמרו לו אף השוח' בפני' ומעלה בחוץ כיון שהוציא' פסלו : ב [ג] טמא שאכל בין קדש טמא · ובין קדש טהו' [ד] חייב · ר"י הגלילי או' · טמא שאכל טהור · חייב · וטמ' שאכל טמ' · פטו' · שלא אכל אלא דבר טמא · אמרו לו אף טמ' שאכל טהור · כיון שנגע בו טמאהו · וטהו' שאכל טמא · [ה] פטור · שאינו חייב אלא על טמאת הגוף :

ג חומר

ניתך הבשר · בגמ' שריפתן אין המסייע שוב בהן מטמ' בגדים' אבל מקמי הכי כל המסייעין בשעת שריפה מטמאים בגדים · דכתי' והשורף אותם יכבס בגדיו · בשע' שריפה · יכו' המסייע לאחר שנעשו אפר מטמ' בגדי' ת"ל אותם · אותם מטמ' בגדים נעשו אפר אינו מטמ' בגדי' · ופרי' הנשרפי' ושעירי הנשרפי' שלאן אין מטמאין אדם ובגדי' שנוגעי' בהם אלא המתעסק בשריפתן כמ' שהזכי' הכתו' · לדברי רבנן משיצאו הסובלים במוטות · ולדברי ר"ש משיוצת האור ברובה · ואין הלכ' כר"ש :

פי"ג **השוחט** קדשים בחוץ והעלן בחוץ · בהעלם אחד חייב על השחיטה וחייב על ההעלאה · שהן שני גופי עבירה דתרוייהו כתיבי אשר ישחט ואשר יעלה : כיון שהוציאו פסלו · ואפ"ה חייב וה"ה לשוחט בחוץ ומעלה בחוץ · ור"י הגלילי אמר לך מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ שכן היתה לו שעת הכושר תאמר לשוחט בחוץ ומעלה בחוץ שלא היתה לו שעת הכושר · ואין הלכה כרבי יוסי הגלילי :

ב הטמא שאכל כו' משום דפליגי רבי יוסי הגלילי ורבנן בתרוייהו ודמו הנך תרתי פלוגתא להדדי תננהו גבי הדדי : רבי יוסי הגלילי אומר וכו' · כשנטמא הגוף ואחר כך נטמא הבשר כ"ע לא פליגי דחייב כרת · כי פליגי שנטמא הבשר ואחר כך נטמא הגוף · רבנן אית להו איסור כולל · דמתוך שחל עליו איסור טומאת הגוף לאסרו בבשר טהור שהיה מותר בו מתחלה · חל נמי אקטל הבשר טמ' · ואע"פ שהיה אסו' ועומד כדי שיתחייב עליו אף משום טומאת הגוף · ור"י הגלילי לית ליה איסור חל על איסור באיסור כולל ואין איסור של טומאת הגוף חל על איסו' של טומאת בשר · ואין הלכה כר"י הגלילי: וטהור שאכל טמא פטור · מן הכרת ולוקה את הארבעים · משום (ויקרא ז) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל : שאינו חייב אלא על טומאת הגוף · כדכתיב (שם) וטומאתו עליו ונכרתה · בטומאת הגוף הכתוב מדבר :

ג שהשוחט

(ויקר' ד) והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה · אמרו כיון שיצאו חוץ למחנה אחת המתעסק בהם מטמא בגדי' ור"ל במחנ' א' מחנה שכינ' שהיא העזר' · הרמב"ם : ניתך הבשר אין השורף מטמא בגדים · ל' הר"ב בגמרא שריפתן אין המסייע כו' · כל המסייעין בשעת שריפה כו' · וכן ל' הברייתא השורף מטמ' בגדי' · ולא המצית את האור ולא המסדר את המערכ' · ואיזהו השורף · המסייע בשעת שריפה · ומסיים הרמב"ם בפ"ה מה' פרה אדומה כגון המהפך בבשר והמשליך עצים והמהפך באש והחותה גחלים כדי שתבער האש וכיוצא בהן · ומ"ש הר"ב דכתי' והשורף כו' · יכול המסייע לאחר שנעשה אפר וכו' יש לתמוה שהל"ל לאחר שניתך כלישנא דמתניתין · אבל הר"ב העתיק זה הלשון מהברייתא שבגמרא · ולא עיין בסיפא שהוזכר דברי ר"ש בזה הלשון · ניתך הבשר אין מטמאים בגדים · ואיכא בינייהו כדאמרי' בגמ' דשויא חרוכא · פירש"י דהוי ניתך הבשר ואפר מיה' לא הוי ע"כ וז"ל הרמב"ם בפי' ניתך נימס וניגר כאשר יהי' בתחלת השריפה ע"כ · וכ"מ נמי דהא דלאח' שנעשו אפ' הם דברי חכמי' החולקי' על ר"ש ועיין במסכ' ב' פ"ב דמעיל' :

פרק יג **שחט** בחוץ והעלה בחוץ פטור · ור"ל פטור על העלייה אבל על השחיטה הכל מודים שהוא חייב · לפי שאמרה תורה (שם י"ז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו · הרמב"ם : כיון שהוציאו פסלו · פירש הר"ב ואפ"ה חייב · כדכתיב בהעלאה ואל פתח אוהל מועד לא הביאו · בראוין להביאן לפנים ולהעלותן הכתוב מדבר · רש"י ריש דף ק"ז ובגמרא ילפינן לאין ראוין לפנים ששחטן בחוץ כדתני דבי רבי ישמעאל ואליהם תאמר לערב פרשיות פירש"י וי"ו מוסיף על ענין ראשון ומערב הפרשיות לומר שאף שחוטי חוץ שהעלה בחוץ חייב · רבי יוחנן אומר אתיא הבאה הבאה מה להלן מוקטרי חוץ אף כאן מוקטרי חוץ ועיין מ"ש רפ"ק דכריתות : ב ר"י הגלילי אומר טמא שאכל טהור וכו · כתב הר"ב כשנטמא הגוף כו' כ"ע ל"פ דחייב כרת · דטעמא דר"י משום דאין איסור חל על איסור הוא · וכאן איסור טומאת הגוף קודם · רש"י · וכתב הרמב"ם ולפיכך לא חייש רבי יוסי במה שא"ל כיון שנגע בו טמאהו · ע"כ · ורבנן היו סבורין דרבי יוסי הגלילי פוטר משום דמחולל ועומד הוא · וגמר מתרומה דפטרינן לטמא האוכל תרומה טמאה (כמ"ש בספ"ט דסנהדרין · ואם תאמר ולרבנן היכי משכחת טמא שאכל תרומה שיהא במיתה הא מכי נגע בה טמאהו · וי"ל כגון שנתחב לו חברו והכא ידעי רבנן דר"י הגלילי לא מיירי בתחב לו · א"נ בשלא נכשרה או בבלוסה במי פירות · ועוד לפי האמת אפילו הוכשרו משכחת לה כגון שנטמא הגוף ואח"כ נטמאה התרומה · ואיצטריך קרא דפטר [במחוללת] כשנטמאה תחלה ולאשמועינן [בעלמא] דאין איסור חל על איסור · ולמאן דאמר חל בעלמא · שאני התם דגלי קרא · תוס' פ"ז דחולין ד' ק"א : שאינו חייב אלא על טומאת הגוף : פירש הר"ב כדכתיב וטומאתו עליו ונכרתה · בטומאת הגוף הכתוב מדבר · מי שטומאה פורחת ממנו · רש"י :

שהשוחט

א יומא · מיי'
פ"ה מה' מעה"ק
הל' ה
ב מיי' שם
ג שם חולין ק"ו ·
ד מיי' שם הל'
יא
ה מיי' שם הל' יג

יו"ט

ג שהשוחט להדיוט כו' · השוחט קדשים בחוץ לאכילת הדיוט חייב: המעלה בחוץ לצורך הדיוט פטור · משום העלאת חוץ דגבי שחיטה כתי' דם יחשב לאיש אפי' השוחט לאיש · וגבי העלאה כתי' לעשות אותו לה' · אינו חיי' כשמעלהו בחוץ עד שיכוין בו לה': ושחטו פטורים · דכתי' (ויקרא י"ז) דם יחשב לאיש ההוא · אחד ולא שנים: והעלוהו חייבי · דכתי' (שם) איש איש וגו' אשר יעלה כו' שאין ת"ל איש איש · אלא לרבות ב' שאחזו באבר והעלוהו שהן חייבין: העלה ונודע לו: וחזר והעלה · מאותה בהמה עצמה · חייב על כל א' וא': עד שיעלה לראש המזבח · דכתיב (בראשית ח') ויבן נח מזבח לה' · אלמא אפי' במת יחיד שהיא בחוץ אינה העלאה בלא מזבח: אפי' העלה על הסלע · דכתי' (ויקרא י"ז) וזרק הכהן את הדם על מזב' ה' פתח אוהל מועד · ולא מזבח בבמת יחיד · ובפרשת העלאה בחוץ כתיב והלכה כרבי יוסי: ד שהיה פסולן בקודש · כגון הלן · והיוצא · והנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו · הואיל ובפנים אם עלו לא ירדו מתקבל בפנים קרינן ביה וחייבין עליהן בחוץ · דכתיב (שם) לעשות אותו לה' · כל הנעשה לשם חייבין עליו בחוץ וכל שאינו נעשה לה' · אין חייבין עליו בחוץ: המעלה כזית מן העולה והאימורים · חצי זית מזה · וחצי זית מזה חייב · דכלה כליל: הלבונה · של מנחת נדבה: והקטרת · של כל יום פרס שחרית ופרס בין הערבים: ומנחת כהנים · שהיא כליל וראויה להעלאה כקומץ של מנחת ישראל · אבל שירי מנחת ישראל אינו חייב על העלאתן בחוץ: מנחת כהן משיח · עשירית האיפה שהוא מביא בכל יום · כזית · דהיינו שיעור הקטרה: עד שיקריב את כלן · דקסבי' כל המתירין מפסלי בחסרון · וכל זמן שלא קרבו כלן לא הוי הקטרה לצאת בעלים ידי חובתן · ולרבנן ה"נ הויא הקטרתן בכזית · היכא דכלו קיים ולא חסרו קודם הקטרה:

ושייר

ג [א]חומר בשחיטה מבעלייה · ובעלייה מבשחיטה · חומר בשחיטה · [ב]שהשוחט להדיוט חיי' · [ג]והמעל' להדיוט פטו' · חומר בעלייה · [ד]ב' שאחזו בסכין ושחטו פטורים · [ה]אחזו באבר והעלוהו · חייבין · העלה וחזר והעלה · וחזר והעלה · חייב על כל עלייה ועלייה · דברי ר"ש · ר' יוסי אומ' · [ו]אינו חייב אלא א' · [ז]ואינו חיי' עד שיעל' לראש המזב' · ר"ש אומר · אפי' העלה על הסלע · או על האבן · חייב: ד [ח]א' קדשי' כשרין · וא' קדשי' פסולין · שהי' פסולין בקדש · והקריבן בחוץ · חייב · [ט]המעל' כזית מן העול' ומן האימורין בחוץ · חייב · הקומץ · והלבונ' · והקטרת · ומנחת כהני' · ומנחת כהן המשי' · ומנחת נסכין · שהקרי' מא' מהן [י]כז' בחוץ · חיי' · ר"א פוטר עד שיקרי' את כולו · [כ]וכולם שהקריבן בפנים · ושייר

ג שהשוחט להדיוט חייב והמעלה להדיוט פטור · פי' הר"ב דגבי שחיטה כתי' דם יחשב לאיש וכו' · וגבי העלאה כתי' לעשות אותו לה' · ובגמ' בשחיטה נמי כתי' להקרי' קרבן לה' · ומבעי לי' להוציא שעיר המשתלח עיין ר"פ דלק ונ"ע בתוס' דהכא · ועיין בהשגות הראב"ד · ובכ"מ פי"ח מהלכות מה"ק ואין להאריך · והא דגריס הר"ב דם יחשב לאיש · אכתוב בזה לקמן: המעלה להדיוט פטור · לי' הר"ב משום העלאת חוץ · כתבו התוס' רש"י שחייב משום עובד עכו"ם · ונחלקו עליו התו' דמעלה לחברו אין שייך לחייבו משום עכו"ם · כיון דאין מתכוין לשם עכו"ם: והעלוהו חייבים · כתב הר"ב דכתי' איש איש כו' · ואיש איש דכתיב גבי שחיטה אמרינן בגמרא לחייבו כששחט להדיוט · אבל לרבות לב' שאחזו' לא · דהא כתיב מיעוטא האיש ההוא · ויש ט"ס בגמ' וכל"ל מבעי ליה לשנים שאחזו באבר והעלוהו דחייבי א"ה ה"נ כו' לשני' · ולפיכ' אני תמה על הר"ב שפי' דשחיטה להדיוט ילפינן ליה מדכתיב דם יחשב לאיש · וגם הרמב"ם בפירושו ובחבורו פי"ח מהלכות מה"ק נסיב לדרשא זו · והיא דרשא לר"י היא דסבר דאף בהעלאה שנים פטורין · דאיש איש לאו רבוי אלא דברה תורה כלשון בני אדם · כדאיתא בגמ' · חייב על כל אחת ואחת · נאמר במעלה חוץ לעשות אותו לה' · על כן א"ר ש · אותו · נופל על כל אבר ואבר · ולפיכך העלה בחוץ חייב על כל אבר ואבר ואפילו היה חסר · ור"י אומר שהוא נופל על האבר כולו · וע"כ אומר על השלם חייב ולא על החסר · הרמב"ם בגא"י ופס דברי ר"י בגמ'] וכך פסקו בפי"ט מה' מה"ק ועיין בסוף פרקין: עד שיעלה לראש המזבח · שיבנה מזבח לשם כך ויעלה רש"י · ובגמ' הכתיב במנוח (שופטים י"ג) ויעל על הצור לה' · ומשני הוראת שעה היתה: אפילו העלה על הסלע כו' · פירש הר"ב דכתיב וזרק כו' · ולא מזבח בבמת יחיד · פירש"י בהיתר הבמות ע"כ · ומסיים בברייתא בגמרא ולפי (בשעת איסור הבמות) העלה על הסלע או על אבן חייב: ד אחד קדשים כו' · ילפינן לכל קדשים מדכתיב זבח · וילפינן להקטרין וכולהו · מדכתי' ועל פתח אה"מ לא יביאנו · כל הבא לאהל מועד חייבי עליו בחוץ: המעלה כזית כו' · כיון דלר"י לעיל המעלה אבר חסר פטור כמ"ש שם · הכא כשאותו כזית הוא אבר · א"כ כשהוא מתקום שאינו אבר כגון שהוא בשר או חלב כ"כ הכ"מ כפי"ט מה' מה"ק · ועיין לקמן: מן העולה ומן האימורים · פי' הר"ב חצי זית מזה כו' · לי' הרמב"ם שם עולה ואימורי' · ועמ"ש משנה א' ב' פ"ד דמעילה: מנחת נסכים · עיין במשנה ג' פ"ו דמנחות: שהקריב מא' מהן כזית בחוץ חייב · קסבר כי כתיב אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר · אשיעור הקטרה כתי' והיינו כזית · רש"י: רבי אלעזר פוטר עד שיקריב את כו' · מדלא פליג ארישא גבי עולה · אותו ה"נ דריש ליה אשיעור הקטרה כרבנן · ומיהו עולה דלא מיפסלה בחסרון · דכל עולה בדם תלויה כפרתה · חייב בכזית · אבל בהני פליג דקא סבר קומץ כוליה היינו שיעור הקטרתו אף בפנים דהא מיפסל בחסרון וכן כלם שכולם מתירין כו · רש"י:

א קי'
ב פיר' פי"ט
מה' מע' מק
ג י'
ד שם פי"ט הל' א
ו קל ועין תב ·
ז יי' שם הל' ט
ח פ"ט הג' ט
ה פיי' שם פי"ם
כל' יב
ט שם הלכה יט
י שם הלכה ט
ל קט' תוי' שם
פי"ט הל' ו
כ מי' שם הל' ט
י קיט: תב ·
מנחות יב ו
ל יב פיי'

X שחסרו

ושייר בהן כזית והקריבן בחוץ חייב · [א]וכלם שחסרו כל שהן והקריבן בחוץ פטור : ה המקריב קדשים ואימוריהם בחוץ חייב · [ב]מנחה שלא נקמצה והקריבה בחוץ פטור · [ג]קמצה וחזר קמצה לתוכה והקריבה בחוץ חייב : ו [ד]הקומץ והלבונ' שהקריב את אחד מהן בחוץ חייב · ר"א פוטר עד שיקריב את השני · [ה]אחד בפנים ואחד בחוץ חייב · [ו]שני בזיכי לבונ' שהקריב את א' מהן בחוץ חייב · ר"א פוטר עד שיקריב את השני · א' בפני' וא' בחוץ חיי' · [ז]הזורק מקצת דמי' בחוץ חיי' · ר"א אומ' [ח]אף המנסך מי חג בחג בחוץ חיי · ר' נחמיה אומ' שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב :

ז המולק

ושייר בהן חייב · שהרי בזה נגמר' הקטרה ולכן שחסרו כל שהן קוד' הקטרה ע"י אבוד או שריפ' נפסלו כת ארונן דכתי' (ויקרא ב') והנותרת מן המנחה פרט לשחסרה היא או שחסר קומצה קודם הקטרה : ה המקריב קדשים ואימורייהן · שהקריב הבשר והאמורי' מחוברים בו · חייב משו' אימורי' ולא אמרי' הרי בשר חוצץ בין האימורין לאש ודכוות' בפנים לאו מעלה היא דרחמנ' אמ' (שם א') על העצים אשר על האש · והמעלן בחוץ נמי לא יהא חייב · לא אמרי' הכי לפי שמינו במינו אינו חוצץ : מנחה שלא נקמצה · אינה ראוי' לפנים הלכך המקריב' בחוץ פטור : קמצה וחזר קמצה לתוכה · והקריבה בחוץ חייב שכיוצא בה בפני' כשר' כדתנן בהקומץ נתערב' קומצה בשירים לא יקטיר ואם הקטיר כשרה : ו הקומץ והלבונ' · של מנחת נדבה · שניהם מתירים את שירים לאכילה הלכך רבי אלעזר פוטר דבעי הקטרת כל המתיר : אחד בפנים · תחלה ואח"כ השני בחוץ חייב · שזה גמר · וגו הכל תלוי : שני בזיכי לבונה · מתירים לחם הפנים : מי החג · שנתמלאו לשם ניסוך המים בחג השכו' אם נסך אותן בחוץ חייב דסבר נסוך המים בחג דאורייתא הוא הלכך מחייב עלה בחוץ ואין הלכה כר"א בכלה מתניתין ונסוך המים בחג לאו דאורייתא הוא אלא הלכה למשה מסיני : שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב · בשירי דמים הפנימים איירי וסבר ששירי הדם מעכבים בהם הילכך עבודה היא להתחייב עליה בחוץ אבל בשירי הדם של מזבח החיצון מודה רבי נחמיה שאינם אלא למצוה ולא לעכב הילכך הזורקן בחוץ ודאי פטור · ואין הלכה כרבי נחמיה :

ז מלק

שחסרו כל שהן · משיעורה הכשר דלבונה שחסרה פליגי במנחו' פ"ק דלר"ש כשירה אפי' עומד' על קורט א' ולר"י בב' קרטין · רש"י · ועיין שם בפי' הר"ב במשנה ג' : ה **המקריב** קדשי' ואימוריהן בחוץ חייב' פי' הר"ב משו' אימורין ולא אמרי' הרי הבשר חוצץ כו' · ודכוותה בפנים לאו המעלה היא וכו' והמעל בחוץ נמי לא יהא חיי' · כר יוסי (במשנ' ג' והלכ' כוותי') דאמ' אינו חייב עד שיעלה לראש המזבח כהקטרת פנים רש"י ומ"ש ה"ר דלא אמרי' הכי לפי שמין במינו אינו חוצץ · וכלו' דאף בפנים לא אמרי' בכה"ג · לפי שמין במינו וכו' ככ"ל וכן מוכח מחזר קומצ' לתוכה דבסיפ' · וכתבו התו' והא דאמרי' לעיל (במשנ' דרפ"ב) עומד ע"ג רגל חברו פסל · אין דרך שירות בכך : **מנחה** שלא נקמצ' כו' פטור · לפי שהקומץ אינו ידוע הוא כמו האימורים הלא תראה כי כשנקמץ וחזר לתוכה הרי דומה לאימורים וחייב · הרמב"ס : **קמצה** וחזר קומצה לתוכה כו' · חייב · פירש הר"ב שכיוצא בה בפנים כשירה כדתנן במשנ' ב' פ"ג דמנחו' · ועיין מ"ש שם : ו **הזורק** כו' נפקא ליה מדתניא דם יחשב לרבות הזורק · דברי רבי ישמעאל · רע"א או זבח לרבות את הזורק גמ' דף ק"ז והתם מפרש לקראי · למר אליביה דמר ולמר אליביה דמר · ואין להאריך בזה : **הזורק** מקצת דמים בחוץ חייב · ולא פליג ר"א דאפילו בחטאת הפנימיות שכל מתנותיה מעכבות (כדתנן בפ"ד) אפ"ה אם נשפך הדם אחר שנתן מתנה אחת מהניא הך דיהבא ומביא פר אחר ומתחיל · רש"י · כדתנן (בספ"ה דיומא) ר א ור"ש אומרים ממקום שפסק הוא מתחיל · גמרא : **ר"א** אומר אף המנסך מי החג כו' פי' הר"ב דסבר ניסוך המים בחג דאורייתא ואין הלכה. וכו' וניסוך המים בחג לאו דאורייתא' אלא הל"מ · וכ"פ הרמב"ם ותמיהני דמה לי מפורש מדאורייתא מה לי הל"מ שהרי שתים זו שנענו מפי הגבורה ולמה לא יהא חייב על מה שהוא הל"מ כמו על מה שהוא מדאורייתא ותו דבגמרא סלקא דעתין דטעמיה דר"א דיליף ונסכים בב' ניסוכים הכתוב מדבר א' ניסוך המים וא' ניסוך היין ופרכינן דאי הכי מה להלן ג לוגין אף כאן ג' לוגין והא מי החג קתני דמשמע דאפי' פחות מג' לוגין וכו' ומסקינן דטעמי' דהל"מ הוא והשתא קשיא לי דבמשנ' ט' פ"ד דסוכ' כתבתי דמסקי' דגמ' דהל"מ היא · וא"כ אמאי אין הלכה כר"א · והרמב"ם בחבורו פי"ט מהל' מעשה הקרבנו' פסק המנסך ג' לוגין מים בחוץ חייב פחות מכן פטור הואיל וחסר השיעור הרי אינן ראוין להתקבל בפנים ולפי זה ירא' לי דלא אתא ר"א למימר אלא דחייב אפי' בפחות מג' לוגין וכדדייק למימר מי החג דתשמי' אפי' פחות כמ"ש לעיל משמא דגמרא וטעמ' משום דסבירא לי דאין שיעור כלל · אפי' דלא כר"י דסבירא ליה לוג בפ"ד דסוכה שם ומיהו לכ"ע הל"מ היא בין למתני' דסוכ' כמ"ש שם · בין לר"א כדמסיק הכא בגמ' · אלא דלר"א אין להם שיעור ולרבנן יש שיעו' למר כדאית ליה ולמר כדאי' לי במשנ' ט' פ"ד דסוכה ולפי דקי"ל כמ"ד בסוכה דבעינן ג' לוגין לכך פסק הרמב"ם דלא כר"א דהכא · ובכ"מ כתב ר"א סבר שזה חייב מן התורה ולפיכך אמר שהמנסך מי חג בחג בחוץ חייב ואפי' נסך שיעור מועט ואין הדבר כן לפי שאינו אלא הל"מ ואם נסך ג' לוגין מים בחוץ חייב לדברי הכל ע"כ וזה כפי פסקו שבחבורו אבל נשאר עדיין הקושי' שהקשיתי לשאול מ"ש הל"מ ממדאורייתא לנדון דידן · ועוד דבגמ' המסקנא כהדיא דטעמ' דר"א דלאו דאורייתא אלא הל"מ הלכך המחוור כמ"ש : רנ"א שירי הדם וכו' · כתב הר"ב בפנימים איירי וסבר דמעכבים
כלו' דלא כסתמא

דמתניתין

ירוש' פ"ט מה'
מע"ק הל' ח'
בנקי · תוי' שם
הל' ה
ד קי · מנחות
יג : תוי' שם
הו שם הל' י"ד
ה תוי' פי"ו מהל'
פה"מ הל' ח
דף : קז · תוי'
פי"ט מה' מעה"ק
ט קי : סוכה
מט . תוי' שם
הל' נ'
לח : תוי' שם
אלא פסק כמותו

ז [א] המולק את העוף בפנים והעלה בחוץ חייב · [ב] מלק בחוץ והעלה בחוץ פטור · [ג] השוחט את העוף בפני' והעלה בחוץ פטור · [ד] שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב · נמצא דרך הכשרו מבפנים פטורו בחוץ · דרך הכשרו בחוץ פטורו בפנים · רבי שמעון אומר כל שחייבין עליו בחוץ · חייבין על כיוצא בו בפנים שהעלהו בחוץ · חוץ מן השוחט בפנים ומעלה בחוץ: ח [ה] החטאת שקבל דמה בכוס אחד · נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים · בפנים וחזר ונתן בחוץ · חייב · שכולו ראוי לבא בפנים · קבל דמה בשתי כוסות נתן שתיהן בפנים · פטור · שניהם בחוץ חייב · אחד בפנים ואחד בחוץ פטור · אחד בחוץ ואחד בפני' חייב על החיצון · והפנימי מכפר למה הדבר דומה למפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה · והרי שתיהן עומדות · שחט שתיהן בפנים פטור · שחט שתיהן בחוץ · חייב · אחת בפנים ואחת בחוץ פטור · אחת בחוץ ואחת בפנים חייב על החיצונה · והפנימית מכפרת · כשם

ז מלק בחוץ · כללא היא שאין מליקה אלא בפנים לכך פטור על העלאתו בחוץ וא"ת והלא כל הנעלים בחוץ כפסלו בילייתן וכן השוחט בחוץ פסולה הוא וחייבין על העלאתו התם רחמנא רבייה אבל לענין שאר פסולים מתקבלים בפנים בעינן: שחט בחוץ חייב · אף על העלאה דכל שמתחייב על שחיטתו בחוץ אם זר והעלן הוא או אחר חייב : נמצא דרך הכשרו בפנים · בג"מ קאמר תני דרך חיובו בפנים פטורו בחוץ ודרך חיובו בחוץ פטורו בפנים · כגון שחט העוף בפנים והעלה בחוץ פטור · שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב · מלק בפנים והעלה בחוץ חייב · מלק בחוץ והעלה בחוץ פטור · נמצא במקום שמתחייב על העלאתו אם נעשי' העבודה הראשונה בפנים כגון במליקת פנים פטור על העלאתו אם נעשית המליקה בחוץ · ודרך שמתחייב עלי העלא' אם נעשית עבודה הראשונה בחוץ כגון בשחיטה · פטורו בפנים · אם נשחט בפנים והעלה בחוץ : רבי שמעון אומר כו' במלתיה דתנא קמא חסורי מחסרא והכי קתני וכן השוחט בהמה בלילה בפנים והעלה בחוץ פטור דאינה מתקבלת בפנים דכתיב (ויקרא י"ט) ביום זבחכם ולא בלילה נמצא הזבח פסול ולפיכך אינו חייב על העלאתו · אבל אם שחט בלילה בחוץ והעלה בחוץ חייב · מפני שהשחיטה בחוץ בלילה כשרה היא לפיכך חייב שתים על השחיטה ועל ההעלאה · ופליג רבי שמעון בהא ואמר כל שחייבין עליו בחוץ חייבין על כיוצא בו בפנים שהעלהו בחוץ · כלומר כשם שהשוחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ חייב · כך אם שחט בפנים בלילה והעלה בחוץ חייב על ההעלאה · חוץ מהשוחט עוף בפנים והעלהו בחוץ שהוא פטור · אע"פ שאם שחט והעלה בחוץ חייב · ואין הלכה כר"ש .

ח נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים חייב · מלתא דפשיטא היא ומשום סיפא נקט לה: נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ שאינו נותן בחוץ אלא שירי הדם חייב ומתני' כר' נחמיה דסבר שירים מעכבים ואין הלכה: שניהן בחוץ חייב · אחת ואם היתה לו ידיעה בינתיים חייב שתים : אחד בפנים ואח"כ השני בחוץ פטור · ואפי' לר' נחמיה · דסבר כוס א' עושה את חבירו דחוי להיות כשפך לאמה הילכך אפי' שירים לא הוי : והפנימי מכפר · להכשיר הזבח · שהדם הנזרק תחלה בחוץ לא עשה המשויר כיוצא בו : שתיהן בחוץ חייב · על כל אחת ואחת · דבשעת שחיטה כל א' היתה ראויה בפנים: אחת בפנים והשניה אחרי כן בחוץ פטור · דהויא לה חטאת שנתכפרו בעליה ולמיתה אזלה · ואינה מתקבלת בפנים: חייב על החיצונה · דהא חזיא לפנים דאיזו מהן שירצה יקריבה :

דמתני' ריש פ"ה: ז מלק בחוץ וכו' כתב הר"ב וא"ת והלא כל הנעלים וכו' התם רחמנא רבייה כדכתיבנא בריש פרקין כדכו' כיון שהעלאו וכו' : שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב · פירש רש"י שחיטה בחוץ בעוף רבייה רחמנא מאו אשר ישחט ואהעלתו נמי אמרי' ואליהם תאמר לערב פרשיות דכל שמתחייב על שחיטתו בחוץ אם חוץ כו' רש"א כל שחייבין כו' כתב הר"ב במלתי' דת"ק חסורי מחסרא וה"ק וכן השוחט בהמה בלילה בפנים וכו' פירש"י אפי' עלתה תרד ור' יהוד' היא דאמר הכי בפ"ט משנה ב' ע"כ · ומ"ש הרב אבל אם שחט בלילה בחוץ כו' שהשחיטה בחוץ בלילה כשיר' · פירש"י דבשחיטת חוץ ל"ש לילה מיום · דהא ראוי הוא לבא אל פתח אהל מועד לתח' והעלאתו נמי חייב דהא כתיב ואליהם תאמר ע"כ · ומ"ש הר"ב ופליג ר"ש בהא ואמר כל שחייבי' כו' וכך אם שחט בפנים בלילה כו' פירש"י דהא בפני' אם עלת' לא תרד אית ליה בפ"ט שם: חוץ מן השוחט בפנים · פי' הר"ב שוח' עוף בפנים · וס"ת לר"ש מ"ש שוחט בהמה בלילה בפנים משוחט עוף בפני' · וי"ל דשוחט עוף בפנים מקטל קטלי' ואם עלה ירד אפי' לר"ש אע"ג דלא מטמא בגדי' אבית הבליעה (כדלעיל ספ"ז) תוס' : ח בפנים וחזר ונתן בחוץ חייב · כתב הר"ב ומתני' ר"נ היא · גמרא · ואם כן מתני' דוקא בדמים הפנימים כדפי' הר"ב במשנ' ו' : נתן שניהם בפני' פטור · בכל הספרי' נדפס כך וכן בסיפא ומצאתי ברישא שנמחק ולא ידעתי למה לא נ"כ בסיפא · ובל' הר"י קורקוס · שהביא הכ"מ בסוף הלכות מה"ק העתיק הסיפא בלא בבא זו ולגי' הספרים יש לדחוק דכולי גוונא קתני : למה הדבר דומה · בגמרא מפרש דאגמרינן במאי לתרוניהו · דמתני' רבי היא דאמר בספ"ד דתמורה אבודה בשעת הפרש' מתה וה"ק טעמא דאבדה דדמיא לכוס דחוי · הא הפריש ב' חטאות לאחריות כי מתכפר באחת השניה תרעה · ואם שחטה סתם כשר לעולה ומשכחת לה בחטאת שעיר דנשיא שהוא זכר כמו עולה : שתיהן בחוץ חייב · על כל אחת ואחת · כתב הר"ב דבשעת שחיטה

א קי"א ·
תוי' שם פי"ט
הל' יט
ב תוי' שם
נ"ה ·
תוי' שם
ד תוי' שם
ה קי"א :
תוי' שם פי"ט
הל' יג

כשם שדמה פוטר את בשרה · כך הוא פוטר
את בשר חברתה :

פרק יד

[א] **פרת** חטאת ששרפה חוץ מגית' · וכן שעיר המשתלח שהקריבו בחו"ץ פטו' שנאמר (ויקרא י"ז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו · כל שאינו ראוי לבא אל פתח אהל מועד אין חייבין עליו :

ב הרובע · והנרבע · והמוקצה · והנעבד · והאתנן · והמחיר והכלאים והטריפה ויוצא דופן · שהקריבן בחו"ץ פטור · שנאמר (שם) לפני משכן ה' · כל שאינו ראוי לפני משכן ה' אין חייבין עליו · בעלי מומין בין בעלי מומי' קבועים בין בעלי מומין עוברים · שהקריבן בחו"ץ פטור · ר' שמעון אומר בעלי מומין קבועין פטור · ובעלי מומין עוברין · עוברין בלא תעשה · תורים שלא הגיע זמנן · ובני יונה שעבר זמנן שהקריבן בחו"ץ פטור · רבי שמעון אומר בני יונה שעבר זמנן פטור · ותורים שלא הגיע זמנן בלא תעשה · אותו ואת בנו · ומחוסר זמן · פטור · רבי

כשם שדמה פוטר את בשרה · מן המעילה דזריקת דם מוציאה בשר ק"ק מן המעילה (דיומא נה) שעת היתר לכהנים · כך הוא פוטר את בשר חברתה · ואע"פ שפסולה (ואשחט שניהם בבני' קאי) · ואשמועינן הכא דהיכא דתוגמות שתיהן וקדם וזרק את דם האחת פטר את חברתה מן המעילה משום חטאת שנתכפרו בעליה דקיימא לן חטאות המתו' לא נהנין ולא מועלין :

פרק יד פרת חטאות · פרה אדומה שנאמר בה חטאת היא : חוץ מגיתה · מערכה של עצים מסודרים כמין גת היו עושים לה במקום ששוחטי' אותה בהר המשחה כנגד פתחו של היכל ואם שחטה חוץ למקום ההוא פסולה אבל אינו חייב עלי' משום שוחט קדשים בחוץ דרחמנא פטריה מדכתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו · ומדקפיד קרא לענשו שלא הביאו · ש"מ בעומד להביאו שם משתעי קרא · כל שאינו ראוי לבוא וכו' שאינו עתי' להקריב :ב בלא תעשה · הואיל וראוין לבוא לאחר זמן אין בהם כרת אלא לאו גרידא דלא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום (דברים י"ב) : תורים שלא הגיע זמנן · (כדתנן בחולין מפיוסכו כשרין ותקמי הכי פסולין) דתורי גדולי' ולא קטני' כתיבן : ובני יונה שעבר זמנן · דבני יונה קטנים ולא גדולים · ופסולים מתחלת הצהוב ואילך : בלא תעשה · הואיל וראוין לאחר זמן יש בהן לא תעשה לשוחטן בחוץ : אותו את בנו · ששחט אחד מהן ובא להקריב השני בו ביום אסור משום אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד (ויקרא כ"ב) : ומחוסר זמן · בין שהוא מחוסר זמן בגופו שלא היה שבעת ימים תחת אמו בין שהבעלי' מחוסרים זמן · כדמפרש לקמן · וצריכא לאשמועינן פלוגתא דר"ש ורבנן בכלהו ·

דלי

א קי"ג :
מיי' פי"ט מהל'
פסה"מ הל' ו
ב מיי' שם
ג ד שם ופי"ט
הל' ו
ה קי"ג :
ומיי' שם פי"ט
הל' ו

שחיטה כו' · וכ"כ רש"י · והכי נמי כשיש ידיעה בנתיים · וכתבו אלעיל · ועיין במשנה ב' פ"ג דכריתות : כשם שדמה פוטר וכו' לשון רש"י ואשחט שניה' בפנים קאי וכו' אבל משום שחוטי חוץ לא איצטריכא ליה דכמאן דקטלינהו דמי ולית בהו מעילה · כדאמרינן בשמעת' קמייתא' קדשי' שמתו יצאו מידי מעיל' ואגב גרר' נסבא הכא איידי דנקט' משום שחיטת חוץ וברפ"ק דמעילה נמי קתני לה לכול' ע"כ : כשם שדמ' פוטר כו' · פי' הר"ב משום חטאת שנתכפרו בעליה דקי"ל חטאות המתות לא נהנין ולא מועלין · וכפירוש רש"י וכתבו התוספות וקשה לפירושו דבמשנה ב' פ"ק דמעילה תנן אר"ע וכו' ולא כשם שדמ' וכו' · ומוקמינן דוקא כששחט שניהם בבת אחת דלא מזה זורק ולא מזה זורק · אבל בזה אחר זה לא (כדפירש הר"ב שם) ואי חשיב כחטאות המתות אפילו בזה אחר זה נמי אלא ודאי כיון ששחטה קודם זריקת דמה של חברתה שראוי להתכפר לא הוי חטאת המתה והיינו טעמא דיש חילוק בין בת אחת לזה אחר זה דבבת אחת חשיבא תרוייהו כחד גופא ולכך פוטר את בשר חברתה וכן מוכחת הסוגיא ע"כ :

פרק יד פרת חטאת ששרפ' כו' · לשון הר"ב אם שחטה וכו' וז"ל התוס' פרת חטאת ששחטה חוץ מגתה ברוב ספרים גרסי' שרפה וכן במס' פרה פ"ד תנן שרפה חוץ לגיתה פסולה וה"ה בשחיט' שאין מיוב' חוץ לא בשחיטה ולא בהעלאה כדמוכח בגמרא ועיקר גת ניתקן לשריפה שהוא כמין גומא כדפי' בערוך ושורפין אותה שם ומוספין אפרה · ע"כ · חוץ מגיתה · פי' הר"ב מערכה של עצים מסודרין כמין גת וכ"פ הרמב"ם וכן פי' הר"ב ברפ"ד דפרה אבל שם פרק ג' משנה י' מפרש בע"א כמ"ש שם בס"ד : וכן שעיר המשתלח לאחר וידוי · דאי קודם וידוי בעי לכנס להתודות עליו · גמרא וכלומר והרי הוא ראוי לבא :ב הרובע והנרבע וכו' · מפורשים בר"פ ו דתמורה ועיין מ"ש שם בס"ד ועיין במשנה ד' פרק בתרא דבכורות · שנאמר לפני משכן ה' ובגמ' פריך וה"ל תיפוק לי מונ' פתח אהל מועד לא הביאו דלעיל ותשני דמהת' ליכא למשמע אלא כל שאינו ראוי לבא כלל ושעיר המשתלח נמי משילח לאחר וידוי · אינו ראוי לבוא אבל כי נראה ונדחה כי הכי דמתני' איתא לא · איצטריך לפני משכן ה' · ומפרש' לה בגמרא דכולהו דמתניתין משכחת לאו שנאסרו אחר שהיו נראין · ואין להאריך בזה : בלא תעשה · פירש הר"ב דלא תעשון ככל אשר אנחנו וגומר · אמר להם משה לישראל כי עליתם לארץ י"ד שנים שכבשו וחלקו ישרות תקריבו דהיינו נדרים ונדבות חובות לא תקריבו ואפילו בבמת ציבור עד שתבואו אל המנוחה זו שילה ונגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא וקא"ל משה לא תעשון · גמרא תורים שלא הגיע זמנן · כלשון הר"ב הגהתי כדתנן וכו' שכן הוא כפירש"י ומדמליגנו הר"ב שמפרש הזמן בבני יונה וכדפי' רש"י הדעת מכרעת שגם כאן העתיק ל' רש"י ונשמטו מידי הסופר א"נ על ידי עצמו והרי היא כשגגה שיוצא מלפני השליט : אותו ואת בנו ומחוסר זמן וכו' · כתב הר"ב ונראי' כו' גמרא · ומ"ש הר"ב ובני יונה כתב רש"י דל"ג לה · ומ"ש

רש"א הרי זה בלא תעשה · [א]שהיה רש"א כל שהוא ראוי לבא לאחר זמן · ה"ז בלא תעשה · ואין בו כרת · וחכ"א כל שאין בו כרת אין בו בלא תעשה : ג [ב]מחוסר זמן בין בגופו · בין בבעליו · [ג]אי זה הוא מחוסר זמן בבעליו · הזב והזבה · (ס"א) ויולדת · ומצורע · שהקריבו חטאתם · ואשמ' בחוץ פטורין · עולותיהן ושלמיהן בחוץ חייבין · [ד]המעלה מבשר חטאת מבשר אשם · מבשר קדשי ק"ש מבשר קדשי' קלים · ומותר העומ' · ושתי הלחם · ולחם הפנים · ושירי מנחות · [ה]היוצק · הבולל · הפותת · המולח · המניף · המגיש · המסדר את השלחן · והמטיב את הנרות · והקומץ והמקבל דמים בחוץ · פטו' · [ו]אין חייבין עליו לא משום זרות · ולא משום [ז]טומאה · ולא משום מחוסר בגדי' · ולא משום רחוץ ידי' ורגלים : ד [ח]עד שלא הוקם המשכן · היו הבמות מותרות · ועבודה

דאי אשמועינן בבעלי מומין בהא קאמרי רבנן משום דמאיסי אבל תורי ובני יונה דלא מאיסי אימא מודו ליה לר' שמעון ואי אשמועינן תורים ובני יונה משום דלא חזי ואדמו אבל בעלי מומין דחזו ואדמו אימא מודה להו ר"ש לרבנן · ואי תנא הני תרתי משום דפסול' דגופא · אבל אותו ואת בנו דפסולא מעלמא קאתי לה אימא מודי ליה רבנן לרבי שמעון · צריכא · ואין הלכה כרבי שמעון : ג זב והזבה שהקריבו בחוץ · בתוך ימי ספרן:והיולד' · שהקריב' בתוך מלאת: פטורי' · שאין מתקבלין לא לחובה ולא לנדבה: ואשמן · בגמ' פריך זב וזבה ויולדת בני אשם נינהו ומשני תני מצורע בהדייהו שמצורע מביא אשם : עולותיהן ושלמיהן · בגמ' פריך הני בני שלמי' נינהו ומשני תני נזי' בהדייהו שנזיר מביא שלמים: בחוץ חייבין · שהן מתקבלו' בפנים נדבה לשמן לאחר שהקריבו חטאת' · והמצורע את אשמו: מבש' חטא' מבשר אשם כו' דכל הני נאכלים לכהני' ואינן קריבים לגבי מזבח ורחמנא אמר (ויקרא י"ז) אשר יעלה עולה או זבח · מה עולה שהיא קרבה ע"ג מזבח · אף כל שהיא קרב ע"ג מזבח:מבשר קדשי קדשי'.כבשי עצרת שהם שלמי צבור ויש להם תורת קדשי קדשים היוצק · השמן על המנחה:הבולל · הפותת · הבולל המנחה בשמן ופותתה פתים : המניף כהנים · שמניף את המנחה שטעונה תנופה · ומגישה בחוץ · המנחה שהיא טעונה הגשה בפנים בקרן דרומית מערבית כדכתיב (שם ב') והגישה אל המזבח : המסדר · לחם הפנים על השלחן : פטור · דאמר קרא אשר יעלה עולה או זבח מה העלאה שהוא גמר עבודה · אף כל שהוא גמר עבודה · יצאו אלו שאין אחד מהן גמר עבודה אין חייבין עליו משום זרות · אם עשה זר אחת מכל עבודו' הללו · כגון שבלל · או פתת וכו' · וכן טמא · או מחוסר בגדים · או מי שאינו רחוץ ידים ורגלים · אינו חייב מיתה · אע"פ שנפסל אותו דבר שעבד בו : ד והעבודה

מש' דלא חזי ואדמו וכו' לרווח' דמלת' נקטינן הכי ובלא"ה המ"ל דאימ' מודה וכו' וכדמסיק נמי לקמן:: ח"ב"א כל שאין בו כרת אין בו בל"ת · אין הענין שחייב כרת ומלקות שזה לא יבא לעולם כמו שבארתי בכתובו' (פ"ג) ובב"ק ובמכות·אבל הכוונה שהלאו הזה הוא אזהרה לכרת שאין לוקין עליו הרמב"ם : ג ומצורע ל' רש"י ל"ג במתני' ע"כ · וטעמא דהא בגמ' פרכינן ואמרי' תני כו' כמ"ש הר"ב · ומ"מ נ"ל ליסב גירסת הספר דאמרי' בגמרא דמצורע · קבעוה תנאי למתני במתני' : עולותיהן ושלמיהן בחוץ חייבין · לשון הר"ב שהן מתקבלות בפנים נדבה לשמן · לאחר שהקריבו חטאתם וכו' · בתחלה אני אומר דערוב פירושים כתב הר"ב דמ"ש נדבה לשמן ל' רש"י הוא ולדידיה בקודם שהקריבו מיירי · דהא מתקבלות בפנים לנדבה קאמר וז"ש לאחר שהקריבו וכו' לשון הרמב"ם בפירושו היא · ולכן הקורא אני שיש להגיה בלשון הר"ב שצ"ל א"נ לאחר כו' · ועכשיו אפרש ואומר שז"ש נדבה לשמן דלהכי מדקדק לשמן משום דשלא לשמן אמרי' בגמרא דאפי' אשם נמי הואיל וראוי שלא לשמן בפנים · וכן פסק הרמב"ם בחבורו פי"ח מה' מה"ק·אבל ז"ש לאחר שהקריבו כו' קשיא טובא · דא"כ הלכתא דפשיטא הוא · ומאי אריא עולותיהן ושלמיהן · ובחבורו פי"ח מה' מ"הק כתב אבל אם שחטו עולותיהן בחוץ בתוך ימי הספירה חיי' · שהעולה דורון הוא וכו' · ע"כ · וכן מצאתי בכ"מ וז"ל ואין ראוין להקריבה עד שישלימו ימי הספירה · אבל העולה היא דורון אפי' כשקרבה בתוך ימי הספירה · וכן אם הקריבו שלמים בתוך ימי הנזירות חייב · כי עיקר הכפרה שלא תועיל אלא אחר תשלום הימים הקבועים · הם החטאת והאשם · ע"כ : והקומץ נפלאתי על שלא נשנה הקומץ אצל העבודות של המנחות והפסיק ביניהם במסדר ומטיב וא"א לומר דטעות נפל בספרים שכן הוא ג"כ בברייתא דף קט"ו ע"ב ואף הרמב"ם בפי' הה"ק פי"ט כ' היק כן · ול"ע : אין חייבין עליהם לא משום זרות · כל הנך הקטרות בדבר שדרכן לאכול לאו הקטרה נינהו · וכל הנך עבודות הואיל ויש אחריהן עבודה · אין זר חייב עליהן מיתה כדאמר בפרק · בראשונה במסכת.יומא) עבודת מתנה ולא עבודת סילוק · עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה · רש"י · ושם דף כ"ד מפרש רש"י כיפא דקרא והזר הקרב יומת עבודת מתנה שההוא נותן על המזבח · ולא עבודת סילוק שאתה מסלק וסר מעל המזבח כגון תרומת הדשן · עבודת תמה · עבודה שהיא נגמרת ומתממת את הדבר · ולא שיש אחריה עבודה כגון שחיטה וקבלה והולכה שיש אחריה זריקה · אבל זריקה עבודה אחרונ' שבדם כו' : ולא משום טומאה דאזהרת זרות ושמוש בטומאה מחד קרא נפיק מוינזרו ולא יחללו ובכל הזבחים תניינא דף פ"ז כאי דמחויב אזרות מחייב אשמוש טומאה · רש"י : ולא משום מחוסר בגדים · דאנהו נמי בזמן שאין בגדים עליהן אין כהונתן עליהן וה"ל זרים · הכי נפקא לן בפ"ב דף י"ז · רש"י : ולא משום רחוץ ידים ורגלים · גמר חוקה חוקה ממחוסר בגדים · התם לענין אחולי עבודה ולענין מיתה נמי אנן גמרינן לה מהתם · רש"י :

א פתילה יג'
ב יומא כג ·
ח יי' שם הל' ז
ג שם הלכה ט
ד תיי' שם פי"ש הל' ד
ה שם הלכה ו
ו תיי' פט הה' ביאת מקדש הל' ה
ז שם הלכה י'
ח בכורות ד :

ועבודה בבכורות · משהוקם המשכן · נאסרו הבמות ועבודה בכהני' · קדשי קדשי' נאכלי' לפנים מן הקלעים · קדשים קלים בכל מחנ' ישראל: **ה** באו לגלגל (נמ' הותרו) והותרו הבמו' · קדשי קדשי' נאכלי' לפני' מן הקלעי' · קדשי' קלי' בכל מקו': **ו** באו לשילה נאסרו הבמות · לא היה שם תקרה אלא בית של אבני' מלמטן · יריעו' מלמעלן · והיא היתה מנוחה · קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים · קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה: **ז** באו לנוב ולגבעון הותרו הבמות · קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים · קדשים קלים בכל ערי ישראל: **ח** [א] באו לירושלים · נאסרו הבמות · ולא היה להם עוד היתר · והיא היתה נחלה · קדשי

ד והעבודה בבכורות · דכתיב (שמות כ"ד) וישלח את נערי בני ישראל · אלו הבכורות שהעבודה בהם: משהוקם המשכן נאסרו הבמות · דכתיב (ויקרא י"ז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו · מכלל דבאהל מועד תלי איסורא · ודוקא לישראל נאסרו הבמות · אבל עכו"ם מותרים להקריב שלמים בכל מקום · ואפי' בזמן הזה · ואסור לישראל להיות שלוחם להקריב ולא לסייעם · אבל להורות להם סדר הקרבה שרי · **ה** באו לגלגל · ולא היה שם בית אלא יריעות המשכן של מדבר: הותרו הבמות · דרחמנא אמר אשר ישחט וכו' · ואל פתח אהל מועד לא הביאו · פרט לגלגל שלא היה שם מחנה שכבר בטלו המחנות והתחילו להיות נפוצים בכל הארץ · ומהאי טעמא נמי קדשים קלים נאכלין בכל מקום שהרי לא היה שם מחנה כמו שהיה במדבר: **ו** באו לשילה נאסרו הבמות · דכתיב (דברים י"ב) כי לא באתם עד עתה אל המנוחה · מכלל דכשיבואו אל המנוחה הבמות אסורות · ומנוחה זו שילה שהיתה שם מנוחה שלא היו נוסעי' ממקום למקום כמו במדב': בית של אבנים מלמטה ויריעות מלמעלה דכתי' (שמואל א' א') ותביאהו בית ה' שילה · אלמא בית היה · וכתיב (תהלים ע"ח) ויטוש משכן שילה · אלמא של יריעות היה מלמד שלא היה שם תקרה אלא בית של אבנים מלמטה ויריעות מלמעלה · ומעש' שני בכל הרואה · ולעיל לא תני מעשר שני · לפי שכל י"ד שנה שהיו בגלגל לא נתחייבו במעשרות עד שכבשו וחלקו · ובכל הרואה היינו בכל מקום שרואין משם שילה דאמר קרא (דברי' י"ב) השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה · בכל מקום אשר תראה · אי אתה מעלה אבל אתה אוכל בכל מקום שאתה רואה: **ז** באו לנוב ולגבעון · כשחרבה שילה לסוף שלש מאות ושבעים חסר אחת שהיה המשכן שם · ונלקח הארון בימי עלי · באו לנוב · וחרבה נוב בימי שאול · ובאו לגבעון · וכל ימי נוב וגבעון היו נ"ז שנה · וכל זמן זה היו הבמות מותרות · דרחמנא אמר באיסור הבמות כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה · מנוחה · זו שילה · נחלה זו ירושלים · ולמה חלקן הכתוב אלא כדי ליתן היתר לבמות · בין זו לזו: קדשים קלים בכל ערי ישראל · והוא הדין למעשר שני שהרי הקישן הכתוב · דכתיב (שם) לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' · וכל נדריך אשר תדור · בזמן שקדשים קלים טעונים הבאת מקום · אף מעשר שני טעון הבאת מקום · בזמן שקדשים קלים בכל ערי ישראל אף מעשר שני בכל ערי ישראל: **ח** והיא היתה נחלה · האמורה בתורה כי לא באתם עד עתה אל המנוחה · ואל

ה באו לגלגל · וימי הגלגל י"ד שנה שכבשו וחלקו · כ"כ הר"ב במתני' דלקמן · ומפורש בגמ' מדאמר כלב (יהושע י"ד ז') בן מ' שנה אנכי בשלוח משה וגו' ועתה החיה ה' אותי כאשר דבר זה מ"ה שנה · ושלוח מרגלים היתה בשניה ליציאת מצרים הרי שבע שכבשו · ומדשבע שכבשו שבע נמי שחלקו (סברא בעלמא היא רש"י) ואבעית אימא דלא מסכתא לה י"ד שנה אחרי אשר הוכתה העיר דיחזקאל ואין להאריך בזה: **ו** באו לשילה נאסרו הבמות · כתב הר"ב דכתיב כי לא באתם וגו' כלו' כשתעברו את הירדן לא תקריבו בבמות ככל אשר אנחנו עושים פה היום שאנו מקריבין במשכן חטאות ואשמות ולא איש כל הישר בעיניו תעשה · דהיינו נדרים ונדבות · כי בעוד שתכבשו ותחלקו לא באתם עד עתה אל המנוחה · ועברת את הירדן וישבתם בארץ · היינו לאחר ירושה וישיבה והיה המקום וגו' השמר לך וגו' · היינו איסור במות · רש"י · וימי שילה שס"ט · כ"כ הר"ב במשנה דלקמן · שהרי בנין הבית נאמר במלכי' א' ו' שהיה ת"פ שנה ליציאת מצרים לא מהן מ' שבמדבר' וי"ד שכבשו וחלקו · ונ"ז שבנוב ובגבעון כמ"ש הר"ב במשנה דלקמן שהן קי"א שנים · נשארו שס"ט לשילה: ויריעות מלמעלן · פי' הר"ב שלא היה שם תקרה (של) גג של נסרים · רש"י: **ז** באו לנוב ולגבעון · כמו שנא' (שמואל א' כ"א) אין לחם חול וגו' כי אם לחם קדש אשר לפני ה' · אלמא שלחן ומזבח התם הוה · וחרבה נוב בימי שאול · באו לגבעון · כדכתיב במלכי' (א' ג') כי היא הבמה הגדולה · רש"י · ומ"ש הר"ב שימי נוב וגבעון היו נ"ז שנה · דכתיב (שמו' א' ז') ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וגו' ויהיו כ' שנה · והן משחרבה שילה שנשבה הארון והוחזר לקרית יערים · ואז לקחו דוד מקרית יערים אחרי שמלך בחברון ז' שנים ומלך אח"כ בירושלים ל"ג שנים כמפורש הכל בכתוב · הרי נ"ג שנה · ושלמה מלך ד' שנה כשבנה הבית ככתוב במלכים א' ו' · הרי נ"ז שנה: בכל ערי ישרא' · דהא בכל מקום שהוא שם עושה במה ומקריב · רש"י · וכתב הרמב"ם ולא נאמר בזמן הגלגל בכל ערי ישראל · לפי שלא היו לישראל עדין ערים ברשותן אבל היו עסוקין בכבושן · ע"כ: **ח** והיא היתה נחלה · שנתקיימה קדושתה ועמידתה לעול' ועליה אמר הנביא (תהלים צ"ד) ונחלתו לא יעזוב · לפי שאמר בתחלת דבריו שהשם בחר בירושלים לשכינתו ובחר לישראל לסגולתו · אחר כך אמר שהקב"ה ישמור העם הזה אשר בחר בו במקום ההוא אשר בחר בו · שנאמר (שם קל"ב) כי בחר ה' בציון וגו' · הרמב"ם · והאמרינן נמי בסוגיא דירושלים אקרי נחלה שהיא נחלה עולמית · אבל דברייתא בגמרא מייתי לה מדכתי' (ירמי' יב) היתה לי נחלתי כאריה ביער · ואמר (שם) העיט

[א] פ"ו מה' יד · פיי' ת"א הה' בית הבחירה הל' ב'

רל"א

א קדשי קדשים נאכלים לפנים מ ן ה ק'ל'ע' · ב קדשי' קלי' ומעשר שני לפני' מ הח מ'ה :

ט כל הקדשים שהקדישן בשעת איסור במות · והקריבן בשעת איסור במות בחוץ הרי א' בעשה ולא תעשה · וחייבין עליהן כרת · הקדישן בשעת היתר במות · והקריבן בשע' איסו' במות · הרי א' בעש' ולא תעש' · ואין חייבין עליהן כרת · הקדישן בשעת איסור במות · והקריבן בשעת היתר במות · הרי א' בעשה · ואין בהם לא תעשה : י א' קדשים קרבין במשכן · קדשים שהוקדשו למשכן · קרבנות הצבור קרבין במשכן · וקרבנו' היחי' בבמה · קרבנו' היחי' שהוקדשו למשכן · יקרבו במשכן · ואם הקריבן בבמה פטור · מה בין במת יחיד לבמת צבור · סמיכ' ושחיט' צפון · ומתן סביב · ותנופה · והגשה · ר' יהוד' אומ' אין מנחה בבמה · וכיהון ובגדי שרת · וכלי שרת · וריח ניחוח · ומחיצ' בדמי' · ורחיצ' ידים ורגלים · אבל

נ"י כנח ידיים

אל הנחלה · דמשמע משתבאו אל הנחלה · יאסרו הבמות : ט הרי אלו בעשה · דשמה תביאו את עולותיכם · דמשמע אבל לא בבמה · ולאו הבא מכלל עשה · עשה · אי נמי עשה והביאום לה' · ולא תעשה דהשמר לך פן תעלה עולותיך · וכל מקום שנאמר השמר · פן · ואל · אינו אלא לא תעשה · ואין חייבין עליהם כרת · כיון שהקדישם בשעת היתר הבמות שאין המקריב בחוץ חייב כרת · אלא על קרבן שאם הקריבו בחוץ בשעת שקדשו היה חייב להביאו למדבר · דבכרת דשחוטי חוץ כתיב (ויקרא י"ז) חקת עולם תהיה זאת להם זאת להם ואין אחרת להם : הקדישן בשעת איסור הבמות · מההוא שעתא קרינן בהו והביאום לה' · וכיון שהמתין עד שלא יכול לקיימו · נתבטל העשה על ידו · אבל לאו וכרת ליכא · דאזהרה ועונש בשעת הקרבה כתיבי · והרי הותרו הבמות : י ואלו קדשים קרבים במשכן · כגון בזמן הגלגל · ונוב וגבעון · שהיה שם משכן · והיו הבמות מותרות · אלו קדשים צריכין להקריבן במשכן ולא בבמה : קדשים שסתמן הוקדשו למשכן ומאי ניהו קרבנות צבור : קרבנות יחיד · סתמן לבמה : קרבנות יחיד שהוקדשו למשכן · שפירש בשעת הקדשן ע"מ להקריבן למשכן : ואם הקריבן בבמה פטור · מאזהרה ומעונש שהרי הותרו הבמות ומיהו אסור לשנות דכתיב (דברים כ"ג) מוצא שפתיך תשמור ועשית : במת צבור · גלגל ונוב וגבעון : סמיכה · דכתיב לפני ה' וסמך שאין סמיכה בבמה : שחיטת צפון · דכתיב (ויקרא א) צפונה לפני ה' ואין צפון בבמה : ומתן סביב · שתי מתנות שהן ארבע דכתיב בהו (שמות כ"ט) את הדם על המזבח סביב ולא בבמה : תנופה · דכתיב תנופה לפני ה' ואין תנופה בבמה : והגשה · דכתיב (ויקרא ב) והגישה אל המזבח ואין הגשה בבמה : אין מנחה בבמה · דזבחים אמר קרא בבמה ולא מנחות : כיהון · דכתיב (שם י"ד) וזרק הכהן את הדם על המזבח · מזבח צריך כהן ואין במה צריכה כהן : ובגדי שרת · דכיון דא"צ כהן אין כאן מקום לבגדי שרת דבבגדי שרת כתיב (שם ו') ולבשם הכהן וכלי שרת · דבכלי שרת כתיב (שמות כ"ח) לשרת בקדש ולא בבמה : וריח ניחוח · אברים שצלאן והעלן אין בהן משום ריח ניחוח ודוקא במזבח דכתיב ריח ניחוח לה' אבל בבמה אפילו צלאן והעלן אין בכך כלום : ומחיצת דמים · חוט הסקרא להבדיל בין דמים התחתונים לדמים העליונים · ואין הסקרא בבמה דכתיב (שם כ"ו) היתה הרשת עד חצי המזבח ולא בבמה : רחוץ ידים ורגלים · דכתיב (שם ל) בבואם אל אהל מועד ירחצו מים · ולא בבמה :

צבוע נחלתי לי · לפנים מן הקלעים · לפנים לכתלי העזרה · הרמב"ם · ועיין בפירוש הר"ב משנה ג' פרק ה' : לפנים מן החומה · של ירושלים · שהיא במקום מחנה ישראל שבמדבר · כדכתיב (דברים י"ד) ואכלת שם לפני ה' אלהיך : רש"י :

ט ואין חייבים עליהם כרת · פי' הר"ב דומיא דמדבר וכ"כ הרמב"ם · וכלומר דעקר פרשת שחוטי חוץ על אותן שבמדבר נאמרה · ומ"ש הר"ב דבכרת דשחוטי חוץ כתיב כו' זאת להם כו' ה"פ · דבברייתא בר"פ השוחט והמעלה מפרשינן לכל הענין של אותה פרשה בתחלתה עד פסוק ולא יזבחו וגו' שיענש כרת על השוחט בחוץ והמעלה בחוץ מדבר בקדשים שהקדישן בשעת איסור במות והקריבן בשעת איסור במות · דהיינו משהוקם המשכן · ומפסוק ולא יזבחו ולהלן מדבר בקדשים שהקדישן בשעת היתר במות · והקריבן בשעת איסור במות · וכדכתיב (ויקרא י"ז) אשר הם זובחים על פני השדה · והכי משמע אשר הם זובחים שהיו עומדים לישחט בבמה · אם הקריבם בשעת איסור במות · כאלו הקריב על פני השדה · ושם נאמר והביאום לה' מצות עשה · ולא יזבחו עוד · מצות לא תעשה · יכול יהא ענוש כרת · ת"ל זאת להם וכו' זאת להם עונש עשה ולא תעשה · ולא אחרת להם · כרת :

י סמיכה ושחיטה כו' · עיין מ"ש במגילה פרק קמא משנה י' : רבי יהודה אומר אין מנחה בבמה · כתב הר"ב דזבחים אמר קרא כו' · גמרא · פירש רש"י וזבחו זבחי שלמים לה' אותם (שם) · ואוקימנא להאי קרא בקדשים שהקדישן בשעת היתר במות · וכתיב אותם מיעוטא · אלמא זבחים הוא דהוו נהיגי בהו · ולא עופות (דבגמרא ממעט נמי עופות) ומנחות · ע"כ וכתבו התוספות דמנחה לא הוה דומיא דאיכך דמאן דאית ליה אין מנחה בבמה · היינו דלא קרבה כלל ואפילו בבמה גדולה · מ"כ · וש"מ דכיון דלאו דברי ר"י כן · ול"ת ואמאי כדרו רבי ביניהו · וי"ל דשייך לגבי הגשה שהיא במנחה · והיינו נמי דנקט מנחה ולא עופות · אף על גב דאית ליה נמי הכי · כדאיתא בגמרא · כ"ל : וריח ניחוח · פירש הר"ב אברים שצלאן כו' ודוקא כו' · דהכי איתא לעיל במשנה דספ"ד ומריח לחוד ילפינן לה התם כמ"ש שם הר"ב · וניחוח מפקינן התם למלתא אחריתא · ואם כן לא נקט הכא אלא בשגרת לישנא ודומיא דריש פרק ג' דברכות :

הזמן

א זיי"פ"ו מה' בית הבחירה הל' יא וע"י חה"ס עם"ק ה"ג וע"א פס הל' ה'
ב תיי"פ"ו מפס' בית הבחירה הל' טו ופ"ו פס הל' יד ופ"י חה' מעה"ק הל' ם'

הזמן יליף בברייי' בגמ' מזאת תורת זבח השלמים לעשות זמן בבמה קטנה כזמן במה גדולה : והנותר נמי מפגול יליף מג"ש דעון עון · רש"י : והטמא פי' הר"ב שאין טמא מקריב · וכ"פ הרמב"ם ותמיהני למה לא פירשו כמו בכ"מ דמתניין פיגול נות' טמא דטמא לענין אכילה · וכן פירש"י אכל וטמא כתי' בההיא פרשת' (דזאת תורת זבח שלמים) כתיב והנפש אשר תאכל וגו' עד כאן · והרמב"ם סיים על פירושו שכן פירש הגמרא · ולא נמצא כן בגמרא שבידינו :

אבל הזמן · והנותר · והטמא · שוים בזה ובזה : סליק מסכת זבחים

הזמן · אם חשב על הקרבן לאכלו חוץ לזמנו : והטמא · אע"פ שזר כשר להקריב בבמה · אין טמא מקריב בבמה :

נשלמה מסכת זבחים

מסכת מנחות

עיין בפתיחה למס' זבחים

נשלמה מסכת זבחים

מסכת מנחות

אבא מי"ע פ"ח פס' פכ"א הל' ג נ ו · ד מי"פם פ"ח הלכ"ח ח יוד · שמים כר : שי' פו פה' צילמת מקדם פל' ים

מסכת מנחות

פ"א כל [א] המנחות שנקמצו · שלא לשמן כשרות · אא שלא עלו לבעלים משו' חובה חוץ ממנח' חוטא ומנחת קנאו' · [ב] מנחת חוטא ומנחת קנאות שקמצן שלא לשמן נתן בכלי והילך והקטיר שלא לשמן · או לשמן ושלא לשמן · או שלא לשמן ולשמן · פסולות · כיצד לשמן ושלא לשמן · לשם מנחת חוטא ולשם מנחת נדבה · או שלא לשמן ולשמן · לשם מנחת נדב' ולשם מנחת חוטא : ב [ג] אחת מנחת חוטא ואחת כל המנחו' שקמצן זר · אונן · טבול יום · מחוסר בגדים · מחוסר כפורים · שלא רחוץ ידים ורגלים · ערל · טמא · יושב · עומד על גבי כלים · ע"ג בהמה · ע"ג רגלי חברו · פסול · [ה] קמץ בשמאל · פסול ·

בן

פ"א שנקמצו עבודה קמייתא נקט וה"ה נתינה בכלי והולכה והקטרה כדקתני סיפא · תו' :
שלא לשמן · פירש הר"ב כגון שהתנדב מנח' מרחשת והביא' וקמצה הכהן לשם מחבת · דהיינו שינוי קודש כדמפרש בסיפ' לשם מנחת חוטא כו' וה"ה שינוי בעלים · תו' ועיין בפי' הר"ב דריש זבחים : אלא שלא עלו לבעלים משום חובה · כתב הר"ב ה"מ לתתני ולא עלו כו' · לאשמועינן דאסור לשנויי בה · גמרא · אב"א סברא משום דמשני בה כל הני ליפשי וליזל · אב"א קרא ועשית כאשר נדרת לה' נדב' · נדבה נדר הוא כו' אלא כו' ואם לאו · יהא נדבה (כדפירש הר"ב בריש זבחים) ונדבה מי שרי לשנויי בה פירש"י והכתיב (ויק' א ג') ואם זבח שלמים קרבנו שתהא זביחה לשם שלמים ועיין מ"ש בריש זבחים : חוץ ממנחת חוטא ומנחות קנאות · כתב הר"ב ומנח' עומר כו' פסולה כו' הואיל ובאה להתיר חדש כו' · הרמב"ם בפירושו ותימא דרב הוא ולדידיה אף אשם נזיר ואשם מצורע הואיל ובאו להכשיר ולא הכשירו כדאי' בגמ' ד' ויש לתמוה דלא כתבו בזבחים נ"כ הא דאשם נזיר ואשם מצורע · מאי אמרת דהא אתותב כהו א"כ בעומר נמי אתותב דבחד מהתא נחתו וכן ראיתי בפ"ט מה' פסולי המוקדשין דלא כתב להא דהעומר וכן בפ"ז מה' תמידין לא פסל לעומר שקמץ שלא לשמו : שקמצן שלא לשמן כו' · כ' הר"ב חשב באחת וכו' · עיין לעיל שהעתקתי בספ"ג דב"מ : והלך עיין בפ"ק דזבחי' מסכ' ד' : והקטיר במקום זריקה ע' בפי' הר"ב במשנ' א' פ"ק דזבחים או שלא לשמן ולשמן כתב הר"ב דלא תימא לשמן ושלא לשמן כו' · עיין במשנה ב' פ"ה דפסחים : ב אחת מנחת חוטא ואחת כל המנחות · ומשום דר"ש אמר טעמא דלא בעי מנחת חוטא לבונה ושמן שלא יהא קרבנו מהודר סד"א כי קתני לה פסולין נמי תתכשר · קמ"ל גמרא : קמץ בשמאל פסל · דאמר קרא (שם ט) ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנו · כף זה איני יודע מהו כשהוא אומר (שם יד) ויצק על כף הכהן השמאלית כאן שמאלית הא כל מקום שנאמר כף אינו אלא

ימין

פ"א כל המנחות שנקמצו שלא לשמן · כגון שהתנדב מנחת מרחשת והביאה וקמצה הכהן לשם מחבת : כשרות · ומקטיר הקומץ ושיריה נאכלי' שקמיצת המנחה במקום שחיטת הקרבן עומדת וכשם שכל הזבחים שנשחטו שלא לשמן כשרים כדילפי' מקרא בריש מס' זבחי' הכי נמי כל המנחו' שנקמצו שלא לשמן כשרות : אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה · הוה מצי למתני ולא עלו לבעלי' לשם חוב' והא דקתני אלא · דמשמע דכל דיכה כמנחו' כשרות בלא דבר זה · לאשמועי' דאסור לשנויי בה שינוי אחר קודם שעבר וקמצ' שלא לשמה · אסור לתת הקומץ בכלי שרת שלא לשמה : שלא עלו לבעלים לשם חובתו · ולא יצא ידי נדרו וצריך להביא מנחה אחרת לשם מרחש' : חוץ ממנחת חוטא · כגון מנחה הבאה על טומאת מקדש וקדשיו אם לא תשיג ידו לשתי תורים : ומנחת קנאות · של סוטה שאם קמצן שלא לשמן כגון לשם נדבה או נתן בכלי שרת ואת הקומץ שלא לשמו או הלך או הקטיר שלא לשמו או חישב באחת מן העבודות הללו הריני עושה לשמן ושלא לשמן או מנחות פסולות ואין שיריהן נאכלים וטעמא ה"א משו' דמנחת חוטא חטאת קרייה רחמנא ובחטאת כתיב ושחט אות' לחטאת ולקח מדם החטאת שתהא שחיטה ולקיחה דהיינו קבלת הדם לשם חטאת ומנחת קנאות הואיל וכתוב בה עון דכתיב מנחת זכרון מזכרת עון כחטאת שויה רבנן · ומנחת העומר אע"ג דלאו מנחת חוטא היא ולאו מנח' קנאו' היא קמצה שלא לשמה פסולה מהקטיר ואין שיריה נאכלים הואיל ובאה להתיר החדש ולא התירה · וכל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרו' דתנן במתני' ודוקא במנחו' שאין להם זמן קבוע איירי ולא במנח' העומר שקבוע לה זמן · או שלא לשמן ולשמן · דלא תימא לשמן ושלא לשמן הוא דפסול דתפו' ל' אחרון אבל שלא לשמן ולשמן כשרו' · קמ"ל : ב זר ואונן טבול יום כו' · כלהו מפורשים בפ"ב דזבחי' ומוכחינן להו מקראי דעבודתן פסול' : ערל · כהן שמתו אחיו מחמ' מילה : יושב · דבעינן לעמוד לשרת : ע"ג כלים כו' דבעינן שלא יהא

דבר

בן בתירא אומר יחזיר ויחזור ויקמוץ בימין · [א]קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קורט של לבונ' פסול · מפני שאמרו הקומץ היתר והחסר פסול · איזהו היתר [ב]שקמצו מבורץ · וחסר שקמצו בראשי אצבעותיו · [ג]כיצד הוא עושה · פושט את אצבעותיו על פס ידו : ג ריבה שמנה וחסר

א סוטה יד :
תוי' פי"א פסו'
פה"מ הל' ב
ב מי' פי"ב
מה' מעשה
הל' יג
ג יא

דבר חוצץ בינו ובין הרצפה : בן בתירא אומר יחזיר · הקומץ לתוך המנחה ויחזור ויקמוץ בימין · וה"ה לכל הנך פסולים דחשיב במתניתין ס"ל לבן בתירא שאם עבר אחד מהן וקמץ יחזיר הקומץ למקומו ויחזור כהן כשר ויקמוץ · ואין הלכה כבן בתירא : עלה בידו צרור · נמצא קומץ חסר מקום הצרור או גרגיר מלח או קורט של לבונה דקודם קמיצה בורר כל הלבונה · לצד א' וקומץ ואח"כ מלקט אותה ומעלה עם הקומץ ושורפה הכל ואם נזדמן בתוך הקומץ גרגיר מלח או קורט של לבונה הרי הקומץ חסר כדי מקום הקורט : מבורץ · מלא וגדוש : שקמצו בראשי אצבעותיו · שלא פשטן על כל פס ידו : פושט את אצבעותיו על פס ידו · ומכנים כדי אצבעותיו בקמח ומכנים הקמח לתוך ידו ומוחק באצבע קטנה שלא יצא הקמח חוץ לקמיצה ומוחק בגודל שלא יצא הקמח חוץ לאצבע · וזה היה צריך לעשות במנחה מחבת ומרחשת דמעשיהן אפויין ולאחר אפייה פותתן וקומץ ואי אפש' לפותתן דקות כל כך שלא יהיו יוצאות חוץ לקומץ הלכך מוחק בגודל מלמעלה ובאצבע קטנה מלמטה · וזו היתה מעבודות קשות שבמקדש דבקושי גדול יכול להשוות שלא יהא לא חסר ולא יתר · ורמב"ם כתב שנדחו דברי האומר שזו עבודה קשה שבמקדש והוא מפרש וקומץ כדקמצי אנשי האומר בגמר' ד' י"א דהיינו שממלא כפו ממנה כדרך שבני אדם ממלאים ידיה' ממה שלוקחים בידם · ואני אומר שאין פירוש כדקמצי אנשי אלא שמכנים כדי אצבעותיו בקמח ומכנים הקמח בצדי אצבעותיו לתוך ידו אבל אינו נוטל קמח אלא מלא שלש אצבעותיו על פס ידו ולא יותר · וכדי שלא יהא מבורץ ומבצבץ ויוצא מוחק מלמטה באצבע קטנה ולמעלה בגודל · ולא נדחו כלל דברי האומר שזו עבודה קשה מעבודו' קשות שבמקדש ושפת הגמר' כדברי · וכן פירשוה כל רבותי : ג ריבה שמנה · ששיעור השמן לוג לכל עשרון ואם ריבה שנתן שני לוגין או יותר לעשרון דחזו לשתי מנחות · פסול : חסר

ימין · ולגופיה לא איצטריך : שמאלית אחריתא כתיב כו' · גמרא : **בן** בתירא אומר יחזיר ויחזור ויקמוץ בימין · כתב הר"ב וה"ה לכל הנך פסולין כו' · גמרא · וכתבו התו' דיש לתמוה דלא עריב (פסול) שמאל בהדי פסולי דלעיל וי"ל משום דס"ד דשמאל כיון דאית ליה הכשרה ביה"כ (כדתנן ביומא רפ"ה ועיין מ"ש שם) (קבעה) עבודה · ולא תועיל בה חזרה · ע"כ : **קמץ** ועלה בידו צרור · וא"ת מאי איריא עלה אפילו נשאר בשיריים נמי · דה"ל מנחה שחסרה קודם קמיצה ופסולה (כדתנן במשנה ה' פ"ג העשרון מיעוטו מעכב את רובו) וי"ל שאין רגילים לצמצם העשרון · שלא יהא בו מעט יותר · וא"ת ולר"י בן בתירא נימא ליחזור ויקמוץ ושמא סתם לן תנא דלא כוותיה א"נ יש לחלק בין קמיצה פסולה לקמיצה הנעשית מפסולין תו' אבל הר"ב כתב דאה"נ דלבן בתירא כולן שוים : **צרור** או גרגיר של מלח או קורט של לבונה · כל הני למה לי צריכא דאי תנא צרור משום דלאו בת הקרבה היא אבל מלח דבת הקרבה היא (דלאחר שהיה הקומץ על המזבח היה מולחו דהא אמר בפ"ג דף כ' יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח ת"ל (ויקרא ב') על כל קרבנך · קרבן טעון מלח ואין כל המנחה טעונה מלח רש"י) אימא תתכשר ואי תנא מלח דלא אקבע בהדי מנחה מעיקרא שאינו מולח אלא הקומץ בלבד אבל לבונה דאיקבע בהדי מנחה מעיקר' אימא תתכשר קמ"ל · גמרא דף י · וכתב רש"י ואי קשיא ולאשמועי' לבונה וכ"ש צרור ומלח · תריץ אי תנא לבונה ברישא ה"א דלא מבעי ליה למתני צרור ומלח אלא הואיל ונקט צרור ברישא תנא מלח ולבונה : **או** גרגיר מלח · אין להביא מזה ראייה שמשליך המלח על כל המנחה שהרי כבר נתבאר בברייתא דף כ' שאין משליכי' המלח אלא על הקומץ אלא דומיא דצרור ר"ל שאם נזדמן ונתערב עם הסול' שום דבר מזה ויעלה בידו הרמב"ם בכ"מ : **מפני** שאמרו הקומץ היתר כו' · ותיפוק ליה משום חציצה פירש"י דחוצץ בין ידו לקמח וחציצה פוסל א"נ חוצץ בין קמח לקמח כגון באמצע הקומץ והולך את הקומץ ונראה כשני חלאי קומצין אמר רבי ירמיה מן הצד · פרש"י למעלה אצל גודל או ל־מטה אצל קמיצ' דליכ' חליל דהיינו מן הצד דלאחר שקמץ הופך גב ידו למטה כדי שלא יפול מן הקומץ כלום והוי גודל וקמיצה מן הצד · והשתא ליכא חצילה שאצל הקמח מוטל הצרור · אבל חסרון איכא : **והחסר** עיין משנה ה' פ"ג : **מבורץ** פירש הר"ב מלא וגדוש · וז"ל הרמב"ם וכירון גדישת המדה וכם אותו התוספת שמוסיפין בגדישה בירולין ע"כ · ובערוך פירשו מלשון רילה שהוא יוצא ורץ לחוץ : **וחסר** שקמצו בראשי אצבעותיו · אגב דמפרש יתר חוזר ומפרש חסר · כיוצא בו אף על גב דצרור וגרגיר וקורט משום חסר הוא · תוס' : **פושט** את אצבעותיו על פס ידו · לשון הר"ב מכנים כדי אצבעותיו בקמח וכו' · וז"ל רש"י מכנים כדי אצבעותיו ודוחק בקמח והקמח נכנס בתוך ידו ע"כ ולא שיכנים ראשי אצבעותיו בקמח · ופס ידו כלפי קמח וקומץ וא"כ שנותן גב ידו על הקמח והולך ידו עד שנכנס הקמח דרך צדו לתוך ידו דכל הני אבעיא לן בגמרא ועלו בתיקו · ומ"ש הר"ב וזה היה צריך לעשו' במנחת מחבת ומרחש' הכי איתא בברייתא ד' י"א וכתמא דמלתא ה"ה מאפה תנור ועיין רפ"ו ומ"ש שם ואף על גב דשלשתן נקמצום לאחר אפייה נקט הר"ב וכן בפרש"י ותוס' לתוך קמח' דהואיל ופותת שייך לקורא' קמח ועוד דמסכת נקמצות קמח אותן שאין בהן שמן · מנחת חוטא וקנאות : **ג ריבה** שמנה · פי' הר"ב שנתן שני לוגין או יותר דחזו לב' מנחות פסול · דמאי איריא דתני ריבה שמנה לתני ריבה לה שמן אלא הא קמ"ל דאע"ב דהפריש לה שני לוגין ולא אמרינן הואיל והאי חזי ליה והאי חזי ליה לא ליפסיל גמרא ולשיטת רש"י כ"ש כשריבה פחות מב' לוגין · אבל שיטת הרמב"ם בפי"א מהלכות פסולי המוקדשין דלא פסל אלא דווקא בשריבה שני לוגין · דומיא דשני קומצים בלבונה

וחס׳שמנ׳ חסר לבונת׳ · פסולה · [א]הקומ׳ את המנח׳ לאכול שירי׳ בחו׳ או כזי׳ משירי׳ בחו״ץ · להקטי׳ קומצ׳ בחו׳ או כזי׳ מקומצה בחו׳ · או להקטי׳ לבונת׳ בחו׳ · פסו׳ ואין בו כר׳ · [ב]לאכ׳ שירי׳ למח׳ או כזי׳ משיריה למחר להקטי׳ קומצה למחר · או כזית מקומצה למח׳ · או להקטי׳ לבונת׳ למח׳ פגו׳ וחייבי׳ עליו כרת · [ג]זה הכלל כל הקומ׳ והנותן בכלי והמהלך · (ס״א והמולך) והמקטי׳ לאכו׳ דב׳ ש׳דרכו לאכו׳ ולהקטי׳ דבר שדרכו להקטי׳ · חוץ למקומו פסו׳ ואין בו כרת · חוץ לזמנו פגו׳ וחייבי׳ עליו כרת · ובלב׳ שיקרי׳ המתי׳ כמצותו · כיצ׳ קרב [ד]המתי׳ כמצותו · קמץ בשתיק׳ · ונתן בכלי והלך והקטי׳ חו׳ לזמנו · או ש קמ׳ חו״ץ לזמנו ונתן בכלי והלך והקטיר בשתיקה · או שקמץ ונתן בכלי והלך והקטיר חוץ לזמנו · זה הוא שקרב המתיר כמצותו : ד [ה]כיצד לא קרב המתיר כמצותו · קמץ חוץ למקומו ונתן בכלי והלך והקטיר חוץ לזמנו · או שקמץ חוץ לזמנו ונתן בכלי והלך והקטיר חוץ למקומו · או שקמץ ונתן בכלי והלך והקטיר חוץ למקומו · [ו]מנחת חוטא ומנחת קנאות שקמצן שלא לשמן · ונתן בכלי והלך והקטיר חוץ לזמנן · או שקמצן חוץ לזמנן ונתן בכלי והלך והקטיר שלא לשמן · או שקמצן ונתן בכלי והלך והקטיר שלא לשמן · זה הוא שלא קרב המתיר כמצותו · [ז]לאכול כזית בחוץ וכזית למחר כזית

דבפחות לא מיפסל וקמ״ל דלא קימא דוקא דיחלין ודחברתה אבל כי אפריש לה לא · ולכאורה נראה שהיא שיטת הר״ב אבל לפירושו למשנה ב׳ פ״ג יש לדקדק בהפך דכשיטת רש״י ס״ל כמו שאכתוב שם בס״ד : וחסר שמנה · כדאמרן לעיל דף ט׳ משנה שאם חיסר כל שהוא פסול · רש״י ועיין במשנה ה פ״ג : חסר לבונתה · כתב הר״ב אבל אם יש בה שני קרטין כו׳ עיין מ״ש בפ״ג משנה ג׳ ומ״ש הר״ב ואלו רבה לבונתה לא קתני דלא פסל אלא כשריבה יותר על שני קומצין דאז ריבה יותר מדאי דשני קומצין לגבי ב׳ קורטין הוה יותר מדאי הרב׳ משא״כ שני לוגין לגבי לוג אחד : הקומץ את המנחה לאכול שירים בחוץ כו׳ הקומץ ונותן בכלי וכו׳ כל׳ עבודות הללו מפגלים במנחה דגמרינן מזבחים בהיקש כדאמר בריש פירקין דאתקש מנחה לחטאת ואשם ומהאי היקשא גמרי׳ מחשבה דפוסלת במנחה נמינה · מה זבח נפגל בד׳ עבודות כו׳ אף מנחה כו׳ רש״י : להקטיר קומצה בחוץ · פירש הר״ב דכתיב ואם אכל יאכל וכו׳ ואינו נפגל ביום השלישי פירשתי בס״ד במשנה ב׳ פ״ב דזבחים : לאכול שיריה למחר · דהיינו חוץ לזמנו דמנחה אינה נאכלת אלא ליום ולילה · דאתקש לחטאת ואשם (דזמנן כך כדתנן בפ״ה דזבחים) רש״י : זה הכלל וכו׳ מכאן ולהלן עד סוף הפר׳ כבר שנינו כיוצ׳ בו לענין זבחי׳ בפ״ב דזבחי׳ וש׳מפו׳ בס״ד ומ״ש הר״ב לא פסל לרבות כ״כ דאפי׳ פסו׳ ליכ׳ ולפו׳ רש״י כמ׳ : ובלבד שיקרי׳ המתי׳ כמצות׳ · פי׳ הר״ב הקומ׳ וה״ה לכולה׳ כמ״ש בזבחי׳ פ״ב משנ׳ ג׳ : כיצד קרב המתי׳ כמצותו כו׳ עמ״ש בזבחי׳ ספ״ו : ונתן בכלי וכו׳ כתב הר״ב שהשלש׳ עבודו׳ כו׳ כלומר באחת משלשת כו׳ וכן לשונו בהדיא במשנה דלקמן :

פרק ב

חסר שמנ׳ · פחות מלוג שיין לעשרון סולי׳ : חסר לבונת׳ שלא נתן בה אלא קורט א׳ של לבונ׳ אבל אם יש בה ב׳ קרטין כשר׳ דכתי׳ (ויקרא ו׳) את כל הלבונ׳ אשר על המנח׳ כל משמ׳ אפי׳ קורט א׳ דכל משמ׳ כ״ד כדכתי׳ (מלכי׳ ב׳ ד׳) אין לשפחתך כל בבי׳ את לרבו׳ עוד קור׳ אחד הרי שנים ואלו רבה לבונתה לא קתני דלא פסל אלא כשרבה יותר על שני קומצים דאז רבה יותר מדאי : לאכול שיריה בחוץ · חוץ לעזרה : או להקטיר קומצה בחוץ · דמחשבה פוסלת בין שחשב על אכילת אדם בין שחשב על אכילת מזבח דכתיב (ויקרא ז׳) ואם האכל יאכל בשתי אכילות הכתוב מדבר אחת לאכילת אדם ואחת לאכילת מזבח והאי קרא במחשבה מיירי דכתיב (שם) המקריב אותו לא יחשב בשעת הקרבה הוא נפסל ואינו נפגל ביום השלישי אלמא במחשבה מיירי שחשב עליו לאכלו ביום השלישי : פסולה · דמחשבת חוץ למקומו פוסלת בקמיצת המנחה כמו שפוסלת בשחיטת הזבח ומה שפוסל בזבח בשחיטה בקבלת הדם בהולכת דם בזריקת הדם פוסל המנחה בקמיצה בנתינה בכלי שרת בהולכה בהקטרת הקומץ ולבונה · ארבעה כנגד ארבעה · והקומץ והלבונה עצמן חשובים גבי מנחה כמו הדם והאמורי׳ אצל הזבח ושירי מנחה הנאכלים כבשר הזבח הנאכל ובפ״ב דזבחים מפורשים כל הני פסולים והתם ילפינן להו כולהו מקראי : לאכול דבר שדרכו לאכול · כגון שירים : דבר שדרכו להקטי׳ · כגון הקומ׳ אבל אם חשב לאכול הקומ׳ או להקטי׳ השירי׳ חוץ לזמנו לא פסל דבטל׳ דעתו אצל כל אד׳ : ובלב׳ שיקרי׳ המתי׳ · הקומ׳ כהלכתו · כאלו היה כש׳ שלא יהא שם שום פסול אלא הפגו׳ בלבד אבל אם יש בו פסול אחר אינו חשוב יותר פגול ואין בו כרת : קמץ בשתיקה · שלא חשב שום מחשבת פסול בשעת קמיצה ונתן בכלי והלך והקטיר חוץ לזמנו · כלומר שבשלשת עבודות הללו חשב על השירים לאכלן חוץ לזמנן : ד קמץ חוץ למקומו · חשב בשעת קמיצה לאכול השירים חוץ לעזרה : נתן בכלי הלך והקטיר חוץ לזמנו · ובאחד משלש עבודות הללו חשב על השירים לאכלן חוץ לזמנו : מנחת חוטא וקנאות · יש בהן עוד פסול אחר דמוציאן מידי פגול כגון שלא לשמן דאמרינן בריש פרקין דפסולות אם קמצן שלא לשמן ושלשת שאר העבודות חשב עליהן חוץ לזמנן או אפילו הראשון חוץ לזמנה והשאר שלא לשמן הוציאו מידי פגול : או שקמץ או נתן בכלי או הוליך או הקטיר שלא לשמן · כלומר אי זו מאלו שעשה שלא לשמן והשאר על מנת לאכול לשירים חוץ לזמנו לא קרב המתיר כמצותו ואין בשירים כרת : כזית בחוץ וכזית למחר · חשב באחת מן העבודות שתי מחשבות חוץ לזמנו וחוץ למקומו

ועד

א׳ ח׳ : פיי׳ פ״ג
פ״ח הל׳
ופיי׳ הל׳ ח
פיי׳ שם ג י׳
שם ·
יג :
פיי׳ שם
פיי׳ הלכ׳ ח
פיי׳ שם הל׳
ג
זבחים כש :
פיי׳ שם הל׳ ג

רל"צ

ועד השתא אמרינן כו' עבודות שחשב באחת חוץ לזמנו ובאחרת חוץ למקומו · ועכשיו מיירי שחשב בשתיהן בעבודה אחת · ולרבי יהודה אצטריך דלא תימא בשתי עבודות הוא דפליג רבי יהודה דבתר קמייתא אזלינן · אבל בחדא עבודה מודה · קמל"ן : כזית למחר כזית בחוץ · אע"פי שחשב תחלה לחוץ לזמנו הוציאתו בניה מידי כרת : אמר רבי יהודה זה הכלל כו' · רבי יהודה פליג אתנא קמא בין בעבודה אחת · בין בשתי עבודות · ואין הלכה כר' יהודה:

פ"ב **הקומץ** את המנח' : מודה רבי יוסי שהוא פגול · משום דבעי למתנא סיפא להקטיר לבונתה למחר · רבי יוסי אומר פסול · ואין בו כרת · מהו דתימא טעמא דר' יוסי משום דסבר אין מפגלין בחצי מתיר · כלומר שאם חשב לעבוד למחר עבודת חצי מתיר לא פיגל · והך לבונה · חצי מתיר הוא דבין הקטרת קומץ ולבונה מתירים השירים · ואפי' רישא כי חשב בהקטרת קומץ עבודת חצי מתיר היא · ופליג רבי יוסי · קא משמע לן דבהא מודה דטעמא לאו משו"ה הוא · אלא משום דאין מתיר מפגל את המתיר : מה שנה זו מן הזבח שהשוחטו ע"מ להקטיר אמורים למחר פגול : אינה מן המנחה · אינה ממין המנחה כמו הקומץ · ואע"פ שהוא ממתירי המנחה · דקסבר ר' יוסי שאין מתיר מפגל את המתיר · שאין עבודת מתיר זה שהוא קומץ מועלת לפגל מתיר האחר שהיא הלבונה · במחשבה שהוא מחשב על הלבונה בעבודת הקומץ · ורבנן אמרי ליה: כי אמרינן דאין מתיר מפגל את המתיר · היכא דלא אקבע בחד מנא · כגון שני כבשי עצרת דשניהם מתירים את הלחם · ואם שחט א' מהם · על מנת לאכול את חבירו למחר שניהם כשרי' · אבל היכא דאקבעו בחד מנא' כגון קומץ ולבונה ששניהם בכלי א' מועלת מחשב' מתיר זה לפגל מתיר אחר · והלכה כחכמים: ב שחט שני כבשים · של עצרת · דכתיב בהו שני כבשים בני שנה לזבח שלמים · והותן כבשים מתירין ומקדשים לשתי הלחם · שאין הלחם קדוש · אלא בשחיטת שני כבשים · הואיל והוזקקו עמו בתנופה · ושאר כבשים של עצרת דמוספים נינהו : לאכול אחת מן החלות למחר · וזמן אכילת החלות · אינו אלא ליום ולילה · כדין מנחה שנא' בה כחטאת וכאשם :

כזית למחר וכזית בחוץ · כחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר · כחצי זית למחר וכחצי זית בחוץ פסול ואין בו כרת · אמר ר' יהוד' זה הכלל · אם מחשבת הזמן · קדמה למחשבת המקום · פגול · וחייבים עליו כרת · ואם מחשבת המקום קדמ' למחשבת הזמן · פסול ואין בו כרת · וחכ"א [א]זה וזה פסול · ואין בו כרת · [ב]לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית · כש' שאי' אכיל' והקטר' מצטרפין:

פרק ב **הקומץ** [א]את המנחה לאכול שיריה או להקטיר

קומצה למחר · [ב]מודה רבי יוסי בזה שהוא פגול וחייבין עליו כרת · להקטיר לבונתה למחר רבי יוסי אומר [ג]פסול ואין בו כרת · וחכ"א פגול · וחייבין עליו כרת · אמרו לו מה שנה זו מן הזבח · אמר להם שהזבח דמו ובשרו ואמוריו · אחד · ולבונה אינה מן המנחה: **ב** [ד]שחט שני כבשים · לאכול אחת מן החלות למחר · הקטיר

פרק ב **מודה** רבי יוסי בזה שהוא פגול · כתב הר"ב מהו דתימא טעמא דרבי יוסי משום דסבר · אין מפגלין בחצי מתיר כו' · וא"ת היכי מצית אמרת הכי הא בהדיא אמרינן בסיפא דטעמא משום דאין מתיר מפגל מתיר דהא אמר שהזבח דמו וכו' וי"ל דה"א דלדבריהם דרבנן קא"ל להכי · ומ"ש הר"ב · ואפילו רישא כי חשב בהקטרת קומץ עבודת חצי מתיר הוא · קמ"ל · דבהא מודה · וא"ת הא רבנן הן דס"ל בס"פ דאין מפגלין בחצי מתיר · וכן סתמא דמשנה ג' פ"ד דזבחים וא"כ מאי רבותא דאצטריך לאשמועינן דר"י מודה לר"מ וחולק על רבנן ועוד דא"כ חכמים דפליגי הכא אדר"י קאמרי מתיר מפגל את המתיר וא"כ כ"ש דסבירא להו דמפגלין בחצי מתיר וקשיא חכמי' אחכמים ולא עוד אלא שהר"ב והרמב"ם פסקו בין הכא ובין לקמן כחכמי' וקשיא הלכתא אהלכתא וראיתי בפירש"י דף י"ד שכתב דהכא לכ"ע מפגלין בחצי מתיר ואפילו לרבנן דר"מ · ומשום דהכא חשיב בשעת עבודה שלמ' שהיא קמילה דליכא בלבונה · אבל לקמן מיירי דמפגל בהקטרה · דכיון דאיכא נמי הקטרת לבונה · בהא קאמרי דאין מפגלין בחצי מתיר · וכן בשחט אחד מן הכבשים דסיפא · ע"כ · וכן בפירוש המשנה דס"פ מפרש רש"י פיגל בקומץ בהקטרת קומץ ומתנה העתיק שם הר"ב אבל אלו נחת הר"ב לדקדק בכך · דמ"ה מפרש בהקטרה · דלא תקשה אדהכא וא"כ בכאן לא ה"ל לפרש · ואפי' רישא כי חשב בהקטרת קומץ כו' קמ"ל דמודה דמפגלין דהא בהקטרה אמרינן דלרבנן אין מפגלין והדרא קושיין לדוכתה · אלא נ"ל דודאי דהר"ב לא דייק בהכי לחלק בין עבודה לעבודה · ואף הרמב"ם לא מתחלק בכך · שכן במתניתין דס"פ מפר' פיגל בקומץ בשעת הקמילה ואע"ג דלדידיה ליקוט הלבונה נמי עבודה · כיון קמילה : שכך מפורש בדבריו שם · ובחבורו פי"ו מהלכות פה"מ · וא"כ קמילה שייכא נמי בלבונה · דהיינו ליקוט · ומש"ה אין מפגלין בה שהוא חצי מתיר דמ"מ קשיא דלדידיה ה"נ הכא הקומץ חצי עבודה היא ואמאי ס"ל לכ"ע דמפגלין · הלכך נראה בעיני דלהרמב"ם ואף להר"ב הא דאמרן הכא דמודה · היינו לר"מ הוא דמודה · ואע"ג דלאו רבותא הוא קושטא דמלתא מה דס"ל ר"י הוא דקמל"ן · אבל חכמים דר"י ודאי דס"ל דאין מפגלין דלא תקשה אחכמים דלקמן והא דס"ל הכא דמתיר מפגל המתיר לא דכ"ש דמפגלין בחצי מתיר · אלא ס"ל דאין מפגלין · ואפ"ה מפגל המתיר · סלקיתא בסדיא בגמרא ס"פ דף י"ז אמרי חריפי דפומבדיתא הקטרה מפגלא הקטרה ואפי' לרבנן דאמרי אין מפגלין בחצי מתיר ה"מ היכא דחישב ביה בשיריים

אמיי' פי"ו ממו'
פה"מ הל' ג
ב ית: יז:
וזבחים כט:
פי"פ י"ד שם
הלכ' יח
נ"ג ·
ר מיי' שם פי"ג
הל' ט
השם צ"ו הל' ט
י"ג :

ולבונה

הקטיר שני בזיכין · לאכול אחד מן הסדרי' למחר · רבי יוסי אומר [א]אותה החלה · ואותו הסדר שחישב עליו פגול וחייבין עליו כרת · והשני פסול ואין בו כרת · וחכ"א זה וזה פגול וחייבין עליו כרת · [ב]נטמאת אחת מן החלות · או אחד מן הסדרים · רבי יהודה אומר שניהם יצאו לבית השריפה · [ג]שאין קרבן צבור חלוק · וחכ"א [ד]הטמא בטומאתו · והטהור יאכל : ג [ה]התודה מפגלת את הלחם · והלחם אינו מפגל את התודה · כיצד השוחט את התודה · לאכול ממנה למחר · היא והלחם מפוגלין · לאכול מן הלחם למחר · הלחם מפוגל · והתודה אינה מפוגלת · [ו]הכבשים מפגלין את הלחם והלחם אינו מפגל את הכבשים · כיצד השוחט את הכבשים · לאכול מהן למחר · הם והלחם מפוגלין · לאכול מן הלחם למחר · הלחם מפוגל · והכבשים אינן מפוגלין : ד [ז]הזבח מפגל את הנסכין משקדשו בכלי · דברי ר"מ · והנסכין אינן מפגלין את הזבח · כיצד · השוח' את הזבח לאכול ממנו למחר · הוא ונסכיו מפוגלין · להקריב מן הנסכין למח' · הנסכין מפוגלין · והזבח אינו מפוגל : ה פיגל

הקטיר ב' בזיכין · לשתי מערכות של לחם הפנים כדכתיב (ויקרא כ"ד) ושמת אותם שתים מערכות · והיתה על כל מערכת כף אחת שיש בו לבנה · כדכתיב (שם) ונתת על המערכת לבונה זכה ושתי הכפות הללו שבהם נתונה נקראי' שני בזיכים והלבונה נקטרת כדכתיב (שם) והיתה ללחם לאזכר' והלחם נאכל וזמן אכילתו כל אותו שבת שמסירים אותו מהשלחן בלבד · ואם בשעה שהקטיר שני בזיכים של לבונה חשב על אחד מן המערכות של לחם לאכלו למחר · כלומר שלא בזמנו: אותה חלה · של שתי הלחם של עצרת: ואותו הסדר · של לחם הפנים : זה וזה פגול · שכלן נחשבים גוף אחד : נטמאת' אחת מן החלות · דוקא כשנטמאת אחת משתי הלחם קודם זריקת דם הכבשים · או אחד מן הסדרים קודם הקטרת הבזיכים · הוא דאפליגו רבי יהודה ורבנן · אבל אם נטמא לאחר זריקת הדם או לאחר הקטרת הבזיכים דברי הכל הטמא בטומאתו והטהור יאכל : שאין קרבן צבור חלוק · בגמרא מפיק' דלא מקרא ולא מסברא אמרה רבי יהודה' למלתיה · אלא גמ' ערוך בידו · וכך היה מקובל מרבותיו · שאין קרבן צבור חלוק · ואם נפסל חציו נפסל כלו : ג התודה מפגלת את הלחם · שהלחם בא בשביל התודה והוא טפל לה ואין התוד' טפילה ללחם · וכן ב' כבשים של עצרת ב' הלחם הבאים עמהם הם טפלים לכבשי' ואין הכבשי' טפלים ללחם והעיקר מפגל הטפלה ואין הטפלה מפגל העיקר ואי אשמועי' תנא האי דינא בתודה ולא אשמועינן בכבשים של עצרת הוה אמינא התם הוא דכי מפגל לחם לא מפגלא תודה · משום דלא הוזקקו בתנופה עם החלות · אבל כבשים דהוזקקו בתנופה עם החלות · דכתיב (שם כ"ג) והניף הכהן אותם על הלחם · אימא כי מפגל לחם לפגלו נמי כבשים · ואי תנא כבשים הוה אמינא התם כי מפגלי כבשים מפגל לחם · משום דהוזקקו זה עם זה בתנופה · אבל תודה דלא הוזקקו אימא כי מפגל בתודה לא מפגל בחלות צריכא : ד הזבח מפגל את הנסכים · והשותה מהן ענוש כרת : משקדשו בכלי · לאחר ששמו אותם בכלי שרת שהכלי מקדשן קדושת עולם דשוב אין להם פדיון : דר"מ · דרבי מאיר סבר שנסכי' מתפגלים לפי שהדם של הזבח הוא שמכשיר ומתיר אותן למזבח והואיל ויש להן מתיר מתפגלים במחשבה חוץ לזמנו וחכמים פליגי עליה בפרק ב"ש במס' זבחים דף מ"ד ואמרי שהנסכים אין להם מתיר ·

ולבונה במלתא קיימא אבל הכא דחשיב ליה בלבונה · כמה דחישב ליה בכוליה מתיר דמי · ואף על גב דבעיקר הדין דהקטרה מפגלת הקטרה · פליג רב חסדא משמיה דר"ב וס"ל דאין הקטרה מפגלת הקטרה · והרמב"ם פסק כך בפ' הנזכר · לא פליג אלא בהקטרה והקטרה · אבל בקמץ וחישב והקטיר לא פליג · והיינו דהרמב"ם וכן הר"ב אסברא להו במלתייהו דחכמים בקמץ · כך נראה לי : ב בזיכין תרגום כפותיו בזיכוהי. הרמב"ם : לאכול אחד מן הסדרים למחר · כתב הר"ב זמן אכילת' כל אותו השבת כו' · ומסיים הרמב"ם · כמו שנאמר ביום השבת ביום השבת יעריכנו (ויקרא כ"ד) ע"כ · ולא הבינותי ראיה זו שזה על הסידור הוא שנאמר · ולכן נ"ל דילפינן לה מדכתיב (שם) ואכלוהו במקום קדש כי קודש קדשים הוא לו · ומדקרייה קדש קדשים איכא למילף דזמן אכילתו נמי כאכילת קדשי קדשים שהוא ליום ולילה ☞ ומעתה אין אנו צריכין למ"ש הר"ב · למחר · כלומר שלא בזמנו ועוד דבהדיא תנן פי"א משנה ז' שנאכלין לערב : אותה חלה ואותו סדר פיגול כו' · דאף ע"ג שהכתוב עשאן גוף אחד · פי' הר"ב · דכתיב (שם כ"ג) לחם תנופה · היינו לעכובי דמעכבי אהדדי מיהו נמי שעשאן שני גופים דכתיב (שם) שתים שני עשרונים · וכתבו התו' וסדרי דלחם הפנים ילפינן משתי לחם אפילו למאן דלא יליף מלתא ממלתא · דהכא דמו אהדדי טפי : ג התודה מפגלת את הלחם כו' · הכבשי' מפגלים את הלחם וכו' · כתב הר"ב שהלחם בא בשביל התודה והוא טפל לה וכו' · וכן שני כבשים וכו' · בגמרא פירש"י תודה עיקר ולחם טופל דשחיט' תודה מקדש ללחם כדאמרינן בפ' התודה יקריב קרבנו מלמד שאין הלחם קדוש · אלא בשחיטת הזבח · וכן שחיטת כבשים מקדישים ללחם · עיין פ"ד משנה ב' : לאכול ממנה למחר · או יזרוק דמה' או שיקטיר אמוריה למחר · הרמב"ם פי"ז מהלכות פסולי המוקדשין: ד הזבח מפגל את הנסכים · לשון הר"ב והשותה מהן ענוש כרת · וכך פי' רש"י ולא ידעתי למה דקדקו לפרש על היין ולא כללו ג"כ הסולת דהא פלוגתייהו דר"מ ורבנן בפ' ב"ש דמייתי לה הר"ב וה"נ בגמרא' מיירי אף בסולת כדמוכח התם כמ"ש שם : משקדשו בכלי · עיין במשנה ד' פ"ו:

א מיי' פי"ו מה' פה"מ הל' י"ח
ב י"ד :
ג פסחי' ע"ו
ד מיי' פ"ה מה' תמידין ומוספין הל' ו'
ופי"ט מה' פה"מ הל' ח'
ה טו' :
ה מיי' פי"ו מה' פה"מ הל' ו'
ושם הלכה ס'
וסו' :

ה [א]פיגל בקומץ ולא בלבונה · בלבונה ולא בקומץ · ר"מ אומר פיגול וחייבים עליו כרת · [ב]וחכ"א אין בו כרת · עד שיפגל גמ' בכל את כל המתיר · ומודים [ג]חכמי' לר"מ · במנחת חוטא ובמנחת קנאות שאם פגל בקומץ · שהוא פיגול וחייבין עליו כרת · שהקומץ הוא המתיר · שחט א' מן הכבשים לאכול ב' חלות למחר · הקטיר א' מן הבזיכים לאכול שני סדרים למחר · ר"מ אומר פגול וחייבים עליו כרת · [ד]וחכ"א אין גמ' בו כרת פגול · עד שיפגל את כל המתיר · [ה]שחט א' מן הכבשי' לאכול ממנו למחר · הוא פגול וחברו כשר · לאכול מחברו למחר · שניהם כשרים :

פרק ג הקומץ את המנחה · לאכול דבר שאין דרכו לאכול · להקטי' · דבר שאין דרכו להקטיר · כשר · ר' אליעזר פוסל · לאכול דבר שדרכו לאכול · להקטי' דבר שדרכו להקטיר · פחות מכזית · כשר · לאכול כחצי זית · ולהקטי' כחצי זית · כשר · שאין אכילה והקטרה מצטרפין : ב לא יצק · לא בלל · לא

לפיכך אין מתפגלין · ואין הלכה כר"מ : ה פיגל בקומץ · בהקטר' הקומץ חשב על השירים לאכלן שלא בזמנן : עד שיפגל בכל המתיר · והקטרת א' מהן חצי מתיר הוא דאיכא נמי הקטרת חברו שאין שירי המנחה מותרים באכילה לכהן עד שיקטירו הקומץ והלבונה : במנחת חוטא ובמנחת קנאות · שאין בהן לבונה והקומץ לבדו הוא המתיר : שחט א' מן הכבשים · של כבשי עצרת · ואין הלחם מות' אלא אחר שישחטו שניהן · הקטיר א' מן הבזיכין · והרי אין מתיר הלחם אלא הקטרת שניהם : ר"מ אומר פגול · דסבר חצי מתיר נמי מפגל ואין הלכה כרבי מאיר :

פרק ג הקומץ את המנחה לאכול · חוץ לזמנו דבר שאין דרכו לאכו' · כגון הקומץ והלבונה : ולהקטיר · חוץ לזמנו דבר שאין דרכו להקטיר · השיריים שדרכן לאכול ואין דרכן להקטיר : כשר · דאין זו חשובה מחשבה דבטלה דעתו אצל כל האדם : ר"א פוסל · דכתי' (ויקרא ז') ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו בב' אכילות הכתוב מדבר אחד אכיל' אדם ואחד אכיל' מזבח · לומר לך כשם שפוסלת אכיל' אדם לאדם כגון שירים אם חשב עליה' לאדם לאכלם חוץ לזמנו ואכילת מזבח למזבח · כגון קומץ אם חשב עליו להקטירו שלא בזמנו · כך פוסלת מחשב' אכילת אדם כגון שירים אם חשב עליה' למזבח להקטירו חוץ לזמנו · מדאפקינהו רחמנ' לתרוייהו בל' אכיל' ש"מ כי הדדי נינהו · ומחשבים מזו לזו · ורבנן סברי להכי אפקה רחמנא להקטרה בל' אכילה לומ' לך מה אכיל' בכזית · אף מחשבת הקטרה בכזית · ולעולם אכילו' כאורחיה משמ' · קומץ למזבח ושירים לאדם · והלכה כחכמי' : ב לא יצק · סדר המנחה בתחלה נותנין שמן בכלי · ואח"כ נותן את הסלת · ואח"כ חוזר ויוצק שמן ובולל והכי מפר' בפ' אלו המנחות נקמצות ד ע"א : לא יצק ולא בלל כשר · כגון שנתן כל השמן שבלוג במתן ראשון שהוא קוד' לעשיית · דאי חסר שמנה אמרי' בפ"ק ד' י"א שהיא פסולה · ובגמ' בפרקין מוכח דיציק' מעכב' · ומפ' לא יצק · לא יצק כהן אלא זר · דמקמיצה ואילך מצו' כהונ' · אבל יציקה ובלילה כשרים בזר · ולא

ה פיגל בקומץ · לשון הר"ב בהקטרת קומץ · וכן לשון רש"י · ועיין בריש פרקין · מה שהארכתי בזה : מודים חכמים לר"מ במנחת חוטא ובמנחת קנאות וכו' הא ל"ל למתני כלל · פשיט' · מי איכא מתיר אחרינא אלא דבריש לא מכשרי אלא פסול · וקמ"ל דטעמי' משום דגזרי בקומץ אטו קומץ דמנחת חוטא דדמי לי' · וטעמי' דלבונה משום דגזרי אטו לבונה הבאה בבזיכין וכבש אטו כבש חברו ובזך אטו בזך חברו גמ' ד' י"ד : שחט אחד מן הכבשי' כו' · עיין בפירוש הר"ב בסוף מתני' דריש פרקין :

פרק ג רבי אליעזר פוסל · פי' הר"ב · דכתי' ואם האכל יאכל כו' · וא"כ מדאורייתא קאתי' ואפי' כרת הוי וכתבו התו' תימה דלא הל"ל ר"א פוסל אלא מפגל מיבעי לי' · וי"ל דאיירי כגון בחוץ למקומו · ע"כ · ומ"ש הר"ב כך פוסלת מחשב' אכיל' אדם כו' למזבח וכו' · מסיימינן בגמרא · ומאכילת מזבח לאד' · ומ"ש הר"ב מדאפקינהו רחמנ' לתרוייהו בל' אכילה כתבו התוספ' תימה מנ"ל דאכיל' מזבח לאדם · אבל אכילת אדם לאכילת מזבח מכלן · וי"ל דפשטיה דקרא קייתי ב' האכילו' אבשר זבח תוד' שלמיו וקאמ' קשה דמזה לא משני רבנן מידי · ע"כ : לאבול כחצי זית כו' · לי' רש"י · הא משנה יתירה דהא תנן בספ"ק · אלא לר"א אצטריך · דלא"ג דפסל ר"א במחשב' שלא כדרכו אטו כדרכו ופסול מדרבנן · הכי [לא גזרן] פחות מכזית · אטו כזית · עכ"ל · וזה לא יתכן · אלא איכי דת"ל דר"א מדרבנן פסל · כדאיתי' בגמ' דתרי תנאי אליבא דר"א · אבל למאי דפי' הר"ב דמקרא דריש לי' מדאורייתי' קא פסיל וכדמסקי התו' וכמ"ש לעיל · ומ"מ כ"ל לייסב ג"כ דהיא גופיה קמ"ל דלא תימ' דר"א מדרבנן פסל מטעם גזרה קמ"ל דבכחצי זית מכשי' ואם איתא דמדרבנן א"כ ה"נ לגזור אלא טעמיה כריש' דמדאורייתי' הוא : ב לא יצק לא בלל · וכסדר הזה שנוי במשנ' ג' פ"ו · ולאו דוקא כמו שאפרש שם בס"ד · ועיין לקמן בדבור לא מלח לא הניף וכו · ועיין מ"ש במשנה ד' פ"ו : ומ"ש הר"ב דיציקה מעכבת · פירש"י דהא נאמר יציקה במנחת הסולת ונשנית במנחת מחב' ומרחשת כ"מ שחזר ושנה הכתו' בתורת מנחה אינו אלא לעכב · ע"כ ומ"ש הר"ב דמקמיצה ואילך מצות כהונה דאמר קרא (ויקרא ב') והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ · גמרא · ומ"ש הר"ב

דכלילה

א פסו' תמיס
יד : פא :
ב מיי' פי"ג פסו'
פה"מ הל' ז · ג
ג מיי' שם הל' י
ד שם הלכ' ס"י
ה שם הלכה טו
ו שם הלכה יז
ז י' · י"ג · מיי'
שם פי"ד הל' ם
ח מיי' שם הלכה
י"ז
ט זבחים יג : נפס
מיי' שם
י יח · מיי' פ"ג
מה' מעשה
הקרבנו' הל' יח

לא פתת · לא מלח · לא הניף · לא הגיש · או שפתתן פתים מרובות · ולא משחן · כשרות · [א]נתערב קומצה בקומץ חברתה · במנחת כהני' · במנחת כהן המשיח · במנחת נסכין · כשיר' · ר"י אומ' במנחת כהן המשיח · ובמנחת נסכין פסולה · שזו בלילתה עבה · וזו בלילת' רכ' · והן בולעות זו מזו · ג שתי

ולא בלל דקתני ע"כ לא בלל כלל · דבלילה ודאי אינה מעכבת ומתני' ה"ק לא יצק כהן · אלא זר · או לא בלל כלל כשר · לא פתת · (כדכתי') (ויקרא ב') פתות אותה פתים · אע"ג דבמנח' מחב' בלבד כתי' ה"ה לכל המנחו' הנאפו תחלה · כגון מחב' ומרחש' ומאפה תנור לפותתן כלן · ואח"כ קומץ · וה"ה אם לא פתת אלא כדי קמיצה כשר · לא מלח' כל המנחה כלה · אלא הקומץ דאלו מליחת הקומץ מעכבת היא : לא הניף · במנחת סוטה ומנחת קנאות דטעונות תנופה : לא הגיש · כדכתי' (שם) והגישה אל המזבח שהכהן מוליכה אצל המזבח · והגישה בקרן דרומית מערבית · כנגד חודה של קרן :

פתיתים מרובות · גדולות · יותר מהדין שמפורש כאן מנחת ישראל כופל אחת לשנים ושנים לד' ומבדיל · ואצטריך לאשמועינן פתיתים גדולות · ואף על גב דאשמועינן דאי לא פתת כשרה · דסד"א דהתם הוא דליכא תורת חלות עליהן · אבל הכא דלאו תורת חלות איכא · ולאו פתיתים איכא · אימא לא · קמ"ל : ולא משחן · הרקיקים הטעונים משיחה · כדכתיב (שמות כט) ורקיקי מצות משוחים בשמן אחר אפייתן מושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל השמן שבלוג : במנחת כהנים כשרה · שכולן כליל כמותו · במנחת כהן המשיח · ובמנחת נסכים פסולה · לפי שהקומץ דמנחת ישראל בלילתו עבה · לוג אחד שמן לעשרון סלת ומנחת נסכים ושל כהן משיח בלילתן רכה שלשת לוגים לעשרון כדכתיב במנחת נסכים (במדבר ט"ו) עשרון בלול ברביעית ההין שמן ובמנחת כהן המשיח הוא אומר (ויקרא ו) סלת מנחה תמיד · הרי היא לך כמנחת התמיד שהיא עשרון סלת בלול ברביעית ההין : והן בולעות זו מזו · הקומץ בולע ממנחת נסכים וממנחת כהן משיח ורבה שמנן של מנחות הללו על הקומץ ומבטלות ליה והוי מנחה שלא הוקטר קומצה ופסולה הנקמצת · אבל מנחת נסכים כשרה ולא הוי ריבה שמנה כיון דשלא מדע' עירוב השמן שבולעתו בטל לגבה וכמאן דליתיה · ואין הלכה כרבי יהודה :

דבלילה ודאי אינה מעכבת · דא"ר זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת כו' וכתבו הר"ב במשנה ד' פי"ב וכתבו התוספות ואע"ג שהחזיר הכתוב במחבת ומרחשת ומאפה תנור ובכפילים תריסר ומני לא משתמע קרא דלכתי' בשו' דוכתא ובללת בשמן ל' צווי ומיהו כיון דכתב רחמנא בילה סבר' הוא דבעי לכל הראוי לבילה · ע"כ :

לא פתת · הגהתי בפי' הר"ב תיבת כדכתי' ואע"פ שדברי הר"ב מפי' רש"י מועתק' גם שם נראה לי להגיה כן · ומה שפירש הר"ב אם לא פתת אלא כדי קמיצה כשר · וכ"פ רש"י ומשמע בכדי קמיצה מיהו מעכבי ולא ידענא מאי דהא לא שנה עליו הכתוב ורש"י מסיים כדאמרי באלו מנחות · ע"כ · ודקדקתי באותו הפרק · ולא מצאתי דבר ועוד דלקמן; גבי או שפתתן פתים מרובין עבדינן צריכותא בגמרא וכדכתב הר"ב · ואי איתא דלא פתת · היינו השיריים · מאי קושיא דודאי צריכה וצריכ' דלא פתת בשיריים ופתיתין מרובות מכדי הקומץ · וגם הרמב"ם לא פירש מידי בלא פתת · ש"מ כמשמעו דלא פתת כלל · וכן לא כתב בחבורו פי"ג מהלכות מעשה הקרבנות · דפתיתה בכדי קמיצה מיעכבא :

לא מלח · פי' הר"ב כל המנחה כלה · אלא הקומץ דאלו מליחת הקומץ מעכבת היא כדתניא דף כ' יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח · ת"ל קרבן דכתיב (ויקרא ב) וכל קרבן מנחתך במלח תמלח · קרבן טעון מלח · ואין מנחה כולה טעונה מלח ומדכתוב ביה ברית · שנאמר (במדבר י"ח) ברית מלח עולם הוא · אמרינן בגמרא · דכמאן דשנה ביה קרא דמיא · דעל כל קרבנך תקריב מלח · מצריך בברייתא · ואין להאריך בזה : לא מלח לא הניף כו' · לא דקדק בסדר · דתנופה קודמת למליחה · כדתניא והניף והגיש וקמץ ומלח והקטיר · כו' · ועיין מ"ש בריש מתניתין ומ"ש במשנה ד' פ"י :

לא הגיש · כתב הר"ב בקרן וכו' · עיין במשנה ה' פ"ה :

נתערב קומצה בקומץ חברתה כו' · כשרה · לרבנן דעולין אין מבטלין זה את זה · ולר"י דמין במינו לא בטל כמ"ש במשנה ו' פ"ח דזבחים . וזו בלילתן רכה · פירש הר"ב במנחת נסכים ושל כהן משיח וכו' · כדכתיב במנחת נסכים עשרון בליל ברביעית ההין שמן · והוא לכבש זה נזכר ראשונה בכתוב · ועוד כתוב נסכי איל שני עשרונים בשלישית ההין · שהן ד' לוגין · ונסכי פר ועגל ג' עשרונים בחצי ההין · שהוא ו' לוגין · והיינו דהרמב"ם פי' · דאם נתערבו מנחת כ"ג · עם מנחת נסכים נמי דינא הכי · ור"ל מנחת נסכי איל פר ועגל · ומפירושו משמע עוד נסכי כבש נמי · שפירש דמנחת כהן גדול בעי שלשה לוגין · יותר על השמן שנתבשלה בו : אבל לא מצאתי כך בחבורו פי"ג מהלכות קרבנות : והן בולעות זו מזו · פירש הר"ב הקומץ בולע ממנחת נסכים כו' ורבה שמנן [של מנחות] הללו על הקומץ ומבטלות ליה · דמשום ריבה שמנה דמשנה ג' פ"ק לא מיפסלה כדכתיבנא התם דשיטת הר"ב דלא הוה ריבה אלא בלוג · והכא אע"ג דבלע · מ"מ ודאי דנשאר ג"כ בשל נסכים · ועוד דקומץ לא בלע לוג ולא אמרינן דהא דבעינן ריבה לוג · היינו לכל עשרון · אבל לקומץ סגי כלפי ערך · אלא לעולם לא מיפסלה משום ריבה שמנה אלא בלוג דוקא · והלכך ליכא לאיפסול הכא · אלא משום ביטול והיינו דבגמרא פרכינן וכי בלעי זו מזו מאי הוי מין במינו הוא · אמר רבא קסבר ר"י כל שהוא מין במינו · ודבר אחר · סליק את מינו כמו שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו · ואי טעמא דפסולה משום דריבה שמנה הוא · מאי קושיא דמין במינו הוא · ולהכי לא הבינותי דברי רש"י ותוספת שפירש במתניתין דטעמא משום פסלות לריבה שמנה הוא · והרי בין להמקשן · ובין להתרצן · לא הוי טעמא משום הכי :

א כבי' פי' פ"ח מה' פסולי המוקדשין הל' כג

ג' אם

ומ"ש

ג [א]שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו ׃ אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ׃ ומזו בפני עצמה כשרות ׃ ואם לאו פסולות ׃ [ב]הקומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה ׃ לא יקטיר ׃ ואם הקטיר ׃ זו שנקמצה עלתה לבעלים ׃ וזו שלא נקמצה לא עלתה לבעלים ׃ [ג]נתערב קומצה בשיריה ׃ או בשירים של חברתה ׃ לא יקטיר ׃ ואם הקטי' עלתה לבעלים ׃ [ד]נטמא הקומץ ׃ והקריבו ׃ הציץ מרצה ׃ יצא והקריבו אין הציץ מרצ' ׃ שהציץ מרצה על הטמא ׃ ואינו מרצה על היוצא :

ד נטמאו

ג אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה ׃ שנפלה זו בצד זה של כלי וזו בצד זה ונשאר מהן כדי קומץ שלא נתערב כשרות ואם לאו פסולות דאמר כת"כ מסלתה ולא מסולת חברתה : לא יקטיר ואפי' כל המעורבת דאין הקטרה מגוה אלא בקומץ ומקמץ כתי' לא קמיץ שני קומצים דלאו בכל קומץ יש מ"ה שנתערב וליכא קומץ שלם מאחד מנחה: ואם הקטיר כל המעורב' זו לא עלתה לבעלים דהא לא נקמצה ואין מנחת נדבה ניתרת בלא קמיצה : נתערב קומצה בשיריה לא יקטיר את כלה משום דשירים אסורי' להקטיר דכתיב (ויקרא ב) לא תקטירו ממנו אש' לה' כל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו : נטמא הקומץ והקריבו הציץ מרצה דכתיב (שמות כ"ח) ונשא אהרן את עון הקדשים איזו נושא אלא עון טומאה שיש בה צד קל שהותרה מכללה בצבור דכתיב בתמיד במועדו ואפי' בטומאה : ואינו מרצה על היוצא ׃ ואף על גב דיש בו נמי צד קל שהותר מכללו בבמה שנאסר יוצא במשכן והותר בבמה שבנוב וגבעון שלא היו שם קלעים אע"פ כן אין הציץ מרצה ביוצא ׃ דכתי' (שם) לרצון להם לפני ה' עון דלפני ה' אין עון דיוצא לא :

ד כמדת

א כ"מ פי"ב מה' פסולי המוקדשין הל' כא
ב הלכה כ
ג שם הלכה כב
ד כה
פי"ם ה
הל"ט וס"ג
מה' מעילה
הל' ם

ומ"ש הר"ב אבל מנחת נסכים כשרה ולא הוי ריבה שמנה כיון דשלא מדעת ערבו השמן שבולעתו בטל לגבה ׃ הא מילת' ודאי בריכה רבה דהא כיון דמשום בטול נגעו בה ומפרש הר"ב שהשמן מבטל הסולת היכא שייך הכא למימר דשמן של הקומץ אף אם יבלע כולו במנחת נסכים שיבטל׳ ׃ ואמאי תלי לה בכיון דשלא מדעת עירבו ׃ (ועוד) אפי' ערבו מדעת נמי הא אמרי' דלא פסלינן אלא בריבה לוג יותר ׃ תימ' דשיטת הר"ב כרש"י דריבה שמנה אפי' בכל שהוא ׃ ודמפרש פסלות לקומץ משום דמתבטל ׃ היינו טעמ' דלא שייך פסו' ריבה שמנה ׃ אלא כשהוא מדעת וזהא פליג ארש"י ומש"ה בקומץ שיכול השמן דנסכים לבטל הסול' מש"ה מפסל אבל דנסכים איפכא הוא דשמן מתבטל במיעוטו וריבה שמנה לא ה"ה אלא כשהו' מדעת דאפ"ה לא ניחא להר"ב דמאי ריבה שמנה שייך הכא במנחת נסכים ׃ דודאי דאע"ג דבולעות זו מזו ושמן שבזו נבלע בזו ׃ מ"מ ודאי דעבה בלע טפי מן הרכה ׃ ממה שיבלע הרכה מן העבה ׃ וכן פירשו רש"י ותו' דמנחת נסכי' חסר שמנה וכתבו דאה"נ דפסול' והא דקתני פסולה ולא קתני פסולות משום דכולה מתניתין בלישנא דחדא מנחה איירי ורישא נמי הכי תנן נתערב קומצה בקומץ חברתה (וכו') כשרה ׃ וה"ל למיתני כשרות ׃ וסיימו התוס' דשמעינן בלילתן עבה ורכה אף על פי שבולעות זו מזו לא חשיב לא ריבה שמנה ולא חיסר שמנה ולא מפסלה ע"כ ׃ וכתבו עוד התו' דבגמ' מין במינו לא חשיב ליה משום דאמרי' סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו שהסולת של הקומץ רבה עליו השמן של מנחת נסכים ומבטלו וקיימא דמהאי טעמא נמי לפסול לר' יהודה נתערב קומצה בקומץ חברתה וזה הוא תימה לומר דמשום דבלילתן שוה אין זו בולעות מזו ׃ ועוד תמהו תמיהות אחרות דאמתני' דלקמן דמשנינן בדרבי זירא שאכתוב שם ואין להאריך בזה ומיהו נראה ליישב דברי הר"ב כדאמרן דס"ל כשיטת רש"י בריבה שמנה דאפילו בכ"ש אלא דפליג עליה וס"ל דוקא כשערבו מדעת ׃ והא דקשיא לן בגוה מאי ריבה שמנה איכא בנסכים אדרבה הא חסר שמנה דהעבה בלעה טפי לא קשיא כיון דהסולת דהקומץ מתבטל נמצא שכל השמן בין דנסכי' בין דקומץ הוא קיים עם סולת הנסכים ׃ דסלת דקומץ ליתא שמתבטל ׃ ולפיכך הוי ריבה שמנה בנסכים וזו הסברא דהנתבטל כמאן דליתא תמצא גם כן בפירש"י דף כ"ג ע"ב ועיין במשנה ד' פ"ט ובמשנה ד' פי"ב : ג אם יכול לקמוץ כו' כשרו' גמ' והא לרבנן עולין זה את זה אין מין במינו בטל (עיין ת"ש ריש מתני' דלעיל) כדר' זירא דא"ר זירא נאמר הקטרה בקומץ ונאמר הקטרה בשירים פירש"י כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' ואמרינן כל שממנו לאשי' דהיינו שירי' הרי הוא בבל תקטירו ׃ אלמא איכא הקטרה בשירים ע"כ ׃ מה הקטרה האמורה בקומץ אין הקומץ מבטל את חברו (כדתנן נתערב קומצה בקומץ חברתה ואפי' ר' יהודה לא פליג) אף הקטרה האמורה בשירים אין שירים מבטלין את הקומץ והכי מתרצה לכולה מתני' : הציץ מרצה ׃ כתב הר"ב דכתי' ונשא אהרן את עון הקדשים איזו עון נושא אלא עון טומאה שיש בה צד קל שהותרה מכללה בצבור דכתיב לרצון להם משמע דבר שהוא לרצון במקום אחר תוס' ׃ ובגמרא ואימא עון פיגול דהותר מכללו בי"ה ומשני עון שהיה בו ודחיתיו (מפני כבוד הצבור) אבל דפיגול הכשירו כך הוא ואימא עון בעל מום שהותר בעופות אמר קרא (בפרשת מומין) לא ירצה כי לא לרצון יהיה לכם ׃ גם בהרי שכיאו הותרו מכללו ותרלם ואין להאריך בזה ועיין בפי' הר"ב ספ"ח דזבחים ומ"ש שם : ואינו מרצה על היוצא ׃ כתב הר"ב ואף ע"ג שיש בו נמי צד קל שהותר מכללו כו' שבנוב וגבעון שלא היו שם קלעים וכפירש"י והמיהכי דפרק בתרא דזבחים משנה ד' תנן בנוב וגבעון קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים ובגמרא ליתא אלא שהותר מכללו בבמה ולכאורה אפשר דר"ל בבמת יחיד אלא דאי הכי משכחת לה טובא שהותרו כדתנן להו בסוף זבחים וא"ת הא"נ תקשה הכי ואימא אותן שהותרו בבמת יחיד וי"ל דלא חשיב הותרו מכללו אלא כשהותר בבמת צבור עצמו ׃ לכך נראה בעיני דהא דאמרי' אימא יוצא שהותר מכללו בבמה ׃ ר"ל קדשים קלים שאין בנוב ובגבעון לא מחנה ולא חומה ׃ וקדשים קלים נאכלים בכל מקום כדתנן התם ׃ ורש"י דלא ניחא ליה לפרש כך לשיטתיה אזיל ׃ דבמשנה ד'

ד [א]נטמאו שיריה · נשרפו שיריה · אבדו שיריה · כמדת ר"א [ב]כשרה · וכמדת ר' יהושע פסול' · [ג]שלא בכלי שרת פסול' · ר"ש מכשי' · הקטיר קומצה פעמים · כשרה : ה [ד]הקומץ מעוטו מעכב את רובו · [ה]העשרון · מעוטו מעכ' את רובו · [ו]היין · מעוטו מעכב את רובו · [ז]השמן · מעוטו מעכב את רובו · [ח]הסלת והשמן · מעכבין זה את זה · [ט]הקומץ והלבונ' · מעכבין זא"ז · ו [י]ב' שעירי יוה"כ מעכבין זא"ז · ב' כבשי עצרת מעכבין זא"ז · [יא]שתי חלות מעכבות זא"ז · [יב]שני סדרים מעכבין זה את זה · שני בזיכין מעכבין זה את זה · הסדרים [יג]והבזיכין מעכבין זה את זה · [יד]ב' מיני' שבנזי' ג' שבפרה · ד' שבתודה · ארבעה

ד כמדת ר"א כשרה · על דעתו של ר"א דאמר בפרק כיצד צולין דם אע"פ שאין בשר ה"נ קומץ אע"פ שאין שירים כשר להקטיר קומץ : כמדת ר' יהושע · דאמר אם אין בשר אין דם ה"נ פסול להקריב הקומץ והוא שלא נשתייר דבר מן השירים שלא נטמא · והלכה כר' יהושע : שלא בכלי שרת · שלא קידש הקומץ בכלי שרת אבל בתחלת המנחה כ"ע ל"פ דבעי כלי כדאמרי' בפר' שתי הלחם : ור"ש מכשיר · טעמא דר"ש מפרש בגמר' משום דא"ק (ויקרא ו) קדש קדשי' היא כחטאת וכאשם והדאקים רחמנא מנחה לחט' דעבודתו במתנ' באצב' מת' ש"מ דקומץ המנחה נמי אם רצה עובדה בידו בלא כלי · ובלבד שיעבוד בידו הימנית דומיא דחטאת שנאמר בו אצבע דכתיב ביה (שם ד) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וכ"מ שנא' אצבע וכהונה אינו אלא ימין ואין הלכה כר"ש : הקטיר קומצה פעמים · חצי קומץ בפעם אחת וחצי קומץ בפעם אחרת ודוקא נקט פעמים ותו לא דאין קומץ פחו' משני זיתים וכי פליג ליה לב' פעמים נמצא שאין הקטרה בפחו' מכזית ולפיכך כשרה אבל אם חלקה לג' או לד' פעמים דעביד להו הקטרה פחותה מכזית פסולה : ה מעוטו את רובו · שאם חסר כ"ש פסול דא"ק מלא קומצו : העשרון · מנח' שהי' פחותה מעשרון אפי' כ"ש פסול : היין חצי ההין לפר ושלישי ההין לאיל · ורביעי ההין לכבש · וכן השמן בין למנחת נסכים שהוא כשיעור היין · בין למנחת נדבה שהוא לוג אחד שמן : הסלת והשמן של מנחה מעכבים זה את זה · דכתיב (שם ב) מגרשה ומשמנה : הקומץ והלבונה מעכבים זא"ז · דכתיב (שם ו) והרים ממנו בקמצו וכו' על כל לבונתה : ו שני שעירי יוה"כ · השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' והשעיר המשתלח לעזאזל : שני כבשי עצר' · שני כבשי שלמים שבאים חובה על שתי הלחם : שתי חלות · שתי הלחם של עצרת : ושני סדרים · שתי מערכות של לחם הפנים שש חלות לכל מערכת : שני בזיכין · שתי כפות שבהן הלבונה ונתונים על ב' המערכות : הסדרים והבזיכים מעכבין זה את זה · שאם אין מערכות של לחם על השלחן לא יתן בו את הבזיכי' של לבונה ואם אין בזיכים לא יתן את הלחם : שני מינים שבנזיר · חלות מצות ורקיקי מצות : ושלשה שבפרה · אדומה · עץ ארז ואזוב ושני תולעת : ארבעה שבתודה · ארבעה מינים של לחם שמביאים על שלמי תודה חלות מצות · ורקיקי מצות · וסולת

ב' מיני נזיר דכתיב (במדבר ו) כן יעשה : ג' שבפרה חקה (שם יט) זאת חקת התורה : ד' שבתודה דאתקש לנזיר דכתיב (ויקרא ז) על זבח תודת שלמיו ואמר מר שלמיו לרבות שלמי נזיר : ד' שבמצורע דכתיב (ויקרא יד) זאת תהיה תורת המצורע : ד' שבלולב ולקחתם · לקיחה תמה · ד' הויות שבפרה חקה כדלעיל

פ"ה דזבחים פיר' דקאין נפסלים ביוצא אבל גם שם הקשתי לשאול כזה : ד כמדת ר"י פסולה · כתב הר"ב והוא שלא נשתייר דבר מן השירים שלא נטמא · הכי א"ר בגמרא · דשיור מילתא היא ואסיקנא דה"ה לשרוף ואבוד · והאי דקאמר נטמ' רישייהו נקט ות"ש הר"ב והלכה כר"י ובלבור מודה כדתנן בפ"ז דפסחים משנה ד' הכי פסיק הת' בגמרא דף ע"ח · עיין עוד מ"ש שם משנה ז' בס"ד : רבי שמעון מכשיר · כתב הר"ב דא"ק קדש קדשים היא כחטאת כו' וכ"מ שנא' אצבע וכהונה אינו אלא ימין וכ"כ רש"י והדין עמהם דהכי מסקינן בפ"ק דחולין דף י"ח ובפ"ב דזבחי' דר"ש לא סגי ליה בכהונ' לחוד ולא בעי אצבע בהדי כהונה דלא כדכתבינן במשנה ה' פרק ג' דזבחים דאו אצבע או כהונה דהתם אליבא דרבנן ועיין במשנ' ט' פ"ב דמסכת פרה : ה הקומץ מעוטו מעכב את רובו · כתב הר"ב דאמר רחמנא מלא קומצו וכ"כ הרמב"ם וקשה דילמא למצוה ולא לעכב אבל בגמ' א"ק מלא קמצו תרי זימני ופרש"י בויקר' חד במנחת נדבה וחד במנח' חוטא חד למצוה · וחד לעכב ע"כ : עשרון מעוטו מעכב את רובו · גמרא מ"ט א"ק מסלתה שאם חסרה כל שהו פסולה · פרש"י מרבויא דה"א כ"כ דף י"ט : היין מעוטו מעכב את רובו · גמרא ככה פירש"י בנסכים כתיב ככה יעשה לשור האחד בפ' שלח לך : השמן מעוטו מעכב את רובו · גמרא דמנחת נסכים ככה דמנחת נדבה אמר קרא ומשמנה · פירש"י דף י"ט כ"א יתירה : הסלת והשמן מעכבין זא"ז · כתב הר"ב דכתי' מגרשה ומשמנ' וכ"כ הרמב"ם ולא ידעתי היאך שמעי' עיכובא ובגמרא מסלתה ומשמנה (בשאר מנחות) מגרשה ומשמנה (במנחת העומר) ופירש"י שנה עליו הכתוב לעכב ע"כ וכ"כ התוס' וכן בדף י"ט בד"ה ושאני התם : הקומץ והלבונה מעכבים זה את זה · כתב הר"ב דכתיב והרים וגו' על כל לבונתה וכ"כ הרמב"ם · וקשה מנלן לעכב · ובגמרא על כל לבונתה ואת כל הלבונה אשר על המנחה פירש"י שנה הכתוב לעכב : ו שני שעירי יוה"כ כו' · גמרא דכתיב באחרי מות והיתה זאת לחקה וחקה עכובא : שני כבשי עצר' יהיה ל"ל דכתיב על שני כבשי' קדש יהיו בפ' אמור : ב' חלות הויה סלת תהיינה : ב' סדרים וכו' חקה בלחם הפנים כתיב (ויקרא כד) מאשי ה' חק עולם וקאי אסדרים ואבזיכין :

א כו'
פסחים פו' :
ב פי' פי"א
מה' פסולי
המוקדשין הל' כ
ג פי' וגו' פי"א
פי"ג מה' הלכה ו
ד כו' פי' פי"ג
מה' מעה"ק
הלכה יד
ה פי' שם ה' ג
ו פי' שם פ"ב
הלכה ה
ז שם פי"ב
הל' יב
ח פי' פ"א
מה' תמידין
ומוספין הל"ד
ט פי' שם
פ"ה הל' ג
י פי' פ"ט
מה' מעה"ק
הל"ב

[א]ארבעה שבלולב. [ב]ארבעה שבמצורע. מעכבין זה את זה. [ג]ז' הזיות שבפרה. מעכבו' זו את זו. [ד]שבע הזיות של בין הבדים ושעל הפרוכת ושעל מזבח הזהב. מעכבות זו את זו: [ה]שבעה קני מנורה מעכבין זא"ז. [ו]שבע' נרותיה. מעכבין זא"ז. [ז]ב' פרשיות שבמזוזה. מעכבו' זו את זו. [ח]ואפי' כתב אחד מעכבן. ד' פרשיות שבתפילין. מעכבות זו את זו. [ה]ואפי' כתב אחד מעכבן. [ט]ארבע ציציות מעכבות זו את זו. שארבעתן מצוה אחת. רבי ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מצות:

פרק ד התכלת

[א]אינה מעכבת את הלבן. והלבן אינו מעכב את התכלת. תפלה

וסלת מורככת וחלות לחם חמץ: ארבעה שבלולב. לולב ואתרוג הדס וערבה. אם נוטל ארבעתן בכל היום כלו אע"פ שנוטל אחד מהן שחרית ואחד בין הערבים יצא דקיימא לן. לולב א"צ אגד אבל אם חסר אחד מן המינים ונטל כל השלשה לא קיים מצוה כלל: ד' שבמצורע. עץ ארז ואזוב ושני תולעת והצפור החיה: ז' הזיו' שבפרה. אדומה דכתיב (במדבר יט) והזה אל נכח פני אהל מועד מדמה שבע פעמים: ז' הזיות של בין הבדים. בי"כ דכתיב (ויק' טז) ולפני הכפורת יזה שבע פעמי': ושעל הפרוכת. ושעל מזבח הזהב בי"הכ ובפר כהן משיח ובפר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז שכל אלו טעונים הזיה על הפרוכת ועל מזבח הזהב כמו שמפורש בפרשת ויקרא ובאחרי מות. ושעירי ע"ז מרבינן להו מקרא דכתיב (שם ד) ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת לפר זה פר כהן משיח. החטאת אלו שעירי ע"ז וארבע מתנות שעל ארבע קרנות של מזבח הזהב נמי מעכבו' זו את זו ואע"פ שלא הוזכרו במשנה: ז' שבעה קני מנורה. כדכתי' (שמות כה) וששה קנים יוצאים מצדיה והקנה האמצעי הרי שבעה קני מנורה: ב' פרשיות שבמזוזה. שמע והיה אם שמוע: ואפי' כתב א' מעכבן. אפי' אות אחת שאינה דבוק לחברתה ואינה מוקפת גויל כהלכת'. פוסל במזוזה ובתפילין ובספר תורה: וארבע פרשיו' שבתפילין. קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מעכבות זו את זו בין בתפלה של ראש שכותבין כל פרשה ופרשה בקלף בפני עצמו. בין בתפלה של יד שכל ארבעתן כתובים בקלף אחד: ארבעתן ארבע מצות. ואין מעכבות זו את זו. ואין הלכה כר' ישמעאל:

פרק ד התכלת

אינה מעכבת את הלבן. אע"ג דמצוה לתת שני חוטין של תכלת ושני חוטין של לבן או חוט אחד של תכלת וג' חוטים של לבן אפילו הכי אין זה מעכב את זה. ואם נתן ארבעתן לבן (או תכלת) יצא:

כדלעיל: ז הזיות של בין הבדים כו'. די"הכ כתיב חקה ואינך כדתניא ועשה לפר כו' לכפול בהזאות. כמ"ש בפי' הר"ב במשנה ב' פ"ד דזבחים ועיין מ"ש בס"פ בשם הרמב"ם: ארבעה שבמצורע. פי' הר"ב עץ ארז כו' וכתבו התו' אבל מים חיים לא חשיב לפי שהיה מעורב בהם הדם כדכתיב וטבל אותה וגו'. תנובה דלא חשיב הזאו' דמצורע דמעכבי זו את זו' וי"ל דתנא ושייר דהא לא חשיב נמי פרים ואילים דחג דכתיב בהו כמשפט לעכב. ואיכא טובא ע"כ. וכן הא דכתי' הר"ב ד' מתנו' של ד' קרנות למזבח הזהב: ז שבעה קני מנורה וכו' גמר' הויה כתיבא בהו. פירש"י כפתוריהם וקנותם ממנ' יהיו (שמות כה) ע"כ וא"ת א"כ כפתורים נמי ליעכבו והא איתא בגמרא סוף דף כ"ח גביעיה כפתוריה ופרחיה מעכבי' זה את זה ותירצו התוס' דשמא לא חשיב להו משום דלתנהו בשלה מיני מתכות. ע"כ. כלומר דמרבינן למנורה שהיא עשויה אף משאר מיני מתכות וילפינן דלא הצריך הכתוב לכל הני אלא כשהיא כלה זהב כדאיתא בגמרא: שבעה נרותיה. בראש כל קנה וקנה הוה נר אחד כעין בזך ושם נותנין השמן והפתילות. רש"י: ואפי' כתב א' מעכבן. פירש הר"ב אפי' אות אחת שאינה דבוקה כו' דכתיב וכתבתם כתיבה תמה ושלימ' ובתפילין כתיב והיו לטוטפות: רש"י. ומ"ש הר"ב ובספר תורה גמ' דף ל' ונכתב בי"ד סי' רע"ד דוכתבתם למחו גם לס"ת: ארבע ציציות מעכבות זו את זו. לא אתמר בגמ' מנלן והרמב"ם פי' במשנה דלעיל וז"ל וכלן סמכו אותן לרמזים שיש בפסוקים שכן ראיה על שיהיו מעכבות אבל העיקר קבלה בידינו. ע"כ: ר' ישמעאל אומר. תן ארבע מצות. וכ"מ לענין סדין בציצית וטלית בעלת חמש. ולצאת בשבת בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה כדאיתא בסוגיא. והוקשתא בפרק' כתבה בטור א"ח סי' י"ג:

פרק ד התכלת

וכו' תפלה של יד וכו' ולא דברה המשנה בדיני הציצית והתפלין והמזוזה וענין מלאכתן והברכות שחייבים לברך עליהם וכל העניינים התלויין בכן ובסבת זה בעיני לפי שהיו הדברים האלה מפורסמים בזמן חבור המשנה והיו ענינים ידועים ונהוגים ביד כל העם פרט וכלל אין ענין מהן נפלא משום אדם ועל כן לא ראה לדבר בהם כמו שלא הסדיר התפלה ר"ל נסחה ואיך יתנהג ש"צ לפי שהיה מפורסם ולא חברו בזה הסדר. אבל חברו ספר במ' ביאור. הרמב"ם: התכלת אינה מעכבת את הלבן. כתב הר"ב אע"ג דמצוה לתת שני חוטים של תכלת ושני חוטין של לבן כ"כ רש"י ותוספת מדדרשינן גדיל שנים דאין גדיל פחות משנים גדילים תשמע ד' וכתבו התוס' וא"ת מנלן דבעי ב' חוטין לבן וב' חוטין תכלת דילמא לא קפיד קרא אלא דלהוו ד' חוטין ואפילו חד מהאי מינא ותלתא מהאי מינא. וי"ל כיון דתרי מיני בעי מסתברא הוא שיהיו שוין ע"כ. ומ"ש הר"ב חוט א' של תכלת וכו' וזו היא דעת הרמב"ם דלא בעינן אלא חוט א' דתכלת אבל סובר שיהיו קלתו לבן דהא כופל לכל חוט עד שיהיו שמנה וכולא מעכבין שבעה לבן ואחד דתכלת. והתוס' כתבו דבספרי משמע הכי דפתיל תכלת חד חוט. אבל סוברים דגמרא דידן פליג אספרי. ודברי הר"ב כן מועתקים מלשון הסמ"ג וכתב ב"י א"ח סימן י"א דכיון דלא נפקא לן מידי בהאי ויימא לא בעי למיחת לפלוגתא

אותו י"פ"ם
סה"ל ג הל' מ
שוש"ע ח"מ ס"
תרכ"ב סעיף ה
ב ורי"ש פ"ה הל'
מצורע הל' מ
ג מיי' פ"ד
סה פרה הל' ו
ד מיי' פ"ב
סה' פ"ה הל' ג
ה כה' מיי'
פ"ג סה' בית
הבחירה הל' ו
ו מיי' פ"א
סה' תפילין
ומזוזה הל' ב
טוש"ע י"ד סי'
רפח סעיף ב
ה מיי' שם הל' א
ט מיי' פ"א
סה' ציצית הל' ה
י לם מיי' פ"א
סה' ציצית הל' ד

א ערכין ג
ב חד :
פי' פ"ג הב'
[illegible] נגות
פלגם יג

א תפלה של יד אינה מעכבת של ראש ושל ראש אינה מעכב' של יד ב הסולת והשמן אינם מעכבין את היין ולא היין מעכבן המתנות שעל מזבח החיצון אינן מעכבו' זו את זו: ב הפרים והאילים והכבשים אינן מעכבין זה את זה

ר"ש

תפלה של יד אינה מעכבת של ראש. רמב"ם כתב דוק' שתיהן מצויין אצלו אבל אם אין מצויה אצלו אלא אחת מהן לא יניח האחת עד שימצא האחרת גזרי' שמא יטעה ויסמוך על אחת תמיד וזה דלא כהלכתא דמ"ד הכי בגמר' הדר ביה מכח תיו' שהקשו לו והלא מאן דלית ליה תרתי מצוה חדא מצוה נמי לא לעביד בתמיה. והלכה כקושיא מצויין אצלו בין שאין מצויין אצלו אינן מעכבו' זו את זו וכן הוא כל רבותי הלכ' למעשה: הסלת והשמן. של מנח' נסכי' אינו מעכבין את היין. של נסכים שאם הביאו את היין בלא סולת ושמן. מנסכו: והמתנות של מזבח החיצון. כגון ארבע מתנות של חטאת אין מעכבות זו את זו שאם לא נתן אלא אחת כפר דכתיב (דברים יב) ודם זבחיך ישפך. שפיכה אחת משמע: ב הפרים והאילים והכבשים. הנך דכתיבי בפרשת אמור אל הכהנים והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן בקר אחד ואילים שנים הבאים עם שתי הלחם של עצרת: אינם מעכבים. הפרים שנים ואיל אחד ושבעה כבשים של מוספים של עצרת הכתובים בפרשת פנחס אין (שני) פרים של מוספים מעכבין הפר של שתי הלחם ולא הפר של שתי הלחם מעכב שני פרים של מוספים. וכן שני אילים של שתי הלחם אין מעכבין האיל אחד של מוספים. ולא איל א' של מוספים מעכב שני האילים של שתי הלחם. וכן הכבשים אין מעכבין אלו את אלו:

רבי

ה"ק למר ג' של לבן וב' של תכלת ולמר ג' של לבן ואחת קלתו תכלת ע"כ. ומ"ש הר"ב ואם נתן ארבעתן של לבן יצא ול' רש"י ואי עביד ארבעתן תכלת או ארבעתן לבן יצא וכתבו התו' דצריך טעם מנלן דכי לית ליה אלא לבן או תכלת דלא מיפטר בתרי חוטי לחודייהו עד דרמי ד' דלכאורה משמע דאין זה מעכב את זה דאם הטיל ב' חוטין מזה א' יצא כי הנך דקתני תפלה של יד אינה מעכבת את של ראש כו' ושמא משום דדרשינן גדיל שנים גדילים ארבעה בין יש בו מין א' בין יש בו ב' מינין ע"כ ועיין בדבו' דלקמן: תפלה של יד וכו' לשון הר"ב רמב"ם כתב דוקא שתיהן מצוין אצלו כו'. כ"כ בפירושו וכתב וז"ל ויש לך להקשות בכאן קושיא ולומר הואיל ודבר המשנה הוא בתפל' של ראש ושל יד שאין מעכבין זה את זה. ע"מ שיהיו מצוין שתיהן. אבל אם לא היו מצוי אלא א' יהיו מעכבות זו את זו. ומה שאמר פ' מינין שבלולב מעכבות זה את זה. ע"מ שלא יהיו מצוים כולם אבל אם הם מצוים כולם הם ג"כ אין מעכבות כמו שבארנו בפ' שלפני זה והרי השוו דין בד' מינים שבלולב ובתפל' של ראש ושל יד. ולמה אמר בד' מינים מעכבין ואמר בתפלה אין מעכבין. ותירוץ הקושיא הזאת מבוארת היטב. וזה שבד' מינים שבלולב כשהן מצוין אע"פ שאין מעכבין זו את זו נוטל אותן א' א' לפי שאינו יוצא י"ח ולא שלמה המצו' עד שיגמור נטילת ארבעתן בידו ואפי' נטל אותן זה אחר זה. ואינן כן בתפלה של ראש ושל יד אלא כל זמן שיניח א' מהן יקיים ל' שלובשן כבר קיים מ"ע (אחת) ויצא ידי חובתה ע"כ. ומ"ש הר"ב וזה דלא כהלכתא כו' גם הרמב"ם בחבורו פ"ד מה"ת סתם וכתב לשון המשנה ולא חילק בין יש לו לאין לו וכתב עליו הכ"מ וב"י א"ח סימן כ"ו דהלשון שבפירושו הוא טעות סופר כלומ' שתלמיד טועה כתב כן מכחון וטעו הסופרים וכתבוהו בפנים ובנוסחות הערבי ליתיה. ע"כ. וכך בנ"א שבידי הוגה ונדפס על לשון הפי'. ומ"ש תפלה של יד אינה מעכבת כו' עד ואינו כן בתפלה של ראש ושל יד אלא. ונכתב במקומו כזה הלשון ואמרו הלבן אינו מעכב את כו' הוא שאם עשה ציצית של לבן ותכלת ואבד הלבן ונשאר התכלת לבדו. יצא. ודע שאע"פ שאין מעכבין זה את זה שתיהן מצוה אחת אבל תפלה ב' מצות כמו שבארנו בחבורינו במנין המצות ולזה כל כו' ע"כ והא דכתב הלבן אינו מעכב וכו' הוא שאם עשה ציצית כו' כאריך בפירוש הזה הכ"מ בפ"א מה' ציצית: תפלה תרגום לטוטפות לתפילין. והטור סי' כ"ה מפרש לשון פליליה שהן אות ועדות לכל רואינו שהשכינה שורה עלינו. דכתיב (דברים כח) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ודרשינן אלו תפילין שבראש וז"ל התוס' ותפילין נראה לשון ויכוח כמו ויפלל שעושה פלילות עם קונו על שם שהם עדות והוכחה שהשם נקרא עליו ויראים ממנו כדאמר וראו וגו' ע"כ וכתבתי על זה בספרי ספר מעדני מלך בפ"ג דברכות שלפי זה צריכה שתהיה קריאת הלמ"ד במלת תפילין בדגש להוראת הלמ"ד הכפולה: הסלת והשמן אין מעכבין את היין. פי' הר"ב הסולת והשמן של מנחת נסכים וכתבו התוס' משמע הא סולת ושמן מעכבי אהדדי. ותימה דהא לא כתיב שום קרא במנחת נסכים ושמא ילפינן ממנחת נדבה דכתיב בה עיכוב לעיל (פ"ג משנה ה') וגילוי מילתא בעלמא הוי דגבי מיעוטו מעכב את רובו כתיב גם במנחת נסכים והתם גלי לן קרא ע"כ: המתנות שעל מזבח החיצון. פי' הר"ב דכתיב ודם זבחיך ישפך וכו' עיין בר"פ ד' דזבחים: ב הפרים והאילים והכבשים כו'. פי' הר"ב הנך דכתיבי בפ' אמור וכו' אינם מעכבין כו' של מוספין של עצרת כו' דלאו פרשת אמור גופייהו מעכבי זה את זה דהויה כתיב בהו פירש"י יהיו עולה וכל הויה עיכובא ומיהו פרים וכבשים דפ' פנחס לא מעכבי אהדדי ומלינו לפרושי למתני' דפרים וכבשים דאין מעכבין ככה"ג נמי והכי איתא בגמ' דתנא מילי מילי קתני ומדברי הכ"מ בפ"ח מה' תמידין נראה דס"ל דדוקא באילים דפ' אמור איכא עיכובא אהדדי ואין נ"ל דהא יהיו דבקרא אפר וז' כבשים נמי קאי ובפירש"י כמו שכתבתי דפרים וכבשים דחומש הפקודים לא מעכבי אהדדי. משמע הא דפרשת אמור מעכבי אהדדי. ובפי' הרמב"ם דפר אינו מעכב לב' האילים וז' הכבשים הקריבים עם הלחם ויתכן לפרש דגם דעת רש"י כך הוא. והא דיהיו דלעכב לא דרשינן אלא לכל מין ומין במספרו. ולא למין על שאינו מינו.

אבל

ר"ש אומר אם היו להם פרים מרובים ולא היו להם נסכים · יביאו פר אחד ונסכיו ולא יקרבו כולן בלא נסכין : ג' [א]הפר והאילים והכבשים והשעיר אינן מעכבין את הלחם · ולא הלחם מעכבן · [ב]הלחם מעכב את הכבשים · והכבשים אינן מעכבין את הלח' דברי ר"ע · אמר (נ"א רבי) שמעון בן ננס לא כי אלא הכבשי' מעכבין את הלחם · והלחם אינו מעכב את הכבשים שכן מצינו כשהיו ישראל במדבר ארבעים שנה קרבו כבשים בלא לחם אף כאן יקרבו כבשים בלא לחם אר"ש הלכה כדברי בן ננס אבל אין הטעם כדבריו שכל האמור בחומש הפקודי' קרב במדבר וכל האמור בתור' כהנים לא קרב במדבר · משבאו לארץ קרבו א' וא' ומפני מה אני אומר יקרבו כבשים · בלא לחם · שהכבשים מתירין את עצמן (נ"א ג"כ) בלא לחם · לחם בלא כבשים אין לי מי יתירנו : ד' התמידין אינן מעכבין את המוספים · ולא

[א] חס' מיי' פ"ח הל' תמידין ומוספין הלכה יז

[ב] שם הלכה טו כס' מיי' פ"א שם

ר"ש אומר אם היו להם פרים מרובין · כלומ' דיוס כדי לקנות פרים כדי צרכן ולא היו להם דמים לקנות נסכים יביאו פר אח' ונסכיו · ומפיק לה מקרא דכתיב (יחזקאל מו) ואיפה לפר ואיפה לאיל יעשה מנחה ולכבשים כאשר תשיג ידו וכי מדת פרי' ואלים אחת הוא והלא מנחת פרי' שלשה עשרון ומנחת אילים שני עשרון · אלא להודיעך שמוטב להביא פר אחד איל א' עם איפתו · מדם ראיה לנו · מלהבי' פרים מרובי' אלים מרובים בלא מנחתם ואין הלכה כר"ש : ג הפר והאילים והכבשים והשעיר · הבאים בגלל הלחם וכלן עולות חוץ מן השעיר שהוא חטאת : אין מעכבין את הלחם · שאם הביאו שתי הלח' של עצרת בלא הקרבנות הללו קודשין : הלחם מעכב את הכבשים · הנך כבשים הן שני כבשים דשלמי שהוזקקו לתנופה עם הלחם : והכבשי אין מעכבים את הלחם · שאם לא נמצאו כבשי' מביאים שתי הלחם והן קדושים כאלו הביאו עם הכבשים · קרבו כבשים בלא לחם · שהרי לא היה להם לחם במדבר אלא המן : הלכה כדברי בן ננס · דכבשים מעכבי' את הלחם אבל אין הטע' כדברין דהוא אומר במדבר קרבו כבשים השלמים ולא היא שכל האמור בחומש הפקודים בספר וידבר כגון קרבנו' מוספים האמורים בפרש' פנחס קרבו במדב' וכל האמור בת"כ דהיינו בספר ויקרא לא קרבו במדבר והנך כבשים האמורים באמור אל הכהנים כגון הנך ז' כבשים ופר ואילים העולה דעל הלחם ושני כבשים דשלמים לא קרבו במדבר : לחם בלא כבשים אין לי מי יתירנו · שאין הלחם מותר באכילה לכהנים עד שיקרבו כבשים והלכה כר"ש : ד התמידי' אינם מעכבין את המוספים · בגמ' מפרש דלענין קדימה

אבל בחבורו כתב כלשון הר"ב · ומדברי הכ"מ נראה דגירסא אחרת היתה לו בדברי הרמב"ם שבחבורו והא דלא מפרשים למתני' בפרים אלים וכבשי' דהא אמרי' בגמ' דכמשפט כמשפטי כתיב בהו דמשמע עיכובא : ר"ש א"א אם יש להם פרי מרובי' כו' · כתב הר"ב מפיק לה מקרא דכתיב ואיפה לפר ואיפה לאיל וכי מדת פרים ואילים אחת הוא כו' · כתבו התו' קימה דלפריך וכי יש שם איפה ורש"י פי' ביחזקאל דאיפת קמח היה · מביא להוציא סולת עשרון מן הסאה ואיפה ג' סאין והיינו ג' עשרוני לפר ואיפ' לאיל (כמו ששנינו משנה ו' פ"ו) שתי הלחם שני עשרונים דג' סאין וכן של פר יש ג' מג' סאין שאם לא מנה כל כך מנופה יביא משל עשרון לסאה ושמונין שנתות היו בהין · וכה"ג שפירש"י בסמן יש לפרש באיפה שהיה שם איפה גדולה וקטנה ומה שמדקדק מסו' דנקט בכולה חד לישנא משמע שניהם שוין וכן דורש בספרי בפרשת כי תצא דא"ר חנינא בן חזקיה בן גריון וכי מדת פרים ואלים וכבשים אחת היא והלא כבר נאמר ג' עשרונים לפר וגו' אלא מלמד שאיפה גדולה ואיפה קטנה קרוי איפה עכ"ל והיינו דכת' הר"ב והרמב"ם אין הלכ' כר"ש משו' דרבנן פליגי ומפרשי לקראי איפה גדולה ואיפה קטנה : ג הלחם מעכב את הכבשים והכבשים אינן מעכבים את הלחם דברי ר"ע אר"ש בן ננס לא כי כו' מפרשים בגמ' דכתיב בלחם ושני כבשי' והניף הכהן וגו' קודש יהיו לה' לכהן ולא ידעינן אמאי קאי · הויה דמשמע עיכובא או לחם או כבשים ר"ע סבר לכהן איזהו דבר שכולו לכהן הוי אומר זה לחם ובן ננס ס"ל כתיב קדש יהיו לכהן קדש יהיו לה' לכהן כתיב איזהו דבר שמקצתו לכהן הוי אומר אלו כבשים ור"ע מי כתיב קודש יהיו לה' ולכהן לה' לכהן כתיב כדרב הונא דא"ר הונא קנאו הפסח ונתנו לכהן : הלחם מעכב את הכבשים והכבשים אינם מעכבינכו' ואפ"ה כי אתיין בהדדי הכבשים עיקר והלחם טפל משום דכבשי' מתירין את הלחם כשבא ביחד ולא פליג ר"ע אסתמ' דמת' י"ג פ"ב והכרחני לזה שראיתי להרמב"ם דפסק בפ"ח מה' תמידין כר"ע דהכא ובפי"ז מהלכות פסולי המוקדשין פסק הא דלעיל נמי ואף ע"ג דהר"ב לא פסק כר"ע אפ"ה הואיל ולהרמב"ם מוכרחים לומר דל"פ אף אנו נאמר דלהר"ב נמי ל"פ דלמעט במחלוקת עדיפא ועיין לקמן כסמוך : והכבשים אין מעכבין את הלחם · כתב הר"ב שאם הביאו שתי הלחם כו' קודשין עיין במשנה ב' ריש פ"ו מאי עבדינן בהו : אר"ש הלכה כדברי בן ננס וכו' · וכתב הר"ב שהלכה כר"ש וכ"כ הכ"מ בפ"ח מה"ת בשם הראב"ד דלא כהרמב"ם שפוסק כר"ע כמ"ש לעיל בסמוך וכ"כ הכ"מ משום דר"ש ור"ש בן ננס רבים נינהו ועוד דיהבי טעמא לתלתייהו ע"כ ונדחק למצוא טעם לפסק הרמב"ם · ולי ראיה גדולה להרמב"ם מסתמא דמתניתין ב"פ ו' · בזה יפה כח הכהנים כו' דלמתויי לחם הבאים בפני עצמן כמ"ש שם הר"ב והיינו כר"ע · והוי מחלוקת ואח"כ סתם ותיובתא להראב"ד והר"ב שפסקו כר"ש : וכל האמור בת"כ לא קרב במדבר · וזה קבלה בידו · הרמב"ם : ד התמידין אין מעכבין את המוספי' כו' · כתב הר"ב בגמ' מפרש דלענין קדימה כו' ואע"ג דכתיב (ויקרא ז) וערך עליה העולה כו' · תמהו התוספות דבמתני' דרפ"י דזבחים נפקא לן מדכתיב (במדבר כח) מלבד עולת הבקר וכו' ומסקי דמהכא לא נפקא לן אלא הקטרה ·

דכולים

ולא המוספים מעכבין את התמידים · ולא המוספים מעכבין זה את זה · [א]לא הקריבו כבש בבקר יקריבו בין הערבים · א״ר שמעון אימתי בזמן שהיו אנוסין או שוגגין אבל אם היו מזידין · ולא הקריבו כבש בבקר · לא יקריבו בין הערבים · [ב]לא הקטירו קטר׳ בבק׳ יקריבו בין הערבים · אר״ש וכולה היתה קרבה בין הערבים · [ג]שאין מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטרת הסמים (נ״א של בין הערבים) [ד]ולא מזבח העולה אלא

קדימה קאמר דאין מעכבין זה את זה דאי בעי תמידין מקריב ברישא ואי בעי מוספין מקריב ברישא ואע״ג דכתי׳ וערך עליה העולה ומשמע העולה דהיינו עולת תמיד תהא ראשונה לכל הקרבנות אין זה אלא למצוה בעלמא אבל לא לעכב. אר״ש אימתי כו׳ · בגמרא מפרש דמתני׳ חסורי מחסרא והכי קתני · לא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבי׳ בד״א שלא נתחנך המזבח אבל נתחנך המזבח יקריבו בין הערבי׳ את ר״ש אימתי בזמן שהיו אנוסי׳ או שוגגים אבל אם מזידי׳ לא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים וה״פ לא הקריבו התמיד של שחר לא יקריבו התמי׳ של בין הערבים דהכי מדרש קרא אם את הכבש אחד תעשה בבקר כשר שני ליקרב בין הערבים ואי לא לא · בד״א שלא נתחנך מזבח דהאי קרא בסמוך כתיב בפרשת ואתה תצוה דכתיב לעיל מיניה וזה אשר תעשה על המזבח אבל נתחנך מזבח שכבר הקריב עליו קרבנות אפי׳ לא הקריב תמיד של שחר יקריב תמיד של בין הערבי׳ דכתי׳ בפרש׳ פנחס ואת הכבש השני תעש׳ בין הערבי׳ כמנחת הבקר וכנסכו ובההוא קרא לא כתי׳ את הכבש האחד תעשה בבקר ותניא בספרי האי קרא למה נאמר והלא כבר נאמר למעלה בפרשה ואת הכבש השני כו׳ לפי שנא׳ שמו את הכבש א׳ תעשה בבקר הכי שלא הקריבו של שחר שומע אני שלא יקריבו של בין הערבים ת״ל קרא בתר ואת הכבש השני מגיד לך שאם לא הקריב של שחר יקריב של בין הערבים : אבל אם מזידים כו׳ לא יקריבו בין הערבים · אותן המזידים אבל כהנים אחרים יכולי׳ להקריבו : לא הקטירו קטרת בבקר יקטירו בין הערבים · דקטרת לא שכיחא בחד גברא שיקטיר קטרת פעמי׳ רבות כמו בעולה כדאמרי׳ ביומא שלא שנה בה אדם מעולם מפני שהיא מעשרת דכתיב (דברים לג) ישימו קטורה באפך וסמיך ליה ברך ה׳ חילו הלכך לא קנסינן להו שמתוך שהיא חביבה עליה׳ לא פשעי בה ואפי׳ מלוי שיהיו אותה מזידין ואין הלכה כר״ש : שאין מחנכים את מזבח הזהב אלא בקטר׳ הסמים של בין הערבי׳ דכתי׳ (שמות ל) בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה כלומר כשתדשן את המנורה מן האפר שיש שם מהדלקת הנרות ואי לאו דעבד הדלקה במנורת׳ מאי בעי למתקן בצפרא · אלמא חנוך המנורה בין הערבים וזהו המנורה נתחנכה בערב קטרת נמי נתחנכה בערב דכתי׳ (שם) ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה :

ה מביתי

דכולי קרא בהקטרה איירי · ומהתם נפקא לן עבודת דם דכתיב תעשו משמע עשיות · ע״כ : ולא המוספין מעכבין זה את זה · פי׳ מיירי בעיכובא בעלמא ולא בקדימה לאו כללא · דשל חג מעכבין דכמשפט כמשפטם כתיב בהו כמ״ש · הר״פ תמיהא דגמרא ולא ידעתי למה השמיט זה הרמב״ם בפ״ח מה״ת ואע״כ מיירי בקדימה של חג נמי אינן בכלל מהאי טעמא גופה דכמשפט כתיב לכך קרינן על הסדר כדאי׳ בגמ׳ פ׳ דזבחי׳ ד׳ נ׳ ופס׳ הרמב״ם בפ״ט מה״ת : לא הקריבו כבש בבקר כו׳ · כתב הר״ב בגמר׳ מפרש דמתני׳ חסורי מחסרא בד״א שלא נתחנך אבל נתחנך כו׳ · דאל״כ שאין מחנכין דתנא בסיפא אמאי קאי : אמר ר״ש אימתי כו׳ · כתב הר״ב דת״ת וה״ק בד״א כו׳ דכתיב בפרשת פנחס ואת הכבש השני כו׳ ותני בספרי האי קרא למה נאמר כו׳ וכ״כ רש״י ואע״ג דדרשא זו בעלמה איכא למדרשא בפ׳ תצוה שכן נאמרו שם גם אלו ב׳ הכתובי׳ כמו שהם אמורים בפרשת פנחס אלא שדרשת ספרי לא נתחברה על ספר שמות ואף המכילתא שנתחברה על ספר שמות אין בידינו מתנה על פרשת תצוה כך נ״ל פשוט ועוד נ״ל דמכוון שאנו דורשים על התצוה שאחר שנתחנך ניחא למקטו הדרש מפסוקי פרשת פנחס דמיירי על אחר שנתחנך ומש״כ מפסוקי דואתה תצוה דמיירי בשעת חנוך ול״ק א״כ קרא דואתה תצוה למה נאמר שאין אחריות כל פסוקים יתרים על הדור׳ מקרא אחד שקרי יכול הוא לומר היכא דאיכא למדרש דרשינן היכא דליכא למדרש לא דרשינן : אבל היו מזידין כו׳ לא יקריבו · פירש הר״ב אותן שמזידין אבל כהנים אחרי׳ יכולין להקרי׳ דכי כהנים שפשעו מזבח בטל נמי : לא הקטירו קטרת בבקר כו׳ · כתב הר״ב דקטרת לא שכיח בחד גברא כו מפני שהיא מעשר׳ דכתיב ישימו קטורה באפך וסמיך ליה ברך ה׳ חילו ואף ע״ג דבינייהו כתב וכליל על מזבחך כבר כתבתי בפ״ב דיומא משנ׳ ד׳ תמיהא דגמרא דמתסבר דכי כתיב עושר אקלא שכיח כתיב ולא דקדקו תוס׳ דהכא שכתבו דביומא מוכח דעולה נמי מעשרא ומש״ה כתבו דעיקר הטעם משום דלא שכיח. וליתא כדכתבתי ואין להקשות למאי נ״מ צריך לדלא שכיח דלי הוה שכיח כי נמי מעשרא י״ל דפשעי בה שהרי כשיקטור פעם אחרת יתעשר ומ״ש הר״ב לא שכיח בחד גברא שיקטיר קטורת פעמי׳ רבות ומסיים כדאמרי׳ ביומ׳ שלא שנה בה אדם מעול׳ לא קשיין דבריו אהדדי דו״ש מתחלה פעמי רבות ומפ ללישנא דלא שכיח׳ שהוא כן בהסוגיא והכי איתא ודאי ל״ק אמאי קאמר לא שכי׳ חזוקא לא הוה כלל · דאזמן הקב״ה קאי לומר דאע״ג שתקנו בעולה לתקנם הכהן שהזיד ולא הקריב כו׳ אפ״ה לא תקנו כן בקטרת משום דלא שכיחא ובההוא שעתא אכתי לא הוו ידעי רבנן שלא ישנה בה אדם מעולם : אר״ש וכולה היתה קריבה · דקטרת חדא מלתא היא ומש״ה כבש לא אמר · דשנים היו קריבין · תוס׳ : שאין מחנכין · ענין חנוך הרגל והוא שם מושאל בדברים כולם לתחלת המעשה · לפי שהכלים מרגילים אותן בעבודה דרך דומיא לאדם בתחלה שמלמדים אותו שום מדה להרגיל עצמו בה עד שתהא קבועה בו · הרמב״ם :

א פי׳ פ״א
מה׳ תמידין
ומוספין הל״ב
ב פי׳ שם
פ״ג הל׳ ה
ד פי׳ שם פ״ח
הל׳ ג

הלכה

אלא בתמיד של שחר · ולא את השלחן[א] אלא בלחם הפנים בשבת · [ב] ולא את המנור' אלא בז' נרותיה בין הערבי' : ה [ג] חביתי כ"ג לא היו באות חציי' אלא מבי' עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה בבקר · ומחצה בין הערבים · [ד] וכהן שהקריב מחצה בשחרית ומת · ומינו כהן אחר תחתיו · לא יבי' חצי עשרון מביתו · ולא חצי עשרונו של ראשון · אלא מבי' עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה · ומחצ' אבד · נמצאו ב' חציי' קרבין · וב' חציי' אובדין · [ה] לא מינו כהן אחר · משל מי היתה קרבה · ר"ש א' משל צבו' · ר' יהוד' א' [ו] משל יורשי' · ושלימה היתה קרבה :

פרק ה

כל [ז] המנחות באות מצה · [ח] חוץ מחמץ שבתודה · [ט] ושתי הלחם שהן באות חמץ · ר"מ או' שאור בודה להן מתוכן ומחמצן · ר' יהודה או' אף היא אינ' מן המובחר · אלא מבי' את השאור ונותן לתוך המדה וממלא את המדה · [י] א"ל אף היא היתה חסירה או יתירה : ב [יא] כל המנחות נלושו' בפושרין · ומשמרן שלא יחמיצו · ואם החמיצו [יב] שיריה · עובר בל"ת · שנאמר (ויקרא ב) כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ [יג] וחייבים על לישתה · ועל

ה חביתי כ"ג · מנחת כ"ג שמביא בכ"י וע"ש דכתי' בה (ויקרא ו) על מחבת בשמן תעשה מש"ה קרי ליה חביתין : ל"ה באים חצאין · שלא יביא מביתו · ח"ע בבקר וחצי עשרון בערב : לא חצי עשרונו ש"ר · שנשאר מן העשרון שלם שהביא הראשון שמת ולא קרב אלא חציו : וב' חציין אובדין · חצי עשרונו של ראשון שמת וחצי עשרונו של זה שעמד : משל צבור · דכתיב חק עולם · חק זה יהא משל עולם כלומר משל צבו' מתרומת הלשכה : ר"י אומר משל יורשים · דכתי' (שם) והכהן המשיח תחתיו מבניו · והכי משמע והכהן המשיח שמת תחתיו א' מבניו יעשה אות' : ושלימה היתה קריבה · כל זמן שהי' באה מש"צ לר"ש · או משל יורשי' לר"י שלימה היתה קריב' עשרון שלם ולא חצי עשרון ר"ש מפיק ליה מכליל תקטר שלא יקטירוה לחצאי' אלא כלה כשהיא בא' מש"צ ור"י מפיק לה מדכתי' מבניו יעש' אותה כשאחד מבניו יקריב לאחר שמת אביו דהיינו היורשים יעשה אותה · ולא חציה · והלכה כר"י שמשל יורשים היא באה :

פרק ה כל המנחו' באו' מצה חוץ מחמץ שבתוד' · דכתיב (שם ז) ע"ח לחם חמץ · ושתי הלחם דכתיב (שם כג) חמץ תאפינה : שאור היה בודה להן מתוכן · מתוך עשרון דתוד' ושתי הלחם היה מוציא שאור שהיה לש מן הסלת מעט לאחר שנמדד וטומנו בסלת ומתחמץ מאליו ומחמץ מהמן השאר' שממקו' אחר ל"ה יכול להביא שלא תהא מנחה יתירה : היא אינה מן המובחר · שאינה מחולת יפה לפי שאין לה שאור מחומץ יפה · אלא מביא שאור שמחומץ יפה מתוך ביתו ונותן לתוך העשרון וממלא סלת · א"ה היתה חסרה או יתירה · כגון אם השאור עבה ומגובל בקושי עם מעט מים אינו מחזיק נפח גדול כאלו היה קמח וממלא העשרון יותר לפי שאם לא היה שאו"ר מגובל היה נפחו גדול מעכשיו ואם אינו מגובל יפה שנתן בו מים הרבה נפחו גדול משאלו היה קמח וממלא עשרון חסר · שאם לא בשביל המים לא יהיה מלא והלכה כר' יהודה : ב שכל המנח' אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ · אריישא קאי דקתני ומשמרו' שלא יחמיצו וקודם קמיצה משתעי · ושיריה ילפי מדקרא אחריתא דכתיב (שם ו) לא תאפה חמץ חלקם אף חלקם של כהני' שהם שירי המנחה שנשארו מן הקומץ ה"ז לא תאפה חמץ ובחמץ דוקא הוזהרו על השירים אבל מותר ללוש אותם בדבש ולטגנן בו :

אלא בתמ"ש · כדאמרי' לעיל דהכי מדרש קרא אם את הכבש האחד כו' : ולא את השלחן אלא בלחם הפני' בשבת · אבל בחול איחנוכי הוא דלא מחנך הא קדושי מקדיש (והתנן בפי"א משנה ח' שאפי' היא על השלחן ימים רבים אין בכך כלום) היא גופא קמ"ל דחינוך וקדוש דשולחן בשבת הוא כדתני' סיפא ולא את המנור' אלא בשבעה נרותיה בין הערבים (ומנור' אינ' מקדשת כלום וכל מילתא דידה ליכה אלא בין הערבי' הדלקה ה"נ כל מילי דידיה דשלחן בשב') גמ' : ה חביתי כ"ג ל"ה באי' חצויין · פי' דת"ר או נאמר מנחה מחצית · הייתי אומר מביא חצי עשרון מביתו שחרי' ומקריב וחצי עשרון מביתו ערבית ומקרי' ת"ל מחציתה בבקר ומחציתה בערב מחצה משלם הוא מקריב · פירש"י מחצית משמע מחצית של שלימה (מחצה משלימה) מחצה מתוך שלם הוא מביא · ע"כ · הא כיצד מביא עשרון שלם וחולקו : וחוצהו עיין בפי' הר"ב דפ"ט : לא יביא ח"ע מביתו · יליף לה בברייתא מדכתיב ומחציתה בערב פירש"י ריבויא דוי"ו משמע אפילו כהן העומד בין הערבים אע"ג דאיכ' חצי עשרון דראשון · ר"ש א' משל צבור · פי' הר"ב דכתיב חק עולם ובגמ' מפרש נמי מאי עביד באות' וכן ר"י מאי עביד בדר"ש · ואין לי להאריך בזה ומ"ש הר"ב הלכה כר"י וכ"כ הרמב"ם · ועיין מ"ש במשנה ו' פ"ז דשקלים :

פרק ה כל המנחות באות מצה · עיין במשנה דלקמן : חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם · שתי הלח' ניחא דכייל בהדי שאר מנחות דאקרו מנחה כדאית' בפר' התכלת (במדבר כח) בהקריבכם מנחה חדשה לה') אבל לחמי תודה לא משכחן (ובהדיא אמרי' התם לחמי תודה לא אקרו מנחה) ומ"מ ניחא לאשמועי' דינא · תו' · ועיין מ"ש במשנה ב : בודה · בדל"ת גרסי' בערוך ופי' ל' הוצאה כמו החדש אשר בדא מלבו (מלכים א יב) כי מלבך אתה בודאם (נחמיה ו) : ב נלושות בפושרין · ומשמרן שלא יחמיצו אע"ג דפושרין מחמיצין כדפי' הר"ב במשנה ז' פ"ב דפסחים מסיי' הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות הקרבנות והוא"ל ולישתן ואפייתן בפנים בעזרה שכלי שרת פנים וזריזין : ואם החמיצו שיריה · כתב הר"ב אבל מותר ללוש אותם בדבש · דהילכך בקומץ הוא כתיב (ויקרא ב) כל שאור וכל דבש לא תקטירו :

א מי' פ"ג מה' תמידין ומוספ' הלכה ג
ב שם פ"ג הל' יא
ג נ : פה ג
מי' פי"ג מה' מעשה הקרבנו' הלכה
ד מי' פ"ג מה' תמידין ומוספ' הלכה ג
ה שם
ו מי' פי"ם פ"ב הל' כב
ז פה : מי' פ"ב מה' מה' קדל"יח
ח מי' פ"ב הל' יד
ט שם פ"ב הל' ג וס"ש
י תמידין ומוספין הל' ה
מי' שם פ"ס ופ"ס שם
מעשה הק' הל' ו
יא נכה
פבסם נו
מי' פ"ג מה' מע"ק הל' כ
יב מי' שם הל' יד
יג שם הל' כב

ועל עריכתה · ועל אפייתה : ג [א]יש טעונ' שמן ולבונה · שמן ולא לבונה · [ב]לבונה ולא שמן · לא שמן ולא לבונה · [ג]ואלו טעונות שמן ולבונה · [ד]מנחת הסולת [ה]והמחבת · [ו]והמרחשת · [ז]והחלות · [ח]והרקיקין · מנחת כהנים · [ט]ומנחת כהן משיח · ומנחת נכרי · ומנחת נשים · [י]ומנחת העומר · מנחת נסכין טעונ' שמן · [יא]ואין טעונה לבונ' · [יב]לחם הפני' טעון לבונה · ואין טעון שמן · שתי הלחם · מנחת חוט' [יג]ומנחת קנאות · לא שמן ולא לבונ' : ד [יד]וחייב על השמן בפני עצמו · ועל הלבונה בפני עצמ' · [טו]נתן עליה שמן פסלה לבונה ילקטנה · [טז]נתן שמן על שיריה · אינו עובר בלא תעשה · נתן כלי על גבי כלי לא פסלה : ה [יז]יש טעונות הגשה ואינן טעונות תנופה · תנופה · ולא הגשה · הגשה ותנופ' · לא תנופה ולא הגשה · [יח]אלו טעונות הגשה · ואינן טעונות תנופה · מנחת הסלת · והמחבת · והמרחשת · והחלות · והרקיקין · מנחת כהני' · מנחת כהן משיח · מנחת נכרי · מנחת נשים · מנחת חוטא · ר' שמעון אומר מנחת כהנים · מנחת כהן משיח · אין בהן הגשה · מפני שאין בהן קמיצה · וכל שאין בהן קמיצה אין בהן הגשה : ו אלו

עריכתה · שמתעסק בה בידים אחר לישה. וחייבין על כל אחת ואחת לפי שנא' לא תעשה חמץ יכול לא יהא חייב אלא אחת ת"ל לא תאפה אפייה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה מה אפיה מיוחדת שהיא מעשה יחידי · וחייבין עליה בפני עצמה · אף אני אביא לישתה ועריכתה וכל מעשה יחידי שבה · לאתויי קטוף שהוא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה · וקטוף הוא שמחליק פניה במים ואע"ג דלא מחזי כ"כ מעשה : ג מנחת סלת · המתנדב מנחה סתם מביא סולת ושמן ולבונה ובוללה וקומצה כמו שהו' קודם אפויה ובדידיה כתיב שמן ולבונה וכל הני אחריני גמרי ממנחת סולת דכתיב בה נפש · דמשמע דכל מנחת יחיד טעונה שמן ולבונה : והחלות והרקיקין · למנחת מאפה תנור · קרי החלות והרקיקין · דאי בעי חלות מייתי ואי בעי רקיקין מייתי : ומנחת כהנים · כהן שהתנדב אחת מחמשת מנחות הללו : מנחת כהן משיח · מנחת חביתין : נכרי' מתנדב מנחה · כדילפינן מאיש איש תלמוד שהנכרי' מביאין נדרים ונדבות כישראל : ומנחת נשים · אשה שהתנדבה מנחה : ומנחת נסכים · לא בעי לבונה דשמן נאמר בה ולא לבונ' : ולחם הפני' כתיב ביה (ויקרא כד) ונתת על המערכת לבונה זכה ולא כתיב ביה שמן : ב' חלות · של עצרת לא הוזכר בהן לא שמן ולא לבונה : מנחת חוטא ומנחת קנאות · בהדי' כתיב בה (שם ה) לא ישי' עליה שמן ולא יתן עליה לבונ' : ד וחייב על השמן · אם נתנו על מנחת חוטא או על מנחת קנאות : נתן כלי שיש בו שמן · על גבי כלי · של מנחת חוטא · לא פסלה · ולא איתי' הרי עבר על מה שכתוב בתורה לא ישים עליה שמן · שלא הזהירה תורה אלא שלא יתן השמן לתוך הסלת או לתוך סקיתה : ה טעונות הגשה · בחודה של קרן דרומית מערבית · כדכתיב (שם ה) והגישה אל המזבח : והחלות והרקיקין · מנחת מאפה תנור : מנחת כהנים · שהיא כלה כליל : וכל שאין בהן קמיצה · להתיר השירים מן המנחה לכהנים אין בהן הגשה ואין הלכה כר"ש : ו לוג

עריבתה כו' כתב הר"ב לפי שנא' לא תעשה חמץ וכו' ת"ל לא תאפה וכו' ולמה יצאת וכו' ואימא לחלקם אי לאו הכי לכתוב חלקם לא תאפה ח"ן ומאי לא תאפה חמץ חלקם שמעת מינה תרתי · גמרא · ומ"ש הר"ב לאתויי קטוף · ונ"ע אמאי שיירוה תנא דמתניתין :

ג ומנחת נכרי' עיין מ"ש במשנה ה' פ"ק דשקלים : ומנחת העומר · בה נמי כתיב שמן ולבונ' כדכתיב (ויקרא ב) ואם תקריב מנחת בכורים והיא מנח' העומ' רש"י : לחם הפנים · אי אכללא דכל המנחות קאי יקשה לי דלא אשכחן דאקרי מנחה בהדי' בשום כתוב · וכבר דקדקו כן התוספו' על לחמי תודה דברים פירקין כמ"ש לשם שם אלא שרש"י פי' בפרש' אמור בפסוק ולקחת סלת והיתה המנחה הזאת ומשנתינו תסייענו דלא כהרמב"ן שהשיגו שיתכן לומר והיתה כל אחת מהתערכת : ד וחייב על השמן וכו' פירש הר"ב אם נתנו על מנחת חוטא או על מנחת קנאות דבהו כתיב לאו · משא"כ באינך : נתן עליה שמן פסלה לבונה ילקטנה · יליף בברייתא דרחמנא קריא חטאת כלו' דאפי' נתן · חטאת קרויה' וכתיב היא למעוטי דתפסול אם נתן ופוסל אני בשמן שא"א ללקטו ומכשיר אני בלבונה שאפשר ללקטה :

נתן כלי · לשון הר"ב שיש בו שמן על גבי מנחת חוטא · וכן לרש"י וחדא חדא מתרי תרי נקטי דה"ה לבונה וה"ה על מנחת קנאות · וכן פי' הרמב"ם בפירושו כתב שמן ובחבורו פי"ב מה' מ"הק כתב שמן או לבונה : על גבי כלי לא פסלה · פי' הר"ב שלא הזהירה תורה אלא שלא יתן השמן לתוך הסולת יליף לה בברייתא מדכתיב עליה משמע בגופה ופירש"י עד שיערב כו' · וכ"כ הרמב"ם בפירושו שהכונה שלא יבלול וכו' והיינו דבחבורו העתיק נתן כלי כו' על גביה : ה הגשה פירש הר"ב בחודה של קרן דרומית מערבית מטעם הירושלמי והבבלי שהעתקתי במשנה ו' פ"ג דבכורים : מנחת הסולת והמחבת וכו' ילפינן להו בברייתא מריבויא דקרא כדמפרש בתוספ' המנחה והבאתה והקריבה ריבויי ואיכא נמי מעוטי מאלה והקריב והקריבה והגיש והגישה כלומר ה"א יתירה ומאלה למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים שאין יתן לאישים וה"א דהקריבה למעוטי מנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה · אבל ה"א דהגישה ר"ש דריש למעוטי כדלקמן ות"ק מפיק ליה לדרשא אחריתא : מפני שאין בהן קמיצה · דר"ש אית ליה נמי מיעוטא · דוהגיש והגישה כדכתבתי לעיל והכי איתא בתוספתא אלא דברייתא מסיים שאין מהן לכהנים ואיכא בינייהו דאי מפני שאין בהן קמיצה אין כל מנחת כהנים בכלל המיעו' דהא מנחת כהן חוטא נקמצת לר"ש כדתנן בר"פ דלקמן · וקצת קשה נמי במתני' לא ה"ל למתני בתמיה מנחת כהנים אלא הל"ל דשל נדבה · וי"ל דסמיך כדמפרש טעמא

א גם נדרי' ב
ב פי"ב ה"ב
מה"מעה"ק הל' ו
ג פי"ב שם
הלכה ה
ד ה שם הלכה ו
ו ז שם הלכה ח
ח שם הל' כ"ד
ט פ"ו ופ'
תמי' דיוה"כ
הל' יג
י פי"ב שם
יא פ"ה קהל' ד
יא שם הל' ט
יב פי"ב שם
תמידין ומוספין
הל' י
יג פי"ב פי"ב
שם מעה"ק הל'
יד פי"ב שם
ונם :
הל' ט
טו ד פי' פי"ג
פה"מה"ק הל' י
שם הל' יא
טז ·
יז פי"ב שם
מעה"ק הל' ו

ו לוג ואשם מצורע · כתיב בהו והניף :: והבכורים כדר"א בן יעקב גרסי' · כלומר דשמעי' ליה בעלמא דאמר בכורים טעונים תנופה · והלכה כמותו : אמורי שלמי יחיד וחזה ושוק שלהן · בהדיא כתיב בהו (ויקרא י) שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף: אחד · שלמי אנשים ואחד שלמי נשים · טעונים תנופה: בישראל אבל לא באחרים · מפרש בגמ' דה"ק אחד אנשים ואחד נשים קרבנן טעון תנופה · ותנופה עצמה בישראל · אבל לא בידי נשים (דה"ק ל"ל דת"ר) בני ישראל מניפין ואין נכרים מניפין · בני ישראל מניפין ולא בנות ישראל מניפין: ב הלחם וכבשי שלמים של עצרת הבאים בגלל הלחם כתיב בהו (שם כג) והניף הכהן אותם על לחם הבכורים ולא על מתם שאינו סמוך להם · כבשים בגלל הלחם · כדר' בברייתא' וכן הלכה: שנאמר (במלואים) (שמות כט) אשר הונף ואשר הורם · ומהונף והורם דמלואים ילפינן שאר תנופות · תנופה מוליך ומביא · תרומה מעלה ומוריד: תנופה היתה במזרח · כלומר אף במזרח של מזבח יכול להניף וכ"ש במערבו דקרוב יותר להיכל: ותנופות קודמות להגשות · בתחלה מניף ואח"כ מגיש ובמנחת העומר ובמנחת קנאות איירי דטעונות תנופה והגשה וכתיב במנחת קנאות (במדבר ה) והניף את המנחה לפני ה' והדר והקריב אותה אל המזבח: ז שלשה מינין · שלמי יחיד ושלמי צבור שהם כבשי עצרת ואשם מצורע ג' מינים הללו טעונים בין שלשתן ג' מצות סמיכ' תנופה חיים ותנופה שחוטי': שתים · מצות מן השלש יש בכל מין ומין והשלישי' אין בהם דאין בכל מין אלא שתים: שלמי יחיד · כתיב בהו סמיכה בויקרא : ותנופה שחוטים · בחזה ושוק שלהן בנו את אהרן : שלמי צבור כתיב בהו תנופה חיים והניף הכהן אותם דהיינו חיים ותנופה שחוטים בחזה ושוק שלהן דילפינן (מקדשי נ"ל משלמי) יחיד אבל סמיכ' לא בעי דהלכת' גמירי לה דאין בכל קרבנות צבו' אלא שתי סמיכו' בלבד · סמיכה של שעיר המשתלח ושל פר העלם דבר של צבור : אשם מצורע כתיב ביה תנופה חי כדכתי' והניף הכהן אותם בפרשת זאת תהיה · וסמיכה דאי אפשר לקרבן יחיד שלא יסמוך ידו על ראש קרבנו : אבל לא תנופה שחוט · דמיעט רחמנא גבי שלמי יחיד (ויקרא ז) את החזה להניף' אותו ולא למעוטי אשם של מצורע ין שאינו טעון תנופה שחוט :

ח מרחשת

דמשום קמילה דהשתא ליכא למטעי · ומ"ת קשיא מתני' וברייתא' הלכך כתבו התוס' דנראה לפרש דקמילה דנקט הכא אף ע"ג דלישנא משמע דלטעמיה נקטיה · על כרחין לא נקטי' לטעמיה אלא לכללא בעלמא דכל שאינו בקמילה אין בו הגשה דשמעינן מכלל זה שתי הלחם ולחם הפני' ומנחת נסכי' ומנחת כהני' ומנחת כהן משיח · ולאו למימר קאתי דכל שיש בו קמילה יש בו הגשה · דיש שיש בו קמילה ואין בו הגש' כגון מנחת חוטא של כהנים ע"כ וכ"ל דמסריך סריך בלישנא דמתני' ד' בפרק דלקמן :

ו [א]אלו טעונין תנופה · ואין טעונין הגשה · לוג [ב]שמן של מצורע ואשמו [ג]והבכורים · כדברי ר"א בן יעקב [ד]ואמורי שלמי יחיד וחזה ושוק שלהן · אחד אנשים ואחד [ה]נשי' בישרא' אבל לא באחרי' [ו]ושתי הלחם ושני כבשי עצרת [ז]כיצד הוא עושה נותן שתי הלחם על גבי שני כבשי' ומניח שתי ידיו מלמטן · מוליך ומביא מעלה ומוריד · שנא' (שמות כט) אשר הונף ואשר הורם · [ח]תנופה היתה במזרח [ט]והגשה במערב · [י]ותנופות קודמות להגשות [יא]מנחת העומ' [יב]ומנחת קנאות טעונו' תנופה והגש' · [יג]לחם הפנים ומנחת נסכים לא תנופ' ולא הגשה:

ז ר"ש אומר שלשה מינים טעונים ג' מצות שתים בכל אחת ואחת · והשלישית אינכהן ואלו הן זבחי שלמי יחיד וזבחי שלמי צבור · ואשם מצורע [יד]זבחי שלמי יחיד טעונים סמיכה חיים [טו]ותנופה שחוטים · ואין בהן תנופה חיים [טז]זבחי שלמי צבו' טעונין תנופ' חיים ושחוטים [יז]ואין בהן סמיכה · ואשם מצורע טעון [יח]סמיכה ותנופה חיים · ואין בו תנופה שחוט :

ח [יט]האומר הרי עלי במחב' לא יביא במרחשת · במרחשת לא יביא במחבת · ומה בין מחבת למרחשת · אלא שהמרחשת

ו והבכורים כדברי ראב"י · כתב הר"ב דשמעי' ליה בעלמא דאמ' בכורים טעונים תנופ' · וטעמי' בפי' הר"ב במשנה ד' פרק ג' דבכורים · ואף ע"ג דסתמי' כותי' לר"י דבעית תנופ' לבכורים כדתנן הת' פ"ג משנ' ו' משני בגמ' דלהכי נקט ראב"י דרב גוברי' פירש"י שהוא חכם ביות' דקי"ל משנ' ראב"י קב ונקי: ואחד נשים בישראל · כתב הר"ב דה"ק כו' · בני ישראל מניפין ואין בנות ישראל מניפין ומניף כהן לחודי' רש"י: על גבי שני כבשים · ויליף בגמ' בברייתא ממילואים ומ"ש הר"ב דלרבי לאו על ממש אלא בסמוך להם · בגמ' ר' לטעמיה דדריש ונתת על המערכת לבונה זכה על בסמוך כו' כדאית' וסכת על הארון את הפרוכ' על בסמוך · פירש"י דליכא למימר על ממש דהא פרכת מחיצה היא להבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים · ועיין במשנה ה' פ"א ומ"ש שם ומ"ש במסכ' ג' פ"ו : מוליך ומביא מעלה ומוריד · עיין מ"ש בפ"ג דסוטה משנה ט' בס"ד : תנופה היתה במזרח · פי' הר"ב כלומר אף במזרח ובגמרא יליף בברייתא מדכתי' באשם ולוג של מצורע והניף וגו' לפני ה' ולא אתי אלא למעוטי חוץ דהא דאמרן בהגשה דלפני ה' במערב כמ"ש בפ"ג דבכורי' בשם ירושלמי והכי איתא נמי בבבלי במכילתין פ"ג דף י"ט הכא מנחה דאקרי חטאת וחטאת טעונ' יסוד וקרן מזרחית [דרומי'] אין לה יסוד אבל הכא לפני ה' קרינא ביה כיון שאינו בחוץ : ז ר"ש א' ג' מינים כו' · אלו העקרים כלן אמתי"ם ואינן דעת ר"ש לבדו אלא שאומרים אותן בשם אמרם ואין חולקין עליו בשום דבר מכל זה · הרמב"ם · ודתנן ר"ש אומר בלשון פלוגתא כמלאים כיוצא בזה רבים ואין חולק כמ"ש הר"ב מהם בסוף מסכת בכורים : ח אלא בגמרא לא גרסי' אלא וגרס מרחשת יש לה כו' ומיהו נמצא עוד במשנה דספ"ק דב"ב

א סמ"ג
ב מיי' פ"ד
מה' מעה"ק
כפרה הל' ב
ג מיי' פ"ד מה'
בכורים הל' ב
ד מיי' פ"ט מה'
מעה"ק הל' ו
ה שם הלכה ט
ו סוכה לג
ז מיי' פ"ה מה'
תמ' ומו הל' ט
ח מיי' שם ופ"ט
מה' מעה"ק הל' ו
ט מיי' פ"ג
מה' מעה"ק הל' ג
יסב פ' ה הל' יח
יא מיי' פו הל'
תמ' ומו הל' יב
יב מיי' פט מה'
מעה"ק הל' יג
יג שם פג הל' ח
יד שם פג הל' ו
טו שם הל' ו
טז מיי' פ"ט
מה' מעה"ק
הל' יא
יז מיי' פג מה'
מעה"ק הל' י
יח מיי' פ"ד
מה' מחוסרי
כפ' ב
יט פג מיי'
פי"ג מה'
מעה"ק הל' ג

שהמרחשת יש לה כיסוי והמחבת אין לה כיסוי דברי ר' יוסי הגלילי · רבי חנניה בן גמליאל אומר [א] מרחשת עמוקה ומעשיה (גמ' רכים) רוחשים ומחבת צפה ומעשיה קשים: **ט** (גמ' ל"ג) האומר הרי עלי בתנור [ב] לא יביא מאפה כופח ומאפה רעפי' ומאפה יורות הערביים · ר' יהודה אומר אם רצה יביא מאפה כופח · הרי עלי מנח' מאפה · לא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין · ר"ש מתיר · מפני שהוא קרבן אחד :

פרק ו אלו

[ג] מנחות נקמצות ושיריהן לכהנים מנחת סל' והמחב' והמרחשת והחלות והרקיקין · מנחת נכרי' · מנחת נשים · מנחת העומר מנחת חוטא · ומנחת קנאות · רש"א מנחת חוטא של כהנים נקמצת [ד] והקומץ קרב לעצמו · והשיריים קרבים לעצמן : **ב** [ה] מנח' כהנים [ו] ומנחת כהן משיח [ז] ומנחת נסכים · למזבח · ואין בהם לכהנים · בזה יפה כח המזבח מכח הכהנים

שתי

ח מרחשת עמוקה · דכתיב (ויקרא ז) וכל נעשה במרחשת בתוכה משמע אלמא יש לה תוך : ומעשיה רוחשין · שהשמן נע ונד בתוכה לשון הרומש על הארץ דמתרגמינן דרחשי · ויש שגורסין ומעשיה רכין כלומר שליסתה רכה : ומחבת צפה · דכתיב (שם) ועל מחבת משמע עליה ולא בתוכה אלמא אין לה תוך : צפה · שאינה עמוקה אלא (סוליה) צפין אצל אוגניה · כמו צף על פני המים ומעשיה קשי' שהעסה שמטגנים בה ליתא קשה כדי שלא תשפך לחוץ שהרי הכלי אין לו שפה : **ט** כופח · מקום שפיתת קדרה אחת ופעמים שמסיקין אותו ואופין בו עסה : רעפים · טוגל"ש בלע"ז עשויין מחמר' ומסיקין אותן ככבשן: יורות הערביים · כמין גומא העשויה בקרקע וטוחה בטיט ומסיקין אש בתוכה עד שתתלבן ואופים בה עסה : אם רצה יביא מעשה כופח · דכופח מין תנור הוא ואין הלכה כר"י : מנח' מאפה כתיבי בה חלות · ורקיקים : לא יביא מחצה חלות · דכל מנחות באות י' י' וזה לא יבא חמש חלו' וחמש רקיקין אלא או הכל חלות או הכל רקיקין · מפני שהו' קרבן א' · ששניהם כתובים במנח' אחת הילכך יכול להביא מחצה מזה ומחצ' מזה ואין הלכה כר"ש :

פרק ו אלו מנחות נקמצות · מנחת סלת נקמצת עיסה ומנחת מחבת ומרחשת וחלו' ורקיקי' דהיינו מאפה פותתן לאחר אפייתן · ובמנחת סלת כתיבה קמיצה בהדיא ובאינך כתיב אזכרה · ואזכרה היינו קומץ : מנח' נכרים או נשים · שהתנדבו אחת מאלו : מנחת העומר · אזכרה כתיב בה : מנחת חוטא וקנאות · כתיב בהו קמיצה : מנחת חוטא של כהנים נקמצ' · אע"ג דמנחת כהן נשרפ' כלה כדכתיב (שם ו) וכל מנחת כהן כליל תהיה מ"מ בעי קמיצה והקומץ קרב לעצמו והשירים קרבין לעצמן · אבל לת"ק אין מנחת כהן נקמצת אלא נקטרת כמות שהיא · דסבר כל מנחה ששיריה נאכלים נקמצת ושאין שיריה נאכלים אינה נקמצת והלכה כת"ק : **ב** בזה יפה כח המזבח לא הוה צריך למתני דהא חזינן דבזה יפה כח המזבח ומלתא דפשיטא היא אלא לאתויי המתנדב יין למזבח בלא קרבן דלא תימא מולפו על האשים והוא נשרף וכלה ואין כח מזבח יפה בזה קמ"ל דלא אלא מנסכו כשאר נסכי ויורד' לשיתין דהיינו כמין שני נקבים שהיו במזבח ויורדי' למטה

דגרס מה בין וכו' אלא וכו' וע"ש וכן במשנה ג' פ"ג דערכין: **שהמרחשת** יש לה כיסוי והמחבת אין לה כיסוי · גמרא גמירא לה · גמרא : **ט לא** יביא מחצה כו' דת"ר קרבן מנחה קרבן אחד אמרתי לך ולא ב' וג"א ל"ר"ש וכי נאמר קרבן קרבן ב"פ וכו' ; ור"י כיון דכתיב בשמן בשמן (הפסיק הענין שאין באין כאחת) כמאן דכתיב קרבן קרבן דמי · ור"ש אי לא כתב בשמן בשמן ה"א דוקא מחצה חלות ומחצה רקיקין אבל חלות לחודייהו ורקיקין לחודייהו אימא לא קמל"ן · וכ"ל דלר"ש איצטריך קרבן לומר דרשאי להביא מחצה כו' ועיין בפרק י"ג משנה ג' :

פרק ו אלו מנחו' נקמצות · לי' הר"ב מנחת סולת נקמצת עסה וכן לשון רש"י וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מה"ת במנח' העומר ועיין מ"ש במשנה ב' : **מנחת** נכרים · עיין מ"ש במשנה ה' פ"ק דשקלי': **רש"א** מנחת חוטא של כהנים נקמצת וכו' יליף לה בברייתא מדכתיב (ויקרא ה) והיתה לכהן כמנחה להקיש מנח' חוטא של כהנים למנחת חוט' של ישראל לקמיצה אבל שיריה אין נאכלי' דדרשינן לכהן כמנח' ולא לאישים כמנחה ופירש"י כל שיש לכהן לעשות בה יהא כמנחת חוטא של ישראל דנקמצת ולא לאישים כמנחה · לענין המזבח : **ב מנחת** כהנים וכו' · גמ' ותו ליכא והאיכא עולה איכא עורה לכהנים · והאיכא עולת העוף איכא מוראה ונוצה · והאיכא נסכים לשיתין אזלי ועיין בדבור דלקמן : **בזה** יפה כח המזבח · כתב הר"ב לאתויי המתנדב יין כו' דל"ת מולפו על האשים כו' ואין כח מזבח יפה וכו' גם הרמב"ם פי' כן · ואינן אלא דברי תימה דכלום כח מזבח יפה אלא באש דכל הנך דתנינן כולם כליל לאישים וא"ל דבניסוך איכא כח מזבח יפה בלא לאישים וכדאמרן בספ"ד דסוכה דף מ"ט בזמן שמנסכין יין על המזבח פוקקי' השיתין לקיי' מה שנא' (במדבר כח) בקדש הסך נסך שכר לשון שביעה לשון שכרו' · אלא כי פריך בגמרא והאיכא נסכים משני ליה דלשיתין אזלי כמ"ש לעיל דס"מ דמאי דאזיל לשיתין ולא לאישים אין זה יפוי כח למזבח · ובגמרא ומאי בזו לאפוקי מדשמואל דאמר [illegible] שמתנדב יין מביאו ומולפו על גבי אישים קמל"ן דלשיתין אזלי ופירש"י לאפוקי מדשמואל דאמר מולפן לאשים דהוה למזבח וקאמר דזה בהא כולה למזבח ולא יין · ע"כ · ואין ספק אלא דריהטא דסיפא דמתניתין דמפרשים דבזה וכו' דלאתויי היא ·· הכניסום לפרש גם ברישא דלאתויי היא · ולא דייקי · ומ"מ בין כך ובין כך קשיא להרמב"ם והר"ב שבספ"י דזבחים כתב להלכה דמולפי' על האשים וה"ל להזכיר כאן דלית הלכתא כהאי סתמא · אבל בספ"ב דמכילתין כתב גם כן הר"ב דלשיתין אזלי ומשמע דלהלכתא כתב כן · ואף הרמב"ם בחבורו פט"ו מה' מעשה קרבנות פסק

דמנסכו

א פיי' פי"ג מה' מעשה קרבנות הל' ו
ב פיי' פ"ו שם הלכה ח
ג [illegible]
ד יבמות ק
ה עד פיי' שם
ו פת שם הל' ד
ז פיי' פ"ג מה' [illegible] הלכ' ח

[א] שתי הלחם [ב] ולחם הפנים לכהנים ואינהם למזבח · ובזה יפה כח הכהנים מכח המזבח :

ג כל המנחות הנעשות בכלי · טעונות שלש מתנות שמן · [ג] יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן (גמ' חלות) והחלו' בוללן דברי רבי · וחכ"א [ד] סלת [ה] החלות טעונות בלילה · הרקיקים משוחים · כיצד מושחין · כמין כי · ושאר השמן נאכל לכהנים :

ר כל

א ב מיי' פי"ב מה' תמ"ע הלכה ג
ג מיי' פי"ג שם הלכה ה'
ד ה שם הלכ' ט

למטה עד היסוד · כדי שיהיה כח המזבח יפה : ובזה יפה כח הכהנים · לאתויי שתי הלחם של עצרת אם הביאום בפני עצמן בלא כבשים · דלא תימה לשריפה עומדות ולא לאכילה כיון שלא קרבו כבשים שמתירים אותם קמ"ל · דבזה יפה כח כהנים לעולם דלאכילה עומדו' ולא לשרפה : ג הנעשות בכלי · כגון מנחת מרחשת ומחבת שהן נעשות בכלי : טעונות ג' מתנות שמן · למעוטי מנחת מאפה תנור שאינה טעונה יציקה : ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן · תחל נותן שמן בכלי שרת ונותן סלת עליו דכתיב במנחת מרחשת (ויקרא ב) סלת בשמן תעשה כלומ' תנתן אלמא דטעונה מתן שמן קודם לעשייתה · ובמנחת מחבת כתיב בלילה ויציקה ולא כתיב בה מתן שמן בכלי תחלה ובמרחשת כתיב מתן שמן ולא כתיב בה יציקה ובלילה וגמרי' הך מהך נאמר קרבנך במרחשת ונאמר קרבנך במחב' וכיצד הוא עושה נותן שמן תחלה בכלי שרת ונותן עליו את הסלת [וחוזר] ונותן עליה שמן ובולל' הרי מתן שמן בכלי ובלילה ולשה במים ואופה בתנור ופותתה ויוצק עליה שמן אחר פתיתה וזו היא יציקה הרי שלשתן · וקומץ ומקטיר את הקומץ והשאר נאכל לכהנים : והחלות בוללן דברי רבי · השתא מיירי במנחת מאפה תנור שיש בה חלות או רקיקים וכתיב בה (שם) סלת חלת מצות בלולות בשמן רבי סבר חלות בלולות כתיב שבוללן כשהן חלות ורבנן סברי סולת בלולה כתיב מלמד שנבללת כשהיא סלת והלכה כחכמי' : חלת טעונות בלילה והרקיקים משוחים דכתיב חלות בלולות ולא רקיקים בלולים רקיקים משוחים ולא חלות משוחות : כיצד מושחן כמין כי · יונית שהיא כמין ט' שלנו כהפרש גודל של שמאל מן האצבע [כזה ך] :

ד כל

דמנסכו לשיתין · ומיהו כבר כתבתי בספ"י דזבחים דבנא"י כתב ג"כ דלשיתין מתנסך · אבל הר"ב ודאי דהתם כמסדאחר נוסח פירש הרמב"ם שבידינו ומעמא רבה איכא לאותו פסק דבגמרא דהתם מ"ד לאשים יליף ליה מדכתיב אשה ריח וגו' גבי יין לנסך בפרש' שלח' וכריית' פליגי משום לא תכבה · ומוקמינן כרבי יהודה דס"ל דבר שאין מתכוין אסור ומש"ה איכא למפס' דלאשים כיון דאנן כר"ש קי"ל דדבר שאין מתכוין שרי · וכמ"ש הר"ב שם וכבר תמה הכ"מ מזה על הרמב"ם שפוסק דלשיתין · והא הכיא סברא איכא דר' יהוד' היא · ומ"מ מתרץ דכיון דסתמא דמתני' דהכא ס"ל דלשיתין · איכא למימר דאף לר"ש לשיתין · ומיהו לאו מטעמא דלא תכבה אלא קבלה היתה כך כיד האומר לשיתין שכך מצותה ולא מטעמא דלא תכבה ע"כ (וכתב רש"י וא"ת פסיק רישיה ולא ימות הוא דאפשר דאוליף ליה בטיפין דקות מאוד · הלכך א"צ מכבה בטיפין גסות · דבר שאין מתכוין הוא ע"כ) · ומ"ש הר"ב ויורדים למטה עד היסוד · כלומר עד התהום כדפי' הר"ב ברפ"ג דמדות · ובגמרא פ"ד דסוכה דף מ"ט שיתין מחוללין ויורדין עד התהום :

שתי הלחם וכו והו ליכא והאיכא חטאת העוף איכא דמה והאיכא לוג שמן של מצורע איכא מתנותיו · וכתבו התו' אע"ג דאיכא כבשים בהדי שתי לחם ובזיכי לבונה בהדי לחם הפנים · מגופו מיהו ליכא למזבח עד כאן : **בזה** יפה כח הכהנים · פירש הר"ב לאתויי שתי הלחם של עצרת אם הביאום בפני עצמו וכו' וסתמא כר"ע דס"ל הכי במשנה ג' פ"ד ועיין מ"ש שם בס"ד :

ג כל המנחות הנעשות בכלי כו כתב הר"ב למעוטי מנחת מאפה תנור · פירש"י שאין כל מעשיה בכלי שהרי נאפת בתנור ע"כ · וכתבו התו' דקסבר אין התנור מקדש · ע"כ · ומ"ש הר"ב שאינה טעונה יציקה · יליף לה בברייתא דגבי יציקה כתיבי תרי מיעוטי עליה והיא · ואין דבר שצריך שני מיעוטים אלא מנחת מאפה שיש בה שני מינים ולהכי לא ממעטינן מנחת כהנים · אע"ג דמאפה תנור כתיבה גבייהו בפרשה ומנחת כהנים אינה כתובה בפרשה · וכתבו התו' דלא דמי למיעוטי דיבשה במשנה ה' פ"ק דהתם איכא תלתא מיעוטי ולא שייך לאוקמי כולהו במנחת מאפה · ע"כ · ומשמע דמנחת העומר נמי נתרבה ליציקה והכי תנן במשנה ד' פ"י · ולא הבינותי דברי רבינו בגור אריה פרשת ויקרא שהקשה אמאי לא ממעטינן שתי הלחם ולחם הפנים מיציקה כמו שממעטינן מפתיתה במשנה דלקמן ומאי קושיא כיון דהם אינן טעונים שמן כלל כדתנן במשנ' ג' פ' דלעיל: **יציקה** ובלילה כו' פירש הר"ב נותן שמן תחלה וכו' ונותן עליו את הסולת ונותן עליה שמן ובוללם · וז"ל רש"י וחוזר ונותן שמן דבלולה בשמן כתיב ע"כ · ומ"ש הר"ב ולשה כו' ופותתה ויוצק כו' לשון רש"י ואף על גב דבמתני' תני יציקה ברישא אפ"ה אינה אלא באחרונה והכי משמע מתני' בשעה שעושה יציקה צריך שתהא הבלילה נעשה כבר · וקודם בלילה תהא מתן שמן בכלי קודם לעשייתה ע"כ ובנ"א כתב דלפי שמתן שמן בכלי ולא בגוף המנחה לכך שנאה באחרונה ע"כ אבל לקמן פ"י משנה ד' תנן מתן שמן בתחלה ואפ"ה תני בלילה בסוף ע"ש מ"ש בשם התו' : **החלות** בוללן דברי ר' · כתב הר"ב השתא איירי במנחת מאפה תנור כו' וכ"כ הרמב"ם ומשום רקיקים הוא שפירשו כן דליתנהו בשאר המנחות אבל ה"ה בכל חלות דמנחות דשייכא פלוגתא דר' ורבנן וז"ל רש"י חלות של מנחת מאפה ושל מחבת ומרחשת בוללן בשמן לאחר שנעשו חלות לאחר אפייה וכתב עוד מנחת הסולת לא היה בה חלות דבעודה סולת נקמצת ע"כ ועיין במשנה ה' בס"ד : **החלות** טעונות בלילה · החלות שבמנחת מאפה טעונות בלילה לרבנן סלת ולרבי חלות רש"י : **כמין** כי · לשון הר"ב יונית · לרש"י שבלשונינו קורין לכף שלהן כי ע"כ ומ"ש הר"ב כמין ט' שלנו והתו' כתבו כמין כי לייר בקונטר' כמין ט' ובפירש חומש פיר' גימ"ל וי"מ כמין נו"ן או כמין כ' ובערוך פיר' דתניא בכריתות דף ה' המלכים מושחין כמין נזר והכהנים כמין כ"י יונית פי' יצק שמן (על ראש אהרן)

ד כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיתה · מנחת ישראל כופל אחד לשנים ושנים לארבעה ומבדיל · מנחת כהני' כופל אחד לשנים ושנים לארבעה ואינו מבדיל · מנחת כהן המשיח לא (גמ') היה מכפלה · ר"ש אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהם פתיתה מפני שאין בהם קמיצה · וכל שאין בהם קמיצה אין בהם פתיתה · וכלן כזיתים : ה כל המנחות טעונות ש"ש מאות שיפה · וחמש מאות בעיטה · השיפה והבעיטה בחטים · ר'יוסי אומר אף בבצק · כל המנחות באות עשר עשר · חוץ מלחם הפנים וחביתי כה"ג שהם באות שתי' עשרה · דברי ר'יהודה · ר"מ אומר כולן באות שתים עשרה · חוץ מחלות תודה והנזירות שהן באות עשר עשר : ו העומר היה בא עשרון מג' סאין ·

שתי

ד כל המנחות הנעשות בכלי · הכא לאו למעוטי מנחת מאפה תנור אתא דכתיב (ויקרא ב) פתות אותה פתים כו' מנח' לרבות כל המנחות לפתיתה אלא למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים · שאין טעונים פתיתה : כופל אחת לשנים · דכתיב פתות אותה פתים פתות היינו שנים דכיון דנשבר הויין שתי חתיכות · פתים מרבינן שתהא חתיכה לשתי חתיכות דהיינו ארבע' · יכול יעשנ' פרורים ת"ל אותה פתים ולא פתיתיה לפתיתים וכלן פתיתין כזיתים דסיפא דמתני' לאו ר"ש קאמר ליה אלא דברי הכל היא דלאחר שעשה פתיתין כזיתים כופ' כל זית לשנים ושני' לארבע': מכפלה · לא היה מכפלה לארבע' אלא לשנים דלא כתיב בה אלא מנחת (פתים) ולא פתות : ר"ש אומר כו' ואין הלכה כר"ש : ה שיפה · שמשפשף החטה בין ידו לכלי כדי שתהא נוחה להסיר קליפתה : בעיטה · שבועט בעובי אגרופו או בעובי פס ידו והיה שף אחת ובועט שתים שף שתים ובועט ג' · וחוזר ועושה כסדר הזה עד שנות' חמש מאות בעיטו' לג' מאו' שיפו' : ה"ג ר' יוסי אומר בבצק · כלומר שיפה ובעיטה בבצק ולא בחטין ואין הלכה כר'יוסי : עשר עשר חלות · ומנחת סלת נמי אע"ג דקודם אפיה נקמצ' אפ"ה עשר חלות היא באה: לחם הפנים · בהדיא כתיב ביה י"ב חלות וחביתי כ"ג · נאמר בלחם הפנים חק עולם ונאמר בחביתי כ"ג חק עולם · מה להלן י"ב חלות · אף כאן י"ב חלות ומקריבין מהן שש חלות בבקר ושש חלות בערב : חוץ מחלות תודה שהן באות עשר · כדבעי' למימ' טעמא לקמן באידך פרקין · ואין הלכה כר"מ : ו העומר היה בא עשרון משלש סאין · מנחת העומר שמביאין ממחרת הפסח היו קוצרין שלשה סאין · דהיינו איפה שעורים וטוחנים אותו ומניפין אותו בנפה י"ג פעמים עד שמעמידים

כלתו

ויורד אילך ואילך כמין ב' מרגליות וזהו צורתו ע"כ · ואני ראיתי שתי האלפא ביתא של יונית המרובע ושם אין גם אחד כמין ט' אף בקטנה אות העשרים כוה"ט · ועיין עוד מזה במשנה ז' פ' ד דכלים : ד כל המנחות · הארבעה האפויות הרמב"ם פי"ג מה' הקרבנות : הנעשות בכלי · פי' הר"ב למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים · ופירש"י שאין נאפות בכלי אלא נאפות בתנור · ע"כ · וממעטינן מדכתיב אותה וכתבו התוס' דהקשה בקונטרס דאימא להוציא מנחת כהנים ותירץ דמסתברא דמנחת כהנים ה"ל לרבויא בדין מנחת מחבת שכן פתיתה כתיבא ביה בהדיא ושתיהן מנחת יחיד וגפס כתיב בפרש' למעט שתי הלחם (ולחם הפנים) דצבור הן · ע"כ · ובה"כ ראיתי ילמו אלו שאין מהן לאשי' והקשה רבינו בגור אריה דהשת' דמנחה אתי לרבות לפתיתה א"כ היא דבתרא קאי נמי אפתיתה ומיעוטא דאות'ה הרי תרי מיעוטי ולמעט מאפה תנור כיון דאיכא תרי מיעוטי כמ"ש בריש מתני' דלעיל) ותירץ דאע"ג דמרבינן מנחה לפתיתה אפ"ה מיעוטא דהיא ליכא לאוקמ' לא איציקה דבה קאי קרא ע"כ ולי מעיקר' לאו קושיא דעד כאן לא ממעטינן מאפה תנור בתרי מיעוטי אלא ביציקה משום דמאי עבדת בשני מיעוטי · אבל הכא הא ממעטי שתי הלחם ולחם הפנים וצריכין ב' מיעוטין דחלוקים הם לענין לבונה ומסתבר למעוטי הני ולא מאפה תנור הואיל ואין מהן לאשים כדברי ת"כ · א"נ שהן דצבור כדברי התוס' : ואינו מבדיל · דכיון דא"צ קמיצה אינו צריך הבדל' רש"י בגמ': מכפלה · פירש הר"ב לא היה מכפלה כו' · ובגמרא גרסינן לא היה מכפלה וכן העתיקו רש"י והרמב"ם : ר' שמעון אומר מנחת כהנים · לשון רש"י מנחת נדבה של כהנים ע"כ ועיין בר"פ : אין בהן פתיתה · שלא היה מכפלן רש"י : ה ר"א אף בבצק · כתב הר"ב ה"ג ר"א בבצק וכן גי'התו' · וכתבו דבתוספתא גרסינן אף בבצק ופליגא אהך · ובתו'דווקנית ל"ג אף ע"כ · ולשון הרמב"ם ור"א שהעיסה לבדה היא צריכה בעיטה · ר"ל שמקטפים אותו ביד דרך בעיטה · והשיפה תהיה בחטה ובעסה נ"כ (במספר) הזה ע"כ · נראה שגי'רסתו היה ר"א הבעיטה בבצק והשיפה אף בבצק : כל המנחות באות עשר עשר · בגמרא ילפינן לה מלחמי תודה דנפישין מילי דדמיין אהדדי ומ"ש הר"ב ומנחת סולת נמי כו' אע"ג דלעיל משנה ג' סד"ה המלו' כתבתי בשם רש"י דמנחת סלת לא היה בה חלות כו' י"ל קודם קמיצה אבל לאחר מכן אף על פי שאין [עוד לגבוה ביה] כלום מ"מ לא חילק הכתוב באפייתן שכן מצינו בפי' בכתוב בפרשת צו לענין חימוץ שאסרה התורה בשירי' כמו קודם הקמיצה וא"ת ומגליה להר"ב דליתא לא למדנו מלחמי תודה אלא הנך האפות קודם קמיצתן וכן פירש"י בחומש פ' ויקרא בפסוק וכי תקריב וגו' דשנינו במנחות כל המנחות קודם קמיצתן ונ"ל דבפרק אלו מנחות [באות] איתא רב פפא אמר כל היכא דתנן עשר תנן · וכתב שם רש"י שני פירושים ולפי' הראשון היינו שכולם יהיו עשרה חלות ויש שם עוד לשון אחר כפירש"י ולאותו לשון כתוב כפי' בחומש האפות קודם קמיצתן ובזה מתישב תמיה' הרא"ם שעל רש"י ז"ל : והנזירות · כדבעינן למימר באידך פירקין במשנה ב' : ו עשרון משלש סאין · למצוה ולא לעכב כדפירש הר"ב במשנה דלקמן והא דפירש הר"ב בכאן דמניפין בשלש עשרה נפה כדתנן לקמן ועיין מ"ש שם בס"ד :

א [illegible] פי"ג
שם [illegible]
ב עם תי"ט שם הל' ·
ג תי"ט שם הל' ד
ד שם הל' ·
ה עו תי"ט פ"ו
שם [illegible] הל' ם
ו תי' פ"ט הה'
[illegible]
ז תי"ט פ"ט שם
[illegible]
ח [illegible]
ט עו תי"ט פ"ו
שם תמידין
[illegible] יג

[א] שתי הלחם ב׳ עשרונים משלש סאין [ב] לחם הפנים עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין : **ז** [ג] העומר היה מנופה בשלש עשרה נפה [ד] ושתי הלחם בשתים עשרה [ה] ולחם הפנים באחת עשרה · ר"ש אומר · לא היה לה קצבה אלא סלת מנופה כל צרכה היה מביא שנא׳ (ויקרא כד) ולקחת סלת ואפית אותה · עד שתה׳ מנופ׳ כל צרכ׳

פרק ז התודה

היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות שתי איפות · והאיפה שלש סאין [ו] עשרי׳ עשרון · עשרה להמ׳ץ ועשרה למצ׳ עשרה לחמץ עשרון לחלה (ס"א) ועשרה למצה ובמצה שלש מינין חלות ורקיקים ורבוכה ·

נמצא

סלתו על עשרון שהיא עשירית האיפה וטעמא דבעי עשרון של עומר ג׳ סאין של שעורים כיון דמתבואה חדשה הוא · ושל שעורים יש בהן סובין הרבה וסולת מועט ולא אתי עשרונו מובחר אלא מג׳ סאין : **שתי הלחם** שתי עשרונים משלש סאין כיון דמחטים קאתו אף על גב דמתבואה חדשה אתיין דבעצר׳ תבואה של חטין חדשה היא · אפ"ה שתי עשרונים מובחרי׳ אתו מג׳ סאין : **לחם הפנים עשרים וארבע עשרוני׳** · דהכי כתיב (ויקרא כד) שתים עשרה חלות שני עשרונים יהיה החל׳ האחת : **מעשרים וארבע סאים** · כיון דמחטין אתו ומתבואה ישנה נפיק עשרון מובחר מסאה : **ז היה מנופה בי"ג נפה** · זו למעלה מז׳ וכל זה למצוה אבל לא לעכב שאם הביא עומר עשרון מארבע סאין או שהביאו משני סאין לא פסל : **רש"א לא היה לה קצבה** · אפי׳ לכתחלה לא נתנו חכמים קצבה מכמ׳ סאין מביאין שעורין מביאין עומר ושתי הלחם ולחם הפני׳ אלא רואין בסל׳ שתהא מנופ׳ כל צרכה ודיו ואין הלכ׳ כר"ש:

פרק ז התודה · **חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות** · חמש סאין של ירושלמיו׳ הן שש מאותן שהיו במדבר בימי משה שהוסיפו על המדה שהיתה בימי משה שתות דקיימא לן מוסיפין על המדות ואין מוסיפין יותר משתות ואותו שתות הוא שתות מלבר : **שתי איפות** · כלו׳ הך שש סאין הם שתי איפות שהם עשרים עשרון שהרי בכל איפה עשר עשרונות : **עשרה לחמץ** · עשרה עשרוני׳ לעשר חלות חמץ שבתודה : **רבוכה** · חלוטה במים רותחין וקרוי׳ רבוכה · ורבינו משה בר מיימון פיר׳ רבוכה מרובה בשמן וקלויה בו לפי שהיה בה שמן כנגד החלות והרקיקים :

נמצא

ז בשלש עשרה נפה · לשון הר"ב זו למעלה מזו · מסיים בברייתא וזו למעלה מזו עליונה קולטת סובין תחתונה קולטת סלת ופירש"י זו למעלה מזו כל א׳ עבה מחברתה עליונה ראשונה קולטת סובין שהיא היתה גסה שבכלן · ולא היתה קולטת כי אם סובין · והיו הקמח והסלת לעבר הנפה · ושוב היה נותן הקמח והסלת בתחתונ׳ בדקה הימנה והיא היתה קולטת הקרטין סלת · והקמח הולך לעבר הנפה · ושוב היה חוזר ונותן הסלת בדקה הימנה כדי שלא ישתיי׳ מן הקמח ומן הסובין כשל׳ כלל שתהא הסלת ברורה ע"כ · ומ"ש הר"ב וכל זה למצוה אבל לא לעכב שאם הביא כו׳ לישנא קטיע׳ הוא שה"ל לכתו׳ ג"כ שאם לא ניפה בי"ג נפה כו׳ וכמ"ש הרמב"ם בפירושו ובחבורו פ"ה מהלכות תמידין גבי לחם הפני׳ ואפשר לפי שבברייתא לא אמרו אלא ריבה ומיעט במדת סאין אבל לא הזכירו הנפות אף הרמב"ם בפ"ח מה"ת לא העתיק אלא לשון הברייתא ולא זכר שאם מיעט בנפת כמו שהזכיר בלחם הפנים ואע"פ דבפ"ח קאי אכולהו · לכך גם הר"ב ה"ק וכל זה למצוה כו׳ שאם הביא כו׳ כלומר כשם שאם הביא כו׳ לא פסל דהכי מיתנייא בהדיא בברייתא · ה"ה בנפות דמאי שנא · אבל ראיתי בפירש"י שכתב בי"ג נפה הלכה למשה מסיני ע"כ נראה טעמו דכיון דליכא ביניהו אלא נפה אחת א"א למימר דטעמא משום חדשות וישנו׳ כדלעיל אלא דהל"מ היא · וא"ה דהל"מ יתכן לומר דאף לעכב הוא כמו שאר שיעורין דהל"מ כדאית׳ בפ"ק דסוכ׳ והם לעכב והשת׳ בדוק׳ נקטה הבריית׳ ריבה ומיעט בסאין בלבד : **שנאמר ולקחת סלת ואפית וגו׳** שתהא מנופה כל צרכה שתהא סלת ברורה בשעת אפייה רש"י:

פרק ז חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות · כתב הר"ב שהוסיפו כו׳ · ואין מוסיפין יותר משתות · ילפינן לה בגמרא מקרא דיחזקאל (מ"ה) עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם : דכל הני שקלים שהם ששים הוא דאתיא והשקל ד׳ זוזים הרי ר"מ זוזי וקי"ל דמנה דאורייתא כ"ה סלעים שהם מאה זוזי ומנה של קדש כפול היה הרי מאתים נמצא שהוסיפו שתות מלבר שהוא מ׳ על ר׳ : **עשרה לחמץ ועשרה למצה וכו׳** כתב הר"ב ולמדנו שמין אחד של חמץ הוא י׳ עשרונים כנגד שלש מינים של מצה מדכתיב על חלות לחם חמץ אמרה תורה כו׳ וז"ל הרמב"ם (מפני) שנאמר על חלות לחם חמץ אחר שנאמר חלות מצות ורקיקי מצות וסלת מרבכת (וזהו הקבלה שר"ל) ששיעור אלה הג׳ מינים כמו שיעור החמץ · ע"כ: **רבוכה** כתב הר"ב חלוטה במים רותחין קרויה רבוכה כך פירש"י בפירוש החומש פרשת צו ומ"ש הר"ב בשם הרמב"ם שפירוש רבוכה מרובה בשמן וקלויה בו · בפי׳ משנה ג׳ פ"ט אדתנן התם דבחביתין כ"ג היה רביעית שמן לכל חלה כתב וז"ל ו.ה. הענין מחזיק ענין שעלה בלבי ולא מצאתי כתוב לסמכו עליו והוא כי מ"ש בחביתי כ"ג מרבכת תביאנה וכן נאמר בתודה סלת מרבכת והיא נקראת אצלם רבוכה ושאלה הואת אין לה גזרה כל עיקר ממה שיש בידינו מן הלשון אמנם נתחזקה דעתי בענין רבוכה שהוא רבוי שמן מאשר מצאתי מרבי׳ השמן בחביתי כ"ג וכמין רבוכה משאר מיני התודה כמו שזכרנו פירושו ודעתי נוטה שענין רבוכה היא ענין קלויה בשמן כמו שקולין דבר שנקרא בלשון ערב וזלאבי"א ר"ל שאפה על פני השמן שקולין אותה בה ולכך הוצרך רבוי שמן והוא שנאמר סלת) בשמן תעשה · ואשר הביאני לזה מ"ש בכפרא בפי׳ ענין מלה מורבכ׳ אלמד שכל מעשיה ברותחין · והענין הזה הוא שיהא כל שמן שעושין עמה רותח · והואיל והענין כן מ"ש רביעית לכל אחד ר"ל

שקולין

א מיי׳ פ"ה מה׳ תמידין ומוספי׳ הל׳ ג
ב פ"ה שם הל׳ ד
ג פ"ו שם הל׳ יב
ד פ"ה שם הל׳ ב
ה פ"ה שם הל׳ א
ו פ"ט מה׳ מעה"ק הל׳ יח
שבועות פו
ז מיי׳ שם הל׳ יט

נמצאו שלשה עשרונות ושליש לכל מין (גמ׳ ומין) שלש חלות לעשרון · במדה ירושלמית היו שלשים קב · חמש׳ עש׳ לחמ׳ וחמשה עשר למצה · חמש׳ עשר לחמ׳ קב וחצי לחלה · וחמש׳ עשר למצה · והמצה ג׳ מינין חלות ורקיקי׳ ורבוכה · נמצאו חמשת קבים לכל מין שתי חלו׳ לקב :

ב [א] המלואי׳ היו באים כמצה שבתודה · חלות ורקיקים ורבוכה · [ב] הנזירות היתה באה שתי ידו׳ כמצ׳ שבתודה · חלות ורקיקים ואין בה רבוכה · נמצא עשרה קבים ירושלמיות שהן ששה עשרונות ועדוין · [ג] ומכלן היה נוטל אחד מעשרה תרומה שנא׳ (ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומ׳ לה׳ [ד] אחד שלא יטול פרוס · מכל קרבן · שיהו כל הקרבנות שוין · ושלא יטול מקרבן לחברו לכהן הזורק את דם השלמים · לו יהיה והשאר נאכל לבעלים :

ג [ה] השוחט את התודה בפני׳ ולחמ׳ חוץ לחומה · לא קדש את הלחם שחטה עד שלא קרמו בתנור ואפי׳

נמצא שלשה עשרונות ושליש לכל מין ומין · שבמצה : שלשה חלות לעשרון · דהוי להו עשר חלות לשלשה עשרונות ושליש : במדה ירושלמי׳ · שלא היו בה עשרונות אלא קבים הוי הנקרא׳ שאין ל׳ קבין · שהכלה ששה קבים ·וכגמ׳ בברייתא מייתי ינזור׳ זה בכל מין ומין מארבע׳ מינים שבתודה היו באים עשר חלות · אמרו נאמר כאן והקריב ממנו א׳ מכל הקרבן תרומה לה׳ · ונאמר בתרומת מעשר [ממנו] תרומה לה׳ · מה להלן אחד מעשר · אף כאן אחד מעשר · ולמדנו שמין א׳ של חמץ היה עשרה עשרונים כנגד ג׳ מיני של מצה · מדכתיב (ויקרא ז) על חלות לחם חמץ · אמרה תורה כנגד חמץ הבא מצ׳ : ב המלואים · שהיו בימי משה כשנתחנך אהרן ובניו לכהונה : היו באים כמצה שבתודה חלות ורקיקים ורבוכה ·דכתי׳ במלואי׳ (שם ח) ומסל המצות אשר לפני ה׳ לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק אחד · חלת מצה או רלות׳ ·וחלת לחם שמן זו רבוכ׳ דמוסיף בה שמן כנגד חלות ורקיקים · ורקיק זה רקיק : נזירות׳ · לשתי נזיר שנא׳ (במדבר ו) וסל מצות סלת חלות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחי׳ בשמן ורבוכה לא הוזכר שם : שני ידות · שני חלקים של מיני מצה שבתודה היו בנזירות וכדמפרש ואזיל : נמצאו לנזירות עשר קבין · שהרי בג׳ מיני מצה שבתודה היו חמשה עשר קבין · והוי להו עשרה שני ידות של חמשה עשר : שהן שש עשרונות ועדוין ·כלומר ועוד שנוסף עליהן שהרי היו ג׳ עשרונים ושליש לכל מין כדאמרן לעיל גבי מצה שבתודה · נמצא לשני מינים שש עשרונות ושני שלישי עשרון · והיינו דקאמר שש עשרונות ועדוין : ומכולן · מכל ארבעה מינים שבתודה היו הכהנים נוטלים אחד מעשרה תרומה : שלא יטול פרוס · שבור ומתוך : שיהיו כל הקרבנות שוין · המינים יהיו שוין · עשרה חלות לכל מין : שלא יטול תרומה מקרבן על חברו · שאם היו ממין זה חמשה וממין זה חמשה עשר · נמצא מפריש מזה על זה : ג השוחט את התודה בפנים · לפנים מן העזרה : ולחמה חוץ לחומה · בגמ׳ מוקמי׳ לה חוץ לחומת בית פאגי · רבותי פירשו חוץ לחומה החיצונה של ירושלם (אבל חוץ לעזרה קדוש) ואע״ג דכתיב (ויקרא ז) והקריב על זבח התודה חלות דמשמע לכאורה שיהא הלח׳ אצלה בשעת זביחה · לא דרשינן על בסמוך · והרמב״ם גורס בית בגי ומפרש שהוא מקום קרוב להר הבית · אלא שהוא חוץ לחומת הר הבית ושם אופים המנחות וע״ש כך היו קורים לו בית בגי לשון פת בג המלך : עד שלא קרמו בתנור · לאו לחם נכנו ·

אלא

סקולים אותה בה · שנ״ל וזה מתחזק אלי מה שמצאתי בכ״מ בפי׳ הרמב״ם דספ״ג דאהלות שכתב שפרשו מורכבת תבילהה שהוא מענין לבירה · ועיין מ״ש שם בס״ד :

ב ורבוכה כתב הר״ב דכתיב במילואים וכו׳ · וחלת לחם שמן זו רבוכה דמוסיף בה שמן כנגד חלות ורקיקים · כפ׳ שתי מדות דף פ״ט דהלכה למשה מסיני חצי לוג שמן לתודה והמחצית לרבוכה וכמ״ש בפי׳ הר״ב לקמן סוף משנה ד׳ · ומ״מ לאו לימוד הוא דמשום הא דכתיב לחם שמן שהיא רבוכה כדאיתא בגמ׳ דדלמא לחם שמן ממש פירש״י שמקרום עגול כמו לחם אלא כדדרש רב נחמן בר רב חסדא משמי׳ דר׳ טבלא זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה׳ ביום המשח אותו (ויקרא ו) וכי מה למדנו לבניו ביום המשחו פירש״י כלום חייבין בניו בשביל משיחת אביהם ע״כ · אלא מקיש חנוכו של המילואי׳ להמשחו והכתיבין מה המשחו רבוכה דכתיב בפרש׳ צו מרבכ׳ תביאנ׳ אף חנוכו רבוכ׳ : והנזירות היתה באה שתי ידות כמצה שבתוד׳ · דת״ר שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמיות ולרביעית שמן (לפי שבתוד׳ חצי לוג ומחציתו לרבוכה שאינה בנזירות) יכול לכל מה שאמור בענין · ת״ל מצות · לאפוקי רבוכה דלא נאמר בו מצות :

ושלא יטול כו׳ · בגמרא גרס שלא יטול·וכן העתיקו רש״י והר״ב : ג השוחט את התודה כו׳ · דאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח כדילפינן בברייתא מדכתיב (שם ז) יקריב קרבנו על זבח · וכבר הזכרתיו במשנה ג׳ פ״ב ועיין במשנה דלקמן : ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם · כתב הר״ב רבותי פירשו חוץ לחומה החיצונה של ירושלם וכו׳ ואע״ג דכתיב וכו׳ לא דרשינן על בסמוך ·וקשה דבמשנה ו׳ פ״ה כתב דהלכה כרבי דדריש על בסמוך · והתו׳ כתבו וז״ל תימה עד כאן ל״פ רבי ורבנן בסוף כל המנחו׳ (משנה ו) אלא אי בעינן על בסמוך או על ממש · וי״ל דהכא לא דמי להתם · דתנופה דשתי הלחם כעין הקרבתם · אבל הכא בשחיטה דלמקדש לחם בעלמא ליכא למיחש אלא שיהא קיים · ע״כ · ועיין עוד במשנה ס״פי״א · ומ״ש הר״ב דהרמב״ם גורס כו׳ אלא שהוא חוץ לחומת הר הבית (וכן פירש״י) ועיין מ״ש במשנה ב׳ פרק י״א אבל פירוש רבותיו שהזכיר הר״ב הוא פירש״י פרק ה׳ דפסחים דף ס״ב והר״ש במשנה ח׳ פ״ק דכלים (והראה לי בני האלוף מוהר״ר אברהם יצ״ו בירושלמי ספ״ו דיומא · רבי יוחנן אמר חוץ לחומת ירושלים אבל בפי״א דף נ״ה שם כתב רש״י בית פגי

ככל

א עיי׳
ב פי׳ פ׳ [illegible]
[illegible]
ג [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ד [illegible]
[illegible]
ה [illegible]
[illegible]
[illegible]

דל"ב

ואפי' הרמו כולו: חוץ מאחד מהן · לא קדש הלחם · שחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה · קדש הלחם · שחטה ונמצאת טרפה · לא קדש הלחם · שחטה ונמצאת בעלת מום · ר"א אומר קדש · וחכ"א לא קדש · שחטה שלא לשמה וכן איל המלואי' וכן שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן לא קדש הלח' · ד נסכין שקדשו בכלי ונמצא הזבח פסול · אם יש שם זבח אחר יקרבו עמו ואם

אלא עשר בעלמא : שחטה ע"מ לאכלה חוץ לזמנה · קדש הלחם ונפגל · ע"מ לאכלה חוץ למקומה · קדש הלחם ונפסל · וטעמא דקדש הלחם משום דפסולו בקדש · וקי"ל כל שפסולו בקדש הקדש מקבלו : שחטה ונמצאת טריפה לא קדש הלחם · דפסולו קודם שחיטה הוא : שחטה ונמצא' בעלת מום ר"א אומר קדש · בגמרא מוקי לה בדוקין שבעין · דבכי האי מומא סבר ר"א דאם עלו לא ירדו הואיל ואין מומין נכר הלכך קדש הלחם · ואין הלכ' כר"א : שלא לשמה לא קדש הלח' דכתיב (ויקרא ז) על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו על זבח שנזבח לשם תוד' שלמיו : וכן איל המלואים · לפי שהן היו תחלה לכל הקרבנו' נקט איל המלואים וה"ה לאיל נזיר · דמלואים כקרבן יחיד הן חשובי' : ד נסכים שקדשו בכלי · לאו דוקא בכלי · שאין נסכי' מתקדשים ליפסל ביוצא ובלינה ואע"פ שקדשו בכלי · אלא בשחיטת הזבח דכתיב זבח ונסכים הנסכים תלוים בזבח : ונמצ' הזבח פסול · שנפסל בזריקה דאלו בשחיטה נפסל לא קדשו נסכים : אם יש שם זבח אחר יקרבו עמו · בנסכים של צבור מוקמינן לה למתני' משום דלב ב"ד מתנה עליהם אם הוצרכו לזבח זה הוצרכו · ואם לאו יהיו לזבח אחר · אבל בנסכים של יחיד אין כשרים לזבח אחר · ואפי' נסכים של צבור אין קריבים

עם

בכל ירושלים : ומ"ש הר"ב ושם אופין המנחות · וכ"כ בפי"א · ודבר תימה הוא דמקרא מלא ביחזקאל (מ"ו) זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים את האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה · וכ"כ הרמב"ם בפי"ב מהלכות מעשה הקרבנו' · ובמקו' שמבשלין קדש קדשים שם אופין את המנחות שנאמר וזה המקום וגו' · ועיין מ"ש במשנה ג' וד' דפ' י"א · ובלא"י שאופין בו חלות תודה ורקיקי נזיר : שחטה ונמצאת טרפה · עיין מ"ש במשנ' ד' פי"ב דזבחים : שחטה ונמצאת בעלת מום · כתב הר"ב בגמרא מוקי לה בדוקין שבעין כו' הואיל ואין מומין נכר · וכ"כ רש"י בגמ' · אבל במשנ' ג' פ"ט דזבחים פי' הר"ב דטעמא הואיל וכן כשרים לכתחלה בעופות והכי איתא התם בגמרא · והא דכתב הר"ב דבהאי מומא סבר ר"א כו' · משמע מדבריו דחכמים דפליגי עליה היינו טעמייהו דס"ל דאף בדוקין שבעין אם עלה ירד ולא אמרו כן בגמ' · אלא דכי אמר ר"ע אם עלו לא ירדו · בפסולא דגופיה אבל לקדושי לחם · לא · ומיהו בפירש"י נראה דגירס' אחרת היתה לו בגמ' ולא קאי האי כי אמר אחכמים דפליגי אדר"א · אלא אר' יהוד' דאמר בברייתא · דאף ר"א סבר בבעל מום שלא קדש : וכן איל המלואים וכו' דכל לחם הבא על ידי זבח איכ' למילף מהדדי : ד נסכים שקדשו בכלי · כתב הר"ב לאו דוק' בכלי שאין נסכים מתקדשים כו' ואע"פ שנתקדשו בכלי אלא בשחיטת הזבח וכו' · ה"פ דלאו דוקא דקדושת הכלי בלבד מקדשם אלא אף בשחיטת הזבח ומיהו קדושת כלי נמי בעינן כדמפרש בסיפא דכל זמן שלא נתקדשו בכלי אע"פ שנשחט הזבח יכולין להקריב נסכים אפי' אחר כמה ימים · ומ"ש הר"ב שאין נסכים מתקדשין ליפסל ביוצא ולינה וכ"פ רש"י וכתבו התוס' דלא יתכן דהא תנן בספ"ב דמעילה דמשקדשו בכלי הוכשרו לפסול כו' בלינה · ואין לדחוק דהתם תנן מנחת נסכים ואלו הכא נסכים תנן ואינן אלא יין דהא פרישית במשנה ג' פ"ד דזבחים דנסכים אף הסלת בכלל ועוד התו' העתיקו הא דמעילה נמי נסכים כו' · ואע"פ שכתבו ג"כ דיש לדחות דהתם דוקא בנסכים הבאים בפני עצמן מ"מ הכריחו דמפסלי בלינה בכלי שרת ופירשו דהכא מיירי לענין שלא לשנותן לזבח אחר וכן הרמב"ם שם וכתב בפירושו דהכא וכן בחבורו פ"ב מהמ"ק שאם נתן הנסכים לכלי שרת אם לנו יפסלו בלינה ובפי"ב מה' פסולי המוקדשין כתב משנתינו זו וז"ל נסכים שקדשו בכלי שרת ונפסל הזבח אם נפסל בשחיטה לא קדשו הנסכים ליקרב · נפסל מקבלה ואילך קדשו הנסכי ליקרב שאין הנסכים מתקדשים ליקרב אלא בשחיטת הזבח מה יעשה בהן אם היה שם זבח אחר כו' ואם לא כו' נעשו כמו שנפסלו בלינה ע"כ הרי שגם הוא מפרש לענין שלא לשנותן לזבח אחר · ואני תמה על הכ"מ דמפרש להרמב"ם כפירש"י דמפרש הסוגיא לענין ליפסל בלינה · ועוד בפ"ב מהמ"ק אחר שכתב הרמב"ם שמשקדשו בכלי יפסלו בלינה כמו שהעתקתיו בסמוך · כתב הוא דמשנתינו למד דתנן נסכים שקדשו בכלי כו' ואם לאו יפסלו בלינה · הרי בהדיא שאם קדשו בכלי נפסלו בלינה · ע"כ · וזה דבר תימה דהא מתניתין מפרשינן דהכי קתני נעשה כמו שנפסלו בלינה · ועוד מה לו לדחוק ומשנה שלימה שנינו בספ"ב דמעילה · אלא דהה"ל דמאותה משנה הוא שהעתיק הרמב"ם · ומשנתינו דהכא מפרשה לענין שלא לשנותו לזבח אחר וכדעת התו' ומ"מ לענין הלכה איכא בינייהו דהרמב"ם והתו' כמו שכתוב לקמן בס"ד : ונמצא הזבח פסול · לשון הר"ב שנפסל בזריקה דאלו בשחיט' נפסל לא קדשו נסכים · דלא אמרן דקדשי בשחיטת הזבח אלא בשחיטה כשרה דלא דמי לתודה דאפילו בשחיטה פסולה מתקדשים הלחם כדלעיל · דפירש"י בפ"ב דף ע"ו · דשאני תודה דילפינן מדכתיב יקריב קרבנו מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח ע"כ · והא דכתב הר"ב בזריקה הכי איתא בגמרא ולאו דוקא דהא איכא נמי קבלה והלוך · אלא נקט זריקה שהיא תכלית עבודת הדם · וה"ה בקבלה והלוך · וזהו שדקדק הרמב"ם לכתוב מקבלה ואילך כמו שהעתקתי לעיל :

אם יש שם זבח אחר · שאין לו נסכים · רש"י : יקרבו עמו · כתב הר"ב בנסכים של צבור מוקמינן לה למתני' כו'

אבל

א בג מיי' פ"ב מה' פה"מ ה"ח ד סמ' חי' פ"ב מה' תע"ה הל' יג וסם הל' ו

ואם לאו יפסלו בלינה: [א] ולד תוד' ותמורתה והמפריש תודתו ואבדה · והפריש אחרת תחתיה · אינן טעונים לחם שנאמר (ויקרא ז) והקריב על זבח התודה · התודה טעונה לחם · ולא ולדה ולא חליפתה ולא תמורת' טעונין לחם : ה [ב] האומר הרי עלי תודה · יבי' היא ולחמה מן החולין תוד' (גמ' פלי) [ג] מן החולין ולחמה מן המעש' יביא היא ולחמ' מן החולין · תודה מן [ד] המעשר ולחמה מן החולין יביא (גמ' ל"ג) התודה היא ולחמה מן המעשר [ה] יביא ולא יביא מחטי מעשר שני · אלא ממעות מעשר שני : ו [ו] מנין לאומר הרי עלי תודה שלא יביא אלא מן החולין שנא' (דברי' יו) וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר · והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים · א"כ למה נאמר צאן ובקר · אלא להקיש כל הבא מן הבקר ומן הצאן לפסח · מה פסח שהוא בא בחובה ואינו בא אלא מן החולין · אף

עם זבח אחר אא"כ היה אותו זבח זבוח כשנפסל הזבח הראשון אבל אם לא היה זבוח בשע' שנפסל הזבח הראשון אין קריבים עם הזבח האחר ומתני' חסורי מחסרא והכי קתני יקרבו עמו בד"א שהיה זבח זבוח באותה שעה אבל אם לא היה זבח זבוח באותה שעה נעשה כמו שנפסלו בלינה ופסולי' והכי מפרש' מתני' בגמ' · וכל זמן שלא נתקדשו נסכים בכלי אע"פ שנשחט הזבח יכולים להקריב נסכים אפי' אחר כמה ימי דקי"ל מביא אד' קרבנו היום ונסכו אפי' אחר כמה ימים בין נסכים של יחיד בין נסכים של צבור · וכן מצורע מביא אשמו היום ולוגו שמן שלו לאחר כמה ימים · ולד תודה שהפריש תודה מעוברת וילדה : וכן המפריש תודתו ואבדה · והפריש אחרת תחתיה אינה טעונה לחם · הראשונה אם נמצאת לאחר הקרבת שניה · וכן שניה אם נמצאת הראשונה קודם הקרבתה והקריב ראשונה · שוב אין השניה טעונה לחם : חליפתה · היינו מפריש תודה ואבדה ומפריש אחרת תחתיה : תמורתה · כגון שעומדת בעין ואומר זו תמורת זו · וכתיב (ויקרא כז) והיה הוא ותמורתו יהיה קדש : ה יביא היא ולחמה מן החולין ולא מן המעשר דכיון דאמר הרי עלי הוי ליה דבר שבחובה · וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין : ואם אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר יביא היא ולחמה מן החולין · דלחם נגרר אחר תודה · וכיון דאמר הרי עלי תודה מן החולין · בעל כרחיה אחייב ליה בלחם הלכך האי דמהדר ואמר לחמה מן המעשר · לאו כלום הוא : תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא · כלומר יביא כמו שנדר · ולאו חובה דכל שכן אם יביא שניהם מן החולין דשפיר עבד · אלא אם רצה להביא כמו שנדר יביא : ולא יביא הלחם מחטי מעשר שני עצמו · דלחם דומיא דשלמים בעינן · מה שלמים ממעות מעשר שני ולא ממעשר שני עצמו · אף לחם כן : ו מה פסח שהוא בא בחובה אינו בא אלא מן החולין · דפסח מצרים

לא

אבל נסכים של יחיד אין כשרים לזבח אחר · והקשו התוס' בפ"ב דף ט"ו דא"כ משכחת לרבנן דנסכי בהמה חייבין עליה משום פיגול שנעשית השחיטה בהכשר ופיגל בשאר עבודות והתם תנן דדוקא לר"מ מתפגלין ולא לרבנן כדפי' הר"ב שם · ופירשו דסוגיא דהכא אתי' לר"מ אבל לרבנן מתניתין כמשמעה דשכנפסל הזב' ואפי' בשחיט' מות' לשנותו לזבח אחר ואפי בשל יחי' ע"כ · ולפי שהרמב"ם פסק למשנתינו כאוקמתא דזריקה וכשל צבו' ופסק נמי בפי"ח מהל' פסולי המוקדשים דלא כר' מאיר (אלא) שאין הנסכים מתפגלין כלל · וגם הר"ב פסק כך לעיל במשנה ד' פרק ב' הלכך נ"ל לתרץ דסברת חכמים דהואיל ודין הנסכים שיהו נקרבים אפי' לאח' כמה ימי' וכן ראוים לשנות לזבח אחר בצבור · הלכך אע"פ שאם נפסל הזבח מקבלה ואילך נדחו הנסכים בשל יחיד · אפ"ה אין בהם פגול כיון שאינן תלוי' בזבח להקריב עמהם מיד וכן יכולים להשתנות בשל צבור :

ואם לאו יפסלו בלינה · כתב הר"ב דחסורי מחסרא וה"ק בד"א וכו' אבל אם לא היה זבח זבוח כו' נעשה כו נגזרה שמא יאמרו נסכים שהפרישן לשום זבח זה כשרים לשום זבח אחר ואפי' בלא תנאי ובלא נפסל הזבח · אבל כשהיה הזבח זבוח באותה שעה שנפסל זה · מיד היו הנסכים לזבח אחר · דמי כאלו לשם האי זבח הובאו לנסכים · ולא אתו למימר נסכים שהפרישו כו' · רש"י : ולד תודה כו' · עיין במשנה ב' פ"ג דתמורה : שנאמ' והקריב על זבח התודה · התודה בה"א הידיעה · הרמב"ם שם : התודה מן החולין ולחמה מן המעשר יביא לחמה מן החולין · פירש הר"ב דלחם נגרר אחר תודה וכיון דאמר כו' · הלכך האי דמהדר ואמר לחמה מן המעשר · לאו כלום הוא · ואפי' תוך כדי דבור · דלא איבעיא לב"ש דרפ"ב דנזיר · דס"ל כאומר הריני נזיר מן הגרוגרות · דלא מצי מיהדר תוך כדי דבור · דאפי' לב"ה דאמרי אינו נזי' לא דמי להכא דבעי למיהדר ולא מצי מיהדר דאמירה לגבוה כמסירתו להדיוט וקמ"ל [illegible] דתוך כדי דבור כו תוך [illegible] וצ"ו והקדש וכו' (כמ"ש הר"ב במשנה ב' פ"ה דתמורה וע"ש) תו' ועיין משנה ג' פ"ב : ולא יביא מחטי מעשר שני · פי' הר"ם דלחם דומיא דשלמים בעינן · מה שלמים ממעות מעשר שני כשאינן עליו חובה כדלקמן · ועיין בפי' הר"ב משנה ג פ"ק דמעשר ש"י : ו אלא להקיש כל הבא מן הבקר ומן הצאן לפסח · תימה תינח זבחים · עופות ומנחות ולחמי תודה מנלן · ולמאן דיליף בגמרא מחטאת ניחא · תו' · דבגמרא דף פ"ב יליף לה ר"ע מדכתיב (ויקרא ז) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמי' ומצריך לכולהו והדיש לחטאת מה חטאת אינה באה אלא מן החולין דאמר קרא (שם ט) והקריב אהרן את פר חטאת אשר לו · לו משלו ולא משל מעשר · אף כל אינה באה אלא מן החולין · ויראה לי דלחמי תודה הוו בכלל ולזבח השלמים · דתודה נמי שלמים כדכתיב (שם) וזאת תורת זבח השלמים וגו' אם על תודה יקריבנו וגו' אבל בכלל למנחה ליתנהו לחמי תודה כמ"ש לעיל רפ"ס : מה הפסח שהוא בא

בחובה

א פט כריתות
כו מיי' פי"ג
מה' מעה"ק הל"ח
ב פא מיי' פי"ו
מה' מע"ק הל"ט
ג מיי' שם
ד ה שם הל' י
ו פ"ג

אף כל [א] דבר שהוא בא בחובה · לא יבא אלא מן החולין · לפיכך האומר הרי עלי תוד' · הרי עלי שלמים · הואיל והם באי' חובה · לא (גמ' יביאו) יבואו אלא מן החולין · והנסכים בכל מקו' · לא (גמ' יביאו) יבואו אלא מן החולין :

פ"ח **כל** [ב] קרבנות הצבור והיחיד · באים מן הארץ ומחוצה לארץ · מן החדש ומן הישן · [ג] חוץ מן העומר [ד] ושתי הלחם · שאינן באים אלא מן החדש ומן הארץ · [ה] וכולן אינן באים אלא מן המובחר · ואיזהו מובחר · מכמס ומזוניחה אלפא לסלת · שנייה להם (גמ' עפריים) חפריים בבקעה · כל הארצות היו כשרות · אלא מכאן היו מביאים :

ב אין מביאין לא מבית הזבלים · ולא מבית השלחים · ולא מבית האילן · ואם הביא כשר · [ו] כיצד הוא עושה · נרה שנה ראשונ' · ובשניה זורעה קודם לפסח שבעים יום · והיא עושה סלת מרובה · כיצד הוא בודק · [ז] הגזבר מכניס את ידו לתוכה · עלה בה אבק פסולה · עד שיניפנה · ואם

לא בא אלא מן החולין שעדין לא היתה להם שום תבואת מעשר שני שאין מעשר אלא משנכנסו לארץ · ומה פסח מצרים לא בא אלא מן החולין · אף פסח דורות אינו בא אלא מן החולין שהרי הוא אומר (שמות י"ג) ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה שיהו כל עבודת החדש הזה · כזה של מצרים : אף כל דבר שבחובה נמי כו' · לפיכך האומר הרי עלי תודה או שלמים · הואיל והזבחים חובה · דקאמר הרי עלי · לא יביא אלא מן החולין : והנסכים אפילו אמר הרי עלי להביא ממעשר לא יביא אלא מן החולין · דכי שרי רחמנא לאתויי שלמים ממעשר הני מילי שלמים גופייהו דבני אכילה נינהו · אבל נסכים דכליל הם לא יביאו מן המעשר :

פרק ח **כל** קרבנות : מן החדש ומן הישן · במנחות קאמר : שאינן באים אלא מן החדש · בעומר כתיב (ויקרא כ"ג) מנחה חדשה ובשתי הלחם כתיב (שמות ל"ד) בכורי קציר חטים : ומן הארץ · בעומר כתיב (ויקרא כ"ג) כי תבואו אל הארץ וגו' וקצרתם את קצירה ובשתי הלחם כתיב (שם) ממושבותיכם תביאו לחם : מכמס ומזוניחה · שמות של מקומות הן : אלפא לסלת · סלת שלהן ראשון ומובחר לכל הסלתות כאלף זו שהיא ראשונה לכל האותיות : אלפא · זו אלף בלשון יווני : שנייה להן · קרובה סלתה להיות משובחת כסלת מכמס וזניחה : חפריים בבקעה · שתי חפריים הן אחת בהר ואחת בבקעה ואותה שבבקעה היא הסלת שלה משובחת : כל הארצות · של ארץ ישראל היו כשרות אלא שמכאן היו מביאים : ב אין מביאין · עומר ושתי הלחם : לא מבית הזבלים · משדה שצריכה לזבל דשמא לא נזדבלה כל צרכה ונמצאו פירותי' כחושים · אי נמי לפי שהזבל מבאיש ומפסיד טעם הפרי : ולא מבית השלחים · ארץ לחה למים שפירותיה כחושין · לא מבית האילן · מתבואה שבין האילנות שהאילנות הגדלים שם יונקים הקרקע ומכחישים הזרעים : נרה חורש לשון נירו לכם ניר (ירמיה ד) : ובשניה זורעה · בגמרא מסיק דשנה ראשונה הוא ניר כולה וזורע חציה ומניח חצי' ניר · וכן בשניה חורשה כולה וזורע החצי שלא זרע אשתקד · והחצי שזרע אשתקד מניחו ניר · וכן בכל שנה זורע ניר של אשתקד : כיצד בודק · הסולת אם מנופה כל צרכו אם לאו : עלה בידו אבק · קמח דק וגרוע הוא : עד שיניפנה · בנפה לעבור האבק דק שנשאר בה : ואם

בחובה כו' · פי' הר"ב דפסח מצרים · אינו בא אלא מן החולין כו אף פסח דורות כו' ופסח מצרים ופסח דורות בכללא נינהו דשם פסח אחד הוא · ולא הוי דבר הלמד בהיקש דקי"ל דאינו חוזר ומלמד בהיקש · כמ"ש במשנה ה' פ"ה דזבחים · דהכא דיליף תודה מפסח דורות כמאן דיליף מפסח מצרים · דשם פסח אחד הוא גמרא :

לפיכך האומר הרי עלי תודה כו' · משנה שאינה צריכה היא · דהא תנינן לה לעיל אי לא משום סיפא דצריכ' דקתני והנסכי' בכל מקום · רש"י :

והנסכים בכל מקום כו' · פי' הר"ב דכליל הם · ודרשו בספרי ומייתי להו בתוס' דממעטים לה · מדכתיב (דברים י"ד) ואכלת מעשר דגנך ושמחת אכילה שיש בה שמחה :

פרק ח **כל** קרבנות כו' באים מן הארץ ומח"ל ומן החדש ומן הישן · לשון הר"ב במנחות קאמר · ואף ע"פ דלא פסיק לפרושי אלא אמן החדש וכו' · קאי נמי אמן הארץ וכו' · דאי מן הארץ אף בזבחים ה"ל למתני חוץ מבכור ומעשר · דאין באין מח"ל כדתנן בספ"ג דתמורה : שאינן באין אלא מן החדש · לשון הר"ב בעומר כתיב מנחה חדשה · ולא דק דבשתי הלחם הוא דכתיב · ולשון הרמב"ם הטעהו · לפום ריהטא · שכתב ונאמר בה (ויקרא כ"ג) והקרבתם מנחה חדשה לה' · ונאמר עוד (שמות כג) וחג הקציר בכורי מעשיך · וסבר הר"ב דקרא קמא אעומר הביאו · וליתא דתרווייהו אשתי הלחם מייתי להו · עיין בלשון הר"ב רפ"ב דפרה · והיה נראה דעומר ילפינן מדקרי ליה קרא מנחת בכורים כמ"ש במשנה ד' פ"י · אבל בגמ' מוכח דיליף לה מדכתיב (ויקרא כ"ג) ראשית קצירכם : אלא מן המובחר · שנא' (דברים יב) וכל מבחר נדריכ' · תוספתא הביאוה התו' וכ"כ הר"ב בפ"ו משנה ה' : אלפא פי' הר"ב זו אלף בלשון יוני · כדתנן במסכ' ב' פ"ג דשקלי' · ועיין מ"ש שם במסכ' ג' פ"ה : חפריים ס"א עפריים · וכן גי' התוס' · וכתבו עיר הוא בד"ה ב' י"ג י"ט שלכד אביה את עפרין : **ב** אין מביאין · פי' הר"ב עומר ושתי הלחם · דהא זורעה קודם לפסח שבעים יום היינו בעומר · ומיהו התוס' כתבו דבכל המנחות קאמרי' · דהא כיצד בודק · הגזבר מכניס כו' · אי בעומר לוקא הל"ל שלוחי ב"ד · כדתנן במשנה ג' פרק י' · וכן הרמב"ם בפרק ו' ופ"ז מה' איסורי מזבח העתיקה לכל המנחות : ולא מבית השלחין · עיין מה שכתבי במשנה ח' פרק י' · והשלחין פירש הר"ב ארץ לחה · ועיין בריש מסכת מועד קטן : זורעה קודם לפסח שבעים יום · שכבר יש כח לחמה שזורחת עליה · רש"י :

א צי' פי"ו
מה' מעשה הק'
י"ו ופ"ג הל' יח
ב פג : פרה
פ"ב חיי' פ"ז
מה' אסורי
מזבח הל' טו
ג חיי' פ"ו מה'
תמידין ומוספין
הל' ה'
ד מיי' פ"ו מה'
הל' ב
ח חיי' פ"ו מה'
אסורי מזבח
הל' ט
ו זה ·
חיי' פ"ו מה'
אס' ר' מזבח
הל' יב ו
מיי' שם פ"ו
הל' ד
חמיי' שם הל' יג

ואם התליעה · כתב הר"ב הסלת או החטה והוא שהתליעה ברוב' ברייתא ובעי ר' ירמי' ברוב חטה או ברוב סאה תיקו · ופי' הרמב"ם בפ"ו מה' איסורי מזבח בהתליעה רוב חטה אחת · אע"פ שהיא מעורבת בסאה חטים שלא התליעו · ומ"ש הר"ב וילפינן לה לקמן במתני' דס"פ :

ג ולא ממה שנזרע ביניהם · מן הזיתים שנזרעו זרעים ביניהם · לפי שהזרעים מכחישים לאילנו' · רש"י : אין מביאין מן הגרגרי' · של זיתים · שנפלו רש"י :

שנשרו במים · נראה דמלתא באפי נפשיה היא ולא קאי אגרגרי' · וכן בברייתא שמן זית כבוש שלוק פסול · והרמב"ם בפ"ו מהל' אסורי מזבח · העתיק שמן של גרגרים (שנשרו במים) או של זיתים כבושים כו' : ולא מן הכבושים · ולא מן השלוקים · ולא תנן מבושל כדתנן בתר' דוכתי במשנ' ז' פ"י דזבחים · ובמשנה ו' פ"ב דפסחים · וגם בברייתא שהעתקתי לא תני מבושל · אבל בפירש"י או שנתבשלו · או שנשלקו :

ד שלשה זיתים · פי' הר"ב ג"פ בשנה מלקטים את הזיתים · וכן פירש"י · וכתבו התו' וקשה דבמס' פאה משמע דחייבין בפאה (דבהדיא תנן במשנה ה' פ"ק ובאילן כו' והזיתים כו' חייבים בפאה) וכל דבר שאין לקיטתו כאחד לא מחייבא בפאה כדאית' בריש כלל גדול (כמו מתני' היא לעיל מהך התם בפאה) וצריך פי' כפי' הקונטר' עכ"ל · וז"ל הרמב"ם בסוף הל' אסורי מזבח זית שגרגרו בראש הזית · ובררו אחת אחת וכתשו כו' · וזיתים שמסקן לולן לערבוביא והעלן לגג וחזר ובירר גרגר גרגר וכתשן כו' · זיתים שמסקן וטענן בתוך הבית עד שלקו והעלן ונגבן ואחר כך כתשן כו' · וכ"כ בפירושו : לתוך הסל · ל' הר"ב ומסתנן לשון סינון · והתי"ו להתפעל שכן היא מפרדת אותיות העיקר בתיבה שתחלתה שמ"ך כמו שפירש"י בסוף פ' מקץ : מגרגרו בראש הגג · לשון הר"ב מלקט הגרגרים הסמוכים לגג שזיתיהם הן סומכין לגגותיהן · וז"ל רש"י כלומר מלקט זיתים שבאמצע האילן שאינן בראש הזית · כלומר אותן שיכול לעמוד בראש גגו ונוטלן שאותן אין מתבשלין במהרה כמו אותן שבראש הזית והאי דאמר בראש הגג לסימנא קאמר · ע"כ : עוטנו בתוך הבית · וכן העתיק הרמב"ם כמ"ש לשונו לעיל · וז"ל רש"י עוטנן בבית מניחין בבית הבד במעטן · ע"כ · ובמשנה שבגמ' גרס בהדיא בבית הבד : עוטנו פירש הר"ב הגומא כו' ·

א מיי' פ"ו מה' אסורי מזבח הל' יא
ב פ"ה :
ג מיי' פ"ו מה' אסורי מזבח הל' ג
ד ה מיי' שם פ"ו הל' יד ופו'
ו מיי' פ"ו מה' אסורי מזבח הל' ח

[א]ואם התליעה פסולה : ג [ב]תקועה אלפא לשמן · אבא שאול אומר שניה לה רגב בעבר הירדן · כל הארצ' היו כשרו' אא מכאן היו מביאין · אין מביאין [ג]לא מבית הזבלים · ולא מבית השלחים · ולא ממה שנזרע ביניהם · ואם הביא כשר · אין מביאין [ד]אנפיקנון · ואם הביא (גי' כשר) פסול · אין מביאין [ה]מן הגרגרי' שנשרו במים · ולא מן הכבושי' · ולא מן השלוקין · ואם הביא פסול : ד [ו]שלש' זיתים · ובהן שלשה שמני' · הזית הראשון מגרגרו בראש הזית וכותש ונותן לתוך הסל · ר' יהודה אומ' סביבות הסל · זה ראשון · טוען בקורה · ר' יהוד' אומר באבני' · זה שני · חוזר וטוחן וטוען · זה שלישי · הראשון למנור' והשאר למנחו' · הזית השני מגרגרו בראש הגג · וכותש ונותן לתוך הסל · רבי יהודה אומ' סביבו' הסל · זה ראשון · טוען בקורה · ר' יהוד' אומ' באבני' · זה שני · חוזר וטוחן וטוען · זה שלישי · הראשון למנורה והשא' למנחו' · הזית השלישי · עוטנו (בבית הבד גמ') בתוך הבית עד שילקה · ומעלהו ומנגבו בראש הגג · וכותש ונותן לתוך הסל · רבי יהודה אומ' סביבו' הסל · זה ראשון · טוען בקורה · ר' יהוד' אומ' באבנים · זה שני · חוזר וטוחן וטוען · זה שלישי · הראשון למנורה והשאר למנחות : ה הראשון

ואם התליעה הסלת או החטה פסולה · והוא שהתליעה ברובה · וילפינן לה לקמן ס"פ מלכתי' (במדבר כ"ח) תמימים יהיו לכם ומנחתם · תמימים יהיו לכם ונסכיהם · שיהיו ג"כ המנחות והנסכים תמימים : ג תקועה · עיר ששמה תקועה כדכתיב (שמוא' ב' י"ד) וישלח יואב תקוע' : אלפא לשמן · השמן שלה ראשון ומובחר לשמני' כאלף זו שהיא ראשונה לאותיו' : אנפיקנון · שמן העשוי מזיתים שלא הביאו שליש בשולן והוא מר מאוד : שנשרו במים · שהמים מקלקלי' את השמן : ד שלשה זיתים · ג"פ בשנ' מלקטי' את הזיתי' והן ג' שמני' בכל פעם יש ג' מינים שמן : הזית הראשון · פעם ראשונה שמלקט : מגרגרו בראש הזית · מלקט גרגרים שהן בראש הזית שהן מתבשלי' תחלה לפי שהחמ' זורח' עליהן ומבשלתן : לתוך הסל · ומסתנן ויוצא והכלי תחת הסל לקבל השמן : ר' יהודה אומר סביבות דופני הסל · נותן את הזיתים והשמן זב דרך הדפנות ונופל לשולי הסל · ומשם מסתנן ויוצא ונמצא מזוקק · שהפסולת נשאר מדובק בדופני הסל · אבל לא יתנם בשולי הסל מפני שנתערב בו שמן ושמרים יוצאים ונמצא שמן עכור · והשמן הזב מאליו בלא שום טעינה נקרא שמן ראשון של הזית הראשון : טוען בקורה · זיתים שבסל : ר' י' אומר באבני' · ולא בקורה · שהקורה כבדה ומוציאה את השמרי' : חוזר וטוחן · ברחים · את הזיתי' שתחת הקור' · וטוען אח"כ הקורה : הראשון למנורה · דבעינן שמן זית זך : והשאר כשר למנחות · דלא כתיב בהו זך : הזית השני · פעם שנית כשמלקט את שנמלאים מבושלים עתה : מגרגרו בראש הגג · מלקט הגרגרין הסמוכים לגג · שזיתיהן היו סמוכים לגגותיהן ואותן מתבשלים בשניה : הראשון שיצא קודם טעינה כשר למנורה : הזית שלישי · שמתלקט פעם שלישית · אין מתבשלים לעולם כל צרכן שהן ענפים שתחת הגג · שאין חמה נוגעת בהם : עוטנו · לשון מעטן של זיתים שהיא הגומא שמניחים בה הזיתים כדי שיתעפשו שם · ולשון מקרא הוא עטיניו מלאו חלב (איוב כ"א) : שילקה · שיתעפש : ומנגבו בראש הגג · דמתוך שהוא צבור ומכונס במקום אחד ד' וה' ימים זב מאליו מוהל שאינו יפה לפיכך צריך לנגבו : ה שוין

ה שוין לאו לכל מילי שוין דהא בכלהו תנן הראשון למנורה והשאר למנחות אלא שוין למנחות קאמר ומשום דקיימ׳ לן בכל מקום ינבחר כדריך שיביאו מן המובחר · קא משמע לן השתא שהראשון שבשני והשני שבראשון שוין אם יש לו מנחה להביא ויש לו משניהם מאיזו׳ שירצה יביא אבל אם יש לו משלישי שבראשון ומראשון שבשני · יביא מנחתו מראשון שבשני שהוא מובחר :

ו קרותי׳ והטלין · שם מקומות הם : אליוסטין · יין מתוק מחמת השמ׳ שתלו הענבי׳ בשמש למתקן׳ שמש בלשון יון יסטין : יין ישן שעברו עליו שני׳ עשר חדש עובר אדמימותו והכתוב אומר (משלי כ״ג) אל תרא יין כי יתאדם · אלמא בשעת אדמימותו מובחר היא : לא מתוק · כשהוא מתוק מחמת עצמו דאלו מחמת שמש הא תנא רישא אליוסטן אם הביא כשר · פי׳ אחר תירוש שלא עברו עליו מ׳ יום · וראשון עיקר : מן הדליות · מן הגפנים המודלות על גבי כלונסות וקנים גבוהים מן הארץ : אלא מן הרגליות · גפנים ששוכבות על גבי קרקע בין רגלי בני האד׳ שאינן מודלו׳ : העבודים · שנעבדו שתי פעמים בשנה · שחופרים סביבות הגפנים להפך בקרקע שבשרשיהן ועושין בהן גומות להשקותן וזו היא עבודתן :

ז בחצבים גדולים · שהכלים הגדולים פוגמים טעם היין : כדי שיהא ריחו נודף · כשהחבית מלאה יוצא הריח לחוץ ואינו נודף : קמחין · כמין גרגרים דקים לבנים שעולים על פני היין דומין לקמח : ומאמצעה · משים ברזא באמצע החבית : קנה · ואמת המדה שהיתה רגילה להוריד הגזבר : זרק את הגיד והקיש בקנה · כלומר כשזרק היין הגיד של שמרים שמתחילים השמרים לצאת · הקיש הגזבר בקנה שבידו ודחהו שלא יכנס בכלי שיש בו היין · ורבותי פירשו הקיש בקנה שבידו לרמוז אל מושך היין מן החבית שיסתום החבית בברזא · ולא היה אומר לו סתום לפי שהדבור קשה ליין והכי מפרש ליה בגמ׳ : ר׳ יוסי בר יהודה אומר יין שעלו בו קמחין (פסול) · ואין הלכה כרבי יוסי בר׳ יהודה · וכל הני דאמרי׳ במתני׳ שהם פסולים בין בסולת ובין בשמן בין ביין · אם עבר והקדיש מכין אותו מכות מרדות מדבריהם · כדין המקדיש בעל מום למזבח שהוא לוקה מן התורה:

מדכתיב

ה [א] הראשון שבראשון · אין למעלה ממנו · השני שבראשון והראשון שבשני שוין · השלישי שבראשון והשני שבשני והראשון שבשלישי שוין · השלישי שבשני והשני שבשלישי שוין · השלישי שבשלישי אין למט׳ ממנ׳ · אף המנחו׳ היו בדין שיטענו שמן זית זך מה אם המנורה שאינ׳ לאכיל׳ טעונה שמן זית זך · המנחות שהן לאכיל׳ אינו דין שיטענו שמן זית זך · ת״ל (שמות כ״ז) [ב] זך כתי׳ למאו׳ ולא זך כתי׳ למנחו׳ : ו (מאין גמ׳) [ג] ומנין היו מביאין את היין · [ד] קרותים והטולים אלפא ליין · שניה להן בית רימה ובית לבן בהר · וכפר סגנה בבקעה · כל הארצות היו כשרות · אלא מכאן היו מביאין · אין מביאין [ה] לא מבי׳ הזבלי׳ ולא מבי׳ השלחין ולא ממה שנזרע ביניהן · ואם הביא כשר · אין מביאין אליוסטן · ואם הבי׳ כש׳ · אין מביאין ישן דברי ר׳ · וחכמי׳ מכשירין · אין מביאין לא מתו׳ ולא מעושן ול׳ מבושל · ואם הבי׳ פסו׳ · אין מביאין מן הדליות · [ו] אלא מן הרגליות ומן הכרמים העבודי׳ : ז לא היו כונסי׳ אותו בחצבי׳ גדולי׳ אלא בחביות קטנות · ואינו ממלא את החביות עד פיה · כדי שיהא ריחו נודף · אינו מביא לא מפיה מפני הקמחין · ולא ס״א משוליה מפני השמרים · אלא מביא משלישה ומאמצעה · [ז] כיצד הוא בודק · הגזבר יושב והקנה בידו · זרק את גמרא הגיד הגיד והקיש בקנה · רבי יוסי בר׳ יהוד׳ אומ׳ יין שעל׳ בו קמחין פסול · שנאמר

ולשון מקר׳ הוא עטיניו מלאו חלב׳ והם עצמות שיש בהם מוח דימה אותן לעטען׳ לפי שהם רחבים וגדולו׳ בחללם ומהשם הזה נגזר הפועל ואומר (עטינו) הרמב״ם :

ו לא מתוק פי׳ הר״ב כשהוא מתוק מחמת עצמו וכו׳ · פ״א תירוש כו׳ וראשון עיקר · כן כתבו התו׳ מדתני רבי חייא (שהעתקתיו ברפ״ו דמס׳ עדיות) יין מגתו לא יביא ואם הביא כשר : ולא מעושן · כשהיו הענבי׳ מרים היו מעשנין אותן כדי למתקן · או מבשלין אותם · רש״י · ורמב״ם פי׳ מעושן ר״ל שאם היה לכלי ריח רע אותו היין יש בו ריח רע ג״כ והוא הנקרא מעושן ויקרא הרבה מתוס הזה אצלנו ביינות המערב׳ ומבושל ע״י אש · ע״כ · ובכסף מש׳ כתוב מעושן שמעשנים החביות של עץ כשהם חדשים בגפרית · והיין מתבשם ביותר בטעם ובריח טוב ע״כ : אבל הוא מזיק לאדם וזה מפורסם ולפיכך נפסל :

ז כדי שיהא ריחו נודף · יענוד ריח מפני שיעלה הבלו במקום שהניח בראש הכלי ויעמוד ריח ולא יתער׳ בו שום דבר · הרמב״ם · ונודף לשון ארמית · וריח שמניך מכל בשמים (שיר ד׳) מתורגם ושום טב דצדיקך דיקמכל בשמין וריח אפך וריחהון יהא נדיף : משלישה ומאמצעה · לשון הר״ב ומאמצעה משים גרזא באמצע החבית ע״כ וכ״ל דמאמצעה קאי אמשלישה כלומר מאמצע השליש האמצעי · ולשון הרמב״ם בסוף הלכות איסורי מזבח משלישה ומאמצעה של אמצעית · וכתב הכ״מ דנראה שכך היה גורס ע״כ · ולי נראה דפירוש גירסתינו כך היא מאמצעה של שלישה והשלישה היא האמצעית : והקיש בקנ׳ פי׳ הר״ב שדוחהו שלא יכנס כו׳ ורבותי פי׳ כו והכי מפרש ל׳ בגמ׳ · ופי׳ רבותיו · הוא פירוש רש״י והפירוש הראשון כן הוא בפירוש הרמב״ם · וז״ל נזכר מקיש בקנה ר״ל שדוחה ומדחיק אותו · ואינו מניחו להתמצות ע״כ · ואין זה דלא כהגמרא דהא ה״נ אינו מדבר אלא שקלא קשה למה לא זכר זה הטעם · אבל בנ״א״י כדהוא לשונו נזכר מקיש ומדחיק בקנה פי׳ מקיש על הכד בלי דבו׳ כי הדבו׳ רע ליין ולפיכ׳ מקיש והיושב על היין מיד כות׳ הנקב ר״ל שדוחה ומדחיק אותו ואינו מניחו לירד ע״כ :

שנאמר

א שם הלכה ט
ב שם הלכה יא
ג פ״ו :
ד פ״ו פ״ז
פה׳ איסורי
מזבח הל׳ ג׳
ה שם פ״ו הל״ט
ו שם פ״ו הל׳ ז
ז שם פ״ו הל״ש
ח פ״ו הל״ג
ט שם הל׳ ז

שנאמר במדבר כ"ח תמימים יהיו לכם ומנחתם · תמימים יהיו לכם ונסכיהם :

פרק ט

שתי [א] מדות של יבש היו במקדש · עשרון וחצי עשרון · ר"מ אומ' עשרון עשרון וחצי עשרון · עשרון מה הי' משמ' שבו הי' מוד' לכ' המנחו' · [ג] לא הי' מוד' לא בשל שלש' לפר · ולא בשל שנים לאיל · אא מודדן עשרונות · חצי עשרון מה הי' משמ' שבו הי' מודד חביתי כ"ג כחצ' בבקר · ומחצ' בין הערבי' :

ב [ד] שבע מדו' של לח היו במקד' · הין וחצי ההין ושלישי' ההין ורביעי' ההין · לוג וחצי לוג ורביעית לוג · ר' אליעז' בר' צדו' אומר · שנתות היו בהין · עד כאן לפר · עד כאן לאיל · עד כאן לכבש · רבי שמעון אומר לא היה שם הין · וכי מה היה ההין משמש · אלא מדה יתירה של לוג ומחצה היתה (סס גמרא) שבה היה מודד למנחת כ"ג לוג ומחצה בבקר · ולוג ומחצה בין הערבי' :

ג רביעית

מדכתיב בבעל מום לא תקריבו · ואמרו בסיפרא אין לא תקריבו אלא לא תקדישו · וכשם שהיו מביאים הסלת והיין והשמן ממקומות מובחרים ידועים כדתנן במתני' · כך היו מביאים הקרבנות ממקומות ידועים · אילים ממואב · כבשים מחברון · עגלים משרון · גוזלו' דהיינו תורים ובני יונה · מהר המלך :

פרק ט שתי מדות : עשרון וחצי עשרון · שתי מדות של עשרון היו · אחת מודדי' אות' גדושה שהיתה קטנה ולא היתה מחוקת כשהיא גדוש' אלא עשרון כשעור חברתה כשהיא מחוקה · דרבי מאיר גמר מקרא דכתיב (במדבר כ"ח) עשרון עשרון לכבש האחד · דשתי עשרונו' היו שם ואי שתיהן שוות הויא לה מדה אחת · אלא אחת מחוקה ואחת גדושה · גדושה שבה היה מודד לכל המנחות · מחוקה שבה היה מודד לחביתי כ"ג · וחכמים אומרים לא היה שם אלא עשרון אחד דכתיב (שם כ"ט) ועשרון אחד לכבש האחד · ואותו עשרון מחוק היה ובו היו מודדים לכל המנחות · והלכה כחכמים : לא בשל שלשה לפר · למנחת נסכים של פר דכתיב ביה (שם כ"ח) ושלשה עשרונים לפר האחד · לא היה מודדן במדה אחת שתהא מחזקת שלשה עשרונים שלא היתה שם מדה גדולה מעשרון : אלא מודדן עשרונות · כל עשרון עשרון בפני עצמו : הכי גרסינן חצי עשרון מה היה משמש · שבו היה מודד לחביתי כ"ג · והכי פירושא לחביתי כהן גדול מביא מביתו עשרון שלם וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש · ולא כל חצי עשרון בפני עצמו · ועושה מכל חצי עשרון שש חלות שהן לשני חצאי עשרון שנים עשר חלות ואופה כולן ביחד · ואח"כ מחלק כל חלה לשנים ומקריב שנים עשר חצאין בבקר · ושנים עשר חצאין בערב · וקודם שיקריב פותת אותן לפתין כזית וכופל כל פתיתה לשנים · ואינו מבדיל · אבל פתי כל שאר מנחות · אף על פי שפתן שלהן כזית כופל אותן לשנים ושנים לארבעה · ומבדיל · כדתנן לעיל בפרק ו' : **ב שנתות היו בהין ·** לא היה שם אלא הין ובו היו סימנים משורות או פגימות : עד כאן לפר · חצי ההין : עד כאן לאיל · שלישית ההין : ועד כאן לכבש · רביעית ההין · ואין הלכה כרבי אליעזר : וכי מה היה ההין משמש · שלא היה במקדש דבר שיהיה צריך להין שלם · שלעולם לא נצרכו להין אלא בשמן המשחה בימי משה · ואותו שמן עדיין הוא קיים ועומד ואם כן לא היו צריכים להין : אלא מדה יתירה היתה שם להשלים השבע מדות : למנחת כ"ג היו לה ג' לוגין שמן לוג ומחצה שחרית · ולוג ומחצה בין הערבים :

ג רביעית

שנאמר תמימים יהיו לכם · ואם היו בו קמצין הוי כבעל מום · רש"י וכתב הר"ב וכל הנך דאמרי' כו' · כדין המקדיש בעל מום למזבח שהוא לוקה מן התורה · עיין מ"ש בפ"ק דתמור' על מימר דאמ' רבי יוחנן לא תתני מימר וכו' · ומ"ש הר"ב אין לא תקריבו אלא לא תקדישו · לשון הרמב"ם וכתב בסיפרא בעל מום לא תקריבו אם משום כל תשחט · הרי כל תשחט אמור למטן' הא אינו אומ' כאן לא תקריבו אלא משום כל תקדיש · ע"כ · ועיין ריש פרק ה' דתמורה ובסוף הפרק :

פרק ט רבי מאיר אומ' עשרון עשרון · פי' הר"ב · אחת מחוקה ואחת גדוש' גדושה שבה היה מודד לכל המנחות מחוקה שבה היה מודד לחביתי כ"ג · ואיפכא לא רצו לעשות למדוד בגדוש לחביתי כ"ג שלא ישפוך הסלת לארץ כשהוליכו תו' ומ"ש הר"ב וחכמים אומרים לא היה שם אלא עשרון אחד דכתיב ועשרון אחד כו' ומת"ל עשרון עשרון לרבות חצי עשרון ור"מ חצי עשרון מנא ליה נפקא ליה מועשרון · ורבנן וא"ו לא דרשי · ור"מ האי ועשרון אחד מאי עביד ליה ההוא שלא ימדוד לא בשל ג' לפר ולא בשל ב' לאיל · ורבנן נפקא ליה מנקודו דוי"ו שבאמצע עשרון [הראשון] של יום טוב הראשון של חג ור"מ נקודי לא דריש · גמ' **שבו** היה מודד חביתי כ"ג · כתב הר"ב מביא מביתו עשרון שלם כו' עיין ספ"ד · ומ"ש וחולקו בחצי עשרון שבמקדש עיין מ"ש בזה בפי"א משנה ג' : **ב הין** י"ב לוג כמ"ש הר"ב במשנה דלקמן : **וכי** מה היה ההין משמש · פי' הר"ב שלעולם לא נצרכו להין וכו' וכיון דלדורות לא הוה צריך לפי שעה הוא דעבדוה ואיגנו · ואידך כיון דהוה הוה · גמר' * וז"ש הר"ב שאותו שמן עדין הוא קיים ועומד · כ"כ רש"י בפירוש החומש בריש כי תשא · למדו רבותינו ז"ל · מדכתיב זה יהיה לי לדורותיכם : **אלא** מדה יתירה כו' · פירש הר"ב להשלים השבע מדות · דהכי גמירי דשבע מדות של לח היו במקדש · ור"א בר צדוק לית ליה ואיבעית אימא מאי שבע מדות שבע מדידות גמ' · ופירש"י וכולן בתוך כלי א' והקשו התו' דהא לא קתני שנתו' אלא לפר ואיל וכבש וא"כ ד' מדות היו והכי תניא בתוספתא אמר רבי אליעזר ד' מדות של לח היו במקדש : **שבה** היה מודד למנחת כ"ג לוג ומחצה בבקר · ובברייתא א"ל חצי לוג היה שם ואפשר לשער בחצי לוג (שלשה חצי לוגים בבקר ושלשה בערב) א"ל אף לדבריכם חצי לוג לא יעשה רביעית היתה שם ואפשר לשער ברביעית (דד' רביעית הוו לוג

אלא

א פי' ·
פי' פ"א מה'
כלי המקדש
הל' טו
ב פי"ג כ מה'
מעה"ק הלכ' ם
ג פו :
פי' פ"א מה'
כלי המקדש הל' יו
ד פנת פ :
כ"נ פו :

ג [א]רביעי' מה היתה משמשת · רביעי' מים למצורע · ורביעי' שמן לנזיר · חצי לוג מה היה משמש · חצי לוג מים לסוט' · וחצי לוג שמן לתודה · [ב]ובלוג הי' מודד לכל המנחו' · [ג]אפי' מנחה של ששים עשרון · נותן להם ס' לוג · ר"א בן יעקב אומר · אפילו מנחה של ס' עשרון · אין לה אלא לוגה · שנאמר (ויקרא י"ד) למנחה ולוג שמן · וששה לפר · ארבעה לאיל · שלשה לכבש · שלשה ומחצה למנורה · (גמרא חצי · מחצי לוג לכל נר : ד [ד]מערבין נסכי אילים בנסכי פרים ·

נסכי

ג רביעית מים למצורע · דכתי' (ויקרא י"ד) ושחט את הצפור הא' אל כלי חרש על מים חיים · במים שדם הצפור נרא' בהם · ושיערו חכמים רביעית הלוג · רביעי' שמן לנזיר · ללחם נזירו · ורביעי' לא קדוש להיו' כלי שרת משום רביעי' מים של מצורע · דהא חוץ הוא · ולא משום לחם של נזיר · דאין לחם של נזיר קדוש אלא בשחיטת הזבח · אלא מפני שבה היה מודד לחביתי כ"ג · רביעית שמן לכל חלה וחלה שהן י"ב חלות ונסכיהן ג' לוגין שמן : חצי לוג מים לסוטה · דכתיב (במדבר ה') ולקח הכהן מים קדושים בכלי חרש חצי לוג מים היה ממלא מן הכיור : חצי לוג שמן לתודה · הלכה למשה מסיני · וכן רביעית של נזיר · וחצי לוג נמי לא משום חצי לוג מים של סוטה וחצי לוג שמן של תודה הוא דקדוש להיות כלי שרת · אלא מפני שבו מחלק חצי לוג שמן לכל נר ונר של מנורה : אין לה אלא לוגה · לוג אחד לכל ששים עשרון · ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב : ששה לוגים לפר · דהיינו חצי ההין כדכתיב (שם ט"ו) בלול בשמן חצי ההין · וארבע לאיל דהיינו שלישית ההין · וג' לכבש דהיינו רביעית ההין · שההין י"ב לוגין : מחצי לוג לכל נר · שצריך שיתן בה מדתה שתהא דולקת והולכ' מערב עד בקר ושיערו חכמים חצי לוג שמן ללילי תקופת טבת הארוכים · וכן היה נותן בכל נר בכל לילה · ואם כבתה נפסלה אותה פתילה והשמן מלהדליק בהן עוד · אלא מסירן ונותן חצי לוג שמן אחר ופתילה חדשה ומדליק : ד מערבין נסכי פרים · מנחת נסכי פר במנחת נסכי איל לפי שבלילת שתיהן שוה שני לוגים לעשרון · דהא תנן לעיל ששה לוגין לפר וסלת הוי שלשה עשרונים · כדכתיב (שם) והקריב על בן הבקר מנחה סלת שלשה עשרונים בלול בשמן חצי ההין · דהיינו ששה לוגין · ולאיל ארבע לוגין · וסלת ב' עשרונים לאיל :

נסכי

אלא זה הכלל היה במקדש כלי שמשמש מדה זו אינה משמש מדה אחרת · וכתבו התו' ורבנן סברי דלא דמי · דמדה של לוג ומחצה לא צריכ' אלא לחביתין · אבל חצי לוג · צריך למילי טובא לסוטה לתודה ולמנורה (כדלק') : ג רביעית מים למצורע · פי' הר"ב דכתי' וכו' · עמ"ש רפי"ד דנגעי':

ורביעית שמן לנזיר · כתב הר"ב ללחם נזירו · פי' לכל החלות והרקיקין · וכמ"ש במשנה ב' רפ"ז · ומ"ש הר"ב דלא קדיש משום רביעית מים של מצורע דהא חוץ הוא · פי' רש"י כל מעשיו בשער נקנור ולא בעזרה · ע"כ · והא דכתב הר"ב ונסכיהן שלשה לוגין שמן · וכן לשון הרמב"ם · ועיין מה שאכתוב בזה בס"ד · במשנה דלקמן :

חצי לוג וכו' · כתב הר"ב · וחצי לוג נמי לא משום חצי לוג מים של סוטה כו' הוא דקדוש · גם בזה גרס רש"י חוץ הוא · ופירש שהיה משקה אותה בחוץ בשער נקנור ולא היה צריך להכניס המים בעזרה ולקדשם בכלי · ע"כ · וכן נראה גי' הרמב"ם שכתב לא מן העבודה היא · אבל גי' ספרים דידן חולין הוא · וכן גי' התוס' ופירש בתמיהה · וכי חולין הוו תמים שיהא צריך לקדשן והא מים קדושים כתיב · ואמרי' בספרי אין קדושים אלא שנתקדשו בכיור · אלמא כבר קדשו להו · וא"ת הא פרישת בפ"ק (והעתקתי דבריהם במשנה ב' פ"א) דאחר שנתקדשו בכלי שרת · לא משמינן לה בכלי חול משום דמגניא מלתא · וי"ל דה"מ בדבר שקרב למזבח · ע"כ · ומ"ש הר"ב · ולא משום חצי לוג שמן של תודה הוא דקדשי · דבשחיטת תודה הוא דקדשי · גמ' · ומ"ש הר"ב אלא מפני שבו מחלק חצי לוג שמן לכל נר ונר של מנורה · כך אמר רבי שמעון ברבי לרבי וקילסו וא"ל נר ישראל כך היה · והתוס' דף פ"ט תמהו למה היה צריך לקדש השמן בכלי שרת : אפילו מנחה של ששים עשרון נותן לה ששים לוג · דת"ר במצורע עני כתיב עשרון בלול ולוג · לימד על עשרון שטעון לוג · דברי חכמים · רבי נחמיה ורבי אליעזר אומרים · אפילו מנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוגה שנאמר למנחה ולוג שמן · ור"א ור"נ האי עשרון בלול ולוג מאי עבדי ליה · ההוא לגופיה דקאמר רחמנא ליתי חד עשרון · ואידך לגופיה לא צריך מדגלי רחמנא גבי מצורע ג' קרבנות וג' עשרונות · הכא דחד קרבן חד עשרון · ואידך איצטריך · סד"א הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות אימא לא לבעי מינה כלל · ואידך לגמרי לא אשכחן · ורבנן האי למנחה ולוג שמן מאי עבדי ליה · ההוא לאתנדב מנח' שלא יפחות מדבר הטעון לוג · ומאי ניהו עשרון · ואידך תרתי שמעת מינה · גמ' · וכתב הר"ב · ואין הלכה כראב"י · וכ"כ הרמב"ם · ועיין מ"ש בפי"ב משנה ד' : ששה לפר · כתב הר"ב · דהיינו חצי ההין וכו' · וז"ל הרמב"ם וכשזכר לוג שמן למנחה · אמר ג"כ ששה לפר וכו' · ואינו ר"ל שמדת הנסכים בלוג · אלא בחצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין כמו שזכרנו · ע"כ · ומ"ש הר"ב · שההין י"ב לוגין · יליף בגמרא דכתיב (שמות ל') ושמן זית הין · וכתיב (שם) שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם · זה בגימטריא תריסר הויין : מחצי לוג לכל נר · כתב הר"ב · שכך שערו ללילי טבת הארוכים · וכן נותן בכל נר בכל לילה · ואם משתייר מן השמן בתקופת תמוז לא חיישינן · ובירושלמי אמרי' דבימות הקיץ היו עושין פתילה גסה ובימות החורף פתילה דקה · ומיהו כששיערו מתחלה שיערו בפתילה בינונית · תוספות · וכ"כ הרמב"ם דהשיעור בפתילה בינונית : ד מערבין נסכי אילים בנסכי פרים · פי' הר"ב · מנחת נסכי פר במנחת נסכי איל לפי שבלילת שתיהן שוה שני לוגין לעשרון וכו' · ואיכא למידק טעמא מאי מערבין לכתחלה דהא ודאי דמהודר טפי שיקריב כל מנחה ומנחה בפני עצמה ·

ובגמרא

[א] פס : פי"א מה' כלי מקדש הל' יא
[ב] פי"י שם הל"ג ופ"כ מה' מעשה הקרבנות הלכה ס'
[ג] קו
ס'

נסכי כבשים בנסכי כבשי' של יחיד בשל צבור· של יום בשל אמש· [א]אבל אין מערבין נסכי כבשי' · בנסכי פרים ואילי' · ואם [ב]בללן אלו בפני עצמן ואלו בפני עצמן ונתערבו · כשרין · אם עד שלא בלל · פסול · [ג]הכבש הבא עם העומר · אע"פ שמנחתו כפולה · לא היו נסכיו כפולין : הכל

א מיי' פט"ו פ"י מה' תמידין ומוספין הל' ט'
ב ת"י שם הל' יו
ג ת"י פ"ג מה' מעשה הק' ה

נסכי כבשים · ג' לוגין לעשרון · דכתיב עשרון א' לכבש האחד וכתי' בלול בשמן כתית רביעית ההין דהיינו ג' לוגין : ושל היום בשל אמש · אם הביא אמש זבחו בלא נסכים · דקיימא לן אדם מבי' זבחו היום ונסכיו מכאן ועד י' ימים · ואם היום הביא קרבן א' · ושני נסכים עמו אחד בשבילו ואחד בשביל של אמש · מערבין יחד · אם הקרבנות שוין · שהיו שניהם כבשים או אילים [או פרים] או פר ואיל : אבל אין מערבין נסכי כבשים · בנסכי פרים ואילים · לפי שמנחת פר ואיל חריבה היא לגבי כבשים · ובולעת שמנה ומנחת של כבש חסרה וזו יתירה : ואם בללן · שכבר הבלה סלת שמנן כשרות כרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה בהקומץ רבה ואמרי חרב שנתערב בבלול יקרב : ואם עד שלא בללן · נתערבו · פסולות · דבעינן ראוי לבילה וליכא · דחסרה לה של כבש ושל איל יתירה · אע"פי שמנחתו כפולה · כדכתיב באמור אל הכהנים ומנחתו שני עשרונים :

ה שהיה

ובגמ' ורמינהו והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים · ומסקינן דאה"נ שאין מערבין סלת ושמן דמנחה בשל חברתה · אפי' בשוין משום והקטירו ומתני' ביינות והוקטר שמנן וסלתן א"נ שכבר נתערבו דהשתא ביינות עלמא ליכא משו' והקטירו וכי הוקטר שמנן וסלתן או נתערבו · ליכא למגזר דלאו אתי לערובי שמנן וסלתן דבני הקטרה נינהו וליכא משום והקטירו שלא יערב (חלבים בחלבים · שהרי כבר מעורבין ועומדין) וכן פירשה הרמב"ם בפירושו ובחבורו סוף הלכות תמידין · והר"ב נמשך אחר פירש"י במשנה דמפרש לה למאי דקס"ד · וכשר הדבר לפרש כן במשנה שבגמרא סדורה עליה · ולא כן בפירש המשנה בלא גמרא · וכבר הזכרתי זה פעמים רבות : ושל היום בשל אמש · כתב הר"ב דקיימא לן וכו' · ועד עשרה ימים · עיין מ"ש במשנה ג' פ"ד דזבחים : אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים · למאי דפרישית דביינות איירי על כרחין והקטיר שמנן וסלתן או נתערבו · דאלת"ה מאי אריא נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים · אפילו נסכי כבשים בנסכי כבשים נמי אין מערבין משום גזירה · ויתסוס כך כתב הכ"מ שפירש"י שבגמרא דמפרש לבבא זו וז"ל היינו בשלא נתערבו סלת' ושמנן ע"כ · צריך למחוק תיבת בשלא · ולהגיה אפילו · וכתב עוד וא"ת מאי שנא הני מהני וי"ל דכיון דנסכי כבשים אינן שוין לנסכי פרים ואילים מחמירין בהו טפי · שאפילו נתערבו סלתן ושמנן אין מערבין יינן כל זמן שלא הוקטרו סלתן ושמנן ע"כ · ומ"ש הר"ב לפי דרכו דאין מערבין המנחה לפי שבולעת ומנחת של כבש חסרה וזו יתירה · מסכים למה שכתבתי במשנה ב' פ"ב דהר"ב כשיטת רש"י ס"ל בריבה שמנה · ומיהו הכא בתערובת מדעת איירינן וע"ש : ואם בללן כו' · פי' הר"ב כרבנן דפליגי עליה דר"י כו' ואמרי חרב שנתערב בבלול יקרב · וכ"כ התו' וכ"ל דהך למסקנא פירשו כן · וכ"כ הכ"מ וז"ל הא דקתני אם בללן וכו' · מלתא באפי נפשה היא · דהא לא קאי איינות דאיירי ביה ברישא · אלא אסלת ושמן · ע"כ · אבל מ"ש עוד הכ"מ וז"ל · ומשמ' דאכולהו קאי · אפי' לנסכי פרים בנסכי אלים נסכי כבשים בנסכי כבשים · דכיון דטעמא משום דכתי' והקטירו · בהני נמי איכא משום והקטירו · ע"כ · ולפי זה דברי התו' דמפרשים בהיכן שוין · דלא כמסקנא · דלמסקנא אפי' בשוין · (אם עד שלא בלל פסל) · וה"נ ל"ל דליתא דוהקטירו דוקא בנבללות דומיא דחלבים בחלבים · ולא הקפידה תורה אלא שלא לערבן · ומיהו כי נתערבו כשרו להקטי' · וכ"כ הרמב"ם · וכל החלבים כו' · אין מערבין כו' · ואם נתערבו מקטיר הכל כא' · ע"כ · אבל בלא נבללות איכא טעמ' אחרינא · והיינו דבולעות זו מזו והאי טעמא לא שייך אלא באינן שוין · והא כי לא בלל פסל משום דבולעות · ולהכי ליכא לאוקמי בבא זו אלא באינן שוין · ואמליצתא דסמוך לה קאי · ועיין במשנה ד' פ"ב : לא היו נסכיו כפולין · דכתיב (ויקרא כג ג) ונסכה יין רביעית ההין · יכול לא יהא יינו כפול שאינו נבלל עם מנחתו · אבל יהא שמנו כפול שנבלל עם מנחתו ת"ל ונסכה כל נסכיו לא יהא אלא רביעית מאי [תלמודא] אמר רבי אלעזר כתיב ונסכה וקרינן ונסכו כיצד נסכה דמנחה כנסכו דיין · מה יין רביעית · אף שמן נמי רביעית · גמרא · ושמעינן נמי מהכא דשמן נמי אקרי בלשון נסך בתורה · וטעמא דהא מתנסך ונילוש בסלת · ואתי שפיר דהר"ב והרמב"ם במשנה ה' דלעיל · וכן עוד בפרק בתרא משנה ה' · נקטי שמני הסלת בלשון ונסכיהם וכן בנוסח התפלה ומנחתם ונסכיהם והדר אמרינן ויין כנסכו · ש"מ דונסכיהם על השמן הוא אומר · ואני תמה על פה קדוש מהר"ר שלמה לוריא ז"ל שכתב בתשובותיו סימן ס"ד וז"ל · מדלג אני ונסכיהם כי נראה בעיני שט"ס הוא · שאם בא לפרש כמדובר גם על הנסכים הל"ל אח"כ ויין חצי ההין לפר וכו' אלא בודאי דוקא שמנחות בא לפרש כמדובר מהם והנסכים מקלתו · ואומר ויין כנסכו והאמת שבפרשת פנחס נמי מפרש המנחות בכל פעם והנסכים אומר כמשפטם או ונסכיהם לבד כדרך הכתוב פה · וכן עיקר · עכ"ל · ומבואר הדבר שמפני שלא עלה בדעתו שגם ונסכיהם יהא מוסב על השמן לבדו ולכך נלחץ ונדחק להטעות הנוסח · וכבר ראינו שהכתוב אומר ונסכה על השמן · ועוד בפרשת פנחס בששי לחג · כאמור ונסכיה · וכבר פירש"י שם בפרשה דכל ונסכה ונסכיהם ונסכיה דבשל קרבנות החג הם מוסבים על התמיד · ע"כ · ובשלמא אי אמרת דשמן נקרא ג"כ בשם נסך · היינו דכתיב ונסכיה בלשון רבים דר"ל שמן ויין · אלא אי אמרת שאין שמן ראוי להקרא בלשון נסך מאי ונסכיה דאעולה אחת קאי · דאי אשני התמידים הל"ל ונסכיהם כמו בששי · ואל תשיבני מהדרש דניסוך המים דלהכי כתיב ביו"ד דמ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו וצריך ביאור כפי הפשט · ואע"פ שהוא מפורש כפי הפשט · אפי' הדרש דדרש ·

משום

ה [א] כל המדות שהיו במקדש היו נגדשות · חוץ משל כהן גדול שהיה גודשה לתוכה · מדות הלח בירוציהן קדש · ומדות היבש בירוציהן חול · רבי עקיבא אומר מדות הלח קדש לפיכך בירוציהן קדש · ומדות היבש חול לפיכ׳ בירוציהן חול · ר׳ יוסי או׳ · לא משום זה · אלא שהלח (נ"א נעכר) נעכר · והיבש אינו נעכר : ו כל קרבנות הצבור והיחיד טעונין נסכים · חוץ מן הבכור והמעשר · והפסח · והחטאת · והאשם · אלא

השהיה גודשה בתוכ׳ · כשהיה מחוק היה מחזיק כשאר עשרון גדוש · ומתניתן ר"מ היא דאמר בריש פרקין עשרון עשרונים היה במקדש אחד מחוק ואחד גדוש ולית הלכתא כותיה : בירוציהן גודשן׳ דלא נמי איכא גודש פורתא : מדות הלח בירוציהן קדש ומדות היבש בירוציהן חול׳ בגמ׳ מפרש דהאי תנא סבר מדות הלח נמשחו בין מבפנים בין מבחוץ · הלכך שפת הכלי מקדשן לבירוצין · מדת היבש נמשחו מבפנים ולא נמשחו מבחוץ הלכ׳ בירוצין שאינן נוגעים מבפנים במקום משיחתן לא קדשי : ר"ע אומר מדת הלח קדש דסבר מדות הלח נמשחו בין מבפני׳ בין מבחוץ : מדות היבש חול׳ דלא נמשחו כל עיקר · ומיהו מה שמודדי׳ בהן קדוש קדושת הפה · וגברא למאי דצריך מקדש בפה · בירוצין לא מקדש להו דלא צריכי ליה · רבי יוסי אומר לא משום זה · רבי יוסי סבר אידי ואידי נמשחו מבפנים · ולא נמשחו מבחוץ והכא היינו טעמא משום דלא נעכר מה שבשולי הכלי כשמוסיפין עליו נעכר ומתערב ונבלל ועולה מלמעלה ונמצא שכבר קדשו הבירוצין בתוך הכלי : והיבש אינו נעכר · אלא במקומו עומד הלכך מה שבפנים קדוש ומה שבחוץ אינו קדוש : ו חוץ מן הבכור והמעשר והפסח והחטאת והאשם · משום דכתיב בפ׳ נסכים (במדבר ט"ו) לפלא נדר או בנדבה · בא בנדר ובנדבה טעון נסכים · יצאו בכור ומעשר ופסח וחטאת ואשם שהן באים חובה לא לנדבה שאין טעונים נסכים יכול אף חובות הבאות מחמת הרגל ברגל · כגון עולות ראיה ושלמי חגיגה לא יהיו טעונות נסכים · ת"ל או במועדיכ׳ כל הבא במועדיכם טעון נסכים · ושעירי חטאת שבאים חובה לרגל אין טעונים נסכים · דכתיב בפ׳ נסכים וכי תעשה בן בקר · בן בקר בכלל היה ועשיתם אשה · דמשמע כל אשה טעון נסכים חוץ (מאשה) שיוצא · ולמה יצא להקיש אליו מה בן בקר מיוחד שבא בנדר ונדבה · אף כל בא בנדר ונדבה · יצאו שעירי רגלים שהן באות חטאות שאין חטאת בא בנדר ונדבה · שאינן טעונות נסכים ·

חטאתו

משום דאכתי איכא למידק בשנותו את טעמו משאר הכתובי׳ בפ׳ · הרי עד שני להקיש דבר דונסכיהם ראוי לאומרו והמכוון בו השמן · והרי הנוסח הזה בתפלה מוגה המיוסד על נכון · כסד׳ שכתוב בפ׳ המוספין שכולן נאמר ומנחתם סולת בלול בשמן ומונה והולך העשרונות כמה הם ושבקיה לשמן והדר כתי׳ ונסכה או ונסכיה ונסכיהם · ופירש"י שבכל המועדות מוסב על המוספים חוץ משל קרבנות שחג ע"כ · וא"כ ר"ל היין דלא כתביה עד השתא · והוא נוסח התפלה גם כן דקאמר ומנחתם ונסכיהם ור"ל השמן ועל שם האמר׳ ומנחתם סלת בלול בשמן וכשם שהמקרא פורט והולך עשרוני הסלת כך בתפלה מפרטין העשרונות · וכשם דקרא שביק מלמתני מדות השמן · כך בתפלה שבקינן להו בכללא דונסכיהם · וכשם שבכתוב מסיים ונסכיהם ור"ל היין · כך בתפלה מסיימים ויין כנסכו :

ה כל המדות שהיו במקדש היו נגדשות · כתב הר"ב ומתניתין ר"מ היא דאמר בריש פרקין עשרון כו׳ · ואע"ג דאפילו לדידיה נמי ליכ׳ אלא חד גדוש ומאי כל המדו׳ ה"ק כל הנידו׳ · גמ׳ : מדות הלח בירוציהן קדש ומדות היבש בירוציהן חול · פי׳ הר"ב דהאי תנא סבר מדות הלח נמשחו בין מבפנים בין מבחוץ ומדות היבש בפנים ולא בחוץ בגמ׳ פ"ה ד׳ כ"ז ס"ל הכי ר׳ יאשיה ומפ׳ בגמ׳ דטעמיה דכתי׳ (במדבר ז) וימשחם ויקדש אותם · אותם למעוטי מדת יבש בחוץ · פירש"י אותם בפנים של כלי משמע ע"כ · וכתבו התוספות דלהכי ממעט מאותם מדת יבש טפי ממדת לח · דוימשחם גבי כלי המזבח כתיב שהן מדת לח · כך פירש בקונטרס ומשמע שהיה בהן רבוי משיחה יותר ממדת יבש · ע"כ : בירוציהן עיין מ"ש בשם הערוך בפ"ק משנה ב׳ : בירוציהן קדש · ואע"פ שאין כונת הנודר אלא למה שבכלי בלבד · גזירה שלא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול · גמרא פסקה הרמב"ם בפ"ב מה׳ הקרבנות ועיין פי"א משנה ח׳ ופירש"י גזירה שמא יאמרו · דהא ודאי דסבך בירוצין לא קדשו אף על גב דאתו מגויה דמנא [ואמרי ה"נ מוציאין מכלי שרת לחולי אבל יבש דלא אתי מגופי׳ דמנא לא אתו למימר בי׳ מוציאי׳ וכו׳ :

א ב׳ ·
ב תוי׳ פ"ב מה׳
מעשה הק"ש
ות"ח פ"ה כלי
המקדש הל׳ יט
ג ב׳ :
ד ב׳ : תוי׳ פ"ב
מה׳ מע"ה הל"ב
המי׳ שם הל"ג

רבי עקיבא אומר מדת הלח קדש כו׳ · פי׳ הר"ב דסבר במדת הלח כת"ק ומדת היבש לא נמשחו כל עיקר · ולא דריש אותם למיעוטא כלל · אלא דיבש היו חול וליכא למעוטינהו · ורבי יונתן סבר נמי התם דמדת יבש לא נתקדשו ויליף ליה מקרא · דכתיב (ויקרא כ"ג) ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגו׳ · חמץ תאפינה בכורים לה׳ · אימתי הן לה׳ לאחר שנאפו · וכתב רש"י ור׳ יאשיה בכורים לה׳ אקודש אפייה קאי · ע"כ · ועיין מ"ש במשנה ב׳ פי"א ואלא מיהת מיעוטא דאותם · לרבי יונתן מוקי לה במדת לח שלא נתקדשו בחוץ דהכי ס"ל לרבי יונתן · ופירש"י אותם בפנים של כלי משמע · ע"כ · אבל לר׳ עקיבא מיעוטא דאותם למאי קאי · כבר מפורש בתוס׳ שהביאו לסוגיא דפ"ב דשבועות דדרשינן אותם במשיחה · אבל לא לדורות במשיחה · אלא בעבודה · ומסקי׳ דהכא לר"ע אתיא : רבי יוסי אומר לא משום זה כו׳ פי׳ הר"ב סבר אידי ואידי נמשחו מבפנים ולא נמשחו מבחוץ · כדאמר דדריש מיעוטא דאותם לכל המדות · בין דלח בין דיבש : ו כל קרבנות כו׳ שהן זבח לאפוקי עוף שאינו זבח · והרי הוא אומר בפרשת נסכים · או זבח · גמרא : חוץ מן הבכור כו׳ פי׳ הר"ב שהן באין חובה וכו׳ יכול אף חובות הבאות מחמת הרגל ברגל · כגון עולות ראייה ושלמי חגיגה · ומוספין וחובת היום לא מצי להוציא אע"ג דלא הוי בנדר ובנדבה · דהא בהדיא כתיב בהו נסכים · רש"י ·

וכתבו

[א]אלא שחטאתו של מצורע ואשמו טעונים נסכים: ז [ב]כל קרבנות הצבור · אין בהם סמיכה · חוץ מן הפר הבא על כל המצות · ושעיר המשתלח · רבי שמעון אומר אף שעירי עבודה זרה · [ג]כל קרבנות היחיד טעונים סמיכה · חוץ מן הבכור והמעשר והפסח · והיורש [ד]סומך ומבי' נסכים ומימר: ח [ה]הכל סומכין · חוץ מחרש שוטה וקטן · סומא · ונכרי · והעבד

א תוי' פ"ג מה' מעה"ק הל' ג
ב נג
תוי' פ"ג שם הלן
ג תוי' שם הל' ג
ד שם הלכה ט
ה נג
תוי' פ"ג שם הל' ח

חטאתו ואשמו של מצורע טעונים נסכים · לפי שאינן באים על חטא כשאר חטאות ואשמות · וחטאת נזיר אינה טעונה נסכים משום דנזיר חוטא הוא · כדכתיב (במדבר ו') מאשר חטא על הנפש שציער עצמו מן היין : ז פר הבא על כל המצות · על אחת מכל המצות כגון הורו ב"ד שחלב מותר · וזהו פר העלם דבר של צבור שבמקרא · וסמיכה כתיבא ביה (ויקרא ד') וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר · ושלשה מזקני בית דין היו סומכין עליו : ושעיר המשתלח · לעזאזל כתיב ביה (שם י"ו) וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי : שעירי ע"ז · דכתיב בפ' שלח לך וכי תשגו כו' · ואין הלכה כר"ש : כל קרבנות היחיד טעונים סמיכה · דעיקר סמיכה בקרבן יחיד הוא דכתיבא (שם ג') וסמך ידו על ראש קרבנו : היורש סומך · אם התנדב אביו בקרבן עולה ושלמים ומת · בנו סומך עליו . ומביא נסכי' של קרבן : ומימר · אם המירו בבהמה אחרת תמורתו חלה עליה ושתיהן קדושות כאלו המירה אביו : ח חוץ מחרש שוטה וקטן · לפי שאין להם דעת · סומא · דכתיב בפר העלם דבר של צבור וסמכו זקני העדה והם סנהדרי גדול' ובסנהדרין לא היה בהן סומא כדמוכח במס' סנהדרין וה"ה לכל שאר סמיכות · שאין סומא יכול לסמוך : ונכרי · דכתיב דבר אל בני ישראל וגו' בני ישראל סומכין . ואין הנכרים סומכין : והעבד

וכתבו התוס' דה"מ למנקט כבשי עצרת · אלא נקט דבר הנוהג בכל הרגלים ע"כ ומ"ש הר"ב בן בקר בכלל היה בכלל ועשיתם אשה כו' · כ"כ התו' ספי' בקונטרס · וכתבו דבהכנס פירש בן דבהדיא כתיב בפרשה מן הבקר או מן הצאן · ועוד כתיב (בתרי") והקריב על בן הבקר · ולשון בכלל משמע כפי' הקונטרס ע"כ ובפירש"י שלפנינו כתיב בן בקר בכלל היה דהא כתי' ברישי' דקרא לעשות ריח ניחוח לה' · מן הבקר או מן הצאן · וכי תעשה בן בקר למה לי לכתוב והקריב על בן הבקר וגו' · ע"כ · ומ"ש הר"ב יצאו שעירי רגלים כו' · ומפיק שעירי חטאת טפי · משום דאין באין בהן נדבה · אבל שלמי דחגיגה ועולת ראייה באין בהן נדבה · תוס' : **אלא** שחטאתו ואשמו של מצורע טעוני' נסכי' · מנחה מפורש בכתוב (ויקרא י"ד) ושלשה עשרונים סולת מנחה · וכתיב (שם) והעלה הכהן את העולה ואת המנח' ס"ד דעם הזבח היא באה ועדיין איני יודע אם טעונה נסכי יין אם לא ת"ל (במדבר ט"ו) ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד · וקרא יתירא הוא דכבר כתיב בראש הפרשה · או עולה או זבח · אלא ללמד על קרבנות מצורע הוא בא · ומ"ש הר"ב · לפי שאינן באין על חטא כלומר דקרבנותיו אינן באין על חטאו · כמו דנזיר · דמאשר חטא על הנפש אקרבן קאי · אבל ודאי דמצורע גופיה חוטא אקרי · דהא חוטא חוטא היה · כדתנן במשנה ג' פ"ה דשקלי' :

ז **חוץ** מן הפר הבא על כל המצות · פי' הר"ב · כגון הורו ב"ד כו' · ובמשנה ז' פ"ה כתב הר"ב פר העלם דבר של צבור · וז"ל הרמב"ם · ומה שאמר בכאן פר הבא על כל המצות ר"ל פר העלם דבר · לפי שהוא גם כן יבא על המצות · כמו שבארנו במסכת הוריות · אף על פי שרוב מה שקורין השם הזה הוא לפר העלם של כהן משיח · אבל ע"ד הרחבת לשון בשמות יקרא גם כן פר העלם דבר של צבור פר הבא על כל המצות · ע"כ · ומ"ש הר"ב וג' מזקני ב"ד סומכין עליו · הארכתי בזה בס"ד במשנה ב' פ"ק דסנהדרין · **ושעיר** המשתלח · ב' סמיכות גמירי להו בצבור · כמ"ש הר"ב במשנה ז' פ"ס (אמר ר"ש והלא) אין סמיכה אלא בבעלים · וזה אהרן ובניו (כלומר בניו אחריו) סומכים בו · דס"ל לר"ש בספ"ק דשבועות · דאין השעיר מכפר על הכהנים : **כל** קרבנות היחיד טעונים סמיכה · ה"נ בבהמה · דאלו עוף אין טעון סמיכה · כדכתבתי במשנה ג' פ"ב דגיטין : **חוץ** מן הבכור והמעשר כו' שנאמר קרבנו ר"ל הדבר שנתחייב לעשותו קרבן כמותו לא הבכור והמעשר והפסח · הרמב"ם: **והיורש** סומך · לקמן בדבור ומימר אכתוב מנלן · וכתב הר"ב אם התנדב אביו בקרבן עולה ושלמים · דאלו חטאת שמתו בעליה תמות · כדתנן ברפ"ד דתמורה ואשם ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה · כדתנן התם בפ"ג משנה ג' : **ומביא** נסכים · כשירש מאביו · דהא יורש קרי ליה וכמו שכתבתי במשנה ו' פ"ז דשקלים : **ומימר** · המר ימיר לרבות את היורש · ויליף סוף הקדש מתחלת הקדש מה תחלת הקדש יורש מימר · אף סוף הקדש יורש סומך · גמרא :

ח **הכל** סומכין · בריש ערכין אמרינן הכל לאתויי יורש ותימה הא תנא ליה רישא · וי"ל דאורחיה דתנא הכי · כיון דלא מיותר ליה בבא בכך · רגיל לשנות תיבה אחת אגב אורחיה · כדאשכחן בכתובות דף מ"ח · תו' וכמ"ש כבר בשום ברכות: **סומא** כתב הר"ב דיליף ליה מסנהדרין דלא היה בהן סומא · כדמוכח במסכת סנהדרין פ"ד דף ל"ו · דאמרי' שיהו מנוקים מכל מום מדכתיב (שיר ד') כולך יפה רעיתי ומום אין בך · ותמהו התוס' דא"כ ה"נ בסמיכה נבעי מנוקים מכל מום ועוד למה לי בני ישראל למעוטי נכרים תיפוק לי מהכא ע"כ · ותמיהני דשבקו לנכרי דתנינן מיד בתר סומא · ועוד דבגמרא לא פרשינן אמשה אלא מידו וכמ"ש לקמן · ומיעוטא דידו ודאי דלאיצטריך וכמ"ש שם בס"ד · ואמאי שבקי לירשה דנכרי' דתפיס לה כתי' מסנתינו · ותמה אדרשה דת"כ בכנסים דלא תפסה מסנתינו · והא ל"ק דלא תמהו מטעמא דחש"ו לפי שאינן בני דעת תיפוק לי מסנהדרין · דלא קשיא להו אלא אקרא דלא אצטריך · אבל בטעמא דיהבינן לרווחא דמלתא ליכא למתמה · ועוד דבגמ' כשאמרו הטעם בחש"ו היינו קודם שאמר בסומא ·

דילפינן

רל"צ

והעבד והשליח והאשה · [א]וסמיכה שירי מצוה · [ב]על הראש · בשתי ידים · [ג]ובמקום שסומכין שוחטין · [ד]ותכף לסמיכה שחיט׳ :

ט [ה]חומר בסמיכה מבתנופה · ובתנופה מבסמיכה [ו]שאחד מניף לכל החברים ואין אחר סומך לכל החברים וחומר בתנופה · שהתנופה נוהגת בקרבנות היחיד · ובקרבנו׳ [ז]הצבור בחיים [ח]ובשחוטין בדבר שיש בו רוח חיים · ובדבר

והעבד והשליח · דכתיב (ויקרא א׳) וסמך ידו · ולא יד עבדו ולא יד שלוחו : והאשה · בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות : וסמיכה שירי מצוה · דאינה מעכבת כפרה ומיהו מעלה עליו הכתוב · כאלו לא כיפר : בשתי ידים · דכתיב בשעיר המשתלח (שם ט"ז) וסמך אהרן את שתי ידיו זה בנה אב לכל הסמוכים שיהיו בשתי ידים: ובמקום שסומכים שוחטים · שאם סמך חוץ לעזרה חוזר וסומך בעזרה במקום שחיטה : ותכף לסמיכה שחיטה · דכתיב וסמך ושחט : ט שאחד מניף לכל החברים · שנתחברו להתנדב קרבן א׳ שכל קרבנות נדבה יכולי׳ להביא בשותפות · וא׳ מניף ע"י כולן אבל כולן יחד אין יכולין להניף · דהויא חציצה בין ידו של זה ולקרבן · וכהן שמניח ידו תחת יד הבעלים ומניף והויא יד בעלים חציצה · לא אכפת לו דהא עיקר תנופה בבעלים : בקרבנות היחיד · כגון חזה ושוק של שלמים : ובקרבנות צבור · כבשי עצרת שטעונים תנופה חיים ושחוטים : בדבר שיש בו רוח חיים · קרבן בהמה :

נ דבר

דילפינן מסנהדרין · ואפשר דלבתר הכי אה"נ דלא יהבינן אחס"ו נמי · אלא טעמא דילפינן מסנהדרין : והעבד והשליח והאשה · כתב הר"ב · דכתיב וסמך ידו ולא יד עבדו ולא יד שלוחו · והאשה בני ישראל סומכים · ולא בנות ישראל סומכות · ותמיהני דאם כן דאשה תקרא דמיעטו נכרים נפקא לן הל"ל להו בהדדי · ועוד בכולהו דוכתי רגיל לשנות אשה קודם לעבד כפ"ג דברכות משנה ג׳ · וריש חגיגה · ופ"ח דב"ק · ובגמ׳ ת"ר ידו ולא יד עבדו ידו ולא יד שלוחו ידו ולא יד אשתו · וצריכא דלא קימ׳ עבד דלאו בר מצות · אבל שליח דבר מצוה הוא ושלוחו של אדם כמותו אימא לסמוך · ואי אשמועי׳ הני תרתי דלאו כגופיה דמי · אבל אשתו דכגופו דמיא אימא תיסמוך צריכא · ולפי זה ניחא דלא תני אשה בתר נכרים · וקודם עבד · ומיהו דרשה דנקט הר"ב · בת"כ מתניא גבי ההוא דכתב הר"ב בתנופ׳ בפ"ה משנה ז׳ · ושם כתבה רש"י דף ס"א · והר"ב כתבה גם כן במשנה ב׳ פ"ח דזבחי׳ וכתבו התוס׳ בכאן וז"ל ידו ולא יד אשתו ומדכתיב בני ישראל למעוטי נשים מסמיכה לא נפקא אשתו · דה"א תסמוך בקרבן בעלה דכיד בעלה דמיא׳ ע"כ וכתבו עוד וא"ת ולמה לי קרא למעוטי נשים מסמיכה תיפוק לי דמ"ע שהזמן גרמא (דנשים פטורות · כדתנן במשנה ז׳ פ"ק דקידושין) ותנן סוף פ"ב דמגילה כל היום כשר לסמיכה ולשחיטה · ודריש בגמרא מקרא דכתיב (ויקרא י"ט) ביום זבחכם · ואתקש סמיכה לשחיטה · דכתיב וסמך ושחט · ע"כ: והעבד כו׳ והאשה · הכא ליכא למידק אמאי תני להו בלשון יחיד · כדדייקי התוס׳ בריש חגיגה שהעתקתי לשונם שם · דהכא בעבד ואשה דאיש · קיימינן: וסמיכה שירי מצוה · כתב הר"ב דאינה מעכבת כפרה · ומיהו מעלה עליו כו׳ · דת"כ וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם · שנאמר (שם י"ז) כי הדם הוא בנפש יכפר · אלא לומר לך שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה שלא נחשבה בעיניו ולא עשאה · רש"י פ"ק דזבחים דף ו׳) מעלה עליו הכתוב · כאלו לא כפר (וכפר) · ועיין בפירוש הר"ב במשנה י׳ פרק בתרא דנגעים : על הראש · דת"ר ידו על הראש ולא ידו על הצואר · ולא על החזה · ולא על הגביים · וצריכא · דל"ת צואר (היינו הגרון בית השחיטה) דלא קאי בהדי ראשו לא · אבל גבו דקאי להדי ראשו (בשוה) אימא דלא איתמעט · צריכא · ואי אשמועינן הני תרי משום דלא אתרבו לתנופה · אבל חזה דאתרבי לתנופה אימא לא אמעוט · צריכא · גמ׳ · בשתי ידים · כתב הר"ב דכתיב בשעיר המשתלח כו׳ (כתיב ידו חסר וכתיב שתי) זה בנה אב לכל הסמיכות כלומר דבהמה · דהל"כ · ידיו דכתיב מלא דויסמוך את ידיו עליו ויצוהו (במדבר כ"ז) למה לי · גמ׳ : ובמקום שסומכין שוחטין · פי׳ הר"ב שאם סמך חוץ לעזרה כו׳ · וא"ת הא תנן ותכף לסמיכה שחיטה הא מפרשינן בגמ׳ דהכי קאמר במקום שסומכין שוחטין שתכף לסמיכה שחיטה · ולשון הרמב"ם בפירושו ותיכף לסמיכה שחיטה שתהא סמוכה כו׳ · והוא טעם מה שאמר ובמקום שסומכין שוחטין · ע"כ · ש"מ שסובר · דהא דאמרן ה"ק שתכף כו׳ לאו לתקוני הגירסא אלא לפרושי · ודיקא נמי דלא אמרינן הכי קתני · אלא הכי קאמר · והיינו נמי דהרמב"ם בפ"ג מה׳ מעשה הקרבנות העתיק ותכף כו׳ · ואין מקום למ"ש עליו הכ"מ דלא ידע למה לא העתיק שתכף כו׳ : ט שאחד מניף לכל החברים · פי׳ הר"ב · אבל כלן יחד אין להניף דהוי חציצה כו׳ · גמ׳ · לינוף והדר לינוף׳ תנופה אמר רחמנא ולא תנופות · ופירש"י אבל בסמיכה לא כתיב סמיכה בהדיא · אלא וסמך סתם לסמיך והדר לסמוך · ע"כ · כלומר דתנופה הוא שם וחד תנופה אמר רחמנא ולא תנופות · אבל וסמך הוא פעל לומר שיסמוך ולא קרא שם לסמיכה שתהא אחת ולא רבות · ומ"ש הר"ב וכהן שמניח ידו כו׳ · דהא עיקר תנופה בבעלים · כ"כ התוס׳ בפ"ה דף ס"א שכן פי׳ בקונטרס · והקשו דמנא ליה הא · הא תרווייהו כתובין · ולפיכך פירשו דלאו דוקא תחת יד הבעלים · אלא הבעלים אוחזים באוגני הכלי והכהן בשוליו מלמטה · ע"כ · וכבר כתבתי דבריהם במשנה ו׳ פ׳ בתרא דבכורים · אבל נ"ל ליישב מה שהקשו על פי׳ הקונט׳ דהא דפי׳ דעיקר תנופה בבעלים · אע"ג דלית ליה קרא · אלא סברא בעלמא הוא · דכיון דכתיבין תרווייהו ובעי קרא דליגפו תרווייהו ומסברא אית לן למימר דיד בעלים עיקר · ולהכי לא הוי חציצה · ושוב מצאתי מתוס׳ פ"ק דקדושין דף ל"ו · שכתבו וז"ל · מכניס כהן ידו תחת יד הבעלים ומניף · וא"ת והא הוי חציצה דה"נ אמרינן במנחות בתנופה כו׳ · וי"ל דלא דמי דהכא היינו טעמא דלא הוי חציצה בכה"ג · לפי שהוא גזירת הכתוב דבעינן כהן ובעלים · אבל התם גבי שני שותפים חשיב כה"ג חציצה אם אחד מהן מניח ידו תחת יד חברו · לפי שאינה

א תוי"ט פ"נ מה׳ מעה"ק הל׳ יג
ב שם הל׳ ג
ג שם הל׳ יב
ד שם נרכו׳
ה שם :
ו תוי׳ פ"ט מה׳ מעה"ק הל׳ טו
ז תוי׳ פ"ח מה׳ תמידין ומוספין הל׳ יא
ח ט תוי׳ שם פ"ט מה׳ ומעה"ק הל׳

[א] ובדב׳ שאין בו רוח חיים · מה שא״כ בסמיכ׳ :

פרק י רבי

[ב] ישמעאל אומר · העומר היה בא · בשבת מג׳ סאין · ובחול מה׳ · וחכ״א א׳ בשבת וא׳ בחול [ג] משלש היה בא · ר״ח סגן הכהנים אומר · בשבת היה נקצר ביחיד · ובמגל אחד · ובקופה אחת · ובחול בשלש׳ · ובשלשה קופות · ובג׳ מגלו׳ וחכ״א א׳ בשבת · וא׳ בחול · בשלשה · ובשל׳ קופות · ובשלש מגלות : ב [ד] מצות העומר לבוא מן הקרוב · לא ביכר הקרוב לירושלם · מביאים אותו מ״מ · מעשה שבא מגגות צריפין · ושתי הלחם · מבקעת עין סוכר : ג [ה] כיצד היו עושים · שלוחי בית דין יוצאים מעי״ט · ועושים אותו כריכות במחובר לקרקע · כדי שיהא נוח לקצור · וכל העיירות הסמוכות לשם · מתכנסות לשם · כדי שיהא נקצר בעסק גדול · כיון שחשכה · אומר להם · בא השמש · אומרים הין · בא השמש · אומרים הין · מגל זו · אומרים הין · מגל זו · אומרים הין · קופה זו · אומרים הין · קופה זו · אומרים הין · בשבת אומר להם שבת זו אומרים הין · שבת זו אומרים הין · אקצור · והם אומרים לו · קצור · אקצור · והם אומרים לו · קצור · ג״פ על כל דבר ודבר · והם אומרים לו הין הין · כל כך למה מפני הביתוסי׳ ·

שהיו

ובדבר שאין בו רוח חיים · כגון לחמי תודה ונזיר :

פרק י רבי

ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת כשחל ששה עשר בניסן להיות בשבת העומר דוחה את השבת שכל קרבן שזמנו קבוע דוחה את השב׳ ואת הטומא׳ · והיה העומר בא משלש שאין שהיו קוצרין שלש סאין שעורין ומניפין אותן בנפה עד שמעמידין אותן על עשרון אחד מובחר : ובחול · אם חל ט״ז · בניסן להיות בחול · היו קוצרין אותו חמש סאין דסבר ר׳ ישמע׳ עשרון מובחר בלא טרח׳ שאינו מנפה אותו כל כך אתי מחמש · בטרחא כשמנפה אותו הרבה אתי משלש · בחול מייתינן מחמש · שכך משובח הדבר יותר שמניפין מכל סאה מעט אותו סלת דק היוצא ראשון שהוא מובחר ומוציאין מה׳ סאין עשרון · בשבת מביא שלש · מוטב שירבה במלאכה אחת שירקד שלשה סאים פעמים הרבה · ואל ירבה במלאכו׳ הרבה שיקצו׳ ויברור ויטחון וירקד שני סאין יותר ואין הלכה כרבי ישמעאל : בשלשה בני אדם ובשלש קופות · ובשלש מגלות · לפרסם הדבר שקצירת העומר במוצאי חמשה עשר בניסן · מפני הצדוקים שהיו אומרים שאין העומר בא אלא באחד בשבת : ב מצות העומר לבא מן הקרוב · ממקום שקרוב לירושלם · לפי שאין מעבירין על המצות הלכך כשיוצ׳ מירושל׳ לבקש עומר אות׳ תבואה שמוצא ראשונה נוטלה : לא ביכר · לא בשל כל צרכה : מעשה שבא מגגות צריפין ועין סוכר · רחוקים מירושלים הרבה מפני שהחריבו הגייסות כל תבואות שסביבות ירושלם : ג כריכות · כורכים וקושרים ראשי שבולים מלא אגרוף : מתכנסות לשם למוצאי יום טוב כשקוצרים אותו : כדי שיהא נקצר בעסק גדול · בקול המולה גדולה שיכירו הצדוקים שבמוצאי י״ט קוצרים אותו דאינהו לא מודו בהאי כדלקמן : אמר להן הקוצר לבני העיירות העומדים עליו בא השמש ואמרו לו הין : מגל זה · כלומר אקצור התבואה במגל זה : קופה זו · אכניס התבואה לתוך קופה זו : שבת זו · אקצור בשבת זו ואמרו לו הין : ג״פ שואל להן כל דבר ודבר : וכל כך שהיה שואל למה · מפני הצדיקים וביתוסים :

שהיו

גזירת הכתוב שיהו שניהן מניפין עוד י״ל דה״כ לא מיירי · שהכהן מניח ידו תחת יד הבעלים ממש כו : מה שאין כן בסמיכה · גמרא · וסמיכה בשחוטין ליתא וכתנן (במשנה ג׳ פ׳ בתר׳ דתמיד) בזמן שכ״ג רוצה להקטיר כו׳ והושיט לו הראשון הראש והרגל סומך עליהם וכו׳ אמר אביי התם משום כבודו דכהן גדול · (כמ״ש שם הר״ב) ופרש״י שיהא נראה כמו שהקריב הוא את כולן · היה סומך עליהן ולא שתהא סמיכת׳ (נ״ל סמיכ׳) נוהגת בשחוטין מן התורה :

א פיי׳ שם
ב שם :
ג פיר״ש ה״ל פב׳
ת״שין ב׳ שם פסין הל׳ יא
ד שם :
פיי׳ פ״ו שם הל׳ ה
ה שם · תיי׳ שם הלכ׳ יא

פרק י העומר

הוא של שעורין (כדתנן ברפ״ב דסוטה) ויש לו רמזים בתורה ומכללם שקרא אותה מנחת בכורים · שנאמר (ויק׳ א ב׳) ואם תקריב מנחת בכורים והפירוש המקובל שירמוז למנחת העומר · ומלת אם איננה רשות · אלא רמיזת זמן · רמב״ם ריש מסכה ד׳) ונקרא שתי הלחם בכורים · וביאר זה ואמר בכורי קציר חטים · וזו היא ראיה על שהבכורים שקדמו להן בניסן · אינם אלא בכורי שעורים והעקר שעליו אנו סומכים היא קבלה בידינו · הרמב״ם סוף מסכה ד׳ · ועיין בגמ׳ ריש פ״ט דף פ״ד : ב מצות העומר לבא מן הקרוב · מאי טעמא אבע״א משום כרמל תקריב פירש״י רך ומלא (עיין בסוף פרקין) שתהא התבואה רכה ומללת ביד · ואי מייתו מרחוק נשיב ביה זיקא ומתקשה בדרך ואי כרמל במנח׳ העומר כתיב · ע״כ ואי בעית אימא משום דאין מעבירין על המצות · גמ׳ : ג אומר להם · כל אחד מהג׳ קוצרים · אבל המשיבים הם רבים מכל עיירות הלכך כללינהו ותני אומרים : והם אומרים לו קצור בקצירה עצמה השיבו ואמרו קצור ולא היה די להם לומר הין : כל כך למה מפני הביתוסים · והר״ב העתיק לדוקים וביתוסים · גם בתחלת המשנה פי׳ שיכירו הצדוקים · וכן בריש פרקין · כתב מפני הצדוקים וכו׳ טעמו דשתי הכתות יצאו למינות · כדפירש משנה י״א פ״ק דאבות · וליכא בינייהו ומיהו מתניתין דקתני ביתוסים וכן העתיק רש״י · וה״נ תניא בברייתא דביתוסים הם שאמרו עצרת אחר השבת · ולעיל מינה תניא דלדוקים היו אומרים יחיד מתנדב ומביא תמיד · ונראה שאף על פי ששתי הכתות יצאו למינות · מכל מקום כת זו פקדו כדבר זה וזו בדבר אחר · ואח״כ קבלו שתיהן לרעה זו מזו וכן ראיתי לחכם בספר המתואר מאור עינים בפ״ג מהחלק שממנו המתואר אמרי בינה :

שהיו

שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי י"ט אלא במוצאי שבת דכתיב (ויקרא כ"ג) וספרתם לכם ממחרת השבת · ממחרת שבת בראשית משמע · ומסורת בידינו מאבותינו · דהאי ממחרת השבת · היינו ממחרת י"ט ראשון של פסח בין שחל בחול · בין בשבת · וכן מצינו בספר יהושע (ה' י"א) ויאכלו מעבור הארץ ממחר' הפסח מצות וקלי · והרי נאמר בתורה (שם) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה · ומאחר שתלה היתר החדש ממחר' הפסח הדבר ברור שמחר' הפסח הוא המתיר את החדש ובו קוצרים העומר · בין שחל י"ט ראשון של פסח בחול בין שחל להיות בשבת · ולפיכך הקוצרים מגביהין קולם כדי שישמעו הביתוסים להוציא מלבן וקוצרים העומר בלילה ולא ביום · דכתיב וספרת' לכם ממחר' השבת מיום הביאכם וגו' שבע שבתו' תמימו' תהיינה · ואי אפשר להיו' תמימו' אלא א"כ מתחי' למנות מתחל' הליל' · שהרי הלילה תחלת היום הוא · והרי הוא אומר (דברי' י"ו) מהחל חרמש בקמה תחל לספור אלמא הקצירה בלילה הוא בשע' שמתחי' למנות : ד מהבהבין אותו באור · בעודו בשבולין כדי לקיים בו מצות קלי · כדכתיב (ויקרא ב) אביב קלוי באש ובמנחת העומר מיירי קרא : וחכ"א בתחלה חובטים ולא כדרך תבואה יבשה שחובטים אותו במקל · אלא בקנים לחים : ובקולחת של כרוב : כדי שלא יתמעך · ואח"כ מקיימין בו מצות קלי : נתנוהו לאבוב · דסבירא להו לרבנן שאם מהבהבים אותו באור ממש אין נקרא קלי · שאין נקרא קלי אלא ע"י דבר אחר · דהיינו ע"י כלי שנותנים אותו באבוב · והוא כלי של נחש' מנוקב שמוכרי קליות קולין בו · והלכה כחכמים : ברחים של גרוסות · שאין טוחנות דק אלא עבה שאם יטחנו יפה יעברו הסובין של קליפה בנפה עם הסלת · גרוסות לשון גריסין של פול · ועל שם כן נקראת גרש כרמל : וחייב בחלה · דחיוב חלה היינו גלגול העסה וגלגול עסה זו ביד הדיוט היא לאחר שנפדה: ופטור מן המעשרות · דמירוחו ביד הקדש הוא ומירוח הקדש פוטר מן המעשרות : ר"ע מחייב · האי קמח הנותר מעשרון של עומר בחלה ובמעשרות · לפי שלא נתנו מעות הקדש אלא בצריך להם לעשרון לבד · אבל האחר לא קדש הלכך לאו מירוח הקדש הוא · דהא לא קדוש · ואין הלכה כר' עקיבא : בא לו לעשרון · נותן תחלה שמנו ולבונתו קודם נתינת הסלת · יצק ובלל · לאחר נתינת הסלת כדרך כל המנחות שנותן שמן בכלי תחלה ואח"כ נותן סלת וחוזר ויוצק עליה שמן ובולל : הניף והגיש · דמנחת העומר טעונה הנפה והגשה כדאמרי' בפ' כל המנחות : ה שלא ברצון חכמים · דגזרי שמא יאכל מן החדש כשקוצר קודם שיקריבו העומר וזה שבכבר הוא קמח ודאי נקצר קודם העומר :

שהיו אומרים · אין קצירת העומר במוצאי י"ט : **ד** [א]קצרוהו ונתנוהו בקופות · הביאוהו לעזרה · היו מהבהבין אותו באור · כדי לקיים בו מצות קלי · דברי ר"מ · וחכ"א · [ב]בקנים ובקליות חובטים אותו · כדי שלא יתמעך · [ג]נתנוהו לאבוב ואבוב היו מנוקב · כדי שיהא האור שולט בכולו · שטחוהו בעזרה · והרוח מנשבת בו · נתנוהו ברחים של גרוסות · והוציאו ממנו עשרון · שהוא מנופה משלש עשרה נפה · והשאר נפדה · ונאכל לכל אדם · [ד]וחייב בחלה · ופטור מן המעשרות · ר' עקיבא מחייב בחלה · ובמעשרות · [ה]בא לו לעשרון ונתן שמנו ולבונתו · יצק ובלל · הניף והגיש · וקמץ · והקטיר · והשאר נאכל לכהנים : **ה** [ו]משקרב העומר יוצאין ומוצאין שוק ירושלים · שהוא מלא קמח וקלי · שלא ברצון חכמים · דברי ר"מ · רבי

שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי י"ט · וכתב הר"ב ומסורת בידינו מאבותינו דהאי ממחרת השב' ממחרת י"ט כו' · וכן מצינו בספר יהושע ה' י"א ומאחר שתלה היתר כו' · ז"ל הרמב"ם בפ"ז מה' תמידין · ואע"ת שאותו פסח בשבת אירע · כמו שדמו הטפשים · היאך תלה הכתוב היתר אכילתה לחדש · בדבר שאינו העקר ולא הסיבה · אלא נקרה נקרה · אלא מאחר שתלה הדבר במחר' הפסח הדבר ברור שמחרת הפסח היא העיל' המתרת את החד' ואין משגיחין על איזה יום הוא מימי השבוע · ע"כ · ומ"ש הר"ב וקוצרי' העומר בלילה וכו' · שהרי הלילה תחלת היום הוא · שכן הוא בכל מקום שאין מבקרבנות · עיין בפי' הר"ב בכפ"ה דחולין : **ד** ואבוב היה מנוקב · עיין בפי' הר"ב פי"ב דכלים משנה ג' : **רבי עקיבא** מחייב בחלה ובמעשרות · פי' הר"ב · לפי שלא נתנו מעות הקדש · אלא בצריך להם · והא דקתני והשאר נפדה · לר"ע לית ליה דלדידיה לא בעי פדייה א"כ שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון · **בא** לו לעשרון ונותן שמנו כו' · וזה לא יהא · אלא ביום ר"ל יום ט"ז בניסן · (רש"י) : ונתן שמנו ולבונתו יצק ובלל · (פי' הר"ב ויוצק עליה שמן ובולל · וכן פירש"י · ועוד יש נתינת שמן שלישית שלא הזכיר בקונטרס) במשנה ג' פ"ו תנן דכל המנחות טעונות שלש מתנות שמן ונראה דכולהו תני להו הכא דנתן שמנו הוא נתינת שמן תחלה בכלי ויצק ובלל היא יציקה ובלילה (דלקמן) · ובין הכא ובין התם · ה"ל למתני בלילה ברישא · דיצק הוא יציקה אחרונה · תו' · ועיין מ"ש שם בפ"ו והרמב"ם בפ"ז מה"ת · כלל הכל בלשון ובוללן : **יצק ובלל** · תימה דלא תני מלח · כדקתני בהקומץ רבה (משנה ג') לא יצק לא בלל לא מלח תו' · ואפשר לי לומר דלא קחשיב ותני אלא מילי דמנחות · אבל מליחה על כל קרבנך תקריב מלח וכן ליתא אלא סמוך להקטר' כמ"ש שם : וקמץ לאחר שבורר כל הלבונ' לצד אחד · כדפי' הר"ב במשנה ב' דפ"ק : **ה שלא** · ברצון חכמים · פי' הר"ב דגזרי שמא יאכל מן החדש כשקוצר · דהא קצירה עצמה אפשר בבית השלחין · א"כ ע"י קטוף ועיין לקמן במשנה ז' וח' : **דברי ר"מ** · מקשינן בגמ' דבבדיקת חמץ פליגי חכמים אדר"י ומסתמא רבי

א שם · מיי' פ"ז מה' תמידין ומוספין הל' י"ג
ב מיי' שם
ג מיי' שם
ד מיי' שם ופ"י מה' כל' ביה"מ הל' ב
ה שם :
ו מיי' פ"ז מהל' תמידין ומוספין הל' יג
ו שם פסחים יוד :

רבי יהודה אומר · ברצון חכמים היו עושים · [א] ומשקר׳ העומ׳ הותר החדש מיד · והרחוקי׳ מותרים מחצות היום ולהלן · [ב] משחרב ב״ה התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור · א״ר יהודה והלא מן התורה הוא אסור · שנאמר (ויקרא כ״ג) עד עצם היום הזה · מפני מה הרחוקים מותרים מחצות היום ולהלן · מפני שהן יודעין שאין בית דין מתעצלין בו : ו [ג] העמר הי׳ מתיר במדינה · ושתי הלחם במקדש · [ד] אין מביאין מנחות ובכורים ומנחת בהמ׳ · קודם לעומר · ואם הביא פסול · קודם לב׳ הלחם · לא יביא · ואם

א פס׳ ׃
פיי׳ פ״ו הס׳
תמידין ומוספין
הל׳ י״ג ופי׳
פס׳ מהלכות
אסורות הל׳ ב
ב ערוכין לג׳
ר״ה ל׳
סוכה מא׳
פיי׳ פס׳
ג פח׳
ד מנחות ס׳
פיי׳ פ״ה הס׳
אסורי מזבח
הל״ט ופ״ב הס׳
תמידין ומוספין
הל׳ י׳

ר׳ יהודה אומר ברצון חכמים · דלא גזרו שמא יאכל כשיקצר׳ והלכה כר׳ יהודה : והרחוקים · שאינן יודעים אם עדיין קרב העומר מותרים מחצות היום ולהלן כדקתני טעמא לקמן : שיהא יום הנף · יום ששה עשר בניסן שבו מניפין את העומר · כולו אסור לאכול בו חדש : אמר רבי יהודה · לתנא דמתני׳ · וכי רבי יוחנן התקין והלא מן התורה אסור · בזמן שאין בית המקדש קיים · דתרי קראי כתיבי כתוב אחד אומר עד עצם היום הזה · דמשמע דעיצומו של יום כלו אסור דעד ועד בכלל · וכתוב אחד אומר · (ויקרא כ״ג) עד הביאכם את קרבן אלהיכם · דמשמע דלאחר קרבן העומר · מותר · הא כיצד כאן בזמן שבית המקדש קיים · כאן בזמן שאין בית המקדש קיים · אלמא בזמן שאין בית המקדש קיים שאין העומר קרב הוי יום הנף כלו אסור מן התורה · ומשני בגמ׳ להא דתנן התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כלו אסור לא תימא התקין אלא דרש והתקין · כלומר שדרש מקראות הללו ברבים והודיעם שכך הדין שיום הנף כלו אסור מן התורה משחרב בית המקדש · ואית דמפרשי בגמ׳ שאין החדש אסור מן התורה ביום ששה עשר בזמן שאין מקדש · אלא עד שיאיר פני המזרח שחרית ביום ששה עשר · דכתיב עד עצם היום הזה · ולא עד בכלל · והתקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כלו אסור · משום מהרה יבנה בית המקדש · ויאמרו אשתקד מי לא הוה אכלינן משהאיר המזרח השתא נמי ניכול · והא אינן יודעים דבזמן המקדש אסור לאכול חדש עד שיקרב העומר דכתיב עד הביאכם את קרבן אלהיכם והכי פרשינן לה בפרק לולב הגזול : ו העומר היה מתיר במדינה · לאכול החדש בכל המקומות : ושתי הלחם במקדש · שקודם שתי הלחם אין מביאין מנחה מתבואה חדשה דכתיב בשתי הלחם (במדבר כ״ח) מנחה חדשה שתהא חדשה לכל המנחות : ומנחת בהמה · מנחת נסכים של בהמה · ואם הביא קודם לעומר פסול · שלא הותר החדש מכללו אפילו אצל ההדיוט · אבל קודם שתי הלחם לא יביא · ואם

רבי מאיר הוא דפליג עליה דר״י · סבר יבדוק בתוך המועד · כדתנן במשנה ג׳ פ״ק דפסחים · ולא חיישינן שמא יאכל ומשנינן דשאני התם דהוא עצמו מחזר עליו לשורפו מיכל אכיל מיניה : רבי יהודה אומר ברצון חכמים · פי׳ הר״ב דלא גזרו שמא יאכל · והא דחייש התם בחמץ · דלא בדיל מיניה · חדש בדיל מיניה · גמ׳ : והרחוקים מותרים מחצות היום ולהלן · כדמסיק טעמא במתני׳ מפני שהן יודעים שאין בית דין מתעצלים בו · וכתב הרמב״ם · ולכן צריכין אנשי׳ שישמרו חצות יום ירושלם לא חצות אותן המקומות · לפי שאפשר שיהיה מוקד׳ או מאוחר וזה ידוע מחכמת ארך הארצות · כמו שהוא מפורסם אצל בעלי התכונה · ע״כ · ירצה שהמקומו׳ שעל כדור הארץ בארך מנקודת מזרח עד נקודת מערב כל המוקדם לנקודת מזרח יקדים בו חצות היום קודם למאוחר אליו · ולכן צריכין שידעו [illegible] אם הם מוקדמים לירושלם או מאוחרים · וכמה היא הקדימה והאיחור שביניהם · ובזה ידעו אם חצות ירושלם מוקדם או מאוחר · לחצות יום שלהם · וכמה היא הקדימה או האיחור : אמר רבי יהודה והלא מן התורה כו׳ · עיין מ״ש בזה בפ׳ לולב הגזול משנה י״ב : מפני מה הרחוקים מותרים כו׳ · בין לר״מ ובין לר״י · דאפילו ר״י מודה בזמן שיש עומר עומר מתיר · דכתיב עד יום הביאכם · רש״י : ו ושתי הלחם במקדש · פי׳ הר״ב · דכתיב בשתי הלחם מנחה חדשה שתהא חדשה לכל המנחות · אין לי אלא חדשה של חטים חדשה של שעורים (מנחות קנאות) מנין ת״ל חדשה חדשה (שני פעמים דכתיב בהקריבכם מנחה חדשה והקרבתם מנחה חדשה) אם אינו ענין לחדשה של חטים תנהו ענין לחדשה של שעורים · ומנין שתהא קודמת לבכורים ת״ל (שמות ל״ד) חג שבועות בכורי קציר חטים · (חג שבועות שאתה מביא בו לחם · יהא קודם לכל קציר אפילו לבכורים וכו׳) ומנין שתהא קודמת לנסכים ופירות אילן · נאמר כאן (שם כ״ג) בכורי מעשיך ונאמר להלן (שם) באספך את מעשיך מן השדה · מה להלן נסכים ופירות אילן · אף כאן נסכים ופירות אילן · בגמ׳ פ״ע דף פ״ד : ואם הביא פסול · לשון הרמב״ם בפ״ה מהלכות איסורי מזבח · ואם הביא לא נתקדשו להיות ראויין לקרבן · אבל נתקדשו להפסל ויהיו כקדשים שנפסלו · ע״כ : ואם הביא פסול · פירש הר״ב · שלא הותר החדש מכללו אצל ההדיוט · וקשיא תינח חדש שנאסר ועדיין לא הותר · אבל בכורי פירות ונסכי יין דמעולם לא נאסרו · אמאי אם הביא פסול · ובגמ׳ יתיב רבי טרפון וקא קשיא ליה מה בין קודם לעומר לקודם לשתי הלחם · אמר לפניו יהודה בר נחמיה · לא אם אמרת קודם לעומר שכן לא הותר מכללו אצל הדיוט תאמר לשתי הלחם שהותר מכללו אצל הדיוט שתק רבי טרפון · אמר רב נחמן בר יצחק לדברי יהודה בן נחמיה נסכים בכורים (רש״י פי׳ יין שביכר כו׳ · ולי נראה דתרתי קאמר נסכים ובכורים · וכן תשמע מלשון רש״י עצמו שאני מעתיק בסמוך) שהקריבם קודם לעומר כשרים · דהא כ״ש הוא דהכי לא אתסרו כלל · וכתב רש״י · והא דקתני מתני׳ ואם הביא פסול · לאו אבכורים דפירות האילן קאי · ע״כ · אבל הרמב״ם בפ״ו מהלכות תמידין העתיק המשנה כלשונה · וכן עוד לשון הרמב״ם בפ״ה מהא״מ פסיק בנסכים · שאם הביא פסול · (וקצת תימה עליו שלא העתיק דין בכורים · ג״כ בפ״א מהלכות בכורים)

ושמעינן

רל"צ

ואם הביא כשר: ז׳ [א] החטים והשעורים · והכוסמין ושבולת שועל והשיפון חייבין בחלה' [ב] ומצטרפי' זה עם זה' [ג] ואסורי' בחדש מלפני הפסח · [ד] ולקצור מלפני העומר · [ה] ואם השרישו קודם לעומר · העומר מתירן · ואם לאו אסורים עד שיבא עומר הבא: ח׳ קוצרים בית השלחים שבעמקים · אבל

ואם הביא כשר · שכבר הותר מכללו אצל הדיוט: ז ומצטרפין זה עם זה להשלים שיעור העסה שחייבת בחלה · ולא שיצטרפו כולן יחד דמין בשאינו מינו אין מצטרף · אלא החיטין מצטרפין עם הכוסמין לבד מפני שהן מינן · והשעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החיטים · ואע"ג דכוסמין מין חטין הן לאו מין חטין דוק' · אלא מין שעורים ואף מין חטים ומצטרפין עם החטים והשעורי' · ומיהו בירושלמי משמע דאם נלושו יחד מצטרפין · אפילו מין בשאינו מינו · אבל אם לא נלושו יחד · אלא שאחר כך היו נושכות קצתן בזו מין במינו מצטרפין שלא במינו אינן מצטרפין: ואסורי' בחדש · כדכתיב (ויקרא כ"ג) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה וגמרינן לחם לחם ממצה · מה להלן מחמשת המינים: אף כאן מחמשת המינים קודם קצירת העומר דכתיב בעומר (שם) ראשית קצירכם שתהא תחלה לכל הקצירים ואתיא ראשית ראשית תחלה כתיב התם (במדבר ט"ו) ראשית עריסותיכם · וכתיב הכא ראשית קצירכם מה להלן מחמשת המינים אף כאן מחמשת המינים: ואם השרישו · אחד מחמשת המינים הללו קודם קצירת העומר · העומר מתירין ומותר לקצרו אחר קצירת העומר דכתיב (שמ"ת כ"ג) אשר תזרע בשדה משעה שנזרע ונשרש בשדה: ואם לאו שלא השרישו אלא לאחר קציר' העומר: אסורי' עד שיבא העומר הבא' של שנה הבאה: ח קוצרי' בית השלחי' שבעמקי' שתבואתן רעה ואין מביאין עומר משם · ותניא כתוב אחד אומ' (ויקרא כ"ג) וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר · דמשמע דיכול לקצור קודם הבאת העומר · וכתוב אחד אומר ראשית קצירכם דמשמע שתהא ראשית לכל הקצירות · הא כיצד · ממקום שאתה יכול להביא העומר · אי אתה קוצר קודם לעומר · ממקום שאין אתה מביא · כגון בית השלחים ובית העמקים שאין מביאי' עומר מהן לפי שהן רעות · אתה קוצר מהן קודם לעומר:

אבל

ושמעינן דלא ס"ל להא דרב נחמן בר יצחק · וקשיא אמאי דהא תלתא בטעמא קאמר · לכך נראה בעיני דלענין הלכה לא קי"ל כיהודה בן נחתי' מדקשיא ליה לרבי טרפון ואע"פי ששתק ר' טרפון לאו כהודאה היא · והיינו דדייק רב נחמן בר יצחק ואמ' לדברי יהודה בן נחמיה: לומר ליה ולא סבירא לן אלא כדקשיא ליה לרבי טרפון · ולא מסקינן טעמא · ואף על גב דהתוספות כתבו דאף ר"ט לא אשתמטתיה הך טעמא · דהא כתוב ממשקה ישראל (מן המותר לישראל כדלקמן ומשום הכי לא השיבו יהודה בן נחמיה קודם לעומר אסור · משום דבעינן ממשקה ישראל) אלא דקשיא ליה ונילף קודם לשתי הלחם מקוד' לעומר · ומהדר ליה לא אם אמרת וכו' ע"כ · ולפי זה אף לר"ט טעמא משו' דמותר לישרא' · וא"כ לדידיה נמי ואם הביא פסול לא קאי אלא אחדש · יש לומר דר"ט ודאי לא אשתמטתיה מלומר טעמא דמשק' ישראל מן המות' לישרא' · אבל מכיון דקשיא ליה ונילף לשתי הלחם כו' · ולא ס"ל לא אם אמרת כו' · אף טעמא דממשקה ישראל אזלא ליה · וכולה מתניתין קא קשיא ליה · ולית ליה בה טעמא · ומש"ה לרבי טרפון אין לחלק באם הביא · בין חדש לבכורים ונסכים · אלא מתניתין כדקתני · דהא לית לן טעמא דנוכל לחלק בכך · ואע"ג דמתניתין קאי בקושיא · אפ"ה אין לדחותה מהלכ' מכח קושיא · דהא רבי סתמה · אף על גב דלר"א קשיא ליה · ועיין כיוצא בזה במ"ש בפרק דלקמן משנה ב' וזהו מה שנראה בעיני שהיא שטת הרמב"ם בחבורו · ומ"מ בפירושו דפי' כמי להא דיהודה בן נחמיה קשיא ודאי כמו שהקשיתי להר"ב · דא"כ ואם הביא לא קאי אלא אחדש · והיה להם לפרש זה: **ואם הביא** כשר · עיין מ"ש במשנה י' פרק בתרא דחלה: ז **חייבין** בחלה · טעמא פי' הר"ב בריש מס' חלה: **ומצטרפין** זה עם זה · כתב הר"ב ולא שיצטרפו כלן יחד כו אלא החטין וכו' והשעורי' כו' · ושאר המינין עיין במשנה ב' פ"ד דחלה ושם בפי' הר"ב · וכתבו התוס' וא"ת והנך מינין שהן כלאי' זה בזה · כדתנן בריש כלאים היאך הן מצטרפין · הא תנן בסוף פ' שני דתרומה כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה · וי"ל דגבי חלה תלוי הטעם בעיסה · לפי שעיסותיהן דומות זו לזו · כדאיתא בירושלמי בפ' בתרא דחלה · ועוד יש לפרש דכשיש בכל אחד בפני עצמו · כדי חיוב חלה · אין תורמין מזה על זה ממין על שאינו מינו והכי מוכח בתוספתא דחלה וכו': **ואסורין** בחדש · כתב הר"ב דגמר מפסח מה להלן כו' כדתנן במשנה ה' פ"ב דפסחים: **מלפני** הפסח וכו' · כבר הארכתי בזה בס"ד בחלוף הגרסאות בריש מסכת חלה: **ואם** השרישו כו' כתב הר"ב · דכתיב אשר תזרע בשדה משעה שנזרע ונשרש בשדה · מדכתיב בשדה דייקינן לה בגמרא דצריך השרשה: ח **קוצרים** בית השלחים שבעמקים · וכן העתיק הר"ב אלא דמסיים ממקום שאי אתה מביא כגון בית השלחים ובית העמקים והתו' העתיקו כן דף ס"ח · וכתבו דצריך לומר כיון דלכתחלה לא יביא · אע"ג דאם הביא כשר · ממקום שאי אתה מביא קרינא ביה · דהא בית השלחין אם הביא כשר · כדתנן בפ"ח משנה ב' אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא מבית האילן · ואם הביא' כשר · ותימה דהכא לא חשיב בית הזבלים ובית האילן (ולפי' קמא דכתב הר"ב במשנה דלקמן קחשיב בית האילן) ובזה יש לתרץ · דהני פסידי אי לא מקצרי להו ושרו רבנן · אבל הני לא פסידי אי משהו להו עד לאחר העומר ואחמור בהו רבנן כי היכא דאחמור הכא בגדישה · אבל אכתי קשה אמאי לא [חשיב] בית העמקים (ר"ל לעיל בפ"ח) ואית דגרסי הכא בית השלחים שבעמקים דהוה אם הביא פסול · דאיכא תרתי ולא קרינא ביה
ממקום

(שאתה)

א עי'
שלס ב"מ פ"י'
ב"ו מה' בכורים
הל' ג סוס"פ
י"ד סי' שכד
סעי' א
ב שם סעי' ב
ג פיי' פ"י' מה'
מל"ם הל' ב
טלס"ע י"ד ס'
רנב סעי' א
ד פיי' פ"ג מה'
תמידין ומוספ'
הל' יג
ה פיי' שם הל'
י"ד ופ"י מה'
מל"ם הל' ד
וסוס"ע י"ד
סי' רנ"ג סעי'
ג' נ"א נו :
ו עי' שם
פסחים י"א
ח"י' פו מה'
תמידין ומוספ'
הל' יג

אבל לא גודשין · [א]אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים · וגודשין שלא ברצון חכמים · ולא מיחו בידם חכמים · [ב]קוצר לשחת ומאכיל לבהמ' · א"ר יהודה · [ג]אימתי · בזמן שהתחיל עד שלא הביאה שליש · ר' שמעון אומר · אף יקצור גמרא ויאכיל אף משהביאה שליש:

ט [ד]קוצרין · מפני הנטיעות · מפני בית האבל · מפני בטול בית המדרש · [ה]לא יעשה אותן כרוכות אבל מניחן צבתים · [ו]מצות העומר · לבא מן הקמה · לא מצא יביא מן העמרים · [ז]מצותו לבא מן הלח · לא מצא יביא מן היבש · [ח]מצותו לקצור בליל'

נקצר

א פסחים נו ·
ב פסחים כג ·
פי' ת"ו חב'
תמיד ותוספתין
כל' יג
ג ר פס הל' יו
ה שם הלכה טו
ו שם הלכה יז
ז שם הלכה ט
ח שם הלכה ו

אבל לא גודשין · לעשות גדיש דכמה דאפשר לשנויי משנינן: אנשי יריחו · בית השלחין הוו להו : קוצר לשחת · מותר לקצור לשחת קוד' לעומ' ומאכי' לבהמתו: אימתי בזמן שהתחי' לקצרה לצורך בהמתו עד שלא הביא שליש אחרון של גמר בשול' קוד' אף לאחר שהביאה שליש: ר"ש אומר אף יקצו' ויאכיל' יתחי' לקצור ומאכי' לבהמתו משהביאה שליש · דכל לשחת לאו קציר הוא · והלכה כרבי יהודה שבא לפרש' דבריו של תנא קמא: ט קוצרים קודם לעומר · מפני הנטיעות שלא יפסידו · לפי שאות' תבואה אינה ראויה לעומ' כדאמרינן בפ' כל הקרבנות אין מביאין לא משדה בית השלחים ולא משדה אילן ולעיל אמרינן ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר · פי' אחר מפני הנטיעות משום כלאים לפי שפעמים אדם זורע תבואה ואין שם נטיעות · ולאחר זמן עולות שם נטיעות ביניהן מאיליהן וצריך לקצור הזרעים משום כלאים : ומפני בית האבל · שאין להם מקום פנוי ליסב לברך ברכת רחבה שאומרים בבית האבל: ומפני בית המדרש · שאין מקום לתלמידים ליסב וטעמא דכל הני משום דקציר מצוה נינהו והכתוב אומר ראשית קצירכם שיהיה העומר ראשית לקצירכם של רשות · ולא ראשית לקציר של מצוה : כריכות · אלומות קשורות : צבתים · אגודות בלא קשור · פי' אחר כריכות אלומות גדולות · צבתים אגודות קטנות : מן הקמה · שיהא קצור לשמו : לא מצא · שכבר נקצר הכל : מן הלח · דכתיב כרמל רך ומל : לקצור בלילה · כדילפינן בריש פרקין · מדכתיב (דברים ט"ז) מהחל חרמש בקמה תחל לספור משעה שאתה מונה אתה קוצ' והספירה צריכה להיות בלילה דכתיב (ויקרא כ"ג) שבע שבתות תמימות :

פרק יא

שאתה מביא אבל היכא דאם הביא כשר אף על גב דלכתחלה לא יביא ממקו' שאתה מבי' הוא ואסו' לקצו' וכן מוכח בתוספתא דקתני אע"פ שאמרו אין קוצרים מבית השלחין שבהרי' ומבית הבעל שבעמקי' אבל קוצרי' מפני הנטיעו' שבו' והא דלא תני בית העמקים בפ"ח · דבית העמקים דלאו בית השלחין פירות טובים (הן) ולכתחלה יביא וקשת תימא לפירוש זה דלא משמיע הכא בשום מקום ולתני בית השלחים שבעמקים לא יביא ואם הביא פסול · ועוד קשה דהיכא מצינן למימר דלא חשיב בית העמקי' בהדי לא יביא משו' דפירותיהן טובים הא תנן בפ"ק דבכורים אין מביאין בכורים וכו' ולא מפירות שבעמקים · ומדלא חזי לבכורים כל שכן למנחות דלגבוה · דהא דדרשינן בבכורים אשר תביא מארצך משבחה של א"י לאו משום מובחר הוא לא אז' המינין קאי דמשתבח בהן א"י · ואי לאו הויא דתוספתא אין לחוש אי גרסי' של בית השלחים ושל בית העמקים · ואי הוה אמרינן בבית העמקים אם הביא פסול · הוה ניחא הא דלא תני להו בהדי הנהו דלא יביא דהתם אם הביא כשר · עכ"ד · אבל קשת תימא דלא משתמיע בשום מקום ולתני בית העמקים לא יביא ואם הביא פסול · כמו שכתבו בעלמא לגירסת בית השלחים שבעמקים · והרמב"ם בפ"ז מהלכות תמידין העתיק בית השלחים שבעמקים · וכן העתיק רש"י בפי' המשנה ובגמרא דף ס"ח : אבל לא גודשין · פי' הר"ב כמה דאפשר לשנויי משנינן · וז"ל התו' משום דבגדישה ליכא פסידא אי שבקינן עד אחר עומר והא דשרי רבי יהודה קמח וקלי במתני' (ס') משום עולי רגלים התירו וא"ת בינתיים הא גזר ר"מ בקמח וקלי דא"ר שלא ברצון חכמים · ואנשי יריחו תנן קוצרין ברצון חכמי' וי"ל דקצירה שאני משום פסידא כדפרישית · וא"ת א"כ מאי קשיא ליה מקצירה אמנן לר' יהודה (כמ"ש לעיל) שאני קצירה דליכא פסידא · וי"ל דכ"ס אין לגזור במקום מצות ביעור · ע"כ :

ק"צר לשחת ומאכיל לבהמה · ואע"ג דבמשנה ט' פ"ב דקדושין · פירש הר"ב דכל מקום שנאמר לא תאכלו אחד איסור אכילה · ואחד איסור הנאה במשמע · הא פריך לה בגמרא בפ"ב דפסחים דף כ"ג ומשני קצירכם שלכם יהא ועיין במשנה דלקמן : ט קוצרים מפני הנטיעות · בפי' אחר שכתב הר"ב מפני הנטיעות משום כלאים · כתב רש"י ולהכי נקט נטיעו' משום הוראה דתלתא פעמים שאדם זורע כו' : מפני בית האבל · לשון הר"ב שאין להם מקום פנוי ליסב לברך ברכת רחבה וירש' לפ"ס בית · כמו שפירש"י וישתע בית פרעה (בראשית מ"ה ח) כמו בית ישראל בית יהודה · עבדיו ואנשי ביתו ע"כ · והא שהגעתי הר"ב מפני בית המדרש · כך העתיק רש"י · אבל בכל הנוסחאות ראיתי כגירסת הספר) ומ"ש הר"ב דטעמא דדרשינן קצירכם של רשות כו' · והקשו בתוספות דמאכיל לבהמה דרשינן קצירכם שיהא שלכם · כמ"ש לעיל · ובפ"ב דפסחים דף כ"ג תירצו די"ל מדלא כתב קציר וה"מ למכתב קצירך · וכתב קצירכם ש"מ הרתי · ע"כ : כריכות · בפי"א שכתב הר"ב · אלומות גדולות כתבו התו' · וא"א לומר כן כדמוכח בפ' אלו מגלחין · כמ"ש שם בריש הפ' : אבל מניחן צבתים מ"ט דכמה דאפשר לא טרחינן בה' : לא מצא יביא מן העמרים · כולהו יביא דתנינן בפרקין מתקריב יתירה דכתיב (ויקרא ב) תקריב מנחת בכוריך אם כן מה ת"ל (שב) אם תקריב מנחת בכורים אלא ללמד שאם לא מצא כמצותו יביא וכו' בברייתא בגמ' : מצות העומר לבא מן הקמה · פי' הר"ב שיהא קציר לשמו כדכתיב מהחל חרמש בקמה רש"י : מן הלח · לשון הר"ב דכתיב כרמל רך ומל · וכן פירש"י במשנה כ' רך ומלא וכתבו בתו' דהוי כמו שמלא שלמ' · ע"כ · אבל ל' רש"י במתני' כר ומל כ"כ בפי' החומש פרשת ויקרא וז"ל בעוד הבר מלא בהתבואה לחה ומלאה בקשין שלה ועל כן נקראו המגילות כרמל · וכן כרמל נלקטו · ע"כ :

נקצר

[א]נקצר ביום כשר · [ב]ודוחה את השבת

פרק יא **שתי** [ג]הלחם · נילושות אחת אחת · ונאפות אחת אחת · [ד]לחם הפנים נילוש אחד אחד · ונאפה שנים שנים · ובטפו' [ה]היה עושה אותן · וכשהו' (גמ' רודן רדן) נותנן בטפו' · כדי שלא יתקלקלו:

ב [ו]אחד שתי הלחם · ואחד [ז]לח' הפני' · לישתן ועריכתן בחוץ · ואפייתן בפנים · ואינן

פרק יא **שתי** הלחם: לחם הפנים נלוש אחד אחד דכתיב ביה (ויקרא כ"ד) שני עשרונים יהיה החלה האחת מלמד שנלושות אחת אחת · ומנין שאפייתן שתים שתים · תלמוד לומר (שם) ושמת אותם שימה ראשונה שאתה עושה מהם דהיינו בתנור תהא בלשון אותם · דמשמע שהיה נותן שנים בשני דפוסים יחד בתנור · יכול אף שתי הלחם כן ת"ל ושמת אותם שהיה לו לומר ושמתם · מה ת"ל ושמת אותם אותם אתה נותן שנים בתנור · ואין אתה נותן שתי הלחם שנים שנים אלא אחד אחד : ובטפוס · כמו דפוס פורמ"א בלע"ז כמין תיבה שנטל כסויה ושתי דפנותיה זו כנגד זו · כך הלחם היו לו שתי דפנות ושולים רחבים ומתקן הבצק בתוך הדפוס שיהא עשוי כעין הדפוס : וכשהוא רודה אותו מן התנור נותנו בדפוס · כדי שלא יתקלקלו וישברו נמצא שלשה דפוסים הן · אחד כשהיא בצק · ואחד היה לה בתנור כשהיא נאפית ואחד כשהוא רדה מן התנור נותנה בדפוס · כדי שלא תתקלקל · ב לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים · לא אתברירא טעמא דהא מילתא בגמ' אמאי לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים · ואין

נקצר ביום כשר · והתנן (ספ"ב דמגילה) כל הלילה כשר לקצירת העומר כו' · זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה קתני לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא (כגון זריקת דמים וקדשים ששחטן בלילה פסולין) אף דלילה ביום נמי לא · אמר רבה לא קשיא הא ר' דס"ל נקצר ביום כשר · והא ר"א בר"ש דס"ל בליל' דוק' ותנאי' דריש פרקין דתנן קצירת העומר בשבת דלא כר' גמרא כדלקמן : ודוחה את השבת · להקרבה אבל לקצירה לא דהא נקצר ביום כשר ויוכל לקוצרה מע"ש ואמאי תדחה שבת · גמרא :

פרק יא **שתי** הלחם · לשון התוס' במשנה ובמקרא קרוי' לשון זכר ולשון נקבה · דהכא תנן שתי הלחם · ובשמואל א' י' ד' כתיב גבי שאול ונתנו לך שתי לחם ולקחת מידם · ולעיל פ' ואלו מנחות קרי ליה לשון זכר · דקאמר בבא מלחם גדול · וכתיב (ישעיה נ"א י"ד) ולא יחסר לחמו עכ"ל · ושמעינן דבמשנתינו ל"ג כגי' הספרים דגרסי גבי לחם הפנים שני' ואחד בלשון זכר · מדלא מייתי לה מהכי' דמשנה בלשון זכר · וכן בגמ' גר' אחת ושתים · ומ"ש יש לי תמיהות על דבריהם דמה להביא ראיה משמואל ובלא' הבכורים עצמם כתיב (ויקרא כ"ג) לחם תנופ' שתים ותרגום אונקלים תרין גריצן · ומה שהביאו ראיה מהמקרא דבלשון זכר נאמר מדכתיב ולא יחסר לחמו · זו אינה ראיה כלל שכינוי יחסר תוסב על האדם · וכענין שנאמר ביחזקאל ד' י"ז למען יחסרו לחם ומים · אבל נמצאו בלשון זכר בפ' במדבר ולחם התמיד עליו יהיה : ובשמואל א' י"ז י"ז ועשרה לחם הזה · ועוד נאמר שם חמשה לחם · ובישעיה כ"ח כ"ח לחם יודק · ובתהלים ק"ד ט"ו ולחם לבב אנוש יסעד · ובמשלי ט' י"ז ולחם סתרים ינעם : ונאפות אחת אחת · פי' הר"ב דכתיב ושמת אותם כו' · ואי אתה נותן שתי הלחם שתים שתים · אדעלמא קאי דהא בפעם אחת אין נאפות · אלא שתים בלבד : ובטפוס היה עושה אותן · דת"ר ושמת אותם בדפוס · וכתבו התוס' · וא"ת והא אפקתיה לומר שאופיין שתים שתים · וי"ל דא"כ לכתוב ונתת אותם · אבל ושמת משמע שימה בדפוס · ע"כ · וכיצד נעשות בדפוס אכתוב בסוף מתני' · ופי' בטפוס כתב הר"ב · כמו דפוס פורמא בלע"ז · כמו טופסי גיטין תוס' וציין בגיטין פ"ב משנה ד' · ומ"ש הר"ב כמין תיבה כו' כך הלחם היה ב' דפנות · כדתנן במשנה ה' :

וכשהוא רדן · כתב הר"ב דפוס אחד היה לה בתנור כשהיא נאפית והיה מסיקין אותו עם התנור ואופה את הלחם · רש"י : נותנן בטפוס · הן הקערות של שלחן כדאמר קערותיו · אלו טפוסין · וכפירש"י בפי' חומש שהיה נותנו בקערות לאחר אפייה · תוס' ועיין מ"ש במשנה ו' · ובגמרא ולהדרא לדפוס קמא · כיון דאפי לה נפחה · ומכאן דקדקו התוספות שהלחם חוץ לדפוס דאי בתוך הדפוס · כמו שנראה מתוך הסברא · כיון דכמין דפוס היה לה בתנור היכי מינפחה · הא אין הדפוס מניחה · ועוד דבכל דוכתא משמע שהיה מדביקין את הפת בתנור · ואם בתוך הדפוס נתונה · אי אפשר להדביקה · ומהא דקתני וכשהוא רודן נותנן בטפוס אין לדקדק דשייך רדייה מפני הדפוס · ולא מפני שהודבק בתנור · ע"כ · ולפי זה דברי הר"ב סתרי אהדדי דכתב ומתקן הבצק בתוך הדפוס, והדר כתב וכשהוא רודה אותן מן התנור נמצא שמחוץ לדפוס הן · אבל נ"ל ליישב דבריו דס"ל שהדפוס שבתנור היה צר מהדפוס שבו נעשה ונמצא שבתוך הדפוס נעשה כפי הסברא אלא שהדפוס שבתנור הוא צר ונכנס בתוך הלחם והלחם מבחוץ ונדבק בתנור · והיינו דפירש שהוא רודה מן התנור · גם יכולה להנפח וצריכה דפוס גדול מן הראשון

ב לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים · כתב הר"ב לא אתברירא טעמא דהא מלתא בגמרא · אמאי לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים · וכ"כ הרמב"ם · ועל כרחינו צריכין לומר שגי' אחרת היתה להם בגמרא · דהכן גרסינן הכי הא גופא קשיא אמרת לישתן ועריכתן בחוץ · אלמא מדת יבש לא נתקדשה · ואפייתן בפנים · אלמא מדת יבש נתקדשה · אמר רבה הוקשא (בתירוץ זה) אדם קשה שהוא קשה (ומחודד) כברזל לחתוך הלכה ומנו רב ששת · מאי קשיא (כ"ל שתמה דגמרא פריך) דלמא עשרון לא מקדש · תנור מקדש · אלא אי קשיא הא קשיא · ואפייתן בפנים · אלמא תנור מקדש · ואין דוחות את השבת אפסלו בלינה · אמר רבא הוקשא אדם קשה שהוא קשה כברזל ומנו רב ששת · הא קמן דהך מלתא דלישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים :

אתברר

רל"צ

א מיי' פ"ו מה' תמידין ומוספין הל' ו

ב שם הל' ג

ג נ"ד · מיי' פ"ח שם הלכ' ז

ד מיי' פ"ה שם הל' ז

ה שם הלכה ט ל"ה :

ו מיי' שם פ"ח הל' ז

ז מיי' שם פ"ח הלכ' ו

ואינן דוחות את השבת · רבי יהודה אומר · כל מעשיהם בפנים · רבי שמעון אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשירות בעזרה · וכשירות בבית פאגי : ג חביתי כהן גדול לישתן (נ"ל ועריכתן) ואפייתן בפנים · ודוחות את השבת · ד טוחנן והרקדן אינן דוחות את השבת ·

ואין דוחות את השבת · אפייתן : וכשרות בבית פאגי · רמב"ם אומר שהוא מקום סמוך להר הבית מחוץ ששם היו אופים המנחות · מלשון פת בג המלך · ואין הלכ' אלא כדברי ת"ק : ג חביתי כ"ג לישתן ועריכתן בפנים · לדברי הכל · שאותו חצי עשרון שחולק בו עשרונו של כ"ג נמשח ונתקד' ומקדש את המנחה : ודוחות את השבת · לפי שאי אפשר לעשות לישה ועריכה ואפייה מאתמול' דכיון דמקדשא בכלי מפסלא בלינה :

ד יש

אתברר טעמא משום דמדת יבש לא נתקדש · אלא ואי דגירסתם לא היתה כך מאי קשיא וכו · וא"ת תקשה אמאי לא מהדרינן דלמא עשרון לא מקדש כו' · והרי מצאנו לר"ע דס"ל הכי בפ"ט משנה ה' וכתבתי שם דהקשה רבי יוחנן ס"ל הכי וי"ל דגמרא לא בעי למדחי מתני' דלא תיתי כת"ק דהתם והיינו נמי דהרמב"ם בחבורו סוף פ"ק מהלכות כלי המקדש פסק דמדות יבש נתקדשו בפנים · וכן משמע מלשונו בפ"ב דמעשה הקרבנות שכתב בירושלמי המדות של סלת חול · שאין גב העשרון קדש' ש"מ דאלו פנים העשרון קדש · ואפ"ה פסק בפ"ה ופ"ח מהלכות תמידין למתניתין דהכא דשתי הלחם ולחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ · ואי איתא דגירסתו בגמרא כדגרסי' אנן · היה לו לדחות דברי ת"ק דפ"ט מהלכה מקמי הך דהכא משום דהוה מחלוקת ואחר כך סתם · אלא ואי דגירסא אחרת היתה לו ולא גרס מאי קושיא דלמא וכו' כיון דגמרא לא דחי לה · ש"מ משום דלא ניחא ליה לגמרא לאוקי' מתני' דלא כת"ק דפרק ט' · ושמעינן דהלכתא כותיה · ואי משום דמתניתין קאי בקושיא לא מש"ה נדחית מהלכה · ותסייעין למ"ש בפ' דלעיל משנה ז' גבי ואם הביא פסול · דאע"ג דמתני' קשיתין · לא זזה · והלכה היא · ועיין עוד לקמן : לישתן ועריכתן בחוץ · אלמא מדת יבש לא מקדשה · ופי' התוס' דאי מקדשה מגוייה מלגאי אפיק להו אבראי ולא כפי' הקונטרס דמפרש מטעם פסול יוצא דמשום קידוש כלי לא מפסל ביוצא כדפרישית בפ"ק דף ט' · ע"כ : ואפייתן בפנים · ואינן דוחות את השבת · בגמרא מקשינן אפייתן בפנים אלמא תנור מקדש · ואין דוחות את השבת אפסלו בלינה · כדכתבינן לעיל ואסיק בקושיא · וכתבו התו' ותברא מי ששנה זו לא שנה זו · ע"כ · ולדבריהם לענין הלכה לית הלכתא כמתני' · כיון דתרי תנאי נינהו אלא אי אפייתן בפנים דוחות את השבת · ואי אינן דוחות את השבת אין אפייתן בפנים · ולכאורה כיון דבס"פ סתם לן נמי דאינן דוחות את השבת דקי"ל הכי · ולפי' אין אפייתן בפנים · ותמה אני על הרמב"ם שפוסק בחבורו שאינן דוחות את השבת · וגם פסק דאפייתן בפנים · ומיהו למאי דפרישית לעיל דמשום קושיא שמקשה בגמרא לא דחינן משנה מהלכה · ואע"ג דלא מיתרצא הקושיא · אתי שפיר דהר"מ כוותיה · ולא ס"ל דתברא כו' כמ"ש התו' דא"כ לא הוה משתמיט גמרא גופיה לאסוקי דתברא כו' כדאמר בעלמא · ועיין מ"ש במשנה ו' פ"ב דמעילה · ועיין מ"ש במשנה ו' פ"ק דמדות : רבי יהודה אומר כל מעשיהם בפנים · ר"ש אומר לעולם הוי רגיל כו' · מסקינן בגמרא דבגמר' פליגי · דיקא נמי דקתני רבי שמעון אומר לעולם הוי רגיל כו' · ש"מ דלא בקראי פליגי · מדנקט האי לישנא לעולם הוי רגיל · וכתב רש"י בגמרא פליגי מר גמיר ליה מרביה דתנור מקדש ומר גמיר דלא מקדש · ע"כ · ומשום ר"ש נקט נמי כדר"י דתנור מקדש דהא ודאי לדידיה כיון דכל מעשיהם בפני' אלא מדות יבש מקדש ס"ל : בבית פאגי · לשון הר"ב · רמב"ם אומר שהוא מקום סמוך להר הבית מחוץ לעזרה אבל במשנה ב' פ"ו כתב כלשון הר"ב · ומ"ש הר"ב ששם היו אופים המנחות · כבר כתבתי לעיל בפ"ז משנה ג' דבנא"י אשכחיה שכתוב בה ששם היו אופים חלות תודה ורקיקי נזיר · ועיין עוד שם בפי' הר"ב דמפרש פי' אחר אבבית פאגי : ג חביתי כ"ג לישתן ואפייתן בפנים · והר"ב העתיק לישתן ועריכתן בפנים ולי נראה דה"ג לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים: לישתן ועריכתן בפני' · כתב הר"ב ולדברי הכל שאותו חצי עשרון שחולק בו עשרונו של כ"ג נמשח ונתקדש ומקדש את המנחה · וכן ל' רש"י ומסיים בה והאי דלא משחו עשרון שלם מפני שכל אדם מודד בו מנחתו · ופעמים שמוציאו לחוץ · אבל זה אינו מסור אלא לכהנים לחלות בו עשרונים · ע"כ · וכתבו התוס' דלא יתכן טעם זה כלל · דהא בפ' כל המנחות באות מצה דף נ"ז (ואני העתקתיו בפ"ט משנה ה') דרשינן מקרא מדות יבש לא נתקדשה מדכתיב (ויקרא כ"ג, חמץ תאפינה ביכורים לה' · אימתי לה' לאחר אפייה · ואף על גב דההוא קרא גבי עשרון כתיב לא שנא · ונראה לפרש דלישה ועריכה דלחם הפנים ושתי הלחם במדת יבש הוא דאין בהן שמן · ולישתן ועריכתן לא היתה בכלי הלח · אבל לישה ועריכה דחביתין היה בכלי [הלח] דיש בה שמן שנמדד בלוג ומדת הלח נמשחה לכ"ע ובכלי שהיה לש ועורך היה בולל · לפיכך צריך בכלי שרת (ועיין בפי' הר"ב פ"ו משנה ג' · והא דנקט במתני' חביתי כ"ג לאו דוקא · דה"ה שאר מנחות הטעונות שמן כדאיתא בתוספתא דקתני מנחה יש בה מעשה כלי בפנים טחינתו והרקדתו בחוץ ולישתו ועריכתו ואפייתו בפנים וכו' והא דלא תני במתני' אלא חביתין יש לומר משום דחביתין חלוקים משתי הלחם ולחם הפנים בשני דברים · דאלו לישתן ועריכתן בחוץ ואינן דוחות את השבת · ואלו לישתן ועריכתן בפנים ודוחות את השבת · ועוד נראה דמתני' נמי קתני שאר מנחות · דקתני בסיפא כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים · ופי' בקונטרס לישה ועריכה הכל בכלי שרת בפנים) ולא בחוץ ע"כ · וראיתי לרש"י עצמו בתם' זבחים פ"ה דף נ"ו · דאמרינן התם שתי הלחם ולחם הפנים לאפייתן בתנור וקדושתן בתנור כתב וז"ל וקדושתן בתנור שאינן נעשין בכלי שרת לפי שאין טעונין שמן כדאמ' בפ' שתי הלחם · לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים דתנור מקדש להו : עד כאן :

א פי' פ"ח מה' תמידין ומוספין הל' י ופ"ח הלכ' ה
ב פ"ה
ג שם י"ב :
פי' פ"ג שם הל' יט
ד פי' שם הלכ' יט

רל"צ

[א]כלל אמר ר' עקיבא · כל מלאכה שאפשר לה לעשות מערב שבת · אינה דוחה את השבת · ושאי אפשר לה לעשות מערב שבת · דוחה את השבת : ד [ב]כל המנחות · יש בהן מעשה כלי בפנים · ואין בהן מעשה כלי בחוץ · (גמ' ל"ג) כיצד · [ג]שתי הלחם · ארכן שבעה · (גמ' טפחי') ורחבן ארבעה · וקרנותיהן ארבע אצבעות · [ד]לחם הפנים ארכן עשר' (גמ' טפחי') ורחבן חמש' · (גמ' טפחי') וקרנותיו שבע אצבעות · רבי יהודה אומר שלא תטעה זד"ד · יה"ז · בן זומא אומר · ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד · שיהא לו פנים :

ה השלחן

ד יש בהן מעשה כלי בפנים · במלאכתן שנעשה בהן בפנים טעונים כלי לאפוקי על גבי טבלא · ובמלאכתן שנעשית בחוץ · כגון לישתו ועריכתו של לחם הפנים · אינו טעון כלי : וקרנותיהן · שהוא מדביק בצק לכל דופן כמין קרנים וארך הקרן יוצא ארבע אצבעות : רבי יהודה אומר שלא תטעה · בין שתי הלחם ללחם הפנים בין בשיעור אורך ורוחב בין בשיעור הקרנות · בשתי הלחם ארכו שבעה · ורחבו ארבעה · וקרנותיו ד' אצבעות · וסימנך זד"ד · לחם הפנים ארכו עשרה ורחבו חמשה וקרנותיו שבע אצבעות · וסימנך יה"ז · ודרכו של רבי יהודה לתת סימנים · כמו דצ"ך עד"ש באח"ב : שיהא לו פנים · דפנות · (שיהא לו פינים זויות) והן הן הקרנים :

ה ארכו

כלל א"ר עקיבא וכו' · ונשנה בפ"ו דפסחים ומשולש בפ' י"ט דשבת · ולא כפי צריכותא דאשמועי' בכל דוכתא מאי דדחי שבת תו' · ועיין במשנה ח' פרק בתרא דר"ה : ד כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים · פי' הר"ב במלאכתן שנעשה בהם בפנים וכו' ובמלאכתן שנעשה בחוץ כגון לישתו ועריכתו של לחם הפנים · וכ"כ הרמב"ם ומסיים וזה המאמר מבואר במה שאמר שלחם הפנים מותר ללוש אותן בחוץ ואפה בפנים ע"כ · כלומר דאלו שאר מנחות לישתן ועריכתן נמי בפנים כדקתני תוספתא שכתבתי לעיל בשם התו' והעתיק' הרמב"ם ג"כ בחבורו ספי"ב מה' מעש' קרבנות · ומש"ה פי' סופא דקתני אלא' הפני' ושתי הלחם וזה דוחק · ורש"י פי' מעשה כלי לישה ועריכה הכל בכלי שרת בפנים · ולא בחוץ · ולפירושו כולה חדא מלתא הוא · והתוס' דחו גם זה · ופירשו דאין בהן מעשה כלי בחוץ אטפיכה והרקדה קאי דלא בעו כלי שרת כי ההיא דתוספתא · ע"כ : יש בהן מעשה כלי בפנים : גמרא שאלו את רבי · זו מנין · א"ל הרי הוא אומר (יחזקאל מ"ו) ויאמר אלי זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים את האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה · מנחה דומיא דאשם וחטאת מה אשם וחטאת טעונין כלי · אף מנחה נמי טעונה כלי ופירש"י זו מנין שהמנחות טעונים כלי דכתיב אשר יבשלו · ואין בישול בלא כלי ובפנים משתעי קרא · דכתיב לבלתי הוציא אל החצר החיצונה · ע"כ · וכתבו התוס' דלענין קמיצה וקידוש קומץ לא איירי · דנפקא לן לעיל בס"פ התודה מהקישא דזאת התורה מה עולה טעונה כלי · דכתיב (בראשית כ"ב) ויקח את המאכלת · (ועיין מ"ש בשם התוס' במשנה ב' פ"ק דחולין) אף כל טעון כלי · וקמיצה כנגד שחיטה · וקידוש קומץ כנגד קבלה · כדאמרי' לעיל בפ"ב די"ג · אלא הכא בלישה ועריכה ואפייה של מנחה איירי דאתקש אפייה דמנחה לבישול דחטאת ואשם מה חטאת וכו' · כדפי' בקונט' ובפנים משתעי וכו' · אף אפייה דמנחה טעונה כלי שרת וה"ה לישה ועריכה · וצריך לדקדק לאיזו מנחה אצטריך קרא · אי למנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור · הא כתיב בהו כלי · ואי למנחת סלת · אין בה אפייה קודם קמיצה ע"כ · ושותה דמרן הכ"מ בפי"ב מה' מעשה הקרבנות לא ידענא מאי היא · שכתב דהתוס' מפרשים דלמאי דקתני בפנים קאי · ומשמע דלא גרסי מאי דגרים בספרים מה חטאת ואשם טעונים כלי אף מנחה נמי טעונה כלי · ע"כ והרי כל דבריהם אמורים בטעונים כלי · ואי משום דכתבי ובפנים משתעי כו' · אף רש"י כתב כן : כיצד · הוא שאל על שבת היות לחם הפנים נאפה בדפוסים ואמר שסבת זה שיהא בעל שטחים משתה רוחות · וכן שתי הלחם · הרמב"ם · ור"ל בששה שטחים שכיון שכופלים אותן מכאן ומכאן הנה יש לו ששה שטחים · ר"ל שטח התחת ושני שטחי הכפילה מזה ומזה · והשטחים השלשה הם שני פעמים שהם שלשה מבחוץ וכן שלשה מבפנים · ואע"ג שאין במשנה מדיני הכפילה אלא בלחם הפנים · ילפינן מינה דה"ה לשתי הלחם · אלא דבלחם הפנים שנינו · משום פלוגתא דר' יהודה ור"מ · אבל תמיהני דבחבורו פ"ח מה' תמידין · לא כתב הכפילות בשתי הלחם וקרנותיהן פירש הר"ב שהוא מדביק בצק וכו' · וכ"כ רש"י · וע' במשנה דלקמן בדבור וכופל כו' · ומ"ש שם בס"ד : שיהא לו פנים · ל' הר"ב · דפנות והן הן הקרנים · ולשון רש"י · שיהא לו פנים דפנות שיהא לו פינים זויות והן הן הקרנות · וכך הגהתי בל' הר"ב · ונראה בעיני דגירסת המשנה לרש"י כך היא · שיהא לו פנים · שיהא לו פינים · ותרתי ילפי' ממשמעות פנים · אלא דכתי' פנים ודרשינן דפנות · והיינו כפילות דלקמן (שכן קורא רש"י דפנות לאלו הכפילות · וחדא דקרינן פינים שפירושו זויות והן הן הקרנות) ולא אתא בן זומא לפלוגי · אלא לפרושי דדפנות וזויות מקרא קא ילפינן · ודקתני בן זומא אומר · בלשון מחלוקת · לא קשיא · כדאשכחן כה"ג טובא ול"פ · וכתבתים בפ"ג דבכורים · וע' מ"ש עוד בזה במשנה דלקמן · (ול"ע דבפרק כל שעה דף ל"ז · אמרי' וכמה פת עבה אמר רב הונא טפח · שכן מצינו בלחם הפנים טפח · ומפרש רש"י שהיו עובי דפנותיו טפח · דהיינו לחם שהיו לו פנים · ואין פנים פחותים מטפח · ע"כ) והרמב"ם פי' וז"ל · ומ"ש שיהא לו פנים הרבה · ר"ל (צדדים) שמקיפים אותו ששה (פנים) כמו שבארנו · ע"כ · וכבר ביארתי מה דעתו בצדדים שאמר · ונראה דגירסתו במשנה שיהא לו פנים הרבה · וז"ל בחבורו פ"ה מתמידין כל חלה מהן מרובעת · שנאמר לחם הפנים · שיהא לו פנים רבים ארך כל חלה וכו' · והשלחן ארכו וכו' · ע"כ · וענין מרובעת לאפוקי עגולה · או בעלת זויות חמשה ויותר · אבל לא מרובעת שהיא שוה הצלעות · שהרי היא על תמונת מרובע ארוך · ומ"מ גם לדבריו · בן זומא אינו חולק :

א עי' שבת קל' פסחים סו' יבמות יד' · פי' פי"ב מה' שבת סוט"ע פ"ם ס' בגא פיצ' ו
ב תוי' פ"ב מה' מעשה הקרבנו' הלכ' כ"ג
ג תוי' פ"ם מה' תמידין ומוספ' הלכ' י
ד פ"ה מה' הלכ' ט

ה השלחן · ארכו עשרה · ורחבו חמשה · לחם הפנים ארכן עשרה · ורחבן חמשה · נותן ארכו כנגד רחבו של שלחן · וכופל טפחיים ומחצה מכאן · וטפחיים מחצ׳ מכאן · נמצא ארכו ממלא כל רחבו של שלחן · דברי ר׳ יהודה · ר״מ אומר · השלחן ארכו שנים עשר ורחבו ששה · לחם הפנים ארכו עשר׳ ורחבו חמשה · נותן ארכו כנגד רחבו של שלחן · וכופל טפחיים מכאן · וטפחיים מכאן · וטפחיים ריוח באמצע · כדי שתהא הרוח מנשבת ביניהן · אבא שאול אומר · שם היו נותנין שני בזיכי לבונה של לחם הפנים · אמרו לו · והלא כבר נאמר (ויקרא כ״ד) ונתת על המערכת לבונה זכה · אמר להן והלא כבר נאמר (במדבר ב׳) ועליו מטה מנשה : **ו** ארבע סניפין של זהב היו שם · מופצלין

ה ארכו עשרה ורחבו חמשה · כדכתיב (שמות כ״ה) אמתים ארכו ואמה רחבו ר׳ יהודה לטעמיה דאמר של כלים בת חמשה טפחים היא : נותן ארכו · של לחם הפנים כנגד רחבו של שלחן : וכופל הלחם טפחיים ומחצה למעלה בגובה מכאן ומכאן · וכן הן הקרנות ונמצאו זקופות בשוה לשפת השלחן : ונמצא ארכו ממלא רחבו של שלחן · ורחבו מחזיק חצי אורך של שלחן וכשהיה מסדר אחר אצלו · נמצא שלחן כלו מלא : ארכו שנים עשר · רבי מאיר לטעמי׳ דאמר כל אמה בת ששה טפחים · חוץ ממזבח הזהב וקרן מזבח החצון והסובב והיסוד · והלכה כרבי מאיר : לחם הפנים ארכו עשרה · בהא מודה רבי מאיר : וטפחיים ריוח באמצע · בין שני הסדרים · דרחב הלחם לא הוי אלא חמשה · שני הסדרי׳ מחזיקין עשרה בשלחן לארכו · פשו להו טפחיים ריוח בין סדר לסדר שתהא רוח מנשבת בהם שלא יתעפשו : אבא שאול אומר שם · באותו ריוח שבין סדר לסדר נותנים הבזיכים : והלא כבר נאמר ונתת על המערכת · ועל ממש תשמע : ועליו מטה מנשה · והיינו סמוך · הכא נמי על סמוך · והלכה כאבא שאול :

ו מפוצלין

ה השלחן ארכו עשרה כו׳ · כתב הר״ב ר״י לטעמיה דאמר וכו׳ במס׳ כלים פי׳ ז משנה י׳ : וכופל טפחיים ומחצ׳ מכאן וכו׳ · פי׳ הר״ב וכופל הלחם טפחיו ומחצה למעל׳ בגובה מכאן ומכאן · וכן הקרנות · וכ״כ רש״י ולא הבינותי זה · דהא פירש הר״ב · וכן פירש״י על וקרנותיהן במשנה דלעיל · שהוא מדביק בצק לכל דופן כמין קרני׳ וכו · ואע״פי שזה פי׳ על קרנות דשתי הלחם מסתמא גם קרנות דלחם הפנים נמי בכה״ג · ועוד דהא תנן קרנו׳ דלחם הפנים שבע אצבעות · והכא הכפילה היא טפחיים ומחצה · ותו בגמ׳ א״ר יוחנן לדברי האומר טפחיים ומחצה קופל נמצא שלחן מקדש ט״ו טפחים למעלה · לדברי האומר טפחיים קופל מקדש י״ב טפחים למעלה · ופרכינן והאיכא קרנות · קרנות לגויה דלחם כייף להו ולחם עלייהו נייח · ופירש״י והאיכא קרנות שבולטין ועשויין בראש הדופן · ע״כ · ולפיכך נ״ל שצרי׳ להגיה וכן הן הקרנות · ויש לי ג״כ תמיהה על פי הרמב״ם בקרנו׳ דמפרש שהוא הגובה ר״ל העובי של הלחם · וא״כ מאי משני לגויה דלחם כייף להו דאע״ג דנפרש דפריך מעובי הלחם שגם הוא מרבה באויר דלמעלה ונמצא דמקדש טפי · מ״מ שנויא בלישנא דחיקא הוא · דמאי כייף להו דקאמר · הכי הל״ל לחם לגויה מכייף · וכלומר שיעור עוביו · והרלב״ג בפי החומש תמה על הרמב״ם בזה דמפרש דקרנותיו העובי · שכיון שבתי הלחם דחמץ הן · ואין עובין אלא ד׳ אצבעות · והוא מבואר שהבצק שיהיה חמץ הוא רב הכמות ממה שהיה בהיותו מצה · ואם היה הרצון בקרנותיו עביו הנה יהיה שיעור החלה שהיא מצה הבאה משני עשרונים יותר מג׳ שעורים מהחלה שהיא חמץ הבאה מעשרון אחד וזה בלתי אפשר בשום פנים עם שהוא רחוק שיהיה מוגבל הארך והרחב והעובי כי הכמות יתחלף לפי קושי הבצק ורכותו · וגם משעור העשרון שהיא עשירית ג׳ סאין יתבאר שיהיה עובי החלות שכן מצה שנראה בחוש שכמות הבצק הזה הוא פחות מכמות הקינה · ולזה לא יתכן שיהיה עובי אלו החלות כי אם פחות מאצבע · ולזה הוא מבואר כי הרצון בקרנותיו אין כך · אבל לפי הנראה הוא לויתר שלא היתה החלה בעלת ד׳ צלעות · אבל היתה בעלת ח׳ צלעות ד׳ צלעות לצד הזויות באלכסון · והם אשר בראש קרנות וארך כל קרן מהם היה ז׳ אצבעו׳ ובזה האופן ישלם שיהי׳ לזה הלחם פנים רבים בכל א׳ משטחו המקיפים בו וכו׳ · והביאו הכ״מ בפ״ה מתמידין · אבל גם פירושו בקרנות לא יתכן כלל · מהא דאמרי׳ בגמ׳ · והאיכא קרנות כו׳ · דבין הקושיא ובין התירוץ אין להם מקו׳ לפי פירושו · ולא ידעתי למה לא העיר הכ״מ מהגמרא · הן על הרמב״ם · הן על הרלב״ג · ולפיכך הנכון דברי רש״י והר״ב · ועוד להריאם הקרנות דהכא · כמו קרנות דמזבח שהם כקרנות בולטות בזויות · אבל צריך להגיה בכאן וכאן כמ״ש : **רבי** מאיר אומר כתב הר״ב והלכה כר״מ · עיין מ״ש בזה במשנה דלקמן בדבור ונותנן : **ועליו** מטה מנשה · כתב הר״ב והיינו סמוך ה״נ על סמוך · ואע״ג דבמשנה ד׳ פ״ה דפסחים אמרי׳ דעל חמץ לאו דוקא בסמוך · הא כתבו התוס׳ דהתם דף ס״ג · דהכא שאני דסברא הוא דהוי בסמוך דהא בשעת הנחת הלחם היו מניחים אותם ובשעה סלוקם נקטרים · ע״כ · וכה״ג כתבתי בשמם במשנה ג׳ פ״ו דזבחי׳ נמי לא דרשינן על בסמוך : **ועליו** מטה מנשה · איכא קראי דקדמי להאי · וכתיב בהו עליו והיינו בסמוך · לא יכנו כתי׳ והחונים עליו מטה פלוני ונמצא בהא דמייתי לכך קרא מקצר תיבת והחונים דכלא והחונים א״א למנקט קרא דלי׳ ליה משמעותיה אי נקטיה על מטה כו׳ · ובמשנה ו׳ פ״ה · כתבי׳ דרבי מייתי ליה מוסכות על הארון · י״ל דניחא ליה למנקט קרא דבמשכן · לראיה על התנופה דבמשכן ואבא שאול לא נקטיה משום הארכת ל׳ דוסכות : **ו** **ארבעה** סניפין של זהב היו שם כו׳ · דאמר קרא (שמות כ״ה) ועשית קערותיו וכפותיו וקשותיו ומנקיותיו · קערותיו · אלו דפוסין · כפותיו אלו בזיכין · קשותיו אלו סניפין (מרבוי דקרא · ל״א שמקשה את הלחם ומחזקתו שלא ישבר) ומנקיותיו · אלו קנים (שמנקין הלחם מעיפוש) אשר יסך בהן · שמסככין בהם את הלחם (שעל הלחם מסככין הקנים בין חלה לחברתה) גמרא :

סניפין

מופצלין (ס״א מפוצלין) מראשיהן · שהיו סומכים בהן שנים לסדר זה · ושנים לסדר זה · ועשרים ושמונה קנים כחצי קנה חלול · ארבעה עשר לסדר זה · וארבע׳ עשר לסדר זה · [א]לא סדור קנים · ולא נטילתן · דוח׳ את השבת · אלא נכנס מע"ש ושומטן · ונותנן לארכו של שלחן · [ב]כל הכלים שהיו במקדש ארכן לארכו של בית · ז [ג]שני שולחנות היו באולם מבפנים · על פתח הבית · אחד של שיש · ואחד של זהב · על של שיש נותנים לחם הפנים בכניסתו · ועל של זהב ביציאתו · שמעלין בקדש ולא מורידין · ואח׳ של זהב [ד]מבפנים · שעליו לחם הפנים תמיד · [ה]ארבע׳ כהנים נכנסין · שנים בידן שני סדרים · ושנים בידם שני בזיכין · וארבעה מקדימין לפניהם · שנים ליטול שני סדרים · ושנים ליטול שני בזיכים · המכניסים

ו מפוצלין · לתת ראשי קנים בתוכן פצולים · וכמנין הקנים כך מנין הפצולים : ארבעה עשר לסדר זה · שש חלות שהיו בסדר המערכת לארבעה מהן לכל אחת שלשה קני׳ · הרי שנים עשר קנים · והעליונה אינה צריכה · אלא שנים · לפי שאין עליה משאוי הרי ארבעה עשר · החלה התחתונ׳ אינה צריכ׳ כל עיקר לפי שמונח׳ על טהרו של שלחן . לא סדור קנים במערכ׳ החדש : ולא נטילתן מעל הישנה דוחה שבת : נכנס מע"ש ושומטן · מבין כל לחם ולחם ומניחה לארכו של שלחן ולמחר מסדר הלחם ולמ"ש נותן הקנים בין כל לחם כמשפטן : ארכן לארכו של בית · ממזרח למערב היו מונחין בארכן · חוץ מן הארון שארכו לרחבו של בית שהבדים שבארון היו בולטים ודוחקין בפרוכת ודומין כשני דדי אשה · שנאמר (מלכים א ח) ויאריכו הבדים ויראו׳ והבדים לרחבו של ארון היו מונחים · דאלו לארכו של ארון היו בדים לא היה בין בד לבד · אלא שיעור רוחב הארון · דהיינו אמתא ופלגא ותרי גברי הנושאין בשני בדים את הארון שנים מכאן ושנים מכאן לא הוו מצי ליכנס בין בד לבד · אלא ודאי לרחבו נתונים והן היו ממזרח למערב · שהרי היו דוחקים בפרוכת · נמצא ארכו של ארון לרחבו של בית · ז על פתח הבי׳· אבל פתח ההיכל בכניסתן ולא היו מניחים שם אלא להראות שמעלין בקדש דעכשיו מניחין על של שיש ומיד נושאין להיכל ומסדרן על של זהב של משה : ועל של זהב ביציאתו · עד שיוקטרו בזיכים כדקתני לקמן במתני׳ : המכניסים

שניפין שם לדבר העשוי לחבר ולהחזיק ד"א · ושברו במשנה ג׳ פכ"א דכלים : מפוצלים מראשיהן · כלומר בתוכו חלק שבהן שעולה למעלה על השלחן לפי שהסניפין הן כמו יתדות זהב עומדות בארץ וגבוהי׳ עד למעל׳ מן השלחן הרבה · כמ ש רש"י בפי׳ החומש בפרש׳ תרומ׳ : כחצי קנה חלול · כדי שתהא רוח מנשבת ביניהם · רמב"ם פ"ה מתמידין · וכן פירש"י בפי׳ החומש : לא סדור קנים ולא נטילתן דוח׳ שבת · ואע"ג דמדאורייתא נינהו כדנפקא להו מקרא הא אמר ר"ע (במשנ׳ ג) כל מלאכה שאפש׳ לעשותה מע"ש אינה דוחה את השבת · וה"נ אפשר דלא דחי שבת עלייהו טעמא מאי (משוי להו לקנים) דלא נעפש לחם · בכי האי שיעורא לא מיעפש · גמרא · ומסקי התוס׳ דאין איסורא אלא משום טלטול בעלמא · ואפ ה גזרו עליהם במקדש׳ וכמ"ש ג"כ בשמם במשנה י"ב פרק בתרא דערובין · וא"ת ומ"ט יאסרו להטלטל · כיון דחזו למצוה דלחם · כבר כתבתי (בפ ד דסוכה משנ׳ ג) שכתבו שם התוס לענין טלטול לולב דמאחר דאין עשוי כלי · מוקצה הוא להטלטל ובפ׳ כל הכלים דמס׳ שבת דף קכ"ג כתבו אמתני׳ דהכא · דגזרו לפי שהיו מחללין את השבת : ונתנן לארכו של שלחן · וכן העתיק הרמב"ם בפ"ה מתמידין ונתנן לארך השלחן · והא ודאי דלארך לאו למימר׳ שהיו מונחין ממזרח למערב על ארך השלחן דכה"ג אין מקום פנוי כלל אלא מצפון לדרום היו מונחין ובמקום הפנוי שבין שתי המערכות שאותו מקום פנוי הוא מצד ארכו של שלחן שהוא י ב טפחים ותנאי׳ ר"מ היא · ונ"ל דה"ט דפסקו הרמב"ם והר"ב כר"מ כיון דהגא סתם לן תנא כוותיה · והכ"מ כתב משום דאבא שאול כוותיה · ע"כ אבל התו׳ פי׳ לארכו של שלחן על הרצפה היה מניחן לארך השלחן דעל השלחן לא היה מקום פנוי למדת הקנים (לארכו) · ע"כ · וא"ת ואם על הרצפה היה מניחן מ"ט קפיד דלנחו לארך השלחן · וג"ל משום דכל הכלים · כך היו סדורין במקדש · והיינו דסמיך ותני כל הכלים וכו׳ · כל הכלים שהיו במקדש ארכן לארכו של בית כתב הר"ב חוץ מן הארון וכו׳ · שהבדים שבארון היו בולטים וכו׳ · והבדים לרחבן של ארון כו׳ · כמו שביארתי ברפ"ה דיומא · וא"ת ואמאי שייר דהאי שייר ומש ה דייק הכ"מ בפ"ג דבית הבחירה דשייר נמי מנורה דפליגי תנאי בגמרא ר׳ ס"ל מזרח ומערב היו מונחים (מדכתיב בנר מערבי (ויקרא כ"ד) יערוך אותו לפני ה מכלל דכולהו לאו לפני ה׳ ואי ס"ד לצפון ודרום כולהו נמי לפני ה׳ נינהו) · וראב"ש ס"ל לצפון ודרום (והא דכתיב יערוך אותו אנר אמצעי קאי דפיה כלפי מערב · דאלו שאר פיות הנרות מצדד להו אצדודי כלפי נר האמצעי · כדכתיב (במדבר ה) אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות) ומתני׳ ראב"ש היא · וזהו שהרמב"ם פסק שם דהארון וכן נרות המנורה היו כנגד רוחב הבית בין הצפון והדרום · ודלא כמתני׳ דספ"ג דתמיד דתנן בה נרות מזרחיות · דההיא אתיא כר׳ · ע"כ · אבל התו׳ דף צ"ח ע"ב כתבו מתני׳ כר׳ דאמר מזרח מערב היו מונחין · וי"ל דאה"נ דלא שייר יחידי ול"ק אמאי שייר ארון דבלפני ולפנים לא מיירי : ז על של שיש נותנים לחם הפנים בכניסתו · פי׳ הר"ב · להראות שמעלין בקדש דעכשיו מניחן על של שיש ומיד נושאן להיכל כו׳ וכן לשון רש"י : ואכתי תקשה למה של שיש ולא של כסף · דודאי דמכסף לזהב הוה נמי מעלין בקדש · שכן פירש הר"ב במשנה ד׳ פ"ו דשקלים · דאין מורידין מזהב לכסף · הלכך הנכון כמ"ש הר"ב שם דאחר שנאפה הניחהו על של שיש עד שיסדרהו והשהא (עשו) של שיש שלא יתעפש · כיון ששהה זמן רב)(וכמ"ש

א שבת קכג ו׳ מיי׳ פ״ה מה׳ תמידין ומוספין הל׳ יא
ב פ״ג מה׳ בית הבחירה הל׳ יג
ג שם ו מיי׳ פ״ג שם הל׳ יז
ד מיי׳ שם הל׳ יג
ה ו׳ שבת קלג : מיי׳ פ״ה מה׳ תמידין ומוספין הל׳ ד׳

א ב מיי׳ פ״ה מה׳ תמידין ומוספין הל׳ ה
ג מיי׳ פ״ג מה׳ יה״כ הל׳ ח

המכניסים עומדין בצפון ופניהם לדרום · המוציאין עומדים בדרום ופניהם לצפון · אלו מושכין ואלו מניחין · וטפחו של זה כנגד טפחו של זה · שנאמר (שמות כ״ה) לפני תמיד · רבי יוסי אומר · אפילו אלו נוטלין ואלו מניחין · אף זו היתה תמיד · [א]יצאו ונתנו על השלחן של זהב שהיה באולם · הקטירו הבזיכין והחלות מתחלקות לכהנים · [ב]חל יה״כ להיות בשבת החלות מתחלקות לערב · חל להיות ע״ש · [ג]שעיר של יה״כ נאכל לערב · הבבליים אוכלין אותו כשהוא חי · מפני שדעתן יפה : חסרד

המכניסים עומדים בצפון · דהכי עדיף טפי דאותן שיוסדרים העבודה יהיו בצפון : אלו מושכין ועד שלא יגביה מן השלחן ׳אלו מניחין : אפי׳ אלו נוטלין · ואלו עלינן מניחין אחר שנטלו : אף זו היתה תמיד · דסבר ר׳ יוסי דאין תמיד אלא שלא ילין שלחן לילה א׳ בלא לחם : והחלות מתחלקות לכהני׳ · משמר היוצא חולק עם משמר הנכנס : חל יה״כ להיות בשבת · שדין לחם הפנים לאכלו באותו שבת שנוטלים אותו מעל השלחן ׳ועכשיו אין יכולים לאכלו מפני התענית : החלות מתחלקו׳ לערב · ואין ממתינים לחלקו למחר מפני שנפסל בלילה לאחר זמנו שנסתלק: השעיר של מוסף שהוא חטאת ונאכל לכהנים : נאכל לערב · בלילי שבת שזמנו ליום ולילה עד חצות ואע״פ שאין יכולים לבשלו בשבת ולא בי״כ : הבבליים · כהנים שעלו מבבל ובגמ׳ מפ׳ דלא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו · על שם ששונאי׳ ת״ח שבא״י את הבבליים קראו לאלכסנדרים שטופים מעשה רעבתנות · בבליים : היו אוכלים אותו חי · כשחל י״כ להיות בע״ש : מפני שדעתן יפה · ואינן קצים לאכול הבשר כשהוא חי : ח ואת

וכמ״ש שם בס״ד · ושוב מצאתי כך בגמ׳ דתמיד פ״ד · דאמרי׳ אמתני׳ דהכי שלחנות מכדי אין עניות במקו׳ עשירות תמצי עבדי דשיש ניעבדו דכסף ניעבדו דזהב · אמר רב חיננא : בשם ר׳ אסי ור׳ אמי בשם ר׳ שמואל בר רב יצחק ׳מפני שהוא מרתיח · וא״ת והשת׳ מ״ט קאמרינן במתני׳ שמעלין בקדש · ל״ק דאסיפ׳ קאי דלהכי הוה של זהב לפי שמעלין ואין מורידין · וכ״פ הר״ב שם בשקלים: **המכניסים** עומדים בצפון · כתב הר״ב דהכי עדיף טפי וכו׳ · מסיים רש״י דקדושת צפון חמירא · כלומר דקדשי קדשי׳ שחיטתן בצפון : **ר׳ יוסי** אומר אפי׳ אלו נוטלי׳ וכו׳ ׳וכוותיה סתם לן תנ׳ בסוף פ״ב דמגילה · כמ״ש שם · ואפ״ה פסק הרמב״ם בפ״ה מתמידין כת״ק · וכ״ל משו׳ דהכא עיקר דמלתא והתם אגב גררא · וכיון דהכא עיקר דמלתא אית לן למפסק כת״ק דהכא : **והחלות** מתחלקות לכהנים · פי׳ הר״ב משמר היוצ׳ חולק עם משמר הנכנס · כלומ׳ שוה בשוה כת״ק דסוף מס׳ סוכה : **חל להיות** ע״ש · ומ״ת דהא פרישית במשנה ה׳ פ״ח דסוכה דכי מקלע יה״כ סמוך לשבת דחיקן ליה והיכא למימר דמתני׳ אחרים היא · דס״ל דאין כאן דחייה כלל וכדמשנינן התם בגמרא דף כ״ד אמתניתין דספט״ו דשבת דחלבי שבת קריבין ביה״כ · וכמ״ש שם · אלא דקשי אמאי לא מייתי נמי גמ׳ שם הך דהכא · וראיתי להרמב״ם שכתב בפירושו למתני׳ דהכא נ״ל וזה דוחה טענת מי שסובר ומאמין שי״כ לא היה מעולם לא ביום הששי ולא ביום ראשון אעפ״י (שיוכל לתרץ) דמה שאמר מזה במשנ׳ על דרך התנאי שאם חל (הוא)׳ כבר אמרה המשנה הלכה (למעשה) שבבליי׳ היו אוכלים חי · ולפיכך אין ראוי להיות בכאן מחלוקת · ומ״מ ג״כ לומר שזה הענין שלא נהיה כמוהו והרבה דברים יש בגמ׳ שמחזיקי׳ זה · וסוף הענין מסור בראייה בזמן שיש שם ב״ד כמו שבארנו בראש השנה ודע זה · עכ״ל · ודבריו אלו מחזיקים הקושיא יותר דכיון דהלכה ממעשה רב ליכא למימר דעפ״י מחלוקת שנויה וגם א״א לדחותה · א״כ כ״ש דהוי פריך גמ׳ · ומי דחיקן לה והא תנן חלבי שבת קריבין ביה״כ כו׳ · דה״ל לפרוך ממתני׳ דהכא דליכא לדחויה מהלכה ולשנוייה אחרים היא כדשני אמתני׳ דחלבים · ומה שנראה מדברי הרמב״ם בחבורו הל׳ קידוש החדש בפ״ז שאלו הדחיות לא נאמרו כשקובעים ע״פ החשבון לא ע״פ הראייה · לא שלפעמי׳ יקרה ג״כ בזמן שקובעים ע״פ הראייה שיצטרך לקבוע ע״פ החשבון כשיקרה שלא תראה הירח מפני כמה סבות · כמ״ש שם פי״ח והזכרתי זה בר״ה פ״ב משנה ו׳ שאז עושין ג״כ דחיות הללו שטעמי הדחיות מצד החשבון הם לפי דעת הרמב״ם · ונמצא עכשיו דכשמקדשין על פי הראייה והיא נראית דאין דחייה כלל והיא היא משנתינו · וקשיא איפכא מאי פריך בגמרא ממתני׳ דחלבים דהא בקידוש ע״פ הראייה ונראית אין דחייה כלל וכמתני׳ דהכא · ול״ע · ועיין עוד בסוף פרקין :

שעיר של י״כ · וכשתעיין כל קרבנות יה״כ לא תמצא כהן מה שיאכל · זולתי שעיר חטאת הנעשה בחוץ הרמב״ם. **נאכל** לערב · ׳הבבלים אוכלים אותו · ה״ק נאכל לערב ומי הם האוכלים כו׳ : **הבבליים** אוכלים אותו כו׳ כתב הר״ב כהנים כו׳ · ובגמ׳ מפרש דלא בבליים היו אלא אלכסנדרים היו וע״ש ששונאים ת״ח שבארץ ישראל את הבבלים כו׳ : כדאשכחן בפ״ק דיומא דף ט׳ · דאמר ק״ל ר״ש בן לקיש לר״א אלקא דישראל סניא לכו · לפי שלא עלו בימי עזרא · ומה שמזכירין אותם לגנאי על שאוכלם את השעירים חיים · אע״ג דמצוה קעבדי שלא יבואו לידי נותר · לפי שהרגילו עצמם כמו כן לאוכלם חיים אף בכל השנים דמחזי כרעבתנותא · תו׳ : **אוכלין** אותו כשהוא חי · ואין בו משום דם האברים שהוא בל״ת ולוקין עליו · כמ״ש הר״ב ברפ״ה דכריתות דהתם בגמרא דף כ״ב מוקמינן לה דוקא בפרים · ולפיכך שרי אף בלא מליחה כמ״ש התו׳ פ״ק דחולין דף י״ד ואפי׳ להרמב״ם דבפ״ו מהמ״א אוסרו בלא מליחה יפה יפה · הכא אין איסור במליחה בי״הכ · ולא מבעיא לדידיה שהוא פוסק כמ״ד אין עבוד באוכלים · כמ״ש בשמו במשנה ב׳ פ״ד דשבת · אלא אף לרש״י והר״ב · דוקא לאורחא · אבל לביתיה לא · כמ״ש שם · ואע״ג דהתו׳ פ״ו דשבת דף ע״ה · כתבו דמדרבנן אסור למלוח · אפילו למ״ד אין עבוד באוכלין · הכא בקדשים לא גזרו משום שבות · כדאיתא בסוף ערובין דאין שבות במקדש · וכ״ש כשא״א לאכלו ·

אלא

ח ואת הבזיכים לאחר שבת · ודינן היה לסדרן בשבת בשעת עריכת הלח׳ : והקטי׳ את הבזיכי׳ בשבת פסולה · דמחוסר זמן הוא שלא הי׳ על השלחן · אלא ו׳ ימים · והכ׳ א״א לתקן ולומר יניחנו עד שבת הבאה · דכיון דלא׳ נסדר כדינו בשב׳ קדשו שלחן וגוף אינו יכול לפסולו · אלא עד שבת ראשונה דמפסיל בלינה : ואין חייבין עליהם משום פגול · אם הקטירן על מנת לאכול הלחם למחר אינו פגו׳ שלא קרב המתי׳ כמצותו · ולא משום נותר · שאין נותר חל על הלחם שהרי אין ראוי לאכילה : וטמא · האוכלו בטומאת הגוף אינו בכרת כדאמרי׳ בהקומץ דף כ״ה דאיתר לטהורים חייבים עליו משום טומאה · וזה לא ניתר לטהורים מעולם דבזיכי׳ הוו מתירי׳ דידיה ולא קרבו כהלכתן · יניחנו לשבת הבאה · ויעמוד שבועיים על השלחן · דכיון דלא נסדר בשבת אין שלחן מקדש עד שתגיע שבת ומאותו שבת יכול להשהותן שבעת ימים :

שאפילו

ח [א]סדר את הלחם בשבת · ואת הבזיכים לאח׳ שבת והקטי׳ את הבזיכי׳ בשב׳ פסול׳ · ואין חייבין עליהן משום פגול נותר וטמא [ב]סדר את הלחם ואת הבזיכין (גמ׳) בשבת והקטי׳ את הבזיכין לאחר שבת פסול ואין חייבין עליהן משו׳ פגול ונותר וטמא׳ [ג]סדר את הלחם ואת הבזיכין לאחר שבת והקטי׳ את הבזיכין בשב׳ · (גמ׳ ל״ג) פסול כיצ׳ [ד]יעש׳ יניחנה לשבת הבאה

שאפי׳

אלא ע״י כך ולא יתקיים מצות אכילתן ויבואו לבית הפסול :

ח סדר את הלחם ואת הבזיכין בשב׳ כו׳ · אין חייבין וכו׳ · וכן הגירסא בכל הספרי׳ והיא גי׳ נכונה דהוי טעמ׳ דאין חייבין משו׳ פיגול כו׳ כמו ברישא כדפי׳ הר״ב שם · אבל הרמב״ם בפ״ה מה״ת כתב סדר את הלחם ואת הבזיכין בשבת כמצותן והקטי׳ את הבזיכין לאחר שבת כו׳ נפסל הלחם · והרי הוא כקדשים שנפסלו וחייבין עליהן משום פגול נותר וטמא ע״כ · וכתב הכסף משנה שנראה שגירסתו בבבא זו וחייבין כו׳ · ומסיק בטעמא דברישא · כיון דלא סידר הבזיכין בשבת לא היה כח לחייב בהקטרתם משו׳ פגול נותר וטמא · אע״פ שהוקטרו בשבת · אבל כשסיד׳ הבזיכין עם הלח׳ בשבת חל על הבזיכין כח לחייב בהקטרתן משו׳ פגול נותר וטמא כשיוקטרו · אע״פ שלא יוקטרו כמצותן · ואע״ג דתנן בפ״ק דמנחו׳ משנ׳ ג׳ ובפ״ב דזבחי׳ משנ׳ ג · שאין חייבין עליו משו׳ פגול עד שיקרי׳ המתיר כמצותו · י״ל דלא אתי לאפוקי · אלא שלא יהא ערוב מחשבת פסול אחר · עם מחשבת הפגול · אבל בגוונא דכדון דיד לא · עכ״ד · ואני מצאתי גירסא זו בתוספתא פי״א · ולפי שהרמב״ם העתיק בבא זו לאחרונה אחר כל הבבות השנויות במשנתינו · וכבר העיד הכ״מ בזה ואמר שהקדים השלישית לזאת · לפי שדומה לבבא ראשונה · ע״כ אני אומר שהרמב״ם לא העתיק לבבא זו מן המשנה כלל אלא מהתוספתא · ולפיכך הניחה לאחרונה · אבל במשנתינו לא גרס כלל לבבא זו דסדר לחם ובזיכין בשבת · וכן לא נמצאת מפורשת בפירושו לא בנוסחא שלפנינו ולא בכת״י שבידי · אלא נראה דגורס בבבא זו סדר הלחם והבזיכין לאחר שבת וכו׳ · והוא שכת׳ כך בחבורו פ״ה מה״ת סדר הלחם והבזיכין באחד בשבת והקטי׳ הבזיכין לאחר השבת הבאה הלחם אינו קדוש ונפסל · אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת כו׳ והכ״מ הוסיף בבא זו בגי׳ המשנה ולפי דרכי נימא טפי שאין להוסיף אלא חילוף גרסאות בלבד וכמו שכתבתי · כנ״ל והוא נכון מאוד :

סדר הלחם ואת הבזיכין לאחר שבת · והקטיר את הבזיכין בשבת פסול כיצד יעשה כו׳ · וכן העתיק רש״י בפ׳ שתי מדות ד׳ צ׳ · ובפ״ג דיומא ד׳ כ״ט · והכי מייתי לה התם בגמ׳ · וכ״א ל״ג פסול · והכ״מ כת׳ שגי׳ הרמב״ם דל״ג פסול · שעל מ״ש בספר הרמב״ם מסוף דבריו שהתחלתי בהעתקתן לעיל אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת נפסל הלחם · כיצד יעשה בלחם ובזיכין שסדרן לאחר השבת יניחם כו׳ · כתב עליו הכ״מ וז״ל ואיני יכול להלום ל׳ אבל · ומצאתי בספר ישן לא נפסל הלחם ונרא׳ דה״ג במשנה סידר הלחם והבזיכין לאחר השבת · והקטיר הבזיכין לאחר השבת נפסל הלחם · הקטיר הבזיכין בשבת לא נפסל הלחם · כיצד יעשה יניחנה כו׳ · והטעם דכיון שסדר הלחם והבזיכין לאחר השבת לא נתקדשו ואע״פ שיבא יום שבת והם על השלחן · הלכך אם הקטיר הבזיכין לאחר השבת כלומר קודם שיגיע השבת · הלחם אינו קדוש מאחר שלא הונחו שם בשבת וגם לא הוקטרו בשבת · שהרי אין שם בזיכין ונפסל שאין לו תקנה עוד · ואינו קדוש (עכ״כ שם הרמב״ם) כלומ׳ שאין חייבין עליו משום פגול כו׳ אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת לא נפסל הלחם · דכיון דביום השבת היו הבזיכים עם הלחם על השלחן נתקדש הלחם · וז״ש רבינו לא נפסלה הלחם שזו היא הנוסחא הנכונה בדברי רבינו לא נפסל · ולא כספרים דגרסי נפסל · ע״כ · הנה אמינא דכי נייס ושכב הכ״מ כתב להא מלתא · דהיאך אפשר לחלק בין היו הבזיכים עם הלחם על השלחן בשבת או לא · ודבבא ראשונה דפסלה היינו בהוקטרו קודם שהגיע השבת · שהרי הרמב״ם כתב בהדיא באותה בבא הראשונה והקטיר הבזיכין לאחר שבת הבאה · וכן לשונו ג״כ בפירושו · גם נתלבט מאד הכ״מ מאי כ״מ בשלא נפסל כיון דאין לו בזיכים שיוקטרו בשבת הבאה (וא״ל שיש לו תיקון על ידי שיסדר עמו בזיכים אחרים בשבת זו . ויקטירם בשבת הבאה · ואח״כ יותר הלחם · דא״כ [לא] ה״ל למשנה ולרבינו להשמיע תיקון זה) ונדחק לומר דאפשר דכי אמרי נפסל הלחם ישרף · וכי אמרי׳ לא נפסל היינו שלא ישרף עכ״ד · וזה דוחק גדול · לכך נ״ל שנוסחת ספרים דידן דגרסי נפסל היא הנכונה · וכן ראיתי בכת״י שבפי׳ המשנה · שכתוב בה ג״כ שתי הבבות הללו · הראשונה בסדורן של לחם ובזיכין כמצותן והוקטרו לאחר השבת · והשניה בהוקטרו בשבת ובשתיהן כתוב פסול · ומשום ל׳ אבל שהוקשה להולינו אין לשנות הגירסא ולהחליפה מהן ללאו · וגם בכת״י שבפירושו כתב הל׳ אבל כו׳ ומסיים פסול וי״ל דל׳ רווחא הוא כלומר אבל גם זה פסול · וכיוצ׳ כ׳ פ״ק דמעיל׳ [תנא נמי] אבל ומפ׳ הר״ב כמו ברש׳ וכן פירשתי במשנ׳ ח׳ פ״ב דר״ה ·

א ק׳ מיי׳ פ״ה
מה׳ תמידין
ומוספין הל׳ יא
ב מיי׳ שם הל׳
יב ועיין בכ״מ
ג ב׳ יומא כט:
מיי׳ שם הל׳ יב
ד שם הלכה יג

[א]שאפי' היא על השלחן ימים רבים אין בכך כלום: ט [ב]ב' הלחם נאכלו' אין פחות מב' ולא יתר על ג'. כיצד. [ג]נאפות מערב י"ט ונאכלו' בי"ט לב'. חל י"ט להיו' אחר השב' נאכלו' לג'. [ד]לחם הפנים נאכל אין פחו' מט' ולא יתר על י"א. כיצד נאפה בערב שבת ונאכל בשבת. לט'. חל יום טוב להיות ע"ש. נאכל לעשרה. שני ימים טובים של ראש השנה. נאכל לאחד עשר. [ה]ואינו דוחה לא את השבת. ולא את יום טוב. רשב"ג אומר משום ר"ש בן הסגן דוחה את יום טוב. ואינו דוחה את יום צום:

פרק יב המנחות

[ו]והנסכים שנטמאו. עד שלא קדשן בכלי. יש להן פדיון. משקדשו בכלי. אין להם פדיון.

העופות

שאפילו היה על השלחן ימים רבים. קודם השבת אין בכך כלום שאין השלחן מקדשו עד השבת הלכך לא מפסיל בלינה לאחר השבת: ט אין פחות מב'. מב' ימים משנאפו: נאכל לשלשה. שנאפים בע"ש. לפי שאין אפייתן דוחה לא שבת ולא י"ט: לט'. בשבת שניה. שהוא ט' לאפייתו: לעשרה. שנאפות בחמישי בשבת: ב' ימים טובים של ר"ה. קודם לשבת. נאפ' בד' ונאכל בשבת ב' הרי לאחד עשר ואע"ג דהרי י"ב נינהו דהא אותה שבת הוי י"ב ואין הלחם נאכל עד למוצאי שב' הא ל"ק דלענין אכילת קדשים הלילה הולך אחר היום שעבר הלכך מקרי אחד עשר: ואינו דוח' לא את השבת ולא את י"ט. לפי שאין אופים ומבשלים בי"ט אלא מה שאוכל באותו היום בלבד: רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו'. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

פי"ב המנחות והנסכי'. עד שלא קדשו בכלי. אינן קדושים קדושת הגוף. אלא קדושת דמים שצריך לפדותן והדמים קדושים. ודוקא כשנטמאו יש להן פדיון אם לא קדשו בכלי. אבל לא נטמאו אע"פ שלא קדשו בכלי. אין פודים אותן:

העופות

ויתכן שגם הרמב"ם ע"ד הרחבת הל' כת' כן בכאן. לומר שאף כשהוקטרו בשבת נפסל' ונמצא שגי' הרמב"ם במשנתינו כגירס' ספרי' דגרסי פסול. וכגי' רש"י. והיינו דמסיים וכת' כיצד יעש' בלח' ובזיכין שסדרן לאחר השב' יניחם וכו' ואי לאו דגרס פסול היתה תקנ' זו בלחם בלבד ולהבי' בזיכין אחרי' וכאי נמי דכתב' התו' שאעתיקם בסמוך. אבל מסו' דגר' פסול לפי' אינו תקנה כשהוקטרו הבזיכין. ואין להתלבט עוד במה שנתלבט הכ"מ בזה. וגם גירסת ספרי הרמב"ם שבידנו נכונה. וגרס במשנתינו פסול כגי' רש"י מ"מ גי' כ"א גם היא נוסחת בעלי תריסין. והם התוספת כפי מה שראיתי לשונם בפ' שתי מדות דף צ"ז. וזהו כיצד יעשה שלא יבא דבר לפסול יניחנה עם הבזיכים לשבת הבאה א"נ מה יעשה מן הלחם אחר שהוקטרו הבזיכין. ע"כ: שאפילו היא על השלחן ימים רבים אין בכך כלו'. וליכ' למגזר שמא יאמרו (מוציאין מכלי שרת לחול) כדאמרינן במשנה ה' פ"ט כמ"ש שם. דהכא פני' הוא ולא כ"ע ידעי שכן אירע בזה הלחם אלא הכהנים. כהנים ידעו טעמא דמלתא דכהנים זריזים ליכא למגזר. והתם חוץ כ"ע ידעי ואיכא למגזר שמא יאמרו כו' גמרא שם דף נ': ט אין פחות משנים ולא יתר על שלשה. כלומר אין פחות משני ימים שעברו וכן ג'. ולא קשיא דלתני לב' ולג'. עיין בריש מסכת פרה: שני י"ט של ר"ה כו'. כתב הר"ב וא"ת הרי שנים עשר נינהו וכו' הא לא קשיא דלענין אכילת קדשים הלילה הולך אחר היום. כך פי' בקונטרס. וכתבו התוספות דנראה דל"ק מידי דהא כאו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגים אותו היום קדש ולמחר קדש יום שני עיקר (כדתנן בפ"ד דר"ה משנה ד') ומגינן [מיני'] יום הכפורים ויחול אחר השבת ונוהגים אותו היום קדש חומרא בעלמא דלא ליזלזלו ביה לשנה הבאה. ואם קודם מנחה באו עדים לא עבדינן אלא חד יומא ומפרתו דהוא ע"ש חול. אף על פי שסבר אפו לחם הפנים מערב יום טוב חוזרין ועושין אחרים לקיים לחם חם. כמו שנוכל יותר. וראשון נאכל בפדיון וכו'. ומיהו קשה היכי חייל י"הכ באחד בשבת. הא משמע בפרק החליל דלא מקלע באחד בשבת. אלא לאחרים שעושין לעולם אחד מלא ואחד חסר. ע"כ. ולא ידעתי מאי קשיא להו טפי על פירושם מעל המשנה עצמה דתנן ואינו דוחה את יום צום. ומאי טעמא דדחינן י"הכ מיום א'. הכי נמי דחינן ליה מיום ו'. וכן במתניתין ז' כמ"ש שם וע"ש: ולא את יום טוב. כתב הר"ב לפי שאין אופין ומבשלים בי"ט. אלא מה שאוכל באותו היום בלבד. בפרק אלו עוברין דף מ"ו פריך מהכא למאן דאמר מדאורייתא צרכי שבת נעשין ביום טוב (והכי מפרשינן ברפ"ב דביצה) דהשתא דשבת בי"ט שרי די"ט בי"ט מבעיא ומשני שאני הכא דאמר קרא לכם ולא לגבוה. תוספות. ומה שהקשו שם בתוספות מהואיל אי בעי פריק להו ואמרינן הואיל כמ"ש שם בס"ד. לפירוש הר"ב והרמב"ם דר"פ דלקמן דאין פודין טהורין. וכך פסק הרמב"ם בחבורו בפרק ו' מאיסורי מזבח לא קשה ולא מידי ופלוגתא דאמוראי הוא בר"פ דלקמן וה"ל להתוספת לפרש דלאותו מ"ד הוא שהקשו: ואינו דוחה את יום צום. חל יום הכפורים בערב שבת. אין לחם הפנים נאפה בו. רש"י. ועיין מ"ש לעיל במתני' ד"ה שני י"ט כו' גם מ"ש במשנה ז':

פרק יב שנטמאו. פירש הר"ב. אבל לא נטמאו לא שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי המזבח לעולם. ברייתא בגמרא: משקדשו בכלי אין להן פדיון. גמרא (פשיטא [קדושת הגוף נינהו] סד"א הואיל ובעל מום אקרי טמא (כדפירש הר"ב בד"ה העופות כו) טמא נמי כבעל מום דמי ואף על גב דקדיש קדושת הגוף כי נפיל ביה מום מפריק] הכי נמי (טמא) לפרוק קמ"ל דלאו כי האי טמא קרייה רחמנא לבעל מום. דמכלי שרת לא אשכחן דבר דמפריק. פירש רש"י לאחר שקדש בכלי שרת. ואפילו בהמה בעלת מום שנאמר בה פדיון לאחר שקדשה בכלי שרת כגון ששחטה לא אשכחן בה פדיון:

העופות

א זבחים פו : ב ק : פסחי' מג' ערכין ח : ג מיי' פ"ה מה' תמידין ומוספין הל' ד ש פסחים מ : מו : מו ערכין מיי' שם פ"ד הל' יג ה מיי' שם ו מיי' פ"ה מה' איסורי מזבח הל' ס' ופ"ג מה' פה"מ הל' יט

העופות והעצי׳ והלבונה וכלי שרת · (גמ׳ שנטמאו) אין להם פדיון · שלא נאמר אלא בבהמה : ב [א] האומר הרי עלי במחבת · והביא במרחשת · במרחשת · והביא במחב׳ מה שהביא הביא · וידי חובתו לא יצא · [ב] זו להביא במחבת · והביא במרחשת · במרחש׳ והביא במחבת · הרי זו פסולה · [ג] הרי עלי שני עשרונים להביא בכלי אחד · והביא בשני כלי׳ · בשני כלי׳ · והבי׳ בכלי אחד · מה שהבי׳ הביא · וידי חובתו לא יצא · [ד] אלו להביא בכלי אחד · והביא בשני כלים · בשני כלים והבי׳ בכלי אחד · הרי אלו פסולין · הרי עלי שני עשרונים · להביא בכלי אחד · והביא בשני כלים · אמרו לו בכלי אחד נדרת · הקריבן בכלי אחד · כשרי׳ · ובשני כלי׳ · פסולין · [ה] הרי עלי שני עשרונים להביא בשני כלים · והביא בכלי אחד · אמרו לו בשני כלי׳ נדר׳ · הקריבן בשני כלים כשרים · נתנו בכלי אחד · כשתי מנחות שנתערבו : ג [ו] הרי עלי מנחה מן השעורין · יביא מן החטים · קמח

א קנ : נ׳ · מיי׳ פי"ו מה׳ מעשה הקרבנו׳ הל׳ ג
ב נ׳ ·
ג מיי׳ שם
ד שם הלכה ג
ה שם הלכה ד
ו קנ׳ · כ"יר ש׳ ·

העופות והעצים והלבונה וכלי שרת שנטמאו · אין להם פדיון · שלא נאמר פדיון בקדושת הגוף · אלא בבהמה בעלת מום · דכתי׳ (ויקרא כ"ז) ואם כל בהמה טמאה · אשר לא יקריבו ממנו קרבן לה׳ · והעריך הכהן אות׳ וכו׳ · ובבעלי מומי׳ שפדו הכתוב מדבר · דאי בבהמה טמאה ממש כשהוא אומר (שם) ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך · הרי בהמה טמאה אמור · ואשמועינן במתניתין דאע"ג דאשכחן בקדוש קדושת הגוף ונפל ביה מומא דמפריק · העופו׳ והעצי׳ והלבונה וכלי שרת דקדשי קדוש׳ הגוף ונטמאו לא מפרקי : ב מה שהביא הביא · דאמרינן לא לשם נדרו הביאו · אלא נדבה אחרת היא זו : זו להביא במחבת · שהיתה עשרון סלת מונחת לפניו ואמר זו להביא במחבת וכו׳ : הרי זו פסולה · דקבע׳ לכלי שהזכיר בה · ואין יכול לשנות׳ לכלי אחר : אלו להבי׳ בכלי אחד · אלו שהיו מונחים לפניו : הרי אלו פסולים · דהיכא דנדר בכלי א׳ והביא בשני כלי׳ · מפרי׳ מתני׳ שני קומצים · והוא לא נדר אלא קומץ אחד · ועוד שמנחה חסר׳ היא בכל כלי וכלי · וכיכ׳ דנדר בב׳ כלי והבי׳ בכלי א׳ הויא מנחה יתיר׳ ומיע׳ בקומצין · שהוא בירר לה שתי קמיצות ולא קמץ אלא אחד : אמרו לו בכלי אחד נדרת · ולא חש לדבריהם והקריבה בשני כלים פסולים · ואף על גב דלא אמר אלו להבי׳ בכלי אחד · משום דהשתא ליכא למימר לשום נדבה אחרת אייתי לה · דכיון דאמרי ליה בכלי אחד נדרת הוה למימר להו אנא משום נדר אחרינא מייתינא לה : כשתי מנחות שנתערבו · דאמרינן בפרק הקומץ אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרות · ואם לאו פסולות · והא דקתני לעיל · אלו להביא בשני כלים והביא בכלי אחד פסולות מיירי כגון דלא יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה : ג הרי עלי מנחה מן השעורים יביא מן החטים · שאין מנחת נדבה באה

העופות לשון התוס כשקדם הקדשתן למומן מיירי · אבל קדם מומן להקדשן נפדין · כדתניא בתוספתא וכו׳ · ע"כ · ובמקום משנתינו היא שנויה בתוספתא · והיינו דדייק הרמב"ם וכתב בפ"ו מאסורי מזבח · הסל׳ וכו׳ · והעופו׳ וכו׳ · שנפסל׳ או שנטמאו ואפשר דלענין טומאה נמי נסבו ולאחר מליקה · כגון עולה שאינה בא׳ לכלי שר׳ כלל · ולא הוה כבהמה שחוטה · שכתב רש"י לעיל · ולהכי איצטריך לאשמועינן : והעצים והלבונה וכלי שרת · ואף על גב דלא קדוש׳ הגו׳ נינהו · אלא מכשיר׳ קרבן הם · אפ"ה הואיל ומנחות ונסכים טהורים אין להם פדיון הכי אף על גב דנטמאו כטהורים דמיין עצים ולבונה לאו בני אשווי אוכלא נינהו אלא הקדש משוי להו אוכל · (ועיין מ"ש במשנה ה׳ פ"ד דזבחים) דעצים כמה דלא משפי להו לגזרין לא מתכשרי · לבונה נמי כמה דלא קדשי בכלי שרת לא מתכשרי · וכלי שרת · נמי הואיל ואית להו טהרה במקוה · גמרא · והשתא לא משכחת להו׳ טומאה · אלא לאחר דמתכשרו בכלי שרת · דמקודם לכן אינן ראויין לקבלת הטומאה וכ"ש דאין להם פדיון דטהורים לגמרי הן · והיינו דלא עריב להו ותני בהדי מנחות ונסכים · אלא משום דהני לעולם אין להם פדיון · דמשום דקודם שקדשו בכלי שרת אין להם שייכות טומאה · והרמב"ם שבפ"ו מאסורי מזבח · עריב ותני להו וכתב שאם נטמאו · או נפסלו אין בהן פדיון אם הוא לאחר שנתקדשו בכלי שרת ואם קודם שנתקדשו נטמאו · או נפסלו · פודין · היינו משום דאף על גב דנטמא לא שייך בהו קודם שיקדשו בכלי שרת · פסולא מיהא שייך בהו . והא כדאיתא והא כדאיתא : שלא נאמר אלא בבהמה · כתב הר"ב ואשמועינן במתניתין · דאף על גב דאשכחן בקדוש קדושת הגוף כו · העופות והעצים כו׳ דקדשו קדוש׳ הגוף כו׳ · (וכן משמע מפירש"י [ד"ה והעופות] ותמיהני דהא אמרינן דמכשירי קרבן לאו קדושת הגוף הן והרמב"ם לא פי׳ כלום בזה · ונראה דהוי כמשמעה שכל שאין בהמה · אין בו פדיון · ובחבורו פ"ו מהלכות איסורי מזבח כתב · שנאמר והעמיד והעריך כל שישנו בהעמדה בערך · ואלו אינן בכלל העמד׳ · ע"כ וכ"כ עוד בפ"ה מהלכות ערכין ובשום מקום לא הראה לנו מקום הכ"מ · וגם לא העיר עליו למה נקט טעמא אחרינ׳ ממשנתינו דנקטה על העופות ומאי דאתמר עלה בטעמא דאיך ואפשר לי לומר דניחא לי למנקט דרשה ממקרא הכולל לכולם · לעופו׳ ואיך · וגם זה דוחק בעיני : ב הרי עלי שני עשרונים כו׳ וצריכא דאי אשמועינן הך קמייתא משום דאמר במחבת וקא מייתי במרחשת (מש"ה לא יצא) אבל הכא דאידי ואידי (כלי שנדר ושהביא) במחבת ואידי ואידי במרחשת אימא ידי נדרו נמי יצא · ואי אשמועינן הך משום דקא פליג להו אבל התם דלא פליג להו אימא לא · צריכא · גמ׳ : הרי אלו פסולין · עיין בפירוש הר"ב בסוף המשנה : אמרו לו בכלי אחד נדרת כו׳ יראה לי דהה"נ ברישא א"ל במחבת נדרת · אלא דבמאי דסליק אשמועינן וה"ה לריש׳ · והרמב"ם בפי"ז מהלכות מעשה הקרבנות העתיק המשנה כצורתה : ג הרי עלי מנחה מן השעורים יביא מןהחטים ·

כתב

קמח יביא סלת · בלא שמן ולבונ' · יביא עמה שמן ולבונה · חצי עשרון · יביא עשרון של' · עשרון ומחצה · יביא שנים · ר' שמעון פוטר · [א] שלא התנדב כדרך המתנדבים : ד [ב] מתנד' אדם מנחה של ששים עשרון · ומביא בכלי אח' · [ג] אם אמר הרי עלי ששים ואחד · מביא ששים בכלי אחד · ואחד בכלי אח' · שכן [ד] צבו' מביא ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ששים ואחד · דיו ליחיד שיהא פחות מן הצבור אחד · א"ר ש והלא אלו לפרים ואלו לכבשים ואינם נבללים זה עם זה · אלא עד ששי' יכולי' להבלל · אמרו לו · ששים נבללי' וששים ואחד אין נבללים · אמר להם כל מדות חכמים כן · [ה] בארבעים סאה הוא טובל · בארבעים סאה חסר קרטוב · אינו

א מיי' פי"ז מה' מעשה"ק הל' ט
ב קנ:
פסחים נב:
נדרים ט:
ערכין ו:
ג מיי' פי"ז שם הל'
ד מיי' שם
ה מיי' פ"י מה' תפילין ומזוזה הל' יד
ו מיי' פ"ד מה' מקואות הל' ו טוש"ע י"ד סי' ר"א סעי' כב

באה אלא מן החטים · וכגון שאמר אלו הייתי יודע שאין מביאי' מנחה מן השעורים לא הייתי נ' דר אלא מן החטים · אבל אם אומר לא הייתי נודר כלום · אינו חייב כלום : יביא סלת דכתיב (ויקרא ב') סלת יהיה קרבנו : ר"ש פוטר · ר"ש סבר בגמר דבריו אדם נתפס והואיל וגמר דבריו שלא כדין המנחה · אינו חייב כלום · ואין הלכה כר' שמעון : ד שכן צבור מביאים וכו' · שלשה עשרונים לפר לי"ג פרים הם תשעה ושלשים עשרונים · ועשרון לכבש לארבע עשר כבשים הם ארבע עשר עשרונים · ושני עשרונים לאיל לשני האילי' הם ארבע עשרוני' · הרי חמשים ושבעה · ולשני תמידים שנים · ולשני כבשי מוסף שבת שנים הרי ששים ואחד · ואמר להם רבי שמעון · וכי אותו של אותו יום בכלי אחד היו · והלא אלו לפרים ואלו לאילים ולכבשים : ואי מערב להו מפסיל · שמנחת פרים בלילתן שני לוגים לעשרון חצי ההין לשלש' עשרוני' · ומנחת כבשים בלילתן רבה · רביעית ההין לעשרון · דהיינו שלשה לוגים והן בולעות זו מזו ונמצאת זו חסרה וזו יתירה · אלא מפני מה אין מביאין יחיד ששים ואחד עשרונים בכלי אחד · דעד ששים יכו' להבלל בלוג אחד · והאי תנא סבר לה כרבי אליעזר בר יעקב דאמר בפרק שתי מדות אפילו מנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוג · ואף על פי שלא נבללה כולה · כיון שראויה להבלל אין הבילה מעכבה · דהכי קיימא לן דכל הראוי לבילה אין ביל' מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו · וששים ואחד אין נבללים · בתמיה : קרטוב · רביעית של רביעית (רביעי') בלוג :

אין

כתב הר"ב · וכגון שאמר אלו הייתי יודע וכו' · ומיהו ברפ"ב דנזיר באומר הריני נזיר מן הגרוגרות · סברי ב"ה דלא הוי נזיר שלא נדר כדרך הנודרים · דדוקא גבי מנחה יביא מן החטים · משום דשעורין שייכא גבי מנחה · כדאשכחן מנחת העומר ומנחת קנאות דבאות שעורין ולמנחה מעלין אכוין אבל גרוגרות לא שייכי לנזירות · ומעיקרא כי אמר הריני נזיר לא היה בדעתו לנזירות כלל · תוס' · והכא לא דמי למתני' ה' פ"ז · באומר תודה מן החולין ולחמה מן המעשר דיביא לחמה מן החולין ולא בדקינן ליה · משום דהתם מאי בדיקה בעי · נדר גמור נדר · אלא שרוצה להביא מהמעשר · ואינו יוצא י"ח בזה · ומשום דהדר ביה כי אמר מן המעשר לא תלי למיהדר משום אמירתו לגבוה כו' כדכתיבנא שם בשם התוספות :

ד אמר ר"ש והלא אלו לפרים ואלו לכבשים ואינם נבללים זה עם זה · פירש הר"ב ונמצאת זו חסרה וזו יתירה · עיין מ"ש בפ"ט משנה ד' : **אלא עד ששים יכולים להבלל** · כתב הר"ב · והאי תנא סבר לה כראב"י דאמר בפ' שתי מדות (משנה ב') אפילו מנחה של ס' עשרון · אין לה אלא לוג · וכ"כ רש"י דאליבא דראב"י נקט לה · וקשיא דא"כ משנה זו כולה נדחת מהלכה · דדברי ת"ק נדחין מפני הקושיא האמתית שיקשה עליו ר"ש · ודברי ר"ש נדחין ג"כ כיון דלעיל שם פסקו הרמב"ם, והר"ב דלא כראב"י · וא"כ למה שתקו בכאן ולא פירשו דמשנה זו דחויה היא · ולא עוד אלא שהרמב"ם כתב וטעם רבי שמעון ודאי אמת · וגם ראיתי בחבורו שכתב בפ' י"ז מה' קרבנות אין היחיד מביא מנחה בכלי אחד יותר מס' עשרון וכו' · שאין יכולין להבלל כאחד אלא ששים · אבל יתר על ששים אין נבללים וכו' · ושם פרק ב' כתב · דמדידת שמן של מנחת יחיד בלוג שבמקדש · כמנין העשרונות מנין הלוגים · וסיימו דלא כראב"י · אבל לשונו בפירושו שטעם ר"ש כך הוא · אף על פי שזכרנו בפ' שלישי של מסכת' זו שבלילה אינה מעכבת ע"מ שתהא המנחה מועטת עד כדי שאם רצה לבלול אותה שיוכל לבלול · אבל היתה מרובה עד שא"א לבלול אותה בבת אחת (א"א בלא) בלילה · עכ"ד · ונראין דבריו דלאו מטעם ראב"י קאמר לה ר"ש · אלא דאפילו לת"ק דראב"י דלכל עשרון מביא לוג · אפ"ה כל שהעשרונות יותר על ששים מתוך שהסלת רב הוא · א"א להבלל יפה · אפילו יהיה לו לוגים כמספר העשרונות · והשתא משנתינו הלכה היא ומטעמא דר"ש · ומ"מ על מ"ש הרמב"ם אין היחיד מביא [מנחה] בכלי אחד וכו' קשיא מאי דייק למכתב יחיד · והכ"מ בשם הר"י קורקוס כתב וז"ל דקדק רבינו לכתוב אין היחיד מביא · לרמוז מה שאמרו שם שהצבור מביא בי"ט ראשון של חג שחל להיות בשבת ששים ואחד עשרון ע"כ · ולא הבינותי דבריו · שהרי אף הציבור אין מביאין בכלי אחד כדאמר ר"ש · לכך נ"ל כהפך דהלו צבור אין מביאין בכלי אחד אפילו פחות מזה דלא אשכחת קרבנות צבור בפעם אחת שיהו בלילתן שוה · בכל כך עשרונות : **עד ששים יכולים להבלל** · כתב הר"ב דהכי קי"ל דכל הראוי לבילה כו' · וטעמא כתבתי בריש פ"ג משנה ב' : **חסר קרטוב** · פי' הר"ב רביעית של רביעית הלוג · וא"כ הוא אחד מט"ז בלוג · וכן לשון הכסף נחת · וקשה דברפ"ג דמקואות · וכן בסוף פ"ג כפ"ז משנה ב' פי' שהוא חלק מס"ד בלוג · אבל פירושו דהתם נכון דהכי איתא בגמרא פ"ה דב"ב דף נ' שהוא אחד משתנה בשמינית הלוג · ולהר"ב הטעהו לשון הרמב"ם שבפירושו בכאן שכתוב שם הקרטו' שתי שמינית הרביעית ע"כ · ופשוט ששתי שמינית הן הרביעית · ונתחכם הר"ב לקצר הלשון · אבל כשלאתי מאוד איך לא שת הר"ב אל לבו שא"א לומר

שכן

רל"ץ

אינו יכול לטבול בהן: [א]אין מתנדבים לוג שנים וחמשה אבל מתנדבי' ג' ד' וששה ומששה ולמעלה: **ה** [ב]מתנדבים יין ואין מתנדבין שמן. דברי רבי עקיבא. רבי טרפון אומר מתנדבין שמן. אמר רבי טרפון ס"א מה מצינו ביין שבא חובה ובא נדבה. אף השמן בא חובה ובא נדבה. אמר ס"א לו רבי עקיבא לא. אם אמרת ביין שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו. תאמר בשמן שאינו קרב חובתו בפני עצמו. [ג]אין שנים מתנדבים עשרון אחד. [ד]אבל מתנדבים עולה ושלמים ס"א ובעוף אפילו פרידה אחת:

פרק יג

אין מתנדבין לוג. יין לנסכים שלא מצינו מנחת נסכים של לוג אחד ולא שלשה ולא של ה'. אבל מתנדבים שלשה לוגים דחזו לכבש. וארבעה דחזו לאיל. וששה לוגים שהוא חצי ההין דחזו לפר. ומששה ולמעלה מתנדבים. דשבעה חזו שלשה מנייהו לכבש וארבעה לאיל. ושמנה חזו לשני אילים. ותשעה חזו לכבש ופר. ועשרה חזו לאיל ופר. י"א חזו לשני אלים וכבש. וכן לעולם: ה מתנדבים יין. בלא סלת ושמן (ומנסכו לשיתין) בפני עצמו: ואין מתנדבים שמן בלא סלת ויין: מתנדבים שמן. וקומצו ומקטי' הקומץ ושירים נאכלי': שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו. עם חובתו הוא קרב בפני עצמו. אף על פי שהוא בא חובה עם המנח' אינו מעכב המנח': תאמר בשמן כו'. דכיון דלא אשכחן ליה דליתי בכלי בפני עצמו. השתא נמי לא ליתי: אפילו פרידה אחת. תור אחד או בן יונה א'. מתנדבים בין שנים. והלכה שמתנדבין יין ושמן בפני עצמן ומתנדבים מנחת נסכים בין נסכי פר. בין נסכי איל וכבש. וכל הקרבנות באים בנדבה בשותפות חוץ מן המנחה. לפי שנאמר בה נפש דכתיב (ויקרא ב') ונפש כי תקריב קרבן מנחה:

פרק יג

שכן יצא ידי הרמב"ם עצמו להאריך ולקלקל הלשון. ומצאתי בנוסחת א"י שכתוב הלי שמינית הרביעית ע"כ. והיינו שמינית שבשמינית: אינו יכול לטבול בהן. עיין מ"ש בזה בריש פ"ג דמקואות: אין מתנדבין לוג שנים וחמשה וכו'. עיין מ"ש בפ' דלקמן משנה ה'. וכתבו התוס' קשה דכי היכא דאמרינן גבי מנחות (במשנה ג') דאם אומר חצי עשרון יביא עשרון שלם עשרון ומחצה יביא שנים הכא נמי נימא כי אמר לוג או שנים יביא שלשה שהם נסכי כבש. וכי אמר חמשה יביא ששה שהם נסכי פר. ושמא הכי נמי היכא דאמר הרי עלי. אבל הכא בנדב' דיש לוג אחד. או שנים לפניו. ואמר הרי אלו לנסכים. ובגמ' איבעיא להו יש קבע לנסכים כו' כגון דאייתי חמש'. אי אמרת אין קבע מקריב ד'. ואידך הוי נדבה (וימכ' ויפלו דמיו לנדבה. או יקרב הוא עצמו עם ב' לוגין אחרים לתמיד דצבור) ואי אמרת יש קבע עד דמ מלי להו לא קרבי. פירש בקונטרס כגון דאמר הרי עלי כך וכך לוגין למז'. עכ"ד התו'. ובגמ' בעי רב אשי למפש' ממתניתין דקתני חמשה דומיא דשנים מה שנים לא חזו כלל. אף חמשה נמי לא חזו. ודחי מידי איריא. הא כדאיתי' והא כדאיתא. ושמעינן מיהא דמתני' בגוונא דאיבעיא היא והדרא קושיית התוספת לדוכתא. אמאי בלוג ושנים לא יביא וימלא כמו במנחות. גם (דברי) הרמב"ם בפרק י"ז מהקרבנות. כתב בין בנדר בין בנדבה. לכך נראה לי לתרץ דשאני מנחה דנדבתה כתיבה בהדיא. משא"כ נדבת יין דלאו בהדיא כתיבה' אלא מאזרח. כמ"ש בפרק דלקמן משנה ה'. וכיון דלא בהדיא כתיב לא נוכל לחייבו עד דפריש. אא"כ מטעם דיש קבע והוא איבעיא לן. ותו אי לא מסתפינא דדינא רבה נפקא בהכי ולית מאן דמשתמיט לאורויי הכי. אמינא אנא דמתני' דתנן אין מתנדבין לוג כו'. לגופה איצטריך. לאשמועינן דנדבת יין אינה באלו המנינים. אלא היא במנינים המפורשים האחרים. אבל אין ה"נ שאם התנדב לוג כו'. ובדקוהו ואמר אלו הייתי יודע כו' הייתי נודר כך וכך. שמחייבין להביא ולהשלים השיעור. והא דאבעיא לן בחמשה אי מלי לה. היינו כי היכי דלא צריכי לבדקו. וא"נ דאיבדק ואמר שלא היה נודר יותר. דאפילו הכי חייב: ומששה ולמעלה. כתב הר"ב. דשבעה חזו כו'. ותשעה חזו לכבש ופר. וכ"כ רש"י והרמב"ם מסיים או כדי נסכי ג' כבשים. ומ"ש עשרה חזו לאיל ופר. מסיים הרמב"ם או שני כבשים ואיל. ומ"ש י"א חזו לשני אילים ולכבש. ומשמע דכך הוא מביא. ובגמרא אמר אביי אם תמצא לומר אין קבע לנסכים [הא אין קבע לנסכים] אבל אי יש קבע. מבעיא לי מאי. גברא לשני פרים קא מכוון. ועד דמימלי להו לא קרבי. או דלמא לשני אילים וכבש אחד קא מכוין (והתוס' פירשו אמאי לא בעי ליה בשבעה) תיקו. ומיהו אין לתפוס. להר"ב בזה. דכי היכא דחמשה דתנינן אמרינן הא כדאיתא והא כדאיתא. הכי נמי הא דתנן ומששה ולמעלה. הכי נמי הא כדאיתא והא כדאיתא. אבל על הרמב"ם בחבורו בפי"ז מהמ"ק יש תימה דלא פירש זה: ה מתנדבים יין (טעמא כדלקמן בשמן שכן ראיתי בת"כ. ומ"ש הר"ב שמנסכו לשיתין) טעמא כתבתי במשנה ב' פ"ו. וגם על מ"ש הר"ב בכאן דמנסכו לשיתין הארכתי שם בס"ד: מתנדבים שמן. כתב הר"ב וקומצו כו'. הכי אמר שמואל ספ"י דזבחים. ומפרש מאי טעמא דאמר קרא קרבן מנחה (דמצי למכתב כי תקריב. וכתב קרבן יתירא לדרש) מלמד שמתנדבים שמן. וכי מנחה. מה מנחה קומצה ושיריה נאכלין אף שמן קומצו ושירי' נאכלין. ומיהו ודאי דלקמציה בפס ידו כדרך קמיצת המנחה א"א אלא שמפרים בכלי שיעור קומץ שהוא כשני זתים. כמ"ש הר"ב במשנה ד' פ"ג. ועיין מ"ש בספ"י דזבחים. והא דמפקינן הכא שמן מקרבן. ולעיל כתבתי יין. תרווייהו מפקינן בת"כ. ועיין בר"פ דלקמן משנה ג'. מ"ש שם עוד בס"ד: שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו. לשון הר"ב הוא קרב בפני עצמו אע"פ שהוא בא חובה עם המנחה אינו מעכב המנחה' דהא במשנה ה' פ"ג לא תנן דיין מעכב המנחה. אבל קשה מאי בעי להכי. תיפוק ל' ממשמעותן של הדברים שהיין בפני עצמו ממש קרב. וכדפירש בשמן דלא אשכחן דליתי בכלי בפני עצמו. ולשון רש"י אינו מעורב במנחה:

א קד י'
פי"ז פי"ו מה'
מעשה הק' הל' יב
ב קד:
וכתב נא'
חיי' שם פי"ד
הל' א ופי"ו
הל' ב
ג פי"ד שם הל' ב
ד פ"ג הל' א
פי"ד הל' ב

פרק יג

הרי [א]עלי עשרון יביא אחד · עשרונים · יביא שנים · פירשתי ואיני יודע מה פירשתי · יביא ששים עשרון · [ב]הרי עלי מנחה · יביא איזו שירצה · ר' [ג]יהודה אומר יביא מנחת הסלת · שהיא מיוחדת שבמנחות : **ב** [ד]מנחה מין המנחה · יביא אחת · מנחות · [ה]מין המנחות · יביא שתים · פירשתי ואיני יודע מה פירשתי · יביא חמשתן · [ו]פירשתי מנחה של עשרונים · ואיני יודע מה פירשתי · יביא מנחה של ששים עשרון · רבי אומר יביא מנחות של עשרונים · מאחד ועד ששים : **ג** [ז]הרי עלי עצים · לא יפחות משני גזירין · לבונה לא יפחות מקומץ · חמשה קמצים הן · [ח]האומר הרי עלי לבונה · לא יפחות מקומץ · המתנדב מנחה · יביא עמה קומץ לבונה ·

המעלה

א יק :
פי' פי"ו מה'
מעה"ק הלכ' ו
ב ג מיי' שם
הלכ' ה
ד שם הל' ו
ה קו :
ו שקלים ט :
ז ח מיי' פי"ו
שם הלכ' יג
ט מיי' שם

ר"ע מברטנורה

פרק יג **הרי** עלי עשרון : פירשתי · כמה עשרונים אביא ואיני יודע כמה אמרתי · יביא ששים עשרונים דאי בציר מהכי נדר לא איכפת ליה · דמתנה ואומר מה שפירשתי יהא לנדרי והשאר יהא לנדבה · ובטפי מהכי ליכא לספוקי דאין מנחה אחת יתירה מששים עשרון : הרי עלי מנחה · האומר הרי עלי מנחה סתם · יביא איזו שירצה מחמש מנחות : מיוחדת שנקרא' מנחה סתם · ואין לה שם לווי וכל שאר מנחו' יש להם שם לווי· מנחת מחבת · מנחת מרחש' מנחת מאפה · ואין הלכה כרבי יהודה : **ב** מנחה מין המנחה · האומר הרי עלי מנחה · או מין מנחה · יביא אחת מן המנחות האמורות בפרשה : מנחות · עלי · או שאומר מין מנחות עלי יביא שתי מנחות ממין אחד : פירשתי · מיני מנחות שאביא ואיני יודע כמה מינים הם שנדרתי להביא · מביא מחמשתן מנחת סלת מנחת מרחשת מנחת מחבת מנח' מאפה תנור ויש בה שני מיני חלות ורקיקין · פירשתי · מנח' של עשרוני' בכלי אחד ואיני יודע כמה עשרוני' קבעתי בה · יביא ס' עשרון דטפי מהכא ליכא לספוקי · ואי בציר מהכי נדר לא איכפת לן דמתנה ואומר כמה שפירשתי יהא לנדרי והשאר יהא לנדבה : רבי אומר · כיון דאמר מנחה דמשמע חדא אלמא בכלי אחד קבעה · ואם יביא ששים בכלי אחד שמא בציר מהכי נדר והויא מנחה יתירה דלית ליה לרבי דקביעותא דמנא מלתא היא הלכך יביא ששים מנחות מאחת ועד ששים אחת של עשרון אחד · ואחת של' שנים · ואחת של שלשה · ואחת של ארבע עד ששים · שנמצא מביא בין הכל אלף שמונה מאות ושלשי' עשרון דודאי חדא מינייהו נדר ואינך נדבה · ואין הלכה כר' : **ג** לא יפחות משני גזירים · שתי בקעיות גדולות · דמיעוט עצים שנים :

· והמעלה

תוספות יום טוב

פרק יג **הרי** עלי עשרון יביא אחד · פשיטא · וכן עשרוני' נמי פשיטא למיעוט עשרונים שתים · פירשתי ואיני יודע כו' אצטריך ליה גמ' : יביא איזה שירצה · פי' הר"ב מחמשת המנחות דחמשה הן · כדפי' הר"ב לקמן · וכתבו התוס' אבל במנחת נסכים לא מכוין · אע"ג דמתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום (כמ"ש הר"ב בפרק ח' דלעיל) דסתמא דעתיה אמנחות המפורשות ורגילות לבא בפני עצמן ולא בגלל זבח · ע"כ : **ב** רבי אומר יביא מנחות של עשרונים מאחד ועד ששים · פירש הר"ב · כיון דאמ' מנחה · דמשמע חדא אלמא בכלי אחד קבעה כו' · אבל במשנה דלעיל לא פליג דהיא באומר פירשתי עשרונות · אבל לא קבעתי' בכלי אחד דמייתי ששים עשרונות בס' מאני · גמ' לעיל' וקשיא לי · דא"כ אמאי שני לעיל בס' כיון דלא קבעה בכלי אחד· דלא אמרן בפ' דלעיל משנה ד' דאין מביא אלא ששי' [אלא] בכלי אחד משו' דאיערבוי להבל' · וז"ל הרמב"ם בפי"ב מהקרבנות המנחות הבאות בנדר ונדבה יש לו להתנדב ולנדור מהן כל מה שירצה אפילו אלף עשרון · ע"כ · וא"כ היה לנו לחייבו עד שיאמר לא לכך נתכוונתי · כדתנן לקמן במשנה ד' · וצ"ל דהכא דמי טפי למתניתין ה' דיביא כיום המרובה דהא ס' עשרון יום מרובה הוא כדלעיל: מאחד ועד ששים · כתב הר"ב שנמצא מביא בין הכל אלף תת"ל עשרון · בברייתא · ופירשו התוס' כיצד קח בידך מאחד ועד ששים וצרוף תחלתן לסופן עד האמצע · כגון אחד וששים הם ס"א ב' ונ"ט הם ס"א ג' ונ"ח · הם ששים ואחד · כן תמנה עד שלשים דשלשים ושלשים ואחד הם ששים ואחד · ועלה לך שלשים פעמים ששים ואחד · ע"כ : **ג הרי** עלי עצים · דת"ר קרבן (נפש כי תקריב קרבן מנחה) מלמד שמתנדבין עצים וכה"א דעצים אקרי קרבן · והגורלות הפלנו על קרבן העצים (נחמיה י') וגם"פ דלעיל מפקי' יין ושמן מקרבן · וה"נ מפקי' עצים מקרבן שכן שנוי בת"כ ואף על גב שיש עוד קרבן מיותר · דקך דהכא והדלעיל איתא במנחות סלת ואידך גבי מאפה תנור הא דריש לה התם כ"תכ ות"ק דכספ"ה · שלא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין ונייתי לה התם כסוגיא כמ"ש שם בס"ד ושם כתבתי דאף לר"ש דאת' אצטריך · ועיין עוד לקמן: **לא** יפחות משני גזירים · ותנן נמי הכא בספ"ו דשקלים · ופי' הר"ב · ודוקא המתנדב עצים סתם · אבל הרוצה להביא אפילו עץ אחד יביא · וכ"כ התוספות בכאן מגמרא ירושלמי דשקלים **לבונה** ה"נ מרבינן לה בת"כ מקרבן דלעיל דמרבי' מיניה יין ושמן ועצים : **לא** יפחות מקומץ · ה"נ תנן לה התם · ופי' הר"ב שזהו שעור הלבונה הבאה עם המנחה · דכתיב והרים ממנו וכו' והכי איתא הכא בגמרא · ואף על גב דבפרק קמא משנה ג' פירש הר"ב דבשני קרטין כשירה ויליף ליה מקרא · היינו בדיעבד · ומיהו הכא דנודר בלבונה בפני עצמה לא יצא אלא בקומץ דלהכי אצטריך על המנח' דבהדי מנחה אין · בפני עצמה לא · ואיכא מ"ד דבבאה בפני עצמה מיפליג · והיא פלוגתא דאמוראי בפ"ק דף י"א והרמב"ם פ"ק י"ו מהקרבנות העתיק לשון משנתינו · ועיין בפי' הר"ב דשקלים · שכתב דוקא בסתם וכו' · כדלעיל בעצים · וכתבו תוספות דבירושלמי דשקלים פליגי או לשיעור יד בעלים · או לשיעור יד כהן · ע"כ · והרמב"ם בחבורו שם העתיק לשון משנה :

המעלה

[א] המעלה את הקומץ בחוץ חייב · [ב] ושני בזיכין טעונין שני קמצים : ד הרי עלי זהב · לא יפחות מדינר זהב · כסף · לא יפחות מדינר כסף · נחשת · לא יפחות ממעה כסף · [ג] פירשתי ואיני יודע מה פירשתי · הוא מביא עד שיאמר לא לכך נתכונתי : ה [ד] הרי עלי יין · לא יפחות משלשה לוגין · [ה] שמן · לא יפחות מלוג · רבי אומר · שלשה לוגין · [ו] פירשתי · ואיני יודע מה פירשתי · יביא כיום המרובה · ו [ז] הרי עלי עולה · יביא כבש · ר׳ אלעזר בן עזריה אומר (גמ׳) או תור או בן יונה · [ח] פירשתי · מן הבקר · ואיני יודע מה פירשתי · יביא

המעלה את הקומץ בחוץ חייב כרת · דהעלאה היא ובהאי כללא הוי כמי המעלה קומץ בפנים · דהקטרה מעלייתא היא · הלכך חשיב חמשה קומצים · ותו לא · ולא חשיב להאי דהמעלה קומץ בפנים · לקומץ ששית : ושני בזיכים · של לחם הפנים : ד לא יפחות מדינר זהב · והוא שיאמר מטבע של זהב · דאי לא דלמא נסכא דדהבא קאמר · דהיינו חתיכה של זהב : נחשת לא יפחות ממעה כסף · שיביא נחש׳ שוה מעה כסף : פירשתי · כך וכך זהב ואיני יודע כמה פירשתי יביא כל כך עד שידע בעצמו שמעולם לא נתכוון לכל כך : ה הרי עלי יין לנסכי׳ · לא יפחות משלשה לוגין · שהן פחותים שבנסכים רביעית ההין לכבש תלתא לוגין הוו · שהין י״ב לוגין : שמן לא יפחות מלוג · שהפחות שבמנחה עשרון סלת · והיא טעונה לוג שמן : רבי אומר ג׳ לוגין · כפחות שבמנחת נסכים עשרון לכבש בלול ברביעית ההין שמן · ואין הלכה כרבי : ביום מרובה · כיום טוב ראשון של חג הסוכות כשחל להיות בשבת שאותו היום מרובה בנסכים לקרבנות של חובת היום מכל שאר ימות השנה · דהוי י״ג פרים וי״ד כבשים וד׳ מוספי׳ ב׳ מוסף דשב׳ וב׳ מוסף דחג · ואיל שני ושעיר אחד · והנסכי׳ הצריכים לכלם מאה וארבעים לוג : ו הרי עלי עולה יביא כבש · ר׳ אליעזר בן עזריה אומר · או תור או בן יונה · באתריה דתנא קמא לא היו קורים עולה סתם · אלא לעולת בהמה ופחותה שבעולת בהמה הוא כבש · הלכך יביא כבש · ובאתריה דר׳ אליעזר בן עזריה היו קורי׳ עולה סתם גם לעולת העוף · הלכך יביא תור או בן יונה · ומר כי אתריה · ומר כי אתריה :

יביא

המעלה את הקומץ בחוץ חייב · כתב הר״ב · ובהאי כללא הוי כמי המעלה קומץ בפנים כו׳ · וכ״כ רש״י · וכתבו התו׳ וא״ת ומי סתם לן תנא כר״א דפי״ג דזבחים משנה ד׳ דרבנן מחייבי בכזית בחוץ : וי״ל דקומץ דנקט לאו לאפוקי כזית · אלא לאפוקי מאידך דר״א משנה ו׳ דאמר בשני בזיכי לבונה עד שיקרב שני קומצים · ולפי׳ זה לא מיירי בקומץ דסלת׳ ע״כ · וקצת קשה דא״כ ה״ל לשנות תחלה שני בזיכין כו׳ : ושני בזיכין טעונים שני קומצים · יליף לה בת״כ בג״ש דנאמר כאן אזכרתה וגבי קומץ אזכרתה · מה להלן מלא הקומץ · אף כאן מלא הקומץ והיינו שני קמצים מלא הקומץ לסדר זה ומלא הקומץ לסדר זה · תוספתא פ״ק דף י״א : ד הרי עלי זהב · זה לבדק הבית · הרמב״ם : לא יפחות מדינר זהב · כתב הר״ב · והוא שיאמר מטבע של זהב · דאי לא · דלמא נסכא דדהבא קאמר דהיינו חתיכה של זהב · גמ׳ · ובספ״ו דשקלים פי׳ הר״ב מביא אפי׳ לנור׳ שהוא כמין מזלג קטן והוא מירושלמי דהתם והביאו התוס׳ דהכא ופירוש דנסכא היינו כדי לעשות לנורא · ע״כ · אבל הרמב״ם בפ״ב מהלכות ערכין הלכה יו״ד כתב יביא לשון של זהב · יהיה משקלה · כדי שיאמר לא לכך נתכוונתי · ע״כ · סובר דירושלמי · וגמרא דידן פליגי · ובגמ׳ אדמוקמינן דאמר מטבע פריך ודלמא פריטי · א״ר רב פפא פריטי דדהבא לא עבדי אינשי : כסף לא יפחות מדינר כסף · גמרא ודלמא נסכא · אמר רבי אליעזר דאמר מטבע · ודלמא פריטי אמר רב ששת באתרא דלא סגי פריטי דכספא : ה הרי עלי יין לא יפחות מג׳ לוגין · דת״ר אזרח (בפרשת נסכים כתיב (במדבר ט״ו) כל האזרח יעשה ככה וכולה קרא יתירא הוא) מלמד שמתנדבים יין · וכמה ב׳ לוגין · דבציר מהכי לא חזי · ומנין שאם רצה להוסיף יוסיף · ת״ל יהיה · יכול יפחות · ת״ל ככה · ועיין פי״ב משנה ד׳ : שמן לא יפחות מלוג · פי׳ הר״ב שפחות שבמנחה עשרון סלת · והיא טעונה לוג שמן דשמן דבא בנדבה גמרינן ממנחת נדבה דתניא קרבן כלו׳ וכי תקריב קרבן מנחה מלמד שמתנדבין שמן (כמ״ש בס״פ דלעיל) ודון מינה ומינה מה מנחה בלוג אף שמן בלוג · ורבי סבר דון מינה ואוקי באתרה · דשמן הבא בפני עצמו הוי כנסכים דומיא דיין · הכי אמרינן בגמ׳ הכא · וספ״י דזבחים · ואני תמיה דברפ״ד דשבועות פליגי ר״מ ורבנן ולרבנן דון מינה ואוקי באתרה והסוגיא כי הכא דאמרוה קמיה דרב פפא (וקשיא דרבנן אדרבנן) וכ״ש דהתם הלכה כרבנן והכא כתבו הרמב״ם והר״ב דאין הלכה כרבי וצריך לי עיון · ועיין מ״ש במשנה ב׳ פ״ז דזבחים : פירשתי ואיני יודע מה פירשתי · מן היין או מן השמן · רמב״ם ספי״ו מהקרבנות : ביום המרובה · כתב הר״ב כי״ט ראשון כו׳ · דה״ל י״ג פרים וכו׳ · וד׳ מוספים ב׳ מוספי דשבת · וב׳ מוספי דחג · לא דק אלא ב׳ תמידי היום ה״ל לחשוב במקום ב׳ מוספי דחג · ולכן ראוי ה״ל שיכתוב וד׳ כבשים ב׳ מוספי שבת וב׳ תמידי היום · וכן הוא בפירושו פרק דלעיל משנה ד׳ · ומ״ש עוד ושעיר אחד ג״כ לפום ריהטא כתוב כן · דהא חטאת הוא ואין לחטאת נסכים · כדתנן בפרק ט׳ משנה ו׳ · ומ״ש והנסכים הצריכים לכולם ק״מ לוג · שכן שנינו שם משנה ב׳ ששה לפר · הרי לי״ג פרים ע״ח לוגין · שלשה לוגין לכבש · הרי לי״ח כבשים נ״ד לוגין · ארבע לאיל הרי לשני אילים ח׳ לוגין וזה המספר שוה לשמן ולייין : ו הרי עלי עולה יביא כבש · רבי אליעזר בן עזריה אומר · או תור או בן יונה · כתב הר״ב · דל״ם מר כי אתריה ומר כי אתריה · גמרא · וכתבו התוספות · אף על פי שהיו רגילין לקנות קרבנות בירושלם כדאמרינן (בפרק ז׳ דשקלים משנה ב׳) מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה (והיינו בירושלם) ואמרו (בספ״ק דכריתות) מעשה ועמדו קינים ברבעתי

א מיי׳ פי״ט
מה׳ מעשה
הקרבנות הל׳ י״ג
ב מיי׳ פי״ט
מה׳ פסולי
המוקדשין הלכ׳
י״ח
ג מיי׳ פ״ב מה׳
ערכין הלכ׳
ד קו ·
מיי׳ פי״ו מה׳
מעשה הקרבנות הל׳ טו
ה זבחים כא :
ו מיי׳ שם
קו׳ · קס ·
ז נ״ק ע״ח :
[illegible]
מיי׳ פי״ו [illegible]
הל׳ ג
ח מיי׳ שם
הל׳ [illegible]

מכל מקום דעת המדיר לפי מה שרגילה בעיר ע"כ :

איל וגדי · ולשון הר"ב איל ושעיר וגדי · וכ"כ רש"י · וז"ל התו' ה"ג יביא פר עגל ואיל שעיר גדי וטלה · וי"ס דלא כתי' שעיר ועל כרחין גרסי' ליה כדקתני גבי שלימי' שעיר · ע"כ · אבל הרמב"ם כתב וז"ל וגם טלה נופל על כבש ועל עז ע"כ · אלא דאי הכי לא לגרוס גדי שהוא בן שנה · כמו הכבש · כמ"ש הר"ב במשנה דלקמן :

ז יביא פר ופרה עגל ועגלה ג"כ דעת ר' הרמב"ם :

איל ורחל פי' הר"ב רחל נקבה בת שתי שנים · וה"ל לפר' איל בן שתי שנים כדתנן במשנה ג' פ"ק דפרה : **גדי** וגדיה שעיר ושעיר' טלה וטליה · וכן גי' הר"ב · אבל במשנה שבגמרא גרסי' שעיר ושעירה קודם גדי וגדיה · וכדתנן לעיל · וכך נראה דשונה אותם כסדר גדלם :

ח נסכיו היין והסלת שמביאין עם הזבחים הם נקראים נסכים · כמ"ש הרמב"ם ברפ"ב מהלכות הקרבנות וכבר כתבתי זה במשנה ג' פרק ד' דזבחים : **ט רבי** אוסר · כתב הר"ב לכתחל' ואי"ש יבי' בדמיו שנים דהוי קטן והביא גדול · (שבכל מקום שנים חשובים מאחד · אפילו שניהם שוים רש"י) נמי פליג אלא דנטר להו לרבנן עד דמסקי לתלתייהו והדר מפליג עלייהו · תדע דקתני כבש זה עולה ונסתאב יביא בדמיו איל ורבי אוסר ש"מ גי' איל זה עולה כו' יביא בדמיו כבש · וברישא נמי שור זה כו' · אפילו הביא בדמיו איל אחד יצא · הרמב"ם פי"ו מה"ק :

הבינוני שבהן הקדש · כתב הר"ב · אף הבינוני שבהן הקדש וכו' · והיכי עביד כו' · ממתין לבינוני עד שיומ' כו' · גמ' · ופשיטא · דהה"נ אם מומם הגדול דמיחל בבינוני · אלא שצריך שיביא ג"כ בדמים היתרים :

י בבית

א קו:
הר"מ פ"ו מה'
מעה"ק הלכ' ו
ב שם הלכה ד
ג שם הלכה ה
ה שם הלכה ג
ו שם הלכה ט
ז קז:
ח קח:
פי"ו פ"ה מה'
מעה"ק הל' ט
ט יחזי' פי"ו
מה' מע"ק
הל' ד
יא קח:
פי"ו שם הל"א
יב תמורה כט:

יביא פר ועגל · מן הבהמה ואיני יודע מה פירשתי · יביא פר ועגל איל גדי וטלה · פירשתי ואיני יוד' מה פירשתי · מוסיף עליה' תור ובן יונה : **ז** הרי עלי תודה ושלמי' · יביא כבש · [א]פירשתי מן הבקר ואיני יודע מה פירשתי · יביא פר ופר' עגל ועגלה · מן הבהמ' ואיני יודע מה פירשתי · יביא פר ופרה · עגל ועגלה · איל ורחל · גדי וגדיה · שעיר ושעיר' טלה וטליה : **ח** [ב]הרי עלי שור · יביא הוא ונסכיו במנה · עגל יביא הוא ונסכיו בחמש · איל · יביא הוא ונסכיו בשתים · כבש · יביא הוא ונסכיו בסלע · [ג]שור במנה · יביא במנה חוץ מנסכיו · עגל בחמש · יביא בחמש חוץ מנסכיו · איל בשתים · יביא בשתים חוץ מנסכיו · כבש בסלע · יביא בסלע חוץ מנסכיו [ד]שור במנה והביא שנים במנה · לא יצא · אפי' זה במנ' חסר דינר וזה במנה חסר דינר [ה]שחור והביא לבן · לבן והביא שחור · [ו]גדול והביא קטן · לא יצא · [ז]קטן והביא גדול · יצא · ר' אומר לא יצא : **ט** [ח]שור זה עולה ונסתאב · אם רצה יביא בדמיו שנים · שני שורים אלו עולה ונסתאבו · אם רצה יביא בדמיה' אחד · (גמ' ור') ר' אוסר · [ט]איל זה עולה ונסתאב · אם רצה יביא בדמיו כבש · [י]כבש זה עולה ונסתאב · אם רצה יביא בדמיו איל : (גמ' ור') ר' אוסר · [יא]האומר אחד מכבשי הקדש [יב]ואח' משורי הקדש · (גמ' והיו) היו לו שנים · הגדול שבהן הקדש · שלשה · הבינוני שבהן הקדש ·

פירשתי

יביא פר ועגל · זכרים ולא נקבות · דעולה ליכא לאפוקי אלא בזכרים · ומתני' רבי היא דאמר לקונן המתנדב קטן והביא גדול לא יצא · אבל רבנן פליגי עליה ואמרי המתנדב קטן והביא גדול יצא · דיש בכלל מרובה מועט · והלכה כחכמים :

פירשתי · אחד מקרבנות הבהמה ואיני יודע מאיזה מהן פירשתי · יביא מכל מיני בהמה הזכרים גדולים וקטנים · דהיינו פר ועגל איל ושעיר וגדי וטלה : פירשתי · את המין · ואיני יודע מה פירשתי אם מין הבהמה · או מן העוף : **ז** תודה ושלמים · תודה או שלמים : יביא כבש · שאי' שבתודה ושלמים : יביא פר ופרה · דתודה ושלמים איכא לאפוקי בזכרים ונקבות : רחל · נקבה בת שתי שנים : גדי · בן שנה מן העזים : שעיר · עזים בן שתי שני' : טלה · כבש בן שנתו : **ח** יביא הוא ונסכיו במנה · כך נתפרש דינו בתורה שבעל פה שיהא ערך השור עם נסכיו מנה : עגל יביא הוא ונסכיו בחמש · סלעים : אמר הרי עלי שור במנה · יביאנו במנה חוץ מנסכיו שהרי כך קבעו : שור במנה והביא שנים במנה לא יצא · שהרי קבע שור במנה : קטן והביא גדול יצא · ר' אומר לא יצא · מכוס הכי תנא פלוגת' דר' ורבנן הכא בסיפא · לפרושו דרישא לאו דברי הכל היא · אלא רבי היא ולא רבנן ואין הלכה כר' : **ט** ונסתאב · שנפל בו מום דבעל מום אקרי טמא · כדכתי' (ויק' כז :) ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' · ובבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר · כדפרשינן בפרקין דלעיל : אם רצה יביא בדמיו שנים · ולא דמי לרישא דאמרי' שור במנה והביא שנים במנה לא יצא דהתם דאמר הרי עלי שור במנה חייב עד שיביאנו · אבל הכא בשור זה ונסתאב מאי · דכיון דאמר שור זה אקריב עולה ונסתאב אזל ליה נדריה ודו לא תני למקרייה. ר' אוסר לכתחלה · אבל אם הביא יצא · דכיון דאמר זה · אינו חייב באחריותו · ואין הלכה כרבי : הבינוני שבהן הקדש · אף הבינוני שבהן הקדש · דכי יש לו שנים הגדול הקדש שהמקדיש בעין יפה מקדיש ומבחר הטוב שבהן הקדיש · דכתיב (דברים יב) מבחר נדריכם · וכי יש לו שלשה חוששין אף לבינוני · דלא ידעינן אהי מינייהו חל ההקדש · אי אגדול דהוי עין יפה · אי אבינוני דהוי עין יפה לגבי קטן · הלכך תרוייהו אסירי · מיהו לא קרב למזבח צא חד מנייהו והיכי עביד דלשתרי חד מנייהו וממתין לבינוני עד שיומם ומחלל אותו אגדול · דממה נפשך אי אבינוני חל ולא אגדול · הרי נפל בו מום ומללו · ואי אגדול חל מעיקרא מיגלא · הבינוני חולין מעיקרא :

פירשתי

[א] פירשתי ואיני יודע מה פירשתי • או שאמ' •
אמר לי אבא ואיני יודע מה • הגדול שבהן
הקדש : י [ב] הרי עלי עולה יקריבנה
במקדש • ואם הקריבה בבית חוניו לא
יצא • שאקריבנה בבית חוניו • יקריבנה
במקדש • ואם הקריבה בבית חוניו יצא • ר'
שמעון אומר • אין זו עולה • הריני נזיר • יגלח
במקדש • ואם גלח בבית חוניו לא יצא •
שאגלח בבית חוניו • יגלח במקדש • ואם
גלח בבית חוניו יצא • ר"ש אומר אין זה נזיר
[ג] הכהנים ששמשו בבית חוניו • לא ישמשו
במקדש בירושלים • ואין

פירשתי איזה מהן ולא ידעתי איזה הוא: או שאמר לי אבא • בשעת מיתתו א' משורי הפרשתי להקדש ואיני יודע על איזה מהן אמר לי: הגדול שבהן הקדש • דהיכא דאמר פירשתי ליכא ספיקא דודאי הגדול פירש: י בית חוניו • בית המקדש שבנה חוניו בנו של שמעון הצדיק באלכסנדריא של מצרים. שכשמת שמעון הצדיק אמר להם חוניו בני ישמש תחתי • מפני שהיה בקי ורגיל בעבודה יותר משמעי אחיו ולא קבל עליו חוניו להיות כהן גדול לפי שהיה שמעי אחיו גדול ממנו שתי שנים ומחצה • ונתמנה שמעי כ"ג תחת אביו • לימים נתקנא חוניו בשמעון אחיו אמר לו בא ואלמדך סדר עבודה הלבישו כתונת בד דקה שלובשות הנשים על בשרן ועליה אזור צר קטן והעמידו אצל המזבח • יצא ואמר לאחיו הכהני' ראו מה נדר זה וקיים לאהובתו אותו היום שאתמנה לכ"ג אלבש כתונת שליכי ואחגור באזור שליכי • בקשו אחיו הכהנים להרגו • סח להם כל המאורע בקשו להרוג את חוניו רץ מפניה' לבית המלך • ועדין כל הרואה אותו אומר זה הוא • הלך לו לאלכסנדריאה של מצרים שהיו בה רבבות מישראל ועשה שם מקדש ובנה מזבח והעלה עליו לשם ה' ועל אותו מזבח נתנבא ישעיה י"ט ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים • ועמד הבית ההוא קרוב למאתים שנה ונקרא בית חוניו על שמו והכל מודים שהקרבנות שהיו קרבים שם • אינן קרבן • לפיכך מי שאמר הרי עלי עולה והקריב שם לא יצא ידי נדרו: שאקריבנה בבית חוניו • נעשה כאומר הרי עלי עולה על מנת שאהרגנו ולא איחייב באחריות הלכך אם הקריבה בבית חוניו יצא ידי נדרו • אבל חייב כרת משום שוחט בחוץ • שהרי קרא עליה שם עולה : ר"ש אומר אין זו עולה • והרי היא חולין גמורים שאין שם הקדש חל עליה כלל כשאמר שאקריבנה בבית חוניו • ואין הלכה כר"ש : ואם גלח בבית חוניו לא יצא • אלא יחזור ויגלח במקדש בירושלים • ושם יביא קרבנותיו : שאגלח בבית חוניו אם גלח בבית חוניו יצא • דהאי גברא שנדר בנזיר כדי שיגלח בבית חוניו • לצעורי נפשיה נתכוון ומפני שהיה קרוב לבית חוניו ורחוק מא"י אמר אי סגיא בבית חונין טרחנא • כפי לא מציינא לאצטעורי • ולא חל שם נזירות עליו אבל נעשה כמי שנשבע שלא לשתות יין עד זמן פלוני : רש"א • אינו נזיר כלל ומותר לשתות יין • ואין הלכה כר"ש :

ואין

י בבית חוניו • פי' הר"ב בית המקדש שבנה חוניו בנו של שמעון הצדיק וכו' • לימי' נתקנ' כו' • נרא' שאע"פ שנתמנה להיות כ"ג עדין לא עבד • שלא שנמנו וגמרו שיהא הוא הכ"ג ופסקו לו הגדולה • ולימים כשהיה לו להתחנך ולעבוד נתקנא כו' • ובברייתא ואעפ"י כן נתקנא בו כו' • ומ"ש הר"ב והעמידו אצל המזבח • בברייתא • ומסיים הרמב"ם ללמדו איך יעבוד • לא שיגע בשום עבודה מן העבודות • מפני שאסור בעבודה מחוסר בגדים • ע"כ • ומ"ש הר"ב והעלה עליו לשם ה' • כרבי יהודה בברייתא וה"נ דיקא מתני' דקתני ואצ"ל לדבר אחר • מכלל דבית חוניו לאו ע"ז הוא • וכתבו התוס' תימה • הרי יש כאן איסור שחוטי חוץ • ונראה דלבני נח היה מעלה • לנכרים הנודרים נדרים ונדבות • ע"כ • והרמב"ם כתב והקריב עליו קרבנות לשם יתברך • וכן אמרו בית חוניו לאו בית ע"ז הוא • אלא שעבר על מה שנאמר (דברים י"ב) פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה ונאספו עליו כת שקורין קמעזר עם כל הגלוים אליהם וקרב אותן לעבודת השם ובאו אליו וגדל ענינו ביניהן ומנוהו כהן וכבדו אותו הבית והיו המצריים עובדי' בו לשם ומקריבין קרבנות כפי מה שלמד אותן ונתקיים דבר השם על ידי ישעי' י"ט • ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים וגו' • ע"כ • הנה לדבריו היו מקריבים קרבנות נכרים וגם ישראלים אלא שישראלים עברו על פן תעלה וגו : שאקריבנה בבית חוניו • אין שייך כאן תפוס לשון ראשון ואחרון (דמתני' ג' פרק לעיל) דהוי כאומר עד בית חוניו מליגא דאטרח כדלקמן תוס' • ואע"ג דבעולה לא אמרינן האי טעמ' היינו משו' דס"ל דשם עולה יש עליו וחייב כרת ומ"מ סברא הוא שמשום כך הוא אומר בבית חוניו דלא מצי מטרח : יגלח וכבר בארנו בנזירות שצריך תגלחת נזירות הבאת קרבנותיו • הרמב"ם • ועיין בפ"ב דנזיר משנה ה' : ואם גלח בבית חוניו לא יצא • ל' הר"ב • אלא יחזור ויגלח במקדש בירושלים • לא ידעתי למה הוסיף בירושלים ועיין לקמן : אם גלח בבית חוניו יצא • כתב הר"ב דהאי גברא שנדר בנזיר כדי שיגלח בבית חוניו • לצעורי נפשיה נתכוון כו' • דהכא ליכא למימר דנעשה כאומר על מנת שלא אתחייב באחריות קרבנותי • דנזיר כמה דלא מייתי קרבנותיו לא מתכשר • גמ' : יצא ומשום שחוטי חוץ נמי לא מחייב • רש"י בגמר' וכדכתב הר"ב דלא חל שם נזירות עליו • וכתבו התוספות פרק אף על פי דמס' כתובות דף נ"ו ע"א • דאמאי הא מתנה על מה שכתוב בתורה ותנן במשנה ד' פ"ב דנזיר האומר הריני נזיר ע"מ שאהיה שותה יין ומטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולן • וטעמא משום דמתנה וכו' (כמ"ש הר"ב שם) ואור"י דלא אמרי' מתנה כו' תנאו בטל • אלא היכא שמתכוון לעקור מ"ש בתורה • אבל הכא סבור הוא שיש מצוה בבית חוניו כמו בבית המקדש ואין מתכוין לעקור • לית לן למילף מתנאי דבני גד ובני ראובן עכ"ל : בירושלים להכי איצטריך בירושלים לאשמועינן

דבנוב

א פיי' פס' מ.הק הל' ס
ב קס' •
סיי' פי"ד פס הל' ז
ג ע"ז נב :
חיי' פ"ס מה' ביאת מקדש הלכ' יד

[א]ואין צ"ל לדבר אחר שנא' (מלכי' ב' כ"ג) אך לא יעלו כהני הבמות על מזבח ה' בירושלם כי אם אכלו מצו' בתוך אחיה' · הרי הם כבעלי מומין · חולקין ואוכלין אבל לא מקריבין: **יא** [ב]נאמר בעולת הבהמה אשה ריח ניחוח · (גמ' ובעולת העוף אשה ריח ניחוח) ובמנחה אשה ריח ניחוח [ג]ללמד שאחד המרבה ואחד הממעיט · ובלבד שיכוין אדם את דעתו לשמים :

נשלמה מסכת מנחות

דבנוב ובגבעון היו מותרי' לשמש כ"ש בזמן הזה שאין פירות ואין מקדש דודאי כשר לדוכן ולקרות בתורה תחלה כ"כ התו' בשם תשובת רש"י : **בבעלי** מומין חולקין ואוכלין · מפורש ברפי"ב דזבחים : **יא** ללמד שא' המרבה וא' הממעיט · ע' מ"ש בזה בס"ד בסוף פ"ב דאבות : :

סליק מסכת מנחות

ואין צריך לומר לדבר אחר · אם שמשו לע"ז שלא ישמשו עוד בירושלים והרי הן כבעלי מומין · שחולקים ואוכלים בקדשים :

נשלמה מסכת מנחות

א פי' פ"ט מה' בית מקדש הל' יג
ב ק'
ג ברכות ס :
יו' סנת מו'
ד פי' פ"ד מה' שחיטה טוש"ע י"ד סי' א סעי' א ועיין בהגה
ה אם סעיף ה' י"ג
פי' פ"ב מה' שאר אבות הטומאות הל' י ופ"ד מה' שחיטה טוש"ע י"ד סי' ב סעי' א

כשהשלים ענין זבחי קדשים · ומה שנלוה אליהם · דבר על ענין שחיטת שאר הזבחים על סדר הכתוב שהרי אחר שאמ' (דברי' י"ב) והיה המקום אשר יבחר ה' שמה תביאו וגו' · אמר רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר · והביא אחר מנחו' חולין הרמב"ם :

מסכת חולין

פרק א

הכל שוחטין ושחיטתן כשיר' חוץ מחרש שוטה וקטן · שמא יקלקלו (בגמ' את שחיטתן) בשחיטתן · וכלן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה · שחיטת נכרי נבלה · ומטמאה

מסכת חולין

פרק א

הכל שוחטין · וה"ה דלא קתני הכל שוחטים אחד אנשים וא' נשים כדקתני בתמורה רפ"ק · התם איצטריך למתני כדפירש ברים תמורה משום דכל הפרש' כולה נאמרה בל' זכר · אבל הכא אין חדוש באשה יותר מבאיש' · וברפ"ב דזבחים ד' ל"א גבי קדשי' אצטריך למתני אנשי' משו' דבשאר עבודות נשים פסולות אפי' כהנות · תו' : **הכל** שוחטין ושחיטתן כשרה · כתב הר"ב בגמ' פריך כו' דמריש' משמע דהאי דמרבינן מהכל שוחטי' לכתחלה וכ"כ רש"י · דודאי לא אתא לאשמועי' אלא אמאי דמרבינן דבמי דפשיטא לן ששוח' מאי אתא למימרא · קרא כתיב וזבחת · והל' שחיטה שכתב הר"ב · הנהו דכתב ברפ"ב דהלכתא גמירי' להו ומ"ש הר"ב שלא יתעלפו פרש"י לשון עייפו וחלישות הלב שאין יכול לראות מכת חרב וסכין אפילו בבהמה כמו ותתעלפנה הבתולות (עמוס ח') ע"כ: **חוץ** מחש"ו · פירש הר"ב דאפי' דיעבד וכו' דתמיד הן מוחזקין לקלקל עיין במשנה ב' · ובגמ' דף י"ב דייק שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו אמר רבא זאת אומרת · אין מוסרין להן חולין לכתחלה לשחוט פי' התו' בשם ר"ת (בדף ב' ד"ה שמא יקלקלו) אפי' כדי להשליך לכלבים דלמא אתי למיכל שיטעו להכשיר שחיטתן מתוך שראו שמוסרין להן · כדפטר לקמן שחיטתן תכשר דלמא אתי למימר שחיט' מעליותא היא ובאין אחרים רואין עסקינן ע"כ : **וכלן** ששחטו · כתב הר"ב דלאו אחש"ו גרידא קאי · ומיהו אדידהו נמי קאי דדוקא בדיעבד מכשירין שחיטתן · אבל לכתחלה אין מוסרים להם לשחוט אפי' באחרי' עומדים על גבן דכיון שהן מועדין לקלקל חוששין שמא ישהו · או שמא ידרסו מעט · ולאו אדעתייהו דהני אחרים שרואין אותן · הר"ן : **שחיטת** נכרי נבלה · כתב הר"ב אפילו בהלכתה וישראל עומד על גביו · וכפירש"י · ומסיים הר"ן שאין שחיטה · אלא בישראל · אבל נכרי כיון דלאו מסורת שחיטה הוא כששוחט הויא ליה כמתה מאליה · ע"כ · וכיוצא בזה כתב בית יוסף

סימן

מסכת חולין

פרק א

הכל שוחטין · בגמ' פריך הכל שוחטי' לכתחלי' ושחיטתן כשירה דיעבד · דמרישא משמע דהאי דמרבינן מהכל שוחטין לכתחלה · וכסיפא משמע דכי מרבינן מהכל דיעבד מרבינן ליה אבל לכתחל' לא אתרבי · והא ליכא למימר כלה מתני' לכתחלה ומלא קתני · דכיון דתנא הכל שוחטין פשיט' דכשרה ובמסקנא מפרשא מתניתין בגמ' הכי · הכל שוחטין כל המומחים היודעים הלכות שחיטה שוחטין ואעפ"י שאין מוחזקין · שלא שחטו לפנינו ג"פ לראות אם יש בהן כח שלא יתעלפו בשחיטה ויבואו לידי שהייה · במה דברים אמורים דחשיבי מומחים · בזמן שאלו המוסרים לו לשחוט יודעי' ומכירי' בו שיודע הלכות שחיטה אבל אם אין יודעים בו אם יודע הלכות שחיטה לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו · ואם יודע הלכ' שחיטה שחיטתו כשרה : **חוץ** מחרש שוטה וקטן · דאפי' דיעבד ויודעים הלכו' שחיטה אסור לאכול משחיטתן דתמיד הן מוחזקין לקלקל שאין בהן דעת : **וכלן** ששחטו · מדלא קתני ואם שחטו אלא וכולן ששחטו משמע דלאו אחרש שוטה וקטן גרידא קאי אלא אף אשאין יודעים בו אם יודע הל' שחיטה דרישא קאי דבודקין אותו · ואי ליתיה קמן דלבדקיה ושחט ואחרים רואין אותו שחיטתו כשרה · ולית הלכתא כי האי מתני' · אלא אע"ג דאין אחרים רואין אותו וליתיה קמן דלבדקיה שחיטתו כשרה דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואף לכתחל' שוחטין אף על פי שאין אחרים רואין אותו : **שחיטת** נכרי · אפי' בהלכתה וישרא' עומד על גביו נבלה אבל אינה אסורה בהנאה דדוקא שחיטת מין כאדוק לע"ז אסורה בהנאה דסתם מחשבת מין לע"ז אבל נכרי האמור כאן · הוא מאותן שמעשה אבותיהן בידיהן :

ומטמאה

רל"ז

ומטמאה במשא · [א]השוחט בלילה · [ב]וכן הסומא ששחט · שחיטתו כשרה · [ג]השוחט בשבת וביום הכפורים · אע"פי שמתחייב בנפשו · שחיטתו כשרה: ב [ד]השוחט במגל יד · בצור

ומטמאה במשא · כדכתיב (ויקרא י"א) והנושא את נבלתה וגו' ואפי' שלא נגע · ולא היה צריך למתני' דכיון דנבלה היא בידוע שנבלה מטמאה במשא · אלא לומר לך זו מטמאה במשא בלבד ויש לך אחרת שמטמאה אפילו באהל · ואי זו (זו) תקרובת ע"ז : השוחט בלילה · וכן הסומא · ת"א שוחט בלילה דומיא דסומא מה סומא באפילה אף השוחט בלילה באפלה ובהאי הוא דתנא השוחט דיעבד אין לכתחלה לא · אבל כשאבוקה כנגדו אפילו לכתחלה שוחטים בלילה: השוחט בשבת · אע פי שאם היה מזיד היה מתחייב בנפשו שחיטתו כשר' ומיהו אסור' באכילה ליומא · דלהכי תני בשבת וביום הכפורים לאקושי שבת ליה"כ · מה יה"כ אסורה באכילה כל אותו היום משום עינוי אף שבת אסור באכילה כל אותו היום ולמוצאי שבת מותרת בין לו בין לאחרים · והשוחט לחולה בשבת דהתירא קא שחט מותר לבריא לאכול ממנו באותו שבת בשר חי · אבל לא מבושל שמא ירבה בשבילו: ב מגל יד · יש לה שתי פיות האחת חלקה כסכין והאחת יש בה פגימות ובצד שהיא חלקה אין שוחטים לכתחלה גזירה שמא ישחוט בצד הפגום ולהכי תנא השוחט דמשמע דיעבד אין לכתחלה לא · ושמעינן מהא דסכין פגומה ויש בה כדי לשחוט מן הפגם ולהלן אסור לשחו' בו לכתחלה · אלא אם כן כרך הפגם בבגד · או בגמי דהשתא ליכא למגזר דלמא אתי לשחוט במקום הפגם : בצור

סימן ב' · בשם ר"י · משום דכתיב וזבחת ואכלת · אתו שהוא בר זביחה אכול מזבחו · ע"כ · ובכ"מ ספ"ב מהלכות אבות הטומאות · כתב הא דר"י בשם התוספתא דתניא נמי וזבחת ואכלת · ולא שזבח הקוף · ולא שזבח הנכרי · ע"כ · ועיין במשנה ג' פרק ב' · והרמב"ם כתב בפ"ד מה"ש שנאמר (שמות ל"ד) וקרא לך ואכלת מזבחו · מאחר שהזהיר שמא יאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסור · ואינו דומה לישראל שאינו יודע הלכות שחיטה · וגדר גדול גדרו בדבר · שאפילו נכרי שאינו עובד ע"ז שחיטתו נבלה (ואע"פי שהרא"ש כתב עליו שאינם דברים של טעם הנה בספרי ספר מעדני המלך כתבתי בפירקין סימן ה' דהכי דייק מקרא דכתיב וזבחו לאלהים אחרים וקרא לך ואכלת מזבחו · ואי איתא דלא אתי · אלא להזהיר שלא יאכל ממה שזבח בתוך ביתו · לא היה צריך לכתוב מזבחו · אלא ואכלת עמו · דהא ריש' דקרא ה"ק וזבחו לאלהים אחרים · אלא להכי מהדר וקאמר ואכלת מזבחו לומר שכל זבחו שהוא זובח אפילו שלא בתוך ביתו אסור) · ומש' הר"ב אבל אינה אסורה בהנאה · כלומר כתקרובת ע"ז דאסורה בהנאה · כדתנן במשנה ג' פ"ב דע"ז · ומ"ש הר"ב דדוקא שחיטת מין האדוק לעבודה זרה · וז"ל הרמב"ם לפי שעובדי עבודה זרה חלוקים לב' חלקים · האחד מהן היודעין לעשות אותה ר"ל להביט אל המזלות הצומחים לצורך מלאכת ולהוריד הרוחניות בהן ושאר אותן שטויות המטפשים השכל כמו שמאמינים בעלי האמונה היא · והחלק השני הן העובדין לאותן הצורות הידועות כפי מה שלמדו מחכמיהם בלבד · וכן הם רוב עובדי ע"ז · והחלק הזה האחרון עליו אמרו חכמים ז"ל בלשון הזה · נכרים שבח"ל לאו עובדי ע"ז הם אלא מעשה אבותיהם בידיהם · ע"כ ·

ומטמאה במשא · כתב הר"ב · ולא היה צריך למתני' כו' · אלא לומר לך וכו' ויש לך אחרת שמטמאה אפילו באהל ואיזו זו תקרובת ע"ז וכרבי יהודה בן בתירא דתניא ר"י בן בתירא אומר מנין לתקרובת עבודה זרה שהיא מטמאה באהל שנאמר (תהלים ק"ו) ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת מטמא באהל · אף תקרובת ע"ז מטמאה באהל · ומשום דאשכחן תרי סתמי כר"י בן בתיר' בפ"ב דע"ז משנה ג' ובפ"ג משנה ח' מש"ה פירשו הר"ב והרמב"ם כהאי לישנא · ולא כאיכא דאמרי בגמרא · ויש לך אחרת שהיא כזו שמטמאה במשא · (ואינה מטמאה באהל) ואיזו זו תקרובת ע"ז · ודלא כר' יהודה בן בתירא · ועיין מ"ש שם בפ"ג דעבודה זרה: השוחט בשבת וביה"כ · אע"פי שמתחייב בנפשו · פי' הר"ב אע"פי שאם היה מזיד כו' · גמרא · דאלו במזיד לא יאכל עולמית כדאשכחן במבשל בשבת במזיד · כדתנן במשנה ג' פרק ב' דתרומות' וע"ש · ובפירוש הר"ב שם דלאחרים מותר למוצאי שבת · וכך פסק הרמב"ם פרק ו' מהלכות שבת והטור א"ח סימן ש"ח ולכאורה אף בשחיטה דינא הכי · ומ"מ מתני' לא מתוקמא במזיד דשחיטתו כשרה קתני · לא שנא לו ול"ש לאחרי' כדאמרינן בגמ' דמש"ה לא מוקמינן כר"י הסנדלר · וכי תימא אמאי כשר לאחרים הא הוי מחלל שבת · ופי' הר"ב במתני' דלקמן דשחיטתו פסולה · כבר כתבו התוספות בריש הסוגיא אדבעינן לאוקמא מתניתין אפילו במזיד · די"ל דלקמן בפרהסיא · והכא בצנעה · ועי"ל דמשום פעם אחד לא חשיב מומר · וכן משמע בפ"ב דף ל"ט ומ' · ע"כ · אלא דא"כ ה"ל להרמב"ם והטור לכתוב כך בחבוריהם דשחיטה בשבת במזיד שרי למוצאי שבת לאחרים · ומדלא כתבו כך משמע דפסולי לגמרי · וכך כתב בית יוסף טור י"ד סימן י"א · דלהרמב"ם והטור משמע דפסולה · והיינו לגמרי · וז"ל הרמב"ם בפירושו · ושמא תאמר ולמה לא תהא שחיטת מזיד בשבת כשרה · הואיל ואינו מחלל שבת ואין שחיטתו פסולה · אלא אחר גמר שחיטה · ואם שחט אח"כ שחיטה שנייה הוא שיהיה אסור · דע שמשיתחיל לעשות חבורה בצואר הבהמה הוא מחלל שבת קודם שישחוט שום דבר מן הוושט והגרגרת · אם תרצה לבאר יותר מזה תאמר בשעת שישחוט קצת הסימנים קודם שיגמר השחיטה הוא מחלל שבת ובשעה שיגמור השחיטה הוא פסול · ע"כ · ומ"ש הר"ב והשוחט לחולה כו' · ואפילו חלה היום דאנן קי"ל כרבי שמעון דלית ליה מוקצה מחמת איסור · אלא דדחיה בידים · או מוקצה מחמת חסרון כיס הרא"ש · ועיין מ"ש במשנה ד' פכ"ד דשבת · ומ"ש הר"ב מותר לבריא לאכול כו' גמרא מ"ט כיון דא"א לכזית בשר בלא שחיטה אדעתא דחולה קא שחט פירש"י וליכא למגזר שמא ירבה בשחיטה בשביל בריא · דהא משום ההוא זית דחולה בעי למשחט כולה · ע"כ · מתחייב בנפשו · בשבת סקילה · וביום הכפורים כרת · הר"ן :

א ת"ג :
מיי' פ"א מה'
שחיטה ה' ס"ע
ס' י"א סעי' א
ב מיי' פ"ד שם
טוש"ע י"ד סי'
סעי' ס
ג י"ד ·
כתובות לד ·
ב"ק ע"א ·
מיי' פ"א שם
טוש"ע י"ד סי' א
י"א סעי' ב
ד שו: ב"ק
מ"ז :
מיי' שם טוש"ע
י"ד סי' י"ג
סעי' א

בצור ובקנה · שחיטתו כשר' · הכל שוחטין [א]ולעול' שוחטין · [ב]ובכל שוחטין [ג]חוץ ממגל קציר · והמגירה · והשיני' והציפורן · מפני שהן חונקים · [ד]השוח' במגל קציר בדרך הליכת' · בית שמאי פוסלין · ובית הלל מכשירין · ואם החליקו שיניה · הרי היא כסכין:

ג [ה]השוחט מתוך הטבעת · ושייר בה מלא החוט על פני כולה שחיטתו כשרה · רבי יוסי בר' יהודה אומר · מלא החוט על פני רובה: ד השוחט

א מיי' פ"א
הל' שחיטה
טוש"ע י"ד סי'
י"א סעי' א
ב מיי' שם
טוש"ע י"ד סי'
ו סעי' א
ג שם סעי' ג
ד [illegible]
ה [illegible]

ב בצור ובקנה · כתב הר"ב מתני' מיירי בצור ובקנה שהיו תלושים ולבסוף חברן כו' · ולא כן לענין עבודה זרה (עיין במשנה ז פ"ג דע"ז) · ומ"ש הר"ב אבל במחובר מעיקרא אפי' דיעבד פסול · גמ' · דיתיב רבי וקאמר מנין לשחיטה שהיא בתלוש שנאמר' (בראשית כ"ב) ויקח את המאכל' · וכתבו התוס' · וא"ת והא האי קרא בקדשים כתיב · דנפקא לן מהכא דקדשים טעונין כלי (כמו שהעתקתי במשנה ד' פרק י"א דמנחות) וא"ת דלענין תלוש גמרינן נמי אחולין מדכתי' (שם) לשחוט את בנו ולא כתיב לשחוט את העולה · אבל כלי לא שייך למילף בחולין · אלא בקדשי' כשאר עבודות דבעו כלי שרת ומדכתיב ויקח ולא כתיב ויכין דרשינן תלוש בחולין · ומדכתיב מאכלת · ולא כתיב המחתך · דרשינן כלי בקדשים. ע"כ · וכתבו עוד ד"ה ורמינהי דמשום צור אצטריך לאוקמי הכי · דאלו קנה הו"ל דמיירי בשאר קנה שאינו גדל באגם כדלקמן: הכל שוחטין · כתב הר"ב לאתויי ישראל מומר כו' והוא שלא יהיה מומר לע"ז · שאמרו מומר לע"ז מומר לכל התורה כולה · הרמב"ם · ועיין בגמ' דף ה' · ומ"ש או מחלל שבתות בפרהסיא · לפי שעיקר בידינו ב"כ המחלל שבת בפרהסיא · הרי הוא כעע"ז לכל דבריו · הרמב"ם · ועיין מ"ש בסוף מתני' דלעיל · ולעולם שוחטין · כתב הר"ב · בין בראש הגג ולא חיישינן שמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט דשחיטתו פסולה · כדתנן פ"ב משנה ח' · ומ"ש וכן בראש הספינ' דמוכחא מלתא כו' לשון רש"י בין בראש הספינה · ואע"ג דתנן לקמן בפ"ב משנה ט' כו') אין שוחטין לתוך ימים · בראש הספינה שרי דמוכחא מלתא כו': ובכל שוחטין כו' · כתב הר"ב בין בזכוכית כו' ואתי למעבד חלדה · פירוש חלדה במשנה ד' פ' דלקמן: מגירה פי' הר"ב · ויש לכל פגימ' מורשא · פי' בליטה רש"י פ' מי שמתו דף כ"ד ומתני' זו ואצ"ל זו קתני והטור בסימן ו' השמיט להמגירה: שינים פי' הר"ב התחתוני בלחי של בהמה · ודוקא כשהן שנים כו' · וכ"כ רש"י ונראה דאלו אחד לא מקרי מחובר במה שהוא בלחי דלחי הוי כבית יד · וכמ"ש הרמב"ם · דלא כטור שכתב עליו בסימן ו' דלא נהירא: והצפורן פירש הר"ב המחוברת · וכתב ב"י סימן ו' דמחוברות לגוף הוא · דאלו ליד והיד תלוש' מן הגוף · לא מקרי מחובר · כמו שן בלחי: ג השוחט מתוך הטבעת · פירש הר"ב · בטבעת הגדולה שהוא עליונה לכולן קאמר · והא דקרי לה טבעת סתמא · משום דאין בכל הקנה טבעת גמורה אלא היא · שאינן שלמות · אלא רצועת בשר מהלכת לארכו של קנה ומחברת ראשי הטבעות · רש"י: מלא החוט · כתב הר"ב · כלומר כל דהו · והיינו דבסמוך פירש מלא חוט השערה · ומה שחסר בזה גילה בזה · ולשונו לשון רש"י הוא:

בצור ובקנה · מתני' מיירי בצור ובקנה שהיו תלושים ולבסוף חברן ושחט בהן כשהן מחוברים · ודיעבד אין לכתחלה לא · אבל במחובר מעיקרו · אפילו דיעבד פסול · ותלוש גמור אפילו לכתחלה שרי: צור · סלע מחודד · ולשון מקרא הוא (שמות ד) ותקח צפורה צור ותכרות: הכל שוחטים · לאתויי ישראל מומר לעבירה אחת · או אפילו לעבירות הרבה שמותר לאכול משחיטתו · והוא שלא יהי' מומר לעבודה זרה או מחלל שבתות בפרהסיא · ובודק ישראל כשר הסכין ונותן לו ואפי' שחזקתו שאינו טורח לבדוק · ואחר כן שוחט ואפילו הינו לבין עצמו · וחוזר ישראל ובודק סכינו לאחר שחיטה · אם היא יפה שחיטתו כשרה · ואלו הצדוקין שאנו קורין להן קראים שאינן מאמיני' בתורה שבעל פה שחיטתן פסולה · אלא אם כן ישראל עומד ורואה השחיטה מתחלה ועד סוף: ולעולם שוחטים · בין ביום בין בלילה לאור האבוקה · בין בראש הגג · ולא חיישינן שמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט · וכן שוחטים בראש הספינה · דמוכחא מלתא דלנקר ספינתו הוא צריך ולא לשר הים קשחיט: ובכל שוחטים · בין בזכוכית בין בקרומית של קנה שהוא עשב הגדל באגם שחותך כסכין · אבל בקנה עצמו · אין שוחטין בו לכתחלה מפני שמתפרשין ממנו ונוקבים הסימנים · ואתי למעבד חלדה · מגל קציר · שקוצרים בה התבואה שפגימותיה נוטות כולן לצד אחד כשפוע: מגירה · סכין מלא פגימות ויש לכל פגימה מורשה מכאן ומכאן דהיינו מגרות. שינים · התחתונים בלחי של בהמה ודוקא כשהן שנים או יותר: והצפורן · המחוברת: שהן חונקים · שאין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימות · והאי חונקים אשארא קאי · ולאו אצפורן · דטעמא דצפורן משום מחובר הוא · מגל קציר · ראשיה כפופים אחד ודרך הליכתה אינה קורעת: ב"ש אומרים נבלה ומטמאה במשא דגזרי' הולכה אטו הובאה: ובית הלל לא גזרו · דאטומאה לא מפסינן משום גזירה · אבל באכילה מודו דאסורה · גזירה הולכה אטו הובאה: ג השוחט מתוך הטבעת · בטבעת הגדולה שהיא עליונה לכולן קאמר: ושייר בה מלא החוט על פני כולה · לצד הראש · שלא הטה הסכין לצאת מן הטבעת לצד הראש עד שגמר כל הטבעת כולה · כשרה: מלא החוט כלומר כל דהו אבל אם קודם שגמר את כולה הגריס את הסכין לצד הראש ויצאה מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבע' שאינו מקום שחיטה שהיא הגרגרת אף על פי שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה פסלי רבנן הואיל וגמרו בפסול: רבי יוסי בר יהודה אומר מלא החוט על פני רובה · אם שייר בה מלא חוט השערה מן הטבעת לצד הראש על פני רוב הטבעת · כלומר שחתך רוב הקנה בתוך הטבעת · ובמשוטה הגריס ויצא מתוכ' לצד הראש וגמר השחיטה למעלה ממנה. כשרה · דברובא אתכשרה לה שחיטה · ואידך פי'

רל"ג

ד [א]השוחט מן הצדדין · שחיטתו כשרה · [ב]המולק מן הצדדין · מליקתו פסולה · השוחט מן העורף · שחיטתו פסולה · המולק מן העורף · מליקתו כשרה · השוחט מן הצואר · שחיטתו כשרה · המולק מן הצואר · מליקתו פסולה · [ג]שכל העורף כשר למליקה · וכל הצואר כשר לשחיט' · נמצא כשר בשחיטה · פסול במליק' · כשר במליקה · פסול בשחיטה : ה כשר בתורין · פסול בבני יונה · כשר בבני יונה · פסול בתורים · תחילת הציהוב · בזה ובזה · פסול : ו כשר בפרה · פסול בעגלה · כשר בעגלה · פסול בפרה · כשר בכהני' · פסול בלוים · כשר בלוים · פסול בכהני' ·

טהור

קא שחיט ומחתך בשר בעלמא הוא · ופסק הלכה השוחט למעלה מטבעת הגדולה משפוי כובע ולמעלה טרפה · משפוי כובע ולמטה כשר · והיינו דשייר בחיטי ששחט באותן ב' חיטין של בשר שהן למעלה מטבעת הגדולה · ולמטה השפוי כובע · ושייר בהן כל שהוא לצד הראש : ד השוחט מן הצדדים · בצדי הצואר : שחיטתו כשרה · ואפילו לכתחלה נמי ואיידי דבעי למתני סיפא המולק מן הצדדים תני נמי השוחט דיעבד : המולק מן הצדדים מליקתו פסולה · דבמליקה כתי' (ויקרא ה') ממול ערפו · דהיינו מאחוריו : השוחט מן העורף שחיטתו פסולה · וה"מ שלא החזיר הסימני' אחורי העורף · אלא חתך המפרקת עד שהגיע לסימנים · דקודם שהגיע לסימנים נטרפה בשבירת המפרקת · ואף על גב דבמליקה כשרה · התם הוא דכלה מתחלה ועד סוף הוי מן המליק' והוי כשאר שוחט שנוק' את הושט מעט מעט עד שגומר שחיטתו · אבל שחט מן העורף · כיון דשחיטה לאו הכי גמירי · לא הוי שבירת המפרקת מן השחיטה · ואטרפה לה · והשוחט מן הצדדים דקתני רישא · אפילו בדלא אהדר הסימנים · דהא משחטי סימנין שפיר קודם חתיכת המפרקת : המולק מן העורף לאו עורף ממש דהיינו מה שיש משפוי הקדקד מאחוריו כל דבהדי פרצוף · דהא כתיב ממול ערפו · אלא מול הרואה את העורף · דהיינו אחורי הצואר · מלק בצפורן וחתך בשר ומפרקת עד שהגיע לסימנים · מליקתו כשרה דזו היא מצות מליקתו לכתחלה ואיידי דתנא השוחט מן העורף פסולה ואפילו בדיעבד · תנא נמי המולק בדיעבד : השוחט מן הצואר · תחת הגרון קרי צואר והוא דרך רוב השחיטות : שכל העורף · כל מול הרואה את העורף : ה כשר בתורין פסול בבני יונה · דתורים משיגדלו ולא קטנים · בני יונה קטנים ולא גדולים · דלא לשתמיט קרא ולכתוב מן בני התורים · או מן היונה · ומדכתב בכלהו תורים ובני יונה ש"מ לעכב : תחלת הציהוב · כשמתחיל להביא נוצה יפה צהובה סביב צוארו פסולים בזה ובזה · בבני יונה פסולין משום גדלן · ובתורים משום קטנן · דילאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו · ומיהו בני יונה הקטנים ביותר שממשמשין כנף מהם · ואין דם יוצא ממנו פסולין מרוב קטנן : ו כשר בפרה פסול בעגלה · פרה אדומה ועגלה ערופה שתיהן נעשין בחוץ · אלא שפרה אדומה בשחיטה כשרה בערפה פסולה · עגלה ערופה בעריפה כשרה בשחיטה פסולה נמצא הכשר בפרה פסול בעגלה והכשר בעגלה פסול בפרה : כשר בכהנים פסול בלוים · כהנים במומין פסולים בשנים כשרים · לוים במומין כשרים בשנים פסולים דכתיב (במדבר ח') ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה · ובשילה ובבית עולמים שלא היה שם משא בכתף · אין השנים פוסלים בלוים אלא הקול בלבד · והקול אינו פוסל בכהנים לעולם נמצא בין במדבר בין בשילה ובבית עולמים הכשר בכהנים פסול בלוים הכשר בלוים פסול בכהנים

ד השוחט מן הצדדים שחיטתו כשרה · פי' הר"ב ואפי' לכתחילה ואיידי כו' · וכן פירש"י · וכת' הר"ן ולא ידעתי מי הזקיקו לכך · דודאי משמע דמצות שחיטה לכתחלה באמצע צואר היא · דמן הצדדין איכא למיחש שמא תשבר מפרקת קודם שחיטת הסימנין · ותו כיון דשחיטה בסימנין היא כי שחיט מן הצדדין ומוסך מן המפרקת איכא צער ב"ח · לפיכך נראין הדברים דדיעבד הוא דשחיטתו כשרה · אבל לכתחלה מצוה לשחוט מן אמצע הצואר · וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות שחיטה · ונראה השוחט שישחוט באמצע הצואר · ואם שחט מן הצדדין שחיטתו כשרה · עכ"ל הר"ן · ומסיים הכ"מ אף על גב דתנן השוחט מן הצואר שחיטתו כשרה · התם על כרחך אית לן למימר דאגב דקתני המולק דיעבד קתני נמי השוחט · ע"כ · והא דעיקר שחיטה מן הצואר · עיין בפירוש הר"ב רפ"ב · המולק מן העורף · כתב הר"ב לאו עורף ממש · דהיינו כו' · כל דלהדי פרצוף כדכתיב (ירמיה ב') כי פנו אלי עורף · ולא פנים · גמרא · ומ"ש הר"ב דזו היא מצות מליקתו · עיין עוד בריש סי' ד' פ' ו' דזבחים : נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה · מפרשינן בסוגיא דהתא למעוטי מחזיר סימנים לאחורי העורף · דפסול במליקה · וכתב רש"י ואיידי דתנא כשר בשחיטה וכו' · תני נמי כשר במליקה כו' · ואוקמתא אחריתי דלא כמסקנא · וכמ"ש ג"כ הרמב"ם בסוף פ"ו מהמ"ק : ה בתורין ל' משנה רש"י : ו כשר בפרה פסול בעגלה כו' · פירש הר"ב · פרה בשחיטה ועגלה בעריפה : דכתיב הערופ' משמע זו ערופ' ואין אחרת ערופה · וכתיב וערפו (הערופה) שנה עליה הכתוב לעכב · גמ' : כשר בכהנים פסול בלוים וכו' · פירש הר"ב · כהנים במומין ולוים בשנים · דת"ר זאת אשר ללוים (במדבר ח') זאת ללוים · ואין אחרת ללוים · יכול יהו הכהנים פסולים בשנים כו' ת"ל אשר ללוים ולא אשר לכהנים · ומש"ה דבשילה ובית עולמים אינם פסולים הלוים אלא בקול · שיתקלקל קולו מרוב הזקנה · ונראה לי שאינו נפסל · אלא לומר שירה · אבל יהיה מן השוערים · הרמב"ם פ"ג מה' כלי המקדש · ובגמ' אמר רב יוסף מאי קרא · ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול א' (ד"ה ב' ה') פירש"י ויהי כאחד אפילו זקנים במשמע · קול א' שצריכים לבסם את קולם שיהא נראה קול אחד · ע"כ :

טהור

א כט : חוי' מב
יתק' ס' שחיטה סוס'
י"ד סי' כ' ס"ב
בג מיי' פ"ו מה
פסחה הקר כט'
בל' הג
ד חיי' פ"א מה'
שחיטה סוס"ע
י"ד סי' כ' סע'
א
ת ככי מיי' פ"ג
מה' אסורי
מזבח הל' ב
ו כנ : כריתות
כב · כד

[א]טהור בכלי חרש·טמא בכל הכלים·טהור בכל הכלים טמא בכלי חרש·[ב]טהור בכלי עץ· טמא בכלי מתכות· טהור בכלי מתכות·טמא בכלי עץ· [ג]החייב בשקדים המרים·פטור במתוקים·החייב במתוקים[ד] פטור במרים: ז [ה]התמד · עד שלא החמיץ· אינו ניקח בכסף מעשר· [ו]ופוסל את המקוה· משהחמיץ· ניקח בכסף מעשר ·ואינו פוסל את המקוה· [ז]האחין השותפין· כשחייבין בקלבון· פטורין ממעשר בהמה· כשחייבין במעשר בהמה· פטורים

טהור בכלי חרס טמא בכל הכלים · אויר כלי חרס טמא שאם הגיעה טומאה לאוירו · ולא נגעה בו · נטמא הכלי חרס · דכתיב ביה (ויקרא י"א) אשר יפול מהם אל תוכו : ובגבו טהור · שאפילו נגעה טומאה בגבו לא נטמא בכך : אויר כל הכלים טהור · כל זמן שלא נגעה בהן הטומאה אף על פי שנתלת באוירן · וגבן טמא · שאם נגעה טומאה בגבן נטמאו · נמצא הטהור בכלי חרס · טמא בכל הכלים · וטהור בכל הכלים · טמא בכלי חרס : טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות · גולמי כלי עץ · דהיינו כלים שלא נגמרה כל מלאכתן · אבל נגמרה חקיקתן וראויין הן לתשמישן טמאים · ופשוטי כלי עץ טהורים · אפילו נגמרה כל מלאכתן · דאתקש כלי עץ לשק · דכתיב (שם) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק · מה שק מיטלטל מלא וריקן · אף כל מיטלטל מלא וריקן: גולמי כלי מתכות טהורים · הואיל ולכבוד עשויין לא חשיבי כלי למלתייהו עד שתגמר כל מלאכתן · פשוטיהן טמאים · דלא אתקיש לשק ככלי עץ · נמצא הטהור בכלי עץ טמא בכלי מתכו' הטהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ : החייב בשקדים המרים · שקדים המרים קטנים חייבין במעשר שדרכן לאכלן כקטנן קודם שיהיו מרים · גדולים פטורים שאין ראוין לאכיל' · ומתוקי' גדולים חייבין שנגמר פריין · קטנים פטורין שאין דרך אכילת' כן · נמצא החייב בשקדים המרים פטור במתוקים · והחייב במתוקים פטור במרים : ז התמד עד שלא החמיץ · עד השתא איירי בתרתי מילי ודבר הנוהג בזה אינו נוהג בזה · והשתא איירי בחדא מלתא · ובזמן שדבר זה נוהג בה אין דבר זה נוהג בה · תמד · מים שנותנים על החרצנים וזגים וכשמחמיצין ונעשה יין · או על השמרים וקולטים אותן המים טעם היין ובזמן שנתן ג' חלקי' מים והוציא ד' לכולי עלמא יין מעליא הוא והכא מיירי · כגון שלא הוציא אלא כמו שנתן או פחות או מעט יותר : עד שלא החמיץ · מים בעלמא הוא ואינו נקח בכסף מעשר דיין הוזכר בקיחת כסף מעשר (דברים י"ד) ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו' מה הפרט מפורש פרי מפרי וגדולי קרקע אף כל פרי מפרי וגדולי קרקע : ופוסל את המקוה · דג' לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה אם נפל לתוכו קודם המקוה מ' סאה · ויין אינו פוסל את המקו' אלא בשנוי מראה : משהחמיץ · חשוב יין ונוהג בו קיחת מעשר ואין בו פסול מקוה : האחין השותפין · האחין שהן שותפין בירושתן · כשחייבין בקלבון · פטורין ממעשר בהמה · האחין שחלקו ולבסוף נשתתפו חייבים בקלבון וכשמביאין שקליהן מביאין ב' חצאי שקלים

טהור בכלי חרש טמא בכל הכלים וכו' · לפי שנאמר בכלי חרס תוכו · תוכו של זה ולא תוכו של אחר · ונאמר (במדבר י"ט) וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו איזהו כלי שטומאה קודמת לפתחו (שהטומאה מסכים ומתחבר לבא דרך פתחו) זה כלי חרס וכי אין צמיד פתיל עליו · הוא דטמא הא יש צמיד פתיל עליו טהור · אלמא לא נטמא מגבו ומדכתיב ביה טמא הוא · האי הוא דכי אין צמיד כו' טמא · הא יש כו' טהור · הא כל הכלים בין שיש כו' בין שאין כו' טמאין · גמרא · ועיין רפ"ב דכלים : טהור בכלי עץ · פי' הר"ב · פשוטי כלי עץ טהורים מדאורייתא · הרמב"ם · ועיין בפי' הר"ב רפ"ב דכלים · (ומ"ש הר"ב דאתקש לשק כו' · וכ"כ שם בריש פ"ב דכלים · והכי איתא בכמה דוכתי · וכתבו התו' בפר"ע ד' פ"ד · דלא נקט [כן כתי'] מה בגד [ומעשה עזים] מיטלטל מלא וריקן מוכל מעשה עזים וגו' אע"ג דבגד ומעשה עזים כתב גבי שק (ויקרא י"א) או בגד או עור או שק דלא שייך למילף הכי · אלא משק · כדכתי' (בראשית מ"ב) ויהי הם מריקים שקיהם · ועיין בפי' הר"ב משנה ד' פכ"ד דכלים · ומ"ש שם בס"ד ועוד שם בסוף הפרק) ומ"ש הר"ב גולמי כלי מתכות כו' · עיין בפי' הר"ב במשנה ג' פ"י דכלים ומ"ש שם : ז התמד כתב הר"ב מים שנותנים על החרצנים כו' · ובזמן שנתן שלשה חלקים מים והוציא ד' לכ"ע יין מעליא הוא כלומר דבפ' בתרא דמעשרו' משנ' ו' · תנן התמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו פטור ורבי יהודה מחייב [מצא] יותר על כדי מדתו מוציא עליו וכו' · ומפרש לה הר"ב התם · והוא דרמא תלתא ואשכח ד' · ושם פסק דאין הלכה כרבי יהודה ולפי זה אי מתני' דהכא כרבנן צריך לומר דפלוגתייהו התם בלא החמיץ וכאוקמתא דר' אלעזר הכא בגמ' · אבל בפ"ק משנה ג' דמעשר שני דתנן נמי כי הכא · ופי' הר"ב משהחמיץ נקח כו' · והא דרמא תלתא ואשכח אר' היינו כאוקמתא דרבה בר אבוה דמוקי' פלוגתייהו כשהחמיץ ופטרי רבנן אלא א"כ דרמא תלתא ואשכח ד' · ואם תאמר הא דאמר רבה בר אבוה ומתני' ר' יהודה וכלומר דמיירי דלא אשכח ד' והא מני מוקים לה כרבנן ודרמא תלתא ואשכח ד' · כדכתב שם הר"ב ותוס' כתבו התו' דס"ל לרבה בר אבוה דבהכי לכ"ע חייב · אפי' בלא החמיץ · י"ל שהר"ב שם סובר דכיון דמוקמינן לפלוגתייהו בהחמיץ מסתמא סיפא דיותר בכדי מדתו נמי דוקא בהחמיץ אלא שרבה בר אבוה רוצ' למוקמ' מתני' בתמד סתמא דלא משכח רביעית יתר על כדי מדתו · דהא סתמא קתני · ואה"נ שאם נרצה לדחוק ולמוקים מתני' ברמא תלתא ואשכח ד' דאתיא כרבנן · והרמב"ם בפ"ד מהל' מעשר ב' · כת' כשיטת הר"ב דהכא : אינו ניקח בכסף מעש' · כת' הר"ב · דיין הוזכר כו' מה הפרט מפו' פרי מפרי כו' · ועמ"ש בפ"ק דמעש' ב' משנ' ג' : ופוסל את המקו' · כת' הר"ב ויין אינו פוסל אלא בשינוי מראה עיין פ"ז דמקוא' משנ' ד' : האחין השותפין כו' · וכספ"ק דשקלי' גי' הספר והשותפי' · ושם פירשתי בס"ד : בקלבון פי' הר"ב ב' קלבנו' וכפרש"י · ועוד פי' כן בפ' בתרא

א רמ' פי"א פ"ו
מה' כלי' הל' א
ב שם · פי"א שם
שם הל' ה
ג שם : מעשרות
הל' ח
ד פי"ו מה' [illegible]
מה' מעשר הל' ו
ה פי"ו מה' [illegible]
מקואות שם ה"ד
ו רמ' פ"ז מה' שני
[illegible]
[illegible]
ז פי"ו מה'
בכורות הל' [illegible]
[illegible] שקלים
הל' ד ה

תא

פטורים מן הקלבון · [א] כל מקום שיש מכר · אין קנס · וכל מקום שיש קנס · אין מכר · כל מקום שיש מיאון · [ב] אין חליצה · וכל מקום שיש חליצה · [ג] אין מיאון · כ״מ שיש תקיעה · אין הבדלה · וכ״מ שיש הבדלה · אין תקיע׳ · [ד] יום טוב שחל להיות בע״ש · תוקעין ולא מבדילין · במוצאי שבת · מבדילין ולא תוקעין · כיצד מבדילין · [ה] המבדיל בין קודש לקדש · רבי דוסא אומר · בין קדש חמור לקדש הקל :

פרק ב השוחט

אחד בעוף · ושנים בבהמה · שחיטתו כשרה · [ו] ורובו של אחד כמוהו · [ח] ר׳ יהודה אומר ·

עד

שקלים ונותנים ב׳ קלבונות׳ והקלבון · הוא לשון הכרע שחייבין להכריע שקליהן · ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנים שני קלבונות שהיה להן לשקול לחצאין׃ ופטורים ממעשר בהמה׳ מכל הנולדים להם כל ימי שותפות׳ שהשותפות פטור ממעשר בהמה׳ כדאית׳ בבכורות בפ׳ בתרא (דף נ״ו) יהיה לך · ולא של שותפים׳ והתם מוקים ליה להאי קרא במעשר · ואע״ג דבבכור כתיב׳ וכשחייבין במעשר בהמה׳ כגון אם לא חלקו מעולם חייבין במעשר בהמה׳ · לעשר כל הנולדים להם כל ימי שותפותם׳ · דאמר התם יכול אפי׳ קנוי בתפוסת הבית · ת״ל יהיה מ״מ ופוטרין מן הקלבון׳ לגמרי ששוקלין בין שניהם שקל שלם׳ שמעון אביה׳ בחזקתו עומד׳ והאב השוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופוטר בשלו פטור מן הקלבון׳ דתנן בשקלי׳ (פ״א) השוק׳ בשביל העני או בשביל בן עירו פטור׳ ובניו נמי אין מצות שקליה׳ עליו והוו להו כשכנו ובן עירו :

כל מקום שיש מכר · שאדם יכול למכור את בתו׳ דהיינו כשהיא קטנה · אין קנס׳ אם נאנסה או נתפתתה אין לאביה חמשי׳ כסף׳ דנערה כתי׳ (דברים כ״ב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנער׳ חמשים כסף : וכל מקום שיש קנס׳ דהיינו כשהיא נערה · אין מכר · שאין אדם מוכר את בתו לאחר שהביאה סימני נערות׳ ומתני׳ ר״מ היא · דאמר קטנה מבת יום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס · משתביא שתי שערות עד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר · אבל חכמים אומרים קטנה מבת ג׳ שנים ויום אחד עד שתביא שתי שערות. יש לה מכר ויש לה קנס׳ והלכה כחכמים׳ ונמצא שהבת מיום שנולדה עד שתרא׳ לביאה׳ יש לה מכר ואין לה קנס · ומשתראה לביאה עד שתביא סימנין · יש לה מכר ויש לה קנס · ומשתביא סימנין עד שתבגר׳ יש לה קנס · ואין לה מכר · ואין בין נערות לבגרות · אלא ששה חדשים : כל מקום שיש מיאון · יתומה שהשיאה אמה ואחיה · ואפילו לדעתה יכולה למאן ויוצאה בלא גט עד שתביא סימנין וכל ימי קטנותה אינה ראוי לחליצה אם יבמה היא דאיש כתיב בפרש׳ (שם כ״ה) ואם לא יחפוץ האיש · ומקשינן אשה לאיש ומשכראית לחליצה אינה יכולה למאן : כל מקום שיש תקיעה בערבי שבתות וימים טובים תוקעים שלש תקיעות להבטיל את העם ממלאכה ובין השמשות תוקע ומריע ותוקע ושובת : אין הבדלה · לא על הכוס · ולא בתפלה · שאין הבדלה אלא במוצאי שבתות וימים טובים : י״ט שחל להיות בע״ש תוקעים · אע״פי שגם היום יו״ט היה ואין בו מלאכה · תוקעין להבטיל ממלאכת אוכל נפש ולא מבדילין מפני שהגהנם חוזר מן ה״ו לא : חל להיות במוצאי שבת מבדילין · לפי שיוצאה חמור מן הגהנם ותקיעה אין כאן : כיצד מבדילין · בין שבת לי״ט · כשחל י״ט להיות במוצאי שבת : רבי דוסא אומר בין קדש חמור · ואין הלכה כרבי דוסא · דלא מזלזלינן ביום טוב לקרותו קדש הקל :

פרק ב השוחט

אחד בעוף · משום דלכתחלה מבעי לשחוט שני סימנין אפי׳ בעוף · תנא השוחט דמשמע דאחד בעוף דיעבד אין לכתחלה לא · אבל שנים בבהמה לכתחלה הוי · דעד כמה לשחוט וליזול · א״נ משום דבעי למתנא ורובו של אחד כמוהו · דדוקא דיעבד דלכתחלה צריך שיתכוין לשחוט כל הסימן כלו · ואחד בעוף נפקא לן דכשר · מקרא דכתיב (ויקרא י״א) זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים · הטילו הכתוב לעוף בין בהמה לדגים לחייבו בשני סימנין א״א שכבר הוקש לדגים · לפטרו בלא כלום :

בתרא דבכורות · ותימה דלא נקטי כת״ק דר״מ פ״ק דשקלים משנה ו׳ דלא מחייבי אלא בקלבון אחד׳ וכמה הוא הקלבון פליגי נמי התם בסוף הפרק · ומ״ש הר״ב קלבון הוא ל׳ הכרע · עיין מ״ש שם משנה ו׳ : כל מקום שיש מכר אין קנס כו׳ · שנויה כבר במתני׳ א׳ פ״ג דכתובות · ושם מפורש בס״ד : כל מקום שיש מיאון כו׳ עיין רפי״ג דיבמות : כל מקום שיש תקיעה כו׳ · כתב הר״ב · בע״ש וי״ט תוקעים ג׳ תקיעו׳ להבטיל את העם ממלאכ׳ וכו׳ · כדתנן בפרק בתרא דסוכה משנה ה׳ · ושם מפורש :

פרק ב השוחט

אחד בעוף · כתב הר״ב משו׳ דלכתחלה מבעי ליה לשחוט שני סימנין אפי׳ בעוף וכו׳ דלכתחלה אצרכוהו רבנן תרווייהו משום הרחקה לעבירה דלמ׳ לא אתי למיעבד רובא דחד׳ רש״י : אחד בעוף · כתב הר״ב׳ דכתיב זאת תורת הבהמה כו׳ · שכבר הוקש לדגים דלאו בני שחיטה כלל נינהו כדמסקינן בגמ׳ · משום דכתיב אסיפה דדהו במקום שחיטה דאחריני · כדכתיב (במדבר י״א) הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם · ומדשני קרא בדיבוריה וכתב בהו אסיפה ש״מ דוקא הוא : ורובו של אחד כמוהו · רובו של כל אחד ואחד · רש״י · וכתב הר״ב ושחיט׳ מן הצואר כו׳ · שסייה דרשה כו׳ · מפורשים לקמן · והגרמה פ׳ דלעיל משנה ג׳ · ומ״ש הר״ב · דתניא וזבחת כאשר צויתיך (דברים י״ב) מלמד שנצטוה משה בעל פה כו׳ פירש״י לאו מקרא יליף · אלא כלומר על הלכות שחיטה נצטווה · והתו׳ כתבו די״ת בגימטר׳ דכאשר׳ א׳ אחד בעוף · ש׳ שנים בבהמה · ר׳ רובו של אחד כמוהו · ר״ת · דכאשר למפרע · ע״כ · ולאו דאצטריך הך ברייתא לרובו ככולו׳ דלדרשא דזאת תורת הבהמה והעוף נמי רובו ככולו · כמ״ש הר״ן בריש מתניתין · דמדאורייתא

בכל

א כו ד כתובות פ
ב מיי׳ פ״א מה׳
יבום טוש״ע
אה״ע סי׳ קס״ט
ג מיי׳ פ״ה מה׳
גרושין ופ״ד מה׳
עבדים טוש״ע
א״ה סי׳ קנ״ה
סעיף ב׳
ד מיי׳ פ״ה מה׳
שבת הל׳ כא
ה מיי׳ שם טוש
א״ח סי׳ ת״ק
[illegible]
ו [illegible]
פ״א מה׳ שחיט׳
טוש״ע י״ד סי׳
כ״א כ״ד
ז י״א
ח בכורות פ׳ ז

[א]עד שישחוט את הוורידין · [ב]חציא' בעוף · ואחד וחצי בבהמה · שחיטתו פסולה · [ג]רוב אחד בעוף · ורוב שנים בבהמה · שחיטתו כשרה: ב [ד]השוחט שני ראשין כאחד · שחיטתו כשרה · [ה]שנים אוחזין בסכין ושוחטין אפי' אחד למעלה וא' למטה · שחיטתו כשרה: ג [ו]התיז את הראש בבת אחת פסולה · [ז]היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת · אם יש בסכין מלא צואר · כשרה · [ח]ה"ה שוחט והתיז שני ראשים בבת אחת · אם יש בסכין מלא צואר אחד כשרה · בד"א בזמן שהוליך ולא הביא · או הביא ולא הוליך · [ט]אבל אם הוליך והביא · אפילו כל שהוא · אפילו באיזמל · כשרה · [י]נפלה סכין ושחטה · אע"פי ששחטה כדרכה · פסולה · שנאמר (דברים כ"ז) וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל · [יא]נפלה סכין והגביהה · נפלו כליו והגביהן · השחיז את הסכין ועף · ובא חברו ושחט · [יב]אם שהה כדי שחיטה · פסולה · [יג]ר"ש א' אם שהה כדי ביקור: ד שחט את הושט · ופסק הגרגרת

או

א"א שכבר הוקש לבהמה · הא כיצד הכשרו בסי' א' ושחיטה מן הצואר ובשני סימנים : וחמשה דברים הפוסלים את השחיטה · שהייה דרסה חלדה הגרמה ועקור · כלהו גמרא גמירי לה · דתניא וזבחת כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה בעל פה · על הלכות שחיטה · על הושט ועל הקנה · ועל רוב אחד בעוף · ועל רוב שנים בבהמה : עד שישחוט את הוורידים · כמין חוטין שעל שני צדי הקנה · ובעוף בלבד קאי ר' יהודה · כדי להוציא את דמו · הואיל וצולהו כלו כאחד ושחיטה דקאמר ר"י · לאו דוקא · אלא שינקב הוורידין בשעת שחיטה קודם שיקרוש הדם דתו לא נפיק ע"י מליחה · ואין הלכה כר"י : רוב אחד בעוף כו' · ואע"ג דתנן בריש' רובו של אחד כמוהו · הדר הכא רוב אחד בעוף וכו' חד בחולין וחד בקדשים דאי אשמעינן בחולין הוה אמינא חולין הוא דסגי ליה ברובא משום דלאו לדם הוא צריך · אבל קדשי' דלד' הוא צריך · לא תסגי ליה ברובא קמ"ל : ב שנים אוחזים בסכין ושוחטין · בהמה אחת : אפי' אחד למעלה ואחד למטה · שזה אוחז בקצה א' של סכין וחבירו בצדו השני : ג התיז את הראש · כאדם המתיז קנה או דלעת · שדוחק הסכין בכח ופוסק · וזו היא דרסה : היה שוחט · במשיכ' והתיז הראש בהובאה בלבד או בהולכה בלבד ולשחיטת הסמנים שעור הכשר · קרי התיז את הראש : אם יש בסכין מלא צואר · חוץ לצואר הבהמה והעוף ששוחט כשר · שיש בסכין כדי לשחוט במשיכה בלא דרסה · אבל אם אין אורך הסכין · אלא כעובי הצואר · או יותר לצואר משהו דרסה היא · שאין הסימנים נחתכין במשיכה זו לבדה בלא דרסה : אם יש בסכין מלא צואר אחד · חוץ לשני הצוארים דהיינו שיעור שלשה צוארים : איזמל · תער דקטן מאד ולא גרסינן איזמל שאין לו קרנים אטו איזמל שיש לו קרנים · ואיזמל שיש לו קרנים הוא שרגילים לעשות כמין קרני' לאיזמל לנוי על גביו נוטים לכל ראשו · ומתוך שהוא קטן מאד הוא נכמט מן הצואר · וכשהוא מוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הסימנים אותן הקרנים : נפלה סכין ושחטה · טעמא דנפלה · הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא אכוין לשחוט · דלא בעינן כונה בשחיטה · מדאיצטריך קרא למימר גבי קדשים לרצונכם תזבחו לדעתכם זבחו כלומר מדעת וכונה · שמע מינה · דבחולין לא בעינן כונה : נפלה סכין והגביהה · ששהה בהגבהה זו : או שהשחיז את הסכין · קודם שחיטה ועף · כשעה עיף ויגע מחמת השחוה · וכשהתחיל לשחוט · לא היה בו כח · ופסק שחיטתו ובא חברו ושחט : כדי שחיטה · אחרת · כדי שישחוט רוב שנים בבהמה אחרת כמותה · כשהיא רבוצה · גסה לגסה · ודקה לדקה · ועוף לעוף · ורמב"ם פוסק · כדברי האומר · כדי שחיטת בהמה דקה לעוף ובעי נמי כדי שיגביהנה וירביצנה · ולא נהגו כן : כדי ביקור · כשיעור שהטבח בודק ומבקר את סכינו ואין הלכה כר"ש : ד ופסק את הגרגרת · היינו עקור ובבהמה קאי :

תחת

בכל מקום שכו כבולו · לא זו ר' שנאה והיא דלעיל בר קפרא שנאה · והרב מייתי להך דרבי נמי · משום הלכות שחיטה · וגם הרי"ף כתב לשתיהן : חצי אחד בעוף · ה"ה חצי כ"א ואגב רוב אחד נקט חצי אחד · ומרישא נמי שמיע ליה דדוקא רוב בעינן · ולא נקטיה אלא אגב דבעי למתני אחד וחצי בבהמה · אע"ג דהוו טפי מרוב השנים בין הכל · שחיטה פסולה · תוס' : ב השוחט שני ראשין כו' דיעבד אין לכתחלה לא · בקדשים מיירי דתני רב יוסף תזבח שלא יהו שנים שוחטין זבח א' · תזבחוהו · שלא יהא א' שוחט שני זבחים · גמ' דף כ"ט · והשתא סיפא שנים אוחזין כו' דלכתחלה · דוקא בחולין · וכמ"ש בר"פ ב' דקדושין: ג שנא' וזבחת ואכלת וכו' · ותרתי שמעינן מינה לתוספתא שכתבתי בפ"ק בדבור שחיטת נכרי : נפלה סכין והגביהה נפלו כליו והגביהן כו' · נקט כמה גווני · אע"ג דלא אצטריך · כ"כ הר"ש בפ"ה דכלים משנה ד': ובא חברו ושחט · ה"ה כשחזר הוא עצמו ושחט · אלא אורחא דמלתא נקט דכשהוא מתיגע בא חברו ושוחט · כ"מ פ"ג מה"ש : אם שהה כדי שחיט' · מ"ש הר"ב להרמב"ם ובעי נמי כדי שיגביהנה וירביצנה · כלומ' בגסה לגסה · ובדקה לדקה וכן לעוף : ד ופסק את הגרגרת · כתב הר"ב היינו עקור וכן פירש"י · והעיקור מפרש בפ"ק דף ט' · נמי כן · דהיינו הך דהכא · ושם פי' התו' דל"ל דמיירי בשחט בסכין פגומה · או במגל · ופסולה הוא משום דאין שוחטין אלא חונקין · כדתנן בפרק קמא חוץ מן המגל כו' · וכתבו עוד דבה"ג מפרש עקור היינו כדתנן בפרק ה' משנה ג' דאלו הך דהכא לאו שחיטה כלל · ועל זה הפירוש דבהלכות גדולות בענין עקור · תמצא שני פירושים בריש פ"ה דכריתות · ע"ש :

או

א מיי' פ"א מה' שחיטה טוש"ע י"ד סי' כ"א סעי' א'
ב מיי' שם טור שו"ע י"ד סי' כ"א סעי' ב'
ג שם סעי' א'
ד מיי' פ"ב שם טוש"ע י"ד סי' כד סעי' ג
ה מיי' שם טור ש"ע י"ד סי' כא סעי' ג
ו מיי' שם טור ש"ע י"ד סי' כד סעיף ד'
ז שם סעיף כ'
ח שם סעיף ג
ט שם סעיף ב
י לא' מיי' שם טוש"ע י"ד סי' ג סעיף א'
יא לג'
יב מיי' פ"ג שם טוש"ע י"ד סי' כ"ג סעיף כ'
יג שם

תחת השני · תחת הסימן השני שהיה תוחב הסכין בין הסימן לצואר: החליד · כסה · ולשון חלדה: כחולדה הדרה בעקרי הבתים דמכסיא: ופסקו · מלמטה למעלה: נבלה · ומטמאה במשא: טרפה · ואינה מטמאה: ודבר אחר גרם לה להפסל · כגון אחד מן הטרפיות השנויות בפרק ואלו טריפות: ה בידים מסואבות · כלו' בלא נטילת ידים דגזרו על הידים להיות שניות לטומא' ובחולין שנעשו על טהרת הקדש מיירי · דשני עושה שלישי בהן · דאי בחולין גרידא אפי' היו מוכשרי' בדם אין שני עושה שלישי בחולין: לפי שלא הוכשרו בדם · שאין אוכל מקבל טומאה · עד שיבוא עליו מים · או אחד מז' משקין · שהם מים · יין · שמן · חלב · ודבש · דם · טל: הוכשרו בשחיטה · מגו דשריא שחיטה לקרבשר מידי אבר מן החי מחשבי' ליה כמי אוכלא לגבי טומאה · ואין הלכה כר' שמעון: ו השוחט את המסוכנת · כל שמעמידים אותה ואינה עומדת מחמת חוליה הויא מסוכנת · ואפי' יש לה כח בשיני' לאכול קורות ובקעיות של עץ: עד שתפרכס · דאי לא פרכס חיישינן · מא נטלה נשמתה קודם גמר שחיטה: אם זינקה · כדרך שהבהמות נופחות בגרונם והדם מקלח ומזנק בכח: השוחט בלילה בהמה מסוכנת · שצריכה פרכוס ולא ידע אם פרכס' ולמחר השכי' ומצא כותלי בית שחיטת הצואר מלאים דם כשרה מפני שזינקה · וכשיטת ר"א · דמכשיר לה בזנוק אמרה רבי שמעון · ואין הלכה כר"א: אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה · צריכה פרכוס אם היא מסוכנת: שפשטה ידה · בגמר שחיטה ולא החזירה · פסולה · אם היתה מסוכנת לפי שאין זה פרכוס · אלא כן דרכה בשעת יציאת נפשה · אבל גסה לאו אורחא בהכי · ובין שפשטה · ולא כפפה · בין שכפפה · ולא פשטה · כשרה:

ז ורבי

א׳ גמ׳ פסק שחט את הגרגרת גמ׳ ואח"כ שחט ופסק את הושט או ששחט א׳ מהן · והמתין לה עד שמתה · או שהחליד את הסכין תחת השני · ונפסקו · ר' ישבב אומר · נבילה · רע"א · טריפה · כלל אמר ר' ישבב משום ר' יהושע כל שנפסלה בשחיטתה · נבלה · כל ששחיטתה כראוי · ודבר אחר גרם לה ליפסל · טרפה · והודה לו ר"ע: ה השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם · כשרים · ונאכלי' בידים מסואבות · לפי שלא הוכשרו בדם · רש"א · הוכשרו בשחיטה: ו השוחט את המסוכנת · רבן (שמעון בן) גמרא ל"ג גמליאל אומר · עד שתפרכס ביד וברגל · ר' אליעזר אומר דיה אם זינקה · אר"ש (אף) גמ' ל"ג השוחט בלילה ולמחר השכי' ומצא כתלים מלאי' דם · כשרה · שזינקה · וכמדת ר"א · וחכ"א עד שתפרכס · או ביד או ברגל · או עד שתכשכש בזנבה · אחד בהמה דקה · ואחד בהמה גסה · בהמה דקה שפשט' ידה ולא החזירה · פסולה · שאינה אלא הוצאת נפש בלבד · בד"א שהיתה בחזקת מסוכנ' · אבל אם היתה בחזקת בריאה אפילו אין בה אחד מכל הסימנים הללו כשרה:

ז השוחט לעכו"ם · שחיטתו כשרה

ורבי

או ששחט אחד מהן · לר"ע אצטריך: כל שנפסלה בשחיטת' כלו' במקום הראוי לשחיטה גמ' ועיין מ"ש רפ"ג ומ"ש ברפ"ה דמס' כריתות: ה ולא יצא מהן דם כשרים · ואין אומרים שמא מתים היו · רמב"ם פ"ד מהמ"א: ונאכלים בידים מסואבות · כתב הר"ב ובחולין שנעשו על טהרת הקדש מיירי · גמ' דבקדשים לא דהא תנן חיג' ובספ"ב דחגיגה · וכן במתני' ו' פרק בתרא דנדה · כתב הר"ב דמשנה אחרונה אמרה שאין חולין נתפסין בטהרת הקדש · ועיין עוד ספ"ב דטהרות · ובגמרא ולוקמ' בחולין שנעשו על טהרת תרומה וכדתנן משנה ג' פרק ב' דטהר' · ומשני בשר בפירי לא מחלף פי' רש"י תרומה אינה אלא בפירות ואינו נחלף בבשר · לפיכך אין דרך הכהני' להתפיס לבשר חולין שלהן טהרת תרומה · ע"כ · בשר בבשר מיחלף הלכך היה אף ע"ג דליתא בקדשים · רגילים אוכלי קודש לאכול בשר חולין אפילו של היה בטהרה · ומ"ש הר"ב דאלו בחולין גרידה כו' · היינו כדבר שאינו מין לחם וכדכתבתי בפ"ב דחגיגה משנה ה' · בד"ה לחולין וכו' · ועיין בריש מס' ידים: לפי שלא הוכשרו בדם · ולגלי' אירי דלא בעי הדחה · אי נמי לקדירה והודחו במי פירות · תו': ו השוחט את המסוכנת · שלא אסרה התורה אלא כעין טריפת חית היער שהרי עשה בה מכה הממיתה אותה · רמב"ם פ"ד מהמ"א · ובגמ' היכא דמייתי לה מדאשכחן ביחזקאל (ד') דאמר ונבלה וטרפה לא אכלתי · אי אמרת בשלא מסוכנת שריא היינו רבותיה דיחזקאל · וה"ק שלא אכלתי בשר כוס כוס פי' שחוט שחוט · שלא תמות · אלא אי אמרת אסירא מאי רבותיה דיחזקאל · ואפילו לכתחלה שרי · ונקט לי' דיעבד משום דבעי למתני עד שתפרכס: שזינקה · זינוק קילוח רש"י · וז"ל הרמב"ם וזינוק גזור מן יזנק מן הבשן (דברים ל"ג): השוחט בלילה · כתב הר"ב בהמה מסוכנת שצריכה פרכוס · וכן לשון רש"י ונקט לישנא דת"ק אע"ג דכמדות ר"א קיימינן דדיה אם זינקה · ובגמרא כתב רש"י וכמדת ר"א דאמר זינוק הוי פירכוס: ז השוחט לנכרי שחיטתו כשרה · מפרשים בגמרא · משום דס"ל דאין סתם מחשבת נכרי לעבודה זרה · והא דפליג אדר"א · אבל תרוייהו ס"ל דבעלים מפגלין וכר"א כר"י שכתבתי בספ"ד דזבחים · וכתב הר"ן דהא דקתני השוחט · ה"ה דאפילו לכתחלה · אלא דלא מצי למתני שוחטין לנכרי · דאי הכי הוי משמע דלמשרי לתשמש הוה האתא דלית ביה משום לפני עור לא תתן מכשול אבל לא שתהא שחיטתו כשירה · הלכך הוצרך לשנות שחיטתו כשרה · אבל אין הכי נמי דאפילו לכתחלה · ע"כ:

ורבי

א ל:
ב חיי' פ"ג הל' שחיטה הל' י"ם וב"א חס' לבו' בטומאה הל' ג טו"ע י"ד סי' כ"ו:
ג לב · חיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות טוש"ע י"ד סי' כח סע' כ"ד:
ד ל"ז ·
ה ו חיי' פס טו' ס"ע י"ד סי' י"ז סעיף א ·
ל"ח: ובחים
ח"ז · חיי' פ"ב מה' שחיטה טו' ס"ע י"ד סי' י"ד סעיף ג ·

ור' אליעזר פוסל · ז אר"א · אפילו ישחטה שיאכל העכו"ם מחצר כבד שלה · פסולה · שסתם מחשבת עכו"ם לע"ז · א"ר יוסי · ק"ו הדברים · ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין · [א] אין הכל הולך אלא אחר העובד · מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין · אינו דין שלא יהא הכל הולך (ס"א) אלא אחר השוחט : **ח** [ב] השוחט לשם הרים · לשם גבעות · לשם ימים · לשם נהרות · לשם מדברות · שחיטתו פסולה · שנים אוחזים בסכין · ושוחטין · אחד לשם אחד מכל אלו · ואחד לשם דבר כשר · שחיטתו פסולה · **ט** [ג] אין שוחטין לא לתוך ימים · ולא לתוך נהרות · ולא לתוך כלים · אבל שוחט הוא לתוך עוגא של מים · [ד] ובספינה על גבי כלים · [ה] אין שוחטין לגומא כל עיקר · אבל

ז ור' אליעזר פוסל · אם בהמת נכרי היא · אע"ג דישראל קשחיט ליה מהניא בה מחשבת עכו"ם דסתם מחשבתו לע"ז : מחצר כבד · יותרת הכבד : א"ר יוסי ק"ו · דלא מהניא מחשבת בעלים · הואיל וישראל שחיט ליה : ומה במקום שמחשבה פוסלת · דהיינו במוקדשים · כדכתיב (ויקרא ז') המקריב אותו לא יחשב קרי ביה לא יחשוב כלומר שלא יחשוב לאכלה חוץ לזמנו כי פגול יהיה : אין הכל הולך אלא אחר עובד · דכתיב המקריב לא יחשב · אבל בעלים לא פסלי במחשבתן כי מקריב לה כהן : מקום שאין המחשבה פוסלת · בגמ' מפרש למתני' דהכי קאמר ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשי' בד' עבודות · אין הכל הולך אלא אחר העובד · מקום שאין מחשבה פוסל' בחולין אלא בב' עבודות · אינו דין שלא יהא הכל הולך · אלא אחר השוחט · והכי פירושא במקום שמחשבה פוסלת במוקדשי' בד' עבודות שחיטה וקבל' הדם וזריק' והולכה באחד מאלו שחשב ע"מ לאכול מן הזבח חוץ לזמנו · פגול · [א] אין מחשבה הולכת אלא אחר העובד · חולין לענין ע"ז שאין מחשבה פוסלת בהן בד' עבודות אלא בב' בשחיטה ובזריקה דהני הוא דכתיבן זובח לאלהים יחרם (שמות כ"ב) · בל אסיך נסכיהם מדם (תהלים ט"ז) אבל קבלה והולכה · לא כתיב בהו · והקטרה אע"ג דשייכא בע"ז · מיהו לאו עבודה היא לאפסודי בהמה · משום הקטר חלבה לע"ז היכא דלא נשחטה · ולא נזרק דמה לע"ז דהא אפי' בפנים לא מפסיל קרבן אם חשב על אכילת בשר בשעת הקטר חלבים · וכיון שהקלינו קולא במחשבת חוץ דין הוא שנקל בזה שלא יהא הדבר תלוי אלא בשוחט · והלכה כר' יוסי : ח השוחט לשם הרים וכו' · שחיטתו פסולה · ותקרובת ע"ז לא הויא ליאסר בהנאה · משום דכל האי אינן נעשים ע"ז · דכתיב (דברים י"ב) אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם · ומיהו פסולה מלאכול · משום דדמיא לשוחט לשם ע"ז ומתפלא בה · ודוקא שאמר לשם הרים לשם גבעות · אבל אם אמר למלאך כמזל שעל הים ועל הגבעות · הרי זו זבחי מתים ואסורה בהנאה : לשם דבר כשר · שחיטתה כתם: ט אין שוחטין לתוך ימים · שלא יאמרו לשרו של ים הוא שוחט: ולא לתוך הכלים · שלא יאמרו לזרוק דמה לע"ז קא עביד : עוגא · גומא · ל' עוגיאות לגפנים במועד קטן · עוגה של מים דוקא עכורים · אבל צלולין לא · שמא יאמרו לפרצוף פניו הנראה במים הוא שוחט : ובספינה · יכול לשחוט על גבי כלים · והדם שותת ויורד לתוך הים · שהרואה אומר · כדי שלא ללכלך הספינה הוא עושה : אין שוחטין לגומא כל עיקר · אפי' בבית · וטעמא דגומא · מפני שהוא חק המינים :

אבל

ורבי אליעזר פוסל וכו' שסתם מחשבת נכרי לע"ז · ואסורה בהנאה כתקרובת ע"ז · ואע"ג דבמתני' דלקמן דתנן נמי פסולה · ומפרשינן · דאינה אסורה בהנאה · י"ל דלקמן ה"ל למתני הרי אלו זבחי מתים · אבל הכא איידי דאמרי רבנן כשרה אמר"א פסולה · תו' : מחצר כבד שלה · לאו דוקא נקט יותרת הכבד משום דעולה לגבוה · והויא כחלב ודם · ולא אפי' כזית של בשר נמי · כדאמרינן בגמ' וכו' · ואורחא דמלתא הוא דנקט · תו' : ומה במקום שהמחשבה פוסלת · כתב הר"ב דהיינו במוקדשים · כדכתי' המקריב אותו לא יחשב קרי ביה לא יחשוב כו' · וכן לשון רש"י והכי דרשינן לה בפ"ב דזבחים דף כ"ט ולחייבו מלקות וכר"י דמחייב על לאו שאין בו מעשה והתם בזבחי' פ"ב משנה ג' נקט הר"ב דרשא אחרת דהתם דדריש ולא יחשב דנוים הוא כמ"ש שם בס"ד ולא להזהיר ללקות : שהמחשבה פוסלת · ל' הר"ב · בד' עבודות שחיטה וקבלת הדם זריק' והולכ' וכן לשון רשי בגמ' ובדין הוא דלקדמו להולכה דהא קדמה לה לזריקה אלא משום דיש מחלוקת בה [ר"ש ורבנן] במשנה ד' פ"ק דזבחים · להכי אחרוהו וכתבוהו כך נ"ל כדי שלא להגיה : **ח** השוחט לשם הרים כו' פסולה · כתב הר"ב ותקרובת ע"ז לא הוי וכו' · דכתיב אלהיהם על ההרים כו' וכן ל' רש"י ודרשא פשוטה נקטו אע"ג דר"י הגלילי אמרה · ות"ק נסיב דרשא אחרינא במשנה ה' פ"ג דע"ז : שנים אוחזים בסכין כו' שחיטתו פסולה · והא דמוקי הר"ב במשנה ו' פ"ז דכלאים · דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו · הא איכא הכא בגמ' תרי אוקמתות · חדא דהכא כיש לו בה שותפות · וכ"פ הרמב"ם · וחדא בישראל מומר א"כ שהתרו בו וקבל התראה וכ"פ הראש · ועיין לקמן משנה י' וכה"ג בעינן למימר נמי בהמנסך דמתני' ד' פ"ה דגטין : **ט** אין שוחטין לתוך ימים · פי' הר"ב שלא יאמרו לשר של ים הוא שוחט מש"ה ל"ש צלולין ל"ש עכורין כמ"ש פ"ב מה"ש : **אבל** שוחט הוא לתוך גומא של מים · כתב הר"ב · ודוקא עכורין · אבל צלולין לא שמא יאמרו לפרצוף כמו וכו' · וכן פירש"י על הא דאמרינן בסוגי' שמא יאמרו לבבואה קא שחיט · והרמב"ם פי' כדי שלא יאמרו לאותה צורה הוא עובד כו' לכת הסולט בבורות · כמ"ש קצת (כת) המשנים וכם שמאמינים שיש שם שתי רשויות · והנותן החומר אינו נותן הצורה · ע"כ:

אבל

א מיי' פי"ט
מהלכו' פסולי
המוקדשין הלכ'
פ' ·
ב ל"ע מיי' פב
מה' שחיטה הל'
ס"ע י"ד סי' ד
סעיף ס
בה"א · מיי' שם
טוש"ע י"ד סי'
י"א ס"ב
ד שם ס"ב
ד מיי' שם טור
ש"ע י"ד סי' יא
פ"ט

רל״צ

אבל עושה גומא בתוך ביתו בשביל שיכנ׳ הדם לתוכה׳ ובשוק לא יעש׳ כן שלא יחקה את המינין ׃ [א] השוחט לשם עולה׳ לשם זבחי׳ לשם אש׳ תלוי׳ לשם פסח לשם תוד׳׳ שחיטתו פסולה׳ ור״ש מכשיר׳ [ב] שנים אוחזין בסכין ושוחטין׳ אחד לשם א׳ מכל אלו׳ ואחד לשם דבר כשר׳ שחיטתו פסולה׳ [ג] השוחט לשם חטאת׳ לשם אשם ודאי׳ לשם בכור׳ לשם מעשר׳ לשם תמורה׳ שחיטתו כשרה׳ [ד] זה הכלל כל דבר שנידר ונידב׳ השוחט לשמו׳ אסור׳ ושאינו נידר ונידב׳ השוחט לשמו׳ כשר ׃

פרק ג

אבל עושה גומא׳ גמרא מפרש דהכי קאמר אין שוחטים לגומא כל עיקר׳ והרוצה לנקר חצרו כיצד הוא עושה׳ עושה מקום חוץ לגומא ושוחט׳ והדם שותת ויורד לגומא ׃ יחקה את המינים׳ יחזיק ידיהן בחקותיהם׳ יחקה לשון חק ׃ השוחט חולין בחוץ לשם עולה כיון דעולה באה בנדר ונדבה הרואה אומר עכשיו הוא מקדיש ושוחטה לעולה׳ וקדשים בחוץ מותרים׳ הלכך גזור רבנן עלה ופסולה׳ וכן שלמים (וכו׳ ׃) אשם תלוי׳ בא על ספק חיוב כרת כגון שני חתיכות א׳ של חלב ואח׳ של שומן ואכל אחת מהן ואין ידוע איזו מהן אכל׳ אשתו ואחותו עמו בבית ובא על אחת מהן ואין ידוע על איזו מהן בא ׃ מביא אשם תלוי להגן מן היסורים עד שיודע לו אם חטא ודאי מביא חטאתו ומתניתין ר׳ אליעזר היא דאמר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום׳ שבכל יום עומד בספק חטא ולבו נוקפו שמא חטאתי׳ ׃ ונמצא שדבר הנידר ונידב הוא ׃ לשם פסח׳ ופסח נמי מקרי דבר הנידר ונידב הואיל והוא עשוי להפרישו כל ימות השנה ולהניחו עד זמנו׳ אמרי קא שחיט שלמים בחוץ ואכיל להו ׃ רבי שמעון מכשיר׳ דלא חייש למראית העין ׃ אשם ודאי׳ כגון אשם גזילות שנ׳ שנשבע לשקר על כפירת ממון׳ ואשם מעילות׳ ואשם שפחה חרופה׳ וע״ש שאשם תלוי בא על ספק קרי לבני אשם ודאי ׃ לשם בכור לשם מעשר׳ מידע ידעי אינשי דשקר הוא דבכור ומעשר קלא אית להו ומידע ידעי מקני הכי דאלו הוה שעתא לאו בני אפרושי נינהו׳ דכיומא השתא קמקדיש להו ׃ זה הכלל׳ לאתויי אם אמר הריני שוחט לשם עולת נזיר שהיא פסולה דמהו דתימא ליכא למיחש לחורבא דמידע ידעי דהא לא נזיר קמ״ל דמימר אמרי דלמא נדר בצנעא [זה ל׳ יום שהוא סתם נזירו׳] ובשלשי׳ יום לא מכבר׳ מלתא לשכניו׳ ושאינו נידר ונידב׳ לאתויי עולת יולדת שאם אמר לשם עולת יולדת בפיר׳ כשר׳ ואפי׳ לשם אשה שאינ׳ חייבת קרבן לידה ומהו דתימא הואיל ואין אותה אשה חייבת קרבן לידה׳ לא היתה זו אלא נדבה׳ קמ״ל דאימור שמא הפילה דמפלת אין לה קול ונמצא קרבן זה חובה ולא נדבה׳ ולפיכך שחיטתו כשרה ׃

פרק ג

אבל עושה גומא בתוך ביתו׳ כתב הר״ב׳ דה״ק הרוצה לנקר חצרו כו׳ ׃ ואף על גב (דפסק הר״ב במשנה ד׳ פכ״ב דשבת) דכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור׳ היינו כמו שוטחו בחמה אבל לא כנגד העם שאם היו רואין אותו עושה כן בצינעה היה שם אסור כמו בשוק אבל כאן הרואה שעושה בביתו אומר לנקר חצרו הוא עושהו ׃ לשם זבחים׳ פיר׳ שלמים עמ״ש בריש זבחים ׃

לשם אשם תלוי׳ כתב הר״ב ומתני׳ ר״א היא׳ דמשנ׳ ג׳ פ״ו דכריתות ׃

לשם פסח׳ כתב הר״ב אמרי קא שחיט שלמים׳ דקא שחיט פסח בשאר ימות השנה וקי״ל דשלמי׳ הוא [ואמרי׳ קשחי׳ שלמים בחוץ] רש״י ׃

לשם תודה׳ דבא בנדר ונדב׳ כמ״ש הרמב״ם בפ׳ ט׳ מהלכות הקרבנות ׃

ורבי שמעון מכשיר׳ פי׳ הר״ב דלא חייש למראית העין׳ וכפירש״י׳ והתו׳ פי׳ בשם ריב״א דר״ש לטעמי׳ דבפ׳ י״ב דמנחו׳ משנה ג׳ ובפ׳ י״ג משנה י׳ ׃

שנים אוחזין כו שחיטתו פסולה׳ הקשה ב״י בסימן ה׳ להרא״ש שכתבתי במשנה ח׳ ׃ דאפילו יש לה בה שותפות׳ אינו אוסר ואמאי פסיל לה הכא ותירץ דס״ל דלא אמרו דאין אדם אוסר כו׳ אלא בדבר שאיסורו מן הדין׳ משום דמסתמא לצעורי׳ קא מכוין אבל בשוחט לשם אחד מכל אלו׳ שאין איסורו מן הדין אלא מפני מראית עין כי לא הוה דידיה מאי הוי׳ הא מאן דחזי סבר דידיה הוא ואתא למשרי קדשים בחוץ הלכך אפילו אין לו בה שותפות אסורה׳ והרמב״ם מצריך בכאן גם כן׳ שיהא לו בה שותפות׳ דסבר שכל השוחט בהמה שאינו שלו לשם דבר פסול קלא אית ליה׳ עכ״ד׳ ומ״מ יש לתמוה עליו דתירוץ זה כתבו לדעת בעל הטורים׳ והוא פי׳ שם בריש הסימן׳ דלא ס״ל טעמא משום מראית העין׳ אלא דחיישינן שמא הקדישו׳ וה״ל שוחט קדשים בחוץ׳ וכ״ל דהטור טעמא רויחא נקט שמא הקדישו כו אבל מ״מ מידי מראית עין לא נפיק ׃ לשם חטאת׳ כשלא חטא אבל כשחטא וחייב חטאת כי אמר זו לחטאתי פסול׳ גמרא׳ ומסיים בטור וכן באשם ׃ לשם אשם ודאי׳ פירש הר״ב כגון כו׳ והוא לשון רש״י׳ ותמיהא לי שהשמיטו אשם מצורע אבל אשם נזיר אייתי׳ בזה הכלל כדלקמן ׃ לשם תמורה׳ כשאין לו זבח בביתו אבל יש לו ואמר לשם תמורת זבחי פסולה׳ גמ׳ ׃ אסור וכפי שיטת לישנא דמשנתינו הל״ל פסול ׃ אלא דחדא מלתא הוא פוסלין ומכשירין ואוסרין ומתירין׳ כדאמר בגמ׳ בפ״ק דף י״ח ׃ ושאינו נידר ונידב׳ כתב הר״ב לאתויי עולת יולדת כו׳ קמ״ל דאימר שמא הפילה כו׳ ׃ ונמצא קרבן זה חובה כו׳ ׃ וכן הוא בפי׳ הרמב״ם׳ ודבריו תמוהין הן דהא אמרן היכא דשייך חובה ׃ אה״נ דמפסל וא״כ הכא ממ״כ מפסל ולרש״י שתי גרסאות בגמרא גירסא אחת מוקי למתניתין באין לו אשה ׃ הא יש לו אשה פסול ׃ דאימור אפולי אפיל׳ וגיר׳ אחרת מתניתין ביש לו אשה וכשרה משום דאי איתא דילדה קלא אית לה ׃ גם להרמב״ם בחבורו פי׳ אחר שכך כתב בפ״ב האשה ששחטה לשם עולת יולדת ואמרה זו לעולתי שחיטתה כשרה׳ שאין עולת יולדת באה בנדר ונדבה והרי אינה יולדת שנתחייבה בעולה׳ ואין חוששין לה

שמא

א מא: פי״ב פ״ב
מה׳ שחיטה׳ טוש״ע
י״ד סי׳ ס״ם
סעי׳ א
ב שם סעי׳ ג
ג שם סע׳ ״ם

פרק ג אלו

[א]טרפות בבהמה · [ב]נקובת הושט · [ג]ופסוק' הגרגרת · [ד]ניקב קרום של מוח · [ה]ניקב הלב לבית חללו · [ו]נשברה השדרה ונפסק החוט שלה · [ז]ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום · [ח]הריאה שנקבה · או

פרק ג אלו

טרפות : ניקב הושט · שני עורות יש לו לושט החיצון אדום והפנימי לבן · אם ניקב זה בלא זה כשרה · ניקבו שניהן · אפילו זה שלא כנגד זה טרפה · וכל נקב במשהו : ופסוקת הגרגרת · לרחבה ברובה · ואינה טרפה עד שיפסק רוב החלל · ועובי התנוך אינו משלי' לרוב ודוקא כשנפסקה לרחבה הוא דפסולה ברובה אבל לארכה של קנה · אפילו לא נשתייר בה אלא חוליא אחת למעלה לצד הראש וחוליא אחת למטה סמוך לכנפי ריאה כשרה · לפי שכל זמן שהבהמה מושכה צוארה יותר הסדק מתאחה ואינו נראה : ניקב קרום של מוח · ב' קרומים יש למוח העליון דבוק לעצם הגלגלת והב' הסמוך למוח · אם ניקב העליון והשני הסמוך למוח קיים · כשירה · ניקב השני הסמוך למוח אע"פ שהעליון קיים טרפה ואף ע"פ שלא ניקב העצם · ניקב הלב לבית חללו · שני חללים יש ללב הגדול לצד ימין הבהמה וחלל קטן לצד שמאל אם ניקב הלב במשהו והגיע הנקב לאחד משני אלו החללים טרפה וכן אם ניקב בסחוס שבלב העשוי כעין ציר והוא קרוי קנה הלב טרפה : נשברה השדרה · חוליות השדרה : נפסק החוט · כמין חוט לבן יוצא מן המוח ועובר על פני ארך השדרה כלה · וקרום דק מקיף את החוט · ואם נפסק רוב הקפו של קרום זה ברחבו היינו נפסק החוט וטרפה · ואפילו לא נשברה השדרה · אלא אורחא דמלתא נקט דרוב פסיקת החוט ע"י שבירת השדרה הוא : ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום טרפה · עד שישתייר כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה ממש · דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות ואם נשתייר בה פחות מב' זיתים בב' מקומות הללו או אפילו יותר מב' זיתים ושלא בב' מקומות הללו טרפה: הריאה שניקבה · ב' קרומים דקים יש לריאה · ניקב זה בלא זה כשרה · ניקבו שניהן והרוח יוצא כשנופחים אותה טרפה ומטעם ריאה שניקבה נאסרו כל הסרכות שבריאה

סמא הכילה · שכל הזופלת קול יש לה · ע"כ :

פרק ג אלו

טרפות · טרפה האמורה בתורה זו שטרפ' אותה חית היער · כגון ארי ונמר וכיוצא בהן וכן עוף שטרף אותו עוף הדורס · כגון נץ וכיוצא בו · ואין אתה יכול לומר שטרפה אותה והמיתה אותה שאם מתה הרי היא נבלה דמה לי מתה מאלי' עצמה או הכה בסייף והמיתה · או שברה ארי והמיתה · הא אינו מדבר · אלא בשנטרפה · ולא מתה · אם הטרפה שלא מתה אסורה יכול אם בא זאב וגרר גדי ברגלו או בזנבו או באזנו · ורדף אדם והצילו מפיו יהיה אסור שהרי נטרף ת"ל (שמות כ"ב) ובשר בשדה טרפה וגו' עד שיעשה אותו בשר הראוי להלב · הא למדת שהטרפה האמורה בתורה היא שטרפה אותה חית היער ושברה אותה ונטה למות · ועדין לא מתה אף על פי שקדם ושחטה קודם שתמות · הרי זו אסורה משום טרפה הואיל וא"א שתחיה ממכה זו הבא עליה · נמצאת למד שהתורה אסרה שמתה והיא הנבלה · ואסרה הנוטה למות מחמת מכותיה ואע"פ שעדין לא מתה והיא הטרפה · וכשם שלא תחלוק במתה בין מתה מחמת עצמה · בין שנפלה ומתה בין שחנקה עד שמתה · בין דרסה חיה והרגתה · כך לא תחלוק בנוטה למות בין שטרפתה חיה ושברתה בין שנפלה מן הגג ונשתברו רוב צלעותיה בין שנפלו ונתרסקו אבריה · בין שורק בה חץ ונקב לבה או ריאתה · בין שבא לה חולי מחמת עצמה ונקב לבה או ריאתה · או שבר רוב צלעותיה וכיוצא בהן · הואיל והיא נוטה למות מ"מ הרי זו טרפה בין שהיה הגורם בידי בשר ודם בין שהיה בידי שמים · א"כ למה נאמר בתורה טרפה דבר הכתוב בהוה שאם לא תאמר כן לא תאסר אלא אותה שנטרפה בשדה אבל אם נטרפה בחצר לא תאסר הא למדת שאין הכתוב מדבר אלא בהוה וענין הכתוב שהנוטה למות מחמת מכותיה וא"א לה לחיות מחיית מכה זו אסורה · הרמב"ם פ"ד מהמ"א : **נקובת** הושט ופסוקת הגרגרת · מסקי' בגמ' פ"ב דף ל"ב דר"ע שנאה קודם חזרה שחזר והודה לרבי ישבב שם במשנה ד' · ולא זזה ממקומה אף ע"פ שחזר והודה וכתב רש"י ואף על פי שזו קודמת אין סדר למשנה · ולא דמי לסתם ואח"כ מחלוקת · דיש סדר באחדא מסכת' דבמילי אחרינא לא קפדי אסידרי ע"כ : **ופסיקת הגרגרת** · כתב הר"ב ועובי התנוך כו' היא הרצועה העבה המחברת את הטבעות · כמ"ש בפ"ק משנה ג' : **ניקב הלב לבית חללו** · בשאר נקובי לא אצטריך למתני לבית חללו שכן דקין ופשיטא שאין נקוב חשוב בהם כלל אם לא ניקב לבית חללן · אבל לב שהוא עב ס"ד שאם ניקב בעומק שהוא חשוב נקב · וניטל הלב והריאה והדקין לא איצטריך למתני דבכלל נקובים הוא דאף על גב דבטחול אמר בגמ' דניטל כשר וניקב טריפה (וכלפי' הר"ב) בכל הני נקובי דתנן פשיטא דכ"ש ניטל · וניקב המרה נמי נראה דכ"ש ניטל דטריפה · ומ"מ ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום אצטריך דאפשר להיות דניטל כל הכבד ולא המרה שניטל כל בשר הכבד ונשארה מרה דבוקה בגידי הכבד והסמפונות · והא דתנן גבי ואלו כשרות · ניקב הלב ולא לבית חללו · צ"ל דמהכא לא הוה שמעינן דה"א ה"ה סמוך לבית חללו דסופו ליקב עד בית החלל · והא דקתני ניקבה הגרגרת כשרה היינו משום דבעי למתני בסדקה (נפחתה הגלגולת כו' · אצטריך סד"א כי קתני רישא ניקב קרום של מוח בלא פחת גולגלת קאמר והכ"נ דכי נפחתה גלגולת בלא קרום טרפה קמ"ל · הר"ן במתני' דלקמן) ונשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה אצטריך · דאי מהכא ה"א או הא או הא · אי נמי ה"א דבעי תרתי קא משמע לן דבחוט תלי מלתא · תו' · והכרס ובית הכוסות · כתב הר"ן לקמן דאצטריך סד"א מאי לחוץ דקתני רישא נקב מפולש כל שהוא כן · אפילו במקום חבורן טריפה · קמ"ל דכשר · ומאי בחוץ שלא במקום חבורם · ע"כ · אך הר"ב במשנה ז' פרק כ' דכלים

א אמבי' לג :
ב מיי' פ"ג ותו
סמ' סמיטה ס'
פ"ט י"ד ס' לג
סעי' ג'
ג מיי' שם פג
טוש"ע י"ד ס'
לד סעי' א
ד מיי' שם פג
טוש"ע י"ד סי' לא
סעי' א :
ה מיי' שם טוש
י"ד סי' ס סעי'
ס
ו מיי' שם פ"ט
טוש"ע יד סי' לב
סעיף ג
ז מיי' שם פ"ט
טוש"ע יד סי'
מא סעי' א'
ניטין סו ·
ח מיי' שם פ"ז
ופ"ז טוש"ע שם
סי' לו סעי' א
סו : שם

או שחסרה · [א] ר' שמעון אומר · עד שתינקב לבית הסמפונות · [ב] ניקבה הקיבה [ג] ניקבה המרה · [ד] ניקבה הדקין · [ה] הכרס הפנימית שניקבה או שנקרא רוב החיצונה רבי יהוד' אומר · [ו] הגדולה טפח · והקטנה ברובה · [ז] המסס ובית הכוס' שניקבו לחוץ [ח] נפלה מן הגג · [ט] נשתברו רוב צלעותיה · ודרוסת הזאב ·

רבי

שבריאה כשהם במקום דעבידי לאינתוקי · לפי שאין סרכא בלא נקב · שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה · ויוצא מעט מעט דרך הנקב ונקפה ונעשה קרום · וכשהסרכות במקום דלא עבידי לאינתוקי · כגון אונא באונא כסדרן · זו מונחת על זו וחוזרת לבריאותה ואין הנקב יתגלה · אבל כשהם במקום דעבידי לאינתוקי · הקרום מתפרק והנקב מתגלה: או שחסרה · (כגון) אחד מחמשה אונות שיש לריאה · ואם נחסרה אחת משלשה האונות של צד ימין · י"א שהפנימית משלמת וכשרה · ואם חסרה הפנימית עצמה · יש מכשירין דאין זה חסרון · שהרבה בהמו' אין להם ענונית · כך מוכח בגמרא: עד שתנקב לבית הסמפונות · קנוקנות קטנות המתפשטות בתוך הריאה כולן שופכין לסימפון הגדול · ולבית הסמפונות דתנן · כלומר לסמפון הגדול שכל הסמפונות שופכים לו · ואין הלכה כרבי שמעון: ניקבה הקיבה · נקב מפולש לתוך חללה בכל שהוא: נקבה המרה · הכיס שלה · למקום שאין הכבד סותמתה: ניקבו הדקין · בני מעים · למקום שאין דקים אחרים סמוך לנקב להגין עליו · אבל הדרא דכנתא דאקיף לחבריה · חבריה מגין עליה: כרס הפנימי · כל הכרס כולו קרוי כרס פנימי ומקובתו בתשהו [רוב] החיצונה · בשר החופה את רוב הכרס · והוא קרום עב עובר על כל החלל מן החזה ועד הירכים והכרס מעוטו נחבא תחת צלעות החזה · ורובו תחת אותו קרום · ונקרע ברובו דקאמר · היינו שרואים כמה יש מן הקרום כנגד אותו רוב הכרס · ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרום כנגד הכרס טרפה · ואם ממקום שהכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרום כשרה: הגדולה טפח · בשור גדול אם נקרע טפח טרפה אע"ג דלא הוי רובה · ובעגל קטן מטרפא ברובה · אע"ג דלא הוי טפח · והלכ' כרבי יהודה: המסס ובית הכוסות · סוף הכרס עשוי ככובע וקרוי בית הכוסות והמסס מחובר בו וסביב לחבורן כשבאים להבדילן יש דופן לזה ודופן לזה · ובאמצע הן שופכין זה לתוך זה והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס ומן המסס לקיבה ומהקיבה לדקין: שניקבו לחוץ · שהנקב נראה מבחוץ · כגון שניקבו או זה או זה שלא במקום חבורן · לאפוקי אם נקבו במקום חבורן דכשר · לפי שדופי המסס מגין על נקבי בית הכוסות · ודופן בית הכוסות מגין על נקבי המסס: נפלה מן הגג · ושחטה מיד טרפה · אם לא הלכה ברגליה אחר נפילתה דחיישי' שמא נתרסקו איבריה · ואם הלכה מלא קומתה כשרה · ואינה צריכה בדיקה · ואם עמדה ולא הלכה ושחטה צריכה בדיקה · וכן אם שהתה מעת לעת אחר שנפלה ושחטה אף על פי שלא הלכה ולא עמדה · כשרה וצריכה בדיקה · ובדיקה זו בחלל הגוף בפנים לראות אם נתרסקו אברים · ובית הרחם וכן הסימנים · אין בהם משום רסוק אברים: נשתברו רוב צלעותיה · כ"ב צלעות גדולות שיש בבן מוח יש לבהמה · י"א מכאן · וי"א מכאן · נשתברו שש מכאן ושש מכאן · אי נמי י"א מכאן וא' מכאן · זהו נשתברו רוב צלעותיה · והוא שנשברו מחציין כלפי השדרה · לפי ששם חוזקה · ולא מחציין לצד החזה: ודרוסת הזאב · שמכה בצפרניו בבהמה ומטיל בה ארס וטורפה ואין דרוסה אלא ביד · אבל לא ברגל · ואין דרוסה אלא מדעת · ודרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים · וכגון ספק דרסה · או שראה שדרסה · ואינו מקום הדריסה ניכר מבחוץ · צריכה בדיקה גבה וכריסה וצדיה וכל שכנגד בני מעיים · ואם האדים שם בשר טרפה ·

כתב דמתני' דאלו כשרו' דאע"ג דלא אצטריך רגילו' המשנ' לשנות כך: או שחסרה · בגמרא דף מ"ז פריך · כיון דתנא ניקבה למה לי למתנ' חסרה · ומפרש דלר"ש אצטריך לאשמועי' דאפי' ר"ש מודה בחסרה דלא בעי שתנקב לבית הסמפונות: ניקבה המרה · לשון הר"ב הכיס שלה · וכ"פ הרמב"ם · וטעמייהו שהמרה שם ללייחה שבכיס · כמו שהוא בקיבה פ"א משנה ה' · וה"ל לפרש כן גם כן כאן בקיבה: ניקבו הדקין · כתב הר"ב אבל הדרא דכנתא דאקיף לחבריה · בגמ' דף מ"ח להדי חבריה (וז"ל רש"י כנתא אנטרי"ל בלע"ז חלב טהור · הדרי דכנתא דקים הסובבים אותו סביב כעגולה) דאקיף לחבריה שניקב באותו צד שביעו לחברו שלא ניקב אלון שבכולם · ע"כ · ועיין במשנה ד' ות"ש שם: רבי יהודה אומר הגדולה כו' · כתב הר"ב: הלכה כר"י · וכ"כ הפוסקים · משום דבגמרא שקלינן וטרינן אליביה · ועוד שאפשר שלא בא אלא לפרש · כמ"ש הר"ב בספ"ו דלקמן · ועיין מ"ש שם בס"ד: המסס לשון הערוך לפי שמעכלת המאכל נקרא המסס · כמו והיה כמסוס נוסס (ישעיה י' י"ח) · ע"כ · ותהיה הה"א שימושית כמו בהכוסות וקריאתה בפתח · וכן הרמב"ם בפ"ו מה' שחיטה כתב העוף אין לו כרס ולא המסס: המסס ובית הכוסות · נ"ע דלפי סדרן ה"ל למתני בית הכוסות והמסס: שנקבו לחוץ כתב הר"ב לאפוקי אם נקבו במקום חבורן דכשר · לפי שדופן המסס מגין וכו' · ומשמע דאלו ניקבו מחללו של זה לחללו של זה · אפילו במקום חבורן טרפה · ודברי תימא הן דהא במתני' דלקמן תנן בהדיא דכה"ג כשרה · ואם נאמר דמפרש הכא כדסד"א שכתבתי לעיל בשם הר"ן · גם הוא דוחק · ולא צריך היה מפרש כך · ולשון רש"י לאפוקי שניקבו במקום שיבורן בשתי דופנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה: נפלה מן הגג · כתב הר"ב · דחיישינן שמא נתרסקו אבריה · ל' הרמב"ם שריסוק אברי' מכלל הטרפו' ע"נ שאירע מחמת הנפילה · ע"כ · וכתב רש"י · ואין טעם בטרפות שהלכה למשה מסיני הן: ודרוסת הזאב · כתב הר"ב שמכה כו' וטורפה · וסופה למות לא דסופה לינקב · דאם כן בכלל נקובה היא · תוספות:

רבי

א פסו:
ב ת"י פ"ו הב'
פרי"ש טוש"ע יו"ד
סי' מח סעי' א
ג ת"י שם פוסק
שם סי' מב סעי'
א
ד ת"י שם טוש"ע
שם סי' מו סעי'
א
ה ו ת"י שם
טוש"ע שם סי'
מח סעי' כ ג
י שם סעי' ו
ח ת"י שם פ"ט
טוש"ע שם סי'
נח סעי' א
ט ת"י שם פ"ט
טוש"ע שם סי'
כד סעי' א
י ת"י שם פ'
טוש"ע שם סי'
כו סעי' א

ר' יהוד' או' [א]דרוסת הזאב בדקה · ודרוסת ארי בגסה · דרוסת הנ"ץ בעוף הדק · ודרוסת הגס בעוף הגס · [ב]זה הכלל · כל שאין כמוה חיה · טרפה : ב [ג]ואלו כשרות בבהמ' · [ד]ניקב' הגרגרת [ה]או שנסדקה · עד כמה תחסר · רשב"ג או' · [ו]עד כאיסר האיטלקי · [ז]נפחתה הגלגלת ולא ניקב קרום של מוח · [ח]ניקב הלב ולא לבית חללו · [ט]נשברה השדר' ולא נפסק החוט שלה · [י]ניטלה הכבד ונשתייר הימנ' כזית : [יא]המסס ובי' הכוסות שניקבו

ואם ודאי דרוסה היא בודק כנגד מקום הדריסה ורואה אם האדים הבשר טריפה · ואם לאו כשרה : דרוסת הזאב בדקה · אבל בגסה לא אלים זהירה למקלייה : ודרוסת ארי בגסה וכ"ש בדקה · ורבי יהודה לפרושי מלתיה דת"ק אתי ולאו לאפלוגי עלי' והלכ' כמותו : הנ"ץ אספרוי"ר בלעז : בעוף הדק יונים וצפורים : דרוס הגס אסטו"ר : בעוף הג' · אווז' ותרנגולי : זה הכלל · לאתויי שבע' מיני טרפיו' · שלא הוזכרו במשנה · ואלו הן · א' · קולית הירך שפקן ממקומו · מן החור שבעצם האליה שהוא תקו' בו וזהו דאעכול ניביה · ב' · לקת' אפילו בכולי' אחת וכ"ש בשתיהן · והוא דתסיא לקות' למקום חריץ של כוליא · ג' · טחול שניקב נקב מפולש במקום עבה שבו · ואם נשתייר בו כעובי דינר זהב כשר · ד' · סימנים שנדלדלו ברובן · כלומר שנתלשו ממקומן ומחוברים כאן מעט · וכאן מעט · ה' · נעקרה צלע מעקרה · דדוקא נשברו תנן במתניתין דבעינן רובא · אבל נעקרה צלע אחד מעיקרה עד חצי חולייתה טרפה · ו' · גולגולת שהוכתה מכות רבות על גולגלתה ולא נפחתה ולא ניקב הקרום אם רובה נחבסה · דהיינו נתרוצצה טרפה · ז' · בשר החופה את רוב הכרס כרובו נמי איכא למ"ד דתנא מייתיא ליה בזה הכלל · ולא הוזכר בפירוש במשנה · לפי שאינם מפרשין הכרס החצונה ששנוי במשנה · שהוא בשר החופה את רוב הכרס · כדפרשנא לעיל · וכן מייתי תנא בזה הכלל בהמה שנחתכו רגליה האחרוני' מן הארכוב' ולמעלה טרפה · וחסרון בשדרה · שאם חסרה חוליא א' טריפה · וגלודה · שנפשט עורה והופשטה כולה או מחמת שחין או מחמת מלאכה טריפה · וחרותה · שנצמקה ריאה שלה ונעשי' כחריות של דקל מחמת פחד שהבעיתא אדם · דדוקא בידי שמים תנן לקמן שהיא כשרה משום דהדרה בריאה · אבל לא בידי אדם · וכל הני טרפיות רבינהו תנא בזה הכלל : כל שאין כמוה חיה · שלקתה מכה · שאין בהמה לקויה דוגמתה יכולה לחיות : ב ניקבה הגרגרת · בלא חסרון איסר כדמפרש ואם נקבה נקבים הרבה מפולשים ואין בהן חסרון רואין אם כשיצטרפו יש בכלן שיעור רוב גרגרת טרפה · ואם יש באותן נקבים חסרון או שחסרו מיתנו רצועות ארוכות · אם כשיצטרף כל מה שחסר יעלה יותר משיעור איסר טרפה · ואם כאיסר או פחות כשירה · וכן הלכ' : או שנסדקה · והוא שישתייר בה בקנה למעלה ולמטה כל שהו' : נפחתה מגלגולת · העצם נפחת ורואים אנו שלא ניקב קרום של מוח : ניטלה הכבד · ונשתייר הימנה כזית · והוא שהיה כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא מעורה : זה

שניקבו

רבי יהודה אומר דרוסת הזאב · כתב הר"ב דר"י לפרושי אתא כו' · גמ' · ואע"פ ששנויה בלשון מחלוקת נמצאו הרבה כיוצא בזה · וכתבתים בפ"ג דבכורים · ואיכא מ"ד בגמ' דאה"נ דפליגי ות"ק סבר סם זוטרה דזאב למקלייה נמי לגסה : דרוסת הנ"ץ · גבי טרפו' עוף הוה שייך למתני' אלא משום ר' יהודה תנא ליה הכא · תוי"ט : זה הכלל · כתב הר"ב לאתויי כו' · לקת' · ואיזהו לקוי כל שנתמסמ' הבשר עד שאם אחז אדם במקלתו מתמסמס ונופל · טור סי' מ"ד · ומ"ש הר"ב והוא דתסיא לקותה למקום חריץ · לשון פירש"י (דף נ"ה) למקו' חריץ שהגידי' מעורי' שם והוא אמצעי' הכוליא · וכדברי הרשב"א בתור' הבית מפרש יות' שכת' ומקו' חריץ היכן · לובן שתחת המתנים שנכנס בתוך הכוליא ע"כ · ועיין במשנה דלקמן · ומ"ש הר"ב · נעקרה צלע וכו' עד חצי חוליתה · והצלע שבכבדה מחוברת יפה בחצי חוליא הקיימ' · רש"י דף נ"ב · ומ"ש הר"ב ובשר החופה את רוב הכרס כו' · לפי שאינם מפרשים הכרס החצונה כו' · אלא מקום שאין בו מל' · גמ' דף נ' · ופירש"י מקום יש בכרס חלק שאין שם אותו צמר שגוררין ברותחין מן הכרס · ע"כ (ומ"ש הר"ב · וכן מייתי תנא בזה הכלל בהמה שנחתכו כו' · וכ"כ הרמב"ם · ואע"ג דבהמה כו' מתני' היא בפ"ד · וגלודה נמי כמי ודאי דהלכה כחכמים · ומיהו בחרותה הוה מצינן למטעי דקתני בידי שמים לרבותא ודכל שכן בידי אדם · י"ל דהכי מייתי בזה הכלל לומר שכולן כלולין בשאין כמוה חיה · אף על גב דלא קתני להו הכא · ומ"מ נראה לי שאין פירושה מוכרח ולא הוו צריכין לפרש כן דכסוגיא דמקשה והא איכא בסבר · (פי' הוא להני ד' בהמה שדרה וכו') ארבי ישמעאל דתנא י"ח ונחית למנינא הוא דמקשה ליה ואלא ה"ח הן הני דבמתני' דהכא ולהכי פריך מכסב' ומשב שמעתת' · אבל לתנ' דידן מאי דתנא בהדי' תנא למאי דלא תנא הוא דמייתי בזה הכלל · וכהדיא אמרינן בסוגי' דף נ"ד על זה הכלל · לאתויי שב שמעתת' · וכן נראה דאף שדרה נשנה פ"ב דאהלו' לטומאה ומייתי לה בריש פרקין בגמ' ואתמ' עלה רב יודא אמר שמואל · וכן לטריפה) ומ"ש הר"ב וחסרון בשדרה · שאם חסר חוליא כו' · חוליא בלא צלע · ומשכחת לה בשלהי כפלי יש חליות הרבה בלא צלע · דאי בדיש בה צלע תיפוק לי משום נעקרה צלע · גמ' דף נ"ב · ומ"ש הר"ב והגלודה שנפשט העור וכו' · עיין בפי' למשנה דלקמן · ומ"ש שם בס"ד : כל שאין כמוה חיה טרפה · דכתיב (ויקרא י"א) ואת החיה אשר תאכלו חיה אכול (וזאת מיעוטא הוא · והכי משמע זאת סתם בהמות שהן חיות אכול) שאינה חיה לא תיכו' · גמ' דריש פרקין : שאין כמוה חיה · בבהמה ששחטה אנקיימין הכי לא תנן שאינה חיה · וטוב מצאתי שדקדקו כן התוס' פ"ב דף ל"ג : ב ואלו כשרות בבהמה · כולהו צריכי כדפרשינן בריש פרקין : נפחתה הגלגלת ולא ניקב קרום של מוח · עיין מ"ש במשנה ג' פ"ב דאהלות :

א מיי' וטוש"ע
שם
ב מיי' פ"ד מה'
מאכלו' אסורות
הל' ט' ע"ד
ג' שם ג גל' ·
ד מיי' פ"ג מה'
שחיטה טוש"ע
י"ד סי' ל"ג
סעי' ג
ה שם סעיף ו'
ו שם סעיף ג
ז מיי' פ"ו שם
טוש"ע י"ד סי' ל
סעי' ג
ח מיי' שם טוש"ע
י"ד סי' מ סעי'
ט מיי' פ"ט מה'
שחיטה טוש"ע
י"ד סי' נ"ז
סעי' ה
י מיי' פ"י שם
טוש"ע שם סי'
מ"א סעי' א' כו' ·
יא מיי' שם
טוש"ע סי' מ"ה
סעי' ו

שניקבו זה לתוך זה · ניטל הטחול · ניטלו הכליות · ניטל לחי התחתון · ניטל האם שלה · וחרותה בידי שמים · הגלודה ר"מ מכשי' · וחכמי' פוסלין : ג ואלו טרפו' בעוף · נקובת הושט · פסוקת הגרגרת · הכתה חולדה על ראשה מקו' שעושה אות' טרפ' · ניקב הקורקבן · נקבו הדקין · נפלה לאור ונחברו בני מעיה · אם ירוקי' פסולין · אם

זה לתוך זה · שסמוכין הן ודופנן של שניהם אדוקים זה לזה · ובאמצעיתן הן שופכים זה לזה · ואם חורו וניקבו במקום אדיקת דפנותיה · ואין הנקב נראה לחוץ אלא זה לתוך זה · כשרה · דהא להדדי נמי שפכי : ניטל הטחול · לא שנו אלא ניטל · אבל ניקב במקום פניו · ולא נשתייר בו כעובי דינר זהב טריפה · כדפרשי' לעיל : ניטלו הכליות · כיון שניטלו כ' כיון שניטלה אחת מהן כשרה · ולא שנו אלא ניטלו · אבל הכוליא שהקטינה מחמת חולי · בדקה עד כפול · בגסה עד כענבה בינונית · טרפה · ואם מלאה מים צלולים טרפה · מים זכים כשרה : ניטל לחי התחתון · מעל הבשר והסימני' מחוברין בבשר · ולא שנו אלא שיכולה לחיות על ידי הלעטה שסופכים ומאכל' לתוך פיה · אבל אינה יכולה לחיות על ידי הלעטה טרפה : ניטלה האם · היא הרחם מטרי"ן בלע"ז שהעובר מונח בה : וחרותה בידי שמים · שנתמקה הריאה שלה ויבשה כחריו' של דקל מקול רעם (נ"ל וראיית ברק) וברק כשרה · ובידי אדם כגון שהבעיתה אדם · או שאר כל הבריות · כגון שאגת אריה וקול של טרפה · והיכי ידעינן אם בידי שמים וכשרה · אם בידי אד' וטרפה בקין מביא כלי חרס לבנים וממלאן מים קרים ומניח הריאה בתוכם מעת לעת · אי הדרא בריא בידי שמים היא וכשרה · ואי לא הדרא בריא בידי אדם היא וטרפה · ובחורף מביא כלי חרס שחור שאינו מזיע כמו הלבן ואין המים מצטננים בו יו"ת שמביא כלי נחשת וממלאן מים פושרים ומניח הריאה בתוכן מעת לעת · אי הדרא בריא כשרה · ואם לאו טריפה · הגלוד · שהופשט עורה מעליה אם נשאר בה עור כרחב סלע על פני השדרה כלה שנתלאו חוליות השדרה כלן מחופי' הרי זו כשרה · ואם נפשט ממנו רוחב סלע על פני כל השדרה · אף על פי שכל שאר עורה קיים טריפה · וכן פסק הלכה : הכתה חולדה בראשה · שנשכה בשיניה דאלו ביד יש דרוסה לחולדה בעופות וכל כנגד החלל מטרפא ביה : מקום שעושה אותה טרפה · שיש לחוש שמא ניקב קרום של מוח · וכיצד הוא עושה · מכניס ידו לתוך פי העוף ודוחק אצבעו למעלה · אם המוח מבצבץ ויוצא בידוע שנקב הקרום וטרפה : ניקב הקורקבן · והוא שיהיה הנקב בבשר הקורקבן ובכיס שבתוכו שהמאכל עובר בו · דהיינו שיהיו נקובים הכיס והבשר זה כנגד זה · אבל קורקבן שניקב וכיס שלו קיים · או אפילו ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה · כשרה : ונחמרו בני מעיה · כוונו מחמת האור ונהפכה מראיתן לשון מעי חמרמרו : ירוקים פסולים · הכי קאמר אברים שדרכן להיות אדומים · כגון הלב והכבד והקרקבן שדרכן להיות אדומי' באווזין ותרנגולים ותורים ובני יונה וכיוצא בהן · אם נשתנו ונעשו ירוקים מחמת האור · פסולים · ואם

שניקבו זה לתוך זה : עיין מ"ש במשנה דלעיל בד"ה שניקבו לחוץ וכו' נס"ד : ניטל הטחול וכו' · כתב הר"ב אבל ניקב כו' טרפה שעל ידי הנקב הוא הולך ומוסיף מכאוב והחולי רב בגופה רש"י ועיין במשנה ה' פרק ו דבכורו' : ניטלו הכליות · כתב הר"ב אבל הכוליא שהקטינה מחמת חולי · כי חזינן שהקרום שלה כווץ' הר"ן ומ"ש הר"ב · כענבה פי' רש"ל כמשמעו ענבה ממש דלא כפי שבב"י סי' מ"ד : וחרותה בידי שמים · כתב הר"ב והיכי ידעינן כו' מביא כלי חרס לבנים וממלאן כו' ובגמ' הנהו דכרי דאמיק ריא' דדהו כו' בקיטפי מייתא מסיכלי חורי ומליאנהו וכו' · ומשו' דהר"ב היו' קאמ' נמי דמייתו הר"ב כלים · והר"ב נמשך ג"כ בזה לפרש בל' רבים : הגלודה פירש הר"ב שהופשט עורה כו' ואם נפשט ממנה רוחב סלע על פני כל השדרה · דאלו על מקצת השדר וכל העור קיי' מתירין דודאי היכ' דניטל כל העור בענין שנשתייר רוח' סלע על פני השדר' מחמ' מפני שאין שם עור מיגליל אלא זה · אבל כיש עור אחר מצטרף להגליל כגון ז שכל עור הגוף קיים · אין הדעת נותנת כשניטל העור מקום חוליא אחת או שתים שתטרף כי אם בכולן ורבנן ככולן ב"י סימן נ"ט בשם הרשב"א : וחכמים פוסלין · היכא טובא בפרקין ובפ' דלקמן משנה ו דתני בל' פסול והכוונה דטרפה : ג ואלו טרפות בעוף אע"ג דכל טרפו דבהמ' כנגדן בעוף (כדפי' הר"ב בסוף מתני') הני אצטריכו ליה למתני' נקובת הושט משום פסוקת הגרגרת · והיא איצטריך דלא תימא הואיל ומיתתו של עוף לא כפיס · דהא כשר בסימן אחד איתא גרגרת נמי תטרף במשהו והכתה חולדה משום דקתני מקום שעושה אותה טרפה דהיינו נקיבת הקרום · דלא תימא תטרף בנשבר העצם בלא נקיבת קרום · ונקבו הדקין · משום דקבעי למתני סיפא גבי אלו כשרות יצאו בני מעיה ולא נקבו · ולא תימא עוף שחיותו מועט תיטרף ביציאה לחודה · רש"י והא דכתב בהכתה חולדה דלא תימא דנטרף כו' בלא נקיבת קרום · ה"מ למיתר דהיא גופא קמ"ל דבנקיבת קרום העליון נטרפת בכך · דהא בבהמה פי' הר"ב בר"פ דבעליון לחודא כשר' · אלא דאיכא מ"ד דבבהמה מיטרפא בעליון לחוד · ואפשר נמי דרש"י כותיה ס"ל · וכן יש מהפוסקי' שפוסקים כך : הכתה חולדה · וכ"ש מי שהוא גדול ממנה · הרמב"ם : ניקב הקורקבן · כתב הר"ב והוא שיהיה הנקב בבשר הקורקבן ובכיס שבתוכו וכו' אבל קורקבן שניקב וכיס שלו קיי' כו' כשרה · ומיהו דוקא שניקב מעצמו מחמת חולי · דאי מחמת קוץ וכיוצא בו ודאי טרפה היא דהאי קוץ מהיכא אתא אי דרך חוץ · הרי ניקבה לחלל וטרפה · דחיישינן שמא ניקב א' מן האברים הפנימים שנקיבתן במשהו ואי דרך ושט אתא · על

א מיי' פ"ו מה' שחי' טוש"ע
י"ד סי' מ"ג סעי'
מ ב מיי' שם
טוש"ע שם סי'
מ"ד סעי' א
נ מיי' שם פ"ט
טוש"ע י"ד סי'
נ"ג סעי' א
ד מיי' שם
טוש"ע שם סי'
נם סעי' ם
ה מיי' פ"ו שם
טוש"ע שם סי'
נ סעי' יד
ו כדה כה
ז מיי' פ"ט שם
טוש"ע סי' כט
סעי' א
ח נו
ט י חבולר י"ע
יא מיי' פ"י
ים טוש"ע סי'
נ' סעי' ב
יב יג מנו ר
ר"פ
יד מיי' פ"ו שם
ופי' הל"ם
טוש"ע י"ד סי'
נב סעי' א

אם אדומי׳ כשרים · א דרסה · וטרפה בכותל · או שריצצת׳ בהמה · ומפרכס׳ ושהתה מעת לעת ושחטה · כשר׳ : ד ב ואלו כשרו׳ בעוף · ניקבה הגרגרת או שנסדקה · הוכתה חולד׳ על ראשה · מק׳ שאינו עושה אותה טרפ׳ · ג ניקב הזפק · ר׳ או׳ אפי׳ ניטל · יצאו בני מעיה ולא ניקבו · ד נשתברו גפיה · נשתברו רגליה · ה נמרטו כנפיה · ר׳ יהוד׳ או׳ · אם נטל הנוצה פסול׳ : ה ו אחוז׳ הדם והמעושנת והמצונג׳ · ושאכלה הרדופני · ושאכלה צוא׳ תרנגולי׳ · או ששתת מים הרעים כשרה · ז אכלה סם המות · או שהכישה נחש · מותרת משום טרפה · ואסורה משום סכנת נפשות : ו ח סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה · ט וסימני העוף לא נאמרו · אבל י אמרו חכמים · כל עוף הדורס · טמא · יא כל שיש לו אצבע יתירה · וזפק וקורקבנו

ואם נשארו אדומים כמו שהיו · כשרים · וה״ה הדקים שדרכן להיות ירוקים · אם נשתנו מברייתן ונהפכו אדומים פסולים · וכן עופות המים שהלב והכבד והקורקבן שלהם ירוקים · אם נהפכו לאור והאדימו פסולים · שכל שנשתנו מבריאתן מחמת האור פסולי׳ · ושמו׳ שינוי המראה במשמ׳ כמו שהנקב במשהו : דרסה · אדם ברגליו · או שטרפ׳ בכותל שהכה בה בכותל : או שרצצתה בהמה · דאיכ׳ למיחש להני תלתא משום רסוק אברים ועדיין מפרכסת. אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה · ובעיא בדיקה כדכתבינן לעיל גבי בהמה · שכל טרפות שמנו חכמי׳ בבהמה כנגדן בעוף · יתר עליהן העוף · אלו השנויין במשנה ו ד — ניקבה הגרגרת או שנסדקה · נקובת הגרגרת וסדיקת׳ בעוף · כנקובת הגרגרת וסדיקתה בבהמה · וכבר פירשנו לעיל · ואם נקב שיש בה חסרון אם החסרון הוי כשיעור רוב חלל הקנה של אותו העוף טריפה ואם לאו כשרה : הופק · הוא סמוך לושט · וכל הנמשך עם הושט כשהעוף מושך צוארו · דיני ושט ונקובתו במשהו · ושאר הופק אם ניקב כשר : ר׳ אומ׳ אפי׳ ניטל · ואין הלכ׳ כר׳ : יצאו בני מעיה · לא שנו · אלא שנשמטו שהכניסו לתוכו לא הפך עליונו לתחתונו . אם עגולת זו למעלה מכמות שהיתה · שהחליף זו למעל וזו למט׳ · אבל הפך כהן טרפה שכיון שנהפך א׳ מהם אינו יכול לחיות : נשתברו גפיה · עצמות הכנפים · ודוקא נשתברו · אבל שמוטת גף בעוף טריפה · חיישינן שמא ניקבה הריאה · לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע · וכששומט גפה מתנתקת הריאה עם הגף : נשתברו רגליה · מן הארכובה ולמט׳ · או אפי׳ למעלה ולא יצא העצם לחוץ · אבל יצא לחוץ תנן בבהמה המוקמ׳ דהוי טרפ · וגם כפרש : נמרטו כנפיה · היינו נוצה גדולה שעל כל גופה : נוצה · היא הדקה שעל הבשר שאין לה קנים · דחשיב לה כגלודה · ואין הלכה כרבי יהודה : ה אחוזת הדם · שאחזה דם וחלתה : והמעושנת · שנכנס עשן בגופה : המצוננת · חולי מחמת צינה · ורמב״ם פירש אחוזת הדם שגבר עליה הדם · והמעושנת שגברה עליה הליחה השחורה · והמצוננת שגברה עליה הליחה הלבנה · ולא הזכיר הליחה הרביעית · שהיא האדומה · לפי שאינה מצויה כל כך בבהמות : הרדופני · סם המות דבהמה · וכן צואת התרנגולים הבהמות האוכלות ממנה מתות : מים הרעים · מים מגולים : סם המות · דבר שהוא סם המות לאדם ואינו סם המות לבהמ׳ : ן הדורס · האוחז בצפרניו ומגביה מן הקרקע מה שהוא אוכל · ויש מפרשים שאינו ממתין לבעל חי עד שימות אלא אוכלו מחיים : אצבע יתירה · זו אצבע הגבוהה שאחורי האצבעות

וקורקבנו

כיון דקורקבן מבחוץ איבקב · כיס שלו כמי שהוא פנימי איבקב · אף דלא מינכר · א״כ קרום עלה בו ואינו קרום · שכל הנקובים יקרו׳ שעלה בהן מחמ׳ מכה אינו קרום אף ודאי ע״י חולי קאמ׳ · הר״ן · ומ״ש הר״ב · זה שלא כנגד זה · גמר׳ ד׳ מ״ג ופירש״י כגון זה למעל׳ וזה למט׳ : ד ר׳ אומר אפי׳ ניטל · פירשו בו דלאו ניטל לגמרי קאמ׳ שא״כ המאכל יורד לחלל הגוף ואינו תקנה אלא אמשו׳ דת״ק כרקט ניקב קאמ׳ איהו אפי׳ ניטל · מיהו בעינן שישתייר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מן הושט אל הקורקבן דרך הזפק · הר״ן · והא דלא תנן ניטל הזפק · באלו טרפו׳ · כ״ל משו׳ דכפלוגת׳ לא קא מיירי אף ע״ג דבאלו טרפות דבהמות איכא פלוגתא : יצאו בני מעיה ולא נקבו · כתב הר״ב לא שנו וכו׳ אבל הפך כהן טרפה · בכלל נקובי דמתני׳ היא דטעמא משום דסופו לינקב ולירקב · תוספות · והפוסקים כתבו דין זה דהיפוך בני מעיה בבהמה נ״כ · וז״ל ב״י סימן מ״ז · ובהמה ועוף שוין בדין זה · אלא שנקאו התנא בעוף · לפי שמצוי יותר לצאת בני מעיו : רבי יהודה אומר אם נטלה כולה פסולה · כתב הר״ב · ואין הלכה כר׳ יהוד׳ · דאע״ג דרבנן לא פליגי בהדי׳ בכולה · כיון דנקטה גבי אלו כשרות · משמע דרבנן מכשרי דאי כולהו מודו בה דפסולה גבי אלו טרפות ה״ל למתנייה · הר״ן : פסולה וכן בסוף משנה א׳) וכן בפרק דלקמן משנה ו׳ : ה אחוזת הדם כו · השתא תנן לחלייס שיארעו בכל הגוף : ו סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה · כדכתיב זאת החיה וגו׳ · והיינו מעלת גרה ומפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות · הר״ן · ואע״ג דחיה כתיב · בהמה בכלל חיה כדדרשי׳ בפ׳ דלקמן ד׳ ע״א · אבל בסימנים שנבדלת בהם הבהמה מהחיה ולהכירה אם חלבה מותר וטעון כסוי · לא נתפרשו בתורה ולא בהם דברה המשנ׳ · והם מפורשים בברייתא בגמ׳ : הדורס כתב הר״ב · יש שפירשו שאין ממתין לבעל חי עד שימות · ואע״פ שהתרנגולת אוכלת שקצים ורמשים בעודם חיים · אין זו קרויה דרוסה הר״ן : אצבע יתירה · פירש הר״ב אצבע הגבוהה שאחורי האצבעות וכפירש״י · ומסיים הר״ן · ואע״פ שברוב העופות היא · קרי לה יתירה · לפי שאינה בסדר חברותיה :

וקורקבנו

כיצם לד ·
א מיי׳ פ״ה מה׳ שחיטה טוש״ע י״ד סי׳ שם סעי׳ ג
ב טו׳ :
ג מיי׳ שם · טוש״ע י״ד סי׳ לג סעי׳ יח
ד מיי׳ פ״ה מ״ב טוש״ע י״ד סי׳ נג סעי׳ ג
ה טוש״ע י״ד סי׳ נג סעי׳ ג
ו גם מיי׳ פ״ג טוש״ע י״ד סי׳ פ׳ סעי׳ ה
ז שם סעי׳ ג׳
ח גש׳ מיי׳ פ״א מה׳ מאכלות אסורות טוש״ע י״ד סי׳ עט סעי׳ א
ט מיי׳ שם טוש״ע סי׳ פב סעי׳ א
י [illegible] סעי׳ ב

חל"ג

וקורקבנו נקלף טהור · ר' אליעזר בר' צדוק אומר [א] כל עוף החולק את רגליו טמא : ז [ב] ובחגבים · כל שיש לו ארבע רגלים · וארבע כנפים · וקרסולים · וכנפיו חופין את רובו · ר' יוסי אומר [ג] ושמו חגב · [ד] ובדגים · כל שיש לו סנפיר וקשקשת · רבי יהודה אומר שני קשקשין וסנפיר אחד · ואלו הן קשקשין · הקבועין בו · וסנפירין · הפורח בהן :

פרק בהמה

[א] המקשה לילד · והוציא העובר את ידו והחזירו · מותר באכילה · [ב] הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו · הרי זה כילוד · [ג] חותך מעובר שבמעיה · מותר באכילה · [ד] מן הטחול ומן הכליות · אסור באכילה · זה

וקורקבנו נקלף · הכיס שבתוך הקרקבן נקלף מבשר הקרקבן · ולא שיהיה כל עוף טהור צריך לכל הסימנים הללו אלא סימן א' בלבד די · ובלבד שנדע בו שאינו דורס ואוכל · והגאונים כתבו שמסורת בידם שאין מכשירים עוף הבא בסי' א' · ואע"פ שידוע לנו בו שאינו דורס ואוכל אלא א"כ היה אותו סי' שקורקבנו נקלף ביד · אבל אם אינו נקלף ביד · אף על פי שיש לו זפק או אצבע יתר' מעולם לא התירוהו : החולק את רגליו · כשמעמידו על החוט נותן שתי אצבעותיו מכאן · ושתים מכאן : טמא · בידוע שהוא דורס : ז וכחגבים · זהו סימן טהרתם : כל שיש לו ד' רגלים וארבע כנפי' ויש לו קרסולים · הם ב' רגלים ארוכי' לבד הד' · והם סמו' לצוארו מעל לרגליו לנתר בהם כשהו' רוצה לקפוץ מתחזק בהם : ר"י אומר ושמו חגב · אע"פ שיש בו ד' סימנים הללו אינו כשר אלא א"כ ידוע ששמו חגב · וכן הלכה : כל שיש לו סנפיר וקשקשת · אפילו אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן · או שיש לו עכשיו ועתיד להשירן כשיוצא מן המים מותר : וסנפירין הפורח בהן · ששט בהן על פני המים :

פרק בהמה המקשה מותר באכילה · העובר כולו ואפילו מקום חתך של אבר · דאם הוציא ידו ולא החזירה צריך להניח ממה שבפנים לצד החיצון ולחותכו · שמקום החתך הבדלת החיצון והפנימי אסור · מפני שהוא עומד על שפת הרחם · אבל החזירה אין צריך לחתוך לצד פנים · אלא מגמגם וחותך · ומקום חתך מותר · דמאי טעמא נאסר האבר כשיצא לחוץ · משום ובשר בשדה טרפה בשר שיצא חוץ למחיצתו שהוא לו שדה · טרפה · מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לו היתר · אף בשר כיון שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו היתר · ומקום חתך לא יצא חוץ למחיצת' · הלכך מותר כשהחזירה וקודם שחיטה דקרינן ביה בהמה · בבהמה תאכלו : הרי הוא כילוד · ותו לא מהניא ליה שחיטת אמו וצריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי · ואם נמצא מת · הרי הוא כנבלה : חותך מעובר שבמעיה · והניח החתיכה בתוכה מותר בשחיט' בהמה ולא נאסר משום אבר מן החי : ומן הטחול ומן הכליות' של בהמה עצמה : אסור באכילה · ואע"פ שהניחו בבהמה לא הותר בשחיטתה ולהכי

וקורקבנו נקלף · כ' הר"ב הכיס שבתוך הקרקבן נקלף מבשר וכו' ר"ל שנקלף ביד כדכתב לקמן · ומיהו מוכח בגמ' שאע"פ שאינו נקלף עד שעמד בשמש ונתרפא בהכי סגי · אבל אי לא מקליף בידא אלא בסכינא ספיקא הוי: **רבי אליעזר בר' צדוק** אומר כו' · ולא דחינן כר"ב מהלכה · והרמב"ם כתב שדבריו אמת · וכתב המגיד בפ"א מהמ"א שהוא לפי שסובר דלא פליג ת"ק עליה · ע"כ · ועיין בפ"ג דבכורי' כתבתי הרבה שנכנסו בלשון מחלוקת ואין חולק: ז **ובחגבים** כל שיש לו כו' · וסימנין הללו מהם שנתפרשו בתורה · ומהם שנאמר פירושה מד"ס · ד' רגלים וקרסולים הרי הן מפורשים (ויקרא י"א) ההולך על ארבע אשר לו כרעים ממעל לרגליו לנתר בהן על הארץ · וארבע כנפיו חופות את רובו ילפינן לה בגמ' בכלל ופרט וכלל שהפרטות האמורות בתורה דהיינו ארבה וסלעם ואיך כולן יש בהן ארבע סימנים הללו הר"ן: **כל שיש לו** כו' · ותנא אע"פ שאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן · שנא' אשר לו כרעים בלא"ף כתיב : **וכנפיו חופין את רובו** · מסיק בגמ' דבעינן רוב עביו ורוב הקיפו: **ושמו חגב** · מפיק ליה מקרא בגמ' בברייתא דבי ר' ישמעאל ועיין במשנה ד' פ"ח דעדיות · ומ"ש הר"ב והלכה כר"י דלא אתא אלא לפרושי כמו שהוכיח הר"ש ז"ל: **כל שיש לו סנפיר וקשקש'** · כתב הר"ב · אפי' אין לו עכשיו כו' · אור"י דדריש אין לו עיין עליו · אם יש לו עכשיו או עתיד לגדל אחר זמן · והכי דרשינן בגמ' · וכן אין לו עיין עליו תוס' פ"ב דע"ז דף ל"ט · ועיין מ"ש בזה ביבמות פ"ב משנה ה': **רבי יהודה** אומר שני קשקשין · ותניא בת"כ ר"י א"א על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר ושריון קשקשים (שמואל א' י"ז) ע"כ · והר"ן שכתב שלמד מתני' קשקשת שהיא כפולה · אשתמטתיה הך ברייתא · ואין נ"ל מה שראיתי בספר קרבן אהרן שעקר לאודו כמ"ש הר"ן שהרי המלה בהכרח מהלשון שתהיה כפולה שהנפרד יהיה קש או קשת · דאין ענינם לענין כיסוי דג רק, לתבן או לכלי מלחמה · ולפיכך בהכרח שדינו להיות כפול · ועוד מה לו לרבי יהודה לילך לספרי הנבוא' אם היה לו לימוד מהתיב' עצמה שבתור' · אלא שהתיב' עצמה אין לימוד ולכן הביא ראייתו מספר הנבוא' :

פ"ד בהמה המקשה לילד והוציא כו' · אורחא דמלתא נקט שע"י לידתיקשוי רגיל להוציא כו' · וכתב הרמב"ם במתני' דלקון ונקרא קושי לפי שהוא חולי קשה ומכאוביו חזקים ותיבת המקשה הוא בינוני מהפעיל והמ"ס פתוחה והש"ן קמוצה · שהתיבה נקובה · ופירושו שהקשית הלידה על עצמה : **מותר באכילה** · כתב הר"ב דאם הוציא ידו ולא החזירה צריך להניח כו' · מפני שהוא עומד על ספת הרחם · ולא קרינן ביה בהמה בבהמה דלאו בתוכה הוא · רש"י · ומ"ש הר"ב אבל החזירה · א"צ לחתוך לצד פנים דקרינן ביה בהמה · בבהמה תאכלו · דכתיב (דברים י"ד) וכל בהמה מפרסת וגו' בבהמה תאכלו ופירש"י שדי בהמה דרישיה אבהמה דסיפיה ודריש הכי בהמה הנמצאת בבהמה תאכלו : **מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה** · וטעמא מסקינן בסוגיא

א שם
ב ב"פ סי' פ"א
מה' מאכלות
אסורות ה' כב
טוש"ע י"ד סי'
פ"ס סעי' ס
ר ע"ו ח'
מיי' שם סוש"ע
י"ד סי' פ"ג
סעי' ב'
ד שם ·
בכורות ו:
ו מיי' פ"ס שם
טוש"ע י"ד סי'
יז סעי' א
ז בב"י ענ' שם
סעיף ו ח שם

זה הכלל דבר שגופה אסור ושאינו גופה מות': ב המבכרת המקש' לילד · מחתך אבר אבר · ומשליך לכלבים · יצא רובו הרי זה יקבר · ונפטרה מן הבכור': ג בהמ' שמתה עוברה בתוך מעיה · והושיט הרוע' את ידו ונגע בו · בין בבהמ' טמא' בין בבהמ' טהור' · טהור · ר"י הגלילי א' בטמא' טמ' · ובטהור' טהור · האשה שמת ולדה בתוך מעיה · ופשטה חיה את ידה ונגעה בו · החיה טמא' טומאת ז' · והאשה טהור' עד שיצא הולד: ד בהמ' המקש' לילד והוצי' עובר את ידו וחתכ' · ואח"כ שחט את אמו · הבשר טהור · שחט את אמו ואח"כ חתכה · הבשר מגע נבל' · דברי ר"מ · וחכ"א מגע טרפ' שחוט' · מה מצינו בטרפה ששחיטתה מטהרת' · אף שחיטת בהמה תטהר את האבר · אמ' להם ר"מ ·

לא

ולהכי נקט טחול וכליו' משום דמידי דלא מטרפה נקט הוא : ב המבכרת המקשה לילד · כפטר רחם סלה · מותר לחתוך אבר אבר כשהוא יוצא ראשון ראשון : ומשליך לכלבים · דכל כמה דלא נפק רובא · לא קדיש : יצא רובו · כאחד ומתכו · הרי זה יקבר דתיליא ברוב חלה קדוש' עליו · דקרינן ביה אשר יולד : ונפטרה מן הבכורה · שהבא אחריו אינו בכור · בין שיצא ראשון אבר ובין שיצא רוב כאחד · דהא שני לאו פטר רחם הוא : ג בבהמה טהורה טהור · מק"ו ומה אם הועילה לו מחילת אמו להתירו באכילה בשחיטתה אע"פ שהוא מת · לא תועיל לו כשהוא חי לטהרו מלטמא · ובהמה טמאה מנלן · דאמר קרא (ויקרא י"א) וכי ימות מן הבהמה · זו בהמה טמאה · אשר היא לכם לאכלה זו בהמה טהורה · אתקש בהמה טמא' לבהמה טהורה · מה בהמה טהורה עוברה טהור · אף בהמה טמאה עוברה טהור : רבי יוסי הגלילי אומר בטמאה טמא · ומפיק ליה מקרא דכתי' (שם ה) או נפש אשר תגע בכל דבר טמא' או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה · וכי נבלת בהמ' טמאה מטמאה ונבלת בהמה טהורה אינה מטמאה · אלא איזו זה עוברה שבטמאה טמא' ובטהורה טהור מק"ו ובטמאה טמא דליכא ק"ו · ולא דרשינן היקשא · ואין הלכה כר' יוסי : החיה טמאה טומאת ז' · ומדרבנן גזירה שמא יוציא העובר את ראשו חוץ לפרוזדור והרי הוא כילוד ומטמא והחיה סבורה שעדין הוא במעיה ואתי לטהורי · אבל ברועה שהושיט ידו למעי בהמה דקתני מתני' טהור · ליכא למגזר הכי מפני שרחם של בהמה גלוי וכי מפיק חזי ליה : והאשה טהורה עד שיצא הולד · דאשה מרגשת בעצמה כשמוציא ראשו חוץ לפרוזדור ולא אתי לטהורי : ד הבשר טהור · בשר העובר טהור שאין בהמה מקבלת טומאה מחיים : הבשר מגע נבלה · בשר העובר מגע אבר מן החי · שהוא מטמא כנבלה : מגע טרפה שחוטה · שהשחיטה אף על פי שאינה מתרת האבר באכילה · מטהרתו מידי נבלה והויא כטריפה שחוטה שאינה מטמאה מן התורה אלא מדרבנן בקודשין : ה"ג אף שחיטת בהמה תטהר את האבר · ול"ג את העובר :

לא

בסוגיא דכתיב אותה תאכלו · אותה כשהיא שלימה ולא חסירה · ופירש"י כשהיא שלימה אכול כל הנמצא בתוכה · אבל כשהיא חסירה שהנמצא בתוכה מגופ' הוא שנחסר ממנה · לא תאכל הנמצא · ע"כ · ומ"ש הר"ב ולהכי נקט טחול וכליות · משו' דמידי דלא מיטרפא בהוא הוא · וכ"כ רש"י · ותימהני דמשנה ב' פרק דלעיל כתב הר"ב דניקב הטחול טריפה ומי גרע נחתך מניקב · והכי איתא התם (דף מ"ה ע"א) דניקב טריפ' ומותיב עלה ממתני' דהכא דקתני אסור באכילה הא בהמה גופא שריא · ומשני ה"ה דאפי' בהמה נמי אסורא איידי דתנא רישא באכילה (בחתיכה עצמ' לאשמועי' דלאו אבר מונחי הוא) תנא אסורה דסיפא נמי בחתיכה · הא קמן דליתא להא דכתבו הר"ב ורש"י אלא נ"ל שכן הדרך לחתוך מטחול וכליות · ואורחא דמלתא נקטה מתני' : זה הכלל כו' לאתויי קלוט במעי פרה לר"ש · דאע"ג דאמר ר"ש קלוט במעי פרה אסו"ה"מ היכא דיצא לאויר העולם · אבל במעי אמו שרי · גמ' : ב הרי זה יקבר · שאסור בהנאה כיון שנכנס לישראל אסור · ולהכי לא דמי להא דתנן במשנה ב' פרק ה' דבכורות דב"ה מתירין למנות נכרי על הבכור · וכבר כתבתי זה במשנ' ד פ"ב דזבחים ע"ש : ג והושיט הרועה את ידו כו' טהור · (ופי' הר"ב בבהמה טהורה טהור מק"ו) ובסוף מקואות תנן דטומאה בלועה אינה מטמאה · ולכך כתב רש"י ז"ל ואפילו לר"ע דאמר טומאה בלועה כגון עובר במעי אשה טמאה ע"כ ועיין מ"ש במשנה דלקמן : ר"י הגלילי אומר כו' ובטהור' טהו' פי' הר"ב מק"ו · וכן פירש"י ז"ל (דלר"י נמי מצינן למימ' דסב' דר"ע · וצ"ל) דאצטריך לק"ו דלא תדרוש היקשא ולטמא בטהו' אבל הרמב"ם לא כתב ק"ו וכדר' י"הגלילי והכי מסתבר · דהא היקשא לית ליה כלל : החיה טמאה · פי' הר"ב מדרבנן גזירה ס' · ראשו חוץ לפרוזדור · הארכתי בזה בס"ד במשנה ד' וה' דפ"ז דמס' אהלות : והאשה טהורה עד שיצא הולד · עיין מ"ש בזה במשנה ד' וה' פ"ז דאהלות : ד הבשר טהור פי' הר"ב בשר העובר טהור שאין בהמה מקבלת טומאה מחיים · וכן פירש"י · ול' התו' הבשר טהור · דעובר שבפנים אפילו מת חשיב כחי דהא קא מהני ליה שחיטת אמו להתירו אף באכילה: הבשר מגע נבלה · עיין בפרק כ"ז דכלים במ"ש הר"ב שם בדרבי יוסי · וה"נ דכוותה ולאו משום דרבי מאיר לטעמיה דס"ל טומאת בית הסתרים מטמא · הכי מסקינן בסוגיא דהכא : מגע טריפה שחוטה · כתב הר"ב דמטמא בקדשים · ואע"ג דמגע טומאת בית הסתרים הוא : מגע טרפה שחוטה · בשחיטה · עושה ניפול (עיין במשנה ז' פ"ט) פליגי · כדאמר בגמרא וקודם שחיטה לכ"ע אדם שנוגע באבר שבתוך טהור דלאו כחיים מטמא היכי קוה מהני שחיטה לרבנן להפקיע הטומאה לטהרו · ולעיל דקתני הושיט רועה

את

א סט :
פי' פ"ז מס'
בכורות סוס"ע
י"ט פי' ס"ט
סצי' ס
ב ע :
פי' פ"כ מס'
סתר אבות
הטומאה הל' ה
ב ע"א ·
עיי' פכ"ה הכ'
טומאת מת הל"ב
ד ה ע"ג
עיי' פ"ב מס'
אבות הטומא'
הל' ט

לא · אם טיהרה שחיטת טרפה אותה · דבר שגופה · תטהר את האבר דבר שאינו גופה · מנין לטרפה ששחיטתה מטהרת' · בהמה טמא' אסור' באכיל' אף טרפ' אסור' באכיל' · מה בהמה טמא' אין שחיטת' מטהרת' · אף טרפה לא תטהרנה שחיטה · לא · אם אמרת בבהמה טמאה שלא היתה לה שע' הכושר · תאמר בטרפה שהיתה לה שעת הכושר · טול לך מה שהבאת · הרי שנולדה טרפ' מן הבטן מנין · לא · אם אמרת בבהמה טמא' שכן אין במינה שחיט' · תאמר בטרפ' שיש במינה שחיטה · [א]בן ח' חי אין שחיטתו מטהרתו · לפי שאין במינו שחיטה : ה [ב]השוחט את הבהמ' · ומצא בה בן ח' חי או מת · או בן ט' מת · קורעו ומוציא את דמו · מצא בן ט' חי · טעון שחיטה · וחייב באותו ואת בנו · דברי ר"מ · וחכ"א [ג]שחיטת אמו מטהרתו · [ד]ר"ש שזורי או' אפי' בן ח' שנים וחורש בשדה · שחיטת אמו מטהרתו · [ה]קרעה ומצא בה בן ט' חי · טעון שחיטה · לפי שלא נשחטה אמו : ו [ו]בהמה שנחתכו רגליה · מן הארכובה ולמטה · כשרה ·

מן

ר"ע מברטנורה

לא אם טהרה שחיטת טרפה אותה · מן הדין הוא · שהרי דבר שגופה : ומנין לטרפה ששחיטת' מטהרת' דטמא אינה מטהרת' מן הדין אינה מטהרתה · שבהמה טמאה אסורה באכיל' וטרפה אסורה באכילה : ומה טמאה אין שחיטתה מטהרתה מלטמא· דהכי תני' בת"כ לכל הבהמ' אשר היא מפרסת פרסה וגו' · כל הנוגע בהם יטמא · להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה : תאמר בטרפה שהיתה לה שעת הכושר · דכיון דחל עלה תורת שחיטה · תו לא פקעה מינה והויא בכלל שאר צאן ובקר : טול לדמה שהבאת · טול מכאן ראי' זו שהבא': הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין שמטהרנה : שיש במינה שחיטה · הלכך לא נפקא מכלל צאן ובקר · בכל בן ח' חי שנולד מבהמה חיה · אין לנו במה לטהר · אפילו נשחט · לפי שאינו בכלל בקר וצאן · והלכה כחכמים : בן שמנה פי' · אם נולד ושחטו אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה · שאין שחיטתה מועלת בבן שמנה · אלא שהוא במעי אמו נת' בשחיטת אמו : ה ומוציא את דמו · דחלבו בלבד הוא דשרי כדתניא בת"כ שהוא אומר חלב ושתי כליות באשם · שאין צריך לומר · דמקל וחומר הוא ילפינן לה ומה שלמים שאין כל מינן טעון אליה הרי הן טעונים חלב ושתי כליות · אשם שכל מינו טעון אליה · אינו דין שיטענו חלב ושתי כליות · ומה ת"ל · לא לומר לך מה חלב וב' כליות האמור באשם מוצא מכלל שליל · שאינך יכול לומר חלב שליל הנמצא באשם יקריב · שהרי אין אשם בא נקבה · אף כל אפי' בקרבנות הבאים נקבה · חלב האמור בהן מוצא מכלל שליל · וכיון דאין חלב שליל קרב בכל הקרבנו' שרי באכילה · אבל דמו לא גרע מדם האיברים דקי"ל במס' כריתות דם האיברי' עובר בלא תעשה : טעון שחיטה · דחדשים גרמי לשוייה בהמה באפי נפשה · ולא אתרבי מכל בבהמה תאכלו : ו חייב באותו ואת בנו · שלא ישחטנו ביום ששחט את אמו : ותכ"א שחיטת אמו מטהרתו · דחדשים ולידה גרמי : רבי שמעון שזורי כו' · לדברי חכמים כיון שהלך על גב קרקע טעון שחיטה מדרבנן דאתי לאחלופי לאכול בהמה בלא שחיטה · ור"ש שזורי מתיר אפילו לאחר שהפרים ע"ג קרקע · והלכה כחכמים : קרעה · לבהמה בלא שחיטה :ו בהמה שנחתכו רגליה · האחרונים :

מן הארכובה ולמטה · ג' עצמות בירך· התחתון הוא עצם הנחתך עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ואותה רכובה נקראת ארכובה הנמכרת עם הראש · ובלשון לע"ז קורים אותו שרקי · ניקל"ו · ובערבי דוקב"א ולמעלה הימנה עצם האמצעי ואותת הגידים

האתיתו

תוספות יום טוב

את ידו ונגע בו טהור · לאו דוקא לפי שהוא בפנים · דאפילו הוציא עובר ידו לחוץ ונגע בו הרועה' טהור · אלא להודיעך כחו דר"י הגלילי דאפי' הכי בטמאה טמא · א"נ מודו רבנן בהוציא ידו לחוץ ונגע בו דבטמא' טמא דלענין מה שבפני הוא דמקשי' טמא' לטהור' ולא לענין מה שבחו"ץ תו' : תאמר בטריפה שהית' לה שעת הכושר · ומסברא נפקא לן דכיון דאי' לן סבר' לחלק אמרינן דקר' דמרבה לטמא' שלא תטהרנ' שחיטה · לא אתי מיל' טריפ' וא"צ קרא לטרפה להתירה · אבל בריש מסכת טהרות פי' הר"ב דמקרא ילפי' מוכי ימות מן הבהמ' · ההוא לתנא דברייתא' כדאי' בגמ' דהכי' דתנ' ברא פרי' מכנת' חי דבשחיט' אמו נית' ואין שחיטתו מטהרתו: ה מצא בן ט' חי · עיין מ"ש במשנה ג' פרק ה' דנדה: רבי שמעון שזורי אומר כו' · כתב הר"ב · אפי' לאחר שהפרים · עמד על פרסותיו · רש"י : קרעה ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה · וראיתי למהרו"ך ז"ל בדרישה לטור י"ד סי' י"ד סעיף י"א · דהקשה פשיטא · ודוחק לומר דמשום שומא' נקטה שם · עכ"ל · ולי נראה דמשנה צריכא היא מדבבהמה תאכלו לא כתיב אלא זביחה · רק בפרסה המפרסת באיזו בהמה טמאה · ואיזו אסורה · הלכך הא דהתורה [כ"ל צ"ל המפרסת איזו בהמה טמאה ואיזו טהורה הלכך ה"א דהתורה] מתרת מה שבבהמה בלא שחיטה · והרי דגים וחגבים אינם טעונים שחיטה הלכך אצטריך למתני קרעה כו' · ואין להקשות הא כבר נשנה ברישא וחכ"א שחיטת אמו מטהרתו · די"ל מההוא ליכ' למשמע דאיכ' למימר דלדברי ר"מ קא מהדרי · ותדע דהא הכ' בסיפי מסיים לפי שלא נשחטה אמו · ולמאי אצטריך · אלא לומר דאף חכמים דלעיל מצריכי' שחיטה · ולאו לדברי ר"מ בלחוד הוא דקא אמרי : ו בהמה שנחתכו כו' · נזכר זה הדין בפ' הזה מחמת מ"ש שחיטתו מטהרתו לאותו האבר כמו שנאמר בעובר שחיטת אמו מטהרתו · הרמב"ם : הארכובה מן הברכים תתורגם רכובין בפ' כי תבא · ובמשנ' ג' פ"ז דסנהדרין כתבתי שהוא בפרק האמצעי שבין הרגל והירך וכן לשון הפירושים

שכתב

סמוך

א פיי' פס הל' ו
ב ג פיי' פ"ס
מה' מאכלות
אסורות טוש"ע
י"ד סי' י"ג
סעי' ב
ד תוספות לו
ה פס סעי' ג
ו פו' סג : כו :
פיי' פ"ס סב'
שחיטה טוש"ע
י"ד סי' כס
סעיף

מן הארכובה ולמעלה · פסולה · וכן שניטל צומת הגידין · נשבר העצם · אם רוב הבשר קיים · שחיטתו

סמוך לפרק הארכובה הנמכרת עם הראש · והעליון היא קולית התחובה בשוק · והפרק שבין סוף הקולי' לראש העצם האמצעי נכר ונראה בגמל כשהוא רוכב יותר מבשאר בעלי חיים · ומן הארכובה ולמטה דקתני במתניתין שהיא כשרה · היינו מתחל' הארכובה הנמכרת עם הראש ולמטה · ומן הארכובה ולמעלה דהיינו מסוף העצם האמצעי · שהוא מקום צומת הגידים · בכל מקום שנחתך הרגל משם ולמעל' טרפה : וכן שניטל צומת הגידים · אפילו לא נחתך הרגל שלא נשבר העצם אלא שניטל צומת הגידים טרפה · כך פירשו קצת אמוראים משנה זו בגמ' · ושטה זו תפסו רבותי עקר והורו שבכל מקום שתחתך הרגל למעלה מארכובה התחתונה שקורין בלע"ז נוקל"ו בין במקום צומת הגידין בין למעלה מצומת הגידין טרפה · אבל רמב"ם · ורב אלפס רבו · תפסו עיקר הפירוש האחר שמפרש מן הארכובה ולמטה כשרה · מן הארכובה ולמעלה פסולה · דה"ק למטה מארכובה העליונה · שהיא הקולית התחובה בחליה · ולא למטה מיד הסמוך לו · אלא למטה מעצם האמצעי כולו דהיינו בעצם התחתון · ודאי כשרה · למעלה מן הארכובה דהיינו בקולית · ודאי טרפה כל מקו' שיחתך · וכן שניטל צומת הגידין · כלו' ובעצם האמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון בצומת הגידין · ויש מקום שהיא כשרה · כגון למעלה מן הצומת · ואל תתמה היאך איפשר לה למעלה מן הצומת בעצם האמצעי כשרה וכשתשפיל לחותכה בצומת טרפה · שאין אומרים בטרפות זו דומה לזו · שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחייתה · ולא נאסרה בהמה זו · מפני שהיא חתוכת רגל ממקום זה · אלא מפני שנחתכו הגידין שחתיכתן היא מכלל טרפות · ומקום צומת הגידין הוא מתחיל מן המקום שהן נראי' קשין ולבנים · עד המקום שיתחילו להתרכך ולהתאדם : צומת הגידים · הם ג' חוטים לבנים בבהמה · נראים ומחוברי' יחד · אחד עבה ושנים דקים · ואם נטל האחד העבה לבדו · אין זה ניטל צומת הגידים · שהרי נשארו שנים · ואם נטלו שנים הדקים ממקומם מותרת · שהרי הא' העב גדול משניהם והרי לא נטל כל הצומת אלא מעוטה · ואם נחתך רובו של כל אחד מהן טרפה · ואין צ"ל אם נחתכו כלן או נטלו כלן · ובעוף הם ששה עשר חוטים לבנים · אפילו לא נחתך · אלא רובו של אחד מהן · טריפה : נשבר העצם למטה מן הארכובה במקום שאין עושה אותה טרפה : אם רוב הבשר קיים · דהיינו שעור ובשר חופי' רוב עוביו ורוב היקפו של שבר · דזמנין דמשכחת ליה זה בלא זה כגון שמרחיב מצד אחד ומיצר מצד אחד · שאין העצם עגול · הלכך בעיא לתרווייהו :

שחיטתו

שכתב הר"ב נקרא העצם האמצעי ארכובה · ועיין במס' תמיד פ"ד משנה ב' · אבל יש לדקדק בפירוש הראשון · שכתב מן הארכובה ולמטה היינו מתחל' הארכובה הנמכרת עם הראש ומן הארכובה ולמעלה דהיינו מסוף העצם האמצעי · והרי יש ביניהם עצם קטן המחבר בשתי הארכובות ונקרא במדינות האלו בשיא"ך · ובמדינות האשכנז נקר' רעל"י · ולמאן תרמייה לעצם הזה · למרישא פירוק דתרמייה למעלה · ומסיפא פירוק דתרמייה למטה · וכן הקשה הרא"ש ז"ל · וכתב דאזלינן לחומרא · ומסיק עוד דבין רישא · ובין סיפא תרווייהו בארכובה הנמכרת עם הראש איירי · והשתא לא קשיין דיוקא אהדדי · דבין מרישא בין מסיפא שמעינן דהעצ' ההוא דינו כשל מעלה ממנה · ומ"מ אף לפי זה העצם האמצעי מי שם ארכובה עליה · אלא דלפירוש שיטה זו מתני' לא נקטה לאותו העצם האמצעי · כדנראה מפסקיו של הרא"ש ז"ל · אבל בתשובותיו כלל כ' סימן ט"ז · השיב לבנו הר"ר יחיאל ז"ל שאין נקרא רכובה במשנתינו · לא זה שמחובר לפרסות הרגל · ולא האמצעי · אלא עצמו' קטנות יש (בין) עצם התחתון לאמצעי · והוא רכובה התחתונה · ועצמות קטנות שבין האמצעי לשליש' נקראים רכובה העליונה · שכל דבר הנכפף ונברך קרוי ברך וארכובה · כמו ויברך הגמלים (בראשית כ"ד) וארכובתא דא לדא נקשן (דניאל ה') · וכן נקרא במשנה המבריך הגפן וארכובה שבגפן · והביא ראיה · בספ"ק דאהלות כשמונה רמ"ח אברים עשרה שבקורסל ב' בשוק ב' בארכובה א' בירך ג' בקטלית · עכ"ל בתשובה הנזכרת · גם בשאלה של בנו הר"ר יחיאל ז"ל · מוזכר שהראבי"ה כתב בספרו וז"ל · בין פרק הקטן לאמצעי יש עצם קטן המחברת ונקרא קפיץ התחתון · ובלשון המשנה בבכורות (פ"ו משנה י"א) (ערקוב והיינו ארכובה · ובין אמצעי לשליש בחבורו גם שם יש עצם קטן והיינו ארכובה עליונה · ועליו אמרו חז"ל כנגדו בגמל ניכר ובולט · ע"כ · ועיין בספ"ק דאהלות · ומ"ש בשם הראבי"ה דמשמע מיניה דערקוב שבבכורות הוא התחתון · והר"ב מפרש שם בפ"ו משנה י"א העליון · וכדבריו יש שם בסוגיא דף מ"א · ולכן נ"ל שאין הראבי"ה מביא ראייה · אלא על השם של ערקוב · ולא על מקומו איו : פסולה וכן בפרק דלעיל משנה א' וד' :

וכן שניטל צומת הגידין · כתב הר"ב · בשיטת הרי"ף והרמב"ם כלומר ובעצם האמצעי יש מקום וכו' · ואל תתמה וכו' שהרי חותכה וכו' ולא נאסרה כו' · אלא מפני שנחתכו הגידין · וכתב הכ"מ בפ"ה מה"ש נראה שזו טענה אחרת · לומר דאין טרפות אלו ממין א' עד שיקשה לך היאך אפשר שאם תחתך למעלה מותרת · ואם תחתך למטה אסורה · שזו לא נאסרה מפני שהיא חתוכת רגל ממקום זה · אלא מפני שנחתכו הגידים · עכ"ל · אבל מלשון הרמב"ם בפירוש המשנה נראה שהכל טענה אחת · שכתב ואל תתמה כו' לפי שחתיכת היתרים אינה חתיכת העגל שזו ממיתה וזו אינה ממיתה · והוא מה שאמרו אין אומרים בטריפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן וכו' · ע"כ : **נשבר** העצם אם רוב הבשר קיים · פי' הר"ב · רוב עביו ורוב הקפו של שבר דזימנין דמשכחת לה כו' שאין העצם עגול · אלא רחב מצד אחד והולך ומיצר בצד אחר (כשהוא הולך ומיצר הרבה) רוב היקפו הוי טפי מרוב עביו ואז בעינן רוב היקפו · וכשהוא מיצר מעט אז רוב עביו טפי מרוב היקפו · הרא"ש · וכאשר הגהתי כן הוא הלשון בב"י ·

[illegible]

ובספר

שחיטתו מטהרתו · ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו : ז [א] השוחט את הבהמה ומצא בה שליא · נפש היפה תאכלנה · [ב] ואינה מטמאה לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות · חישב עליה · מטמא טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלות · [ג] שליא שיצתה מקצתה · אסורה באכילה · [ד] סי' ולד באשה [ה] וסימן ולד בבהמה · [ו] המבכרת שהפילה שליא ישליכנ' לכלבי' · [ז] ובמוקדשין תקבר · ואין קוברין אותה בפרשת דרכים · ואין תולין אותה באילן · מפני דרכי האמורי :

פרק ה **אותו** [א] ואת בנו · נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ · בפני הבית ושלא בפני הבית · בחולין ובמוקדשין · כיצד · השוחט אותו ואת בנו · חולין בחוץ · שניהם כשרים · והשני

שחיטתו מטהרתו · לאבר המדולדל · ומותר אפי' באכילה : ואם לאו · שאין עור ובשר חופים את רובו : אין שחיטתו מטהרתו · ואע"ג דבהמה מותרת · הוי אסור משום בשר בשדה טריפה · כדאמרינן (דף ע"ג) להביא אבר ובשר המדולדלים · ואם נשבר העצם מן הארכובה ולמעלה במקום שעושה אותה טרפה · אם רוב בשר קיים · אבר ובהמ' מות' · ואם לאו אבר ובהמה אסור' · ודין העוף כדין בהמה לדבר זה :

ז שליא · כמין כיס שהעובר מונח בתוכו : נפש היפה · שאין דעתו קצה בה מחמת מאוס תאכלנה · ולא אמרי' אבר מן החי הוא אלא גם היא נתרת בשחיטת האם : ואינה מטמאה · דלא חשיב אוכל : ולא טומאת נבלות · אם מתה הבהמה : מטמא טומאת אוכלים · אם נגעה בטומאה דאמחשבה משויא ליה אוכל · אבל טומאת נבלות לא · דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא הוא : אסורה באכילה · ואע"ג דלא נפק אלא פורתא · ופשיטא דכל מחוי הולד לא היה שם · מ"מ חיישי' שמא באותו מקצ' יצא ראש הולד · והרי הוא כילוד : (ה"ג) סימן ולד באשה · וסימן ולד בבהמה : המבכרת · והוא פטר רחם שלה : ישליכנה לכלבים · שאין קדושה בה · דאע"ג דאיןשליא בלא ולד הכא רובא לאו בת מקדשא היא דדלמא נקבה הוות · או נדמה הוה ולא קדיש : ובמוקדשין · כגון בהמת שלמים שהפיל' שלי' : תקבר · דכיון דאין שליא בלא ולד קדשה דבין זכר ובין נקבה דנפיק מבהמת הקדש קדיש : בפרשת דרכים · מקום שהדרכים מתפרשים לשנים · ודרך המכשפי' לקוברה שם כדי שלא תפיל עוד : דרכי האמורי · ניחוש וכתיב ולא תעשה כמעשיהם :

פרק ה **אותו** ואת בנו · האם והבן או האם והבת · אבל האב עם הבן · או עם הבת · אינו אסור · דאותו ואת בנו משמע מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו : בין בארץ בין בח"ל : איידי דבעי למתני בין בחולין בין במוקדשים תנא נמי בארץ ובח"ל · אע"ג דלא איצטריך דחובת הגוף היא וחובת הגוף נוהג בין בארץ בין בח"ל : בפני הבית · בזמן שב"ה קיים : ושלא בפני הבית · דס"ד הואיל ובעיינא דקדשים כתיב · בפני הבית נוהג שלא בפני הבית לא נוהג · קמ"ל : בחולין ובמוקדשים · בין ששניהם חולין · או שניהם מוקדשים · בין שאחד מהן חולין והשני מוקדשים · ומנלן דנוהג במוקדשים · דכתיב (ויקרא כ"ב) שור או כשב או עז · כי יולד וגו' · ירצה לקרבן אשה · וכתיב בתריה ושור או שה אותו ואת בנו וכו' : בחוץ · חוץ לעזרה : שניהם כשרים · משום דבעי למתני סיפא שניהם פסולים תנא רישא שניהם כשרים : והשני

רל"ג

ובספר רבינו ירוחם נט"ו אות י' · ושם מסיים ולפי זה עוביו נקרא גובה העצם · והקפו חוט המקיפו · ע"כ · ובספרי ספר מעדני מלך הארכתי יותר בס"ד ע"ש : ז סימן ולד כו' ל' הר"ב ה"ג סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה · וכ"כ רש"י · וכלומר לאפוקי דגרסי כך סימן ולד בבהמה · דקשי' להו דמאי פשיטותא באשה יותר מבבהמה. דברפ"ג דבכורות תנן ובבהמה שליא ובאשה שפיר ושליא · ומיהו התוס' שם מיישבים אותה גירס' משום דשפיר אינו סימן ולד בבהמה כמו באשה · נקט כי האי לישנא · דמ"מ שליא הוא סימן ולד בבהמה כמו באשה :

ישליכנה לכלבים · כתב הר"ב רובא לאו בת מקדשא היא כו' או נדמה הוה · פי' רחל שילדה מין העזים או עז שילדה דומה לרחל · דלא קדיש כדתנן במשנה ה' פ"ב דבכורות · ועיין עוד ריש פ"ג דבכורות :

* דרכי האמורי · פי' הר"ב ניחוש וכתיב לא תעשו כמעשיהם · וכן לשון רש"י ואינו מקרא · אלא כתיב בפ' אחרי מות וכמעשה ארץ כנען וגומר לא תעשו · ואחזוהו בקרא · וצריך להגיה במקומו תעשה תעשו · [נ"ל כמעשיהם לא תעשו] ובמסכת שבת ספ"ו · פירשו הר"ב · ורש"י · מדכתי' (ויקרא י"ח) ובחקותיהם לא תלכו :

פרק ה **אותו** ואת בנו · כתב הר"ב האם והבן וכו' דאותו ואת בנו משמע מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו · גמ' · וכן העתיק הרמב"ם בפי' בס"פ ומיהו · סתם מתני' דספ"ז דבכורו' ס"ל כמ"ד בגמ' דנוהג אף בזכרים דאותו משמע זכר · ובנו [היינו] מי שכרוך אחריו והיינו נקבה הלכך נוהג בתרוייהו · ומסיק הרא"ש וכ"כ הרמב"ם בחבורו בפי"ב מה"ש · דלר"י דמתני' ד' פ"ח דכלאים דפסק הר"ב שם כמותו ולדידיה מספקא לן אי חוששין לזרע האב הלכך אי ודאי לן שהוא אביו אסור לשוחטו ביום א' :

בין בארץ בין בח"ל · כתב הר"ב איידי דבעי למתני בין בחולין בין במוקדשין · כ"כ רש"י · והתו' כתבו נמי בפני הבית שהוא ג"כ לצורך כדפי' הר"ב · ומ"ש תנא נמי בארץ כו' · מסיימי התו' · כיון דאיכא דוכתא דהוי לצורך · כגון בראשית הגז : בחולין ובמוקדשים · כתב הר"ב · ומנלן דנוהג במוקדשים · דכתיב שור או כשב וגו' ירצה לקרבן אשה וכתיב בתרי' ושור או שה אותו ואת בנו · ואימא במוקדשין אין בחולין לא · שור הפסיק הענין (דאי אקמאי קאי נסתוק מיניה ולכתוב ואותו ואת בנו · דהא בשור ובשה איירי לעיל) ואימא בחולין אין במוקדשים לא · כתב ושור וי"ו מוסיף על ענין ראשון גמ' : שניהם כשרים · כתב הר"ב · משום דבעי למתני סיפא שניהם פסולים כו' ·

א [illegible] מיי' פ"ג
מה' מאכלות
אסורות הל' יג
ב מיי' פ"ב שם
הל' [illegible]
ג שם · מיי' פ"ה
שם הל' [illegible]
ד מיי' [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ה מיי' [illegible]
בכורות [illegible]
[illegible]
ו [illegible]
ז [illegible]
פ"ב מה' [illegible]
הל' כ

והשני סופג את הארבעים · קדשים בחוץ הראשון חייב כרת · ושניהם פסולים · ושניהם סופגים את הארבעים · חולין בפנים שניהם פסולים · והשני סופג את הארבעים · קדשים בפנים הראשון כשר ופטור · והשני סופג את הארבעים ופסול :

ב חולין וקדשים בחוץ הראשון כשר ופטור · והשני סופג את הארבעים ופסול · קדשים וחולין בחוץ הראשון חייב כרת ופסול · והשני כשר · ושניהם סופגים את הארבעים · חולין וקדשים בפנים שניהם פסולים · והשני סופג את הארבעי' · קדשי' וחולין בפנים הראשון כשר ופטור · והשני סופג את הארבעים ופסול · חולין בחוץ ובפנים הראשון כשר ופטור · והשני סופג את הארבעים ופסול · קדשים בחוץ ובפני' הראשון חייב כרת (נ"א) ושניהם פסולים · ושניהם סופגים את הארבעים · חולין בפנים ובחוץ הראשון · פסול ופטור · והשני סופג את הארבעים וכשר · קדשים בפנים ובחוץ · הראשון כשר ופטור · והשני סופג את הארבעים ופסול :

ג [א]השוחט ונמצא טרפה · השוחט לע"ז · [ב]והשוחט פרת חטאת · ושור הנסקל · ועגלה ערופ' ·

רבי

והשני סופג את הארבעים · משום לאו דאותו ואת בנו · ולא שנא שחט את האם תחלה · ולא שנא שחט את הבן תחלה · לא שנא שחטינהו חד גברא · ולא שנא תרי גברי : הראשון חייב כרת · משום שחוטי חוץ · אבל השני פטור מן הכרת דכיון דנשחטה אמו שוב אינו ראוי הבן לישחט היום בפנים · דפסול משום מחוסר זמן · שאינו ראוי לשוחטו ולהקריבו היום · ואין חייב משום שוחט בחוץ אלא אם כן ראוי לפנים דכתיב (ויקרא י"ז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו הראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ ואי לא לא : ושניהם סופגים את הארבעים · הא' משו' שוחט בחוץ דכל חייבי כריתות לוקין · והשני משו' לאו דאותו ואת בנו : חולין בפנים שניהם פסולין · משו' חולין שנשחטו בעזרה · והשני סופג משום אותו ואת בנו · אבל משום חולין בעזרה אזהרת עשה היא (דברים י"ב) כי ירחיק ממך המקו' וזבחת ברחוק מקו' אתה זובח ואי אתה זובח בקירו' מקו' : קדשים בפנים השני סופג · משום אותו ואת בנו · ופסול משום מחוסר זמן : ב חולין וקדשים בחוץ · דוקא נקט הראשון חולין והשני קדשים · וכן כל השנויין במשנה דוקא נקט להו : והשני סופג · משום אותו ואת בנו : קדשים בתחלה · ואח"כ חולין בחוץ : השני כשר באכילה ואיידי דתנא פסול תנא כשר : ושניהם סופגים · ראשון משום שוחט חוץ ושני משום אותו ואת בנו : חולין וקדשים בפנים שניהם פסולי' · ראשון משום חולין שנשחטו בעזרה ושני משום מחוסר זמן · והשני סופג משום אותו ואת בנו : חולין בחוץ ובפנים · ראשון בחוץ והשני בפנים : קדשים בחוץ ובפנים הראשון בכרת · משום שוחט בחוץ : וב' פסולים · ראשון משום שוחט חוץ · ושני משום מחוסר זמן : וב' סופגים · ראשון משום שוחט חוץ · ושני משום אותו ואת בנו : קדשים בפנים ובחוץ השני סופג · משום אותו ואת בנו · ומשום שוחט חוץ לא לקי דמחוסר זמן הוא ואינו מתקבל בפנים : ג פרת חטאת · פרה אדומה דלאו לאכילה היא : ושור הנסקל · לאחר שנגמר דינו דקי"ל דאסור בהנאה אפילו שחטו : ועגלה ערופה · דסבירא ליה דנאסרה מחיים ואפילו שחטה אסורה ובגמרא

כ"כ רש"י · אבל בתוס' (דף פ' ע"א) כתבו דא"צ לכך · דולאו איצטריך דמדכתיב (דברים י"ד) לא תאכל כל תועבה ודרשינן מיניה בפ' כל הבשר דף קט"ו כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל סד"א אותו ואת בנו נמי תעבתי לך ולא ליתסר קמל"ן דלא · כדמפרש טעמ' התם מדאיצטרי' רחמנא למיסר מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי · הר"ן : סופג מפורש במשנה ה' פ"ו דזבחי' : הראשון חייב כרת כתב הר"ב · אבל השני פטור מן הכרת וכו' · דכתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו · וכ"כ רש"י · ואגב ריהטא נקטי לקרא קמא דבמשנה ר"פ בתרא דזבחים · אבל לקושטא דמלתא ראוי ונראה כי הא דהכא · לא נפקא מהך קרא · אלא מוצא פתח המשכן [נ"ל מלפני משכן ה' (ויקרא י"ז)] כמו שכשנה שם במשנ' ב' · ועיין כיוצא בזה במשנ' ב' פ"י : הראשון חייב כרת ושניהם סופגים · דלא (כר"ח בן גמליאל) דסוף מכות · דאמר חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן · כ"כ התוס' · ומסייע לדפסקו התם דלא כוותיה כמ"ש שם · אבל לפי שהרמב"ם בחבורו העתיק דבריו · נ"ל לפרש דראשון חייב כרת כשלא התרו בו · ושניה' סופגים כשהתרו : והשני סופג את הארבעים · כתב הר"ב ול"ש שחט האם תחלה כו' דכתיב לא תשחטו · וה"מ למכתב לא תשחוט (צ"ל לחייב ב' ולא משכחת ב' עוברים · אא"כ ב' בהמות' והא כילד בת ואם ובת לאשמועי' דאבנו ואותו נמי חייב' דאי אם וב' בניה אי נמי פרה ובתה ובת בתה פשיטא) ואי לחייב תרי גברי ה"מ למכתב לא ישחטו ש מתרתי · גמ' דף פ"ב : ושניהם סופגים את הארבעי' · כתב הר"ב · הא' משום שוחט בחוץ דכל חייבי כריתות לוקים · וכ"כ הרמב"ם · ומיהו הך כללא חוץ מחייבי עשה ופסח ומילה · ורש"י כתב משום לאו דשחוטי חוץ · דכתי' בהעלאה (דברים י"ב) השמר לך פן תעלה · ובזבחי' ילפינן בהיקש שוחט ממעלה שם תעלה ושם תעשה מה מעלה לא ענש אלא א"כ הזהיר · אף שוחט לא ענש אלא אם כן הזהיר : חולין בפנים שניהם פסולין · כדתנן במשנה ט' פ"ב דקדושין : והשני סופג · כתב הר"ב · משום אותו ואת בנו · אבל משום חולין בעזרה אזהרת עשה כו · ברחוק מקום כו' · ולאו הבא מכלל עשה עשה : ב חולין וקדשים בחוץ וכו' · ועוד הוי מצי למתני חולין וקדשים בחוץ ובפנים וכן קדשים וחולין · וחולין וקדשים בפנים ובחוץ וכן קדשים וחולין · ואי בכל הני דתני יש חדוש איכא למימר דלא תני להני משום דליכא בהו שום חדוש · ואי ליכא חדוש בכל הני דקתני · צריך לומר תני ושייר · תו' ;

א פא :
ב בכורות כט ·

ג רבי

תל"ג

ר"ש פוטר. וחכמים [א]מחייבין. [ב]השוחט ונתנבלה בידו. והנוחר. והמעקר. פטור משום אותו ואת בנו. [ג]שנים שלקחו פרה ובנה. איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון. ואם קדם השני זכה. [ד]שחט פרה ואח"כ שני בניה סופג שמונים. שחט שני בניה ואח"כ שחט'. סופג את הארבעים. [ה]שחטה ואת בתה ואת בת בתה סופג שמוני'. שחטה ואת בת בתה ואחר כך שחט בתה. סופג את הארבעים. סומכוס אומר משום ר"מ סופג שמונים.

בארבעה

ובגמרא מסיק דפרת חטאת ועגלה ערופה איכא משנה. דשניהן הויא שחיטתן שחיטה ראויה וצריך להסירן מן המשנה. דלא פטר בהו ר"ש: וחכמים מחייבין. הא דמחייבי חכמים בשוחט לע"ז ולא שנו אלא ששחט ראשון לע"ז. ובא שני ושחט לשלחנו לאכול. אבל ראשון לשלחנו ושני לע"ז. דההך שחיטה בתרייתא דמחייב עלה משום אותו ואת בנו אתי כמי דין קטלא עלויה פטור ממלקות. דקם לי' בדרבה מיני' דתרתי לא עבדינן ביה. ופעמים שאפי' שחט ראשון לשלחנו ושני לע"ז חייב. כגון דאתרו ביה משום אותו ואת בנו. ולא אתרו ביה משום ע"ז דכיון דלא אתרו ביה משום ע"ז לא מקטיל. ולוק' משום אותו ואת בנו. והלכה כחכמים: ונתנבלה בידו. שלא מדעת: והנוחר. שתוחב הסכין בנחיריו וחותך: והמעקר. שעוקר הסימני' ממקום חבורן ואינו שוחטן: פטור. ואפי' לרבנן ולא דמיא לשחיטה דלעיל. דהתם שחיטה מעליא איכא ודבר אחר גורם לה ליפסל. אבל הכא ליכא שחיטה כלל: איזה שלקח ראשון ישחט ראשון. אם באו לב"ד שבא האחד לשחוט וחברו מעכב עליו ואומר אני צריך יותר ממך. אנו אומרים להם הלוקח ראשון ישחוט שעל מנת כן לקח. שאלו לא מכרה בעל הבית לשני ועכבה לעצמו היה הלוקח שוחט. שכך שנינו בתוספתא הלוקח מבעל הבית הוא קודם לבעל הבית שע"מ כן לקח: ואם קדם השני זכה. שהקדים בעצמו כדי שלא יבא לידי איסור ויש לו ריוח שאוכל היום בשר: סופג שמונים. דעל כל בן ששוחט עובר בלאו: סופג את הארבעים. דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת: שחטה ואת בתה ואח"כ את בת בתה יש כאן שני אותו ואת בנו: שחטה ואת בת בתה. אין כאן עדין איסור ואח"כ שחט את בתה ויש בשחיטה זו שני איסורים. אותו ואת בנו משום אמה. ובנו ואותו משום בתה של זו שכבר נשחטה: סופג ארבעים. דחד לאו הוא וחדא התראה וחד מעשה: סומכוס אומר סופג שמונים. דס"ל לסומכוס דמחייב בהתראה אחת ובלאו אחד ב' מלקיות. וה"ה לרישא דקתני שחט ב' בניה. ואח"כ שחטה סופג מ'. לסומכוס סופג שמונים. וכך היא בתוספתא שחט חמשה בניה ואח"כ שחטה סומכוס אומר משום ר"מ חייב משום חמשה לאוין:

בארבעה

ג רבי שמעון פוטר. דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה דגמר מטבוח טבח. מה להלן שחיטה ראויה דכתיב (בראשית מ"ג) כי אתי יאכלו. אף כאן שחיטה ראויה. גמ' פ' דלקמן דף פ"ה. ומתני' דלעיל דלא כוותיה דמכדי כי שחיט קדשים בחוץ לאו שחיטה היא. קמא מקטל קטליה. שני מתקבל בפנים הוא. כרת נמי לחייב. דלענין שחוטי חוץ גזירת הכתוב הוא דהוי שחיטה (ולרבנן אדרב' ילפינן משחוטי חוץ כדאיתא בגמ' פ' דלקמן) חולין בפנים [קמא] מקטל קטלי'. שני אמאי סופג הארבעים. קדשים בפנים כמה דלא זריק דם לא מתשרי (בשר) שני אמאי סופג את הארבעי' גמ' דף פ': וחכמים מחייבים. כתב הר"ב פעמים שאפי' שחט ראשון לשלחנו ושני לע"ז חייב כגון דאתרו ביה משום אותו ואת בנו. ולא אתרו ביה משום ע"ז לא מקטל ולוקה. וכ"כ הרמב"ם בפירושו ובחבורו פי"ב מה"ש. ואע"ג דבתשלומין פסק הר"ב במשנה ב' פ"ג דכתובות. וכ"כ הרמב"ם שם ובחבורו ספ"ק מהלכות נערה. דאע"ג דלא אתרו ביה פטור ההוא קרא דילפינן מיניה בתשלומין איירי והא דבגמ' פליגי ר"י וריש לקיש דר"י סבר כדפי' הר"ב. ור"ל סבר דפטור משום ההיא דכתובו' ואמרינן לטעמייהו דהת' נמי פליגי ועבדינן צריכותא דאצטריך לאשמועינן ממון ומלקות. ושמעינן דמאן דפטר בממון פטר נמי במלקות. ומאן דמחייב במלקות מחייב נמי בממון. והיכי מזכינן סברי אבי תרי. י"ל דסוגיא דהכא אליבא דרב דימי דאמר דפליגי ר"י וריש לקיש בחייבי מיתות. אבל התם בכתובות דף ל"ה מסקינן דכי אתא רבין אמר חייבי מיתות שוגגים כ"ע ל"פ דפטור מתשלומין והתם' ליכא צריכות' דהכא שוחט לע"ז מחייבי מיתות הוא ובהא לא פליגי ומנא אחריתא לרבין. צ"ל לכ"ע פטור מתשלומין: ונתנבלה בידו. פי' הר"ב. שלא מדעת דנוחר ומעקר נמי מתנבלה בכך ככלל דר' ישבב משנה ד' פ"ב. אלא איכא ביניהו דהא שלא מדעת. ונוחר ומעקר מדעת. וכן פירש"י נוחר ומעקר מדעת. ומיהו איכא למידק מאי שנא מעקר דנקט טפי משאר הפסולי' בשחיט' שהייה דרסה חלדה הגרמה שכתבם הר"ב ברפ"ב וכן יש לדקדק במשנה ה' פ"ז דב"ק. וה"נ ברפ"ה דכריתות ואולי דאורחא דמלתא נקט ושכיחיה דרכן של הרוצים לגזל ולא לשחוט למעק' הסימנים. ויגיד עליו רעו דתנן הנוחר ולמאי אצטריך דכך לי נוחר כמו מעקר וכ"ש. דהא לא מתעבדא מלתא כלל בסימנים. אלא דאורחא דמלתא קתני ואזיל. ועי"ל דמעקר דהכא שעוקר בידים ולא כדרך שחיטה. והכי דייק לישניה דהר"ב ואינו שוחטן. ולשיטתיה אזיל הר"ב שמפרש עקור של ה' הלכות שחיטה כפירש"י שהוא פסיקת הגרגרת שבמשנה ד' פ"ב וכמ"ש שם בס"ד והשתא מ"ש הר"ב נתנבלה שלא מדעת. כלומר אפי' שלא מדעת. ועיין מ"ש שם בכריתות: איזהו שלקח ראשון ישחוט ראשון. כתב הר"ב שכך שנינו בתוספתא הלוקח מבעה"ב הוא קודם לבעה"ב שעל מנת כן לקח. ומסיים הרא"ש הלכך כשמכר בעה"ב לשני מכר לו כל זכות שהיה לו בו. אבל לקחו משנים. האחרון יכול לשחוט תחלה. ע"כ: שחטה ואת בת בתה כו' סופג את הארבעים. כתב הר"ב ויש בשחיטה זו וכו'. משום אמה ובנו ואותו כו' לישנא קטיעה הוא דמ"ש ובנו

א מיי' פי"ג מה' שחיטה הל' ה'
ב מיי' שם טור שו"ע י"ד סי' ט"ז סעיף ט'
ג פ"ב שם ס"ו
ד מיי' שם הל' י"ב
ה כריתות פ"ג מיי' שם

א נמשך

א בארבע' פרקים בשנה המוכ' בהמה לחברו צריך להודיע · אמה מכרתי לשחוט · בתה מכרתי לשחוט · ואלו הן עי"ט האחרון של חג · ועי"ט הראשון של פסח · וערב עצרת · וערב ראש השנה · וכדברי ר' יוסי הגלילי אף ערב יוה"כ בגליל · א"ר יהודה ב אימתי בזמן שאין לו ריוח · אבל יש לו ריוח אין צריך להודיע · ג ומודה ר' יהודה במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה שצריך להודיע · בידוע ששניה' שוחטין ביום אחד :

ד ד בארבעה פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כרחו · אפילו שור שוה אלף דינרין ואין לו ללוקח אלא דינר · כופין אותו לשחוט · לפיכך אם מת · מת ללוקח · אבל בשאר ימות השנה אינו כן · לפיכך אם מת · מת למוכר :

ה ה יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה · את זו דרש (גמ' רבי) שמעון בן זומא נאמ' במעשה בראשית (בראשית א) יום אחד ונאמר באותו ואת בנו (ויקרא כב) יום אחד · מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה · אף יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה :

פרק ו

בארבעה פרקי' בשנה · דרך ישראל לעשו' סעודו' בד' פרקי' הללו · וסתם הלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשחוט מיד · לפיכך המוכר בהמה לחברו ומכר תחלה אמה או בתה בו ביום · צריך שיאמר לשני דע לך שהיום מכרתי אמה לשחוט או בתה מכרתי לשחוט שמא כבר נשחטה : בי"ט האחרון של חג · היו מרבים בשמחה מפני שרגל בפני עצמו הוא וחביב עליהן · והאי דלא חשיב עי"ט ראשון של חג · משום דכ"ע טרידי בסוכה ולולב ואין להם פנאי להרבות בשחיט : אף עיו"כ בגליל · ולא ביהודה ובשאר ארצות שלא היו אוכלים ערב י"כ אלא בשר עוף ודגים · כדמוכח בב"ר גבי האי חייטא דזבן נונא : בזמן שאין לו ריוח · כפסק בכתים · שמכר האם היום : אבל יש לו ריוח · שמכר את הראשונה אתמול והשניה היום : אין צריך להודיע · שאני אומר אתמול שחטה הראשון · פי' אחר בזמן שאין לו ריוח · נחפז ומהיר לקנות שמראה שרוצה לשחוט היו' · אבל יש לו ריוח שאינו נחפז בקנייתו אינו חייב להודיע דשמא לצורך יום אחר הוא קונה · ורבי יהודה לפרושי מלתיה דת"ק אתי ולא לאפלוגי עליה · ומודה ר"י · אע"פ שלקח זה היום וזה למחר · ולפירוש השני אע"פ שאינו נחפז ומהיר לקנות: את האם לחתן ואת הבת לכלה · אורחא דמלתא נקט דאורח ארעא לעשות סעוד' טפי בבית החתן מבבית הכלה · הלכך האם לחתן שהיא גדולה והבת שהיא קטנה · לכלה : ד משחיטין את הטבח בעל כרחו · שאם קבל דינר מלוקח ליתן לו בדינר בשר : אפילו שור שוה אלף זוז שוחטו בעל כרחו · אע"פ שאין לו לוקחים לשאר הבשר לפי שדבר תורה מעות קונות ומעת שקבל המוכ' הדינר קנה הלוק' הבשר · ולא תיקנו חכמים שמשיכה קונה ולא מעות אלא בגזירה שמא יאמר לו מוכר לקונה נשרפו חטיך בעליה דאי מוקמת להו לפירי באחריות הלוקח משנתן המעות · אי מתרמי דליקה בבית המוכר שהפירות שם לא טרח לאצולינהו · אבל לאחר שנמשך מסתמא ממטי' להו לביתיה · ובארבעה פרקים אלו העמידו חכמים דבריהם על דין תורה שהמעות קונות : לפיכך אם מת מת ללוקח · ומפסיד לדינר שהרי ברשותו מת : אינו כן דבעינן משיכה · וכל זמן שלא משך חוזר בו הטבח : ה יום אחד האמו' באותו ואת בנו כו' · לפי שפרשת אותו ואת בנו סמוכה לקדשי' דכתיב ירצה לקרבן אשה · וסמיך ליה אותו ואת בנו ובקדשים לילה הולך אחר היום · דכתיב (ויקרא ז') ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר ·

במשך למעלה ולמטה · ולולי שכן גם לי רש"י הייתי מגיה שנ"ל משום אותו ובנו ובנו ואותו · ואעפ"כ אני או' שהמגיה כנגד רש"י ובלשון הר"ב שלא הפכיד : בערב י"ט האחרון של חג · כתב הר"ב והאי דלא חשיב עי"ט הראשון של חג · משום דכ"ע טרידי בסוכה ולולב וכו' ע"כ והתו' בשם ר"ת ואני תמה דבריפ"ד דפסחי' כתב הר"ב' דברי רש"י · דבערב פסח טרידי עלמא ולדבריו צריכין לומר דבערב סוכות לא טרידי כמ"ש שם בס"ד · ומצאתי בתו' פ"ק דע"ז דף ה' · שכתבו טעם אחר בשם יש מפרשים וז"ל דבהנך ד' פרקי' טעמא רבה אית בהוי"ט האחרון של חג לפי שהוא זמן בפני עצמו והלוק משלפניו תקנו להרבות בסעודה מש"כ בשביעי של פסח · וגם הקרבנות שבשמיני קוו בשביל ישראל · וכל החג היו מקריבין נגד הגוים · וערב פסח לפי שהוא יום גאולה ויציא' לחירות' ועצרת כדאמרינן בפ' אלו דברים דף ס"ח הכל מודי' בעצרת (שבולו לכם) ור"ה מפני שהוא תחלת השנה מרבים בסעודה לעשות סימן יפה וכמה עניים עושים בו לסימן יפה כדאמר במסכת הוריות דף י"ב וכריתות דף ו' · ע"כ : אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין לו ריוח וכו' · כתב הר"ב בפי' אחר שהוא נחפז ומהיר לקנות כו' והוא פי' הרמב"ם · ובחבורו ספי"ג מהל' שחיטה דבריו מבוארי' יותר דהיינו שאותו שלקח באחרונ' נחפז לקנות והיה בסוף היום שחזקתו שהוא שוחט עתה והקשה עליו הראב"ד דאדרבא איפכא מסתברא דהקונה בערב אין לו זמן לשחוט ולהפשיטו ולנור מחר הוא קונה וזה שהוא נחפז לקנות לפי שבי"ט לא יוכל לקנות ומסיק דכפירוש קמא שהיא פירש"י כן הוא בתוספתא · וכן ראיתי בהשגת הראב"ד : ומודה ר"י כו' כתבו התו' תימה למאן מודה לאימתי דר"י לפרש · ע"כ · ועיין בתו' פ' דלקמן דף פ"ח דלרמי בר חמא ורב ספרא משמע בפ' זה בורר דף כ"ה דהיכא דמוכח הוי לחלוק ע"כ · א"כ ה"נ מדתנא ומודה מוכח דלחלוק · אבל כל הפוסקים פסקו כר"י : ד משחיטין את הטבח בעל כרחו · כתב הר"ב שאם קיבל דינר מלוקח וכו' · לפי שד"ת מעות קונות כו' · אלא גזירה שמא יאמרו כו' עיין במשנה ב' פ"ד דב"מ ומ"ש שם · ומ"ש הר"ב אבל לאחר שנמשך מסתמא ממטי להו לביתיה · והיינו טעמא דנקטי משיכה אע"ג דאיכא נמי דרכים אחרים שקונין בהן וכבר כתבתי זה במשנה ה' פ"ק דקדושין : ה מעשה בראשית · ויהי ערב ויהי בקר · ברישא ערב והדר בקר · רש"י ·

א פס' · ע"ז ה:
פיי' ק ינ פה'
הס' ספ"ט פו'
פ"ע י"ד סי' טו
פ"ו ·
ב ג פיי' שם
פוש"ע שם ·
ד חיי' פ"ב פה'
מכירה טוש"ע
ס"מ סי' קנ"ס
סעי' ג' :
ה חיי' פ"כ
פה' שחיטה טול'
פ"ע י"ד סי'
ט"ו ס"ד :

רל"צ

פרק ו

כיסוי הדם · נוהג בארץ ובחוצה לארץ · בפני הבית ושלא בפני הבית · בחולין אבל לא במוקדשין · ונוהג בחיה ובעוף · במזומן ובשאינו מזומן · ונוהג בכוי מפני שהוא ספק · ואין שוחטין אותו ביו"ט · ואם שחטו · אין מכסין את דמו:

ב השוחט ונמצא טרפה · והשוחט לע"ז · והשוחט חולין בפנים · וקדשים בחוץ · חיה ועוף הנסקלים · ר"מ מחייב · וחכמים פוטרין · השוחט ונתנבלה בידו · הנוחר והמעקר · פטור מלכסות:

ג חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותם · חייב לכסות · בינן לבין עצמם · פטור מלכסות · וכן לענין אותו ואת בנו ששחטו ואחרים רואין אותן · אסור לשחוט אחריהם · בינן לבין עצמן · ר' מאיר מתיר לשחוט אחריהן · וחכמים אוסרים · ומודים שאם שחט שאינו סופג את הארבעים:

ד שחט מאה חיות במקום אחד · כיסוי אחד לכולן · מאה עופות במקו' אחד · כסוי אחד לכולן · חיה ועוף במקום א' · כסוי אחד לכולן · ר' יהודה אומר שחט חיה יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף · שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות · כסהו ונתגלה פטור מלכסות ·

כסהו

אלמא לילה שלאחריו · קרי יום קרבנו עד הבקר יכול אף זה כן [כאמר כאן יום אחד] · ונאמר במעשה בראשית יום אחד כו':

פרק ו כיסוי הדם כו' · משום דבעי למתני בחולין לא במוקדשין · נקט לכולהו : במוקדשין · חטאת עוף ועולת העוף · וכן קדשי בדק הבית אם עבר ושחטן אין טעוני' כסוי : ונוהג בחיה ובעוף · למעוטי בהמ' דלא תימא בהמה בכלל חי' · ונפקא לן מדכתיב בבכור בעל מום (דברים ט"ו) על הארץ תשפכנו כמים · מה מים אינן טעונין כסוי · אף דם בהמה אינו טעון כסוי : במזומן · עוף הגדל בבית : ונוהג בכוי · בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם חיה היא וטעונ' כסוי · אם בהמה ואינה טעונה כסוי : ואין שוחטים אותו בי"ט · משום דלמא לא בעי כסוי ומספיקא לא מחללינן יו"ט : ואם שחטו ביו"ט אין מכסים את דמו ואפי' היה לו עפר מוכן · או אפר' שמא יאמר הרואה · חיה ודאי הוא ולפיכך כסה דמו בי"ט · ויבא להתיר חלבו : **ב** ר' מאיר מחייב · דסבר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה · וחכמים פוטרים · סברי לאו שמה שחיט' והלכה כחכמים: **ג** ואחרים רואין אותן · דבכה"ג שחיטתו כשרה : חייבים לכסות · אותן אחרים שרואים חייבים לכסות כדתנן לקמן · שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות : פטור מלכסות · ר' מאיר קאמר לה · דסבר שחיטת חש"ו בינן לבין עצמן נבלה גמורה היא הואיל ורוב מעשיהן מקולקלים · ורבנן פליגי עליה דר"מ בין ארישא בין אסיפא אלא דנטרי ליה עד דמסיק למלתיה והדר פליגי עליה וסברי רבנן דספק נבלה היא ולא נבלה ודאית · הלכך לענין כסוי חייבים לכסות · ואין שוחטי' אחריהן אותו ואת בנו דשמא שחיט' מעלייתא היא והלכה כר"מ: **ד** שחט חיה יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף · דכתיב (ויקרא יז) חיה או עוף הפסיק זה מזה להטעין כסוי לכל אחד ואחד ורבנן סברי האי או אצטריך ליה לחלק דאי לא או · הוה אמינא אין צריך כסוי אא"כ שחט שניהם · והכל מודים דלענין ברכה אינו מברך אלא ברכה אחת · ואין הלכה כר' יהודה : וראהו אחר חייב לכסות · דכתיב בפרשת כסוי הדם ואומר לבני ישראל מצוה זו תהא על כל בני ישראל:

כסהו

פרק ו אבל לא במוקדשין · דאמר קרא חיה או עוף מה חיה אינה קדש · אף עוף אינו קדש אי מה חיה שאין במינה קדש · אף עוף שאין במינו קדש · אוציא תורין ובני יונה שיש במינן קדש · לא כחיה · מה חיה לא חלקת בה אף עוף לא תחלק בו גמ' : **ונוהג** בחיה ובעוף · כתב הר"ב למעוטי בהמה · דלא תימא בכלל חיה תו' · ובספ"ג כתבתי מנלן דבהמה בכלל חיה : **במזומן** ושאינו מזומן · דת"ר אשר יצוד אין לי אלא אשר יצוד · נודין ועומדין מאליהן מנין כגון אווזין ותרנגולין ת"ל ציד מ"מ א"כ מה ת"ל אשר יצוד למד' תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת · פירש"י כאלו הוא צד שאינה מזומנת לו כלומר לא יאכל בשר תדיר שלא יעני : **ואם שחטו אין מכסין** כו' · ואע"ג דעוקר ד"ת · עיין ברפ"י דיבמות בד"ה תלא כו' : **ב רבי** מאיר מחייב · דסבר שחיטה שאינ' ראויה שמה שחיטה דגמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ · וחכמים היינו ר"ש דמתני' ב' פרק דלעיל אשר יאכל כתיב · ור"מ ההוא למעוטי עוף טמא הוא דאתא · ור"ש עוף טמא מ"ע דלאו בר אכילה הוא · והיינו דראה רבי דבריו של ר"ש בכסוי הדם ושנאו בלשון חכמים ובפרק דלעיל ראה דבריו של ר"מ ושנאו בל' חכמים דאיהו גמר שחיטה משחיטה · ור"ש דבין חולין מחולין ולא חולין מקדשי' ור"מ אותו ואת בנו בקדשים מי לא נהוג והיינו דראה רבי כו' גמ' : **השוחט** ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר · עיין בפרק דלעיל משנה ב' בפירוש הר"ב ומ"ש שם בס"ד : **ג פטור** מלכסות · כתב הר"ב ר"מ קא"ל דסבר שחיט' חש"ו כו' נבלה גמור' היא הואיל ורוב מעשיהן מקולקלין ורבנן מספקא להו אי רוב מעשיהן מקולקלין או רוב מעשיהן מתוקנים · תו' · ומ"ש הר"ב והלכה כר"מ · גמ' · וכתב הר"ן דלא חיישינן לאחמורי כלל · משום דרוב מעשיהם כו' ובהמה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לנו במה נשחטה : **ד שחט** מאה חיות פי' טעמא מפרש בברייתא דחיה הכל משמע בין מרובה בין מעוטה וכן עוף · ויראה לי כדכתיב (בראשית ל"ב) ויהי לי שור וחמור והא הוה ליה טובא : **בכסוי** אחד לכולן · כתב הר"ב דאו מבעי ליה לחלק ור"י מדמו כפ"א · ורבנן דמו טובא משמע · דכתיב (ויקרא י"ז) כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא · גמרא :

שחט ולא כסה כו' דאליה הוא קודם · כדת"ר וספק וכסה מי ששפך יכסה : **כסהו** · ונתגלה פטור מלכסות ·

תחי

א פג :
ב מיי' פי"ד מה' שחיטה הל' ב'
ג מיי' שם טוש"ע
י"ד סי' כח סע'
א' ·
ד שם סעיף ג'
ה מיי' שם ופג
מה' י"ט טוש"ע
שם וטוא"ע א"ח
סי' תצ"ח סעי'
יח עם בכורים
פג ביצה ח ·
ו ז פג · מיי'
פי"ד מה' שחי'
הל' י' טוש"ע י"ד
סי' כ"ח ס"ו ·
ח יט · כ' ז' מיי'
שם טוש"ע שם
ט פו מיי' שם
טוש"ע שם סעי'
יז ·
י מיי' פי"ב שם
טוש"ע י"ד סי'
יז סעיף ט
יא פו : מיי'
פי"ד שם שחיט'
טוש"ע סי' כ"ח
ס"ס
יב פו · מיי' שם
טוש"ע שם ס"ה
ג סמג לא"ו עו
[illegible]

כסהו הרוח חייב לכסות: **ה** [א]דם שנתערב במים · אם יש בו מראית דם חייב לכסות · [ב]נתערב ביין רואין אותו כאלו הוא מים · נתערב בדם בהמה · או בדם החיה · רואין אותו כאו הוא מים · [ג]ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם: **ו** [ד]דם הניתז · ושעל הסכין · חייב לכסות · א"ר יהודה [ה]אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא · אבל יש שם דם שלא הוא · פטו' מלכסות: **ז** [ו]במה מכסין ובמה אין מכסין · מכסין בזבל הדק · ובחול הדק · בסיד ובחרסי' ובלבנה ובמגופה שכתשן · אבל אין מכסין לא בזבל הגס · ולא בחול הגס · ולא בלבנה ומגופה שלא כתשן · ולא יכפה עליו את הכלי · כלל אר"ש ב"ג · [ז]דבר שמגדל בו צמחין מכסין בו · ושאינו מגדל צמחין · אין מכסין בו:

פרק ז

כסהו הרוח חייב לכסות · ולא שנו אלא שחזר ונתגלה · אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות: ה נתערב ביין · שהוא אדום ואין מראה הדם נכר בו: רואין אותו יין כאלו הוא מים · ואם היה מראית דם נכר במים כשיעור זה חייב לכסות: נתערב בדם בהמה · דלאו בר כסוי הוא ורובו דם בהמה: או דם החיה · כדם קיקו של חיה: רואין אותו · שאינו טעון כסוי כאלו הוא מים · ואם היה הדם הזה של שחיטת חיה ועוף נכר בו חייב לכסות: אין דם מבטל דם · ואפי' אין מראית דם נכרת במים כמות דם בהמה זה · אין דם החיה בטל · דקסבר מין במינו לא בטיל · ואין הלכה כר"י: ו דם הניתז · על גב הכותל: אימתי · לפרושי קא אתי ולא לאפלוגי: ז ובחול הדק · כל שאין היוצר צריך לכתשו: חרסית · שחיקת חרסין: ובמגופה · כסוי של חרס שעל פי החבית: דבר שאין מגדל בו צמחי' אין מכסים בו · וסיד וחרסית ולבנה ומגופה שכתשן דתנן לעיל שמכסין בהן אע"ג דאין מגדלים צמחין · הואיל ומעקרא קודם שנעשים בהן מלאכה היו מגדלים צמחים מכסין בהן והאי כללא דרבנשמעון ב"ג לאו דוקא דהא נסורת של חרשי' דקה ונעורות של פשתן אמרינן בברייתא דמכסין בהן אע"ג דאינן מגדלין צמחין ואפר מכסים בו משום דאקרי עפר דכתי' (במדבר י"ט) מעפר שריפת החטאת' וכן מכסים בשחיקת הזהב דכתי' (איוב כ"ח) ועפרות זהב לו :

פרק ז

מאי שנא מהשבת אבידה דאמר מר (כמ"ש במתני' ט' פ"ב דמציעא) השב' אפי' מאה פעמים · התם לא כתיב מיעוטא הכא כתיב מיעוט' וכסהו · גמ' · ולפי' הרמב"ם שכתבתי שם דהשב לפי שהוא מקור משמעותו הרבה · צריך לומר דהכא ה"ק הא כתיב מיעוטא וכסהו כלומר ולא נכתב בלשון מקור כסה בחולם הסמ"ך: **כסהו** הרוח חייב לכסו' · כתב הר"ב ל"ש אלא שחזר ונתגל' · וכי חזר ונתגלה מאי הוי הא אדחי ליה (מכסוי · דהא כסהו ונתגלה פטור מלכסות) א"ר פפא זאת אומרת · אינדחוי אצל מצות · ועיין לקמן: **ה דם** שנתערב במים וכו' חייב לכסות ובפ"ק דזבחים משנה ו' תנן כה"ג לענין דם קדשי' שנתערב כו' · וכתב הר"ב שם · דה"מ דכשנפלו המים לתוך דם · אבל נפל דם לתוך מים קמא קמא בטיל · הכא לא כתב כן מטעמא דאמרן · דאין דיחוי אצל מצות · פירש"י שכשהולך ורבה עד שנהפכה מראית המים לדם · חזר דם הבטל וניעור וחשוב דם ולא אמרינן הואיל ונדחה ידחה · שאין תורת דחוי אצל מצות · ע"כ · גמ': **אם** יש בו מראית דם · מפורש בזבחים שם: **נתערב** בדם בהמה וכו' ר' יהודה אומר וכו' · ושניהם מקרא אחד דרשו · כמ"ש בס"ד בזבחים (שם ד"ה נתערב): **ו אבל** יש דם שלא הוא פטור מלכסות · דמו ואפי' מקצת דמו משמע · גמ': **ז מכסין** בזבל הדק וכו' · דה"מ למכתב ושפך דמו ובעפר יכסנו דהוי משמע עפר ולא דבר אחר דלא כתיב כסוי אלא בתר עפר · אבל השתא דכתב וכסהו ידרש באנפיה נפשיה · ומדכתיב בעפר מרבה אני אלו שהן מין עפר ומוציא אני את אלו שאין מין עפר · הכי מדרש בברייתא דכתב הר"ב · דמייתי נמי נסורת וכו' · שאינן מגדלין צמחים · וכך כתב הרמב"ם שאינן מגדלין צמחין · אבל הטור נראה מדבריו דס"ל דמגדלי צמחים: **ובחרסית** (פירש הר"ב שחיקת חרסית · וכן פירש"י בכאן) אבל בריש פרק ה' דמעשר שני פירש הר"ב אדמה שעושין ממנה כלי חרס · וכתב דכשזורעים בה אינו מוציא כדי נפילה · והוא פי' התו' דהכא · והא דכתב הכא הואיל ומעקרא וכו' · הם דברי הרמב"ם כאשר כבר כתבתי שם · והא דבפרק ח' דשבת משנה ד' מפרש הר"ב חרסית לבנה כתושה וכן פירש"י שם · ועוד שלישיה בפרק י' דכלים משנה ב' · מפרש הר"ב כתישת חרסים שלשים במים וכן פירש הרמב"ם שם · וכל אחד תפרש הר"ב לפי הנאות יותר בעניינו · ובפרק ג' דכלים משנה ז' מפורש עוד פירוש אחר שהוא טיט דק כחרס וכן פי' הרמב"ם שם · ונסורת של [חרשים] פירש"י נסורת (סמגרדין) נגרים במגירה פגומה וקוצצים בה עצים והיא מושרת נסורת דקה כעפר · ונעורת של פשתן אריסט"א שמנערין מן הפשתן ע"כ · וכתב עוד הר"ב דמכסים בשחיקת הזהב דכתיב ועפרות זהב לו · משום דלא מגדל צמחים אצטריך קרא · דהא דתנן במתניתין ג' פ"ג דע"ז ר' יהודה אומר שוחק וכו' א"ל אף היא נעשית זבל · ובצורה שעל הכלים שנויה · ופירש הר"ב בכלים דמתכות · תירצו התו' (ד"ה שחיקת) דשום מתכות אינו מגדל צמחים בפני עצמו אלא שמועיל לזבל · ור"ת תירץ דע"י שריפה מגדל צמחים דהתם ע"י שרפה איירי דכל ע"ז תחלתה בשריפה דומיא דעגל · וא"ת דהשתא דמרבינן זהב אף ע"ג דלא מגדל צמחים משום דאקרי עפר א"כ היאך ממעטין מרבויא דוכסהו הנך דלא מגדל ממעוט דעפר · וי"ל דמ"מ עפר, דבקרא דכסוי הדם לא איירי אלא בסתם עפר דמגדל צמחים ומרבויא דוכסהו מרבינן כל מידי דמגדל צמחים · או מידי דאקרי עפר ולא מגדל · ואי לאו רבויא לא הוה ידעינן אפי' עפרות זהב · תו' (ד"ה שוחק) :

פרק ז

א פז · מנחות בג · תיי' פי"ד מה' שחיטה סי' ... טוש"ע י"ד סי' כ"ח סעי' יג
ב שם סעי' י"ג ותיי' פ"ב שם · טוש"ע כל' כב
ג בלם ע"א
ד פג : שם סעי' ט"ו
ה תיי' פי' מב' פ"ה הל' כג
ו פס · תיי' פ' י"ד מה' שחיטה טוש"ע י"ד סי' כח סעיף כד

פ"ל צ

פרק ז גיד הנשה: ובמוקדשים · אפילו עולה שכולה כליל מוציא את הגיד ומשליכו על האפר שבמזבח הקרוי תפוח · ואינו מקריבו עם הבשר: שאין לו כף · אין לו כף ירך דומה לשל אדם שהוא עגול אלא הבשר שעל הקולי' של עוף ברוחב קוא · ואם נמצא עוף שיש לו כף עגול · גיד הנשה שלו אסור: ונוהג בשליל · בן תשעה חי הנמצא בבהמה: רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל · ואין הלכה כר' יהודה: וחלבו · של שליל מותר · פירוש אחר וחלבו של גיד כלומר שומנו של גיד מותר לדברי הכל אלא שישראל קדושים נהגו בו איסור: ואין הטבחים נאמנים · לומר נטלנוהו מפני שטורח הוא להם לחטט אחריו · ואין הלכה כרבי מאיר: **ב** שולח אדם ירך לנכרי וכו' · ואין חוששים שמא ירחנה ישראל כששולחה לו וימצא ויקנה אותה מן הנכרי ויאכלנה בגידה · כיון דשלימה הוא מקומו של גיד הנשה יהא נכר אם נחטט הימנה והלוקח מבין שלא ניטל · ונוטלו: שיטול את כולו · יחטט אחריו: לקיים בו מצות נטילה · גוממו מלמעלה ודיו: **ג** אכלו · ואין בו כזית חייב · משום דבריה הוא וחייב בכל שהוא · כאוכל נמלה כל שהוא שחייב: מזה כזית · מירך של ימין כזית · וכן מירך של שמאל: אינו סופג אלא ארבעים · דסבר רבי יהודה אינו נוהג אלא בשל ימין דדריש הירך המיומנת שבירך · ואין הלכה כרבי יהודה:

ד כבשר

פרק ז גיד [א]הנשה נוהג בארץ ובחוצה לארץ · בפני הבית ושלא בפני הבית · בחולין [ב]ובמקדשים · [ג]ונוהג בבהמה ובחיה · בירך של ימין ובירך של שמאל · ואינו נוהג בעוף · מפני שאין לו כף · ונוהג בשליל · רבי יהודה אומר [ד]אינו נוהג בשליל · [ה]וחלבו מותר · ואין הטבחין נאמנין על גיד הנשה · דברי רבי מאיר · וחכמים אומרים [ו]נאמנין עליו ועל החלב: **ב** [ז]שולח אדם ירך לנכרי · שגיד הנשה בתוכה · מפני שמקומו ניכר · [ח]הנוטל גיד הנשה · צריך שיטול את כולו · רבי יהודה אומר · כדי לקיים בו מצות נטילה: **ג** [ט]האוכל מגיד הנשה כזית · סופג ארבעים · אכלו ואין בו כזית · חייב · [י]אבל מזה כזית · ומזה כזית · סופג שמונים · רבי יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים:

ד ירך

פרק ז גיד הנשה · הוא הפנימי כו' · כמ"ש בשם רש"י במשנה ג': נוהג בארץ וכו' · כולהו תנינהו · משום דאצטריך למתני בחולין ובמוקדשים · הר"ן: ובמוקדשין כתב הר"ב · אפי' עולה שכולה כליל מוציא את הגיד משום ממשקה ישראל מקרא הוא בספר יחזקאל מ"ה ט"ו ולעיל מן הקרבנות ונסכיהם כתי' ודרשינן מן המותר לישראל גמרא · ומ"ש הר"ב ומשליכו על האפר כו' דמשום הקריבהו נא לפחתך אי אפשר להעלות הירך כשהיא מפורעת · הלכך מעלהו כמות שהיא שלמה ואח"כ חולצו בראש המזבח · גמרא · ועיין במשנ ה' פ"ט דזבחים: **ובירך של** שמאל · עיין במשנה ג': **מפני** שאין לו כף · כתב הר"ב ואם נמצא עוף שיש לו כף עגול ג"ה שלו אסור · דבעי רבי ירמיה אי בתר דידיה אזלינן אי בתר מיני' וקאי בתיקו ומבעי' ליה נמי · בבהמה ולא עגיל · וקאי נמי בתיקו: **כף** פולפ"א הנכרכת סביבות עצם הקולית העליונה סביב בעיגול · רש"י: **ונוהג** בשליל · פירש הר"ב בן ט' חי נמצא בבהמה · ומסיי' הר"ן ור"מ לטעמיה דס"ל דאינו ניתר בשחיטת אמו כדאי' בפ' בהמה המקשה (משנה ה') הלכ' חשיב בהמ' בפני עצמו וחלבו וגידו אסורים ור"י לטעמיה דאית' ניתר בשחיטת אמו · הלכך קרינן ביה בהמה בבהמה תאכלו · וקיימא לן כר' יהודה בשחיטה · דשליל אפי' בן ט' ניתר בשחיטת אמו (דהא כל' חכמים שנאו רבי) חלבו וגידו נמי שרי · ולא נתחוורו דברי הרמב"ם דפסק הכא דלא כר' יהודה · ע"פ · וגם אחרי' השיגו על הרמב"ם בזה · אך הרשב"א הביאו ב"י סי' ס"ד פסק ג"כ בגידו לאסור משום דסתמא דמתני' מתניא הכי · וע"ש: **וחלבו** פי' הר"ב של שליל · ור"י היא דלר"מ פי הוכי דאסור בגיד אוסר נמי בחלב · דבחדא שיטה שייטי והיינו דבפי' אחר שפי' שומנו של גיד כת' הר"ב לדברי הכל ולא ידעתי מאי דוחקיה לאוקמי דלא כב"ע · ובגמ' ליתא אלא אוקמתא דלד"ה · ועוד דא"כ תקשה חלבו מאן דכר שמיה כדלק' · וכמו שהוא כתו שם · גם הרמב"ם לא פי' · לא שומנו וכד"ה: **ועל החלב** · חלב מאן דכר שמיה ה"ק (ר"מ) אין נאמנין עליו ועל החלב וחכ"א כו' · גמ':

החלב בסתם חלב איירי דבחלבו של גיד שרי ר"י לגמרי · ולא שייך למימר ביה נאמנות וכו' · תוספות: **ב שולח** אדם ירך לנכרי שג"ה בתוכה · ש"מ שמותר בהנאה · ואף על גב דכתיב לא יאכל · וכל מקום שנאמר כך איסור הנאה במשמע · כדכתב הר"ב במשנה ט' פ"ב דקדושין · תירצו בגמרא פ"ב דפסחים ד כ"ב כשהותרה נבלה היא וחלבה וגידה הותרה (לפיכך כל חלב וכל גיד מותרים בהנאה שהן בכלל לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה שגם הם קרוין עמה נבלה · והרי לך היתר הנאה בלאו דגיד · ל"ש נבילה ל"ש כשירה) ואף על גב דמסקינן ואמרי' הניחא למ"ד יש בגידין בנותן טעם (בשר · הרי ה א בכלל נבלה) אלא למ"ד אין בגידין בנותן טעם מאי א"ל · ומסיק דאה"נ דלדידיה אסור · והר"ב פסק במשנה ד' כמ"ד אין בגידין בנ"ט · כבר כתב המגיד פ"ח מהמ"א בשם הרמב"ן דלרווחא דמלתא אתמר · אבל למסקנא לאו הא בהא תליא ואפילו את"ל אין בגידין בנ"ט · מותר בהנאה: **רבי** יהודה אומר כדי לקיים כו' · פי' הר"ב גוממו לשון התיכה כמ"ש הר"ב במשנה ד' פ"ב דכלאים: **ג אכלו** ואין בו כזית חייב · כתב הר"ב משום דבריה הוא · עיין מ"ש במשנה ב' פ"ג דמכות: **רבי יהודה** אומר אינו סופג אלא ארבעים · כתב הר"ב · דסבר רבי יהודה אינו נוהג אלא בשל ימין · דהכי נמי אמרינן בגמ' ד' צ' ע"ב אמתני' דר"פ · ובירך של שמאל מתני' דלא כרבי יהודה וכו' · ומ"ש דדריש הירך המיומנת שבירך · ורבנן ההוא דכשיט איסוריה בכוליה ירך (הוא וקנוקנותיו) ושרשיו

א פס ו
ב תי' פ"ז מא'
מאכלות אסורו'
הל' א וט"ו וח'
ג בגק הל' ד
ד תי' פ"ט מה'
מל"א טוש"ע
י"ד סי' סה
סעי' ה'
ה סם סעי' ו'
וב"ח
ו תי' פ"ח סם
טוש"ע י"ד סימן
סה סעיף ב
ז סם סעי' יב
ח גג: פסחי' כב
ט גו · תי' פ"ח
מה"א וסמ"ג טוש"ע
י"ד סי' סה
סעי' ם
י תי' סם הל"ב
ח כג: כא'
סם הלכה ג

ד [א] ירך שנתבשל בה גיד הנשה · אם יש בה בנותן טעם · הרי זו אסורה · כיצד משערין אות׳ · כבשר בלפת : ה [ב] גיד הנש׳ שנתבש׳ עם הגידים · בזמן שמכירו · בנותן טע׳ · ואם לאו כולן אסורין · והרוטב בנותן טעם · וכן החתיכה של נבלה · וכן חתיכה של דג טמ׳ · שנתבשלו עם החתיכות · בזמן שמכירן בנותן טעם · ואם לאו כולן אסורות · והרוטב בנותן טעם : ו [ג] נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה · רבי יהודה אומר אף בטמא׳ · א״ר יהודה והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה · ועדיין בהמה טמאה מותר׳ להן · אמרו לו בסיני נאמר · אא שנכתב במקומו :

פרק ח

ד כבשר בלפת · רואין כאלו הירך לפתות · והגיד בשר · ואלו היה נותן טעם בשר כשעור הגיד · בלפתות [כשיעור] הירך · אסור · דשעורי׳ הלכה למשה מסיני וגמירי דבהכי משערים אף על פי שאלו היה כרוב · או קפלוט היה צריך פחות · או יותר · והא מתניתין אדמיא לה ואיכא הלכה דקי״ל אין בגידין בנותן טעם דבין נתבשל ובין במלח ובין בצלה · משליכו ומותר · ודוקא בו אבל שומנו יש בו בנותן טעם · ואם לא נטל שומנו אסור · ונותן טעם האסור במין במינו שאין אדם יכול להבחינו · משערין אותו בששים : ה גיד הנשה שנתבשל עם הגידים · של היתר : בזמן שמכירו · משליכו לחוץ ואין כאן אלא פליטתו : בנותן טעם · אם יש בגיד של איסור בנותן טע׳ בכל או׳ · כולן אסורים : ואם לאו שאינו מכירו כולן אסורים · דבכל אחד יש לומר זה הוא · ולא בטיל ברובא דכבריה הוא חשוב ובריה לא בטלה. בזמן שמכירין לחתיכו׳ האיסור משערינן בנותן טעם · ואם אין בהן כדי לתת טעם בשל היתר · הרי השאר מותרת : ואם אין מכירן · כל החתיכות אסורות דכל אחת יש לחוש ולומר שמא זו היא · ואינה בטלה ברוב הואיל וראויה להתכבד בה לפני האורחים : והרוטב מותר · אם אין בחתיכות האיסור כדי לתת טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות · והלכה למעשה באיסור שנתערב בהיתר מין בשאינו מינו דאיכא לאיקוסי אטעמא אם תרומה היא שנתערבה בחולין יטעמנה כהן · ואם דבר איסור הוא יטעמנו נחתום נכרי · אם אומר שאין בתערובת טעם התרומה או טעם האיסור · הכל מותר · והימנוה רבנן לנחתום נכרי · כיון דמלאכתו הוא לא משקר שלא יפסיד אומנתו · ואי נתערב מין במינו דליכא למיקם אטעמא או מין בשאינו מינו ואין כאן כהן · או נכרי שנוכל לסמוך עליו · אם האיסור הוא מחלב ודם נבלות וטרפות שקצים ורמשים ובהמה ועופות ודגים טמאין וכיוצא בזה · משערים אותו בששים · אם יש ששים של היתר כנגד האיסור הכל מותר · ואם לאו · הכל אסור · וכן שומן של גיד הנשה · משערים אותו כנגד ששים של היתר · אבל כחל שנתבשל עם בשר משערים אותן בששים וכחל מן המנין · מפני שאסורו מדברי סופרים · וביצה שיש בה אפרוח שנתבשלה עם שאר ביצים של היתר צריכה ששים ואחת כנגדה · ואם האיסור הוא תרומה וחלה ובכורים · אם הוא מין במינו · או מין בשאינו מינו · ואם אין כאן כהן שיטעום · משערין אותו במאה של חולין · ואם ערלה וכלאי הכרם משערים אותן במאתים · וכל השיעורים הללו משערים בכל מה שבקדרה ברוטב ובחתיכות ובתבלין ובקיפה · והוא הדין דק שבשולי הקדרה · וכמו שהוא בא לפנינו משערי׳ ליה · ולא משערינן במאי דבלעה קדרה מן ההיתר · לפי שאף מן האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה · דאטו דהיתרא בלע דאסורא לא בלע : ו ואינו נוהג בטמאה · שאם אכל גיד הנשה של טמאה · למאן דאמר יש בגידים בנותן טעם לוקה משום טמאה ולא משום גיד · ולמאן דאמר אין בגידים טעם · פטור מכלום · דבטהורה עץ הוא והתורה חייבה עליו · אבל בטמאה אינו נוהג : מבני יעקב נאסר ועדין טמאה מותרת להן · עד מתן תורה : אמרו לו · פסוק זה שהזהיר עליו בסיני נאמר ועד סיני לא הוזהרו : אלא שנכתב במקומו · לאחר שנאמר בסיני כשבא לסדר משה את התורה · כתב שמקרא הזה על המעשה על כן הוזהרו בני ישראל אחרי כן שלא יאכלו גיד הנשה [לידע מאיזה טעם נאסר להם] ואין הלכה כרבי יהודה :

פרק ח

ופרשיו נפשטין בכל הירך והיינו גיד הפנימי הגדול הנמצא בתחלת פריעת הירך רש״י) לאפוקי חצון דלא · גמ׳ דף צ״א · ועיין סוף פ״ו . ה בנותן טעם · וכבר כתב הר״ב במתניתין דלעיל · שאין כן הלכה : [כולן אסורות · שהחתיכות] כתב הר״ב הואיל וראויה להתכבד כו׳ ופליג׳ אמתני׳ ע׳ פ״ה דע״ז : והרוטב בנותן טעם · כתב הר״ב והלכ׳ למעשה כו׳ בסוף ע״ז כתב גם כן הר״ב למקצת מאלו פסקי הלכות ומ״ש הר״ב כחל שנתבשל עם בשרו׳ · וכחל מן המנין · מפני שאסורו מד״ס · כ״כ הרמב״ם בפ׳ ט״ו מהמ״א · והרשב״א דחה טע׳ זה שהרי איסורי סופרים צריכים ששים · ואיכא דמיי׳ דאיכ׳ למימר דסבר הרמב״ם דבאיסורי סופרי׳ האיסורים מן המנין דילפינן מכחל כ״מ · ובב״י סי׳ צ׳ כתב ואף על פי ששומן הגיד בששים (וכמ״ש הר״ב במשנה דלעיל) ואף על פי שהוא מדבריהם (כמ״ש בריש פרקין) הואיל ונ״ה בריה בפני עצמו החמירו בו כאיסורי תורה · ע״כ · ומ״ש הר״ב וביצה שיש בה אפרוח וכו׳ צריכה ס״א כנגדה · ובפרק הנזכר מפרש הרמב״ם טעם הדבר · מפני שהיא בריה בפני עצמה עשו היכר בה והוסיפו בשיעורה · ופירש הכסף משנה דהיינו לומר שיש בה אפרוח שהוא בריה בפני עצמה · ולפיכך כתב דביצת עוף טמא או של טרפה · אינם צריכים ס״א · והרשב״א כתב על טעמו של הרמב״ם שאינו מחוור בעיניו כי לא באנו כאן לבטל הביצה בעצמה · אלא פליטתה · ולי נראה שטעם הרמב״ם שעשו בה היכר · כדי שלא יבואו לבטל אותה עצמה · שכשנראה שיעור זה בביטול פליטתה · נדע שהיא עצמה אינה מתבטלה כלל מפני שהיא בריה · עכ״ל · ומ״ש הר״ב ובקיפה והוא דק דק כו׳ · ובריש פ״ט מפרש תבלין · וכן עיקר :

פרק ח

א מו : פמ״ח״י
פ״ו מס׳ חמם
שומע ״ד ס״סה
סעי׳ ס
בחיי׳ סם ס״ספ
יד ס״ק עיג ״ק
ג
ג ק : מיי׳ פ״ם
פם סל׳ ם והל׳

רל"ג

פרק ח **כל** [א] הבשר אסור לבשל בחלב· חוץ מבשר דגים וחגבי'· [ב] ואסו' להעלותו עם הגבינ' על השלחן חוץ מבשר דגים וחגבים· [ג] הנודר מן הבשר· מותר בבשר דגים וחגבים· [ד] העוף. עולה עם הגבינה על השלחן ואינו נאכל דברי ב"ש· וב"ה אומרים· [ה] לא עולה ולא נאכל· א"ר יוסי זו מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה· [ו] באיזה שלחן אמרו· בשלחן

פרק ח **כל** הבשר אסור לבשל בחלב: יש מהן מדברי תורה כגון בשר בהמה· ויש מהן מדברי סופרים· כגון בשר עוף: חוץ מבשר דגים וחגבים· שאינן לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים: ואסור להעלותו עם הגבינ' על השלחן· ואפילו בשר עוף דאיסור אכילתו מדברי סופרים אסור להעלותו עם הגבינה על השלחן· גזירה שמא יעלה גבינה עם בשר הבהמה באלפס רותח שהוא אסור מן התורה· דהיינו מבשל: הנודר מן הבשר· בנדרי' הלך אחר לשון בני אדם· ולכל מין בשר· אדם קורא בשר· חוץ מבשר דגים וחגבים: וב"ה אומרים לא עולה ולא נאכל· ואין להקשות בית הלל היינו ת"ק דאמר לעיל ואסור להעלותו עם הגבינ' על השלחן· די"ל דת"ק דבר זה מחלוקת ב"ש וב"ה· ואין זה סתם ואחר כך מחלוקת דב"ש במקום ב"ה אינה משנה: אמר רבי יוסי כו'· הא קמ"ל דת"ק רבי יוסי הוא· ומפני ששכח ולא הזכיר שמו בתחלה הזכיר שמו בסוף· והרי הוא כאלו אמר האי דהעוף עולה ואינו נאכל דברי ב"ש וב"ה אומרים לא עולה ולא נאכל רבי יוסי אמרה· שרבי יוסי אומר זו מקולי ב"ש ומחומרי בית הלל: בשולחן

פרק ח **כל** הבשר אסור לבשל בחלב· והקשו בתוס' אמאי לא תנא נוהג בחולין ובמוקדשין כדתנן באידך פרקי· דהא בתוספתא תניא בהדיא בשר בחל' נוהג בארץ ובחוצה לארץ' בפני הבית ושלא בפני הבית· בחולין ובמוקדשין· ומשום מוקדשין דאצטריך ליה תני לכולהו דקמ"ל דאיסור בשר בחלב חייל אאיסור מוקדשין· איכא למימר דהא תנא ליה· דכיון דתנן כל הבשר תו לא אצטריך למתני נוהג בחולין ובמוקדשין· דבכלל כל הבשר איתנהו נמי למוקדשין· וכי תימ' אכתי אמאי לא נקט לישנא דאידך פירק' דלימ' בש' בחל' נוהג וכו'· בחולין ובמוקדשין כי היכי דקתני גיד הנשה נוהג וכסוי הדם נוהג· אותו וא' בנו נוהג· א"ל דהנהו איסורייהו ידועין ומש"ה תני במתני' נהיגי· אבל הכא לפרושי גופא דאיסורא אצטריך לומר שבישולו בלבד· ואפילו לא אכלה· שלא תאמר בישול שאסר הכתוב היינו דוקא כשאכלו· קמ"ל דאפי' לא אכלו מוזהר על בישולו הר"ן: כל הבשר אסור כו'· כתב הר"ב· יש מהן מד"ת כגון בשר בהמה· ויש מהן מד"ס כגון בשר עוף· אבל בשר חיה פלוגתא דתנאי במשנה ד': ואסור להעלותו עם הגבינה על השלחן· כתב הר"ב ואפילו בשר עוף· דאיסור אכילתו מד"ס דייק למנקט אכילה· ואע"ג דמתני' בישול שנאה· בשיטת הרמב"ם פ"ט מהמ"א· דלא אסרו חכמים אלא אכילה· אבל לא בישול והנייה· ופי' המגיד שלא יפו כחם מבשר בהמה טהורה עם חלב טמאה· שמותרין בבישול ובהנייה (כדלקמן משנה ד) אלמא לא גזרו בישול והנאה אטו בישול והנאה· ואין הגזירה אלא על אכילה בלבד מפני אכילת בשר בהמה המלוי· ואע"ג שיש לדחות דשאני התם שיש אחד מהן כבר אסור באכילה· ואין לחוש שמא יאכלם· ע"כ· ואע"ג דאסור לבשל תנן וכליל בהו בשר עוף כת"ש הר"ב· לא קשיא· דבלשון זו תורה נמי אפקיה אכילה בלשון בישול· וכמ"ש לקמן בשם הר"ן ומ"ש הר"ב גזירה שמא יעלה גבינה עם בשר בהמה באלפס רותח· גמרא· דאי משום אכילה ליכא למימר דאכילת עוף גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה· אלא גזירה כו' באלפס רותח ומיהא אהא נמי פרכינן סוף כלי שני הוא וכלי שני אינו מבשל· אלא גזירה שמא יעלה באלפס ראשון· ומיהו דבפ"ג דשבת משנה ה' תנן האלפס והקדירה שהעבירן מרותחין לענין כלי ראשון והכא קרי לה כלי שני· וכ"ת דרותח והעבירן מרותחין לאו חדא מלתא הוא· א"כ ה"ל לשנויי· אלא גזירה שמא יעלה באלפס שהעבירו מרותח· דהא השתא איכא למטעי ולומר שאין שום אלפס רותח כלי ראשון· ולפיכך הקרוב אלי שהבני' הר"ב ל"ג להך קושיא דסוף סוף כו'· והוא הנכון בעיני: חוץ מבשר דגים וחגבים· ואה"נ דבשר דגים אפילו לאכלו בחלב שרי אלא נקט תנא [העלאה] לאשמועינן דאסור בשר אפילו בהעלאה נמי אסור· ואצטריך למתני חוץ מבשר דגים [וחגבים] דאי לא תני הכי לא הוה תנא קושטא דשריותא דאכילת בשר דגים וחגבים בחלב מרישא שמעינן לה· דכיון דלבשלן בחלב שרי ממילא משמע דלאכלן בחלב נמי שרי· דאיסור בשר בחלב בלשון בישול אפקיה רחמנא· זה כ"ל· הר"ן: ובית הלל אומרים לא עולה ולא נאכל· אמילתייהו דב"ש מהדרו דקאמרי עולה ואינו נאכל: ובית הלל אומרים לא עולה ולא נאכל· כתב הר"ב· ואין זה סתם ואח"כ מחלוקת· דב"ש במקום ב"ה אינה משנה· כ"כ התוס'· וז"ל הר"ב ברפ"ג דיבמות· אינה משנה כלו' כל היכא דאשכחן במשנה ב"ש מקילין· וב"ה הוא שדרכן להקל· ונמצאו עתה ב"ש במקום ב"ה אינה משנה ומשבשתא היא וצריך להפכה אא"כ היא מהמשניות הידועות שהם מקולי ב"ש· ומחומרי ב"ה· ע"כ· כלו' הידועות במס' עדיות ושנאו שם בסתמא לא בשם ר' פלוני אומר זו מקולי וכו'· דהא הך דהכא נמי נשנית בעדיות פ"ה משנה ב'· אבל נשנה משמא דר"י· וכן פרש"י הכא בפרקין דמייתי לה למתני' דעדיות· רבי יוסי אומר ו' דברים מקולי ב"ש כו'· פרש"י ואין חכמים מודים לו· ע"כ ולפי הדברים הללו ב"ה סברי העוף עולה עם הגבינה כו'· ויש לתמוה שהפוסקים פסקו שאסור להעלות· כלכך נראה לי· דהא דפירש הר"ב אינה משנה ומפכינן לה· לאו דוקא אלא הכי קאמר דאיכא לפרושי אינה משנה שלא נשנית כלל· כלומר דלא אפליגו בה כלל· אלא דהתם ביבמות· דאשכחן בברייתא דף כ"ח דאיכא שאול אמר הכי דקל הוא לב"ש כיחא לן למימר דמפכינן להו ולא מעקרינן למשנה לגמרי לומר שלא נחלקו בה מעולם· ואף על גב

א קג ז
טוי' פ"ט מה'
מאכלות טוש"ע
י"ד סי' פז סעי'
ב ג
ב טוי' שם
טוש"ע י"ד סי'
פח סעי' א
ג טוי' פ"ט מה'
נדרים טוש"ע
י"ד סי' ריז סעי'
ם ולא כהא
מנא
ד קד' עדיות
פ"ה מה מנא
יג
ה ו טוי' פ"ט
מה' מאכלות
אסורות טוש"ע
י"ד סי' פ"ח
סעי' א

בשולחן שאוכל עליו · אבל בשולחן שסודר
עליו את התבשיל · נותן זה בצד זה ואינו
חושש : ב א צורר אדם בשר וגבינ' במטפח'
אחת · ובלב' שלא יהיו נוגעין זה בזה · ב רשב"ג
אומר שני אכסנאין אוכלין על שלחן אחד ·
זה בשר · וזה גבינה · ואין חוששין : ג ג טיפת
חלב שנפלה על החתיכה · אם יש בה בנותן
טעם באות' חתיכה · אסור · ד ניער את הקדר' ·
אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה · אסור ·
ה הכחל · קורעו ומוציא את חלבו · לא קרעו
אינו עובר עליו · ו הלב קורעו ומוציא את
דמו · לא קרעו · אינו עובר עליו · ח המעל'
את העוף עם הגבינה על השולחן · אינו
עובר בלא תעשה : ד ט בשר בהמה טהור'
בחלב בהמה טהורה · אסור לבשל ואסור
בהנאה · בשר בהמה טהו' ה בחלב בהמה
טמאה · בשר בהמה טמאה בחלב בהמה
טהורה · מותר לבשל ומותר בהנאה ·
רבי

בשולחן שאוכל עליו · דאיידי דמתשמשי ביה ידא אתי לאתנומי זה ע"ג זה : ב ובלבד שלא יהיו נוגעים זה בזה · דאי נגעי · אף ע"ג ד וכן בלונן הוא בעי הדחה: שני אכסנאין אוכלים על שלחן א' · ד, קא שאין מכירין זה את זה · אבל מכירין זה את זה אסור' שמא יטול אחד מהן משל חברו ויאכל · והלכה כרשב"ג: ג טיפת חלב שנפלה · בתוך הקדירה על אחת מן החתיכות שבולה חוץ לרוטב · ולא הגיס את הקדר' ולא כסה אותה · אי לא נחלק טעם הטיפה אלא לאותה חתיכה בלבד : אם יש בנותן טעם באותה חתיכה · כלומר אם אין באותה חתיכ' לבד שש"י לבטל הטפה מיד נאסר החתיכ' ואוסר' חברותיה וצריך ס' כנגד כל החתיכה : ניער את הקדרה · שהגיס בה מיד · קודם שקבלה החתיכה טעם מן הטפה דהשתא נתערבה הטיפה בכולן : אם יש בנותן טעם באות' קדרה · כלו' אין כח בטפה לאסור כלן · אלא א"כ יש בה טעם ליתן בכל הקדרה : הכחל · דדי הבהמה: קורעו ומוציא את חלבו · קורעו שתי וערב וטחו בכותל · ומותר אחר כך לבשלו עם בשר בקדרה : לא קרעו אינו עובר עליו · אם בשלו לבדו בקדרה · ומותר לעשות כן אפילו לכתחלה אלא איידי דבעי למתני סיפא גבי לב לא קרעו אינו עובר עליו אבל איסור מיהא איכא · תני נמי רישא אינ' עובר עליו · ואם בשלו עם בשר בלא קריעה ושסעי' הוא בששי' וכחל עצמו מן המנין והכחל נאסר לעולם אסור: הלב קורעו ומוציא את דמו · לא קרעו אינו עובר עליו · להיות בכרת · ובמסכת כריתות דף כ"ב מוקי לה בלב עוף שאין בדמו כזית · אבל בלב בהמה חייב כרת אם אכלו ולא קרעו לאחר בשולו · אבל בשר הלב אינו נאסר שהלב חלק הוא ואינו בולע : אינו עובר בלא תעשה · שאינו יכול לבא לידי לא תעשה · כלומר אין לחוש שמא יאכלנו ויעבור עליו דאי נמי אכיל ליה אינו עובר בלא תעשה: ד מותר לבשל ומותר בהנאה · דאין בו משום בשר בחלב דתלתא גדי כתיבי גבי אסור בשר בחלב · וחד מנייהו להוציא את הטמאה ·

שאם

דאשכחן נמי התם דר"ש אומר שלא נחלקו · אלא כ"ע סברי יקיימו · מ"מ אכן ניחא לן טפי לומר כאבא שאול · דלא עקר המשנה שנשנה במחלוקת לגמרי · אבל הכא דלא אשכחן מאן דמפיך ות"ק דמתני' אמר דאסור להעלות · כי אמר ר"י דבר זה מחלוקת כו' ואית לן למימר דאינה משנה · קא עקרינן לה לגמרי · ולא מפכינן כי סיכא דקיימא מלתי' דת"ק · כיון דלא אשכחן מאן דמפיך · כך נרא' לי · ומצאתי און לי במשנה ד' פר' בתרא דאהלות · אבל אכתי קשי' לי משנ' ג' פ"ד דנדה · ע"ש ושוב ראיתי לרשב"א בתשוב' סימן קי"ד · שמפרש בהא דשתם ואח' כך מחלוק' · שאין הלכ' כסת' שלא אמרו הלכ' כמחלוק' · שלא תולינן באותו מחלוקת כמאן דמסתבר טעמיה · וא"כ קושית הר"ב והתו' מעיקר' אינה קושי' · ובספרי ספר לחם חמודות סעיף ב' דפרקין כתבתי יותר בזה בס"ד: נותן זה בצד זה ואינו חושש · ובלבד שלא יהיו נוגעים זה בזה · הר"ן : ג טיפת חלב שנפל' על החתיכ' · פירש הר"ב שבולה חוץ לרוטב · מסיים הטור סי' צ"ב כגון שחתיכה שתחתיה קצתה חוץ לרוטב וזו מונחת עליה · ע"כ ומ"ש הר"ב ולא כסה כבריו' · ופירש' מפני שמי השוליים עולין עד פה ויורדין : אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה · כתב הר"ב כלו' אם אין באותה חתיכה כו' ואוסרת חברותיה דחתיכה עצמה נעשית נבלה ובניער או כסה לבסו' כדאמרינן בגמרא אבריית' אילימא לא ניער כלל ולא כסה כלל תבל' בלע מבל' לא פלטו' ז' הרמב"ם פ"ט מהמ"א · בד"א בשל' נער הקדיר' בתחלה כשנפל החלב · אלא לבסוף ע"כ: הכחל קורעו ומוציא את חלבו · פי' הר"ב קורעו ש"ו וטחו בכותל ומות' אח"כ לבשלו עם בש' בקדירה · דחלב שחוטה מדאורייתא שרי (כדאמרינן דף קי"ג בחלב אמו ולא בחלב שחוטה פירש"י דלאו משמע הראוי' להיות אסור ולא משנשחט) אלא דרבנן גזרו דלמא אתי למיכל בשר בחלב · וכיון שהוציא את החלב כל מה שיוכל להוציא תו ליכא למגזר כ"כ הרא"ש: לא קרעו אינו עובר עליו · פי' הר"ב אם בשלו לבדו בקדרה · ומותר לעשו' כן לכתחל' · וכן נמצ' בב"י להרשב"א שתמ' על ר"ת שהצריך קריעה בזיקת · דלבעי קריעה מעליא · או לא לבעי כלל · והרא"ש כתב טעם לדעת ר"ת דאין לו להאריך בזה · ומ"ש הר"ב וכחל עצמו מן המנין · עיין פרק דלעיל משנה ה' · ומ"ש והכחל נאסר לעולם אסור · לשון הב"י וטעמא משום טעם הבשר הנבלע בחלב שבכחל · והר"ן כתב כחל עצמו אסור · פירוש מפני מראית העין שאף על פי שראוי להתיר כחל זה מפני שהחלב יצא ממנו ונתבטל · אתי למשרי חתיכת נבלה · ע"כ · ודברי הר"ן הם בס"פ גיד הנשה · ונראה לי דאינו ר"ל חתיכת נבלה ממש דההיא הויא חששא רחוקה · אלא ר"ל הנעשית נבלה על ידי בליעת חלב · או שאר איסור שלא היה בה ששים לבטל דהשתא הויא דומיא דכחל שאיסורו ג"כ מחמת בליעה : ד ואסור בהנאה · דתלתא קראי (כתיבי) · אחד לבישול · ואחד לאכילה · ואחד להנאה ·

כמ"ש

א קו :
פיי' פ"ג סה'
מא"מ ס"ט ש"ע
י"ד סי' נ"א
סע' א
ב סנת נ ·
פיי' שם טו"ב
שם ס' פ"ח סע'
ג
ג ד קח ·
פיי' פ"ט שם
טוש"ע שם סי'
צב סעי' ג
ה קט
פיי' שם טוש"ע
יד סי' צ סעי' א
ו פיי' פ"ו שם
טוש"ע י"ט שם
תג סעי' א
פסחי' עד :
כריתו' כב
פיי' שם הלכ' ג
ח קד
ט פיי' פ"ט שם
טוש"ע יד סי' פ"ז
סעי' ג
י שם סעיף ג

רל"צ

רבי עקיבא אומר [א]חיה ועוף אינם מן התור' שנאמ' לא תבשל גדי בחלב אמו ג"פ · פרט לחיה ולעוף ולבהמה טמאה · [ב]ר"י הגלילי אומ' נאמר (דברים י"ד) לא תאכלו כל נבלה · ונאמר (שם) לא תבשל גדי בחלב אמו · את שאסור משום נבלה · אסור לבשל בחלב · עוף שאסור משום נבלה יכול יהא אסור לבשל בחלב · תלמוד לומר בחלב אמו · יצא עוף שאין לו חלב אם : ה קיבת נכרי ושל נבלה · הרי זו אסורה · [ג]המעמיד בעור של קבה כשרה · אם יש בנותן טעם הרי זו אסורה · כשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה · טרפה שינקה מן הכשרה קבתה מותרת · מפני שכנוס במיעיה :

ו חומר

שאם בשל בשר בהמ' טמא' · אפי' בחלב בהמה טהור' מותר · ואכילה נמי ליכא אסו' משו' בשר טמא' · וכן נמי תלתא בחלב אמו כתיבי וחד מנייהו למעוטי חלב טמא' · ואפי' הבשר טהור: פרט לחי' ולעוף ולבהמ' טמא' · גדי פרט לעוף שאינו בהמ' · גדי פרט לחיה · דאע"ג דחיה בכלל בהמ' · אתא קרא יתירא ואפקי' · גדי ולא בהמה טמאה · ונפקא לן מדכתיב (בראשית כ"ז) ואת עורות גדיי העזים · וישלח יהודה את גדי העזים (שם ל"ח) כאן פירש לך הכתוב לגדי זה מעזים הוא · הא אם לא פירש יש במשמע אף שאר בהמה · מדאיצטריך כו' לפרושי : מאחר לא תאכלו כל נבלה · ונאמר באותו פסוק עצמו לא תבשל גדי בחלב אמו · דמשמ' כל שנוהג בו אסור נבלה · יש בו משום בשר בחלב · ואיכא בין ר' יוסי הגלילי ובין רבי עקיבא · דרבי יוסי הגלילי סבר חיה דאורייתא דכל שהוא אסור משום נבלה יש בו משום בשר בחלב · חוץ מן העוף שאין לו חלב אם · ור"ע סבר חיה לאו דאורייתא · א"נ עוף מדרבנן איכא בינייהו · ר' עקיבא דפריש אינו מן התורה משמע הא מדרבנן יש בו איסור · אבל רבי יוסי הגלילי דלא פריש האי לישנא · שרי ליה לגמרי · והלכה כר"ע : ה קיבה · חלב הקרוש שבתוך הקיבה : נכרי ושל נבלה · הכי קאמר שחיטת נכרי שהיא נבלה · הרי זו אסורה : המעמיד · חלב בעור של קיבה · דהוא בשר : אם יש בה ליתן טעם · בחלב הרי זו אסורה · ואם לאו מותרת · ואע"פ שהוא מעמיד הואיל והעור עצמו של היתר הוא ואין אסורו אלא מחמת דבר אחר שנתערב בו לא אמרינן בהאי הכל הולך אחר המעמיד · אבל אם העמיד הגבינה בעור קיבה של נבלה · אפילו אין בה ליתן טעם בחלב אסור מפני המעמיד שאסור ואסורו מחמת עצמו · ולפיכך אסרו גבינות הנכרים מפני שמעמידין אותם בעור קיבה של נבלה · אבל הקיבה עצמה דהיינו החלב הקרוש שבתוך הקיבה · אסיקנא דלית בה אסור כלל דפרשא בעלמא הוא · כ"כ רמב"ם · אבל רש"י כתב וחלב הנמצא קרוש בעור הקיבה שמולחין אותו בעורה · אני הייתי נוהג היתר עד הנה · ובלבד שלא יתנו בה חלב אחר · וטועה הייתי בכך שהייתי סובר מדאמרינן בע"ז דף כ"ט גדי קיבת עולה כהן שדעתו יפה גומעה היה שמע מינה פרשא בעלמא היא ולא מתסרא · ולא היא חלב גמור הוא מדתנן במתני' כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה ש"מ חלב היא · וקיבת עולה דשריא משום דלאו גופה הוא אלא שינקתו מאמו והוה ליה כנוס בתוך מעיה כנתון בקערה ומותר :

ו שבחלב

כמ"ש הר"ב במשנ' ט' פ"ב דקדושין : פרט לחיה · כת' הר"ב דאע"ג דחיה בכלל בהמה · דכתי' (דברים י"ד) זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כבשים וגו' איל וצבי ויחמור וגו' הא כילד חיה בכלל בהמ' גמ' פ"ד ד' ע"א ומ"ש הר"ב ונפק' לן מדכתי' וכו' אריסא מהדר · בשר בהמ' טהורה וכו' דכל בהמ' במשמ' · והכי איתא בגמרא מנה"מ (פירש"י דכל בהמה במשמע) א"ר אלעזר אמר קרא וישלח יהודה וגומר · ולשון רש"י בפי' המשנה · ולא בהמה טמאה · אבל בהמה טהורה דלאו גד כגון פרה ורחל אתרבאי מקרא כדקתני בברייתא בגמרא ע"כ · ומ"ש הר"ב מדכתיב ואת עורות גדיי העזים : וישלח יהודה גדיי העזים צריכי תרי קראי · כדי שיהו ב' כתובי' הבאי' כא' דאין מלמדין · דאי ליכ' אלא חד קרא לילף מיני' · כדאית' בגמ' : ולבהמה טמאה · ור"ע אינו חולק אלא מפרש לדברי ת"ק כך הוכיח הרא"ש מהרי"ק שהביא לדר"ע ולא לדר"י הגלילי · והא דתנן ר"ע אומר בלשון פלוגתא · כבר הראיתי כיולא בזה במשנה ו' פ"ג דבכורים : ה קיבת נכרי ושל נבלה אסורה · בגמרא מקשינן אהא דאמרינן בפ"ב דף ע"ז במתניתין ה' דטעמא דאסרו גבינה של נכרים · מפני שמעמידין אותה בעור קיבה של נבלה · וכדכתב הר"ב התם והכא · ומשמע הא קיבה גופא שריא · ומשנינן ל"ק כאן קודם הורה כאן לאחר הורה דרבי יהושע דהתם במשנה : המעמיד בעור של קיבה כשרה וכו' מ"ש הר"ב בשם הרמב"ם בקיבה עצמה [של נבלה] דהיינו החלב הקרוש כו' · לא דק · דלהרמב"ם אין חילוק בין קרוש לנלול · וכמו שכתב בטור סי' פ"ז · וכתב הכ"מ פ"ט מהמ"א שצ"ל דכשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה קודם הורה נשנית · ע"כ · ועוד אכתוב מזה לקמן · ומ"ש הר"ב בשם רש"י דחלב הקרוש כו' חלב גמור הוא מדתנן במתניתין כו' כתב הרא"ש דלא גרס בגמ' המסקנא שכתב הרמב"ם · ע"כ · ובדברי רש"י ניחא דנקט קרוש דהוי רבותא דאפילו קרוש אסור · ולרש"י כשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה · אף לאחר הורה נשנית · ועיין עוד מזה לקמן · וכתב הר"ן · דהיינו מעמא דחלב הכנוס בבהמה לאו כבהמה שנמלא בה דיינינן ליה אלא הרי הוא כמונח בקערה ודינו כמקום שבא מששדלין חלב גמור יש בו לכל דבר ומאי דאמרי' בפ"ב דמס' ע"ז דף כ"ט דפירשא בעלמא הוא כמו שכתב הר"ב שם בהבת עגלי ע"ז) לאו למימרא שיהא כפרש דהא אסרינן ליה בהדיא בתר הורה דקתני כשרה שינקה מן הטרפה אסורה אלא הכי קאמרינן שפורש מגופה ואינו כגופה ומש"ה כשרה שינקה כו' וטרפה שינקה כו' ע"כ : טרפה שינקה מן הכשרה קבתה מותרת · גמ' · והא קתני רישא קיבת נכרי ושל נבלה

א פס
ב שבת קל
ג קדושי' עולי'
רמב"ם פ"ד וגם
מה' חלב' ופ
מאכ' רות סוגי
י"ד סי' פ"ז
ספרי' פ' ה'

ו [א] חומר בחלב מבדם · וחומר בדם מבחלב חומר בחלב שהחלב [ב] מועלין בו · וחייבין משום [ג] פגול [ד] ונותר וטמא · [ה] מה שאין כן בדם · וחומר בדם שהדם נוהג בבהמ׳ וחיה ועוף · בין טמאים ובין טהורים · [ו] וחלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד :

פרק ט

העור [א] והרוטב והקיפה · והאלל · והעצמות · והגידין · והקרנים

ו שהחלב מועלין בו · ואפי׳ קדשים קלים שהן ממון בעלים ואין בהן מעילה בחייהן · יש מעילה באימוריהן לאחר שנזרק דמן · דכתיב גבי קדשים קלים (ויקרא ג׳) כל חלב לה׳ · ולהכי כתיב בהו לה׳ · למימר דקדשי ה׳ קרינן ביה לענין מעילה וטמא׳ אם אכלו בטומאת הגוף חייב שתי חטאות אחת משום חלב ואחת משום טומאת הגוף : מה שאין כן בדם · דגבי דם כתיב (שם י״ז) על המזבח לכפר · לכפרה נתתיו ולא שיהא קרוי שלי למעול בו · שאינו עומד אלא לכפר בשבילכם · ומשום פגול אין בו · דכל שהדבר אחר מתיר אותו כגון בשר קדשי׳ שהדם מתירו לכהנים בזריקתו · וכגון עולה שהדם מתירה למזב׳ דאם לא זורק דמה · אין אבריה נקטרי׳ · דכתיב (שם) וזרק הכהן את הדם על מזבח ה׳ והדר והקטיר החלב לריח ניחוח׳ או יש בהן משום פגול · אבל דם דהו׳ גופיה מתיר הוא אין חייבין עליו משום פגול · ומשום נותר וטמא נמי אין בו דכתי׳ בדם תרי מעוטי · הוא ולכ׳ חד למעוטי מנותר · וחד למעוטי מטומאה : אלא בבהמה טהורה׳ כדכתי׳ (שם ז׳) מן הבהמה אשר יקריב ממנו :

פרק ט העור והרוטב · משום דתנן בפ׳ בהמה המקשה (דף ע״ז) גבי שליא · ואינה מטמאה טומאת אוכלים ולא טומאת נבלות · תנא העור והרוטב · והאי דאפסיק משום דתנא בפרק בהמה המקשה מלתא דבן ט׳ חי טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו תנא אח״כ אותו ואת בנו · ואיידי דאיירי ביה בשחיטה שאינה ראויה תני בתרי׳ כסוי הדם · ואיידי דתנא בכסוי הדם ונוהג בחיה ובעוף תנא גיד הנשה דנוהג בחיה ולא בעוף · ואיידי דאיירי ביה בירך שנתבשל בה גיד הנשה (בבליעת איסור) תנא כל הבשר · ובתריה הדר לענינא קמייתא דשליא · או אינה מטמאה טומאת אוכלים: העור והרוטב · העור של בהמה שחוטה כגון פחות מכזית בשר ועורה מחובר בה מצטרף מפני שהוא שומר לבשר · והשומרים מצטרפים לטומאה קלה שהיא טומאת אוכלים · דכתיב בה (שם י״א) על כל זרע זרוע אשר יזרע · כדרך שבני אדם מוציאי׳ לזריעה חט׳ בקליפת׳ ושעורה בקליפתה ועדשים בקליפתן ואע״ג דבההיא קרא טהור הוא כתיב ביה טמאה משום דלא הוכשר · דסמיך ליה וכי יותן מים על זרע דאוכשר · טמא הוא : והרוטב · כשהיא קרושה דרך לאכלה עם הבשר ומצטרפ׳ להשלים שיעור כביצה · אבל אינה אוכל לקבל טומאה בפני עצמה : והקיפה · תבלין והן עלתן לאו אוכלים חשיבי · אבל לאצטרופי מצטרפין : והאלל · גיד השדר׳ והצואר והוא רחב ולבן וקשה וקורין לו בלע״ז קפיל״ו ודוגמתו באיוב י״ג ד׳ דרופאי אליל כלכם · שכשנפסק אין לו רפואה להתחבר עוד · כך אתם דבר שאין בו רפואה אתם אומרים לרפאות · אי נמי קרי תנא אלל לבשר שפלטתו סכין כשמפשיטין את הבהמה פעמים שהסכין עולה מן הבשר אצל העור ולא חשיב אוכל · אבל מצטרף עם האוכל :

א קטו :
ב קיו
ג פי׳ פג מה׳ מעילה הל׳ א
ד פי׳ פי״ח מה׳ פסולי המוקדש׳ הל׳ ו
ד שם הלכה יו
ה שם והל׳ כ
ו ופ״ב מה׳ מעילה הל׳ יא
ז פי׳ פו מה׳ מאכלות אסורו׳ הלכה א ט״ט
ח ל׳ פי׳ פד סעי׳ א
ט קיז. מעילה׳ כריתות פ״ב מד

הרי זו אסורה׳ ומסקינן ל״ק כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה · ומזה תמה הרא״ש על שיטת הרמב״ם דלדידיה צ״ל דכשרה שינקה מן הטרפה אסורה · קודם חזרה נשנית · וכמו שכתבתי לעיל בשם הכ״מ · וזה דוחק דמשמע דהני שתי בבות כחדא מתנייתא · ועל שניהם מפרש הטע׳ מפני שכנוס במעיה · ע״כ · ולי עוד קשי׳ דאדתני בתר חזרה טרפה שינקה מן הכשרה קבתה מותרת · לתני רבותא דאפי׳ כשרה שינקה מן הטרפה קבתה מותרת : ו **חומר** בחלב מבדם וכו׳ · משום סיפא שהדם נוהג כו׳ תנא לה הכא :

וחייבין עליו משום פגול וכו׳ בענין איסור חל על איסור עיין בפ״ג דכריתות משנה ד׳ : מה שאין כן בדם כו׳ (עיין מ״ש בפ״ה דמס׳ יומא משנה ו׳) כתב הר״ב · ומשום פיגול אין בו כו׳ · וכגון עולה כו׳ · דכתיב וזרק הכהן הדם וגו׳ והדר והקטיר החלב · וכ״כ רש״י · ופליאה בעיני דהך קרא בסדר אחרי בפרשת שחוטי חוץ לענין שלמים כתיב · וה״ל לכתוב קרא דבפ׳ עולה בסדר ויקר׳ וזרקו את הדם וגו׳ וערכו וגו׳ · את הנתחים וגו׳ וכ״כ רש״י והר״ב במשנה ד׳ פ״ד דזבחים · ומ״ש הר״ב אבל דם דהוא גופיה מתיר הוא · גמ׳ · ול׳ רש״י דבר שאין אחר מתירו אלא הוא מתיר עצמו · ע״כ · והיינו · דחלב אע״פ שהוא מתיר הבשר לכהנים · כדכתיב בשמואל א׳ ב׳ י״ו פ׳ עלי הכהן קטר יקטירון כיום החלב וקח לך · מ״מ יש להם מתיר דהיינו הדם · ובתו׳ פ״ד דזבחים דף מ״ב כתבו דלא חשיבי מתיר כיון דאם נטמאו או אבדו שרי בשר באכילה ע״כ · ומ״ש הר״ב · ומשום נותר וטמא נמי אין בו · דכתיב בדם תרי מיעוטי כו׳ מפורש בס״ד במשנה ה׳ פ״ד דזבחים : שהדם נוהג בבהמה וחיה ועוף · בין טמאים בין טהורים · עיין מ״ש בריש פ״ה דכריתות :

פרק ט העור והרוטב כו׳ · כתב הר״ב ומשום דתנן וכו׳ תנא בתרא כסוי הדם · כ״כ התוס׳ וכלומר דתנא נמי ביה שחיטה שאינה ראויה :

והרוטב לשון הר״ב כשהיא קרושה כו׳ · ובגמ׳ חלב דקריש פי׳ רש״י לחה היוצא מן הבשר שקורין גליי״ר · עיין בריש פ״ג דטהרות : והקיפה פי׳ הר״ב תבלין גמ׳ · ופירש״י תבלין באנפי נפשייהו לא אכלי להו אנשי · ועיין מ״ש במשנה ה׳ פ״ט דשבת · ולעיל פ״ז משנה ה׳ פי׳ דק דק וכן בזבחים פ״ג ושם הארכתי (במשנה ד׳) : והעצמות שיש בהן מוח והוא אוכל והעצם שומר לו לפיכך מצטרף עמו · רש״י : והגידין שם נופל על הגידים הדופקים · ועל שאין דופקים · ועל הקשרים ועל הקרומים והמיתרים והעצבים · הרמב״ם : מצטרפין

והקרני' והטלפים · מצטרפין [א] לטמא טומא' אוכלין אבל [ב] לא טומאת נבלות · [ג] כיוצא בו · השוחט בהמה טמאה לנכרי ומפרכסת · [ד] מטמאה טומאה אוכלין אבל [ה] לא טומאת נבלות · עד שתמות · [ז] או · עד שיתיז את ראשה · ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות [ו] ר' יהודה אומר האלל המכונס · אם יש בו כזית במקום אחד · חייב עליו: ב אלו שעורותיהן כבשרן · עור האדם · ועור חזיר של ישוב · רבי (יהודה גמרא) יוסי אומר · אף עור חזיר הבר · ועור חטוטרת של גמל הרכה · ועור הראש של עגל הרך · ועור הפרסות · ועור בית הבושת ועור השליל · ועור שתחת האליה · ועור האנקה · והכח · והלטאה · והחומט · [ח] ר"י אומר הלטאה · כחולדה · [ט] וכולן שעיבדן

או

והקרנים והטלפים · כל שחותכו ויוצא מהם דם אבל עקרן ולמטה שהן רכים · ומיהו באנפי נפשייהו לאו אוכלים נינהו : מצטרפין · משום שומר : לטמא טומאת אוכלין להשלים שיעור כביצה שאין אוכלין טמאים מטמאים בפחות מכביצה · אבל לא טומאת נבלות · אם מנבלה קאתין מטמאין · ואין מצטרפין לכזית להשלים שיעור נבלה לטמא אדם ובגדים שעליו דכתי' (ויקרא י"א) הנוגע בנבלתה ולא בעור שאין עליו כזית בשר · העור משלים לכזית · שהנוגע בו אינו טמא · לפי שאין שומר מצטרף לטומאת נבלות · וכן קיפה ורוטב לאו מין נבלה נינהו · ואלל וגידים לאו בשר הן · אבל אוכלים בעלמא הוו בהדי בשר : כיוצא בו (יש) שהוא מטמא טומאת אוכלים · להיות מקבל טומאה מן השרץ ומטמא אוכלים אחרים · ואינו מטמא משום טומאת נבלו' לטמא אחרי' : השוחט בהמה טמאה לנכרי · ישראל ששחט בהמה טמאה לנכר' נכרי ועודה מפרכסת · אע"ג דלא חזי לנכרי דלא שריא שחיטה לבני נח עד שתמות · אפ"ה הואיל וישראל שחט שחיטה מעלייתא היא · והואיל דשחיט' שריא לגבי דישראל בבהמה טהורה מסויא ליה מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לנכרי · אבל נכרי בשחיטה לא מסויא ליה מחשבתו אוכלא · דלא אשכחן שחיטה לגביה · וטמאה לישראל לא מסויא ליה אוכל' דבטלה מחשבתו : אבל לא טומאת נבלות עד שתמות · דהא וכי ימות מן הבהמ' כתיב (שם) : או עד שיתיז את ראשה · דהויא לה גיסטר' ונבלה מחיים לחשובה מתה · ואפילו היא מפרכסת : ריבה הכתוב לטמא טומאת אוכלים · דהא איכא כל הני דלגבי אוכלים אוכל' נינהו ונבלה לא מקריא אע"ג דשייכי בה : האלל המכונס · האי אלל דסיפא לכ"ע הוי בשר שפלטתו סכין אצל העור : המכונס · הנאסף למקום אחד · דהואיל ואחשביה לא בטל וחשיב כבשר נבלה · וחייב עליו אם נגע ונכנס למקדש או אכל קדש · ואין הלכה כר"י : ב אלו שעורותיהן מטמאין כבשרן : ועור חזיר של ישוב · מפני שהוא רך ואוכלין אותו · אף עור חזיר הבר · דסבר האי נמי רכיך · ואין הלכה כר"י : חטוטרות של גמל הרכה : כל זמן שלא טען משאוי : עגל הרך · כל זמן שהוא יונק : ועור הפרסות · כשחותכין הרגלים והוא רך : בית הבושת · בית הרחם של נקבה : ועור שתחת האליה · עור הגב מתחת מקום שאין שער · מפני שהוא רך : האנק' ריל"ו והלטאה לויירד"א : חומט לומג"ה : הלטאה כחולדה · עורה חלוק מבשרה ואין הלכה כרבי יהודה : וכולן שעבדן · כל אלו שאמרו שהן מטמאים כבשר

אם

מצטרפין כתב הר"ב · דכתיב על כל זרע זרוע וגו' כדרך שאדם זורע וכו' · דאשר יזרע לא אצטריך בריש עוקצים · ואע"ג דלא שייכא אלא בזרעים · מסקינן בגמ' דתלתא קראי כתיבי · (פירש"י זרע זרוע יזרע) חד לשומר דזרעים וחד לשומר דאילנות · כלומר פירות האילנות · וחד לשומר בשר כלים וגגים כו' (ועיין מ"ש במשנה ט' פרק ב' דעוקצים) ומ"ש הר"ב להשלים כו' שאין אוכלי' טמאים מטמאים בפחות מכביצ' · ומשמע דאלו לקבל טומאה מתטמאים אף בפחות מכביצה · וכן פירש כן ברפ"ה דתרומו' ועיין מ"ש שם ועוד ברפ"ב דטהרות : השוחט בהמה טמאה לנכרי · פירש הר"ב · ישראל ששחט כו' עד דלא אשכחן שחיטה לגביה · כל זה לשון רש"י ומסיים ובטהורה לישראל לא איצטריך למתני דכ"ש דהויא אוכלא מיד שנשחטה : או עד שיתיז את ראשה · פי' הר"ב דהויא לה גיסטרא וכן לשון רש"י · ולישנא דסוגיא דרפ"ב נקטי · דאמרינן התם (דף כ"ז) · קרא דוהבחת למאי אתא דלא לשוייה גיסטר' · וכן פירש"י שלא יחתוך כל המפרקת לשנים · ובתמ' כלים פ"ד משנה ב' · דתנן גיסטרא שנתרועעה · פי' הר"ב כלי חרס שנחלק לשנים · ונעשה גיסי תרי : האלל המכונס · כתב הר"ב האי אלל דסיפא לכ"ע הוי בשר כו' · כלומר באלל דרישא קאמרי' דבכולהו אלל קאמר דמצטרפי ובאפי נפשייהו לא מטמאו · ואתא רבי יהודה למימר באלל ביד מודינא · דלא הוי בשר באפי נפשיה · אבל בשר שפלטתו כו' · רש"י : המכונס כתב הר"ב הנאסף למקום אחד דהואיל ואחשביה כו' · ובגמ' והוא שכנסו ופירש"י דגלי דעתיה דלא (בטליה) מעקרא · אבל נתכנס מאליו · כמו שכנסוהו תינוקות אחר הפשט לא · הואיל ובטל מתחלה ונעשה עור · תו לא הדר הוי בשר · ע"כ · וכ"כ הרמב"ם · ומ"ש ר"י המכונס ר"ל אם כנסו : חייב עליו · פי' הר"ב אם נגע ונכנס למקדש כו' · וכן פירש"י · דאי אאכילה מאי בעי מכונס דהיינו שכנסו · הא כיון דאכלו אין כינוס גדולה מזו · והוא דלא נקט טמא דלא תימא מדרבנן להכי קאמר חייבים עליו תוס' שם : ב עור האדם · כדמפרש טעמא ברפ"ז דנדה · דומיא דעצם מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף (אם ניטל אינו חוזר) אף כל שנברא עמו ואין גזעו מחליף · ועורו אין גזעו מחליף דמקומו נעשה צלקת (כלו' רושם נראה בה חריץ או גומא · ואין כולו חוזר) תו' : ועור הפרסות לשון הר"ב · כשחותכין הרגלים · וכ"כ רש"י · (אלא שלשוט בעין שחותכין כו') ובגמ' רכובה הנמכרת עם הראש · ופירש"י · כל עור שעל עצם הפוק' מרכובה התחתונה שחותכו' בשעת הפשט' בהמה : הלטאה כחולדה · קמא דבשרא' נקט :

א מיי' פ"ב מה' טומאת אוכלין הל' ד
ב מיי' פ"ג מה' שאר אבות הטומאה הל' ו
ג טהרות פ"א
ד פ"ג מה' טומאת אוכלין הל' ו ופ"ג הל' ד
ה מיי' פ"ג מה' שאר אבות הטומאה הל' א
ו קכא ·
ז קכא: נה:
זבחי' כג ·
נדה נה ·
פיי' פ"א מה' שאר אבות הטומאה הל' ט ופ"ד מה' מא"מ הל' כא
ח שבת קז:
ט פסחים מו ·
נדה נה ·

או שהלך בהן כדי עבודה · טהורין · חוץ מעור האדם · [א]רבי יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות[ב]: ג המפשיט בבהמה ובחיה · בטהורה ובטמאה · בדקה ובגסה · לשטיח כדי אחיזה · ולחמת עד שיפשיט את החזה · [ג]המרגיל · כולו חבור לטומאה · ליטמא · ולטמא · עור שעל הצואר · ר"י בן נורי אומר אינו חבור · וחכ"א [ד]חבור · עד שיפשיט את כולו: ד עור שיש עליו כזית בשר · הנוגע בציב היוצא ממנו ובשער' שכנגדו · טמא · היו עליו כשני חצאי זיתים מטמ' במש' ולא במג' · דברי ר' ישמעאל · רבי עקיבא אומר · [ה]לא במגע ולא במשא: [ו]ומוד' ר"ע · בשני חצאי זיתי' שתחבן בקיסם והסיטן · שהוא טמא · ומפני מה רבי עקיבא מטהר בעור · מפני שהעור מבטלן ·

ה קולית

אם עבדן נעשו עור ובטלו מתורת בשר וטהורין: או שהלך בהן ששטחן כדי להלוך בהן שהוא קלת עבודן: חוץ מעור האדם · דבר תורה עור האדם לאחר שעבדו טהור ומה טעם אמרו עור האדם שעבדו טמא גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין למטה ליישב ולשכב עליהן: יש להן עורות · ואין אחד מהן שיהיה עורו מטמא כבשרו · ולא כת"ק דחשיב ארבעה מהן שעורותיהן כבשרן · ואין הלכה כר' יוחנן בן נורי: ג בטהורה ובטמאה · בין שהיא טהורה שחוט' והמפשיט טמא · בין שהיא נבלה טמאה והמפשיט טהור · אם מפשיטו לעשות מן העור שטיח דהיינו מצע להציע ע"ג המטה או ע"ג שלחן · כגון שקורע וחותך העור כולו לארכו מראש הבהמה ועד זנבה · ומתחיל להפשיט העור הוי חבור יד להוצי' טומאה מן הנבל' אם נוגע אדם בעור' ולהכניס טומאה לבשר אם טהורה היא: עד כדי אחיזה · שהן שני טפחים ומפי מהכי לא הוי יד להכניס ולהוציא טומאה · ואם הבשר טהור ונגעה טומאה ביותר משני טפחים אלו · לא נטמא הבשר · ואם הבשר נבלה ונגע טהור ביות' משני טפחים הללו לא נטמא הטהור: ולחמת · אם לא חתך העור מתחלה לארכו · אלא מפשיטו כפול לצורך חמת · מתחיל מצואר והופכו כלפי זנבה: עד שיפשיט את החזה · הוי חבור והנוגע בעור כנוגע בבש' בין ליטמא בין לטמא מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברי': המרגיל · שמתחיל מרגלי הבהמה להפשיט ומפשיטו כפול לצורך חמת · כולו חבו' מפני שהחזה לסוף הפשטו הוא · לפיכך כולו חבור עד החזה והנוגע בעור המופשט כנוגע בבשר בין ליטמ' בין לטמא: עור שעל הצואר · מעצמו נפשט לפיכך אינו חבור לעשות המופשט הראשון חבור כדרך שהחזה עושה: ומכ"א וכו' והלכה כחכמי': ד עור שיש עליו כזית בשר · במקום אחד: הנוגע בציב היוצא ממנו · רצועה ותלתול היוצא מאותו בשר ותלוי ודבוק במקצת' ובאותו ציב ליכא כזית · אבל מעורה הוא לכזית: ובשערה · שבעורה כנגד אותו בשר: טמא · דשערה הוי שומר: מטמא במשא · שהרי נשא כזית נבלה: ולא במגע · דאי אפשר ליגע ביחד · ושתי נגיעות אינן מצטרפות: לא במגע ולא במשא · כדמפרש טעמא בסיפא שהעור מבטלו: ומודה ר' עקיב' דאע"ג דלא הוי כזית מעורה במקום א' · בכה"ג כגון שתחב שני חצאי זיתים בקיסם · כלומר עץ דק: והסיטן שהוא טמא · והלכה כרבי עקיבא:

ה קולית

או שהלך בהן · לשון הר"ב · ששטחן כדי להלוך בהן שהוא קלת עבודן · וכ"כ רש"י · ולישנא דמתני' שהלך · משמע דלא סגי בשטיחה בעלמא והכי מוכח בהדיא בגמ' · דאמרינן כמה כדי עבודה · אמר רב הונא אמר ר' ינאי ארבעה מילין · וז"ל הרמב"ם וכדי עבודה שילך עליה ברגלים בשיעור זמן מהלך ארבעה מילין מהלך בינונית : חוץ מעור האדם כו' · ואע"ג דמת אסור בהנא' (דגמרינן שם דמרים משם דעגלה ערופ' · כמ"ש בסוף פ"ק דערכין) ובכל אדם אסור לעשות מעורו שטוחין מ"מ לא הוי גזרי רבנן משום הך חששא שיהא טמא · אלא משום אביו ואמו דמזכיר עובדא · ואצ"ל דנקט אביו ואמו משום דשכיחי גביה · כ"כ התוס' דהכא · אבל בפ"ז דנדה דף נ"ה · כתבו דעור אינו בכלל בשר ליאסר בהנאה · דהא עגלה ערופה נמי לא נפקא אלא מדכתי' בה כפרה כקדשים · ועורות קדשים מותרים בהנאה לאחר זריקה · שהוא זמן כפרה · ע"כ: יש להן עורות · כתב הר"ב · ולא כת"ק כו' · אבל לענין שבת אף ת"ק מודה · כמ"ש שם ברפי"ד : ג כדי אחיזה · כתב הר"ב · שהן שני טפחים כו' · ואם הבשר טהור ונגעה טומאה ביותר מב' טפחים אלו · כלומר שאם נפשט יותר משני טפחים ונגעה טומאה כו' · וז"ל הרמב"ם בפ"קמה' אבות הטומאות · כיון שהפשיט מן העור כדי אחיזה והוא שני טפחים · הנוגע בעור זה שהופשט טהור · ועד שלא הפשיט שני טפחים הנוגע בעור כנוגע בבשר · ע"כ · ושיטתו כשיטת הר"י מאורליינ"ש בתו' (סוף ד"ה טהור) דעד כדי אחיזה · ולא כדי אחיזה בכלל · ולדברי הר"ב אין נראה כן : ולחמת כתב הר"ב אם לא חתך כו' · שמפשיט כפול כלומ' שהעור נשארת כפולה כמות שהיא ולא שטוח · ול' הרמב"ם · עד שיצא כל העור שלם בהקפו · והיינו דכתב הר"ב מתחיל מצואר והופכו כו' : כולו חבור · כתב הר"ב מפני שהחזה כו' · וכ"כ רש"י · וא"כ לריב"ן הוא דמפרשי הכי · והיינו דכפי' דברי ריב"ן מסיים רש"י דהא כולו חבור דקתני לאו דוקא כולו · אלא עד החזה · ע"כ · ויתכן בעיני שמפרשים כן כדי שלא יהא סתם ואח"כ מחלוקת · דהשתא פליגי ריב"ן וחכמים כפירושא דכולו חבור : ד שתחבן בקיסם והסיטן · וה"ה בלא תחובים ונגע בהן דטמא' דהלת"ה אפילו במשא לא לטמ' דלאת שבא לכלל מגע בא לכלל מש' (כדתנן לקמן) לר"ע · (כלומר דלר' ישמעאל אבעיא לן בגמ') וקסבר יש מגע וחוזר ומגע (כרבנן דרפ"ב דאהלות ורפ"ג דעדיות) אלא משום דפליג ר"ע ארבי ישמעאל בעור שיש עליו שתי חצאי זיתים · קאמר דבקיסם בה"ג מודה ליה תוספות · ושיטת הרמב"ם בהפך לדוקא תחובים ודוקא בקיסם

א שבת קו
נדה נה
ב קכג׃
שיי׳ פא מה׳
שאר אבות
הטומאה הל׳ י
ג ד תוי׳ שם
ה קכב׳ קיט׃
שיי׳ פ״ו שם הל׳ א׳
ו שם הלכה יב

ר"ל צ

ה קולית המת [א] וקולית המוקדשים. הנוגע בהן בין סתומים בין נקובים. טמא. קולית נבלה וקולית השרץ הנוגע בהן. סתומים טהורים. נקובים כל שהוא מטמא במגע. מנין שאף במשא. ת"ל הנוגע והנושא. את שבא לכלל מגע בא לכלל משא. לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא: ו [ב] ביצת השרץ המרוקמת טהורה. נקבה כל שהוא טמאה. [ג] עכבר שחציו בשר וחציו אדמה. הנוגע בבשר טמא. באדמה. טהור. רבי יהודה אומר אף הנוגע באדמה שכנגד הבשר טמא: ז [ד] האבר והבשר המדולדלין בבהמ'. מטמאין טומא' אוכלין במקומן. וצריכין

ה קולית. כל עצם שיש בו מוח קרוי קולית. וקולית המת הנוגע בה בין סתומה בין נקובה טמא. דהא עצם כשעורה בית מטמא במגע ובמשא כדכתיב (במדבר י"ט) או בעצם אדם: וקולית המוקדשים. שהפגול והנותר מטמאין הידים דגזרו בהו רבנן. משום חשדי כהונה ועצלי כהונה. וגזרו אף בעצמות ששמשו את הנותר: קולית נבלה. נבלה אין עצמותיה מטמאין דכתיב בנבלתה ולא בעצמות. וכן שרץ. הלכך סתומים טהורים אף מלטמא במשא. וכל שכן במגע דאי אפשר לו ליגע במוח שבפנים ואף על גב דשומר מכניס ומוציא טומאה ה"מ בדבר שאפשר ליגע בטומאה עצמה. ואפילו לא נגע בה אלא בשומר טמא. אבל היכא דאי אפשר ליגע בטומאה עצמה אין שומר מטמא: נקובים כל שהוא. אפילו כחוט השערה שאפשר להכניס בו חוט השערה של ראשו או זקנו והרי הוא נוגע בכך: מנין שאף במשא. אקולית דנבלה קאי דשרץ אינו מטמא במשא: ו ביצת השרץ. יש בשמונה שרצים שמטילים בצים כגון הצב והלטאה והחומט: המרוקמת. שנוצר בה אפרוח: טהורה. לפי שאי אפשר ליגע באפרוח שבפנים: ניקבה כל שהוא טמאה. ואף על פי שלא נגע. שהשומר מכניס ומוציא טומאה בדבר שאפשר ליגע: עכבר שחציו בשר. יש מין עכבר שאינו פרה ורבה. אלא מעצמו נוצר מן האדמה כאשפה המשרצת תולעים. ואם עדיין לא נשלמה בריאת העכבר. אלא מגדו אחד הימיני או השמאלי: הנוגע בבשר טמא. באדמה שכנגדו טהור: רבי יהודה אומר כו'. ואין הלכה כרבי יהודה: ז האבר והבשר המדולדלים בבהמה. נתלש ממנו אבר דהיינו בשר וגידים ועצמות או נתלש ממנה בשר לבדו ועדיין הן מעורין בה במקצת. ויש הפרש בין אבר מן החי לבשר מן החי. שהאבר מטמא אדם וכלים כנבלה. והבשר שאינו אבר. טהור מכלום. כדילפינן מקרא דכתיב (ויקרא י"א) וכי ימות מן הבהמה ממקצת בהמה כגון אבר ממנה. וסיפיה דקרא הנוגע בנבלתה יטמא. מדכתיב וכי ימות משמע כעין מיתה בעינן שאינו עושה חליפין. לאפוקי בשר שעושה חליפין שאם יתלוש בשר מן הבהמה. בשר אחר עולה תחתיו: מטמאין טומאת אוכלין. אם חישב עליהן להאכילן לנכרי. הוי אוכל לקבל טומאה ולטמא אחרים דטומאת עצמן אין בהן עד שיתלשו כלן. אבל מקבלין טומאה מן השרץ ומטמאין בה את אחרים: וצריכים

בהיסט אבל בנגיעה לא מצטרף. ויהיב טעמא שאין הנורי אדם חבור. דהכי תנן לענין שני חצאי זתים דמת. במשנה ד' פרק ג' דאהלות. וכתב הכ"מ בפ"א מהלכות אבות הטומאה דהא דתנן לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא. לא אמרו אלא בדבוקין בעור דוקא ע"כ. כלומר וכל דכוותה שהוא חבור טבעי. כל' הרמב"ם בפי' בפ"ג דאהלו'. דאל"ה תקשה מתני' דלק':

ה וקולית המוקדשין. כתב הר"ב שהפגול והנותר מטמאין את הידים. לא מי"ח דבר דההיא בסתם ידים. כמ"ש שם הר"ב בפ"ק דשבת. וזו בידים שהן טהורים בודאי שסמוך לנטילתן ולא אסח דעתיה וכמ"ש ברפ"ג דידים. ומ"ש הר"ב משום חשדי כהונה. קאי אפגול שלא יפגלוהו ברצון. כמ"ש בסוף פסחים. ומ"ש הר"ב אף בעצמות ששמשו את הנותר. שנותר בהם מוח חוץ לזמנו ושמשוהו עצמות הללו. רש"י פ"ז דפסחי' ד' פ"ג: קולית נבלה. כתב הר"ב נבלה אין עצמותיה מטמאים כו' וכן שרץ. דבשרץ נמי דריש בת"כ פרשת שמיני פ"י בנבלתם לא מן העצמות ולא מן השינים וכו'. ומ"ש הר"ב ואע"ג דשומר כו' ה"מ בדבר שאפשר ליגע. דתנו רבנן בנבלתה ולא בקולית סתומה. יכול אפילו ניקבה. תלמוד לומר הנוגע יטמא (יו"ד יתירא דריש) את שאפשר ליגע טמא. (שם טומאה עליו) א"ל רבי זירא לאביי אלא מעתה בהמה בעורה לא תטמא. פוק חזי כמה נקבים יש בה (הפה והחוטם והפיקים) גמרא:

ו המרוקמת לשון הר"ב. שנוצר בה אפרוח. וז"ל הרמב"ם ענין מרוקמת שיש בו כבר שרטוט תואר בעלי חיים ואיבריו בתוך הבילה. כדכתיב (תהלים קל"ט) אשר עשיתי בסתר רוקמתי בתחתיות ארץ. ע"כ. ובגמרא מרבינן לה מבנבלתם: עכבר שחציו בשר וחציו אדמה. כתב הר"ב יש מין עכבר שאינה פרה ורבה כו'. לשון הרמב"ם והוא ענין מפורסם מאוד [אין] מספר לרוב המגידים לי שראו זה. אע"פ שמציאת ב"ח כזה דבר תמוה ולא נודע בו טענה בשום פנים ע"כ. (וזה לדעתי טענה גדולה על מאמיני הקדמות) ועיין עוד מזה במשנה ב' פ"ג דנדה) ובגמרא מרבי לה מדכתיב (בשר): ז האבר והבשר המדולדלין. וזה על מנת שיהיו באופן שא"א שידבקו ולא שירפאו בשום פנים. הרמב"ם:

מטמאין טומאת אוכלין במקומן. פי' הר"ב אם חישב עליהן להאכילן לנכרי. וכן ל' רש"י. דצריכים מחשבה כדתנן במסכ' פ"ג דעוקצים. והא דפירשו לנכרי ה"ה לישראל. דלנכרי אסו' אבר מן החי כמו לישראל צ"ל דלת"ק א"צ אוכל בהמה יפול כו'. ולא פירשו לנכרים. אלא דנכרים רשיעי איכ' דאכלי. אבל בישראל רשיעי לא עסקינן דלא שכיחי. ומ"ש הר"ב דטומאת עצמן אין בהן עד שיתלשו כולן. גמ' דרחמנא אמר כי יפול עד שיפול. ופי' התו' דהכי משמע לי' מיני' נמצין אבר מדולדל דמדדרשינן מינה מיתה עושה ניבול כדלק' [א"כ]. ממילא שמעי'

ניקודם

א קכ"ה: תיי' פ"א מה' שאר אבות הטומאה הל' ד
ב קכו: תיי' פ"ד מה' אבו' הטומא' הלכו'.
ג שם הלכה י"א
ד קכו. תיי' פ"ב מה' שאר אבות הטומאה הל' ג

וצריכין הכשר. ^א נשחטה בהמה הוכשרו בדמיה. דברי ר"מ. ור' שמעון אומר לא הוכשרו. ^ב מתה הבהמה. הבשר צריך הכש'. ^ג האבר מטמא משום אבר מן החי. ואינו מטמא משום אבר נבלה. דברי רבי מאיר. ור"ש מטהר: **ח** ^ד האב' והבשר המדולדלין באדם. טהורין. מת האדם. הבשר טהור. האבר מטמא משום אבר מן החי. ואינו מטמא משום אבר מן המת. דברי ר"מ. ורבי שמעון מטהר:

פרק י

וצריכי' הבשר לבא במים לאחר שנדלדלו ואח"כ מקבלי' טומא' לעולם: נשחטה הבהמ'. נטהרו מלטמא עוד משו' נבלה. ואע"פ שאסורים באכילה משום ובשר בשדה טריפה. ידי נבלה טהרו דאין שחיטה עוש' ניפול: הוכשרו בדמים. לקבל טומאה בלא הכשר אחר. כדין בהמ' שנשחטה ויצא ממנה דם שהוכש' בשר' באותו דם: מתה הבהמ' הבשר שנדלדל צריך הכשר. לקבל טומאה מן הטרן אם לא הוכשר משנדלדל דטומאת נבילה אין בו. דמיתה עושה ניפול ונחשב כאלו נפל אותו האבר או אותו הבשר המדולדל ואינו נעשה נבלה עמה במיתתה אלא כאלו פירש מחיים הוא. ובשר הפורש מן החי טהור. האבר מטמא משום אבר מן החי. דמיתה עושה ניפול כדפרשינא ואינו נעשה נבלה עמה. הלכך אינו מטמא משום נבילה. והיכא דין אבר מן החי לאבר מן הנבלה. דבשר הפורש מאבר מן החי לא מטמא שהרי אפילו בשר הפורש מן החי לא מטמא כל שכן בשר הפורש מאבר מן החי ואלו בשר הפורש מאבר מן הנבלה מטמא כבשר הפורש מן הנבלה עצמה: ורבי שמעון מטהר. א"א לאוקומי מלתיה דר"ש אהך דסיפא. דמה נפשך. אי מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן החי ואי אינו עושה ניפול ליטמא משום אבר מן נבלה הלכך על כרחך רבי שמעון ארישא קאי. האבר והבשר המדולדלים בבהמה מטמאין טומאת אוכלין במקומן. ור"ש מטהר האבר כל זמן שמעורה בבעלי חיים שאינו מטמא טומאת אוכלים. וטעמא דר"ש דאמר קרא (ויקרא י"א) מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לנכרי בהיתר קרוי אוכל ומטמא טומא' אוכלים. לאפוקי האבר והבשר המדולדלים שאסורים לנכרי משום אבר מן החי ומשו' בשר מן החי. שאינן קרויין אוכל ואין מטמאין טומאת אוכלים. והלכה כר"מ בשתיהן: **ח** המדולדלים באדם טהורים. דאדם כי ימות כתיב (במדבר י"ט): מת האדם הבשר טהור. דמיתה עושה ניפול ובשר שפירש מן האדם החי טהור: האבר מטמא משום אבר מן החי. ודין האבר שפירש מן האדם החי שהוא מטמא. כל זמן שהוא אבר שלם מטמא במגע ובמשא ובאהל. אבל כזית בשר שפירש ממנו או עצם כשעורה שפירש ממנו טהור. ואבר שפירש מן המת וחזר ופי' מאותו אבר כזית בשר או עצם כשעורה. טמא: ור"ש מטהר. באבר מן המת נמי כמו באבר מן החי. דסבר כשם שאבר מן החי בשר הפורש ממנו או עצם כשעורה הפורש ממנו טהור. הכי נמי באבר מן המת. ואין הלכה כר"ש:

פרק י

דקדק מיתה אינה עושה ניפול. ע"כ. ובמשנ' ח פ"ג דכריתו' יליף לה מק"ו. ועיין מ"ש שם. ואע"ג דהאי קרא בשרצים כתי' הא מוקמינן לה בבהמה כדלקמן: וצריכים הבשר וליכא למימר כהאי אבר שסופו לטמא טומאה חמורה (ותנן במשנה ג' פ"ג דעוקצים סוף א"ג הכשרה) דאינו מטמא טומאת אבר מן החי עד שימות ושמא לא יבא לידי טומאה חמורה. דשמא ישחטנה. ואין שחיטה עושה ניפול. רש"י:

נשחטה הבהמה. כתב הר"ב דאסורים באכילה משום ובשר בשדה טרפה. עיין בפי' הר"ב רפ"ד. ומ"ש ידי נבלה טהרו. וכן לשון רש"י כלומר ידי אבר מן החי דמטמא טומאת נבלה. טהרו:

הוכשרו בדמיה. עיין במשנה ב' פרק ג' דעוקצין.

מתה הבהמה הבשר צריך הכשר. כתב הר"ב דטומאת נבלה אין בו דמיתה עושה ניפול דכתיב (ויקרא י"א) וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא למעוטי מחי. אילימא למעוטי בחייהם מנבלתם נפקא. אלא ש"מ מיתה עושה ניפול (דה"ק כל אשר יפול מהם במותם ע"י מיתה הויא נפילה מהם אברים המדולדלים בהם) ואין שחיט' עושה ניפול (דלכתוב וכי יפול (למימרא דשחיטה עושה ניפול) ולא בעי במותם אלא על כרחך למעוטי שחיטה) והא קרא בשרצי כתי' אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו (דאפילו שחיטתם מיתה היא) תנהו ענין לבהמה. גמרא פ"ד דף ע"ד: ור' שמעון מטהר. מסיק הר"ב דארישא קאי ומטהר האבר כל זמן וכו'. וה"ה לבשר כל זמן וכו' וכדמסיים לאפוקי האבר והבשר וכו'. ומ"ש הר"ב בשתיהן הלכה כר"מ. דהכי דפליגי ר"מ ור"ש עלה בתיקו (הלכה כמאן. כמ"ש בס"פ הלכך פסקינן כר"מ דמחמיר. ועוד דבגמרא בעי' אליביה כו' הכ"מ בפ"ב מהט"מ ובפ"ב מהלכות אבות הטומאות כתב כן בשם הר"י קורקוס. ושם כתב עוד דבפרק בהמה המקשה מוכח בגמרא דהלכה כמותו: **ח** האבר והבשר המדולדלים באדם. ואע"פ שאין יכולין לחזור ולחיות. הרמב"ם בפ"ב מהלכות טומאת מת: **טהורים**. כתב הר"ב דאדם כי ימות כתיב. וכ"כ רש"י. ותמיהא לי דכיון דבסמוך מפרשים דמת האדם הבשר טהור דמיתה עושה ניפול. א"כ ממילא שמעי' דאבר ובשר המדולדלים טהורים כדכתבתי לעיל בשם התוספות. וי"ל דאי לאו כי ימות לית לן דמיתה עושה ניפול באדם: **טהור**. כתב הר"ב דמיתה עושה ניפול ובשר הפורש מן האדם החי טהור. וכן לשון רש"י ומחקתי מן הספר מה שהיה כתוב עוד בפי' הר"ב. והא דבשר הפורש מאדם החי טהור תנן בהדיא בספ"ו דעדיות: **מטמא** משום אבר מן החי. כתב הר"ב אבל כזית בשר שפירש ממנו כו' תנן לה בספ"ו דעדיות:

ורבי שמעון מטהר. כתב הר"ב באבר מן המת נמי כו'. וכ"כ הרמב"ם ואל תתמה דגדולה מזו מצינו לר"ח שאמר שלא אמרו על אבר דמטמא. אלא אבר מן החי. כדתנן בספ"ו דעדיות משנ' ב'. ומ"מ רש"י ותו' לא פירשו כן. אלא דלת"ק באבר מן החי ס"ל דפלא הפורש ממנו טהור. או עצם טהור. אבל בשר הפורש טמא. וכר"א. או בשר

הפורש

א קכו ע"א׳ פ"ב הס׳ הלכ׳ אבות הטומאה הל׳ ה

ב שם: פי"ט הס

ג פי"ט הס

ד קכט: פי׳ פ"ב הס׳ קצות מת הל׳ ז

רל"צ

פרק י הזרוע

[א] והלחיים והקבה נוהגין בארץ ובחוצה לארץ · בפני הבית ושלא בפני הבית [ב] בחולין אבל לא במוקדשין · שהיה בדין ומה אם החולין שאינן חייבין בחזה ושוק · חייבין במתנות · קדשים שחייבין בחזה ושוק · אינו דין שחייבין במתנות · ת"ל (ויקרא ז) ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם · אין לו אלא מה שאמור בענין: **ב** כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו [ג] חייבין [ד] בבכורה [ה] ובמתנות [ו] ויוצאין לחולין להגזז ולהעבד [ז] וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן [ח] והשוחטן פטור [ט] ואין עושין תמורה [י] ואם מתו יפדו · [יא] חוץ מן הבכור ומן המעשר · כל שקדם הקדשן את מומן או

פרקי הזרוע והלחיים · בארץ ובח"ל · משום דבעי למתני בחולין אבל לא במוקדשין · תני לכולהו : בפני הבית · בזמן שבית המקדש קיים · ואתן אותם · בחזה ושוק כתיב · אותם מעוט הוא · חזה ושוק אין · מידי אחרינא לא : **ב** כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן · הרי הן כמקדיש עצים ואבני' לדמיהן ואין בהן קדושת הגוף : ונפדו חייבין בבכורה · אם ילדו לאחר שנפדו · אבל קודם פדיון לא · דקדושת דמים מדחה מן הבכור' שאין קדושה חלה על קדושה : וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן · אבל מקדיש תמימים ונעשו בעלי מומין ונפדו · ולדן אסו' כדלקמן · ובין רישא דקתני מותר · ובין סיפא דקתני אסור · איירי כגון דאיעבר לפני פדיונו ואתיליד לאחר פדיונו · וחלבן נמי דמקדי' תמימים ונפדו נפקא לן דאסור · דכתיב בפסולי המוקדשין שנפדו תזבח ואכלת בשר · תזבח · ולא גיזה ואכלת · ולא לכלביך בשר · ולא חלב : ואין עושין תמורה · אפילו קודם פדיונן · טוב מעיקרא עושה תמורה ואפי' נעשה רע אחר שהקדישו · אבל רע מעיקרו אינו עושה תמורה : ואם מתו יפדו · ואף על פי שאינן ראויין אלא לכלבים · ואכן קיימא לן דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים · הני כעצים בעלמא נינהו · ולא נחת להו קדושת הגוף : חוץ מן הבכור והמעשר · דאף על גב דקדם מומן להקדשן חלה

הפורש טהור · ועלם טמא · כר' נחוניא במתני' ג' פ"ו דעדיות · ור"ש מטהר בין בעלם בין בבשר הפורש ממנו · דסבר כרבי יהושע דהתם דמטהר בשניהם · ואולי דעת הרמב"ם והר"ב ניחא להו לפרושי ר"מ אליבא דהלכתא · משום דר"מ מרא דמתניתין טפי מר"ש דהא כולהו סתמי אליביה · מיהו בפ"ד דערובין דף מ"ו אבעי' להו ר"מ ור"ש מאי (כלומר הלכה כמאן) תיקו · והלכך מסתבר כפירש"י והתו' דלא להפליג במחלוק' ואתיא ר"ש אליבא דהלכתא דהא לא מכרעה הלכה בין ר"מ לר"ש

פרק י ובחוצה לארץ (פי' הר"ב · משו' דבעי למתני בחולין אבל לא במוקדשין כו' וכן פירש"י) ועיין בפי' הר"ב דר"פ דלקמן ומ"ש שם בס"ד : שהיה בדין ומה אם החולין שאינן חייבין כו' · בגמרא פריך · מה לחולין שכן חייבין בבכורה כו' · ואי מזכרים שכן חייבין בראשית הגז · ואי מתיסים שכן נכנסין לדיר להתעשר · ומסיק מלקוח ויתום דפטורים ממעשר : תלמוד לומר ואתן אותם · ואי לאו ק"ו לא הוה צריך קרא אף על גב דסתמ' כתיב [דמשמע] בין בחולין בין במוקדשין דה"א דבר הלמד מענינו במה הכתוב מדבר בחולין · דכתיב לעיל מהאי קרא גז צאנך · וראשית הגז אינו נוהג במוקדשין · תוס' : **ב** כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן · לאו בקדשי בדק הבית איירי · אלא בהקדישן למזבח לדמיהן וכדמוכח בהדיא בגמ' שאכתוב בסמוך) דאין חילוק בין רישא לסיפא · אלא שזה קדם הקדשו למומו וזה מומו להקדשו ואע"פ שעובר כשמקדיש בעל מום למזבח (כדפי' הר"ב ספ"ט דמנחות) מ"מ אשמועינן דינו תו' פ"ב דבכורות דף י"ד : ונפדו חייבין בבכורה · כתב הר"ב אבל קודם פדיון לא דקדושת דמים מדחה מן הבכורה · וכן לשון רש"י ובגמ' דבכורות גרסינן נמי מן המתנות · וכתב עוד רש"י שם בבכורות קדושת דמים פטורה מן הבכורה כקדושת הגוף המפרש לקמן מקראי דפוטרת מבכורה וממתנות · ע"כ · והתו' הקשו עליו דהתם פטרינן בפסולי המוקדשין אע"פ דנפדו · מדאתקוש לצבי ואיל · והכא דוקא בלא נפדו · אלא היינו טעמא דקדושת דמים · משום דכתיב גבי בכור בישראל ובמתנות כתיב מאת העם : ויוצאין לחולין להגזז ולהעבד וכו' לאחר פדיונן · דאי קודם פדיונן כיון דקדושת דמים למזבח נינהו · דמחלפא בקדושת הגוף למזבח גזרו בהו רבנן · א"כ דקדשי בדק הבית נמי אסירי בגיזה ועבודה · גמרא דבכורות דף י"ד ובפ"ג דף כ"ה קאמר דמדרבנן הוא בקדשי בדק הבית : להגזז דאלו תמימים ונפדו כתיב תזבח ולא גיזה · כמ"ש הר"ב לקמן · וא"ת מאי אצטריך למכתב ולא תגוז בכור שורך למיסר קדשים גופייהו בגיזה תיפוק ליה מדאמר גבי פסולי המוקדשין תזבח ולא גיזה וי"ל דאי לא דכתב לא תגוז לא הוה ידענא לימאי אתי תזבח למעוטי · אבל השתא דאסורה גיזה בקדשים אתי תזבח לומר אבל גיזה כדקיימא קיימא תוס' פ"ג דמעילה דף י"ג : וולדן וחלבן מותר · פי' הר"ב לאחר פדיונן · דאי קודם פדיונן פי' לקמן דולדן אסור · ופירש"י בבכורות אסור בהנאה בלא פדייה ומיקרב לא קרבי דמכח קדושה דחויה אתו דאמם לא הוקדשה למזבח:

והשוחטן בחוץ פטור · אפילו קודם פדיון ואפילו הוי מומין קל כגון דוקין שבעין דלגבי קדשים מיחייב השוחטן בחוץ (כדלקמן) הכא פטור משום דלא חלה עליהן מתחלה קדושה [כ"כ] כך כתב רש"י בבכורות :

ואין עושין תמורה · כתב הר"ב · אפילו קודם פדיונן טוב מעיקרו עושה תמורה כו' עיין בפי' הר"ב משנה ב' פ"ק דתמורה :

ואם מתו יפדו · כתב הר"ב · ואע"פ שאין ראוין אלא לכלבים כו' · ואשמועינן נמי דלא בעו העמדה והערכה רש"י · ועיין בפי' משנה ג' פרק בתרא דתמורה : **חוץ** מן הבכור · כתב הר"ב דבכור ברחם תלי רחמנא כו' · תם קריבו בעל מום נאכל לכהן כדפי' הר"ב בסוף משנה א' בפ"ד דבכורות דילפינן מובשרם כו' :

א קנ' מיי' פ"ט מה' בכורים הל' א' טוש"ע י"ד סי' ס"א סעיף כ"ז
ב שם סעיף י"ט
ג תמורה ·
גג בכורות יד
ד מיי' פ"ב [illegible] הל' ם
ה מיי' פ"ם [illegible] הל' ב
ו מיי' פ"א מה' מעילה הל' ט
ז מיי' פ"א מה' איסורי מזבח הל' יא
ח מיי' פי"ג מה' מעילה הל' ב
ט מיי' פ"ג מה' תמורה הל' ד
י מיי' פ"א מה' איסורי מזבח הלכה יא
א מיי' פ"א מה' מעילה הלכה ט

או מום עובר להקדישן · ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע · ונפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות · ואינן יוצאין לחולין להגזז ולהעבד · וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן · והשוחטן בחוץ חייב · ועושין תמורה · ואם מתו יקברו : ג [א]בכור שנתערב במאה : בזמן שמאה שוחטין את כולן פוטרין את כולן · אחד שוחט את כולן פוטרין לו אחד · [ב]השוחט לכהן ולנכרי פטור מן המתנות · והמשתתף עמהן צריך שירשום · ואם אמ' חוץ מן המתנה · פטור מן המתנות ·

אמר

חלה עליהן קדושה גמורה לכל דבריהם · אלא שאין כשרים ליקרב דבכו' ברחם תלא רחמנא לא שנא תם ולא שנ' בעל מום קדישי תם קרב · ובעל מום נאכל לכהן במומו · ומעש' בהמה נמי כתיב ביה (ויקרא כז) העשירי יהיה קדש לה' לא יבקר בין טוב לרע · טוב תם · רע בעל מום: או מום עובר קודם להקדשן דמום עובר כתם דמי : פטורים מן הבכורה · דכתיב בפסולי המוקדשין שנפדו כצבי וכאיל מה צבי ואיל פטורים מן הבכורה · דהא כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך כתיב · (דבר' טו) אף פסולי המוקדשין שנפדו פטורים מן הבכורה : ומן המתנות · הזרוע והלחיים והקיבה : ולדן וחלבן אסור · כדאיעבר לפני פדיונו ואתיליד לאחר פדיונו מיירי כדפרישי' לעיל דהוי איעבר ואתיליד לאחר פדיונו ולד צבי ואיל הוא · ואי אתיליד לפנין פדיונו · אפילו קדם מומן להקדשן נמי ולדן אסור : והשוחטן בחוץ חייב · ואע"ג דאינן ראוין לפתח אהל מועד דהא בעלי מומין נינהו ותנן הראוי לפתח אהל מוע' חייבין עליו בחוץ ושאינו ראוי לפנים אין חייבים עליו בחוץ · מוקמינן לה למתני' בדוקין שבעין ורבי עקיבא היא דאמר אם עלו לא ירדו הלכך הואיל ובפנים לא ירדו חייבין עליהם בחוץ אם שחטן קודם פדיונן : ועושין תמורה · קודם פדיונן דכתיב (ויקרא כז) טוב ברע · או רע בטוב : ואם מתו · מעלמן יקברו דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים : ג בכור שנתערב במאה · מתני' איירי בבכור שבא ליד כהן ונפל בו מום ביד כהן ומכרו לישרא' במומו · דאי בבכור ביד ישראל קודם שנתנו לכהן אמאי פוטרים את כולן ממתנות כהונה · לימא ליה כהן אי בכור הוא כולה דידי הוא אי לא בכור הוא הב לי מתנתאי · אלא כשכבר בא ליד כהן ומכרו לישראל במומו ונתערב במאה פוטרים את כלן ממתנות כהונה דכל חד וחד יכול לדחות את עצמו ולומר לכהן שלי בכור הוא שמכרו הכהן ופטור מן המתנות דמן הבכו' אין נותנים מתנות שאין קדושה חלה על קדושה : אחד שוחט את כלן פוטרים לו אחד · שמא שלא יהא הבכור אחד מהן ויכול לומר זה הוא : צריך שירשום · שיעשה בו סימן שיבינו הכל שיש לכהן או לנכרי · שותפות בה : ואם אמר לו · אם אמר כהן לישראל · פרה זו אני מוכר לך חוץ מן המתנות שבה : פטור ישראל מן המתנות :

אמר

א ק"ל חי'
פ"ט מה' בכור'
טוש"ע י"ד סי'
סא סעיף כ
ב שם סעיף כא

ומן המתנות · בגמרא דבכורות דף ט"ו מוציא את הבכור שאין שוה בכל (שאינו נוהג בנקבות כבזכרים) ולא אוצי' את המתנות ששוות בכל ת"ל איל : **וולדן** וחלבן אסור · כתב הר"ב בדאיעבר לפני פדיונו כו' · ואי אתיליד לפני פדיונו אפילו קדם מומן להקדשן נמי וולדן אסור רש"י : ותמיהני דמיניה וביה ה"ל לפ' דאי אתיליד לפני פדיונו מקדש נמי קדיש · דהכי איתא בגמרא דבכורות פס ע"ב · ומפיק ליה מאם זכר דגבי שלמים לרבות וולד בעלי מומין : **והשוחטן** בחוץ חייב · כתב הר"ב · ואף ע"ג דאינן ראוין לפתח אהל מועד כו' ותנן הראוי כו' וכך כתב רש"י · ובבכורות כתב ואמרינן ביומא הראוי כו' · בברייתא מתניא הת' פ"ו דף ס"ג · והיינו רישא דמתניתין פרק בתרא דזבחים והתם מפורש דמהאי קרא ; לא ילפינן לדחוי ואדחו · אלא כדמפיק במתני' דהתם בסיפ' מלפני משכן ה' · וכ"ש דקשיא על רש"י בבכורות בגמרא שכתב · כדתנן בזבחי' פרק (פרת) חטאת מ"ב בעלי מומין כו' שהקריבן בחוץ פטור ומפיק טעמא מהאי קרא ואל פתח אהל מועד כו' · גליא דבהדיא כתנה בעלי מומין כו' בתר דמפקינן מלפני משכן ה לדחוי ואדחו · ונמצא עוד כיוצא בזה לרש"י והר"ב לעיל ריש פ"ה : ג **בזמן** שמאה שוחטים כולן פטורים · על כרחך בשכולן בעלי מומין איירי · דאין שוחטין בכור · אא"כ נפל בו מום (ועוד דבמכרו במומו מוקמינן לה כדפיר' הר"ב) ומדנתערב ואין מכירין בו · א"כ גם כן האחרים בעלי מומין הם תוספות : **השוחט** לכהן ולנכרי פטור מן המתנות · גמ' · ולתני הכהן והנכרי פטורין אמר רבא זאת אומרת הדין עם הטבח · כלומר דיכול הכהן לתבוע מתנותיו מהטבח · ו'לפינן בגמ' · מדכתיב מאת זובחי הזבח · דאפילו טבח כהן במשמע פי' כששחט בהמת ישראל ודייק מדכתיב מאת יתירא דהו"ל מאת העם זובחי הזבח · וכתב ב"י סימן ס"א בשם הרשב"א דהא דהדין עם הטבח · שאינו יכול לדחות לכהן לומר לאו בעל דברים דידי את אבל לא שאם נתנן לבעלים או לאחר שיהא חייב · דקי"ל מזיק מתנות כהונה פטור · כמ"ש הר"ב בס"פ דלקמן : **פטור** מן המתנות · דכתיב מאת העם ולא מאת הכהנים גמ' · וכ"ש דאין נכרי בכלל העם ומ"ש הר"ב ואפילו כהן כו' אם הוא טבח כו' דמדרבנן גזרו כשהוא טבח ליתן מתנות כהונה אפילו מבהמה שלו שלא ירגילו טבחי ישרא' לשתף כהנים עמהם ליפטר מן המתנות · ועד ג' שבתות דאיכא למימר לדידיה שחיט לא גזרו רבנן ואוקמוהו על דין תורה · ומכאן ואילך גזרו · וכי קבע אמסחתא · מיד מוכח דלאו דידיה שחיט ולכך גזרו לאלתר · תוספת · ומ"ש הר"ב שתים וג' שבתות · גמרא · ויראה לי הכל לפי תואר הענין · לפעמים שתים ולפעמים שלש · לפי ראות הדיין · דאיכא פרסומי' דלאו לדידיה שחיט אבל מצאתי בתוס' פרק במה אשה סוף דף ס' בשם ר"י דנקט שתים לרבי דאית ליה בהבא על יבמתו דף ס"ד · דבתרי זמני הוקה · וג' לרשב"ג : **ואם** אמר חוץ · פירש הר"ב · אם אמר כהן לישראל אני מוכר לך פרה זו חוץ כו' פטור הלוקח שהרי של כהן הן

ודעוקה

[א]אמר מכור לי בני מעיה של פרה · והיו בהן מתנות נותנן לכהן · ואינו מנכה לו מן הדמים · לקח הימנו במשקל · נותנן לכהן · ומנכה לו מן הדמים : ד [ב]גר שנתגייר והיתה לו פרה נשחטה עד שלא נתגייר פטור · משנתגייר חייב · ספק · פטור · שהמוציא מחבירו עליו הראיה [ג]איזהו הזרוע מן הפרק של ארכוב' עד כף של יד והוא של נזיר · וכנגדו ברגל · שוק רבי יהודה אומר · שוק מן הפרק של ארכובה · עד סובך של רגל [ד]איזהו לחי מן הפרק של לחי עד פיקה של גרגרת :

פרק יא ראשית

[ה]הגז · נוהג בארץ ובחוצה לארץ · [ו]בפני הבית ושלא בפני הבית [ז]בחולין אבל לא במוקדשין · חומר

אמר · לו ישראל לחבירו טבח מכור לי בני מעיה של פרה והיו בהן מתנות · הקיבה שהיא אחת מן המתנות : נותנן · לוקח זה לכהן : ואין המוכר מנכה לו מן הדמים · שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם · וזה לא מכר לו את הקיבה : לקח הימנו במשקל · כך וכך הליטרא ושקל לו הקיבה · נותנה לו לוקח לכהן שהרי הגזלה אצלו וצריך להשיב · והטבח ינכה לו מן הדמים · שהרי מכר דבר שאינו שלו · ואם טבח השוחט · ולא נתן מתנות מן הבהמות · לא נאסר הבשר באכיל' אבל מנדין אותו · ואפי' כהן שפטור מן המתנות אם הוא טבח ששוחט ומוכר בשוק ממתינין ב' וג' שבתות · מכאן ואילך מוציאין ממנו מתנות ונותנין אותן לכהני' אחרים · ואם קבע בית מטבחים אין ממתינים · לו אלא מוציאין ממנו מיד · ואם לא רצה ליתן מנדין אותו : ד מן הפרק של ארכובה · הנמכרת עם הראש : עד כף של יד עצם רחב של כתף שקורין אספלדו"ן · והן ב' עצמות העצם האמצעי דהיינו מן הפרק של ארכובה הנמכרת עם הראש עד מקום שכנגדו בגמל ניכר · והעצם העליון המחובר לגוף · והזרוע הימני בלבד הוא שנותנים לכהן דכתיב (דברים יח) ונתן לכהן הזרוע · שמיומן שבזרוע : והוא של נזיר כלומר וכן זרוע בשלה האמור בנזיר כך נטלת : וכנגדו ברגל שוק · האמור בשלמים נמי הוו שני עצמות מן הפרק של ארכובה עד בוקא דאטמא · דהיינו כל הירך : סובך של רגל · היינו פרק שבין הקוליא · ועצם האמצעי · ואין הלכה כר' יהודה : הפרק של לחי · אצל הלדעים והותך כלפי מטה · עד פיקה של גרגרת עד שיפוי כובע שהוא פקיעתה ופתחה של קנה דהיינו לחיים התחתונות עם הלשון · פ"א פיקה של גרגרת טבעת הגדולה של קנה שעשויה עגולה כפיקה · ופיקה היא עגולה ככדור ובתוכה נקב שתוחבו' הנשים בפלך להכבידו כשטוות בו :

פרק יא ראשית

הגז · כל הגוזז צאנו ואפילו גוזז מאה פעמים נותן מן הגיזה מתנה לכהן : נוהג בארץ ובח"ל והאידנא נהוג עלמא כרבי אלעאי דאמר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ · דיליף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה אינו נוהג אלא בארץ אף ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ · ורבותי הורו דבמתנות נמי דאין נוהגות אלא בארץ דראשית הגז והמתנות שוין הן ולא הודו להן שאר הסני דור : במוקדשים · אפילו קדשי בדק הבית · משום דכתיב גז צאנך · ולא של הקדש :

ודכוותה בישראל הוה מחייב הלוקח · דכיון שהוא שחטה עליה רמיא לאיתבכהו · רש"י דף קל"ד : ד ספק פטור · גמרא · ורמינהי דתנן (ספ"ד דפאה) שספק לקט לקט הכא פרה בחזק' פטורה קיימא · קנה בחזקת חיובא קיימא · והרי עיסה (במסכ' ו' פרק ג' דחלה) נעשית עד שלא נתגייר כו' ספק חייב · ספק איסורא לחומרא · וספק ממונא לקולא פירש"י חלה ספק איסור' שיש בה עון מיתה · הלכך לא סמכינן אחזקה · אבל מתנות אין בהן קדושה אלא דינא ממונא · מע"כ : מן הפרק של ארכובה עד כף של יד פי' הר"ב · והן ב' עצמו' העצם האמצעי · דהיינו מן הפרק של ארכובה הנמכרת עם הראש עד מקום שכנגדו בגמל ניכר והעצם העליון המחובר לגוף · כוונתו לומר שהעצם העליון המחובר לגוף הוא בכלל הזרוע' והוא אחד מג' העצמות (ועד דתנן היינו ועד בכלל) שהרי כמ' במשנה ו' פ"ד ברגלים האחרוני' שבין הארכובה והעצם התחוב בגוף יש עצם אמצעי · וזה העצם העליון והוא כף של יד שקורין אספלדו"ן · והוא במקום קולית שברגל · ומ"ש הר"ב והזרוע הימני כו' · דכתיב ונתן לכהן הזרוע המיומן כו' · אפילו לרבנן דדרשי בפ' גיד הנשה הירך השוה שבכוליה ירך (כמ"ש שם משנה ב') הכא מודו דלא שייך למדרש הכי תוספ' · ובגמרא והלחיים למאי אתא להביא צמר שבראש כבשים ושער שבזקן התיישים · והקיבה למאי אתא להביא חלב שע"ג הקיבה וחלב שבתוך הקיבה · דא"ר יהושע כהני' נהגו בו עין יפה ונתנוהו לבעלי' טעמא דאהנו הא לא נהגו דידיה הוא : עד סובך של רגל · כתב הר"ב פרק שבין הקולית ועצם אמצעי וכן פירש"י · ואם כן לר"י אין במתנת הזרוע רק עצם האמצעי לבדו ובהאי פליג את"ק · ולכך אני תמה על רש"י שמפרש בפרשת צו גבי שלמים כרבי יהודה · ואמאי שבקיה לת"ק קמא והרא"ש לא העיר בזה ושוב הראו לי שכך השיגו סמ"ג בעשין סימן קמ"ג : פיקה כתב הר"ב · בפי' האחר שהיא עגולה כו' · ועיין במשנה ו' פרק י"א דכלים :

פרק יא נוהג בארץ ובח"ל · כתב הר"ב · ורבותי הורו דבמתנות נמי וכו' · שכן רבי אלעאי פוטר נמי בהו מה"ט דיליף נתינה כו' · וכן פסק רש"י דף קל"ו ע"ב ולפי זה הא דפי' הר"ב בר"פ דלעיל · דמשום אבל לא במוקדשים נקט לכולהו וכן פירש"י שם ס"ה דסמ"ל דתח"ל נקט לאפוקי דרבי אלעאי · ועל כל פנים בח"ל לא היה צריך לומר דנקט אגב · אלא הואיל משום בפני הבית צריך עכ"פ לומר דאגב נקט · קאמרי נמי הכי בח"ל · ומ"ש הר"ב ולא הודו כו' · משום דאשכחן אמוראי טובא דנהגו : אבל לא במוקדשין · כתב הר"ב · אפי' קדשי בדק הבית משום דכתיב ·

י קל"ג קל"ו
ב"ק קט"ו ח"י
גם טוס"ע
סעיף לג
ב קי"ד תרי'
פ"ש מה' בכורים
כל"ד טוס"ע
י"ד סי' ס"א
סעיף לג
ג קל"ד פי'
ופ"ש מה'
ישעיה הקרבני
הל"ד טוס"ע
י"ד סי' ס"א
סעי' ב
ד ס"ב סעיף ב
ה קל"ה
ו מי' פ"י מה'
בכורים טוס"ע
י"ד סי' סג
ז פי"ס כל"ג

חומר בזרוע ובלחיים ובקיבה · מראשי' הגז שהזרוע והלחיי' והקבה · נוהגי' בבקר ובצאן במרובה ובמועט [א] וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלות : ואינו נוהג אלא במרובה :

ב וכמה הוא מרובה · ב"ש אומרים שתי רחלות שנא' (ישעיה ז) יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן · ובית הלל אומר[ב] חמש שנאמר (שמואל א כה) חמש צאן עשויות [ג] ר' דוסא בן הרכינס אומר חמש רחלות גוזזות מנה (ס"א ומנה ופרס חייבות בראשי' הגז · וחכמי' אומרים חמש רחלות גוזזות כל שהן · וכמה נותנין לו [ד] משקל חמש סלעים ביהוד' שהן עשר סלעים בגליל [ה] מלובן ולא צואי · כדי לעשות ממנו בגד קטן שנאמר (דברי' יח) תתן לו שיהא בו כדי מתנה [ו] לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו · פטור · לבנו ולא צבעו חייב [ז] הלוקח גז צאנו של נכרי פטור מראשית הגז [ח] הלוקח גז צאנו של חברו · אם

מוהגים בבקר ובצאן · דכתיב (דברים יח) אם שור אם שה : ובמועט · אפי' לא שחט אלא אחת : אלא ברחלות · כתיב הכא (שם) גז צאנך · וכתיב התם (איוב לא) ומגז כבשים יתחמם · מה להלן כבשים · אף כאן כבשים : **ב** ושתי צאן · למה תרתי מקרי לאו : שנאמר חמש צאן עשויות · שמעשות את בעליהן ואומרות לו קום עשה מלו' חדשה שלא היתה מצוה עליו בפחות מכן · והיינו ע"כ ראשית הגז · דכתיב ביה צאן דמשמע מרובה · דאלו בבכור · כתיב בכור שור דמשמע אפי' חד · וכן מתנו' אם שור אם שה : מנה מנה ופר' · כל אחת מנה וחצי ובליר מהכי לא חשיב גז שהן פחות שבגיזות: בכל שהן · לאו דוקא דבפחות מששים סלעים לא מחייב בראשית הגז · אלא משום דר' דוסא יהיב שיעורא רבה · קרי קמא לשיעורא זוטא דרבנן · כל שהן והסלע משקלו כ"ד מעי' ומשקל כל מעה ששה עשר גרעיני שעורה : כמה הוא נותן לו · הבא לחלק ראשית הגז שבידו לא יפחות לכל כהן ממשקל חמש סלעים צמר : מלובן ולא שיהיה חייב הישראל ללבנו' אלא שיתן לו שיעור מן הצמר הגזוז · דהיינו שאינו מלובן עד שכשילבנו הכהן יעמוד משקל חמש סלעים צמר מלובן: כדי שיוכל לעשו' ממנו בגד קטן · הראוי לשירות מאי ניהו אבנט מדסמיך קרא אחר ראשית הגז מיד · כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמוד לשרת · שמעינן מינה דהכי קאמר תן לו מראשית גז צאנך כדי שיוכל לעשות בגד לעמוד לשרת והקטן שבבגדי' הראוי לשירו' הוא אבנט · והוא נעשה מחמש סלעים צמר מלובן · וראשי' הגז אין לו שיעור מן התורה ומדברי סופרים שלא יפחות מאחד מששים · ואין חייב בראשית הגז עד שיגזז חמש צאן · ותהיה גיזת כל אחת מחמשתן אין פחות מי"ב סלע · שאם היתה גיזת אחת מהן פחות מי"ב סלע · אע"פ שחמשתן גוזזות יותר מששי' סלעים הרי זה פטור : עד שצבעו · בעליו קודם שנתנו : פטור מלתתו עוד · דקנייה בשנוי · והוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן · דפטור : ולא צבעו · אוקי' השנוי ואכתי בעיניה הוא: הלוקח גז צאנו של נכרי · כשהוא מחובר לצאן פטור · דגז צאנך כתיב · והאי צאן לאו דידיה הוא ואצאן קפיד רחמנא · ולאו אגיזה דידיה : אם

גז צאנך · בגמרא פרכינן עלה מהא דאמרי' דקדשים אפי' של בדק הבית אסורים בגיזה · כמ"ש בפ' דלעיל משנה ב' · ומסיק [באקדים] חוץ מגיזה וכחשה דגיזה ופי' כחשה דגיזה שהגוזזה מיכולת מכחשת הבשר · ואי לאו דאמר חוץ היה אסור לגוזזה שלא להכחישה · והני חוץ משום קדשי ב"ה נקטיה דאי קדשי מזב' אפי' כי אמר חוץ לא מהני דאפי' לא קדיש אלא אבר מתנה פשטה בכולה · כדאמר ר' יוסי בפ"ק דתמורה משנה ב' ומסקינן התם דף י"א · דאף לת"ק דינא הכי באבר שהנשמה תלויה בו : **חומר** בזרוע כו' · וא"ת ולתני נמי הא (דתנן לקמן) לקח גז צאנו של נכרי פטור זה חומר בזרוע ולחיים מראשי' הגז וי"ל דלא תני · אלא דברים שזה נוהג וזה אינו נוהג · אבל זה פטור וזה חייב · לא קתני · תוס': **אלא** ברחלות · ולא בעזים · אף על גב דעזים אקרי נמי צאן דכתיב (בראשית כז) לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים · תוס' · ומ"ש הר"ב כתיב הכא גז צאנך · וכתיב התם ומגז כבשים כו' · פרכינן עלה בגמר' ונילף גיזה גיזה מבכור דתני' לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך (דברים טו) וגו' · מנין ליתן האמור של זה בזה כו' · (כמ"ש במס' בכורות פ"ג משנה ג') ומסקינן אלא כדאריב"ל לעמוד לשרת (הסמוך לגז כתיב כדכתב הר"ב במשני' דלקמן) דבר הראוי לשרת · ה"נ דבר הראוי לשרת · פירש"י · לתכלת דבגדי שרד · והתם צמר בעינן ואין צמר אלא של רחלים ע"כ כמ"ש הר"ב רפ"ט דכלאים · והא דכתב רש"י דבגדי שרד נ"ל דאגב ריהטיה לא דק לפרש כראוי שהרי הוא עצמו מפרש בפר' כי תשא ובפ' פקודי דבגדי שרד אינן בגדי כהונה · אלא הן לכסות הכלים במסעות ואלו קרא דהכא דלעמוד לשרת משמע שעל שירות של הכהן עליו קאי וכלום היה חסר רש"י אם פי' דבגדי כהונה · שהרי גם בהם היה תכלת ואדרבא היה ניחא טפי דהא במשנה דלקמן מסיק מהך דלשרת · דאתא לשיעור האבנט של כהן שיש בו תכלת אלא דלפום ריהטיה קסבר דבגדי שרד הם בגדי כהונה ואינן כן · כדכתב הוא ז"ל עצמו וכדלעיל : **ברחלות** אף ע"ג דכתיב (בראשית לב) רחלים מאתים לשון תורה לעצמה לשון חכמים לעצמן כדאיתא בגמר' דף קל"ז : **ב עשויות** פי' הר"ב שמעשות את בעליהן וכו' דכתיב ביה צאן דמשמע מרובה · דלאו שם המין הוא : **בכל** שהן כתב הר"ב · לאו דוקא כו' · אלא משום דר' דוסא יהיב שיעורא רבה שהמנה מאה זוז כ"ה סלעים · הרי מנה ופרס ל"ז וחצי וחמשה פעמים ל"ז וחצי · קפ"ז וחצי : **וכמה** נותנין כו' מפרשים בגמרא דלאו ארישא קאי אדקתני בכל שהן · אלא מלתא באנפי נפשה היא בישראל שיש לו גיזין הרבה דחלק ששים שבהן יש בו כדי לחלק לכהנים הרבה : **לא** הספיק לתנו עד שצבעו פטור · פירוש הר"ב דקנייה בשינוי · וה"ל כמזיק מתנות כהונה כו' (פירש"י קודם שנותנן לכהן) דפטור · ואע"ג

א טוש"ע י"ד סי' של"ג סעי' ג
ב סס סעי' ט
ג עדיות פ"ג
מ"ג כ"ג
ד טוש"ע סס סעי' ח
ה ב"ק קו כג
טוש"ע ס' סעי' ג
ו סס סעי' ז
ז סס סעי' ח

אם שייר המוכר המוכר חייב · דא״ל לוקח מתנה דכהן גבך היא ואם לאו הלוקח חייב · דא״ל מוכר מתנה דכהן לא זבני לך : שחופות · לא שחורות ולא לבנות : זה נותן לעצמו · הלוקח נותן לעצמו על מה שלקח והמוכר נותן לעצמו על מה ששייר אצלו דגיזת הלבנו׳ טובה משל שחופו׳ וכן זכרים ונקבות גיזת הזכרים קשה והאי דנקבות רכיך :

פרק יב שלוח הקן :

אבל לא במוקדשין · משכחת מוקדשין · דאי היו חולין היו חייבים בשלוח הקן · כגון שהיה לו עופו והקדישו כשהיו ברשותו לבדק הבית וברח ומצאו אח״כ רובץ על הקן והכירו אי נמי כגון שהקדיש גוזלות של שובכו למזבח לעול׳ כדבה ואח״כ כשגדלו אותן גוזלות ברחו ויצאו וקננו במקום אחר דמעיקרא כי אקדשינהו דידיה הוו׳ וחל הקדש עלייהו והשתא דמצאן לא מזומן הוא · ואי הוו חולין הוו מחייבי : ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן · דכתיב כי יקרא · פרט למזומן : שקננו בפרדס · שמרדו ויצאו מן הבית ואינן חוזרות לבית ונעשו מדבריות · ופרדס לאו מזומן הוא מפני שיכול לברוח : הרדסיאות · שדרכן ליגדל עם בני אדם ועל שם הורדוס המלך שהי׳ מתעסק בגדולן נקראו הרדסיאו׳ על שמו :

ב עוף טמא פטור מלשלח · דכתיב קן צפור · עוף משמע בין טהור בין טמא · צפור טהור ולא טמא · עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור · אע״ג דמינא דאפרוחי׳ בר שלוח הוא פטור · דקן צפור בעינן שתהא האם המקננ׳ טהור׳ : ועוף טהור הרובץ על ביצי עוף טמא פטור : דאמר קרא ואת הבנים תקח לך · לך ולא לכלביך : קורא · בערבי קורין לו שונא״ר ובלע״ז פרדי״ז ודרכו שהזכר רובץ על הביצים · כמו הנקבה הלכך ר״א מחייב לשלח הזכר · אבל בשאר עופות · מודה ר״א שזכר פטור דאם אמר רחמנא׳ ולא אב ואין הלכה כר״א : ג בזמן שכנפיה נוגעו׳ בקן חייב לשלח · דא״ר קרא רובצת ולא מעופפת · ומדכתב רובצת ולא כתב יושבת · שמע מינה דאם כנפיה נוגעות בקן חייבת :

שנאמר

אם שייר (גמ׳ ל״ג) המוכר · המוכר חייב · לא שייר הלוקח חייב · [א]היו לו שני מינים · שחופות · ולבנות · מכר לו שחופות אבל לא לבנות · זכרים אבל לא נקבות · זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו :

פרק יב שלוח

הקן · נוהג בארץ ובחוצ׳ לארץ · בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במוקדשי׳ חומ׳ בכסוי הדם משלוח הקן · שכסוי הדם נוהג בחיה ובעוף · במזומן ובשאין מזומן · ושלוח הקן אינו נוהג אלא בעוף · ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן · איזהו שאינו מזומן · כגון אווזין ותרנגולין שקננו בפרדס · אבל אם קננו בבית · וכן יוני הרדסיאות פטו׳ משילוח :

ב עוף טמא פטור מלשלח · עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור · וטהור רובץ על ביצי עוף טמא · פטור מלשלח · קורא זכר ר׳ אליעזר מחייב · וחכמים פוטרין : ג היתה מעופפת · בזמן שכנפיה נוגעות בקן · חייב לשלח · אין כנפיה נוגעות בקן פטו׳ מלשלח · [ט]אין שם אלא אפרוח אחד · או ביצה אחת · חייב לשלח שנא׳ (דברים כב) קן קן מכל מקו׳ · היו שם אפרוחין מפריחין · או ביצים מוזרו׳ · פטור מלשלח · שנא׳ (שם) והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים · מה אפרוחין בני קיימא אף ביצים בני קיימא · יצאו מוזרות · ומה הביצים צריכין לאמן · אף האפרוחים צריכין לאמן · יצאו מפריחין · [יא]שלחה וחזרה שלחה וחזרה ·

אפילו

רל״צ

א שם
ב קלא
ג טוי׳ פי״ג אר
סמיסה הל״כ
ד טוי׳ שם
טוש״ע י״ד סי׳
רצג סעיף ג
ה שם סעי׳ א
ו שם סעיף ו
ח קיא שם
סעיף יא
ט שם סעיף א
י שם סעיף ו
יא קלח
שם סעיף ס

ואע״ג דקייה בשינוי · לא קנה אלא לענין שאינו מחזיר גופה דגזיל׳ אבל מ״מ צריך להחזיר לו דמים (כדתנן בהגוזל קמא) · הכא פטור מאי טעמא אב״א דכתי׳ זה (דמשמע בעודן קיימות חייב לתתן אבל אינן קיימות לא חייב הכתוב בהן תשלומין) · ואב״א׳ משום דק״ל ממון שאין לו תובעין גמרא פרק דלעיל דף ק״ל ע״ב :

המוכר חייב · כתב הר״ב דא״ל לוקח מתנה דכהן גבך היא דמסתמא לא זבין המתנות · כדתנן משנה ג׳ פרק דלעיל · לקח ממנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים · גמ׳ : זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו · כתב הר״ב דגיזת הלבנה טובה כו׳ · ועלה טובה קא״ל דיקנה מן הלוק׳ כשיעור השחופין או הזכרים ויתן לכהן · גמ׳ דף קל״ו · ואיתא התם דלרבי אלעאי דגמר נתינה נתינה מתרומה כדפירש הר״ב ריש פרקין׳ דיכא הוא דלא יתן משחופות על לבנו׳ · כמו דאין תורמין ממין על שאינו מינו · והר״ן האריך בזה :

פרק יב אבל לא

במוקדשין · דאמר קרא שלח תשלח את האם במי שאתה מצווה לשלחו · יצא זה · שאי אתה מצווה לשלחו · אלא להביאו לידי גזבר · דאע״ג דמרדו לא פקען קדושתייהו דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתא · דכתיב (תהלים כד) לה׳ הארץ ומלואה · גמ׳ :

ב עוף טמא פטור מלשלח · כתב הר״ב צפור טהור ולא טמא ממעט הרמב״ם שנאמר (דברים יד) כל צפור טהורה · והכי איתא בספרי פרשת תצא : אע״ג דבגמר׳ פריך מהכא דמדאצטריך למעוט׳ טהור׳ מכלל דאיכא טמאה ומשני לא מכלל דאיכא איסור׳ וכו ופרכינן מקראי מוכח ומשנינן להו : קורא פי׳ הר״ב בערבי קורין לו שונא״ר וכו׳ · וז״ל רש״י עוף טהור הוא ולא זה שקורין קוק״א ע״כ : רבי אליעזר מחייב · גמר׳ אתיא דגירה דגיר׳ כתי׳ הכא (ירמיה טו) קורא דגר ולא ילד · וכתיב התם (ישעיה לד) ובקעה ודגרה ופירש״י מה התם דגירה מעלי׳ דבמינו משתעי קרא אף הכא דגירה מעליא : ג מפריחין יתכן שדרך העופות שפורחות הרבה ביחד ונמצא כל אחד מפריח לחברו עמו׳ לכן בא הלשון בהפעיל שהוא יוצא · שנאמ׳ והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים מה אפרוחים כו׳ אפרוחים וביצים אורחיה דקרא הוא למנקט רבים ברוב קנים · דאי איפכא דבעינן רבים וקן מ״מ לרבות מפריחים ומוזרות · א״כ נכתוב קרא והאם רובצת עליהם · גמ׳ :

אפילו

אפי' ד' וה' פעמי' · חייב שנא' שלח תשלח · [א] אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב לשלח שנאמ' (דברים כב) שלח תשלח את האם · [ב] נטל הבנים והחזירן לקן · ואח"כ חזרה האם עליהם פטור מלשלח :

ד [ג] הנוטל אם על הבנים ר' יהוד' אומ' לוקה ואינו משלח · וחכ"א [ד] משלח ואינו לוקה · זה הכלל [ה] כל מצות לא תעש' שיש בה קום עשה אין לוקין עליה :

ה [ו] לא יטול אדם אם על בנים · אפי' לטהר את המצורע · ומה אם מצוה קלה שהיא כאיסר אמרה תורה (שם) למען ייטב לך והארכת ימים · ק"ו על מצות חמורות שבתורה :

נשלמה מסכת חולין

שנא' שלח לעולם משמע : נטל את [הבנים] וכו' · דכיון דנטל את [הבנים] הוה ליה קן מזומן : ד לוקה ואינו משלח · אע"ג דלאו הנתק לעשה אין לוקין עליו · הכא היינו טעמא · דסבר ר' יהודה שלח מעקר משמע · וה"ק קרא לא תקח האם · אבל אם יש עליך לעשות כשתמצא הקן שלח תשלח את האם · ואין כאן נתק לעשה · אלא עברת עשה ולא תעשה ואין הלכה כר' יהודה : אין לוקין עליה · אם קיים עשה שבה · אבל אם לא קיים העשה · כגון הלוקח אם מעל הבנים ושחטה · או מתה תחת ידו לוקה : ה תלו' שהיא כאיסר · שאין בה חסרון כיס אלא דבר מועט :

סליק מסכת חולין

אפי' ארבע וחמשה פעמים · וכיוצא בזה במשנ' ט' פ"ב דב"מ וע"ש : שנא' שלח · לשון הר"ב שנא' שלח לעול' משמ' ותשלח דרשינן לה לקנין · וז"ל הרמב"ם שלח מקור והמקור נופל על המעט וההרבה · ועיין בכ"מ שם פי"ג מה"ש : ד ר' יהודה אומר לוקה כו' · פירש הר"ב דסבר ר' יהודה שלח מעקר' משמ' ותשכחת לה שאין לפרש מעקרא משמע בגזל · שא"א לומר והשיב קודם שגזל · דאם לא גזל מה ישיב גמר' : ה אפי' לטהר את המצורע · נפקא לן לעיל בגמרא' מדכתי' תשלח מ"מ ואי לאו קרא סלקא דעתך אמינא הואיל ואמ' מר גדול שלום שבין איש לאשתו · שהרי אמר' תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים · והאי מצורע כיון דכיה דלא מיטהר אסור בתשמיש המטה דכתיב (ויקרא יד) וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים · אהלו זו אשתו · מכאן שאסור בתשמיש המטה · מהו דתימא ליתי עשה דידיה וידחה עשה דשלוח הקן קא משמע לן : קל וחומר על מצות חמורות · עיין מ"ש בזה ברפ"ב דאבות :

סליקא לה מסכת חולין

אב סם
ג חמות יו
ד סם סע"ף ו
ה מיי' פי"ם
מה' סנהדרין
הלכה ה'
ו קרב מיי' פ ג
מה' אח"ש ה"י
יס טור י"ד
סי' רנב
ז מיי' פ"ד מה'
בכורות הל' ב
ח מיי"ם טוש"ע
י"ד ס' שכ סעי'
ג' וסי' שכ סעי' כ

אח · חולין סידר בכורות על הסדר הכתוב כמו כן · כי אחר שאמר רק בכל אות נפשך · אמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך · הרמב"ם :

מסכת בכורות

פרק א הלוקח

[א] עובר חמורו של נכרי · והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי · [ב] והמשתתף לו · והמקבל

מסכת בכורות

פרק א הלוקח

עובר חמורו של נכרי · כשהוא במעי אמו ובכור הוא · ולהכי נקט עובר חמורו שאין לך בהמה טמאה קדושה בבכורה אלא פטר חמור בלבד ואיידי דזוטרן מיליה דפטר חמור · פסיק ושדי ליה · וכל הנך פרקי אחריני מיירי בבכור בהמה טהורה : אע"פ שאינו רשאי למכור לנכרי בהמה גסה מפני שנעשית בה מלאכה בשבת : והמשתתף לו אפי' חלק הנכרי מסוים וידוע כגון ידו או רגלו של בכור · או של אמו · כל זמן שאם יחתך ממנו אותו אבר תשאר הבהמה בעלת מום · הרי זה שותפות נכרי ופטור : והמקבל

מסכת בכורות

פרק א הלוקח

עוב' חמורו של נכרי והמוכ' לו וכו' · כל הני למה לי · צריכי דאי תנא לוקח ה"א משום דקא מייתי לה לקדושה פי' התוס' קדושת בכורה) אבל מוכר דקא מפקע לה מקדושה אימא לקנסיה קמ"ל (כלו' דלא לימא נחייבה בבכורה משום קנס · כ"מ פ"ב מה' ביכורים) וכתבו התו' דהמ"ל אי תנא לוקח משום דלא עבד איסורא · אבל מוכר דעבד איסורא כדקתני אע"פ שאינו רשאי אימא לקנסיה (ומיהו) חד מתרי טעמי נקט · ע"כ · והמשתתף לו למה לי לאפוקי מדרבי יהודה דאמר שותפות נכרי חייב בבכורה קמ"ל דפטורה מן הבכורה והמקבל למה לי · משום דקא בעי למתני והנותן לו בקבלה דאיצטריך הואיל ועיק' בהמ' דישרא' היא לקנסיה דלמא אתי לאחלופי בבהמה אחריתי (שאין לנכרי חלק בה' ולא בולדותיה) קמ"ל · גמ' :

עובר חמורו · כתב הר"ב איידי דזוטרן מיליה כו' · גמ' רפ"ב ומיהו איכא נמי דיני דמתניא בבהמה טהורה · ואיתנהו נמי בטמאה כגון המקבל צאן ברזל כו' · וז"ל הטור סימן שכ"א וכל דיני שותפות הנכרי בטהורה · כן דינו בטמאה וכו' :

אף ע"פ שאינו רשאי · לשון הר"ב מפני שנעשית בה מלאכה בשבת · וכן לשון רש"י ולפום ריהטא נקט רש"י · כמו שמפרש בפ"ק דע"ז משנה ו' והתם ניחא · משום דבגמרא ס"ד דטעמא דמתניתין הכי הוא · ופריך ליה וגעבד כיון דזבנה קנייה · ומסקינן גזירה אטו שכירות ושאלה · וכלפי' הר"ב שם ובמשנה ב' פ"ד דפסחים · והכא דלא אתמר עלה בגמ' כלום · ה"ל לרש"י לפרש כפי האמת שמא ישאיל או ישכיר · וכ"ש שהר"ב ה"ל לפרש כן : והמשתתף לו כתב הר"ב · אפי' חלק הנכרי מסוים וידוע כו' כל זמן שאם יחתוך ממנו אותו אבר תשאר הבהמה בעלת מום · וא"ת והיכי משכחת לה שיחתוך שום אבר ולא תהיה בעלת מום · שכתב בהיה לו אבר אחד אם אפשר שיחתך · ולא יהיה

ול"צ

והמקבל ממנו · והנותן לו בקבלה · פטור מן הבכורה · שנא' בישראל אבל לא באחרי' · [א] כהנים ולוים פטורין מקל וחומר · אם פטרו של ישראל במדבר דין הוא שיפטרו של עצמן : **ב** [ב] פרה שילדה כמין חמור · וחמור שילדה כמין סוס פטור מן הבכורה · שנאמ' פטר חמור פטר חמור ב' פעמים · עד שיהא היולד חמור והנולד חמור · ומה הם באכיל' בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה מותר באכילה · וטמאה שילדה כמין בהמ' טהורה אסור באכילה · [ג] שהיוצא (גמ' מן) מהטמא טמא · והיוצא מן הטהור טהור · [ד] דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה · [ה] וטהור שבלע דג טמא אסור באכילה · לפי שאינו גדוליו :

ג חמור

והמקבל ממנו · שהפרה של נכרי וישראל מקבלה ומטפל בה כדי שיהו חולקין בולדות אבל גוף הבהמה של נכרי : פטור מן הבכורה · אותו עובר שקנה מן הנכרי או שמכר הוא לנכרי · אינו קדוש · הואיל ויש לנכרי חלק בו או באמו שנ' (במדבר ג) הקדשתי לי כל בכור בישראל · ולא בנכרי : אם פטרו את של ישראל במדבר · הלוים לא פטרו בהמתן של ישראל במדבר דפטר בהמ' בהמה פטרה כדכתי' (שם) ואת בהמת הלוים תחת בהמתם אלא ה"ק הלוים הפקיעו קדוש' בכורי ישרא' במדבר כדכתיב (שם) קח את הלוים תחת כל בכור וכו' ואם הפקיעה קדושת הלוים את קדושתן של ישראל דין הוא שתפקיע את של עצמן · ומאח' שלמדנו שהופקעה קדוש' בכורה מעצמן של לוים · למדנו שפטרי חמוריהן פטורין מן הבכורה · דכתיב (שם יח) אך פדה תפדה את בכור האדם · ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה כל שישנו בבכור אדם ישנו בבכור בהמה טמאה · וכל שאינו בבכור אדם אינו בבכור בהמה טמאה · אבל מבכור בהמה טהורה לא נפטרו כהנים ולוים כדלקמן : **ב** פרה שילדה כמין חמור · וחמור שילדה כמין סוס פטור · אי תנא פרה שילדה כמין חמור · ולא תנא חמור שילדה כמין סוס ה"א פרה שילדה כמין חמור הוא דפטור · משום דלא דמו אהדדי כלל · דהא יש לה קרנים והא אין לה קרנים · הא פרסותיה סדוקות והא פרסותיה קלוטות · אבל חמור שילדה כמין סוס אימא חמור אדום הוא ולחייב · ואי תנא סיפא ולא תני רישא ה"א חמור שילדה כמין סוס הוא דפטור משום דסוס לא קדוש בבכורה · אבל פרה שילדה כמין חמור דתרווייהו קדשי בבכורה אימא ליחייב · צריכי : פטר חמור פטר חמור שני פעמי' · חד בקדש לי כל בכור וחד בראה אתה אומר אלי : ומהו באכיל' כלומר בהמה שאין הולדת דומה לנולד מהו באכילה : שהיוצא מהטמאה טמא · ודבש דבורים וצרעין מותר ולא מקרי יוצא מן הטמא · לפי שאין ממצות אותו מגופן אלא מכניסות אותו לגופן שאוכלות מפרחי האילנות · ומהן נעשה הדבש · וחלב האדם מותר כשפירש · אבל לינק משדי האשה אסור · וכל שאר חלב של בהמה וחיה טמאה · הוי יוצא מן הטמא ואסור : דג טמ' שבלע דג טהור · אע"ג דלא חזינן ליה שבלע כיון דרוב דגים משריצים במינן כמי שבלע בפנינו דמי :

ג נותן

בעל מום · וי"ל דמסתכלת לה כגון שהיה יתר כמין אצבע בידיו או ברגליו ואין בו עצם שאם חתכו כשר · ב"י טור י"ד סי' ש"ד : כהנים ולוים פטורים מק"ו אם פטרו את של ישראל במדב' וכו' · ולדורות מנלן אמר קרא (במדבר ג) והיו לי הלוים והיו בהווייתן יהו · גמ' : אם פטרו של ישרא' · פי' הר"ב כדכתיב קח את הלוים וגו' [כהנים] מנלן כדריב"ל דאריב"ל בכ"ד מקומות נקראו כהנים לוים וזה א' מהן והכהנים הלוי' בני צדוק (יחזקאל מד) גמ' : **ב** וחמור שילדה · עיין מ"ש במשנה ד' פ"ה דב"מ : שילדה כמין סוס · והרא"ש ז"ל דייק מדקתני לקמן ומה הם באכילה ול"ג ומה הוא · וכן מדקתני לקמן וטמאה שילדה כמין בהמה טהורה אסור' באכילה אלמ' דברישא איירי נמי בכה"ג · והלכך הגי' שילדה כמין פרה · ומה שנכתב בספרי' שילד' כמין סוס · אגב שיטפיה דברייתא הוגה גם כן במשנה ובספרים · ובברייתא תנא כמין סוס לאשמועינן כו' · ע"כ · והצריכותא שכתב הר"ב איתה בסוגיא אמתני' אלא אברייתא · ומיהו גיר' הר"ב ומהו : כמין סוס · כתב הר"ב אימא חמור אדום הוא ומסיים רש"י שאף סוסים אדומים הם : עד שיהא היולד חמור והנולד חמור · עיין בפרק ב' משנה ה' : היולד כאם · רש"י : ומה הם באכילה · והר"ב העתיק ומהו ולעיל כתבתי בחילוף הנוסחאות האלו · ובתוס' יש ט"ס בזה : בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה מותר באכיל' כו' · דת"ר אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה · (ויקרא יא) יש לך שהוא מעלה גרה ומפריס פרסה ואי אתה אוכלו ואיזה טהור שנולד מן הטמא · או אינו אלא טמ' שנולד מן הטהור · ומאי ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה · (ה"ק) דבר הבא ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה לא תיכול א"ל גמל טמא הוא · הוא טמא ואין טמא הנולד מן הטהור טמא אלא טהור · והא דקתני שיוצא ט' סימנא בעלמא דלא תחליף לך גירסתך [במשנה] דלא תימא זיל בתריה דידיה והאי טמא' מעליא הוא · והאי [טמא] מעליא הוא אלא זיל בתר אימיה · גמ' : שהיוצא מהטמא טמא · כתב הר"ב ודבש דבורים וצרעין מותר וכו' · כדתנן במשנה ד' פרק בתר' דמכשירין · ועיין שם · ומ"ש הר"ב וחלב האדם מותר כשפירש · נפקא לן בברייתא בגמרא פ"ה דכתובות דף ס' · הוא טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא ואמרינן עלה כשפירש אבל לא פירש אסור מדרבנן · וכתב הרא"ש דטעמא משום דאתי לאחלופי [בחלב] בהמה טמאה · [וכן בשר אדם] כיון דאין דרך לאכול בשר אדם מיחלף בבהמה טמאה : דג טמא שבלע דג טהור · כתב הר"ב אע"ג כו' כיון דרוב דגים משריצים במינן · פירוש דדג טמא משריץ בגופו עיברו כשאר בהמה וחיה · אלא דרוב משריצין במינו וזה השריץ מין אחר כמי שבלע כו' : וטהור שבלע דג טמא אסור באכילה · תימה במס' אהלות (ספי"א) (נ"ל תנן מגן) בעופות ובדגים כדי שתפול לאור ושרף אלמא חשיב עיכול

וב"כ

א נ מיי' פי"ב מה' בכורות הל"ד טוש"ע י"ד סי' ש"ה סעיף יח וסי' שכ"א סעי' י"ט
ב ה מיי' שם פ"ב טוש"ע י"ד סי' שט"ו ס"ו
ג מיי' פ"ג מה' מאכלות אסור' טוש"ע י"ד סי' ע"ט סעי' ב
ד ו מיי' פ"א שם טוש"ע י"ד סי' פ"ג סעי' ה פס סעיף ו

ג [א]חמור שלא ביכרה וילדה שני זכרים · נותן טלה אחד לכהן · זכר ונקבה · מפריש טלה אחד לעצמו · שתי חמורים [ב]שלא ביכרו וילדו שני זכרים · נותן שני טליים לכהן · זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה · נותן טלה אחד לכהן · שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות · אין כאן לכהן כלום :

ד אחת

ג נותן טלה א' לכהן · כפדיון דממה כפסך חד מינייהו בכור : זכר ונקבה · ואין ידוע אם יצא זכר תחלה והוא בכור או נקב' יצאה תחלה ואין כאן דין בכורה : מפריש טלה · משום ספק ומפקיע עליו קדושת הפטר חמור : והוא לעצמו · שהוא עצמו יאכל הטלה ולא יתננו לכהן · דכהן הוי מוציא מחבירו ועליו הראיה להביא עדים שהזכר יצא תחלה · ואסורא ליכא דאפי' פטר חמור גמור שפדאו בשה שוב אין קדושה לא בו ולא בפדיונו · אלא גזל הוא דאיכא אם אינו נותן טלה לכהן דממונו הוא והכא ליכ' גזל דספק הוא : שתי חמורות וילדו כו' זכר ונקבה · נותן טלה אחד לכהן בשביל הזכר : או שני זכרים ונקבה · דחדא ילדה זכר וחדא ילדה זכר ונקבה · או א"נ חדא ילדה שני זכרים ואחת ילדה נקבה נותנים טלה אחד לכהן · דהא חדא זכר איכא ודאי בכור ואידך דהוי ספק דשמא הנקב' יצאה תחלה מפריש טלה והוא לעצמו : שני זכרים ושתי נקבו' · ספק הן דשמא כל חדא ילדה זכר ונקבה ושמא הנקבות יצאו תחלה הלכך אין לכהן כאן כלום · אלא מפריש עליהן שני טלאי' לאפקועי לאסורייהו והן לעצמן כך פירשו רבותי אבל רמב"ם סבר דאין כאן לכהן כלום ואפילו טלה לעצמו אינו צריך להפריש משום דאיכא בכל חד מהנך ספיקא טובא כשילדו שתי נקבות וזכר · שמא אחת משתיהן ילדה שתי נקבות ואחרת זכר · או שמא זו ילדה נקבה והאחרת זכר ואחריו נקבה · או נקבה ואחריה זכר · וכן ספיקות הרבה יש בשני זכרים ושתי נקבות הלכך אפי' טלה לעצמו אינו מפריש · ושיטת רבותי עיקר :

ד זכר

וה"נ לפתרו · ויש לחלק בין איסור לטומאה · עי"ל דיש להחמי' כר"י בן בתירא דבעי מעל"ע והכא בלא שהה שם כדי עיכול תו' : ג חמור שלא ביכרה וילדה שני זכרים · מתניתין דלא כרבי יוסי הגלילי דאמר (מתני' ו' פ"ב) דאפשר לצמצם גמ' :

מפריש טלה א' לעצמו · פי' הר"ב ומפקיע עליו קדושת הפטר חמור · דלפוטרו ממצות עריפה לא היה צריך להפריש מספק [כמו] שאין נותן לכהן מספק כמו כן אינו עורפו מספק תו' ובגמ' מתני' ר' יהודה דס"ל פטר חמור אסור בהנייה ואפי' מחיים · והכי אפסיק הלכת' בגמרא דף י"א וכפי' הרמב"ם יש טעות · ובכ"י הוא כאונן ואעתיקה בס"פ · וטעמיה דכיון שהקפידה עליו התור' לאפקועי לאיסוריה בשה ולא באחר · ודאי אסור בהנייה · ופרכינן והרי מעשר שהקפידה עליו בתורה בכסף צורה ותנן (בפ"ב דקדו' משנה ח') במזיד קידש ומשנינן בפטר חמור נמי תקדשה כדר' אלעזר דאמר ר"א אשה יודעת שאין מעשר שני מתחלל על ידו ועולה ואכלתו בירושלים · ה"נ אשה יודעת דפטר חמו' איסור' אית ביה ופרקה ליה בשה · ומקדשה בהאך דביני ביני שוה החמור יותר מן השה · ובקדושין פ"ב משנה ט' מפ' הר"ב בפטר חמור דאסור בהנאה דיליף מעגלה ערופה · היינו כי היכי דלוקמא להאי מתני' לר"ש דפליג אדר"י · ומודה לאחר עריפ' ועיין בס"פ · והכי איתא התם בהדיא בגמ' · ומה"ט נמי לא כי' הר"ב שם משנה ח' בקידש במעשר שני · טעמא דהכא :

וילדו שני זכרים נותן שני טליים לכהן · הכא ניחא דאצטריך לאשמועינן אין פודה וחוזר ופודה כל זמן שלא נתן ליד כהן (עיין בפירוש הר"ב דמתני' דלקמן) · אבל לקמן פ"ב משנה ז' דקתני כה"ג גבי בכורות בהמה טהורה ליכא למימר הכי י"ל קמ"ל דלא תלינן להעמיד הממון בחזקת בעלים שהאחת טנפה וכיסה הוולד ואחת ילדה שני זכרים · ומיהו לק' פרק יש בכור משנה ד' קתני כה"ג גבי נשים ליכא למימר הכי שכל אחת יודעת בעצמה מה שילדה · וי"ל אגב דתנייה הכא תנייה התם · א"נ ניחא ליה לפ' כל גווני ואף על גב דלא צריכי · כדקתני זכר ונקבה נותן א' לכהן דלא צריכי כלל : תו' : נותן טלה אחד לכהן · כתב הר"ב ואידך דהוי ספק דשמא הנקבה יצאה תחלה מפריש טלה והוא לעצמו · ולא חש לאדכורי תנא דמתני' · משום דכבר אשמועינן בבבא קמייתא דבמקום הספק מפריש טלה והוא לעצמו · ובבבא דסיפא דאחת ביכרה ואחת לא ביכרה דתנא זכר ונקבה מפריש טלה והוא לעצמו ולא תנא אין לכהן כלום · משום דבעי לאסוקי טלה שנאמר ופטר חמור תפדה בשה · ועוד שני זכרים ונקבה · הו"ל ותנא דינא דנתינת טלה אחד לכהן לא אדכר הפרשת טלה אחד לעצמו · דלא אדכר ליה תנא דמתני' אלא במקום שאין שם נתינה לכהן · ועוד כיון דפריש ותני זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה לא תנא אלא דפסיקא ליה לתרווייהו · דהיינו נתינת טלה אחד לכהן · ולעולם בשני זכרים ונקבה מפריש טלה והוא לעצמו ואע"ג דלגבי הפרשת טלה אחד ה"ל תרי ספיקי שמא אחת ילדה שני זכרים ואחת ילדה נקבה · ואין כאן אלא נתינת אחד לכהן · ואף את"ל אחת ילדה זכר ואחת ילדה נקבה וזכר · שמא יצתה נקבה תחלה · אפ"ה כיון דאפש' ליה בתקנתא דהפרשת טלה אחד ולא קמפסיד ולא מידי שהרי הוא חולין והוא לעצמו · לית ליה לסמוך אהיתרא דתרי ספיקי · דאשכחן נמי דעל רובא לא סמכינן ליפטר מדין טלה והוא לעצמו · ואע"פ שיש כאן רובא לפטורה דמחצה יולדת נקבה תחלה והכי נמי דילדה זכר תחלה · מיעוטא נפיק מקמת נקבה בהדי זכר מקמי דנפיק ליה רוב ראשו דזכר וה"ל חלילה ואע"ג דאמר רב (אסי) מין במינו אינו חוצץ (כמ"ש במשנה ו' פרק דלקמן) ה"מ זכר וזכר דתרווייהו מין חיוב בכורה אבל בנקבה לא פסיטא לן דמינא הכי · דאבעיא לן בפ' בהמה המקשה כרכתו אחותו והוציאתו מהו ולא איפשיטא ועוד מדדייק גמרא (כמ"ש לעיל) מתני' דלא כר"י הגלילי שמעינן וכו' הרא"ש : אין כאן לכהן כלום · כת' הר"ב שהרמב"ם סובר דאפילו טלה לעצמו אינו צריך להפריש ואע"ג דבזכר ונקבה או שני זכרים ונקבה לא ממעיט

מפרשת

א פסחי' פ"ג הל' בכורות טוש"ע י"ד סי' שכ"א סע' י"ג
ב פי"' שם טוש"ע שם סעי' יד

ד אחת שביכרה ואחת שלא ביכרה· וילדו שני זכרים נותן טלה אחד לכהן· זכר ונקבה· מפריש טלה אחד לעצמו שנאמ' (שמות י"ג) ופטר חמור תפדה בשה· מן הכבשים ומן העזים· זכר ונקבה גדול וקטן· תמים ובעל מום· ופודה בו פעמים הרבה· נכנס לדיר להתעשר· ואם מת נהנים בו: ה אין פודים לא בעגל· ולא בחיה· ולא בשחוטה ולא בטריפה· ולא בכלאים· ולא בכוי· ר' (ס"א אליעזר) אלעזר מתיר בכלאי' מפני שהוא שה ואסר בכוי מפני שהוא ספק· נתנו לכהן· אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפרי' שה תחתיו: ו המפריש פדיון פטר חמור ומת· ר' אליעזר אומר חייבין באחריותו· כחמש סלעי' של בן· וחכ"א אין חייבין באחריותו· כפדיון מעשר שני·

העיד

ד זכר ונקב' אומרי' טלה א' לעצמו· דשמא אותו שלא בכר ילד' את הנקב': [illegible] וכמר חמו' הכד' [illegible] כבשים או שה עזים. שה זכר או שה נקב' וכו'· ופוד' בו פעמים רבות· אם חזר כהן ונתנו לו: נכנס לדיר להתעשר· ישראל שהיו לו עשרה ספק פטרי חמורים· והפריש עליהן עשר' שיין והן שלו הרי אלו נכנסין לדיר למקום שמכניסים שם הבהמות להתעש' ומעשרין כדרך שמתעשרי' שאר בהמות· וה"ה שאם היו לו ספק פטר חמ[illegible]· או שני' והפריש עליהם שה א' או שני') שנכנס לדיר עם שאר כבשיו להתעש'· אם מת נהנים בו· שה שהפרישו לפדיון פטר חמור· אם מת ביד בעלים קוד' שיבא ליד כהן נהנה בו הכהן· אע"פ שלא בא לידו מחיי' דמעלי' דאפרשיה ברשותא דכהן קאי: ה ולא בחיה· צבי ואיל: ולא בשחוט בשה שחוט: ולא בטרפה· כגון שנחתכו רגלי' מן הארכובה ולמעל': כלאים· תיש הבא על רחל: מפני שהוא שה· דבין רחל בין עז קרויין שה· ואין הלכה כר"א: כוי· בריה בפני עצמה היא· ספק חיה ספק בהמה: נתנו לכהן· הפטר חמור עצמו: עד שיפריש שה תחתיו· והוא לעצמו· ואח"כ ישתמש בפטר חמור· ולפי שהכהנים חשודים לענין זה שלא להפריש שה תחתיו· הלכך ישראל הנותן פטר חמור לכהן אינו זז משם עד שיפדנו הכהן בפניו: ו כחמש סלעים של פדיון הבן· דחייב באחריותו: כפדיון מעשר שני· דאם אבד· אינו חייב באחריותו· דבהיא כסף חייביה רחמנא לאכול' בירושלי'· [illegible] ליה· ומעמא דר"א· שכן מצינו שהקיש הכתוב פטר חמור לבכור אדם· שנאמר ופטר חמור תפדה בשה וגו'· וכל בכור בניך תפדה· וחכ"א אך פדה תפדה את בכור האדם· ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה· לפדייה הקשתיו· ולא לדבר אחר:

שאין

מהפרשת טלה אע"ג דאיכא נמי תרי ספיקי כמ"ש בשם הרא"ש קורין הכ"מ די"ל דשאני ב' זכרים ונקבה· דמתוך שהוא צריך לעשות בהם הפלה ליתן טלה אחד לכהן לא רצו [illegible] דיברים טלה· אע"ג דתרי ספיקי הוא· הנך בב' נקבות וזכר· או ב' זכרי' וב' נקבות· כיון דא"צ לעשו' מעשה ליתן שום טלה לכהן· לא אמרי' שיפריש טלה לעצמו מאחר דתרי ספיקי הוא· ע"כ· ומ"ש משום דאיכ' בכל חד מהנך ספיקי טובא וכו'· השיגו הר אב"ד שהכל נכנס בספק א' שהוא שמא הזכר יצא אחר הנקב': ד וילדו שני זכרים ונקבה וכו': הרמב"ם סוף הלכ' בכורים: שנא' ופטר וגו' מרישא קאי· כלומר מנלן לפדיון פטר חמור בשה· שנאמר ופטר חמו' וגו' רש"י: זכר ונקב' בין שה זכר בין נקבה· רש"י: גדול וקטן תמים ובעל מום· תפדה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה· אפילו כל הני (עגל חיה כו' דממעטינן במתני' דלקמן) נמי· א"כ שה שה (כלומ' ב"פ דלקמן) מאי קאמר ליה· בית דף י"ב: ופודה בו פעמים הרבה· וכ עמו פקינן לעיל בסוגיא דף ד' ע"ב דמדכתיב (במדבר ג) ואת בהמת הלוים תחת בהמתם· ואע"ג דאשכחן בהמה הבה גבי כנוס· מ"מ הכא ליכתב קרא· או בהמה תחת בהמה· או והמתם תחת בהמתם· מאי בהמה תחת בהמתם· ש"מ חד הוא מוכח· ומ"ש הר"ב· אם חזר כהן ונתנו לו· כך פירש"י· דבעודו ביד ישראל א"א לפרש· דא"כ ליתה נותן [illegible] כלאיב כשילדו) ב' זכרים כדתנן במתני' דלעיל· קבלהו נעיל שנ' בשם ר"ת כתבו דהכא בספקות מיירי· כמו הסיפא נכנס לדיר כו'· והשתא אפי' כשהוא עדין ביד ישראל: נכנס לדיר כו'· פי' הר"ב כגון ישראל שהיה לו עשרה ספקות כו' וה"ה שאם היה לו כו' והא דפי' מתחלה בעשרה איכו טעמא דהכי· ת"ר דף י"א כילד אמרו נכנס לדיר כו'· בישראל שהיה לו עשרה כו'· וא"ת תקשה הברייתא· כבר תרצו התו' דנקטה עשרה לרבותא· אע"ג שכולן פטר חמור· כולן נכנסים לדיר להתעשר: ה אין פודין לא בעגל וכו'· נאמר כאן שה· ונאמר להלן (בפסח) שה· מה להלן פרט לכל השמות הללו· אף כאן פרט לכל השמות הללו גמ': ולא בחיה· לשון הר"ב צבי ואיל· בקמץ היו"ד איל· שכן הוא בכתוב כצבי וכאיל: וכן איל צבי ויחמור קמוץ· אבל איל שהוא מין בהמה כולם היו"ד חרוקה אם לא באתנח· או בסוף פסוק: ולא בטריפה· פי' הר"ב· כגון שנחתכו כו'· וכפירש"י· ופשיטא לי מלתא דנקטו הכי לפי שהוא טריפות הנראה וניכר· אבל ודאי אי הוה טריפות אחרת נמי הפדייה שפדה בו אינה כלום· והטור השמיט· ולא ידעתי למה· שהרי גם הוא כן בגמ' הרא"ש אביו ז"ל: כוי לשון הר"ב בריה בפני עצמה היא ספק חיה ספק בהמה· כלומר ולא הכריעו בו חכמים אם הוא חיה או בהמה· כמ"ש הר"ב· במשנה ח' [פ"ב] דבכורים ועיין ספ"ה דנזיר ומ"ש שם בס"ד מסוגיא דרפ"ה דכריתות: עד שיפריש שה תחתיו· כתב הר"ב ולפי שהכהנים חשודים כו' [illegible] התירה· דקסבר כיון דשה שמפריש תחתיו יהא שלו· למה לי לפדותו: כחמש סלעים של בן· פי' הר"ב דחייב באחריותו· כדתנן פ"ח דמס' [illegible] וחכ"א אין חייבין באחריותו· כתב הר"ב אך פדה תפדה כו'· לפדייה הקשתיו ולא לדבר אחר· וכ"כ הרמב"ם· וכן כתבו עוד גם שניהם ברפ"ז דעדיות· וקושיא דא"כ למאי הוקש כלל· דלפדייה גופה נהדיא כתיב·

ד ס"פ י"ד [illegible]
ב' י"ג
[illegible]
ה חיי' שם
סוס"ע שם
ספ"י ו

[א] העיד ר' יהושע ור' צדוק · על פדיון פטר חמור שמת שאין כאן לכהן כלום מת פטר חמור · ר"א אומר יקבר ומותר בהנאתו של טלה וחכ"א א"צ להקבר והטלה לכהן : ז [ב] לא רצה לפדותו · עורפו בקופיץ מאחריו וקוברו · [ג] מצות פדי' קודמ' למצו' עריפ' שנא' (שמו' י"ג) ואם לא תפדה וערפתו · [ד] מצות יעידה קודמ' למצו' פדיה שנאמר (שם כ"א) אשר לא יעדה והפדה · [ה] מצות יבום קודמ' למצוה חליצה · בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה · ועכשיו שאין מתכווני' לשם מצוה · אמרו מצו' חליצ' קודמ' למצו' יבום · [ו] מצות גאל' באדון · הוא קודם לכל אדם שנאמר (ויקר' כ"ז) ואם לא יגאל ונמכר בערכך :

פרק ב הלוקח

[ז] עובר פרתו של נכרי · והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי · והמשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה · פטור מן הבכורה שנא' בישרא' · אבל לא באחרים · כהנים ולוים חייבי' (גמרא שלא) [ח] לא נפטרו מבכור בהמה טהורה (גמ' ל"ג ולא נפטרו) אלא מפדיון הבן ומפטר חמור : ב [ט] כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו [י] חייבים בבכור [יא] ובמתנות · [יב] ויוצאין לחולין ליגזז ולהעבד · וולדן וחלבן מות' לאח' פדיונן · [יג] והשוחטן בחוץ פטו' · [יד] ואין עושים תמורה · ואם מתו יפדו · [טו] חוץ מן הבכור ומן המעשר : ג [טז] כל שקדם הקדשן את מומן · או מום עובר להקדשן · ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע (ס"א) ונפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות · ואינן יוצאין לחולין ליגזז ולהעבד · וולדן וחלבן [יז] אסור לאחר פדיונן · והשוחטן בחוץ חייב · ועושין תמור' · ואם מתו יקברו : ד [יח] המקבל צאן ברזל מן הנכרי · [יט] ולדות פטורין · וולדי

שאין כאן לכהן כלום · שאין חייב באחריותו כרבנן וכן הלכ' : מת פטר חמור · לאחר שהפריש הפדיון ועדיין לא נתנו לכהן : ר"א אומר יקבר · דהואיל והוא חיי' באחריו' הטלה כמאן דלא אפרשי' דמי : ומותר · ישראל בהנאתו של טלה כמי שלא הפרישו : א"צ להקבר · דמעדנא דאפרשי' לטליה קם ליה ברשות כהן · והופקעה קדושתו של פטר חמור וכן הלכ' : בקופיץ · סכין גדול כמין גרזן קטן שהקצבי' מחתכים בו בשר : ועורפו · היינו שחותך ראשו ממול ערפו : וקוברו · לפי שאסו' בהנאה לאחר עריפה : מצות יעידה · באמה העברי' : בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה והיו אומרים היבמם לשם נוי לשם ממון · הוי פוגע בערוה שלא במקום מצוה · ואין כן הלכה אלא הואיל ופקע אסור אשת אח מיבמה כשמת אחיו בלא בנים הרי הותרה לו לגמרי ואפילו יבמה לשם נוי ולשם ממון : מצות גאולה באדון · המתפי' בהמה לבדק הבית מצות פדייתה באדון קודם לכל אדם שהוא מוסיף את החומש :

פרק ב הלוקח

עובר פרתו : אף על פי שאינו רשאי · למכור לו בהמה גסה : ב ג כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן כו' · וכל שקדם הקדשן את מומן · הנך תרתי בבי פירשנו לעיל במסכת חולין : ד המקבל צאן ברזל מן הנכרי · שפסק לו הנכרי בהמותיו בדמים קצובים ולתת לו אותן דמים עד עשר שנים בין מתו בין הוזלו · ואותן ולדות שיהיו להן עד אותו זמן יהיו ביניהן : ולדות פטורין · מן הבכורה · ולדותיהן של אותן צאן כשיגדלו

ובגמ' לא אמרו לפדייה הקשתיו · אלא לר"א אסיפא דיקבר · כמ"ש שם בס"ד · ובהדי אמרי' בגמ' · אדרמי ברייתות אהדדי בזמן פדיון פטר חמור · וקאמר רבא · הא ר"א דמקיש · הא רבנן דלא מקשי · הלכך טעמייהו דרבנן דלא ס"ל להקיש' כלל · וזהו דפירשו הרמב"ם והר"ב בר"פ : אך פדה תפדה וגו' · כל שישנו בבכור אדם ישנו בבכור בהמה טמאה · ורבא אמר הכי התם בגמ' · לאו היקשא דפדייה הוא · אלא שלא חייבה התורה בבכור בהמה טמאה · אלא למתחייב בבכור אדם אבל פדייה עצמה לא הוקשה כלל לרבנן : ר"א אומר יקבר · בגמ' פריך אביי כיון דר"א ס"ל היקש' אי מה בכור אדם מותר בהנאה קודם פדייה · אף בכור בהמ' טמא' מותר ואמאי יקבר · וליכא למימר דיקבר כבכור אדם ולא משום דאסור בהנאה דהא אדם פשט נמי בעי קבורה ולא משום בכור נגעו בו דיקבר · אלא אמר רבא אמר קרא אך פדה תפדה' לפדייה הקשתיו (שיתחייב באחריות פדיונו) ולא לדבר אחר להנאה : ז לא רצה לפדותו · ולא נתנו לכהן · טור סי' שכ"א : וקוברו לפי' הר"ב שאסור בהנאה לאחר עריפ' כ"כ הרמב"ם · וכלומ' לד"ה דלהלכה אף מחיים אסור בהנאה וכמ"ש במשנה ג' · וכך ראיתי בנא"י בפי' הרמב"ם דמסיים לד"ה · וגם בפי' הרמב"ם למשנה ג' שבנוסח שלנו כתוב אבל הנאת גופו אינו אסור' אלא אחר עריפה · מצאתי בנא"י וכן הנאת גופו קודם עריפה ואחר עריפה : בראשונה שהיו מתכוונים כו' · עיין מ"ש במשנה ג' פ"א דיבמות : מצות גאולה באדון הוא קודם כו' · שנאמ' ואם לא יגאל וגו' · והר"ב כתב שהוא מוסיף את החומש · והכי תנן במסכ' ב' פרק ח' דערכין · והתם ד' כ"ז פריך לה דתיפוק לי' דמצות גאול' באדון · ומשני חדא ועוד קאמר :

פ"ב הלוקח

עובר פרתו כו' · כולה מתני' מפורש רפ"ק : כהנים כו' חייבים · ואע"פ שהכהן הוא שיאכל הבכור חייב הוא להקריב ולאכול אותו בקדושה כפי התנאי' שזכרנו ביאורם בה' זבחים הרמב"ם : ב בכל הקדשים כו' כתב הר"ב · הנך תרתי בבי פירשנו לעיל במס' חולין פ"י משנה ב' · ושם כתב רש"י דהכא תני לה משום מתנות והכא משום בכורה : ד המקבל צאן ברזל כו' · פי' הר"ב שפסק לו הנכרי כו' · וברפ"ז דיבמות מפרש הר"ב למה נקראו צאן ברזל : ולדות פטורין · אפי' לאחר שחלק עם הנכרי בולדות · טור סי' ש"ך וכלומר כתנך

א עדיות פ"ו
ב יג :
ג פי' פ"ב מה' בכורות סו
ד פי' פ"ב מה' עבדים הל' ו
ה פי' פ"ו מה' יבום הל' ב
שו"ע אה"ע
ו קמא סעי' א
יבמות לט :
מנחות כד
ו פי' פ"ב מה' ערכין הל' ט
ערכין כו
ז [illegible] רפ"ק
ת"ד
ח יז
חולין קל
תמורה ו
לג :
י פי' פ"ב מה' בכורות הל' ס
יא פי' פ"ט מה' בכורות הל' ג
יב פי' פ"ב מה' תמורה הל'
יג פי' פ"ו מה' איסורי ביאה הל'
יד פי' ע"ש מה' מעילה הל'
טו פי' פ"ה מה' בכורות הל' ח
טז תמורה לא :
יז טו
יח פ"א יג :
פי' פ"ג שם
יט שם סעיף ז
יח ט :

וולדי ולדות חייבין· העמיד ולדות תחת אמותיהן· וולדי ולדות פטורין· וולדי ולדי ולדות· חייבין· רשב"ג אומר אפילו עד עשרה דורות פטורין· שאחריותן לנכרי:

ה[א] רחל שילדה כמין עז· ועז שילדה כמין רחל· פטור מן הבכורה ואם יש בו מקצת סימנין· חייב:

ו[ב] רחל שלא בכרה· וילדה שני זכרים· ויצאו שני ראשיהן כאחד· רבי יוסי הגלילי אומר שניהן לכהן· שנאמר (שמות י"ג) הזכרים לה'· וחכ"א אי אפשר· אלא אחד לו ואחד לכהן· ר' טרפון אומ' הכהן בורר לו את היפה· ר' עקיבא אומר משמני' ביניהן· והשני ירעה עד שיסתאב· וחייב במתנות· רבי יוסי פוטר· מת אחד מהן· רבי

כשיגדלו ויבכרו יפטרו מן הבכורה · דאי לא יהיב זוזי לנכרי תפיס בהמה · ואי לא משכחת בהמה תפים ולדות · אשתכח דשייכא יד נכרי בולדות: הלכך ולדות בכורות שיהיו לאותן ולדות פטורות מן הבכורה · דכל דשייכא יד נכרי באמו · הוא פטור מן הבכורה · אבל מה שיבכרו ולדי ולדות · דהיינו רביעי לצאן ברזל יתנו לכהן · דכולי האי · לא שייכא יד נכרי לתפס ולדי ולדות : הכי גרסי' העמיד ולדו' תחת אמותיהן ולדי ולדות פטורין וולדי ולדי ולדות חייבים : העמיד ולדות תחת אמותהן שפתח לו פתח לנכרי להיות לו כח בולדות · ואמר לו אם ימותו הבהמות תטול ולדות המגיעות לחלקי · השתא אלימא יד נכרי טפי · ושייכא בדור א' טפי משל ראשון · הלכך ולדי ולדות של בהמות צאן ברזל כשבכרו פטורות מן הבכורה · הואיל ושייכ' יד הנכרי בדדהו: וולדי ולדות של ולדות כשיבכרו: דהיינו חמישי לצאן ברזל ינתנו לכהן: שאחריותן לנכרי · דלעולם כל מה דמשכח נכרי תפיס: ואין הלכה כרשב"ג: ה רחל שילדה כמין עז · אע"ג דתרוייהו מינים חייבים בבכורה · אפ"ה אם אינו דומה לאמו פטור מן הבכורה: דכתיב אך בכור שור עד שיהא הוא (שור) ובכורו שור : ואם יש בו מקצת סמנים · שדומה לאמו עד שהוא נכר בהן שהוא מאותו המין חייב : ו שנאמר הזכרים משמע שנים: אי אפשר לצמצם · שיצאו שני ראשיהן כאחד אלא האחד יצא תחלה · ולא ידעינן הי מינייהו : בורר לו את היפה · דמסתמ' היפה והבריא נפק ברישא: משמנים ביניהן הבעלים והכהן אין להם יתרון זה על זה במחלוקתן · לא השומן שהישראל נוטל השומן ומניח הכחוש לכהן · שהמוציא מחברו עליו הראי': והלכה כרבי עקיבא : והשני שנשאר לישראל ירעה עד שיפול בו מום · ואח"כ יאכל דספק בכור הוא · הלכך אינו נשחט תמים ובאותו של כהן לא היה צריך למימר דודאי אינו שוחטו עד שיהא בו מום · דבזמן הזה קמיירי · וחייב במתנות · הישרא' כשישחטנו יתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה · ממ"נ אי בכור הוא כלו לכהן אי לאו בכור הוא חייב במתנות: ורבי יוסי פוטר: דהוי כאלו זכה בו כהן והגיע לידו וכשנפל בו מום נתנו לישרא' ונמצא שהוא פטור מן המתנות · הואיל וחשבינן ליה · כאלו בא מיד כהן לישראל · והלכה כרבי יוסי : רבי

ימי משך וזמן השומא : **העמיד** ולדות תחת אמותיהן כו' · פי' הר"ב שפתח לו פתח כו' השתא אלימא יד נכרי כו' · וכן פירש"י · וטעם דהא בלא פתחו יש לנכרי שייכות בולדות ומכיון דפתח לו אתי לטפויי ליה · וכה"נ אשכחן ברפ"ג דב"מ:

ה רחל שילדה כמין עז כו' · פי' הר"ב · דכתיב אך בכור שור עד שיהא הוא שור ובכורו שור · גמ' · ואיתא נמי בפ"ק דף ה' · ומסיימים בה בכור כשב שיהא הוא כשב ובכורו כשב בכור עז שיהא הוא עז ובכורו עז יכול אפילו יש בו מקצת סימנים ת"ל אך חלק · ומסיק דמדה"ת למכתב אך בכור שור כשב ועז · בכור בכור למה לי · אלא למדרש בכלהו כדאמרן · ומסקינן נמי דתנא דהתם דנסיב בפרה שילדה כמין חמור כו' · מפטר פטר ב' פעמים דס"ל גלי רחמנא בקדושת דמים · וה"ה לקדושת הגוף · ומצריך הא דבכור לדרשא אחריתא ודמפיק בכור לדרשא דהכא ס"ל דגלי רחמנא בקדושת הגוף וה"ה לקדושת דמים · ומצטריך פטר פטר לדרשא אחרי' · ואין להאריך בזה : **ואם** יש בו מקצת סימנים חייב · כה"ג בפרה שילדה כמין חמור · אבל ילדה מין סוס אע"ג תמורה שילדה מין סוס · לא אפשיטו בגמרא : **ו וחכ"א** א"א · פי' הר"ב א"א לצמצם שיצאו שני ראשיהן כאחד כו' · בגמרא פ"ק דף ט' · הא איכא חנינת אחיו בין הרחם · וכתיב פטר כל רחם · עד שיפטור כל רחם (וא"כ אפילו ראשון לא יהא קדש) ולר"י ליכא למפרך · דכיון דתרוייהו קדשו כחד · דתנ' אמר רב מין במינו אינו חוצץ · **משמנין** ביניהן פי' הר"ב השמן כו' ועיין ת"ס בספ"ז דכ"ב · **והשני** ירעה עד שיסתאב · פי' הר"ב · והשני שנשאר לישראל וכו' · ובאותו של כהן לא צריך למימר כו' דבזמן הזה קמיירי · א"נ בזמן הבי' מיירי ודכהן לא חזי להקרבה וספק בכור הוא ואיכא למיחש משום חולין בעזרה לפיכך יאכל נמי בתומו · והאי דנקט של ישראל ירעה עד שיסתאב משום דבעי למיתני וחייב במתנות גבי ישראל · דאלו כהן פטור מן המתנות לגמרי · כדמפרש בשחיטת חולין בפרק הזרוע והלחיים דף קל"ב · הלכך תנא כולה מתניתין בישראל · מיהו דכהן נמי ירעה עד שיסתאב ויאכלנו במומו · רש"י : **חייב** במתנות · סתם משנה היא זו רש"י · ואע"ג דוהשני ירעה וכו' · דברי ר"ע הן · מפרש רש"י לעיל דמשום וחייב במתנות נסיב לה בדישראל · ר"ל דר' שסדר המשניות נסיב בדר"ע והשני כו' · משום דבעי למתני בתר הכי וחייב במתנות · ועיין משנה ח : **רבי** יוסי פוטר · כתב הר"ב דהוי כאלו זכה כהן כו' · שאף על פי שלא זכה עם שאינו זוכה כזוכה · כחכמים בפ"ה דפאה משנה ב' · והיינו טעמא דפסק הר"ב כר"י · וכן פסק הרמב"ם בפירושו גם בחבורו פ"ט מהלכות בכורים פסק כך בהדיא · ואשתמטתיה להכ"מ שבסימן סי"ה כתב דמדברי הרמב"ם בפ"ה מה' בכורות נראה שפסק כר' יוסי ע"כ ולא עוד אלא שלא ראיתי בפ"ה מה' בכורות · מדברי הרמב"ם שום דבר מענין זה : וא"ל שיש ט"ס בדבריו · וצ"ל פ"ט מה' בכורים דהא התם בהדיא

א ג י ה :
פ"י' ת"ב תה"
בכורות ז"ע
י"ד ס"' ססו
ס"צי"ף ב
ב יו ·
ג נ"מן נ"ח י
ח"י' פ"ה סס
סו"ג י' ד ס"
ד"ח ס"צ' פ
ר ח"י' פ"ס
סס הל' נ

ר"ט אומ' יחלקו · ר"ע א' המע"ה · זכר ונקב' · אין כאן לכהן כלו': ז' שתי רחלי' שלא בכרו וילדו שני זכרי' · נותן שניהן לכהן · זכ' ונקב' · הזכ' לכהן · שני זכרים · ונקב' · אח' לו ואח' לכהן · ר"ש אומ' הכהן בורר לו את היפ' · ר"ט אומר משמנים ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב · וחייב במתנו' · ר' יוסי פוטר · מת אחד מהן ר"ט אומ' יחלוקו · ר"ע אומר המע"ה · שתי נקבות וזכרי' או שני זכרי' ושתי נקבו' · אין כאן לכהן כלו': ח אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו · שני זכרי' אח' לו ואח' לכהן · ר"ט אומ' הכהן בורר לו את היפ' · ר"ע אומ' משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב · וחייב במתנו' · ר' יוסי פוטר · שהיה ר' יוסי אומ' · כל שחליפיו ביד כהן · פטו' מן המתנו' · ר"מ מחייב · מת אחד מהן ר"ט א' יחלוקו · ר"ע א' המע"ה · זכ' ונקב' · אין כאן לכהן כלום: ט יוצא דופן והבא אחריו · ר"ט אומ' שניה' ירעו עד שיסתאבו · ויאכלו במומן לבעלים · ר"ע אומר שניהן אינן בכור · הראשון משום שאינו פטר רחם · והשני משום שקדמו אחר:

פרק ג הלוקח

[יב] בהמה מן הנכרי · ואין ידוע אם בכרה ואם לא בכרה · ר' ישמעאל אומר עזבת שנתה ודאי לכהן · מכאן ואילך ספק · רחל בת שתים ודאי לכהן · מכאן ואילך ספק · [יג] פרה וחמור בנות שלש ודאי לכהן · מכאן ואילך ספק · אמר לו ר"ע אילו בולד בלבד בהמה נפטרת היה כדבריך · אלא אמרו [יד] סימן הולד בבהמה דקה טנוף · ובגסה שליא · [טו] ובאשה שפיר ושליא ·

רבי טרפון אומ' יחלוקו · דהדר ביה ר' טרפון ממאי דאמ' לעיל דכהן בורר לו את היפה ובכ' דמחייב נמי שמיטאת שניה בדמי' וחולקי' את הדמי' דלשניהם יש חלק בשניה · הלכ' מת אחד מהם יחלוקו את החי: ר"ע אומ' המע"ה · והלכ' כר"ע: זכר ונקבה אין לכהן כלום · דשמא נקבה יצאת תחל' והמע"ה · והכא אפילו ר"ט מודה דהת' הוא דקא פליג משו' דודאי הוי חד לכהן · הלכ' יפה כחו לחל בשו' · אבל הכ' הורע כחו דשמא לא שייך בכור כלל · והשני ירעה עד שיסתאב · ואח"כ יאכלנו · דבפ' סו': ט יוצא דופן · שקרעו אמו והוציאו העובר דרך דפנותי' ובא אחריו · הבא אחריו דרך הרחם · ירעו עד שיסתאבו · דמספק' ליה לר"ט אי בכור ללדות קדים אף ע"פ שאינו בכור לרחמי' כגון יוצא דופן שהוא הראשון שנו' אע"פ שלא פטר הוא את הרחם אי בכור לרחמים קדים אף על פי שאינו בכור לולדות כגון הבא אחר יוצא דופן שהוא הראשון שפטר את הרחם אבל אינו בכור לולדות שהרי יוצא דופן קדמהו · ומספק' שניה' ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלי' דשמא תרתי בעינן בכור לולדו' ולרחמי' · ואינם אחד מהן קדו' ואפי' נתחברו עליו הרי"ה · ור"ע פשיט' ליה דתרוייהו בעינ' ולית להו אחד מהן קדו' · והלכ' כר"ע:

פרק ג הלוקח

בו בת שנתה · שילדה בתוך שנתה: ודאי · אותו הולד לכהן דקודם לכן לא ילדה: ספק · ירעה עד שיפול בו מום ויאכל במומו לבעליו · ואם כספק פטר חמור הוא מפריש · לא והוא שלו: טנוף · כמוקי' בעבועה של דם שפולטת הבהמה · ומראים אותן לר"ע חכם · ומכיר בהן אם הן מחמת הריון שכילה ושמא טנפה בתוך שנתה · דהוי ספק ולד ונפטרה מן הבכורה · הלכך אפילו עז בת שנתה ספק הוא: שליא · כמין כסוי על העובר שהעובר מונח בה בגופו · למעלה מן השליא קרום שיש בו דם ואיגרם והוא קרוי שפיר · ובתוכו פירשו חתיכה של בשר שיש בה צורת אדם · וי"א לפיכך נקראת שפיר · לפי שעשויה כספופרת:

כתב הרמב"ם כן · ולא קי"ל כר"ט [illegible] כרבי יוסי · כתב הכ"מ משו' דבתוספ'ת אפליגו ר"מ ור' יוסי במלק' · וקי"ל ר"מ ור"י הלכ' כר' יוסי · ומ"ש [illegible] דבריש את [illegible] ה"ל סת' ואח"כ מחלוקת · ע"כ · אבל בכ"מ פ"ט מה' בכורים · כתב דטעמ' משו' דבפ"ק דמציעא ד' י"ב פסק שמואל כר' יוסי דאמר עשו שלוחו כזוכ' ובו' עכ"ל וזה כמ"ש: ר"ט אומ' יחלוקו פי' הר"ב דהדר ביה ר"ט כו' דלשניהם יש חלק בשניה · דמסקי' בסוגי' דנחלקו בכגון שהבכורות עומד בחל' בה"ב ובכהונת כל בהמותיו של בה"ב ר"ט סבר אקנוי אקני ליה בה"ב לכהן ונקוט בחלקו · כדי שיזכה הכהן בבכורות כשיולד [illegible] דהתקני ליה חברו דניחא ליה לאינש דתעביד מצוה בממוניה שיבא לו בכורותיו של כהן בחלקו וה"ל חלק של שניה · הלכך חולקי' דברשות שניהם עומד · ור"ע סבר כיון דהוית ליה פקידה אי'ל' דהויא ספיקא · דמפסיד בעל הבית אי קיימא' חלק ברשות כהן' לא מקני ליה מדעם: זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום · כתב הר"ב והכא אפילו ר"ט מודה כו' · כ"כ רש"י · והתוס' כתבו דאף ר"י הגלילי מודה · ואפילו יצא שני ראשים כאחד קאי דכיון דנקבה יצאה עמו בטלה בכורתו לגמרי וכו': וילדו שני זכרים שניהן לכהן · עיין מ"ש בסם הקו' בפ"ק משנה ג': ר"ש אומר הכהן בורר לו את היפה · דמשמעה דילדה פד שביח טפי · ובהכי עביד צריכותא בגמרא · דקמ"ל דאף בזו פליג ר"ש: ח ר"ט אומר הכהן בורר לו את היפה · דמשמעה הך דלא בכרה שביח טפי ובה"ל עביד צריכותא · דקמ"ל דאף בזו פליג ר"ט: ט והשני משום שקדמו אחר · דבכור משמ' ליה לכל מילי כדמסיק אביי בסוגי': פ"ג מכאן ואילך ספק · ובגמ' אמאי ספק הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות מתעברו' ויולדות בתוך שנתן והא ודאי מילד אולידו ומסיק רבינא כי אזלינן בתר רובא · ברובא דלא תלי במעשה · אבל רובא דתלי במעשה · כגון עיבור הבהמה דתלי בהרבעה ואיכא למיחש שמא לא עלה עליה זכר · לא:

א ב מיי' פ"ב
מה' בכורות
טוש"ע י"ד סי'
שיז סעי' א
[illegible]

זה הכלל כל שידוע שבכרה אין כאן לכהן כלום · וכל שלא בכר' הרי זה לכהן · [א]אם ספ' יאכל במומו לבעלים · [ב]ר' אליעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפע' חררת דם הרי זו תקבר · ונפטרה מן הבכורה: **ב** [ג]רשב"ג אומר הלוק' בהמ' מניק' מן הנכרי אינו חושש שמ' בנה של אחר' היה · [ד]נכנ' לתו' עדרו ורא' את המבכירו' מניקות · ואת שאינן מבכירות מניקות · אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו · או שמא בנה של זו בא לו אצל זו: **ג** [ה]רבי יוסי בן משולם אומר [ו]השוחט את הבכור · עושה מקום בקופיץ מכאן ומכאן · ותולש השער · ובלבד שלא יזיזנו ממקומו · וכן [ז]גמרא תולש התולש את השער לראו' מקום המום: **ד** [ח]שיער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך שחטו · עקביא בן מהללאל מתיר · [ט]וחכמי אוסרין · דברי רבי יהודה · אמר רבי יוסי לא בזה [י]התיר עקביא · אלא

ששפעה חררת דם · שהפילה חתיכה דם: הרי זו תקבר · להודיע שנפטרה מן הבכורה שהרי ואם שקוברים אותה יודע שהבא אחריו אינו קדוש בבכורה · והלכה כר"ע וכר' אליעזר בן יעקב: **ב** אין חוששין שמא בנה של אחרת היה שיהא הבא אחריו בכור ספק דנימ' דך בהמה לא ילדה מעולם אלא שאהבה זה את בן חברתה · ואי חשו' דאית לה חלב הא איכא מיעוטא דחולבן אע"פ שאינן יולדת · הא ודאי לא חיישינן אלא בנה הוא ופטור מן הבכור: מבכירות · בכורות שלא ילדו עד עכשיו: אין חוששין שמא בנה של זו בא לו אצל זו · דליחוש לכולהו בספק בכורות · ילדו אותן הבכורות אחר המבכיר הן בכורות ודאין · והבכורות אחר שאינן מבכירות הן פשוטין ודאין · והלכה כרשב"ג: **ג** עושה מקום בקופי' גרסינן · ובגמרא מפרש תני לקופיץ · כלומר לצורך מקומו של קופיץ תולש שער של צואר · ואין כאן משום לא תגוז בכור דאמך דתלישה לאו גזיזה היא · אבל בכלי ודאי אסור: וכן מותר לתלוש את השער · ואפילו לכתחלה להראות בו לחכם מקום המום · והלכה כרבי יוסי בן משולם: **ד** עקביא בן מהללאל מתיר הצמר בהנאה לכהן · וחכמים אוסרים · דלא שריית ליה צמר הנושר מה"ט אתי לאשהויי לבכור כדי שתשיר צמרו כל שעה ואתי בה לידי תקלה שיגוזו ויעבוד בו ופסולי המוקדשים אסירי בגיזה ועבודה דכתיב תזבח ואכלת בשר · תזבח ולא גיזה: לא בזה התיר עקביא · כלומר לא בזה עקביא מתיר וחכמים אוסרים · דבשחטו דברי הכל שרי · דמוכח דמעיקרא שהיתה לצמר המחובר בו להתירו

זה הכלל כו' לא לאתויי אלא נקוט האי כללא קאמר · וכדאמרינן בגמרא פרק ג' דמגילה אמתני' ב' כמו שכתבתי שם · ששפעה חררת דם הרי זו תקבר · ונפטרה מן הבכורה: שחזקתה שהולד בתוכה ורבה עליו הדם והפסידו ובטלו רמב"ם פ"ד מהל' בכורו' · ואפרשוהו במשנ' ד' פ"ג דנדה: הרי זו תקבר פירש הר"ב · להודיע שנפטר כו' · דמשום עצמה אין בה קדושה · דסמוך מיעוטא דנדמה · למחצה דנקבות כמ"ש הר"ב סוף פ"ד דחולין במבכרת שהפילה שליא דישליכוה לכלבים · אלא הכא היינו טעמא דקוברה כדי לפרס' לפי שאין הדבר ידוע שהפילה חררה פוטרת · אבל שליא א"צ פרסום · דכיון שאין שליא בלא ולד הכל יודעים שנפטרה מן הבכורה · הר"ן שם וכ"כ התו': **ב** אין חוששין שמא בנה של אחרת היה · פי' הר"ב דנימ' דך בהמ' לא ילדה מעול' כו' · ואי משו דאי' לה חל' האיכ' מיעוט' דחולבו' · וכן לשון רש"י · ומשמע דאיכא למיחש למיעוטא אלא הכא לא אמרינן שאהבה כו' · וקשיא דלא קי"ל כר"מ דחייש למיעוטא כדאיתא במשנה ד' פ"ב דע"ז ושם רפ"ג · והכא פסקינן כרשב"ג · אלא כדמפסקי התו' שם בע"ז דף מ' ע"ב · וכאן דף ד' · וכן כתב הרא"ש · דהכא שראינוה חולבת קודם לידה דודאי הוחזקה מן המעוט · אבל ודאי בשאר בהמות · חלב פוטר: **ג** עושה מקום בקופין · כתב הר"ב · ובגמרא מפרש תני לקופין וכו' · וא"ת דבמשנה ג' פ"ח דשקלים מוכח דאין רגילין לשחוט בקופיץ · כתבו התוס' דנקט הכא קופיץ · משום דבעי עשיית מקום טפי מסכין וצריכה עשיית מקום גדול כדי שיהא נוח לחתוך ולשחוט לפי שאין קופיץ נוח לחתוך בלא עשיית מקום · ומטעם זה נ"ל נקט בכור ולא שאר קדשי' (דה"ה לשאר קדשי' רמב"ם פ"ק מהלכות מעילה · ועוד נ"ל דלא אסרה תורה בפסולי המוקדשים כדלעיל פ"ב משנ' ב' ובפי' הר"ב דמתני' דלקמן כ"ש במוקדשי' גופייהו) לפי שהקדשים נשחטים בעזרה יש שם סכינים מזומנים ול"צ עשיית מקום · וע"ל דנקט בכור · לפי שנוהג בזמן הזה · וגם דרך להיות צמרו גדול מתוך שמשהה אותו עד שיפול בו מום כי ההוא דתנן בפ"ה מ"ג מעשה בזכר של רחלים זקן ושערו מדולדל וצריך עשיית מקום טפי מטלאים ועזים · ועוד דלאו דלא תגוז בבכור כתיב ע"כ: ותולש השער · כתב הר"ב ואין כאן משום לא תגוז בכור כו' · ואיכא למידק מאי תנקשער דהא בלאו נמי גז' קרי והכי תנן בסוף מתניתין דלקמן צמר המדולדל · וי"ל דתלתא אגב אורחיה קמ"ל דלא תגוז שייך נמי בבכור שור · וכדתני מנין ליתן את האמור של זה בזה ת"ל לא תעבוד ולא תגוז ופירש"י ו"ו מוסיף על ענין ראשון וילמדו שניהם זה מזה: שלא יזיזנו ממקומו · שלא יאמרו גזיזה עביד בקדשים אלא ישחטנו מסובך עם הצמר מכאן ומכאן רש"י: וכן התולש את השער · וכך העתיק הרמב"ם בפירושו · והיינו דצריכי הרמב"ם והר"ב לפרש ואפילו לכתחלה · ובגמרא אבעיא להו ודייק מדתנן וכן דהאי קאי אשלא יזיזנו שתא ומה פירש דשחיטה מוכחת עליו לא יזיזנו לראות מום מבעיא · אלא לאו התולש במע' תנינה דלכתחל' ואי אית' דגרסינן וכן תולש הר גופא לישנ' דלכתחלה הוא: **ד** עקביא בן מהללאל מתיר · מפורש בפרק ה' דעדיות משנה ו': ואם

א פי"פ"א מה' בכורות הל' ג
ב ש"ע י"ד סי' שטו סעי' ה
בכו:
כתה כו:
ג פי' שם פ"ד טו"ע שם סעי' ו
בכב:
ד פי' פ"ד שם הל' ח טוש"ע י"ד סי' פ"ג סעי' ג
שם סעי' ב
ה כז:
ו פי' פ"א מה' מעילה
ט"ע י"ד סי' שם סעי' ג
ח כה
ט פי' פ"ג מה' בכורות
טוש"ע י"ד סי' שם סעי' א
י עדיות פ"ה מ"ו

אלא בשע' בכור בעל מו' שנשר ס"א והניחו בחלון ואח"כ מת · בזה עקביא בן מהללאל מתי' · וחכמים אוסרי' · הצמר (גמ' המדובלל) המדובלל בבכור · את שהו' נרא' (גמ' עם) מן הגזה · מותר · ואת שאינו נראה (גמ' עם) מן הגזה אסור :

פ"ד עד כמה ישראל חייבי' להיטפ' בבכור · בבהמ' דק' עד ל' יום · ובגס' חמשים יום · ר' יוסי אומ' בדק' ג' חדשי' · אמר לו הכהן בתו' זמן זה · תנהו לי · הרי זה לא יתנו לו · אם הי' בעל מום · אמ' לא תן לי שאוכלנו · מותר · ובשעת המקד' אם הי' תמי' · אמר לו תן לי שאקריבנו · מותר · הבכו' נאכל שנ' בשנה · בין תמי' בין בעל מו' · שנאמ' (דברי ט"ו) לפני ה' אלהי' תאכלנו שנ' בשנ' :

ב נולד

להתירו לאחר שחיטה מהני מומו · להלוש ומוכח בחלון · ולא נחלקו אלא במת דאותו צמר המחובר בו טעון קבורה · עקביא מתיר לצמר שנשר ממנו כשהוא בחיים · והכמים אוסרים גזירה שמא ישהנו כדי ליהנות בצמר שנושר ממנו כל שעה ואתי לתעבד ביה גיז' ועבודה · ושם הלכ' דאפילו לאח' שחיט' צמר שנשר ממנו בחיים אסור : צמר המדובלל · שלא נתלש לגמרי · אבל מחובר הוא עם הצמר ואינו נופל : את שנראה עם הגזה · כשישחטו וגוזזו לאחר שחיטה · ויהא הצמר המדובלל נכלל עם שאר הגיזה · ואינו נראה כמופרש ממנה מותר כשאר הגיזה : ושאינו נראה עם הגיזה · שיצא חוץ יותר מדאי · וניכר לכל שמדובלל מן הגיזה · אסור · כמי שנשר לגמרי קודם שחיטה · וסתמא כרבנן · דפליגי עליה דעקביא דהלכתא כוותייהו :

פרק ד עד כמה : להטפל בבכור · להתעסק בגדולו קודם שיתנהו לכהן : בדקה עד שלשים יום ונכנסה עד חמשים · בגמרא ילפינן לה מדכתיב (שמות כ"ב) מלאתך ודמעך לא תאחר בכור בניך תתן לי וסמיך ליה כן תעשה לשורך לצאנך ורמינן שורך המוקדם במקרא למלאתך ודמעך שהוא מוקדם וצאנך המאוחר לבכור בניך שהוא מאוחר · ומלאתך ודמעך שהם הבכורים קרבים לחמשים יום שהתבואה מבושלת בפסח · ואין מביאין בכורים עד עצרת דכתיב (שם כ"ג) וחג הקציר בכורי מעשיך · וכמו שאתה עושה למלאתך ודמעך שאינך מביאם · אלא לסוף חמשי' יום · כן תעשה לשורך · שלא תביאנו עד חמשים יום · וכדרך שאתה עושה לבכור בניך · דכתיב ביה (במדבר י"ח) ופדויו מבן חודש תפדה · כן תעשה לצאנך · שלא תביאנו עד שלשים יום · בדקה שלשה חדשים · לפי שטפולה מרובה שצריכה דקות · ואינה יכולה לאכול עשב · ואם לאו תהיה עם אמה תמות · ואין הלכה כרבי יוסי : לא יתנו לו · דכיון דעל ישראל רמיא ליטפול בו חמשים יום · וא"ל כהן בתוך זמן זה תנהו לי וארענו דומה כמי ששוכרו שהוא מצילו מן הטורח על מנת שיתננו לו ולא לכהן אחר ודומה לכהן המסייע בבית הגרנות לדוש ולזרות · כדי שיתנו לו התרומות · ותניא כהנים ולוים המסייעים בבית הגרנות · אין נותנין להם תרומות ומעשרות · אבל אם היה בעל מום · ואמר לו תן לי שאוכלנו הואיל וחזי ליה לא הוי ככהן המסייע בבית הגרנות : בין תמים בעל מום · בין בזמן המקדש ובין עכשיו · כל שנה דידיה רשאי לקיימו · ובכור בעל מום ילפינן שהוא נותן לכהן ואוכלו במומו · מדכתיב (שם) ובשרם יהיה לך לשון רבים·

אחד

ואת שאינו נראה מן הגזה אסור · פי' הר"ב כמי שנשר לגמרי קוד' שחיטה וסתמא כרבנן כו' וכרבי יהודה דבשחיטה פליגי דאי כרבי יוסי ובשחטו הא לכ"ע שרי ואלא במת לרבנן אידי ואידי אסור · ואי עקביא' איפכא מבעי ליה נראה עם הגזה אסור דמיתה קאסרה ליה ובעי קבורה · ואינו נראה עם הגזה מותר · דמעקרא תליש' אלא ר"י היא' ואי במ' לכ"ע אידי ואידי נמי אסרי · אלא לאו בשחטו ואי עקביא אידי ואידי מישרי שרי אלא לאו רבנן היא · גמ' :

א מיי' פ"ג
מה' בכורות
טוש"ע י"ד סי'
ש"ס סעי' ח
ב שם סעיף כ
נ כו :
תמורה מ :
מיי' פ"א שם
הל' יד טוש"ע
י"ד סי' שסו
סעי' ב
ד מיי' שם הל'
ח טוש"ע שם
סעי' ט

פרק ד בבהמה דקה עד ל' יום ובגס' נ' יום · כתב הר"ב בגמ' ילפינן לה מדכתיב מלאתך ודמעך וגו' ורמינן שורך המוקד' במקרא למלאתך ודמעך שהוא מוקד' כו' · ופרכינן אדרבה דסמיך ליה לסמיך ליה · אמר רבה אמר קרא תעשה הוסף לך הכתוב עשייה אחרת בשורך ואימא שיהן לא מסרך הכתוב אלא לחכמים · פירש"י הואיל ולא גילה לך שיעור עשייה שהוסיף · ודאי לחכמים מסרך · שיפרשו לך הטעם · ואחריהם תלך · ע"כ · תנ"ה בכור בניך תתן לי כן תעשה לצאנך יכול אף לשורך · ת"ל תעשה' הוסיף לך הכתוב עשייה אחרת בשורך · לא מסרך אלא לחכמים מכאן אמרו עד כמה ישראל חייבין להטפל בבכור כו' · והשתא אתי שפיר דלא תקשה מה שכתבו התוס' ד"ה מלאתך אדילפינן חמשים יום מזמן הפסח עד עצרת · דהאי ביום חמשים הוא ולא הוי כעין בכור בניך ולאחך תתן לי דלאחר שלשים · ע"כ · ומ"ש הר"ב ומלאתך ודמעך שהם הבכורים · אמלאתך בלחו' הוא דמהדר · וכדכתב הר"ב עצמו במשנה ו' פ"ג דתרומות · ומ"ש הר"ב שהתבואה מבושלת בפסח וכו' · וכן לשון רש"י · ולי קשה · שהרי אין קציר שעורים קודם לעומר שבפסח · כדתנן בפ"י דמנחות והאיך אפשר לומר שהחטי' ג"כ מבושלים בפסח ומקרא מלא בסוף פרשת וארא השעורה אביב וגו' · והחטה וגו' אפילות הנה · ועוד קציר חטים דבועז יוכיח · ולכן נ"ל שר"ל כהתו' (שם) שכתבו שגמר זמן בישול התבואה עד העצרת שמביאין כו' : רי"א בדקה כו' · צריך לומר דר"י לית ליה דרשא דקרא · אלא ס"ל דמסברא בעלמא אמרו חכמים שיטפלו בו ישראל כדי שתהא הנתינה דרך גדולה · וכדכתיב (שמות כ"ט) למשחה בהם · וכבר נתן הרמב"ם זה הטעם בעצמו בדברי ת"ק · ודרשא דמלאתך כתב ג"כ · ושהוא רמז כלומר אסמכת' בעלמא : לא יתנו לו · כמ"ש הר"ב דדומה כמי ששכרו כו' · עיין בפירושו ספ"ח דערכין : הבכור נאכל שנה בשנה · עיין מ"ש במשנה דלקמן בשם התוספ' : שנאמר לפני ה' אלהיך תאכלנו · שנה בשנה וכי יהיה בו מום בשעריך תאכלנו · הרמב"ם פ"א מהלכות בכורות : בתוך

ב נולד לו מום בתוך שנתו · מותר לקיימו כל שנים עשר חדש · לאחר שנתו · אינו רשאי לקיימו · אלא עד ל' יום : **ג** א השוחט הבכור ומראה את מומו · ר' יהודה מתיר · ר"מ אומר ב הואיל והוא נשחט שלא על פי מומחה אסור : **ד** ג מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו · הרי זה יקבר וישלם מביתו · ד דן את הדין · זיכה את החייב · וחייב את הזכאי · טמא את הטהור · וטהר את הטמא · מה שעשה עשוי · וישלם מביתו ·

ואם

אחד בכור תם · ואחד בכור בעל מום : **ב** כל שנים עשר חדש · משנולד : לאחר שנתו · כגון בזמן הזה דצריך לקיימו עד שיפול בו מום אינו רשאי לקיימו אלא עד שלשים יום מיום שנפל בו המום : **ג** רבי יהודה מתיר · במומין שבעין מודה ר' יהודה דאסור מפני שהן משתנים לאחר מיתה שמפני צער מיתה העין משתנה ואף ע"ג דהשתא מתחזי מום קבוע אי הוי חזי ליה מחיים הוה מתחזי עובר ולא שרי אלא במומין שבגוף שאינן משתנים · ורבי מאיר סבר גזרינן מומין שבגוף שאינן משתנים אטו מומין שבעין שהן משתנים והלכה כרבי מאיר : **ד** מומחה · הוא שנטל רשות מן הנשיא · או מבית דין של ארץ ישראל להתיר בכורות · ואף על גב דבעלמא מי שלמד בתורה (שבכתב ושבע"פ) ויודע לסבור ולהקיש ולהבין דבר מתוך דבר הוא הנקרא מומחה וכשהוא אכשי דורו הוא מומחה לרבים · והוא יכול לדון יחידי · ואף על גב דלא נקט רשותא מראש גולה · לענין היתר בכורות אינו קרוי מומחה · ואינו יכול להתיר בכורות אלא אחר שיטול רשות מבית דין הסמוכין בארץ ישראל ואין רשות ראש הגולה מועיל בזה : וישלם מביתו · וכשהוא משלם לכהן נותן רביע דמיו אם היא בהמה דקה · וחצי דמיו אם היא גסה · ומש"ה משלם מחצה דממון המוטל בספק חולקים · דאיכא למימר אפסדיה דאי לא הוה שרי ליה האי · הוה אתי מומחה גמור ושרי ליה והוה אכיל ליה והשתא בעי קבורה · ואיכא למימר לאו מידי אפסדיה דדלמא לא הוה ביה מומא ומומחה גמור לא הוה שרי ליה ושמא לא הוה נפיל ביה מום קבוע לעולם עד שימות והאי דלא משלם פלגא לדקה כמו לגסה · מפני שיש טורח גדול לגדל בהמה דקה וזה שהתיר הבכור הצילו לכהן מן הטורח הגדול שהיה לו להטפל בה דשמא אם הראהו לאחר לא היה מתירו והיה לו בו טפול מרובה עד שיפול בו מום להכי נקטו בה דלא משלם אלא רביע ורמב"ם פירש' בענין אחר וזה עקר : מה שעשה עשוי וישלם מביתו · למאן דדאין דינא דגרמי חייב נשלם מביתו בשביל שגרם הפסד לחבירו · ומאן דלא דאין דינא דגרמי מפרש מתני' דוקא שנשא ונתן בידו · ויכה את החייב משכחת לה כגון שהיה לו משכון למלוה וזה פטר את הלוה ונטל את המשכון בידו מיד המלוה והחזירו ללוה ·

נטמא

ב בתוך שנתו · דלשנה דידיה מנינן דאם נולד הבכור בניסן רשאי לקיימו עד ניסן אחר · ולא אמרינן מתשרי שמלאה שנת מנין עולם שלמה נמי שנת הבכור ·מנה"מ דאמר קרא לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה איזוהי שנה שנכנסה בחברותיה הוי אומר שנה של בכור · כלומר דכי אזלת אחר שנת הבכור הוי נכנס בחברתו · דכי הוי לבכור שנה אחת נכנסת שנייה למנין עולם מתשרי · וכתבו התו' גבי שכיר שנה בשנה דרשינן שכירות שנה זו אין משתלם אלא בשנה אחרת (כמ"ש הר"ב במשנה י"א פ"ט דב"מ) דרשינן בכל חד מעניינא דקרא דגבי מעשר דכתיב שנה בשנה דרשינן שאין מתעשר מן החדש על הישן כו' (כמ"ש הר"ב במשנה ה' פ"ק דתרומות) וצריך לאוקמא הך שמעתא · בשנה בלא רגלים · שרגלים לחודייהו (בכל) שנה איכא בל תאחר כדאמר פ"ק דר"ה ע"כ: עד שלשים יום · מפרשינן בברייתא מפני השבת אבידה לבעלים · ופירש"י דהיינו כהן דזמנין דלא משכח כהן למיתביה ליה · ואם ישחטנו מיד יסרח לפיכך רשאי לקיימו שלשי' יום אחר שנתו והתו' פירשו דמיירי ביד כהן וא"ל עכשיו לבשר ונתנו לו חכמים זמן ל' יום · אבל ישראל לעולם ממתין עד שימלא כהן ע"כ ועיין; ר"פ דלקמן בדבור וגמן המעשר כו' · ובריש' נמי דתנן מותר לקיימו כל י"ב חדש אי נפל ביה מום סמוך לי"ב חדש כגון ט"ו יום משלימין לו עוד ט"ו יום אחר שנתו שיהא לו ל' יום מיום שנפל בו מום · כדאיתא בגמרא : **ג** ומראה את מומו · לאחר שחיטה ונמצא קבוע ·רש"י : רבי מאיר אומר הואיל והוא נשחט כו' פירש הר"ב סבר גזרינן כו' · ולא משום קנס ששחטו שלא על פי מומחה · דהא לא קתני הואיל ושחטו · אלא קתני הואיל ונשחט משמע אפילו שחטו אחר ובהא לא שייך קנסא · הרא"ש בשם הרמב"ן ז"ל · והיינו טעמא דפסק הר"ב והרמב"ם כר"מ אע"ג שקי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י דהלכ' כר"מ בגזרותיו כמ"ש הר"ב רפ"ה דכתובות : מומחה פי' הר"ב במתניתין דלקמן והשם נגזר מנומחה על ים (במדבר ל"ד) שהוא לשון מיוסר · כמ"ש הר"ב במשנה ה' פרק א' דערוכין : **ד** מי שאינו מומחה כו' פי' הר"ב מומחה הוא שנטל רשות מן הנשיא הוא הרא"ש בא"י : הרי זה יקבר · גמ' ליתא הכן סתמא כר"מ דאסר לעיל אפילו מתחזי קבוע ומשני דלמא בדוקין שבעין ודברי הכל : וישלם מביתו · כתב הר"ב וכשהוא משלם כו' דממון המוטל בספק חולקין וכו' כ"כ רש"י · וכתבו התו' לאו משום דתיתי כסומכוס (דרפ"ה דב"ק ואינה הלכה) אלא תקנת חכמים בעלמא היא · ואע"ג דאיירי בכל מום אפי' ידוע שיתירנו מומחה על ידו מ"מ חשיב ליה ספק קנס דשמא לא מזקיק ליה מומחה · וגם לא פליגי בין מום למום ואי הוה מיירי בדוקין שבעין ד"קא הוה ניחא טפי · ע"כ · ומ"ש הר"ב דרמב"ם פירשה בענין אחר קאי ארביע דבהמה דקה דמפרש טעמא כדי להחמיר על בעל הבהמה · לפי שגדל בהמה דקה בא"י שהוא אסור כדתנן במשנה ז' פ"י דב"ק · עכ"ד · וכן פירש"י בלשון אחר וכן מסיק הרא"ש ודלא כהר"ב : מה שעשה עשוי וישלם מביתו · כתב הר"ב למאן דדאין דינא דגרמי · קייט ר"מ אשכחן דקניס שוגג אטו מזיד בגיטין פ"ה דף נג ע"ב ·

(נ"ל בלא)

א כמ' ·
ניזה כו' ·
ב פיי' פ"ג תב'
נכ רית סוס"ס
סי' ג"י ספי' א
ג חיי"ס
עוש"ע סם
סעי' ג
כם :
נ"קק · קיו ·
סנהד' ו · לג
איי' צ"י תס'
סנהד' ט ב"ס
ב"ס סי' גא
סעיף ג

ואם היה מומחה לב"ד יפטור מלשלם · [א]מעשה בפרה שנטלה האם שלה · והאכילה ר"ט לכלבים · ובא מעשה לפני חכמים (גמ' ביבנה) והתירוה · [ב]אמר תודוס הרופא · אין פרה וחזירה יוצאה מאלכסנדריא · עד שחותכין את האם שלה · בשביל שלא תלד · אמר ר"ט הלכה חמורך טרפון · אמר לו ר' עקיבא · ר"ט פטור אתה · שאתה מומחה לב"ד · [ג]וכל המומחה לב"ד פטור מלשלם:

ה [ד]הנוטל שכרו להיות רואה בכורות · אין שוחטין על פיו · אא"כ היה מומחה · [ה]כאילא ביבנה · שהתירו לו חכמים להיות נוטל ארבעה איסרות בבהמה דקה · וששה בגסה בין תמים בין בעל מום ו [ו]הנוטל שכרו לדון דיניו בטלים · להעיד

כ"כ התוס' שם ע"א · ולפיכך חייב אע"פ שלא נשא ונתן בידו · [illegible] כא סתם כר"מ דקנים שוגג אטו מזיד · אשכחן סתמא במשנה ד' פ"ה דגיטין דסתם כרבי יהוד' דלא קנים · וברפ"ג דסנהדרין מוכח דעת הר"ב שפוסק כמאן דדאין דינא דגרמי · והא דכתבתי במשנה ה' פרק ב' דכ"ב דגרמא בנזקין פטו' מלשל'· כבר חלקו התוס' שם דף כ"ב מאי איכא בין גרמא לגרמי' ושאר הפוסקי' האריכו למעניות' וכללן מהר"ו כהן ז"ל בפירושו לש"ע ח"מ סי' שפ"ו · ומ"ש הר"ב ומאן דלא דאין דינ' דגרמי מפרש מתני' דוקא שנשא ונתן ביד כו' · והא דתנן מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו · הרי זה יקבר וישלם מביתו · (דלא מתוקמא בנשא ונתן ביד · דהא נשחט על פיו קתני תוס') התם קנס' הוא דקנסי רבנן דלא ליתי למסרי בוכרי' אלא מי שהוא מומח'· לפי שחכמה יתירה היא ראיית מומין דהא רב גידל היה י"ח חדש אצל הרועים להתבונן במומים · הרא"ש · ומ"ש הר"ב ואם טמא את הטהור כו' · כגון שהביאו לפניו וכו' · כדי שלא יהא כאן עוד ספק כו' ולמה היה לו לעשות כך הלכך הוי כמו מזיד דמתני' ד' פ"ה דגיטין · תוס' שם :

פטור אתה שאתה מומחה לב"ד · פי' הר"ב · דחדא ועוד קאמר · חדא דטועה בדבר משנה הוא וכו' וקי"ל דחוזר וכיון דאי קיימא פרה הוה מצי למהדר ביה ולמשרייה · משתכח שמה שאמר · לאו כלום הוא זה · וזה שהאכיל לכלבים איהו הוא דאפסיד אנפשיה · רש"י אבל ברפ"ג דסנהדרין · משמע מדברי הר"ב דאפי' נשא ונתן ביד פטור · ושם כתבתי הטעם · ומ"ש הר"ב א"נ בשקול הדעת כו' · היינו כגון תרי תנאי כו' מפורש יפה רפ"ג דסנהדרין : ה בין תמים בעל מום · כתב הר"ב ואע"ג דכי א"ל תם הוא · לא אהני ליה כו' · אתו למחשדיה · ופרכינן בגמ' א"ה כי אמר תם ושקיל אגרא נמי אתו למחשדיה דבעל מום הוא והאי דלא אקשרי ליה סבר כי היכי דלשקיל אגרי' זימנא אחרית' · ואמרי' דלא תקנו לו עוד שכר אלא כי מייתי ליה בתר הכי כמה זמני לא שקיל מידי · וכתבו התו' וא"ת אכתי אמרי האי תם הוא והאי דשרי ליה · לפי שאינו רוצה (לטרוח) פעם אחרת (וי"ל שלא חייבוהו חכמים לראות פעם אחרת ·) אלא דהם ראהו דאין יכול ליטול עליו שכר · ועוד דבזה לא יחשדוהו לעולם שיתיר את האסו' כדי להנצל מטורח של פעם שנייה · ע"כ : ו הנוטל שכר לדון דיניו בטלים פי' הר"ב · דכתיב ראה למדתי וגו' כאשר צוני ה' מה אני בחנם כו' · עיין במשנה ה' פ"ד דאבות שפירשתי זה בשם הר"ן · וכתבו התו' וא"ת [illegible] ודתרי מילי נינהו · כדמוכח בר"פ בתרא דכתובות · דכתורת אגרא · היינו [illegible] להשתדל לדונו יפה ונהפך בזכותו · כדאמר התם · אפילו לזכות את הזכאי ולחייב את החייב ·

סנהדר' ו ג ·
ב סנהדר' לג
נג ·
ג חו"מ סי' כה
סנהד' שו"ע
ס"מ סי' כה
סמ"ג ·
ד חו"מ פ"ג סם
בכורות פ"ג
יו"ד סי' [illegible]
סמ"ג · ה
ה כש ·
ו כתובות קה ·
קדושין כח :
פי' פכ"ג יה
סנהד' שו"ע
ס"מ סי' ט
סמ"ג ט

וטמא את הטהור · נמי משכחת לה שנשא ונתן ביד · כגון שהביאו לפניו טהרות לישאל עליהן ואמר טמאה הן ונפל שרץ אחד והגיען הכן כדי שלא יהא כאן עוד ספק ויטמאו דבריו · וטהר את הטמא · כגון שלקח פירות טהורות ועירבן עם פירו' אלו שטהר הוא שלא כדין וטימאן:

ואם היה מומחה לב"ד · שנטל רשות מב"ד דפטור דל[illegible] ליה [illegible] ולא בדיקא בדיני: האם שלה · רחם שלה: והאכילה רבי טרפון לכלבים · שסבור שאלו לו עליה · ואמר טריפה והאכילה לכלבים: שלא תלד · מפני שפרות וחזירות שלהן מעולין מאד ומצרים אות [illegible] ורוצים שלא ילדו במלכות אחרת כדי שיהיו צריכים להם · וחותכין האם שלה ואינה מתה הלכך לאו טרפה היא: הלכה חמורך טרפון · הפסדת חמורך שאתה צריך למכרו · כדי לשלם דמי הפרה לבעלים: שמומחה אתה · חדא ועוד קאמר ליה · חדא דטועה בדבר משנ' היא דמתני' היא באלו טרפות נטלה האם שלה כשירה · וקיימא לן דטועה בדבר משנה חוזר הדין ודנין אותו כראוי ואינו משלם · ועוד א"נ בשקול הדע' טעית דאסורך אסור ולא מניא למהדר וכמאן שאת' הפסדתו · אפי' הכי פטור אתה · לפי שאתה מומחה · ושקול הדעת היינו כגון תרי תנאי · או תרי אמוראי דפליגי · ולא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר · וסוגיין דעלמא כחד מינייהו ואזל הוא ועבד כאידך ומה שעשה עשוי ומשלם מביתו: ה אין שוחטין על פיו · דדלמא משום אגרא קא שרי ליה: כאילא · שם חכם הדר ביבנה · וחסיד הוא ולא נחשד בכך · ובין אומר להו תמים ובין אמר להו בעל מום היה נוטל כל שכרו: ארבע איסרות בבהמה דקה ובגסה ששה · גסה כפיס טרחא להפליכה לארץ ולבדוק מומו הלכך שכרה מרובה: בין תמים בין בעל מום · ואע"ג דכי אמר ליה תם הוא לא אהני ליה ולא מידי · נוטל שכרו דאי לא שקיל אגרא אתו למחשדיה כי אמר בעל מום הוא ומכאן דן רמב"ם על השוחטי' לרבים דראוי להם · או שלא יטלו שכר כלל · או שיטלו שכר על הנמצאות נבלה או טרפה כמו על הנמצא' כשירה דומיא דרואי מומי הבכור: ו הנוטל שכר לדון דיניו בטלים · דכתיב ([illegible]) ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' · מה אני בחנם אף אתה בחנם · וברבני אשכנזי ראיתי שערוריה בדבר זה · שלא יגוס

רל"ב

[א]להעיד כ"א עדותיו עדותו בטילה בטלין · להזו' [ב]ולקד' ימימיו מי מער' יואפרו אפר מקלה אם הי' כהן וטמאהו מתרומתו ימאכילו ומשקו וסכו · ואם היה זקן מרכיבו על החמור ·ונותן לו שכרו כפועל: ז' החשוד על הבכורות · אין לוקחין ממנו בשר צבאים · ולא עורות שאינן עבודין · רבי

יבום הרב הנסמך ראש ישיבה ליטול עשרה זהובים כדי להיות חצי שעה על כתיבת ונתינת גט אחד והעדים החותמים על הגט שני זהובים או זהוב לכל הפחות לכל אחד ואינו הרב בעיני אלא גזלן וחמס · לפי שהוא יודע שאין נותנים בעירו גט שלא ברשותו והנותן הגט בעל כרחו צריך שיתן לו כל חפציו וחושש אני לגט זה שהוא פסול · דהא תנן במתניתין הנוטל שכר לדון דיניו בטלין · להעיד עדותו בטלה : להזות · מי חטאת על טמא מת: לקדש · לערב אפר חטאת במים חיים אל כלי : אפר מקלה · אפר כירה קרויה אפר מקלה · כלומר אפר בעלמא שאין בה קדושה : אבל אם היה · זה רואה הבכורות · או זה הדיין או העד או המקדש כהן · והעבירו המוליכו עמו במקום טומאה וטמאהו מתרומתו ומפסידו שצריך לקנות חולין לאכול ודמי חולין יקרי' מדמי תרומה שהחולין ראויין לכל ותרומה אינה ראויה אלא לכהנים טהורים : מאכילו · זה המוליכו ומשקהו וסכו : ונותן לו שכרו כפועל · אם היה רגיל במלאכה כבדה וקשה ומרויח בה הרבה · אומדים כמה אדם כזה רוצה ליטול פחות ממה שהיה מרויח במלאכה כבדה ולהתעסק במלאכה זו שהיא קלה וכך נותן לו · וכן מותר לכל דיין ליטול שכר בטלה כשהבטלה נכרת ומפורסמת ולוקח משני בעלי הדין בשוה ויותר מזה אסור : ז החשוד על הבכורות · כהן החשוד להטיל מום בבכור : בשר צבאים · שאדום הוא ומחלף בבשר עגל וזמנין דמזבין בכור עגל תמים ואומר שבשר צבי הוא · דאין לחוש לבכורה : ולא עורות שאינן עבודים · אבל עבודה זבנינן מיניה דאי

ומ"ש הר"ב וברבני אשכנז ראיתי שערוריה בדבר זה שלא יבוש הרב הנסמך ר"י ליטול י' זהובי' כדי להיות חצי שעה על כתיב' ונתינת גט אחד כו' ומהר"ר משה איסרלש ז"ל בהגהותיו לס"ע א"ה סימן קנ"ד כתב עלי' שאינו כלום · כי הוא מדמה דבר זה למה שאמרו הנוטל שכר לדון דיניו בטלים · ואינו ראיה כי סדור הגט אינו דין אלא למוד בעלמא וכן העדים הואיל ומתני עמהם שאם יקלקלו הגט שישלמו אותו · מכח זה מותר להם לקבל שכ' הרב' או מטעם דהעדים אסורי' לישא הגרושה ע"כ · ואני אומר עוד דעל העדי' מעיקרא לאו קושיא · כי הא דכתב ב"י ח"מ ס"ס כ"ח בשם תשובה להרשב"א שלא אמרו הנוטל שכר להעיד עדותו בטלה אלא בעדים שנעשו עדים כבר שהם מצווים להעיד · ולא רצו להעיד עד שנטלו שכר ודומיא דנוטל שכרו לדון מצוה על ב"ד לדון בין אדם לרעהו · אבל מי שאינו מחויב להעי' ונוטל שכר לילך ולהיות עד אינו בדין זה לפי דעתו ע"כ · והשתא דאתית להכי אף בדיין יש לומר כך שלא אמרו אלא כבאו לפניו לדין אבל כשקובעין אותו להיות קבוע לדון · זה אינו בכלל המצוה שכשאינו קבוע · היום יבואו לפניו ונמחר לפני אחר · ולפיכך כשנקבע רשאי להתנות בתחלת קביעתו לטול שכר על כך ועל כך ובזה יוכל להתנות גם כן על החלילה · שאף מהרמ"י הנ"ל החמיר לאסור בחלילה · כמ"ש בר"ס קס"ט · והתוס' כתבו דאפילו מי שיש לו אם מניח כל עסקיו ומשא ומתן שלו מסתברא דחשיב בטלה דמוכח · וכך העלה הכסף משנה בפ"ג מהלכות תלמוד תורה · ומסיק עוד דקיימא לן כל מקום שהלכה רופפת ביד הלך אחר המנהג · וראינו כל חכמי ישראל קודם זמן רבינו (ר"ל הרמב"ם שכתב בפי' המשנה פ"ד ממסכת אבות שלא לטול שום דבר כלל) ואחריו נוהגי' לטול שכרן מן הצבור · וגם כי נודה שהלכה כדברי רבינו בפירוש המשנה · אפשר שהסכימו כן כל חכמי הדורות משום עת לעשו' לה' הפרו תורתך · שאלו לא היתה פרנסת הלומדים והמלמדים מצויים לא היו יכולים לטרוח בתורה כראוי והיתה התורה משתכח' ח"ו ובהיותה מצויה יוכלו לעסוק ויגדיל תורה ויאדיר ע"כ: דיניו בטלים כו' ולא תנן דינו בטל ועדותו בטל משמע דלא אותו עדו' בלבד שידוע שנטל בו שכר הוא שבטלה אלא כל עדיות שהעיד וכל דינים שדן אלא א"כ ידוע שלא נטל בהן שכר והכי איתא בתוספתא דבכורות החשוד להיות נוטל שכרו ודן נוטל שכרו ומעיד כל הדינין שדן וכל העדיות שהעיד הרי הן בטלין וגרסינן בירושלמי בפ"ק דסנהדרין כך היא מתני' החשוד להיות נוטל שכר לדון דינו בטלין הר"ן ספ"ב דקדושין : להזות ולקדש · אף על גב דקידוש קודם להזייה · לא זו אף זו קתני · וכן בעדות קודים לדין ה"נ אקדים לדין משום לא זו אף זו ומיהו בדין ועדות אינם תלויים זה בזה שאפשר' שיהיה דין ואין כאן עדות כלל · משא"כ בהזייה וקידוש :

להזות ולקדש · פי' הר"ב להזות על טמא מת ולקדש לערב כו' דאלו להביא ולמלאות שרי · כדפי' ספ"ב דקדושין : מי מערה · אינם מותרים לקדוש אלא מן המים חיים · לפיכך אמר מים האלו כאלו הם מי מערה · הרמב"ם : [illegible] גמרא · איהו גופיה היכי אזיל הא קעבר בנפש לא יטמא ומשנינן בשאר טומאה · דלא מוזהר עלייהו כגון נבילות ושרצים : ונותן לו שכרו כפועל · פירש הר"ב אם היה רגיל במלאכה כבדה כו' · כמה אדם כזה רוצה לטול כו' ולהתעסק במלאכה זו שהיא קלה וכן פירש"י · ואף על פי שנמצא תגיע לו שכר לדון · כיון שמתבטל ממלאכתו יכול לטול שכר : כ"פ בתוספת בפ"ה דב"מ דף ס"ח · אע"פי שבכאן דחו פירש"י מפני קושיא זו · ומפרשי' שנותנין לו שכר בטלה מאותה מלאכה ובטל לגמרי · ואינו עושה בשום מלאכה ועיין מ"ש ספ"ב דב"מ בשם המור · ושם העתיק הר"ב כפועל בטל · דהכי תני התם בגמרא וכן בכאן אמר אביי כפועל בטל של אותה מלאכה ומה שדקדק הר"ב לכתוב כמה אדם כזה · לא כתב כן בספ"ב דב"מ לענין שכר השבת אבדה : ז ולא עורות שאינן עבודים · כתב הר"ב · אבל עבודים זבנינן כו' · סבר שמעי בי רבנן ומפסקיליה מנאי · גמרא י וז"ל הרמב"ם פרק ג' מה"ב ויקנסו כפי רשעו ·

א סוף פ"ה ס"ט סי' ל"ג סעי' י"ח בהגה

ב פי"י פ"ו מה' פרה הלכה ב כס :

ג רי' פ"נ מה' בכורות הל' ה' טוש"ע סי' ש"ח

רבי אליעזר אומר לוקחים ממנו עורות של נקבה · ואין לוקחים ממנו צמר מלובן וצואי אבל לוקחים ממנו ,טווי (נ"א ואריג) ובגדים : ח[א] החשוד על השביעית · אין לוקחין ממנו פשתן · ואפילו סרק · אבל לוקחין ממנו טווי (נ"א ובגדים) ואריג : ט החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין · אין לוקחין ממנו אפילו מים · או מלח · דברי רבי יהודה · ר"ש אומר [ב]כל שיש בו זיקת : גמרא תרומה תרומת ומעשרו' אין לוקחין ממנו : י החשוד על השביעי' אינו חשו' על המעשרו' החשוד על המעשרו' אינו חשוד על השביעי' החשוד

דאי איתא דבכור הוה · לא הוה טרח ביה סבר שמעי בי רבנן ומפסדי ליה מנאי : לוקחים ממנו עורות של נקבה · דמידע ידיעי ותנא קמא דאסר סבר דלמא חתיך לזכרותיה ועביד ביה כמין נקבות וכי משיילי ליה מה חתוך זה שבמקום נקבות · אומר עכברי' אכלוהו ואין הלכה כר"א: מלובן וצואי · פירשו בגמ' דמלובן מצואי קאמר · כלומר מרוחץ מצואתו · ולא אמרינן אי דבכור הוא · לא מפסיד טרחיה ולא מלבן ליה דסבר שמעי רבנן ומפסדי ליה מנאי · דכיון דטרחיה זוטא הוא טרח ומלבן ליה ולא קפיד עליה : אבל לוקחין ממנו טווי ובגדים · דאי דבכור הוא כולי האי לא טרח ביה · דקפיד אטרחיה · דלמא מפסדי ליה מניה: טווי ובגדים · לאו בגדים ממש קאמר דהשתא טווי גרידא לוקחין ממנו · בגדים ארוגים מבעיא · אלא בגדים היינו לבדים עשוים מצמר שאינן טווין · ח החשוד על השביעית · לזרוע או לעשות סחורה בספיחי שביעית : סרק · מתוקן במסרק דכיון דטרחיה זוטא לא קפיד : אריג · לאו אריג ממש דהשתא טווי שרי אריג מבעיא : הרי בא לכלל טווי קודם לכן · אלא אריג היינו כעין שרשרות שעושין מפשתן שלא כטווי מפולם : ט אפילו מים ומלח · ומשום קנס : כל שיש בו זיקת תרומות · כל דבר שתרומה נוהגת בו · וכל' לאתויי קרני דגים שמערבין בהן שמן זית שיש בו זיקת תרומה והלכה כר"ש : י אין חשוד על המעשרות · ולוקחים ממנו תבואה בשאר שני השבוע · ואין מעשרין מהן ודאי · אלא דמאי · וטעמא דחשוד על השביעית אין חשוד על המעשרות וחשוד על המעשרו' אין חשוד על השביעית · לפי

ועיין לקמן ספ"ה: עורות של נקיבה · כתב הר"ב · ות"ק סבר כו' · וכי שיילו ליה מה חתיך כו' · לפי שהחתוך ניכר ואינו דומה ממש לנקבות · ובגמ' ואידך כי עכברי מידע ידיע : ובגדים וכן העתיק הר"ב · והכי איתא בגמ' · וג"א ואריג וכן העתיק הרמב"ם ופי' ר"ל בארוג דכ' מחוב' דומ' לאריג ר"ל הלבדי : ח אין לוקחין ממנו פשתן · ירושלמי סוף מעשרו' · ופשתן לאו קסתין הוא א"ר חנינא מפני זרעה · כ"מ פ"ח מהלכות שמטה : ואריג וכן העתיק הר"ב והכי איתא בגמרא' וג"א ובגדים · וכן העתיק הרמב"' ופירוש ובגדים אלו שבכאן · ר"ל כעין בגדים · כגון הגדילים שהן מעשה עבות מן הפשתים עצמו :

ט רבי שמעון אומר כל שיש בו זיקת כו' טעמיה דר"ש נמי משום קנס הוא דהא רבא דעבד עובדא כותיה (ומש' הכא פסק הר"ב והרמב"ם הלכה כר"ש) וקאמר טעמא בעובדא לעבד · באיסורא דגופיה קנסינן ליה · והוה ליה לכ"מ להביא ראיה מזה כשנדחק בפי"ב מה"מ בפי' הירושלמי דאמר דר"ש קנס : זיקת שייכות וכבר בארנו אותו ביבמות הרמב"ם :(תרומת) ומעשרות · והרמב"ם בפי"ב מהלכות מעשר העתיק תרומה ומעשר · וכתב וכן החשוד למעשר שני וכו' · ופירוש הכ"מ דהכי משמע מדקתני רש"א כל שיש בו זיקת תרומת ומעשרות אין לוקחין ממנו דאשני מעשרות קאי ע"כ · וכן במשנה שבגמ' הגי' (תרומה ומעשרות · אבל קשיא לי דהא קי"ל דלא כר"מ דאוסר מעשר לזרים · כמ"ש הר"ב במשנה ד' פ"ט דיבמות · ואע"ג שאפשר דר"ש כותיה דר"מ ס"ל ומש"ה נקט מעשרות מ"מ הרמב"ם לא ה"ל לכתוב חשוד על מעשר דהא אין כאן חשד שהרי הוא מותר לזרים כשאר חולין · ולומר שלאשה שניסת לנכרי דאסורה במעשר כדתנן ברפ"י דיבמות · וכתבתי שם דלתוס' מספקא להו · דאפשר דאף לרבנן קנסוה · ולהרמב"ם מפשט פשיטא ליה כרים ה' מעשר · ואיכא חשדא שימכור לה · אי משום הא אינו נראה דלקנסיה · דלאשה גופא דמתסרא ליתא אלא קנסא ומדינא שריא · ועוד מלתא דלא שכיחא הוא · לכך נראה לי דהרמב"ם שכתוב אסור ליקח דבר שיש בו זיקת תרומה ומעשר · אפילו קרני דגים כו' · לא נתכוון למעשר ראשון כלל · אלא למעשר שני · שיפרש אחר כדבארנו · וכן החשוד למעשר שני וכו' · אלא שהעתיק דברי ר"ש ואח"כ מפרשו דמעשר היינו מעשר שני · ותדע שכן הוא · שהרי התחיל וכתב · מי שהוא חשוד למכור תרומה לשם חולין · אסור לקח כו' · ואי איתא דהא דכתב זיקת תרומה ומעשר שר"ל למעשר ראשון · ה"ל להזכיר גם כן בתחלה · חשוד למכור תרומה ומעשר · אלא שהעתיק מסגנון שהתחילה החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין · וקאמר עלה ר"ש כל שיש בו זיקת תרומה ומעשרות · והעתיק דבריו וחזר ופי' · כלומר דהיינו זיקת מעשר שהזכיר בתחלת דבריו וכמתני' דלקמן תנן נמי מעשרות · ואע"ה לפרש אלא מעשר שני דחומרא דחומרא ליתא במעשר ראשון ול"ל דחדא נקטינן · ומיהו מעשר ראשון נמי איכא חומרא דאסור לזרים וכרכי מאיר · דא"כ לנקט מתניתין נמי תרומה · אלא לא איירי אלא בדבר השוה לשביעית שמותר לזרים · והיינו מעשר שני · ואף הרמב"ם העתיקה בפ"ח מהלכות שמטה ומעשרות · ומסיק בה מעשר טעון הבאת מקום וירדה למעשרות כלומר דגן תירוש ויצהר דמעשר קאמר · והשתא גירסת הספר תרומות נמי ליתא · דליכא לפרושי הכי · ואחר שכתבתי זה · נזכרתי שבמשנה ג' פ"ט דתרומות · מדקדק הר"ש מדתנן מעשרות דמשמע ראשון ושני והוקשה לו מה שהוקשה לו · כמ"ש שם והשתא דאמרן הכא דמעשרות לאו דוקא אלא מעשר שני ניחא נמי התם ול"ק ולא מידי:

י החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות · גמ' זו דברי ר"מ ·

אבל

[א] פי' פ"ה מה' שמטה ויובל הל' יז
[ב] פי' פ"ב מה' מעשרות הל' יג
[ג] פי' פ"ח מה' שמטה ויובל הל' טו

החשוד על זה ועל זה · חשוד על הטהרות · ויש [א]שהוא חשוד על הטהרו' · ואינו חשוד לא ע"ז ולא על זה · זה הכלל · [ב]כל החשוד על הדבר · לא דנו ולא מעידו :

פרק ה **כל** [ג]פסולי המוקדשים [הנאתן להקדש] נמכרין באיטלין · (הרא"ש ל"ג) ונשחטין (נמ') באטלין ונשקלין בליטרא · חוץ מן הבכור ומן המעש' · שהנייתן לבעלי' · פסולי המוקדשין הנייתן להקדש · ושוקלין מנה כנגד מנה · בבכור : **ב** [ד]ב"ש אומרי' לא ימנה ישראל עם הכהן על הבכורי · ב"ה מתירין [ה]ואפי' נכרי ·

לפי שיש בכל א' מהן חומר שאינו בחברו · שביעי' אינ' צריכה להאכל לפני' מחומת ירושלים · ומעש' שני אינו נאכל אלא לפני' מן החומה · הלכך איכ' דחמיר ליה עונש מעש' מעונש שביעי' · ומעשר אית ליה פדיון ושביעי' כיון שנתפס' אין לה פדיון הלכ' איכ' דחמיר עליה שביעי ממעש': החשוד על זה ועל זה · כיון דחשוד אדאורייתא · כל שכן דחשוד על הטהרות דמדרבנן הוא שיהא אדם אוכל חולין בטהרה : ויש שחשוד על טהרות · דרבנן ואינו חשוד לשביעית ולמעשרות דמאן דחשוד אדרבנן לא חשוד אדאורייתא :

פרק ה **כל** פסולי המוקדשים · קדשים שנפל בהן מום אם מוכרין אותן ביוקר טובת הנאה להקדש הוא הלכך נמכרים באטליז · דהיינו שוק שמוכרים בו שאר בשר חולין · ושם נמכרין ביוקר : ונשקלין בליטרא · להמכר כדרך שהטבחים מוכרים בשר חולין · דמתוך שיכולים למכור ביוקר מוסיפים בדמים כשפודים אותם מן ההקדש : חוץ מן הבכור ומן המעשר · שאם נמכרים ביוקר הנאתן לבעלים · בכור הנאתו לכהן · דבשר בכור נאכל לכל אדם והכהן מוכרו ונוטל דמיו ולכהן קרי בעלים של בכור ומשום הנאת הדיוט לא מזלזלינן בקדשים לנהוג בהן מנהג חולין למכרן באטליז אלא בביתו · ואף על פי שלא יקפצו עליהם בני אדם כל כך · ואין נשקלים בליטרא אלא באומד ואם יפסיד לית לן בה : ושוקלים מנה כנגד מנה בבכור · שאם יש לו חתיכת בשר חולין שנשקלה בליטרא יכול לשקול בשר בכור כנגדם · אבל מעשר אין שוקלים מנה כנגד מנה דמחזי כאלו מוכרו · ובהמת מעשר אסור למכרה כלל משום דלא כתיב בה לא יפדה כדרך שכתוב בבכור אלא לא יגאל · ושנינו בספרי בכור שנאמר בו לא יפדה · הוא נמכר · מעשר שנאמר בו לא יגאל · אינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תמים ולא בעל מום : **ב** לא ימנה ישראל עם הכהן · לאכול עמו בחבור · מבשר בכו' בעל מום שאין נמנין על הבכו' אלא חבורה שכלה כהנים דכתיב (במדבר י"ח) ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין · מה חזה ושוק כהנים אין ישראל לא · אף בכור בין תמים בין בעל מום כהנים אין ישראל לא : ובית הלל מתירין · ואפילו נכרי · דכתיב (דברים י"ב) כצבי וכאיל מה צבי ואיל · אפילו נכרי ·

אף

אבל ר' יהוד' או' · החשוד על השביעית · חשוד על המעשרו' · דבאתריה דר' יהוד' שביעי' חמירא להו · כדתנן ספ"ג דדמאי: **חשוד** על הטהרות · פי' הר"ב דמדרבנן הוא שיהא אדם אוכל חולין בטהרה · וכן פרש"י · ול' הרמב"ם כגון טומאת אוכלים וטומאת ידים · וכיוצא בהן · וז"ל בפ"ח מהל' שמטה · שהאוכל הטמ' הזה שמכרו בחזקת טהור · אינו מטמא אחרים · אלא מד"ס ע"כ · ועיין במשנה ו' פ"ק דפסחים : **ויש** שהוא חשוד על הטהרות כו' · לפי שהחשוד במילי דרבנן אין ראוי לחשוד אותו במילי דאורייתא · אבל אם נחשד על טומאה דאורייתא · הרי הוא ג"כ חשוד על השביעית ומעשרות ולפיכך אמר יש שהוא חשוד על הטהרות (ולא אמר החשוד על הטהרות) הרמב"ם : **זה** הכלל כל החשוד כו' קצת קשה לשון זה הכלל · כיון שאינו כולל הדינין השוויין כבר אלא מלתא אחריתא קא פסיק ותני · ובפירוש הרמב"ם ומה שאמר זה הכלל ענינו מה שזכרתי לך שהחשוד על שום דבר בין מדרבנן בין מדאוריית' הרי הוא חשוד ג"כ על איסו' אחר שהו' כמותו באיסורו או פחות ממנו · אבל לא על איסור שהוא חמור ממנו בשום צד מן הצדדים · כמו שנתבאר במעשר ובשביעי' ע"כ · אבל אינו במשמע הלשון · וכן בנוסח שבא לידי מא"י נמחק : **לא** דנו ולא מעידו : עיין מה שכתוב בזה בס"ד בפרק דלקמן משנה ד' :

פרק ה **נמכרין** באטליז כו' פסולי המוקדשין הנייתן להקדש · (פירש הר"ב דמתוך שיכולים למכרו ביוקר וכו') בגמרא אימת אילימא לאחר פדיונו הנאתן להקדש הנאתן לבעלים הוא · אלא לפני פדיונו נשחטים הא בעי העמדה והערכה (כדתנן במשנה ב' פרק בתרא דתמורה) לעולם לאחר פדיון ומאי הנאתן להקדש דמעיקר' דכיון דשרי להו' למימר נמכרין באטליז ונשחטי' באטליז ונשקלים בליטרא · כפי ופריק מעיקרא : **חוץ** מן הבכור ומן המעשר · שהנייתן לבעלים · פי' הר"ב · לכהנים קרי בעלים של בכור · מסיים רש"י · ומעשר הניית מכירתו ביוקר לבעלים ישראל היא · ומשום הנאת הדיוטות כו' : **ומן** המעשר · ופרכינן בגמרא דמעשר בביתיה מי מזדבן · והתניא אינו נמכר לא חי ולא שחוט כו' · כמ"ש הר"ב לקמן ותשנינן במעשר בהמה של יתומים עסקינן משום השב אבדה (שאין יכולים לאכלו כולו ויסרים) נגעו בה ואוקמוה אדאורייתא · דהא דכתיב · לא יגאל דילפינן מיניה דלא ימכר · הכי כתיב (ויקרא כ"ז) והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל אימתי עושה תמורה מקיים אימתי אינו נגאל מקיים · הא לאחר שהומה נגאל ורבנן הוא דגזרו : **ושוקלין** מנה כנגד מנה · לשון הרמב"ם בפ"א מה' בכורות · וכהנים שנמנו על הבכור מותרין לשקול מנה כנגד מנה · ע"כ · וכתב הכ"מ · ומפשטא משמע דאריפא קאי דקתני דבכור בעל מום אינו נשקל בליטרא : **בבכור** כתב הר"ב · אבל מעשר כו' · אסור למכרה כלל משום דלא כתיב כו' · אלא לא יגאל · וגמרינן גאולה גאולה מחרמים · כמ"ש הר"ב במשנה ב' פ"ה דמעשר שני · ומ"ש הר"ב ושנינו בספרי בכור שנאמר בו כו' · אינו נמכר לא חי ולא שחוט · אסמכתא בעלמא דמדאורייתא לא מיתסר' מכירתו אלא תמים חי דומיא דתמורה · הכ"מ פ"ו מה"ב : **ב** ואפילו נכרי · עיין מ"ש במשנה ד' פ' ב דזבחים ומשנ' כ' פ"ד דחולין ·

א מיי' פ"ח מה' שמטה ויובלות הלכה טו
ב לה · מיי' פ"ט הלכ' יו ופ"י מה' מעשר הל' יז
ג לא · כ"ל כפי' וכמ"' עה' סולא קנג · תמורה ס · כא' · כו · מיי' פ"א מה' איסורי מזבח ופ"א מהל' בכורות טוש"ע יד סי' ש"ו סעי' ג
ד לג : תמורה כד ·
ה מיי' פ"א מה' בכורות טוש"ע י"ד סי' שו סעי' ה

[א]בכור שאחזו דם אפילו הוא מת · אין מקיזין לו דם · דברי רבי יהודה · וחכמים אומרים [ב]יקיז · ובלבד שלא יעשה בו מום · ואם עשה בו מום · הרי זה לא ישחט עליו · רבי שמעון אומר יקיז · אף על פי שהוא עושה בו מום ·

ג [ג]הצורם באוזן הבכור · הרי זה לא ישחט עולמית · דברי ר' אליעזר · וחכ"א [ד]כשיולד לו מום אחר · ישחט עליו · [ה]מעשה בזכר של רחלים זקן · ושערו מדולדל · ראהו קסדור אחד · אמר מה טיבו של זה · אמרו לו בכור הוא ואינו נשחט אלא אם כן היה בו מום · [ו]נטל פגיון וצרם באזנו · ובא מעשה לפני חכמי' והתירוהו · וראה שהתירו והלך וצרם באזני בכורות אחרים · ואסרו · פעם אחת היו תנוקות משחקין בשדה · וקשרו זנבות טלאים זה לזה · ונפסקה

אף בכור נמי · וקרא דכתיב במדבר י"ח) ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין · בבכור תמים דוקא משתעי · שאחזו דם · חולי שהוא מסתכן בו מרבוי הדם : אין מקיזין לו דם ואפי' במקום שאינו עושה בו מום דמתוך שהאדם בהול על ממונו · אי שריית ליה במקום שאין עושה בו מום אתי למעבד במקום שעושה בו מום : ובלבד שלא יעשה בו מום · שלא ישדיק ראש אזנו או ניב שפתיו · במקום שלא יוכל לחזור ולהרפא · דסברי רבנן כל שכן דאי לא שריית ליה במקום שאין בו מום · אתי למעבד אפילו במקום שיש בו מום : לא ישחוט עליו · הואיל והוא הטילו · עד שיפול בו מום אחר : יקיז אף במקום שעושה בו מום · אם הוא צריך להקיז מאותו אבר · ולא ימיתנו שימות · ואע"פ שהוא הטיל המום בידיו ישחט עליו · והלכה כר"ש : ג הצורם · הפוגם · וכאן איירי שפוגם אוזן הבכור כדי שיהיה חולין בידו : הרי זה לא ישחט עולמית · ואפילו נפל בו מום אחר משום קנס · לפי שעבר והטיל מום בקדשים שהמטיל מום בקדשי' סופג את הארבעי' · ואפילו עשה מום בבעל מום · דכתיב (ויקרא כ"ב) כל מום לא יהיה בו קרי ביה לא יהיה בו שלא יטיל בו מום ומדהוה לי' למכתב מום · וכתב כל מום · לרבות אפי' בבעל מום שלא יטיל בו מום : כשיול' לו מום אחר ישחט עליו · ואפי' באותו מום עצמו אם מת המטיל את המום · בנו שוחט אחריו על אותו המום · דלדידי' קנסו רבנן · לבריה לא קנסו רבנן · וכן הלכ' : ושערו מדולדל · לפי שלא נגזז מעולם : קסדור · ממונה מהמלך : מה טיבו של זה · שהניחוהו להזקין כל כך : פגיון · סכין שיש לו שתי פיות קרוי פגיון : והתירוהו · אע"פ שהנכרי נתכוין להטיל בו מום · כיון דשלא מדעת ישראל עשה שלא נתכוין לעשות נחת רוח לישראל : ראה שהתירו והלך וצרם באזני בכורות אחרי' כדי לעשות נחת רוח לישראל · נעשה כאלו אמר לו ישראל שיעשהו · ואסור : היו תינוקות משחקים · וצריכא לאשמועי' קסדור נכרי · ותנוקות · דאי אשמועינן קסדור · הוה אמינא נכרי הוא דשרי דליכא למגזר דלמא אתי למסרך וללמוד להטיל מום בקדשים דסרכיה

ומ"ש הר"ב וקרא דכתיב ובשרם וכו' · בבכור תמים דוקא משתעי · ואע"ג דבסוף משנה א' דפרק דלעיל כתב דמדכתב ובשרם לשון רבים אף בעל מום במשמע · הא אמרינן בסוגיא דהכא · דבבעל מום כתיב (דברים י"ב) הטמא והטהור יחדיו יאכלנו · ומה טמא שאינו אוכל בקדשים קלים אוכל בבכור · זר שאוכל בקדשים קלים אינו דין שיאכל בבכור · וליכא למפרך מעבוד' דהאכיל' קאמרי' · וכתבו התוס' דאתי ק"ו ומפיק מהקישא ונאכל לזרים · מאחר דמתוקמא היקשה דכחזה התנופה בהם · ועיין בריש פ"ט : אין מקיזין לו דם · פי' הר"ב דמתוך שאדם בהול על ממונו כו' · ומי אמרי' לר"י אדם בהול על ממונו והתנן (משנ' א' פרק ב' דביצה) ר"י אומר אין מקרדין את הבהמה בי"ט אבל מקרצפים · אלמא לא גזר מתוך שאדם בהול אי שרית ליה קרצוף עבי' קירוד · בבכור דאי שביק ליה מיית אמרינן אדם בהול על ממונו · הכא אי שביק ליה צערא בעלמ' הוא לא אמרינן אדם בהול על ממונו · גמ' פ"ק דפסחים דף י"א ומ"ש הר"ב אתי לאיעבד במקום שעוש' בו מום דעבר אדאורייתא' כמ"ש במשנ' דלק' · רבי שמעון אומר יקיז אע"פ שהוא עושה בו מום · אין כוונתו במה שנא"ר כאן אע"פ שהוא עושה בו מום שיארע מום בשעת הקזה בהכרח · לפי שמודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות · אבל הוא אומר שאין חוששים אם יארע בו מום אחר ההקזה · לפי שהוא דבר שאין מתכוין ולא נפל המום מחמת ההקזה בהכרח כדי שנדמה אותו לפסיק רישיה · ולפיכך ביארו בגמרא שהלכה כמותו · דהא קי"ל כוותיה בדבר שאין מתכוין מותר · מפירוש הרמב"ם : ג הרי זה לא ישחט עולמית · כתב הר"ב · משום קנס כו' (ועיין מ"ש במשנה ה' פ"ז דנגעים) ואפילו עשה מום בבעל מום כו' · משמע דלהלכה כתב כן · דהא לטעמא דר"א לא איצטריך · דלדידה ר"א לא אמר אלא במטיל מום בתם · ועוד שלא פי' דרבנן פליגי עליה בהא · ודברי תימה הן דהא בסיפא דתנן כל שהוא לדעתו מפ' דלאתויי גרמא · ומפורש בגמרא דנפקא לן מכל מום כמ"ש שם והיינו לרבנן דפליגי בברייתא עם ר"מ · דר"מ סבר אף בעל מום אסרה תורה להטיל בו מום ודריש כל · כמ"ש הר"ב · ורבנן דרשי לכולא קרא תמים יהיו לרצון כל מום לא יהיה בו · דמשמע תמים הראוי לרצון אמרתי לך דכל מום לא תטיל בו · אבל בעל מום לא · ומפקי כל לגרמא · וכן פסק הרמב"ם כחכמים בפ"א מהלכות איסורי מזבח · והתוספות והרא"ש דקדקו · דאפילו על מום עובר לא אסרה התורה · אבל מדרבנן מיהא אסור · ומ"ש הר"ב קרי ביה לא יהיה כלומר יו"ד בשבא · והה"א בפתח · והוא לשון צווי ואזהרה : טיבו מפורש במשנה ח' פ"ק דכתובות : והתירוהו פי' הר"ב שלא נתכוין לעשות נחת לישראל · שהרי אינו יודע שע"י מום שיעשה בו ישחט · אלא א"כ נפל מאליו · רש"י : היו התנוקות כו' וכתב הר"ב · דצריכא כו' · דסרכיה דנכרי לא אכפת לן שהרי כהוג הוא באיסורין · וכן לשון רש"י · ואני תמה דמכדי הטלת מום בבכור איסור הוא לגביה ובסוגיא לא קאמר · אלא דלא

א תו' פסחי' י"א
ב מיי' פ"ג מה'
בכורות טוש"ע
י"ד סי' ש"ט
סעי' ו
ג לד' ·
ד מיי' שם ט"ו
שם סעי' ה
ה לה' ·
ו מיי' שם הל' י"ג
טוש"ע י"ד סי' ש"ט
סעי' ג

אתי

ונפסקה זנבו של אחד מהם והרי הוא בכורי · ובא מעשה לפני חכמי׳ והתירוהו · ראו שהתירו׳ והלכו וקשרו זנבות בכורו׳ אחרי׳ · ואסרו · [א] זה הכלל · כל שהוא לדעתו אסור · ושלא לדעתו מותר : **ד** [ב] היה בכור (ס״א דוחפו) רודפו ובעטו ועשה בו מום · הרי זה (ס״א שוחטין) ישחט עליו · כל המומי׳ הראוין לבא בידי אדם · רועים ישראל נאמנים · ורועים כהנים אינן נאמנים · רשב״ג אומר [ג] נאמן הוא על של חברו · ואינו נאמן על של עצמו ·

רבי

דסרכיה דנכרי לא אכפת לן · שפרי נהוג הוא באסורין · אבל קטן דלאו שרייה ליה אתי למסר׳ אימא לאיזהי אשמועי׳ תינוקו׳ הוה אמינא תנוק הוא דשרו רבנן · דמאן דחזי לא אתי למימר נמי אי הוה שרי ביה גדול מומא הוה משתרי · דקטן בגדול לא מחלף · אבל נכרי גדול · דאתי לאחלופי בגדול ישרא׳ · אימא לא צריכי : **כל שהוא לדעתו אסו׳** · לאתויי גרמא׳ כגון שיוליך הבהמ׳ במקום שיש בו ברזל כדי שתכשל בו ויפול בו מום : **ושלא לדעתו מותר** · לאתויי אם היה ישראל מסיח לפי תומו ואומר בפני הנכרי · בכור זה אם נפל בו מום היינו אוכלים אותו · ושמע הנכרי והטיל בו מום · מותר : **ד היה בכור רודפו כו׳ הרי זה ישחט עליו** · ולא שנו אלא שבעטו בשע׳ רדיפה אבל שלא בשעת רדיפה לא : **הראויין לבא בידי אדם** · שיש לומר אדם הטילם בו · כגון נסמית עינו נקטעה ידו נפסקה אזנו : **רועים ישראל נאמנים** · ישראל הרועה בהמתו של כהן נאמן לומר על המומין שנפלו בבהמתו של כהן · שמאליהם ארעו ויאכלנו בעליו הכהן במומו׳ ולא חשדינן ליה שמא ע״י אדם בא זה המום בכונה ורועה זה משקר ובא להתירו כדי שישחטנו רבו כהן ויאכילנו ממנו · שהישראל מותר לאכול מן הבכור בעל מום כשהכהן נותן לו ממנו · בהכי לא חשדינן ליה דללגימא מועטת כזו לא חיישינן שישקר הרועה ויעבור עבירה בעבור הנאת לגימא בלבד : **רועים כהנים** · רועים שהם כהנים אין נאמנים כשרועים בהמתן של ישראל דנחשד האי כהן רועה שהוא עצמו הטיל בו מום דנימא אמר האי רועה לא שביק רבי לדידי ויהביה לכהן אחרינא והוא הדין דכהן רועה אין נאמן להעיד על הבכור של כהן אחר דחיישינן לגומלים דסבר אעידנו עכשיו · ויבא גומל לי כשיתן לי ישראל בכור תם ואטיל בו מום ויבא כהן זה ויעידני שמאליו נפל בו מום : **רשב״ג אומר נאמן הוא על של חברו ואינו נאמן על של עצמו** · רשב״ג פליג את״ק וסבר דלא נחשדו כהנים · אלא על בכור עצמו שסבר נתנו לו ישראל · אבל על של חברו בין רבו בין אחר לא נחשדו עליו :

רבי

אתי למסרך ויכולני לפרש דסרכיה לא מידי הוא שאינו איסור לגביה · כך נראה שמפרש הרמב״ם : **כל שהוא לדעתו אסור** · כתב הר״ב לאתויי גרמא כו׳ דתניא מום לא יהיה בו אין לי אלא שלא יתן בו מום מנין שלא יביא דבלה ובצק ויניחנה על האוזן כדי שיבא כלב ויאכלנה ת״ל כל מום אחד מום ואחד כל מ ס גמ׳ סוף דף ל״ג · והא דאסברה לה הר״ב כגון שיוליך הבהמ׳ במקום שיש שם ברזל כו׳ · מפי׳ הרמב״ם העתיק כן ואף בחבורו פ״ב מה׳ בכורות כתב כן · אלא שהעתיק ג״כ הברייתא דכתן דבלה כו׳ וכתב הכ״מ מעובדא דר׳ צדוק איכא למילף הכי · ע״כ · וגם על זה יש לפקפק דלא נקט כההוא עובדא ממש · דהכי הוה עובדא דרמא ליה שערי בסלא בהדי דקא אכיל אינבוע שיפתיה גמ׳ דף ל״ו : **ושלא לדעתו מותר** · כתב הר״ב לאתויי אם היה ישרא׳ מסיח לפי תומו וכו׳ · ל׳ רש״י שלא שאלם הקפדור מה טיבו אלא הם עצמם מסיחים לפי תומם כו׳ **ד היה בכור** · איל מנגח · רודפו לאדם לנגחו · ובעטו אדם לבכור ועשה בו מום ישחט עליו · ואפי׳ כהן לפי שלהצלתו נתכוון · רש״י · **הרי זה ישחט עליו** · כתב הר״ב ל״ש כו׳ אבל שלא בשעת רדיפה · לא · גמר׳ פשיטא מהו דתימא נעריה (מה שרדפו) הוא דקא מדכרי קמשמע לן : **הראויין לבא בידי אדם** · פי׳ הר״ב ש״י לאדם הטיל בו · כגון נסמית עינו כו׳ שיש מומין שאין ראוין לבא בידי אדם כגון בעל חמש רגלים · או עינו אחד גדול כשל עגל · או קטנה כשל אווז · דהוי מום שאין אדם נחשד עליו · רש״י : **רועים כהנים אינן נאמנים** · פי׳ הר״ב רועים שהם כהנים אינם נאמנים כשרועים בהמתן של ישראל וכו׳ · והוא הדין דכהן רועה אין נאמן להעיד על הבכור של כהן אחר דחיישינן לגומלין וכו׳ · וכן לשון רש״י · ול״ע דמידי הוא טעמא אלא משום דחיישינן לגומלין וא״כ מאי אריא כהן רועה אפילו שאינו רועה נמי לא · וה״נ קאמרי להעיד על הבכור של כהן אחר · וא״כ אפילו שאינו רבו וכיון דאף על שאינו רבו לא יעיד אפילו שאינו רועה נמי · דהא לא שייך מימר אמר לא שביק רבי לדידי כו׳ · וה״נ כתב הר״ב לקמן בדבור ר׳ מאיר אומר כו׳ דלת״ק דוקא אינו נאמן כו׳ · ולא אתני כהן רועה ש״מ דס״ל דאפילו שאינו רועה נמי לא · וליסנא דגמרא וה״ה כהן לכהן דחיישי׳ לגומלין · ומיהו רש״י מפרש לקמן בהא דאיכא בין ר״מ לת״ק דלת״ק ב׳ כהנים שאינם רועים נאמנים ושנים שהם רועים אינם נאמנים על של רבם · דלא חיישינן לגומלים אלא ברועים דקאי גביה וסבר אעיד את רבי · והוא יעידני כשיתן לי ישראל בעלמא בכור · גם דברי הר״ב לקמן בדעת הת״ק יש לפרש כך · ולפיכך יש לומר דדייק לכתוב כהן רועה לומר דאיכא בין רועה לאחר דרועה אפילו שנים אינם נאמנים · ושאינם רועים כשהם שנים נאמנים · ודייק נמי לכתוב להעיד על הבכור של אחר לומר שכשאינו אלא אחד המעיד · אפילו על אחר שאינו רבו נמי לא · ומכ״ש דאפילו אינו רועה נמי · דחשש דרועה ליתא אלא ברבו · כך נראה לי ליישב דבריו שכתבת לשונו משמיענו דהא דכהן לכהן איכא בתרי גווני · אי בדוקא רועה · וא״נ כשאינו רועה דאפי׳ לאחר לא · וסמך על המסקנא דרועה אפילו שנים לא · וכשאינו רועה כשהוא אחד לא מהימן : **רבן שמעון בן גמליאל אומר נאמן הוא כו׳** כתב הר״ב בין רבו בין אחר לא נחשדו עליו · ופסק נמי הלכה כרשב״ג · ולא קשיא אהלכתא דסוף פרק ד׳ דדמאי סחורים שנכ:סים

לעיר

א מיי׳ פ״ב מה׳
בכורות הל׳ יב
ט ש״ע י״ד סי׳
ש״ג סעי׳ ג
ב שם סעי׳ ד
ג מיי׳ שם
ט ש״ע י״ד סי׳
ש״ד סעי׳ ג

רבי מאיר אומר [א]החשוד על דבר · לא דנו ולא מעידו: ה [ב]נאמן הכהן לומר הראיתי בכור זה ובעל מום הוא· הכל

רבי מאיר אומר כל החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו · ואיכא בין רבי מאיר לתנא קמא דלרבי מאיר בכור כהן שנפל בו מום צריך שנים מן השוק להעיד עליו · ועד אחד אפילו שאינו כהן אין מועיל בו · ולתנא קמא דוקא כהן אינו נאמן להעיד על בכורו של כהן · דחיישינן לגומלים · אבל שאינו כהן אפילו אחד מעיד נאמן להתירו ורשב"ג אומר אפי' בניו ובני ביתו של כהן נאמנים · דדוקא איהו גופיה על של עצמו אינו נאמן · ואשתו נמי אינה נאמנת מפני שהיא כגופו והלכה כרשב"ג: ה הראיתי בכור זה לחכם ואמר לי · שמום קבוע הוא ושחטו · ובלבד שיהיו לו עדים שלא הטילו בו · שהכהנים חשודים להטיל מום בבכור כדי למוכרו ולאכלו בחולין · אבל אין חשודין לאכול קדשים תמימים בחוץ ולומר על מום עובר שהוא קבוע · וכהן שהוא מומחה נאמן לדון על מום הבכור שהוא קבוע ולהתירו · וכן נאמן הכהן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו שהוא עשוי להגלות אם נתנו לו ישראל במומו אם לאו · ומלתא דעבידא לאגלויי לא משקרי בה אנשי: הכל

לעיר אמר אחד שלי חדש ושל חברי ישן כו' · דחיישינן לגומלין · התם ששניהם לפנינו ובידיהם למכור איכא חששא דגומלין · משא"כ הכא דלמיחש דמעיד עכשיו כדי שיגמול לו לאחר זמן כשיבא לידו בכור ויטיל בו מום · לחשש גומלין כי הא לא חיישינן וכ"ש לפירש"י שכתבתי במשנה ח' פ"ב דכתובות דההיא דדמאי בשבלי אומנות בידו דמוכח דבא למכור · ולא להצניע · ולכך חיישינן לגומלי' · והיינו כדפרישית דמשום שעכשיו גם הוא בא למכור · הוא דאיכא חששא · הא לאו הכי לא · ולפי מה שאכתוב לקמן · דלא פסק הר"ב הלכה כרשב"ג אלא הכא בבכור דוקא · מעיקרא לא קשיא הלכתא אהלכתא כלל: רבי מאיר אומר החשוד על הדבר · דהיינו כהנים שנחשדו על הבכורו' רש"י בגמ' דף ל"ה ומסיים הטור ר"ס שי"ד מפני שיש להם בו טורח גדול לטפל בו עד שימות: לא דנו ולא מעידו · כתב הר"ב ואיכא בין ר"מ לת"ק דלר"מ בכור כהן שנפל בו מום צריך שנים מן השוק · להעיד עליו · ועד אחד אפילו שאין כהן אין מועיל בו · ותמיהני דהא לא אמר ר"מ אלא החשוד · ובגמרא איכא בינייהו דרבי יהושע בן קפוסאי דתני' ר"י בן קפוסאי אומר בכור ביד כהן צריך שנים מן השוק להעיד עליו · ופירש"י צריך שנים מן השוק שנים כל שהן ואפילו כהנים · אבל כהנים שבביתו לא · ת"ק אית ליה דר"י בן קפוסאי דקאמר ת"ק (כהנים) דעלמא נאמנים · ואפילו אבכורות דכהנים · ולא חיישינן לגומלים אלא ברועה דקאי גביה וסבר אעיד את רבי · והוא יעידני כשיתן לי ישראל בעלמא בכור · ור"מ לית ליה לריב"ק לגמרי דכיון דנחשדו כהנים על הבכור לא דן ולא מעיד אפילו כהן דשוק ואפילו בכור ביד ישראל ע"כ · וכ"כ התוספות דת"ק סבר כריב"ק ושנים מן השוק דקאמר ריב"ק בכהנים איירי דישראל אפילו חד מהימן ולר"מ כל היכי (דחשיד) · אפילו שנים אין נאמנים · ע"כ · ומ"ש הר"ב ולת"ק דוקא כהן אין נאמן וכו' · ולעיל כתב כהן רועה · ושם הארכתי · ומ"ש הר"ב והלכה כרשב"ג · גמרא · וא"כ בס"פ דלעיל דסתם לן כל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו אין הלכה · וכן מצאתי שם בנא"י בפי' הרמב"ם שכתב עליו דהוא דעת ר"מ · והוא דחוי כי העקר הוא אין אדם חוטא · ולא לו · ולפיכך החשוד על דבר דנו ומעידו · ע"כ · וכן בחבורו פסק דבכל דבר החשוד מעיד · כמ"ש בפי"ב מהלכות מעשר ובפ"ח מטמאה ובספ"י מה' משכב ומושב ובפי"א מהלכות עדות · אבל יראה לי שהר"ב שלא דחאה מהלכה לא מפני שנמשך אחר הנוסח שבידינו מפירוש הרמב"ם שלא נזכר בה כלום ונמשך הוא אחריו והגיה הדבר סתום וסמך אדהכא אלא נ"ל שסובר שהיא הלכה פסוקה · ולא פסק בכאן כרשב"ג · שיהא כן ההלכה בכל מקום · אלא דוקא הכא בבכור · וכדעת הראב"ד בהשגותיו בפי"ב מהלכ' מעשר שכתב ואם קבעו הלכה כרשב"ג לענין מטיל מום בבכור שהוא קנס (כלומר מה שאינו נאכל עליו כדלעיל משנה ג') אבל לשאר איסורין חשוד אין מעיד וסתם לן תנא בבכורות (ספ"ד) כר"מ וה"נ במשנה ו' פ"ד דדמאי לא האמינו לאומר איש פלוני נאמן אלא משום קל שהקילו באכסניא ע"כ · וכ"כ הר"ב שם קל הוא כו' שמעינן מינה דאל"ה אין החשוד מעיד על אחר · וה"נ מוכח שם בראש הפרק דבשבת אוכל על פיו וחשכה מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר · והב"י בטי"ד סימן קי"ט מקשה אמתני' זו דחשכה מ"ש לא יאכל והא החשוד נאמן על של אחרים (כלומר להרמב"ם שפוסק כרשב"ג בכל דבר) ואין לומר דהיא מתניתין אתיא כר"מ ולא קי"ל כוותיה · שהרי הרמב"ם עצמו פסקה בריש פי"ב מהלכות מעשר · עכ"ד · אבל ההיא משנה ו' דאמרו טעמא דלא האמינו לאומר איש פלוני נאמן · אלא מ"ש קל הוא כו' לא קשיא · שכבר תירץ זה הכ"מ משום דבעינן לאוקמא למתני' אפילו כר"מ · דהא סתמא מתניא · ע"כ · וז"ל הרמב"ם שם בפירושו העיקר אצלינו אין אדם חוטא ולא לו · ולפיכך (ודאי) לא ישלחו לאיש שאינו נאמן · מפני שאין לו הנאה בזה הנאה קרובה מיד · וכל זה כדי להקל עליו · מפני שהוא גר ואינו מכיר אנשי המדינה · עכ"ל · הנה סמכה על העיקר הזה שאין אדם חוטא ולא לו · שהוא דלא כר"מ · כמ"ש בשמו · ומש"כ דחוק הלשון דמסיים בו וכל זה כדי להקל כו' · ואינו סובל לומר בה מה שמיישב הכ"מ בגמרא שאמרו הטעם כדי לאוקמא אף לר"מ: ה נאמן הכהן לומר הראיתי בכור זה כו' · כתב הר"ב ובלבד שיהיו לו עדים כו' שהכהנים חשודים להטיל מום כו' · אבל אין חשודים לאכול קדשים תמימים בחוץ · מסיים הרמב"ם ספ"ב מה"ב מפני שהוא עון כרת · ע"כ · כלומר והחשוד לדבר קל אינו חשוד לדבר חמור ממנו · כדתנן ספ"ד · ומ"ש הר"ב וכן נאמן הכהן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו וכו' ואעפ"י שלא פרטו בשם לומר ישראל פלוני ואף על גב דבמשנה ה' פ"ד דדמאי תנן קח לי ממי שהוא נאמן כו' אינו נאמן · מאיש פלוני הרי זה נאמן · התם אי אמר סתמא מצי לאשתמוטי ולומר בעיני היה נאמן · וכמ"ש הר"ב שם · והכי איתא הכא בגמרא והלכך אין להאמינו אלא כשפורש ואומר קח לי מאיש פלוני

ע' יוסף עמ' כ"ט שם סעי' ו

רל"ג

[א]הכל נאמנים על מומי המעשר. [ב]בכור שנסמית עינו. שנקטעה ידו. שנשברה רגלו. הרי זה ישחט ע"פ שלשה בני הכנסת רבי יוסי אומר. אפי' יש שם עשרים ושלש' לא ישחט אלא ע"פ מומחה: ן [ג]השוחט את הבכור (גמ' ל"ג) ומכרו. ונודע שלא הראהו. מה שאכלו אכלו. והוא יחזיר להם את הדמים. ומה שלא אכלו. הבשר יקבר. והוא יחזיר להם את הדמים. וכן [ד]השוחט את הפרה. ומכרה. ונודע שהיא טרפה. מה שאכלו אכלו. ויחזיר להם את הדמים. ומה שלא אכלו. הן יחזירו לו את הבשר. והוא יחזיר להם את הדמים. מכרוהו לנכרי'. או הטילוהו לכלבי'. ישלמו לו דמי הטרפ':

פרק ו

על אלו מומין שוחטין את הבכור. [ה]נפגמה אזנו מן הסחוס.

אבל

הכל נאמנין על מומי המעשר. הכהנים חשודים להפריש מעשר בהמה כישראל. והכל נאמנים לומר על מום שנעשה בבהמות מעשר דשלא בכונה היה. ואפילו הבעלים. מ"ט דאי בעי שדי ביה מומא בכולה עדריה קודם שיעשר ונמצא המעש' בעל מום: שנסמית עינו שנקטע' ידו. דהיינו מום מובהק: בני הכנסת. כלומר שאינן חכמים והני מילי במקום שאין יחיד מומחה אבל במקום שיש יחיד מומחה אינו נשחט אלא על פי מומח' ואפי' במום מובהק' דומיא דהפרת נדרי' שבמקום שיש יחיד מומחה אין ג' הדיוטות מועילים: אפילו היו שם עשרים ושלשה. אפילו היתה סנהדרין במקום. ואין שם אחד שנטל רשות להתיר מומי הבכור. אינו נשחט על פיהם ואפי' במום מובהק עד שיהיה שם מומחה. ואין הלכה כרבי יוסי: ן השוחט את הבכור. ונמכר מבשרו: ונודע לנו שלא הראהו לחכם: מה שאכלו. הלוקחים אכלו: ויחזור להם את הדמים. משום קנס שהאכילם בשר איסור: מכרוהו. הלוקחי' לנכרים הואיל ולא גרם להם אסורא ישלמו לו דמי טרפה כמו שהיא נמכרת בזול. והוא יחזיר להם את המותר. וגבי בכור לא תני מכרוהו לנכרי' דבכור תמים אסור בהנאה:

פרק ו **על** אלו מומין: נפגמה. אין פגימה בלא חסרון אבל סדק משמע נמי בלא חסרון ושיעור פגימה. כדי שתחגור בה צפורן: הסחוס. תנוך האזן שקורין טנרי"ם בלע"ז:

אבל

מה שאין כן הכא דלא שייך אשתמוטי. וא"ל למ"ש הב"י סימן ש"ד דהתם איסורא דאוריי' והכא אכיל' בכור אחר שנפלת מום בכוונה אינו אלא קנס דרבנן. גם בגמ' פרכינן מרישא קא לי מ"ט שהוא נאמן אינו נאמן. ודחינן התם אית ליה לאשתמוטי ולא דחינן לה התם איסורא דאורייי הכא איסורא דרבנן. הלכך נ"ל מה שכתבתי: בני הכנסת. כתב הר"ב וה"מ במקום שאין יחיד מומחה כו'. דומיא דהפרת נדרים והכי לישנא דגמרא וכתבו התו' לישנא דקרא נקט. אבל גבי חכם שייך לשון התרה (כמ"ש הר"ב ספ"י דנדרי') וכן בהמוכר את הספינ' דף ע"ד גבי בת קול. דקאמר ועכשיו שנשבעתי מי מיפר לי. ע"כ. ול' משנה שלימה בפ"ח דנדרי' דתנן בה' יכול להפר נדרו שלא ע"פ חכם. אבל כבר כתבתי שם דבדוכתא אחריתי בגמ' פרק ג' מייתי לה וגרס להתיר. וכן העתיקה הרמב"ם והטור ועוד ראה מצאתי דבספ"ב דיבמות תל' הפרת נדרים בג' לשה. ולענין התרה שנויה. ותו בפרק שום היתומים במס' ערכין ד' כ"ג בנדר שהודר ברבים קא מפלגי מ"ס יש לו הפרה ומ"ס אין לו הפרה וכו'. עוד שנית שם: אלא ע"פ מומחה. למומי בהמה. הרמב"ם. ועיין בפירוש הר"ב פרק דלעיל משנה ד: ו ונודע שהיא טרפה. פי' שנטרפה בודאי דאלו מספק כל בהמה בחזקת שאינה טרפה וא"ל בדיק' דבדיקת (סירכות דריאה) אינן אלא מדרבנן. אבל בבכור תנן ונודע שלא הראהו שאע"פ שאפשר שיש (בו) מום. סתימא בחזקת שאין (בו) מום. ועוד אפילו נמצא בו מום כיון שנשחט שלא על פי מומחה אסור כדאפסק הלכתא כר"מ משנה ג' פ"ד מהר"ר פאלק כהן בפי' הש"ע ח"מ סי' רל"ד: מכרוהו לנכרים כו'. כתב הר"ב וגבי בכור לא תני מכרוהו לנכרים דבכור תמים אסור בהנא'. ואני תמה שאע"פ שאסור בהנא' אינו תופס את דמיו שאין לך דבר שתופס את דמיו להיות כמוהו. אלא ע"ז ושביעית. כמ"ש הר"ב בסוף משנה ט' פ"ב דקדושין. אבל נ"ל דהיינו טעמא דלא תני גבי בכור משום דאע"ג דבמומו שרי. אפילו לנכרים. כדתנן במשנה ב' דפרקין. מ"מ לא שכיחא למעבד הכי לפי שישראל קדושים הן ומחבבים דבר שהיה עליו קדושה שלא להאכילה לנכרי ולכלב. והואיל ולא שכיח אע"ג דשרי לא בעי למתני. ותני לה גבי טרפה וה"ה בבכור אי אתרמי הכי (ול' מכרוהו דייק דקאי אבכור): ישלמו לו דמי הטרפה. פי' הר"ב כמו שהיא נמכרת בזול. כלומר שכן דרך טרפה שנמכרת בזול. והא ודאי שאם מכרה ביוקר שמחשב כפי הדמים שקבל. וזהו שכתב הרמב"ם בפי"ז מהלכות מכירה יחשוב עם הטבח על דמי הטרפה וכו':

פרק ו **על** אלו מומין שוחטין הבכור. כתב הר"ב דילפינן מקראי בכלל ופרט וכלל. גמרא ואימא מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ובוטל ממלאכתו ואינו חוזר. אף כל מומים שבגלוי ובוטל ממלאכתו. ואינו חוזר. אלמא תנן נפגמה אזנו ומשני כל מום רע רבוי הוא. פירש"י. ולא דרשינן ליה בכלל ופרט. ע"כ. ועיין כיוצא בזה ריש פרק ז' דבבא קמא. ופרכינן א"ה מומין שבסתר נמי. אלמא תנן (משנה ד') חוטין החלונות וכו' והפלימיות שנעקרו. נעקרו אין נפגמו ונסמו לא בעינן מום רע וליכא פירש"י מום רע לא מקרי. אלא בגלוי שמכוולו. ע"כ. א"ה מום עובר נמי אלמא תנן ולא מן הטור. א"כ פסח ושור למה לי: נפגמה. כתב הר"ב שיעור פגימה. כדי שתחגור בה צפורן שתעכב בה צפורן. רש"י: הסחוס. פי' הר"ב תנוך האזן שקורין טנרים וכן פירש"י. ועיין פ"ז דפסחים משנה י"א. וז"ל התוספות (ובדל) האזן (עמוס ג' י"ב) מתורגם (הסחוס) דאודנא. ע"כ. ואם כן הכ"א פרשים:

אבל

א לו :
מיי' פ"ו מה'
בכורות הל' ט
ב מיי' פ"ג
שם הל' ג
טוש"ע י"ד סי'
שם סעי' ג
ג מיי' פ"ב מה'
טוש"ע י"ד סי'
ס סעי' ב
ובחו"מ ס"ס סי'
רל"ד סעי' ה
ד מיי' פ"ו
מה' מכירה
טוש"ע ח"מ
סי' רל"ד
סעי' ג'
ה מיי' פ"ו מה'
ביאת מקדש
הל' ג

אבל לא מן העור · נסדקה · אף על פי שלא חסרה · נקבה מלא כרשינה או שיבשה · א איזו היא יבשה · כל שתנקב ואינו מוציאה טפת דם · רבי יוסי בן משולם אומר יבשה שתהא נפרכת: ב ריס של עין שנקב · שנפגם · שנסדק · הרי בעיניו דק תבלול חלזון נחש ועינב · ואיזהו תבלול · לבן הפוסק בסירא ונכנס בשחור · בשחור ונכנס בלבן אינו מום · שאין מומין בלבן: ג חורור · והמים הקבועים · איזהו חורור הקבוע · כל ששהה שמונים יום · רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר · בודקים אותו שלשה פעמים בתוך שמונים יום · ואלו הם (ס״י מוס) מים הקבועי׳ · אכל לח ויבש של גשמים · לח ויב׳ של שלחים · אכל היבש ואחר כך אכל הלח אינו מום · עד שיאכל היבש אחר הלח ·

ד חטמו

אבל לא מן העור · דעור הדר בריא ולא הוי מומא · והא עור היינו אליה רכה של אזן : נקבה מלא כרשינה · שיש בחלל הנקב שיעור גרגיר של כרשינה בין שנקבה ארוך בין עגול · אם יש בכולו · כדי להצטרף נחללו כשיעור גרגיר של כרשינה · הרי זה מום: שתהא נפרכת · נעשית פרוכים ופתיתים כשממשמשים בה · ואין הלכה כרבי יוסי · וכל הני מומין דחשיב במתניתין · שסוחטין עליהן את הבכור ילפי מקרא דכתיב (דברים ט״ו) וכי יהיה בו מום כ׳ ללי׳ פסח או עור · פרט · כל מום רע חזר וכלל : כלל ופרט וכלל · אי אתה דן אלא כעין הפרט · מה הפרט מפור׳ מומין שבגלוי ואינו חוזר · אף כל מומין שבגלוי ואינו חוזר : ב ריס של עין · עפעף של עין : הרי בעיניו · כלומר הרי שיש בעיניו · דק טיל״א בלע״ז · חלזון ונחש · היינו חלזון היינו נחש · וקורהו נחש שעשוי תנומר כנחש והוא בשר נוסף הנמשך וחופה קצת מן השחור שבעין וקורין לו בערב טפרא · כמו שקורין לצפורן טפרא לפי שהוא ׳חופה את העין כדרך שהצפורן חופ׳ בשר האצבע: ועינב · שיש בעינו כגרגיר של ענב : לבן הפוסק בסירא ׳היינו שורה שבעין שסביב השחור שרואה מראית העין בה · ואם חוט לבן יוצא מן הלבן שבעין ופוסק אותה שורה ונכנס בשחור · הוי מום: שחור ונכנס בלבן · אם חוט אחד שחור יוצא מן השחור שבעין ופוסק בסירא ונכנס בלבן אינו מום : שאין מומין בלבן · דלאו עין הוא אלא שומן העין :ג חורור · כמין טיפין לבנות בעין תרגום לבן חיור : והמי׳ · יורדים אל העין מונעים הראות : הקבועים · אתרוייהו קאי אחורור והמים : בודקין אותו ג׳ פעמים בתוך שמונים יום בכל כ״ו יום שהוא שליש הזמן של שמונים יום בקירוב בודקים אותו אם הלך החורור · ואם הלך אע״פי שחזר מוני׳ לו פ׳ יום מיום שחזר ׳ואין החורור קבוע עד שיעמוד פ׳ יום · ואם לא בדקוהו בתוך פ׳ יום · אף ע״פ שנמצא החורור שם ביום שמונים לא הוי מום דשמא בינתי׳ הלך וחזר והל׳ כר׳ חנינא בן אנטגנוס :אלו הן המים הקבועים · כלומר במאי ידעינן אי קבועי׳ או עוברי : אכל לח ויבש של גשמים · אם האכילוהו לרפואה תבן ואחיר שקורין פייל״ו בלע״ז : לח · הגדל באדר ואני ניסן : ויבש הגדל באלול ואני תשרי : ושל גשמים · היינו שגדל בשדה בית הבעל ומתניתין חסורי מחסרא והכי קתני אכל לח ויבש של גשמים הרי זה מום של בית השלחין אינו מום ׳ודגשמים נמי אכל יבש ואחר כך אכל לח אינו מום עד שיאכל יבש אחר הלח:של בית השלחין ׳ארץ הצריכה להשקו׳ לא הוי רפואה · ולא בדקינן ביה : אכל יבש ואח״כ לח׳לרפואה אין זו רפואתו ואע״פי שלא נתרפ׳ בכך:אינו מום עד שיאכל יבש אחר הלח׳זו היא דרך רפואתו · תבן ואחיר הגדל באדר ואני ניסן · מאכילים אותו באדר ואני ניסן · ותבן ואחיר הגדל

אבל הרמב״ם ריש פ״ז מהלכו׳ ביאת מקדש העתיק סחוס · ובפי״ד דנגעים משנה ט׳ כתב הר״ב תנוך זה גדר האמצעי של אזן · והוא לשון תורת כהני׳ העתיק ׳שם הרא״ש (ושם אפרש׳) וז״ל הרמב״ם שם תנוך אזן הוא ,גשם יצא (נ״א מוקף בולט) על שטח האזן ממה שימשך לפני׳ כאשר יגע בו האדם ימצאהו חזק דומה לעצם ׳והחוץ הוא בשר רך מקיף בסביב האזן כולה והפנימי הוא תוך האזן ולזה הגשם אשר מחוץ יהי׳ תכלית האזן הקערור׳ וכו׳ · והוא אמרם תנוך אזן · זה גדר האמצעי · ע״כ · ועיין לקמן:

אבל לא מן העור פי׳ הר״ב · היינו אליה׳ משמע שהי׳ העור שבתחתי׳ האזן ולשון הטו׳ סימן ס״ט האור שתשפת האזן · ע״כ · אבל מלשון הרמב״ם שהעתקתי לעיל הוא כל המקיף · וכן לשונו רפ״ז מהלכות ביאת מקדש האור המקיף לסחוס האזן · ולפיכך אני תמה על הכ״מ שנראה מדבריו שתשוה מדות בפירש״י בתומס סוף פכ״ט: נסדקה ת״ר הסדק כל שהוא · גמרא · ב ריס של עין שנקב · שנפגם שנסדק · בכולהו כתב הרמב״ם פ״ז מביאת מקדש שהן בכל שהן · וכתב עוד וכ׳ מומין אלו בכלל חרוץ האמור בתורה ועיין משנה ד :דק תבלול · כתיבי במומי אדם ׳וכת״כ מנין לתת האמו׳ בבהמה באדם · ואת האמו׳ באד׳ בבהמ׳ ת״ל גרב גרב לג״ש ילפ׳ ילפ׳ לג״ש ׳ומייתי לה בגמ׳ ר״פ דלק׳ :בשחור ונכנ׳ בלבן ל׳ הרמב״ם ואי׳ נמח בשחו׳ מום דבר במה שנרא׳ לעין ונמש׳ בלבן ׳והר״ב העתיק שחור ונכנ׳ בו ׳ובמשנ׳ שבגמר׳ שחור נכנ׳ בלבן :שאין מומין בלבן כת׳ הר״ב דלאו עיין הוא ׳אלא שומן העין גמרא׳ דכתיב (תהלים ע ג) יצא מחל׳ עינימו · פירש״י יצא רשע לתרבו׳ רעה מרוב שומן שבעיניו ושומן העין בלבן הוא ׳ע״כ · ועיין במשנה י׳: ג חורור והמים הקבועים ת״ר עור בין סומ׳ בב׳ עיניו בין סומ׳ בעינו אחת · חורור והמי הקבועי מנין ת״ל אוס, עור פ״ז דף מ ג:רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר׳ כתב הר״ב ׳דהלכה כמותו ׳וכ״כ הרמב״ם · וטעמ׳ נראה לי מדמפרש בגמ׳ ׳ובלבד שיהו משולשים: של גשמים פי׳ הר״ב היינו שגדל בשדה בית הבעל · ומסיים רש״י דסגי ליה בגשמים · ע״כ ׳וקרי׳ בית הבעל פירשתי במשנה ט פ״ב דשביעית :של שלחים פי׳ הר״ב ארץ הצריכה להשקות כו׳ ועיין בפירושו לריש מועד קטן:

ד חוטמו

א האי נמי׳: ב לי׳ · שיי׳ פ״ו חה׳ ביאת מקד׳: פלג׳ שי״ד סי׳ ס״ס ג לח:

ד חוטמו שנקב ·[א] שנפגם · שנסדק · שפתו שנקבה שנפגמה שנסדקה ·[ב] חיטיו החצונו' שנפגמו או שנגממו · והפנימיו' שנעקרו · רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר · אין בודקין מן המתאימות ולפנים · אף לא את המתאימות:

ה נפגם הזובן · או עריה של נקב' במוקדשי' · נפגם הזנב מן העצם אבל לא מן הפרק · או שהיה ראש הזנב מפציל עצם · או שיש בשר בין חוליא לחוליא מלא אצבע · ו אין לו ביצי' או אין לו אלא ביצה אחת · רבי ישמעאל אומר אם יש לו שני כיסין יש לו שני ביצים · אין לו אלא כיס אחד אין לו אלא ביצה אחת · רבי עקיבא אומר מושיבו על עכוזו · וממעך

שגדל באלול ותלי תשרי · מאכילין אותו באלול ותלי תשרי · דלא שחטינן ליה עד שיעברו כל ימי הקיץ ויבדוק בשניה · ואם לא נתרפא הוי מום · וצריך שיאכל מהם לא פחות מכגרוגרת בכל סעודה וסעודה כל שלשה חדשים בתחלת הסעוד' ולאחר שתיה · ולא יהיה כפות בשעה שאוכל העשבים הללו לרפואה · ולא יהיה יחידי · אלא עם חביריו · בשדה ולא בתוך העיר · ואם שלמו כל התנאים הללו ולא נתרפא הוי מום ושוחטין עליו : ד חוטמו שנקב וכו' · והוא שנקבו מחיצות החיצונות של חוטם שהנקב נראה מבחוץ · אבל אינו נראה אלא מבפנים כגון שנקבה מחיצה המחלקת את החוטם אינו מום · שנסתר הוא · ואנן ילפינן מכלל ופרט וכלל דמומין שבגלוי בעינן : שנפגם · יש בו חסרון : שנסדק · ואין בו חסרון ושיעור פגימה כדי שתחגור בה צפורן : שפתו · שורה חיצונה של שפה · כלומר אודם החיצון : חיטיו החצונות · השינים שבאמצע הפה : שנפגמו · נחסרו : נגממו · נימוקו ולא נשאר מהם אלא רושם מועט · ואינן בולטות · כמו שרגילים להיות : והפנימיות · שינים הגדולות שקורין משילא"ש · שנעקרו לגמרי · אבל נפגמו ונגממו לא הוי מום : אין בודקין מן המתאימות ולפנים · שינים הגדולות שאחת נראית כשתים ועשויות כתאומות · משם ולפנים אינו נחשב מום מפני שהוא סתר · וכן עצמן שנעקרו לא הוי מום · ואין הלכה כר"ח בן אנטיגנוס : ה הזובן · הנרתק שהגיד של בהמה חבוי בו · כשנפגם הוי מום דלאו הדר בריא · אבל ניטל לא הוי משום דחוזר לאיתנו : עריה של נקבה · בית הערוה הבולט לחוץ ונראה על שאר שטח הגוף : במוקדשים · בשאר קדשים שיש בהן נקבה · כגון שלמים דאלו בבכור ליכא נקבה : אבל לא מן הפרק דכתב' בין הפרקי' מעלה ארוכה · כשלא נחתך כל הזנב : או שהיה ראש הזנב מפציל עצם · הזנב התלוי למטה נקלף העור והבשר ונשאר העצם מגולה · שוב אין מעלה ארוכה במקום ההוא וכראש הזנב הוא : מפציל · כמו אשר פצל · פ"א שנחלק הזנב בקצהו לשתי זנבות ובכל אחת משתיהן עצם : בין חוליא לחוליא · שחוליות של זנב רחוקות זו מזו מלא אצבע דהיינו רוחב גודל : ו אין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת · מתניתין חסורי מחסרא וה"ק · אין לו שתי ביצים בשתי כיסין אלא בכיס א' · א"נ שני כיסין וביצה אחת הרי זה מום : ר' ישמעאל אומר אם יש לו ב' כיסי' · אסיפא פליג דקאמר ת"ק אם אין לו אלא ביצה אחת ושני כיסין הוי מום · לא היא · דכל שיש לו שני כיסין בידוע שיש לו שתי ביצים · אבל ארישא מודה דבי אין לו אלא כיס א' כמי שאין לו אלא ביצה אחת דמי : רבי עקיבא אומר · בידוע לא אמרי' · אלא מושיבו על עכוזו גרסינן · ודגמתו בפ' כיצד מעברין ד' כ"ד · אעכוזו תנן · או עכוזו תנן · על עגבתו אחת מושיבו : את הבכור שאין לו אלא ביצה אחת

ד חוטמו שנקב כו' · פירש הר"ב · והוא שנקבו מחיצות החצונות כו' · ואנן ילפינן מכלל ופרט וכלל כו' כמ"ש בר"פ · ועיין מ"ש שם ועיין לקמן : שפתו כו' בת"כ כלליהו בכלל חרוץ · ולא ידעתי למה לא כליל נמי חוטמו שנקב כו' · וז"ל הרמב"ם בספ"ז מהלכות ביאת מקדש · כל עצם שבגלוי שנחרץ בו חרץ · הרי זה בכלל מום · והוא בכלל חרוץ האמור בתורה · ועיין משנה י' : שנגממו לי' הר"ב נימוקו · דנגמם ממילא משמע ולא בידי אדם · אבל היכא דתנן גומם מפ' הר"ב כורת כמ"ש במשנה ד' פ"ב דכלאים · ולשון הרמב"ם בכאן · נגממו · הוא שנחתכו ונימוקו וכו' : והפנימיות שנעקרו · שהרי בעת שפותח פיו ולוחת · הן נראין חסרון · הרמב"ם פ"ב מהלכות אסורי מזבח : ה נפגם הזובן · כתב הר"ב · אבל ניטל לא הוי מום דחוזר לאיתנו · גמ' · ומעשה שהיה · ולא תתמה שהרי בטרפות אתה מוצא כן בניטל הטחול כמו שפי' הר"ב במשנה ב' פ"ג דחולין : מפציל עצם · פי' הר"ב נקלף העור והבשר כו' · וכן פי' רש"י · והקשו התוס' · דאין זה לשון המשנה והגמרא · והל"ל נקלף · ופירשו כפירוש האחר שכתב הר"ב · וכן פירש הרמב"ם : ו אין לו ביצים · כתב הר"ב דח"מ וה"ק אין לו ביצים בשני כיסים · פירש"י · דכל בהמה יש לה לכל ביצה כיס א' לפי שהכיס חלוק באמצעיתו ומבחוץ ניכר · שהרי באמצע הוא משקע · ונראית בו שורה העמוקה · ע"כ · והא דכתב דכל בהמה · לא למעוטי אדם · דהא תנן בסוף פירקין גבי מומי אדם · כי הא דהכא · והעתיקה הרמב"ם בפ"ז מהלכות ביאת מקד' כדמתסרינן לתני' דהכא · ועיין מ"ש לקמן · אלא נקט רש"י בהמה · משום דבבהמה איירינן : רבי עקיבא אומר מושיבו על עכוזו · וכו' · כתב הר"ב · וכן הלכה וכ"כ הרמב"ם · ונ"ל טעמו דס"ל דר"י ור"ע במלתיה דת"ק פליגי · והלכה כר"ע מחברו · אבל הרא"ש כתב בשם הרמב"ן מסתברא לן דהלכתא כת"ק דאמר ב' כיסים וביצה אחת הוי מום · ולא בעי מיעוך · והיינו דאיכא בין ת"ק לר"ע : עכוזו לשון הר"ב עכוזו גרסינן ודוגמתו בפרק כיצד מעברין עכוזו תנן וכו' דף כ"ג בסוגיא דבני יהודה דייקי לישנא ומתניתין דהכא אתמר הא מלתא · ולפיכך לא דייק הר"ב בלישניה שכתב

רל"צ
אנכורי' לם :
מיי' פ"ו מה' ב"המ
בסם לו'
בסם מיי'
מיי' פ"ג מה' בכור' י"ר סי' לם

וממעך · אם יש שם ביצה · סופה לצאת · מעשה שמיעך ולא יצאת ונשחט ונמצא' דבוקה בכסלים · והתיר רבי עקיבא · ואסר ריב"נ : **ז** [א]בעל חמש רגלים או שאין לו אלא שלש · ושרגליו קלוטות כשל חמור · והשחו' והכסול · איזהו שחול שנשמטה ירכו · וכסול שאחת מירכותיו גבוה : **ח** [ב]נשבר עצם ידו ועצם רגלו · אע"פ שאינו ניכר · [ג]מומין אלו מנה אילא ביבנה · והודו לו חכמים · ועוד שלשה הוסיף · אמרו לו לא שמענו את אלו · את שגלגל עיני עגול כשל אדם · ופיו דומה לשל חזיר · ושניטל רוב המדבר של לשונו · וב"ד של אחריהן אמרו הרי אלו מומין : **ט** מעשה שהלחי התחתון עודף על העליון · ושלח רשב"ג לחכמים ואמרו הרי זה מום · אזן הגדי שהיתה כפולה · אמרו

בשני כיסין : וממעך · וממשמש בצים ובכסלים : אם יש שם ביצה אחת סופה לצאת · ואם אינה יוצאה הוי מום : והתיר ר' עקיבא · דהוי מום הואיל ולא מצאה במקומה כשמיעך ומשמש · וכן הלכה : **ז** בעל חמש רגלים או שלשה דחשבינן ליה בעל מום ולא טרפה · הני מילי כשיתר · או חסר בידיו דהיינו אותם שלנגד הראש · אבל חסר רגל · או יתר רגל מרגליו האחרונים · הויא טרפה ואסורה באכיל' : קלוטות · עגולו' ואפילו הן סדוקות הוי מום · דפרסות בהמה טהורה אינן עגולות : שחול · שנשמטה ירכו תרגום משיתיא שחלתיה : כסול · דרך הבהמה שהירך מחוברת לאליה סמוך לכסלים · ולא למעל' מן הכסלים · וזו הירך על גבי הכסל : **ח** אף על פי שאינו ניכר · כשהוא עומד שאין השבר נראה · אבל נכר כשהוא מהלך שהוא צולע · דאי אינו ניכר כלל לא הוי מום : מומין אלו · נשבר עצם ידו ועצם רגלו שהוזכרו למעל' : אילא · שם חכם : עגול כשל אדם · דלאו היינו אורחא · שיהא גלגל עין הבהמה עגול כשל אדם : רוב המדבר · היינו אותו קצת הלשון שאינו מודבק למלקוחיו : וב"ד של אחריהן אמרו הרי אלו מומין וכן הלכה : **ט** מעשה שהלחי התחתון · משום דתנן לעיל דפיו דומה לחזיר פליגי רבנן עליה דאילא · קא משמע לן השתא דלא פליגי רבנן עליה אלא בשפתו העליונה עודפת על התחתונה · אבל שפתו התחתונה עודפת על העליונה מודין רבנן דהוי מום · ומעשה נמי שהלחי התחתון עודף על העליון ואמרו חכמים הרי זה מום · והני מילי כשעצם הלחי התחתון עודף על העליון או הוי מום אפילו בבהמה · אבל אין בה עצם · אלא ששפתו התחתונה ארוכה ומקבלת את העליונה הוי מום באדם · אבל לא בבהמה : אזן הגדי שהיתה כפולה · שיש לו שתי אזנים אכל אחד אזן בתוך אזן :

שכתב ודוגמתו · דהא היא גופא היא · ולשון רש"י והכי אמרינן בערובין וכו' · והא דכתב הר"ב עכוז גר' וכ"כ ג"כ רש"י לא אתו לאפוקי אכוז בא"לף · דהא מסיק התם איכא דתני אכוזו' ואיכא דתני עכוזו · אלא נ"ל דאתו לאפוקי הגירסא שהעתיק הרמב"ם בפירושו ובחבורו פ"ג מהלכות בכורות לגר' הרגיזו : **ז בעל** חמש רגלים או שלש · כתב הר"ב · הא דחשבינן ליה בעל מום ולא טרפה ה"מ כשיתר · או חסר בידו כו' · אבל חסר רגל · או יתר כו' הוי טרפה · גמרא · ויהיב טעמא דכל יתר כנטול דמי · ומסיים הטור י"ד סי' נ"ה · והוא שיהיה זה היתר מראש עצם התחתון ולמעלה · ועיין בפי' הר"ב במשנה ו' פ"ד דחולין : **ושרגליו** קלוטו' · וזהו קלוט האמור בתור' כדתני' בגמ' : **שנשמטה** ירכו · וכגון דלא איעכול גידי' · דאי איעכול גידיה טרפה כמו הוי (כדפי' הר"ב בפ"ג דחולין סוף מתני' א') רש"י · וכתב הרמב"ם בפ"ז מהלכות ביאת מקדש שזהו שרוע האמור בתורה והכי תניא בת"כ זה שנשמטה ירכו · ובגמ' שנשתרבבה ירכו : ופירש"י · שא' מירכותיו גדולה מחברתה : **שאחת** מירכותיו גבוה · כתב הר"ב דרך הבהמה שהירך מחוברת לאליה סמוך לכסלים כו' · וזה הירך על גבי הכסל · וכן בפירש"י דרך הבהמה כו' סמוך לכסלים · והנה נראה לפי זה שכשהשני בתוך הכסל עצמו · הרי היא גבוהה והוי מום · ואף בפי' הרמב"ם כתוב כן · אמרו כסול זה שרגלו א' בתוך הכסל · ע"כ · אבל בגמ' אשכחן דהכי תני' כסול שרגלו אחד בתוך הכסל ורגלו א' על גבי הכסל · ונראה לי להגיה כן בפי' הרמב"ם · וכתב עוד הרמב"ם וכסול נגזר מן כסלים : **ח נשבר** עצם ידו כו' · שנאמר (ויקרא כ"א) או שבר רגל או שבר יד : **אילא** כתב הר"ב · שם חכם והוא הנזכר לשבח שהוא מומחה לבכורות במשנה ה' פ"ד · ומש"ה הלכה כב"ד של אחריהם הואיל שהסכימו לדברי זה הבקי והכ"מ בפ"ז מהל' ביאת מקדש · כתב עוד משום דבתראי נינהו · ועוד דחכמים לא א"ל · אלא לא שמענו · ואין לא שמענו ראיה · ע"כ · ועוד נ"ל מדתנן לקמן במשנה י"א · על אלו מומין כו' · וכללינהו להנך · ש"מ דהלכתא נינהו : **לא** שמענו את אלו · וכן הנוסח בכל הספרים · ורש"י העתיק לא שמענו אלא אלו · וכן מצאתי מוגה במשנה : **את** שגלגל עינו עגול כשל אדם · ואלו הן השלשה שהוסיף את שגלגל עינו כו' רש"י · ובגמ' פרכינן למימרא דלאו היינו אורחיה ורמינהי המפלת מין בהמה כו' : דלר"מ אפילו עינו אחת כשל אדם הוי בהמה · ומשנינן הא באוכמא בשחור של עין שאינו עגול כאדם · הא בגירא (הג"ה רש"י וכך הגירס' בגמרא פ"ג דנדה דף כ"ג) כל בית מושב הלובן והשירא קרוי גירא והוא ודאי עגול כשל אדם ע"כ · ובנדה פרק ג' מפרש בהפך דמקום מושב העין לא הוי עגול בבהמה כאדם ואי הוי עגול הוי מום · ומיהו כתב הכ"מ בפ"ב מהא"מ דנראה דהרמב"ם לא גרס כל זה · ואחריו נמשך הר"ב : **ופיו** דומה לשל חזיר · היינו בשפתים כדמסקינן במתני' דלקמן · ואף על פי שאינו חד כשל חזיר · שהוא חד כספוד כדאיתא בגמ' : **ב"ד** של אחריהן אמרו כו' · כתב הר"ב וכן הלכה וכ"כ הרמב"ם · ובדיבור אילא כתבתי הטעם : **ט מעשה** שהלחי התחתון עודף על העליון · כתב הר"ב · והני מילי כשעצם הלחי כו' · אבל אין בה עצם כו' · הוי מום באדם כדתנן בסוף פירקא משנה ח' : **אזן** הגדי שהיתה כפולה · לרבותא נקטיה דאפילו הגדי שדרך אזניו להיות מעוות וכפולות הרמב"ם ריש פ"ג מהב"מ :

א בכורות מ' חולין נ"ח : מיי' פ' מה"מ

ב [illegible] לח:

ג נדה כ"ג ·

אמרו חכמים · בזמן שהיא עצם אחד · מום · ואם אינה עצם אחד · אינה מום · ר' חנניא בן גמליאל אומר זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר · ושאין בה שלש חוליות · הרי זה מום : י [א]ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר את שיבלת בעינו · ושנפגם עצם ידו · ועצם רגלו · ושנפסק עצמו שבפיו · [ב]עינו אחת גדולה ואחת קטנה · אזנו אחת גדולה ואחת קטנה · במראה · אבל לא במדה · ר' יהודה אומר · אחד מביציו גדולה כשתים בחברתה · ולא הודו לו חכמים : יא זנב

בזמן שהיא עצם אחד · שאין לה אלא תנוך אחד שנכפל תנוך העליון לתוכו ונתחבר למטה הוי מום : ואם אינה עצם אחד · שהתנוכים מובדלים למעלה אינו מום · וטעמא לא אתפרש · ומכל מקום לא דמי לבעל חמש רגלים · דאזן בתוך אזן · אינו נראה כל כך : שהיא דומה לשל חזיר · עגולה כזנב החזיר · וא"ע פי שאינה דקה כמותה : שלש חוליות · דוקא בזנב של טלה הוא דבעינן ג' חוליות · אבל זנב של גדי חוליא אחת בלבד מום · שתים אינו מום · וכן הלכה : י יבלת · פורו"ש בלע"ז · ואפילו היא בלובן שבעין · ויש בה שער · הרי זה מום : ושנפגם עצם ידו · שנכר המום · ולעיל איירי בשנשבר : ושנפסק עצמו שבפיו · שהשינים קבועות בו ולמעלה מן החוטין קא איירי דאי חוטין גופייהו שבאמצע הפה · הא תנן לעיל דאפילו נפגמו · או נגממו הוי מום : עינו אחת גדולה · כשל עגל · ואחת קטנה · כשל אווז : במראה · שנראה לכל שזו גדולה מזו : אבל לא במדה · שאם אינו נכר אלא במדה · אינו מום : ולא הודו לו חכמים · לרבי יהודה · והלכה כחכמים :

יא לערקוב

ר"לץ

בזמן שהיא עצם אחד מום : פירש הר"ב שאין לה אלא תנוך אחד וכו' ואם אינה עצם אחד · שהתנוכים מובדלים למעלה אינו מום וטעמא לא אתפרש · כ"כ רש"י · ובגמ' תניא אזניו כפולות (בחסחסות) אחת · ה"ז מום · בשתי (חסחסות) אינו מום · אבל הרמב"ם רפ"ז מהב"מ · כתב מי שהיתה אזנו כפולה לשתים וכו' · ובלבד שיהיו לו שני סחוסים · אבל אם אין לה אלא סחוס אחד · והרי הוא כגוף אחד שנכפל כשר · וכתב בכ"מ סימן ש"ט · דנראה שהו' מפר' בזמן שהיא עצם אחד היינו לומר שהאוזן הנוסף הוא עצם אחד בפני עצמו · ובזמן שאינו עצם א' היינו לומר שהאוזן הנוסף אינו עצם בפני עצמו · ודחקו לפרש כן · משום דלפירש"י קשה דאפכא מסתברא דכשהוא תנוך אחד · לא יהא מום · וכשהתנוכים נבדלים יהא מום · משום דהוי אוזן יתיר' · ואע"פ שפירוש המשנה לא פי' כן (כלומר דאלו דעתו היה לפרש כך במשנה לא ה"ל למשתק ושלא לפ' · ומדשתק ולא פי' ש"מ דס"ל דמשנה כמשמעה היא וכדפירש"י נ"ל ·) י"ל שחזר בו בחבורו כמו שמצינו לו ז"ל פעמים כן בכמה מקומות · וי"ל שהוא ז"ל גורס בברייתא בגמ' אזניו כפולות בחסחסות אחד אינו מום · בב' חסחסות · הרי זה מום · ע"כ · ובכ"מ לא כתב זה אלא אחר שכתב פירש"י · כתב וז"ל ודינו נראה שגרס בהפך · וכתב סמ"ג דה"ג בתוספתא והיא הני' הנכונה שנימוקה עמה · עכ"ל · מדבריו אלו נראה שסובר דאף במשנה גורס בהפך · ובמשנה שהובאת לידי מא"י מצאתי שהוגה בה בזמן שהיא עצם אחד · אינו מום · והשאר כולו נמחק : עצ"ב למאורה נראה לפרש · דתנוך קרי עצם · לפי שהוא גשם חזק דומה לעצם · כמו שהעתקתי מלשון הרמב"ם בריש פרקין · אבל הרמב"ם כת' וז"ל ענין עצם הוא גוף אחד וגולם אחד כמו שנטל גולם רך וכפלו · גזור מנה שנאמר (שמות כ"ה) וכעצם השמים לטוהר · ע"כ · טעמו שאע"פ שהוא דומה לעצם זה מחמת חוזקו · אבל אינו עצם באמת : רבי חנניא בן גמליאל אומר כו' · כתב הר"ב · וכן הלכה · וכ"כ הרמב"ם · וטעמא משום דבגמרא מפרשינן למלתיה · ועוד עיין במשנה י"א : י את שיבלת בעינו · פירש הר"ב · בלובן שבעין · ויש בו שער · דאלת"ה הא תני במשנה ב' שאין מומין בלבן · גמרא ועיין משנה י"ב : **ושנפגם** עצם ידו כו' · כל עצם שנגלוי שנחרץ בו חרץ הרי זה מום · והוא בכלל חרוץ האמור בתורה · הרמב"ם ספ"ז מהב"מ : ושנפסק עיין בדבור דלקמן : עינו אחת גדולה · ואחת קטנה · אבל שתיהן גדולות · או שתיהן קטנות · לא הוי מום דמחמת בריותא יתירתא · או כחישותא יתירתא הוא דהוי · אבל אחת גדולה ואחת קטנה · אי מחמת בריאות הוא · תרווייהו בעו מיברא · ואי מחמת כחישותא תרווייהו בעו מיכחש · הכי אסיקנא בגמרא פ"ק דף ג' ועיין פירקא דלקמן משנה ד' · ופשטא דמתני' דכולהו דברי ר"ח בן אנטיגנוס הן ואפ"ה הלכה כמותו · שהרי הר"ב פי' ולא הודו לו חכמים לרבי יהודה · והלכה כחכמים · וה"נ ודאי משמע דלא קיימי אלא אדר"י · ש"מ דאלו לר"ח לא מצינו שלא הודו · ועוד דבגמרא מפרש למלתיה · ועוד בה שלישית מטעם שאכתוב במשנה דלקמן · ואין נראה בעיני מ"ש הכ"מ בפרק ב' מהלכות איסורי מזבח · דעינו גדולה כו' · רבנן קאמרי לה · והכי משמע בריש בכורות ולפיכך פסק הרמב"ם כן · ע"כ · דהרי הרמב"ם ס"ל דאזנו א' כו' · קמפלגי רבנן ומכשירין אפי' קטנה כפול · כמ"ש בפירושו ובחבורו · וא"כ השתא רישיה וסיפיה רבי חנינא · ומציעתא רבנן · ועוד שהרי הרמב"ם פוסק לשארא דר"ח הא דיבלת בפרק הנזכר · והא דפגימת ופסיקת עצם כללינהו בפ"ז מהלכות ביאת מקדש · במה שכתב כל עצם שנגלוי שנחרץ בו חרץ · הרי זה מום כו' · ואף על פי שהכ"מ לא הזכיר אלא פגימה ולא פסיקה · וראיתי גם כן מוגה במשנת א"י ושנפגם עצמו שבפיו · אבל באזנו לא פסק כמותו משום דס"ל דחכמים פליגי עליה בברייתא שהעתיק בסוף המשנה · הלכך הנכון מ"ש דדברי ר"ח הן והלכה כמותו היכא דלא פליגי רבנן בהדיא · והואיל וכן · הא דכתב הכסף משנה דבריש בכורות משמע דרבנן קאמרי לה · לאו מלתא היא · דמשום דפרכינן לה מילה משמע ליה דרבנן היא · אבל כיון דהלכה כרבי חנינא לא משמע כלל דרבנן קאמרי לה : **ולא** הודו לו חכמים · גמרא · ועד כמה תנא (חברתה קטנה דמכשרי · רש"י) תניא אחרים אומרים · אילו אינה בשנייה אלא כפול כשירה · וזו היא הברייתא דהרמב"ם מפרשה דקאי אאזנו כו' כמו שכתבתי לעיל (ור"ל משא"כ רש"י מפרש דקאי אעינים) : יא כל

בכורו' מ :
פ"ז
מה' בי"מ
בבא ג'

יא ״זנב העגל שאינה מגיע לערקוב · אמרו חכמי׳ כל מרבית העגלי׳ כן · כל זמן שהן מגדילין הם נמתחות · לאיזה ערקוב אמרו · ר׳ חנינא בן אנטיגנוס אומר לערקוב שבאמצע הירך · על אלו מומין שוחטין את הבכור · ופסולי המוקדשין נפדין עליהן : יב אלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינ׳ · החורוד והמים שאינם קבועין · וחטטי הפנימיות · שנפגמו · (אבל לא) שנעקרו · ובעל גרב · ובעל יבלת · ובעל חזזית · וזקן וחולה ומזוהם · ושנעבדה בה עבירה · ושהמית את האד׳ · (ע״פ ע״א · או ע״פ הבעלי׳) וטומטום ואנדרוגינו׳ · לא במקד׳ ולא במדינ׳ · ר׳ ישמעא׳ אומר אין מום גדול מזה · וחכ״א אינו בכור · א נגזז ונעבד :

פרק ז

יא כל מרבית העגלים כן · לשון הר״ב כל תרבות כו׳ מגיע לערקוב הלכך בציר מהכי הוי מומא · וכשהן גדולות כו׳ . כך הגהתי ופירש״י שאין לפרש שדעתו כהרמב״ם שכתב כל מרבית עגלים כן ואינו מום לפי שגדלים לאחר מכאן · דא״כ לא ה״ל להר״ב לכתוב נמתחות עד למט׳ דהיינו למט׳ מן הערקוב: **על** אלו מומין שוחטין הבכור · כתב הר״ב · אע״ג דתנן בר״פ על אלו מומין שוחטים את הבכור · ואי משום סיפא פסולי המוקדשי׳ נפדין עליהן · הא נמי פשיטא השתא שחטינן מיפרק פרקינן מבעי׳ גמ׳ ותו״ס הר״ב הדר תניי׳ הכא · משום דתנן שלשה הוסיף כו׳ · וכ״כ הרמב״ם · וצ״ל דלית לן למימר דכליל טפי מהני משום דהכני דכ״ד של אחריכן אמרו שהן מומין · אבל גירסתינו בגמ׳ · איידי דתנן שלשה הוסיף וא״ל לא שמענו את אלו וקתני ואתי דיקילתי (כגון ר״ח בן אנטיגנוס ור״ח בן גמליאל וס״ד פליגי רבנן עלייהו) קא סתים בכולהו על אלו מומין שוחטים וכו׳ וכן גי׳ הרא״ש: **יב ובעל** גרב · כתב הר״ב · וגרב האמור בתורה כו׳ שאין יבש בין בפנים בין מבחוץ גמ׳ : **ובעל** חזזית · כתב הר״ב · חזזית המצרית היא ילפת הכתובה בתורה · שהוא לח מבחוץ ויבש מבפנים · וכן לשון רש״י · וכתב וכיון דיבש מבפנים לא מתסי׳ ע״כ · ונימוקו עמו שהרי יבש בין מבפנים בין מבחוץ נמי מום קבוע הוא כדלעיל ס״מ דיבשות לא יוכל להרפא · גמ״מ גירסתינו בגמ׳ · דמצרית לח מבפנים ויבש מבחוץ · וכן העתיק רש״י עצמו בפי׳ החומש פ׳ תבא : **וזקן** וחולה ומזוהם · דת״ר מן הצאן מן הכבשים מן העזים פרט לזקן וחולה ומזוהם · וצריכא דאי כתב למעוטי זקן · דלא הדר ברי · אבל חולה דהדר ברי אימא לא · ואי כתב למעוטי חולה דלאו אורחיה · אבל זקן אורחיה כו׳ ואי כתב רחמנא תרי למעוטי הני דכחישי אבל מזוהם דלא כחיש · וא״כ למעוטי מזוהם משום דמאיס · אבל הני דלא מאיס אימא לא צריכא · ואיזה זקן מפורש בפ״ק דפרה משנה ב׳ : **ושנעברה** בו עבירה וכו׳ · דת״ר מן הבהמה להוציא רובע ונרבע · מן הבקר להוציא את הנוגח · והר״ב לא דקדק לשונו · שמתחלה כתב שרבע את האשה ואח״כ כתב שנרבע :

על פי עד אחד וכו׳ · כן הוא בס״א · וכך גי׳ רש״י אלא דבמקום הבעלים גורס עצמו · ונ״ל זה נראה · שגם הוא גירסת הר״ב · אבל בפי׳ הרמב״ם הוא כגי׳ הספר דל״ג לכל זה : **אין** מום גדול מזה · כתב הר״ב · אאנדרוגינוס קאי · וכן רבנן נמי לא קיימו אלא אאנדרוגינוס · אבל טומטום (דבהמה שאין זכרותו ונקבותו במקום אחד כריש לקיש בגמ׳ אע״ג דמיקלא דבריו נדחין ס״ל) מטיל מים במקום זכרות זכר ובעי למתביה לכהן (ואפ״ה לא נשחט במקדש דלא חזי להקרבה דנראה כבעל מום לפי שאין לו זכרות · רש״י כפי׳ דברי ריש לקיש · ומטיל מים במקום נקבות ספק חיישי׳ שמא נהפכה זכרותו לנקבותו (פירש״י נכפל גידו מבפני׳ ומוציא מים במקום שרגיל נקבות להיות בנקבה) ואע״ג דמיעוט הוא הכא כיון דאשתני לענין טומטום אשתני דנהפכה זכרותו לנקבות · (וחיישינן) הכי מסיק הרא״ש : **וחכמים** אומרים אינו בכור כתב הר״ב דבריה בפני עצמו היא והלכה כחכמים · ועיין מה שכתבתי בפרק בתרא משנה ד׳ :-

פרק ז

יא לערקוב · לקשר העליון שהוא מקום חבור הירך עם השוק וכנגדו בגמל נכר שיש לו כנגד ארכובה עליונה זו עצם בולט לחוץ : כל מרבית העגלים כן · כל תרבות עגלים ומהכן שיהא זנבן מגיע לערקוב (הלכך בציר מהכי הוי מומא) וכשהן גדולים מתמתחות עד למטה : שבאמצע הירך · הוא הקפץ העליון שפירשתי דכנגדו בגמל ניכר : על אלו מומין שוחטין את הבכור · אע״ג דתנן בריש פרקין על אלו מומין שוחטים את הבכור · הדר תניי׳ הכא · משום דתנן שלשה הוסיף וכו׳ · ואמרו לו לא שמענו את אלו הדר וכללינהו לומר שאף על אלו מומין שוחטם : **יב** לא במקדש · לפי שאינן ראויין שאין מקריבין במקדש · אלא מן המובחר : ולא במדינה · שאינן מומין קבועים להפקיע קדושתן אלא מניחין אותן עד שיפול בהן מום אחר קבוע ויהיו נשחטים עליו : גרב · מין שחין לח מבחוץ ומבפנים · וגרב האמור בתורה דהוי מום הוא שחין יבש : יבלת · בלועז פעין · ואין בה שער · ולעיל דחשיב לה במומין ששוחטין עליו מיירי דיש בה שער : ובעל חזזית · תרי גוני חזזית הוו · חזזית המצרית היא ילפת הכתובה בתורה שהוא לח מבחוץ ויבש מבפנים · והוי מומא דלא הדר בריא דאמר מר למה נקרא שמה ילפת שמלפפת והולכת עד יום המיתה · וחזזית השנויה כאן היא מין שחין שיש לה רפואה : ומזוהם · שיוצא ממנו ריח רע : ושנעבדה בו עבירה · שרבע את האשה · או שהמית את האדם ע״פ עד אחד · שאין (לו) אלא עד אחד לא ברביעה ולא בנגיחה : או ע״פ עצמו · שאין שם עד אלא הבעלים אמרו ראינוהו שנרבע · או שהמית · ואינו נסקל על פיהם ואי הוו שנים עדים כשרי׳ מעידים בדבר הוי השור בסקילה · ואפילו בהמה מתסר : וטומטום ואנדרוגינוס דספק זכר הם וקדשי׳ · ספק נקבה ולא קדשי : אין לך מום גדול מזה · אאנדרוגינוס קאי (דמשו׳) נקבות הוי כמום והוי כבכור בעל מום · ונשחט במדינה ואסור בגיזה ועבודה : וחכמים אומרים אינו בכור · דבריה בפני עצמו הוא · ונגזז ונעבד · והלכה כחכמים :

פרק ז

אנג׳ ח :
בא״ית
א״ל״ם
עדיות
ו״חמ׳ עם

רל"צ

פרק ז מומין אלו בין קבועין בין עוברין · פוסלין באד' · יתר עליהן באדם · הכילון והלפתן והמקבן · ושראשו שקוע ושקיפס · ובעלי החטוטרות · ר' יהודה מכשיר · וחכמים פוסלין : **ב** הקרח פסול · איזהו קרח · כל שאין לו שטה של שער מקפת מאזן לאזן · ואם יש לו הרי זה כשר · אין לו גבינים · אין לו אלא גבין אחד · הוא גבן האמור בתורה · ר' דוסא אומר כל שגביניו שוכבין · ר' חנניא בן אנטיגנוס אומ' · מי שיש לו שני גבים · ושתי שדראו' **ג** החרום פסול · איזהו חרום · הכוחל שתי עיניו כאחת · שתי עיניו למעלה · ושתי עיניו למטה · ועינו אחת למעלה · ועינו אחת למטה · רואה את החדר ואת העליה כאח' · סכי שמש · זוגדם · והצירן · ושנשרו ריסי עיניו · פסול · מפני

פרק ז מומין אלו הפוסלים בבכור פוסלים בכהן לעבודה בין קבועים בין עוברים כל זמן שהן עליו :

הכילון · שראשו חד מלמעלה ורחב למטה ודומה לכסוי של חבית שקרוי אכלה · לפיכך נקרא כילון : והלפתן · שראשו דומה ללפת שרחבה מלמעלה והולכת וכלה מלמטה : מקבן · שדומה ראשו למקב' שבולט הפדחת לחוץ וכן ערפו מאחוריו · ולדעתי שוה ראשו ודומה לפטיש דהיינו מקב' שיוצא מלפניו ומאחריו : וראשו שקוע גרסי' · יש מפרשי' שראשו בולט הרבה ויוצא לחוץ כלפי פניו · וי"מ שאינו בולט כלל לאחוריו כענין שקיפס מאחריו שאין ראשו בולט מאחוריו כלל והוא מחוסר שדומה כמי שנחתך ממנו חתיכה מאחוריו · ולשון שקיפס שקול פיסה שניטלה ממנו חתיכה · ובתוספתא מונה נ"כ צוארו שקוע · שראשו מוטל בין כתפיו ודומה כמי שאין לו צואר : ובעלי החטוטרת · רבי יהודה מכשיר · כשיש עצם בחטוטרת כ"ע לא פליגי דהוי מום · כי פליגי כשאין בה עצם · ר' יהודה סבר חתיכ' בשר בעלמא היא · ורבנן סברי אמר קרא (ויקר' כ"א) כל איש אשר בו מום מזרע אהרן השוה בזרעו של אהרן יעבוד · ושאינו שוה בזרעו של אהרן לא יעבוד · והלכה כחכמים : **ב** ואם יש לו הרי זה כשר · והוא שתהיה שטח השער המקפת מאזן לאזן מאחריו ולא לפניו · דטפי הוי נוי כשיש לו לאחוריו ולא לפניו · יותר מכשיש לו סביב כל הראש ובאמצע קרח · וכ"ש דיש לו לפניו ולא לאחוריו · דפסול : גבינים · גבות העין : שגביניו שוכבים · ששערות גביניו ארוכי' ומוטל' על עיניו : מי שיש לו שני גבים ושתי שדראות · לא שיש לו שני גבים ממש דההוא לא חי · אלא כגון ששדרתו עקומה ומחזי כגבין ושדראות הרבה וכולי עלמא מודו דכל הני מומי דחשיבי הכי אגבי הוי מום ומשמעות דורשים בלבד איכא בינייהו · דכל חד סבר שהמום שהוא מונה הוא גבן האמור בתורה : **ג** הכוחל שתי עיניו כאחת · שחוטמו שבין עיניו שקוע · ואינו בולט כלל עד שכשהוא בא להעביר מכחול בעיניו · יכול למשוך המכחול בין עין לעין · ואין החוטם מעכבו : שתי עיניו למעלה · בגובה המצח · שלא כשאר בני אדם : וב' עיניו למטה · מן המקום שנוהגים להיות : עינו אחת למעלה · מן המקום הנהוג : ועינו אחת למטה · מן המקום הנהוג : רואה את החדר ואת העליה כאחת · שעיניו עומדות במקומן הראוי · אבל עינו אחת רואה למעלה ועינו אחת למטה · חדר למטה ועליה למעלה · וכל מי שהוא מעוות הראות עושה כן · שמדבר עם חברו ונראה כאלו מביט בפני אדם אחר : סכי שמש כשרוצה להביט אל השמש מעמץ עיניו וסוגר עפעפיו : זגדום · זוג שנים · דות בלשון רומי שנים כלומר הזוג של עינים · או של גביני העין שדרכם להיות שוין חלוק לשני ענינים · כגון עינו אחת שחורה ואחת כעין התכלת · באחת מגבות עיניו שער מרובה ובאחת מעט · וכן בכל שאר זוגות של אברים כל זוגא דלא שוו להדדי זגדום קרי ליה : צירן · שעיניו זולגות דולפות ויורדות תמיד דמעה : שנשרו ריסי עיניו · שנפל שער שבעפעפיו :

מפני

פרק ז מומין בין קבועים בין עוברים · פוסלין באדם · יליף לה בת"כ · כמ"ש ברפי"ב דזבחים · ומ"ש הר"ב · כל זמן שהם עליו · יליף בת"כ מדכתיב מום בו · פרט לשעבר מומו : **יותר** עליהן באדם הכילון וכו' · גמרא דאמר קרא · כל איש אשר בו מום מזרע אהרן איש ששוה בזרעו של אהרן · פירש"י · איש השוה בזרעו של אהרן הוא דבעי מום' · הא אין שוה בזרעו של אהרן בלא מומו נמי מפסל · ובפ"ק דף ב' כתב · שוה בזרעו · שדומה לבני אדם : **ושראשו שקוע** · וכן גור' הרמב"ם ומפרש שיהיה דמות ראשו כמי שנתן ידו על גובה ראשו ונתפשט עד שבלטו לצדדיו · ומי שראשו כדמות זה קורין אותו בני אדם (בערבי) קובי · ע"כ · ובחבורו רפ"ח מהל' ב"מ · כתב מי שאמצע קדקדו שוקע למטה כמי שדחקו בידו : **ובעלי** חטוטרות ר"י מכשיר כו' · כתב הר"ב כי פליגי כשאין בו עצם · ר"י סבר כו' ורבנן סברי אמר קרא · איש אשר בו מום וגו' · ושאינו שוה כו' לא דר"י לא ס"ל הך דרשא דא"כ לפלוג בכולהו · אלא דס"ל דחתיכה בשר בעלמא היא · ואינו בכלל שאינו שוה · ובגמ' מר סבר הא אינו שוה בזרעו של אהרן · ומר סבר קרקורא (חתיכה) דבשרא בעלמא הוא : **ב כל** שאין שטה של שער כו' פי' הר"ב · מאחריו כו' מכסים לו סביב כל הראש ובאמצע קרח · שהוא פסול · כדאיתא בגמרא : **גבינים** פי' הר"ב גבות עיניו · מלשון גב המזבח · על גבי חרשו חורשי' · הרמב"ן בפי' החומש : **שגביניו** שוכבין · כתב הר"ב ומוטלים על עיניו וכן ל' רש"י · ול' הרמב"ם על עפעפי עיניו : **ג איזהו** חרום הכוחל שתי עיניו כו' · ול' חרום מל' כל חרם אשר יחרם · והחרמתי עריהם ענין · חרבן ויקרא חרום כי המואס הדרת פנים · כמו שאמר אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוט' (משנה ג' פ' בתרא דיבמות) ואשר אין חוטמו כתואר בני אדם צורתו חרבה · הרמב"ם : **שתי** עיניו למעלה וכו' · דת"ר בעינו (תבלול בעינו דה"ל למכתב דק תבלול · ואנא ידענא דלא שייכי אלא בעין) כל מה שבעינו · מכאן אמרו שתי עיניו למטה וכו' :

מפני

אכתובו'
רבותי'
פנ חב'
כה"מ
בב כו
חו
פ"י' פס
פה'כה"מ

מפני מראית העין: **ד** עיניו גדולות כשל עגל · או קטנות כשל אווז · גופו גדול מאבריו · או קטן מאבריו · חוטמו גדול מאבריו · או קטן מאבריו · הצמם והצמע · איזהו הוא צמע שאזניו קטנות · והצמם שאזניו דומות לספוג: **ה** שפתו העליונה עודפת על התחתונה · והתחתונה עודפת על העליונה · הרי זה מום · ושניטלו שניו · פסול מפני מראית העין: דדיו שוכבים כשל אשה · כרסו צבה · טבורו יוצא · נכפה אפילו אחת לימים · רוח קצרית באה עליו · המאושכן · ובעל גבר · אין לו ביצים · או אין לו אלא ביצה אחת · זה מרוח אשך האמור בתורה · ר' ישמעאל אומ' כל שנמרחו אשכיו · רבי עקיבא אומר כל שרוח באשכיו ·
רבי

מפני מראית העין · אבל מום גמור לא הוי · והני מילי כשנשאר בעפעפים רושם שער · אבל אם לא נשאר רושם לשער כל עיקר הרי זה מום גמור · וכן אי נפישי שערי בריסי העין · הוי מום גמור · ושלשה דינים חלוקים יש במומי אדם · המומין השוין באדם ובבהמה · כהן שעבר ועבד בהן לוקה ועבודתו מחוללת · והמומין היתירים באדם ואינן בבהמה · לוקה אם עבד ואין עבודתו מחוללת · והמומין שהן מפני מראית העין אם עבר ועבד אינו לוקה · ואין צ"ל שאין עבודתו מחולל': **ד** גופו גדו' מאבריו · שיעור גופו גדול מן הראוי לפי שיעו' שאר אבריו כגון ידיו רגליו ושוקיו : חוטמו גדול · שיעו' החוטם כשיעו' אצבע קטנה של ידו · ואם היה ארוך מכן · או קצר מכן הרי זה מום : דומות לספוג · שכווצות וסתומות : **ה** דדיו שוכבים · גדולים עד שנראים שוכבים כדדי אשה : נכפה · נופל תמיד חולי : אפילו אחת לימים · שאינו נופל תדיר אלא פעם אחת לזמן מרובה : רוח קצרית · שרוחו קצרה מחמת (מרה) השחורה המגברת עליו לפרקים ונשאר בלא הרגש : המאושכן · שכיס של בצים ארוך עד שמגיע לארכובה בין שהוא נפוח מחמת רוח או מחמת ליחה : ובעל גבר · בעל אבר שנתארך הגיד שלו ונעשה גדול עד שמגיע לארכובותיו : שנמרחו אשכיו · שנמוחו ביציו : שהרוח באשכיו · ועל ידי כן מראיו ביצים נפוחים :

מפני מראית העין · אנשרו ריסי עיניו קאי · רש"י · וכן דעת הרמב"ם ספ"ח מהב"מ · וכן במתני' דלקמן דתנן נמי הכי · ולא קאי אלא אדסמיך ליה · כמו שאפרש שם בס"ד · ומ"ש הר"ב · וה"מ כשנשאר בעפעפי' רושם וכו' וכן אי נפישי שערי · ודוחק זה לזה · הרמב"ם · ומ"ש הר"ב · וג' דיני' חלוקים יש וכו' · והמומין היתרים באדם · ואינן בבהמה לוקה אם עבד · כן כתב הרמב"ם בפירושו ובחבורו פ"ו מהלכו' ביאת מקדש · ואע"ג דלא כתיב ביה לאו בהדיא · דלא ילפי' לה אלא מדיוקא דאיש הפסול מזרע אהרן בעי מומא יהא שאינו שוה כו' · כמ"ש לעיל · אפ"ה מחייבו מלקות · דלא אמרינן לאו הבא מכלל עשה · והאי לאו מכלל עשה קאתי · כך נ"ל לדעת הרמב"ם · אבל רש"י כתב וז"ל · עשה מי שאינו שוה בזרעו של אהרן עובר בעשה אם (עבד) דהכי משמע השוה בזרע אהרן (ואין בו מום) הוי כהן ויעבוד · שאינו שוה לא יעבוד ולאו הבא מכלל עשה עשה : ע"כ · ומשמע דגרס בהדיא בגמרא · דעובר בעשה : **ד** עיניו גדולות כשל עגל כו' · אע"ג דבבהמה לא הוה מומא כשתיהן שוות · כמ"ש בפ' דלעיל משנה י' · הכא משום שאינו שוה בזרעו של אהרן · מפסל אף כשתיהן שוין · גמרא פ"ק דף ג' : איזהו צמע · איתנהו דוכתי דבמאי דסיים פתח · וכמ"ש ברפ"ק דשבת : שאזניו קטנות · אע"פ ששתיהן קטנות דומיא דעיניו וז"ל הרמב"ם בפ"ח מהב"מ · מי ששתי אזניו קטנות הרבה מי ששתי אזניו נפוחות דומות לספוג : דומות לספוג · ל' הר"ב שכווצות וסתומות · וכן לשון רש"י · שהספוג והוא נמר סיס כמ"ש הרמב"ם כאן ופ"ה דאבות משנה ט"ו כשסופגת מים היא מתנפחת ונקביה מתרחבים וכשכובשין אותה ומוציאין ממנה מה שספגה · היא מתכנסת ונכווצת וכל נקביה נעשים צרים · ויפה בעיני רש"י לפרש שדומות לספוג כשנתרוקנת שאז היא בעינה · אבל הרמב"ם כתב נפוחות דומות לספוג · כמ"ש לעיל בסמוך · דהיינו כשהיא מליאה ממה שספגה דהשתא הויא כמו הפך מאזניו קטנות · וכן ראיתי בערוך ערך צמח שכתב דומות לספוג שאזניו גדולות מקובצות ביחד : **ה** שפתו העליונה עודפת כו' · ואפילו אין בו עצם משא"כ בבהמה · כמ"ש הר"ב פרק דלעיל משנה ט' · ושם בגמרא משום דהוי בכלל שאינו שוה בזרעו של אהרן · ויצא מזה · דהא דתנן לקמן מפני מראית העין · לא קאי · אלא אשניטלו שניו בלבד : כרסו צבה · לשון לגבות בטן · והרמב"ם בחבורו העתיק כריסו עבה · אבל בפירושו כתב כריסו צבה שבטנו גדולה עד שהיא בולטת ואפשר שהיא ט"ס בחבורו וצ"ל צבה : טבורו יוצא · לשון הרמב"ם רוב בני אדם מקום טבורם דומה לגומא בשטח הגוף · ויש מהן שטבורן בולט על שטח הגוף · דומה ליבלת : רוח קצרית באה עליו · לשון הר"ב · לפרקים · ולשון הרמב"ם בחבורו · תמיד · או בעתים ידועים · וכתב הכ"מ שסובר דכי היכי דנכפה אפי' אחת לימים ה"ה לרוח קצרית · דמאי שנא : ובעל גבר על משקל ארץ (כלומר בשש נקודות) ולפעמים קורא (גבר) על משקל גבל הרמב"ם · ור"ל בשוא ופת"ח כדכתיב זקני גבל יחזקאל כ"ז ט' : אין לו ביצים כו' · עיין מ"ש בזה בשם הרמב"ם בפרק דלעיל משנה ו' · ולשון הרמב"ם בפה"מ · לא זכרם הנה מפני שהם מיוחדים באדם לפי שכבר זכר שהם גם כן מומי בהמה · אמנם זכרם להודיעך שאלו המומין הם הנקראים בתורה מרוח אשך : שנמרחו אשכיו · דאי כת"ק ה"ל לכתוב חסר אשך ופי' הר"ב שנמרחו אשכיו שנמוחו ביציו משמע שתי ביציו וכדאמר אשכיו לשון רבים · והא דכתב קרא אשך לשון יחיד פירוש שאין לו שום אשך · ולא דמי לאין לו אלא ביצה אחת דמודה בה רבי ישמעאל כדכתב הר"ב דליכא בינייהו · אלא משמעות דורשין · דשאני התם שנבראת מתחלת ברייתו חסר ביצה אחת · כ"כ הכ"מ פ"ח מהב"מ : שרוח באשכיו · גמ' דאי כר"י ממרוח (אשכיו) מבעי ליה · פירש"י

בבכורו'
חל'
פי"ו פנ
פה' מ"ח
בא"י פנ
פה' נפ"ח
יג סי"לט

רל"צ

ר' חנינא בן אנטיגנוס אומ' כל שמראיו חשוכי': ו המקיש בקרסוליו ובארכבותיו ובעל פיקה והעיקל · איזהו עיקל כל שמקיף פרסותיו · ואין ארכבותיו נושקות זו לזו · פיקה יוצאה מגודלו · עקבו יוצא לאחוריו · פרסתו רחבה כשל אווז · אצבעותיו מורכבות זו על זו · או קלוטות עד הפרק · כשר · למטה מן הפרק ותתכה · כשר · היתה בו יתרת וחתכה · ואם יש בה עצם פסול · ואם לאו כשר · יתר בידיו וברגליו שש ושש עשרים וארבע, ר' יהודה מכשיר · וחכמים פוסלים · השולט בשתי ידיו · ר' פוסל · וחכמים מכשירים · הכושי · והגיחורי · והלבקן · והקפח · והגנס · והחרש · והשוטה · והשכור

שמראיו חשוכין · שהוא שחור · ואע"פ שאינו שחור ככושי ולשון מרוח אשך מראה חושך ולאו בדיני' משתעי קרא · ובעיקר הדין לא פליגי שכל אחד מהם מודה במום שמונה חבירו דהוי מום · ולא נחלקו אלא בפירושו של מקרא · ומשמעות דורשין איכא בינייהו : ו המקיש בקרסוליו · שארכבותיו עקומות לחוץ וקרסוליו לפנים · ונוקשים זה בזה כשהוא מהלך · ומקיש בארכבותיו הוי איפכא · שרגליו עקומים כלפי חוץ · ומרוחקים זו מזו עד שארכבותיו למעלה (העקומות) כלפי פנים נוקשות זו בזו : בעל הפיקן והעיקל · וקא פריש עיקל ברישא כל שהוא מקיף פרסותיו כשיושב ומקרב פרסו' רגליו זו לזו : אין ארכבותיו נוגעות זו לזו · שעקומות כלפי חוץ ובעל הפיקן הוא שפיקה יוצאה מגודלו חתיכת בשר עגול' כפיקה יוצאה מגודל של ידו · או מגודל של רגלו : עקבו יוצא מאחוריו · כגון ששוקו עומד באמצע רגלו שחצי הרגל לפנים וחצי רגל לאחור : רחבות כשל אווז · שקלוטות הן כשל אווז ואין ארכן יותר על רחבן : קלוטות · מדובקות זו בזו : עד הפרק · באמצעי של אצבעות : למטה מן הפ' דהיינו לצד הצפורן שמחוברי' כולן : וחתכן · שיהו מחולקים כשר : היתה בו יתירה · אצבע יתירה : אם יש בה עצם פסולה · דהואיל וחתכה · הרי הוא מחוסר אבר שנמצא בה : שש ושש עשרים וארבע · כלומר אפילו היו אצבעות ידיו ואצבעות רגליו שוין שבכל יד ובכל רגל יש שש ושש אפ"ה חכמי' פוסלים וכ"ש אם היה בידו אחת חמש ובידו אחת שש דהוי מום טפי · והלכה כחכמים : השולט בשתי ידיו ר' פוסל דסבר כחישותא אתילידא ביה בימין : וחכמים מכשירין · סברי בריאותא היא דאתילידא ליה בשמאל · והלכה כחכמים : הכושי · שחור : הגיחור · אדום כתרגמון : הלבקן · לבן ביותר : והקפח · ארוך ודק · שאינו עב לפי ארכו · והוא מכוער ומגונה : והסכור

פירש"י דהא מ"ס דמרוח משמעות היא : **שמראיו חשוכין** · גמ' דלאי כר"ע רוח אשך מבעי ליה אלא שמראיו חשוכין וקסבר גורעין ומוסיפין ודורשין פירש"י גורעים חי"ת ממרוח ואלף מאשך ומוסיפין חי"ת במקום אל"ף ואל"ף על מרוח והוי מראה חשך · ע"כ · ועיין מ"ש במשנה דלקמן : ו **המקיש בקרסוליו** כו' · דת"ר שבר רגל אין לי אלא שבר רגל מנין לרבות הקישן (והעיקל) והקילבן (פירש"י הקיש היינו המקיש והעיקל והקילבן היינו פיק' יוצאת מגודלו) ת"ל או שבר רגל :

א בכורו' מד: [illegible]

ב גמ' למעל'

ג גמ' [illegible]

איזהו עיקל · כתב הר"ב קא פריש עיקל ברישא כו' · וכבר כתבתי במשנה ד' דזמנין דפריש הכי · אבל להרמב"ם לא פריש מתניתין · אלא עיקל בלבד · דפיקה יוצאה מגודלו · לא הוה פירוש דבעל פיקה · ומפרש בעל פיקה הוא שתהא עקבו מאחר רגליו בולטת ויוצאת יותר מן הראוי :

שמקיף פי' הר"ב כשיושב ומקרב כו' · עיין מ"ש במשנה ב' פ"ד דמסכת תרומו' : **פיקה** פי' הר"ב חתיכת בשר עגולה כפיק' · ועיין בפירושו לסוף פ"י דחולין ומ"ש שם : **רחב כשל אווז** · פי' הר"ב שקלוטו' הן כשל אווז · ואין ארכן יתר על רחבן וכן ל' רש"י בגמרא לא תימא דטרפא ולא סדיקה · אלא כיון דטרפא אע"ג דסדיקה · ופירש"י טרפא קלוטה והערוך פי' טרפה רחבה ומשווה וכמלינו לינדין שרש"י בפירוש המשנה הרכיב שני הפרושים ביחד · וכ"ל ליישב שו"ש · ואין כו' ר"ל או אין כו' : **אצבעותיו** כו' העתיק הרמב"ם בידיו וברגליו : **עד הפרק** · באיזה פרק אמרו בפרק ראשון הסמוך לכף היד · הרמב"ם בחבורו : **וחתכה** אם יש בה עצם פסול · פי' הר"ב דהואיל וחתכה כו' וכ"כ רש"י · ותימה דלקמן מפרש הר"ב · כ"ש אם היה בידו א' חמש ובידו אחת שש דהוי מום כו' · והיאך תלי טעמא הכא בהואיל וחתכה כו' · והרמב"ם בפ"ח מהלכות ב"מ אם חתך את היתירה כשר · ואם היה בה עצם אפילו חתכה פסול · ע"כ · ולדבריו פי' וחתכה כלומר אפילו אם חתכה : **שש ושש עשרים וארבע** · לישנא דקרא נקט · רש"י · ובגמרא עביד צריכותא אקרא : **רבי יהודה** מכשיר וחכמים פוסלים · ושניהם מקרא אחד דרשו ותהי עוד מלחמה (שמואל ב כא) · וכתיב (שם) ויהי איש מדון ואצבעות ידיו ואצבעות רגליו שש ושש מר סבר בגנותיה משתעי ומר סבר בשבחיה משתעי קרא : **הכושי** · והא דמתני' דלעיל קאמר ר"ח בן אנטיגנוס כל שמראיו חשוכים ופי' הר"ב · שהוא שחור ואע"פ שאינו שחור ככושי' · גם ל' הרמב"ם נראה כן · שכתב ואע"פ שאינו שחור בתכלית ע"ש וכתבו גם שניהם דלא נחלקו עליו לענין הדין וא"כ למאי איצטריך למתני תו כושי ול' רש"י לעיל שהוא שחור ככושי · ע"כ · הא מסקי' כסוגיא · דר"ח בן אנטיגנוס לא תני כושי : **הכושי והגיחור והלבקן** ומ' · פי' הר"ב · שחור אדם ולבן וכו' והשמר שמא תעלה דעתך שאלו השמות נאמרו על הגוונים · לפי שאינן אלא שמות לבני אדם שיש בהן אלו הגוונים · הרמב"ם · וכת"כ מרבה להו לכל הני מאיש איש ואצטריך קרא לרבויהו דלא תילף מבהמה דפסל אותו ואת בנו · וכולהו דמתני' דלקמן והכשיר בה הכושי וגיחור כו' אדם שהכשיר בו אותו ואת בנו כו' היינו דין שנכשיר בו את הכושי כו' ת"ל איש איש ריבה · וכ"ל דהיינו טעמא דתנא דידן דתני פסולים באדם ובסריס בבהמה ולמאי נ"מ אצטרך למתני · דהא תנן בר"פ יתר עליהן באדם כו' · וכה"ג פרכינן בפרק דלעיל משנה י"א כמ"ש שם הר"ב אלא לומר שהעפ"י

שבפירו'

והשכור · ובעלי נגעים טהורין · פסולין באדם · וכשרין בבהמה · רבן שמעון בן גמליאל אומר שוטה בבהמה אינה מן המובחר · רבי אליעזר אומר אף בעלי דלדולין · פסולין באדם · וכשרין בבהמה : ז אלו כשרין באדם ופסולין בבהמה · אותו ואת בנו · וטרפה · ויוצא דופן · ושנעבד' בהן עבירה · ושהמית את האדם · הנושא נשים בעביר' פסול · עד שידיר הנייה · המיטמא למתים פסול · עד שיקבל עליו שלא יהא מיטמא למתים :

פרק ח

יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן · בכור לכהן ואינו בכור לנחלה · בכור לנחלה ולכהן · יש שאינו בכור לא לנחלה ולא לכהן · איזהו בכור לנחלה ואינו בכור לכהן · הבא אחר הנפלים שיצא ראשו חי ·

ובן

והשכור · ולא מיין הוא · דחשיב כבעל מום מן המומים היתרים באדם · שאם עבד לוקה · ואין עבודתו מחוללת · אבל השכור מיין ושכר אם עבד חלל · דבפרשת שתויי יין כתיב (ויקרא י') ולהבדיל בין הקדש ובין החול · ושכור דמתניתין אינו אלא ששתה חלב הרבה · או רוב דבש · או אוכל דבילה קעילי' ונתבלבלה דעתו שאלו חשובים כבעלי מומים · ואין מחללים עבודה : ובעלי נגעים טהורים · כגון בוהק וכלו הפך לבן · דאי מנגעי טמאים לא צריך למימר דאפילו אכניסת עזרה חייב כרת : דלדולין · כמין חתיכו' בשר יוצאות תלויות בהן והלכה כרבי אליעזר בן יעקב : ז אותו ואת בנו · אב ובנו כהן · שעובדים עבודה ביום אחד ובזמן אחד · ואין אותו ואת בנו בבהמה · קרבין ביום אחד : וטרפה · שנולד בה אחת מסימני טרפות המנויין בפרק אלו טרפות · אינה קריבה ע"ג המזבח : ויוצא דופן · שקרעו את אמו והוציאוהו חי · בבהמה פסולה להקרבה · דכי יולד כתיב פרט ליוצא דופן · ובכהן המקריב לא מפסיל בהכי : הנושא נשים בעבירה · כהן שנשא גרושה וחללה וזונה נודר ועובד · אע"פ שעדיין לא גירש מותר לעבוד אחר שנדר שלא יהנה הוא ממנה והיא ממנו עד שיגרש · והוא שידור על דעת רבים שאין לו התרה אלא לדבר מצוה · וליכא למיחש שמא ילך אצל חכם ויאמר דלצורך דבר מצוה הוא שיתירו לו את נדרו · דכיון דקיימא לן שהבא להתיר נדרו צרי' לפר' על מה נדר ואי כי שמע חכם דמשו' שהיא גרושה או זונה לאסור לו נדר לא שרי ליה נדרו : עד שיקבל עליו שלא יהא מיטמא למתי' · הכא סגי ליה בקבלה ולא מדרינן ליה כמו גבי נושא נשים בעבירה משום דהתם יצרו תוקפו · הכא גבי טומאה · אין יצרו תוקפו · הלכך בקבלה גרידא סגי ליה :

פרק ח יש בכור לנחלה · ליטול פי שנים : ואינו בכור לכהן · לתת לכהן פדיונו חמשת סלעים : הבא אחר הנפלים · כגון שהיו תאומים אחד מהם נפל שלא כלו לו חדשיו יצא ראשו חי והחזירו וקדמו אחיו ויצא · זה האחרון בכור לנחלה · דראשון לא הפסידו · ואע"ג דיציאת הראש חשיבה לידה מעליא · וטעמא משום דכתיב ראשית אונו מי שלב אביו דוה עליו אם מת · יצא נפל (שהוציא ראשון) ראשון דלאו בר קיימא (הוא) דאין לבו דוה עליו אבל לענין פטר רחם פטור האי ולד (אחרון) דבפטר רחם תלה רחמנא והרי הראשון פטר את הרחם :

ובן

א בכו' מה: מיי' פ"ח מה' א"מ ב גיטין לה: מיי' פ"ו מה' כה"מ בנדה כ: חול' פה: מיי' פ"ב מה' נחלו'

שכשרים בבהמה לא תילוף באדם · ועיין במשנה דלקמן : **והשכור** כתב הר"ב · שאם עבד לוקה · עיין מ"ש בזה במשנ' ג' : **רבי אליעזר אומר אף בעלי דלדולין** · פי' הר"ב כמין חתיכות בשר כו' · באיזה מקום שיהיה בכל הגוף · הרמב"ם בחבורו · וכתב הר"ב · והלכה כר"א בן יעקב · וכ"כ הרמב"ם בפירושו · וגם בחבורו העתיק לדבריו וכ"ל דכך גירסתם ולפיכך פסקו כמותו . דמשנתו קב ונקי · ובנא"י מצאתי נמחק בן יעקב מפי' הרמב"ם · ולי נראה מ"ש : ז **אלו כשרים באדם** ופסולים בבהמה . **אותו ואת בנו** כו' · בת"כ ממעט מאשר בו מום פרט לאותו ואת בנו כו' · והלא דין הוא · ומה אם בהמה שהכשיר בה הכותי וכו' פסל בה אותו ואת בנו וכו' : **אותו ואת בנו** · פסול לקרבן דמחוסר זמן הוא רש"י ובגמרא מאי אותו ואת בנו אילימא אהרן ובניו דכוותה תיש ובנו מי נהוג והתניא אותו ואת בנו נוהג בנקבות · ולא בזכרים (כמ"ש הר"ב רפ"ה דחולין) אלא תיישה וברה דכוות' הכא כהנת וברה כהנת בת עבודה היא · לעולם אהרן ובניו דכוותה תיש ובנו ומתני' תנאי היא דאמר (חולין דף ע"ח) נוהג בזכרים ובנקבות : **וטרפה** עיין בפי' הר"ב רפ"ו דתמור' : **ושנעבדה** בהן עבירה ושהמית את האדם · גם זה שם · ובנ"א ל"ג ואפשר משום הא דפ"ה דברכו' ד' ל"ב · אמר רבי יוחנן כל כהן שהרג את הנפש לא ישא כפיו שנאמר (ישעיה א') ידיכם דמים מלאו · וכ"ש (לעבודה) וה"ה למגלה עריות · אלא דקשיא לי דא"כ לתני דפסולי' באדם' גם לא ראיתי להרמב"ם שפסקן באדם : **עד שידיר הנייה** · וכתב הר"ב והוא שידור ע"ד רבים שאין לו התרה אלא לדבר מצוה · אבל לדבר מצוה יש לו התרה · גמרא · ופי' התוס' בשם ר"ת משום דמסתמא ניחא להו להרבים :

פרק ח יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן כו' · אין מאמרו באלו הד' חלקים על מי שלא קדמו שום דבר בשום פנים שהוא בכור · לפי שזה דבר מבואר · אבל על מי שהוא בכור · ואע"פ שקדמה לו לידה שאין חוששין לאותה קדימה · הרמב"ם : **איזהו בכור לנחלה** כו' · הכא נקט אתאי דפתח ביה וזמנין דנקט אדסליק מיניה כדמפרש בריש נדרים תו' · ועיין מ"ש בשם הר"ן בריש שבת : **שיצא ראשו חי** · כתב הר"ב האחרון בכור לנחלה דראשון לא הפסידו · שאפילו נולד הנפל כולו אינו מפקיע את הבא אחריו שאין לבו דוה עליו וכ"ש אם יצא ראשו מת והאי דנקט ראשו משום בכור לכהן נקט ליה וביציאת ראשו הוי ילוד ופוטר את אחיו מבכור לכהן רש"י פ"ד דחולין ד' ס"ח · ואשתמיטתי' למהר"ר וואלק כהן שכתב בפי' ש"ע ח"מ סימן רע"ז להוכיח מדנפשיה דאפילו נולד כולו וכו' · כדי לסתור דברי הכס מהאחרונים שפסק דנולד כולו אין הבא אחריו בכור לנחלה ואלו הן דברי רש"י

דבחולין

ובן ט' שיצא ראשו מת · [א] והמפל' כמין בהמ' חיה ועוף · דברי ר"מ · וחכ"א עד שיהא בו מצורת האד' · המפלת סנדל או שלי' ושפיר מרוקם והיוצא מחותך · הבא אחריהן · בכור לנחלה ואינו בכור לכהן · [ב] מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה · עודה שפחה ונשתחרר' · עודה נכרית ונתגייר' · משבאת לישרא' ילדה · בכור לנחל' ואינו בכור לכהן · ר"י הגלילי או' בכור לנחל' ולכהן שנא' (שמו' י"ג) פט' רחם בבני ישרא' · עד שיפטרו רחם מישרא' · [ג] מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה · נתגייר' מעובר' · נשתחררה מעובר' · ילדה היא וכהנת · היא ולויה · היא ואש' שכבר ילדה · [ד] וכן מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשי' · ונשאת וילדה · ואין ידוע אם בן תשע לראשון · או בן שבע לאחרון · בכור לכהן ואינו בכור לנחלה · [ה] איזהו בכור לנחלה ולכהן · המפלת שפיר מלא דם · מלא מים · מלא גנונים · המפלת כמין דגים · וחגבים · שקצים ורמשים · המפלת יום ארבעים · הבא אחריהן בכור לנחלה ולכהן: **ב** יוצא דופן והבא אחריו

שניהם

ובן ט' מת שיצא ראשו והחזירו · ויצא אחיו והוי בכור לנחלה · דהא ראשון לא חשיב · דאין לבו דוה עליו ולענין כהן (לאו) פטר רחם הוא · אבל יצא ראש בן ט' חי ואח"כ החזירו ומת · בכור לנחלה נמי לא הוי זה הבא אחריו: וכן המפלת בהמה כו' לתפטר מנחלה לא חשיבי דאין הלב דוה עליהם · אבל פטר רחם מיהא הוי · וחכ"א עד שיהא בו מצורת אדם לא חשי' פטר רחם · והבא אחריו הוי בכור לכהן ולנ' כחכמי': סנדל · חתיכת בשר עשויה כדמות סנדל ואין לה צורת אברי' ורגילה לבא עם ולד · ול' סנדלים מפרשי' שנאו ודל: או שליא · דאין שליא בלא ולד · שא שכמוח ותיהו פטר רחם הוי: ושפיר מרוק' · חתיכה של בשר שמרוקם בה צורת העוב' ועל שם שעשויי' כשפופרת של בינ' קרויה שפיר: והיוצא מחותך · שנחתך אבר אבר ובדרך זה יצא כלו אבל ראש מחותך לא פטר אם קדם אחיו ויצ' קודם יציאת רוב אברי המחותך · והוי נמי בכור לכהן · שכבר ילדה · דלענין נחלה דאב כתיב ראשית אונו · ולענין כהן תלא רחמנא בפטר רחם: עודה שפחה · אפילו עודה שפחה בלידה ראשונה ונשתחררה עכשיו · או נכרית ונתגיירה ומשבאת ליד ישראל ילדה נמי הוי בכור לנחלה שהרי לא היו לזה בנים: רבי יוסי הגלילי אומר בכור לנחלה ולכהן · דבנים הנולדים בנכריותה לא פטרי · ואין הלכה כר' יוסי הגלילי: נתגיירה מעוברת · ובעלה עמה וילדה · הרי אותו ולד בכור לכהן דפטר רחם הוא בישראל · ולא לנחלה · דכיון דהורתו שלא בקדושה לאו בר נחלה הוא · דזרע נכרי רחמנא אפקריה · דכתיב (יחזקאל כ"ג) וזרמת סוסים זרמתם: ילדה היא וכהנת · בת ישראל מבכרת שילדה עם כהנת מבכרת · ואין ידוע אי זה ולד של ישראל: או היא ולויה · דלויה נמי בנה פטור מחמש סלעים כדאמרן בפ"ק: או היא ואשה שכבר ילדה · ואין ידוע אי זה בנה: בכור לכהן · ובעלה של מבכרת חייב חמשת סלעים לכהן דהא בן זכר יש לו כל היכא דאיתיה: ולא לנחלה · דהא לא ידע בריה דמאן הוא: וכן מי שלא שהתה כו' היא בכור לכהן · והוא יפדה את עצמו · ולא לנחלה דהא לא ידע מאן ירית · ואפילו כפשוט לא ירית דהאי מדחי ליה לגבי האי והאי מדחי ליה לגבי האי: ומתני' דקתני ולא לנחלה על הבא אחריו קאמר שהבא אחריו אינו בכור לנחלה · דשמא זה הספק בן האחרון הוא: מלא גנונים · מלא גוונים הרבה · פירוש אחר תולעים שהשפיר עשו כלו חתיכות חתיכות קטנות דקות דומות לתולעים: דגים וחגבים לאו ולד נינהו דלא נאמרה בהן יצירה כאדם: יום ארבעים · משנתעברה מים בעלמא נינהו ואין כאן ולד עד למחרת יום ארבעים · דארבעים יום הוי יצירת הולד: **ב** יוצא דופן והבא אחריו · דרך רחם כגון שקרעו אשה שתאומים בבטנה ולאחר שהוציאו הראשון דרך דופן · יצא השני דרך רחם · אבל להוציא ולד מן האשה דרך דופן ונתרפאה האשה ותחזור ותתעבר ותלד · כתב רמב"ם דאי אפשר

דבחולין לא הוה בעי למשכוני נפשיה: **וחכ"א עד שיהא בו** מצורת אדם · עיין בפי' הר"ב משנה ב' פ"ג דנדה: **סנדל** פי' הר"ב חתיכת בשר ול' סנדל י"מ כו' · משמע דלי"מ נמי סנדל חתיכת בשר כו' · ולא משמע כן מדבריו פ"ק דכריתו' משנ' ג' ופ"ג דנד' משנ' ד' · ושם בגמ' דף כ"ה מסקי' דא"צ צורת פנים ול' הרמב"ם פ"י מהל' איסורי ביאה חומרא החמירו בו לטמא בו משו' ולד · אע"פ שאין בו צורת פנים הואיל והיא טמא' לידה מפני הול' שעמו ע"כ: **הבא** אחריהן בכור לנחל' ואינו בכו' לכהן · תניי' משום בבא דבתרא דפליג בה ר"י: **משבאת** לישרא' כו' ואינו בכו' לכהן דאינו פטר רחם · רש"י: **עד** שיפטרו רחם מישרא' · לישנא דעד לא ידענא לפרושי · דהא ר"י מוסיף על דברי תנא קמא · ולהכי הל"ל כשיפטרו כו': **נתגיירה** מעוברת כו' ואינו בכור לנחלה פירש הר"ב דכיון דהורתו שלא בקדושה לאו בר נחלה הוא דזרע נכרי רחמנא אפקריה · דכתיב וזרמת סוסים זרמתם · עיין מ"ש במשנה ב' פ"א דיבמות: **איזהו** בכור לנחלה ולכהן · החלוקו' הארבעה וכללם שתי אמרות · המאמר האחד שהוא חלוק בעצמו · וזה המאמר שתים מן החלוקות · וכן הראשונות שהוא בכור לנחלה ואינו בכור לכהן או בהפך · והמאמר השני שאינו חלוק · וזה המאמר שתי החלוקות האחרונות שהוא בכור לנחלה ולכהן · או שאינו בכור כלל · ועכשיו שמתחיל לבאר השתים חלוקות האחרונות · הכלולות במאמר אחד · חזר ואמר איזהו וכו' כ"ל: **שקצים** ורמשים · מפו' במשנה ב' פ"ג דמכות: **ב** יוצא דופן והבא אחריו · פי' הר"ב · כגון שקרעו אשה שתאומים בבטנה כו' · אבל להוציא ולד וכו' · ונתרפאה האשה ותתעבר ותלד · כתב רמב"ם דאי אפשר · ונראה עוד מדבריו · שבהכרח תמות:

שניהם

א נדה כג:
ב נד' מיי' פ"ב
מה' נחלו' טוש"ע
ח"מ סי' רעז
סעי' ז' ט'
ג מז · מיי' פ"ח
טוש"ע שם סעי'
י"ג וטוש"ע י"ד
סי' שה סע' כב
ו תיי' שם
טוש"ע שם

שניהם אינן בכור · לא לנחלה ולא לכהן ·
רש"א הראשון לנחלה · והשני לה' סלעים :
ג [א]מי שלא בכרה אשתו וילדה ב' זכרים ·
נותן ה' סלעי' לכהן · מת אחד מהן בתוך ל',
יום האב פטור · מת האב והבנים קיימי' ·
ר"מ או' · אם נתנו עד שלא חלקו נתנו · ואם
לאו פטורין · ר' יהודה אומר · [ב]נתחייבו (ס"א)
נכסים · [ג]זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום :
ר שתי

שניהם אינן בכור · ראשון לא הוי בכור לנחלה · וילדו לו בעינן ושני נמי לא · ראשית אונו בעינן · ובכור לכהן ראשון לא הוי דפטר רחם בעינן · ושני נמי לא הוי בכור לכהן דבכור לרחם ואינו בכור לולדות · כגון זה שהיה ולד קודם לכן אינו בכור : רבי שמעון אומר הראשון לנחלה · סבר וילדו אף יוצא דופן במשמע' והשני לחמש סלעים · סבר בכור לרחם · אע"פ שאינו בכור לולדו' הוי בכור · ואין הלכה כרבי שמעון : ג וילדה שני זכרים נותן חמש סלעים · לאחד מהן בכור : האב פטור · דאיכא למימר הבכור מת · וכשמת הבן קודם שלשים · אינו חייב בפדיון · ועכשיו שהדבר ספק שמא הבכור מת ופטור שמא זה שנשאר הוא הבכור וחייב הוי הכהן מוציא מחבירו · והמוציא מחבירו עליו הראיה · וה"ה שהבן הנשאר פטור מלפדות את עצמו כשיהיה גדול : מת האב לאחר ל': ואם לאו פטורים דסבר ר"מ האחין שחלקו בנכסי אביהן לקוחות יש להן לפי שאין ברירה לכל א' על ירושתו אלא הרי הן כאלו קנו זה מזה כל א' חלקו · ואלו הה' סלעים היו חוב על אביהן כמלוה על פה · ומלוה על פה אינה גובה מן הלקוחו' · הלכך אם חלקו עד שלא נתנו פטורים : ר' יהודה או' נתחייבו הנכסים · קסבר האחים שחלקו יורשים הן · דיש ברירה לומר כל א' זכה בחלקו' ומלוה על פה גובה מן היורשים · והל' כר"י : זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום · דא"ל הנקבה יצאה ראשונה · והמוציא מחבירו עליו הראיה :

ד שתי

שניהם אינן בכור · כתב הר"ב הראשון לא הוי בכור לנחלה וילדו לו בעינן · גמרא · וכפירש"י וילדו לו בעי' דרך לידה · וכן יראה שהיא דעת הר"ב מדכתב ולא פירש · אלא דסבר דמשמע' שמעינן לה וכתבו התוס' דמשמע דמלשון לידה נמי וקשה דבנדה פ' יוצא [א]דופן דף מ' ברישא מפרש דאין יושבין עליו ימי טומאה וטהרה משום דכתיב (ויקרא י"ב) אשה כי תזריע וילדה זכר · עד שתלד ממקום שמזרעת (וכן פי' הר"ב שם) אבל מלשון לידה לא · אלא יש לפרש דגמר הכא לידה לידה מהתם · ע"כ :

ולא לכהן · בפרק י"א מהלכו' בכורי' העתיקה הרמב"ם וכתב עליו הכ"מ שהיא בבכורות סוף פ"ב וכר"ע ע"כ · ולא היא דהתם לענין בכור בהמה אלא כך דהכא [היא] וכת"ק :

רבי שמעון אומר הראשון לנחלה · לשון הר"ב · סבר וילדו אף יוצא דופן במשמע וסברא תמיהה היא זו דמסתברא ל' לידה משמעותו כדרך הלידה של כל העולם · ובגמ' ר"ש לטעמיה דאמ' תלד לרבות יוצא דופן · ועיין ברפ"ה דנדה · שכתבתי מהיכא משמע ליה דרבויא הוא · ופירש"י לרבות יוצא דופן דהוי לידה מעליא ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה · הלכך גבי וילדו לו נמי לידה מעליא חשיב ליה דגמרינן מהתם : והשני לחמש סלעים · כתב הר"ב סבר בכור לרחם · אע"פ שאינו בכור לולדות הוי בכור · וא"ת מהאי טעמא גופיה יהא יוצא דופן בכור לחמש סלעים · ואף על גב דכתב ביה פטר רחם כדאשכחן בספ"ב דתנן · יוצא דופן והבא אחריו ר"ט אומר שניהם ירעו עד שיסתאבו ומפרש דמספקא ליה בכור לדבר אחד אי הוי בכור אי לאו ואף על גב דהתם נמי כתיב פטר רחם · י"ל דסברת ר"ש חלוקה מר"ט · ואע"ג דהבא אחריו פשיטא ליה טפי דהוי בכור מר"ט מ"מ יוצא דופן גרע ליה וממעט ליה מפטר רחם · תוספתא : ג **האב** פטור · כתב הר"ב · וה"ה שהבן הנשאר פטור כו' · והאי לישנא דנקט האב פטור · משום סיפא דבעי למתני מת האב כו' · רש"י : **אם** נתנו עד שלא חלקו נתנו · כלומר כדין נתנו · סברי כל שלא חלקו הרי החוב על הנכסים אף לר"מ · וכן מוכח בסוגיא : **ואם** לאו פטורין · כתב הר"ב דסבר ר"מ האחין שחלקו בנכסי אביהן דין לקוחות יש להן · לפי שאין ברירה כו' · וכ"כ הרמב"ם (ונראה דגירסא אחרת היתה להם בגמרא · דלגירסתינו מספקא ליה לר"מ · אי יורשין אי לקוחות וחמש ולא חזי מתם) ותימה דר"מ אית ליה ברירה בההיא דהלוקח מבין הכותים (במתני' ד' פ' בתרא דדמאי) ויש לחלק בברירה · היכא דמתני בפירוש כגון ב' לוגין שאני עתיד להפריש · תוספתא · ועיין מ"ש בשם הר"ן ברפ"ה דנדרים : **רבי** יהודה אומר נתחייבו נכסים · פי' הר"ב · קסבר האחים שחלקו יורשים הם דיש ברירה וכו' · ומלוה על פה גובה מן היורשים · והלכה כרבי יהודה · וכ"כ הרמב"ם · ואיכא למידק טובא · דהא במתני' ו' מפרש דר"י סבר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא וטרף ממשעבדי · וא"כ אפילו ס"ל כר"מ דלקוחות הן · גבי · וכן פירשו התו' דטעמא דר"י דהכא · נמי משום דס"ל דככתובה בשטר דמיא וגובה מן הלקוחות · אלא שפירשו דלא אמר מלוה הכתובה בתורה לענין זה · אלא כגון פדיון הבן וערכין ונזקין דלא הוה ידעינן עניני הנתינות הללו אם לא שחייבתו התורה בפירוש · אבל הלואה ע"פ לא · אע"ג דכתיב (דברים כ"ד) האיש אשר אתה נושה בו לא חשיב כתוב' בתורה · כיון שא"צ לפרש בתורה שיעור הנתינה דפשיטא מה שהוא לוה צריך לפרוע · עכ"ד · וע"ק היאך פסקינן כרבי יהודה דיש ברירה והא קי"ל דבדאורייתא אין ברירה · כמ"ש בההיא דדמאי דלעיל · וכן קשה למאי דפירשו לקמן דס"ל ככתובה בשטר דמיא ופסקו דלא כוותיה והכא פסקו כוותיה ולא מתרצה מלתא אפי' כי נימא דמש"ה פירשו הכא בטעמא אחרינא דהא אף לטעמא דהכא קשי' הלכתא דהכא אהלכתא דדמאי · וקא חזינן להרמב"ם בחבורו פי"א מהלכות בכורים · וכן הטור סימן ש"ה דפסקו לרבי יה ד: · לכך נ"ל דודאי טעמיה דרבי יהודה כדמסקינן לקמן דס"ל מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא ועל הדרך שפירשו התו' ודייהו אכן דלא קי"ל הכי · כמ"ש הרמב"ם והר"ב לקמן · ועוד בסוף פ"ק דערכין · הא דפסקי' הל' כר"י

לאו

א יבמ' · מי'
פ"א מה' בכורי'
הל' כ' טוש"ע
י"ד סי' שה סעי'
כה
ב שם סעי' כו
ג שם סעי' כז

ד [א] שתי נשים שלא בכרו וילדו שני זכרים· נותן עשר סלעי' לכהן · מת א' מהן בתוך ל' יו' · אם לכהן א' נתן · יחזי' לו חמש סלעי' אם לשני כהני' נתן · אינו יכול להוצי' מיד' · זכר ונקבה או שני זכרי' ונקבה · נותן ה' סלעי' לכהן · שתי נקב' וזכר או שני זכרים ושתי נקב' · אין כאן לכהן כלו' · [ב] אחת בכר' ואחת שלא בכר' · וילדו שני זכרי' · נותן ה' סלעי' לכהן · מת א' מהן בתוך שלשי' יום האב פטור · מת האב והבני' קיימי' · ר"מ או' אם נתנו עד שלא חלקו · נתנו · ואם לאו פטורין · ר' יהוד' אומ' נתחייבו נכסי' · זכר ונקב' אין כאן לכהן כלום :

ה [ג] שתי נשי' של שני אנשי' · שלא בכרו וילדו שני זכרי' · זה נותן ה' סלעי' לכהן · וזה נותן ה' סלעים לכהן · מת א' מהן בתוך שלשי' יום · אם לכהן א' נתנו · יחזי' להן ה' סלעי' · אם לשני כהני' נתנו · אינן יכולין להוציא מידם · זכר ונקב' האבות פטורי' · והבן חייב לפדות את עצמו · שתי נקבו' וזכר או שני זכרי' ושתי נקבו' · אין כאן לכהן כלום

ו אחת בכרה ואחת שלא בכרה · של שני אנשים · וילדו שני זכרים · זה שלא בכרה אשתו נותן חמש סלעים לכהן · זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום [ד] מת הבן בתוך שלשים יום · אע"פ שנתן לכהן · יחזיר (גמ' נ"ג) (לו חמש סלעים) · לאחר שלשים יום · אע"פ שלא נתן יתן · מת ביום שלשים כיום שלפניו · רע"א אם נתן · לא יטול · ואם לא נתן · לא יתן · [ה] מת האב בתוך שלשים יום · בחזקת שלא נפדה · עד שיביא ראיה שנפדה ·

לאחר

ד שתי נשים של איש אחד · וילדו שני זכרים במחבוא שנתערבו: אם לכהן אחד נתן · פדיון שניהם יחזיר לו הכהן ה' סלעים · הואיל ומת בתוך שלשים · ואגלאי מלתא דנפל הוא ושלא כדין שקל : אינו יכול להוציא מידם · דכל חד וחד מדחי לי' ואומר הריני מחזיק כם בשביל פדיון האחר : שני זכרי' ונקבה · ילדו הנשים שלו במחבוא: נותן חמש סלעים לכהן · דממה נפשך חד הוי בכור · אם האחת ילדה שני זכרים הא' בכור · ואם האחת ילדה זכר ונקבה נמצא שחברתה ילדה זכר לבדו · והוא בכור ואותו שעם הנקבה פטור · שמא נקבה יצאה ראשון: אין לכהן כלום · דאיכ' למימר הנקבות יצאו תחלה · ואין כאן בכור: האב פטור דמצי למימר בן המבכרת מת : נתנו עד שלא חלקו כו' · כדפרישנ' לעיל והלכה כר"י : זכר ונקבה יש לומר אותה שלא בכרה ילדה הנקבה · ואין כאן בכור : **ה** מת א' · מן הולדות : יחזיר להם חמש סלעים · ויחלוקו שני האבות · וה"מ כשכתב אחד מהן הרשאה לחברו אבל אם לא כתב אח' מהן הרשאה לחברו · כי אזיל חד מנייהו לגבי כהן דחי ליה לומר בנך החי · וכי אזיל אידך דחי ליה לומר בנך החי : זכר ונקבה האבות פטורי' · דכל חד וחד אמר לי' לכהן · הנקב' שלי היא : והבן חייב לפדות את עצמו · דמ"מ בכור הוא : שתי נקבות וזכר · יש לומ' האחת ילדה נקבה והאחת זכר ונקבה והנקבה יצאה תחלה הלכך אין כאן לכהן כלום · וכן ב' זכרים וב' נקבות : **ו** אחת בכרה ואחת שלא בכרה וכו' · אין כאן לכהן כלום · די"ל המבכרת ילדה הנקבה : מת הבן בתוך שלשים יום · אבכורות ודאין דעלמא קאי : יחזיר · דנפל הוה · ולא מחייב בפדיון עד לאחר ל' יום : מת ביום ל' כיום שלפניו · ואע"פ שנתן לו יחזיר דגמרינן חדש חדש ממדבר · כתיב הכא (במדבר י"ח) ופדויו מבן חדש תפדה · וכתיב במדבר (שם ג') פקוד כל בכור זכר מבן חדש ומעלה דמשמע לאחר שלשים : רע"א · אם נתן לא יטול · מספקא ליה לר"ע מדאצטריך למכתב ומעלה גבי ערכין · ולא נתרינן ממדבר · הוו לה שני כתובים הבאים כאחד · ואין מלמדים · הלכך אם נתן לא יטול · ואם לא נתן לא יתן · דהמוציא מחברו עליו הראיה · והלכה כחכמים : בחזקת שלא נפדה · דלא עביד איניש דפריק תוך שלשים :

לאחר

לאו מטעמיה דלקמן: ולא מטעמא שכתבו הרמב"ם והר"ב בכאן אלא היינו טעמא כדמסיק הרא"ש בפ"ק דב"ק ובספ"ז דב"ב גבי האחין שחלקו ובא ב"ח כו' · דהלכתא בטלה מחלוקת · וכתב דאע"ג דקי"ל בדאורייתא אין ברירה לענין אחים שחלקו לית לן בקלקולות הקולא משום דיורשי' הם ויש ברירה אלא דסבר' מוהלט' היא דיתמי כרע' דאבוהון אינון לפרוע חובת אביהן בשוה ומ"ש הר"ב דמלו' ע"פ גובה מהיורשי' · עיין במשנה ב' פ"ה דערכין : **ד** שתי נשים שלא בכרו · עיין מ"ש בשם התו' בפ"ק משנה ב' : וילדו שני זכרים · לשון הר"ב במחבוא ונתערבו וכן לשון רש"י · וכך העתיק הטור וכתב ב"י דלא הוצרך לכתוב כן אלא משום סיפא · דבהו אצטריך דלא בריר לן וכו' : בתוך שלשים יום כלומר בתוך ל' ויום אחד · כדתנן בספ"ד דערכין ל' יום דבכור ויום אחד · ועיין במשנה (ה' ו' פ"ה דנדה) : יחזיר לו חמש סלעים · פי' הר"ב הואיל ומת בתוך שלשים ואגלאי מלתא דנפל הוא וכן פירש"י · והתו' כתבו דבחנם פי' כן דאפי' קים לן ביה דכלו לו חדשיו · בבן חדש תלה רחמנא · עיין בפירוש משנה ו' : אם נתנו עד שלא חלקו כו' · צריך שום נריכותא אמאי תני תו פלוגתא דר"מ ור"י · תו' : **ו** יחזיר פי' הר"ב · דנפל הוי וכפירש"י · ועיין מ"ש לעיל בשם התו' בד"ה יחזיר : רע"א אם נתן לא יטול · פי' הר"ב מספקא ליה לר"ע מדאצטריך למכתב כו' ה"ל שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים או דלמא כי אין מלמדין לעלמא · דלא משתעו מבכור ודערכין כמו אי הוה כתב חדש במידי אחריני) אבל לגופייהו (כגון בכורי דורות מבכורי מדב' דאידי ואידי בבכור הוא משתעי) תלמדין · גמ' :

בחזקת

א דף [illegible]
[illegible] בכור
[illegible]
[illegible]
ב שם [illegible]
ג שם [illegible]
ד [illegible]
ה דף [illegible]
[illegible]

X

לאחר שלשים יום · בחזקת שנפדה עד (שיביא ראיה) שלא נפדה · [א]הוא לפדות ובנו לפדות · הוא קודם את בנו · ר' יהודה אומר בנו קודמו · שמצותו על אביו ומצות בנו עליו : ז [ב]חמש סלעי' של בן · במנה צורי · [ג]שלשים של עבד · [ד]וחמשים של אונס ושל מפתה · [ה]ומאה של מוציא שם רע · כולם בשקל הקדש במנה צורי · [ו]וכולם נפדין בכסף ובשוה כסף · [ז]חוץ מן השקלים :

ח אין

לאחר שלשים בחזקת שנפדה · דכהן (הוי מוציא מחבירו והורע כחו) : הוא קודם לבנו · הכל מודים כל היכא דלית ליה אלא חמש סלעים · הוא קודם את בנו דמצוה דידיה עדיף · כי פליגי דאיכא חמש סלעים משעבדי וה' בני חורי ר' יהודה סבר מלוה הכתוב' בתורה ככתובה בשטר דמיא · וה' סלעים דידיה דאחיי' בהו אבוה · אזיל כהן וטריף ממשעבדי שהרי שעבודו של כהן קדים · והיינו דקאמר שמצותו על אביו · כלומר שמאביו נשתעבדו הנכסי' ובהנך חמש בני חורי פריק לבריה מיד · דאי יהיב בני חורי משום פדיון דידיה · תו לא מפריק בנו דשמא שעבוד הלקוחו' קוד' ללידת בנו · ורבנן סברי מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמי' ואי יהיב בני חורי בשביל בנו תו לא מפריק איהו · דכהן לא מצי טריף מלקוחות הלכך מלוה דידיה עדיף והלכה כחכמים : ז חמש סלעים של בן · הסלע האמור במשנ' הוא השקל האמור בתורה בכל מקום ופעמי' נקרא בתור' כסף · חמשים כסף · מאה כסף · והוא היה בימי משה משקל שלש מאות ועשרים גרגירי שעורה · ובבי' שני הוסיפו עליו והעלוהו למשקל ג' מאות ופ"ד שעורה · וכן מונים היום לחמש סלעים של בן ונמצאו חמש סלעים משקל אלף וט' מאות ועשרים שעורות בינונית של כסף מזוקק : במנה צורי · היוצא במדינות צור וכל כסף של תורה כגון חמשת סלעים של בן · שלשים של עבד · וחמשי' של אונס ומפתה · ומאה של מוציא שם רע · כולם במנה צורי שהוא כסף מזוקק · וכל כסף שהוא מדבריהם כגון הקנסות וכתובת אשה לדברי רמב"ם פלס כסף מדינה שאחד משמונה חלקים שבהם כסף וז' חלקים נחשת · אבל רבותי הורו שכתובת בתולה יש לה דין כסף של תורה · שכן כתב כמוהר הבתולות ומאתן זוזי הן של כסף נקי · ומשקל כל זוז צ"ו שעורות : וכולן נפדין ה"ק וכל הנפדים נפדין בכסף ובשוה כסף : חוץ מן השקלי' · כל הנפדין כגון בכור אדם והקדשות נפדין בין בכסף בין בשוה כסף חוץ מן השקלים שהבא לשקול מחצית השקל צריך שיתן אותו מכסף נקי · מטבע מצוייר ולא שוה כסף · ומעשר שני נמי אין נפדה · אלא במטבע של כסף שיש עליו צורה · ולא בשוה כסף · דכתיב (דברים י"ד) וצרת הכסף בידך כסף שיש עליו צורה :

ח אין

בחזקת שנפדה עד שיביא ראיה · וג"א עד שיאמרו לו · וכן הוא בגמ' והכי מייתי לה בפ"ח דב"ק דף ק"ב · וכן גי' הרמב"ם והטור · וז"ל רש"י עד שיאמרו לו לבן שצוה אביו בשעת מיתתו שלא נפדה · ובאמירה סגי בלא עדות גמור' דהך חזקה דמחזקינן ליה בחזקת שנפדה · לאו זו היא חזקה מעליותא דרובה דאנשי לא עבדי למיפרע חובו מיד : והכא לא שייך למימר עד שיביא הכהן ראי' דהכא יכול לומר לו הבן לכהן דעלמא יהביה אבא · ובב"מ כתב דכהן לאו בעל דינו הוא · דאי בעי א"ל לדידך לא יהבינא אלא לכהן אחר · ולהכי תני עד שיאמרו לו · ע"כ · ושם לא כתב ובאמירה סגי בלא עדות גמור' וכו' : שמצותו על אביו · כתב הר"ב · כלומר שמאביו נשתעבדו הנכסים · וכן לשון רש"י בגמ' ובפירוש המשנה כתב מצות פדייתו של אב זה היתה על אביו שמת · ע"כ · ומ"ש הר"ב דס"ל לר"י מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר · עיין מ"ש בזה במשנה ג' בשם התו' · ומ"ש הר"ב וחמש סלעים דידיה כו' אזיל כהן וטריף ממשעבדי וכו' ובהנך חמש בני חורי פריק לבריה · וכתבו התו' וא"ת היכי טריף ממשעבדי · הא אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש ב"ח (כדתנן במשנה ב' פ"ה דגיטין) ואפי' כי פריק לבריה מתחלה (כדכתב הר"ב) אכתי להדרי לקוחות מהני חמש שפדה בהן בנו · וי"ל דהכא מלקוחות שקנו מאביו לפיכך אין חוזרין על נכסים שקנה הוא · וכ"כ בפ"ק דקדושין דף כ"ט · ומסיימי וכן משמע מלשון · דקתני שזה מצותו על אביו · ע"כ · ומ"ש הר"ב דשמא שעבוד הלקוחות קודם · וכן לשון רש"י אבל בקדושין שעתיקו התו' ל' הקונטרס דמיירי שנשתעבדו קודם וכו' :

ז חמש סלעים של בן כו' אשם בכסף שקלים · וערכין · לא אצטרך ליה לתנא למתני דבאשם כתיב בהדיא בשקל הקדש וערכין נמי פשיטא דבשקל הקדש הוי · כיון דכתי' (ויקרא כ"ז) וכל ערכך יהיה בשקל הקדש · תו' : סלעים כתב הר"ב הסלע האמור בתורה · עיין מ"ש בשם הרמב"ם במשנה ו' פ"ק דשקלים וחשבונו של הר"ב לה' סלעים משקל אלף תתק"ך שעורות כו' · קשה לעמוד עליו · שהרי ברפ"ק דקדושין · כתב שהפרוט' משקל חצי שעורה · ושם בסוגיא דף י"ב שקל"ב פרוטו' בדינר וכל סלע הוא ד' דינרין מעתה צא וחשוב : במנה צורי כתב הר"ב · וכל כסף של תורה · כגון חמשת סלעים כו' · שכן מוכחין · גמ' · ומ"ש וכל כסף שהוא מדבריהם · עיין בזה מ"ש במשנה ה פרק ו' דכתובות ובפ"ה משנה ז' · ומ"ש הר"ב · וכתובת אשה לדברי רמב"ם כו' · עיין מ"ש במשנה ב' פ"ק דכתובות : כולם בשקל הקדש · אע"ג דכבר תני במנה צורי · אצטריכא למתני תו משום אונס ומוציא שם רע דלא כתי' בהו שקל וסד"א דהא דתנא ריש' במנה צורי זכו' חד וחד כי דיניה קאמ' דהיכא דכתיב שקלי' יהיב שקלים צורי והיכא דלא כתיב שקלים יהיב זוזי בעלמ' קמ"ל דמילפי מהדדי בכסף כסף מכסף כסף גמ' : חוץ מן השקלי' כתב הר"ב · ומעשר שני נמי כו' · ושייר נמי ראיון דתנן בריש חגיגה לב"ש ב' כסף ולב"ה מעה כסף ותני רב יוסף שלא יבאו סוגה לעזרה ופי' התו' · דאם היה מביא שוה כסף ומנין דמייתי כבשא וכסף סוגה שלא ישוה שתי מעות כסף ולא ימכרו לו לעולת ראיה טובה באותה סוגה כאלו היה מביא כסף טבועה · ע"כ :

ח אין

א קדושין כט · מיי' שם טוש"ע [illegible]
ב ח"מ · קדושין [illegible] · מיי' שם טוש"ע שם ס"ח
ג מיי' פי"ט [illegible] נזקי' ממון הל' ט
ד מיי' פ"א מה' נערה בתולה הל' ט'
ה מיי' שם פ"ג הל' ט
ו מיי' פי"ט מה' בכורות הל' ו' טוש"ע י"ד סי' ש"ה ס"ג
ז מיי' פ"ט מה' שקלים הל' ג'

ח [א]אין פודין לא בעבדי' ולא בשטרות ולא בקרקעות ולא בהקדשות · [ב]כתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים · חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי · לפיכך אם רצה הכהן ליתן לו מתנה · רשאי · המפריש פדיון בנו ואבד · חייב באחריותו שנאמ' (במדבר י"ח) יהיה לך ופדה תפדה: ט [ג]הבכור נוטל פי שנים בנכסי האב ואינו נוטל פי שנים בנכסי האם · ואינו נוטל פי שנים [ד]בשבח · [ה]ולא בראוי כבמוחזק · [ו]ולא האשה בכתובתה · ולא

ח אין פודין · בכור אדם: לא בעבדים · אע"ג דאמרן לעיל בכסף ובשוה כסף · אין פודין לא בעבדים · ולא בשטרות · שאם יש לו שטר על חברו בחמש סלעים ונתנו לכהן שיגבה אותו חוב בפדיון בנו אין בנו פדוי: ולא בהקדשות · כלומר ולא ההקדשות נמי אין פודין אותן לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות: כתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים · משום פדיון בנו: חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי · דבר תורה בנו פדוי לכשיתן ומה טעם אמרו יתן ובנו אינו פדוי · גזירה שמא יאמרו פודין בשטרות: לפיכך · דאמרינן שחייב ליתן לו חמש סלעים אחרי' לפדיונו בכו' · אם רצ' הכהן להחזיר' וליתנם לו במתנה · רשאי · אבל תקנה אחרת ליכא ואע"פ שהכהן רשאי להחזיר וליתן החמש סלעי' במתנה לאבי הבכור · אם דעת אבי הבן סומכת בודאי שיחזיר לו הכהן החמש סלעים אין הבן פדוי · בין החזיר הכהן בין לא החזיר · כך נראה מן הגמ': שנאמר יהיה לך ופדה תפדה · כשיהיה לך הפדיון אז בנו פדוי והאי קרא לאהרן נאמר: ט ולא בנכסי האם · נכסי מלוג של האם' דכתיב (דברים כ"א) כי הוא ראשית אונו לו משפט הבכורה · משמע דאדידיה קאי כלו' בנכסיו משפט הבכורה ולא בנכסי אשתו: ואינו נוטל פי שנים בשבח · אם השביחו הנכסים לאחר מיתת האב קודם שחלקו · אין הבכור נוטל פי שנים בשבח אלא שמין את הנכסים · מה הן שוין בשעת מיתת אביהן והבכור נוטל פי שנים בהן בלבד · שנא' (שם) בכל אשר ימצא לו לאב בשעת מיתה: בראוי · בנכסים שלא היה אביהן מוחזק בשעת מיתתו · אבל ראוין היו ליפול לו בירושה ונפלו לבן לאחר זמן אין הבכור נוטל פי שנים: ולא האשה בכתובתה · בשבח שהשביחו אם אין שוין הנכסים בשעת מיתת בעלה כדי שיעור כתובתה ואח"כ השביחו אינה נוטלת כתובת' אלא כמה שהיו שוין · ואע"ג דבעלמא ב"ח גובה השבח · מקולי כתובה שנו כאן וכן אינה נוטלת בראוי כבמוחזק:

ולא

ח אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות כו' גמ'' דכתיב (במדבר י"ח) ופדויו מבן חדש כלל בערכך כסף חמשת שקלים פרט (פדה) תפדה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אף כל דבר המיטלטל וגופו ממון · יצאו קרקעו' שאינן מיטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות · יצאו שטרות שאע"פ שהן מיטלטלין אין גופן ממון · ואמרינן כמאן דלמאן דדרי' ריבוי ומיעוטי לא ממעטינן אלא שטרות · ולפי' אני תמה דבהדיא כתב הר"ב במשנה ה' פ"ג דשבועות · דהלכה כר"ע דדריש כל התורה כולה ריבוי ומיעוטי · וכ"כ שם הרמב"ם וא"כ בכאן ה"ל לדחות המשנה מהלכה · אבל הרמב"ם פסקה בחבורו פרק י"א מהלכות בכורים · וכן הטור סימן ש"ה · ואפשר דאית ליה לתנא דידן מיעוטא אחרינא למעט קרקעות ועבדים וכמ"ש במשנה ט' פ"ד דב"מ לענין כפל · דאע"ג דדרשינן ברבוי ומיעוט וריבה · ולא ממעטינן אלא שטרות מיהא איכא מיעוטי אחריני · וה"נ אפשר דאיתנהו מיעוטי · וכיוצא בזה כתבו התו' בפ"ק דב"מ דף ד' · לר' עקיבא · ולר"מ' ע"ש בדבור אין נשבעין על כפירות וכו' · ומיהו לר' דאמרינן הכא בגמ' דדריש הכא בריב' ומיעוט וריבה ולא ממעיט אלא שטרות · ודאי דלית ליה מיעוטי אחריני · לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות · עיין מ"ש בסידורן במשנה ט' פ"ד דב"מ: ולא בהקדשות · והתם נפקא לן מקרא' בת"כ בפרשת ערכין · רפ"י · והכי איתא התם בשקל הקדש וכל ערכך יהיה בשקל הקדש מה ת"ל לפי שנאמר ופדה יכול בעבדים ובשטרות ובקרקעות ת"ל בשקל הקדש אין לי אלא סלעים של קדש · מנין לרבות דבר המיטלטל ת"ל ופדה לרבות דבר המיטלטל וא"כ למה נאמר בשקל הקדש · פרט לעבדים לשטרות ולקרקעות · ויראה לי דיליף מפדיון הבן ושוב מצאתי בספר קרבן אהרן שכתב לפי שנאמר ופדה וגו' בילקוט גרים · לפי שנ' ופדויו מבן חדש תפדה · והכי דריש ליה בגמ'' דמהכא משמע תפדה בכל דבר שיהיה · ולזה יכול אני לומר אף בע' דיס וכו' ת"ל בשקל הקדש · דמשמע שלא יהיה אלא בכסף · ת"ל תפדה אך פדה תפדה דה"ל כלל אחר · ודרשינן ליה במדת כלל ופרט וכלל כו' מה הפרט דבר המיטלטל וכו' ע"כ · ועיין מ"ש לעיל בדבור דאין פודין כו': המפריש פדיון בנו כו' נ"ל עיון שלא העתיקה הרמב"ם בפי"א מהל' בכורים: ט ואינו נוטל פי שנים בשבח· כתב הר"ב אלא שמין את הנכסים וכו' והבכור נוטל פי שנים בהן בלבד · ולא כדמשמע דשיעור השבח מניח בקרקע לפשוט · אלא כדכתב רש"י וז"ל · אלא שמין מה שהיו שוין בשעת מיתת אביהן הבכור שנטל שני חלקים בקרקעות יתן מעות לפי מה ששוה שבח חלק השני שנטל בשביל הבכורה ואותן מעות יחלקו בין כולם ע"כ · והיא מימרא דרב נחמן אמר שמואל בפרק הגוזל עצים דף צ"ה: ולא בראוי כבמוחזק · דכתיב בכל אשר ימצא לו גמ' · ולא ידעתי טעמא למאי נפקא מינה תנן כבמוחזק: ולא האשה בכתובתה כו' · לשון הרמב"ם וכבר בארנו בכתובות · (וכ"כ הר"ב שם פרק ט' משנה ג') שהמעשה בידינו היום לגבות הכתובה ולהוציא על הבנות מן המטלטלים · ולפיכך נוטלות מן השבח · ומן הראוי · ע"כ · והעתיק דברים אלו הכ"מ בפט"ו מהל' אישות · אבל בספר' ב"י א"ה סימן ק' ובש"ע לא העתיקם כלל · ואני ראיתי בנוסחת פי' המשנה להרמב"ם שמארץ ישראל שהוגה זה הל' נמחק בו ונכתב בל' אחרת אבל נפסל בקרע עד שלא יכולתי לעמוד עליו :

ולא

א כ"מ · מיי'
פי"א מה' בכור'
ט ש"ע י"ד סי'
ש"ה :
ב כתובות קב
ג ב"מ : נ"ב
ק"ב מיי' פ"ב
מה' נחלות טור
ש"ע ח"מ סי'
רע"ח ס"ט
ד מיי' שם טור
ש"ע שם ס"ו
ה שם ס"ו
ו כ"ג · מיי'
פי"ו מה' אישו'
טוש"ע א"הע
סי' ק' ס"ב

[א]ולא הבנות במזונותיהן. [ב]ולא היבם. וכולן אין נוטלין בשבח ולא בראוי כבמוחזק: [ג]אלו שאינן חוזרין ביובל. (ס"א) [ד]הבכורה [ה]והיורש את אשתו. [ו]והמיבם את אשת אחיו. והמתנה. דברי ר"מ. וחכ"א [ז]מתנה כמכר. ר"א כלן חוזרין ביובל. ר' יוחנן בן ברוקה אומ' (גי' אף) היורש את אשתו יחזיר לבני משפחה וינכה להם מן הדמים:

פרק ט

ולא הבנות. נוטלות מזונות לאחר מיתת אביהן בתנאי כתובה ובנן נקבין דיהוויין ליכי מנאי יהויין יתבן בביתי ומתזנן מנכסאי לא מן השבח שהשביחו הנכסים ולא מן הראוי לבוא לאחר מיתה כיון דמזונות הבנות מתנאי כתוב' הן ככתובה דמו: ולא היבם. הנוטל חלק המת שיבם את אשתו אינו נוטל חלק אחיו לא מן השבח ולא מן הראוי לבוא. מאי טעמא דבכור קריי' רחמנא (דברים כה) והיה הבכור אשר תלד בבכור מה בכור אינו נוטל בשבח ולא בראוי לבו' אף יבם אינו נוטל לא בשבח ולא בראוי לבוא: וכולן אין נוטלין בשבח. הדר תנא לי' לאתויי שבח דממילא כגון תבואה שהיתה שחת בשמת אביו ועכשיו נעשו שבולי' או תמרים שמדד ונעשו עכשיו תמרים גדולים. דאי מרישא הוה אמינא כי אין בכור נוטל פי שנים בשבח ה"מ בשבח שטרח בו אחיו כגון זבול שדות וקשקוש ועדור: ולא בראוי כבמוחזק. לאתויי אם היה אבי אביהם חי בשעת מיתת אביהם והיו נכסים ראויים ליפול להם כשימות. אע"ג דודאי עתידים ליפול להם. ואפילו יש לו בן אחר יטלו אלו חלק אביהן וס"ד דכמוחזק דמי קמ"ל: דאי מרישא הוה אמינא ראוי דקתני רישא שאין הבכור נוטל בו. כגון שנפלו להן נכסי אחי אביהן שלא היו לו בנים בשעת מיתת אביהן. ואין ראויין אלא מספק דשמא לא יהיה לו זרע: י הבכורה אינה חוזרת ביובל. דכתיב (שם כ"א) פי שנים. תקיש שני חלקיו זה לזה. מה חלק פשיטתו אינה חוזרת ביובל דירושה היא כדכתיב (שם) והיה ביום הנחילו את בניו. אף חלק בכורתו ירושה: והיורש את אשתו. דהאי תנא סבר דאורייתא היא לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה [במדבר כ"ז] מכאן שבעל יורש את אשתו: והמיבם את אשת אחיו. ונטל חלק אחיו ירושה גמורה היא ואינו מחזיר לשאר אחיו ביובל דבכור קרייה רחמנא והיה הבכור והבכורה אינה חוזרת ביובל כדילפינן: והמתנה כדברי ר"מ. דמכר הוא דאמר רחמנא להדר ביובל ירושה ומתנה לא. וחכ"א מתנה כמכר דכתיב (ויקרא כ"ה) בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו וקרא יתירא הוא דהא כבר נאמר (שם) ושבתם איש אל אחוזתו אלא לרבות את המתנה הוא דאתא: ר"א אומר כלן חוזרים ביובל. סבר לה כרבנן דאמרי תשובו לרבות את המתנ' והני כולהו מתנה נינהו בכור לתת לו פי שני' מתנה קרייה רחמנ' והיורש את אשתו ירושת הבעל דרבנן והמיבם את אשת אחיו בכור קרייה רחמנא מה בכורה חוזרת אף יבם חוזר: היורש את אשתו יחזיר לבני משפחה. ר"י בן ברוקה ס"ל ירושת הבעל את אשתו דאורייתא היא והכא במאי עסקינן כגון שהורישתו אשתו בית הקברות ומשום פגם משפחה אמור רבנן לשקול דמי ולהדר הקברות לבני משפחה: וינכה להם מן הדמים. דמי קבר אשתו דהוא מיהת חייב בקבורתה. והלכה כחכמי' דמתנה כמכר וכר' יוחנן בן ברוקה דבעל שהורישתו אשתו בה"ק. שקול דמי ומהדר בית הקברות

לבני

ולא היבם. פי' הר"ב הנוטל חלק המת שיבם את אשתו כמ"ש במשנה ח' פ"ב דיבמות. ושם פירשתי המקרא. והיה הבכור וגו'. ומ"ש הר"ב אינו נוטל חלק אחיו לא מן השבח. פי' בשבח שהשביחו נכסי האב אחר מיתת האח. וכגון שמת יעקב בחיי ראובן שמעון ולוי בניו ולא הספיקו לחלוק הנכסים עד שמת ראובן. ויבם שמעון את אשתו. כשבא שמעון לחלוק עם לוי בנכסי האב נוטל שני חלקים בקרן לא בשבח. וזה מוכר' לפרש שאילו' בנכסי האח שאינו נוטל שבח. שהרי בנכסי אחיו אינו חולק עם אחיו והכל שלו בין קרן בין שבח והרי הוא כבעל שאע"פ שאינו יורש בראוי מכיון שמתה אשתו הוא זוכה בנכסים בין קרן בין שבח ועוד שמפרש שם בגמרא. דף נ"ב אמר אביי וכו' המגיד פ"ג מהל' נחלות. ומ"ש ולא מן הראוי לבא כגון אם מת אחיו ואח"כ אביהם. לא יטול חלק אחיו. טור א"ה סי' קס"ג וכן דקדק המגיד שם מדברי הרמב"ם: י והיורש את אשתו כתב הר"ב דהאי תנא סבר דאורייתא היא לשארו הקרוב אליו כו' מפורש בר"פ דכ"ב: רבי יוחנן בן ברוקה אומר היורש את אשתו יחזיר לבני משפחה כתב הר"ב ס"ל ירושת הבעל דאורייתא היא וכו' והלכ' כחכמי' דמתנה כמכר וכר"י בן ברוקה דבעל שהורישתו אשתו בית הקברות כו'. וכ"כ הרמב"ם בפירושו ולא דהלכה כר"י בן ברוקה מטעמי' דירושת בעל דאורייתא. דא"כ תקשה הלכתא אהלכתא. דבר"פ ט דכתובות פסקו הר"ב והרמב"ם דירושת הבעל. אינה אלא מדרבנן. אלא הלכה כר"י ב"ב כדמסקינן כתי במקום שחכמים עשו לה חזוק כשל תורה וכן מצאתי בנא"י כפי' הרמב"ם וז"ל והלכה כר"א אלא בירושת אשה שאף ע"פ שהיא מדרבנן עשו לה חזוק כשל תורה. ולא יחזיר אלא אם היתה בית הקברות לבד שהלכה בזה כר"י ב"ב ע"כ. וכ"כ בחבורו ספ"י מהל' שמטה ויובל. אלא דבמ"ש בנוסחא זו' והלכה כר"א לא פסק כן בחבורו אלא כחכמים. אבל יש לו פירוש באינן חוזרין כדמסקינן בגמ'. אליבא דר' יוחנן שאינן חוזרין לבטלה לגמרי. אבל מחזירין זה לזה אבל לדברי התו' ד"ה א"ר"א כולהו אמוראי חלוקים על ר' יוחנן בזה ואתי מתני' כפשטא דאין חוזרין ואין להאריך בזה. מ"מ יש לי טעם בפסק הלכה כר"א מהא דבפרק ב' דיבמות דף כ"ד דאמרינן בכור דקרייה רחמנא למאי הלכת' לגריעותא מה בכור אינו נוטל בראוי כו' והביאו זה התו' דהכא ד"ה בכור ומקשין אמאי לא קאמרי לחשיבותא דאינה חוזרת ביובל [כבכור]. ותירצו משום דאיכא ר"א דפליג. ע"כ. ואיכא למימ' דהרמב"ם כפי נא"י סובר דסתמ' דגמר' קאמ' לגריעות' ולא לחשיבותא משום דס"ל דהלכתא כוותו: יחזיר לבני משפחה. פי' הר"ב (ס"ל ירושת הבעל את אשתו דאורייתא והב"ע) כגון שהורישתו אשתו בה"ק. ומשום פגם משפחה אמור רבנן לשקול דמי כו'

קימא לרשב"א

א מיי' שם הל'
י"ח סוש"ע ב שם
סי' קי"ב ס"ו
ב מיי' פ"ג מה'
נחלות הל' י'
ג מי' ב"ב קלט
ד פ"ח מהל'
מחשם ו. נג הל'
ד'
ה שם הל' כ"א
ו שם הל' כ'
ז שם הל' י"ט

פרק ט מעשר

מעשר בהמה[א] נוהג בארץ ובח"ל · בפני הבית ושלא בפני הבי' · בחולין אבל לא במוקדשין · ונוהג בבקר ובצאן · ואינן מתעשרים מזה על זה · בכבשים ובעזים · ומתעשרין מזה על זה · בחדש ובישן · ואינן מתעשרין מזה על זה · שהיה בדין מה אם החדש והישן · שאינן כלאים זה בזה אין מתעשרין מזה על זה · הכבשים והעזים · שהם כלאים זה בזה · אינו דין שלא יתעשרו מזה על זה · תלמוד לומר (ויקרא כ"ז) וצאן · משמע כל צאן אחד ·

ב [ב]מעשר בהמה מצטרף כמלא רגל בהמ' רועה · וכמה (ס"א. היא) רגל בהמה רועה · ששה עשר מיל · היה בין אלו לאלו שלשים ושנים מיל · אינן מצטרפין · היה לו באמצע · מביא ומעשרן באמצע · רבי מאיר אומר · הירדן

לבני משפחה · ומכנה להם מן הדמים דמי קבר אשתו :

פרק ט מעשר בהמה · כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש · ומקריבים חלבו ודמו · והשאר נאכל לבעלים טהורים בירושלים כדין שלמים · ואם בעל מום הוא אוכלים אותו בטומאה בכל מקום : בפני הבית ושלא בפני הבית · והאידנא אמור רבנן · דלא לפרשו מעשר בהמה משום תקלה · דאין לנו בית להקריבה · וצריך לשהויי עד שתפול בה מום · ואתי בה לידי תקלה דגיזה ועבודה · או שמא ישחטנה בלא מום : אבל לא במוקדשין · כגון קדשים קלים · דאיכא למאן דאמר ממון בעלים נינהו סד"א ליעשר · קמ"ל והיה קדש אמר רחמנא ולא שכבר קדוש : בכבשים ועזים · כלומר ונוהג בכבשי' ובעזים : ומתעשרין מזה על זה · מדרבי רחמנא צאן דמשמע כל צאן מין אחד חשוב ליה לענין מעשר : בחדש שנולדו לאחר ראש חדש אלול שהוא ר"ה למעשר בהמה · ובישן שנולדו קוד' אלול : ואין מתעשרים מזה על זה מן החדש על הישן ומן הישן על החדש דכתי' עשר תעשר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן מה מעשר דגן מחדש על הישן לא · דהא כתיב שנה שנה · דמשמע ולא משנה זו על שנה אחרת · אף מעשר בהמה מחדש על הישן לא : **ב** כמלוא רגל בהמה רועה · כמו שיכולת להשתמר ברועה אחד כשהבהמות רועות מתרחקות זו מזו · והיינו שש עשרה מיל דהכי שלטא עינא דרועה · ואם יש לו חמש בהמות בכפר זה וחמש' בכפר אחר רחוק זה מזה שש עשרה מיל מביאין לתוך דיר אחד ומעשרן · ואם רחוקות יותר פטורות · דאמר קרא (ירמיה ל"ג) תעבורנה הצאן ע"י מונה משמע אם יכולת להמנות ברועה אחד · מקרו צאן ותעבורנה תחת השבט להתעשר ואי לא · לא: שלשים ושנים מיל אינן מצטרפין · משום דבעי לאתני בסמוך שאם היה לו עדר באמצע אותן האמצעיו' מצטרפו' את הצדדי' להכי תני שאם הצדדים רחוקות זו מזו שלשים ושנים מיל · אין האמצעי מצרפן : מביא ומעשרן באמצע · לאו [מביא] באמצע ממש קאמר :

הירדן

לרשב"א דא"כ מאי אריא ביובל · אפי' בלא יובל נמי · דעל כרחך ביובל איירי · דאי בלא יובל קאמר דמחזיר · א"כ אמאי אצטריך למימר דס"ל דירושת הבעל דאורייתא · ה"ל למימר דרבנן · ועוד דאיובל מתניא · וצ"ל דליכא פגם משפחה עד היובל · שאז כל הירוש' חוזרות נזו איכ' חוזרו' וניכר שהם קבורים בשל אחרי' · תו' פ"ט דכתו' ות דף פ"ד ודברי תימה מה שכתבו כל הירושות חוזרות שאין לך ירושה החוזרת אלא בשל אשתו לר"א · אבל לר"י בן ברוקה איכה חוזרת אלא דבית הקברות וצ"ל שצ"ל שכל השדות :

א ית' פיי' פט סה' בכורות הל' ב' שקלים ו'
ב כד : פיי' פו סה' בכורות הל' ב'

פרק ט מעשר בהמה כו' בכל מקום רגיל להזכיר בכור ומעשר ופסח שטוין במתנותיהן (כדתנן ספ"ה דזבחים) הכא תני מעשר אגב בכור · ופסח דנפישי מיליה תנא בפסחי' תו': נוהג בארץ ובח ל' כתבו התו' דהכא לצורך הוא · ולא פירשו למה · ונראה משום דבגמ' לימא מתני' דלא כר"ע דתני' ר"ע או' יכול יעלה אדם מעשר בהמה מח"ל ויקריבנו ת"ל (דברים י"ב) והבאת' שמ' וכו' ואת מעשרותיכ' בשתי מעשרות הכתוב מדבר כו' · אפי' תימא ר"ע · כאן ליקרב דלא · כאן לקדש ולאכול במומו לבעלים · דיקא נמי דקא נסיב לה גמרא · והבאתם שמה (דהיינו הקרבה) ש"מ והשתא אי דלא כר"ע אצטריך · ואי כר"ע נמי אצטריך דקדיש מיהא [לאכול במומו] · והרמב"ם בפ"ו מהל' בכורות' העתיק המשנה כלשונה ויראה דס"ל דלא כר"ע : **ושלא** בפני הבית · כתב הר"ב והאידנא אמור רבנן דלא לפרשו מעשר בהמה · משום תקלה כו' דבשב ואל תעשה מצי למעקר ד"ת כמ"ש ברפ"י דיבמות ועוד דאין איסור אכילה קודם עישור · אלא חכמים קבעו זמן · כדלקמן משנה ו' · ועיין לי רש"י שהעתקתי ברפ"ג דשקלים · ובגמ' בכור נמי לקניהו לאודנייהו לנכרי דלא ליקדש מעיקרא · ומסקי התו' בפ"ק דף ג' דאה"נ דלדידן מצוה להשתתף עם הנכרי כו' קודם שיצא לאויר העולם · כדי לפטרו מן הבכורה וכדמסיק בטור סי' ש"ד : **ומתעשרין** מזה על זה · כתב הר"ב מדרבי רחמנא צאן דמשמע כל צאן מין אחד · ששניהם נקראים שה הרמב"ם פ"ז מה"ב · וכדכתב הר"ב בפ"ק משנה ד' : **בחדש** פי' הר"ב · שנולדו אחר ר"ה אלול · שהוא ר"ה למעשר בהמה · עיין במשנה ה' : **ואין** מתעשרין כו' · כתב הר"ב · מה מעשר דגן כו' דהא כתיב שנה שנה · שכן נאמר (שם י"ד) תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה · וכן הוא בסוגיא דף כ"ג ע"ב · ולעיל ברפ"ק דר"ה לא דקדק הר"ב בזה · וכתבו התו' דף ל"ג · דהכא אתי היקשא ומפיק מק"ו · ולעיל פ"ה משנה ב' אמרינן איפכא · הכא לא מתוקם היקשא · דאע"ג דלר"י בר"י בפרקין משנה ז' · מתוקם בביטל באומד כו' · עיקר היקשא דשנה שנה · לא מתוקמא : **ב שלשים** ושנים מיל · פי' הר"ב שאם הצדדים רחוקות כו' · אין האמצעי מצרפן כלומר · אע"פ שיש אמצעי · כגון הרועה עליו · או כליו של רועה · אין מצרפן שאין מצרף אלא עדר וכרבה · דס"ל הכי · וכך פסק הרמב"ם שם ומיהו מאי דכתב הר"ב אותן האמצעיות לאו דוקא שיהו דוקא הרבה באמצע · דאפי' אחד באמצע וט' מכאן

ותשעה

הירדן מפסיק למעשר בהמה : ג א הלקוח או שניתן לו מתנה· פטור ממעשר בהמה· ב האחים השותפין שחייבין בקולבון פטורי' ממעשר בהמה· ושחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקולבון· קנו מתפיסת הבית חייבין · אם לאו פטורין · חלקו וחזרו ונשתתפו · חייבין בקולבון ופטורין ממעשר בהמה: ד הכל נכנס לדיר להתעשר

חוץ

ירדן מפסיק שאם היו לו חמש בהמות מכאן וחמש בהמות מכאן וירדן באמצע · אין מצטרפין ופטורות · ואין הלכה כר"מ : ג הלקוח או שניתן לו מתנה פטור ממעשר בהמה· בגמ' ילפינן ליה מדכתיב · (שמות כ"ב) בכור בניך תתן לי כן תעשה לשורך לצאנך: דומה בניך שאינו בלקוח ומתנ' דלא שייך בהו לקיחה ומתנה אלא בנולדו · אף צאנך ובקרך · אינן בלקוח ומתנה · ואע"ג דהאי קרא בבכור הוא דכתי' ואנן ילפינן מעשר מיניה · היינו משום דכתי' כן תעשה לשורך ועשייה ודאי לא מצית מוקמא בבכור דהא מרחם קדוש · ולא בעי עשייה שיקדישנו האיש · אם אינו ענין לבכור תנהו ענין למעשר בהמה : האחים השותפין האחים שחלקו בירושת אביהן ואח"כ נשתתפו : כשחייבין בקלבון · כשמביאין שקליהן מביאין שני חצאי שקלים ונותנים שני קלבונות והקלבון הוא ל' הכרע שחייבין להכריע שקליהן · ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנים שני קלבונות שהיה להם לשקול לחצאין: ופטורי' ממעשר בהמה · מכל הנולדים להם כל ימי השותפות· שהשותפות פוטר ממעשר בהמה דכתיב אשר יהיה לך ולא של שותפות · ואע"ג דהאי קרא בבכור הוא דכתיב אם אינו ענין לבכור דהא שמעינן דאיתיה בשותפות·דכתיב (דברים י"ב) ובכורות בקרכ' וצאנכ' תנהו ענין למעשר בהמה : וכשחייבין במעשר בהמה · כגון אם לא חלקו מעולם שתפיסת הבית קיימת דהיינו שירושת אביהן עומדת חייבין במעשר בהמה לעשר הנולדים להם כל ימי שותפותם דהכי אמרינן בברייתא·יכול אפי' קנו בתפוסת הבית' ת"ל יהיה דמשמע מ"מ : פטורים מן הקלבון·לגמרי שסוקלין בין שניהם שקל שלם·שממון אביהם בחזקתו עומד והאב ששוקל על בניו או על א' מבני עירו ופוטרן בשלו פטור מן הקלבון · דתנן בשקלים השוקל בשביל העני' או בשביל שכנו או בשביל בן עירו פטור מן הקלבון · ובניו נמי אין מנות שקליהם עליו · והוו ליה כשכנו ובן עירו : קנו מתפוסת הבית חייבין · במעשר בהמה כדאמרינן ת"ל יהיה דמשמע מכל מקום שיהיה ובפירושי רבותי מצאתי · דהאי קנו לא שלקחו במעות · אלא שנפלו להם בהמות מירושת אביהם : חלקו וחזרו ונשתתפו · הוו כשותפים דעלמא : ופטורים ממעשר בהמה · וחייבין בקלבון : ד הכל נכנס לדיר להתעש' הכל לאתויי רובע ונרב' ומוקצה שהפרישוהו להקריבו לע"ז · ונעבד שעבדו הבהמה עצמה ואתנן זונה ומחיר כלב וטומטום ואנדרוגינוס · שכל אלו אע"פ שהם פסולים לקרבן נכנסי' לדיר להתעשר דכיון דלא הקפידה תור' בבעל מום לגבי מעשר כדכתיב (ויקרא כ"ז) לא יבקר בין טוב לרע' לא הקפידה נמי בכל הנך פסולין:

חוץ

וט' מכאן מצטרפות כיון שהאמצע עם כל אחד מהצדדין ראוין למנין י' · כדאיתא בגמ' : הירדן מפסיק · גמ' דף נ"ה דאמ' קרא (יהושע י"ח) והירדן יגבול אותו לפאת קדמה הכתוב עשאו גבול בפני עצמו אלא מעתה ואתר הגבול ועלה הגבול· (שם) ה"נ הכתו' עשאו גבול בפני עצמו· התם דאמר קרא (במדבר ל"ד) זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב כולה א"י גבול א' הוא· א"כ ירדן נמי · ארץ ולא ירדן · פירש"י ארץ כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ גבולות דארץ חשוב חד ולא גבולו' דירדן: ג הלוקח כו' פטור ממעשר בהמה · כתב הר"ב בגמ' ילפינן לה מדכתיב בכור בניך תתן לי כן תעשה לשורך כו' · ועשייה ודאי לא מצית מוקמת בבכור כו' וכתבו התו' תימה דבר"פ עד כמה לעיל דרשינן לענין בכור (כמ"ש שם בר"פ) אמר קרא וכן תעש' הוסיף לך הכתוב עשייה אחרת בשורך · וי"ל דהא דדרשי' ליה בבכור משום דכתיב בבכור · אבל מאחר דאפקי' רחמנא בלשון עשייה דרשינן ליה למעשר [משום דבכור לא שייך עשיית קדושה] · ע"כ · ובגמ' ואימא תנהו ענין לחטאת ולאשם·דומיא דבנך מה בנך שאינו בא על חטא אף צאנך ובקרך שאינו בא על חטא· ואימא תנהו ענין לעולה ולשלמים דומיא דבנך שאינו בא בנדר ונדבה · אלא מעתה ואימא תנהו ענין לעולת ראיה·דומיא דבנך שאין קבוע לו זמן·אלא כשנולד קדוש: **האחים השותפי'** · פי' הר"ב האחים שחלקו כו' וז"ל רש"י האחין שהשותפין כשהן חייבים בקלבון · כדמפרש לקמן שחלקו בנכסי אביהם · ואח"כ נשתתפו · ע"כ · ועיין בספ"ק דשקלים גירסא אחרת דגרס והשותפים והיא להרמב"ם·כמ"ש שם בס"ד : **שחייבין בקלבון** · פי' הר"ב · כשמביאים שקליהם וכו' · ונותנים שני קלבונות·וכ"כ בספ"ק דחולין ולא נקט טיבא דהלכתא כמ"ש שם · ומ"ש הר"ב והקלבון הוא הכרע · עיין מ"ש בזה בספ"ק דשקלים : **פטורים** ממעשר בהמה · פי' הר"ב · שהשותפות פוטר ממעשר בהמה · דכתיב אשר יהיה לך וכו'·אם אינו ענין לבכור דאיתיה בשותפו' דכתיב ובכורות בקרכם וצאנכם · דאיפכא ליכא למימר לפטור בכור משותפות · מדכתיב יהיה לך ולחייב מעשר בשותפות מדכתיב בקרכם וצאנכם ואם אינו ענין לבכור כו'· דכיון דהני קראי תרווייהו בבכור כתיבי אין לנו לקיים בו הכתוב המיקל· וליתן הכתוב המחמיר באם אינו ענין וכו' ועוד דהא בכור חמור ממעשר· דקדיש מרחם · וכולו לכהן: ד הכל נכנס לדיר להתעשר · כתב הר"ב · הכל לאתויי רובע ונרבע כו' · ואע"ג דלא חזו להקרבה יאכלו במומן לבעלים רש"י · ובגמ' · דכתיב (ויקרא כ"ב) כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם · ותנ"א דבי ר' ישמעאל · כל מקום שנאמר בו השחתה אינו אלא דבר ערוה · וע"ז · דבר ערוה· דכתיב (בראשית ו') כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ · ע"ז · דכתיב (דברים ד') פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל· וכל שהמום פוסל בו · דבר ערוה וע"ז פוסלין בו וכל שאין המום פוסל בו · אין דבר ערוה וע"ז פוסלין בו (דהא אקפידא רחמנא למום

דכתיב

א נ"ס · י"א נק
ק' · תיו"ט יג'
בכורות הל' י'
ב נ"ז · נ"ס
לט · שקלים ג
חולין פ"ס · תי'
שם
ג נו · פי"ו שם
אל' יד

חוץ מן הכלאים · והטרפה · ויוצא דופן · ומחוסר זמן · ויתום: איזהו יתום [א]כל שמתה אמו · או שנשחטה · רבי יהושע אומר · אפילו נשחטה אמו · והשלח קיים אין זה יתום:

ה [ב]שלש גרנות למעשר בהמה · בפרס הפסח · בפרס העצרת · בפרס החג · דברי רבי עקיבא · בן עזאי אומר בעשרים ותשעה באדר · באחד בסיון · בעשרים ותשעה באב · רבי

חוץ מן הכלאים והטרפה ויוצא דופן וכו׳ · דת״ר שור או כשב (ויקרא כ״ב) פרט לכלאים דהיינו הבא מתיש ורחל · או עז פרט לנדמה · שבא מאיל ורחל דומה לעז · כי יולד פרט ליוצא דופן · והיה שבעת ימים פרט למחוסר זמן · תחת אמו פרט ליתום שמתה אמו כשילדתו · דכל הני פסולים לקדשי׳ ומעש׳ בהמה יליף מקדשים בגזירה שוה · נאמר כאן (שם כ״ז) תחת השבט ונאמר להלן תחת אמו · מה להלן פרט לכל השמות הללו · אף כאן פרט לכל השמות הללו · וטרפה נמי אינה נכנסה לדיר להתעשר · דכתיב (שם) כל אשר יעבור · פרט לטרפה · שאינה עוברת · כגון שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה · שהיא א׳ מן הטרפיות וה״ה לכל שאר מיני טרפיות: והשלח קיים. העור קיים תרגום והפשיט ויִשלח: אין זה יתום · לפי שיש מקומות שכשבהמה מתה מחמת לידה מפשיטין אותה ומלבישים בעורה את החיה [את הולד] כדי שיתחמם ומעלי ליה · כאלו היתה אמו חיה ואין הלכה כר׳ יהושע: ה שלש גרנות למעשר בהמה · בשלשה פרקים בשנה הבהמות מתעשרות ולשון גרנות כתבואה גורן שהיא טבולה למעשר · ואין אוכלים ממנו עד שיעשרו · כך בשלשה פרקים הללו אין אוכלים מן הבהמה ולא מוכרים עד שיעשרו אותן: פרס הפסח · ט״ו יום קודם הפסח דהיינו יום אחרון של אדר · ולשון פרס · פלגא · חצי הזמן · ששואלין בהלכות הפסח דתניא שואלין בהלכות הפסח · קודם לפסח ל׳ יום · וכן פרס עצרת ט״ו יום · וכן פרס החג · דהיינו יום אחרון של אלול וקבעו הנך תלתא זמני שיהיו קבועות למעשר בהמה כדי שיהיו בהמות מצויות לעולי רגלים · דאע״ג דתנן במתני׳ שעד שלא הגיע זמן הגורן מותר למכור ולשחוט דגורן הוא הקובע למעשר אפי׳ הכי לא שחטי להו אינשי עד דמעשרין · דניחא ליה לאינש לקיומי מצוה בממוני׳ בדבר שאין חסר בו כלום · כגון מעשר בהמה שהוא עצמו מקריב מעשר ואוכלו שלמים ואם לא היו מעשרים בג׳ פרקים הללו היו הרבה נמנעים למכור · לפי שלא עשרו · ולא היו בהמות מצויות לעולי רגלים: בן עזאי אומר בתשעה ועשרים באדר · דהיינו ט״ו יום קודם הפסח · אלא דר״ע סבר אדר הסמוך לניסן · פעמי׳ חסר · פעמים מלא · וט״ו יום קודם הפסח · פעמים מתחילים בתשעה ועשרים באדר · פעמים בל׳ באדר · הלכך לא קבע ליה זמן · ובן עזאי סבר אדר הסמוך לניסן לעולם חסר · ותחל׳ פרס הפסח הוי לעולם בכ״ט באדר: באחד בסיון · מתוך שמיעוט בהמות יולדות מניסן ועד עצרת · אי מקדים ומעשר להו ט״ו יום קוד׳ עצרת כולן יהיו נאכלין קוד׳ עצרת ולא תהא בהמה מצויה לעולי רגלים: בכ״ט באב · בן עזאי לטעמיה דאמר לקמן האלולים

דכתיב כי משחתם בהם מום בם) * רובע ונרבע דבר ערוה · מוקצה ונעבד · ע״ז · ואתנן דבר ערוה · ומחיר אתקש לאתנן · טומטום ואנדרוגינוס קסבר ספק הוא (אי זכר אי נקבה הלכך ממ״נ מיעטרי · וקשיא לי דבספ״ו פסק הר״ב כחכמים דאמרי בריה בפני עצמו הוא · וכ״כ במשנה ו׳ פ״ח דיבמות · והשתא אין כאן ממ״נ · ואין לפרש דברי׳ היינו שלא הכריעו · ומ״מ ספק הוי · כמ״ש בשם התוס׳ בר״פ ב דזבים · דא״כ אמאי *תנן בספ״ו שהוא) נגוז ונעבד · אלא ודאי בריה ממש ס״ל להכתים · ואפשר דאין הכי נמי דלהלכתא אין אנדרוגינוס בכלל הכל דתנן ואינו נכנס לדיר להתעשר ואין למדין מן הכללות · אפילו במקום שנאמר בהן חוץ · אלא דקשיא להרמב״ם בחבורו ה״ל לכתוב ולפרוט האנדרוגינוס בהדי הנך דמפיק מכללא דנכנסין · ונ״ע: **חוץ** מן הכלאים וכו׳ · כתב הר״ב · דת״ר שור או כשב פרט לכלאים כו׳ · או עז פרט לנדמה [ובכ״ת דחשיב במשנה כלאים] רגיל לדלג נדמה כאלו הוא בכלל כלאים · תוספ׳ ועיין לקמן: **ויתום** · תימה דכיון דמקדשים ילפינן אמאי לא תנן ליה בשום דוכתא לא בר״פ ח ובמשנה ב׳ פי״ד דזבחים ולא בספ״ב ור״פ ז דתמורה · ולמאי דלא קחשיב בהו נדמה · איכא למימר דתני ושייר נמי יתום · וקשיא אדהכא דמאי שייר דשייר נדמה · והרמב״ם בפ״ג מהא״מ · העתיק הברייתא דכתב הר״ב הכא · וכתב נמי תחת אמו פרט ליתום · ובההוא פירקא כתב המקדיש רובע ונרבע וכו׳ והשיגו הראב״ד מאי טעמא לא תני יתום · וכתב הכ״מ שהר״י קורקוס תירץ דיתום הוי בכלל יוצא דופן · דכיון שנולד אחר שנשחטה אמו (כלהרמב״ם והראב״ד נקטי לזה והשמיטו למתה · וכבר השיגו הכ״מ בזה) אין זו לידה · וכך אמרו בפ״ב דחולין · אי דמתה והדר ילדתיה מכי יולד נפקא · וכתב רש״י דהיינו יוצא דופן ושם העמידו הפסוק בזה פירש למיתה · וזה פירש לחיים · ומשום דקי״ל דא״א לגמרם (כמ״ש לעיל פ״ג משנה ו׳) השמיטו רבינו · עכ״ל הכ״מ · ואולי דמש״ה נמי לא קפיד תנא למתניה בכולי דוכתי דכיון דא״א לגמרם אין לנו יתום אלא כולהו מפסלי לגבוה משום יוצא דופן · ואלא מיהת בחד דוכתא דהיינו הכא תנייה משום דהא איתא עכ״פ · ומש״ה לא תני ליה בחדא מדיני קדשים · דא״כ ה״ל למתני בכלהו דשוין הן דכולהו בקדשים איירי · אלא תני לה הכא במעשר ובכולהו דקדשים לא תנייה משום דליתיה לגבי דידן דא״א לגמרם · וקשיא לי על הראב״ד דלא על הרמב״ם תלונתו · אלא על משניות דזבחים ותמורה ואהדיא ברייתא שממנה העתיק הרמב״ם ויראה לי דה״נ שכך היא הסגתו · והיינו דכתב מ״ט לא תני · ואלו על הרמב״ם תלונתו לא ה״ל כל״ל בלשון תני: **והשלח** עיין בפי׳ משנה ו׳ פ״ה דמכשירין: **אין** זה יתום · כתב הר״ב שיש מקומות כו׳ · ומלבישים בעורה את החיה את הולד כך הגהתי דבברייתא תני את החיה ופירש״י זהו הולד ומסיים רש״י דכיון דהעור מהגי לולד דומה כמי שאמו קיימת: **ה** שלש גרנות למעשר בהמה כו׳:

א מיי׳ פ״ג מהל׳ איסורי מזבח הל׳ ד : ב : כו : ופלי״ג מיי׳ פ״ו מהל׳ בכורות הל׳ ב

ר״א ור״ש אומרי׳ בא׳ בניסן · בא׳ בסיון · בכ״ט באלול · ולמה אומרים בכ״ט באלול · ולא אמרו בא׳ בתשרי · מפני שהוא י״ט · [א] ואי אפשר לעשר בי״ט · לפיכ׳ הקדימוהו בכ״ט באלול · ר״מ או׳ [ב] בא׳ באלול ר״ה למעשר בהמה · בן עזאי אומר האלולין מתעשרין בפני עצמן : ו כל הנולדים מא׳ בתשרי עד עשרים וט׳ באלול הרי אלו מצטרפין · חמשה לפני ראש השנה וחמשה לאחר ראש השנה · אינן מצטרפין · חמשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן · הרי אלו מצטרפין · אם כן למה נאמר שלש גרנות למעשר בהמה · שעד שלא הגיע הגורן מותר למכור ולשחוט · הגיע הגורן לא ישחוט · ואם שחט פטור : ז [ג] כיצד מעשרן · כונסן לדיר ועושה להן פתח קטן · כדי שלא יהו שנים יכולין לצאת כאחת · ומונה בשבט · אחד שנים שלשה ארבעה חמשה ששה שבעה שמונה תשעה והיוצא עשירי סוקרו בסקרא · ואומר הרי זה מעשר · לא סקרו בסקרא · ולא מנאם בשבט · או שמנאם רבוצים או עומדים · הרי אלו מעושרים · היה לו מאה ונטל עשרה · עשרה ונטל אחד · אין זה מעשר · רבי יוסי ברבי יהודה אומר הרי זה מעשר ·

קפין

האלולין מתעשרו׳ בפני עצמן · ואין מצטרפין עם אותן שנולדו קודם אלול · דסמא בא׳ באלול ר״ה למעשר בהמה והוי לאו חדש וישן ומספקא לי׳ אימת הוי ר״ה או אלול או תשרי הלכ׳ לא קבע זמן גרנן של קייטי בכ״ט באלול דלא ליתי לצרופי הנולדי׳ באלול בהדייהו : בא׳ בניסן סברי כר׳ עקיבא ג׳ דאמ׳ שואלים בהלכות הפסח קוד׳ לפסח ב׳ שבתו׳ והיינו נמי בהלכו׳ הפסח דמעשרי׳ לבהמות כי היכי דליתמא ברגל : בא׳ בסיון כדאמרן טעמא דבן עזאי · לפי שמיעוט בהמות יולדות מניסן ועד עצר׳ : ולא אמרו בא׳ בתשרי · ואע״ג דהו׳ יום ב׳ שבתות : מפני שהוא י״ט׳ מלא ועוד קאמר חדא מתו׳ דבעי הכירא בחדש וישן דאחד בתשרי הוא ר״ה למעשר ואע״ג דלא אתי לצרופי דתשרי בהדייהו דהא אכתי לא נולד שום טלה היום · ואי נולד מחוסר זמן הוא · אפ״ה לא מעשרינן ההוא יומא משום דבעי׳ למעבד הכירא בין חדש לישן · דלידעו אנשי דלא לצטרפו החדש עם הישן · ועוד מפני שהוא י״ט · משום סקרא לצבע אדום שצובע בו העשירי כדי שיהא ניכר ואסור לצבוע בי״ט : האלולין מתעשרים בפני עצמן כדפירשנ׳ לעיל דמספקא ליה אי הוי ר״ה למעשר בהמה א׳ באלול · אי א׳ בתשרי הלכך אין מתעשרין האלולין עם הנולדים מתשרי ואילך · משום דלא לצטרפו ישן בחדש : ו כל הנולדים · הך סתמא כר׳ אליעזר ור״ש : חמשה לפני ר״ה · אגב דבעי למתני חמש׳ לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן מצטרפין · תנא נמי האי : לא ישחוט · שהגורן קבעו למעשר מדרבנן ואם שחט פטור ובהמה שריא באכילה · דלא אשכחן בטבל דמעשר בהמ׳ · לא לאו · ולא מיתה : ז לדיר · מקום מוקף אבנים · או קנים · שמכניסים בו הצאן : היה לו מאה ונטל עשרה · בלא שום מנין : או עשרה · ונטל אחד בלא מנין : אין זה מעשר · דכתיב (ויקרא כ״ז) העשירי יהיה קדש · ואין זה עשירי : רבי יוסי בר יהודה אומר הרי זה מעשר · דסבר רבי יוסי כשם שתרומה גדולה ותרומת מעשר נטלים באומד ובמחשב׳ דכתיב (במדבר י״ח) ונחשב לכם תרומתכ׳ במחשבה הויא תרומה · כך מעשר ניטל באומד ובמחשבה · דמעשר תרומה קרייה רחמנא · דכתיב (שם) כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה׳ תרומה · ואתקש מעשר בהמה למעשר דגן ומה מעשר דגן · נטל במחשבה ·

אף

שנויה ג״כ ברפ״ג דשקלים ועמ״ש שם בס״ד והא דקריא לכוכו׳ חב טפי מאינך · כתבתי במסכ׳ ב׳ פ״ק דר״ה : ולא אמרו בא׳ בתשרי · כתב הר״ב · דהוא ר״ה למעשר בהמה · וטעמא כתב הר״ב ברפ״ק דר״ה : ואי אפשר לעשר בי״ט · פי׳ הר״ב משום סקרא וכו׳ · כתבו התו׳ ותיפוק לי · דאין מקדישין בי״ט וכדתנן במסכ׳ ב׳ פ״ה דביצה) ומסקי · כיון דעשירי קדוש · אפילו לא קרא עשירי (כדלק׳ בסוף פרקין) לא מתסר הקדש בי״ט : ר״מ אומ׳ בא׳ באלול וטעמיה כתב הר״ב ברפ״ק דר״ה · ויראה דלדיד׳ נמי בכ״ט באב מעשרין דהא בעינן היכרא כדכתב הר״ב בדברי ר״א ור״ש · וזו סברא קיימת היא דמס״ה אמרינן בגמ׳ חדא ועוד קאמר · והא דמפרש בבן עזאי דטעמיה דבכ״ט מעשרין משום דמספקא ליה · האמת מפרש מדאמר באלול יין מתעשרין בפני עצמן : ו ואם שחט פטור · כתב הר״ב ובהמה שריא באכילה כו׳ · ולא תחשב שאלה עליו קדושה ואינו מותר לשחטו · ואם שחטו תהא שחיטתו פסולה לפיכך דבר בשחיטה · ולא דבר במכירה הואיל והוא דבר מבואר שהוא פטור · הרמב״ם : ז בסקרא לצבע אדום · כדפירש הר״ב בסוף משנה ה׳ : לא מנאם בשבט כו׳ דת״ר תחת השבט מלמד למנותן בשבט · לא מנאן בשבט או שמנאן רבוצין או עומדים מנין ת״ל עשירי קדש׳ מ״מ : ר״י בר יהודה אומר · ה״ז מעשר · לשון הר״ב דסבר ר״י כשם שתרומה גדולה ותרומת מעשר נטלים באומד ומחשבה · דכתיב ונחשב לכם תרומתכם · דתני אבא אלעזר בן גומל אומר ונחשב לכם תרומתכם בשני תרומות הכתוב מדבר · אחת תרומה גדולה · ואחת תרומת מעשר · כשם שהתרומה גדולה נטלת באומד ובמחשבה · אף תרומת מעשר נטלת באומד ובמחשבה · ופירש״י בשתי תרומות · ואע״ג דלא כתי׳ האי קרא תרומתכם אלא בתרומת מעשר · נפקא לן דאיירי בתרומה גדולה · מדכתיב (במדבר י״ח) כדגן מן הגורן · כלומר כתרומה גדולה שנוטל ישראל מגורנו · והשתא אתקש תרומת מעשר לתרומה גדולה להאי מלתא דמה תרומה גדולה כו׳ · ע״כ · וכתבו התו׳ דלית ליה לאלעזר בן גומל הארבה במעשרו׳ מעשרותיו מקולקלין (עיין משנה י״ו פ״ק דאבות) ובאומד ובמחשבה דאמרן פירש״י באומד שאומד בדעתו · כך וכך יש בכרי הזה · ולפי אומדנותו נוטל

תרומה

א פיי׳ פ״ד מה׳ י״ט הל׳ כ׳
ב ר״מ ינ׳
ג נס׳ מי׳ פ״ת מס׳ בכורות הל׳ ה

(ס"א) [א]קפץ אחד מן המנויין לתוכן הרי אלו פטורים · מן המעושרים לתוכן: כלן ירעו עד שיסתאבו · ויאכלו במומן לבעלין: **ח** [ב]יצאו שנים כאחד · מונה אותן שנים שנים · מנאן אחד · תשיעי ועשירי מקולקלין · יצאו תשיעי ועשירי כאחת · תשיעי ועשירי מקולקלין · [ג]קרא לתשיעי עשירי · ולעשירי תשיעי · ולאחד עשר עשירי · שלשתן מקודשין · התשיעי נאכל במומו · והעשירי מעשר · ואחד עשר קרב שלמים · ועושה תמורה · דברי ר"מ · א"ר יהודה וכי יש תמור' עושה תמורה · [ד]אמרו משום ר"מ אלו היה תמורה לא היה קרב ·

קרא

אף מעשר בהמה נטל במחשבה · ואין הלכה כר"י : קפץ אחד מן המנויין · שמנה עשר שיצאו מן הפתח ונטל העשירי ונפטרו התשעה וקפץ אחד מן התשעה לתוך הדיר · כל אותן שבדיר פטורים · אם אינו נכר איזה הוא דשמא זה יצא עשירי והוא אינו ראוי לכך · שכבר נפטר · אי נמי כל אחד מהן ספק אם הוא מנוי כבר ונפטר · וכל ספיקא לאו בר עשורי הוא : מן הראשונים · מן העשיריים שכבר קדשו קפץ אחד לתוך הדיר הוו כולהו ספק מעש' וירעו עד שיסתאבו דכל זמן שהן תמימי' אסור לשוחטן בחוץ · ולאח' שיסתאבו יאכל במומן לבעלים : **ח** ה"ג יצאו שנים כאחד מונה אותן שנים מנאן א' תשיעי ועשירי מקולקלין : יצאו שנים כאחד · זה אצל זה ברוחב הפתח ומנה אותן זוג אחת מונה כלן שנים שנים זוג זוג · והזוג העשירי קדוש בקדוש' מעשר · וה"ה אם מנאן ג' ג' או ארבעה : מנאן אחת · לשנים הראשונים שיצאו מנה אחד · ולשלישי ב' ולרביעי ג' תשיעי ועשירי מקולקלים לפי שהתשיעי בחשבונו הוא עשירי באמת והעשירי בחשבונו הוא י"א · ומש"ה הוו מקולקלים וירעו עד שיסתאבו · ולא דמו לקרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי דעשירי מעשר · וי"א קרב שלמים · דהתם נפק אחד אחד וכי מטי עשירי וקריו' תשיעי ולאחד עשר קרא עשירי · מכריר לכ"ע שהתשיעי לחשבונו הוא עשירי לבהמות והעשירי אחד עשר · ואיהו הוא דטינה וטעה · הלכך העשירי מעשר גמור והאחד עשר קרב שלמים מגזירת מלך כדמפרש לקמן · אבל הכא דיצאו שנים בתחלה ביחד ולא מכריר עשירי שהוא קרא תשיעי דלהוי עשירי לאו מעשר גמור הוא מאליו · וכדאי' איהו נמי לא הוי הלכך מקולקלים : שלשתן מקודשים · דכתיב (ויקרא כ"ז) וכל מעשר בקר לרבות תשיעי ואחד עשר יכול שאני מרב' אף שמיני ושביעי אמרת הואיל וכו' קדוש וטעותו מקודשת · מה הוא אינו קדוש אלא בסמוך לו · כלומ' העשירי עצמו הסמוך אבל גופו אף טעותו אינה מקודשת אלא בסמוך לעשירי דהיינו תשיעי מלפניו ואחד עשר מאחריו : וכי יש תמורה עושה תמור' · סבר ר' יהודה דהאי י"א הוי תמור' דהאי דקרייה עשירי כמאן דאמר תהא תחת עשירי דמי · ואין תמורה עושה תמורה דכתיב (שם) והיה הוא ותמורתו יהיה קדש · ולא תמורת תמורתו : אמרו משום ר"מ אינה תמורה דאין האחד עשר תמורת העשירי שאם היה תמורה לא היה קרב דתמורת מעשר אינה קריבה · דכתיב (במדבר י"ח) לא תפדה קדש הם · הם קריבין ולא תמורתן ובבכור כתיב · וילפינן מעשר מיניה והלכה שאין האחד עשר עושה תמורה :

כל

תרומ' במחשב' כמו נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר (ואע"פ שכתב עוד ל' אחר · ל"ה הסכימו התו' · וגם רש"י עצמו בפ"ג דגיטין דף ל"א · ובפ"ה דמנחות דף נ"ה · לא כתב אלא זה הפי') ותרווייהו באומד ובמחשבה נפקא לן מונחשב · ובגיטין מסיים והא דיליף תרומ' מעשר מתרומ' גדולה · לענין אומד הוא דיליף · ומ"ש הר"ב דמעשר תרומה קריי' רחמנא' דכתיב כי את מעשר וגו' וסיפיה דקרא נתתי ללוים לנחלה · ומ"ש הר"ב ואתקש מעשר בהמה למעשר דגן' כדפירש הר"ב בריש פירקין והקשו התו' אמאי איצטרי' למימר דס"ל כשם כו' דניטל באומ' ובמחשב' כו · לא ה"ל למימ' אלא אתקש מעשר בהמה למעשר דגן · מה מעשר דגן ניטל אחד מעשרה אף מעשר בהמה כן אפי' בלא העברת שבט · וי"ל דמשמע ליה דלרבי יוסי בר' יהודה בנטל א' מי' הוי מעשר אפי' אינם שוים כמו מכניס לדיר להתעשר דהשתא אין דרכן להיות שוים הלכך צריך לאוקמא כאבא אלעזר דשרי מאומד · דאי לאו דאבא אלעזר ה"א דבנטל א' מי' בעינן שוין וכמו במעשר אע"ג דבמכניס לא בעינן שוין · ע"כ : הרי אלו פטורין · וכן העתיק הרמב"ם' ומדברי הר"ב נראה דגרס כולן פטורין והוי דומיא דסיפא כולן ירעו ובפ"ק דב"מ דף ו' מייתי לה וגרס כולן פטורין : פטורים כתב הר"ב דשמא יצא עשירי זה כו' · ובתוס' דב"מ דף ו' תמהו דלהכי לא ה"ל למימר דלא בטלי ברובא ע"ש · ומ"ש הר"ב א"כ כל אחד מהן ספק כו' וכל ספיקא לאו בר עשורי היא · עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק גמרא דלעיל ממתני' ומשום דיש לנו ספק אצטריך קרא למעוטי · וליכא לאקשויי דספיקא קמי שמיא גליא תו' פ"ט דשבת דף קל"ו וכיוצא בזה בספ"ד דנגעים : כולן ירעו כו' טעמא כדמפרש הר"ב ברפ"ח דזבחי' : **ח** יצאו תשיעי ועשירי כאחד תשיעי ועשירי מקולקלין דל"א לאתגם (כמשנה ו' פ"ב) כיון דאין יכול להכיר איזה קדם משנהו לחברו ונתכוין לקרות שניהן עשירי ובבת אחת קראם לא דמי לקרא עשירי עשירי ואח"כ י"א עשירי · תו' פ"ב דף י"ח : ואחד עשר קרב שלמים · דתניא אם מן הבקר (ואם זבח שלמי' קרבנו מן הבקר) (ויקרא ג') לרבות אחד עשר לשלמים יכול שאני מרבה אף התשיעי · אמרת וכי הקדש (קודש שהוא עצמו קדוש) לפניו מקדש · או לאחריו מקדש הוי אומר לאחריו מקדש' גמ' : אלו היה תמורה לא היה קרב · פי' הר"ב דתמור' מעשר אינה קריבה · דכתיב לא תפדה כו' ובבכור כתיב בפ' קרח · וילפינן מעשר מניה · לשון רש"י בתמורה ילפינן מעשר העבר העברה מבכור' ובפ"ק דתמור' ד' ה' · ופירש"י בבכור כתי' (שמות י"ג) והעברת כל פטר רחם · ובמעשר כתיב (ויקרא כז) כל אשר יעבור · ומ"ש הר"ב והלכה שאין האחד עשר עושה תמורה דתמורת בכור קריבה

)(כדתנן

[א] כ"מ ו : תיו' פ"מ מה' בכורו' הלכה ע"ו
[ב] ס' תיו' שם פ"ה הל' ח
[ג] ע' ירושלמי נ' קדושין כט
[ד] הוריות י"ג

קרא לתשיעי עשירי · ולעשירי עשירי · ולאחד עשר עשירי · אין אחד עשר מקודש · [א]זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו אין אחד עשר מקודש :

נשלמה מסכת בכורות

כל שלא נעקר שם העשירי ממנו · דכל היכא דקרא לעשירי עשירי תו לא יקדש אחד עשר כמאי דקרי ליה עשירי :

נשלמה מסכת בכורות

כדתנן ספ"ג דתמורה ולפיכך הי"א עצמו הוא תמורה ואינו עוש' תמורה : אין אחד עשר מוקדש · אבל תשיעי נאכל במומו דאחד עשר שהוא עושה קדושה ליקרב (שלמים) אי נעקר שם עשירי הימנו אין אי לא לא · תשיעי שאינו עושה קדושה ליקרב (הואיל וקדושתו קלה) אע"ג דלא נעקר שם עשירי ממנו · א"כ י"א דאיברר ליה עשירי (שכבר יצא העשירי קודם שיצא הי"א ונברר מעצמו שהוא מעשר) אי נעקר שם עשירי הימנו אין אי לא לא · תשיעי דאכתי לא אברר ליה עשירי · אע"ג דלא נעקר שם עשירי הימנו · גמ' דף נ"ס : זה הכלל כו' · לאתויי יצא עשירי ולא דבר · דעשירי מאליו קדש · גמרא :

א פי' פ"ח מה' בכורות הל' ג

סליק מסכת בכורות

שהשלים לדבר בעניני הקדשות סדר דמי הערכין · שהם כמו כן קדש והביא אחר בכורות ערכין · רמב"ם :

מסכת ערכין

פרק א הכל

[ב]מעריכין · ונערכין · נודרים ונידרים · [ג]כהנים ולוים וישראלי' נשים [ד]ועבדי' וטומטו' [ה]ואנדרוגינו' נודרים ונידרים ומעריכין אבל לא נערכין · שאינו נערך אלא זכר ודאי ונקב' ודאי · [ו]חרש שוטה [ז]וקטן נידרין ונערכין אבל

ב חולין ג
ג פי' פ"א מה' ערכין הל' ה"ו
ד שם הל' ז
ה שם הל' ה
ו שם הל' ו
ז שם הל' ה"ו

מסכת ערכין

פרק א הכל

מעריכין · הכל לאתויי בן שלש עשרה שנה ויום אחד · ולא הביא שתי שערות שהוא מעריך · והוא מופלא הסמוך לאיש ומופלא איקרי ליה לפי שבודקים אותו אם יודע להפלות ולפרש לשם מי נדר ולשם מי הקדיש אע"ג דאיש כי יפליא כתי' (ויקרא כ"ז) כשהוא סמוך לפרקו קרוי איש לענין זה · והכל דקאי נמי על נערכים · לאתויי מנוול ומוכה שחין · שאין שוין דמים · דסלק' דעתך אמינא כשר בערך כתיב · (שם) כל שישנו בדמים ישנו בערכין וכל שאינו בדמי' אינו בערכין · קמ"ל · וכל דקאי על נודרים משום נידרים נקט ליה ונידרים גופיה אצטריך לאתויי פחות מבן חדש שהוא נידר אע"פ שאינו נערך : מעריכין · אם אמר על"א' ערך פלוני עלי נותן ערך אותו פלוני כפי שניו כמו שכתוב בפרשת ערכין · שהערך נתון לפי שנים של נערכין : ונערכין · אם אמר אחר עליו ערך פלוני זה עלי או אמר הוא עצמו ערכי עלי : נודרים · אמר דמי פלוני עלי צריך שיתן כמו שהוא יפה לימכר בשוק : ונידרין · אמר אחר עליו דמי פלוני עלי או אמר הוא עצמו דמי עלי : כהנים ולוים · כהנים אצטריכא ליה לאשמועינן דנערכין דסלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב (שם) והעמידו לפני הכהן והעריך אותו הכהן · ישראל לפני כהן ולא כהן לפני כהן · אלמא כהן ליתיה בערכין · דאי עני הוא לא קרינא ביה והעמידו לפני כהן קמ"ל דכהנים איתנהו בתורת ערכין · ואיידי דתנן כהנים תנן לוים וישראלים : נשים ועבדים · והאשה משלמת כשתתאלמן או תתגרש והעבד כשישתחרר : וטומטום ואנדרוגינוס · נודרים ונידרים שהרי יש להם דמים : ומעריכין · את אחרים אם אמרו ערך פלוני עלי נותנים ערך אותו פלוני : אבל לא נערכין · אם אמר ערכי עלי · או אמר אחר עליהם ערך פלוני

עלי

מסכת ערכין

פרק א הכל

מעריכין · בנזיר ובנדרים הזכיר כינויים ושמא בערכין לא היו כינויים · והתוס' מתרצים בענין אחר אליבא טעמא דכינויי נדרים ונזיר שלא [להזכיר שם ש"ש] והזכירו הר"ב שם : הכל כתב הר"ב לאתויי בן י"ג שנים ויום א' וכן הוא כפי' רש"י ונראה שצ"ל בן י"ב ויום א' וכן הוא בתו' · וכדתנן במשנה ו' פ"ה דנדה והתם בגמ' דרשינן לה במופלא הסמוך לאיש · וה"נ כתב הר"ב ברפ"י דנדרים ובפ"ק דתרומות משנה ב' דבן י"ב שנה ויום א' נדריו נבדקין · ומ"ש עוד הר"ב והכל דקאי נמי על נערכין לאתויי מנוול ומוכה שחין כו' · דסד"א כו' כל שישנו בדמים ישנו בערכין (כלומר כל אדם שישנו כדאיש הו') קמ"ל נפשות כל דהו · גמ' · ומ"ש הר"ב והכל דקאי על נודרים כו' לאתויי פחות מבן חדש ותני והדר מפרש · גמ' · וכתב רש"י דה"נ דמצי לאקשויי טומטום ואנדרוגינוס חש"ו ונכרי אלא חדא מתרתי תלת נקט · ל"א להכי נקט האי משום דפליגי רבנן ור"מ בהאי פירקא · בגמ' המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו · אדם יודע שאין ערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים וחכ"א לא אמר כלום ולהכי סתמה ברישא לאשמועינן משנה יתירה · דאפי' לרבנן היכא דאמר דמיו עלי יש לו דמי' ונותן דמיו · מפי מורינו · ע"כ : מעריכין ונערכין נודרין ונידרין · והערכין כולן והדמים הכל סתמן לבדק הבית ויפלו הכל ללשכה שהיתה במקדש מוכנת לקדשי בדק הבית · הרמב"ם פ"א מה"ע : כהנים ולוים כתב הר"ב · כהנים אצטריכו ליה לאשמועינן דנערכין · דסד"א הואיל דכתיב והעמידו כו' וקרא במעריך כתיב · ולפיכך הי' צ"ל להביא לאשמועינן דמעריכין אלא דבמתני' דתנן הגוסס לא נערך ילפינן לה מוהעמידו כדפי' הר"ב שם לכך י"ל דנקט ליסבא דמתני' דלקמן : נשים ועבדי' כתב הר"ב והאשה משלמת כשתתאלמן כו' · והעבד כשישתחרר וכ"כ רש"י ומסיימי התו' א"נ כגון שנתנו להם ע"מ שאין לרב' או לבעל רשות בהן · ועיין מ"ש במשנה ח' פרק בתרא דנדרים : ועבדים אע"ג דגבי מצות יש לו דין אשה · לפי ערך זכר הוא נערך דלא אשתמיט תנא דלימא אם היה נערך כאשה · תו' : אבל לא נערכין · כתב הר"ב · זכר ונקבה אמורים בפרשת ערכין עד שיהא

זכר

אבל לא נודרין ולא מעריכין · מפני שאינן בהם
דעת · [א]פחות מבן חדש נידר · אבל לא נערך:
ב [ב]הנכרי · רמ"א נערך · אבל לא מעריך ·
ר' יהודה או' מעריך אבל לא נערך · זה וזה
מודים [ג]שנודרים ונידרין · ג [ו]הגוסס והיוצא
ליהרג · לא נידר ולא נערך ·   רבי

עלי לא אמר כלום · דזכר ונקבה אמורים בפרשת ערכין עד שיהיה זכר ודאי · או נקבה ודאית: פחות מבן חדש נידר · אם אמר דמיו עלי · שהרי שוה דמים כל שהן · אבל לא נערך · שלא נאמר ערך בפרשה אלא מבן חדש ומעלה: ב הנכרי רמ"א נערך · תרי קראי כתיבי בפרשת ערכין · חד ריבוי וחד מיעוט · בני ישראל מיעט את הנכרים · איש כי יפליא ריבה כל איש ואפי' נכרי במשמע · ר"מ סבר נכרי נערך · ולא מעריך שכן מצינו שריבה הכתוב בנערכים יותר ממעריכין שהרי חש"ו נערכי' · אבל לא מעריכין · הלכך שדי מיעוטא למעריך וריבוי לנערך : ור' יהודה אומר נכרי מעריך ולא נערך · שכן מצינו טומטום ואנדרוגינוס מעריכים · ולא נערכים · והלכה כר' יהודה · הלכך נכרי שאמר ערך ישראל פלוני עלי · חייב ליתן כפי שניו הערך הכתוב בפרשה · וישראל שאמר ערך נכרי פלוני עלי או נכרי שאמר ערכי עלי · לא אמר כלום: ג הגוסס לא נידר דלאו בר דמים הוא דלמית' הוא עומד: ולא נערך דכתי' והעמידו והעריכו והאי לאו בר העמד' והערכ' הוא: והיוצא ליהרג · שנגמר דינו בב"ד של ישראל · אבל יוצא ליהרג ע"פ המלכות · לא שנא מלכי ישראל · ולא שנא מלכות של נכרים · דברי הכל מעריך ונערך : לא נידר · דלאו בר דמים הוא · ולא נערך · דכתיב (ויקרא כ"ז) כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה :   ורבי

זכר ודאי כו' · עיין מ"ש בכיוצא בזה ברפ"ג דזבחים: ב הנכרי רמ"א נערך · אבל לא מעריך · כתב הר"ב תרי קראי כתיבי כו' איש כי יפליא ריבה כל איש כו' · שכן מצינו שריבה הכתוב בנערכין · ואע"ג דאיש במעריך כתיב אם אינו ענין למעריך תנהו ענין לנערך : תו' : רבי יהודה אומר מעריך · כתב הר"ב והלכה כר"י וכ"כ בפי' הרמב"ם · ותמיהני דבמשנה ה' פ"ק דשקלי' תנן סתמא ואין מקבלין מנכרי לבדק הבית · שכן מפורש על ידי עזרא (ד') לא לכם ולנו לבנות את בית ה' אלקינו · ובגמ' דהכא אמרינן דהלכתא כר"מ מסתברא דכתיב לא לכם ולנו · ור"י מאי עביד ליה בהאי קרא דלא לכם ולנו ומסקינן משום רפיון ידים הוא (שלא היו מתכוונים לטובה אלא שיסמכו גם עליהם ויאחרו הבנין) דכתיב (שם) ויהי עם הארץ מרפין ידי עם יהודה ומבהלים אותם לבנות · ובנא"י שבפי' הרמב"ם מצאתי שכתב והלכה כר"מ · וכ"כ בחבורו פ"ק מה' ערכין · והראב"ד השיגו דהא קי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י · כלומר ומשו' דאמרי' דהלכת' כר"מ מסתברא · לא דחינן לכללא. והכ"מ הליץ בעד הרמב"ם מדאמ' רבא הלכתא כר"מ מסתברא כו' · אהא סמכינן · ולא אכללא דאין למדין מן הכללות בכה"ג · ולי נראה דמשום ההוא סתמא דשקלים פסקינן כר"מ ועיין עוד לקמן: זה וזה מודים שנודרים ונידרים · כתבו התו' וצ"ע · כיון דלר"מ אין נכרים מתנדבים לבדק הבית · היכי תנן זה וזה מודים שנודרים · הא נכרים לא נדרי לבדק הבית לר"מ ודוחק לפרש דנודרים קאמר למזבח (וכדאשכחן במשנה ה' פ"ד דזבחים) דלכאורה מתניתין דומיא דערכין דמיירי לבדק הבית ושמא הדר ביה רבא מהא דאמר דהלכה כר"מ מקרא דלא לכם ולנו · ע"כ אבל הרמב"ם בנא"י שבפירושו וכן בחבורו כתב וז"ל נכרי שאמר דמי עלי או דמיפלוני עלי נותן כפי נדרו ואינו נופל ללשכה שאין מקבלין מן הנכרים נדבה או נדר לחזק את בדק הבית או בדק ירושלי'. שנאמר לא לכם ולנו לבנות הבית וגו' · ונאמר (נחמיה ב') ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלים · ומה יעשה בהן יבדוק הנכרי על דעת מי נדר אם נדר על דעת ישראל יוציאוהו כ"ד במה שירצה להן · חוץ מבדק הבית ובדק ירושלים · ואם אמר לשמים נדרתי יגנזו · ע"כ : ג הגוסס ידוע והוא שקול גרונו נשמע בשעת המיתה הרמב"ם · וכ"ל שהוא מל' מגיסה בקדירה דסוף פ"ה דמכשירין שהליחה מתהפך בגרונו כמו המגיס בקדירה שמהפך מה שבקדירה וראיתי נדפס בגליון הס"ע מ"מ פי' רי"א גוסס פי' המעלה ליחה בגרונו מפני צרות החזה שזה יקרה סמוך למיתה ע"כ : ולא נערך · ל' הר"ב דכתיב והעמידו והעריכו והאי לאו בר העמדה והערכה הוא · ומשום דליתא בדמים ליכא למעוטי דהא אתרבו לעיל מנוול ומוכה שחין · תו' וא"ת אי מוהעמידו למעוט אפי' חגר · כדאשכחן בספ"ד דסוטה (כפי' הר"ב) חגרת אינה שותה שנא' (במדבר ה') והעמיד אותה הכהן · ואמאי לא מימעט אלא גוסס · וי"ל מדריבה רחמנא בנודש לערכין ש"מ דלהעמדה ממש לא קפיד רחמנא · תו' שם דף כ"ז ולעיל בפרקין דף ד' כתבו וצ"ע דפשטי' דקרא גבי נודר · דכתיב בההוא קרא (ויקרא כ"ז) ע"פ אשר תשיג יד הנודר יעריכנו וגוסס הוא נודר ומעריך · כדתנן במסכת שמחות · (ומתני נמי הכי משמע מדלא תנן אלא לא נידר ולא נערך) ומגלן לומר מוהעמיד בההוא קרא על פי דכתיב גבי מעריך · לומר שלא יהא נערך · ע"כ · והרמב"ם לא כתב בחבורו דגוסס נודר ומעריך · וגם במסכת שמחות · לא ראיתי כן · אלא שמתחלת הגוסס הרי הוא כחי לכל דבר · לעולם זוקק ליבם ופוטר וכו' · ואולי דדייקא דלעולם לאתויי נודר ומעריך : והיוצא ליהרג · כתב הר"ב שנגמר דינו בב"ד של ישראל · וכה"ג בפ"ג דגיטין דף כ"ט שמע מב"ד של ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו · וכתבו התו' · אע"ג דאמר בסנהדרין (במשנה דרפ"ו) שהיה אחד רוכב על סוס וסודרין בידו מנאו לו זכות היה הלה מניף בסודרין · מ"מ לא שכיח ע"כ · ומ"ש הר"ב · אבל יוצא ליהרג ע"פ מלכות כו' · דהיוצא ליהרג ע"פ ב"ד · הוא ענין שאינו תלוי ברצונינו · אלא התורה ממיתה אותו · אבל אם יוצא ליהרג במצות המלך מעריך ונערך לפ"ה שלפעמים חוזר המלך מדבורו · ברמב"ם: ולא נערך · פי' הר"ב · דכתיב כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה

מי

א פי' פ"י מה'
ספ' ערכין הל'
ט' ·
ב ה ז י"נ :
ג שם הל' י"ח
ו' שם הל' יג

רבי חנינא בן עקביא אומר · נערך · מפני שדמיו קצובים · (ובגמ' ל"ג) (אבל אינו נידר. מפני שאין דמיו קצובין) ר' יוסי אומר [א]נודר ומעריך ומקדי' · ואם הזיק חייב בתשלומין :

ד [ב]האשה שהיא יוצאה ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד · ישבה על המשבר ממתינין לה עד שתלד · האשה שנהרגה נהנין בשער' · [ג]בהמה שנהרגה אסורה בהנייה :

פרק ב

א מיי' פ"א מה' ערכין הל' י"ד
ב ו' מיי' פי"ב מה' סנהדרין הל' ד'
ג מיי' פ"ד מה' מאכלות אסורו' הל' כ"ג

ור' חנינא בן עקביא דאמר נערך · מוקי להאי קרא דכל חרם אשר יחרם לדרשא אחריתי : ר' יוסי אומר כו' · רבי יוסי ותנא קמא לא פליגי בנודר ומעריך ומקדיש · כי פליגי באם הזיק · ת"ק סבר אם הזיק פטור מן התשלומים · ואע"פ שהמזיק חייב בתשלומים מן התורה · מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בספר דמיא אלא כמלוה על פה ומלו' על פה אינו גוב' מן היורשי ור' יוסי סבר מלו' הכתוב' בתור' כמלוה הכתוב' בספר דמיא וגוב' מן היורשים · והלכה כת"ק · אבל לאחר שתקנו דמלוה על פה גובה מן היורשים · ב"ד גובין מיתמי ומשלמים מה שהזיק : ד אין ממתינין לה עד שתלד · דמנא דעיתא ולדות ממונא דבעל הן כדכתי' (שמות כ"א) כאשר ישית עליו בעל האש' ולא מפסדינהו מיניה קמ"ל דכתיב (דברים כ"ב) ומתו גם שניהם · גם לרבות את הולד : ישבה על המשבר · מקום מושב האשה היולדת קרוי משבר: ממתינין לה עד שתלד · דכיון דנעקר לצאת גופא אחרינ' הוא ולאו כגוף אמו: נהנין בשערה · לאו שערה ממש קאמר אלא אם שהיתה לה משער אשה אחרת קשור' לשערה ודוק' כשאמר' תנו אותה לבתי או לפלונית · דכיון דאמרה תנו גליא דעתה דלא ניחא לה דתהוי כגופה לאתסורי וכנטולה מחיים דמיא · אבל בענין אחר אסור · שנוי המת אסורים בהנאה : בהמה שנהרגה אסורים בהנאה · אפילו שערה :

פרק ב

מי שהוא ראוי ליחרם וליהרג אינו בכלל פדיון · רש"י :

דבי' חנינא בן עקביא אומר נערך · וכתב הר"ב · דמוקי האי קרא דכל יחרם כו' לדרשה אחריתי · לכדתניא ר"י בנו של ר"י בן ברוקה אומר · לפי שמצינו למומתים בידי שמים שנותני' ממון ומתכפר להם · שנא' (שמות כ"א) אם כופר יושת עליו · יכול אף בידי אדם כן · ת"ל [ויקרא כ"ז] כל חרם לא יפדה · אין לי אלא מיתות חמורות · וכו' ת"ל כל חרם ול: פי' הר"ב בדר"ח לענין נוסס לפי שהוא מוד' בנוסס וכ"כ רש"י ז"ל: רבי יוסי אומר וכו' · כתב הר"ב ר"י ות"ק ל"פ בנוד' ומערי' ומקדיש כי פליגי באם הזיק כו' · גמ' · וכהנו התו' ובאם הקדיש ל"פ שמיד שהקדיש חל ההקדש ולא דמיא למלוה · אבל יש להקשות אמאי ל"פ באם נדר והעריך ושמא בנודר ומעריך ימול מיד · ומ"ש הר"ב מלוה הכתובה בתורה כו' עיין בזה מ"ש במשנה ג' פ"ח דבכורות · ומ"ש אבל לאחר שתקנו כו' · תמהני מאי תקנה איכא הא קי"ל לר"מ ור"י במשנה ג' פ"ח דבכורות דמלוה ע"פ גובה מן היורשים · וא"כ הל"ל אבל האידנא קי"ל הלכה כו' · וכ"כ הרמב"ם בפירושו · וכבר ידעת שפסק הלכה כו' · ואולי שהר"ב יסבור דהא דאמר רב פפא בס"פ גט פשוט גובה מהיורשים שלא תנעול דלת כו' דוקא · והאמר בפ"ק דקדושין דף י"ג טעמא דשיעבודא דאורייתא היא לענין קרבן · והתירוץ שתפסו התוספות (שם ד"ה גובה) לעיקר · והיינו כמתני' דספ"ב דקנים ע"ש ועי"ל דאף לתירוץ קמא דהתוס' דסהוא [דנ"פ] ופליגי אליבא דמ"ד דאורייתא · והרא"ש מסיק דה"ק טעמא דאוקמא אדאורייתא ביורשים משא"כ בלקוחות שלא תנעול כו' אפ"ה [דוקא] בקרקעות שירשו ולא במטלטלין · ועל המטלטלין היא תקנה מהגאונים · כמ"ש הרמב"ם בפי"א מהל' מלוה והטור ח"מ סי' ק"ז ואפילו זכן שיש בקצת תקנה נקט הר"ב הכל בלשון תקנה · אלא שהוא דוחק · ועיין במשנה ב' פ"ה: ד ישבה על המשבר כו' · פירש"י קודם שנגמר דינה וליתא דאוצא ליהרג קאי וכל היוצא ליהרג לאחר גמר דין · והיינו טעמא דרישא דאין ממתינין משום עגוי הדין כלל · דמשמע בפרק אחד דיני ממונות דף ל"ה דליכא עינוי הדין אלא לאחר גמר דין מדקאמר היכי ליעבד לדייני אמעלי דשבתא וליגמר דיניה בשבתא ולקטלי בחד בשבת · נמצא אתה מענה את דינו וכי קאמר לגמור דיניה בחד בשבתא קאמר מיגשו לטעמיהו · ולעיוני לא מייתינן תו' : האשה שנהרגה נהנין בשערה · כתב הר"ב לאו שערה ממש קאמר כו' · שנוי המת אסורים בהנאה · גמ' ופירש"י את אסור בהנאה · דכתיב [במדבר כ'] ותמת שם מרים ונאמר שם שם מעגלה ערופה ע"כ · וכיון שהמת אסור בהנאה כל נויו מיתסרי נמי בהנאה · והא דתנן שנהרגה רבותא קמ"ל · דנגמר דינה אסרתה קודם שתמות · אבל הרמב"ם בסוף פ"ב' אבל · כתב המת אסור בהנאה כולו חוץ משערו · משמע מדבריו דשנהרגה דוקא אבן כבר השיגו הכ"מ ובב"י טור י"ד סי' שמ"ט העתיק זה הל' ע"ש הפת"ג והשיגו · ועיין מ"ש לקמן עוד בהא דנהרגה : בהמה שנהרגה אסורה בהנאה · כדקיימא לן ובעל השור נקי · כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו · ואין לו בהן הנייה של כלום · רש"י : אפי' שערה בהנאה · ל' הר"ב אפי' שערה · ותימה מאי אפי' דהא באשה נמי שערה מיתסר אבל הר"ב שטעתו עינו · שראה כך בפירש"י בגמ' בסוף הפרק ולא הבגיה שרש"י מפי' זה על הא דתנא האשה שמתה נהנין בשערה · בהמה שנהרגה אסורה בהנאה · ומה הפרש בין זה לזה · זו מיתתה אוסרתה · וזו גמר דינה אוסרתה · ולברייתא זו נהנין בשערה היינו שערה ממש · לפי שאין גמר דינה אוסרתה ואהא פירש"י בהמה שנהרגה אסורה בהנאה אפי' שערה · סיברא דרב נחמן בר יצחק מפרש במתני' נמי כי הך ברייתא ודנהנין בשערה שערה ממש · אבל הר"ב לא פי' כן אלא כדרב דמוקים לה בפאה נכרית אבל שערה גופה אסורה · לדידיה ודאי דלא שייך למפרש אפי' שערה · ואף הרמב"ם מפרש כדרב · ולא שייס בבהמה אפי' שערה · ומ"מ אני תמיה שפירש כדרב · ולא כדרב נחמן בר יצחק · דהא קשיא ליה לרב נחמן בר יצחק אדרב והא דומיא דבהמה קתני מה בהמה בגופה אף אשה בגופה · והטור י"ד סי' שמ"ט כתב כדרב נחמן בר יצחק · דמחלק בין מחיים דהייני בין גמר דין עד שתהרג [דנהנין] ולאחר מיתה לא ומוקמה מתני' כברייתא דלעיל · אבל כשלמדתי ב"ק כשחברתי מהדורא בתרא על ספרי ספר מעדני מלך דאדכתב הרא"ש · שם סי' י'

תל"ג

פ"ב אין

פ"ב אין (נ"א בערכין) [א]בערכין פחו' מסלע · ולא יתר על חמשי' סלע · כיצד נתן סלע והעשיר אינו נותן כלום · פחו' מסל' והעשיר נותן חמשי' סלע (גמרא ק"ו) היה בידיו חמש סלעים · רבי מאיר או' אינו נותן אלא אחת · וחכ"א נותן את כולם · אין בערכין פחות מסלע · ולא יתר על חמשים סלע · [ב]אין פתח בטועה פחות משבעה · ולא יתר על שבעה עשר · אין

פרק ב אין בערכין פחות מסלע · אפילו עני שהעריך: ואין ידו משגת אינו נדון בפחות מסלע · דכתיב (ויקרא כ"ז) וכל ערכך יהיה בשקל הקדש · כל ערכין שאתה מעריך לא יהיו פחותים משקל: ולא יותר על חמשים · דזהו גדול שבערכין דכתיבי בפרשה : נתן סלע והעשיר בן עשרים שערכו חמשים והיה עני ונתן סלע בערכו דעני נידון בהשגת ידו והעשיר פטור : פחות מסלע · נתן פחות מסלע והעשיר נותן חמשים · דבנתינה קמייתא לא יצא ידי ערכו ועדין ערכו עליו : היו בידו חמש סלעים · עני בן עשרי' שהעריך עצמו · והיו לו חמש סלעים : ר"מ אומר אינו נותן אלא אחת · דסבר רבי מאיר או נותן כל החמשים שעליו או אינו נותן אלא שקל : וחכמי' אומרי' נותן כל מה שבידו · דקרא דכתיב וכל ערכך יהיה בשקל · לפחות שבערכין הוא דאתא · שאפילו עני שבעניים לא יתן פחות · ומיהא היכא דאית ליה טפי יהיב דכתיב (שם) ע"פ אשר תשיג והלכה כחכמים : אין פתח בטועה פחות משבעה · איידי דאיירי באין בערכין פחות ולא יותר תנא נמי לכל הכך דאית בהו · אין פחות ולא יותר : פתח · תחלת נדות · שדין נדה דאורייתא הוא אם בתחלה ורואה היום מונה ו' והוא · ראתה שנים מונה ה' והם · ראתה ג' מונה ד' והם · [ואפילו] ראתה כל ז' ופסקה לערב טובלת ומשמשת · ומיום שביעי ואילך הויין ימי זיבה י"א יום שאם ראתה בהן יום אחד או שנים שומרת יום כנגד יום וטובלת ואם ראתה בהן ג' רצופים הוי זבה גדולה שטעונה שבעה נקיים וקרבן ואם משכו ימי זיבה חדש או שנה אינה חוזרת לתחלת נדות עד שתשב שבעה נקיי' וכשישבה שבעה נקיים ורואה הוי תחלת נדה ומונה ששה והוא · וחוזרת לעניה ככל המפורש · ואם לא ראתה בתוך י"א יום ג' רצופים אינה זבה · וכשתראה אחריהן בין שהיא רואה סמוך בין שהרחיקה ראייתה הוי תחלת נדה · ואפילו תראה ג' רצופים · אינה מונה אלא ארבעה והם · שאין ימי זוב אלא אותן י"א יום שבין סוף נדות זה לתחלת נדות הבא : אין פתח בטועה פחות משבעה · טועה [שראתה] היום ואינה יודעת אם בימי נדותה עומדת · או בתוך י"א יום של ימי זוב אינה חוזרת לפתח נדותה בפחות משבעה נקיים · ולא יותר על י"ז נקיים · כיצד טועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי היום · ואינה יודעת אם בימי נדות היא וצריכה למנות ו' והוא · אם בתוך י"א יום של ימי זיבה ואינה צריכה לשמור אלא יום כנגד יום · פתחה י"ז שאם לא תראה עד לאחר י"ז יום לבד מיום זה חוזרת לפתח נדותה · דאם יום זה שראתה תחלת ימי זיבה הוא כיון שכלו י"א שלמי ימי זיבה והרחיקה ראייתה שלא ראתה עד לאחר י"ז ותחלת נדה היא · ואפילו אם תאמר שיום זה תחלת נדה הוא אעפ"כ יצתה מימי הזוב לסוף יום י"ז לבד מיום זה אבל אם תראה יום י"ז לא יצאה מן הספק · אם יום נדה הוא או יום זיבה הוא ·

דיש

דפחת נבלה איכא בכופר ושלשים דעבד · העליתי מפירש"י בסוגי' דהכא דלא כהטור . אלא לר"נ בר יצחק בכל אשה שמתה בין מעצמה בין מהריגה שערה מותר בהנאה · וכן ראיתי עוד להרמב"ם בסוף פ"ב מהלכות סנהדרין שסתם וכתב כל אשה שנהרגה מותר ליהנות משערה · ולא חילק בין מחייב לאחר שתמות והוא עיקר · והודה לה מ"ש הכ"מ על הרמב"ם דאינו יודע מנין לו · ומן התימה לפי דרכו שלא כתב כלום על מ"ש בהלכות סנהדרין סתם מותר ולא פי' אי בפאה מאחרת כרב אי מחיים כר"נ · והארכתי עוד שם בספרי הנזכר אך עתה מצאתי בתשובת הרשב"א סימן ש"ל שהשיג על הרמב"ם ואמר שמה שסמך על זו הברייתא אינו סמך · דמיירי נמי בגוזז' קודם מיתה · דבגמ' בהדיא פריך דהא שער מת אסור בהנאה · ורב נחמן בר יצחק אלו אהא פליג · הל"ל לא דשער המת מותר · ועיין עוד שם :

א ו: מיי' פ"ג מה' ערכין הל"ג
ב ח: מיי' פ"ט מה' אסורי ביאה הל' כב

פרק ב נתן סלע והעשיר · ל' הר"ב בן ך' שערכו כ' והיה עני ונתן סלע כו' · וכן לקמן היו בידיו ה' סלעים כתב עני בן ך' שהעריך עצמו · וכל זה לשון רש"י וכ"כ ברפ"ד והכי אשכחן במתני' גופה רפ"ה דאסברה לה אהעריך עצמו · ולאו דוקא דה"ה העריך לאחר אלא חדא מתרתי נקט : פחות מסלע והעשיר · לאו דוקא פחות מסלע אלא אפילו נתן כל הערך חוץ מסלע אחד מגלגלין עליו את הכל כ"כ התוס' · ונראה בעיני דמתניתין נקטה פחות מסלע משום (דר"מ דלא משכחת לה לדידיה · אלא בפחות מסלע) והשתא אתי שפיר טפי דתני תו אין בערכין כו' לאשמעי' כרבנן דהואיל ונסיב לרישא אליבא דר"מ הדר ונסיב לסיפא נמי אליבא דרבנן דלאו משום הלכתא · אטו אי לא הדר ונסיב כרבנן · מי לא פסקינן כחכמים : אין בערכין פחות מסלע כו' הא תו למה לי [הא] קמל"ן פחות מסלע הוא דליכא · הא יתר על סלע איכא (אע"ג דליכא חמשים סלעים דאם היו בידו חמש סלעים נותן כולם דהיינו יותר על סלע ופחות מחמשים) יתר על חמשים הוא דליכא · הא פחות מחמשים הוא דאיכא (כדאמרן) וסתמא כרבנן גמ' :

אין פתח בטועה פחות משבעה · ולא יותר על י"ז · פיר' הר"ב · טועה היום · ואינה יודעת אם בימי נדותה עומדת או בתוך י"א יום של ימי זוב וכו' · כיצד טועה שאמרה יום א' טמא · ראיתי היום כו' · פתחה י"ז כו' · וצריכה ז' נקיים' וקרבן פירש עולה באה על תנאי והחטאת אינה נאכל · כדתנן בקמא מכריתות · ואם אמרה שני ימים ראיתי · נאמר פתחה ג"כ י"ז לפי שאנו אומרים אפשר שאלו הב' ימים יום א' מהן קודם עת נדתה ויום א' מתחלת עת נדתה ונשארו מן התקופה (שיש בין תחלת נדה לתחלת נדה עד כאן י"ז ימים · וכן אם אמרה ג' ימים ראיתי נאמר אפשר שני ימים מהן קודם עת נדתה ויום א' מתחלת ז' ימי נדה

נשארו מן

התקופה

[א]אין בנגעים פחות משבוע אחד · ולא יותר על שלשה שבועות: **ב** [ב]אין פוחתין מארבעה חדשים המעוברים בשנה ולא נראה יותר על ח' · [ג]שתי הלחם נאכלות · אין פחות משנים · ולא יותר על שלשה

לחם

דיש לומר שמא יום שראתה תחלת ימי נדה הוה · ויום י"ז שראתה בו סוף י"א שבין נדה לנדה הוא · או שמא יום ראשון מימי הזוב הוא וכשכלו י"א יצתה מימי הזוב · ויום י"ז שראתה בו תחלת נדה היא · וכ"ש אם תראה קודם יום י"ז שלא יצאה מן הספק וכל זמן שתהא בספיקה זו מקולקלת היא שלעולם נחמיר עליה מספק · שכשתראה יום א' · נאמר תחלת נדה היא · וצריכה ששה · והג' · וכשתראה ג' רצופים · נאמר ימי זוב הן וצריכה ז' נקיים וקרבן · אבל לאחר י"ז אין להחמיר דודאי תחלה נדה היא ואפילו תראה ג' ימים רצופים תמנה ארבעה · והם ·· וטובלת וטהורה · אין בנגעים פחות משבוע אחד · להסגר · דיש בנגעי אדם שנגררים לשבוע אחד אם לטהר אם לחלוט: ולא יותר על ג' שבועות · נגעי בתים · דתני' בת"כ מנין שאם עמדו בעיניו בשבוע ראשון ובשבוע שני שחולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע שלישי ת"ל (ויקרא י"ד) ובא הכהן ואם בא יבא כו': **ב** אין פוחתין מארבע חדשים מעוברים של ל' יום לשנה · דלא עבדינן טפי משמנה חסרים · אבל ח' חסרים עבדינן: ולא נראה יותר על ח' · כלומר ולא נראה חכמים לעבר בשנה יותר על ח' חדשים · שחדשה של לבנה כ"ט יום וחצי וב' ידות שעה ושבעים ושלש חלקים · הרי לשני חדשים נ"ט ימים · חדש א' מכ"ט · וחדש אחד משלשים יום · חדש של כ"ט הוא חסר · וחדש של שלשים קרוי מלא או מעובר · ובדין היה שיהיו כל חדשי השנה אחד מלא ואחד חסר · אלא מפני יתירות השתי ידות שעה · וע"ג חלקים שיש בכל חדש וחדש · צריכים פעמים לעשות שמנה חדשים מחדשי השנה מלאים · וארבעה חסרים פעמים שמנה חסרים וארבעה מלאים: אין פחות משנים · ליום שני לאפייתן: ולא יותר על ג' · ויום שלישי לאפייתן נאכלין · ותו לא · כיצד חל י"ט של עצרת באחד בשבת נאפות בערב שבת · שאין אפייתן דוחה לא שבת ולא י"ט · ונאכלות בי"ט לאחר תנופתן דהיינו ליום שלישי וכשחל עצרת בשאר ימי שבוע נאפות בערב י"ט · ונאכלות בי"ט · שהוא שני לאפייתן:

לחם

התקופה י"ז יום הרי היא ג"כ פתחה י"ז · אלא שהיא ספק זבה לפי שראתה ג' ימים על הסדר · ואינה יודעת עת נדתה ואפשר שאלו הג' ימים בלא עת נדתה הם · ואם אמרה ארבע' ימים ראיתי נאמר בה ג"כ שהיא ספק זבה וקרבנה אינה נאכל · לפי שאפשר שיהיו אלו הארבע ימים שנים קודם לעת נדתה ושנים מימי נדתה ולא תהא זבה · וכשאנו משערין הספק הזה יהיה פתחה י"ז יום · לפי שאם נאמר ששני ימים מאלו הד' · מתחלת עת נדתה ישארו עם הי"א ימים שהיא תקופה קטנה ה' ימים שהם עם הי"א י"ז יום · ואם אמרה ה' ימי' ראיתי על הדרך הזה בעצמו נאמר ב' מאלו הה' מתחלת עת נדת' וישארו מן התקופה ט"ו · וכן אמר בברייתא ה' ימים ראיתי פתחה ט"ו · והיא ג"כ ספק זבה ולא יסור דבר מהיות כן כל זמן שמוסיף זמן ראיית הדם יום יחסר מזמן הפתח יום והיא בכל זה ספק זבה עד שתאמר י"א יום ראיתי פתחה ט' · והיא ג"כ ספק זבה · לפי שנא' ב' ימים מאלו כן מסוף הי"א יום קודם עת נדתה · וז' של נדה · וב' ימים שארית הי"א שראתה פתחה ט' · ואם אמרה י"ב ימי' ראיתי דם פתחה ח' · והיא זבה ודאית · לפי שאם תאמר ששני ימים מזמן ראיית הדם קודם עת נדתה · ושבעה של נדה · ושלשה אחר זמן הנדה · הרי היא זבה · לפי שכבר ראתה ג' ימים רצופין אחר זמן הנדות (ואם נאמר) שאלו הי"ב יום שראתה בכלן הדם · אפשר שיהא מכללם ב' ימים קודם עת נדתה · ז' של נדה ושנים אחר הנדה · הרי היא ג"כ זבה · לפי שכבר קדמה זיבות לנדות · וכן אם ראתה הדם י"ג יום · פתחה ז' · לפי שהעיקר הזה בעצמו ע"מ שיהיו מן הי"ג יום שני ימים קודם הנדה והי"א (שבעה של נדה וד' אחר זמן הנדה ויהיו) הנשארים מכל התקופה ז' ימים · והוא ג"כ זבה ודאית · כמו שבארנו במה שלפניה · ולפי ענין זה נכתב בברייתא כפי מה שתיקן הגמרא · כל הזבות הטועות מביאות קרבן · ואינו נאכל · חוץ מפתח ז' ומפתח ח' שמביאין קרבן ונאכל · לפי שהיא זבות ודאית · כמו שפירשנו · ולפיכך תאכל החטאת · וזה שאמרנו פתחה י"ז או פחות מי"ז · אין הכוונה שתהא כל הזמן הזה אסורה על בעלה אלא הענין שזכרנו שאחר אותו הזמן תקבע לה ווסת לנדתה · והוא הפחות שאפשר כמו שבארנו · ואין הפרש בין מי שראתה דם י"ג ימים והיא טועה כמו שבארנו תחלה · ובין מי שראתה דם זמן אחר שאין לה פחות מפתח ז' · לפי שהיא זבה ודאית · כמו שבארנו · וצריכה לספור ז' נקיים · ולפיכך נמצא שא"א לה למעט לשום תחלת זמן הנדות אלא אחר ז' ימי הספירה · הרמב"ם: אין בנגעים פחות משבוע א' · כתב הר"ב דיש בנגעי אדם כו' · עיין בספ"ג דמסכת נגעים:

ב ולא נראה יתר על שמנה · פי' הר"ב שחדשה של לבנה כ"ט יום וחצי ושתי ידות שעה · וע"ג חלקים · שכל חלק א' מתתר"ף לשעה · והשתי ידות הם שני שלישית · והכי איתא בברייתא פ"ב דר"ה דף כ"ה · והטעם שעשו חלקי השעה לתתר"ף · כתב הרמב"ם בפ"ו מה' קדוש החדש · לפי שענין זה יש בו חצי · והוא תק"מ · ורביע והוא ר"ע · ושמינית והוא קל"ה · ושליש והוא ש"ס · ושתות והוא ק"פ · ותשיעית והוא ק"ך · וחומש והוא רי"ו · ועשור והוא ק"ח · וחצי עשור והוא נ"ד · ורביע עשור והוא כ"ז · [ע"כ] ונוכל לשמש בהם בכל אלו המנינים כשנצטרך לכל מנין ומנין מהם · ומ"ש הר"ב לשני חדשים נ"ט ימים חדש אחד מכ"ט וחדש אחד משלשים יום · לפי שא"א לומר שר"ח יהיה במקצת היום עד שיהיה מקצת היום מחדש שעבר ומקצתו מהבא שנאמר (במדבר י"א) עד חדש ימים מפי השמועה למדו ימים אתה מחשב לחדש · ואין אתה מחשב שעות · הרמב"ם ריש פ"ח מהל' קידוש החדש · ומ"ש הר"ב מפני יתירו' הב' ידות כו' · צריכים פעמים לעשות שמנה מלאים וארבעה חסרים · פעמים שמנה חסרים · וארבע מלאים · לפי שלא יתקבצו היתירות

שיהיו

א ס
ב תיי' פ"ה מה' קדוש החדש הל'
ס
ג פסחי' מ"ו ע"ב מנחות ק: תיי' פ"ח מה' תמידין ומוספין הל'

א לחם הפנים נאכל אין פחות מתשעה ולא יתר על אחד עשר · ב קטן נמול אין פחות משמונה ולא יתר על שנים עשר : ג אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש · ד ולא מוסיפין על ארבעים ושמנה · ה אין פוחתין מב' נבלין ולא מוסיפין על ו' · אין פוחתין משני חלילין ולא מוסיפין על שנים עשר · ו ובשנים עשר יום בשנה החליל מכה לפני המזבח · בשחיטת פסח ראשון ובשחיטת פסח שני · ובי"ט ראשון של פסח · וביום טוב של עצרת · ובשמנה ימי החג · ולא היה מכה באבוב של נחשת · אלא ז באבוב של קנה · מפני שקולו ערב · ולא היה מחליק אלא באבוב יחידי · מפני שהוא מחליק יפה :

ד ועבדו

לחם הפנים נאכל אין פחות מתשעה · שהוא נאפה בע"ש ונאכל לשבת אחרת שהוא יום תשיעי לאפייתו יחלו ב' ימים טובים של ר"ה להיות בחמישי בשבת וששי בשבת אופין לחם הפנים ברביעי בשבת · ומסדרי' אותו על השלחן בשבת ונאכל לשבת שניה שהוא יום י"א לאפייתו : לא יתר על י"ב · כילד נולד בין השמשות של ע"ש · אינו נמול בשבת דשמא תשיעי הוא · דבין השמשו' ספק יום ספק לילה ואם יום הוא נמצא שבת יום תשיעי ומילה שלא בזמנה אינה דוחה לא את השבת ולא י"ט · ואם חלו ב' י"ט של ר"ה אחר אותה שבת · אינו נמול עד יום ג' שהוא י"ב ללידתו : ג אין פוחתין מכ"א תקיעות במקדש · במס' סוכה פ' החליל דף נ"ג · הן מפורשים והא דתנן ולא מוסיפין על מ"ח לאו דוקא דהמנין דמוסיפין עד שבעה ושמונים תקיעות כשחל ע"פ להיות בשבת · ומשום דלא שכיח כולי האי לא חשיב ליה : משני נבלים · אין פוחתים משני נבלים לשני לוים : ולא מוסיפי' על ששה · לא אתפרש טעמא : חלילין · אינבלי כלי זמר שקולו נשמע למרחוק צלמילי"ש בלע"ז ובערבי זומאר"י : ולא מוסיפין על שנים עשר · כנגד שנים עשר יום בשנה שהחליל מכה בהן לפני המזבח ולשון מכה נופל בחליל לפי שהוא עשוי נקבים ומכה באצבעו על הנקבים להנעים הקול : בשחיטת הפסח בארבעה עשר בניסן שהיו קורין ההלל בעזרה בשעת שחיטה כדאמר בפ' תמיד נשחט דף ס"ד : אבוב · קנה הדק שקראים חליל · ובגמרא מוכח דחליל גופיה קרוי אבוב : שקולו ערב · כשהוא של קנה יותר משל נחשת · ודוקא חליל שמכה לפני המזבח על הקרבן הוא שדוחה את השבת וכל שכן יום טוב · אבל חליל של בית השואבה לא היה דוחה לא את השבת ולא את י"ט · כדמוכח בסוכה פרק החליל : לא היה מחליק אלא באבוב יחידי · כשהי' מגיע לסיים הנעימה היה א' מן החלילים מאריך לאחר שסיימו האחרים שזהו חלוק יפה · יותר משאלו יסיימו שניהם כאחד · ומחליק היינו סיום השמעת קול הנעימה ובשעת הקרבה היה שיר זה והיו הלוים משוררים בפה את ההלל באותן שנים עשר ימים · והחלילים היו מחללים · אבל בשאר ימים היו מהללים בנבל וכנורות · והשיר היה השיר שהיו הלוים אומרים בבית המקדש · בראשון היו אומרים לה' הארץ ומלואה וכל המזמור · בשני גדול ה' ומהולל מאוד וגו' וכן כולם :

ד ועבדי

שיהיו בשווי משלימי' ב' תלאים · ולפיכך לשנה שבאה יחסרו : ולא יתר על י"א פי' הר"ב · אם חלו ב' י"ט של ר"ה להיות בה' כו' עיין בפירושו ספי"א דמנחות : ולא יתר על י"ב · פי' הר"ב אם חלו ב' י"ט של ר"ה · אחר אותה שבת · ועיין מ"ש ספט"ו דשבת ובמשנה ז' פרק י"א דמנחות : ג ולא מוסיפין על ששה · עיין מ"ש בשם התוספות והרמב"ם במשנה ה' : ובשנים עשר יום בשנה החליל מכה כו' · שבאו הימי' גומרין את ההלל לפי שחלוקין בקרבנותיהן משא"כ ימי הפסח · ובשבו' לא משום דלא אקרי מועד · ור"ת דאקרי מועד כמ"ש במשנה ד' ס"ק דשבועו' · לא אקדי' בעשיי' מלאכה דכתיב (ישעיה ל) השיר יהי' לכם כליל התקדש חג · לילה המקודש לחג טעון שירה שאין מקודש לחג אין טעון שירה · ר"ה וי"כ דאקרי מועד ואקדוש בעשיית מלאכה · אפשר מלך יושב על כסא הדין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו · וישראל אומרים שירה · וחנוכה אף דאע"ג דלא כתי' · ולא הכי · אומרין משום ניסא (אבל אין בו הלל לפי שאין בו קרבן מיוחד ליומו · כ"ל) ופורים איכא דאמרי מכיון שנכנסו לארץ אין אומרין שירה על נס שבח"ל ואי"ד מכיון שגלו חזרו להתירן וקרייתא (קריית המגילה) זו היא הלילא · וקביעות ההלל כתבתי במשנה ז' פ"ה דפסחים · ומ"ש הר"ב דחליל שמכה לפני מזבח על הקרבן דוחה שבת · דהא א"א לח' ימי החג בלא שבת · ובגמ' מפקין מכמה מקראות דקרבן טעון שירה ואדא מינייא ושרת · שכתב הר"ב במשנה דלקמן ואפי' למ"ד אין שירה אלא בפה · והכי משמע הלכת' כתנא' דלקמן וכן כתבתי לגרמב"ם במשנה י"ב פרק בתרא דערכין · אפ"ה דוחה משום דלית בה אלא משום שבות דאין משפחין ואין מרקדין דתנן במשנה ב' ס"ב דביצה ואין שבות במקדש כמ"ש שם בע ובין · והתוס' דף י"א כתבו דמתני' דהכא ודלקמן כתנאי דהכא. כר"י בר' יהודה דס"ל עיקר שירה בכלי · ושוב מצאתי בתו' פ' החליל דף נ"א · שכתבו תימה דמסקי' דעיקר שירה בפה ומאן החליל מכה בח' ימי החג וא"א בלא שבת וי"ל דטעמי' משום דאין שבות במקדש · ובירושלמי פריך ומשני ההיא רבי יוסי בר' יהודה היא דס"ל עיקר שירה בכלי · ע"כ · ולירושלמי יש לומר דשבות זה אסרו אף במקדש כדאשכחן בשאר שבות כמ"ש בפרק בתרא דערובין משנ' י"ב ומ"ש הר"ב דחליל של בית השואבה לא היה דוחה כו' טעמא פ"ישית בריש פרק החליל · ומ"ש דבשאר ימים היו מהללים בנבל וכנורות · לשון רש"י בירושלים ובנבל וכנורות · ומ"ש השיר היה. השיר שהלוים היו אומרים כו' · דתנן בסוף מסכת תמיד : אבוב כתב הר"ב בגמרא מוכח דחליל גופי' קרוי אבוב · ואמאי קרו ליה חליל · דחלי קליה פירש רש"י מתוק קולו לשמע : מחליק לשון הר"ב חלוק היינו סיום השמעת קול הנעימה · ולשון רש"י חלוק היינו סיום · שמחלק בין נעימה לנעימה :

א מנחות ק ב
פיי' פ"ב מה'
תמידין ומוספין
הל' י
ב ערכין קא
פיי' פ"א מה'
כלי המק' הל' י"ב
פוס"ע י"ד פי'
ג ס"ו פעי' א
ג י'
סוכה נג :
פיי' פ"ו מה'
כלי המקדש
הלכה ה
ד שם הלכה ו
ה פיי' פ"ג שם
הלכה ד
ו שם הלכה ו
ז שם הלכה ח

ד ׳א ועבדי הכהנים היו דברי ר' מאיר ׃ רבי יוסי ב אומר משפחות בית הפגרים ׃ ובית צפריא ומאמאום היו משיאין לכהונה ׃ ר' חנניא בן אנטיגנוס אומר לוים היו ׃ ה ג אין פוחתין מששה טלאי' המבוקרין בלשכת הטלאים ׃ כדי לשבת ולשני ימים טובים של ראש השנה ׃ ומוסיפין עד לעולם ׃ ד אין פוחתין משתי חצוצרות ׃ (גת'ל"ג ומוסיפין עד לעולם)

אין

ד ועבדי כהנים היו. אותן המכים בחליל דס"ל לר' מאיר דאין מעלים מן הדוכן ליוחסים ׃ ולא למעשרות ׃ הלכך לא אכפת לן ׃ אם היו עבדים ׃ ובית הפגרים ׃ בית אלפריא שם משפחות מיוחסות ׃ ומאמאום ׃ שם מקום ׃ ומשיאין לכהונה ׃ כהנים היו נושאים את בנותיהן שמשפחות מיוחסות שבישראל היו ׃ ור' יוסי סבר דמעלין מן הדוכן ליוחסים ׃ הלכך אי לאו דמיוחסין היו לא מניחום לעבוד על הדוכן ׃ ר' חנניא בן אנטיגנוס אומר לוים היו ׃ רבי חנניא בן אנטיגנוס סבר מעלין מן הדוכן למעשרות ׃ הלכך לוים היו ׃ ולא פליגי אלא במעמידי' בכלי זמר אבל בשיר שבפה ׃ כ"ע מודו דאין אומרים שיר בפה על הקרבן אלא לוים דכתיב בני לוים (דברים י"ח) ושרת בשם ה' אלהיו ׃ איזהו שירות שהוא בשם ה' ׃ הוי אומר זה השיר ׃ והלכה כר' יוסי ׃ ה אין פותחי' מששה טלאים המבוקרי' ׃ האי תנא סבר דכבשים של תמידין טעונים ביקור ממום ארבעה ימים קודם שחיטתן דומיא דפסח מצרים שהיה נלקח מבעשור ושחיטתו בארבעה עשר ׃ דיליף מועדו האמור בתמידים (במדבר כ"ח) תשמרו להקריב לי במועדו ׃ ממועדו האמור בפסח (שם ט') את הפסח במועדו הלכך קודם יום תמוך ארבעה ימים מבקרין ששה טלאים ונותנין בלשכת הטלאים וביום חטך נוטלים שני' לתמידין ונשארו שם ששה מבוקרי' ולאחר כן קודם הליל מבקרים שנים ונותנים שם שמתשום דהכא ליתנהו אכתי בשעת נטילת השני ׃ לא חסיר לאו ׃ וכן לעולם נוטלים שנים ונותנים שנים ואלו השנים שנותנים נוטלים אותם לחמישי של יום נתינתן ׃ כדי לשבת ולשני ימים טובים של ר"ה ׃ סימנא בעלמא נקט דכי היכי דלא מקלעי שבת ושני ימים טובים של ר"ה בהדי הדדי היה צריך להקדים ולבקר ההוא דשלישי בשבת מע"ש דהא לא תנו קודם היום לילך ולבקש טלה ולבקר והוא לקיחה ד' ימים קודם שחיטה הכי נמי ׃ לעולם בעינן ד' ימים קודם שחיטה ׃ ומוסיפין עד לעולם ׃ אם רצו להוסיף טלאים מבוקרי' בלשכ' הטלאים מוסיפין כמו שירצו ׃ משתי חצוצרות ׃ כשתוקעין בחצוצרות אין פוחתים משתים ׃ ומוסיפין עד לעולם ׃ בגמ' מפרש עד מאה ועשרים ׃ שנאמר (דה"ב ה') ועמהם כהנים

ד לוים היו ׃ פי' הר"ב סבר ׃ מעלין מן הדוכן למעשרות ׃ וכ"כ הרמב"ם ׃ ומשמע דלא בעי מיוחסים משום דלא ס"ל דמעלין מדוכן אף ליוחסין ׃ אבל בגמ' דף י"א מ"ד לוים היו קסבר מעלין לדוכן בין ליוחסין בין למעשרות ׃ ועיין מ"ש במשנה ו' ׃ ומ"ש הר"ב בשיר שבפה ׃ כ"ע מודו דאין אומרים שיר בפה על הקרבן אלא לוים דכתיב בני לוים ושרת בשם ה' ׃ כו' פשטיה דקרא בכהן מדבר כדמוכחי קראי וכמ"ש רש"י בפי' החומש והיינו נמי דפרכינן בגמ' ואימ' נשיאו' כפים ומשני מדכתי' (דברים י') לשרתו ולברך בשמו בכלל הברכת כהנים לאו שירות הוא ׃ ופי' דוכן כתבו הר"ב משנה ו' ׃ ומאמאום פי' הר"ב שם מקום ׃ וכן פירש"י ׃ ואע"פ שגורס בעי"ן כשאר ספרי' אמ' כמו שלפנינו ׃ וכן כתב' שם מקום במס' כריתות פ"ג משנה ד' ׃ ושם ג"כ חילופי גרסאות ׃ ומ"ה לא פי' שהוא ג"כ שם משפחה והמיובת בית משוש גם לאחריה ׃ משיאין לכהונה ׃ הר"ב העתיק ומשיאין וכן העתיק רש"י ׃ אבל דקדקתי בכתבי המשניות ׃ ולא מצאתי כן ׃ ה אין פוחתין מששה טלאים שמבוקרי' ׃ פי' הר"ב האי תנא ׃ סבר דכבשי' של תמידים טעוני' בקור ממום ד' ימים קודם שחיטתן דומיא דפסח מצרים כו' ׃ את הפסח במועדו וכ"כ הרמב"ם ׃ ותימה דהאי קרא בפרשת בהעלותך בפסח מדבר כתיב ׃ ובמשנה ה' פ"ט דפסחים ׃ תנן מה בין פסח מצרים לפסח דורות פסח מצרים מקחו מבעשור ואין נראה שיהא פסח מדבר בכלל פסח מצרים ׃ ובגמ' תניא בן בג בג אומר מנין לתמיד ׃ שטעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה ׃ ת"ל תשמרו להקריב לי במועדו ׃ ולהלן הוא אומר (שמות י"ב) והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום כו' ילפי שמירה ׃ ואע"ג דהא דבן בג בג ׃ איתא נמי בפסחים דף צ"ו ׃ ומסיים שם רש"י ׃ על הא דבן בג בג דק ימצא תמידין דלדורות ׃ וה"ה ודאי לפסח דורות ׃ אכתי קשיא כלפי לאו היינו למד תמידין מפסח מדבר שאין נראה שיהיו אלו בכלל פסח דורות ופסח דורות עצמו לא נלמד אלא מתמידין ׃ אמנם התם בפסחים וזה שפי' רש"י כן דפסח דורות ילפי' מתמידין לא פי' כן אלא לפי המסקנא שלא הקשה אלא מתמידין דלא טובל לוותר הכי דמשמע ואי לאו הכי ה"ה לפס' דורות ׃ א"כ לא הוה מקשה מידי דהא המשמע מוקים לפסח דורות ׃ אבל לפי הרבנן למדו לפסח דורות מדכתיב (שם י"ג) ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה ׃ שיהיו כל העבודות חדש זה כזה ׃ וכמו שהעתקתי בריש פסחים שם דה"ה מקחו בעשור ׃ ולפי זה שפסח דורות נלמד מפסוק דועבדת את העבודה הזאת וגו' ׃ שפיר מצינו ללמוד תמידין מפסח מדבר שהוא בכלל פסח דורות ׃ אך קשה דמריהטא דבן בג בג לא למדה כן אלא לתמידין מפסח מצרים ׃ וכן הוא בסוגיא דהכא ודפסחים שם ׃ אבל מה שכתב הרמב"ם בפירושו דמשמעינו תניא כבן בג בג ומפרש דיליף ממועדו ׃ מוכח שכן גרס בברייתא דבן בג בג ׃ ואחריו נמשך הר"ב ז"ל ׃ כדי לשבת ולשני י"ט של ר"ה ׃ פי' הר"ב דכי היכי דמקלעי שבת ושני י"ט של ראש השנה בהדי הדדי ׃ היה צריך להקדים ולבקר ההוא דשלישי בשבת ׃ עיין מ"ש פט"ו דשבת ובמשנה ז' פ"ה דמנחות ׃ אין פוחתין משתי חצוצרות ׃ לא מפרש טעמא ואפשר דותקנתם כחצוצרות תרתי משמעי ׃ א"נ דומיא דשל משה ׃ דכתיב (במדבר י') עשה לך שתי חצוצרות ׃ ומוסיפין עד לעולם ׃ כתב הר"ב בגמרא מפרש עד ק"ך שנאמר ועמהם הכהנים מאה ועשרים מחצצרים בחצוצרות דכיון דהשכינה בקרא שהכשרו אחרי ק"ך כאים לתקוע בחצוצרות ׃ ולא יותר ׃ ס"ת דעד ק"ך ׃ הוי הדור מצוה ׃ ואפ"ל למפש יותר

א סוכה נא.
ב פי"פ"ג פה' כלי מקדש הל' ו
ג ת
פסחים סח:
פי' פ"א פה' תמידין ומוספין הל' ט
ד פי' פ"ג פה' כלי המקדש הל' ו

שכהנים למטה ועשרים ומאה מחצצרים בחצוצרות : והצלצל לבד · צלצל א' היה שם · ולא יותר דאמר קרא (ד"ה א' ט"ו) ואסף במצלתי' להשמיע · ואע"ג דמצלתי' כתיב ל' רבים מפני שהקשתי תיבות רחבות של מתכת שמכין זו על זו · ומיהו חדא עבידתי' עבד שאין א' מהם מועיל בלא חברו · וחד גברא עביד בהו :

ו אין פוחתין משנים עשר לוים · תשעה לתשעה כנורות ושנים לשני נבלים · וא' לצלצל : דוכן · כמין אצטבא · שהלוים עומדים עליה : אין קטן נכנס · אין לוי קטן נכנס לעזרה לשום עבודה · כגון לכבד את העזרה ולהגיף את הדלתות · אלא בשעה שהלוים עומדים על הדוכן בשיר אז נכנסים לוים קטנים לשורר עמהם : ולא היו אותם קטנים אומרים בנבל ובכנור אלא בפה : כדי ליתן תבל · ליתן תבלין בנעימת הלוים לפי שקול הקטני' דק וצלול ותתבל את קול הגדולי' : לא עולין · אותן קטנים למנין י"ב לוים הצריכים לדוכן : ולא עולין על האצטבא המוכנת לדוכן · אלא בארץ היו עומדים : וצוערי הלוים היו נקראים · שהיו מצערים את הלוים הגדולים שאין יכולים לנעים קולם כמותם :

פרק ג יש בערכין להקל ולהחמיר וכו' · כולהו מפרש להו ואזיל לקמן בפרקין : את הנאה שבישראל · אפילו שוה מאה מנה אינו נותן אלא נ' סלע · והיינו להקל · ולהחמיר שהמעריך את הכעור שבישראל אפי' אין שוה אלא כ' סלעים

[גמ' ל"נ אין פוחתין] מתשע כנורו' · ומוסיפין עד לעולם · והצלצל לבד : ו אין פוחתין מי"ב לוים עומדים על הדוכן · ומוסיפין עד לעולם · אין קטן נכנס לעזרה לעבודה · אלא בשעה שהלוים [גמ' אומרי'] עומדים בשיר · ולא היו אומרים בנבל וכנור אלא בפה · כדי ליתן תבל בנעימה · ר' אליעזר בן יעקב אומ' אין עולין למנין · ואין (גמ' עולין לדוכן עומדים) על הדוכן · אלא בארץ היו עומדין · וראשיהן מבין רגלי הלוים (גמ' וצערי) וצוערי הלוים היו נקראין :

פ"ג

יש בערכין להקל ולהחמיר · בשדה אחוזה להקל ולהחמיר · בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמי' · באונס ובמפת' ובמוצי' שם רע להקל ולהחמי' · יש בערכין להקל ולהחמיר · כיצד · אחד שהעריך את הנאה שבישראל · ואת הכעור שבישראל · נותן חמשים סלע · ואם אמר הרי דמיו עלי · נותן את שוויו : ב בשדה אחוזה להקל ולהחמי' כיצד · את המקדיש בחולת

אחר כהני · וא"ל דהא פשיטא דאין מוסיפין עד עולם · שאם יוסיפו יותר ירבו קולא יתום · והרמב"ם כתב במשנה דלקמן שהחצוצרות אין מוסיפין יותר על ק"ך וזולתן מן החצוצרות שאמרו עד לעולם אין להם קצבה : אין פוחתין מט' כנורים · לא אתפרש טעמא · רש"י :

והצלצל עיין בפי' הר"ב בפ"ג (דתמיד משנה ג') וכן בר"פ דשקלים ומ"ש הר"ב שכן שתי חתיכות שולין כו' · כ"פ רש"י · וגם בשרשים להרד"ק ערך צלל · ראיתי שכתב כן · וספר נדפס במנטובה נקרא שלטי הגבורים · כתב שם בפ"ו שאין ר"ל ההקשה ההמונית · כשיקשו עמי הארץ חתיכה נחשת על חתיכה כמוה בלי למוד מלאכות · אבל היא כמו החצוצר' של נחשת הנחלקת לשתים שיתקעו בה בפה · וגם במשמוש ידים בהולכה והובאה מלמעלה למטה ומלמטה למעלה · של חלק האחד ממנה על האחר · ע"כ · והחצוצרות כזה מפורסמת ונקראת בלשון אשכנז באזויא"ן : ו אין פוחתין מי"ב לוים · לשון הר"ב · תשע לט' כנורו' · ושנים לשני נבלים · וא' לצלצל · אבל חצוצרות כהנים היו מחצצרי' כדמוכח קרא דלעיל · והכי תנן במשנה ג' פרק בתרא דתמיד · ומיהו קשיא לי למ"ד עיקר שירה בפה והכי קי"ל · כמ"ש לעיל · הני י"ב לוים כנגד מי · ולשון הרמב"ם בפי' · אלו הי"ב לוים כנגד ט' כנורים וכו' · ועוד פירש בדראב"י · דאין עולין מן המנין · אותן שאומרים שיר על הכלים ולא בפה · אינן עולין ממנין י"ב לוים · ועיין מ"ש לקמן · בדבור אין עולין

פי' · ובגמ' הכי כנגד מי אמר רב פפא כנגד ט' כנורות כו' שנאמר (ד"ה א' כ"ה) הוא ואחיו ובניו י"ב · ושם כתוב · כל אלה על ידי אביהם בשיר בית ה' במצלתים נבלים וכנורות · ויתכן לומר שהיו אומרים בפה ומנגנים ג"כ בכלי שיר · והכי משמע · דכתיב בתחלת הפרשה הניבאים בכנורות בנבלים ובמצלתים · ולישנא דניבאים בפה משמע · וזו סייע לר' חנינא בן אנטיגנוס דמתני' ד' · ואינך תנאי סברי דאע"פ שכך היה לא לעכב נבחרו הם דוקא : הדוכן פי' הר"ב אצטבא ט' · עיין ספ"ב דמדות : אלא בשעה שהלוים עומדים בשיר · גמ' · דאמר קרא (עזרא ג') ויעמוד ישוע ובניו ואחיו קדמיאל ובניו וגו' · פי' התר דסיפיה דקרא בניהם ואחיהם הלוים למה לי והלא הזכיר בכלל א' בניו אלא ש"מ דלהכי כתבי דיהו מיותר ומשמע קטנים : אין עולים למנין · פי' הר"ב למנין הלוים הצריכים לדוכן · וכן לשון רש"י ומהכא נמי מוכרח דהא דפירש הר"ב לעיל י"ב לוים לכנורות כו' דלא פי' כן · אלא כלומר כנגד (אלו) שהיו מנגנים בכלים ולא ולא בפה דאל"כ מאי קאמר ראב"י שאין עולין למנין · הא ת"ק נמי קאמר כן שהקטנים לא היו אומרים בכלי · ואפ"ה אינם ממנין אלו האומרים בכלי ועיין לעיל כתבתי ל' הרמב"ם שמפרש הא דאין עולין בענין אחר :

פרק ג את הנאה שבישראל · אפי' תימא ר"מ דמתני' ב' פ"ק דאמר הנכרי נערך · והא דאתני שבישראל מלתא אגב אורחיה קמ"ל כדרב יהודה אמר רב דאמר אסור לאדם שיאמר כמה נאה נכרי זה · ולא קתני הכעור שבכותים דהרי אומות לא קיירי · וגדולה שבכהנים וקטנה שבישראל דבמשנה ד' חד אומה הוא · אלא מקדים הוא דקדישי כהנים ספי · ואפ"ה אידי דקא בעי למתני סיפא שדה אחוזה דבישראל הוא דמשכחת לה בנכרי לא משכחת לה דלאו בני אחוזה נינהו · מש"ה קתני לה בישראל · גמרא : נותן את שוויו · עיין במשנה ב' פ"ה :

א"ת :
חיי' פס הל' ג
ב פס הלכה ו
נ חיי"פ"ו תמ'
ערכין הל' ס
ר"ד
חיי' פ"ד
פס הל' ג

בחולת המחוז ואח' המקדי' בפרדסו' סבסטי נותן בזורע חומ' שעורי' נ' שקל כסף· ובשד' מקנה נותן את שוויו· רא"א אח' שדה אחוז' ואח' שדה מקנה· מה בין שדה אחוזה לשד' מקנה· אא שבשדה אחוזה נותן חומש· ובשדה מקנה אינו נותן חומש: ג בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמי'· כיצד· אח' שהמי' את הנאה שבעבדי' ואת הכעור שבעבדים· נותן ל' סלע· המית בן חורין נותן את שוויו· חבל· בזה ובזה משלם נזק שלם: ד באונס ומפתה להקל ולהחמי' כיצד· אח' שאנס ופת' את הגדול' שבכהונ' ואת הקטנה שבישראל· נותן נ' סלע (ס"א והבש' והפגם) הכל לפי המבייש והמתבייש'· ה במוציא שם רע להקל ולהחמיר· כיצד אחד שהוציא שם רע על גדולה שבכהונה ועל קטנה שבישרא'· נותן ק' סלע· נמצא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה· שכן מצינו שלא נחת' גזר דין על אבותינו במדב' אלא על לשון הרע· שנא' (במדבר י"ד) וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי:

פרק ד

השג יד בנודר והשנים בנידר והערכים בנערך·

והערך

סלעים· נותן ל' סלעים אם הנערך מבן כ'· ועד בן ששי': ב בחולת המחוז· סביבות העיר שאינה משובחת כל כך מפני מדר' הרגלים: חולות· סביבות· כמו תחול הכרם כלאים פ"ד: מחוז· עיר· פי' אחר מחוז שם מקום שלא היו שדותיהן חשובי': פרדסאו' מקום שיש בו הרבה' אילנו' נפוצי': סבסטי· שם מקום והאילנו' שם משולים מאד: נותן· מי שפודה אותן מן ההקדש בין בעלים בין איש אחר: בית זרע חומ' שעורי' בנ' שקל כסף· אם תחלת היובל היא· אם לאו מגרע משני' שעברו סלע ופונדיון לשנה· בית זרע חומר שעורי' מקום ראוי לזריעת כור דהיינו ל' סאה של שעורים והוא גדול ממקום זריעת כור של חטין· והמקדיש שדה אחוז' מלא' אילנו' כשהוא פודן פודה האילנו' בשווין וחוזר ופודה את הקרקע בית זרע חומר שעורים בנ' שקל כסף: ובשדה מקנה נותן שוויו· דבשדה מקנה כתיב (ויקרא כ"ז) וחשב לו הכהן את מכס' הערכך ואין מכסת אלא מנין דמים· דהיינו כפי מה שהוא שוה· וכן הוא אומר (במדבר ל"א) והרמו' מכס: אחד שדה אחוזה ואחד שדה מקנה· שהרי נאמר בשדה אחוזה וחשב· ונאמר בשדה מקנה וחשב' מה בשדה אחוזה דבר קצוב אף שדה המקנה דבר קצוב דהיינו זרע חומר שעורי' בחמשים שקל כסף: ובשדה מקנה אינו נותן חומש· דבשדה מקנה כתיב מכס' הערכך הקישו הכתב לערכין· מה ערכין אין מוסיף חומש אף שדה מקנה אין מוסיף חומש' ואין הלכה כר' אליעזר: ג המית בן חורין נותן את שוויו· דכתיב (שמות כ"א) אם כופר יושת עליו ונתן פדיון נפשו דמי ניזק: חבל בזה ובזה· בין בעבד בין בבן חורין ולא המיתו· משלם נזק שלם: ד פגם· שאין כמה אדם רוצה ליתן בין ששה בתולה לשפחה בעולה· להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח הימנו· לפי המבייש והמתבייש' אדם נקלה שבייש בשתו מרובה ומתבייש לפי חשיבתו בשתו: ה נמצא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה· שהאומר לא מצאתי בתולים נותן מאה· והאונס דמוצי' בתולי' ע"י מעשה נותן חמשי': גז"ד· שלא ליכנס לארץ: זה עשר פעמי'· גבי מרגלים כתיב· דמשמע על זה נתחתם גז"ד:

פרק ד

השג יד בנודר· תורת דין השגת יד שעני נדון בערכין כפי השג ידו בתר נודר אזלינן· ולא בתר נידר· כדמפרש לקמן: והשנים בנידר· ילד שהעריך ערך זקן נותן ערך זקן· דלא אזלינן בתר שנים דנודר ותנא דקרי למעריך נודר· לפנא דקרא נקט דכתיב (ויקרא כ"ז) ע"פ אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן· ואיידי דאמר כשג יד בנודר אמר נמי השנים בנידר: והערכים בנערך· קצב הערך

ב בזרע חומר שעורים כו'· ומ"ש הר"ב מגרע סלע ופונדיון לשנה· כמפורש רפ"ז· וכן מפורש שם באורך וריפה שמשפרין: מה בין שדה אחוזה לשדה מקנה אלא כו' עיין מ"ש בספ"ק דנ"ק: אלא שבשדה אחוזה נותן חומש כו'· וה"ה דהמ"ל חלוק אחר בין שדה אחוזה לשד' מקנה שבשדה אחוז' אם הקדישו וגואלו אחר· מתחלק לכהנים ביובל· ובשדה מקנה אם הקדישו וגואל אחר· חוזר לבעלי' ביובל· ולא נחת לפירושי אלא חלוק דשייך כשהוא עצמו פודהו שם': ג נותן דמי שוויו· מ"ש הר"ב נותן דמי ניזק· עיין במ"ש במשנ' ב' פ"ה דב"ק שאין כו': חבל בזה ובזה משל' נזק שלם· אפי' תימא ר"ע דמתני' ח' פ"ג דב"ק· דאמ' אף הם שחבל באדם משל' במותר נזק שלם· וזהו דקאי בשור מועד משום המית עבד כו' דלא שכח' נחס' במ': ד והבשת ופגם· דאמר קרא (דברים כ"ב) ונתן האיש השוכב עמה וגו' הנאת שכיבה כ'· מכלל דאיכא פלגם אחריתא ומאי ניהו בשת ופגם· גמ': והפגם פי' הר"ב שאין כו' עיין בזה במשנה ז' פ"ג דכתובות וז"ל רש"י· סוף ד"ס חתת· פגם הייינו נזק שפוה פחות מבתחלה· ע"כ: הכל לפי המבייש והמתבייש· אבושת קאי ולא קתני בשת ופגם· אלא לומ' דכ' כסף לאו לכולי מלתא נינהו· ומ"ש הר"ב אדם נקלה וכו'· עיין ב"פ בכתובו' שם· ונ"ע דלאמאי מפרש דין הבשת· ולא דין הפגם: ה נמצא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה· גמ' ומנלן (דמשו' לשון הרע בלבד קא יהיב לה) דלמא משום דקא גרים לה קטלא· דכתיב (שם) ואם אמת היה הדבר וגו' והוציאו את הנערה וגו'· אמר קרא כי הוציא שם רע· על שם רע שהוציא: אלא על לשון הרע· וזאת מה שנאמ' (במדבר י"ד) ויוציאו דבת הארץ· הרמב"ם: זה עשר פעמי'· ל' הר"ב דמשמע על זה נחת' גז"ד ולאו משו' צרוף דאמרינן רש"י:

פרק ד והשנים בנידר והערכין בנערך· תימה אמאי לא ערבינהו בהדי הדדי· ולתני השנים והערכים

א פי' פ"ח מה'
ערכין הל' כו
ב שם הלכה ה
ג שם הלכה כו
ד יד
ה פי' פי"א
מה' נזקי ממון
הל' ט
ו פי' פ"ב מה'
נערה בתולה
הל' ג
ז שו'
פי' שם
ח י"ח

דזכר

והערך בזמן הערך · השיג יד בנודר כיצד · עני שהעריך את העשיר · נותן ערך עני · ועשי' שהעריך את העני · נותן ערך עשיר ·

ב אבל בקרבנו' אינו כן · הרי שאמר קרבנו של מצורע זה עלי · אם היה מצורע עני מביא קרבן עני · עשיר מביא קרבן עשיר · רבי אומר ס"א אומר אני · אף בערכים כן · וכי מפני מה עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני · שאין העשיר חייב כלום · אבל העשיר שאמר ערכי עלי · ושמע העני ואמ' מה שאמר זה עלי · נותן ערך עשיר · היה עני והעשי' או עשיר והעני נותן ערך עשי' ר' יהודה אומ' אפי' עני והעשי' וחזר והעני · נותן ערך עשיר :

ג אבל בקרבנו' אינו כן · אפי' אביו מת והניח לו רבוא (נמ"או) ספינתו בים · (נמ"ונלא) ובאו בריבואות · אין להקדש בהן כלום ·

ד שנים

זכר ונקבה בתר נערך אזיל · ולא בתר מעריך · כדמפרש לקמן דאיש שאמר ערך אשה פלונית עלי נותן ערך אשה : והערך בזמן הערך כדמפרש לקמן · שאם העריך עצמו כשהיה פחות מבן ה' דהוי ערך קטן · וקודם נתינתו היה בן כ' · אינו נותן אלא כשעה שהעריך :

ב אומר אני אף בערכין כן · אלו אתרמי אף בערכין דומיא דקרבנות הוי כקרבנות · דהא אמרת דערכים אינן כקרבנות · משום דלא דמו אהדדי · דמפני מה עני שהעריך עשיר נותן ערך עני לפי השג יד · לפי שאין העשיר חייב כלום · ולא דמי למצורע · וזה שאמר על העשיר לא נתכוין אלא לפי מדת שנותיו של עשיר · שהשנים או יתרים על שנותיו שלו · הלכך נדון בהשג יד · אבל עשיר שאמר ערכי עלי · דשוי חייב ערך שלם · דומיא דמצורע עשיר ושמע העני ואמר מה שאמר זה עלי · נותן ערך עשיר : הכי גרסינן היה עני והעשיר או עשיר והעני משלם ערך עשיר היה עני והעשי' קודם נתינה משלם ערך עשיר · אשר תשיג יד הנודר · אמר רחמנא · והרי ידו משגת · עשיר והעני מתי תשיג יד הנודר כתיב · והרי היתה משגת בעת שנדר · ר' יהודה אפי' עני והעשיר וחזר והעני נותן ערך עשיר · דכתיב (ויק' א' כ"ז) ואם מך הוא מערכך עד שיהא במכותו מתחלתו ועד סופו · ואין הלכה כר' יהוד':

ג אפי' אביו מת · בשעה שנתחייב זה בקרבן היה אביו גוסס ונטה למות ומת וירש ממנו רבוא קודם שהביא קרבנו · אינו מביא אלא קרבן עני · כמו שהיה בשעה שנתחייב בקרבן. ספינתו בים · לא שהיתה ספינתו טעונה מסחורות שלו בריבוא דא"כ עשיר הוא · אלא שהיתה ספינתו מושכר' לאחרים בריבוא שכר · והוא אין בידו · אלא גופה ספינה · ומשום שכרה לאו עשיר הוא דאין שכירו משתלמ' אלא בסופה וכמלא שמכבין עני הוא · ומשום הספינה עצמה לאו עשיר הוא · דהאי תנא סבר כמאן דאמר לקמן שאם

והערכים בנערך · ועוד תימה אמאי לא תנא זכר נותן ערך נקבה ולא אצטריך לקמן לומר הנערכין [נ"ל והערכין] בנערך וכו' · תו' : והערך בזמן הערך · פי' הר"ב שאם העריך עצמו · עיין מ"ש בר"פ ב : ב אם היה מצורע עני מביא קרבן עני · גמ' ואע"ג דמדירו עשיר · ואם דל הוא אמר רחמנא ולא דל הוא · א"ר יצחק כשהיה מדירו עני · ודילמא עליה דידיה אם רחמנא אמדירו לא · דהכתיב הוא אמר רב אדא בר אהבה ואין ידו משגת לרבות את הנודר · אבל מדירו עשיר הכי נמי דמייתי בעשירות א"כ מאי אבל בקרבנו' אינו כן (הא בקרבנות נמי אזלת בתר נודר) אהידך מלת' אם היה מצורע עשיר מביא קרבן עשיר · ואע"ג דמדירו עני · דהכתיב הוא (הוא אם רחמנא עליה ולא על מדירו) וכך העתיק הרמב"ם בסוף הלכות מחוסרי כפרה · ופרכינן ולר' דאמר אף בערכין כן · לא צריך קרא למעוטי דמערכין נפקא לן דמייתי בעשירות · הוא למעוטי מאי · למעוטי מצורע עני ומדירו עשיר · וכ"ל דה"פ · ולרבי דאמר אף בערכין כן · כלומר השתא דר' שאמר אף בערכין כן · ולא דרבנן פליגי אדר' כדפירש"י ותוס' · אלא כדכתב הרמב"ם בפירושו שאין מחלוקת בין רבי לחכמים · וכן בחבורו פ"ג מהלכו' ערכין העתיק דברי רבי' והראב"ד השיגו דחכמים חולקים · והכ"מ הניחו בצ"ע · ולי נראה שע"פ מה שכתבתי אין כאן השגה · ואומר אני · דאף הראב"ד · לא אשתמיטיה כך פירושא · אלא דבסוגיא דלקמן אדר' יהודה אומר עני והעשיר כו' גרסינן · ואלא הוא למה לי לרבי כדאית ליה ולרבנן כדאית להו · ומכאן ודאי משמע דרבנן פליגי אדרבי · ובזה י"ל דהרמב"ם לא גרס לה כלל :

והעשיר פי' הר"ב קודם נתינה · וכ"ל דר"ל קודם שיערכ' הכהן · דהא קרא דאשר תשיג דילפינן מיניה · יעריכנו כתיב ביה וכן בברייתא לקמן דף י"ח מגבי דמים דתני שעת נתינה פירש"י היינו שעה שבא לב"ד ע"כ · ובערכין ביאתו לכהן במקום ביאתו לב"ד בדמים הוא · ועיין בלשון הר"ב · פרק דלקמן משנה ב: נותן ערך עשיר · שלוקחין ממנו מה שידו משגת ויאמר שאר הערך עליו עד שיעשיר וישלים הערך שעליו · הרמב"ם פרק ב' מה"ע: רבי יהודה אומר אפי' עני והעשיר כו' · כתב הר"ב · דכתיב ואם מך הוא מערכך עד שיהא במכותו מתחלתו ועד סופו · כתבו התוס' קשיא לר"י מאי דרשי רבנן בהא דהכא (כלומר דהא לעיל דרשינן דואם דל הוא) ושמא יש דרשה בשום מקום מהוא דהכא ודרשי ליה ע"כ ולא ידעתי מאי קשיא להו דהא דרשינן ליה בע"ו משנה ג' · כמ"ש שם הר"ב : ובגמרא · אלא מעתה והוא עד · שיהא כשר מתחלתו ועד סופו · והא (תנן במשנה ד' פרק ג' דסנהדרין) · היה קרוב ונתרחק · הרי זה כשר · ר"י אומר אפי' מתה בתו ויש לו בנים ממנו הרי זה קרוב · ומיהו בשאין בנים לבתו מודה ר"י משום דבראייה והגדה תלה רחמנא · כמ"ש שם · (אלא והוא) מבעי ליה לכדתניא ראה סיעה של בני אדם עומדים ועדיו ביניהן ואמר משביעני עליכם אם יודעים אתם לי עדות שתעידוני יכול יהו חייבין · ת"ל והוא עד · והרי ייחד עידיו · יכול אפילו אמר כל מי · ת"ל והוא עד · והרי ייחד עידיו : ג ספינתו בים · פי' הר"ב מושכרת לאחרים כו' · ומשום שכרה לאו עשיר הוא ·

א פיי' פ"ג מה' מעה"ק הל' י ופ"ב מה' מחוסרי כפרה הל' יא
ב פיי' פ"ג מה' ערכין הל' י
ג ין : חיי' פ"ג מה' ערכין הל' ח
ד פיי' פ"ג מה' שגגות הל' י

ד א שנים בנידר · כיצד ב ילד שהעריך את הזקן · נותן ערך זקן · וזקן שהעריך את הילד נותן ערך ילד · וערכים בנערך · כיצד ג איש שהעריך את האשה נותן ערך אשה · ואשה שהעריכה את האיש נותנת ערך איש · והערך בזמן הערך · כיצד · ד העריכו פחות מבן חמש ונעשה יותר על בן חמש · פחות מבן ך' ונעש' יותר על בן ך' · נותן כזמן הערך · ה יום שלשים כלמטה ממנו · שנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנו · שנא' [ויק' כ"ז] ואם מבן ששים שנה ומעל' אם זכר הרי אנו למדים בכול' משנת ששים · מה שנת ששי' כלמטה ממנה · אף שנת חמש ושנת עשרי' כלמטה ממנה · הן אם עשה שנת ששים כלמטה ממנה להחמי' · נעשה שנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנה להקל · ת"ל שנה שנה לגז"ש · מה שנה האמורה בשנת ששים · כלמטה ממנו · אף שנה האמורה בשנת חמש ושנת עשרי' · כלמטה ממנה · בין להקל בין להחמיר · ר' אליעז' אומר · עד שיהיו יתרות על השני' · חדש ויום אחד ·

פרק ה האומר א משקלי עלי · נותן משקלו · אם כסף כסף · זהב זהב · מעשה באמ' של ירמטיה · שאמר' משקל בתי עלי ועלתה לירושלי' ושקלוהו · ונתנה משקלה זהב · משקל

שאם היה המעריך חמר נותן לו הכהן חמורו ואינו נוטלו להקדש · ואם היה אכר מניח לו צמד בקרו דהיא פרנסתו · וה"נ מניח לו ספינתו : ד ילד · מבן ך' ועד בן ס' · דהוי ערכו נ' שקלים : נותן כזמן הערך · דכתיב (ויקרא כ"ז) כערכך יקום · אינו נותן אלא כזמן הערך : יום שלשים כלמטה · אם אמר ערך פלוני קטן עלי ואותו קטן היה באותו יום בן שלשים · הוי כלמטה · ולא אמר כלום · דאין ערך לפחות מבן חדש · דהכי כתיב [שם] ואם מבן חדש : ומבן ששים שנה ומעל' משמע שמלאה שנת ששים ואז הוא נדון כששים · אבל בשנת ששים נדון כילד : הן אם עשית' כתמיה' כלומ' וכי כן הוא · אם עשינו שנת ששים כלמטה להחמיר · דערך גדול יש לפחות מבן ששים חמשי' סלע · וליותר מבן ששים · אינו אלא חמשה עשר · כלמטה מנה להקל דערך יותר על בן עשרים גדול הוא מפחות מבן כ' וכן בבן חמש · כדכתיב קרא' : רבי אליעזר אומר · לעולם שנת ה' ושנת עשרים ושנת ששים כלמטה עד שתשלם כל השנה וחדש ויום אחד משנה אחרת · דיליף גזרה שוה למעלה למעלה מבכור · נאמר כאן מבן ששים שנה ומעל' ונאמ' בבכור אדם (במדב' י"ח) ופדויו מבן חדש ומעל' · מה להלן חדש ויום א' שאין בכור נפדה פחו' מבן חדש ויום אח' · אף כאן עד שיוסי' על ששים · חדש ויום אח' · ושנת חמש ושנת עשרים ילפי' בג"ש שנה שנה משנת ס' · כדילי' פ"ק לעיל ואין הלכה כר"א : משקלי עלי אם בכסף כסף · אם פי' כסף נותן משקלו כסף · ואם פירש זהב נותן משקלו זהב · והא קמ"ל · דאם לא פירש · אלא אמר סתם משקלי עלי פטר נפשיה בכל דהו ובלבד שיהיה דבר שכמותו רגיל להיות נשקל במקום ההוא · ואפילו זפת · ואפילו בצלים · ורגילים אנשי המקום למכרם במשקל ואמר אחד מאנשי המקום ההוא משקלי עלי סתם ולא פירש · הרי זה נותן משקלו זפת · או בצלים ונפטר : ומעשה באמה של ירמטיה · מפרש בגמרא דיתני ס"ע והכי קתני ואם

דאין שבירות משתלמת · אלא בסופה · ולפינן ליה מקרא · כדפי' הר"ב משנה י"א פ"ט דב"מ · ומ"ש הר"ב · דהאי תנא סבר כמ"ד לקמן במשנה ג' פ"ו : וע"ש : ד נותן כזמן הערך פי' הר"ב דכתיב כערכך יקום · תמיהה לי דהאי קרא לא בערך נפשות כתיב אלא בערך מקדיש שדה אחוזתו · ובשדה אחוזה אין דין השגת יד · אלא גרעון כסף · כפי השנים שעברו משנת היובל · וכ"ל דלהכי דרשינן לקרא לענין ערך נפשות · משום דכערכך יקום כולי' מיותר הוא · דלא הל"ל אלא אם משנת היובל יקדיש שדהו · והוא מוסב לשלמעלה שימנו זרע חומר שעורי' בחמשים שקל כסף שהוא אם משנת היובל יקדיש · ואם אחר היובל יקדיש וגו' · ולמאי אצטריך למכתב כערכך יקום · אלא אם אינו ענין למקדיש שדה אחוזתו דלא אצטרי' כלל · תנהו ענין למעריך נפשות : בין להקל בין להחמיר · כלו' השנים האמורי' בענין כולם כלמט' · ימנו בין להקל בין להחמי' שנת חמש ועשרים להקל ושנת ששים להחמיר · אבל לא קאי על הנלמדים בג"ש · דבהו אין חלוקת להחמיר : ר' אליעזר אומר עד שיהו יתרות על השנים חדש ויום אחד · פי' הר"ב דיליף ג"ש למעלה למעלה מבכור כו' · ונאמר בבכור אדם ופדויו מבן חדש ומעלה · הכי איתא בגמ' · וכתבו התו' ותפסנו אחר מקרא זה · ולא תלאוהו כי אם ופדויו מבן חדש תפדה (במ' קרח) ושמא דריש הכי מדכתיב פדויו מבן חדש · דמשמע מבן חדש ומעלה · ומדלא כתיב בן חדש · ע"כ · והכ"מ בריש ה' ערכין · כתב על זה · אבל רש"י נראה דלא הוה גרים ופדויו · שכתב וז"ל ונאמר להלן גבי לוים חדש ומעלה · מה להלן חדש ויום אחד דכתיב מבן חדש ומעלה דכבר נכנס בחדש האחר · אף כאן חדש ויום אחד · עכ"ל · וטעמו מדכתיב כפ' במדבר גבי לוים (במדבר ג') מבן חדש ומעלה תפקדם · עכ"ל הכ"מ · ומ"ש הר"ב · אף כאן עד שיוסיף על ששים · חדש ויום אחד · ובגמרא ואיתא כי התם מה התם חד יומא · אף הכא חד יומא . א"כ ג"ש מאי אהני · פירש"י · דלא ג"ש ידענא דחד יומא בעינן דהא למעלה כתיב · ע"כ ומשמע ודאי דסברא זו דומעלה חד יומא משמע · היא סברא פשוטה · ולכ"ע דאי אתרת דרבנן לא מודו ליכא למימר ג"ש מאי אהני ליה אלא ודאי דלכ"ע יום אחד לחודין ממשמעו' דומעל' · דגבי ששים ומו למדין כולהו שנים מסדלי בג"ש דשנה שנה · והיינו טעמא דהרמב"ם שפוסק פ"א מה"א כרבנן ומצריך יום א' · וס"ל לדוקים שנפסק בהם הכ"מ · להא דמצריך אף לרבנן יום א' על שלשים במעריך בן חדש ועיין בפ"ה דנדה משנה ו' :

א ים ·
ב ג פי' פ"א מה' ערכין הל' יו
ד פי' פ"ג שם הל' ה
ה פי' פ"ג שם הל' ג
ו ים
פי' פ"ג שם הל' ו

משקל ידי עלי ר׳ יהודה אומר ממלא חבית מים · ומכניסה עד מרפיקו · ושוקל בשר חמור וגידין ועצמות · ונותן לתוכה עד שתמלא · אמר רבי יוסי · וכי היאך אפשר לכוין בשר כנגד בשר · ועצמות כנגד עצמות · אלא שמין את היד כמה היא ראויה לשקול : ב [א]דמי ידי עלי · שמין אותו כמה הוא שוה ביד · וכמה הוא שוה בלא יד · זה חומר בנדרים מבערכין · [ב]וחומר בערכין מבנדרים · כיצד [ג]האומר ערכי עלי ומת · יתנו היורשין · [ד]דמי עלי ומת · לא יתנו היורשי׳ · שאין

ואם אדם חשוב הוא אע״ג דלא פירש אמדינן ליה לפי כבודו · ומעשה בגמ׳ באמה של ירמטיה אשה שעשה כך שאמרה משקל בתי עלי ועלתה לירושלם ושקלוה ונתנה משקל זהב · לפי שהיתה אמוד בעושר : משקל ידי עלי · היאך הוא שוקל ידו דאם רוצה מכביד · ואם רוצ׳ מיקל: ומכניסה עד מרפיקו · קודו בלע״ז · משום דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם ובאותו זמן היו קורין יד לזרוע עד המרפק וכשמכני׳ היד לתוך חבית מלאה מים ישפכו מן המים שבחבי׳ כפי מקום היד שהכניס בתוכה עד המרפק וחוזר ומכניס בחבית בשר וגידין ועצמות של חמור׳ שמשקל בשר חמור כמשקל בשר אדם · ויהא באותו בשר גידין ועצמות · כפי מה שיש ביד · שאין משקל עצמות וגידים שוה למשקל בשר : ונותן לתוכה עד שתחזור ותתמלא כמו שהיתה · דהשתא איכא נפח כשיעור ידו · ושוקל הבשר והעצמות והגידים ההם וזהו משקל ידו : היאך אפשר לכוין בשר כנגד בשר · שמא יש בבשר חמור שנותן לתוך החבית יותר גידים ועצמות ממה שיש ביד או פחות · ונמצא שאין המשקל מכוון · והלכה כרבי יוסי : ב וכמה הוא שוה בלא יד · מפרש בגמרא · שאין שמין אותו כמה יפה כשנקטעה ידו · וכמה היה שוה בשתי ידיו שלימות · שהרי שנקטעה ידו כשבאים לשומו כמה היה שוה תחלה אין שמין אותו אלא בזול · לפי שרואים אותו מזולזל · וזה האומר דמי ידי עלי · הרי לא נקטעה ידו · לכך מפרש כמה הוא שוה בלא יד · כגון אם מכרו רבו כולו חוץ מידו · שידו אחת ונשתעבדת לרבו ראשון · שמין כמה הוא יפה כשרבו מוכר כולו · ולא שייר מידו לעצמו כלום · וכמה שוה פחות · אם שייר רבו ידו ואחת שלא מכרה · דהשתא אינו מזולזל · וכך הוא נותן להקדש: זה חומר בנדרים מבערכים · דאלו אמר בערכים ערך ידי ורגלי עלי לא אמר כלום · אלא א״כ אמר בדבר שהנשמה תלויה בו : ערכי עלי ומת · יתנו היורשים · דערך דבר קצוב הוא ודוקא כשעמד בדין קודם שמת ·

לפי

פרק ה

מרפיקן פי׳ הר״ב קודו בלע״ז · כך הוא בהרמב״ם ובתו׳ · וכן הוא לשון הר״ב בספ״ק דאהלות · ונקרא בלשון אשכנז · עלינבוגי״ן ועיין פרק עשירי דשבת משנה ג׳ : ושוקל בשר חמור כו׳ · פירש הר״ב שמשקל בשר חמור כמשקל בשר אדם · ואע״פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר · שנאמר (יחזקאל כ״ג) אשר בשר חמורים בשרם · בברייתא בגמ׳ · ומ״ש הר״ב · ויהא באותו בשר כו׳ כפי מה שיש ביד כו׳ ונותן לתוכה עד שתחזור ותתמלא וכו׳ · ושוקל הבשר כו׳ פירוש לפירושו שמתחלה אומדין לקח כשעו׳ היד וכדמהדר ליה רבי יהודה לרבי יוסי כמ״ש לקמן וממלאין בו החבית דשמא לא כיוונו האומד ויצטרך להוסיף או לגרוע · ולפיכך שוקלין אח״כ כשכבר נתמלאת החבית ממה שהיה חסר ע״י היד · שעכשיו אנו יודעים שלקחנו השיעור בשוה · וכן פי׳ הרמב״ם שיטול בשר ועצמות כו׳ · ויתן לתוך החבית כו׳ ואח״כ שוקל הבשר ההוא כו׳ · ויתכן בעיני שהרמב״ם מפרש ושוקל דמתני׳ מלישנא דשקל קלא פסק ב״ק : שהוא ענין נטילה · אבל המשקל ששוקלין לא קתני לה במתניתין · אלא דממילא הכי עבדינן · אבל התוס׳ סד״ה ומשקל · מספ׳ בשם ר״י דדוקא שוקל מעיקרא ואח״כ מכנים · אבל מכנים מעיקרא לא · לפי שהמים נבלעים בבשר ומכבידים אותו יותר מדאי מיד האדם · שהוא נושא עצמו וחייא קליל ממתה · ודוחק הוא לומר · ששוקלין בשר חמור כנגד היד [ומשערין] אם הוא נחתך · ששוקל יותר משהיה מחובר לגוף לגמרי · ע״כ · והיינו נמי שלוקחין באומד ושוקלין משקלו · ואעפ״כ מכניסין בחבית שמא לא אמדו יפה · ומשום המעט שצריך להוסיף או לגרוע · לא יוסיפו או יגרעו בליעת המים · שאח״כ אחר כך אלא לשער אותו המעט או לשקול אותו : אמר רבי יוסי · וכי היאך אפשר לכוין וכו׳ · אמר ליה רבי יהודה אומדין א״ל רבי יוסי עד שאומדין ימודו (כלומר יאמדו) אם היד · ורבי יהודה כמה דאפשר עבדינן · גמ׳ : ב וכמה הוא שוה בלא יד פי׳ הר״ב כגון אם מכרו רבו כולו חוץ מידו כו׳ ועיין ברפ״ח דב״ק ובמשנ׳ ג׳ פ״ד דמעילה: כיצד האומ׳ ערכי עלי כו׳ כמתני׳ דסיים פתח׳ · ועיין מ״ש בזה בריש מסכת שבת · יתנו היורשים · כתב הר״ב · ודוקא כשעמד בדין קודם שמת · לפי שאינו חייב כו׳ · כדכתיב (ויקרא כ״ז) והעמידו לפני הכהן · וכ״כ הרמב״ם · פ״א מה״ע וקשה לי דהך קרא לא כתיב · אלא באם מך הוא מערכך · וא״כ כשאינו מך לא בעי העמדה מפני הכהן כלל · ובגמרא · יתנו היורשים ש״מ מלוה ע״פ גובה מן היורשים · שאני הכא דמלוה כתובה בתורה היא ש״מ מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא · הב״ע כשעמד בדין · פירש״י ומייבוהו קודם מותו דה״ל כמלוה בשטר · ע״כ · (עיין בפי׳ הר״ב בפ״ק משנה ג׳) וכתב הראב״ד בפ״א מהלכות ערכין · עמידה בדין שהוזכרה בגמרא · לא באו לה מדרך האמדה והערכה האמורה בכאן · שהרי ראוי היה בשעת הנדר להעמדה והערכה · ולמעוטי גוסס ויוצא ליהרג שאינן ראויין בשעת הנדר · והכי איתא בספרא (וכמ״ש הר״ב במשנה ג׳ בפ״ק) אבל הוזכרה לחיוב היורשים מפני שהוא מלוה ע״פ · ע״כ · ולא הבינותי דברי הכ״מ · שהלין בעד הרמב״ם דמדמתני׳ ד׳ מת הנודר והנידר יתנו היורשים קתני ולא בגמרא · כשעמד בדין · כמ״ש הר״ב שם · משמע דבלאו הכי קים ליה לגמ׳ · דאם לא עמד בדין פטורים · וע״ש בבתך היינו משום דכתיב והעמידו לפני הכהן · ע״כ · ולא אוכל לעמוד על זה דלקמן נמי

תנן

א ישנ׳
פיי׳ פ״ג מהל׳ ערכין הל׳ ה
ב כ׳ כ׳ ·
ג פיי׳ פ״ה מה׳ הל׳ כח
ד פס הלכה פח

שאין דמים למתים ׃ ערך ידי וערך רגלי עלי לא אמר כלום ׃ ערך ראשי וערך כבדי עלי ׃ נותן ערך כלו ׃ זה הכלל ׃ דבר שהנשמה תלויה בו נותן ערך כלו ׃

ב חצי ערכי עלי נותן חצי ערכו ׃ ערך חציי עלי נותן ערך כלו ׃ חצי דמי עלי נותן חצי דמיו ׃ דמי חציי עלי נותן דמי כלו ׃ זה הכלל ׃ דבר שהנשמה תלויה בו נותן (נ״א דמי) ער׳ כלו ׃ ד האומ׳ ערכו של פלוני עלי ימת הנודר והנידר ׃ יתנו היורשין

דמיו

לפי שאינו חייב בערכי אלא אחר שיעמוד לפני הכהן׳ כדכתי׳ והעמידו לפני הכהן ׃ אבל דמי עלי דאינו אלא מה שישומוהו בב״ד והרי לא בא לידי כך ׃ שהרי מת ׃ אע״פ שעמד בדין הוא מחוסר אומדנא ׃ ולא יתנו היורשים ׃ נותן ערך כלו ׃ דערך נפשות כתיב ׃ זה הכלל ׃ לאתויי שאר אברים שהנשמה תלויה בהם ׃ ב חציי עלי ׃ האי כערך ראשי וערך כבדי דהוי דבר שהנשמה תלוי בו ׃ דמי חציי עלי נותן דמי כלו ׃ דכתי׳ (ויקרא כ״ז) נדר בערכך נפשות הקיש נדר לערך ׃ מה ערך אומר ערך חציי עלי נותן ערך כלו אף נדר אומר דמי חציי עלי נותן דמי כלו ׃ זה הכלל לאתויי כל האברים שהנשמ׳ תלוייה בהם ׃ שאם אמר דמי חצי אותו אבר עלי ׃ כגון שאמר דמי חצי לבי עלי ׃ או דמי חצי כבדי עלי נותן דמי כלו ׃ ד מת הנודר ׃ והנידר יתנו היורשים ׃ והוא שעמד בדין קודם שמת ׃ כדפרישנא לעיל וסיפא אצטריכא ליה ׃

דחיו

אוקי לה כשעמד בדין מהאי טעמא גופיה דהכא דלא נשמע מלוה על פה גובה מן היורשים ׃ וכתב עוד הראב״ד והשתא דקי״ל מלוה ע״פ גובה מן היורשין דשעבודא דאורייתא לא אצטריכינן לעמידה בדין לא לעורך ולא לנערך ׃ מי חכם ויבן אלה ע״כ ׃ וזו נ״ל שאינה השגה לדחות האוקימתא לגמרי מהלכה לפי דמאי דקי״ל מלו׳ על פה גובה מן היורשים ׃ מטעם דשעבודא דאורייתא ׃ כמ״ש הוא (וכמ״ש לקמן סוף פ״ב ממסכת קנים היינו במקרקעי שירשו ׃ אבל במטלטלי שירשו) אינו אלא מתקנת הגאונים היא ׃ וכמ״ש ג״כ לעיל על לשון הר״ב משנה ב בפ״ק ׃ וכ״כ הרמב״ם בפי״א מה׳ מלוה ׃ ולפיכך לא נדחית לגמרי שעל כזה לא היתה תקנתם ׃ וכבר בתשו׳ עצמה שיבח הרמב״ם מנהג מערב שכותבין מטלטלי בשטר ׃ משום שמא לא ידע מלוה בתקנה כו׳ ועוד כתב שם הכ״מ בשם הריב״ש לחלק לדעת הרמב״ם דבכתובה לא פשטה התקנה אלא במלוה ׃ (ומ״מ מה שהעתיק הרמב״ם האוקמתא להלכה וכן הר״ב שלא פי׳ בה שאינה הלכה [משמע] אפילו האידנא (צריכים ולאו לומר שלא היתה בידם גירסתינו שבסוגיא ׃ ומש״ה סתמו על והעמדו) אבל קושיא ראשונה במקומה עומדת על הא דפירשו מוהעמידו לפני הכהן ׃ שאין דמים למתים ׃ נ״ל דטעמא לפי שהמת אסור בהנאה כמ״ש בסוף פ״ק׳ ומש״ה אין אומרים כך בבהמה לקמן במשנה ה׳) ולא דתניא בב״ק דף י׳ (וכתבו הר״ב במכילתין פ״ב משנה ג׳) ונתן פדיון נפשו דמי ניזק (פי׳ ששמין אותו לאחר מיתה כמה היה שוה מחיים תוס׳) התם הוא טעמא משום דמשעתא דהזיק רמי עליה לשלומי כשעת הנזק ׃ והוא שעתיה דאזיקיה חי הוא ׃ אבל דמי עלי שאינו נודר אלא מה שישומוהו ב״ד והרי לא בא לידי כך שהרי מת לא יתנו יורשים ׃ רש״י ׃ ערך ידי כו׳ ׃ לא אמר כלום דתניא (בפ״ק דף ד׳) בערכך ערך כולו הוא נותן ולא ערך אברים ׃ ומפרש׳ לה בסוגיא דה״מ למכתב בערך ׃ וכתב בערכך למדרש הכי ׃ ומכאן הקשה הרא״ם ז״ל בפ׳ בחקותי על מ״ש רש״י ז״ל שם ׃ על תיבת בערכך שכפל הכפי״ן ׃ לא ידעתי מאיזה לשון היא ׃ ותמה עליו הרא״ם מברייתא דהכא שדרשה לכפל הכפי״ן ׃ ואני תמיה על הרא״ם ׃ שמן הברייתא ׃ אין אנו לומדים ׃ אלא על פעם אחת ׃ שנכתב כפל כפי״ן שהוא ללמד ערך כולו כו׳ ׃ אבל מש״ה לא ה״ל לכתוב כמה זמני בכפל הכפי״ן ׃ ולכך שפיר אמר רש״י ז״ל שאינו יודע מאיזה לשון הוא שכופל הכפי״ן ׃ ושוב ראיתי שהג״א הקשה קושיא זו על הרא״ם ומסיק דקושית רש״י אינו קושיא שצריך שיאמר בערכך לפי שאין דרך המפרשים שוה לכך נאמר ככל בערכך ׃ והוצרך לדחוק בתיבת בערכך האמור בכפי שניו וגם לא פי׳ הברייתא ואין להאריך ׃

ערך ראשי כו׳ שם ׃ יכול שאני מוציא אף דבר שהנשמה תלויה בו ׃ ת״ל נפשות ׃ ג דמי חציי עלי נותן דמי כולו פירש הר״ב ׃ דכתיב נדר בערכך נפשות הקיש נדר לערך מה ערך אמר ערך חציי עלי כו׳ ואיפכא ליכא לאקושי לחייב למעריך אפי׳ אומר ערך ידי עלי דהא ממעטינן׳ מדכתיב בערכך ׃ ולא כתיב ערך ׃ כמ״ש לעיל וכן אין סברא דבכלל ההיקש נדר לערך דלא לתחייב באומר דמי ידי ׃ דכיון שנדר וחייב עצמו בדמים ׃ והרי היד יש לה דמים ׃ משסתא לא מיעטיה קרא וכן משמע בסוגיא דפ״ק דף ד׳ ע״ב ׃ זה הכלל׳ ׃ כתב הר״ב לאתויי כו׳ כגון שאמר דמי חצי לבי עלי׳ וכ״כ הרמב״ם ׃ ולא אדע למה שינו מלשון המשנה דלעיל ערך ראשי כו׳ ׃ גם הרמב״ם בחבורו לא דקדק בכך ׃ נותן ערך כולו׳ וכן העתיק הרמב״ם בפירושו דכמו שזה הכלל לאתויי אומר דמי חצי אבר שהנשמה תלויה בו ׃ ה״נ מייתינן לאומר ערך חצי אבר כו׳ ׃ וכ״כ בפירושו כשאומר על האבר ההוא ערך חצי עלי ׃ או דמי חציו עלי וכו׳ ׃ אבל הר״ב לא כתב בפירושו אלא אומר דמי חציי כו׳ גירסתו כבר ס״א וכמשנה שבגמרא דגר׳ נותן דמי כלו ואני תמה שהרמב״ם בחבורו פ״ב השמיט זה הדין באומר חצי אבר כו׳ ׃ בין בערך בין בדמים ׃ ואפשר דהדר ביה וסבר דזה הכלל דהכא ׃ לא נשנה לשפויי דינא אלא אסגרת לישן ממתני׳ דלעיל היא ובגמרא אמרו בזה הכלל דלעיל לאתויי מן הארכובה ולמעלה כלומר שאינו יכול לחיות וכן אמרו ג״כ בזה הכלל דהכא לאתויי מן הארכוב׳ ולמעלה וכתבו התוס׳ דנקט להך טרפות טפי מאשר טרפיות דאיכא רבותא לאפוקי לר״ש חולין דף מ״ב דאמר יכולה היא ליכות ולחיות ׃ ד מת הנודר והנידר יתנו היורשים ׃ כתב הר״ב והוא שעמד בדין קודם שמת ׃ פי׳ הנערך עמד בדין קודם שמת ׃ אבל מת הנערך קודם שיעמוד בדין אע״פ שהמעריך קיים הרי זה פטור ׃

א פ״א ופ״ב מה׳ ערכין הל׳ ו
ב שם הל׳ ג
ג שם הלכה ז
ד פכ״ט הלכה כג

דמיו של פלוני עלי מת הנודר יתנו יורשים · דהוו להו לגבייהו אף ע"פ דעמד נדון הואיל ומת הנודר קודם שישומו הנידר · כיון דאשתעבוד נכסי · קמ"ל אומדנא גלויי מלתא בעלמא הוא · והוה ליה כנידר קיים ואמדינן ליה : ה ובית זה קרבן לבדק הבית · ונפל הבית קודם שהחזיק בו גזבר : את השור חייב לשלם · ולא אמרי' אין דמים למתים · אלא בקדש בלבד : ו ממשכנין אותן · גזבר נכנס לביתם ונוטל בעל כרחם: חייבי חטאות ואשמות · כיון דלכפרה אתו לא משהו להו: ואין ממשכנין אותן · וחטאת נזיר הואיל ולאו לכפרה אתיא ואינה מעכבתו מלשתות יין ולטמאות למתים: רק כדם של אחד מן הקרבנות מותר הנזיר לשתות יין ולטמאות למתי' אזמין דפשע ומשהי ליה · הלכך ממשכנין אותו על חטאתו : חייבי עולו' ושלמים · אע"ג דעול' מכפרת על עשה ועל לאו הניתק לעשה · הואיל ולאו חובה הוא לא חשיב לה כפרה ואתי לשהויי הלכך ממשכנים אותן · ויש מחייבי עולות שאין ממשכנים אותן · כגון עולת מצורע · לפי שהיא מעכבת טהרתו · לא אתי לשהויה : כופין אותו עד שיאמר רוצה אני · היכא דב"ד ממשכנים אותו צריך שיאמר רוצה אני : וכן אתה אומר בגטי נשים · כל מי שדינו שכופין אותו לגרש · ולא רצה לגרש · ב"ד של ישראל מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ונותן הגט והוא כשר :

דמיו של פלוני עלי · מת הנודר יתנו היורשין · מת הנידר לא יתנו היורשין · שאין דמים למתים : ה שור זה עולה · ובית זה קרבן · מת השור ונפל הבית אינו חייב לשלם (גמ' ל"ג) דמי שור זה עלי עולה · או (גמ' ל"ג) דמי בית זה עלי קרבן · מת השור ונפל הבית · חייב לשלם : ו חייבי ערכים ממשכנין אותן · חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן · חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותן · אע"פ שאין מתכפר לו עד שיתרצה · שנא' (ויקרא א) לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני · וכן אתה אומר בגטי נשים · כופין אותו עד שיאמר רוצה אני :

פרק ו

שאין ערך למת והנערך צריך עמידה בדין · ברמב"ם פ"א מהלכות ערכין · ועיין לעיל · ומ"ש הר"ב וסיפא אצטריך ליה · וכן הוא בסוגיא יש לתמוה על שהרמב"ם בסוף פ"א כה"ג לא העתיק לאותה בבא הצריכה · וצ"ל מתוך מה שהרמב"ם בפירושו · לא זכר לכך צריכות' · והר"ב כתב כל זה מבואר אחר שעמד בדין · ומת קודם שיספקו דמי הנידר · כמו שפירש פירושו' · ע"כ · נראה מזה שסובר שאין כאן בבא הצריכ' כלל · והקושיא למה משנית אינה קושי' דבכמה דוכתי רגילין לשנות כל חילוקי הדינין אע"ג דלא צריכי · והלכך בבא דמת הנודר יתנו היורשים · לא הוצרך להעתיקה · דמדיוקא דמת הנידר פטורים היורשים · משמע דאו לא מת הנידר · אף ע"פ שמת הנודר חייבי' היורשים ולא חש לכתבה : ה שור זה עולה · ובית זה קרבן · פי' הר"ב לבדק הבית · ותני קדשי מזבח ותני קדשי ב"ה : דמי שור זה עלי עולה · בגמ' לא שנו · אלא דאמר דמי כו' אבל אמר שור זה כו' אע"ג דאמר עלי (ותנן בריש מס' קינים איזהו נדר האומר הרי עלי) כיון דאמר זה ומת אינו חייב באחריותו · עלי להביאו קאמר · פירש"י עלי להביאו לטרוח עד שיתקרב · אבל בי אמ' דמי אם אבד השור הדמים לא אבדו · דהא לא אמר דמים הללו · ולא היו בעין · ע"כ · וכתבו התוס' · ומ"ת א"כ רישא דקתני שור זה עולה מת השור פטור מלשלם · אפילו אמר עלי וכו' · ואור"י דכולה מתניתין בין רישא בין סיפא מיירי דאמ' דמי וס"פ דמתניתין דמי שור זה עולה דמי בית כו' פטו' מלשלם · כיון דלא אמ' עלי · אבל אמ' דמי שור זה עלי עולה דמי בית זה עלי כו' · ע"כ · נראה מזה דל"ג במשנה בהדיא דמי · דאי גר' בסיפא וברישא ל"ג · דוחק לפרש כן · ובמשנה שבגמ' ל"ג דמי כלל וכן בסוגיא עצמה אמרינן דמוקמינן למתני' בדמי · ועוד כתבו בד"ה והא מדסיפא וכו' : ונפל הבית כו' · פי' הר"ב קודם שהחזיק בו גזבר · אסיפא קאי · ובדין ה"ל להקדים הדבור שאחריו את השור כו' · שהרי את השור מוקדם במשנה לנפל הבית · אלא שהעתיק תחלה מה שמלה בפירש"י · ועי"ל משום דנקט השתא ג"כ אה דתנן חייב לשלם דעלה קאי לפרש · ולא אמרו אין דמים כו' · וחייב לשלם נשנה אחר נפל הבית · לכך איחר וכתב שם את השור · ועיין עוד בפ' דלקמן במשנה א' · מה שכתבתי שם בד"ה קנוניא : ו חייבי ערכין ממשכנין · לשון הרמב"ם פ"ג מהלכות ערכין · חייבי ערכין ודמים וכו' : ממשכנין אותן · עיין פ' דלקמן משנה ג' : חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין · עיין מ"ש בר"פ ג"ד דב' יתות · ומ"ש הר"ב וחטאת נזי' הואיל וכו' · ואינו מעכבתו מלשתות יין וכו' · נ"ל שהר"ב בכונה מכוונת לא קאמ' גם ולהטמאה למתים · אע"ג שגם בזה אינו מעכב וכדמסיק · והרמב"ם בפירושו כתב בזה הלשון לפי שאינה מעכבת אותו מלשתות יין ולהטמאה למתים · ע"כ · וכן הוא במימרא דרב פפא בסוגיין · אמנם הר"ב יישב בזה לפי דעתי · קושיא גדולה · שהרי יש להקשות אמאי לא קאמר נמי ואשם נזיר טמא כשמגלח · שאין [אשמו] מעכבו מלמנות נזירות טהרה כחכמים דפ"ג דנזי' דף י"ח ופסק כן הרמב"ם בפ"ו מהלכות נזירות · אלא דדוקא מה שאין מעכבו מלשתות יין אתי לשהויי משא"כ אלו לא הותר בשתיית יין אע"ג שהותר להטמא למתים · לא אתי לשהויי · וה"נ אשם נזיר טמא · מה שאין מעכבו מלמנות · מש"ה לא אמרינן דאתי לשהויי · ואין נראה להר"ב לומ' דחטאת דנקט רב פפא לאו דוקא דה"ה האשם דכוותיה שאינו מעכב · וכן הרמב"ם עצמו בספ"ד מהלכ' מעשה הקרבנות · כתב בזה הלשון חוץ מחטאת נזיר · הואיל ואינו מעכבתו מלשתות יין שמא יאחר אותו · ולפי' ממשכנין אותו · ע"כ : אף ע"פ שאין מתכפ' לו עד שיתרצה · שנ' מ' לרצונו · (ונאמר ג"כ יקריב דמשמע בע"כ · הא כיצד) כופין אותו עד שיאמ' רוצה אני גמ' · עיין מ"ש בשם הרמב"ם במשנה ח' פ' בתרא דגיטין : עד שיאמ' · ולא קתני עד שיתן · דייק ומגיה רב ששת דלא סגי בנתינה דדלמא מסר מודעא · ובנתינה בעלמא אין זה בטול · הלכך צריך שיאמר :

[illegible]

פרק ו [א]**שום** היתומים ל' יום. ושום ההקדש ששים יום. ומכריזין בבקר ובערב. [ב]המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה. ר'

א ע"ל כתובות ק' [illegible] [illegible] [illegible]

פרק ו **שום** היתומים. ב"ד היורדי' לנכסי יתומי' למכרן להגבות לבעל חוב. שמין את הקרקע ומכריזין ל' יום רצופים זה אחר זה כל הרוצה ליקח יבוא ויקח ואי בעי מכריזין ס' יום כל שני וחמישי והכי עדיף טפי ואע"ג דכי חשבי כל שני וחמישי שבשס' יום. מתחלת יום שני של הכרוז ראשונה לא משכחת להו אלא תמני סרי יומי. מ"מ הכי עדיף כיון דמשכא מלתא טובא ידעי ושמעי: ושום ההקדש. המקדיש שדה מקנה. שהיא נפדית כדמי' כמו שהיא שוה: בבקר ובערב. בשעת הוצאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים. דאי איכא דבעי למזבן אמר להו לפועלים בשעת יציאתן ראוי לי שדה פלונית אם היא יפה. ובשעת הכנסת הפועלים כששומע ההכרזה נזכר והולך ושואלן. וכשהן מכריזין אומרים שדה פלונית. שכך וכך סימניה. וכך וכך מצריה. כך היא עושה תבואה וכך שמאוה ב"ד. ואם מוכרים אותה לכתובת אשה. אומרים הלוקח יקח ע"מ שיתן המעות לכתובת אשה. ואם מוכרים אותה בשביל בעל חוב. אומרי' ע"מ שיתן המעות לבעל חוב משום דאיכ' לוקח דניחא לי' ליקח כדי לפרוע לאשה. דגבי' פורתא פורתא. ואיכא דניחא ליה טפי לפרוע לב"ח. שנוטל זוזים חסרים ושברים. שאין דרך סוחרים להקפיד בכך. אע"ג דקיימא לן דאין בית דין נזקקים לנכסי יתומים למכרן. והכא תנן שום היתומים וכו'. דמשמע שב"ד מוכרים נכסי יתומים. הא אמרינן דעל שלשה דברים בלבד ב"ד נזקקים למכור בנכסי יתומים. על בעל חוב נכרי שהיה אביהם חייב לו והיתה רבית אוכלת בהן. ועל כתובת אשה משום דאיכא רווחא ליתומים כשתגבה כתובתה. דכל זמן שלא גבתה כתובתה יש לה מזונות מן היתומים. גבתה כתובתה שוב אין לה מזונות. ועל חוב שאמ' אביהן בשעת מיתתו שים לפלוני אצלו מנה. או שנדוהו ב"ד על חוב זה ומת בנדויו. או שלא הגיע עדין זמן פריעת החוב כשמת דלא עביד איניש דפרע גו זמניה. וכשב"ד נזקקין לנכסי יתומי' על ג' דברים הללו. מעמידים להם אפוטרופוס ומוכרים בהכרזה כדתנן במתני'. וה"מ בקרקעות. אבל במטלטלין. השתא דקיימא לן מטלטלי דיתמי משתעבדי לבעל חוב הרי בעל חוב נשבע וגובה חובו מן המטלטלין. ואין צריכין הכרזה. שאין מכריזים. לא על העבדים. ולא על השטרות. ולא על המטלטלין:

ידירנה

פרקו **שום** עיין מ"ש במשנה ה' פרק י"א דכתובות: שום היתומים. פי' הר"ב ב"ד היורדין לנכסי יתומים להגבות לב"ח וכו' ועל ג' דברים בלבד נזקקין כו'. ומשכחת לה נמי בשור המועד כמפורש במשנה ד' פ"ד דב"ק. וע"ש. ומ"ש על ב"ח נכרי שהיה אביהם חייב לו והית ריבית אוכלת בהן. וא"ת כיון שריבית אוכלת בהן לא יכריזו דשמא יפסידו בהארכת הזמן יותר ממה שירויחו. וכ"ת כגון שקיבל עליו לזון כדיני ישרא'. א"ה ריבית נמי לא לשקול. כבר תירצו בגמ'. שקבל עליו לזו ולא קיבל לזו. ופי' הר"ן בכתובות פי"א. שקבל עליו לזו להמתין ימי ההכרזה ובלא ריבית. ולא קבל עליו שאם לא ירצו להגבותו שלא יעלה חובו ריבית. ומ"ש הר"ב ועל כתובת אשה משום דאיכא רווחא ליתומים. דכל זמן שלא גבתה כתובתה. יש לה מזונות. וא"ת בסוף פ"ד דכתובות פסק הר"ב דלא הפסידה מזונות אא"כ נישאת. או תבעה כתובתה בבית דין. ואין היורשים יכולים לפרע ושתפסיד המזונות. וא"כ ה"נ דוקא כשתבעה. ומכיון שתבעה הרי הפסידה. ותו לא נזקק לה תירצו בגמ'. כיון דאיזקקנו לה מעיקרא בתחלת תביעת כתובתה להפסידה מזונותיה מזדקקין לה לבסוף להגבותה כתובתה. וז"ל הר"ן שם כלומר שאם אין אנו נזקקי' הרי היא נתבעה מתחלה לבא ונמצאת [מפסדתם] מזונות. ע"כ. ומ"ש הר"ב אבל במטלטלים השתא דקיימא לן מטלטלי דיתמי משתעבדי לבעל חוב. הרי ב"ח נשבע וגובה. וכ"כ כפי' הרמב"ם. ותמיהא טובא דמה מקום לשבועה זו. כיון שע"י הודאות האב או מחמת חזקה מגבין מה צריך לשבועה. ובחבורו פי"א מהלכות מלוה. כתב שכל אלו גובין בלא שבוע' ולא חילקו בין מקרקעי למטלטלין. והטור ח"מ ר"ס ק"ח. כתב בהדיא דבין ממקרקעות בין ממטלטלים גובה בלא שבועה. ומ"ש הר"ב שאין מכריזין לא על העבדים. ולא על השטרות ולא על המטלטלין. עבדים שמא ישמעו ויברחו. מטלטלין ושטרות שמא יגנבו פירש"י כשמאספין לראותם כדי ללוקחם. פרק י"א דכתובות דף ק: **שלשים יום**. כתב הר"ב. ואי בעו מכריזין ששים יום כו'. ואע"ג דכי חשבת כו'. לא משכחת לה אלא תמני סרי. לא וחשוב משני בשבת ח' שבועו' הרי לך נ"ו ימים. ויהא בהם י"ו שני וחמישי הוסיף עוד ארבע ימים שני ושלישי ורביעי וחמישי בשבת. הרי ששים יום משהתחיל ההכרזה ויש בהן י"ח ימי הכרזה. רש"י:

ושום ההקדש ששים יום. רצופים בבוקר ובערב. הרמב"ם ספ"ג מה"ע: **ומכריזין** בבקר ובערב. לשון הר"ב בשעת הוצאת הפועלים ובשעת הכנסת הפועלים הכי איתא בגמרא. והרמב"ם בספ"ד מה"ע העתיק. בבקר בשעת הכנסת הפועלים. ובערב בשעת הוצאת הפועלים. ע"כ. וכן דעת התוס' שפירשו בשעת הוצאת פועלים ממלאכתן ונפטרין מבה"כ. דאז אינן מתבטלין ממלאכתן אומר להו הבעל הבית שילכו ויבקרו השדה הנמכר. ובשעת הכנסת פועלים למלאכתן נזכר על ידי ההכרזה ושואלן. ואע"פ שאין זה כסדר המשנה דנקט בבקר ובערב. ואין לפרש בשעת הוצאת הפועלים מביתם ליכנס למלאכתן ובשעת הכנסתם לביתם שיוצאים ממלאכתן. לפי דאין דרך לעשות כן שיתבטלו ממלאכתן. וכן פירש הר"ן בפרק י"א דכתובות:

ר'

ר' אליעזר אומר א כשיגרשנה ידיר הנאה· ר' יהושע אומר אינו צריך · כיוצא בו ב ארשב"ג אף הערב לאשה בכתובתה · והיה בעלה מגרשה .גמ' ידירנה, ידיר הנאה · שמא

ידירנה הנאה · על דעת רבי' נדר שאין לו הפרה שלא יחזירנה לעולם לשמא בערמה מגרש לה · כדי שתגבה כתובתה מן ההקדש : קנוניא · ערמה : ר' יהושע אומר אינו צריך לא פליגי ר"א ור' יהושע הכא אם אדם עושה קנוני' על ההקדש · אי לא · דבשכיב מרע תרוייהו מודו דודאי לעול' אינו עושה קנוניא על ההקדש דאין אדם חוטא ולא לו · ובבריא תרוייהו מודו דעוש' קנוניא על ההקדש · כי פליגי בשאלה ר"א סבר אין נשאלין על ההקדש · אפילו אומר לו לחכם לא לדעת כן נדרתי והקדש טעות הוא · אפ' הכי אין חכם מתיר נדרו · דסבר ר"א הקדש בטעות הוי הקדש · ולפי שהמקדיש הזה אינו מוצא חכם שיתירנו לכך עושה קנוניא זו · ור' יהושע סבר נשאלין על ההקדש · וכי אמר לא לדעת כן נדרתי וטעיתי · מתירין לו דהקדש שבטעות לא הוי הקדש · הלכך אין צריך לידור הנאה · דאי משום קנוני' עביד · הוה מתשיל על נדריה · ולא היה צריך לגרשה · והלכה כר' יהושע : הערב לאשה בכתובת' · ואין לבעל נכסים · וצריך לערב לפרוע כתובתה · לא יפרע הערב הכתובה עד שידירנה הבעל תחלה שלא יוכל להחזיר אותה · דחיישינן שמא דעתו להחזיר' ולאכול כתובתה לאחר שתגב' מן הערב · ופסק הלכה · בדין הערב בכתובתה מפורש בסוף בבא בתרא : כ והיתה

רבי אליעזר אומר כשיגרשנה ידיר הנאה · ר' יהושע אומר אינו צריך · כתב הר"ב דפליגי בשאלה · ר"א סבר אין נשאלין כו' · דסבר ר"א הקדש בטעות הוי הקדש והן כן דברי ב"ש דפ"ה דנזיר · ר' י סבר נשאלין על ההקדש כו' דהקדש שבטעו' לא הוי הקדש · והן כן דברי ב"ה דהתם וע"ש) הכי תניא בגמ' · ועיין לקמן בסמוך : כשיגרשנה ידיר הנאה · קשיא לר' למה ידור הנאה וכי מה הוא עושה והלא אינו רוצה שתגבה מן ההקדש · ואדרבה לאשה ה"ל לקונסה שגובה מן ההקדש וי"ל כיון דחיישי' שמא עשה קנוני' על ההקדש · או על הערב שהכנים בערבות לדידה לא קנסוהו רבנן · לו ראוי לדור כדי לידע אם כוונתו להערים · ולא תועיל לו כוונתו שהדירוהו · תוס' : הערב לאשה בכתובתה · בגמרא הגירסא אף הערב · וה"נ הכ"ת בפ"ז מהל' ערכין · ובזה מיושב שהרמב"ם פס' פס' כר"א · אע"ג דשמותי הוא · וקי"ל נמי ר"א ור"י הלכה כר"י · כ"ש הכא דפלוגתא דב"ש וב"ה פליגי · ור"א כב"ש ור"י כב"ה · ופירך מדאמר רשב"ג אף הערב כו' · משמע בהדיא דפשיטא ליה דבהקדש חיישי' לקנוניא וקי"ל כל מקו' ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו · וטעמיה משום דבבריא עושה קנוניא (כלו' ואפי' סבר הקדש טעות אינו הקדש · בסברא זו שנא דלא עביד קנוניא כיון דמצי מתשיל · לא ס"ל) ובהא נמי פליגי ר"א ור"י דתלת אוקמתות בגמרא · חדא בש"מ מודה ובבריא פליגי · וחדא בבריא כ"ע ל"פ דעושה קנוניא (דאע"ג דבסוגי' אית' דאין עוש' כו' · על פרקינו הוא ע"ש · דאי אמרת דאין עושה קנוניא תו ליכא למיחש והדדרה למה לי) ובנדר שהודר ברבים א"נ ע"ד רבים פליגי אי יש הפרה · ודחינן לה דאיבעי ליה למימר אינו מועיל מאי אינו צריך · אלא הכא בשאלה דהקדש קמפלגי כו' והאי הלא' לא דחי אלא אוקמתא שנייה · משום קושיא דאינו מועיל מבעי ליה · אבל אוקמתא קמייתא דבבריא פליגי קושטא היא · ואת' ר"א כרשב"ג דהלכה כמותו · והיינו דרב הונא דאמר ש"מ שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי · נאמן חזקה אין אדם עוש' קנוניא על ההקדש · משמע הא בבריא עושה קנוניא · וליכא אמורא דפליג עליה · ש"מ דהלכתא היא דבבריא עושה קנוניא וטעמי' דרב הונא נמי משום דסייף ארשב"ג דאמר אף כו' · אלו דברי הכ"מ שם · אבל הר"ב מפרש בהדיא דבבריא כ"ע לא פליגי · וכי פליגי בשאלה כו' · הלכך ודאי דל"ג · אף בדברי רשב"ג · וכגי' הספרים · ומשום הכי נמי פסק כר' יהושע דהאתא כב"ה · וגם הרמב"ם בפירושו · כתב בדברי הר"ב דבבריא כ"ע לא פליגי · וכי פליגי בשאלה כו' · והלכה כר"י (אמנם הרא"ש בפרק אלמנה ניזונית ל"ג אף · וכן הרי"ף · ואפילו הכי פסק הרא"ש כר"א ותלה טעמא כמו בערב · א"כ סברוהו דכרשב"ג ודאי הלכה כשנשנה במשנה · ומשום הכי הלכה אף כר"א) אבל בנא"י שבידי מפי' הרמב"ם כתוב בה בזה הלשון · ואע"פ שלפי דברי יהוש . אמת הלכה כר"א · ע"כ · נמצינו למדין דלא מטעמא דכ"מ פסק כר"א · דא"כ אין דעת ר"י אמת · ועוד שהרי מפרש דבבריא כ"ע ס"ל דעושה קנוניא ובשאלה הוא דפליגי · ומש"ה נמי נראה דל"ג אף · והשתא אתא רשב"ג כר"י ודברי שניהם אמת · ומ"מ פסק כר"א · אלא כ"ל דטעמיה משום חומרא דהקדש · ולא מדנפשיה סברא זו · אלא מדרב הונא דאמ' ש"מ שהקדיש כו' אין עושה קנוניא משמע הא בבריא עושה קנוניא · ש"מ דרב הונא הוא דמחמיר בכל הקדש · ואין אמורא שיחלוק עליו · ויש פנים לזה · דהא לתרתי אוקמתו' דיוקא דאיכא למידק מדברי רב הונא · דהא בבריא עושה קנוניא · קשיא אי כתנאי היא · וכר"א אתא דלאוקמתא קמייתא בבריא פליגי · ור"א הוא דסבר עושה קנוניא · ולאוקמתא בתרייתא דבשאלה פליגי אתא נמי כר"א · דלר"י כיון דמצי מתשיל לא חיישינן לקנוניא · ואע"פ שהתו' מתרצים דמלתיה דרב הונא במנה לפלוני שאינו אלא שבועה שהוא דאורייתא בעלמא · קיל ליה טפי משאלה ומש"ה חיישינן · אבל מעשה קשה דגירושין לא עביד · כיון דאפשר בשאלה · ומש"ה לא חייש ר"י · והכ"מ כתב זה בשם הר"ן דפרק אלמנה ניזונית · הרמב"ם לא ס"ל לחלק בכך מדגמרא פריך אמלתיה דרב הונא שאמר ש"מ שהקדיש כו' לימא כתנאי אמרה למלתיה · לא הוה לחלק בכך · וכמ"ש גם כן הכ"מ אמנם התוס' לעיל דף כ"ג · בד"ה [אלא הא] כתבו בסופו דמדאמר רב הונא ש"מ כו' דאין אדם עושה קנוניא · מקשה שפיר מתני' וכמכ"ש · דאפילו קנוניא בשבועה אמר רב הונא דאין עושה להקדש · כ"ש קנוניא דמתני' לגרש אשתו · ומ"מ הגלי יוסף

א פי"ו מה' ערכין סי"ו וי' ופ"ז מה' שבועות סל' ·
ב כ"נ קל"ג חו"מ סי' קפ"ט סעיף ...

שמא יעשה קנוני' על נכסיו של זה · ויחזיר את אשתו : ב המקדיש נכסיו · והית' עליו כתובת אשה ובעל חוב · אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש · ולא בעל חוב את חובו · אלא הפודה פודה על מנת ליתן לאשה כתובתה ולבעל חוב את חובו הקדיש תשעים מנה · והיה חובו מ"א מנה' מוסיף עוד דינר ופודה בו את הנכסי' הללו: ע"מ ליתן לאשה כתובתה ולב"ח את חובו: ג אע"פ שאמרו חייבי ערכין ממשכנין אותן נותנין לו מזון ל' יום · וכסות שני' עש' חדש' ומטה מוצעת וסנדלין ותפילין לו · אבל לא לאשתו ולא לבניו' אם היה אומן נותנין לו שני כלי אומנות · מכל מין ומין · חרש

ב והיה עליו כתובת אשה · כגון שקדמו גרושין להקדש דעכשיו ליכא קנוניא : אלא הפודה פודה · בעלה פודה אותן מן ההקדש בזול בדבר מועט כדי לפרוע לאשה כתובת' דודאי לא חייל עלייהו הקדש · שהרי אינן שלו · והאי דבר מועט גזירה שמא יאמרו הקדש יוצא לחולין בלא פדיון : הקדיש צ' והיה חובו מאה · אע"ג דחובו יותר על הקדשו לא אמרי' כאי לאו אדעת' דהני נכסי אוזפיה אלא אהימניה הימניה הלכך לא גבי מהקדש · אלא אמרי' אדעתא דהני נכסי אוזפיה וגבי מנייהו · ועד כמה עד פלגא · אבל אם הנכסים שהקדיש אין שוין אלא החוב · לא גבי מנייהו · דודאי לאו אדעתא דהני נכסי אוזפיה · דאין אדם עשוי לקנות קרקע ביותר מפי שנים · מנה שהיא שוה : ג ממשכנין אותן · נזכר נכס לצדקה' ונוטל בעל כרחו מזון וכסו' ומט' סנדלי' ותפילין על כלן מסיירי' לו מעות לקטתן אם אין לו · דכתיב (ויקרא כז) ואם מך הוא מערכך ודרשי רבנן לקרא הכי · ואם מך תעשה שיפלר הוא · שיהיה לו חיה וחיות · מערכך מדמי הערך ומשמע הוא יש לו חיה וחיו' מדמי הערך · אבל לא לאשתו ולא לבניו : מכל מין ומין · מכל אומנות שצריכה ד' או ה' כלים : מעלדין

עוד כטעם הדבר · לפי שאע"פ שהשבועה אינו אלא דבור · מ"מ ניחא ליה לאינש שלא יבוא הוא או אחר על ידו לכלל שבוע' ולפי"כ ל"ל לשאול אלא ודאי דרב הונא אע"ג דמלי ומסיל קאמר [גבי בריא] דחיישינן · הלכך אע"ג דבגמ' מהדרן בתלתא אוקמתות מלתיה דרב הונא · דלא אמורה כתנאי היינו מאי דאתר בפי' שהוא כש"מ שהקדיש · אבל נהי דאיכא למידק ממלתיה · דהיינו הא בריא שאמ' כו' עושה קנוניא והכי אמרי' בהדיא בשבועות פ"ו דף מ"ב דבבריא לא ס"ל רב הונא וכמ"ש במתני' דלקמן · הך מלתא לא מיתרצה · וליכא למימר דרב הונא יחלוק על ר"י וכ"ה · לא משום מומר' הוא שהתמיר כפרישית · והיינו לישניה דהרמב"ם בפירושו כפי נא"י לדברי ר"י אינה · ואפ"ה הלכה כר"א · ועוד שמעתי שיש לפסוק כר"א דאמרי' בסו' פרקין עובדא הוה במוכ' נכסיו ונסתפק רב יוסף בריה דרבא ואמ' הקדש תנן פרב תנלוקה מאי והשיב רב משרשיא הקדש משום ריוח דהקדש כו' · משמע דהלכ' ידירנה:

קנוניא פירשתי המלה בשם התשבי במשנ' ז' פ"ק דב"מ · והא דהקדי' הר"ב לפרשו בין פי' דברי ר"א לדברי ר"י · לפי שבדבור ידירנה וקנוניא מפירש"י העתיקם · אבל רש"י לא פרש עוד דבר בכל המשנה · לפי שבגמרא מתפרשת · ובואיל והדברי' מראין כן שיד הר"ב עשתה זאת ומאתו היתה ההעתקה בדבור קנוניא לכתבו שלא במקומו לפיכך לא שלחתי בו יד להעמידו במקומו הראוי לו [ואפשר דגרסת הר"ב בדברי ר' אליעזר ידיר הנאה שמא יעשה קנוניא] ועיין בפ' דלעיל משנה ד' : ב אלא הפודה פודה · לשון הר"ב בעלה פודה אותן מן ההקדש בזול בדבר מועט · וז"ל רש"י בזול כדינר או בדבר מועט ע"כ · (נראה דס"ל דדינר דתנן לאו דוקא · ואין נראה כן ממה שפי' הר"ב בפ"ח משנה ו') וטעמא בדבר מועט משום דאין אונאה להקדשות כדפי' הר"ב במשנה ה' פ"ה דתמורה · וכתבו התו' דלפירושו משמע · דהיינו האי דמפרש) אח"כ הקדיש תשעים והיה חובו מנה מוסיף עוד דינר ואין הלשון משמע כן · לפיכך נראה לפרש דהכא איירי שאין בחוב כנגד הנכסים · אלא איירי כגון הקדיש מאה והיה כתובו (פחות) מנה · וה"פ הפודה כל הרוצה לפדות יפדה מן ההקדש · ויתן כנגד המותר שהנכסים יתירים על החוב ויצאו כל הנכסים לחולין ע"י כך · שהרי כנגד החוב לא חל ההקדש · ויוסיה נראה שפדה הכל · ולא יאמרו שיצא הקדש בלא פדיון · והפודה יתן לאשה כתובה או לבעל חוב חובו ע"כ · ומ"ש הר"ב דודאי לא חייל עלייהו הקדש · כיון דאינו אלא קדושת דמים · כמ"ש במשנה ד' פ"ה דנדרים : ליתן לאשה כתובתה ולב"ח את חובו · אחר שישבעו כדין הבא ליפרע מנכסים משועבדים הרמב"ם בפ"ו מהע' · וכ"כ הר"ב במשנה ז' פ"ז דשבועות · והוא גמ' ערוך שם בשבועות דף מ"ב דחיישינן לקנוניא אף בהקדש · ודרב הונא לא אמר אלא בש"מ ולא בבריא · ועיין מ"ש בזה במשנה דלעיל : מוסיף עוד דינר וכו' פירש"י ב"ח יוסיף להלוותו דינר ופודה הנכסים האלו · וכתבו התוס' משמע לפירושו בב"ח עצמו פודה · ואין לשון המשנה משמע כן דקתני ע"מ ליתן כו' · לכן נראה לפרש שהלוה יוסיף ללוות עוד דינר ופודה הנכסים הללו כדי ליתן כו' · ולי נראה דגם רש"י ה"ק שהלוה פודה הבעל כו' וכ"כ ג"כ בריש' פודה כו' והא דכתב ב"ח יוסיף משום דלא שכיח שילוהו הוא אחר שהרי כל נכסיו הקדיש · ואין לו עוד · ולפיכך מפ' דנוסף בב"ח אע"ג דפודה היינו הלוה · ובלאו הכי אדין עם רש"י דמפ' מוסיף המלוה דהכי איתא בפ"ב דפסחים דף ל"א · ומאי מלוה ופריק · וטעמא דגמרא כ"ל כדפרישית : דינר · עיין בפי' הר"ב משנה ו' פ"ק וכבר כתבתי לעיל בזה : ופודה כו' כתב הר"ב · אם הנכסים שהקדיש אין שוין אלא החוב · לא גבי כו' · דאין אדם עשוי לקנות קרקע ביותר מפי שנים כו' אבל פי שנים קונה · ויש להסתייע מכאן לברר שכתבתי במשנה ה' פ"א דכתובות דלוקחה ביותר מפלג' יש אונאה · וגם הרא"ש בפ"ז מה"ע דבדין אין אונאה לקרקעות פי' בטעם דבר זה אע"פ שיש לו שטה אחרת · ומיהו בגמ' ליקח אלא עד פלגא : ג אבל לא לאשתו ובניו ·

א מג : ח"י
שם פ"ו מה' ערכין
הלכה י"ג
ב שם הלכה י"ד
ד בפסחים לא
ה מיי' פ"ג
הלכה ט
ו ל"ח קח
ז מיי' שם בל"ו

חרש נותנין לו שני מעצדין ושתי מגרות · ר״א אומ׳ אם היה אכר נותנין לו את צמדו · חמר · נותנין לו את חמורו : **ד** היה (גמ׳לו) מין אחד מרובה · ומין אחד מועט · אין אומרים לו למכור מן המרובה · וליקח לו מן המועט · אלא נותנים לו שני מינין מן המרובה וכל שיש לו מן המועט · המקדיש את נכסיו · מעלין לו את תפליו : **ה** אחד המקדיש את נכסיו · ואחד המעריך את עצמו · אין לו לא בכסות אשתו ולא בכסו׳ בניו · ולא בצבע שצבען לשמן · ולא בסנדלי׳ חדשים שלקחן לשמן · אף ע״פ שאמרו עבדים נמכרים בכסותן לשבח · שאם תלקח לו כסות בשלשים דינר משביח הוא מנה · וכן פרה אם ממתינים אותה לאטלס · משבחת היא וכן מרגלית אם מעלין אותה לכרך משבחת היא · אין להקדש אלא מקומו ושעתו :

פרק ז

מעלדים · דולדור״א בלע״ז שמחליקים בה פני הלוח : מגירה · כעין סכין ארוך מלא פגימות · ובלשון מקרא מסור סיג״א בלע״ז : צמדו · צמד בקר שלו הן כלי אומנתו · ואין הלכה כר״א דצמד בקר וחמור נכסים נינהו · ולא חשיבי כלי אומנות : **ד** מין אחד מרובה ומין אחד מועט · ג׳ מעצדים ומגר אחד · נותני׳ לו שנים מן המרובה · והג׳ נוטל הגזבר : וכל שיש לו מן המועט · מניחי לו · ולא זבנינן׳ אחריתי׳ דכי היכי דעד השתא סגי ליה בהכי השתא נמי תסגי ליה דמהן דקיימא עד השתא הוו אנפי מושלי ליה משום דה״ל מין אחד מרובה · לאיסוגי׳ לאחריני ׳השת׳ שהגזבר לקח המרובה ׳לא משכח מאי דמוטיל ליה · הלכך נזבין ליה אחריתי קמ״ל : **ה** אין לו בכסות אשתו ובניו · שאין אלו נכסים שלו : שצבען לשמן · לשם אשתו ובניו : ולא בסנדלי׳ חדשי׳ רבותא אשמועינן דאע״ג דעדין לא נעלו אותן הרי בחזקתן משעת לקיח׳ : אע״פ שאמרו עבדים נמכרים בכסותן לשבח · כסות יפה שלהן משבח ומעלה את דמיהן · כגון גבי נכסי יתומים · שאם תלקח לעבד כסות בשלשי׳ דינר · הוא משביח מנה על דמי׳ ששוה עכשיו : לאטלים · ליום השוק : לכרך · שדרך סוחרים לבוא שם וקונים המרגלית ביוקר : אין להקד׳ אלא מקומו · ושעתו · בעבד · דכתיב (ויקרא כז) ונתן את הערכך ביום ההוא שלא ישהה · קודש לה׳ · משמע כל דבר שהוא קדש לה׳ · כגון סתם הקדשות שהן לבדק הבית · כולן יהו נותני׳ ביו׳ ההוא מיד · שלא ישהה אותן · וטעמא כתב הרמב״ם · דזמנין דאתי לאשהוייהו כדי להשביח ואתו לידי פשיעה · ומה״ט נמי אין משתכרים בשל הקדש :

פרק ז

אע״פ שהוא חייב במזונותיהן ובכסותן הרמב״ם פ״ג מה״ע : **חרש** נותנין לו כו׳ · לשון הרמב״ם (שם) כיצד אם הי׳ חרש כו׳ · וכ״ל דהא דתנן מתנין לו שני מעצדין כו׳ · לאו דוקא אלו בלחוד · אלא לסימנא בעלמא · וכן לכל הכלי׳ שצרי׳ לאומנתו ואת׳ · אך ראיתי בארץ רוסיא · שא״צ לכלים אחרי׳ כמו שרגילין בשאר ארצות : **רבי** אליעזר אומר אם היה אכר כו׳ כתב הר״ב · ואין הלכה כר״א · וכ״כ הרמב״ם · ואע״ג דסתם לן תנא כוותיה בפ״ד משנ׳ ג׳ הוה סתם ואח״כ מחלוקת דאין הלכה כסתם הלכך פסק כרבנן דהכ׳ הכ״מ פ״ג מה״ע : **ד** וכל שיש לו מן המועט · כתב הר״ב ולא זבנינן ליה אחריתא דכי היכי דעד השתא סגי ליה כו׳ ולא דמי למזון וכסות דמשיירינן לו מעות לקנותן משו דלא סגי ליה בלאו הכי : **המקדיש** נכסיו · תפילין בכלל נכסיו מעלין לו את תפילו׳ ופודה אותן · רש״י · ובפרק ט׳ דב״ק דף ק״ב · כתב מעלין שמין · ולוה המעות ויתן בשבילם להקדש · ע״כ · והרמב״ם בנא״י שבפירושו כתב וז״ל · מה שאנו מעלין לו תפיליו ר״ל שאפי׳ תפיליו אין מניחין לו אלא הכל הקדש מה שאין כן בערכין שנותנין לו תפיליו · ע״כ · ויראה לי דלשון מעלין לדבריו לשון סילוק כמו בגמרא ההוא גברא דזבנינהו לנכסיה · אתא לקמיה דרב יימר · א״ל סליקו ליה תפילין פירש״י חלצו תפילין מראשו עד שיפדם בדמים ע״כ · ובפרק ט׳ דבבא קמא שם מתקיף לה ר׳ זירא · וכי דעתו של אדם על תפיליו · ומשני תביי המקדיש נכסיו סבר מצוה קא עבידנא והיינו נמי טעמא דבערכין נותנין לו תפיליו לפי שלא קיבל עליו · אלא שיתן הערך ולא היה דעתו על תפיליו אם לא יהיה לו משא״כ במקדיש הנכסים עצמן איכא למימר סבר מצו׳ קא עבידנא : **ה** ולא בצבע שצבען כו׳ · וה״נ מייתי לה בפרק ט׳ דב״ק (שם) ובפרק ד׳ דכתובות דף כ״ד · ולשון הרמב״ם בפ״ג מהלכות ערכין · ולא בגדים שצבען כו׳ · ויראה דבגדים צבועים קרויה צבע בלשון המשנה · ואולי ישתנה משקלו · ולא יהיה בשם נקודות · אך לא ידעתיו : **לשמן** לשון הר״ב לשם אשתו ובניו · ואע״פ שלא לבשום עדין · רש״י בכתובות : **אין** להקדש אלא מקומו ושעתו׳ שמעריך עצמו ומקדיש כידון הפשיט יד · ולפי מה שיש לו נותן לו להקדש והיה לו עבד וכו׳ · אין אומרים רואין כאלו לוקחין לו כסות כו׳ · וכך יתן זה להקדש · אלא לפי שעתו שמין אותן וכן פרה וכן מרגלית [בכפר] אין שמין אותם אלא לפי מקומם וכו׳ · לפי מה ששוין כאן שמין · וזה משהא אותה וימכרנה כמה שירצה · ולפי דמים ששמאום יתן שהרי בזמן שהעריכו הכהן לא ה״ל יותר כן פירש״י · והרמב״ם בספ״ג מה״ע כתב אלא כיצד עושין מוכרין הכל (למקומו) ובשעתו כמו שהוא · ע״כ · ומ״ש הר״ב וטעמא כתב הרמב״ם · דזמנין דאתי לשהויי וכו׳ · ומהאי טעמא : אין משתכרין כו׳ · משנה ג׳ בפ״ד דשקלים ותיתור עלה בירושלמי · אין משתכרין בשל הקדש אא״כ רצה יהא הפסד שלו · ושכר להקדש מותר · ומיהו הת׳ מפרש הר״ב טעם אחר · והוא מהבבלי דפרק שני דייני כמ״ש שם בס״ד : **ושעתו** הכא מיירי במטלטלין דאין מכריזין עליהן שמא יגנבו (כמ״ש הר״פ ושם כתבתי גם כן טעמא דעבדים אין מכריזין עליהן) אבל ריש פרקין דמעריך הכרזה ששים יום · מיירי בקרקעו׳ · תוספות :

א ערכין יא
ב ב״ק קב
כ״ת קנא׳
ג כד ב״ק קב
כתובות כד
ד חיי״פ ג פה׳
ערכין הלכ׳ יד
הוו שם הלכ׳ יג

פרק ז

אין [א]מקדישין לפני היובל פחות משתי שנים · ולא גואלין לאחר היובל [ב]פחות משנה · אין [ג]מחשבין חדשי' להקדש אבל ההקדש מחשב חדשי' · [ד]המקדיש את שדהו (ס"א בשנת) בשעת היובל · נותן

פרק ז אין מקדישין · שדה אחוזה : פחות משתי שנים · דכתיב במקדיש שדה אחוזה ויקרא כז על פי השנים הנותרות ואין שנים פחות משנים · המקדיש שדה אחוזה בשנה ראשונה של יובל ובא לגאלה נותן בבית כור נ' סלע כדכתיב (שם) זרע חומר שעורים וגו' · ואם הקדישה י' שנים או עשרים אחר היובל מחשבים השנים הנותרות עד יובל הבא ונותן סלע ופונדיון לכל שנה · כדכתיב (שם) ואם אחר היובל יקדי' את שדהו וחשב לו וגו' · ונגרע מערכך והיינו גירוע שאינו נותן חמשים שלימי' והמקדיש שתי שנים לפני יובל פודה אותה בשתי סלעי' ושתי פונדיונות כדכתיב ע"פ השנים הנותרות וכך החשבון עולה של גאולת שדה אחוזה לכל שנה סלע ופונדיון שהרי אם הקדישה בשנה ראשונה של אחר היובל היה פודה בחמשים שקל לא תכן למ"ט שנים הבאים עד יובל הבא · מ"ט סלעים נמצא סלע לכל שנה וסלע יותר וזה הסלע היתר חלקהו לפונדיונים · שיש בכל סלע מ"ח פונדיונין · הרי סלע ופונדיון לשנה פחות פונדיון ומה שהצריכוהו ליתן סלע ופונדיון לשנה למ"ט שנים מ"ט סלעים ומ"ט פונדיונין · ויש כאן פונדיון אחד יתר על נ' שקל שאמרה תורה · אותו הפונדיון הוא קלבון לפרוטרוט · כלומר בשביל ההכרע שצריך ליתן לכל שקל ושקל בפני עצמו · א"כ אע"פ שהסלע אינו אלא מ"ח פונדיונות חייב ליתן מ"ט דהיינו סלע ופונדיון למ"ט שנה · לפי שהנותן פונדיונים ליקח סלע מן השלחני · נותן מ"ט פונדיונים · והיינו קלבון לפרוטרוט · והמקדיש שדה אחוזה פחות משתי שנים לפני היובל · אין כאן גירוע ואם בא לגאלה נותן נ' שלימים דגבי גירוע כתיב ע"פ השנים הנותרות ונגרע ומיעוט שנים ב' · ועצה טובה קמ"ל דתני' שיהא אדם חס על נכסיו ולא [יפדה] פחות משתי שנים שלא יפסיד מ"ח סלעים : ולא גואלין אחר היובל · לאו אחר היובל סמוך ליובל קאמר אלא האי אחר אפי' אחר ד' או ל' שנה קאי וה"ק . הבא לגאול באמצע היובל וליתן סלע ופונדיון לשנים הבאים והיה עומד בניסן שהוא אמצע שנה · לא יאמר חצי סלע וחצי פונדיון אני נותן משנה זו אלא נותן סלע ופונדיון שלם · והיינו דקאמר אין גואלין פחות משנה דכיון דלא נפקא לה כולה שתא לא מגרעא לה כלל · ולא יהיב גאולת חצי שנה אלא גאולת שנה שלימה · ומה טעם לפי שאין מחשבי' חדשים עם ההקדש הבא לגאול שדהו ה' שנים וחצי לפני היובל אין מחשבין אותן ו' חדשים שיצאו משנה ששית · אלא נותן ו' סלעים וששה פונדיוני' דכתיב (שם) וחשב לו הכהן את הכסף · ע"פ השנים הנותרות · שנים אתה מחשב · ואי אתה מחשב חדשים כלומר כל מה שנותר משוב שנים לעשות חדש הנותר שנה ואי אתה מחשב החדשים שיצאו לגרוע מן השקל ופונדיון בשבילם : אבל הקדש מחשב חדשי' כלומר אם ריוח של הקדש הוא שנחשוב אותה יציאת חצי שנה שיצאה כגון דמקדשה בפלגא דמ"ח ליובל דאי חשבת להוא יצאה ה"ל פחות משני שנים לפני היובל ולא מפרקא בגירוע אלא בחמשים · ואי אמרת דאין מחשבים אותן חדשים שיצאו ה"ה הכא שני שנים לפני היובל · ואיכא פסידא דהקדש דלא שקיל אלא שני סלעים ושני פונדיונים · הכא ודאי מחשבין אותן כיצאה גמורה ואין כאן שתי שנים לפני היובל · ולא מיפרקא בגירוע אלא בחמשי' שקל דכתיב וחשב לו הכהן מכל מקום ; בשעת היובל · בזמן שהיובל נוהג · אבל בזמן שאין היובל נוהג פודה אותה בשוויה כשאר הקדשות :

זרע

פרק ז אין מקדישין · לשון הר"ב שדה אחוזה · והיא שדה שירש האדם ממורישיו הרמב"ם רפ"ד מה' ערכין : **פחות** משתי שנים · על מ"ש הר"ב אם הקדישה בשנה ראשונה שלאחר היובל היה פודה בחמשים שקל מפיים רש"י כדכתיב (ויק' א' כו) אם משנת היובל יקדיש שדהו וגו · משנת ולא שני היובל בכלל אלא' בשנה שלאחר היובל קאי קרא וקאמר יתן חמשים · ע"כ · ועיין לקמן · ומ"ש הר"ב שיש בכל סלע מ"ח פונדיון מפורש במשנה ה' פ"ד דב"מ · ומ"ש הר"ב הפונדיון הוא קולבון וכו' · שצריך ליתן לכל שקל ושקל בפני עצמו · ותימה דפונדיון הוא חצי מעה ותנן בספ"ק דשקלים דלמחצית שקל קולבון מעה כסף דר"מ וחכמים אומרים חצי · ומפני כך כתבו התו' בפ"ח דבכורו' דף נ' דלאו דוקא נקט הכא לשון קולבון ואינו אלא להשוות השני' שיהא סלע ופונדיון למ"ט שנים של יובל שחסר מהם פונדיון א' ושמא כשנותן נ' שקל ביחד · או אינו נותן פונדיון ולא שייך שם הכרע · דהוי כעין מקח וממכר · ולא שייך הכרעה אלא כשמחליפי' מעות לשולחני ע"כ ומ"ש הר"ב ועצה טובה קמ"ל לפי שאם הקדיש מקודשת בלי ספק ואפי' יום אח' לפני היובל הרמב"ם [בפירושו] ועיין לקמן : **ולא** גואלין לאחר היובל · כתב הר"ב לאו אחר היובל סמוך ליובל כו' וא"ת ואמאי דוחקיה · הא כיון דקי"ל דאין מקדישין בשנת היובל עצמו כדלקמן · שפיר תנן דאין גואלין אחר היובל · לפי שא"צ גאולה וה"נ אמרינן בהדיא בגמרא דף כ"ד · בשלמא לשמואל דאמר אין מקדישין בשנת היובל עצמו · לא גואלין לאחר יובל כו' · ופי' הר"ב אליבא דרב דפליג אדשמואל מסקינן ליה · ונראה לי משום דפחות משנה דייק שפיר טפי כדמסקי' אליבא דרב · והואיל ולשמואל מצינו לפירושא נמי הכי הלכ' מפרש לה כך : **אבל** הקדש מחשב חדשים · כתב הר"ב כגון דמקדשא בפלגא דמ"ח ליובל · גמרא · וכתבו התו' דכ"ה לאו דוקא נקט דמקדש' דלא בהקדש תליא מלת' כי אם בגאול' : **בשעת** היובל · פי' הר"ב · בזמן שהיובל נוהג שהמקדיש שדהו בשנת היובל · אינה מקודשת · כמ"ש הר"ב בסוף פירקין · וכ"כ בנא"י שבידי · ונמחק בה גם כן מ"ש בפי' הרמב"ם לעיל ואפי' בשנת היובל עצמה · וכן מתוקן הלשון גם כן שבסוף הפרק ואינו מתוקן יפה · וכ"כ הרשב"ם ברפ"ז דב"ב · דמש"ה גרסינן בשעת היובל דבשנת היובל פליגי

א כל · מיי' פד מה' ערכין הל' ט
ב שם הלכה יג
ג שם הלכה ט
ד כה · קדושין מא' כ"נ ק"כ:

פליגי אמוראי בגמרא · אבל התו' שם דף ק"ב כתבו דברוב ספרים גרסי' בשנת היובל · וי"ל דבשנת היובל משמע שפיר שנה שאח' היובל ולא שנת חמשים ממש מדלא קתני בשנת היובל עצמה · כדקאמ' בפלוגתא דרב ושמוא' ואע"ג דכתי' (ויקרא כו) בשנת היובל ישוב השדה וגו' והתם ע"כ בשנת היובל עצמה · יש לחלק דלשון תורה לחוד · דקרא לאו אורחיה לכתוב עצמה · ע"כ · אבל בפ"ג דקדושין דף ס"א · כתבו התוס' ה"ג בשעת היובל · ול"ג בשנת היובל דא"כ משמע דאיירי בשנה עצמה ע"כ · ועיין ר"פ בתרא ·

[א] נותן בזרע חומר שעורים · חמשים שקל כסף · היו שם [ב] נקעים עמוקים עשר טפחים או סלעים גבוהים עשרה טפחים · אין נמדדים עמה · פחות מכאן נמדדים עמה · [ג] הקדישה שתים · או שלש שני' לפני היובל [ד] נותן (ס"א סלע ופונדיון לשנה · אם אמר [ה] הריני נותן דבר שנה בשנה · אין שומעין לו אלא

זרע חומר שעורי' · מקום שיכולי' לזרוע בו כור שעורים כשזורעי' במפולת יד וזריעה בינונית לא שיהיה הזרע מקובץ ביותר · ולא מפוזר ומפורד הרבה : נקעים עמוקים וכו' · והוא שיהיו מלאים מים שאין ראויין לזריעה · אבל אם אינן מלאים מים · הואיל וחזו למידי · אע"ג דאין נמדדין עמה מתחשבין באפי נפשייהו · ונפדין לפי חשבון חמשי' סלעים לבית כור : פחות מכאן נמדדין עמה · ואע"פ שהן מלאים מים ולא חזו לזריעה · הואיל ואין עמוקים עשרה · וכן סלעים הואיל ואין גבוהים עשרה · על שם הקרקע הן נקראין ואינן חשובים בפני עצמן :

אלא

וטעמא דבשנת היובל עצמ' אינ' מקודשת כשמוא' · דאמ' מי כתיב ואם בשנת היובל · משנת היובל כתיב משנה שאחר היובל · ופריך אלא ואם אחר היובל · ומשני אחר אחר · פירש"י · כגון שתי' ושלש שנים אחר היובל · היכא גירוע · אבל אקדשה בשתא דבתר יובל · ליכא גירוע · ע"כ · דהא אף [אם] יגאלה אלי שנה מהשנה שאחר היובל · אין כאן גירוע שאין מחשבין חדשים להקדש · והיינו דהרמב"ם בפ"ד מה"ע כתב המקדיש את שדהו אחר היובל אינה נפדי' בגרעון כסף עד שיגמר שנה אחר היובל לפי שאין מחשבין חדשים להקדש · ע"כ · וכתבו התוס' דף כ"ד ע"ב · וא"ת נתני נמי אין מקדישין שנה ראשונה של יובל כדי שיהא חס על נכסיו · וי"ל דלפיכך לא תנא נמי אין מקדישין שנה ראשונה של יובל לפי שיכול להמתין עד ג' שנים לפני היובל · ואז לא יהא צריך ליתן כ"א ג' סלעים וב' פונדיונין · לפיכך לא הזכיר התנ' אלא בפחות משתי שנים דאז הוא צריך ליתן חמשים סלעים שלמים ואם המתין עד היובל לא יחזור עוד לידו · ע"כ · ומ"ש הר"ב אבל בזמן שאין היובל נוהג כו' · כדתנן בר"פ דלקמן : בזרע חומר שעורים · הכי כתיב קרא · ועיין במשנה ב' פ"ג ושם בפי' הר"ב : היו שם נקעים עמוקים עשרה כו' · כתב הר"ב · והוא שיהיו מלאים מים שאין ראויין לזריעה · גמרא · דומיא דסלעים · וטעמא פירש"י בקדושין פ"ג דף ס"א · משום דזרע כתיב · ומ"ש הר"ב אבל אם אינם מלאים מים כו' אע"ג דאין נמדדין עמה מתחשבין באפי נפשייהו · ונפדין לפי חשבון נ' סלעים לבית כור · תימה דלמאי כ"מ מתחשבין באפי נפשייהו · וכן פירש"י בגמרא · מקמי דמוקים לה לנקעים מלאים מים דפריכן ולקדשו באפי נפשייהו · ופירש"י ולפרקו נמי לפי חשבון נ' לבית כור · ותו הנאה יש במה שאין נמדדין עמה הא אינהו נמי הכי מפרקי · ע"כ · והשתא כיון דמס"ה מוקמינן לה בנקעים מלאים מים · שמעינן דאלו אינן מלאים מים אה"נ דנמדדין עמה הואיל ומפרקי כמותה · וכ"כ הראב"ד בפ"ד מה"ע · וא"כ מאי האי דכתב הר"ב · אע"ג דאין נמדדין עמה · איברא שהרמב"ם כתב בפירושו אבל אם היתה ארץ בלא מים · הרי היא מתקדשת בפני עצמה · ואע"פ שאינה נמדדת על כלל הקרקע · הרי היא נמדדת בפני עצמה ופוסק לה דמים בפני עצמה · ע"כ · וכ"כ בחבורו שם · אבל ביאר שם ומחשבין לה מה שראוי להם · והיינו שישומם כפי שווין כדאשכחן במקדיש טרשין · מ"ט בית זרע אמר רחמנא · והני לאו בני זריעה נינהו · כדאיתא בגמ' פ"ג דף י"ד · ופי' הכ"מ דלהרמב"ם הכי הוא דפריך דאין נמדדין עמה · משמע ולא קדשי כלל · ופריך דלקדשו באפי נפשייהו וישומו בשווין · ומשני במלאים מים · ומשמע דכשאינם מלאים מים מיקדשו באפי נפשייהו ונישומין בשווין · ולפיכך נראה בעיני להגיה בדברי הר"ב שכצ"ל ונפדין בשווין · והשאר לפי חשבון כו' · וכן הלשון בפירש"י שבמשנה · ואע"ג דלרש"י כי מוקמינן לה במלאים מים · משמע דבאינן מלאים נמדדין עמה ומיפרקי כמותה · וכמ"ש בשם הראב"ד · כבר כתבתי בכמה מקומות דזו היא שטת רש"י · שאינו מפרש במשנה כפי האמת שבגמרא · אבל יצא לי מזה שלשון הר"ב יש להגיה כן · אחרי שנמצא לשון זה בפירש"י ואע"פ שלשון הר"ב כלשון רש"י · אין דעתו כדמסיק רש"י · דלרש"י נמדדין ומיפרקו כמותם · ולהר"ב אין נמדדין · ונפדין בשווין וכסברת הרמב"ם · אלא דאף להרמב"ם גופיה קשיא · דלסברתו שאומר דאינם מלאים מים נפדין בשווין א"כ המלאים מים אפילו בשווין אינן נפדין דלא קדשי כלל · וזה דחו הרשב"ם ברפ"ז דב"ב · וכן התוס' שם ובפ"ג דקדושין דף ס"א שכתבו דאין לומ' דלא קדשי כלל · דהא לא גרע מבור וגת ושובך דתנן בס"פ המוכר את הבית המקדיש שדה הקדיש כולה · ואפילו בור וגת ושובך וה"ה סלעים ונקעים · ע"כ · ושם בקדושין פירש"י והסכימו עמו התוס' דהכי פריך לקדשו באפי נפשייהו להיות נמדדים · לפי מה שיש בהן · ולא יעלה מדרון שבהן לחשבון כי אם קרקעות [הנקעים] ע"כ · ולפי זה כי משני במלאים מים · אה"נ דנמדדין עמה · ובכה"ג שלא יעלה המדרון לחשבון · והשתא יש לומר דאף הר"ב סובר כן · וה"ש מתחשבין באפי נפשייהו לישנא דגמרא נקדשו באפי נפשייהו · הוא דנקט · וכמו שרש"י בקדושין מפרש דהיינו בלא מדרון · כן גם אנחנו נפרש כך בדברי הר"ב · ואתי שפיר מה שכתב · דנפדין לפי חשבון נ' סלעים · ואין צורך להגיה בדבריו · ולפי שיש לצדד כן · לכך לא שלחתי יד להגיה כן בפירושו · אע"פ שדעתי מכרעת להגהה · לפי שאם זו דעתו כפירש"י *דקדושין · לא ה"ל לסתום להעתיק לישנא דגמרא מתחשבין באפי נפשייהו בלחוד · אלא ה"ל לפרש ג"כ דהיינו שיחשבו

בלא

א תיי' פ"ד
מה' ערכין הל' ג
ב שם הל' י"ג
ג כ"ד : פ"ם
פיי' שם הל' ו
ד כ"ם קי
ה תיי' שם הל' ו

א נותן את כולו כאחד : **ב** אחד הבעלים ואחד כל האדם · מה בין הבעלים לבין כל האדם · אלא שהבעלים נותני' חומש · וכל אדם אינו נותן חומש : **ג** הקדישה וגאלה אינה יוצאה מידו ביובל · גאלה בנו יוצאה לאביו ביובל · גאלה אחר · או א' מן הקרובי' וגאלה מידו · (גמ' ל"ג) אינה יוצאה מידו ביובל · גאלה אחד מן הכהנים · והרי היא תחת ידו · לא יאמר הואיל והיא יוצאה לכהנים ביובל · והרי היא תחת ידי · הרי היא שלי · אלא יוצאה (גמ' מתחת ידו ומתחלק') לכל אחיו הכהנים : **ד** הגיע היובל ולא נגאלה · הכהנים נכנסים לתוכה · ונותנים את דמיה · דברי ר' יהודה · רבי

אלא נותן את כולו כאחד · דכתיב (ויקרא כז) וחשב לו הכהן את הכסף · עד שיהא כולו ככסף כאחד : ב והאחד כל האדם · בית כור בחמשי' שקל בין שהוא שוה יותר בין שאינו שוה אלא [חמש סקלים] : שהבעלים נותנים חומש כדכתיב (שם) ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אותו וגו' : ג אינו יוצאה מידו ביובל · להיות ומתחלקת לכהנים · כי היכי דלא הוה פריק לה אינש אחרינא דהא נפקא ביובל ומתחלקת לכהנים כדכתיב (שם) והיה השדה בצאתו ביובל קדש לה' : גאלה בנו יוצאה לאביו ביובל · ולא לכהנים · דכתיב (שם) ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד · לאיש אחר · ולא לבנו : גאלה אחד מקרוביו של מקדיש מיד הגזבר · וכן המקדיש וגאלה מיד קרובו אינה יוצאה מיד המקדיש ביובל להתחלק לכהני'. גאלה כהן · מיד גזבר · לא יאמר הואיל ואם גאלה ישראל יוצאה לי ולחברי ביובל · עכשיו שהיא תחת ידי שגאלתיה אין לך כהן ראוי לה יותר ממני : ד ולא נגאלה · לא נגאלה מיד ההקדש · לא הבעלים · ולא אחר : הכהנים נכנסים לה · כהנים של משמר שהיובל פוגע בו הן נכנסים לתוכה · והיא חלוקה ביניהם · ונותנים את דמיה להקדש דגמר קדש קדש ממקדיש בית · כתיב הכא בשדה אחוזה בצאתו ביובל קדש · וכתיב במקדיש בית (שם) ואיש כי יקדיש את ביתו קדש · מה בית

לא

בלא מדרון כי מי הכס ויבין אלה מדנפשיה · והרי רש"י עצמו לא פי' כן הכא בפרקין · ואעפ"כ כיון שיש מקום לגדד ולתקן בלא הגהה הנחתי הדב' שקול למעיין · והוא יבחר · ולא אני : **אלא** נותן את כלו כאחד · לשון הר"ב · דכתיב וחשב וגו' עד שיהא כולו כסף כאחד · פי' הכסף שהוא רוצה ליתן בפדיון חייבו הכתוב לתנו כאחד · אבל אם לא ירצה לפדות כל השדה רשאי דגואל לחצאין כדתנן בפ"ט משנה ב': **ב** מה בין כו' · אלא וכו' · עיין מ"ש בסוף פ"ק דכ"ק : **ג** גאלה בנו יוצאה לאביו ביובל · כתב הר"ב · ואם מכר את השדה לאיש אחר כו' · ולא לבן · או אינו אלא לאח' ולא לאח' · כשהוא אומ' איש · הרי אח אמו' (שיהא כאח' ויצא לכהנים) הא מה אני מקיים אחר · ולא לבן · ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האח · מרבה אני הבן שכן קם תחת אביו ליעד' (שאם קנה אביו אמה עבריה ורוצה בה ליעדה לו מיעדה וא"צ לקדשה בכסף אחר · אלא באותה כסף שנתן בה אביו כשקנאה · היא מקודשת לו) אדרבה מרבה אני את האח שכן קם תחת אביו [נ"ל אחיו] ליבום · כלום יש יבום אלא במקום שאין בן · הא יש בן אין יבום · ברייתא בגמ' : **נגאלה** אחר וכו' אינה יוצאה מידו · וכן העתיק הר"ב והרמב"ם אבל במשנה בגמ' גרסי' יוצאה · ופירש"י יוצאה ביובל ומתחלקת לכהנים כי היכי דהוה נפיק מידי דההוא קרוב דאתי האי מחמתיה · ע"כ · וכן גי' הראב"ד · ונ"מ לגירסא זו : הא דקתני גאלה אחר או אחד מן הקרובים · דהוה לא זו אף זו · דאלו לגי' הרמב"ם והר"ב הוה זו ואצ"ל זו · ויש לומר כיון דאחר כתיב בהדיא בקרא · אקדמיה והדר תני אחד מן הקרובים דאתי מדרשא דאיש שיהא כאחר · ומ"מ פשטיה דקרא ניחא טפי לגי' רש"י וראב"ד · דהכי כתיב ואם לא יגאל את השדה · ואם מכר את השדה לאיש אחר · לא יגאל עוד · דמשמע · שאם לא גאלה והגזבר מכרה לאיש אחר שלא יגאל עוד · והא ודאי דלא אתא קרא למיסר עליו שאינו רשאי לקנותה מיד זה שגאלה · דלמה יגרע הוא · אלא ה"ק שלא יהא לו דין גאולה כאלו גאלה מיד הגזבר שאז לא היתה יוצאה מידו · אבל עכשיו שכבר היתה מכורה ביד אחר כשחזר הוא וקנאה מאותו אחר אין לו דין הגאולה שלא יוצאה מידו ביובל וזהו מלשון הכתוב לא יגאל עוד · יכול לא יקחנה מיד הגזבר ותהא לפניו כשדה מקנה · ת"ל לא יגאל עוד · כמות שהיא אינה נגאלת [אבל] לוקחה הוא מיד הגזבר ותהי לפניו כשדה מקנה · ע"כ · אבל מדלא נסיב לתלמודיה · אלא לקיחה שמיד הגזבר · י"ל דהיינו טעמא · משום דמאחר · יש לו דין גאולה כמות שהיא · וכגי' הרמב"ם והר"ב · מ"מ דעתי מכרעת דנסיב רישיה דקרא דכתיב ואם לא יגאל · וה"ה לסיפא ואם מכר דמגלן לחלק במקרא אחד · כ"ש לומר דארישא קאי ולא אדסמיך ליה ואצטרך לפרש כאלו כתוב אם לא יגאל את השדה · לא יגאל עוד · ואם מכר את השדה והיה השדה בצאתו ביובל · וכבר ס"ד בגמ' דהכי מפרש ליה ר"א דמפסי' לקמן ואמר אביי סכינא חריפא מפסקא קרא כלומ' בתמיהה · ושוב ראיתי בתוס' דגרסי גם כן יוצאה וכתבו דלהכי נקט מיד גזבר · דאין סברא דמיירי קרא · אלא בגואלה מיד הגזבר · שהרי אם גאלה אחר לא ימכרנה לבעלים אם ירצה · ע"כ : **לא** יאמר הואיל והיא יוצאה כו' · ודין הוא בשל אחרים אני זוכה (אלמלא גאלה ישראל היתה יוצאה מידו ואני זוכה בה עם שאר אחי) בשל עצמי לא כ"ש · ת"ל אחוזתו (לכהן תהיה אחוזתו) אחוזה שלו (שירש מאביו תהא שלו) ואין זו שלו · הא כיצד יוצא מתחת ידו ומתחלקת לאחיו הכהנים · ברייתא בגמרא · ועיין במשנה פרק דלקמן :

ד הגיע היובל ולא נגאלה · הכהנים נכנסים לתוכה · דהכי כתיב ואם לא יגאל את השדה ואם מכר השדה וגו' · והיה בצאתו ביובל וגו' · לכהן תהיה אחוזתו · וה"ק שאם לא יגאל פי' הבעלים · או אם מכר וגו' · בשני דרכים אלו · לא יגאל עוד אלא והיה בצאתו ביובל וגו' לכהן וגו' : ונותנים את דמיה · פי' הר"ב דיליף ממקדיש בית · דבית לא נפקא לכהנים אלא נפדה בדמים · ואם לא פדה יקום הבית להקדש · הרמב"ם : רמיה לי הר"ב

חמשים

אמ"י פ"ל
שפ"ע ערכין הל' ה
ב שם הל' כ
ג שם הלכה כג
ד כה כו
מיי' שם הל' יח

לא תצא מיד הקד' בלא דמים·כדכתי' הת' והעריכו הכהן·דבית לא נפקא לכהנים לא נפדה בדמים·אף שדה אחוזה·לא תצא מיד הקדש בלא דמים·הלכך כי פריק לה אחר·הוו דמים לבדק הבית הקדש· וכי מטי יובל נפקא בחנם לכהני'· ואי לא נגאלה· יהבי כהני' דמי נ' סקלי' וסקלי לי':ר"ש אומ' נכנסין אבל לא נותנין· דגמר קדש קדש מכבשי עצר' דכתי' בהו (ויקר' כ"ג) קדש יהיו לה' לכהן·מה התם בחנם אף כאן בחנם' וניחא לי' דנילף שדה אחוזה מכבשי עצר' דתרוייהו מעשרי' וארבע מתנות כהונה· ולא נילף ממקדיש ביתו דאינו ניתן לכהנים לעולם· ורבי יהודה ניחא ליה דנילף שדה אחוזה ממקדיש ביתו· דתרוייהו קדשי בדק הבית· ולא נילף מכבשי עצרת שהם קדשי מזבח· והלכה כרבי יהודה: שדה רטושין· שדה עזובה כמו אם על בנים רטשה: עד שיגאלנו אחר· וכשתצא מידו ביובל יכנסו בה כהנים· וטעמא דר' אליעזר· דכתיב והיה השדה בצאתו ביובל קדש· משמע כשתצא מיד הגואל כדין שאר אדם הקונה קרקע שיוצאה ביובל בההוא קאמר קרא דתהוי לכהנים· אבל בצאתו מיד הקדש לא משמע· דהכתי לא אשמועינן קרא דהקדש פקע מכחו ביובל:

ה הלוקח שדה מאביו מת אביו ואחר כך הקדישה הרי היא כשדה אחוזה· שהרי עד שלא הקדישה נפלה לו בירושה· הלכך אם בא לפדותה· פודה בית כור בחמשים שקל כשדה אחוזה· ואם לא גאלה הוא וגאלה אחר יוצאה לכהנים ביובל: הרי היא כשדה מקנה· דבתר שעה שהקדישה אזלינן ואם בא לפדותה פודה שדה בשוויה כדין שדה מקנה· ואם לא גאלה הוא יגאלה אחר חוזרת לו ביובל· שהרי בשעה שהקדישה לא היה גופה שלו· דעתידה היתה לחזור לאביו ביובל· כדין שאר מכירות וכשאר מקדיש שדה מקנה הוא· שהגואלה מיד הגזבר מחזירה ביובל לאשר לו אחוזת הארץ· דהיינו לאביו של זה· וזה יורש את כח אביו· ואין הלכה כר"מ: שדה מקנה· שהקדישה וגאלה אחר אינה יוצאה לכהנים ביובל· שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו וקרקע לא היתה שלו אלא עד היובל: כהנים ולוים מקדישים לעולם· ואפילו בשנת היובל עצמה· אבל ישראל שהקדיש שדהו בשנת היובל עצמה אינה מקודשת:

וגואלין

רש"א נכנסין · אבל לא נותנין · רא"א·לא נכנסין ולא נותנין·א נקרא' שד' רטושי' עד היובל השני · הגיע היובל השני ולא נגאלה · נקראת רטושי רטושין עד היובל הג'·לעול' אין הכהני' נכנסי' לתוכה·עד שיגאלנה אחר:

ה [א] הלוקח שדה מאביו·מת אביו ואחר כך הקדיש'·הרי היא כשדה אחוזה·הקדיש' ואח' כך מת אביו·הרי היא כשדה מקנ'·דברי ר"מ ור' יהוד' ור"ש אומרים·כשדה אחוזה· שנא' (ויקרא כ"ז) ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו · שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה·יוצאת זו שהיא ראוי' להיות שדה אחוזה· [ב] שדה מקנה אינה יוצאת לכהנים ביובל · שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו · [ג] כהנים ולוים מקדישים לעולם וגואלין

א כו: פיו' פ"ע
מה' ערכין
הל' כח
ב שם הל' ס
ר"ה [illegible]
ג' שם פיו"ן
שם הלכ' כב

חמשים שקלים·וכן פירש"י נ' שקלים·ולכן מ"ש בכ"מ פ"ד מה"ע שמלא כתו' דמיה הכתו' בתורה נ' שקלי' ע"כ· אומר אני שהוא טעו' מןהמעתיק שטע' בג' וסבור היה שהוא נ' וכת' נ':רש"א נכנסין אבל לא נותנין· פי' הר"ב דגמר מכבשי עצרת·מה התם בחנם· ר"ל שאין נותנין הכהנים להקדש דמים·הרמב"ם: שדה רטושין·פי' הר"ב· שדה עזובה·כמו אם על בנים רטשה [הושע י' י"ד] הכי מפרשי בסוגיא דב"מ פרק המפקיד דף ל"ט אדתנן התם לענין יורש אם מורידין אותו לנכסי נטושין או לנכסי רטושין· ומפרשינן נטושין בעל כרחיה שנשבה· או שברח מפני סכנה· וכדכתיב (שמות כ"ג) והשביעית תשמטנה ונטשתה· אפקעתא דמלכא· רטושים מדעתן· דכתיב אם על בנים רטשה· ופירש"י היינו מדעתיה· ולא שבייה· דכתיב רישיה דקרא (הושע י' י"ד) וקאם שאון בעמיך היו יראים שלא יבואו אויבים עליהם· וכל מבצריך יושד כשוד שלמן בית ארבאל ביום מלחמה כשודדים הבאים למלחמה ע"י מארב על עם היושב בשלום· שלא נזהרו בהם לברוח מפניהם וסודדים את הכל וכו'· ומדקאמר יושב כשוד וגו'· מכלל דההוא יומא לאו בית ארבאל ביום מלחמה הוא· אלא מורך בא בלבם והמה עוזבים אם על בנים· והולכים להם מדאגת האויבים שמא יבאו עליהם· ע"כ· וטעמא ברטושין· דהיינו העוזבים מדעתן שאין מורידין· פירש"י דכיון דה"ל לנוות הורידו יורשי לנכסי ולא נוה· ש"מ לא ניחא ליה· ע"כ· והאי טעמא· לא שייך הכא· דאין לו למקדיש ולא ליורשיו שום זכות· אלא נ"ל דנעזבת הכא ביד הקדש· ואע"ג דבע"כ נשארת ביד הקדש לא מצי קרי להו נטושין כיון דמתחלה אקדישה מדעתיה· וטעמא נקראת בשם זה· כדי שתהא ידוע לכל ולכשיבא אחד ויגאלנה ויגיע אח"כ יובל· תהא לכהנים:

ה הלוקח שדה מאביו'· כו' הרי הוא כשדה אחוזה· כתב הר"ב· ואם לא גאלה הוא וגאלה אחר יוצאה לכהנים ביובל· וכן לשון רש"י· ולאו דוקא גאלה אחר ושאם לא גאלה אחר לא· דא"כ [אתי'] כר"א' ואין הלכה כמותו· אלא ה"ק· ואם לא גאלה הוא וא"נ גאלה אחר:

יוצאת זו שהיא ראויה כו'· דהי לא רבי לן קרא אלא מת אביו ואח"כ הקדישה· לכתוב קרא אשר לא שדה אחוזתו אי נמי אשר לא שדה אחוזה· ומתרביא הא דר"מ דדרשי' יצאה זו שהיא כבר אחוזה·אתי' משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה כו' גמ'· ולכאורה מ"ס יתירה דריש· אבל לפי ל' רש"י אין הני' כו' דלא לכתוב קרא אשר לא אחוזתו· והשתא כל התיבה דמשדה מיותרת: שדה מקנה· שדה שלקחה או זכה בה היא הנקראת שדה מקנה· הרמב"ם רפ"ד מה"ע: אינה יוצאה לכהנים ביובל· פי' הר"ב שהקדישה וגאלה אחר· וכן לשון רש"י ז"ל והתוס' לפום ריהטא משמע· אם גאלה אחר מיד הגזבר לפני היובל· ורש"י פיר' בפי' חומש שלו· דאפילו לא גאלה אחר· אלא שעדין היא ביד הגזבר תצא בחנם ביובל לבעלים הראשונים אשר לו אחוזת הארץ· ע"כ:

וראיתי אני נוסחא דוקנית מפרש״י שבחומש שכתוב בה וימכר׳ נזכר לאחר או אם יגאל הוא בשנת היובל ישוב השדה וכו׳: שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו אע״ג דקרא כתי׳ (ויקרא כ״ז) בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו לאשר לו אחוזת הארץ. אצטרי׳ לטעמא משום דבקרא לא מיירי אלא במקדים ופודהו דהכי כתי׳ (שם) וחשב הכהן וגו׳ ונתן את הערכך ביום ההוא קדש לה׳ בשנת היובל ישוב השדה וגו׳ ואנן איירינן בגאלה אחר וא״כ לא נגאלה כלל ועיין לעיל: **כהנים ולוים מקדישים לעולם.** כתב הר״ב אבל ישראל כו׳. כדלעיל במשנה א׳:

א כן מיי׳ פ״ה מה׳ ערכין הל״ג
ב מיי׳ פ״ו שם הלכה ג
ג כ״מ שם
ד מיי׳ שם הל״ה

וגואלים לעולם. משא״כ בישראל שאינו פודה לאחר יובל כדכתי׳ (ויקרא כ״ז) ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד. אבל כהן או לוי שהקדישו קרקע שירשו מאבותיו הרי זה גואל לעולם: ואפי׳ עבר עליה היובל ולא נפדית. גואלה לאחר היובל כדכתיב (שם כ״ה) גאולת עולם תהי׳ ללוי׳

וגואלין לעולם בין לפני היובל בין לאחר היובל:

פרק ח המקדיש

א את שדהו בשעה (גמ׳ שאין היובל) שאינה יובל. אומרי׳ לו פתח את׳ ראשון. שהבעלי׳ נותני׳ חומש. וכל אדם אינו נותן חומש. מעש׳ בא׳ שהקדיש את שדהו מפני רעתה. אמרו לו פתח אתה ראשון. אמ׳ הרי היא שלי באיסר. א״ר יוסי לא אמ׳ זה א(גמ׳ בכילה) בביצה. שההקדש נפדה בכסף ובשוה כסף. אמר לו הגיעתך. נמצא מפסיד איסר ושדהו לפניו: **ב** ב אמר אחד הרי היא שלי בעשר סלעים. ואחד אומר בעשרים. ואחד אומר בשלשים. ואחד אומר בארבעים. ואחד אומר בחמשים. חזר בו של חמשים. ממשכנים מנכסיו עד עשר. חזר בו של ארבעים ממשכנים מנכסיו עד עשר. חזר בו של שלשים ממשכנין מנכסיו עד עשר. חזר בו של עשרים ממשכנים מנכסיו עד עשר. חזר בו של עשר. מוכרים אותה בשויה. ונפרעים משל עשר את המותר: ג הבעלים אומרים בעשרים. וכל אדם אומרים בעשרים. הבעלים ד קודמים. מפני שהם מוסיפין חומש:

ג אמר

פ״ח המקדיש

בשעה שאינה יובל. בזמן שאין יובל נוהג: פתח אתה ראשון. בכמה אתה רוצה לפדותה ומפני ריוח של הקדש שואלים לו תחלה שהבעלים מוסיפים חומש ולהכי נקט בשעה שאין היובל נוהג דבזמן שהיובל נוהג אין צריך לשואלו בכמה תפדנה שהרי דמיה קצובים בית כור בחמשים שקל. ובזמן שאין יובל נוהג. כגון לאחר שגלו שבט ראובן וגד דבטלו יובלות דכתיב (שם) וקראתם דרור בארץ לכל יושביה. בזמן שכל יושביה עליה ולא בזמן שגלו מתוכה שאז היא נפדית בשוויה. שהבעלים נותנים את החומש. כל דמי שוויה ורביע יותר. וכן כל חומש האמור בתורה שיהא הקרן וחומשו חמשה. ומפני ג׳ דברים אומרים לבעלים פתח אתה ראשון. אחת שהבעלים מוסיפים את החומש. כדקתני במתני׳. והשנית שמצות גאולה באדון דכתיב (שם כ״ז) אם לא יגאל אלמא מצות גאולה קודמת למכירה. והשלישית שהוא מוסיף ונותן בפדיונה יותר משאר בני אדם דרוצה אדם בקב שלו: מפני רעתה. שההוצאה שבה יתרה על השבח: איסור. שמנה פרוטות: לא אמר זה אלא בביצה. כלומר לא כך היה מעשה. שלא אמר באיסור. אלא בביצה ואמר לו הגזבר הגיעתך. הרי היא שלך בביצה ופלוגתא דת״ק ור׳ יוסי דרבנן סברי אין פודין הקדש בפחות מד׳ פרוטות כדי שיהא בחומשו פרוטה. ורבי יוסי סבר פודין הקדש בכל שהוא. ואע״פ שאין בחומשו שוה פרוטה. והלכה כת״ק: **ב** ממשכנים מנכסיו עד עשר וכו׳. וה״מ כשחזרו זה אחר זה אבל חזרו כלן כאחד

פרק ח בזמן שאינה יובל.

ובמשנה שבגמרא: שאין היובל. ובל׳ הר״ב נמצאו גם שניהם. והרמב״ם כתב עוד נוסח׳ דגרס בהדיא בשעה שאין היובל נוהג. וכתב הר״ב. כגון לאחר שגלו שבט ראובן וגד כו׳. וכתבו התוס׳ דניחא השתא דמיירי בזמן הבית דאיכא רווחא להקדש דאי שלא בזמן הבית מחללו אם [ירצה] אפילו לכתחילה על שוה פרוטה לפי שאין בו ריוח להקדש דלאבוד אזיל כדאיתא לקמן בס״פ ההוא דאמרים לנכסיה אתא לקמיה דרב יהודה א״ל סקול ד׳ זוזי אחיל עלייהו ושדינהו בנהר׳ ולסתרי לך. ע״כ. ולקמן במשנה ו׳. פי׳ הר״ב דד׳ זוזי דוקא ולא ש״פ והכי איתא בגמ׳. ולפיכך מ״ש התו׳ שוה פרוטה לאו דוקא׳ ועיין בתו׳ דיומא פ״ה דף כ״ה ע״ב. וז״ל הרמב״ם בסוף ה׳ ערכין מותר לפדות ההקדש בזמן הזה לכתחלה ואפילו בפרוטה וכו׳. וחכמים דנו שיפדה בד׳ זוזים או קרוב לזה כדי לפרסם הדבר. וכך הם דברי הר״ב במשנה ו׳: **שהבעלים** נותנים חומש. כתב הר״ב. ומפני ג׳ דברים אומרים לבעלים פתח אתה ראשון כו׳. ומתני׳ חדא ועוד קאמר. גמ׳: **חומש** פי׳ הר״ב רביע יותר וכן כל חומש כו׳. ויסף חמישיתו עליו שיהא הוא וחומשו חמשה דברי ר׳ יאשיה. גמ׳ פ״ד דב״מ ד׳ נ״ד: **לא** אמר זה אלא בביצה. פי׳ הר״ב ופלוגתא דת״ק ור״י דרבנן סברי אין פודין הקדש בפחות מד׳ פרוטות כו׳. דליכא למימר דסברי אין פודין בשוה כסף. דהא קי״ל דשוה כסף ככסף (דאמרינן בב״ק ישיב לרבות שוה כסף. ואפילו סובין) גמרא. **נמצא** מפסיד איסר כו׳. סתמא כרבנן גמרא: **ב ממשכנין** מנכסיו כו׳. אע״פ שלא היה כאן אלא דבור. וכבר כתבתי הטעם במשנה ו׳ פ״ק דקדושין: **עד** עשר. כתב הר״ב. וה״מ כו׳. ואמר השני כך׳ ואמר הג׳ כך כו׳. והכי אסברה לה הרמב״ם בפ״ח מה״ע. וטעמא פרכה דאשמועינן. אע״ג דהשני נותן פחות ממה שמפסיד ההקדש בחזרתו והשלישי נותן יותר: **הבעלים** קודמים מפני שהם מוסיפין חומש. ועיין בספ״ק דבכורות:

ג אמר אחד הרי היא שלי בעשרים ואחת · [א]הבעלים נותנים עשרים ושש · בעשרים ושתים · הבעלים נותנים עשרים ושבע · בעשרים ושלש · הבעלים נותנים עשרים ושמונה · בעשרים וארבע הבעלים נותנים (גמ' עשרים ותשע) תשעה ועשרי' (גמ' בעשרי' וחמשה) בחמשה ועשרים · הבעלים נותנים שלשים · [ב]שאין מוסיפין חומש על (גמ' עלויו) של זה · [ג]אמר אחד הרי היא שלי בעשרים ושש · אם רצו הבעלים ליתן שלשים ואחד ודינר · הבעלים קודמים · ואם לאו אומרים הגיעתך : **ד** [ד]מחרים אדם מצאנו ומבקרו · מעבדיו ומשפחותיו הכנענים · ומשדה אחוזתו · ואם החרים את כלן · אינן מוחרמין · דברי ר"א ·

אמר

מסלשים ביניהן בשוה · כילד אמר הראשון · הרי הוא שלי בי' ואמר השני בך' · ואמר הג' בכ"ד · וחזרו בהן הג' והשני כאחד נותנים אותו לראשון בי' ומשכנים מנכסי השני בו' ומנכסי ג' בו' · ונמצא ההקדש גובה כ"ד · וכן אם חזרו שלשתן כא' ונתכר ההקדש בסלע · ממשכנים מנכסי כל אחד משלשתן ז' סלעים · וכן על דרך זה לעולם : **ג** אמר אחד הרי היא שלי בכ"א · לאחר שאמרו הבעלים בך' : הבעלים נותנים בעל כרחן כ"ו · דלהאי לא יהבינן ליה · הואיל ואמרו הבעלים ך' · ועלה החשבון עם החומש בכ"ה · ואי יהבינן ליה להאיך בכ"א נמצא הקדש מפסיד ובעלי' בעל כרחן יתנו אותו סלע שהוסיף זה עם הקרן וכ"ה דדהו · אבל על סלע שהוסיף זה לא יוסיפו חומש · אמר א' בחמשה ועשרים הבעלים נותנים שלשים בעל כרחך והגמ' פריך אמאי כופין את הבעלים בשלשים עד השתא חייבינן להו · דהא לא מלינן למיתבה להקדמתו' דקרן דדהו לא הוי כקרן וחומש דאמרו בעלים ברישא · הלכך ע"כ מהדרינן אבעלים · וכיון דמהדרינן עלייהו בעו למית' קרנא כמה דסיימוה אחריני וחומש' דדהו · אבל השתא דאמר אחד בחמשה ועשרים ליתנו להאיך · דהא קרן דדהו הוי כקרן וחומש דאמור בעלים ברישא · ולימרו בעלים הרי בא אחד במקומינו שרוצה ליתן חמשה ועשרי' סלעי' כמותינו · ומתרץ כגון דאמור בעלים ברישא פרוטה יותר על עשרים סלעים · דהוי חושבנא דקרן וחומש לחמשה ועשרים ופרוטה · ואי יהבינן ליה להאי איכא פסידא להקדש · הלכך מהדרינן אבעלים בעל כרחייהו · והא דלא תנא ברישא הבעלים אומרים בעשרים ופרוט' · דבפרוטות לא דק תנא · ולא חש למיתנייהו : אם רצו הבעלים ליתן ל"א ודינר · כגון דמעיקרא כשפתחו הבעלים ראשון אמרו באחד ועשרים סלעים דהוי בין קרן וחומש כ"ו סלעים ודינר שהסלע ד' דינרים · וחומש הוא רביעית התמון כדאמרן · ועלויו של זה הם חמשה · הרי שלשים ואחד ודינר הבעלים קודמין · דאי הוה יהבינן ליה להאי הוה מפסיד הקדש דינר ממאי דאמור בעלים ברישא · הלכך מהדרינן אבעלים על כרחייהו : ואם לאו · שלא פתחו הבעלים תחלה · אלא כך' זה אומר חמשה ועשרים: אומרים לזה הגיעתך · הרי הוא שלך ולא מהדרינן אבעלים · משום דאמרי בעלים בא אחר במקומינו שנותן כ"ה כמותנו · והא דתנן במתני' שאין הבעלים מוסיפין חומש · אלא על מה שפתחו הם תחלה · ולא על עלויין של זה · ה"מ היכא דלא שמו בני אדם את הקרקע · כמו שאמר זה האחר · אבל אם שמוהו שלשה בני אדם כדבריו של זה מוסיפין בעלים חומש בעלויין בעל כרחן · וכלה מתני' · לא איירי אלא בשדה אחוזה בזמן שאין היובל נוהג · כדתנן בריש פרקין : **ד** מחרים אדם מנאטו · מקלת נאטו · אומר הרי הן חרם ונותנן לכהן : ואם החרים את כלן · שלא שייר בעצמו כלום : אינן מוחרמים · דאמר קרא (ויקרא כ"ז) מכל אשר לו מאדם ומשדה אחוזתו · מכל אשר לו אלו מטלטלין לא כל מטלטלין · מאדם אלו עבדיו ושפחותיו כנעניי · ולא כלן · ומשדה אחוזתו · ולא כלה · ואין הלכה כראב"ע

אלא

ג הבעלים נותנים כו' · ובמעשר שני לא עבדינן הכי כדתנן שם בפ"ד משנה ג' · ושם מפורש טעמא דבבלי' דידן ודבירושלמי : **בחמשה ועשרים** · כך העתיק הר"ב תרי זימני וקשיא מה נשתנה מספר זה מכל המספרים שהמספר הרב מוקדם · וכן נמצא בכתוב ארבעים ושתים עיר ארבעים ושמנה עיר בפ' מסעי · אע"פ שמספרי' אחרי' שבכתוב האחדי' מוקדמים וגם ס"א בעשרים וחמש' וכן העתיק רש"י וגם הרמב"ם בפ' א' מה"ע: **הבעלים קודמין** פי' הר"ב על כרחייהו ואם רצה אמעיקרא קאי · גמ' : **ד מחרים** אדם כו' · כתב הר"ב ונותנין לכהן · כחכמים דמתני' ו' · ועי"ש א"נ דהכא הך קרא מכל אשר לו · דילפינן מיני' · כדלקמן · בחרמי הכהנים הוא דכתיב כמ"ש שם בשם התו' : **אינם מוחרמין** · ל' הר"ב דאמר קרא מכל אשר לו מאדם ומשדה אחוזתו כו' · ואע"ג דבקרא כתיב נמי בהמה השמיטו הר"ב · משום דלא צריכה · אלא למעוטי הני דמתני' דלקמן · אבל הני תלתא צריכי · דאי כתב רחמנא מכל אשר לו ה"א כל דאית לי' לא לחרי' אבל מין אחד לחרמיה כוליה · כתב רחמנא מאדם · ולא כל אדם · ואי כתב רחמנא מאדם · דלא סגי ליה בלא עבודה · אבל שדה סגיא ליה בדיסתורין (סיהא ארים לאחרים ויקבל שדות למחצה ושליש ורביע) ואי אשמעינן הני תרתי משום דהכא חיותא והכא חיותא · אבל מטלטלין לחרמינהו כולהו · צריכי · גמ' · ובברייתא יכול אם החרים יהו מוחרמים · ת"ל אך · פירש"י אכים ורקים מיעוטי · ומ"ש הר"ב · ואין הלכה כראב"ע אלא לכתחלה לא יחרים נראה להגיה ולמחוק בן עזריה · דהא ר"א נרא' דשמעת' הוא ואע"ג דלקמן אפרש דליכא בינייהו דר"א וראב"ע · לאו בענין חרמים הוא · ועוד דהר"ב · לא הזכיר זה · א"כ יש להגיה · ואין הלכה כן בדיעבד · אלא לכתחלה כו' · ואם תאמר ומי חולק עליו דאין הלכה כן · כבר כתב הכ"מ בפ"ו מהל' ערכין מדקאמר דברי ר"א אע"ג דראב"ע משמע דסבר כוותיה · מ"מ משמע דרבנן פליגי עליה · וכן מפורש בתוספתא · ע"כ :

אמר

א גו
ב מיי' פ"ח מה' ערכין ה"ס
ג שם הלכ' ד'
ד כ"מ פיי' פ"ו
שם הל' ב' ועש

X

אר"א בן עזריה · מה אם לגבוה אין אדם רשאי להחרי' את כל נכסיו · על אח'כמ'וכמ' שיהא אדם גמ' ל"ג (חייב להיות) חס על נכסיו: **ה** [א]המחרי' בנו ובתו · עבדו ושפחתו העברים ושדה מקנתו · אינן מוחרמים · שאין אדם מחרים דבר שאינו שלו · [ב]כהנים ולוים אינן מחרימין ד"ר יהודה · ר"ש א' הכהנים אינן מחרימין שהחרמים שלהם · הלוים מחרימי' שאין החרמים שלהן · רבי א' נראים דברי ר' יהודה בקרקעות · שנאמר (ויקרא כ"ה) כי אחוזת עול' היא להם · ודברי ר"ש במטלטלי' שאין החרמים שלהם : **ו** [ג]חרמי כהנים אין להם פדיון · אא נתנים לכהנים (גמ' כתרומה) [ד]ר' יהודה בן בתירה או' סתם חרמים לבדק הבית · שנאמר (שם כ"ז) כל חרם קדש קדשי' הוא לה' · וחכ"א סתם חרמים לכהנים · שנ' (שם) כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו · א"כ למה נאמר כל חר' קדש קדשי' הוא לה' שהוא חל על קדשי קדשי' ועל קדשי' קלי': **ז** [ה]מחרי' אד' את קדשיו · בין קדשי קדשים ובין קדשי' קלי' · אם נדר נותן את הדמים ·

אם

אלא לכתחלה לא יחרים את כולן · אבל אם החרים מוחרמים : לה:ות חס על נכסיו שלא יבזבזם להדיוט : **ה** שאין אדם מחרים דבר שאינו שלו · ובתו נהי דיכול למכרה בקטנותה · אינו יכול למכרה בנערותה : שהחרמים שלהם · דכתיב (במדבר י"ח) כל חרם בישראל לך יהיה · וכיון דלדידי' הוי' מה הנאה בכך אם הי' מחרים · איהו גופיה זכי ביה · ולא יהיב ליה לכהן אחר : נראין דברי ר"י · ה"ק · נראין דברי ר"י לר"ש דמודה לו ר"ש לר"י וסובר כמותו בקרקעות · ולא דבר ר"ש אלא במטלטלין · לפי שאין החרמים של לוים · ור' יהודה סבר הוקשו מטלטלין לשדה אחוזה · דכתיב (ויקרא כ"ז) מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחוזתו · מה שדה אחוזה · אין הלוים מחרימים · כדכתי' כי אחוזת עולם היא להם אף מטלטלין אין לוים מחרימים · ור' שמעון לית ליה האי הקישא ומדנחית ר' לפרושי מלתיה דר"ש במה מודה לר' יהודה ובמה נחלק עליו ש"מ דהלכה כר"ש : **ו** חרמי כהנים · חרמים שהחרימום כדי לתתם לכהנים : אין להם פדיון · כדכתיב (שם) לא ימכר ולא יגאל אבל חרמי בדק הבית יש להם פדיון דאדעתא דהכי אחרמינהו דהא אין ראוי לבדק הבית אלא מעות: וחכ"א סתם חרמי' לכהני' והלכה כחכמי' והמחרי' מטלטלי' בזמן הזה · וכן המחרים קרקעות בח"ל שדינה כמטלטלין לענין זה · נותנם לכהנים · והמקדיש לבדק הבית בזמן הזה שאין שם בית · פודה אותן לכתחלה בדבר מועט · ולא יפחות לכתחלה מד' זוזים · או קרוב לזה · אבל לא בשוה פרוטה לבד · או כיוצא בזה · משום דליכא פרסומי מלתא : שהוא חל על קדשי קדשים · כדמפרש ואזיל מחרים אדם את קדשיו כו' : **ז** אם נדר · אם אמר הרי עלי עולה · והפריש בהמה לנדרו

אמר ראב"ע מה אם לגבוה כו' · בגמ' מפרש דאיכא בינייהו דר' אילא · דאמר רבי אילא באושא התקינו המבזבז (לעניין) אל יבזבז יותר מחומש · פירש"י דגמרינן מיעקב · דכתיב ביה תרין עשורין · ראב"ע אית ליה דר' אילא דהא אתא לאשמועינן שיהא אדם חס על נכסיו · ר"א לית לי' דר' אילא דאי בזבז טובא לא אכפת לן אלא שישייר לעצמו קצת דומיא דחר"ע כ"ו והרמב"ם בסוף ה ע פסק לדברי ראב"ע :

מה אם לגבוה · וא"ת והא האי קרא בחרם הניתן לכהנים כתיב · דהא בסיפיה דקרא כתיב לא ימכר ולא יגאל · ואלו בחרמי בדק הבית יש להם פדיון כהקדש והיכי קאמר במתני' · ומה אם לגבוה כו' · והא לאו לגבוה הוא כי אם לכהנים · וי"ל דאפי' בחרמים הנתנין לכהנים יש בהם קדושת הגוף כדקתני לק' בפרקין דף כ"ט חרמי' כל זמן שהוא בבית הבעלי' הרי הן כהקדש לכל דבריהם · נתנה לכהן הרי הן כחולין · אלמא אית בהו קדושת הגוף · תוס' :

ה אינן מוחרמים · שאין אדם מחרים דבר שאינו שלו · דבהמה כתיב · ולא איצטריך לא לומר מה בהמה יש לו רשות למוכר' [לעולם] אף כל שיש לו רשות למוכרה גמ' : **רבי** אומר נראין דברי ר"י כו' כת' הר"ב ה"ק נראין דברי ר"י לר"ש דהא אחוזת עולם כתיב · גמ' · ומ"ש הר"ב מדנחית ר' לפרושי מלתיה דר"ש כו' · ש"מ דהלכה כר"ש · ואיכא לאדחי דר' להכי נחית לפרושי מלתיה דר"ש · ולא תקשה עליה · דהא אחוזת עולם כתיב · וכן הרמב"ם בחבורו פ"ו מהלכות ערכין · העתיק דברי ר' יהודה והכי קי"ל בעלמא: ר"י ור"ש הלכה כר"י כדאיתא בערובין פ"ד דף מ"ו · ולשון הרמב"ם בפירושו ור' לא ביאר דעתו במאמר הזה ולפיכך אין הלכה כר"י · ע"כ · ובנא"י שבידי נמחק · אין · אבל נראה דמה טעם אין הלכה כר"י משום דר' לא ביאר דעתו אלא: דאי הלכה כר' י קאמר · וה"ק ורבי שאמר נראין כו' · לא ביאר שדעתו כר"ש ולפיכך הלכה כר"י כדקי"ל ר"י ור"ש הלכה כר"י:

ו רבי יהודה בן בתירא אומר סתם חרמים לבדק הבית ואל · עלה על דעתך שיש הפרש בין אומר קדשי בדק הבית · ובין אומר חרמי בדק הבית · לפי שהשמות משונים והענין א' · ואמרו ל"ש דאפיק להו (בלשון קדש ול"ש דאפיק להו בלשון חרם) הרמב"ם בפי' משנה ג' פ' בתרא דתמורה: **וחכ"א** סתם חרמים לכהנים · כתב הר"ב והלכה כחכמים · וכ"כ הרמב"ם · והכ"מ רפ"ו מה"ע הניח בצ"ע דבגמ' משמע דהלכה כר"י בן בתירא: **שנאמר** כשדה החרם וגו' ור"י בן בתירא מאי עביד לי' מבעי לי' לכהן שהקדיש שדה חרמו שלא יאמר הואיל ויצא לכהנים וכו' דתנן במשנה ב' פ' דלעיל וכמ"ש שם · ואידך מחרם החרם · ואידך חרם החרם לא משמע ליה · ור"י בן בתירא דחל על ק"ק ועל קדשים קלים מנא ליה · ס"ל כר' ישמעאל דמתני' דלקמ' · גמ' · ומ"ש הר"ב והמקדיש לב"ה בזמן הזה פודה אותן כו' · ומשליך המעות בנהר · כדאי' בגמ' דף כ"ט וכתבתי בריש פרקין · ומ"ש ארבעה זוזי · עיין ב"כ שם ועוד בפ"ו משנה ג': **ז אם** נדר נותן את הדמים · דהוא עצמו אינו משתנה להקדש אחר ועיין רפ"ו דתמורה :

הבכור

א מיי' פ"ו מה'
ערכין הל' כ"ח
ב שם הל' ד
ג [illegible] תמורה
[illegible] מיי' שם
הל' י'
ד סנהדרין דף
ה מיי' שם הל'
[illegible] :

תל"א

אם נדבה נותן את טובתו · שור זה עולה אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה שאינו רשאי · הבכור בין תמי' בין בעל מום · מחרימין אותו · (גמ' וכיצד) כיצד פודין אותו · (גמ' ל"נ הפודין) אומדים כמה אדם רוצה ליתן בבכור זה · ליתנו לבן בתו · או לבן אחותו · ר' ישמעא' אומר כתוב אחד אומר תקדיש · וכתוב אחד אומר אל תקדיש [אי אפשר לומר תקדיש שכבר נא' אל תקדיש ·] ואי אפשר לומר אל תקדיש · שכבר נאמר תקדיש · אמור מעתה מקדישו אתה הקדש עילוי · ואין אתה מקדישו הקדש מזבח :

פרק ט המוכר

את שדהו בשעת היובל אינו מותר לגאול פחות משתי שנים · שנאמר (ויקרא כ"ה) במספר שני תבואות ימכר לך · היתה שנת שדפון וירקון · או שביעית · אינה עולה לו מן המנין · נרה או הובירה · עולה לו מן המנין · ר"א אומר מכרה לו לפני ראש השנה והיא מלאה פירות · הרי זה אוכל ממנה שלש תבואות לשתי שנים : ב מכרה לראשון במנ' · ומכ' הראשון לשני במאתי · אינו ·

לנדרו ואח"כ החרימה · הואיל והוא חייב באחריותה אם מתה או נגנבה כמלאת שלו היא ונותן כל דמיה לכהן · ואת הבהמה יקריב לנדרו דהאי ודאי יש לה פדיון : ואם נדבה היא · דאינו חייב באחריותה אם מתה · הא ודאי לא חייל בה חרם · דלאו דידיה היא אלא בכדי טובת ה' ומוט' שיש לו בה יתן לכהן : כיצד שור זה עולה והחרימו · אומדי' כמה אדם שאינו חייב בעולה רוצה ליתן אם ימצ' עול' בזול כדי להקריב דורון לקונו · וכאותן דמים יתן זה שזו היא טובת הנאה שיש לו בה · שהרי אם מתה או נגנבה · אינו חייב באחריותה · ומשהפריש יצא ידי חובתה · ומעתה אינו מאבד · ואינו מפסיד אלא שלא הקריב דורון לקונו : שאין רשאי · שאינו חייב · תרגום נוטה רשיא : כיצד פודין אותו · דהבכור גופו אינו מוחרם · שהרי אינו שלו אלא לכהן · אלא אומדי' כמה אדם רוצ' ליתן לבעל הבית שיתן בכורו לבן בתו כהן או לבן אחותו · ואותה טובה דיהיב יתן בעל הבית זה לכהן בשביל החרם · ודוקא נקט בן בתו או בן אחותו כהן · דלאו כהן גופיה · לא מצי למיתן טובה לבעל הבית כדי שיתן הבכור לו או לכהן אחר דכיון דבכור חזי ליה מיחזי ככהן המסייע בבית הגרנות לדוש ולזרות' כדי שיתנו לו תרומות בשכרו · ואשתכח דלא שקיל ליה בתורת תרומה אלא בתורת שכר : כתוב אחד אומר תקדיש · גבי בכור כתיב · (דברים ט"ו) כל הבכור אשר יולד תקדיש : וכתוב אחד אומר לא תקדיש (ויקרא כ"ז) אך בכור אשר יבוכר לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו : הקדש עילוי · להעלותו בדמים שיתן טובת הנאתו · כמה אדם רוצה ליתן בו להעלותו עולה שאינו חייב בה · אלא כדי לעשות דורון לקונו : ואי אתה מקדישו הקדש מזבח · שיהא שם [זבח] אחר חל עליו · ורבנן דנפקא להו הך דרשא לעיל מכל חרם קדש קדשים · אל תקדיש תבעי ליה ללאו שאם מתפיסו לשם זבח אחר עובר בלאו ותקדיש תבעי להו לומר שמצוה להקדישו · ולומר זה קדוש לבכורה : ואע"ג דמאליו הוא קדוש · ור' ישמעאל לית ליה הך דרשא · והלכה כחכמים :

פרק ט המוכר

את שדהו בשעת היובל · בשעה שהיובל נוהג · אבל בשנת היובל עצמה אינו רשאי למכור ואם מכר המכר בטל ומחזיר הדמים : אינו מותר לגאול · ואפי' נתרצה לוקח · אין שומעים לו · דכתיב (שם כ"ה) במספר שנים אחר היובל תקנה שתהא קנויה לו שתי שנים · ואם מהדר לה מקמי הכי עובר בעשה · ומוכר נמי עובר בעשה אם גואלה קודם שתי שנים · דכתיב במספר שני תבואות ימכור לך · אבל לאחר שתי שנים אם רצה לפדותה פודה אותה בעל כרחו של לוקח · ונותן לו לפי מה שמכרה · כדכתיב שם · וחשב לו את שני ממכרו שמחשב כמה שנים משתכרה עד היובל · ומחלק הדמים לפי השנים · כגון אם מכרה עשר שנים לפני היובל במנה · נמצא שמכר פירות כל שנה ושנה בעשירית מנה · שהרי סתם מכירה אינה אלא עד היובל · שהיתה ביד הלוקח חמש שנים · ואח"כ בא מוכר לגאלה מנכה לו. לוקח חצי מנה : אינה עולה ממנין · שתי שנים · דהא שני תבואות כתיב · שתי שנים הראויין לתבואה תהא ביד הלוקח אבל היתה שנה הראויה לתבואה ונרה' · היינו שחרשה ועשאה שדה ניר ולא זרעה · או הובירה שהניחה בור · ואפילו ניר לא עשה בה אינו דאפסיד אנפשיה ועולה לו במנין שתי שנים : ג' תבואות לשתי שנים · שאותה תבואה העומדת בה בשעת קניה וב' תבואות בשתי שנים

שתשמור

הבכור בין תמים בין בעל מום כו' · עיין מ"ש בסוף שקלים : מקדישו הקדש עילוי · לשון הר"ב · להעלות בדמים שיתן טובת הנאתו כמה אדם רוצה ליתן בו להעלותו עולה · ולא דק · דה"ל לפרש כמה אדם רוצה ליתן בו · כדי לתתו לבן בתו כהן כדפי' לעיל :

פרק ט בשעת

היובל · פי' הר"ב בשעה שהיובל נוהג · אבל בשנת היובל עצמה · אינו רשאי למכור ק"ו · ומה מכורה חוזרת · יוצאת שאינה מכורה אינו דין שלא תימכ' · גמ' : היתה שנת שדפון וירקון · בפי' המקבל ד' ק"ו מפר' שהשדפון וירקון הוה נמי כמו כן בכל העול' דאי השדפון כבאגא בהכי לא תנן דעול' לו מן המנין דיקא נמי דקתני דומיא דשביעית שאסור לזרוע בו (בכל העולם) · תו' · ועיין מ"ש שם במשנה ו' : רבי אלעזר או' כו' · הרי זה אוכל ממנה שלש תבואות · מפיק ליה בברייתא' בגמ' מדכתיב במספר שני תבואות ימכר לך פעמי' שאדם אוכל שלש תבואו' בשתי שני' · ופירש"י מספר שני תבואות · משמע כל תבואות שבשתי שני' · מדה"ל למכתב מספר שנים · או מספר תבואות · דהוי משמע שתי תבואות · ע"כ · ומ"ש הר"ב ר"א לא פליג אתנא קמא וכ"כ הרמב"ם · ואע"ג דתנן רא"א בלישנא דפלוגתא · כבר כתבנו הרבה כיוצא בזה וכתבתים בפרק בתרא דבכורים

ב שנאמר

א מיי' פ"ו מה' ערכין הל' י"ב
ב שם הל' י"ג
ג שם
ד מיי' פ"ד מה' תמורה הל' י"א
ה שם מיי' פ"א מה' שמט' ויובל הל' ס
ו כ"מ ק"ו מיי' שם הל' י'
ז שם הלכה י"א
ח שם הל' ו'
ט שם הל' י"ג

אינו מחשב אלא עם הראשון · שנא׳ (ויקרא כ״ה) לאיש אשר מכר לו · מכרה לראשון במאתים · ומכר הראשון לשני במנה · אינו מחשב אלא עם האחרון · שנא׳ (שם) לאיש · לאיש אשר בתוכה · [א]לא ימכור ברחוק · ויגאול בקרוב · ברע ויגאול ביפה · לא ילוה ויגאל · [ב]ולא יגאל לחצאים · ובהקדש [ג]מותר בכלן · זה חומר בהדיוט מבהקדש :

ג [ד]המוכר בית בבתי ערי חומה · הרי זה גואל מיד · וגואל כל שנים עשר חדש · הרי זה כמין ריבית ואינה ריבית · [ה]מת המוכר יגאל בנו · מת הלוקח יגאל מיד בנו · אינו מונה לו שנה אלא משעה [ו]שמכר לו · שנאמר (שם) עד מלאת לו שנה תמימה · וכשהוא אומ׳ תמימה להביא [ז]חדש העיבור · רבי אומר יתן לו שנה ועיבורה :

ד הגיע יום שנים עשר חדש ולא נגאל · היה חלוט לו · אחד הלוקח ואחד [ח]שניתן לו מתנ׳ · שנא׳ לצמיתו׳ · [ט]בראשונה היה נטמן יום שנים עשר חדש · שיהא חלוט לו ·

התקין

שתעמוד בידו · ור״א לא פליג את״ק בהא · אלא לדברי הכל היא :

ב אינו מחשב · המוכר כשבא לגאלה · לא עם הראשון · ואותו חשבון ינכה לו כל שנה ושנה שאכלה · והמותר ישלם לו : אשר מכר לו · בגואל שדה ממכרו כתיב והשיב את העודף לאיש אשר מכר לו : לאיש אשר בתוכה · שהוא מוצא עתה בתוך השדה כשבא לפדותה · ומנלן דדרשינן לקולא גבי מוכר · ולא דרשינן לחומרא · גמרינן גאולה גאולה מעבד עברי · בשדה אחוזה כתיב (ויקרא כ״ה) ומצא כדי גאולתו · ובעבד עברי כתיב (שם) גאולה תהיה לו מה להלן להקל אף כאן להקל · ומנ׳ מנלן דלהקל · דתניא נמכר במנה והשביח ועמד במאתים · מנין שאין מחשבים אלא במנה · וכמו שהגיע מאותו מנה לכל שנה כדמנכה לו · ת״ל מכסף מקנתו · ומנין שאם נמכר במאתים והכסיף ועמד על מנה שאין מחשבים אלא במנה ת״ל כפי שניו כלומ׳ כפי מה שהוא שוה באותה שעה : לא ימכור שדה רחוקה שיש לו כדי לגאול שדה זו׳ שהיא בקרוב · וכן לא ימכור ברע׳ כדי שיגאל שדה זו שהיא יפה · ולא ילוה מאחרים כדי שיגאל · ואינו גואל חצי השדה שמכר · אלא או גואל כלה או לא כלום · וכל הני ילפינן מקרא · דכתיב והשיגה ידו ומצא כדי גאולתו · והשיגה ידו מעצמו · ולא שילוה ויגאל · ומצא משמע שימצא דבר שלא היה מצוי לו בשעה שמכר פרט למוכר ברחוק כדי לגאול בקרוב · ברע כדי לגאול ביפה שהיה מצוי לו בשעה שמכר · כדי גאולתו [כדי גאולה] הוא גואל · ואינו גואל לחצאים : ובהקדש מותר בכלן · המקדיש שדהו מותר למכור שדה אחרת · או ללות · כדי לגאלה ואם אינו מספיק לגאול כלה יגאל חציה · וכשתשיג ידו יגאל כלה : **ג** הרי זה גואל מיד · ואין דינו כדין שדה אחוזה שאינו גואל פחות משתי שנים : הרי זה כמין רבית · שכשמחזיר לו מעותיו בתוך שנה ואין זה מנכה לו כלום · נמצא שנשתמש בביתו בשכר המתנת מעותיו : ואינה רבית גמור · דרבית לא קריא׳ אלא ע״י הלואה שודאי באה לידי רבית · שאינה נחלטת לעולם · ולא ע״י מכר שהרי אם לא יגאלנה ותחלוט לו אין כאן רבית : יגאל בנו בתוך שנה אם ירצה · אבל אחר שנה נחלט ואינו נגאל עוד כדכתיב ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה וגו׳ : משעה שמכר לו · שאם מכרה ראובן לשמעון בניסן ושמעון ללוי באייר · כיון שהגיע ניסן · הוא נחלט · ואין מונין למכר שני אלא לראשון שנאמר עד מלאת לו · דמשמע לזה שהיתה שלו : להביא חדש העבור · שאם היתה שנה מעוברת · אינה נחלטת עד י״ג חדש : שנה ועבורה · בין בשנה פשוטה בין בשנה מעוברת נותנים לו שנת לבנה שהוא ג׳ מאות וארבעה וחמשים יום · וימים שיתרים שנת חמה על שנת לבנה אחד עשר יום שבעבורן אנו מעברים השנה והלכה כחכמים : **ד** ואחד הנותן במתנה · אם רצה לגאול בתוך שנתו יגאל · ואם לאו חלוט לו : היה נטמן לוקח ביום שנים עשר חדש · כדי שלא ימצאנו מוכר ליתן את מעותיו · ויבא נחלט לו :

פיסא

ב **שנאמר** לאיש · לאיש אשר בתוכה · דה״מ למכתב (לאשר מכר לו · לאיש ל״ל) אלא לאיש כלומר האדון בעל השדה שהוא עכשיו בתוכה · כדאיתא ביומא פ״א משנה ג׳ · איש כ״ג ופי׳ הר״ב איש אדוני · וכתב הר״ב ומנלן דדרשינן לקולא כו׳ · גמרינן גאולה גאולה מע״ע כו׳ והתם מנלן דלהקל דתניא כו׳ · ואכתי קשה בע״ע · גופא מנלן דדרשינן לקולא ומסיק רב נחמן דכתיב אם עוד רבות בשנים וגו׳ מכסף מקנתו · ואם מעט נשאר בשנים וגו׳ · וחשב לו כפי שניו לכתוב רבות שנים מאי בשנים · אלא נתרבה כספו בשנים · מכסף מקנתו · נתמעט כספו בשנים כפי שניו · א״ר יוסף דרשינהו רב נחמן להני קראי כסינו : **לא ימכור** ברחוק ויגאל בקרוב · כתב הר״ב דכתיב ומצא משמע שימצא דבר שלא היה מצוי לו כו׳ · עיין מ״ש במשנה ב׳ פ״ב דמכות · וכתבו התו׳ דה״ה איפכא דלא · אלא אורחא דמלתא נקט · והיינו דכת׳ הרמב״ם בפי״א מהל׳ שמטה · המוכר שדה אחוזה והיו לו שדות אחרות ומכר מאותם השדות כדי לגאול שדהו שמכר · אין שומעין לו · שנא׳ ומצא כו׳ : **ובהקדש** מותר בכלן · פי׳ הר״ב המקדיש שדה כו׳ יגאל חציה · עיין ברפ״ז :

ג **יגאל** בנו · פשיטא מ״ד איש כי ימכור בית מושב והאי לא מכר קמ״לן · והיתה גאולתו מ״מ · גמ׳ : **יגאל** מיד בגר פשיטא מ״ד לקונה אותו אמר רחמנא והאי לא קנה · קמ״לן · והיתה גאולתו מ״מ · גמ׳ : **אינו** מונה לו שנה אלא משעה שמכר לו · פי׳ הר״ב · שאם מכרה ראובן לשמעון בניסן · ושמעון ללוי באייר · כיון שהגיע ניסן הוא נחלט לשני דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו · כר׳ יוחנן בגמ׳ : **ד** **היה** חלוט לו · ותרגו׳ לצמיתות לחלוטין · והוא דומה לעברי לפי שהוא ל׳ עברי ב״כ · ויחלטו הממנו (מלכים א׳ ד׳ ל״ג) עניינו (קבלו) הענין ושמו אותו דין פסוק (וחתוך) הרמב״ם : **שנאמר** לצמיתות · גמ׳ מאי טעמא כתיב לצמיתות :

התקין

א מיי׳ פי״א
מה׳ שמיטה ויובל
הל׳ י״ח
ב שם הל׳ י״ט
ג מיי׳ פ״ה מה׳
ערכין הל׳ ג׳
ד לא מיי׳ פי״ג
מה׳ שמיטה ויובל
הל׳ א׳
ה שם הל׳ ג׳
ו שם הל׳ ט׳
ז שם הל׳ ה׳
ח שם הל׳ ד׳
ט לא [illegible]
[illegible] שם הל׳ ו׳

התקין הלל (גמ' ל"ג) הזקן שיהא חולש את מעותיו בלשכה ויהא שובר את הדל' ונכנס אימתי שירצה (גי' הלז) הלה יבא ויטול את מעותיו: ה [א]כל שהוא לפנים מן החומה הרי הוא כבתי ערי חומה חוץ מן השדות. ר"מ אומר אף השדות. בית הבנוי בחומה. רבי יהודה אומר אינו [ב]כבתי ערי חומה. ר' שמעון אומר כותל החיצון היא חומתו: ו [ג]עיר שגגותיה חומתה. ושאינה [ד]מוקפת חומה מימות יהושע בן נון. אינה כבתי ערי חומה. ואלו הן בתי ערי חומה. [ה]שלש חצרות של שני שני בתים. מוקפות חומה מימו' יהושע בן נון. כגון קצרה הישנה של (גמ' צפורי) ציפורים. וחקרה של גוש חלב. ויודפת הישנה וגמלא וגדוד וחדיד ואונו וירושלם וכן כיוצא בהן: ז [ו]בתי החצרים. נותני' להם כח היפה שבבתי ערי חומ' וכח היפה שבשדות נגאלין (גמ' ל"ג) ונגאלין מיד. ונגאלין כל שנים עשר חדש כבתים. ויוצאים ביובל. ובגרעון כסף כשדות. ואלו הן בתי חצרים שתי

שיהא חולש. שיהא מטיל מעותיו ללשכת הקדש שבעזרה: ויהא שובר את הדלת. של בית שמכר ונכנס: חולש כמו חולש על גוים (ישעיה י"ד): ה כל שהוא לפנים מן החומה. כגון בתי הבדים שעושין בהן שמן ובתי מרחצאות ומגדלי' ובורות שיחין ומערו' דכתיב אשר בעיר לרבות כל שבתוך העיר. יכול שאני מרבה את השדות ת"ל הבית פרט לשדות שאינן דומים כלל לבית: רבי מאיר אומר אף השדות. לאו שדות ממש קאמר רבי מאיר דהא בית כתיב. ושדות לא דמו לבית אלא קרקע של סלעים ומצולה שאינן ראויין לזריעה ועשוין לבנין הבית. מקום סלעים ליטול משם אבנים לבנין ומצולה ליטול משם חול לבנין. ואין הלכה כר' מאיר: אינו כבתי ערי חומה. להיות נחלט בסוף שנה: כותל החיצון. הוא חומתו ונדון כבתי ערי חומה והלכה כר"י: ו שגגותי' חומתה. שלא הקיפוה חומה אלא הקיפוה בתים ותכיפת הבתים זו לזו הן כחומה: אינה כבתי ערי חומה. דחומה כתיב ולא שגגותי' חומתה: ושאינה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון. אבל המוקפת חומה מימות יהושע אע"פ שאין לה חומה עכשיו נדון כבתי ערי חומה. דלוא חומה כתי' מלא בוי"ו ואל"ף דמשמע לו ומשמע לא כלומר אין לו עכשיו והיה לו חומה קודם לכן. הוי נמי בית חלוט בה: שלש חצרות. שבכל אחד ואחד שני בתים מקרי עיר: כגון קצרה. שם עיר קטנה שהיתה חוץ לצפורי: והחקרה שבגוש חלב וכו' כל הנך דחשיב במתניתין ידועים שהיו מוקפות חומות יהושע בן נון. וירושלי' דקא חשיב במתני' קי"ל דאין בית חלוט בירושלים הלכך איכא למאן דאמר בגמ' דתרתי ירושלם הוו ואין זו ירושלם הקדושה שאין הבית חלוט בה אלא ירושלם אחרת שהיתה בא"י. וגם היא מוקפת חומה מימות יהושע והיה הבית חלוט בה כשאר בתי ערי חומה: ז בתי החצרים. שאין להם לעיירו' חומה: כח יפה'. כדמפרש: ונגאלים מיד. שאין צריך לשהותו שתי שנים ביד לוקח כשדות: דכתיב בהו גאולה תהיה לו דמשמע מיד יגאלנו אם ירצה והיינו כבתי' של ערי חומה: ונגרעון בכסף. שמנכה לו הלוקח לפי שני' ששהו בידו כשדות. דבבתי החצרים כתיב על שדה הארץ יחשב שיוצאים בגרעון כסף כשדות: שתי

התקין הלל הזקן כו'. דהפקר ב"ד הפקר. עיין בגיטין פ"ד דף ל"ו: חולש לשון הר"ב. כמו חולש על גוים. וכדגרסינן (במשנה ב' פכ"ג דשבת וע"ש) מטילין חלשים על הקדשים רש"י: ה כל שהוא לפנים מן החומה פי' הר"ב כגון בתי בדים כו' עיין מה שכתבתי סוף פ"ג דמעשרות: רבי יהודה אומר אינו כבתי ערי חומה. ר"ש אומר כותל כו' גמרא. אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו ותורידם בחבל בעד החלון כי ביתה בקיר החומה. ובחומה היא יושבת (יהושע ב') ר"מ סבר כפשטיה דקרא. פירש רש"י. כפשטיה דקרא דחזינן דביתה בתוך החומה. וקאמר בחומ' היא יושבת כלומר בעיר חומה היא יושבת ע"כ ור"י סבר בחומה היא יושבת. ולא בעיר חומה: ו שגגותיה חומתה. וכן העתיק הרמב"ם בפי"ב מהל' שמטה וגם בתוספת' בתי חצרים אע"פ שיש להם חומ' גג וכו'. וצ"ע שכותלי בתים חומתם ה"ל למתני: ושאינה מוקפת חומה כו'. כתב הר"ב דלוא חומה כתיב מלא בוי"ו ואל"ף. וכן פי' רש"י. וכתבו התוספות שאינו כן בחומשין מדויקו'. כתיב בוי"ו. ולא קרי באל"ף עד כאן. ובחומשין מדויקים שלנו איפכא כתיב לא באל"ף וקרי לו בוי"ו. וכן נמסר במסרה: מימות יהושע בן נון. בת"כ איש כי ימכור בית מושב עיר חומה יכול הקיפוה חומה מכאן ולהבא ת"ל בית מושב עיר חומה שמוקפת חומה מימו' יהושע בן נון: שלש חצרו'. או יותר של ב' ב' בתים. או יותר. הרמב"ם פי"ב מה"ש: כגון קצרה וכו' תניא רבי ישמעאל בר' יוסי למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקדשום אבל ראשונו' בטלו משבטלה קדושת הארץ. קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לע"ל. גמרא. וז"ל הרמב"ם בפה"מ וזה היה בבית ראשון. אבל אח"כ בטלה קדושה ראשונה. ולזה אין סומכין בבית שני אלא כשהיה מוקף כשעלה עזרא וכיוצא בזה כתב בחבורו פרק י"ב מהלכות שמטה. וירושלם כתב הר"ב קיימא לן דאין בית חלוט בירושלים. משום דכתי' (ויקרא כ"ה) לקונה אותו לדורותיו וקסבר לא נתחלקה ירושלם לשבטים. ומאן קא מקני ליה רש"י. ועיין מה שכתבתי במשנה ד' פרק י"ב דנגעים: ז בתי החצרים. פי' הר"ב. שאין להם לעיירות חומה. וכן הוא בפירש"י אבל נראה לי שהוא טעות סופר. וצ"ל שאין להם חומה כעיירות: ויוצאים ביובל. בהדיא כתיב וביובל יצא. ובגמרא מצריך ליה. דהא לגופיה לא אצטריך דמהיכי תיתי דלא יצאו ביובל. הלא הוקשו לשדה אחוזה. לא נצרכה אלא למקדיש וגאלו אחר מיד הקדש. הגיע יובל ולא נגאל חוזר לבעלים ביובל: שתי

א לג' מיי'
פ"ב מה' שמיטו'
ויובל הל' יא
ב שם הל' יג
ג שם הל' יג
ד שם הל' טו
ה שם הל' יד
ו לג' מיי' שם
הלכה'
ז לג"ג: מיי'
שם הל' יד

ב׳ חצרו׳ של שני ב׳ בתי׳ · אע"פ שמוקפין חומה מימות יהושע בן נון · הרי א׳ כבתי חצרים: ח ״ישרא׳ שירש אבי אמו לוי · אינו גואל כסדר הזה: וכן לוי שירש את אבי אמו ישרא׳ · אינו גואל כסדר הזה · שנא׳ (ויקרא כ"ה) כי בתי ערי הלוים עד שיהא לוי ובערי הלוים דברי ר׳ · וחכ"א אין הדברי׳ אמורי׳ אלא בערי הלוים · ב״אין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה · ולא מגרש עיר ולא עיר מגרש · א"רא בר"א בערי הלוים אבל בערי ישרא׳ · עושין שדה מגר׳ ולא מגרש שדה · מגרש עיר ולא עיר מגרש · כדי שלא יחריבו את ערי ישרא׳ · הכהני׳ והלוי׳ מוכרים לעולם וגואלי׳ לעולם · שנאמר (שם) גאלת עולם תהיה ללוים:

נשלמה מסכת ערכין

ב׳ חצרו׳ של ב׳ שני בתי׳ · עיר שאין בה אלא ב׳ חצרו׳ אע"פ שהיא מוקפת חומה מימות יהושע · נחשבין כבתי החצרי׳: ח ישראל שירש בתי ערי חומ׳ מאבי אמו לוי: אינו גואל כסדר הזה · בגמ׳ אמרו תני אינו גואל אלא כסדר הזה · והכי קאמ׳ אינו גואל כלוי דכתי׳ בהו גאלת עולם תהיה ללוים · אלא כסדר הזה האמו׳ בישראל שתהא נחלטת בסוף שנה · וכן לוי שיר׳ את אבי אמו ישראל אף הוא אינו גואל כלוי אלא כסדר הזה האמו׳ בישראל: דלעול׳ אינו גואל כלוי עד שיהא לוי ובערי הלוים · דתרי קראי כתיבי · כתיב כי בתי ערי הלוים היא אחוזתם׳ דמשמע דבערי הלוי׳ תלה רחמנ׳ לאפוקי בן לוי שירש אבי אמו ישראל · וכתי׳ (ויקרא כ"ה) ואשר יגאל מן הלוים דמשמ׳ למקצ׳ לוי׳ תלי רחמ׳ לגאול׳ ולא כולם · לאפוקי בן לוי הבא מן הממזרת ומן הנתינה · שאינו גואל לעולם וכ"ש ישראל שירש את אבי אמו לוי · דישראל גמור הוא שאינו גואל לעול׳: אין הדברי׳ אמורי׳ · אין הדברי׳ הללו דגאול׳ עול׳ אמורי׳ אלא בערי הלוים אבל עד שיהא לוי לא בעי׳ והל׳ כחכמי׳: מגרש · מקום פנוי מכלום · אין בו בית׳ ולא זורעים אותו · אלא נוי היא לעיר: אין עושין שדה מגרש וכו׳ · דכתי׳ (שם) ושדה מגרש עריה׳ לא ימכר · מאי לא ימכר · אילימ׳ לא ימכר כלל · הא כתי׳ גאולת עול׳ תהיה ללוי׳ מכלל דמזדבן · אלא מאי לא ימכ׳ לא ישתנ׳: כדי שלא יחריבו את ישוב הארץ: מוכרי׳ לעול׳ · ולא כישראל שאינו יכול למכו׳ פחו׳ מב׳ שני׳ קודם היובל כדכתי׳ (שם) במספר שני תבואו׳ ימכר לך · אבל אלו מוכרים אפי׳ סמוך ליובל: וגואלים לעול׳ · אם בתי ערי חומה מכרו אינן נחלטי׳ בסוף שנה כבתי ערי חומ׳ של ישראל · ואם שדות מכרו אין צריכין לעמו׳ ביד הלוקח ב׳ שני׳ אלא גואלים מיד אם ירצו:

נשלמה מסכת ערכין:

אחר ערכין תמורה כפי סדורם בכתוב ג"כ הרמב"ם:

שתי חצרו׳ של שני ב׳ בתים · פי׳ הר"ב אע"פ שהי׳ מוקפת חומ׳ · דת"ר ממשמע שנא׳ בתי חצרים איני יודע שאין להם חומה מת"ל אשר אין להם חומה · אע"פ שיש להם חומה כמו שאין להם חומה · וכמה בתים שנים חצרו׳ שני׳ ב׳ חצרות של ב׳ בתי׳ · ואימא בית וחצר · א"כ לכתו׳ רחמנ׳ חצרי׳ · וכי תימא אי כת׳ רחמנא חצרי׳ · חצר בלא בית משמ׳ · ההו׳ קרפף אקרי׳ גמ׳: ח אין עושין שדה מגרש כו׳: (כתב הר"ב · דכתיב ושדה מגרש כו׳ · נראה מהא דמפ׳ לדברי ת"ק דאיירי בלוי׳ שסובר דר"א לפרושי אתא ולא לאפלוגי · וכן מוכח עוד מדלא כתב הלכתא כמאן · ויש מקום לסברתו מדקתני אר"א ולא רא"א · אבל הרמב"ם בפירושו כתב · שאין הלכה כר"א · וגם בחבורו סוף הלכות שמטה פסק דדין ערי ישראל כדין ערי הלוים לענין הזה · וכן רש"י מפרש לדברי הת"ק לענין ערי ישראל · וז"ל אין עושין שדה מגרש משום ישוב א"י והיינו חורבן שממעט את הזריעה · ולא מגר׳ שדה שמחרי׳ את נוי העיר · מגרש אין עושין עיר שיעשו בו בתי׳ שאין עיר נאה בלא מגרש וכ"ש שאין עושין עיר מגרש שאין מחריבין את ישוב העי׳ עכ"ל · ולענין דלא תנן רא"א מצינו כן במס׳ סוטה סוף פ"ח) ועמ"ש במשנ׳ ח׳ בפ"ב דב"ב: מגרש פי׳ הר"ב מקו׳ פנוי כו׳ · כדתנן במשנ׳ ג׳ פ"ה דסוט׳ וע"ש: עושין שדה מגר׳ · כשיש נוי לעיר הרבה קופצים לדור בתוכה ומתיישבת: הכהנים והלוים מוכרי׳ לעולם · ל׳ הר"ב אפי׳ סמוך ליובל · וכן ל׳ הרמב"ם בפירושו גם בחבורו סוף הלכו׳ שמט׳ · וכת׳ הכ"מ דכלומ׳ אבל לא בשנת היובל עצמ׳ · וכדכת׳ רש"י דהא איכ׳ ק"ו ומה מכור כבר יוצא · עכשיו שאינו מכורה אינו דין שלא תמכר · עכ"ד: תהיה ללוי׳ · והכהני׳ נמי בני לוי הם · וכמ"ש (יחזקאל מ"ד) והכהני׳ והלוים בני צדוק וגו׳:

סליקא לה מסכת ערכין

א פיי׳ פ"ב
מה׳ שמיט׳ ויובל
הל׳ ט
ב ב"ב כד. מכו׳
יב׳ · פיי׳ שם הל׳
ד ה
ג נ: ר"ה כט
פיי"ד יובל׳
ערכין הל׳ כה
[illegible]
[illegible]
[illegible] הל׳ ו

מסכת תמורה

פרק א הכל

הכל ממירים · ״אחד אנשים ואחד נשים · לא שאדם רשאי להמיר אלא

אחד

מסכת תמורה

פרק א הכל

ממירין. הכל מתפיסין בקדושת תמורה · שתופסת קדושת תמורה בבהמת חולין · אם אמר זו תחת זו של הקדש · בין על פי אנשים בין על פי נשים · כגון אם המירה אשה תופסת קדושת תמורה על פיה · והכל דתנינן הכא לאתויי יורש · שאם המיר בקרבן שהפריש מורישו בחייו תמורתו

תומר

מסכת תמורה

פרק א הכל

ממירים · כתב הר"ב לאתויי יורש · גמ׳ אם המר ימיר לרבות את היורש · ופירש"י דהכי מצי למכתב · ואם ימיר בהמה בבהמה: אחד אנשים ואחד נשים · אע"ג דתנן במשנה ז׳ פ"ק דקדושין כל מצות ל"ת כו׳ ·

תמורה לא שאדם רשאי להמיר · דהא כתיב לא ימיר:

א שאם [א] המיר מומ'· וסופג את הארבעי'· [ב] הכהני' ממירים את שלהם · וישרא' ממירי' את שלהם · [ג] אין הכהני' ממירים · לא בחטא' · ולא באשם · ולא בבכור · א"ר יוחנן נורי · (גמ' נ"ג) וכי מפני מה אין ממירים בבכור · אמר לו ר"ע חטאת ואשם מתנה לכהן · והבכור מתנה לכהן · מה חטאת ואשם אין ממירים (נת' בו · אף הבכור לא ימירנו בו · אמר לו ר' יוחנן בן נורי · מה לי (נת' אם) אינו ממיר בחטאת ובאשם · שאין זכין כהן בחייהם · תאמר בבכור · שזכין (בו) בחייו · אמר לו ר"ע · והלא כבר נאמר (ויקר' כ"ז) והיה הוא ותמורתו יהיה קדש · היכן קדושה חלה עליו בבית הבעלים · אף תמורה בבית הבעלים :

ב [ד] ממירין מן הבקר על הצאן ומן הצאן על הבקר · מן הכבשים על העזים ומן העזים על הכבשים · מן הזכרים על הנקבות מן הנקבות על הזכרים · מן התמימים על בעלי מומין ומבעלי מומין על התמימים · שנאמר (שם) לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע · או רע בטוב (גמ' ואיזהו) איזהו טוב ברע בעלי

מותר נתפסת עליה קדושה ושתיהן קדושו': וסופג את הארבעי' לוקה על לאו דלא ימיר ואע"ג דלאו שאין בו מעשה הוא דקי"ל כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חברו בשם · וא"ת לאו הניתק לעשה הוא דכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש · ואין לוקין על לאו הניתק לעשה · וי"ל דשאני הכא שהלאו כולל יותר מן העשה שבו · שכל מימר לוקה · ואין כל מימר עושה תמורה · שהרי שותפי' וצבו' אין עושין תמורה וכיון דאין העש' שו' ללאו · לא מקרי לאו הניתק לעשה: הכהני' ממירין את שלהן · קרבנו' שהפרי' הכהן להקרי' לעצמו אם המי' בו הכהן נתפס' בתמור': לא בחטא' ולא באש' · שנתנו לו ישרא' שיקריב לו אם המיר בו הכהן אין עושה תמורה על ידו: דהא אין לו חל' בו · אלא משע' הקטר' אמורין ואיל' זוכ' בבש' · ואין אדם ממיר בדב' שאינו שלו: ולא בבכו' · שנתן לו ישרא': וכי מפני מה אין הכהנים ממירים בבכור והלא כולו של כהן הוא' ומחיים נותנו לו ואין ישראל מתכפ' בו: מה חטא' ואש' אין ממירין דהא ודאי פשיטא לן דאין הכהני' זוכים בהן · אלא מהקטרת אמורין ואילך: מה לי אינו ממיר בחטא' ואשם' כלות דין הוא שאין כהני' ממירין בחטאת ואשם כו'. והיה הוא ותמורתו · מקיש תמור' להקדש עצמו · היכן קדושה חלה · על ההקדש בבית בעלים: אף תמורה לא תחול · אלא בבית בעלים · אבל בבית כהן לא חיילא לגמרי הלכך אין כהן ממיר בבכור · אבל ישראל אם המיר בו נתפס בקדושה · שהרי ברשותו חלה הקדושה על הבכור והלכה כר"ע: ב ממירין מן הבקר על הצאן וכו' · דכתי' בהמה בבהמה · וצאן ובקר זכרים ונקבות כלהו בהמה מקרו: טוב ברע · טוב של חולין · לא ימיר אותו ברע של קדש · ואם ימר ימיר וגו' · אלמא בעלי מומין עבדי תמורה · ואבעל מום חיילא תמורה · דכתיב או רע בטוב · דמשמע בעל מום של חולין בתם של קדש: ואיזהו טוב ברע כלומר איזהו רע של קדש דעביד תמורה · כל שקדם הקדשו את מומו · אבל קדם מומו את הקדשו דלא חלה עליו קדושה · לא עביד תמורה

את אנשים ואת נשים חייבים · וילפינן לה מדכתיב (במדב' ה') איש או אשה כי [יעשו] מכל חטאת כו' · כמ"ש שם · אצטריך למתני הכי דמהו דתימא ה"מ עונש דשוה בין ביחיד בין בצבור אבל הכא כיון דעונש שאינו שוה בכל הוא · דתנן אין הצבור והשותפים עושין תמור' אשה נמ' כי עבדה לא לקיא · קמ"ל מדכת' ואם המיר · וה"נ לנכתב אם אתי וי"ו לרבות האשה · גמ' : וסופג את הארבעי' · כתב הר"ב ואע"ג דלאו שאין בו מעש' וכו' דקי"ל כו' חוץ מנשבע · ומימר ומקלל חברו בשם · וכ"כ הרמב"ם בפירושו ובחבורו ריש ה' תמורה · ומפרשינן בגמ' · נשבע אמר קרא (שמות כ') כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא · וקמ"ל לא ינקה' ולשתוק · ה' למה לי · ב"ד של מעלה הוא דאין מנקין אותו אבל ב"ד של מטה מלקין ומנקין אותו · וכתיב לשוא · לשוא · שני פעמים · אם אינו ענין לשבוע' שוא תנהו ענין לשבוע' שקר · ונסיק באכלתי ולא אכלתי (ועיין בפ"ד דשבועות משנה ז') תימר א"ל ר' יוחנן לתנא לא תתני ומימר · משום דבדבורו עשה מעש' פירש"י שעוש' מחולין קדשים ע"כ · ועיין מ"ש בספ"ח דמנחות · ותימה דהשתא מעקר' לאו קושיא היא זו שהקשה הר"ב מלאו שאין בו מעשה: וכבר תמה ג"כ הכ"מ וכתב שכן הרגיש ג"כ המגיד בפי"ג מה' שכירות · ומקלל את חברו בשם · אמר קרא (דברים כ"ח) אם לא תשמור וגו' · ליראה את השם · וכתיב והפלא את מכותך הפלאה זו איני יודע מהו כשהוא אומר (שם כ"ה) והפילו השופט והכהו לפניו · הוי אומר הפלאה זו מלקות · ולשבועות אמת א"א לומר · דהא כתיב (שם ו') ובשמו תשבע · ולמוציא שם שמים לבטלה לא מצינו אזהרת דכתיב (ויק' י"ט) לא תקלל חרש · ולאי אמרת בשלמא לקלל · אזהרתי' מהכא · אלא א"א מוציא שם שמים · כלומר אבל מקלל לא סגי ליה במלקות · (כיון דעביד תרתי דקא מפיק ש"ש לבטלה · וקא מצער ליה לחבריה) אזהרתיה מהיכא דהא דכתיב (דברים ו') את ה' אלהיך תירא · אזהרת עשה הוא · ומ"ש הר"ב · שהרי שותפים וצבור אין עושין תמורה · כדתנן סוף פרקין · וסוף פ"ב: וסופג את הארבעים · וא"ת אמאי לא תני שמונים דהא כתיב לא יחליפנו ולא ימיר אותו · וי"ל דלא נחית למנין מלקיות · אלא כלומר דלקי עליה · עי"ל דלעולם לא לקי אלא ארבעים ותרי לאוי צריכי · חד בקרבן שלו · וחד בשל חברו · וכגון דאמר כל הרוצה להמיר יבא וימיר (כדאיתא בגמרא דף ט) תו' : אף תמורה בבית הבעלים · כתב הר"ב · הלכך אין כהן ממיר בבכור · אבל ישראל אם המיר נתפס בקדושה וכו' · ותמיה הרעב"ם בפ"א מה"ת · וכן כהן שהמיר בבכור שנולד לו · לא בבכור שלקח מישראל · הרי זו תמורה : ב ממירין מן הבקר על הצאן כו' מן הכבשים על העזים כו' · א ואע"ג דזו קתני :

א פירו' כ"מ
מהל' תמורה
הלכ' ג
ב ו:
נ פירו' שם
הלכ' ט
ד [illegible]
פירו' שם הל' ד

בעלי מומין שקדם הקדישן את מומם · [א]ממירים אוז' בב' וב' באח' · אחד במאה · ומאה בא' · רש"א אין ממירים אלא אח' באח' · שנאמ' (ויקר' כ"ז) והיה הוא ותמורתו · (גמ' יהי' קודש) מה הוא מיוחד אף תמורתו מיוחד' :

ג [ב]אין ממירי' אברים בעוברים · ולא עוברי' באברים · ולא אברים ועוברי' בשלמים · ולא שלמים בהן · ר' יוסי אומר ממירים אברין בשלמים · ולא שלמים באברין · א"ר יוסי והלא במוקדשין · האומר רגלה של זו עול' · כולו עולה · אף כשיאמר רגלה של זו תחת זו · תהא כולה תמורה תחתיה :

ד [ג]אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון · [ד]ואין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון · [ה]ואין המים שאובים פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון :

תמורה מדהוה מצי למכתב לא ימיר טוב ברע · או רע [בו] והוה משמע (או רע) לא ימיר לא בטוב ולא ברע · בטוב ברע דכתב רחמנא למה לי · לומר לך טוב מעיקרו שבשעה שהוקדש היה תם ושוב נפל בו מום עושה תמורה · רע מעיקרו שנפל בו מום קודם שהוקדש · אין עושה תמורה : ממירין א' של חולין [בב'] דקדש כגון שאמר הרי זו תחת אלו : וב' דחולין בא' דקודש · כגון הרי אלו תחת זו : מה הוא מיוחד · דכתיב הוא · ואין הלכה כרבי שמעון : ג אברים בעוברים · אברים דחולין · בעוברים דהקדש · שאם אמר תהא רגל בהמה זו · תמורת עובר הקדש שבמעי בהמה זו אין הקדושה חלה על האבר : ולא עוברים באברים · שאם אמר הרי עובר שבבהמ' חולין זו · תמור' רגל של בהמ' קדש זו · אין העובר קדוש : ולא עוברים ואברים של חולין בשלמים דקדש : ולא שלמים · דחולין בעוברים ואברים · של קדש : ממירין אברים בשלמי' אמר הרי רגל בהמ' חולין זו · תחת בהמ' קדש זו · חלה תמורה על האבר ופשטה לה בכל הבהמה והויא תמורה כולה וקריבה : ולא שלמים בהן · דאין כח באבר א' של בהמ' קדש לעשו' תמורה : והלא במוקדשים · בת"ל' ההקדש כשאומר רגלה של זו עולה : כלה עולה כדילפי' מקרא · דכתיב (ויקרא כ"ז) כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש · כשהוא אומר יהיה קדש לרבו' את כולה' והלכה כת"ק : ד אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון · סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין ונדמעו ונפלו מן המדומע למקום אחר בעינן מאה מן החולין לפי מה שיש תרומה בסאה זו של דימוע . ולא בעינן מאה סאה · כנגד כל אותה סאה של דמוע · שאינה נחשב' כולה תרומה לאסור חולין שניים : ואין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון · עיסה של חולין שנתחמצה בשאור של תרומ' · הכי כולה אסורה לזרים · ואם נפל ממנה עיסה לתוך עיסה אחרת של חולין ונתחמצה · אינה אוסרתה אלא לפי חשבון שאור של תרומה שנתערב בה · ולא תהא נאסרה אחרונה · אלא א"כ נפל בה מן הראשונה שיעור גדול כל כך שיש בשאור של תרומה שנתערב בה כדי לחמץ האחרונה · בלא צירוף החולין המדומעים : ואין מים שאובים פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון · מקוה שיש בו אחד ועשרים סאה מי גשמים ומלא בכתף י"ט סאין ופותקן למקוה דרך המשכה והן טהורין ואע"ג דג' לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה · השאיבה כשרה כשהיא דרך המשכה והיה שם בראשונה רוב שיעור מקוה שהוא כ"א סאין מי גשמים · והיינו לפי חשבון · דאין השאובים פוסלים המקוה כשהן דרך המשכה · אלא אם כן הן עשרים סאים מים שאובים ·

בעלי מומין שקדם הקדישן את מומן · עיין במשנה ב' פ"י דחולין ובמשנה ב' פ"ב דבכורו' : ממירים אחד בב' וב' בא' · דת"ר בהמה בבהמה מכאן שממירין א' בב' וב' באחד א' בק' וק' בא' · ר"ש אומר אין ממירין אלא אחד באחד שנא' בהמה בבהמה ולא בהמה בבהמו' · ולא בהמו' בבהמה · א"ל מצינו בהמו' שקרויה בהמה שנאמר ובהמה רבה ור"ש בהמה רבה אקרי · בהמה סתם לא אקרי · וטעמא דר"ש משום בהמה הוו · והא טעמא דר"ש מה הוא מיוחד כו' מעקרא א"ל ר"ש תן והיה הוא ותמורתו וכי מזה לדרשי רבנן מבהמה בבהמה א"ל איהו מהת' נמי מציא למילף ט"ג מא דידי · גמ' ועיין בפי' הר"ב סוף משנה ה' :

ג אין ממירין אברים בעוברי' וכו' אע"ג דעובר אמרי בהמה כדפי' הר"ב רפ"ד דחולין בהמה בבהמה תאכלו וא"כ קרינ' ביה לא ימיר בהמה בבהמה וליכא למימר כפי' הר"ב דסוף פ"ב ע"ש דמסיק בגמרא דהתם דף ס"ט דמתני' ר"ש היא דמקיש תמורה למעש' בס"פ מה מעשר קרבן יחיד כו' · הלכך דוק' מוגה נמי מה מעשר אינו נוהג באברים ועוברים (דבעינן יעבור תחת השבט · אף תמורה אינו נוהגת באברי' ועוברי' : והלא במוקדשים כו' · ולעיל ברפי"א דחולין כתבתי דאף לת"ק כך הוא במקדיש אבר שהנשמה תלויה בו : ד אין המחומץ כו' · כתב הר"ב : עיסה של חולין כו' · הרי כולה אסורה עיין במשנה ד' ו' פ"ב דערלה : אין המים שאובין פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון · פי' (קצת שכתב הר"ב פירשתיו בפ"ב דתרומו' משנה ו' ע"ש ובפירוש המשנ') שכתב הר"ב לפי חשבון שמחשבין את הכלים וכן פירש"י והרמב"ם · ולפירוש זה אינו דומה כך לפי חשבון לאידך · דהנהו איירי · לפי חשבון הדבר הפוסל · לכך נראה פי' התוס' שפי' · לפי חשבון הלוגין שפוסלין המקוה דהיינו שלשה ע"כ (אמנם מצאתי ראיתי להר"ן בס"פ כל הבשר שכתב כפירש"י ומסיים בה וז"ל · ומשום דמדומע ומחומץ ומים שאובין שייך לפי חשבון תנינהו בהדדי · אע"פ שחשבון המים שאובים אינו מענין חשבון המדומע והמחומץ · ולישנא נמי הכי מוכח · דלא קתני דאין המים שאובין שנתערבו בכשרים פוסלים אלא לפי חשבון · כדקתני אין המדומע והמחומץ פוסל · עכ"ל) ומ"ש הר"ב · ומתני' ר"י בן חוני דאית סבר ג' לוגין כו' · גמ' · וה"מ לאתויי סתם משנה דסוף פ"ב דמקואו' · אלא דנקט יוסי בן חוני דהכי קתני ליה בהדיא בברייתא · ל"ל כר"ש שם במקואו' · ומ"ש הר"ב ואינה הלכה · וכ"כ הרמב"ם · ותימה בעיני דאע"ג דבברייתא מחלוקת היא במתני' לא [illegible] לה בגמ' :

א מיי' פ"ח מה'
תמורה הל' יד
ב [illegible]
מיי' שם הל'
טו
ג קדושין ז.
חולין סט [illegible]
ד יב' · תרומות
פ"ז [illegible]
פ"ג הל'
תרומות הל' ה
ה מיי' פ"ד מה
מקואות הל' ג

שאין שם רוב שיעור מקוה ממי גשמים · כך נראה פי' משנה זו · וכפירשתיה במס' תרומות פ' סאה תרומה · אבל בגמרא ה"פ · לפי חשבון כלים · שאין ג' לוגין מים שאובין פוסלים את המקוה · אא"כ נפלו למקוה מג' כלים או פחות · אבל אם נפלו מד' כלים · או יותר אינן פוסלים והיינו דקאמר ואין מים שאובים פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון · שמחשבים הכלים שמהן נפלו ג' לוגין מים למקו' ומונין אותן אם הם שלשה כלים · או פחות פוסלים את המקוה · ואם מג' כלים ולמעלה · אין פוסלים ותנא' רבי יוסף בן חוני היא דהוא סבר ג' לוגין שנפלו מיותר מג' כלים · אין פוסלין ואין הלכה : ה אין מי חטאת נעשים מי חטאת אלא עם מתן אפר · בשעה שנותן את האפר נעשים מי חטאת והלכך בעינן שיהיו מים תחלה בכלי ואח"כ אפר · אבל נתן אפר תחלה ואח"כ מים · פסולי דהא לא היו שם מים בשעת מתן אפר · כדי שיעשו מי חטאת · ותו לא מיעבדי מי חטאת · וקרא דכתיב (במדבר י"ט) ונתן עליו מים חיים · לא שיתן המים על האפר · דהא כתיב מים חיים אל כלי · דמשמע המים נתונים אל הכלי · ולא אל העפר · אלא ונתן עליו' להזהיר שאחר שיתן העפר על המים יערב' באצבעו יפה ויחזיר המים שתחתיו עליו : אין בית הפרס עושה בית הפרס · שדה שנחרש בה קבר אם חזר וחרש בית הפרס ושדות שסביבותיו לא מחזיקין לשאר שדות כבית הפרס · ולומר שהמחרישה הוליכה העצמות לשדות שסביבותיה · דקבר אחד לא עביד בית הפרס · אלא כל אותה שדה שאבד בה הקבר שאין ידוע היכן הוא · ומלא מענה לכאן ומלא מענה לכאן לאותו דרך שרגילים בני הבקעה לחרוש שדותיהן · אם למזרח ומערב · או לצפון ודרום · דשמא לאחד מד' ראשיה היה הקבר ומשם נתגלגל העצם לתוך אחד מן השדות שמכאן ומכאן · וכך שערו חכמים · דמלא המענה ראויות העצמות ליגלגל על ידי המחרישה · טפי לא · וכמה מלא מענה מאה אמה : ואין תרומה אחר תרומה · השותפים שתרמו · זה אחר זה · תרומת הראשון · אינה תרומה · דכיון שחזר השני ותרם גלי דעתיה דלא ניחא ליה בתרומת הראשון · וה"ל ראשון תורם שלא מדע' חברו · וכן השני · ומתני' רבי עקיבא היא · ואינה הלכה · אלא אם תרם הראשון כשיעור · דהיינו אחד מחמשים · אין תרומת השני תרומה ·

ואם

ה אאין מי חטאת נעשין מי חטאת · אלא עם מתן אפר · באין בית הפרס עושה בית הפרס · גולא תרומה אחר תרומה : ולא

הא מסתם כתם לן תנא דמתני' כוותיה בספ"ב ממס' מקואו' ומחלוקת בברייתא וסתם במשנה · הלכה כסתם משנה · כמו שכבר כתבתי זה בהרבה מקומות · וכן שם לא כתבו הר"ב הרמב"ם שאינה הלכה · והתוס' [ד"ה יב"ח] כתבו שהרא"ד פסק דהלכה כר"י בן חוני · ולא פירשו טעמו וג"ל ברור שזה הוא טעמו מדסתם לן תנא דמתניתין כוותיה · ושוב מצאתי שאף הרמב"ם בחבורו רפ"ה מהלכות מקואות · כתב כסתם דמקואות · וכן פסק ג"כ בטו"ד סי' ר"א : ה אין מי חטאת נעשין מי חטאת · אלא עם מתן אפר · פי' הר"ב · בשעה שנותן את האפר · נעשים מי חטאת · הלכך בעינן שיהיו מים תחלה בכלי · ואח"כ אפר · אבל נתן אפר תחלה ואח"כ מים פסול וכו' וקרא דכתיב כו' לא שיתן כו' · דהא כתיב מים חיים אל כלי · גמרא · ומאי חזי' דאמר' סיפיה דקרא דוקא דלמא רישא דקרא דוקא · פירש"י דאפר קודם למים · כדכתיב ונתן עליו מים · ואל כלי להכי אתא שתהא חיותו בכלי שלא ימלא' בכלי אחר ויערה לכלי זה אלא זה יתן לתוך המעיין · ויקח המים לתוכו · ע"כ · לא מצית אמרת · מה מצינו בכל מקום מכשיר למעלה · פירש"י כגון בסוטה עפר למעלה שהוא המכשיר את המים לבדוק והוי דמעלה דמצוה להקדים המים · כדכתיב ומן העפר וגו' · אף כאן מכשיר למעלה · ע"כ · ועוד דרשו מדרש זה בפ"ב דסוט' דף ט"ז ע"ב · ונפלאתי הפלא ופלא תרין פלאין על שאבדה הבקיאות דבשתי המסכתות מבעלי התוס' במסכת יומא פ"ד ד' מ"ג (ד"ה הכל) שנדחקו ליישב פי' הכתוב דונתן עליו לי' ש עליו בכלי · ובפרק לולב הגזול דף ל"ז ע"ב · הביאו התוס' עצמה למימרא זו (ד"ה אמאי) · משתי אלו המסכתות : אפר · והר"ב שכתב תרי זמני עפר · גם הוא נכון שכן כתוב (במדבר י"ט) ומעפר שרפת החטאת : אין בית הפרס עושה בית הפרס · פי' הר"ב שדה שנחרש בה קבר · אם חזר וחרש וכו' · דקבר אחד לא עביד בית הפרס · אלא כל אותה שדה שאבד בה הקבר · שאין ידוע היכן הוא ומלא מענה כו' . ובגמרא עד כמה אמר רב דימי שלש שדות ושתי מענות · ופירש"י · אותה שדה שהקבר בה · טמאה כולה · דלא ידעינן בהי' מקום ממנה היה הקבר · ומ"ש הר"ב עוד מלא מענה לכל צד דשמא לא' מד' ראשיה הקבר [כ"ה] ומשם הלך לאות' שדה חברת' מלא מענה כו' ע"כ · ופליאה היא בעיני דהא תנן במשנ' ב' פי"ז דאהלות · החורש משדה שאבד הקבר בתוכה · אינו עושה בית הפרס · ופי' הר"ב · דה"ל ספק ספקא שמא לא חרש במקום הקבר · ואת"ל חרש שמא לא הוליך ממנה עצם · ע"כ · וכן שם בראש הפרק כתב הר"ב מלא המענה של המחרישה ממקום הקבר שהתחיל לחרוש בו כו' · וכיוצא בזה גם כן לשונו בספ"ז דכדס · ומצאתי בפי' הר"ש שסופי"ז דאהלות משנה ב' שהביאה לשון רש"י · וכתב עליו וז"ל ולא דמי לחורש משדה שאבד בה קבר דקתני בסמוך דאינו עושה בית הפרס · דהכא בחורש כל השדה · והתם בשלא חרש מכולה שדה דהויא ספק ספקא · ומיהו קשה דאכתי ספק ספקא היא · ולשדה שבמזרח ה"ל למדוד מראש בית הפרס שבמערב דשמא שם היה הקבר · ואת"ל שהיה בראשו שבמזרח שמא לא נתגלגל עצם עד כאן וזרקו בשדה שבמערב · ונראה לפרש דלשלש השדות בין כולם שתי מענות קאמר והקב' היה באמצעו של אמצעי · ולא אשמועינן רב דימי מידי דלא אשמועינן מתני' כלומר רבי יהושע דבאהלו' ולא בא אלא ליישב לשון בית הפרס (פעמים עושה בי' הפרס דקאמר ר' יהושע התם) דמשמע שזה שהוא בית הפרס עושה שאלו בית הפרס · ע"כ · והיינו כפי' הר"ב דרפי"ז דאהלו' : ולא תרומה אחר תרומה · פי' הר"ב · השותפין שתרמו זה אחר זה תרומת הראשון אינה תרומה וכו' · וכן השני ·

א מיי' פ"ט מה' פרה הל' ח
ב מיי' פ"י מה' טומאת מת הל' ו
ג מיי' פ"ד מה' תרומות הל' ו

א ולא תמור' עוש' תמורה · ולא הולד עושה תמור' · ר"י אומ' הול' עוש' תמורה · אמרו לו הקד' עוש' תמורה · לא הול' (ול' תמור' גמ' ל"ג) עוש' גמ' עשין תמור' : ב העופו' והמנחו' אינן עושין תמורה · שלא נאמ' אלא בבהמ' · הצבו' והשותפים אינן עושים תמורה · שנאמר (ויקרא כ"ז) לא ימיר אותו · יחיד עושה תמורה לא הצבור ולא השותפים עושים תמור' · ג (גמ' קדשי) קרבנות בד' הבי' · אינן עושין תמורה · אמר רבי שמעון והלא המעש' בכל הי' ולמ' יצאו גמ' לומ' לך להקיש אליו · מה מעשר קרבן יחיד · יצאו קרבנות צבור · מה מעשר קרבן מזבח · יצאו קרבנות בדק הבית :

פרק ב

ואם לא תרם הראשון אלא בעין רעה כגון שתרם אחד מששים ותרומת השני תרומה : ואין תמורה עוש' תמורה · דאמר קרא תמורתו יהיה קדש · ולא תמורת תמורתו : ולא הולד עושה תמורה · דאמר קרא והיה הוא · ולא הולד : רבי יהודה אומר הולד עושה תמורה · דאמר קרא יהיה לרבו' את הולד · ורבנן סברי יהיה לרבות שוגג כמזיד · שאם סבור להמיר שחור והמיר את הלבן · דגבי קדשים לא קדיש · משום דהוי הקדש בטעות וגבי תמורה קדיש · והלכה כחכמים · ומיהו אע"ג דאין תמורה עושה תמורה · קיימא לן ממירין וחוזרין וממירין בבהמה א' · ואפי' כמה בהמות על בהמה אחת של הקדש בין בבת אחת בין בזה אחר זה · כולן תמורה : ב שלא נאמר אלא בבהמה · ואם המיר ימיר בהמה בבהמה : קדשי בדק הבית אין עושין תמור' · דגבי תמורה כתיב קרבן · וקדשי בדק הבית לא אקרי קרבן : אמר ר"ש והלא המעשר בכלל היה · ר"ש סבר ליה לקדשי בד' הבי' אקרו קרבן הלכ' לא נפקא לן דלא עבדי תמור' אלא מהכ' : והלא מעש' בכלל הי' בכלל כל הקדשי' דעבדי תמור' ולמ' יצ' דכתי' בדידי' דעוש' תמורה · דכתיב גבי מעשר לא יבקר בין טוב לרע · ולא ימירנו · מה מעשר קרבן יחיד ועושה תמורה · אף כל קרבן יחיד עושה תמורה : יצאו קרבנו' צבור והשותפין דמעשר ליתיה בשותפו' כדאמרינן בפרק בתרא דבכורות דכתי' ויהי' לך ולא של שותפות : יצאו קרבנות בדק הבית ואע"ג דאקרו קרבן כדכתיב (במדבר ל"א) ונקריב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב · אינו קרבן מזבח כמעשר · ורבנן דאמרי לעיל קדשי בדק הבי' לא אקרו קרבן סברי נהי דקרבן ה' אקרו ·

קרבן

וכך פירש"י · דהא סתמא קאמר איכא תרומה · והתוס' הקשו וכתבו דלא נהירא דאין זה כינו ולא תמורה אחר תמורה דהתם הראשון תמורה והשני אינו תמורה · וכך נראה לפרש כמו כן הכא דהראשון תרומה ולא השני ע"כ · וצריך לפר' אין תרומת שניהם תרומה · כלומר אלא תרומת הראשון בלבד ועי' עוד בסמו' ומ"ש הר"ב ומתני' ר"ע היא · גמ' · מתני' מני ר"ע היא דתנן השותפין שתרמו זה אחר זה ר' אלי' תרומ' שניה' תרומ' · ר"ע א' אין תרומת שניהם תרומה · והא דבמשנה ג' פ"ג דתרומות · תנן ר"ע אומר תרומת שניהם תרומ' · כבר כתב שם הר"ש · דחלוף גרסאות הן · אבל התו' מתרצים לפי פירושם · דבשמעתין מיירי כשנתנו רשות זה לזה לתרום · ומש"ה תרומת הראשון תרומה לר' עקיבא · שהרי מדעת חברו תרם · והשני אינו כלום דנתן לחברו רשות לתרום · וכבר תרם · ור' א' סבר דתרומת שניה' תרומה דגלי אדעתייהו דכל חד דלא ניחא ליה בתרומת חברו · אבל התם בשלא נתנו רשות זה לזה לתרום · הלכך כל חד אדעתיה דנפשיה תרם חלקו · לפיכך תרומת שניהם תרומה מקלת ע"כ · (ועיין בפי' הר"ב שם) וצ"ל לדדהו דגרסי' בגמ' דתגית' וכן צריך לתקן בדבריהם בדבור שקודם לזה שהעתיקו דתנן וצ"ל דתגית · ומ"ש הר"ב · ואם לא תרם הראשון אלא בעין רעה כו' · וכ"כ רש"י · וה"ה איפכא נמי · וכן נראה מלשון הר"ב והר"ש דבמסכת תרומות · ומ"ש הר"ב · תרומת השני תרומה כדתנן התם · וכלומר דאף תרומת השני תרומה דאין לפר' דתרומת השני דוקא תרומה ולא הראשון · דיתמי אולניה דהאי מהאי · וכ"כ הכ"מ בפ"ד מהלכות תרומות : רבי יהודה אומר הולד עושה תמורה · כתב הר"ב דאמר קרא יהיה לרבות את הולד ורבנן סברי יהיה לרבות שוגג כמזיד כו' לגבי קדשים · לא קדיש · משום דהוי הקדש בטעות רש"י · כדתנן רפ"ה דנזי' · וע"ש · ועיין ס"פ דלקמן · קרבנות בדק הבית · וכן העתיק הרמב"ם בפ"א מה"ת · אבל בגמרא גרס קדשי · וכן העתיק רש"י והר"ב · ומ"מ יש לייסב גי' הספר הרמב"ם דהא מודו רבנן דקרבן ה' אקרו (כדפי' הר"ב לקמן) ויותר נראה בעיני לומר דלגי' ז' וכולו מתני' ר"ש היא · כמו שכתב רש"י בלשון אחר · דבמתני' ליכא פלוגתא אלא כולה ר"ש · ודקתני קדשי בדק הבית אינן עושין תמורה לאו מקרבן נפקא · אלא ר"ש קאמר לה והדר מפר' טעמ' יע"כ · ותדע שכן הוא דע הרמב"ם · שהרי העתי' גם טעמו של ר"ש · ש"מ דס"ל דליכ' פלוגתא במתני' · וניחא נמי לפי זה דגרסי' אמר ר"ש ולא ר"ש אומר · ומיהו אע"ג דבסיפא אינו חולק מ"מ ברישא דתנן שנאמר לא ימי' אותו יחי' עושה תמורה כו' פליג · ודריש טעמא אחרינא · אלא משום דלענין דינא גם בזה אין מחלוקת ביניהן (דהא אין ממירין אלא בשלהם כדתנן בר"פ · ממילא כי ממעטינן קרבנות צבור · אמעטו הצבור שאינן ממירי דדוחק לומר דקרא מיירי כשאמר הצבור כל הרוצה להמיר ימיר דכה"ג חייל תמורה ביחיד כמ"ש שם · ספיר קתני ליה בלשון אמר ר"ש · וא"כ שיעתא ליכא לפי' הר"ב ג"כ אין מחלוקת · אלא במשמעות דורשין · ולא בעיקר הדין : אמר ר"ש והלא כו' · כתב הר"ב ר"ש ס"ל דקדשי בדק הבית מיקרי קרבן כו' · כדפי' הר"ב לקמן בד"ה יצאו וכו' : ולמה יצא · פי' הר"ב · דכתיב גבי מעשר · ולא ימירנו ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש : להקיש אליו מה מעשר כו' ובברייתא מפרש דמאן דפליג אדר' שמעון דריש לדון בתמורת ש"ע ובתמורת גופו · דאי לא כתביה · ה"א לא עביד תמורה · דכיון שדנן בתמורת שנו שאם קרא לאחד

עשר עשירי

ויקרב

א לא :
חי' פ"א מה' תמורה הל' ג
ב יג · לא ו
ע"ש פיי' שם הלכ' יא
ג פי' שם הל' א והלכ' יב
ד לא · שם הל' י"ג
ופ"ו מה' ערכין הלכה ו

קרבן לה' לא אקרו׃ כשאר קרבנות מזבח :

פ"ב יש בקרבנו' היחי' כו' ׃ וקרבנות הצבור אין נוהגים אלא בזכרי' דרובן עולו' ועיל' זכר הוא ואין מביאין שלמי' אלא כבשי עצר' ד׃ כ"י הן וחטאת שלהן נמי כתיב בכלהו שעיר חטאת אחד׃ קרבנו' היחיד חייבין באחריותן׃ כלומ' יש מאותן שקבוע להן זמן ׃ שאפי' עבר זמנן חייב להקריב׃ כגון עול' יולדת וקרבנו' מצור' ׃ אם עבר שמיני שלו יכו' להקרי' לאח' זמן׃ אב' קרבנו' צבור שיש להם זמן ׃ אם עבר ומנן בטל קרבנו' : משקרב הזבח ׃ שאם קרב הזבח בזמנו ׃ ולא קרבו נסכיו עמו חייבין להקריבם ׃ אפילו מכאן' ועד עשרה ימים ׃ דכתיב בפרשת פנחס בכולהו ומנחת' ונסכיהם לפרים לומר לך מנחתם ונסכיהם של קרבנות צבור ׃ קרבים אפילו בלילה ׃ ואפילו למחר ׃ אם קרבו הקרבן בזמנו ולא נזדמנו להם מנחות ונסכים׃ מקריבין אותן כשיזדמנו לכן אפילו לאחר כמה ימים :
חביתי כהן גדול דוחין שב' וטומא' ׃ דכתיב בהו מנח' תמי' ׃ הרי לך כמנחת של תמידין שדוחה שבת וטומאה ׃ דבתמי' כתיב במועדו׃ ואמרינן במועדו ׃ אף בשבת אף בטומאה׃ שאם היו רו' הכהני' טמאי' עושי' אותו בטומא'׃ ופ' יה"כ׃ פרו של כ"ג׃ לא שזמנן קבוע ׃ כלומר אין הטעם תלוי׃ אלא בקביעות הזמן ׃ דכל קרבן שזמנו ׃ קבוע׃ ואם עבר הזמן אין לו תשלומים ׃ דוחה שבת וטומאה והלכה כרבי מאיר :
ב חטאת היחיד שכפרו בעליו׃ שאבדה ונתכפר באחרת׃ ואח"כ נמצאת הראשונה׃ והשל צבור׃ שכפרו באחרת אינן מתו׳ דחטאות המתות הלכה למשה מסיני היא ׃ וס"ל לת"ק דליחיד גמירי ולא לשל צבור : רבי יהודה אומר ימותו ׃ דבשל צבור נמי גמירי : אמר ר"ש מה מצינו : כלו' קי"ל ה' חטאות מתות׃ שמתו בעליה׃ ושכפרו בעליה באחרת ׃ ושעברה שנתה׃ ולד חטאת ׃ ותמורת חטאת׃ וכי היכי דתלת מנייהו לאו בצבור גמירי׃ דהא לא משכחת להו בקרבנות צבור׃ ולד חטאת לא משכחת לה בצבור׃ שאין חטאת נקבה בצבור׃ ותמורת חטאת נמי׃ אין קרבן צבור עושה תמורה ׃ ושמתו בעליה׃ אין צבור מתים : אף

פ"ב שקרבנות

פ"ב יש בקרבנו' היחי' מה שאין בקרבנו' הצבו' ויש בקרבנו' הצבו' מה שאין בקרבנו' היחי' ׃ שקרבנו' היחי' עושי' תמור' ׃ וקרבנות הצבור אינם עושי' תמורה ׃ קרבנות היחיד נוהגין בזכרים ובנקבות ׃ וקרבנות צבור אין נוהגין אלא בזכרים ׃ קרבנות היחיד חייבין באחריותן ובאחריו' נסכיהם׃ וקרבנות הצבור אין חייבין (לא גמ' ל"נ) באחריותן ולא באחריו' נסכיהן׃ אבל חייבין ס"א באחריו' נסכיהן משקרב הזבח׃ יש בקרבנות הצבור מה שאין בקרבנות היחיד׃ שקרבנות הצבור דוחין את השבת ואת הטומאה׃ וקרבנות היחיד׃ אינן דוחים לא את השבת ולא את הטומאה׃ אמר ר"מ והלא חביתי כהן גדול ופר י"ה׃ קרבן יחיד׃ ודוחין את השבת ואת הטומאה׃ אלא שזמנן קבוע :

ב חטא' היחי' שכפרו (גמ' הבעלי' מתה) בעליו ושל צבו' (גמ' אינה מתה) אינן מתות ר"י אומ' ימותו׃ אר"ש מה מצינו בולד חטאת ובתמורת חטאת ובחטאת שמתו בעליה׃ ביחיד דברים אמורים אבל

דקרב שלמי' כדתנן בשלהי בכורות דף ס' תוי"א שאין לך בו' אלא חדושו כיון ג"כ מן הכל' לדון בדבר חדש להכי אצטרי' לתכת' בהדיא גבי מעשר לא ימירנו :

היחי' עושי' תמור' מפר' בגמ' בעיק' זביח' (הקדל' ראשון רס"י) קתני דה' תמור' דקרבן יחיד ואינ' עושה תמור' ומל' דקרבן יחי' ואינו עושה תמור' ועוקמי' דקרבן יחי' ואינה עושה תמורה (כדמתנינן לכולהו בפ"ק) אלא נמי לאו בר זביח' הוא דנמלק ולא נשח': קרבנות היחי' חייבי' באחריותן לשון הר"ב כלומ' יש מאותן שקבוע להן זמן כו' וכן לשון רש"י ועטמייהו' דה' יש שקבו' להם זמן ואם עב' זמנן אין חייבים באחריותן: חביתי כ"ג ופר יה"כ אלא יש בקרבנות היחיד קאמרינן ולא כל קרבנות היחיד' וכן פסק הרמב"ם בפ"א מהלכו' הקרבנו' והיינו טעמ' דר"מ לא מותיב הכי' ומ"ש הר"ב אב' קרבנו' צבו' שיש להם זמן וכן ל' רש"י ולאפוקי פר העלם דבר של צבור' ושעירי ע"ז : ובאחריות נסכיה' כלומ' היין והסלת' וכמ"ש במשנ' ג' פ"ד דזבחי' והיינו דבסמוך מפר' הר"ב מנחות ונסכיהם וכדכתב קרא דילפי' מניה [ומנחת' ונסכיה'] : אינן חייבים לא באחריותן וכו' דת"ר דבר יום ביומו מלמד שכל היום כשר למוספים ביומו מלמד שאם עבר היום ולא הביאן אינו חייב באחריותן' גמ': משקרב הזבח' פי' הר"ב אפילו מכאן ועד עשרה ימים' עיין ומ"ש במשנה ג' פ"ד דזבחים' ומ"ש הר"ב ונסכיהם של צבור קרבי' אפילו בלילה עיין בספ"ב דמעילה : שקרבנות הצבור דוחין את השבת ואת הטומאה' עיין במשנה ד' פ"ו דפסחים : אמר ר"מ והלא חביתי כ"ג ופר יה"כ' ואין בהן אכילה' ולכך לא תנן להו בהדי חמשה דברים הבאים בטומאה' דתנן התם בפסחים' ומ"ש הר"ב' והלכה כר"מ' והרמב"ם כתב והטעם שנתן ר"מ הוא טעם אמיתי וסבור' ואין חולק זה' ע"כ' נראה מדבריו דת"ק נמי ס"ל הכי בחביתי כ"ג ופריה"כ' אלא דלא נחית לטעמא כדנחית ר"מ' וא"כ בעיקרא דדינא' אין בין ר"מ לת"ק ולא כלום' ולפיכך לא דק הר"ב' במ"ש הלכה כר"מ' כיון דלענין הדין תרוייהו שוים' ומה שייך לפסוק הלכה לענין הטעם: **ב** שכפרו בעליו' וכן העתיק הר"ב וקשיא דמכנה לחטאות בלשון זכר' אבל בס"א שכפרו הבעלים וכן העתיקו רש"י והרמב"ם: **רבי שמעון אומר מה מצינו** וכו' פי' הר"ב' וכי היכי דתלת מנייהו לאו בצבור גמירי ט' '

א יד' ב פי"א מה' תמורה הל' ה ג פ"א מה' מעשה הקרבנות הל' טו ד שם הל' ב ה שם פ"ד הל' ה ו פ"ה מה' ביאת מקדש הל' י ז שם הל' ט ח פ"ד מה' פסולי המוקדשים הל' א ט שם הל' ב

דכל

אב' לא בצבו' · אף שכפרו הבעלי' ושעברה (גמ' שנת' וכצ"ל) שנתן · ביחי' דברי' אמורי' · אב' ל' בצבו': ג [א]חומ' בקדשי' מבתמור' · ובתמור' מבקדשי' · שקדשי' עושי' תמור' · ואין [ב]תמור' עושה תמורה · [ג]הצבור והשותפין מקדישים · [ד]אבל לא ממירים · [ה]ומקדישים אברים ועוברים · [ו]אבל לא ממירים · [ז]חומר בתמור' · [ח]גמ' מבקדשים שהקדוש' חל' על בעל' מום קבוע · ואינה יוצאה לחולין · להגזז [ט]ולהעבד · רבי יוסי בר' יהודה אומר · [י]עשה שוגג כמזיד · בתמורה · [יא]ולא עשה שוגג כמזיד במוקדשי' · [יב]רבי אלעזר אומר הכלאים והטרפה ויוצא דופן · טומטום ואנדרוגינוס · לא קדשים ולא מקדישים:

פרק ג

אלו [יג]קדשים · שולדותיהן ותמורותיהן כיוצא בהן · ולד שלמים ותמורתן · וולדן

אף שכפרו בעלי' ושעבר' שנת' · אע"ג דאפש' דמשתכחי בצבו' לא גמירי דמתו: ביחי' דברי' אמורי' דמתו' אב' לא בצבו' · והלכ' כר"ש: ג ואין תמור' עוש' תמור' · דתמורתו אמ' רחמנ' ולא תמור' תמורתו: אברי' ועוברי' לא ממירי' · דבהמ' בבהמ' כתי': על בעל מום קבוע · שאם המיר בהמת חולין בעלת מום בבהמה תמימה של הקדש חלה עליה קדושה חמורה כל כך שאם יפדה לא תצא לחולין ליגזז וליעבד · אלא כדין קדשים שקדם הקדשן את מומן שכשנפדין אותן אין בהן היתר גיזה ועבודה אלא היתר אכילה · משא"כ בקדשים שאם קדם מומן להקדשן · יוצאין לחולין ע"י פדיון ליגזז וליעבד · אבל בתמורה גלי קרא טוב ברע או רע בטוב · לא נפרים בין תם לבעל מום: עשה שוגג כמזיד בתמורה · שאם סבור לומר שור שחור שיצא מביתי תחלה · יהא תמורה תחת זו · ויצא מפיו שור לבן · גבי תמורה קדיש ולוקה דגלי ביה קרא יהיה קדש · לרבות שוגג כמזיד · אבל בכהאי גונא לקדשים אם בעל מום הוא למזב' לא קדיש ואינו לוק' דהקדש טעו' אינו הקד': הכלאי' · כב' מתני' ורחל: לא קדשים · בתמורה · ואע"ג דתמורה חלה קדושתה על בעל מום קבוע · אינה חלה על אלו: ולא מקדישים אחרים בתמורה · אם קדשים הם · וטרפה משכחת לה שהיא קדושה · כגון שהקדיש בהמה ואח"כ נטרפה · וכן הוצרך לומר · דאע"פ שקדושה היא · אין עושין תמורה · אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס מתחלת ברייתן נתקלקלו · ולא אתה מוצא בהן קדושה · אלא בולדי קדשים שקדשה אמם קודם שנתעברה דהשתא מאליהן קדשים דיר' אמן הן וכן הוצרך לומ' דאין עושין תמורה ולאפוקי דר"י דאמר בשאר ולד קדשים עושה תמורה · ולא דמו לבעל מום · דיש במינו קרבן · אבל הנך אין במינן קרבן ותשיבי כבהמה טמאה שאינה עושה תמורה · וכרבי יוסי בר' יהודה ורבי אליעזר קיימא לן · דליכא מאן דפליג עליהו בהא:

פרק ג אלו קדשים · בגמרא פריך כיון דתני וולדן וולד

דכ' החמ' הטלות נשנו בחד' שיטה ונשתכחו בימי אבלו של משה או בימי לוי' בצבו' (עיין כיוצא בזה בסו' עדיו' ובספר' דלקמן משנה ג') וכיון דאיכ' בהו דלא אפש' להיו' בצבו' כולהו נמי הכי נשנו דאינו בצבו' וליכ' למפר' וכי דנין אפש' משא"א · כדאית' בגמ': אבל לא בצבו' · פי' הר"ב ושמתו בעליה · אין לבכור מתים · ילפינן לה בגמרא · משעירי רגלים וראשי חדשים · דאמר רחמנא איתינהו מתרומת הלשכה · ודלא מתו מרייהו דהני זוזי · אלא לאו ש"מ אין הצבור מתים: ג ומקדישים אברים ועוברים אבל לא ממירים · כתב הר"ב · דבהמה בבהמה כתיב · וכן פירש"י · ולא דייקי דהאיעובר קרי בהמה ברפ"ד דחולין · כמ"ש הר"ב · אלא מקישא דר"ש וכמ"ש כבר בפ"ק משנה ג': רבי יוסי בר' יהודה אומר עשה שוגג כמזיד בתמור'. פי' הר"ב קדיש ולוקה כו' · אבל בכה"ג לקדשי' אם בעל מום הוא' דקי"ל דמתקדיש בעל מום למזבח' שהוא לוקה' · כדפי' הר"ב ספ"ח דמנחות · ומ"ש הר"ב דהקדש טעות אינו הקדש ברפ"ה דנזיר · ומ"ש הר"ב דהלכה כר"י בר"י דליכ' מאן דפליג עלי' · וכ"כ הרמב"ם · ויש לתמו' דבפ"ק מסכ"ה תפר' דר"י מוקי יהיה · לוולד קדשי' שעוש' תמור' · ולא אתפרש בגמ' כלל דר"י מייתי ליה לשוגג כמזיד מקרא אחרינ' · א"כ ש"מ דלדידיה לא אתרבי שוגג כמזי' · והיינו נמי דתנן ר"י ברבי יהודה אומר בלשון פלוגתא · וראיתי בכ"מ ריש הלכו' תמור' שהביא לשון הרמב"ם · והלכ' כר"י ברבי יהודה שאין חולק עליו · וכתב ואני אומר · אפילו אם היה נמצא מי שחולק עליו הלכתא כוותיה דרבי יוסי בר' יהודה מדאיפלגו אמוראי אליביה · ועוד דאמרינן בפ"ק · גבי הא דתנן ר"י אומר וולד עושה תמורה · ורבנן והיה לרבות שוגג כמזיד · אלמא רבנן הכי ס"ל · ע"כ:

רבי אלעזר אומר הכלאים והטרפה כו' · עיין מ"ש במשנה ד' פ' בתרא דבכורות · ומ"ש הר"ב · ולא דמו לבעל מום · דיש במינו קרבן אבל הנך אין במינן קרבן (ויוצא דופן לא חשיב ליה מין שאר בהמות · רש"י מאי אמרת טרפה איכא במינה · לא דמיא לבעל מום (וחשיב כטמאה דדמיא לה במלתא אחריתא) בהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה באכילה לאפוקי בעל מום דמותר באכילה · גמ' · ומ"ש הר"ב דהלכה כר"א דליכא מאן דפליג עליה · וכ"כ הרמב"ם ואשכחן טובא דתנן בלשון פלוגתא · ואין חולק · כמ"ש בפ' בתרא דבכורים · וראיתי להכ"מ שכתב בסוף פ"א מה"ת · וק"ל שבתוספתא תני דלת"ק עושין תמורה · וי"ל שמאחר שבמשנתינו לא הזכירו כן משמע דסבר תנא דמתני' דליתא להאי תוספתא · ע"כ:

פרק ג ולד שלמים ותמורתיהן · יליף לה בגמ' · מדהמ"ל גבי שלמים · אם מן הבקר הוא מקריב וגו' · אם זכר אם נקבה · למה לי · זכר לרבות את הולד · דולד לשון זכר משמע · נקבה לרבות את התמורה · דת"ו"ה לשון נקבה משמע · וכתבו התוס' · ואע"ג דכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש אצטריך קרא לרבויי דקרבה · וא"ת ומ"ש הכא דאצטריך לרבויי דקרבה · וגבי

ולד ולדן. עד סוף העולם ל"ל. משום דמשמע תנא דידן לרבי אליעזר דא"ר לקמן ולד שלמים לא יקרב שלמים. משום הכי תנא ולד ולדן עד סוף העולם. כלומר לא מבעיא בולדן דלא מודינא לך אלא אפי' עד סוף העולם לא מודינא לך: ולד שלמים לא יקרב שלמים. אלא כונסו לכיפה ומת. מדרבנן משום גזירה דאי אמר' ולד שלמי' יש לו תקנה אתי לשהויי' לאם עד שתלד. ויגדל עדרים מן הולדו'. ואתו בהו לידי גיזה ועבודה: לא נחלקו על ולד ולד שלמים. מודים חכמים לרבי אליעזר בולד ולד שלמים דלא יקרב שמחשבתו נכרת מתוך מעשו דל דל עדרים בעי ופסק הלכה כת"ק שולד ולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו כשלמים: העיד רבי יהושע' וכו' דלא כרבי אליעזר ועדו' זה אמת והלכה: ואכלנו ולדה שלמי' בחג. בחג השבועו' קאמר שאם היה ממתין ומלפה לחג הסכו' נמצא עובר בעשה כדאמר (דברים י"ב) ובאת שמה והבאת' שמה דמשמע ברגל ראשון שתבוא שמה תביא כל נדרים שעליך. מיהו בלאו דלא תאחר אינו עובר עד שיעברו עליו שלש רגלים: ב הרי אלו כתודה. אמוריהן קרבים על גבי המזבח. והבשר נאכל ליום ולילה: ובלבד שאינן טעונים לחם. דכתיב על לחם התודה התודה עצמה טעונה לחם ולא ולדה ותמורתה טעוני' לחם: תמור' עולה. כגון המיר זכר בעולה: וולד תמורתה. כגון המיר נקבה בעולה דנקבה מתקדשת בתמור' עולה. וילדה התמורה זכר: ג ויביא בדמיו עולה. ורישא דקתני. הרי אלו כעולה גבי ולד של תמורה. משום דהקדש ראשון שבאו אלו כלם מכחו. הוא קרב זכר הוא. אבל הכא במפריש נקבה לעולה הקדש ראשון שכלם באים מכחו נקבה היא ואינה קריבה. הלכך אינה כעולה אלא ימכר ויביא בדמיו עולה:

המפריש

ולדן וולד ולדן עד סוף העולם. הרי אלו כשלמים וטעונים סמיכה ונסכים ותנופה וחזה ושוק. [א] ר"א אומר ולד שלמי' לא יקרב שלמים. וחכ"א [ב] יקרב. אמר ר"ש לא נחלקו על ולד ולד שלמי'. ועל ולד ולד תמור' שלא יקרב. ועל מה נחלקו. על הולד. שר"א אומ' לא יקרב. וחכ"א יקרב. [ג] העיד ר' יהושע ור' פפיים על ולד שלמים (ס"א שיקרב שלמים) א"ר פפיים אני מעיד שהיתה לנו פרה זבחי שלמים ואכלנוה בפסח. ואכלנו ולדה שלמים בחג: ב ולד תודה ותמורתה. וולדן וולד ולדן עד סוף העולם. הרי אלו כתודה. ובלבד שאינן טעונים לחם. תמורת עולה (ס"א וולד תמורת) [ה] ולד תמורה. וולדן וולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו כעולה. וטעונין הפשט ונתוח וכליל לאישים: ג [ט] המפריש נקבה לעולה וילדה זכר. ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה. רבי [נ"ל אלעזר] אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה.

המפריש

בכור ומעשר. כתיב הם. דממעטינן מיניה. הם ולא ולדן ולא תמורתן (לר' יהודה בסוף מסכ' בכורו' כמ"ש שם הר"ב) וי"ל אחרי שכתוב מיעוט גבי בכור ומעשר אצטריך הכא קרא לרבו'. ע"כ: ולדן ר"ל ולדי שלמים. ולדי תמורת שלמים הרמב"ם: עד סוף העולם. כתב הר"ב. משום דמשמע תנא דידן לר"א כו' אלא אפילו עד סוף העולם. ובריש מסכ' יבמו' לא דייק. כיון דתנא צרותיהן וצרות צרותיהן עד סוף העולם למה לי. דפשיטא דכולהו צריכי למתני דלא הל"ל דפטרי צרות וצרות דצרות. אי לאו דתנא להו לכולהו. וא"ת ולתני עד סוף העולם. ולא לתני ולדן וולד ולדן וי"ל דזו אף זו קתני שכן דרך משנה לשנויי הכי. ותימה דבריש פ"ט דכתובו' מצריכים לתרוייהו (כמ"ש שם) וי"ל דהתם בלישנ' הכתוב בשטר דייקי. דאין לכתוב בשטר דבר שאינו צרי' אבל בלישנא דמתני' ליכא למידק כולי האי. תוספו': לא יקרב. כתב הר"ב. משום גזירה כו' ויגדל כו' ואתי לידי גיזה ועבודה וכפירש"י וכ"כ עוד הר"ב במשנה ו' פ"ז דעדיו'. וקשיא דתיפק ליה דמש"ה עובר בעשה א"נ בבל תאחר כדלקמן. והרמב"ם מפרש שם וכאן. עובר על מה שאמר רחמנא (דברי' כ"ג) לא תאחר לשלמו: וחכמים אומרים יקרב. נ"ע חכמים היינו ת"ק. תוספו'. וכלומר לתנא דפליג אדר' שמעון דמשמע דלדידיה נחלקו ר"א וחכמים על ולד ולד: ואכלנו ולדה שלמים בחג. פי' הר"ב. בחג השבועו' קאמר שאם היה ממתין ומלפה לחג הסוכו'. דהוא חג סתמא וטעמא פרש"י במשנה ב' פ"ק דר"ה והכא דלפי האמת קרי לשבועו' חג סתמא. דכלומר חג הסמוך. ומ"ש הר"ב. שאם היה ממתין לחג הסוכו' נמצא עובר בעשה. פירש"י. דבשלמא בפסח. לא אקרביה דאימור מחוסר זמן הוה דנולד בפסח ועבר הרגל קוד' שימלאו לו שבעת ימים. ע"כ. והכי איתא בגמרא פ"ק דר"ה דף ו' ומ"ש הר"ב דבלאו אינו עובר עד שיעברו עליו ג' רגלים מפורש בריש ר"ה: ב ולד תודה ותמורתה וכו'. עיין עוד מזה במשנה ד' פ"ו דמנחות: הרי אלו כתודה. דת"ר מניין לרבו' תמורו' וכו' ת"ל (ויקרא ז') אם על תודה: ובלבד שאין טעוני' לחם. ל' הר"ב דכתיב על לחם התודה כו'. כמו ששנינו שם במנחו' וע"ש: תמורת עולה. ל' הר"ב. כגון המיר זכר בעולה. וכן פירש"י. דאלו נקבה ירעה כו'. כהנהו דלקמן וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מה"ת: ולד תמורה. וכן העתיק רש"י וגם את תמורתה. וכן העתיק הר"ב ואע"פ שמאלא עולה הוא והל"ל תמורתו ליתא דעולה עצמו לשון נקבה. כד"א (שם א') והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה. ומה שכאמר עולה הוא מוסב על הקרבן: הרי אלו כעולה. נ"ע דלא מייתי ליה בגמרא מקרא. וכת"כ פרש' ויקרא מייתי דכל הפסולין יהו נוהגין בתמורה מאם עולה. ומינה דקריבה: ג רבי אלעזר ה"ג. ולא רבי אליעזר כגירס' הספרים. דהא מסקינן אדר"א דסיפא דאמר יביא בדמיו עולו' ולעיל מיניה תנן רבי אליעזר אומר ימותו. ורבי אליעזר ביו"ד. הוא ר"א בן הורקנוס תלמיד רבי יוחנן בן זכאי שבימי החורבן.

א יב' :
ב ג ד פיי' צ"ד שם
תמורה הל' א ה ר"ה ו'
עדיות פ"ו מ"ו ויס :
פיי' שם
ו פיי' פ"ג שם הל' ?
ח שם פ"ד הל' ה'
ט שם ופ"ו שם'
פסולי המוקד' ג' י"ג

ורבי

א המפריש נקבה לאשם · תרעה עד שתסתאב · ותמכר ויביא בדמיה אשמו · אם קרב אשמו יפלו דמיה לנדבה · ב ר"ש אומר תמכר שלא במום · תמורת אשם (ס"א ולד תמורתה) וולדן וולד ולדן עד סוף העולם · ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה · ר"א אומ' ימותו · ור' אליעזר אומר יביא בדמיהן עולות · ג אשם (ס"א שמתו בעליו · ושכפרו בעליו) ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה · ר"א אומ' ימותו · ור"א אומר יביא בדמיהן עולות: ד והלא אף הנדבה עולה היא · מה בין דברי ר"א לדברי חכמי' · אלא בזמן שהיא באה חובה · הוא סומך עליה ומביא עלי' נסכין ונסכיה משלו · ואם היה כהן · עבודתה ועורה שלו · ובזמן שהיא באה נדבה · אינו סומך עליה ואינו מביא עליה נסכין · ונסכיה משל צבור · אע"פ שהוא כהן · עבודת' ועורה של אנשי משמר · ה תמורת הבכור והמעשר וולדן

המפריש נקבה לאשם · ואין אשם בא מן הנקבה: תרעה עד שתסתאב · עד שיפול בה מום · ובגמרא פריך ותמכר בלא מום דהואיל ולא חזיא לאתויה מום גמור הוא זה · ולא קדשה אלא לדמי והמכר מיד ויבי' בדמי' אשם · ומשני הואיל ונחית לה קדוש' דמים נחתה לה נמי קדושת הגוף להא מלתא דבעיין מום: אם קרב אשמו · ותו לא צריך לאשם: יפלו דמיה לנדבה · לשופרות שבמקדש שמהן היו נוטלים להביא לנדבת צבור: תמכר שלא במום · דהואיל ולא חזיא לאשם · אין לך מום גדול מזה · ולא קדשה קדושת הגוף ותמכר מיד ויביא בדמיה אשם · ואע"ג דגבי מפריש נקבה לעולה · לא פליג ר"ש דבעיא מום · התם הוא דאיכא שם עולה בנקבה דאשכחן עולת נקבה בעוף · אבל אשם נקבה לא מצינו · הלכך הוי מותא · ולא קדשה אלא לדמי · ואין הלכה כר"ש: תמורת אשם וכו' · כולן ירעו · דהלכה היא כל שבחטאת מתה באשם רועה · ותמור' חטא' מתה: ימותו · דאית ליה לר"א לחטאת כאשם · מה בחטאת מתה אף אשם מתה: יביא בדמיהן עולות · דמותרות לנדבת יחיד אזלי · ולא לנדבת צבור: אשם שמתו בעליו או שכפרו בעליו באחר · דבחטאת מתו' ובאשם תרע' עד שתסתאב: ד והלא אף הנדבה עול' · פרושי קמפרש מאי בינייהו: בזמן שהיא באה חוב' · שהיא מוטל' על היחיד להקריבה סומך עליה כו': ואם היה כהן · אותו שהפריש אשם ונתכפ' באחר ונתקו לראשון ברעייה · עבודתה ועורה של עולה הקריבה מדמי אותו אשם שלו היא שהוא עצמו מקריבה ונוטל העור · ואפילו אינו מן המשמרה של אותה שבת: אינו סומך עליה · דנדבת צבור אין בה סמיכה: ואע"פ שהוא כהן עבודתה ועורה לאנשי משמר · שהרי של צבור היא · ואין כהן של משמר אחר רשאי להקריב · דכתיב (דברים י"ח) לבד ממכריו על האבות: מה שמכרו האבות זה לזה · טול אתה את שבתך ואני אטול את שבתי · והלכה כדברי חכמים: ה הרי

ור' אלעזר בלא יו"ד הוא ר"א בן שמוע · שרבינו הקדוש למד לפניו וראוי להקדים הקודם בזמן · הלכך ודאי דהואי דקדים הוא ר"א ביו"ד · ועוד דטעמיה דכחטאת כאשם שמעינן ליה נמי בריש זבחים כך נ"ל: שיסתאב שיפול בו מום · כדפירש הר"ב לקמן · משום דהתם כתב דפריך עליה בגמ' · ותמכר בלא מום · וליתנא דיסתאב מפורש במשנה ט' פרק בתרא דמנחות: המפריש נקבה לאשם תרעה כו' · ובעולה מלתא דפסיט' · ורבותא אשמועינן לעיל דאפילו ילדה זכר הראוי לעולה דירעה כו' וה"נ אשם שילדה זכר · שירעה · ובגמר' דאפי' ר"א יודה בה · דע"כ לא קאמר ר' אליעזר · אלא בעולה שילדה · דאיכא שם עולה על אמו (כמ"ש הר"ב לקמן בעולת העוף · דתמות וזכרות בבהמו' · ואין תמות וזכרות בעופות · כדפי' הר"ב במשנה ד' פ"ו) אבל באשם שילדה · דליכא שם אשם על אמו · אפילו ר"א מודה דלא קרב אשם · ומש"ה לא אצטריך תנא לאשמועי' · והרמב"ם בפ"ד מה"ת שכתב המפריש נקבה לאשמו וילד' תרעה היא ובנה כו' · לא שכך שנה במשנה · דבפ"ד מה' פסולי המוקדשים · העתיק כלשון משנתינו' ומסיים בה וכן ולדה: ויביא בדמיה אשם · עיין מ"ש במשנה ז' פ"ט דפסחים: תמורת אשם וכו' כולן ירעו · לשון הר"ב דהלכה היא כל שבחטאת כו' · לשון רש"י הלכתא גמירי לה · ואין לפרש הל"מ · מדר"א פליג · אלא כלו' דקבלה קבלו כך · וכמו שכתבתי במשנה ג' פ"ק דזבחים · ובמשנה ב' פ"ב דסוטה · וכן ל' הרמב"ם · לפי שהמקובל בידם כל שבחטאת כו' · ואיהו לעיל דף י"ח מייתי לה למתני' וכתב רש"י הל"מ הוא · וי"ל דהלכה היתה תמורת אשם לא תקרב · ובזה מודה ר"א כל' רש"י שהעתיק לקמן בדבור אשם כו' ועיין בפרק דלעיל משנ' ב': רבי אליעזר אומר ימותו · לשון הר"ב · דאית ליה לר"א כו' בריש מסכת זבחים' רש"י: רבי אלעזר אומר יביא בדמיהן עולות · דעד כאן לא אמר ר"א הוא עצמו יקרב עולה (אלא גבי מפריש נקבה לעולה) דאיכא שם עולה על אמו · אבל גבי תמורת ולד אשם · דליכא שם (אשם) על אמו · מודה ר"א דבדמיו אין · הוא עצמו לא קרב · גמרא: עולות ל' הר"ב דמותרות לנדבת יחיד · והכי איתא בגמ' · ואמרו ליה מותרות לנדבת צבור · ונראה דפלוגתייהו במותרות דספ"ב דשקלי' · דר"א לא ס"ל דלנדבת צבור: אשם שמתו בעליו ושנתכפרו וכו' · ר' אליעזר אומר ימותו · וצריכא דאי אשמועינן אשם שכפרו בעליו בהא קאמר ר"א ימותו · משום דגזר לאחר כפרה (שנתכפר בראשון) אטו לפני כפרה יביא בדמיה ג"כ עולה · פירש"י · קעביד איסורא דכל זמן שלא נתכפר קיימי דמים לאשם ע"כ · אבל גבי תמורת אשם וולד תמורתה · פירש"י דלאו להקרבה קיימא דהכי גמירי ליה · ע"כ · אימא מודה להו לרבנן · ואי אשמועינן התם · בהא קאמרי רבנן · אבל גבי אשם שנתכפרו אימא מודו לי' לר"א צריכא:

ד עבודתה ועורה שלו · כתב הר"ב · ואפילו אינו מן המשמרה של אותה שבת · דהכי

א מיי' פ"ד מה' פסה"מ הל' י
ב כו:
ג כ: יח:
מיי' פ"ג מה' תמור' הל' ג
ד מיי' פ"ד הל'
ה פסחים עג
שבועות יב
מיי' פ"ד מה' פסה"מ הל' י
ו מיי' פ"ד מה' כלי מקדש הל'
ז מיי' פ"ג מה' מחו' כפר' הל' ו
ח כ"א
זבחי' לג:
בכורו' טו
מיי' פ"ב מה' תמורה הל' ב

[א]ולדן וולד ולדן עד סוף העולם · הרי אלו כבכור וכמעשר · ויאכלו במומם לבעלים · מה בין הבכור והמעשר לבין כל הקדשים · [ב]שכל הקדשים נמכרים באטלם · ונשחטין באטלם · ונשקלין בליטרא · חוץ מן הבכור ומן המעשר [ג]ויש להן פדיון [ד]ולתמורותיהן פדיון [ה]חוץ מן הבכור ומן המעשר [ו]ובאים מחוצה לארץ נמ"ל"נ לארץ [ז]חוץ מן הבכו' ומן המעשר אם באו תמימים יקרבו · ואם בעלי מומין יאכלו במומן לבעלים · אמר ר' שמעון מה הטעם · שהבכור והמעשר יש להם פרנסה במקומן · ושאר כל הקדשים · אף על פי שנולד [להן] מום · הרי אלו [י]בקדושתן :

פרק ד

ולד [ח]חטאת ותמורת חטאת · וחטאת שמתו בעליה ימותו · שעברה שנתה · ושאבדה ונמצאת בעלת מום אם משכיפרו הבעלים תמות · [ט]ואינה עושה תמורה ·

לא

ה הרי אלו כבכור וכמעשר · בקדושת בכור ומעשר בהמה · שאין נשחטים באטלם · דהיינו בשוק שמוכרין בו הבשר אפי' לאחר שנפל בהן מום ונפדו : חוץ מהבכור והמעשר · מפני שאין הנאה להקדש במכירה · דדמי בכור לכהן · ודמי מעשר לבעלי' ומשום הנאה דדהו לא מזלזלינן בקדשים : ובאין מחוצה לארץ · לארץ חוץ מן הבכור ומן המעשר שאינן באים לכתחלה מח"ל · כדמפרש טעמא לקמן · אבל אם באו תמימים יקרבו : לבעלי' בכור לכהן ומעשר לישראל : אר"ש מה טעם · שהבכור והמעשר אינן באין מח"ל כשאר קדשי' : שהבכו' ומעשר · יש להם פרנס' במקומן · יש להם תקנה במקומן שירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלים: ושאר כל הקדשים · אע"פ שנפל בהו מום הרי הן בקדושתן וצריך אתה לפדותן ולהעלות דמיהן ולהקריבן · והואיל סופן להעלות דמיהן · יעלו הן עצמן ויקרבו · ופסק ההלכה דבכור ומעשר שעלו מח"ל תמימים לא יקרבו דכתיב (דברים יד) ואכלת לפני ה' אלהיך וגו' מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך · ממקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה בכור · וממקום שאין אתה מעלה מעשר דגן · אין אתה מעלה בכור · ומעשר בהמה נמי אתקש למעשר דגן :

פרק ד ולד חטאת: שעברה שנתה · לא חזיא להקריבה חטאת · דבת שנתה כתיב · מיהו משום האי פסולא לחודיה אינה מתה · אלא תרעה עד שתסתאב עד דאיכא תרתי לריעותא : שעברה שנתה ואבדה · או שאבדה ונמצאת בעלת מום · והכי מתרץ למתני' בגמ' · דהאי ושאבדה דקתני · עולה לכאן ולכאן וה"ק שעברה שנתה ואבדה · ושאבדה ונמצאת בה מום : אם משכפרו הבעלים · אם לאחר שנמצאת זאת כפרו הבעלים באחרת תמות · ואפי' לרבנן דפליגי עליה דרבי לקמן בפרקין · ואמרי דאין חטאת מתה אלא שנמצאת לאח' שנתכפרו הבעלים · בהא מודו הואיל ואיכא תרתי לריעותא · דעברה שנתה ואבדה · או אבדה ונמצאת בעלת מום אבל אבד' לחודה הואיל ונמצאת

קודם

רל"צ

תניא מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה ת"ל (דברים יח) ובא בכל אות נפשו ושרת · בב"ק דף ק"ט בשלהי הגוזל קמא רש"י : ה ולדן כו' · קאי נמי אמעשר דומיא דר"פ בשלמים · כמ"ש שם בשם הרמב"ם ובחבורו פ"ד מה"ת · ולד המעשר · תמורת המעשר · ולד תמורת הבכור · וולדי ולדותיהן כו' : **הרי אלו** כבכור · עיין בסוף בכורות ומ"ש הר"ב · אפי' לאחר שנפל בהם מום ונפדו וכן לשון רש"י · ואגב ריהטייהו כתבו ונפדו ולא דייקו' דהא תנן בסיפא · דאין נפדין : **מה** בין הבכור והמעשר כו' · ר"ל מה בין בכור ומעשר שנפלו בהם מום · לבין פסולי המוקדשים הרמב"ם בפי' : **ונשקלין** בליטרא · עיין ריש פרק ה' דבכורות : **חוץ** מן הבכור ומן המעשר · דבבכור כתיב לא תפדה · ובמעשר כתיב לא יגאל · רש"י : **אם** באו תמימין יקרבו · פירשו התוס' דף כ"א ע"ב דר"ל דמפיק ליה מדרשא דספרי רק קדשיך אשר יהיו לך וגו' (שם יב) מכאן שמביאין קדשים מח"ל לארץ · יכול אף בכור ומעש' כן ת"ל רק · והיינו דוקא לכתח' הוא דממעיט · דבהא איירי ביה קרא דכתיב תשא ובאת והיינו לכתחלה · ע"כ · והר"ב כתב דפסק הלכה דלא יקרבו · משום דבגמרא רמינן עלה מתני' י"א פרק בתרא דחלה בן אנטינוס העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו ואמר רב חסדא לא קשיא הא (דהכא) ר' ישמעאל היא והך דחלה ר"ע כו' · וידוע דהלכה כר"ע מחברו · ועוד מעשה רב ועיין מ"ש בסוף חלה ומ"ש הר"ב ומעשר בהמ' נמי אתקש למעש' דגן כמפור' ריש פ' בתר' דבכורו' :

פרק ד ולד חטאת ותמורת וכו' · בפסיקתא פרשת ויקרא דף ו' יהיב סימנייהו ותמל"ע : **ימותו** לא שיהרגם בכלי או בידים · אלא מכניסין אותם לבית אחד ומניחין אותם שם עד שתמות כמ"ש הר"ב ברפ"ו דיומא · (ורפ"ח דזבחים) כלומר שאין נותנין לה מזונות · וכן פירש"י בפ"ב דקדושין דף כ"ה: **שעברה** שנתה ושאבדה ונמצאת בעלת מום · פי' הר"ב דהאי שאבדה דקתני עולה לכאן ולכאן וכו' · וצריך למתני אם אבדה גבי בעל מומ' דאי תנא גבי שעברה שנתה · ה"א התם הוא דמהניא ליה לאבדה (להביא לידי מיתה) משום דלא חזיא למלתא [אפי' קודם אבידה] אבל בעל מום דאי לא מומא חזיא · אימא לא תהני ליה אבדה ואי תנא גבי בעלת מום · התם הוא דמהניא ליה אבדה · משום דלא חזיא להקרבה [בשום קרבן] אבל עברה שנתה דחזיא להקרבה [בשאר קרבנות] אימא לא תהני ליה אבדה צריכא ומ"ש הר"ב ואפי' לרבנן כו' הואיל ואיכא תרתי לריעותא וכו' · אבל אבדה לחודה הואיל ונמצאת קודם כפרה כו' אינה מתה וכן פירש"י והרמב"ם · מדלא פירש דמתני' רבי היא · וגם בחבורו פ"ד מה' פסולי המוקדשים העתיקה (ותימה דבמתני' ג' בסופה מפרשים הר"ב והרמב"ם שהכל מודים במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה ·

א פיי' פ"ד
מה' תמור' הל"ג
ב ס כב
בכורות לא
פיי"פ"ט מה'
אסורי מזבח
הל' י"ג ופ"ט
מה' בכור' הל' יט
ג ה פיי' פ"ה
מה' ערכין ה' יט
ופ"ט מה'
איסורי מזבח
הלכה י
ד פיי' פ"ג
מה' בכורות ה
ה פיי' פ"ט
מה' אסורי
מזבח הל' י"ג
ופ"ג מה' תמור'
הל' כ
ו פיי' פ"ט
מה' מע' הק'
הלכה א
ז פיי' פ"א מה'
בכורות הל' ה
ח כמ מעילה י
פיי' פ"ד מה'
פס' המ' הל' ו
ט פיי' פ"א מה'
תמורה הל' ג

[א] לא נהנין · ולא מועלין · אם עד שלא כפרו הבעלים · תרעה עד שתסתאב · ותמכר ויביא בדמיה אחרת ועושה תמור' ומועלין בה: **ב** [ב] המפריש חטאתו ואבדה והקריב אחרת תחתיה · ואח"כ נמצאת הראשונה · תמות · המפריש [ג] מעות לחטאת · ואבדו והקריב חטאת תחתיהן · ואח"כ נמצאו המעות (נמ' יולי"כ) ילכו לים המלח : **ג** [ד] המפריש מעות לחטאתו ואבדו · והפריש מעות אחרים תחתיהן · לא הספיק ליקח בהן חטאת · עד שנמצאו המעו' הראשוני' יביא מאלו ומאלו חטאת · והשאר יפלו לנדבה · [ה] המפריש מעות לחטאתו ואבדו · והפריש חטאת תחתיהן · לא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות · והרי חטאת בעלת מום · תמכר · ויביא מאלו ומאלו חטאת · והשאר יפלו לנדבה · [ו] המפריש חטאתו ואבדה · והפריש מעות תחתיה לא הספיק ליקח בהן חטאת עד שנמצאת חטאתו והרי היא בעלת מום · תמכר ויביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה · המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה · לא הספיק להקריבה · עד שנמצאת הראשונה · והרי שתיהן בעלת מום · ימכרו ויביא מאלו ומאלו חטאת · והשאר יפלו לנדבה · [ז] המפריש חטאתו ואבדה · והפריש אחרת תחתיה · לא הספיק להקריב עד שנמצאת הראשונ' · והרי שתיהן תמימות · אחת מהן יקרב חטאת והשניה תמות דברי ר' · וחכ"א אין חטאת מתה · אלא שנמצאת מאחר שכפרו הבעלים [ח] ואין המעות הולכות לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכפרו הבעלים : **ד** המפריש

קוד' כפרה אע"פ שלאח' שנמצאת נתכפרו הבעלים באחר' אינ' מת' אלא תרעה : לא נהנים · מדרבנן : ולא מועלין · אם נהנו מהן פטורי' מקרבן מעילה · דכיון דלא היא ולא דמיה קרבים אלא קדושת' : ואם עד שלא כפרו הבעלים · שלא רצו להתכפר באחרת: תרעה עד שתסתאב · ואעברה שנתה קאי דאותה שאבדה ונמצאת בעלת מום · תמכר מיד ויביא בדמיה אחרת: ועושה תמורה · הואיל ודמיה עומדים לקרב · דדבר העומד כדי שירע' ויסתאב עוש' תמור': **ב** ואח"כ נמצאת הראשו' תמות · דהויא חטאת שנתכפרו בעליה באחרת : ילכו לים המלח · כל היכא דאי הויא חטאת הוי' מת' מעות נמי אזלי לים המלח : **ג** יביא מאלו ומאלו · יערבם יחד · דכיון דמתרויהו מייתי · לא הוי חטאת שנתכפרו בעליה באחרת אבל אי הוה מייתי מחד מנייהו מדמו אחריני דהוו להו דמי חטא' שכפרו בעליה באחרת · והשאר יפלו לנדבה · דהוי כמותר מותרו' של חטאת · דאזלי לנדבה : והרי חטאת בעלת מום · אבל אם חטאת תמימה · תיקרב היא והמעות ילכו לים המלח · הואיל וכפרו הבעלים באחרת · וכל הנך אליבא דר' דאמר אבודה בשעת הפרש' · כגון הנך מעות דנמצאו קודם כפרה אזלו לים המלח : והשניה תמות · דברי ר' · וחכ"א כו' · הכל מודים במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה · לא נחלקו אלא במתכפר באבודה דר' סבר המפריש לאבוד כאבוד דמו · כלומר המפריש תחת קרבן אבוד · דינו כאבוד · וכי היכי דאם

והכא בנתכפר בשאינה אבודה מיירי · ובנא"י נמי' הרמב"ם שמפ' לקמן דהכל מודים · שאם מסך [אחת] משתיהן והקריבה שהאחרת מתה · ול"פ אלא בנמלך דאמרי' ליה שיקריב האבודה ושאינה אבודה תרעה ור"ס"ל שלא עשו תקנה בקדשי' וזה הלשון כתב בחבורו פ"ד מהפ"מ ושתי הלשונות בגמרא · דלישנא קידן ר' אבא אמרה ולישנא דנא"י רב הונא אמרה · ומ"מ קשיא דאקלרב הונא לא נוכל לפרש דרבנן [יסברו] באבדה לאודה כו' · דאע"פ שנתכפר באחרת אינה מתה · דהא ע"כ במשך הוא ולא נמלך דאי נמלך · הא אמרי' ליה לך התכפר באבודה · והואיל ומסך · הא ס"ל לרב הונא דהכל מודים שהאחרת תמות · ולא יכולתי לעמוד על דברי התו' שהקשו ג"כ על פירש"י אבל נראה מדבריהם · דדוקא לר' אבא הוא דקשיא ואנן הא קא חזינן · דאף לרב הונא קשיא ומסקי' התוס' דלא תידוק במתני' דדוקא הואיל ותרתי לריעותא 'דהשתא רבוי ריעותא מביאי' אות' לידי מיתה: דהדרבא סוגיא דשמעתא משמע דרבוי ריעותא מביאין אותה לידי רעיי' דאמ' רבא בגמ' (וכתבו הרמב"ם גם בפירושו) אבודת לילה לא שמה אבודה · פירוש ואינה מתה אלא רועה · אלא נרא' לפרש דנקט בעל מום לרבותא דמהו דתימא הואיל ואתרבו (ריעותא · כל כך דאבודה ובעלת מום יה"ל כאבוד' לילה ורועה קמ"ל דאפ"ה מתה: ע"כ · ונ"ל דגם דברי הרמב"ם נוכל ליישבם ע"פ זה הדרך 'לפי שהוא לא כתב בהדיא דאי לא הוה תרתי לריעותא [מודו] רבנן דתרעה · הלכך איכא למימר דס"ל דהא"ל דבחדא לריעות' נמי תמות ומתני' דקתני תרתי לריעותא לרבותא נקטה: ומטעם התוס' וכתבו התו' בר"פ ג דמעילה דלרבנן הא דאמרי' חמ' חטאות · היינו בה' ענינים :

ב יוליכם לים המלח · עיין מ"ש ברפ"ב דפסחים :

ג והרי חטאת בעלת מום · כתב הר"ב אבל תמימ' כו' · וכל הנך אליבא דר' כו' · דהא בכולהו איכא למידק יביא מאלו ומאלו הא הביא מאח' מהן השני יוליכם לים המלח כדאיתא בגמ' · ומיהו איכא סוגי' אחר דף כ"ג ע"ב דמשני דלא תידוק הא הביא מאחד מהן השני יוליכם לים המלח דזמנין אזלי לים המלח וזמנין לנדבה · לרב הונא כדאית ליה ולר"א כדאית ליה והאי דקתני מאלו ומאלו · ולא תנא יביא מאחד מהן · משום דאילתא דפסיקא ליה קתני דהאי והאי תקנתא גזורה היא שלא שום חלוק אבל אי תנא יביא מאחד מהן [illegible] לחלוקין בין [illegible] דלא יוסב לרב הונא ולר"א בין אבודין לשאינן אבודין וה"נ איכא למרוגי בחטאת בעלת מום : וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת מאחר שנתכפרו הבעלים · וכתב הר"ב דמתכפר בשאינה אבודה מודים שאבודה מתה ולישנא

א כב מיי' פ"ג מה' מעילה ה' ד
ב כב מיי' פ"ד מה' פסה"מ הל"ג
ג מיי' פ"ד שם הל' ט
ד שם הלכה ג
ה שם הלכה ג
ו שם הלכה ד
ז פסחים נו
מנחות קיג
תמורות פ
ח"ס מיי' שם פ"ד הל"ג
ח מיי' שם פ"ה הל"ט

ד [א]המפריש חטאתו והריהיא בעלת מום מוכרה ויביא בדמיה אחרת · ר"א בר' שמעון אומר · אם קרבה השניה עד שלא נשחטה (נ"א לא) הראשונה · תמות · שכבר כפרו הבעלים:

פרק ה כיצד

[ב]מערימים על הבכור · מבכרת שהיתה מעוברת אומר מה שבמעיה [ג]של זו · אם זכר עולה · ילדה זכר יקרב עולה · ואם נקבה זבחי שלמים · ילדה נקבה תקרב שלמים · אם זכר עולה · אם נקבה זבחי שלמים · ילדה זכר ונקבה · הזכר יקרב עולה והנקב' תקרב שלמים : ב ילדה שני זכרים אחד מהן יקרב עולה · והשני ימכר לחייבי עולה · ודמיו חולין · ילדה שתי נקבות · אחת מהן תקרב שלמים · והשניה תמכר לחייבי שלמים · ודמיה חולין · [ד]ילדה טומטום ואנדרוגינוס · רשב"ג אומר אין

דאם נתכפר בשאינו אבוד · האבוד הנשאר כשימצא דינו שימות הכי נמי כי נתכפר באחד מהן · ואפי' באבודים · ילכו שאינן אבודים ליס המלח · ורבנן סברי לא אמרינן המפריש לאבוד כאבוד דמי ודוקא היתכפר בשאינו אבוד והאבודה נשארת · האבודה מתה · ואע"פ שנמצאת קודם כפרה · אבל אם נתכפר באבודה · ונשארה שאינה אבודה אינה מתה · אלא תרעה עד שתסתאב · והלכה כחכמים : ד מוכרה ויביא בדמיה אחרת · דמכי מכרה לאחר' חשיבה כאלו אינה בעולם · אבל כל זמן שהיא תחת בעלה בשעה שנתכפר באחרת תמות : ר"א בר ר"ש סבר · כל זמן שהיא בעולם לאחר שנתכפרו הבעלים באחרת · בין שהיא תחת בעלה בין ביד אחרי' תמות · ואין הלכה כר"א בר"ש :

פרק ה כיצד

מערימין על הבכור · להפקיעו מכהן ולהקריבו לחובתו : ילדה זכר יקרב עולה · דבכור לא קדיש אלא מרחם וכיון דמעיקרא אתפסיה בקדושה אחריתא · תו לא חיילא עליה קדושת בכורה : ואם נקב' זבחי שלמים · לאו במבכרת מיירי · דאין הנקבה קדושה בבכור' דבעי לאתרומי עלה · אלא בבהמת קדשים · דאם חטאת ונתעברה ורוצה להערים שלא ילך למיתה דולד חטאת למיתה אזיל ישנהו לקדושה אחרת וקא משמע לן ולדות קדשים בהוייתן קדושים · ולא במעי אמן · וכיון דעדין לא קדשו קדושת אמן · מצי לארכובי עלייהו קדושה אחריתי · דלכי מתיליד לא הוי חטאת : ב ילדה שני זכרים · בבהמת חולין מיירי דאי בבהמת קדשים · האיך דאקדישה עולה להוי עולה ואידך קאי בקדושתה דאמיה אלא ודאי בבהמ' חולין · ולפיכך האי דל' קדיש דמיו חולין · ומיהו על שניהם חלה קדושת עולה · דהא אמר אם זכר עולה · ומשום דאיהו לא נדר אלא חדא · הלכך יקרב האחד לנדרו · והשני ימכר לצריכי עולה ודמיו חולין :

ולישנא דמתני' דקאמר · אין חטאת מתה אלא כו' · ה"ק אין חטאת מתה ודאי · בין אבודה בין אינה אבודה אלא כו' · וכן לרב הונא הכי קאמר · אין חטאת מתה · דלא נוכל למצוא לה תקנה · אלא שנמצאת אחר שכפרו · דאז אין לה תקנה · תוס' · ומ"ש הר"ב · דטעמייהו דרבנן דסברי המפריש לאבו' לאו כאבוד דמי · רמינן עלה בגמ' מהא דתנן בפ"ו דיומא בשני שעירי יוה"כ שמת א' מהן משהגריל יביא זוג אחר · ופי' שם הר"ב דשני שבזוג ראשון יקריב · דב"ח אינן נידחין ותנן התם שהשני ירעה כו' שאין חטאת לצבור מתה · הא דיחיד מתה ואמאי · דהא האי בהרא שהפרישו כמאן דמפריש לאבוד דמפני הראשון שמת הפריש שנים אחרים · וש"מ דכאבוד דמי · דהא נתכפר בראשון חברו של אבוד · וזה שלא נאבד [לא הוא] ולא חברו · אולי למית' אי הוה דיחיד ומשנינן ר' היא וכתבו התו' סוף ד"ה וטעמא · דלרב הונא לא פריך · דאיכא למימר דהוי כי משך אחת מהן בלא המלכת ב"ד דשניה למיתה אזלא ביחיד ואפי' לרבנן ע"כ ויראה לי שמטעם זה הוא דפסק הרמב"ם כרב הונא · הואיל ולרב אבא סתם מתני' דיומא דלא כרבנן · ויהך טעמא עדיפא ממ"ש הכ"מ דמשום דלר"א הך סוגיות דהכא כרבי ולא כרבנן · וכמ"ש הר"ב בדבור והרי חטאת כו' ולכך פסק כרב הונא שהרי כתבתי גם שם דאיכא סוגיא אחרת בגמ' · דאתיא אף לרבנן :

א שם פ"ד הלכה ו
ב כד יד
ג יומא פ"ו ו'
ד תמורה [illegible]
ה [illegible]
ו [illegible] ד' כ"ג קמ

פרק ה כיצד

מערימין על הבכור כו' · דאי אתה מקדישו קדושת מזבח · כדתנן ספ"ח דערכין : מערימין · תחבולות שהיתר תקרא ערמה ושאינו להיתר תקרא מרמה · הרמב"ם · אע"פ שנמצא מרמ' אצל (יעקב) ובני יעקב · ות"ת בחוכמה · וכמו כן תמצא להרגו בעריה · אלא ל' תורה לחוד ול' חכמים לחוד · כמ"ש במסכ' א'פי' א דחולין : מבכרת שהיתה מעוברת כו' · שכן אמרו בספרא (ומייתי לה נמי בגמר' דף כ"ה · אשר יבכר לה' בבהמ' לא יקדש א' תו · מי שיבוכר אי אתה מקדישו אבל אתה מקדישו בבטן · הרמב"ם בפי' : אם זכר עולה · מפ' בגמרא דדוקא עולה דלא נחתיה מקדושתיה · אבל שלמים לא דנחתיה ליה מקדושתיה שיהא בו · הרמב"ם ספ"ד מה"ת : ואם נקבה זבחי שלמים · פי' הר"ב דמיירי בבהמות קדשים וכהו נמי תנן במשנה ג' פ' בתרא · דאין משנין מקדושה לקדושה · והכא דלמיתה אזיל · רשאי לשנותו אף לשלמים ועיין מ"ש בשם התוס' בריש משנה ג' ומה שהגהתי בל' הר"ב וקמ"ל במקום וקי"ל · מלשון רש"י העתקתיו · דהא לקמן פסקינן דלא כמ"ד בהוייתן הן קדושין וגם בנא"י מפי' הרמב"ם כתוב וזה המאמר דהוי שהוא כ"ד האומר שולד קדשים אינן מתקדשים אלא בשעת לידתו וכו' : אם זכר עולה · אע"ג דיכול לשנותו שלמים אורחא דמלתא נקט שכשיש לו שתי בהמו' ואחד מהן ראוי כעולה עושהו עולה כיון שיש לו ג"כ אחרת לשלמים : ב ילדה שני זכרים כו' כתב הר"ב בבהמת חולין מיירי וכו' · גמ' וכתבו התוס' ד"ה כילד דה"מ לאוקמי מציעתא נמי בבהמת חולין אלא דבעי לאוקמא אכילד מערימין אע"ג דהשתא רישא במבכרת דחולין ומציעתא בקדשים וסיפא בחולין · ע"כ · ועיין לקמן : ילדה טומטום ואנדרוגינוס כו' כל בהמת קדשי' מוזר

הרמב"ם

אין קדושה חלה עליהן : ג האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימי' · היא שלמים · וולדה עולה · הרי זו ולד שלמים · דברי ר"מ · א"ר יוסי אם לכן נתכוין מתחל' הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחת דבריו קיימים · ואם משאמר הרי זו שלמים נמלך ואמר ולדה עולה · הרי זו ולד שלמים : ד הרי זה תמורת עולה ותמור' שלמים · הרי זו תמורת עולה · דברי ר"מ א"ר יוסי אם לכן נתכוין מתחלה · הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחת · דבריו קיימין · ואם משאמר תמורת עולה · נמלך ואמר תמורת שלמים · הרי זו תמורת עול' : ה הרי זו תחת זו · תמורת זו · חליפת זו · הרי זו תמורה · זו מחולל' על זו · אינו תמור' ואם היה הקדש בעל מום יוצא לחולין · וצריך לעשותו דמים : ו הרי זו תחת חטאת ותחת עולה · לא אמר כלום · תחת חטאת זו ותחת עולה זו · תחת חטאת ותחת עולה

שיש

אין קדושה חלה עליהן : ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים ולא ממעי אמן · וכיון דהנך בילאתן מן הרחם אינן ראויין להקרבה לא קדשי · וחכמים פליגי על רשב"ג וסברי דולדות קדשים בקדושת אמן קיימי · ואין הלכה כרשב"ג : ג האומר · על ולדה של בהמ' מעוברת ולדה עולה והיא שלמים: דבריו קיימין שהרי קדושת הולד קדמה · אבל אמר היא שלמים ברישא לה ולכל דאית בה אקדשה · והוי כמקדיש שתי בהמות לשלמים · וכי הדר ואמר ולדה עולה הוי הולד שלמים והכא לא שייך למימר בהוייתן ובמעי אמן · דכי אמרינן בהוייתן ולא במעי אמן : ה"מ בהקדישה ולבסוף נתעברה דהיא לא אתפסיה לעובר שום קדושה · אלא מקדושת אמיה קא קדיש · אבל במקדיש מעוברת · חשיב עובר לקבולי קדוש' · ור"מ אית ליה תפוס לשון ראשון : אם לכך נתכוין מתחלה · כשאמר היא שלמים · לא נתכוין לולדה: הואיל ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחת · שאין הפה יכולה לדבר ב' דברים כאחת :דבריו קיימין· דאף בגמר דבריו אדם נתפס : נמלך ואמר ולדה עולה · אע"פ שחזר בו תוך כדי דבור ואמר ולדה עולה לא אמר כלום הואיל ובשע' שהקדיש אמו לשלמים · לא נתכוין שיהיה הולד עולה · משום דקי"ל כל תוך כדי דבור כדבור דמי · חוץ ממקדיש ומימר ומגדף ועובד ע"ז ומקדש ומגרש · דהנך ששה אין החזרה מועלת בהן · אע"פ שחזר בו תוך כדי דבור · והלכה כר' יוסי : ד תמורת עולה תמורת שלמים · גרסי' ולא גרסינן ותמורת שלמים : הרי זו תמורת עולה · דתפוס לשון ראשון : דבריו קיימין · והויא תמורת עולה והויא תמורת שלמים · והאי דלא קאמר תמורת עולה ושלמים · ואמר תמורה אתרוייהו משום דסבר · אי אמינא תמורת עולה ושלמים תהיה קדושה ולא קריבה · כדין האומר חציה עולה וחציה שלמים · שהיא קדושה ואינה קריבה · וטעה בהכי וסבר דאיתא תמורת אכל חד וחד כי היכי דתהוי קדושה גמורה ליקרב הלכך אע"ג דאמר כי האי לשנא לתרוייהו אכוין ותרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים והכי עסקינן · כגון שהיו לפניו עולה ושלמים כשהמיר את זו בהן והלכה כר"י . ה תחת זו חליפת זו תמורת זו · כולן לשון תמורה הן : מחוללת · לשון חילול הוא ולא אמר כלום שאין בהמת קדש תמימה יוצאת לחולין : ואם היה הקדש בעל מום יוצא לחולין · אע"פ שאינו שוה כמו ההקדש בעל מום · דדבר תורה אפי' הקדש שוה מאה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל · ואע"פ שיצא לחולין מן התורה · צריך לעשות דמי' מדרבנן כלומר להשלים הדמים · שלא יתאנה ההקדש · אבל מן התורה אין אונאה להקדש דכתיב (ויקרא כ"ה) אל תונו איש את אחיו · אחיו ולא הקדש : ו תחת חטאת או עולה סתם · ולא אמר תחת חטאת זו או עולה זו : לא אמר כלום דכתי' (שם כו) לא יחליפנו ולא ימיר אותו עד שיהא שהקדש ידוע ומיוחד כשממיר בו : תחת חטאת זו · והיתה חטאת עומד לפניו :

הרמב"ם · ולא רצה להפסיק במחלוקת · לכך לא שנאו לעיל : אין קדושה חלה עליהן · מסקי התוס' דלמאי דמפרשי בכו' פ"ו דבכורות · דטומטום בפיקא · י"ל דה"ה קדוש' חל' על טומטום · והא דאמר אין קדושה חלה · היינו קדושת הפה' דאין דעתו כי אם לזכר ודאי ולנקבה ודאית · כדאיתא במשנה ב פ"ט דב"ב · ועיין מה שכתבתי שם ומ"ש הר"ב דחכמים פליגי כו' · וסברי דולדות בקדוש' אמן קיימי · דהכי מסיימים בברייתא דלעיל אבל מקדיש בבטן · יכול אף ולדי כל הקדשים ת"ל אך בכור · אך חלק · ש"מ דס"ל ולדי קדשי' ממעי אמן הם קדושים ועיין מ"ש בפ"ז משנה א' (ד"ה) ולדן כו' ומ"ש ואין הלכה כרשב"ג עיין מ"ש בפ"ח דערכין משנ' ז' : ג היא שלמים וולדה עולה הרי זו ולד שלמי' כתב הר"ב והכא לא שייך בהווייתן ובמעי אמן (וכן הלשון ברש"י ותו' וכלומ' ענין הוויתה ובמעי אמן) דכי אמרי' כו' ה"מ בהקדישה ולבסוף נתעברה · וכפירש"י · וכתבו התו' ד"ה היא · דאם כהא דאמר לעיל · ואם נקבה זבחי שלמים · ואוקימנא ליה בבהמת קדשים נ"ל דמיירי בהקדישה ואחר כך נתעברה : נמלך שנתייעץ · הרמב"ם · דתרגום איעלך אמלכינך : ד דבריו קיימים · פי' הר"ב והאי דלא קאמר תמורת עולה ושלמים וכו' · וטעה בהכי · כלומר דכי כמו אמר תמורת עולה ושלמים הוה דינא הכי · ובפי' הרמב"ם כפי נ"א · אלו אמר הרי זו תמורת עולה ושלמי' לדברי ר"מ דבריו קיימין ובחבורו ספ"ב מה"ת · לא התנה באומר תמורת עולה ושלמים שיהא צריך שיתכוין מתחלה לכך · ומ"ש הר"ב קדוש' ולא קריב' (ותרעה עד שתסתאב כו · ודוקא נקט הר"ב עולה ושלמים · דאי אמר חציה חטאת דינה דתמות) כמ"ש הרמב"ם · ובנ"א והיה האומר חייב חטאת וניתוקו עינו · דאו לא היה חייב חטא' אפי' כי אמר זו לחטאת בלבד אינה קדושה כדמוכח ספ"ב דחולין : דבריו קיימין · עיין מ"ש בזה בפ"ה דב"מ משנה ס' ובמשנה ג' פ"ז דכ"ב : ו תחת חטאת זו ותחת עולה זו' כבר

א פס חי' [illegible]
[illegible]
אקרבנות הל' [illegible]
ב [illegible]
ג [illegible]
[illegible]
ד [illegible]
[illegible]
ה [illegible]
[illegible]
[illegible]
ו [illegible]
[illegible]

שיש לי בתוך הבית · היה לו דבריו קיימין · אם אמר על בהמה טמאה ועל בעל׳ מום הרי אלו עולה · לא אמר כלום · הרי אלו לעולה · ימכרו ויביא בדמיהם עולה :

פרקו כל

האסורין על גבי המזבח · אוסרים בכל שהן · הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד ואתנן ומחיר והכלאים והטרפה ויוצא דופן · איזה הוא מוקצה המוקצה לע״ז · הוא אסור ומה שעליו מות׳ · איזה הוא נעבד כל שעובדין אותו · הוא ומה שעליו אסור זה וזה מותרין באכילה : ב איזהו אתנן האומר לזונה (גמ׳ הוליך) הא ליך טלה זה בשכרך אפילו מאה כולן אסורין · וכן האומר לחברו הא לך טלה זה · ותלין שפחתך אצל עבדי · ר׳ (בגמ׳ מאיר) אומר אינו אתנן · וחכ״א אתנן : ג איזהו הוא מחיר כלב האומר לחברו (גמ׳ הוליך) הא לך טלה זה תחת כלב זה · וכן שני שותפין שחלקו א׳ נטל עשרה ואחד נטל תשעה · וכלב

הרי אלו לעולה · משמע לדמי עולה · דאי אגופייהו בעי לאקרובי הוה אמר הרי אלו עולה :

פרק ו כל האסורין לגבי מזבח · שהן פסולים להקרבה וקחשיב להו ואזיל : אוסרי׳ בכל שהן · ואפי׳ נתערבו אחד באלף כולן אסורים למזבח · אם אינו נכר · וכולהו משכחת לה דאין נכרים · חוץ מן הטרפה דלא משכחת לה שאינה נכרת אלא כגון שנתערבה דרוסת הארי והזאב בכלן · הרובע והנרבע והמוקצ׳ והנעבד׳ פסולין למזבח · דאמר קרא (ויקרא כב) כי משחתם בהם מום בם · ותניא כל מקום שנאמר משחתם אינו אלא ערוה וע״ז · ערוה · דכתיב (בראשית ו) כי השחית כל בשר את דרכו · ע״ז דכתיב (דברים ד) פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל · ורובע ונרבע דתנן במתניתין כגון שרבע או נרבעה ע״פ עד אחד · או על פי הבעלים · דאינה נסקלת בכך · אבל פסולות הן לקרבן · מוקצה · בהמה שהקצוה לע״ז · ואינה פסולה להקריבה עד שיעשו בה מעשה לשם ע״ז · כגון שעבדו בו הכומרים אם הוא שור · או גזזוהו אם הוא שה : ונעבד · אינו אסור בהנאה אע״פ שעבדוהו שאין ב״ח נאסרים בהנאה כשעובדים אותן · אבל נפסלים למזבח : ואתנן ומחיר · בהדיא פסלינהו קרא (שם כג) לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב : וכלאים · תיש הבא על הרחל : והטרפה דכתיב במעשר (ויקרא כז) כל אשר יעבור תחת השבט פרט לטרפה שאינה עוברת · וקרבן מזבח יליף ממעשר בהמה : ויוצא דופן · שנקרעה אמו והוציאו העובר דרך הדופן וממעטינן מקרא דכתיב (שם כב) כי יולד פרט ליוצא דופן · הוא אסור · למזבח ומה שעליו מותר דהא לא נעבד : הוא ומה שעליו אסור · הוא אסור למזבח ומותר אפילו באכילה · כדלקמן בסמוך ומה שעליו תכשיטים שעליו אסורין בהנאה · שהרי נעבדו ויש בהן תפיסת ידי אדם · זה וזה · המוקצה והנעבד : ב האומר לזונה · אחת נכרית ואחת ישראלית · והוא שביאתה מחייבי לאוין וא״צ לומר מחייבי כריתות ומיתות ב״ד · אבל אתנן של פנויה והיא ישראלית · אינו פסול למזבח דאין זה אתנן זונה · שהרי לא נאסרה לכהונה בביאה זו וכן אתנן שנתנה אשה לאיש אינו פסול · אבל אתנן זכר פסול : אפי׳ מאה כולן אסורים · התנה עמה לתת לה טלה אחד באתננה ושלח לה אפי׳ מאה · לא אמרינן חד דאתני עמה הוי אתנן והנך אחריני כולם מתנה אלא כולהו חשיבי אתנן ואסורין : ותלין שפחתך אצל עבדי · בעבד עברי שאין לו אשה ובנים מיירי שאין רשות ביד רבו למסור לו שפחה כנענית להוליד ממנה עבדים כיון שלא היתה לו אשה מתחלה · הלכך אתננה אסור לדברי חכמים · ורבי דאמר לא הוי אתנן לית ליה האי סברא · דודאי אפי׳ אין לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית · א״נ אפי׳ אית ליה האי סברא · סבר הואיל ועבד עברי הותר מכללו בשפחה כנענית לא חשיב אתנן זונה · ואין הלכה כר׳ : ג אחד נטל עשר׳ טלאים · ואחד נטל תשעה טלאים וכלב · כנגד העשרה טלאים שנטל חברו העשרה טלאים

שכנגד

כבר תנא לה לעיל · והכא לא תני לה · אלא משום דתני דתחת חטאת לא מהני · תנא דאם אמר זו · מהני :

אם אמר כו׳ לא אמר כלום · עיין מ״ש בספ״ח דמנחות :

פרקו אוסרין בכל שהן · תניא ברפ״ח דזבחים וצריכי כמ״ש שם : הרובע והנרבע · פי׳ הר״ב כגון דרובע או נרבע׳ ע״פ עד א׳ או ע״פ הבעלים · דאלו בשני עדי׳ היה נאסר אפי׳ להדיוט וא״ת ומנלן הא · דכי כתיב קרא (שמות כא) (ולא יאכל בשרו · כמ״ש הר״ב במשנה א׳ פרק ד דב״ק) בנוגח כתיב ולא ילפינן מהדדי · כדאמרי׳ הכא בפרקין שיש בנוגח שאין ברובע׳ ויש ברובע שאין בנוגח · ושמא איכא שום דרש · תוס׳ רפ״ח דזבחים · ועיין שם פ״ט משנה ג׳ שכתבתי דיש לדקדק דלא תנן הכא שהמית את האדם : והטרפה כתב הר״ב · דלא משכחת לה · אלא כגון שנתערבה דרוס׳ הארי כו׳ · א״כ בולד טרפה ואליביה דר״א דאמר בס״פ לא יקרב ׳רש״י ועיין בס״פ ומ״ש הר״ב שאינה עוברת עיין בפירושו למשנה ד׳ פ״ט דבכורות : ויוצא דופן · אפי׳ לר״ש דמתניתין ב׳ פ״ח דבכורו׳ ודרפ״ק דנדה מודה בקדשים · דגמר לידה לידה מבכור · מה התם פטר רחם אף כאן פטר רחם גמרא רפ״ה דנדה :

ב האומר לזונה · פי׳ הר״ב אחת נכרית כו׳ ואע״פ שכתבתי משנה ה׳ פ״ו דיבמות דקודם שנתגייר׳ לא הויא זונה מן התורה · פירשו שם התוס׳ דפס״ח דהכא מיירי דזנתה כבר והיכא דלא זינתה הוצרכו לגזור · ע״כ : וכן אחכמים קאי ובפיסקא שבגמ׳ ל״ג וכן : ותלין שפחתך אצל עבדי · כתב הר״ב בע״ע שאין לו אשה ובנים כו׳ דתניא יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית · ופירש״י דכתיב (דברים טו) כי משנה שכר שכיר עבדך שעבד בין ביום ובין בלילה שהוליד לרבו בנים משפחתו · אין לו אשה ובנים · אין רבו מוסר לו · דכתיב (שמות כא) אם בגפו יבא בגפו יצא : ג איזהו מחיר כלב · האומר הא לך טלה זה תחת כלב זה

דתנו

א פיי׳ בפ״ו מה׳ מעשה הקרבנות הל׳ ו
ב כח ובחי׳ יצא
ספי׳ ע״ב חו׳
אסורי מזבח הל׳ יב
ג שם פ״ד ה׳ ט
ד שם הל׳ ח
ופ״ג הל׳ ו
ה שם ופ״ד הל׳ טו
י שם פ״ג הל׳ ד
ו שם פ״ג הל׳
חשם פ״ג ה׳ ל
ט שם פ״ד ה׳ ג
י פי׳ פ״ם הג׳
עבו״ב סוס״ע
י״ד ס׳ קסם
דים סעיף ח
א כם מי״ע
מה׳ אסורי מזב׳
הלכה ם
יב שם הלכה י
יג מיי׳ שם פ״ד
ה׳ יא
יד בכורות כו
מיי׳ שם הלכה יג

וכלב · שכנגד הכלב אסורים · שעם הכלב מותרים (נת') אתנן כלב ומחיר זונה הרי או מותרים שנאמר שנים ולא ארבעה · ולדותיהן מותרים שנאמר (דברים כג) הן ולא ולדותיהן : ד נתן לה כספים הרי או מותרין · יינות שמנים וסלתות · וכל דבר שכיוצא בו קרב על גבי מזבח · אסור · נתן להמוקדשין · הרי אלו מותרין · עופות הרי אלו אסורין · שהיה בדין · מה אם המוקדשין שהמום פוסל בהם · אין אתנן ומחיר חל עליהם (ס"א) עופות שאין המום פוסל (ס"א) בהן · אינו בדין שלא יהא אתנן ומחיר חל (ס"א) עליהן' ת"ל (שם) לכל נדר להביא את העוף : ה כל האסורים על גבי המזבח · ולדותיהן מותרים · ולד טרפה רבי אליעזר אומר לא יקרב על גבי המזבח וחכמים

שכנגד התשעה וכלב · כלם אסורים משום מחיר כלב והט' שעם הכלב מותרים · ובגמרא פריך אמאי שכנגד כלם אסורים ניפוק חד להדי כלבא והנך כלהו לשתרו ומשני הכא במאי עסקינן כגון דטפי דמי כלב מחד מנייהו · שאין באותן שכנגדו טלה שוה דמי הכלב דהשת' שייכי דמי הכלב בכלהו כגון שאותן שכנגדן שוין כל אחד דינר דהוי י' דינרין ואותן תשעה שעמו שוין כל אחד דינר חסר מעה דהיינו ט' דינרים פחות ט' מעות והכלב שוה דינר ותשעה מעות נמצא באותן עשר שכנגד התשע' וכלב יש בכן ט' שבכל אחד מהן יש בו מעה מחיר כלב · והעשירי כלו מחיר כלב : שנים ולא ארבעה · שניהם דכתב קרא פלגינא ליה · כאלו כתב שנים הן שנים אשמועינן דוקא אתנן זונה ומחיר כלב ולא ארבעה אתנן כלב ומחיר זונה וכן משמע הן ולא ולדותיהן : ד נתן לה כספים הרי אלו מותרים · לקנות מהן בהמה לקרבן וסלת למנחות: יינות שמנים וסלתות אסורים · אבל חטים ועשאן סולת זיתים ועשאן שמן ענבים ועשאן יין הרי אלו מותרים דדרשינן שניהם ולא שנוייהן ולא ולדותיהן : נתן לה מוקדשי' · כגון הפריש טלה על פסחו ולאחר זמן אתנו לזונה הבעלי' לו. והימני על פסחי באתננך סד"א הואיל ואדם רשאי למנו' אחרי' על פסחו · ממונו הוא ותימא ליחול עליה אתנן · קמ"ל דלא דאמר קרא לכל נדר להוציא את הנדור כבר : עופות של חולין הרי אלו פסולים להקרב · שאתנן ומחיר חל עליהן : עופות · שאין המום פוסל בהן דאמר קרא (ויקרא כב) תמים זכר בכבשים · תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעוף : לכל נדר · כל להביא את העוף · שאף הוא בא בנדר שאתנן ומחיר חלים עליו : ה כל האסורים לגבי מזבח · כגון בהמה שנרבעה כשהיא חולין · ואח"כ נתעברה וילדה · הולד מותר לקרבן שהזכר של היתר שבא על בהמה זו · והיא שהיא אסורה שניהן גרמו לולד שיבא · וזה וזה גורם . מותר אבל נרבעה כשהיא מעוברת הולד פסול לקרבן · דהא וולדה נרבעו : ולד טרפה · לא יקרב אבל להדיוט דברי הכל שרי דלאו מגופה קא רבי · ופלוגתא היא במס' טרפות דף נ"ח · איכא למאן דאמ' טריפה יולדת ואיכא למ"ד טריפה אינה יולדת · למ"ד טרפה יולדת מפסחת לה

הגון

דקתני רבנן מחיר כלב זהו חליפי כלב · וכה"א (תהלים מד) תמכור עמך בלא הון ולא רבית במחיריהם · אלמא מחיר היינו דמים : שכנגד הכלב אסורים · כתב הר"ב ובגמר' פריך ניפוק חד להדי כלבא והנך כולהו לשתרו · פי' מטעם ברירה ויש לתמו' דהא קי"ל דבדאורייתא אין ברירה (כמ"ש הר"ב בספ"ו דדמאי) ועוד דכי היכי דהכא נוטלין האיסור וסומכין על ברירה לומר שזה הוא האיסור שנסתלק א"כ בכל איסו' המעור' בהיתור נסמוך אברירה ונשקול כשיעור האיסור ואידך לשרי וכן זבחים שנתערבו [בשור הנסקל דאמרי (זבחים דף ע) ימותו] ואמאי נהי דב"ח חשיבי ולא בטלי מ"מ נשקול חד מינייהו ואידך לשתרו · ואומר מורי הר"ת כלל גדול בדינים הוא דכל דבר שהוכ' האיסור מתחלה ואח"כ נתערבה בהיתר · לא שייכי אברירי' כיון שתערובתו היה באיסור · אבל הני תערובתו בהיתר כי האיסור לא היה מבורר קודם תערובתו · ולאחר התערובות נולד האיסור או סמכינן אברירה · תו' · ומ"ש הר"ב ואותן ט' שעמו שוין כל א' דינר [חסר] מעה וכן לשון רש"י ולאו דוקא · דהא רש"י גופיה מייתי לשון ירושלמי · דאסברה לה בארבעה זוזא ופלגא תומסא שהוא פחות ממעה שהוא ששית דינר · כדפי' הר"ב בפ"ד דב"מ משנה ג' אלא ודאי לאו דוקא · וכן הרמב"ם בפירושו ובחבורו פ"ד מה"א מזבח סתם ולא פירש כמה : אתנן כלב · הילך טלה זה ותלין כלבתך אצלי · רש"י : ולדותיהן דמחיר ואתנן · רש"י : ד יינות שמנים כו' וכתב הר"ב אבל חטי' ועשאן סולת כו' דדרשי' שניהם ולא שנוייהן כו' הם דרים והכי איתא בהדיא בגמר' דף ל"ד ע"ב : נתן לה מוקדשי' פי' הר"ב כגון הפריש טלה לפסחו כו' · סד"א הואיל ואדם רשאי למנות אחרים על פסחו פי' ולוקח המעות מאותן אחרים וכן חולין אלו שע"מ כן הקדישו ישראל פסחיהן · כדאיתא בברייתא שם ואע"ג דבברייתא תני אין לו · ממנה אחר עמו כו' אורחא דמלתא נקט וה"ה יש לו והכי ת"ר בפ"ח דפסחים ד' פ"ט ע"ב הממנה אחרים עמו על פסחו ועל חגיגתו מעות שבידו חולין · והיינו דסתם הר"ב וכתב הואיל ואדם רשאי כו' : ה כל האסורים לגבי מזבח כו' פי' הר"ב כגון בהמה שנרבעה · וזה וזה גורם מותר · עיין מ"ש במשנה ח' פ"ג דמסכת ע"ז ומ"ש הר"ב · אבל נרבעה כשהיא מעוברת כו' דהיא וולדה נרבעו וכן ולד נוגחת היא וולדה נגחו · וכן נעבדת ומוקצה דליתא ליה בניפוחה וכן פסק הרמב"ם בפירושו בנא"י ובחבורו פ"ג מהא"מ : ולדותיהן מותרים · רב תני עלה ור"א אוסר · גמרא : ולד טרפה · ר"א אומר לא יקרב כתב הר"ב אבל להדיוט · ד"ה שרי (וכן פירש"י ועיין מ"ש בסמוך בשם התוס') דלאו מגופה קא רבי אלא מאוירה קא רבי פירש"י ולד במעי בהמה אינו אדוק בגופה · אלא תלוי באויר ומעצמו הוא נוצר וגדל והולך ל' מאוירא קא רבי לאמר שולד הולך וגדל · הלכך עקר גידולו אינו מאמו · ע"כ ·

ולשתי

א פי' פ"ג חה' פ"מ הל' ב
ב פי' שם פ"ד הל' יד
ג פס"ו"ל יע"ש פי' שם הל' טו
ד ע"ז כד חו פי' שם פ"ג הלכה יב
ה בכורות ו חולין כח

וחכמים אומרי' יקרב · ר' חנינא בן אנטיגנס אומר · כשרה שינקה מן הטרפה · פסולה מעל גבי המזבח · [א]כל הקדשי' שנעשו טרפ' [ב]אין פודים אותם [ג]שאין פודים את הקדשי' להאכילן לכלבים :

פרק ז

יש [ד]בקדשי מזבח · מה שאין בקדשי בדק הבית · ויש בקדשי בדק הבית · מה שאין בקדשי מזבח · שקדשי מזבח עושים תמורה (גמ' וקדשי ב"ה אין עושין תמורה) וחייבין עליהם משום פגול · נותר · וטמא [ה]ולדן וחלבן אסור לאחר פדיונם · [ו]והשוחטם בחוץ חייב [ז]ואין נותנים מהם לאומנים בשכרן · מה שאין כן בקדשי בדק הבית: **ב** יש בקדשי בדק הבית · מה שאין בקדשי מזבח [ח]שסתם הקדשו' לבדק הבית [ט]הקדש בדק הבית חל

כג · שנטרפה ולבסוף עברה : ובהא פליגי דר"א סבר · זה וזה גורם אסור ורבנן סברי זה וזה גורם מותר · ולמ"ד טרפה אינה יולדת משכחת לה כגון שעברה ולבסוף נטרפה · ובהא פליגי דר"א סבר עובר ירך אמו הוא · ורבנן סברי עובר לאו ירך אמו הוא · ואין הלכה כר"א:

כשרה שינקה מן הטרפה פסולה · כל אותו היום שינקה מעת לעת היא פסולה להקרבה · הואיל ויכולה לעמוד על אותו חלב בלא אכילה אחרת · ואינה מתעכל ממעיה עד שישלים מעת לעת · אבל לאחר שנתעכל ממעי' מוד' רבי חנינא שהיא כשרה · דאפי' בהמה שנתפטמה בכרשיני ע"ז · הכל מודים שהיא כשרה למזבח ואין הלכה כר' חנינא בן אנטיגנו': שאין פודים את הקדשי' להאכילן לכלבים · דבפסולי המוקדשי' שנפדו · כתיב תזבח ואכלת בשר ודרשינן תזבח ולא גיזה · ואכלת ולא לכלביך בשר · ולא חלב :

פרק ז יש בקדשי מזבח

שקדשי מזבח עושים תמורה · ודוקא בהמות של קדשי מזבח · אבל עופות ומנחו' אין עושין תמורה · וקדשי בדק הבית אין עושין תמורה · לעיל בספ"ק ממעטינן לקדשי בדק הבית מקרא · דלא עבדי תמורה : משום פגול ונותר וטמא · כלהו בשלמים כתיבי · ושלמי' בכלל כל הקדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהן לומר לך מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח : ולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן חלבן · דכתי' בשר ולא חלב ולדן · כגון דאיעבר לפני פדיונן ואוליד לאחר פדיונן' דלית להו תקנתא לאקרובינהו · דמכח קדושה דהויה קא אתיא לפרקינהו · לא אלימא מלתא למתפס פדיונן · אבל נתעברו לאחר פדיונן כולד צבי ואיל נינהו ומותרים · ובקדשי בדק הבי' אפי' איעבור קודם פדיונן מותרים · דלא אקדשינהו אלא לדמי ולא חיילא קדושתיהו כולי האי : ואין נותנים מהם · מקדשי מזבח : לאומנים · שבונים במקדש : בשכרן · שהם נוטלי שכר מקדשי בדק הבית דאמר רחמנא (שמות כה) ועשו לי מקדש · לי משלי דהיינו מקדשי ב"ה :

ב חל

(ולשתי האוקימתות · שכתב הר"ב קשה עליו ועל רש"י שפירשו דלהדיוט ד"ה שרי דכין דפליגי בזה וזה גורם או דפליגי בעובר ירך אמו אף להדיוט לתסור) והתוס' דחו פירש"י שכתב לעיל דלד"ה שרי להדיוט דבפ' אלו טרפות מפ' בהדיא דאפי' להדיו' נמי אסורה · והא דפליגי לגבוה להודיעך כחן דרבנן דאפי' לגבוה נמי שרי · והא דנקט לא יקרב · משום רבנן דאמרי יקרב נקטיה · ע"כ · ועיין כיוצא בזה הרבה שכתבתי במשנה ו' פ"ד דבילה · ומ"ש הר"ב · ורבנן סברי עובר לאו ירך אמו · ולא דמי לנרבעה כשהיא מעוברת דאמרי' לעיל היא וולדה נרבעה' דודאי טרפו' שהוא תלוי בחיות ובריאות כיון שאנו רואין הולד חי ובריא אין לנו לומר שנטרף הולד עם אמו ואין לנו לפוסלו בשביל פסול טרפות' אבל גבי רביע' ונגיחה ודאי כירך אמו הוא ומיהו ק"ק דא"כ הוי מתני' לצדדין דגבי ולד נרבע נ"ל שנרבע (ולבסוף נתעברה · וגבי ולד טרפה אמרי' שעברה) ולבסוף נטרפה דיפסקי' היא בפ' אלו טרפו' דטרפה אינה יולדת וי"ל כיון דבטרפה לא שייך עיברה (בענין אחר) לא הוי לצדדין שאינו יורד [אלא] להגיד לך כל היתר הולדות של כל האסורים לגבי המזבח · ובנרבע דאיכא ב צדדין · ואינו מותר אלא לצד אחד · חשיב ליה בשביל אותו צד היותר · ובטרפה דליכא אלא צד אחד [חשיב] אותו צד מותר תוס' : **כשרה** שינקה מן הטרפה כו' · כתב הר"ב · דאפי' בהמה שנתפטמה בכרשיני ע"ז כו' ונתעכלו · הרמב"ם :

פרק ז **שקדשי** מזבח עושים תמורה · כתב הר"ב ודוקא בהמות כו' · דכי קתני אעיקר זיבחא · ומש"ה לא תני ולד ותמורה כדאיתא בגמרא · וכבר כתבתי כיוצא בזה ברפ"ב ע"ש : **משום** פגול נותר וטמא · כתב הר"ב כולהו בשלמים כתיבי ושלמים בכלל כל הקדשים היו ולמה יצאו כו' · פי' דטמא כתיב ג"כ בכל הקדשים · שנאמר (ויקרא כב) כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו וגו' · והדר כתיב בשלמים (שם ז) והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וטומאתו עליו · ואטמ' שנויה ברייתא זו בפ"ק דיבמות דף ז' ולענין פגול ונותר · לא נכתב אלא בשלמים וצריך לומר דיליף להו בג"ש · דנותר יליף מטמא בג"ש דחלול חלול · ופגול מנותר בג"ש דעון עון · שכתבם הר"ב בספ"ד דזבחים וכ"כ התם : **ולדן** וחלבן אסור · פי' הר"ב לאחר פדיונן כו' · כגון דאיעבור כו' · לפרקינהו לא אלימא מלתא למתפס פדיונן · דכיון דאיעבור לפני פדיונם קדשו מיד למ"ד (רפ"ה) במעי אמן הם קדושים · ואפי' למ"ד בהוייתן ובשעת הוויית אמן חולין · מ"מ תפסינהו קדושה בשעת הוויתן תו' ד"ה ולדן · ועיין בפי' הר"ב במשנה כ' פ"י דחולין · ושם ובמשנה ג' פ"ב דבכורות · נשנה ואינן יוצאין לחולין להגזז ולהעבד · ושייריגהו הכא ושייר נמי הקדש עלוי דלקמן : **ואין** נותנין מהם לאומנים בשכרם · פי' הר"ב דאמר רחמנא ועשו לי מקדש משלי גמ' ופי' הר"ב דהיינו מקדשי בדק הבית כלומר שאין בהן לבנות כלום כדלקמן : **ב שסתם** הקדשות לבדק הבית · מתני' דלא כרבי יהושע דמתני' ג' פ"ד דשקלים · גמרא והתם אפסיק הלכתא כר"א · ובירושלמי דהתם אמר רבי יוחנן טעמא דר"א ואיש כי יקדיש את ביתו קדש לה' (שם כז) מה אנן קיימין אם בבית דירה

כבר

רל"צ

א יז
ב ת"י פ"ג מה' אסורי מזב' הל' י
ג פסחים כט
ד לא
ה בכורות יד
ח"י פ"א שם הלכה יט
ו ת"י פ"ח מה' מעילה הל' ח
ז שם פ"א הל' ב
ח פ"ה מה' ערכין הל' ו ופ"ו הל' א
ט שם פ"ו הל' ט

חל על הכל [א] ומועלין בגדוליהן · ואין בהם הנאה לכהנים : ג [ב] אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית · אין משנין אותן מקדושה לקדושה [ג] ומקדישין אותן הקדש עילוי · ומחרימין אותן [ד] ואם מתו יקברו ·

רבי

ב חל על הכל · ואפי' בבהמה טמאה ובאבנים : ומועלין בגדוליהן · שהמקדיש בהמה לבדק הבית מועל בחלבה · ואם הקדיש תרנגולת מועל בביצתה · מה שאין כן בקדשי מזבח שחלב של מוקדשים וביצת תורים · לא נהנים ולא מועלים : ואין בהן הנאה לכהנים · אבל בקדשי מזבח יש מהם שהבשר נאכל לכהנים · ויש מהם שנהנין בעור : ג (אין משנין מקדושה לקדושה · קדשי מזבח לא יעשה שלמים עולה · ולא עולה שלמים) וכן הקדש לבדק היכל · אין משנין אותו לבדק המזבח · וכל כיוצא בזה : ומקדישין אותן · אקדשי מזבח קאי : הקדש עילוי · כגון אם אמר על עולה הרי זו לבדק הבית · מעלין אותה בדמים לפי מה שיש לו בה ונותן לגזבר · כדתנן בערכין מחרים אדם את קדשיו אם נדר נותן דמיהן ואם נדבה נותן את טובתן · כלומר אם בהמה זו היתה נדר כגון דאמר הרי עלי עולה והפריש זו לנדרו כיון דאם מתה או נגנבה חייב באחריותה נמצאת כולה שלו ונותן כל דמיה לחרם לכהן · וה"ה נמי אם הקדישה לב"ה קדשי מזבח · ואם נדבה דאמר הרי זו עולה דאם מתה אינו חייב באחריותה נמצא שאין לו חלק בה · אלא טובת הנאה דרשאי ליטול דבר מועט · כדי שיתן עולה זו לבן בתו כהן · ואותה טובת הנאה נותן לבדק הבית : ומחרימין אותן · אם החרים קדשי מזבח נותן לכהן את העלוי כדפרישית · אבל קדשי בדק הבית שהחרימן · בין לקדשי מזבח בין לחרמי כהנים לא עשה ולא כלום שאינן שלו · ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו · כך כתב רמב"ם : ואם מתו · קדשי מזבח אפי' לאחר שהוממו · אבל עדיין לא נפדו יקברו ואינו יכול לפדותן ולהאכילן לכלבים ואפי' למאן דאמר פודין את הקדשים להאכילן לכלבים · ה"מ כשנטרפה דאפשר לה בהעמדה והערכה · אבל משמתו דא"א לקיימו בהו · והעמיד והעריך אין פודין אותן :

רבי

שבכר כתיב (ויקרא כז) ואם המקדיש יגאל את ביתו אלא כן אנן קיימין במקדיש נכסיו · מיכן שסתם הקדשות לבדק הבית :

חל על הכל לשון הר"ב · אפי' בבהמה טמאה ובאבנים ואין דרך לחבר אלו ביחד · ולשון הרמב"ם · על בעלי מומין ובהמה טמאה · ולשון רש"י אפי' על האבנים ועל העצים · וקשיא לי דעצים בקדשי מזבח נינהו למערכה · ועיין במשנה ו' פ"ג דמעילה · ובגמר' חל על הכל לאתויי ספויי וכבייה · ופי' התוס' דמיירי במקדיש את החרש [פי' יער] דאי בגזברים שלקחו עצי' אמרי' במעילה ס"פ ולד חטאת · דאין מועלין בספויי · ולא בכבייה והשתא צ"ל (פי') מאי תשא"כ בקדשי מזבח היכי שייך ספוי וכבייה בקדשי מזבח · וי"ל כגון מקדיש שני גזירי עצים למערכה ע"כ : ומועלין בגידוליהן · כתב הר"ב שחלב של מוקדשין וביצי תורים · לא נהנים · ולא מועלים כדתנן במשנה ה' פ"ג דמעילה וע"ש משנה ו' : ג אחד קדשי מזבח ואחד קדשי ב"ה אין משנים כו' · שנא' בבכור (שם) לא יקדיש איש אותו שלא יעשנו עולה או שלמים (כדתנן ספ"ח דערכין ; וה"ה לשאר קדשים שאין משנין אותן מקדוש' לקדושה אחד קדשי מזבח ואחד קדשי ב"ה · הרמב"ם סוף ה' תמורה · ואע"פ שיש לבעל הדין לחלוק ושלא לדון קדשי ב"ה · בה"ה מבכור י"ל דזו אינה אלא אסמכתא בעלמא · ולרש"י והראב"ד שאכתוב לקמן ניחא דאה"נ דקדשי בדק הבית לא ילפי' מבכור : אין משנין אותן מקדושה לקדושה · פיר' הר"ב הקדש לבדק היכל · אין משנין אותו לבדק המזבח' וכ"כ הרמב"ם פ"ד מה' תמורה והשיגו הראב"ד שקדשי מזבח אפי' מקדשים קלים לחמורים אין משנין · ואין מתעטין באכילת קדשים אבל בדק הבית · מה יש בין זה לזה · והרי הוא מודה שמשנין ב"ה (פירש הכ"מ דדייק ממ"ש אם הקדיש לבדק היכל לא ישנה לבדק המזבח · משמע דוקא מחמור לקל אין משנין אבל מקל לחמור משנין) קדשי מזבח יש מהן נאכלין ויש שאינן נאכלין · יש מהן ליום אחד · ויש מהן לשני ימים והנאכלין ליום אחד לא שוו בתשמישותיהן אלא אלו מכפרין ואלו אין מכפרין דין הוא שלא ישתנו מזה לזה · אבל בקדשי ב"ה מה הפרש בין זה לזה ע"כ · ותירץ הכ"מ די"ל שהרמב"ם סובר שטענה זו שטען הראב"ד לחלק בין קדשי מזבח לקדשי ב"ה · היא כדאי לומר שבבדק הבית רשאי לשנות מקל לחמור · אבל אינה כדאי לומר שיהא רשאי לשנות מחמור לקל · אבל רש"י פי' מקדושה לקדושה · דקדשי ב"ה שהקדיש למזבח לא עשה כלום וכקדשי מזבח אין משנין מקדושת עולה וכו' : ומקדישין אותן פי' הר"ב אקדשי מזבח קאי · טעמו כדמסיק בבכור ומחרימין · דקדשי ב"ה שהחרימן בין לקדשי מזבח בין לחרמי כהנים לא עשה ולא כלום · ושם פי' בשם הרמב"ם לפי שאינן שלו ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו · וז"ל התוס' דף ל"א בבכור מקדישין · משום דקדשי הזבחים עליהן שם הבעלים לפדותן כשהוממו · אבל בקדשי ב"ה שהקדישן אין לבעלים עליהן יותר מאחר אדם לפיכך אין בידו להחרים : הקדש עילוי · כתב הר"ב כדתנן בערכין ספ"ח · ומ"ש סתם חרמים לכהנים · עיין מ"ש שם במשנה ו'. ומ"ש כדי שיתן עולה זו לבן בתו כהן · כ"פ רש"י ומסיים כדי שיטול את העור והתם דף ל"ב כתבו · דלא נהירא דלא מצינו זה הל' דליתן לבן בתו כהן כ"א גבי בכור (שם בערכין) דף כ"ט לכן נראה לפרש כדתנן בהדיא בערכין ואם נדבה אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשור זה לעולה ואע"פ שאינו רשאי [פי' חייב] ע"כ : ואם מתו · ל' הר"ב קדשי מזבח כו' · וכן ל' רש"י ולאו ליוידק דדוקא קדשי מזבח אבל קדשי ב"ה לא דא"כ במאי פליגי עם ר"ש · דהא ר"ש דייק לתימר קדשי ב"ה יפדו הא דמזבח יקברו אלא קדשי מזבח וה"ה קדשי ב"ה · וז"ל הרמב"ם · וחכמים אומרים הכל בכלל העמדה והערכה · וא דעת רבי יוחנן בגמרא דף ל"ב ע"ב · ולר"ל דפליג עמיה ס"ל דלרבנן קדשי ב"ה היו בכלל העמדה והערכה · וקדשי מזבח לא הוו בכלל העמדה והערכה (ועיין מ"ש במשנה ג' פרק ה' דמעילה . הא קיין דליכא לפרושי בדברי רבנן

דקדשי

א פי' ע"ה פ' · הל' ו

ב לג בכורות

קג פי' פ"ד

ג פי' ממו"ה הל' ו

נ פי' פ"ד פה'

ירכין הלכה ח

ד שם פ"ה ה' ג

ר"ש אומר ׳ קדשי בדק הבית אם מתו יפדו:

ד [א] ואלו הן הנקברים ׳ קדשים שהפילו יקברו ׳ הפילה שליא תקבר ׳ שור הנסקל ועגלה ערופה וצפורי מצורע ׳ ושער נזיר ופטר חמור ובשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה ׳ [ב] ר"ש אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו ׳ וכן חיה שנשחטה בעזרה : ה ואלו הן הנשרפי' ׳ [ג] חמץ בפסח ישרף ׳ ותרומה טמאה והערלה וכלאי הכר' ׳ את שדרכו לישרף ישרף ׳ ואת שדרכו ליקבר יקבר ׳ ומדליקין

ר"ש אומ' קדשי בדק הבית אם מתו יפדו ׳ קסבר ר"ש דלא נאמר והעמיד והעריך אלא בקדשי מזבח ׳ ולא בקדשי בדק הבית ׳ ואין הלכה כר"ש : ד ואלו הן הנקברים ׳ משום דאסורי הנאה נינהו : הפילה שליא תקבר דאין שליא בלא ולד : ושער נזיר טמא ׳ דאלו שער נזיר טהור כשמגלח ביום מלאת ימי נזרו בשריפ' ולא בקבור': חולין שנשחטו בעזרה ישרפו ׳ משום דמחלפי בקדשי' שאירע בהם פסול טומא' או פסול נותר ׳ וטעו למימר בהו נמי יקברו ׳ ואנן ילפינן מדכתיב בחטאת באש תשרף למד על כל פסולים שבקודש בשרפה ׳ הלכך חולין שנשחטו בעזרה נמי בשרפ': וכן חיה שנשחטה בעזרה ׳ ואע"ג דחיה ליכא למגזר בה דלמ' טעו לקבור קדשים פסולי' דהא כ"ע ידעי דחיה במוקדשים ליכא ולא אתי לאחלופי' אפ"ה תשרף ׳ ואין הלכה כר"ש : ה חמץ בפסח׳ מתני' ר' יהוד' היא דאמר נותר בכל תותירו וחמץ בכל תותירו׳ מה נותר בשרפה אף חמץ בשרפה ׳ ואינה הלכה : ותרומה טמאה ׳ דכתיב (במדבר י"ח) ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי ׳ בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמא' וכתיב לך שלך תהא להסיק' תחת תבשילך: ערלה ׳ מכלאי הכרם גמר ׳ וכלאי הכרם דכתיב [דברים כ"ב] ן תקדש תוקד אש : את שדרכו לישרף ׳ אערלה וכלאי הכרם קאי אוכלים של

דקדשי מזבח הוו בכלל ולא דבדק הבית ׳ אלא אי תרוייהו אי דב"ה הוו בכלל ולא דמזבח ׳ ובאמת שעל רש"י אין מקום להתלונן ׳ דמדהא דהקדש עלוי לא קאי אלא אקדשי מזבח ניחא טפי לפרושי דואם מתו דסמיך ליה קאי נמי אקדשי מזבח ׳ ממה שנפרש דקאי ארישא אחד קדשי מזבח ואחד קדשי ב"ה ׳ ולפיכך במשנה מפרש כפי העולה על הדעת בתחלת המחשבה ׳ הוא יכול לסמו' עצמו על העיון שיעיין המעיין אח"כ בגמ' שלפניו ׳ אבל הר"ב שמפרש המשנ' בחבור בפני עצמו בלא גמ' ׳ לא ה"ל להעתיק דברי רש"י שיש מקום לטעות׳ אלא ה"ל לפרש בהדיא דאתרוייהו קאי ׳ וי"ל דה"ק קדשי מזבח וכ"ש קדשי ב"ה ׳ דקדשי ב"ה ממילא שמעינן ליה מדקאמר ר"ש קדשי ב"ה יפדו מכלל דשמעינהו לרבנן דאמרי יקברו וקאתי הר"ב לאשמועינן דקדשי מזבח נמי ׳ וא"ת מנלן ׳ כבר פי' הר"ב ברפי"ב דמנחות דואם בהמה טמאה בבעלי מומין מדבר ובקדשי ב"ה תמימין נמי מיפרקי ׳ ואע"ג דלב"ה לית לן קרא י"ל דכיון דגלי קרא בשל מזבח ׳ ה"ה בשל ב"ה: ר"ש אומר קדשי ב"ה ׳ אם מתו יפדו ׳ פי' הר"ב קסבר ר"ש דלא נאמר והעמיד והעריך אלא בקדשי מזבח ׳ דאמר קרא [ויקרא כ"ז] והעריך הכהן אותה בין טוב ובין רע איזהו דבר שחלוק בין טוב ובין רע ׳ הוי אומר זה קדשי מזבח ׳ ואמר קרא אותה למעוטי ב"ה ׳ אי הכי בין טוב לרע מבעי ליה (דמשמע דחלוק בין טוב לרע ׳ אבל בין טוב ובין רע ׳ משמע אחד טוב ואחד רע) קשיא ׳ גמ' ׳ ועיין מ"ש במשנה ד' ופ"ז דבבא קמא: ד יקברו הנפלים ׳ רש"י: שור הנסקל ועגלה ערופה ׳ וכולהו פירשם הר"ב דאסורי הנאה נינהו במשנה ט' פ"ב דקדושין: ושער נזיר ׳ לא אתפרש מנלן דנקבר ול"ע תו במשנה וגמ' דנזיר פ"ו דף מ"ה ׳ ומ"ש הר"ב דבנזיר טהור בשרפה כדכתיב [במדבר ו'] ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים ׳ ורמינן בגמ' מדתנן במשנה ב' פ"ב דערלה האורג מלא הסיט משער נזיר בשק ידלק השק ׳ ומשני התם בשער נזיר טהור ׳ ומיהו בשנוי לקמן אפטר חמור מיתרצי מתני' דהתם אפילו בנזיר טמא : ופטר חמור ׳ ורמינהי האורג מלא הסיט משער פטר חמור בשק ידלק השק ׳ ומשני כאן בשק כאן בשער ׳ ופירש"י בשק אי אמרת יקבר אתי אינש ומתהני מיניה הואיל ואינו כלה עד לאחר זמן ׳ ומתני' בשער עצמו שלא נארג ואידי ואידי בטהור או טמא ׳ ע"כ ׳ והר"ש כתב שם בשם ירושלמי שהשק מגוי לחטט אחריו ולא השער ׳ ע"כ ׳ ומאי דמוקים תו בגמרא בניפרתא ׳ דמאו והרמב"ם מהלכה ׳ והטעם מבואר בכ"מ פ"ג מהלכות בכורות ׳ ואין להאריך בזה בכאן : וכן חיה כו' כתב הר"ב ואע"ג דחיה ליכא למגזר כו' ׳ אפ"ה תשרף ׳ וכ"פ רש"י ׳ והוא מלתא בלא טעמא : ה חמץ בפסח ישרף ׳ פי' הר"ב ׳ מתני' ר' יהודה היא וכו' ואינה הלכה דק"ל בתרי מסכתות אין סדר ׳ כ"כ הרא"ש בפ"ב דפסחים ׳ שגם נשנה הא דר' יודא ושחכמים חולקים עליו ׳ ומיהת קשיא לי דהרא"ש אדהרא"ש שבפ"ק דקדושין כתרי דרבנן דבי רב אסי ס"ל דאזלינן בתר סתמא דערלה ׳ סדרי פסק כסתם דיחידאה ׳ ואף שהסתם נשנה בסדר המוקדם וצ"ל עיון ׳ אבל מ"מ נ"ל לתת טוב טעם לפסוק כחכמים דבפסחים ׳ משום דהתם עיקרא דמלתא וכדכתבתי במסכת כריתות פ"ב משנה ב' והשתא דאתינא להכי הך דקדושין נמי ניחא ׳ עסיק באסורי אכילות שיש להם אח"כ היתר ׳ משום דמתסבי בערלה עיקרא דמלתא ספי מבקדושין דהתם בערלה קא עסיק ׳ והנה בא לידי ספר אבי העזרי ומצאתי שכתב בסוף פסחים דהלכתא כסתמא דערלה ׳ ושכך פסק הרי"ף והרמב"ם דהאי סתמא אתיא כר"א וכן הוא בירושלמי מתני' כר"א ׳ דהלכתא כוותיה ׳ ובסדר טהרות בארבע ואית דאית ליה מהאי סברא בפ"ק דנדה עכ"ל ׳ והרבה נתלבטתי בדבריו אלו ׳ ומ"ש עוד מיהו בשאר סדרי נמי איתא שם אח"כ מדין חדש בספרי ספר תורת האשם בסוף כלל ע"ד בפסק חדש :

ותרומה טמאה ׳ פי' הר"ב דכתיב ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי בשתי תרומות הכתוב מדבר ׳ כמ"ש הר"ב במשנה ח' פ"ח דתרומות ׳ ולמ"ד התם יש אם למסורת יש דרשות אחרות בגמרא פ"ב דשבת דף כ"ה : דיש אם למקרא

והערלה כתב הר"ב ׳ ערלה מכלאי הכרם גמר ׳ וכ"כ רש"י ׳ והתוספות כתבו בשם רש"י דאתקיש לכלאי הכרם

א נג :
פי׳׳ פ״ט פס׳ פסולי המוקדשין של׳ ״א ופ״ד פס׳ תמורה הל׳ ׳
ב קדושין כט ׳ חולין פ״ה :
ג תי׳׳ פ״ג חמ׳ חמץ סו״ע ס׳ תמה שנ״א וכשכפים

ומדליקין בפת ובשמן של תרומה: ו כל הקדשים שנשחטו חוץ לזמנן וחוץ למקומן הרי אלו ישרפו · אשם תלוי ישרף · ר' יהוד' אומר יקבר · חטאת העוף הבאה על ספק · תשרף · רבי יהודה אומר יטילנה לאמה · כל הנשרפין לא יקברו · וכל הנקברי' לא ישרפו · ר' יהודה אומר אם רצה להחמי' על עצמו · לשרוף את הנקברים · רשאי · אמרו לו אינו מותר לשנות :

נשלמה מסכת תמורה

מסכת

של ערלה ושל כלאי הכרם שדרכן לישרף ישרפו · משקין שאין דרכן לישרף יקברו : ומדליקין בפת ובשמן של תרומה · משום דבכלל תרומה טמאה עם חמץ בפסח וערלה וכלאי הכרם דאסורי הנאה נינהו · כי היכי דלא תטעי לומר שגם תרומה טמאה אסורה בהנאה · הדר תנא ומדליקין ליהנות בפת ובשמן של תרומה טמאה : ו חוץ לזמנן · על מנת לאכלן חוץ לזמנן או חוץ למקומן : ישרפו · מדכתי' בחטאת באש תשרף · לימד על כל פסולי' שבקודש שהן בשרפה : אשם תלוי · אם שחטו וקודם זריקת דמו נודע לו שלא חטא · דהשתא הוי חולין בעזרה : חטאת העוף הבאה על הספק · כגון אשה שהפילה ספק ולד ספק רוח · כיון דחטאת יולדת מן העוף הוא כדכתיב (ויקרא י"ב) ובן יונה או תור לחטאת · מביאה על הספק · דהואיל ואינה נקטרת ואינה נאכלת דשמא לאו ולד הוה · והוו להו חולין היא זו ונבילה · דאין חולין נאכלים במליקה ותשרף דהוי כשאר קדשים פסולים : יטילנה לאמה · אמה של מים היתה עוברת בעזרה ויוצאת לנחל קדרון · ואיידי דעוף רך הוא מתמקמק ויוצא בקלות המים : כל הנשרפין לא יקברו · דלאו אפר אינם ומשכח להו ואכיל להו : וכל הנקברים לא ישרפו · משום דכל הנקברים אפרן אסור · וכל הנשרפים כגון חמץ ותרומה וכלאים אפרן מותר לכבוס בגדים · וכל הנשרפין דהקדש · נמי אפרן מותר · חוץ מתרומ' הדשן דכתב ביה רחמנא (שם ו') ושמו אצל המזבח · ותניא ושמו בנחת · ושמו · כולו · ושמו שלא יפזר : רבי יהודה אומר כו' · ואין הלכה כרבי יהודה בכל הנך תלתא בבי דמתניתין :

נשלמה מסכת תמורה

פרק א

וכל יודעו מה הוא הכיבם : לכן נ"ל דרש"י דקדק לכתוב לשון גיור · דלאו היקשא הוא · אלא ילפותא בעלמא ובההוא דריש פ"ב דערלה : לענין בטולן דבעינן מאתים · ופירוש הר"ב דיליף ערלה מכלאי הכרם · דתרווייהו איסורי הנאה · והוא מירושלמי דהתם :

ומדליקין בפת ובשמן של תרומה · ר"ל אם נטמא השמן וכן אם נטמא הפת : הרמב"ם · ועיין מ"ש במשנה ג' פ"ג דפסחים : ו כל הקדשים שנשחטו חוץ לזמנן כו' · פי' הר"ב מדכתיב בחטאת באש תשרף לימד על כל פסולים שבקדש שהן בשרפה · ומהאי טעמא נמי בשר קדש שנטמא או נותר וכן המנחה שנטמאה או נפסלה או טהרה ונטמאת בכדיא תנן לה במשנה ו' פ"ג דסוטה ובשעור כזיר טהור דכתב הר"ב במשנה ד' · וכולהו כתבם הרמב"ם בסוף פ' פסולי המוקדשים · אבל בפ"ג דפסחים כתבתי מסקנא דגמרא דהתם בפ"ז דף פ"ב ע"ב · דלאו מחטאת ילפינן · אלא גמרא גמירי לה לקדשי קדשים וק"ק · ועיין מ"ש במשנה ד' פ"ב דזבחים : אשם תלוי · פי' הר"ב אם שחטו וקודם זריקת דמו נודע לו שלא חטא · כדתנן בפ"ו דכריתות · ומ"ש הר"ב דהשתא הוי חולין שנשחטו בעזרה · וכן לשון רש"י · ולפום ריהט' כתבו כן · דהא רבנן ס"ל במתני' ד' דחולין שנשחטו בעזרה בקבורה אבל בפ"ו דכריתו' כתבו' דאף ע"ג דחולין שנשחטו בעזרה בקבורה · האי הוי כזבח פסול · ע"כ · וכן מפרש בס"ד : רבי יהודה אומר יקבר · וה"ל פליג בחטאת העוף ובת"כ דרוש מכי קדש הם · הם בשרפה · ולא חטאת העוף ואשם תלוי בשרפה · תוס' פ"ב דפסחים דף כ"ח ע"א : חטאת העוף הבא על הספק כו' כתב הר"ב דהואיל ואינה נקטרת כו' לא הוה חולין בעזרה · כמ"ש הר"ב במשנה ד' פ"ק דכריתו' : ר' יהודה אומר יטילנה לאמה כו' · פי' הר"ב ואיידי דעוף רך הוא מתמקמק כו' · ובגמ' תניא אמר ר"י יטילנה לאמה ומנתחה · אבר אבר וזורקן לאמה ומתגלגלת והולכת לנחל קדרון : כל הנשרפין לא יקברו · פי' הר"ב · דלאו אפר אינם ומשכחת להו ואכיל להו : וכ"כ רש"י · אבל בנקברין אע"ג דאיכא כתי למימש לגבי מ"מ א"א לשרפן דאפרן אסור בהנאה · והואיל והנשרפין אפרן מותר אתו למתגני מיניה וא"א לומר שאפר אלו יקבר לפי שאין ביד כל אדם לחלק בין אפר לאפר · איזהו בקבורה ואיזהו בשרפה ואתו לתטעי · הלכך אותן · שאפרן אסור · יקברו בעלמו כך נ"ל : ו כל הנקברים לא ישרפו · פי' הר"ב משום דכל הנקברין אפרן אסור · וכל הנשרפין כו' אפרן מותר · צריך עיון טעמא מאי · ואומר מהנ"ד · דנשרפין כיון שצוה הכתוב לשרפן · אחר שעשה כאלו נעשית מצותו ואין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין כו' · ה"נ כיון שנעשית מצותו הלך אסוריה · אבל הנקברים דלא העמין הכתוב לשורפן משוך איסורייהו לעולם · תו' · ומ"ש הר"ב חוץ מתרומ' הדשן דכתב ביה רחמנא ושמו וכו' · ושמו כולו · וכיון דטעון גניזה אסור בהנאה · רש"י : אמרו לו אינו מותר לשנות · שאע"פ שהוא מחמיר בשרפתה · הרי הקל באפרן · שאפר הנקברים אסור · הרמב"ם סוף הלכות פסולי המוקדשין :

סליקא לה מסכת תמורה

א מיי' פי"ט מה' תרומות הל' פ
ב מיי' פי"ט מה' כה"מ הל' ט
ג פסחים כח · מיי' שם הל' י ע"ש מה' מחוסר כפרה הל' ו
ד מיי' פי"ט מה' פסולי מוקדשין הל' יד

כשתשלים לדבר על המינין האלו אשר דבר בהם : הביא אח"כ מס' כריתות · ודבר בה על כל המצות שיתחייב בהם כרת · וכל הגלוה לאותו הענין והטעם שבשבילו סידר המין הזה בקדשים : שכל דבר שחייבין על זדונו כרת חייבין על שגגתו חטאת : אלא בטעט · כמו שיתבאר בה הרמב"ם (בהקדמתו לסדר זרעים)

פרק א

גל"א

פ"א שלשים ושש כריתו' בתור' · מנינא למה לי א"ר יוחנן שאם עשאן כולן בהעלם אחד חייב על כל א' וא' ומפיק ליה מואל אש' בנדת טומאתה לא תקרב' (ויקרא י"ח) לחלק על כל אשה ואשה ולאחר דוקא שיתחייב ל"ו חטאות · דהא בפסח ומילה אין חיוב חטאות · ועיין בד"ה והאשה כו' : **כריתות** לשון הר"ב שמזיד בלא התראה · אבל אי איכא התראה יש מהן בחנק · ויש מהן בסקילה · ויש מהן במלקות · ובשוגג בחטאת · רש"י : **הבא על האם וכו'** · הא דנקט ואיירי למתני כריתה עריות דאם ולאשת אב כו' וסדר פסוק ותני ביני וביני כבא על הזכור ועל הבהמה · והדר מתחיל למתני אשה ובתה ולא קתני כולהו בהדי הדדי בקמייתא משום דקי"ל בסנהדרין (פ"ז משנה ד') דכל הני דנקט בריישא אם ואשת אב וכלה והבא על הזכור ועל הבהמה דינייהו בסקילה · ולהכי תנינהו ברישא משום דחמורות משאר מיתות ב"ד · רש"י · והבא אל אשה ובתה בשרפה · והבא אל אשת איש בחנק · דקיל מכולהו מיתות בית דין והבא על אחותו וכו' · עד ועל הנדה כולהו במלקות · כמו ששנוייה בריש פרק ג' דמכות ושם הקשתי לשאול על שנוי סדר אחות אשתו ואשת אחיו · שלא ככתוב · והמגדף כו' עד והמחלל את השבת כולהו בסקילה · כמו ששנינו בפרק ז' דסנהדרין · אלא דלא בעי למפסק בין כריתות דעריות · והטמא שאכל את הקדש וכו' עד · והסך בשמן המשחה כולהו במלקות · ושנויין במשנה ב' פרק (ג') דמכות ובסדר הזה ולא ידעתי טעם לדבר : **הבא** על האם וכו' · דעל כל העריות כולן הוא אומר בסופא (שם) ונכרתו הנפשות העושות · והמגדף דכתיב (במדבר ט"ו) את ה' הוא מגדף (ל"א בא הכתוב · אלא ליתן כרת למברך את השם כחכמים דרבנן ע"ע דאמרי בפ' דף ז') והעע"ז · דכתיב (שם) כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת · ובע"ז מיירי · דזהו דבר ה' · דאמר בסנהדרין · אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו · ולא יהיה לך בע"ז מדבר · והנותן מזרעו למולך · כתיב בהדיא גביה (ויקרא כ') ושמתי אני את פני באיש ההוא והכרתי אותו · ובעל אוב · והנפש אשר תפנה אל האבות וגו' והכרתי (שם) ומחלל שבת כי כל העושה בו מלאכה ונכרתה וגו' (שמות ל"א) · וטמא שאכל את הקדש כל איש אשר יקרב וגו' וטומאתו עליו ונכרתה (ויקרא ז') (עיין במשנה ב' פ"ב דזבחים) הבא אל המקדש טמא · את משכן ה' טמא ונכרתה (במדבר י"ט) · והאוכל חלב כי כל אוכל חלב ונכרת' (ויקרא ז') בדם כל אוכליו יכרת (שם י"ז) בנותר ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל ונכרתה (שם י"ט) · ופגול יליף מנותר (כמ"ש במשנה ה' פ"ד דזבחים) והשוחט ומעלה · פירשם הר"ב · והאוכל חמץ בפסח כל אוכל חמץ ונכרתה (שמות י"ב) והאוכל ביוה"כ כל הנפש אשר לא תעונה ונכרתה (ויקרא כ"ג) ועינוי מאכילה · (כמ"ש בר"פ בתרא דיומא) העושה מלאכה ביוה"כ כל מלאכה לא תעשו וגו' והאבדתי (שם) והוא כרת · והמפטם את השמן אשר ירקח כמוהו וגו' ונכרתה (שמות ל') · ועיין מ"ש בדבור והסך · קטרת איש אשר יעשה כמוה וגו' ונכרתה מעמיו (שם) · פסח והאיש אשר הוא טהור וגו' וחדל וגו' ונכרתה (במדבר ט') · מילה וערל זכר אשר לא ימול וגו' ונכרתה (בראשית י"ז) רש"י : **הזכור** נקב במשכב מקרי זכור · כמ"ש בשם רש"י במשנה ד' פ"ז דסנהדרין : **והאשה** המביאה את הבהמה עליה · מפיק בגמרא דבגברי קא חשיב למנינא לחייבו על כולם אפילו עשאם בהעלם אחד ולא מגהון האשה הנרבעת ותנא ל"ג חטאת בלבד (ועיין מ"ש בדבור והסך כו') ותנא האשה הנרבעת ופסח ומילה לסיומינהו כריתות · דאי אמרת בגברי קא חשיב · דל תנהון הבא על הזכור ועל הבהמה דאין כאן כל אשה : **הבא** על אשה ובתה · לשון הר"ב · ובת בתה ובת בנה בכלל · וכן בתו כו' עיין רפ"ט דסנהדרין : **והעובד ע"ז** · פי' הר"ב · כדרך ע"ז ודתה · או המזבח וכו' וכן פי' לקמן במחלל את השבת באחת מאבות מלאכות · דתנא לא מהדר · אלא אתנות שחייבים עליהן כרת · ושם שבת קתני · ושם ע"ז קתני · ובעולם על כל חדא וחדא חיובא טובא גמ' : **ובעל** אוב · כתב הר"ב · וידעוני בכלל שניהם בלאו א' נאמרו · והעושן בהעלם אחד לא מחייב שתים · הס"ז בגמ' ז' ועיין מה שאכתוב בזה בס"ד במשנה ב' ובפ"ז דסנהדרין קתני נמי וידעוני דהתם לענין מיתה חילקן הכתוב שכתב או ידעוני הכי מתפרש · לה רבי יוחנן שם דף · פ"ג · לשון הר"ב · קדשים שחשב לאכלן חוץ לזמנן או חוץ למקומן · ודברי תימה הן דבהדיא שנינו במשנה ב' פ"ב דזבחים חוץ למקומו פסול ואין בו כרת : **והמעלה** מפקי' לה רב ביבי בר אביי · כיון דאיכא תרי קראי · מוקמי

א ונ"ש קי'
מיי' פ"א מה'
שגגות הל' ב

מסכת כריתות

פ"א שלשים ושש כריתות בתור' · הבא על האם · ועל אשת האב ·

ועל הכל' · הב' על הזכור ועל הבהמ' · והאש' המביא' את הבהמ' עלי' · הבא על איש' ובתה · ועל אשת איש · הבא על אחותו · ועל אחות אביו · ועל אחות אמו · ועל אחות אשתו · ועל אשת אחיו · ועל אשת אחי אביו · (נ"א ועל אשת אחי אמו) ועל הנדה · המגדף והעובד ע"ז · והנותן מזרעו למולך · ובעל אוב · המחלל את השבת · וטמא שאכל את הקדש והבא למקדש טמא · האוכל חלב ודם נותר ופגול · ס"א השוחט והמעלה בחוץ · האוכל חמץ

פרק א שלשים ושש כריתות · לעובר במזי' בלא התרא' : הבא על אשה ובת' · בת בת' ובת בנה בכלל' · וכן בתו ובת בתו ובת בנו · חמותו ואם חמות' ואם חמיו · כולן בכלל זה : המגדף · מברך את השם : והעובד ע"ז · כדרך עבודתה · או המזבח והמקטר והמנסך והמשתחוה אפילו שאין דרך עבודתו בכך : בעל אוב · וידעוני בכלל שניהם בלאו אחד נאמרו · ותנא נקט אוב שהוא ראשון במקרא : והמחלל את השבת · באחת מאבות מלאכות מ' חסר א' ותולדותיהן : נותר : קדשים לאחר שעבר זמנן : פגול · קדשים שחשב לאכלן חוץ לזמנן או חוץ למקומן : השוחט קדשי' בחוץ חייב · אע"פ שלא העלן · דכתיב (ויקרא י"ז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת : ומעלה · נמי בכרת דכתיב (שם)

אשר

אשר יעלה עולה או זבח · ואל פתח אהל מועד לא יביאנו · ואם שחט והעלה בשוגג · חייב שתי חטאות : והמפטם את שמן המשחה · במשקל סממנים וכמדת השמן כמו שעשאו משה במדבר · והוא שיעשנו לסוך בו · אבל המפטמו להתלמד או למסרו לצבור · איננו חייב :

חמץ בפסח · והאוכל · והעושה מלאכה ביום הכפורים · המפטם את השמן · והמפטם את הקטורת · והסך בשמן המשחה · [א] הפסח והמילה במצות עשה ·

ב על

א ערכין ג' · וזבחים קו':

והמפט' את הקטורת · אחד עשר סממני הקטרת אם לקט מכל אחד מהם כפי משקלו הקצוב בדברי חכמים · וערבם כדרך שהיו מערבים הקטר' שמקטירים בבית המקדש · חייב כרת · והוא שיעשנו להריח בה · אבל עשאה להתלמד או למסרה לצבור פטור · והסך בשמן המשחה · שעשה משה שלא לצורך כהונה ומלכות חייב · שלא היו נותנים מאותו שמן אלא על ראש כ"ג · ואפילו היה בן כ"ג מושחים אותו באותו שמן שעש' משה במדבר · וממנו מושחים מלכי בית דוד ואין מושחין מלך בן מלך · אם לא היה שם מחלוקת · כמו שמשחו שלמה מפני מחלקותו של אדוניהו · ויואש מפני מחלקותו של עתליהו · ויהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו · ומשיחת הכהנים היא · שיוצקים מן השמן על ראשו ומושחין בין גבות עיניו כמין כ"י יונית ומשיחת המלכים כמין נזר : הפסח והמילה במצות עשה · ויש בהן כרת · ואין קרבן על שגגתן אבל

אבר פנים מוקטרי אברי חוץ · כדשמעי' אפלוגתייהו דרבנן ור' יוסי הגלילי במתניתין דרפי"ג דזבחי' · והכ' ליכא לשנויי שם העלאה קתני כדלעיל בעובדי ע"ז ומחלל שבת · דשבת וע"ז תנא יתהון במקומן · דתנן במס' שבת פ"ז מ"ב אבות מלאכו' מ' חסר א' ובסנהדרין תנן בפ"ז מ"ו א' העובד ואחד הזובח כו' · מש"כ במעלה דלא תנא בהדיא (והתו' הקשו בזבחים פי"ג דף ק"ז · דע"ז נמי ליכא למשמע ממתני' דהתם · אלא חיוב חטאת אהנך עבודות · אבל חלוק חטאת לא שמעינן מינה) והתם בגמ' פי"ג דזבחים · איתא נמי להך אתקפתא · דהכא אגב גררא מייתי ליה · ואסקה התם בקשיא · וכתבו התוס' דקשיא דלא משני ההיא דכריתות כרבי יוסי הגלילי דפטר מוקטרי חוץ במשנה א' דזבחים רפי"ג:

המפטם את השמן · פי' הר"ב במשקל סממניה ובמדת השמן כמו שעשה משה · שנאמר (שמות ל') במתכנתו לא תעשו כמוהו · כמוהו הוא דאסור אבל חליו שפיר דמי · גמ' דף ה' · ומ"ש הר"ב · והוא שיעשנה לסוך בו · אע"פ שעל הסיכה עצמה שיסוך בו פטור · כדלקמן · ומ"ש הר"ב אבל המפטמו להתלמד או למסרו לצבור · אינו חייב · אתיא מתכנתו מן במתכנתו דקטרת · וכתיב לגבי קטרת · לא תעשו לכם · לכם הוא דאסור הא למסרו לצבור פטור · גבי שמן נמי למסרו לצבור פטור · גמ' · ואע"ג דמשמע דהך דלהתלמד אינו ענין בפני עצמו · דהא לא ילפינן אלא למסרו לצבור · ויהיה להתלמד פירושו כדי למסרו לצבור · ובברייתא נמי · וכן בפיסקא ללמד בו למסרו לצבור · מ"מ הרמב"ם בפ"ב מהל' כלי המקדש · העתיק להתלמד בה או למסרו לצבור · וכ"ל דהוי בכלל למסרו לצבור הואיל במה שעושה להתלמד יהיה לתועלת לעשות לצבור לכשירצה · ובברייתא דפטום הקטרת גרסי' להתלמד בה או למסרה לצבור :

המפטם פיר' שתי משנ' ב' פ"ג דמכו' : **והמפטם** את הקטר' כתב הר"ב אם לקח מכל אחד מה' כפי משקלו הקצו' בדברי חכמים · בברייתא בגמרא · והוא ידוע בכל סדורי התפלות · ומ"ש הר"ב כפי משקלו הקצוב · לאו דוקא · דהא גבי קטר' לא כתי' כמוהו כמו בשמן · וכי תימא כי היכי דילפינן שמן מקטרת דלמסרו לצבור פטור · ה"נ תהדר קטרת ונילף משמן דלהאי פטור · הא אמרי בגמ' דליתא · דבקטרת כתיב והקטרת אשר תעשה כל עשייה דקטרת אסור דמקטיר פרס שחרית ופרס בין הערבים · אלא ה"ק הר"ב שאם לקח מכל אחד מהם כפי משקלו הקצוב עד שיהא ראוי להקטיר אזה שיעור ולא בעינן עד שיעשה כולו כמו בשמן · וכתב הר"ב והוא שיעשנה להריח בה · שכן הוא בפי' בכתוב · ומסיים רש"י · אבל המריח בקטרת של בה"מ לא אזהרה ולא כרת וכו' · ולא דמי לסך בשמן המשחה · דהתם אית ביה מעשה · ומש"ה אית ביה אזהרה · ע"כ :

והסך בשמן המשחה · פי' הר"ב · שעשה משה (דכתיב שם) ואשר יתן ממנו על זר ממנו מאותו של משה · ועיין מ"ש במשנה ב' פ"ג דמכות · ואף על גב דלא כתיב אלא חד כרת בהנך תרי איש אשר ירקח כמוהו ואשר יתן ממנו · קי"ל לכל מקום שאתה מוצא שני לאוין וכרת אחת חלק חטאת ביניהן · והיינו טעמא דקתני המפטם את הקטרת במילתא · וכ"ת דבעי למיתני פיטומין בהדי הדדי · נתנינהו איפוך המפטם את הקטרת · והמפטם את השמן · והסך בשמן המשחה · אמאי פלגינהו לשמן · אלא הא קמ"ל מה קטרת לאו בפני עצמו וחייבים עליו כרת בפ"ע · אף מפטם שמן והסך בשמן נמי כיון דלאו בפני עצמו חייבים עליו בפני עצמו · גמרא · ומ"ש הר"ב · ואפי' היה בן כ"ג מושחים אותו · דכתיב (ויק' א"י) והכהן המשיח תחתיו מבניו לימא קרא והכהן שתחתיו מבניו מאי המשיח · הא קמ"ל דאפילו מבניו · ההוא דמשח הוי כ"ג · ואי לא משח לא הוי כ"ג · ומ"ש הר"ב וממנו מושחים מלכי בית דוד (משמע דוד אבל שאול נמשח · רש"י ואין מלכי ישראל מושחין · גמ' דכתיב (שמואל א' י"ו) קום משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין אחר טעון משיחה · והא דאלישע משח ליהוא : מתרצים בגמ' באפרסמא דכיין ולא בשמן המשחה · ומ"ש הר"ב ואין מושחין מלך בן מלך · דכתיב (דברים י"ז) למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו כל הימים · ירושה היא · ומפני מה משחו את שלמה מפני מחלוקתו כו' · (דאמר קרא בקרב ישראל בזמן ששלום בישראל הויא המלכות ירושה · כדכתיב הוא ובניו ולא צ' משיחה · אבל כי איכא מחלוקת לאו ירושה הוא · ובעי משיחה בתחלה) [ומ"ש] ויהואחז מפני יהויקים אחיו כו' · ובגמרא מקשים מיהוא שמן המשחה · והא יאשיה גנזו · כדכתב הר"ב ברפ"ו דשקלים ומתרץ באפרסמא דכי' · ותמהני על הרמב"ם שבפ"א מהלכות כלי המקדש פירש לפי דיהוא שהיה בזמן אפרסמון : ודיהואחז לא פירש בו כך : **הפסח** והמילה במ"ע · כתב הר"ב אבל כולן

הכך

אבל כולהו הכך לא תעשה נינהו · וחייבים על שגגתן קרבן דאין קרבן אלא על לאו · דגבי קרבן כתיב (ויקרא ד') ועשה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה: ב ועל שגגתן חטאת · שגגה שחייבים עליה חטאת היא · כגון הבא על א' מן העריות כסבור שהיא אשתו · והעובד ע"ז · משתחוה לה כסבור זבוח וקטור ונסוך אסרה תורה ולא השתחויה · והמחלל את השבת · כסבור חול הוא · וכן כל כיוצא בזה שיודע בעיקר האסור · אלא שנעלם ממנו זה המעשה שעוש'· אבל האומר מותר לגמרי דעוקר כל הגוף כגון האומר אין שבת בתורה אין ע"ז בתורה: לאו שוגג הוא זה אלא אנוס גמור הוא ופטור : לא הודע · כגון שני זיתים · אחד של חלב ואחד של שומן · אכל אחד מהם ואינו יודע איזה מהן אכל · אשתו ואחותו עמו במטה · בא על אחת מהן · ואינו יודע על איזו מהן בא : אשם תלוי · לפי שבא על הספק קרוי אשם תלוי · שתולה ומגין עליו מן היסורים ואינו מכפר · שאם נודע אליו אח"כ בבירור שחטא · מביא חטאת קבוע : המטמא מקדש וקדשיו · שנכנס למקדש כשהוא טמא או אכל קדשים בטומאה: מפני שהוא בעולה ויורד · ואין אשם תלוי בא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת קבועה · והאי הואיל ושגגתו בעולה ויורד אין בלא הודע שלו אשם תלוי : אף המגדף · אין מביאין על שגגתו חטאת · ועל לא הודע שלו נמי אין חייבים אשם תלוי · דרחמנא אמר גבי חטאת לעושה בשגגה · פרט למגדף שאין בו מעשה · והלכה כחכמים :

ג כתין

ב על אלו חייבין על זדונם כרת · ועל שגגתם חטאת · ועל לא הודע שלהן · אשם תלוי · חוץ · [א] מן המטמא מקדש וקדשיו · מפני שהוא בעול' ויורד דברי ר"מ וחכמים אומרים אף המגדף · שנא' (במדבר ט"ו) תורה אחת יהיה לכם · לעש' בשגגה · יצא מגדף שאינו ס"א עושה מעשה

ג יש

הכך לא תעשה נינהו · לאוי דעריות מפורשין הן · ומגדף מלינו לאו (שמות כ"ב) אלהים לא תקלל · ובע"ז (שם ל"ד) לא תשתחו' לאל אחר · והנותן מזרעו למולך · ומזרעך לא תתן להעביר למולך (ויקרא י"ח) · ובעל אוב אל תפנו אל האבות (שם י"ט) והמחלל את השבת לא תעשה כל מלאכה (שמות כ') רש"י · וטמא שאכל את הקדש כו' · כבר כתבתי לאזהרתם במשנה ב' פ"ג דמכות · ע"ש · ואף דכתיב בסוף פרשת קדש לי (שם י"ג) ושמרת את החקה הזאת · ורבי עקיבא מוקי ליה בפסח · כדאיתא בערכין דף ל"ו הא מסקינן התם דהשמר דעשה עשה · וכשלמדתי מסכת ערוכין · הקשה לי אחד מבני הישיבה אמאי מקשה מדר"ע הא איכא תרי קראי אחריני דכתיבי בפ' מסכו בענין הפסח ולפרוך מנייהו · ואליבא דכ"ע שנא' (שם י"ב) ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך וגו' ונאמר (שם) ושמרתם את העבודה הזאת · והשיבותיו דהני תרי קראי אין לפרש לשון דושמרתם דכתיבי בהו שיהו משמעותן על אזהרה לקיים הדבר ולעשותו · דקרא קמא ושמרתם את הדבר הזה לחק וגו' · אלו היה ענינו שמירת קיום ועשיית הדבר א"כ יתחייבו פסחי דורות בכל עבודות של פסח מצרי · אף בנתינת דם על משקוף ומזוזות ושנינו בפ' ט דפסחים משנה ה' שא"נ · ואע"פ שכתבתי שם דבכתוב מפורש הטע' של נתינת דם הזה שהוא משום שלא יתן המשחית לעבור בלילה הוא · מ"ת אלו היה משמעות הכתוב של ושמרתם את הדבר הזה לחוק וגו' על קיום ועשייה · היינו מוכרחים לומר · שאע"פ שבטל הטעם מ"מ גזירת הכתוב לעשות כן לדורות זכר של מצרים · דהא לא כתיב מיעוט בהדיא על נתינת דם הזה · כמ"ש מיעוטי באידך דמחולקים בהם פסח דורות מפסח מצרים · אלא אין ושמרתם הזה · אלא שמירה בלב שיזכרו שע"י עבודה הזאת זכו ויצאו ממצרים · ושמירה זו שבלב יהיה לחק וגו' · וקרא תניין ושמרתם את העבודה הזאת · אינו ציווי כלל · אלא מספר והולך נמשך אל והיה כי יאמרו לכם וגו' מה העבודה וגו' · וה"ק קרא והיה כי תבואו אל הארץ ושמרתם וגו' · כלומר שתהיו שומרים ועושים · ואז כי יאמרו לכם וגו' · ודומה לזה כתבו התו' פרק קמא דקדושין דף ט"ו בד"ה כי טוב לו עמך · שאינו אלא ספור דברים בעלמא · ולא דרשינן מיני' מידי · ע"כ כך נ"ל ברור: ב על אלו חייבים כו' ועל שגגתן חטאת · וטעמא כתבתי במשנה ג' פ"ב דהוריות : ועל שגגתן חטאת · פי' הר"ב כגון הבא אל אחד מן העריות כסבור שהיא אשתו · והבא על הזכור ועל הבהמה כסבור לבא על אשתו שלא כדרכו · ובא על הזכור או על הבהמה · ואחר כך נודע לו דזכר הוא או בהמה היא · והאשה המביאה נמי דסבורה להביא אדם והביאה בהמה · ונדה דסבור טהורה היא · ומגדף כסבור מברך הוא שם בן ב' אותיות וברך שם בן ד' אותיות · דאינו חייב אלא על שם בן ד' אותיות · כדאמרינן בפ"ד מיתות · ע"ז כו' מולך כסבור להעביר אדם אחר והעביר את בנו · בעל אוב נתכוין לכשוף אחר · שבת כסבור חול הוא · קדש כסבור בשר חולין הוא · מקדש כסבור בית אחר הוא · חלב כסבור שומן · דם כסבור טחול · ל"א דם כסבור שדם חגבים או דם דגים הוא · לשון מורי · נותר ופגול כסבור כשר הוא · שוחט בחוץ כסבור בהמת חולין היא · מעלה כסבור בהמות אלו של נכור מותרת בבמות ומוקי לה לקרא בבמת יחיד · פסח וי"כ כסבור ימות החול הן · שמן וקטרת נתכוין לסמנים אחרים ונמצאו שהן הסמנים הכתובים · רש"י · ומ"ש הר"ב האומר אין שבת בתורה כו' · כגון תינוק שנשבה לבין הנכרים · ולא שמע מעולם שיש שבת · דאלו שמע ועכשיו שכחו · חייב · כמ"ש הר"ב ברפ"ז דשבת וז"ל · כל השוכח עיקר שבת כו' חייב חטאת אחת · כסבור אין שבת בתורה · ואע"ג דמעיקרא שמע ועכשיו שכחו · ע"כ · וכלומר אע"ג דמעיקרא שמע דאל"ה פטור לגמרי · והרמב"ם בפ"ב מה' שגגות פסק דאפילו לא שמע מעולם נמי חייב : מפני שהוא בעולה ויורד · פי' הר"ב ואין אשם תלוי בא · אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת קבועה · והטעם פירשתי במשנה ד' פ"ב דהוריות : וחכמים אומרים אף המגדף · אהדרי מאיר מהדרי דאמר חוץ מן המטמא מקדש וקדשיו וקאמרי דאף המגדף כמילתא ידעתי מאי קשיא ליה לרש"י דבגמר' דף ז' · אדמפרשינן למתני' דרבנן מהדרי אידעוני · דלא תנן לה לפי שאין בו מעשה (כדתנן בפ"ז דסנהדרין משנה ו' ופי' שם רש"י דהכנסת העצם ידעוני · אינו מדבר בשעת מעשה · אלא לאחר המעשה שהוא בפיו

מדבר

א פי"א מה' שגגות הל' ד

ג [א]יש מביאות קרבן ונאכל · ויש מביאות (נ"א קרבן) ואינו נאכ' · ויש שאינן מביאות · אלו מביא' קרבן ונאכל · [ב]המפל' כמין בהמ' חיה ועו' דברי ר"מ · וחכ"א[ג] עד שיהא בו מצורת האדם · [ד]המפל' סנדל או שליא · ושפי' מרוק' · והיוצ' מחות' · וכן [ה]שפח' שהפילה · מביאה קרבנ' ונאכ': **ד** אלו מביאו' ואינו נאכ' · [ו]המפל' ואינ' יודע' מה הפילה · וכן שתי נשים שהפילו · אחת ממין פטור · ואחת ממין חובה · א"ר יוסי אימתי בזמן שהלכו זו למזרח וזו למערב · אבל אם היו שתיהן עומדות כאחת · מביאות קרבן ונאכל : **ה** אלו שאינן מביאות [ז]המפלת שפיר מלא מים · מלא דם מלא גנונים · [ח]המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים · המפלת יום ארבעים · ויוצא דופן·· רבי שמעון מחייב ביוצא דופן :

ו המפלת

ג כמין בהמה חיה ועוף · הואיל ואחריה בכן יצירה כאדם ואין הלכה כר"מ : סנדל · ולד הוא אלא שנפחתה צורתו ולשון סנדל · שנאוי ולד · כך מצאתי · ורבותי פירשו שהוא חתיכת בשר עשויה כצורת סנדל ורגילה לבוא עם ולד : שליא שאין שליא בלא ולד : שפיר מרוקם · עור שהולד מרוקם בו פיו בתוכו צורת אברים קטנים · ולפי שעשוי כשפופרת של בילה קרוי שפיר : וכן שפחה שהפילה · דסד"א כי קאמרינן כל מצות שהאשה חייבת בה עבד חייב בה · ה"מ מצות השוות באיש ובאשה אבל יולדת דבנשים איתא ובאנשים ליתא אימר לא תחייב שפחה · להכי תני וכן שפחה שהפילה : ד ואין ידוע מה הפילה · אם צורת אדם ומחייבת · אם דגים וחגבים ופטור' · מביאה קרבן שתי תורים אחד לעולה · ואחד לחטאת · על של עולה מתנה ואומר אם מין חובה ילדתי תהא לחובתי · ואם לאו תהא עולת נדבה · אבל חטאת לא מצי לאתנויי · דאין חטאת נדבה · ומייתא בספק · ואינו נאכל דשמא לאו בת קרבן היא · ומליקתה כנבלה בעלמא ומשום חולין בעזרה · לא אכפת לן · דכיון דאין לתוכה אלא דמה לא חשיב אכילה : וכן שתי נשים שהפילו · בתמיהה : אחת מין פטור · כמין דגים וחגבים : ואחת מין חובה · שנולד לו שליא ואין ידוע איזו הפילה מין חובה · מביאים כל אחת שתי תורים ואינו נאכל : אימתי · אינו נאכל : בזמן שהלכו · שהביאו קינן לכהן והלכו לדרכן · ואין יכולין להתנות · אבל אם שתיהן עומדות כאחת · מביאות חטאת אחת ומתנות ביניהן אם אני החייבת · הרי באה שלי [וחלקך תחול לי] ואם את החייבת הרי הוא שלך וחלקי תחול לך) ואותו חטאת קרב ונאכל · דדוקא חטאת שבא על חטא אין תנאי מועיל בו . דכתיב (ויקרא ד) או הודע אליו חטאתו · אבל הכא דכי קא מייתין נשים קרבן לאשתרויי באכילת קדשים הוא מייתין ומתניין · ואין הלכה כר' יוסי : ה נגועים גוונים · ואני שמעתי כמין תולעים : המפל' יום ארבעים · דעד שיעברו ארבעים יום להריונה הוי מיא בעלמא : ורבי שמעון מחייב ביוצא דופן · דכתיב (שם יב) ואם נקבה תלד · והוה ליה למכתב ואם נקבה היא · אלא ריבה לה לידה אחרת · ומאי היא יוצא דופן · ות"ק קמא סבר אמר קרא (שם) אשה כי תזריע וילדה · עד שתלד ממקום שמזרעת :

ו המפלת

מדבר הטעם מאליו · אבל בעל אוב צריך להקיש בזרועותיו והקשת זרועותיו חשיב ליה מעשה) וקאמרי מגדף כתי ליה ביה מעשה · נכתב תימה לי · ולרבי יוחנן דאמר לעיל הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו . (כלומר ולא משום שאין בו מעשה) מאי אף דקתני מתני' · ע"כ ואלא מיהא מתני' דלעיל דתני מגדף לחייבו בחטאות ר"ע היא דלא בעי מעשה · ומה"ט לא אמר ר"י דלא תנן ידעוני משום שאין בו מעשה כדאמר ר"ל דמתניתין ר' עקיבא היא ולא בעי מעשה · כדאיתא בגמרא דלעיל · וראיתי להרמב"ם בפ"א מהלכות שגגות דלא קחשיב למגדף במחוייבי חטאו' וקא חשיב לידעוני כשהוא במעשה · וכן עוד לו ברפ"ו מהלכות ע"ז שמחייב לידעוני בחטאת · ומפרש עלה כילד מעשי הידעוני מניח עצם עוף ששמו ידוע בפיו ומקטיר ועושה מעשים אחרים עד שיפול כנכפה וידבר בפיו וכו' · ובמגדף שם בפ"ג לא הזכיר שיהא חייב חטאת · ובפט"ו מהלכות סנהדרין דקחשיב לכל הנסקלים לא התנה בידעוני שיהא במעשה · כמו המגדף שנסקל בלא מעשה · והיינו דבפרק ד' מיתות לענין סקילה תנן לידעוני · שהוא המדבר כו' · ובלא מעשה : ג יש מביאות כו' התחיל לפרש קרבן חטאת שלא ע"י חטא : המפלת כמין בהמה חיה ועוף כו' מתני' מתפרש' יפה בדברי הר"ב · בפ"ג דנדה משנה ד' · ששם היא שנויה לענין טומאת לידה · ומה שראוי להוסיף בה הנני יוסף שמה שכל הטמאה לידה הרי זו מביאה קרבן וחטאתה נאכלת · כמ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות מחוסרי כפרה : סנדל מ"ש הר"ב · ורבותי פירשו שהוא חתיכת בשר כו' · לאו דוק' · דתרתי נינהו לשני הפירושים שהלנו בברייתא פ"ג דנדה דף כה · ואולי משום דהתם נקט תנא בלישנא · לשון של שור · קאמר דרבותי פירשוהו יותר · דהיינו שעשוי בצורת סנדל · ומ"מ היינו כלשון של שור · וכ"כ בהדיא בפירוש משנה ד פ"ג דנדה · וכן כתוי מ"ש בפי' הראשון · כך מצאתי · לא קאי אלא על מ"ש ולשון סנדל וכו' : ד המפלת ואין ידוע · שנויה בסיפא דמתני' ו' פ"ג דנדה ועי"ש : אמר רבי יוסי אימתי כו' · אבל בזמן שהיו שתיהם עומדות כו כתב הר"ב · דדוקא חטאת שבא על חטא כו' · דהכי שמעינן ליה לר' יוסי במשנה ה' פ"ו · וכן הלכה וכן כתי' באשם תלוי שם במשנה ה' · לפי שבא במקום חטאת : ה המפלת שפיר מלא מים · שנויה בפ"ג דנדה משנה ב' ועי"ש בסיפא : המפלת כמין דגים כו' · דהא דתנן במשנה ג' פ"ג דנדה אם יש עמהן דם טמאה · לאו משום לידה אלא משום נדה · וכמו שכתבתי שם בריש הפ' · ומשום הכי העתיקם הרמב"ם בפרק ה' מהא"ב · ולא בפרק עשירי שהם כל ספיקי לידה : המפלת יום ארבעים כו' שנויה בפרק ג' דנדה בסופו · ועי"ש : ויוצא דופן כו' שנויה בריש פ"ה דנדה · ועי"ש :

ו המפלת

א ז : ופי' פ"א מה' מחוסרי כפרה הל' ו
ב נדה כה
ג פי' פ"י מה' איסורי ביאה הל' ס
ד נדה כד : פי' שם הל' יג
ה חי' פ"א מה' מחוסרי כפרה הל' ו
ו פי' שם איסורי ביאה הל' ד
ז נדה כד : פי' שם הל' טו
ח נדה כס ·

ז [א]המפלת אור לשמנים ואח' · ב"ש פוטרין מן הקרבן · ב"ה מחייבים · אמרו ב"ה לב"ש מאי שנא אור לשמונים ואחד · מיום שמנים ואחד · אם שוה לו לטומאה · לא ישוה לו לקרבן · אמרו להם ב"ש · לא אם · אמרתם המפלת יום שמנים ואח' · שכן יצא' בשעה שהיא ראוי' להבי' בה קרבן · תאמרו במפל' אור לשמני' וא' שלא יצא' בשע' שהיא ראוי' להבי' בה קרבן · אמרו להן ב"ה · והרי המפל' יום שמנים וא' שחל להיות בשבת · תוכיח · שלא יצא' בשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן · וחייבת בקרבן · אמרו להם ב"ש · לא אם אמרת' במפלת יום שמנים ואח' שחל להיות בשבת · שאע"פ שאינו ראוי לקרבן יחיד · ראוי לקרבן צבור · תאמרו במפל' אור לשמנים וא' · שאין הלילה ראוי · לא לקרבן יחיד · ולא לקרבן צבור · הדמים אינן מוכיחין שהמפלת בתוך מלאת · דמיה טמאין · ופטור' מן הקרבן : ז [ב]האש' שיש עליה ספק חמשה (גמ' נהפך) זיבות וספק חמש' לידות מביא' קרבן א' · ואוכלת בזבחי' · ואין השאר עליה חובה · חמש לידות ודאות · חמש זיבות ודאות · מביאה קרבן א' · ואוכלת בזבחים · והשאר עליה חובה · מעשה שעמדו קיני' בירושלי' בדינרי זהב · אמ' רבן שב"ג · המעון הזה · לא אלין הלילה · עד שיהיו בדינרין · נכנס לב"ד · ולימד האשה שיש עליה · חמש לידות ודאות · חמש זיבות ודאות · מביאה קרבן אח' ואוכלת בזבחי' · ואין השאר עליה חובה · ועמדו קינים בו ביום ברבעתים :

פרק ב ארבעה

מחוסרי (גמ' כפר) כפורים · וארבעה מביאין על הזדון כשגגה (גמ' ואלו) אלו הן · מחוסרי (גמ' כפר) כפורי' · הזב · והזבה · והיולדת · והמצורע

המפלה לאור שמונים ואח' · שילדה נקבה · וליל שמונים ואחד שהיתה ראויה לאתר הביא כפרתה · הפילה : ב"ש פוטרים מן הקרבן · מלידה שניה · אע"ג דלאחר מלאת הוא · הואיל ולילה היא ולא (יצאה בשעה ראויה) לקרבן · דלילה מחוסר זמן קרבן היא דכתי' (ויקר י"ז) ביו' צוותו · הלכ' לענין קרבן כתוך מלאת דמי : מאי שנא אור לשמוני' · ואח' מיום שמונים ואח' · דודאי חייבת קרבן על שכבל שהפילה לב"ה · הוא לו ואחר מלאת הפיל' : אם שוה לו לטומא' · שהרי אתם מודי' שבשקיע' החמה של יום שמוני' כלו ימי טוהר שלה · ואם ראתה בליל שמונים ואחד טמאה : הדמי' אין מוכיחים והדם טמא' · אומרי' אם שוה לו לטומא' · אינו ראיה שהרי המפלה תוך מלאת · דמה טמא מפני הלידה ואינה חייבת קרבן שני לפי שכל שבא בתוך מלאת · נחשב כאלו בא עם הולד הראשון וכבא מודו בית הלל : ז ה' ספיקי זיבות · ספק זיבה הוי כגון טועה שראתה ג' ימים ואינה יודעת אם בימי נדתה אם בימי זיבה · מביאה קרבן ואינו נאכל · וספק לידה הוי כגון הפילה ואינה יודעת מה הפילה ואם יש עליה ה' ספיקות של זיבה או ה' ספיקות של לידה : מביא' קרבן א' · חטאת העוף הבא על הספק : ואוכלת בזבחים · שהרי הקרבן הזה לטהרה בא · הרי הוא כטבילה · שאם נטמאת האשה כמה טומאות · טבילה אחת עולה לכולם · אף קרבן זה כן : ואין השאר עליה חובה · לא הצריכוה חכמי' להביאן שאף האמת בקושי התירו להקריב ספק מליקת חולין לעזרה · אלא שאם לא כן אין לה תקנה ליטהר בקדשי' : ה' לידות ודאות · או ה' זיבות ודאות · מביא' קרבן א' ואוכל' בזבחי' · כדפרישי' : והשאר עליה חובה · דתניא יכול תביא על הלידה שלפני מלאת ועל הלידה שלאחר מלאת קרבן אחד לשניהם · ת"ל (שם י"ב) זאת תורת היולדת : קינין · ב' קינין · דהיינו ארבעה תורין : בדינרי זהב · בשני דינרי זהובים דינר זהב לכל קן : המעון הזה · שבועה היא : נכנס לב"ד ולימד כו' · אע"פ שהיקל בשל תורה · ולימד דבר שאינו כהלכה משום עת לעשות לה' עשה כן · שאלמלא כן לא יתנהו וימנעו העניות מלהביא אפילו אחד ויאכלו קדשים בטומאת הגוף : ברבעתים · שני קינין בשני רבעי דינר כסף · ודינר זהב הוא כ"ה דינרי כסף :

פרק ב ארבעה

מחוסרי כפרה · שמביאים כפרה · ולא על חטא · אלא לאכול בקדשים : והמצורע

ו והמפלת אור לשמונים וא' · פי' הר"ב שילדה נקבה וליל פ"א וכו' הפילה · ולישנא מעליא הוא דנקט אור וכלפי' הר"ב ברי' פסחי' · והא דלא תנן המפלת אור למ"א כשילד' זכר · מפורש בפי' הר"ב במשנה ד' פ"ב · ועיין מ"ש שם : ב"ש פוטרין מן הקרבן · פי' הר"ב מלידה שני' · אע"ג דלאחר מלא' הוא לחייב בקרבן שני כמ"ש בפי' הר"ב במתני' דלקמן ועיין מ"ש שם : הדמים אינם מוכיחים · כתב הר"ב שהרי המפלת תוך מלאת · דמה טמא מפני הלידה · לפי שהוא דם לידה לא דם טוהר הרמב"ם : ז והשאר עליה חוב' כתב הר"ב · דתניא יכול תביא על הלידה כו' · ת"ל זאת תמעט על לידה אחת תביא דהיינו על כל אחת ואחת · רש"י פ"ב דף ט' · ודאיכא מביאה על כל לידה ולידה דתוך מלאת · עיין בפי' הר"ב פ"ב משנה ד' · אמר רבי שמעון כו' · עיין במשנה י"ז פ"ק דאבות בהודעת מי הוא : המעון הזה · פי' הר"ב שבועה היא · ועיין מ"ש בזה במשנה ט' פ"ב דכתובות : בדינרין · דינרין של כסף דינרי של זהב כ"כ בערך :

פ"ב ארבעה מחוסרי כפרה · מניחא לאפוקי מדראב"י שאומר גר מחוסר כפורים · גמ' רפ"ק ועיין מ"ש בריש כ"ק : מחוסרי כפרה · פי' הר"ב שמביאי' כפרה וכו' וז"ל רש"י מביאין חטא' כו' · וארבעה מביאין על הזדון כשגגה · מניל' להפוקי מדר"ש דתניא רש"א שבועת הפקדון לא ניתן זדונה לכפרה גמ' רפ"ק : והמצורע

א פליית
פ"ד מו ·
פסחים נ.
מי' פ"ט
מחוסר כפרה
הל' ם
ב ס' ג"כ קמי'
מיי' שם הלכ' ו
ג יוד :
ד ס : נ ג
ה מיי' שם
הלכ' ם

והמצורע · ר' אליעזר בן יעקב אומר · גר מחוסר כפרה · עד שיזרק עליו הדם · ונזיר ליינו ותגלחתו וטומאתו : **ב** [א]אלו מביאין על הזדון כשגגה · הבא על השפחה · ונזיר שנטמא · ועל שבועת העדות · ועל הפקדון :

ג חמשה

א פ׳ · עי׳ פ״ג מה׳ שגגות הלכה א

והמצורע · והא דלא חשיב נמי והמצורעת כי היכי דחשיב זב וזבה · לפי שזב וזבה עיקר טומאתן חלוקה · שזב מטמא בראיות ואפילו ראה שלש ראיות ביום אחד טמא ומביא קרבן · וזבה אינה מביאה קרבן עד שתראה בשלשה ימים זה אחר זה · הלכך חשבינהו לתרתי · אבל מצורע ומצורעת אין עיקר טומאתן חלוקה דשניהן שיעור טומאתן בנגעים : **גר מחוסר כפרה ·** ות"ק סבר גר כיון שמל וטבל מותר לאכול בקדשים ואין קרבן מעכבו אלא מלבוא בקהל · הלכך לא חשיב ליה בכלל מחוסרי כפרה : **עד שיזרק הדם עליו ·** אם הביא קרבן בהמה · ואם עולת העוף הביא · עד שיתמצה דמו על קיר המזבח : **ונזיר ליינו ולתגלחתו ·** קרבן נזיר מתיר לו לשתות יין ולהגלח ולהטמא למתים · שאף על פי שכלתו ימי נזרו · אינו מותר ביין ובתגלחת ולהטמא למתים עד שיביא קרבן · ות"ק לא חשיב נזיר · דלא תני אלא הכך דלאשתרויי בקדשים · ונזיר דמייתי קרבן לאשתרויי ביין · דחולין הוא : **ב הבא על שפחה חרופה ·** דאמר קרא (ויקרא י"ט) וכפר עליו הכהן באיל האשם על חטאתו · והדר כתב (שם) ונסלח לו מחטאתו אשר חטא · לרבות מזיד כשוגג · **ונזיר שנטמא** דכתי' (במדבר ו') וכי ימות מת עליו בפתע פתאום · פתע זה שוגג · וכן הוא אומר (שם ל"ה) ואם בפתע בלא איבה · פתאום זה מזיד · וכן הוא אומר (משלי כ"ו) פתאום עברו ונענשו · והיינו מזיד · דאין עונש אלא על המזיד : **ועל שבועת העדות ·** קרבן עולה ויורד האמור בשבועת העדות חייב הכתוב על מזיד כשוגג · דבכולן נאמר ונעלם · וכאן לא נאמר ונעלם : **ועל שבועת הפקדון ·** אשם האמור בשבועת הפקדון חייב בו מזיד כשוגג · דיליף חטאה חטאה לגזרה שוה משבועת העדות :

ג הבא

והמצורע כתב הר"ב · והא דלא חשיב נמי והמצורעת וכו' אין עיקר טומאתן חלוקה וכו' · דאלו בשאר דברים חלוקים הם כדתנן ספ"ג דסוטה · גמ' : **גר מחוסר כפרה** כתב הר"ב · ות"ק סבר גר כיון שמל וטבל מותר לאכול בקדשים וכו' · דגר צריך מילה וטבילה וקרבן · מילה דכתיב (יהושע ה) כי מולים היו כל העם היוצאים · א"נ מהכא (יחזקאל י"ו) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך · פירש"י · דם פסח ודם מילה · ע"כ · (והרמב"ם בהקדמה לסדר זה · וכן בחבורו ריש פי"ג מהלכו' איסורי ביאה כתב · שנאמר בפסח מצרים (שמות י"ב) וכל ערל לא יאכל בו) · טבילה דכתיב (שם כד) ויקח משה חצי הדם ויזרק על העם · ואין הזאה בלא טבילה (והרמב"ם כתב בחבורו (שם יט) וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם) והרצאת דמים · דכתיב (שם כד) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וגו' · גמ' : **עד שיזרק הדם עליו ·** פי' הר"ב · אם הביא קרבן בהמה ואם עולת העוף הביא וכו' · דת"ר וכי יגור אתכם גר וגו' כאשר תעשו כן יעשה (במדבר ט"ו) מה אתם עולה ושלמים אף הוא עולה ושלמים · שנאמר (שם) ככם כגר (ואלא מיהת שלמים לאו דוקא · וסגי ליה בעולת בהמה מדאתרבי בסמוך לעוף · לבהמה לא כ"ש) מניין לרבות את העוף · ת"ל (ויק א א) אשה ריח ניחוח לה' · איזהו דבר שכולו לה' · הוי אומר עולת העוף) שאין כהן נהנה ממנו · דבעולת בהמה איכא עורה לכהנים) יכול שאני מרבה אפי' מנחה ת"ל כן להביא פרידה אחת א"א · שלא מצינו בכל התורה (בחובה גמרא) · והאיכא יולדת דמתיא בן יונה או תור לחטאת משום דאיכא כבש בהדה · גמרא · הלכך מביא שתי פרידות ושתיהן עולות שכולן לה' : **ונזיר ליינו כו' ·** כתב הר"ב · ות"ק לא חשיב נזיר · דלא תני אלא הכך דלאשתרויי בקדשים · ורבי אליעזר דקתני נזיר למשרי נפשיה נתני נמי נזיר טמא · כי קא מייתי קרבן למיחל עליה נזירות בטהרה הוא :

ב הבא על השפחה · פי' הר"ב · דאמר קרא וכפר עליו וגו' · והדר כתב ונסלח לו מחטאתו אשר חטא לרבות מזיד כשוגג · גמ' · והא קרא כי כתיב במזיד כתיב (דכתיב בקורת תהיה · והיינו מלקות ואין מלקות אלא במזיד ועל זה קאמר והביא את אשמו · רש"י דף ט' ע"א) אלא אימא לעשות שוגג כמזיד · פירש"י דלהכי כתב חטא ארבע זמני תרי למילף קרבן אחד על עבירות הרבה (כדלקמן) ותרי לעשות שוגג כמזיד ע"כ · והרמב"ם פי' דמונסלח לו דייקינן סר"ל שנסלח לו בקרבן זה באיזה ענין שיהיה · ע"כ · ועיין במשנה ד' · ומ"ש שם : **ונזיר שנטמא ·** פי' הר"ב · דכתיב בפתע פתאום פתע זה שוגג וכו' פתאום זה מזיד וכו' דאין עונש אלא על מזיד · וכן פירש"י וכלומר כדאמרי' בעלמא · אין עונשין אלא א"כ מזהירין · דהיינו עונש בית דין של מטה · דודאי דאף על השוגג מתיסר ביסורין מבית דין של מעלה · דהא צריך חטאת לכפרה · ועל לא הודע אשם תלוי · שתולה ומגין מן היסורים כדפי' הר"ב במשנה ב' דפ"ק · ובגמרא ונכתוב קרא פתאום · דמשמע שוגג ומשמע מזיד ומשמע אונס · מזיד כדאמרן ומשמע נמי שוגג דכתיב (משלי י"ד) פתי יאמין לכל דבר (ומשמע נמי אונס · דכתיב (במדבר י"ב) ויאמר ה' פתאום אל משה בעל כרחם יצאו שלשתם על פי הדבור) ולא לכתוב קרא פתע · אי כתב קרא פתאום דמשמע שוגג ומשמע אונס · ה"א אע"ג דפתאום דעלמא משמע אונס ושוגג ומזיד · פתאום דנזיר ודאי כי מייתי קרבן בשוגג מידי דהוה אתורה כולה · אבל אונס ומזיד אימא לא · כתב רחמנא פתע דשוגג הוא לגלוי עליה דפתאום דאונס ומזיד הוא · דאפ"ה מייתי רחמנא · וכן פסק הרמב"ם בפ"ו מהלכות נזירות : **ועל שבועת הפקדון ·** כתב הר"ב · דיליף חטאה חטאה לג"ש משבועת העדות · וכ"כ הרמב"ם · והכי איתא בהדיא בגמ' · ותימה דבר"פ שבועת הפקדון במס' שבועות · פי' הר"ב מדלא כתיב בה ונעלם · וכן פירש"י שם · ואף הרמב"ם בפירושו דהתם נראה שזה דעתו מדלא הזכיר הג"ש דחטאה חטאה · ש"מ דסמיך ליה אדפי' לענין שבועת העדות דטעמא שלא אמרה בה התורה ונעלם · ובהדיא כתב כן בחבורו בפ"א מהלכות שבועות · שלא נאמר בשבועת הפקדון ונעלם ממנו לחייב מזיד ושוגג · ע"כ ·

וראיתי

ג חמשה מביאין קרבן אחד על עבירות הרבה · א וחמשה מביאים קרבן עולה ויורד · אלו מביאין קרבן אחד על עבירות הרבה · ב הבא על השפחה ביאות הרבה · ג ונזיר שנטמא טומאות הרבה · והמקנא

ג הבא על שפחה חרופה ביאות הרבה · דכתיב (ויקרא י) וכפר עליו הכהן וגו׳ באיל האשם אל חטאתו אשר חטא · והוה מצי למכתב על חטאתו ולישתוק׳ מאי אשר חטא לרבות חטאים הרבה · והני מילי כשבא ביאות הרבה על שפחה אחת · אבל בא על שפחות הרבה אפי׳ בהעלם אחד חייב על כל שפחה ושפחה דכתי׳ והיא שפחה לחייב׳ על כל שפח׳ ושפח׳: נזיר שנטמא טומאות הרבה · שנטמא בתוך שבעת ימי טומאתו׳ לא צריכא למימר דאינו מביא אלא קרבן אחד דטומא׳ ארוכתא היא · כי צריכא לנטמא ביום השביעי שהוא

וראיתי שם להכ״מ שהביא גמ׳ דידן · שבועת העדות מנלן דת״ר בכולן נאמר ונעלם · כאן לא נאמר ונעלם · לחייב על השוגג כמזי׳ על שבועת הפקדון מנלן · יליף חטאה חטאה משבועת העדות · וכתב עלה · וז״ל יש לתמוה מה צורך לשבועת הפקדון ללמוד משבועת העדות · תיפוק ליה דלא כתיב ונעלם בשבוע׳ הפקדון ונופלא׳ זוכר׳ שרש״י הרגיש זה ולפיכך כתב בכולן בכל המביאין קרבן עולה ויורד שבאותה פרשה כגון מטמא מקדש ושבועת בטוי דכתיבי בהדי שבועת העדות · ע״כ · כלומר דלא דייקינן מדלא כתי׳ בה ונעלם · אלא בשבועת העדו׳ · דבאינך דכתיבי בהדה כתיב ונעלם הלכך לא ילפינן לשבועת הפקדון מדלא כתיב בה ונעלם · מאחר דליכא אחריני בהד׳ דכתי׳ בהו ונעלם · הלכך צריכין למילף לה משבועת העדות · ורבינו נרא׳ שהיה גורס שבועת העדו׳ ושבוע׳ הפקדון מנ״ל · דת״ר בכולם נאמר ונעלם וכו׳ דשפיר ילפינן לשבועת הפקדון מדלא כתיב ונעלם בה · עכ״ל הכ״מ ובלי ספק שכשכתב כן נעלם לשון הרמב״ם שבפי׳ המשנה · דהא קא חזינן דגרים ליה כגירסא דידן · אא״כ נאמר דאח״כ בשעת החבור מצא לו גירסא אחרת · שזה דוחק · ועוד דה״ל להכ״מ לפרש זה · גם רש״י גרס הכא כגירסתינו ואפ״ה מפרש לי׳ בפי׳ שבועת הפקדון מדלא כתיב גבה ונעלם · ולכן נ״ל ששתי הפירושים הם אמת ולכל אחת יש לה סוגיא בגמר׳ להתלות בה׳ הך דהכא ודאי כדאמרן דיש לחלק בין פרשת העדות דלא כתיב בה ונעלם · לפרשת הפקדון אע״ג דגבה נמי לא כתיב ונעלם · ולפי׳ הוצרכה לג״ש דחטאה חטאה · אבל הפי׳ דפרק שבועת הפקדון · דלא מחלקים בינייהו ודדייקי נמי מדלא כתיב גבה ונעלם · אותו הפי׳ נתלה בסוגיא דגמ׳ דפרק שבועת העדות דף ל״ד ע״ב · דהתם אדאמר ר״ש מה לפקדון שכן לא עשה בה מזיד כשוגג · מתכו עלה במערבא · ואמרינן מאי הוכא · וקאמרינן מכדי מזיד גבי עדות מנא ליה · דלא כתיב ביה ונעלם [ה״נ לא כתיב בי׳ ונעלם] ודחי לה מאי הוכא · דלמא מזיד דלאו כשוגג בפקדון · ממעילה ר״ש גמר לה · ומדלא דחי דשאני עדות דכתיבא גבי שבועת בטוי וגבי טומאת מקדש וקדשיו דבכולן נאמר בהו ונעלם וכו׳ וכדמסיק בתר הכי גמרא ש״מ דס״ל דלא אימא עדות מפקדון מהאי טעמא כלל · וכן דקדקו בתוס׳ ד״ה פקדון · והא דבתר הכי מסיק כך · היינו אדמסיק דר״ש פקדון ממעילה גמר דלא לחייב בו מזיד כשוגג · ודאתכו עליה דהא אית ליה ג״ש דחטאה חטאה למילף עדות מפקדון שאינו מדבר אלא בתביעת ממון · ותהדר ותגמר לה מפקדון דמזיד לאו כשוגג · אהא מסיק לשניי מהוכא דלהכי כתבה רחמנא לעדות גבי שבועת בטוי וגבי טומאת מקדש וקדשיו דבכולן נאמר בהן ונעלם וכאן לא נאמר ונעלם לחייב על המזיד כשוגג · אבל אי לאו משום ר״ש · לא היינו מחלקין בינייהו דעדות ופקדון · והלכך לרבנן דלא ילפי פקדון ממעילה · קיימא סברת הגמ׳ דמעיקרא · דעדות ופקדון כי הדדי · וכי היכא דאיכא למידק מדלא כתי׳ ונעלם גבי עדות דלחייבו מזיד כשוגג · הוא הדין נמי איכא למידק הכי בפקדון · דפקדון נמי אע״ג דפרשה בפני עצמה היא · מ״מ סמוכה היא לפרשת מעילה דבה כתיב בהדיא בשגגה · ובפקדון לא כתיב לא בשגגה ולא ונעלם · הלכך אין לחלק בין עדות לפקדון לענין זה · אלא כי היכי דדייקינן מדלא כתיב ונעלם בעדות לחייבו במזיד כשוגג · הכי נמי איכא למידק בפקדון · זו היא סברת אותה סוגיא דפרק שבועת העדות · ואהכי התם באותה מסכתא פירשו המפרשים לאותה סוגיא ולפי שהיא דרשה פשוטה יותר מג״ש · דלדרשה זו משוים את המדות דבתרוייהו ילפי מדלא כתיב בהו ונעלם · הלכך הרמב״ם בחבורו (פ״א מה״ש) נסיב לה נמי אותה דרשה · ועוד דהתם נמי עסיק בהלכות שבועות · וסמוך אסוגיא דבאותה מסכתא בגמרא · והכ׳ בפירושו סמך אסוגיא דבגמרא דהכא · כך נ״ל: ג חמשה מביאין קרבן א׳ וכו׳ · מנינא לאפוקי רבי דסבר (כדאיתא בגמ׳) לעיל דף ב׳ וקדש את ראשו ביום ההוא ביום השמיני · ונזיר שנטמא בשביעי טומאה ארוכתא היא כאלו נטמא בתוך השבעה: וחמשה מביאין קרבן עולה ויורד · מנינא למה לי · לאפוקי מדר״א דאמר נשיא מביא שעיר · פירש׳ בסוף פ״ב דהוריות תנן אין ב״ד חייבי׳ על שמיעת הקול וכו׳ · והנשיא כיוצא בהן דפטור משום דיורד לא שכיח׳ בנשיא · ור״א [לא] אמר [אלא] בטומאת מקדש דיש בו כרת וחטאת [כבקבוע] מביא שעיר כדינו בכל המצות שבתורה · ותנן הכא חמשה לאשמועינן דכל המביא על העבירות הללו אינו מביא אלא קרבן עולה ויורד · ולא תימא סמי מכאן מקדש וקדשיו לאוקמא כר׳ אליעזר דאמר נשיא מביא [עליה] קרבן קבוע · ע״כ: הבא על השפחה ביאות הרבה כו׳ · פי׳ הר״ב · דכתיב וכפר עליו וגו׳ · מאי אשר חטא לרבות חטאים הרבה · וז״ל הרמב״ם בפ״ט מה׳ שגגות · כיצד הבא על השפחה ביאות הרבה בזדון · או שבא עליה בשגגה ונודע לו · וחזר ובא עליה בשגגה ונודע לו · אפי׳ מאה פעמים במאה העלמות (דאי לא הויין ידיעות בנתיים · בשאר איסורין נמי אינו חייב אלא חטאת אחת · כדתנן בפרק דלקמן משנה ב׳ · והכי אית׳ בפ״ז דשבת דף ע״ב) מקריב אשם אחד ומתכפר לו על הכל על הזדונו׳ שבה ועל השגגות · ע״כ · ומ״ש הר״ב · דכתיב [והיא] שפחה כו׳ כדדרשי׳ בריש [פ״ק יוצא לאשה] גמרא לעיל ב׳: ונזיר שנטמא טומאות הרבה · כתב הר״ב · כי צריכא לנטמא ביום השביעי וכו׳

א מיי׳ פ״י מה׳ שגגות הל׳ א׳ ב׳
ב מיי׳ שם הל׳ ב׳
ג נזיר יט:
ד מיי׳ פי״ד מהל׳ נזיר הל׳ ט׳

[א] והמקנא לאשתו ע"י אנשים הרבה · ומצורע שנתנגע נגעים הרבה הביא (נ"א כפור"ן) צפוריו ונתנגע לא עלו (נ"א) לו · עד שיביא את חטאתו · ר' יהודה אומר עד שיביא את אשמו:

ד [ב] האשה שילדה ולדות הרבה · הפילה בתוך שמנים נקבה · וחזרה והפילה בתוך שמנים נקבה · והמפלת תאומים · ר'

א ש' · ב חי' פ"ט ה' מחוסרי כפרה הל' ח'

שהוא יום תגלחתו · וסבר האי תנא · דקרא דכתיב (במדבר ו) וקדש את ראשו ביום ההוא · ביום שביעי שהוא יום תגלחתו קאמר שנזירות טהרה חלה עליו באותו יום · והשתא כד א'כי נטמא תרי זמני בשביעי הוו להו טומאה הרבה · דהא התחילה נזירות דטהרה וליחייב שתי קרבנו' · קא משמע לן דלענין קרבן לא מחייב אלא אחד · דלא אתא זמן לשעה הראויה לקרבן דאף ע"ג דנזירות טהרה אתחלי' לה מיום השביעי שעה הראוי לקרבן איכא אלא מיום השמיני : המקנ' לאשתו ע"י אנשים הרבה · דכתי' (שם ה) זאת תורת הקנאו' תורה אחת לקנאות הרבה : ומצורע שנתנגע נגעים הרבה · כגון שנתנגע ונתרפא · נתנגע ונתרפא פעמי' הרבה · אינו מביא אלא קרבן אחד על כלם דכתיב (ויקרא יד) זאת תהיה תורת המצורע · תורה אחת למצורע פעמים הרבה: הביא צפורים ונתנגע · בגמ' מפרש דהכי קתני לא עלו צפורים להקבע בעניו ובעשירו · שאם היה עני בשעת [הבאת] צפורים והעשי' קודם שיביא חטאתו צריך להביא קרבן עשיר · ואם היה עשיר והעני מביא קרבן דלות עד שיביא חטאתו · דבתר חטאת אזלינן בין בעניות · בין בעשירות · דכתיב (שם) אשר לא תשיג ידו בטהרתו כשלא תשיג ידו בשעת טהרתו יביא בדלו' · ואע"פ שהעשיר אחר כן · והאי טהרתו · היינו חטאת שהיא כפרתו : עד שיביא אשמו · דבטהרתו אשמו משמע שנותן מדמו על בהונותיו ומכשירו לאכול בקדשים · ואין הלכה כר' יהודה : ד האשה שילדה ולדות הרבה · וקאזיל ומפרש כיצד · כגון הפיל' בתוך שמנים של נקבה שטבלה לאחר שבועי' דטומאה ושמשה ונתעברה והפילה נקבה לאחר ארבעים של יצירה · דהיינו כ"ד ללידה הראשונה · וחזרה והפילה לסוף כ"ד של זו · ולהכי נקט נקבה · דבזכרים ליכא למימר הכי דאי הפילה בתוך מ' דזכר האי מיא בעלמא הוא · דאין הולד נוצר עד מ' יום: והמפלת תאומים · אפי' זכרים · כגון נתעברה שלשה והפילה א' לאחר מ' · והשני נשתהא ויצא בתוך ימי טוהר הראשון · ושלישי בתוך ימי טוהר דשני · כל אלו אין מביאות אלא קרבן אחד · דכתיב (שם יב) זאת תורת היולדת מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה · יכול על הלידה שלפני מלאת · ושל אחר מלאת · נמי איכא מביאה אלא קרבן אחד · ת"ל זאת :

ר'

והשתא סד"א כי נטמא תרי זמני בשביעי פי' לאחר שגלח וטבל ליחייב שתי קרבנות · שכיון שלא הביא קרבנותיו והוא כבר נטהר ראוי לשיחזור ויתטמא שיביא קרבן על כל טומא' וטומא' דטומאה אחריתי היא · הואיל וטבל בו ביום · ומ"ש קתל ן · דלענין קרבן לא מחייב אלא חד · וחד מיהא חייב · משום טומאה זו כך פירש"י פ"ג דנזיר דף י"ח ד"ה כגון · ואין נראה כן מדבריו דמכילתין ריש פ"ק דף כ' כשנטמא טומאה הרב' ביום השמיני · שהוא ראוי להביא קרבנותיו · חייב קרבן על כל טומאה וטומאה · כל זמן שלא הביא קרבנותיו · ודעת הרמב"ם בזה להלכה תמצא לקמן בסמוך : המקנא לאשתו מבי' מנח' שעורי' אחת לכולן כשהוא משקה · רש"י : ומצורע שנתנגע נגעים הרבה · פי' הר"ב · כגון שנתנגע ונתרפא · נתנגע ונתרפא · ואיכא למידק אי הכא נמי כשהיה ראוי להביא קרבנותיו · אי מתחייב קרבן על כל נגע ונגע כמו בנזיר · והרמב"ם בפ"ה מהלכות מחוסרי כפרה כתב מצורע שנתנגע אחר שהבי' אשמו צריך קרבן אחר לצרעת שנייה · וכן אם הביא אשמו ונתנגע · צריך קרבן על כל אחת ואחת · ע"כ · והיינו כדין הנזיר · דאיהו סבירא ליה הכי בנזיר · שאינו מתחייב בקרבן' על כל טומא' וטומאה · אע"פ שבאה לשעה הראויה לקרבן · אלא אם הביא חטאתו ונטמא · כמו שפסק בפ"ו מהלכות נזירות · וטעמ' דפסק כחכמים (נזיר דף י"ח) דפליגי אהאי תנא דסבר דבשעה הראויה לקרבן תליא · כמבואר שם בכסף משנה · ויראה לי שדין זה דמצורע למדו הרמב"ם מדין הנזיר · וזה טעם מרווח יותר · ומ"ש הכסף משנה במצורע דדייק מהגמ' ע"ש · והשתא לתנא דאליביה מפרשינן למתניתין דבשעה הראויה לקרבן תליא מלתא בנזיר · ה"ה במצורע · ועיין בפי' הר"ב במשנה י' פרק ד' דנגעים : הביא צפוריו · אותן שתי צפורים חיות אחת לשחיטה ואחת לשילוח · ולאו קרבן נינהו · רש"י : רבי יהודה אומר עד שיביא את אשמו · כתב הר"ב · ואין הלכה כר' יהודה · וכך כתב הרמב"ם בפירושו · ותמיהה לי דבפרק בתרא דנגעים משנה י"א שנויה ג"כ מחלוקת זו · ושם פסקו דהלכ' כר' יהודה וכן פסק בחבורו סוף פ"ה מחוסרי כפרה · והטעם מבואר דהתם שנוי ברישא דברי ר"ש · ור"ש ור"י הלכה כר"י וא"ת ונסמוך אסתמ' דהכא י"ל דאיכא למסמך טפי אפלוגתא דהתם · דהוא בדוכתי · והכא אגב גררא הוא דמתניא כך נ"ל · ושוב ראיתי בפי' הרמב"ם דנא"י שהוגה בכאן והנראה לי שהלכה כר"י : ד האשה שילדה · והר"ב העתיק שהפילה · אבל רש"י והרמב"ם העתיקו נ"כ שילדה : והפילה בתוך שמנים נקבה · כתב הר"ב ולהכי נקט נקבה · דבזכרים ליכא למימר הכי וכו' · וכ"כ רש"י · וכ"כ הרמב"ם בפ"ק סוף משנה ו' טעמא דאטו ברשיעי עסקינן · אבל בחבורו פ"א מה' מחוסרי כפרה · כתב היולדות טומטום ואנדרוגינוס והפילה נפל אחר מ' מיום לידתו הרי זו מביאה קרבן על נפל זה שמא זכר הוא הראשון וכו וכתב הכ"מ · וכי ברשיעי עסקינן · וי"ל שאפשר שיהיה הדבר בשגגה · ע"כ · ואני אומר שא"צ לכך · דאפשר בהיתר גמור דאיעברה באמבטי · כדאיתא בפ"ב דחגיגה דף ט"ו שמא באמבטי עיברה · ומתני' לא איירי בה · משום דמלתא דלא שכיחא הוא · ומ"ש הר"ב · דכתיב וזאת תורת היולדת מלמד וכו' · עיין בפירושו למשנה דלעיל · ומ"ש הר"ב · ת"ל זאת' מפורש בספ"ק :

רבי

ר' יהודה אומר מביאה על הראשון ואינה מביאה על השני · מביאה על השלישי ואינ' מביאה על הרביעי (גמר') [א] אלו מביאין קרבן עולה ויורד · על שמיעת הקול · ועל ביטוי שפתים · ועל טומא' מקדש וקדשיו והיולד' והמצורע · ומה בין השפחה לבין כל העריו' שלא שוותה להן לא בעונש ולא בקרבן · [ב] שכל העריות בחטאת · [ג] והשפחה באשם · (גמר' כל העריות בנקבה ושפחה [ד] בזכר כל העריות א' האיש ואחד האשה שוין במכות ובקרבן ובשפח' לא השוה את האיש לאש' במכות · ולא את האשה לאיש בקרבן · כל העריות [ה] עשה בהן את המערה כגומר · וחייב [ו] על כל ביאה וביאה · זה חומר החמיר בשפחה · [ז] שעשה בה את המזיד כשוגג :

ה איזו

רבי יהודה אומר מביאה על הראשון · ואינה מביאה על השני · ר"י פליג בין אולדות בין אתאומים ואומר מביאה על הולד הראשון ולא על השני שנולד בתוך מלאת של ראשון ומביא' על השלישי · משום דהוא לא נולד תוך מלאת · דלא חשבינן מלאת לשני · דכמאן דליתיה דמי · ואיל ונולד תוך מלאת של ראשון · ושלישי הוי תחלת לידה · ואינה מביאה על הרביעי הואיל ונולד תוך מלאת דשלישי אב' שלישי לא נולד תוך מלאת דראשון דהא עברו ימי טומאתו דראשון · וגבי תאומים נמי פליג ר' יהודה · ואף ע"ג דעבורן באחת · לא אמרינן חדא לידה אריכתא היא · ואית לי' מלאת נמי לשני · ושלישי לאו בר קרבן הוא · אלא אם נולד שלישי לאחר מלאת דראשון · סבר רבי יהודה דמביאה קרבן על השלישי ועל מלאת דשני לא אכפת לן · דכמאן דליתי' דמי · וכי קאמר ר' יהוד' ולד שני כמאן דליתי דמי לענין קרבן הואיל ובתו' זמנו של קרבן ראשון נולד · אבל לענין טומאה מודה דימי טומא' אית לה (וכל זמן שהיא מפלת זכר יושבת עליו שבעת ימי טומאה ול"צ לדם טוהר) וכל זמן שהיא מפלת נקבה יושבת עליה שבועים דטומאה וס"ו לדם טוהר · ואין הלכה כרבי יהודה : עולה ויורד· עולה לעשיר ויורד לעני · שאם הוא עשיר מביא כשבה או שעירה · ואם עני תורים ובני יונה · ובדלי דלות עשירית האפה סלת :- שמיעת הקול ושמעה קול אלה · וטומאת מקדש וקדשיו בשוגג ושבועת ביטוי שלשתן כתיבים בהדיא בפרש' ויק' א שמביאין בדלות ובדלי דלות : והיולדת בעשירות כבש לעולה ובן יונה או תור לחטאת · בדלות שתי תורים דהיינו פרידה דעוף תחת כבש ודלי דלות לא נאמ' ביולדת וכן מצורע בעשירות שני כבשים · בדלות שתי תורים תחת שני כבשים · ודלי דלות אין בו : ושוין במכות ובקרבן · אם מזידין שניהן לוקין כדקיימא לן · איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם (במדבר ה) השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה · ואם שוגגין שניהם מביאי' קרבן דבתרווייהו כתיב כרת במזיד דכתיב (ויקרא יח) ונכרתו הנפשות העושות וכל שזדונו כרת שגגתו חטאת : ובשפחה לא השוה · שהאשה לוקה כדכתי' (שם יט) בקורת תהיה היא במלקות והוא בקרבן איל אשם · ולשון בקורת בקריאה לפי שקורין על הלוקה · אם לא תשמר לעשות והפלה ה' וגו' · א"נ בקורת לשון בקור שב"ד מבקרים ואומדים את הלוקה כמה מכות יכול לקבל : עשה בהן המערה הכמים עטרה בלבד כגומר ביאתו · וחייב על שלא כדרכה כמו בדרכה · דמשכבי אשה כתיב ובשפחה אינו חייב אלא על גמר ביאה כדרכה דשכבת זרע כתיב בה שראוי להזריע : וכל העריות חייב על כל ביאה וביאה ובשפחה אמרן לעיל בפרקין דף ט' שמביא קרבן אח' על ביאות הרבה : שעשה בה את המזיד כשוגג · אם שניהן מזידין או הוא שוגג והיא מזידה היא במלקות והוא בקרבן · אבל אם היא שוגגת · בין שהוא שוגג בין שהוא מזיד שניהן פטורים · דכתי' בקורת תהיה והדר והביא את אשמו בזמן שהאשה לוקה איש מביא קרבן ·

רבי יהודה אומר וכו' · מ"ש הר"ב דהא עברו ימי טומאתו דראשון וכן לשון רש"י · ור"ל מה שאמו טמא' למקדש וקדשיו : אלו מביאין · והרמב"ם גורס חמשה וז"ל לדידיה דלא גרס כן במשנה דלעיל · ויתכן שכן ג"כ אינו גורס במשנ' א' וארבעה מביאין על הזדון כשגגה וגורסו במשנה ב' · וכי הך דהכא : ועל ביטוי שפתים · הא דאקדמיה שלא ככתו' כתבתי שם בהוריות : כל העריות בנקבה · כל חטא' יחיד נקבה היא דהיינו כשבה או שעירה' רש"י : לא השוה האשה לאיש במכו' כתב הר"ב כדכתי' בקרת תהיה היא במלקות מתהיה דייק כדאיתא בגמ' דף י"א : ולא את האשה לאיש בקרבן · אית' הוא מעטיה קרא (ממלקות דכתי' תהיה) אבל היא תלקי ותייתי קרבן והביא את אשמו לה' כתיב (ויקרא יט) גמ' : כל העריות עשה בהן המערה כגומר · כדתנן ברפ"ו דיבמות · ומ"ש הר"ב · ובשפחה כו' · דש"ז כתי' בה והא דכתיב לזרע באשת איש וכן בסוטה · מתרצים בגמר דרפ"ו דיבמות דף נ"ה ע"ב דאשת איש פרט משום דאבר מת א"נ פרט לתשמש מתה סד"א לאת' מיתה נמי אקרי שארו ולחייב קמ"ל דסוטה פרט לשקינא לה בנשיקה א"נ לשקינא לה דרך אברים · סד"א בקפידא דבעל תלה רחמנא · והא קא קפיד · קמ"ל : שעשה בה את המזיד כשוגג · כדלעיל מתני' ב' וע"ש ומה שפי' הר"ב · אם שניהם מזידין וכו' · אבל אם היא שוגגת כו' · שניהן פטורים דכתיב (שם) ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת לאיש וגומר · מכדי עד הכא באיש קא משתעי קרא · נכתוב והביא את אשמו לה' ולבסוף לכתוב בקורת תהיה · אמאי כתב רחמנא ברישא בקורת תהיה · ולבסוף כתב והביא את אשמו לה' · ה"ק אם בקורת תהיה היא והביא את אשמו לה' · ואם לא תהיה בקרת · לא יביא הוא את אשמו ומכאן מקשים על מה שכתב הרמב"ם בפירושו ריש מסכת שבת וז"ל שאין בכל המצו' שיש לנו מצוה יתחייב בה השוגג מלקות אלא שפחה חרופה בלבד שהוא לוקה אפי' על השוגג ע"כ · ורבים אומרים שהוא טעות

ואני

א מיי' פ"י מה' שגגות הל' א
ב מיי' פ"א מה' [illegible] הל' ד ופ"ב מה' אסורי ביא' הל' א
ג מיי' פ"ט מה' שגגות הל' א
ד מיי' פ"א מה' מעה"ק הל' יא
ה מיי' פ"ג מה' אסורי ביא' הל' י
ו מיי' פ"ב מה' שגגות הל' א
ז מיי' פ"ט מה' [illegible] הל' א

ה איזו היא שפחה · [א]כל שחציה שפחה וחציה בת חורין · שנא' (ויקרא יט) והפדה לא נפדתה ד"ר עקיבא · (נ"א רבי יהודה) ר' ישמעאל אומר · זו היא שפחה ודאית (נ"א כנענית) ר' אלעזר בן עזריה אומר כל העריות מפורשות · ומה שיור · אין לנו אלא שחציה שפח' וחציה בת חורין : ו כל העריות אחד גדול ואחד קטן · הקטן פטור · אחד ער ואחד ישן · הישן פטור · אחד שוגג ואחד מזיד · [ב]השוגג בחטאת · והמזיד בהכרת :

פרק ג אמרו [ג]לו אכל חלב מביא חטאת [ד]עד אומר אכל · ועד אומ' לא אכל ·

אשה

א ע"א ת"י פ"ג מה' איסורי ביאה הל' יז
ב פי' פ"א סה הל' ה
ג ע"א יבמות פ"ו ג"מ"ג פי' פ"ג מה' שגגות הל' ח
ד פי' שם פ"ח הלכה ו

אין האשה לוקה · אין האיש מביא קרבן : ה חציה שפחה וחציה בת חורין · כגון שהיתה לעבד עברי · שהוא מותר בשפחה ובבת חורין · אבל לא לעבד כנעני שהרי הוא אסור בה מפני צד חירות שבה · ואלו לא היתה חציה שפחה היו הקדושין תופסים בה ושניהן נהרגין · אבל עכשיו קדושין תופסין בה קצת מפני צד חירות שבה · ואין תופסים בה לגמרי מפני צד עבדות שבה · והיינו דכתיב (ויקרא יט) לא יומתו כי לא חופשה · הא חופשה חייבים : והפדה לא נפדתה · משמע פדויה קצת ואינה פדויה לגמרי : זו היא שפחה ודאית · כלומר שפחה גמורה · והאי דכתי' והפדה לא נפדתה · דברה תורה כלשון בני אדם : כל העריות מפורשות · שהן בנות חורין ושיור אין לנו אלא זו ודאי מכונה היא חציה שפחה וחציה בת חורין ור' אלעזר בן עזריה היינו ר' עקיבא · אלא דא"ל לרבי ישמעאל אנא בעלמא כוותך ס"ל דדברה תורה כלשון בני אדם · מיהו הכא שאני מדכתיב כי לא חופשה · והפד' לא נפדתה למה לי · ש"מ לחציה שפחה וחציה בת חורין · והלכה כר"ע : ו כל העריות · אם הא' גדול · האיש או האשה : והאחד קטן · הקטן פטור וגדול חייב · ובשפחה אינו כן · דאם האחד קטן · גדול נמי פטור · דהא אתקוש להדדי בקורת תהיה והביא את אשמו בזמן שהוא לוקה הוא מביא קרבן · אין האשה לוקה · אין האיש מביא קרבן : אחד ער ואחד ישן · ישן פטור וער חייב · ובשפחה חרופה ער נמי פטור · דהא אתקוש להדדי כדאמרן : שוגג בחטאת ומזיד בהכרת · ובשפחה חרופה אם הוא מזיד והיא שוגגת שניהן פטורין דהואיל ואין האשה לוקה · אין האיש מביא אשם · ואי הוא שוגג והיא מזידה · היא לוקה · והוא מביא אשם :

פרק ג אמרו לו · אפי' אחד אומר לו אכלת חלב והוא שותק ואינו מכחישו מביא חטאת על פיו :

שנים

ואני אומר דהא ודאי שמ"ש שהוא לוקה יש ט"ס · וצ"ל שהיא לוקה · דהא מתני' הוא לא השוה כו' אבל ז"ש שהיא לוקה כשהיא שוגגת · לא קשיא כלל · דהא בהדיא תנן החמיר בשפחה שעשה בה את המזיד כשוגג (ולעיל מתני' ב' מפרשים השוגג כמזיד) אע"ג דמאשר חטא דמתני' ילפינן · באיש הוא דכתיב · אית ליה להרמב"ם דהוא הדין לאשה ויש לו ראי' מדאמרי' בגמ' והכא גדול נמי פטור מ"ט דמקשינן אהדדי וכתבו הר"ב בסוף פירקין · ש"מ דבגמ' סברה דהוקשו להדדי · והתוס' כתבו על זה דהלשון אינו מכוון דהאיש הוקש לאשה · ולא אשה לאיש · והרמב"ם סובר שהלשון מכוון דכי היכי דהוקש איש לאשה הוקשה נמי אשה לאיש · ולענין זה לרבנן שוגג כמזיד (והא דת"כ שהביאו התוס' דמחלקת בין קטן לקטנה · לא קשיא · דיליף ליה מקרא) והיינו דכתב הרמב"ם שהיא חייבת מלקות על השוגג כמו על המזיד · והא דהוקש איש לאשה היינו לענין שהי' אתוספה א"נ היא קטנה והוא גדולה אי נמי ער וישן · זו היא סברתו בפירושו · וידים מוכיחות כן מדסתם כאן במתני' ולא פי' כלום · ואלו היה דעתו כשחיבר הפירוש דהא דתנן המזיד כשוגג דלאו לוקה · אלא כשהיא שוגגת שניהם פטורים לא הוה ליה לסתום אלא לפרש · ולא עוד אלא דבסוף פרקין שהזכיר מלקות שבין שפחה לשאר עריות כתב · וכבר נתבאר שאין בה הפרש בין שוגג למזיד · לכך נ"ל פשוט שזו היא דעתו כשחיבר הפי' לחייב אותה במלקות אע"פ שהיא שוגגת · אבל בחבורו ודאי שחזר בו כמבואר בדבריו פ"ג מהלכות אסורי ביאה ופרק ט' מהלכות שגגות · שהצריך שתהא היא מזידה : ה חציה שפחה וחציה בת חורין · פי' הר"ב המאורסת לע"ע שהוא מותר בשפחה · כמ"ש במשנה ב' פ"ו דתמורה · ומ"ש כי לא חופשה · הא חופשה חייב · ואי אפשר לומר שבועל שפחה משוחררת [פנוי] פטורה (לפי שהיא פנויה כשאר הנשים) אלא לפי שהיא מקודשת ויש בה צד עבדות · שאלו נגמר פדיונה היתה אשת איש · ונהרגים שניהם · הרמב"ם בפי' : זו היא שפחה ודאית · ומאורסת לע"ע · דכתיב כי לא חופשה מכלל דהוא חופש · גמרא : ו אחד גדול ואחד קטן כו' · כי הא דתנינן במשנה ד' פ"ה דנדה : הקטן פטור · כתב הר"ב ובשפחה אינו כן כו' · דהא אתקוש להדדי · עיין מ"ש על זה במשנה ד' : השוגג בחטאת כו' · כתב הר"ב · ושפחה חרופה כו' ואם הוא שוגג כו' וכ"ש אם הוא מזיד · דהא קרא כי כתיב במזיד כתיב · כמ"ש במשנה ב' : בהכרת · הה"א בחירק כמ"ש בריש אלה :

פרק ג אמרו לו · כתב הר"ב אפי' אחד א"ל כו כדתנן (רפ"י דיבמות) האשה שהלך בעלה למ"ה ובאו וא"ל מת בעלך כו' דקי"ל דאפילו באחד כו' · גמרא · ועיין מ"ש רפ"ח דנזיר · גם במשנה ד' פ"ז דגיטין · ומ"ש הר"ב והוא שותק ואינו מכחישו · דת"ר או הודע אליו חטאתו · ולא שיודיעוהו אחרים יכול אפילו אין מכחישן ת"ל או הודע אליו מ"מ · במאי עסקינן אילימא בתרין · תרין ואין מכחישן קרא בעי · אלא לאו בחד וקתני כי אין מכחישן מהימן ש"מ · גמרא · וכתבו התוס' ד"ה אלא · אבל אי מכחיש לא מהימן ור"ל על כרחין שאמר איני יודע דאי אמר בהדיא לא אכלתי פשיטא דפטור כדכתיב (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש דגמרא שאין עד אחד רק לשבועה : עד אומר אכל ועד אומר לא אכל · כתבו התוס' נ"ל דמיירי שהעידו שנים בבת אחת דאי בזה אחר זה · הא כל מקום

שהאמינה

א אשה אומרת אכל · אשה אומרת לא אכל · מביא אשם תלוי · [א]עד אומ' אכל והוא אומ' לא אכלתי פטור · [ב]שנים אומרי' אכל והוא אומר לא אכלתי · ר' מאיר מחייב · א"ר מאי' אם הביאוהו שנים למיתה חמורה · לא יביאוהו לקרבן הקל · א"ל [ג]מה אם ירצ' לומ' מזיד הייתי (גמ' ופט' ד') : ב [ד]אכל חלב וחלב בהעלם אחד · אינו חייב אלא חטאת אחת · [ה]אכל חלב ודם ונותר ופיגול בהעלם אחד · חייב על כל אח' וא' · זה חומר במינין הרבה ממין אחד · וחומר במין אחד ממינין הרבה · [ו]שאם אכל כחצי זית · וחזר ואכל כחצי זית ממין אח' · חייב · [ז]משני מינין פטור : ג [ח]וכמ' ישהה האוכלן · כאלו אוכלן קליות · דברי ר"מ · וחכמים אומרים [ט]עד שישהה מתחל' ועד סוף כדי אכילת פרס · [י]אכל אוכלין טמאין · [יא]ושתה משקין טמאין · [יב]שתה רביעית יין · ונכנס למקדש ושהה כדי אכיל' פרס (גמ' ס"ב) ר' אליעזר אומר אם הפסיק בה · או שנתן לתוכו מים כל שהוא · פטור :

ד יש

שנים אומרים לו אכלת חלב · ואע"פ שאינו מכחיש ואומר ברי לי שלא אכלתי · אינו מביא קרבן על פיהם · דכתיב (ויקרא ד) או הודע אליו חטאתו · ולא שיודיעוהו אחרים : ר' מאיר מחייב · ואין הלכה כר' מאיר : אם הביאוהו שני' כו' · כגון אם העידו עליו שהרג את הנפש : אם ירצה לומ' מזיד הייתי · אם היה רוצה לפטור עצמו בשקר היה יכול לומר מזיד הייתי ומזיד פטור מקרבן : ב חלב וחלב · ב' זיתים חלב בהעלם אחד · אכל בב' העלמות חייב על כל אחד ואחד · דקיימא לן העלמות מחלקין : ממין אחד חייב · הא קמ"ל דאע"ג דאין השני חצאי זיתים מתחברין אחד דהיינו תמחוי אחד · אלא הם בתמחויין וחלוקין · אפ"ה מצטר' לפי שאין תמחויין מחלקין : ג כמה ישהה האוכלן לשני חצאי זיתים · דאמרינן מצטרפין : כאלו אוכלן קליות · רואין אותן כאלו נתפררו לפירורין [דקין] כקליות ואוכלן אחת אחת בסמוך זו אחר זו · ובשהיא משערינן · אם אכל חצי זית והפסיק · ולאחר שעה אכל חצי זית אחר · אם שהה מתחלה ועד סוף כדי אכיל' קליות בסמוך זו לזו · מצטרפין · אבל אם לא הפסיק האכילה אלא ששהה בלעיסתו ובליעתן אפילו כל היום כולו מצטרף לדברי ר"מ : וחכ"א עד שישהה מתחלה ועד סוף כדי אכילת פרס · כלומר אפי' לא הפסיק בין אכילת חצי זית לאכילת חצי האחר: אלא ששהה בלעיסת ב' חצאי זיתים כדי אכילת פרס מתחלת האכילה עד סוף בליעתן · מצטרפין · ביותר מכדי אכילת פרס אין מצטרפין · והלכה כחכמים : פרס לשון פרוסה · והוא חצי ככר של ערוב מג' ככרות לקב שכל ככר ח' ביצים · נמצא חצי ככר ד' ביצים · כך פירשו רבותי · ורמב"ם אומר שהוא ג' ביצים : אבל אוכלים טמאים · האוכל אוכלי' טמאי' כחצי פרס שהוא שני ביצים לפי' רבותי · ולדברי רמב"ם ביצה ומחצה · נפסלה גויתו מלאכול בתרומה · וכן השותה משקין טמאים ברביעית נפסלה גויתו מלאכול בתרומה עד שיטבול · והשות' רביעית יין ונכנס למקדש · חייב כרת · והשתא קאמר שאם שהה באכילת חצי פרס של אוכלים טמאים או בשתיית רביעי' של משקין טמאין · כדי אכילת פרס מצטרפין לשיעו' ונפסלה גויתו מלאכול בתרומה · ואם שהה יותר משיעור זה אין מצטרפין · וה"ה לשיעור רביעית יין של כניסת מקדש שאם שהה בשתייתו כדי אכילת פרס או פחות · חייב · יותר על כן · פטור : אם הפסיק בה · שלא שתה כל הרביעית בבת אחת ונכנס למקדש

שהאמינה תורה עד אחד · הרי כאן שנים כו' · וכמ"ש הר"ב בסוף פ"ו דסוטה : מביא אשם תלוי · עיין מ"ש בר"פ דלקמן : וה"א אומר לא אכלתי פטור · וה"ה אם אמר אינו יודע כמו שפירשנו · תו' : שנים אומרים אכל · והוא אומר לא אכלתי · בגמרא רפ"י דיבמות מייתי לה · וגר' פטו' : רבי מאי' מחייב · וא"ת היאך מחייב והאמר לא אכלתי ובעל כרחי' לא יביא חטאת · כדאמר (ספ"ה דערכין) חייבי חטאת אין ממשכנין אותן · וי"ל דהת' מיירי כשאמר דלא ניחא ליה בכפרה אבל הכי ניחא ליה בכפרה אלא שהוא סבר להיות פטור · ממשכנין אותו · תו' סוף ד"ה א"ד : מה אם ירצה לומ' מזיד הייתי · השתא נמי מה שאמר לא אכלתי · כך ר"ל לא אכלתי שוגג אלא מזיד · והכי מתרצינן מלתיה דבהכי היה דעתו · ואע"ג דלא משוי איניש נפשיה רשיעא (כמ"ש הר"ב במשנה ט' פ"ב דיבמות) (לפסול נפשיה לא מהימן) אבל אי אמר מזיד אכלתי חלב מהימן דאותו מתכוין לטוב שאינו רוצה להביא חולין בעזרה · וא"ת ונשייליה אם היה דעתו לכך · וי"ל דאפי' הד אמ' הכי לא אכלתי שוגג אלא מזיד · כיון שלא אמר כך באותה שעה מחייב ר"מ · והכי איתא בת"כ אומר ר"מ · אם בתחלה אומר מזיד הייתי שומעין לו אבל אם היה דן עמהם כל היום · שאומר לא אכלתי ולא אמר יותר · ואפי' אומר אח"כ לא אכלתי שוגג אלא מזיד חייב · תו' · ועיין ספ"ה דטהרות · ומ"ש שם : ב שאם אכל כחצי זית כו' · ולא היתה לו ידיעה בינתים דיש ידיעה לחצי שיעור כחכמים סוף פי"ב דשבת · ומ"ש הר"ב · לפי שאין תמחויין מחלקים · עיין במשנה ט' : ג וכמה ישהה האוכלן · עיין מ"ש ברפ"ג דפסחי' ובמשנה ז' פ"י דזבחי' : פרס כתב הר"ב ד' ביצי' · ופלוגתא דתנאי הוא במשנה ב' פ"ח דערובין ושם פסק הר"ב כהרמב"ם · ועיין עוד מ"ש שם : אבל אוכלים טמאים כו' · עיין פ"ב דטהרות : ונכנס למקדש · פירוש ועבד עבודה · אבל בכניסה בלא עבודה לא מחייב · וה"פ בת"כ · תוס' · ואשתמיטתיה מהכ"ת כשדקדק כך מדברי הרמב"ם בריש ה' ביאת המקדש · ולא כתב שכ"כ ג"כ התו' מהת"כ · ומ"מ להרמב"ם יש איסור אף בלא עבודה · גם כתב מהת"כ דאף מן המזבח ולפנים יש איסור שתויי יין · ומ"ש הר"ב חייב כרת · לא דק' דאין בו אלא חיוב מיתה · וכמ"ש הר"ב בעצמו בספ"ט דסנהדרין : ר"א אם הפסיק בה כו' · כתב הר"ב והלכה כר"א · גמרא :

ד ארבע

א קדושין סה:
מיי' פ"ג מה'
שגגות הל' ט
ב יבמות פח
כ"מ ג:
ג מיי' שם
ד שבת עא ·
מיי' שם פ"ו ה"ט
ה שם הלכה ט
ו שם הלכה ה
ז שם הל' ו
ח יב :
ט מיי' פ"ו מה'
שגגות הל' ט'
ופ"י מה'
תרומות והל' ג
י מיי' פ"ד מה'
טומאת אוכלין
הל' א
יא שם הל' ב
יב מיי' פ"א
מה' ביאת מקד'
הל' ט

ד א יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארב' חטאות ואשם אחד · טמא שאכל את החלב והיה נותר · מן מוקדשים · וביום הכיפורים · ר"מ אומר אם (גמ' י"ג) היתה שבת והוציאו (גמ ל"ג) בפיו חייב · אמרו לו אינו מן השם:

ה ב יש בא ביאה אחת · וחייב עליה שש חטאות · הבא על בתו · חייב עליה משו' בתו ואחותו · ואשת אחיו ואשת אחי אביו · ואשת

למקדש פטור · דכתיב (ויקרא י) יין ושכר אל תשת · יין דרך שכרותו · ואם אינו שותהו בבת אחת אין זה דרך שכרותו · וכן אם נתן בו מים והלכה כר"א · וה"מ בשותה רביעית מתם אבל שתה יותר מרביעית מודה ר'אליעזר דחייב אפי' לא שתה כלו בבת אחת: ד ארבע חטאות · חד משום חלב וחד משום טמא אוכל קדש בטומאה' וחד משום נותר · וחד משום יום הכפורים · והא דקיימא לן בכל התור' כל' · דאין אסור חל על אסור · הני מילי באסור גרידא כגון האוכל נבלת בהמה טמאה' אינו חייב משום נבל' · לפי שהוא אסור גרידא שאינו לא כולל ולא מוסיף אבל הכא אדם שהיה מתחל' טהור הי' אסו' בחלב ומותר בשאר בשר כל קדשים נעשה טמא מגו דנאסר בשאר חתיכות של בשר קדשים משום טומאה · אתסר נמי בחלב אע"פ שהיתה אסורה מתחלה · והיינו אסור כולל שהאסור האחרון כולל ואוסר דברים אחרי' על האדם שהיו מותרים לו מתחלה ומיהו לא אתוסף אסורא אחפצא · אלא אגברא אתוסף אסורא לגבי אחריני · וגריר וכייל נמי להאי באסוריה · נעשה זה החלב נותר · היינו אסור מוסיף דמעיקרא להדיוט אסור ולגבוה שרי כיון שנעשה נותר נוסף אסור על החתיכה עצמה ליאסר אפי' לגבוה ומתוך שחל עליה שם אסור נותר לאסרה לגבוה · חל עליה נמי שם נותר לגבי הדיוט להתחייב עליה משום נותר ואע"ג דבלאו הכי הית' אסורה להדיוט · חל עליה יום הכפורים מגו דאתוסף אסור' לגבי גברא לאסרו בחולין שהיו מותרים לו קודם יום הכפורי' גורר וכולל נמי להאי חלב של מוקדשים בהדיה להתחייב עליו משום יום הכפורים: ואשם אחד · אשם מעילות על שנהנה מן ההקדש בשוגג · ואף זה אסור מוסיף דאתוסף אסורא על חפצא דקודם דהקדישה היה חלב זה אסור באכילה ומות' בהנאה אקדשה נאסרה אפי' בהנאה · ומתוך שחל שם הקד' על החלב לאסרו בהנאה · חל עליו נמי להתחייב באכילתו · משום נהנה מן ההקדש: אם היה בשבת והוציאו בפיו · כשהיה אוכלו חייב גם על ההוצאה · ובגמ' מפרש דהכי קאמר · אם היה יום הכפורים שחל להיות בשבת והוציאו · חייב שתים על ההוצאה · משום שבת ומשום יה"כ · ששניהם באים כאחד · שבשעה שקדש היום לשבת קדש נמי ליה"כ · וכשם שערוב והוצאה לשבת כך ערוב והוצאה ליה"כ · ואסור חל על אסור באסור בת אחת: אינו מן השם · כלו' תנא לא קא חשיב · אלא חטאות הבאות מפני אכילה · והאי מפני הוצאה הוא: ה בתו ואחותו · כגון שבא על אמו והוליד ממנה בת · והרי היא בתו ואחותו מאמו · ואשת אחיו שנשאת לו קודם לכן · ומת ולאחר מיתתו נשאה אחי אביו · ובא זה אביה עליה בנדתה · והשתא אסור בתו ואחותו באין כאחת ואף על פי שהיא ממזר' ואסורה לבא בקהל · כשנשאת לאחי אביה קדושין תופסין בה · לפי שקדושין תופסין בחייבי לאוין ך א"נ אם היו אחי

אביה

ד ארבע חטאות · פי' הר"ב · וחד משום יה"כ כגון שאכל כולה בחלבה · א"נ דמלייה בתמרי דלא מחייב ביה"כ · אלא ככותבת · גמ' · וכתבו התוס' ד"ה ד' חטאת · וא"ת אמאי לא חשיב חמשה · כגון נשבע שלא יאכלנה ואכלה (שחייב בקרבן עולה ויורד) וי"ל מידי דאיתיה בשאלה לא קתני · ומוקדשין דתניא אע"ג דהוו בשאל' מ"מ השתא שנשחטו ונזרק דמן [כהלכתא] ליתא בשאלה אבל ליכ' למימר דאיירי בבכו' שהרי קתני' בגמר' דקי"ד · אקדשיה מגו דאתוסף בה איסור וכו' · ואי הוה מיירי בבכור לא הוה אומר אקדשי' · שהרי קדש בפטר רחם ע"כ · עיין בפ"ח דערכין · ומ"ש הר"ב אתסר נמי בחלב · פי' בחלב זה דמוקדשים · ומ"ש והיינו אסור כולל · ואפילו לר"ש דבמשנה ד' פ"ג דשבועות דלית לי' אסור כולל כמו שאכתוב כן בס"ד בסוף פ"ה · ומ"ש ולגבוה שרי · וא"נ מוקדשים דיש בהן לכהנים · אנהו נמי כי קא זכו · משלחן גבוה קא זכו ומיהו הכא בחלב · דאינו אלא לגבוה : ואשם אחד · עיין מ"ש בספ"ה : אם היתה שבת והוציאו · לשון הר"ב והוציאו בפיו · וכן הוא בגמ' · אבל מלשון התו' נרא' דל"ג בהדיא בפיו · ואפשר דגם הר"ב לא גרס ליה במשנה · אלא מפרש לה הכי דבפיו הוציאו וכדכתבו התוס' · ומ"ש כשהיה אוכלו דאל"ה אין דרך הוצאה בכך · כדתנן במשנה ג' פרק י' דשבת · אבל כשאוכלו כך כיון דקא מכוין (לאוכלו בהליכתו) מחשבתו משויא ליה מקום · ועי' ספ"ח דשבת · וכתבו שם התוס' · דאע"ג דפיו למעלה מי' (שהוא מקום פטור כדפי' הר"ב שם ר"פ) ואינה רחבה ד' · בטל הוא אגב ר"ה ועוד דמעביר למעלה מי' כלמטה וחשיב מונח בר"הר' ע"כ והא דמעביר כו' ילפינן לה ממשא בני קהת' בפרק המצניע דף צ"ב : חייב כתב הר"ב · בגמ' מפרש אם היה יה"כ שחל להיות בשבת · חייב שתים כו' · וכשם שערוב והוצאה לשבת כו' · פי' התוספת נתערבה הוצאה עם שאר מלאכות · ע"כ · והוא פי' דחוק מאוד כ"ש דלישנא דוהוצאה לא דייק כלל לפי' ובגמ' יומא פ"ו דף ס"ו ע"ב · כתב רש"י ערוב כדי נשבה · אלא דהא בהא תליא דלא תקנו חכמים ערובי חצרות אלא בשביל איסור הוצאה · שגזרו מרשו' לרשו' בגזירה משום הוצאה מר"הי לר"הר ע"כ :

ה ואשת אחיו · פי' הר"ב שנשאת לו קודם לכן ומת · וה"ה אם גירשה · כדלקמן · וחד מתרתי נסיב · ומ"ש הר"ב · ואע"פ שהיא ממזרת כו' קדושין תופסי' כו' א"כ אם היה אחי אביה ממזרים כו' · וכ"כ הרמב"ם בפי' · אבל התוס' כתבו וז"ל וא"ת והא ממזרת היא · וא"כ היאך אסורה לאחיו משום אשת אח איך חל איסור אשת אח על איסור ממזרת · וי"ל דמיירי דאחיו נמי ממזר · וא"כ ליכא איסו' ממזרת דהו' עצמו כמו כן ממזר ועי"ל איסור חמור חל שפיר על איסור קל · ע"כ · ותירוצא בתרא אין נראה מדברי הרמב"ם והר"ב · וא"כ קשה

קושית התוס' לפירוש

א ית ; שבת
קי · יבמו' ל"ד ·
שבועות כד :
קי"פ"ו מה:
מנחות הל"ד
ב יד · מיי' פ'
שם הל"ב

ואשת איש ונדה · [א]והבא על בת בתו · חייב עליה משום בת בתו · וכלתו · ואחו' אשתו ואשת אחיו · ואשת אחי אביו · ואשת איש · ונדה · ר' יוסי אומר · אם עבר הזקן ונשאה · חייב עליה משום אשת אב · וכן

אביה ממזרים · מותרים לישא אותה לכתחלה · ונאסרה על אביה משום אשת אחיו · לפי שהוא אסור מוסיף · שמתחלה היתה מותרת לאחי אביה כלן · וכשנכנסת לא' מהן נאסר' על כל האחין ומתוך שחל עליה שם אשת אח לגבי שאר האחי' שהיתה מותרת להן · חל עליה נמי שם אשת אח לגבי אביה להתחייב עליה נמי משום אשת אחיו · מת אחיו ונשאת לאחי אבי אביה מגו דאתוסף בה אסורא לגבי שאר אחי אביו אתוסף בה אסור' נמי לגבי דידיה · הויא לה אשת איש מגו דאתוסף אסורא לגבי עלמ' אתוסף אסורא לגבי דידיה · פירסה נדה מגו דאתוסף אסורא לגבי בעלה · אתוסף אסורא נמי לגבי דידיה · חייב עליה משום בת בתו וכלתו · כגון שנשאה בנו : ואחות אשתו · שהיה נשוי את בת חתנו · שהיא אחות בת בתו מן האב : ואשת אחיו שמת בנו ונשאה אחיו של זה : ואשת אחי אביו · שמת אחיו ונשא' אחי אביו : אם עבר הזקן · אביו של זה ונשאה · ואח"כ בא עליה זה · חייב אף על אשת האב · ואע"ג דאשת אחיו היא דהא מחייבי' ליה לבריה · משום אשת אחי אביו · אלמא אסורה ליה לאביו משום אשת אח · ואין לה אישות בה · הכא במאי עסקינן · כגון שנפלה לפניו ליבום מאחיו שמת בלא בנים ויבמה הוא ונשאה · והאי

לפירוש קמא שכתבו דטעמא משום דקדושין תופסים · וירא' לי די"ל דאע"ג דזה שנשאה · וגם זה עצמו אינם ממזרים · אבל מיירי שיש כאן אח שהוא ג"כ ממזר שהיתה מותרת לו ועכשיו כשנשאה זה נאסרה על אותו האח · משום אשת אח ובמגו נאסרת ג"כ על זה · ולשון הרמב"ם דייק הכי דכתב וז"ל והבת הזו אפשר לה להנשא לכל אח' מאחי ראובן · שאע"פ שהיא ממזר' כבר ידעת שקדושין תופסים בחייבי לאוין ואפשר שהיו אחי ראובן ממזרי' ותהיה הבת מותר' להם לכתחל' · הרי בשעה שנשא' שמעון ד"מ · נאסרה על כל האחים שהיתה מותרת להם מגו וכו' · ע"כ · הגיה בתחלה שממזרת · אע"פ שאסורה לבא בקהל הקדושין תופסין בה ונעשית אשתו · ואח"כ אמר שאפשר שיהיו אחי ראובן ממזרים ואז כשיהי' הנדון כך · נאסרה עלי' עכשיו בנישואי שמעון · ואע"פ שהוא אינו ממזר · משו' דקדושין תופסין ונעשי' עליהם אשת אח · ולא דק הר"ב במ"ש א"נ ומחלק לעשו' בזה שני פרושים · כי אין הדבר אמור בלשון הרמב"ם · אלא שיהא פירוש א והא בלא הא לא סגיא: **ואשת איש** · לשון הר"ב הויא לה א"א · כלומר שמת זה ונשאת לאחר · וכן לשון הרמב"ם בהדיא · גם במתני' דלקמן כתב הר"ב כן בהדיא ובתו' נדחקו לפרש כן דהא איסור אשת איש חייל בבת אחת עם אסור אשת אחי אביו כמו בתו ואחותו · וכן לקמן באם [עבר] הזקן פי' הרמב"ם · דאיסור אשת אב ואסור אשת איש הם שני איסורי' הבאי' כאחד · וע"ש לקמן : **ד בא על בת בתו** · הקש רבינו ברוך בתו' ד"ה הכא · אמאי לא חשיב בהדייהו בת בנה כגון שנכנס בתו לבן אשתו וילדה לו בת דהויא בת בתו ובת בנה בבת אחת · גם בסיפא קשה אמאי לא תני בת בנה ובת בתה דמשכחת לה ביעקב שנשא רחל ולאה · שאינם אחיות ויש לה בן לרחל מאדם אחר ונשא בת לאה שהיתה לה מיעקב וילדה בת לאה בת · ובא יעקב עליה · הרי היא בת בן אשתו ובת בתו ולפי מה שפירש לקמן דמתני' לא מיירי רק באיסור מוסיף ניחא ספיר · ע"כ · והיינו בבבא זו · ודבתרה · אבל בבבא הקודמת הא תנן בתו ואחותו דאסורי בת אחת · ועוד עיין לקמן : **וכלתו** לשון הר"ב · כגון שנשאה בנו · וז"ל הרמב"ם · נשא אותה בנו נאסרה על יתר אחיו איתוסף בה נמי ליעקב איסור כלתו · ע"כ · ועיין לקמן בדבור ר"י אם עבר הזקן : **ואחות אשתו** · פי' הר"ב שהיה נשוי את בת חתנו · שהיא אחות בת בתו מן האב · כגון שהיתה לו בת מאשה אחרת ונשאה זה האב חמיו של בעל בתו ונשא זה על אחות בתו של חותנו · שהיא לו בת בתו היתה אחות אשתו · רש"י · ומסיימי התוס' וקיילא אסור אחות אשתו באסור כולל מינו דמתסר בשאר אחיות משום אחות אשה אתסר נמי בבת דינה · משום אחות אשה · וכתבו עוד דאומר הר"י דלא גרס ליה דא"כ שבע הוו · ואדתני לעיל שש · לתני שבע · וא"ת וליתני שבע · וי"ל דלא נחית למתני במתני' רק איסור מוסיף · וא"ת מ"מ אמאי לא תני אחות אשתו ובבת אחת · כגון שיעקב נשא [ובת איש ואותו האיש נשא] דינה בת יעקב מאשה אחרת וילדה לו בת השתא הויא אותה בת של דינה בת בתו של יעקב ואחות אשתו וי"ל דבאיסורא שחל על ידי קדושין לא תנא · אלא אותה שחל האיסור מיד בשעת קדושין · והשתא מיד שנשא יעקב בת האיש לא היה שום איסור עד שנולדה בת דינה מאותו האיש אז חל איסור אחות אשתו עם איסור בת בתו · ע"כ · ולרווחא דמלתא תירצו כך · דהא לעיל תירצו · דאפילו באיסור בת אחת נמי לא מיירי · ומ"מ הרמב"ם גריס לי' נמי לאחות אשתו · ומפרש לה באיסור בת אחת · וכתב שיהא חייב שבע חטאות ונדר"י שמנה חטאות ומעתה לא קשיא קושית התו' · דאה"נ דתני שבע אלא דמוסיף · דאדתני שש לתני שבע · והולך מעקרא תני שש והדר שבע ור"י מוסיף שמנה · והא לא קשיא אמאי לא תנן בהדיא מכפר שבע דממילא משמע כשתעמיד למנין · והתנה עוד הרמב"ם שתהיה אשתו קיימת · וזה פשוט · שאין איסור אחות אשה לאחר מיתה כדכתיב בחייה · ולענין קושית התו' דלעיל בשם רבינו ברוך · י"ל דכיון דאשכחא ליה שבע · כך לי בכגון הכיא דתני לה ככגון הכיא דה"מ למתני ולמחשב נמי בת בנה ולית קפידא · ולמתני תרתי גווני ודאי דלא קשיא דלא כ"מ מידי דלא בעי לאשמועינן · אלא דמשכחת להו שבע · והא דבמתני' דלקמן הדר ותני שבע אליבא דר"י בן נורי : **רבי יוסי אומר אם עבר הזקן ונשא חייב עליה משום אשת האב** (עיין במשנה ד' פ"ט דסנהדרין) כתב הר"ב · וא"ת ומאי איסור מוסיף איכא כו' · הא מלתא בעולה בגמ' ותירצו · כגון דאיכא ברא לסבא · ותמיהני דכי נמי לית ליה ברא · ואית ליה אחי · איכא מגו דמגו דאתסרה לגבי אחי

א ית : פי'
פ"ד מה' שגגות
הל' יג

משום

וכן הבא על בת אשתו · ועל בת (נ"א בתה) בת אשתו : ו הבא על חמותו · חייב עליה משום חמותו · וכלתו · ואחות אשתו · ואשת אחיו · ואשת אחי אביו · ואשת איש · ונדה · וכן הבא על אם חמותו · ועל אם חמיו · ר' יוחנן בן נורי אומר · הבא על חמותו · חייב עליה משום חמותו · ואם חמותו · ואם חמיו · אמרו לו שלשתן שם אחד הן : ז אמר

והאי עבר הזקן דתנן · היינו משום שהיא לו כאשו : שניה בלבד משום בת בת בנו · ומשום כלת בנו · דשתיהן שניות מדברי סופרים · וא"ת כלתו היא דהא מחייבינליה לבריה משום אשת אח · לאו פרכא היא · דאיכא לאוקמי דאש' אחיו של בנו מאמו היא ולא כלתו של אב היא ולא אש' חורגו ומותרת לו · וא"ת ומאי איסור מוסיף איכא בבת בתו כשעבר אביו ונשאה דקא מחייבת ליה נמי משום אשת אב · הא מלתא בעו לה בגמ' · ותירצו כגון דאיכא ברא לבבא ואחיו של זה הוא · דמגו דאתוסף בה אסורה גבי ההוא ברא משום אשת אב · אתוסף נמי גביה דידיה : וכן הבא על בת אשתו חייב עליה משום כל אלו שחייב בבתו : ועל בת בת אשתו חייב משום כל אלו שחייב על בת בתו · ובת אשתו שהיא אחותו משכחת לה כגון שאביו אנס או פתה אשה והוליד ממנה בת · ואח"כ נשא הוא אנוסת אביו · או מפותת אביו שהיא מותרת לו · הרי אותה הבת אחותו ובת אשתו · ובת בת אשתו ואחות אשתו משכחת לה · כגון שבא אבי אשתו על בת אשתו והוליד ממנה בת · אותה הבת היא בת בת אשתו ואחות אשתו : ו משום חמותו וכלתו ואחות אשתו · האב שבא על בתו והוליד ממנה בת · נשא ראובן זאת הבת · הרי אמה אסור' עליו משום חמותו ואחות אשתו · נשאת לבנו של ראובן נוסף עליה איסור משום כלתו · מת בנו של ראובן או גרשה ונשאת לאחיו נוסף עליה איסור אשת אחיו · מת אחיו או גרשה ונשאת לאחי אביו · נוסף עליה איסור אשת אחי אביו · נשאת לעלמא והיא אשת איש ופירשה נדה · ובא עליה ראובן בעודה אשת איש ונדה · הרי חייב עליה ראובן משום כל השמות הללו : וכן הבא על אם חמותו · לבן בא על דינה בת לאה בתו והוליד ממנה בת ושמה סרח · הנושא סרח נאסרה עליו לאה · משום אם חמותו ומשום אחות אשתו · שהרי סרח אשתו ולאה שתיהן בנות לבן · נשאת לאה לבן בעלה של סרח נעשית כלתו · ואח"כ לאחיו ואחר כך לאחי אביו · ובא עליה בעלה של סרח בעודה אשת איש ונדה · חייב משום כל השמות הללו : ואם חמיו · ראובן בא על זקנתו אשת לבן · אם לאה אמו והוליד ממנה בת ושמה דינה · הנושא את דינה נאסרה עליו לאה אמו של ראובן משום אם חמיו ומשום אחות אשתו · שהרי דינה אשתו ולאה אם חמיו · שתיהן בנות אשת לבן · נעשית כלתו · ואח"כ אשת אחיו ואח"כ אשת אחי אביו ואשת איש ונדה · חייב עליה משום כל השמות הללו : הבא על חמותו חייב עליה כו' · לאשת לבן שתי בנות לאה ורחל · ובן אחד ושמו אשר · ושם בת אשר סרח · ובא אחד מן השוק · ונשא את רחל ויוכבד בת לאה וסרח בת אשר · ואח"כ בא הנושא ג' נשים הללו על אשת לבן · חייב עליה משום חמותו ואם חמותו ואם חמיו ; משום חמותו שהרי היא אם רחל אשתו · ומשום אם חמותו שהרי היא אם לאה חמותו · ומשום אם חמיו לפי שהיא אמו של אשר חמיו : שלשתן שם אחד הם · בחד קרא כתיבי

משום אשת אח · אתוסף נמי לגבי זה איסור אשת אב · דהא גבי כלתו אין כאן מגו אלא בכהאי גוונא · וכמו שכתבתי שם בשם הרמב"ם · וכי תימא דאין ה"נ ולא דנקט מינו רווחא טפי · דמ"מ קשיא מאי קא בעי לה בגמרא · דהא כולהו מתני' מיירי בכה"ג במגו דאחין · וכי היכי דאידך מיירי בדאיכא אחין · ה"נ דכוות' ומאי קא בעי לה והרמב"ם בפירושו יש לו גירסא אחרת · כגון דאתיליד לו בן קטן לזקן · וכתב שהוא מאמר קשה להבין · ופירשו דלכשיגדל חל עליו איסו' אשת אחי אביו ואיסו' אשת אביו בבת אחת ומינו כו' ובודאי שעם פירושו אכתי קשיא למאי כ"מ מצריכים שיהא בן קטן · ובגא"י כתוב וז"ל והקרוב אלי שהדב' הזה · פירוש · ואולי הוא לרבנן סבוראי יזכר טרחנו פעמים בביאור זה המאמר · והוא אלי כולו חטא · אבל האמת שיאמר הואיל ואתוסף בשרה אשת אח לגבי אחי יצחק כולם · אתוסף נמי ליעקב איסור זאת האשה והיא איסור אשת אביו וזהו הדעת האמתי ההולך על העיקרים · ע"כ · וכן כתב בחבורו פ"ד מהלכות שגגות · מ"מ כתב שם בפירושו בכא"י שכל אלו שתאסר הערוה זו עליהן באיסור מוסיף · צריך שיהיו האנשים האחרים מצוין בעולם כדי שתאסר עליהם · ומתוך שתאסר עליהן יתוסף איסור אחר לזה · אבל אם אינם מצוין אין אומרים הואיל אם היה כו' · וכתב הכסף משנה שנלמוד מדתירצו בגמ' · כגון דאיכא ברא לשבא · ע"כ · ולא קשיא דהא הרמב"ם דחאו לפירוש זה שם בחבורו · דעד כאן לא דחאו אלא דלא אצטריך ליה · אבל מ"מ הואיל ונפק מפומייהו דרבנן סבוראי שמעינן דסברא זו אית להו לרבנן סבוראי · שצריך שיהיו הנאסרים מצוין בעולם ומסברא זו לא בעי למדחי: משום אשת האב · לשון הרמב"ם דאתוסף בה איסור אשת אב ואיסור א"א והם שני איסורי' הבאים כאחד בין שהי' הזקן חי או מת · כמו שנתבאר בשביעי מסנהדרין כשאומר הבא על אשת אב חייב משום אשת אב ומשום אשת איש בין בחיי אביו בין לאחר מיתת אביו · עכ"ל · וכל זה מבין שהיה הזקן חי כו' נמחק בכא"י ואח"כ כשכתב שגג בה יעקב מוגה בחיי יצחק · וכן כתב בחבורו פ"ד מהלכות שגגות · וכן עיקר · דכיון דמחייב איסור א"א מחמת נישואי הזקן צריך שיהא הוא בחיים דאין איסור א"א לאחר מיתה · והכא דסנהדרין משום אשת אב נקט לאחר מיתה · וכמ"ש שם בשם רש"י · וכן מבואר עוד בחבורו ריש פ"ב מהל' איסורי ביאה : ו משום חמותו וכלתו ואחות אשתו · אע"ג דאיסור אחות אשתו קדים לאיסור כלתו אפ"ה כי סמוך כלתו לחמותו משום דדמיין · דלאו איסור שהיא חמותו ולאו איסור שהוא חמיה : ז הבא

א מיי' פ"ד
מה' שגגות
הלכה ז

ז [א]אמר ר״ע שאלתי את ר״ג ואת רבי יהושע באטלס של (גמ׳ עימאו) אמאום שהלכו ליקח בהמה למשת׳ בנו של [גמ׳] ר״ג ׳ הבא על אחותו ׳ ועל אחות אביו ׳ ועל אחות אמו ׳ בהעלם א׳ ׳ מהו ׳ חייב אחת על כולן ׳ או [ב]א׳ על כל אחת וא׳ ; ואמרו לי לא שמענו ׳ אבל [ג]שמענו הבא על ה׳ נשיו נדות בהעלם א׳ ׳ שהוא חייב ע״כ א׳ וא׳ ׳ ורואין אנו שהדברי׳ ק״ו : ח ועוד שאל ר״ע [ד]אבר המדולדל בבהמ׳ מהו ׳ אמרו לו לא שמענו ׳ אבל שמענו [ה]באבר המדולדל באדם ׳ שהוא טהור ׳ שכך היו [ו]מוכי שחין בירושלם עושין ׳ הולך לו ע״פ אצל הרופא ׳ וחותכו עד שהוא מניח בו כשעורה ׳ ותוחבו בסירה ׳ והוא נמשך ממנו ׳ והלה עושה פסחו ׳ והרופא עושה פסחו ׳ ורואין אנו שהדברים ק״ו : ט ועוד שאלן ר״ע השוחט ה׳ זבחים בחוץ בהעלם א׳ ׳ מהו [ז]חייב אחת על כולם ׳ או אחד על כל אחת (ס״א) ואחת ׳ אמרו לו לא שמענו ׳ אמר ר׳ יהושע שמעתי באוכל מזבח א׳ בה׳ תמחויין בהעלם אחד ׳ שהוא חייב על כל אחד ואחד ׳ משום מעילה ׳ ורואה אני שהדברים ק״ו ׳ אמר רבי שמעון לא כך שאלן רבי עקיבא ׳ אלא באוכל נותר מחמשה זבחים ׳ בהעלם אחד ׳ מהו [ח]חייב אחת על כולן ׳ או אחת על כל אחת ואחת ׳ אמרו לו לא שמענו ׳ א״ר יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד בחמשה תמחויים ׳ בהעלם אחד ׳ שהוא חייב על כל אחת ואחת ׳ משום מעילה ׳ ורואה אני שהדברים ק״ו ׳ אמר רבי עקיבא [ט]אם הלכה נקבל ׳ ואם לדין יש תשובה ׳ אמר לו השב ׳ אמר לו ׳ לא אם אמרת במעילה ׳ שעשה בה את המאכיל כאוכל ׳

ואת

כתיבי ובחד לאו ׳ הלכך אין חלוק חטאת ביניהן ׳ וכן הלכה : ז באטלס ׳ שוק שמוכרים שם בשר : של אמאום ׳ שם העיר : הבא על אחותו וכו׳ ׳ ה״ק הבא על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו ומשכחת לה ׳ כגון שבא ראובן על אמו והוליד ממנה ב׳ בנות וחזר ובא על אחת מבנותיו ׳ והוליד ממנה בן ׳ ובא הבן על אחותו ׳ שהיא אחות אביו ואחות אמו : שהדברים ק״ו ומה הבא על חמש נשיו נדות שהם שם א׳ ׳ לנדה לא תקרב׳ חייב על כל אח׳ וא׳ ׳ הבא על אחותו׳ שהיא אחות אביו ואחות אמו שהן ג׳ שמות׳ כלומר ג׳ לאוין מחולקין ׳ אינו דין שיהא חייב על כל אח׳ וא׳ ׳ והאי ק״ו פריכא היא׳ דמה לה׳ נשי׳ נדו שכן גופים מחולקים׳ אלא טעמא משום דאמר קרא (ויקרא כ׳) ערו׳ אחותו גלה וגו׳ וקרא יתירא הוא דברישיה דקר׳ כתי׳ ואיש אשר יקח את אחותו וראה את ערותה וגו׳ ל״ל לאהדר תו ערות אחותו גלה ׳ אלא ללמד על אחותו שהי׳ אחות אביו ואחו׳ אמו ׳ שחייב על כל א׳ וא׳ : ח אבר המדולדל בבהמה ׳ תלוי רופו ׳ ומעורה במקצת : מהו ׳ טומאה משום אבר מן החי ׳ כאלו נתלש לגמרי ׳ וקי״ל בהעור והרוטב ׳ דאבר מן החי מטמא כנבלה ׳ ואבר הנתלש מן האדם לגמרי ׳ מטמא כמת : באבר המדולדל באדם שמעורה קצת ׳ טהור : מוכי שחין ׳ שאבריהן נופלין : וחותכה ׳ לא משום טהרה׳ קודם לכן נמי טהור ׳ אלא שלא יהא מאום ברגל באבר המדולדל : שמניח בו כשער׳ ׳ ואינו חותכו לגמרי שלא יטמא את החותכו שנוגע בו בשעת פריש׳ : ותוחבו׳ לאבר : בסירה ׳ בקוץ המחובר לקרקע : והוא ׳ החולה : נמשך ׳ ונתלש האבר מאליו ׳ והחולה אינו טמא ׳ לפי שמושך עצמו בכח בבת אחת והאבר נתלש ממנו בכח וליכא נגיעה בשעת פרישה ׳ שהדברים ק״ו ׳ ומה אדם שמקבל טומאה מחיים האבר המדולדל ממנו טהור ׳ בהמה שאינה מקבלת טומאה מחיים אינו דין שיהא האבר המדולדל ממנה טהור : ט באוכל מזבח אחד בה׳ תמחויין ׳ בה׳ תבשילין חלוקין זה מזה ׳ חייב משום מעילה : אם אכלן קודם זריקת דמן : שהדברים ק״ו ׳ מה מזבח אחד ׳ שאין גופות מחולקים חייב על כל אחד ואחד משום תמחויין מחולקים ׳ ה׳ זבחים דגופים מחולקים לא כ״ש : לא כך שאלן ר״ע ׳ דאם בשוחט שאין מה ראיה הביאו לו מאוכל ׳ הא איכא למפרך מה לאוכל שכן נהנה אלא על כרחך לא שאל ר״ע ׳ אלא באוכל נותר מחמשה זבחים והביא] לו ראיה נמי מאוכל : אם הלכה ׳ שכך קבלת מרבך חייב על כל אחד מהזבחים ׳ נקבלנה ממך ; ואם לדין ׳ שאתה לומד אותה מק״ו ממעילה יש תשובה : את המאכיל כאוכל ׳ שאם נתן אוכל הקדש לחברו חייב :

ז הבא על אחותו כו׳ ׳ כת׳ הר״ב ומשכחת לה כו׳ ׳ ובא הבן על אחותו ל׳ הרמב״ם ובא אותו הבן על הבת האחר׳ היא אחותו מאביו ואחות אמו מנהאב ומנהאם ואחו׳ אביו מאמו : ח בסירה פי׳ הר״ב בקוץ ׳ וכן פי׳ רש״י והו ל׳ עברי כקול הסירים (קהלת ז׳) וכן מבור הסירה כמדרש ז״ל : ורואין אנו שהדברי׳ ק״ו ובפ״ט דחולין משנה ז׳ ילפי׳ לה מקרא ׳ דכתי׳ כי יפול עד שיפול ׳ ולא דטרח קרא למכתב מלתא דאתיא בק״ו ׳ שהרי כתבתי שם דעיקר קרא למיתה עושה נפול ׳ ואבר מדולדל ׳ ממילא משמע : ט בחמש׳ תמחויים כו׳ ׳ שהוא חייב על כל אחת ואחת׳ פי׳ הר״ב דתמחויין מחלקין ׳ ובמתני׳ ב׳ דפי׳ הר״ב דאין תמחויים מחלקין ׳ אתיא נמי כרבי יהושע דהכא דאמ׳ מחלקין לחומרא הוא דאמר ׳ אבל התם לקולא ׳ לא אמר ׳ גמ׳ דלעיל דף י״ב׳ ובסוף מתני׳ פסק הר״ב דאינן מחלקין בין להקל בין להחמיר ׳ וכ״כ הרמב״ם בפירושו ובחבורו רפ״ו מה׳ שגגות ׳ וכתב הכ״מ דמשמע דר״ע פליג אדר״י וצריך טעם למה פסק כר״ע דתלמידיה הוא ׳ ע״כ ׳ ול״נ אי משום הא לא אריא ׳ דהא בנותר פסק נמי כר״ע ׳ וכתב הכ״מ דטעמא משום דר״י שתק על תשובתו ׳ וה״נ לת״ק היתה תשובת ר״ע גם כן שלא ללמוד ממעילה אבל הא קשיא לי שדקדקתי בה׳ מעילה ולא מצאתי שפסק דתמחויין מחלקים ׳ ובמעילה גופה ׳ לא שמענו לר״ע שיחלוק :

ואת

א טו׳ · חבו׳ יד׳ במיי׳ פ״ד. מה׳ שגגות הל׳ ה
ג מיי׳ פ״ט שם הלכה ג
ד מיי׳ פ״ב מה׳ אבות הטומאה הל׳ ס׳
ה מיי׳ פ״ג מה׳ טומאת המת הל׳ ט ו טו׳ :
ז ח מיי׳ פ״ו מה׳ שגגות הל׳ ב
ט יבמות עז ג

כאלו

ואת המהנה כנהנה · צירף המעילה לזמן מרובה · תאמר בנותר שאין בו א' מכל אלו : י א"ר עקיבא שאלתי את ר"א העוש' מלאכו' הרבה בשבתו' הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחת · מה הוא · חייב אח' על כלן · או אחת על כל אחת ואחת · אמר לי ב חייב על כל אח' ואחת · מק"ו · ומה אם הנדה שאין בה תוצאות הרבה וחטאות הרבה · חייב על כל א' וא' · שבת שיש בה תוצאות הרב' וחטאו' הרבה · אינו דין שיהא חייב על כל אחת וא' · אמרתי לו · לא · אם אמרת בנדה · שיש בה (גמ') ב' אזהרות · שהוא מוזהר על הנדה · והנד' מוזהרת עליו · תאמר בשבת שאין בה אלא אזהרה אחת · אמר לי הבא על הקטנות יוכיח שאין [בהן] אלא אזהרה אחת · וחייב על כל אחת ואחת · אמרתי לו לא · אם אמרת בבא על הקטנות · שאף על פי שאין בהן עכשיו · יש בהן לאחר זמן · תאמר בשבת שאין בה לא עכשיו ולא לאחר זמן · אמר לי הבא על הבהמה יוכיח · אמרתי לו ג בהמה כשבת :

פרק ד ספק

א אכל חלב · ספק לא אכל · ואפילו

כשו אכלה היא עצמו · דקי"ל המוציא הקדש לחולין מעל · ולא מן שניתן לו · והמהנה כנהנה · דמידי דלאו בר אכילה · צירף את המעיל לזמן מרובה · כלומר ועוד חומרא אחרת יש במעיל' שאם נהנה היום בחצי פרוט' ומכאן עד שנה בחצי פרוט' מצטרפת לפרוט' כדאמרינן מתמעט ומועל ריבה : תאמר באכילת נותר · שאנו דנים עליו שאין בו אחד מכל החומרות הללו ולא אתברירא מלתא · אי קבלה מיניה רבי יהושע להאיך תשובה או לא קבלה מיניה · ופסק ההלכה שהאוכל נותר מחמש זבחים בהעלם אחד · אינו חייב אלא חטאת אחת · ותמחויין אינן מחלקין · בין להקל בין להחמיר :

י מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת · תולדות הרבה של אב אחד · ובשבתות הרבה · אותן שעשה בשבת זו עשה בשבתות אחרות וכלן בהעלם אחד ובגמרא פריך מאי קמבעיא ליה דנקט שבתות הרבה ותולדות הרבה · ואמאי נקט תולדות ולא אבות · ומשני דר"ע תרתי בעי מיניה · חדא העושה מלאכה אחת בשבתות הרבה ויודע שהוא שבת · אלא שסבור שמלאכה זו מותרת היא דהיינו זדון שבת ושגגת מלאכות והכי קא מבעיא ליה האי דעבד מלאכה אחת בכ' שבתות · מי אמרינן כיון דכ' ימים הם · אף ע"ג דהעלם א' הוא לגבי מלאכה הויין הנך שבתות כגופין מחולקים של מלאכה שאין דומין זה לזה · כגון זרע וקציר בהעלם אחד בזדון שבת ושגגת מלאכות דחייב על כל אחת וא' · או לאו כגופים מחולקים דמיין · והוי כאלו עשה בהעלם אחד מלאכה אחת י' פעמים דאינו חייב אלא א' · דליכא למימר הכא ימים שבנתים הויין ידיעה לחלק : דדוקא לענין שגגת שבת הוין ידיעה · לידע שבת היא · אבל לענין שגגת מלאכות ליכא ידיעה עד שילמוד · ועוד קמבעיא ליה אם עשה תולדות הרבה מאב א' חייב אחד או על כל אחת ואחת ולהכי נקט תולדות · אמר לי חייב על כל אחת ואחת · פשט לי' אתרוייהו לחומרא דעושה מלאכה אחת בשבתות הרבה · בזדון שבת ושגגת מלאכות חייב על כל שבת ושבת · דהנך שבתות כגופים מחולקים דמיין · ותולדות של מלאכות כמלאכות דמיין · וחייב על כל תולדה ותולדה · ואע"פ שהן מאב אחד . כאלו עשה אבות הרבה : ומה נדה . בגמרא אמרינן תני נדות הבא על ה' נשים נדות · חייב על כל אחת ואחת · דגופין מחולקן נינהו · תוצאות הרבה · עניינין הרבה · כגון שבת דאיכא אבות מלאכות ותולדותיהן · אבל נדה אין בה חיובא אלא ביאה : והנדה מוזהרת עליו · דכתיב (ויקרא ב') ונכרתו שניהם מקרב עמם : הבא על הקטנות · הבא על חמש קטנות נדות · חייב על כל אחת ואחת · ואע"פ שהקטנה אינה מוזהרת : הבא על הבהמה יוכיח · שחייב על כל ביאה וביאה : בהמה כשבת · כלומר כי היכי דמבעיא לי בשבת הכי נמי מבעיא לי בבהמה · ולא קבלה מיניה ר' עקיבא מר' אליעזר · לא לענין דאמר עשה מלאכה [אחת בשבתות הרבה · כגופין חלוקין דמיין · ולא לענין תולדות מלאכו' · כמלאכות דמיין · ואין הלכה כר"א :

פרק ד ספק

אכל חלב · ספק לא אכל · והיכי דמי · כגון חלב ושומן לפניו ואכל את אחד מהן כדתני בסיפא ופרושי קמפרש ספק

ואת המהנה כנהנה · וה"ה דמצי למימר הנהנה כאוכל · משא"כ בנותר · אלא אגב דנקט מאכיל כאוכל קאמר מהנה כנהנה · תו' :

י העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה · פי' הר"ב דר"ע תרתי בעי מיניה כו' ולא קבלה מיניה · ועיין ברפ"ז דשבת :

אמר לי חייב על כל אחת ואחת · פי' הר"ב · פשט ליה אתרוייהו לחומרא · ואע"ג דמנדה לא מצי למפשט ליה אלא חדא · דהא בנדה ליכא תולדות · רש"י : והנדה מוזהרת עליו · פי' הר"ב דכתיב ונכרתו שניהם · וכן פירש"י · וקשיא לי דפסוק זה על העונש נאמר · ועדין אזהרה לא שמענו · וכדלקמן בבהמה · אלא ה"ל לפרש כדפירש"י בחומש פרשת אחרי מות בפסוק לא תקרבו לגלות ערוה · להזהיר הנקבה כזכר · לכך נאמר לשון רבים : אמר לי הבא על הבהמה יוכיח · שאע"פ שהיא נענשת · כדכתיב (ויקרא כ') ואת הבהמה תהרוגו · אינה מוזהרת :

פרק ד ספק

אכל ספק לא אכל · כתב הר"ב · וה"ד כגון חלב ושומן לפניו וכו' · דיש כאן איסור קבוע מסברא בעלמא אמר הכי רב נחמן · אע"ג דרבא דריש ליה מקרא · דחלות כתיב ומצות קרינן ויש אם למקרא וכבר הגיה זה הכ"מ בפ"ח מה' שגגות בל"ש על הרמב"ם · דתפס נ"כ לטעמא דרב נחמן והא רבא בתרא הוא · ולי נראה דמשום הא לא איריא דכיון דגמרא קבע לרב נחמן אחר רבא · ודאי דהיינו טעמא דמשום דס"ל לגמ' : דהלכתא כרב נחמן (וסברא אלימתא היא · שכן ראיתי שכתב הרא"ש כיוצא בה בפ"ק

א פי׳
ב פי״ב מה׳
שגגות הל׳ ח.
ג שם פ״ה הל״ד
יו׳ פי״ שם
פ״ט הל׳ ג

ואפילו אכל · ספק יש בו כשיעור · ספק שאין
בו · חלב ושומן לפניו · אכל את א' מהן · ואין
ידוע איזו מהן אכל · אשתו ואחותו עמו בבי' ·
שגג בא' מהן · ואין ידוע באיזו מהן שגג · שבת
ויום חול ועשה

ספק אכל חלב ספק לא אכל · כיצד כגון שהיה חלב ושומן לפניו דיש כאן איסור קבוע · אבל אם היתה לפניו חתיכה אחת · ספק שהי' חלב ספק שהי' שומן ואכל' פטור' דלא אקבע אסור: ואפי' אכל ודאי חלב · ספק יש בו כזית · וכגון שבשעה שאכלו סבור שומן הוא · ואח"כ נודע לו שהוא חלב · וספק יש בו כזית ספק אינו: אכל את אחד מהן וכסבור שומן הוא · ואח"כ נודע שהאחד היה חלב · וזה אינו יודע איזו אכל מביא אשם תלוי · אבל אם בשעת אכילה היתה לו ספק והזיד ואכל' מספק · הוי מזיד ופטור: שגג באחת מהן · כסבור זו אשתו · ואח"כ נסתפק איזו מהן היתה · מביא אשם תלוי:

ג כך

בפ"ק דב"ק סי' ס' · גבי אמר רב הונא או כסף או מטיב) אבל הא קשיא לי · דקודם רבא קאמרה סתמא דגמ' טעמא דיש אם למקרא · וא"כ תקשה סתמא דגמ' אהדדי · אלא ודאי סתמא דגמ' ס"ל דטעמא דיש אם למקרא כדאמר סתמא דגמ' בהדיא והיינו נמי טעמא דקבע לדרבא קודם רב נחמן · משום דאיהו קאמר נמי כסתמא דגמ' · וזהו מה שצ"ע כיון דנרא' דהכי סבר' סתמא דגמ' ומ"מ נ"ל ליישב דע' הרמב"ם והר"ב משום דקא חזינן בפ' דלקמן דר"ע ור' יוסי סברי על כרחין טעמא דאקבע איסור' · דהא מחייבי לשני שאכל השנייה · אע"ג דבעידנא דאכיל ליכא מצוות · וכמ"ש שם משנה ד' · ומש"ה פסקי לדרב נחמן · ודתנן בר"פ דלעיל עד אומר אכל כו' · מביא אשם תלוי · פי' הראב"ד בפ"ח מהל' שגגות · כגון שאמר העד א' חתיכה של חלב שהיתה עם השומן אכלת ואחד אמר לא אכל אלא השומן ע"כ · והכ"מ כתב דשפיר מיירי אקבע איסורא ע"פ עד אחד · אע"פ שאין שם אלא חתיכה אחת · ע"כ · והא דכתב הר"ב בספ"ב דיבמות בע"א שהעיד לאשה שמת בעלה וכנסה דלא יוציא · וכתבתי שם דמיירי שהיא אומרת ג"כ ברי לי שמת · דאל"ה הויא באשם תלוי · התם נמי אקבע איסורא · שהיא בחזקת אשת איש · א"כ התם לאו אשם תלוי ממש קאמר · אלא כלומר באיסור אשם תלוי · תו' פ"ב דכתובות דף כ"ב: ומ"ש הר"ב · אבל אם היתה לפניו חתיכה אחת כו' פטור דלא אקבע איסורא · מקשה בגמ' דתנן במשנה ב' פ"ד דיבמות ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון יוציא כו' וחייבים באשם תלוי · ומשני דהא מני ר"א היא · דאמר כוי חייבים עליו אשם תלוי · דלא בעי קביעותא לאסורא · ואשתמטתיה להכ"מ ברפ"ח מה' שגגות · דמשני לה מדנפשיה דצ"ל דאתיא כמ"ד א"צ איסור קבוע · והרי בגמ' ערוך הוא · ותו בגמ' דהא דתנן במשנה ב' פ"ב דנדה · נמצא על שלה לאחר זמן פטורין מקרבן · דהיינו מחטאת · אבל חייבים באשם תלוי · כדפי' שם הר"ב דההיא נמי ר"א היא דלא בעי קביעות' לאיסורא ולפי מ"ש לעיל דנראה דכתמא דגמ' סברה דטעמ' משום דיש אם למקרא · מפרשים בגמ' להנהו מתני' נמי דכר"א ודס"ל יש אם למסורת מצות כתיב · חדא משמע · וקשיא לי דהכא אמרינן דר"א ס"ל יש אם למסורת · ובמשנה ה' פ"ח דתרומות · דתנן דר"א ס"ל תרומה תלויה בעי שימור · ופי' הר"ב דס"ל יש אם למקרא · ואע"ג דהתם ר' יהושע פליג עמיה · והתו' דף י"ח כד"ה באנו למחלוקת ר"א וחכמים · כתבו דהך ר"א · לאו היינו ר"א בר פלוגתיה דר' יהושע · לרש"י ליתא · גם תמיהני דבריהם אינם מובנים לי · ומצאתי בפ"ה דבכורות דף ל"ד דהכי א"ר יהודה אמר שמואל וכן אמר ר"ל · וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה · דזהו טעמא של ר"א ורמינן עליה מפלוגתא דר"ע ור"א בפסוק בבגדו בה דגבי אמה העבריה דמוכח נמי דס"ל לר"א דיש אם למסורת · ומשני · אלא טעמא דר"א דתרומה תלוי כמי ראויה היא שמא יבא אליהו ויטהרנה · אך ראיתי ג"כ לרש"י דנסיב ליה לטעמא דיש אם למקרא · דמש"ה מחייב ר"א שימור בתרומה תלויה · בפ"ק דפסחים דף ט"ו ומראה מקום אמסכת בכורות (פ' כל פסולי המוקדשים) דף ל"ד דהתם מפרש לה הכי · ולכן נראה בעיני דמשום דאמוראי קמאי טובא קאמרי האי טעמא · נסבינן ליה · אע"ג דבגמ' אדחי ממאי דשמעינן לר"א גבי בבגדו בה · דשמא יש להנהו אמוראי תרוצא אחרינא · א"נ דהוו ידעינן דההיא ברייתא דבבגדו בה משבשתא היא · והרי כתב רש"י שם בבכורות · שיש שמשבשין השמועה במסכת קדושין והסי' דבבגדו בה וגורסים ר"א סבר יש אם למקרא כו' · וטעות הוא בידם · דא"כ מאי מקשה הכא בבכורו' ע"כ · ויכולני לומר דהנהו דמשבשין הספרים לאו בשבוש הוא · אלא היה בידם שטה מוחלפת · ומטעם הנהו אמוראי קמאי · ואף רש"י במסכת פסחים דנסיב לדרשא דאמוראי · הכי ס"ל · והדר ביה ממאי דכתב בבכורות שהוא טעות · ומעתה גם הר"ב במס' תרומות · נתכוין כהלכה על שפי' כן · וא"ת ואכתי תקשה לכולהו אמוראי מדהכא דשמעי' ליה לר"א דס"ל יש אם למסורת · וי"ל כמ"ש בשם התו' בפרק קמא דמסכת סוכה משנה ב' דהיכא דמקרא ומסורת לא מכחשי אהדדי · ס"ל נמי יש אם למסורת · דלא לחנם נכתב המסורת וה"נ אפשר לקיים שניהם שבא המקרא למצות קרינן · לחייב בשני מצות דהיינו שתי חתיכות · והמסורת בא לחייב על כל מצוה אחד · ואע"ג דהתו' שם בפ"ק דסוכה דף ו' · כתבו דליכא למימר הכי בהך דמצוות · בפ"ק דסנהדרין דף ד' סתמו וכתבו כן · ונ"ל ראיה מדלא מקשה הגמ' דבכורות מהך דהכא · כמו דמקשה מההוא דבבגדו בה · אלא דהכא איכא למדחי · משום דלא מכחשי אהדדי · ואע"ג דהתם נמי ר"ש דדריש לתרוייהו · הא אשכחן לר"ע דלא דריש אלא חד · וכבר הוקשה זה להתו' דסוכה ודסנהדרין בההוא דר"ע ור"ש ואין להאריך בזה · אך עלה בידי דל"ק על פי' הרב דמס' תרומות: ואפילו אכל · ספק יש בו כשיעור ספק אין בו · צ"ל דמיירי שיש שתי חתיכות לפניו ובשתיהן כשיעור [ואכל מאחת מהן כזית ומסופק אי הוי כזית שלם או פחות מעט] ואשמועינן דאפי' בספק ספיקא מייתי אשם תלוי · שהרי אמרינן לקמן בגמ' וכו' · וגבי שבת ויום חול נמי מצינו

ועשה מלאכה באחת מהן · ואין ידוע באיזו מהן עשה · [א]מביא אשם תלוי: **ב** כשם שאם אכל חלב וחלב בהעלם אחת · אינו חייב אלא חטאת אחת · כך על לא הודע שלהן · אינו מביא אלא אשם אחד · אם היתה ידיעה בינתים · [ג]כשם שהוא מביא חטאת על כל אחת ואח' · כך הוא מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת · [ד]כשם שאם אכל חלב ודם נות' ופיגול בהעלם אחת · חייב על כל אחת ואחת · כך על לא הודע שלהן · מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת · [ה]חלב ונותר לפניו · אכל אחד מהם · ואין ידוע איזה מהם אכל · אשתו נדה ואחותו עמו בבית · שגג באחת מהן ואין ידוע באיזה מהן שגג · שבת ויום הכפורים · ועשה מלאכה בין השמשות · ואין ידוע באיזה מהם עשה · ר"א מחייב חטאת · [ו]ור' יהושע פוטר · א"ר יוסי לא נחלקו על העושה מלאכה בין השמשות שהוא פטור · שאני אומר מקצת מלאכה עשה מהיום ומקצתה למחר · ועל מה נחלקו · על העושה בתוך היום · ואין ידוע אם בשבת עשה · ואם ביום הכפורים עשה · או על

העושה ואין ידוע

ב כך על לא הודע שלהן · כגון אכל ב' חתיכות כסבור ששתיהן שומן הן · ואח"כ נודע שכל אחד מהן ספק · אינו מביא אלא אשם תלוי אחד · הואיל ולא נודע לו בין אכילה לאכילה שספק חלב אכל: ואם היתה ידיעה בינתיים · ידיעת ספק: כשם שהוא מביא חטאת על כל אחת ואחת · אם היתה ידיעת ודאי בינתים · כך בידיעת ספק מביא שתי אשמות תלוין: חלב ונותר לפניו · וסבר דשניהן שומן של היתר: אשתו נדה ואחותו עמו בבית · בא על אחת מהן כסבור לבוא על אשתו טהור' ונמצא שאשתו היתה נדה · ועוד ספק על איזהו מהן בא: ועשה מלאכה בין השמשות · כסבור חול הוא: ר"א מחייב חטאת · דמ"מ אם חלב אכל חייב · אם נותר אכל חייב · וכן כולם: ור' יהושע פוטר · דגבי חטאת כתיב אשר חטא בה עד שיודע לו במה חטא · ור"א האי אשר חטא בה מבעי לי' פרט למתעסק במלאכת שבת · כגון נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר שהוא פטור · כיון דלא נתכוין לחתיכה דאסור' ודוקא מתעסק במלאכת שבת · הוא דפטור · דמלאכת מחשבת אסרה תורה · אבל מתעסק בחלבים ובעריות כגון שאכל חלב או בא על הערוה שלא במתכוין · חייב לכ"ע שהרי נהנה: לא נחלקו ר"א דאמר לא בעינן שידע במה חטא לא נחלק על רבי יהושע · ומודה לו בעושה מלאכה בין השמשות שבין שבת ויוה"כ · שהוא פטור : שאני אומר · חלי שיעור המלאכה נעשית בשבת וחלי שיעור ביוה"כ · ואין כאן חיוב חטאת :

מעין

למשכח שתי חתיכות · כגון שעשה מלאכה בין השמשות דספק יום או לילה ונגס איקבע איסורא אפי' שעשה מלאכה בבין השמשו' קרוב למוצאי שבת דאקבע אסורא כל היום · כ"כ התוס' · אבל מפשט דברי הרמב"ם פ"ח מהל' שגגות · אין נראה שסובר כן:

ב ואין ידוע · עיין רפ"ג : שגג שבת ויה"כ וכו' · עיין מ"ש בס"ד במשנה ה' פ"ה דסוכה : **רבי** אליעזר מחייב חטאת · פי' הר"ב ממ"נ אם חלב אכל כו' · גמ' · אע"ג דלענין טומאת מקד' וקדשיו לא ס"ל ר"א הכי · כדפי' הר"ב בספ"ב דשבועות : **ורבי** יהושע פוטר · כתב הר"ב · דגבי חטאת כתי' אשר חטא בה כו' ור"א מבעי ליה פרט למתעסק כו' · כיון דלא נתכוין לחתיכה דאסורה · וכתבו התו' · וא"ת שוגג נמי דכל התור' כולה לא מתכוין לאיסור וי"ל דבכל התורה כולה כשאמר מותר הוא כשוגג בדבר שידוע לנו שהוא איסור · אבל הכא מתכוין לדבר שהוא היתר לכ"ע אם היה כפי מה שהוא סבור · ולכך פטור משום דהוי מתעסק · ע"כ · ומ"ש הר"ב ודוקא מתעסק במלאכ' שבת הוא דפטור' דמלאכה מחשבת אסרה תורה · (עיין במשנה דלקמן עד היכן פטרינן) הכי איתא בגמ' · מתעסק דמאי אי דחלבים כו' האמר רב נחמן אמר שמואל המתעסק בחלבים כו' · המתעסק בשבת פטור דמלאכ' מחשבת כו' · משכחת לה כגון שנתכוין לחתוך את התלוש וכו' · וכתב רש"י וקשיא דלמאי אצטריך בה · דממלאכת מחשבות מצי למילף · וכ"ל דר"א לא משמע ליה הכיא דרשא · ולא מייתי דרב נחמן · אלא משום דאמר בהדיא דמתעסק בשבת פטור · ור' יהושע דדריש אשר חטא בה · עד שיודע לך במה חטא · איהו דריש מלאכת מחשבת אסרה תורה · ע"כ · כלומר דהא דאמרינן משכחת לה כגון כו' · לאו שנויא הוא דלהכי אצטריך בה ולא נפקא לן ממלאכת מחשבת · אלא דמאן דס"ל מלאכת מחשבת לא אצטריך בה · ומאן דדריש בה לא ס"ל מלאכת מחשבת · אלא דבגמרא מהדר' לפרושי · היכא משכחת לה בין למר בין למר · ותמיהני דהיכן מצינו למימר הכי והא אליבא דר' יהושע משני מתני' דסוף פרקין בה פרט למתעסק · וכן קשיא להר"ב דקאי בדר"א ופי' דמלאכת מחשבת ליתא אלא לר"י · והתו' פ"ו דשבת דף ע"ב פירשו בשם ר"ת · וכ"כ בפ"ז דסנהדרין דף ס"ב · דמלאכת מחשבת שמעינן לנתכוין לחתוך מחובר זה · וחתך מחובר אחר דפטור דלא נעשית מחשבתו · אבל נתכוין לחתוך התלוש וחתך מחובר · מיירי שחתך אותו דבר שרצה לחתוך ונמצא שהיה מחובר דנתקיימה מחשבתו · אלא שלא היה יודע שהוא מחובר · ולהכי אצטריך בה · ודלא מייתי הא דרב נחמן · אלא משום חלבים ועריות · דלא מתוקם ביה קרא · ע"כ · והשתא בין לר"א בין לר"י אצטריך דרשא דמלאכת מחשבת · וכן דרשא דבה נמי לענין לחתוך בתלוש כו' · ומ"מ קשיא להר"ב · דאע"ג דהשתא מלאכת מחשבת לר"א נמי אית ליה · מ"מ לא דק לכתוב אתכוין לחתוך את התלוש כו' · דביה לא הוה מצי טעמא : **אמר** ר' יוסי לא נחלקו כו' שאני אומר מקצת מלאכה כו' בגמ' ולר' יוסי גמר מלאכה לר"א פטור · הא שמעינא ליה דמחייב · דתנן (ברפי"ג דשבת) ר"א אומר האורג ג' חוטין בתחלה ואחד על האריג חייב · א"ר יוסף (רבי יוסי) אליבא דר"א הכי

מתני

א מיי' פ"ס
ב ג שם הל' ו'
ד יט ·
ה פי"ב מב'
שגגות הל' ג'
ופ"ס הל' ה'

מעין איזו מלאכה עשה · ר"א מחייב חטאת · ור' יהושע פוטר · א"ר יהודה פוטרו היה ר' יהושע · [א]אף מאשם תלוי : ג רבי שמעון שזורי ור' שמעון אומרים · לא נחלקו על דבר שהוא משום שם אחד · שהוא חייב · ועל מה נחלקו · על דבר שהוא משום שני שמות · שר"א מחייב חטאת · ור' יהושע פוטר · א"ר יהודה · אפילו נתכוין ללקט תאנים ולקט ענבים · ענבים ולקט תאנים · שחורות ולקט לבנות · לבנות ולקט שחורות · ר"א מחייב חטאת · ור' יהושע פוטר · א"ר יהודה תמה אני אם (גמ' פטר) יפטר בה ר' יהושע · אם כן למה נאמר אשר חטא בה · פרט למתעסק :

פרק ה (גמ' אבל) דם [ב]שחיטה בבהמה · בחיה · ובעופות ·

בין טמאים · ובין טהורים · דם נחירה · ודם עיקור · ודם הקזה שהנפש יוצאה בו · חייבים

מעין איזו מלאכה עשה: אם חרש או זרע : פוטרו היה ר' יהושע אף מאשם תלוי · דגבי אשם תלוי כתיב (ויקרא ה') כי תחטא ולא ידע פרט לזה שידע שחטא אלא שאין החטא מסויים · וחטאת נמי לא מחייב · שאע"פ שידע שחטא ממ"כ · מ"מ לא הוברר לו במה חטא · ופסק ההלכה · שהוא חייב באשם תלוי · בין בחלב ונותר לפניו שאפשר שיוברר הדבר · בין בעושה מלאכה בין השמשות שבין שבת ויום הכפורים · שאי אפשר שיוברר הדבר · וכן באשתו נדה ואחותו עמו בבית · ושגג באחת מהן · בכל אלו מביא אשם תלוי : ג משום שם אחד · כגון שתי נשים נדות עמו בבית · ושגג באחת מהן · שהוא חייב שהרי ידע במה חטא : על דבר שהוא משום שני שמות · כגון ספק חלב ספק דם: אפי' נתכוין ללקט תאנים ולקט ענבים · בגמ' מפרש מלתיה דר' יהודה במתכוין ללקט תאנים תחלה ואח"כ ענבים · והלכה ידו על האחרונים וליקט ענבים תחל' ואח"כ תאנים · וכן אם היה מתכוין ללקוט שחורות ואח"כ לבנות · ונהפך הדבר וליקט לבנות תחלה' ואח"כ שחורות : ר"א מחייב חטאת · דהואיל ולשניהם נתכוין לא אכפת לן במוקדם ומאוחר : ור' יהושע פוטר הואיל ובשעת לקיטת כל אחד ואחד לא לזה נתכוין · ה"ל כמתעסק ופטור · והכי גרסינן אר"ש תמיהני אם פטר בזה ר' יהושע · א"כ למה נאמר אשר חטא בה · סתם מתני' קא מתמה על תמיהתו של ר"ש · א"כ דלא פטר בזה ר' יהושע למה נאמר אשר חטא בה · ומשני פרט למתעסק לאפוקי מי שלא היה מתכוין ללקוט כלל · או שהיה מתכוין ללקוט תאנים לבד · ולקט ענבים לבד · שלא נעשית מחשבתו כל עיקר · והלכה כר' יהושע · וכמו שפירשה למילתיה רבי יהודה :

פרק ה דם

שחיטה בין בבהמה · בין בחיה : בין בעופות · בין דם נחירה · בין דם עקור · שנעקרו הסימנים · וכן דם הקזה שהנפש יוצאה בו · ואיזהו דם שהנפש יוצאה בו · כל זמן שהוא מקלח · דהיינו האמצעי · יצא ראשון שבתחלת ההקזה

מתני' ר"א אומר האורג ג' חוטין בתחלה' ושנים על האריג חייב · פירש"י שנים על הארוג כל השיעור הוא זה · ומתחלה היינו טעמא דבעי ג' · משום דשנים אינם מתקיימים · אבל הכא איכא למימר אליו היום ואליו למחר : ג שרבי אליעזר מחייב חטאת · ור"י פוטר · דבה דכתיב בקרא · בין אידיעה בין אחטאת קאי · לר' יהושע · עד שיתכוין לחטא בה · ולעת הודיע' ידע במה חטא · ולר"א · כיון שנתכוין לדבר שיש בו חטא ולעת ידיעה נודע לו שחטא · כדפירש"י · ומשמע דס"ל דאף לר"י בה פרט למתעסק' וכדתנן לקמן ותיובתא מדידיה אדידיה · דלעיל כתבתי בשמו דלא פי' כך : א"כ למה נאמר אשר חטא בה · פי' הר"ב סתם מתני' מתמה על תמיהתו של ר"ש א"כ דלא פטר ביה רבי יהושע כו' · הת"ל ולטעמך ולר"א למה נאמר בה דהא איהו לית ליה דרשא דעד שיודע כו :

א מיי' פ"ב מה' שגגות הל' ה'
ב כ' מיי' פ"ו מה' מאכלות אסורות הל' ג'

פרק ה דם

שחיטה בבהמה בחיה ובעופות · שנאמר (ויקרא ז') וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם · לעוף ולבהמה · וחיה בכלל בהמ' · כדילפינן בפ"ד דחולין דף ע"א שנא' דברים (י"ד) זאת הבהמה אשר תאכלו שור וגו' · איל וצבי וגו' : **בין** טמאים ובין טהורים · ילפינן בגמ' · בכלל ופרט וכלל · לכל מיני בהמה חיה ועוף · אף לטמאים · כדפי' התוס' · **דם** נחירה · ודם עיקור · וה"נ נשנו במשנה ה' פ"ז דב"ק ובמשנה ג' פ"ה דחולין · ופירשן הר"ב · נחירה שתוחב הסכין בנחיריו וחותך · ועקירה שעוקר הסימנים (ממקום חיבורן) וכתבו התו' · אבל קשה כיון שאינה מתה ע"י כך · והל"ל שהיא פסולה · אבל טריפה איכא (שכ"כ התו' בפ"ק דחולין דף ט' · דהלכות גדולות מפרש לעקר של ה' הלכות שחיטה · ששוחט לאחר שנעקרו הסימנים ובעינן שלא נטרפה הבהמה בכך) א"כ דמה אינו בכרת שאין הנשמה יוצאה בו · לכך נ"ל דם משחיטה שהית' לאחר עיקור ע"כ · אבל לדברי הרמב"ן שכתב בטי"ד סי' כ"ד · לא קשיא כלל שמפרש דעקור · היינו שנעקרו הסימנים כולם או רובם בדבר שעושה אותה טריפה · והל"מ שאם אירע לו כן בשעת שחיטה · משהתחיל בסימנים שתהא נבלה · לפי שכיון שנשמטה באותה שעה אי אפשר שתשחט בהכשר · שמחמת העיקור מתנדנדים הסימנים · לפי זה מיירי הכא שנעקרו הסימנים ע"י שנעשית טרפה ושחטן · ולפי מה שדקדקתי שם בחולין דמעקר דהתם מעקר ממש ולא בעיקור דשחיטה · מעקרא לאו קושיא שכן פירושו גם בכאן · ולאו בעיקור דהל' שחיטה כלל · ועיין עוד שם : **ודם** הקזה שהנפש יוצאה בו · ל' הר"ב · כל זמן שהוא מקלח דהיינו האמצעי · יצא ראשון שבתחלת ההקזה ואחרון לאחר שכלה כו · וז"ל רש"י (בתחלה שחור · ואח"כ יוצא אדום) ושתיהן בשתיתה בלא קילוח ברחוק · ואח"כ מקלח · ובסוף כשהדם מתמעט שותת ויורד בסמוך וכתב הרמב"ם והואיל ונתאמת שדם האדם אין חייבים עליו כרת (כמ"ש הר"ב בסוף משנתינו) הרי מה שאמר במשנה זו ודם הקזה ר"ל דם הקזת ב"ח שאסר דמו ע"כ : **שהנפש** יוצאה בו · וה"ה דבדם שחיטה ונחירה ועיקור · בעינן

שהנפש

חייבים עליו · דם הטחול · דם הלב · דם ביצים · דם דגים · דם חגבים · דם התמצית · אין חייבין עליהן · ר' יהודה מחייב בדם התמצי':

ב ר"ע מחייב על ספק מעילו' · אשם תלוי · וחכמים פוטרים · ומודה ר"ע שאין מביא את מעילתו · עד שתודע לו · ויביא עמה אשם ודאי · אר"ט מה לזה מביא שתי אשמו' · אלא יביא מעילה וחומשה · ויביא אשם בב' סלעים · ויאמר · אם ודאי מעלתי · זו מעילתי · וזה אשמי · ואם ספק · המעות נדבה · ואשם תלוי ·

שמנין

שהקזה ואחרון לאחר שכלה הדם ונתמעט שהוא שותת בסמוך · ואינו מקלח ונרמוק שאין זה דם הנפש: חייבים עליו · אם אכל ממנו כזית חייב כרת: דם הלב · דם הנבלע בבשר הלב · והוי כשאר דם האברים שהוא בלאו ואין חייבין עליו כרת · אבל דם הנכנס בחלל הלב מבית השחיטה הוא כרת שהבהמה שואפת בעת שחיט' ומכנסת דם מבית השחיט' בחלל הלב · וחייבים עליו כרת אם יש בו כזית: דם בצים · אית דמפרשי' דם שבביצי הזכר בשור איל ושעיר · ולי נראה דם הנמצא בביצת תרנגולת: ודם התמציתי שמתמצה ונסחט ושותת כשיוצא ל' ונמצה דמו (ויקרא א'): אין חייבין עליו כרת · שאין כרת אלא בדם הנפש · דכתיב (שם י"ז) כי נפש כל בשר דמו הוא כל אוכליו יכרת · ופסק הלכה דדם הטחול והלב והכליות ודם התמצית הרי אלו באזהרה וכל דם לא תאכלו ולוקין עליהם ואין בהם משום כרת · ודם הנמצא בביצים אסור מדברי סופרים · ודם שרצים אם אכל ממנו כזית לוקה משום אוכל שרץ · לא משום אוכל דם · ודם דגים וחגבים טהורים מותר לכתחלה · אבל צריך שיהיה כדם דגים קשקשים שיוכיחו עליו שהוא דם דגים · מפני מראית העין · ודם האדם אסור מד"ס כשפירש מן האדם · ואין לוקין עליו: ב ספק מעילות · ספק נהנה מן ההקדש ספק לא נהנה: וחכמים פוטרים · דבחטאת כתיב מצות · ובאשם תלוי כתיב מצות · כל שחייבים על שגגתו חטאת · חייבין על לא נודע שלו אשם תלוי · ונהנה מן ההקדש שאין חייבים על שגגתו חטאת אלא אשם ודאי · אין חייבין על לא הודע שלו אשם תלוי: שאינו מביא את מעילתו · אין צריך להביא הממון: שתי אשמות · שאם הודע לו שחטא אחר שהביא אשם תלוי · צריך להביא אשם ודאי · יביא מעילה וחומשה קרן הממון שנסתפק לו אם נהנה ממנו וחומשו: בב' סלעים · איל הנקח בשני סלעים · דכתיב (שם ה') בערכך כסף שקלים: ואם ספק · ה"ק ואם בספיקו עומד לעולם · יהיה באשם תלוי:

שמנין

שהנפש יוצאה בו · אלא לא אצטריך למימר רק בבי דם הקזה שאין רגיל שיקיז דם לבהמתו עד שיצא לה דם הנפש · פו' ולכאורה דם שחיטה שהנפש יוצאה בו · נמי כאמצעי' · והוא כשמקלח · אף שראיתי להרמב"ם בפ"ו מהמ"א · שבדם שחיטה כתב כל זמן שיש בו אדמימו' (אע"פ שאם כת' דדם בדם הקז' כפי' הר"ב) · ובפ"י מה' טומאות אוכלים לענין הכשר כתב דדם שחיטה המכשי' הוא דם השותת · אבל דם קלוח אינו מכשיר שעדיין חיים הם · והרי הוא דומה לדם מכה אלו לדם הקזה · ע"כ · ובגמ' בדם הקזה פליגי ר' יוחנן ור"ל · לר"י מקלח' ולר"ל משמתחיל להאדים שקול' קלוח הוא · ומסקינן כתנאי ור"י כר"א ור"ל כר"ש · ותו תנא דבי ר' ישמעאל ודם חללים ישתה פרט לדם הקלוח · שאינו מכשיר (עיין פרק בתרא דמכשירין בפ' הר"ב דמשנה ד' דמהך קרא דרשינן דם מכשיר) ובתו' פ"ב דחולין דף ל"ו · מסקי דלהכשר דם חללי' בעינן היינו לאחר שכבר חלל ומת · ולדם שחיטה איפכא דלאחר שמת לא · ע"כ ובהכי איכא לתרוצי הא דפסק הרמב"ם בהכשר דדם קילוח לא · אבל דפסק בדם שחיטה כר"ל בהקזה · ובהקזה גופיה פסק כר"י בפ"ו מהמ"א · זה נ"ל ודאי שצריך לפרש · ונפלאתי ממפרשים שלא העירו בזה כלל · ובפ"ו דחולין דף פ"ז א"ר יהודה אמר שמואל כל מראה אדמומית מכפרין ומכשירין וצ"ע: דם הטחול וכו' · דדם האברים בלאו בלבד כדכתב הר"ב ובדפוס כת"ס סוף משנה ז' פ"א דמנחות והכתו' שהביא הר"ב הוצרכתי להגיה · וכמו שהביאו רש"י ז"ל: דם דגים דם חגבים · מסיק הר"ב דם דגים וחגבים טהורי' מותרים לכתחלה · מסיי' הרמב"ם · ודם דגים טמאים אסור · ואין לוקים עליו · משום דם ולא משום שרץ המים · ע"כ · ובחבורו רפ"ו מהמ"א כתב ודם דגים וחגבים טמאים אסור משום שהוא תמצית גופן כחלב בהמה טמאה · ע"כ · ומ"ש אבל צריך שיהיה בדם דגים קשקשי' כו' · ולא הצריך שום הוכחה לדם חגבים · ובגמ' נמי לא אמר רב אלא בדגים · וצ"ע אי ה"ה בחגבים אי לא · דלא אשתמיטו הפוסקים לימר דה"ה בחגבים: רבי יהודה מחייב בדם התמצית · ומודה ר"י לענין כפרה' שנא' (ויקרא י"ז) כי הדם הוא בנפש יכפר דם שהנפש יוצאה בו מכפר כו' · וכדתנן במשנה ג' פ"ח דזבחים · והכא היינו טעמיה דמרבה ליה מכל דם · גמ': ב ר"ע מחייב על ספק מעילות אשם תלוי · גמ' · דאמר קרא בפרשת אשם תלוי · ואם נפש וי"ו מוסיף על ענין ראשון שהוא פרשת מעילה · וילמד עליון מתחתון להייב ספק מעילה באשם תלוי · ורבנן מצות אפסקיה מהיקשא · והוי"ו דואם נפש ללמוד תחתו' מעליון שיהא אשם תלוי בכסף שקלים · ור"ע נפקא ליה מערכך ערכך כדפי' הר"ב במשנה ה' פ"י דזבחים וכן בפ' דלקמן משנה ר' · והכי מסקי' נמי בגמ' פ"ה דזבחים דף מ"ח · ומסקי' שם דלרבנן איצטריך ו' · דל"ת ה"מ לאשם ודאי · אבל אשם תלוי לא יהא ספקו חמור מודאי · דחטאת גופה לא בעי ב' שקלים ופירש"י שלא ניתן לה קצבה · ע"כ ובהגהת הש"ע סוף ה' יה"כ נתן טעם לדבר דלהכי החמירה תורה בספיקו יותר מבודאי · לפי שאין האדם מתחרט על הספק · כמו על הודאי: וחכמים פוטרין · כתב הר"ב דבחטאת כתיב מצות · פי' בחטאת קבועה · וכן כ' הר"ב לעיל משנה ב' פ"ק וכן במשנה ד' פ"ב דהוריות: ואם ספק · כתב הר"ב · ה"ק ואם בספקו עומד כו' גמ' · דאם ספק מאי קאמר פשיטא דספק הוא לו:

שמנין

א כנ: פסחי' סה: חולין עד · ב פי' פא אב' מעילה הלכ' ה' ופ"ס אס"ש גנו הל' י"ט

שממין שהוא מביא על הודע · מביא על לא הודע: ג אמר לו ר"ע נראים דבריך במעיל' מעוט' · הרי שבא (גמ' לידו) על ידו ספק מעיל' בק' מנה · לא יפה לו שיביא אשם בב' סלעי' ולא יביא ספק מעילה בק' מנה הא מודה ר"ע לר"ט במעיל' מועטת · אהאשה שהביאה חטא' העוף ספק · אם עד שלא נמלקה נודע לה שילדה ודאי · תעשנ' ודאי · שממין שהוא מביא על לא הודע מביא' על הוד': ד חתיכה של חולין וחתיכה של קדש · אכל את' מהן ואין ידוע איזו מהן אכל · בפטור · ר"ע מחייב באשם תלוי · גאכל את השניה מביא אשם ודאי · אכל א' הראשונה ובא אחר ואכל את השניה · זה מביא אשם תלוי · וזה מביא אשם תלוי · דברי ר"ע · ר"ש א' שניהם מביאים אשם א' · ר' יוסי אומ' דאין שנים מביאים אשם א':

ה החתיכה של חולין וחתיכ' של חלב · אכל א' מהן · ואין ידוע איזו מהן אכל · מביא אשם תלוי · אכל את השני' מבי' חטאת · ואכל א' את הראשונ' ובא אחר ואכל את השני' · זה מביא אשם תלוי · וזה מביא אשם תלוי · (גמ' ל"ג) דברי רבי עקיבא · רבי שמעון אומר שניהם מביאים חטאת אחת · ר' יוסי או' · אין ב' מביאים חטאת אחת : ו חתיכה של חלב וחתיכה של קדש · אכל את אחת מהן · ואין ידוע איזו מהן אכל · מביא אשם תלוי · אכל את השניה מביא חטא' ואשם ודאי · אכל אחד את הראשונה · ובא אחר ואכל את השניה · זה מביא אשם תלוי · וזה מביא אשם תלוי · ר"ש א' שניהם מביאים חטא' ואשם · ר' יוסי אומר אין שנים מביאי' חטאת ואשם : ז חתיכה של חלב · וחתיכה של חלב קדש · אכל את אחת מהן · ואין ידוע איזו מהן אכל · מביא חטאת · ר"ע אומר (גמ' אף) מביא אשם תלוי · אכל את השניה ·

מביא

שממין שמביא על יודע מביא על לא הודע · הלכך יכול להביא ולהתנות · והלכה כחכמים : ג חטאת העוף ספק האשה שילדה ספק מין פטור ספק מין חיוב · מביאה כבש לעולה ומתנה אם מין חיוב יהא לחובה ואם מין פטור יהא לנדבה אבל חטא' מבית' בספק ואינה נאכלת שמא חולין היא ומליקת חולין נבלה היא : תעשנה ודאי · ותאכל לכהני' כשאר חטאת : שממין שהיא מביאה · שהרי פרידה אח' מן התורי' או מבני היונה היא מביא' לחטא' בין ודאי יולדת בין על ספק יולדת : ד ור"ע מחייב · ר"ע לטעמיה דמחייב אשם תלוי על ספק מעילות : שניהם מביאין אשם אחד · בשותפות ויאמר זה לזה אם אתה אכלת החתיכה של קדש יהא חלקי מחול לך ויהא אשם כולו עליך : אין שני מביאים אשם א' · דלית ליה תנאי בקרבנו' אלא אם כדברי חכמים שניהם פטורי' אי כר"ע כל א' מביא אשם תלוי · והלכה כחכמים · שאין מביאים אשם תלוי על ספק מעילות : ה חטאת א' · ומתנה זה עם זה כדפרישנא לעיל : אין שנים מביאים חטא' אח' · אבל אשם תלוי מייתי כל חד וחד · משום חתיכ' החלב · והיינו ת"ק · והא קמ"ל · דת"ק ר' יוסי הוא והלכה כמותו : ו חתיכה של חלב וחתיכה של קדש כו' · מביא אשם תלוי · אפילו לרבנן דאמרי אין מביאים אשם תלוי על ספק מעילות · הכא מודו דחייב משום חתיכה של חלב : מביא חטא' ואשם ודאי · על החתיכה של חלב מביא חטא' ועל בשר של קדש אשם ודאי : חטא' ואשם · בשותפו' ומתנה אם אני אכלתי חלב ואתה קדש יהא חלקי באשם מחול לך וחלקך בחטא' מחול לי · ואם אני אכלתי קדש ואתה חלב יהא חלקי בחטא' מחול לך וחלקך באשם מחול לי : אין שנים מביאים חטא' ואשם · בשותפו' אלא זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי והיינו ת"ק · והא קמ"ל דת"ק הוא ר"י והלכה כמותו : ז חתיכה של חלב וחתיכ' של חלב קדש כו' מביא חטא' דממה נפשך חלב אכל : ר"ע אומר · אף אשם תלוי עם החטא'

משום

שממין שהוא מביא וכו' · וכי מתידע לי' לא בעי אתויי אשם ודאי · דלא בעי ידיעה לכתחלה כמו בחטאת · שאם היה ספק מביא אשם תלוי ולכי מתידע מביא חטאתו · גמ' · ג אם עד שלא נמלקה כו' ועיין בסוף משנה ה' פ' דלקמן : ד ובא אחר ואכל את השני' כו' וזה מביא אשם תלוי · דלא בעי חתיכה משתי חתיכות כך פירש"י במתני' ו' וטעמא דהתם איתא הכי בגמרא משום דר"י · ומ"מ ודאי דה"ה הכא · ואע"ג דבעידנא דאכיל השני את השניה · אין כאן אלא חתיכה אחת · הא אמרי בגמר' דף י"ח · דכיון דאקבע איסורא מעיקרא חייב אבל למ"ד דטעמא דבעינן חתיכה משתי חתיכות משום דמצוות קרינן וכדכתבתי ברפ"ד דירחה דאותו טעם ס"ל סתמא דגמרא · קאמרינן דאפ"ה לפטור · דבעידנא דאכל השני ליכא מצוות · וקשיא לי על הכ"מ דלעיל שם הביא להרמב"ם בנ"ע דלא פסק לטעמא דמצוות קרינן והכא גם כן לא פסק כן · ולא הבינו · ואפשר דסמך על מ"ש לעיל · כיון שהרמב"ם כתב בכאן כמו שבארנו ורמז אדלעיל : שניהם מביאי' אשם א' · עיין מ"ש במשנה ב' פ"ח דזבחים : רבי יוסי אומר אין שנים כו' · כתב הר"ב דלית ליה תנאי בקרבנות · כלומר הבא על חטא כדתנן בס"פ דיוקא בחטאת אין שנים כו' · ואשם תלוי נמי במקום חטא' הוא בא · ועיין מ"ש במשנה ו' : ה חתיכה של חולין · כלומר והוא שומן דמיחלף בחלב · וכדקתני בר"פ · והכא משום דלקמן תני קדש תני הכא חולין · והרמב"ם בפ"ח מהלכו' שגגות העתיק חתיכות של שומן כו' : רבי יוסי אומר אין שנים כו' · כתב הר"ב אבל אשם תלוי כו' הכי דייק בגמרא ומייתי נמי ברייתא דבהדיא אמר ר"י הכי : ו מביא אשם תלוי · כתב הר"ב אפילו לרבנן דאמרי אין מביאין אשם תלוי · הכא מודו דחייב · משום התיכה של חלב · ור"ע מחייב בזה · מחמת החלב ומחמ' הקדש [אחת]

נפי

א כג : במיי' פ"ט מה' פסה"מ ה' יט
ב במיי' פ"ט מה' שגגות הל' יג
ד כג · מיי' שם
ה מיי' שם פ"ט הלכה ט
ופסמ"ט הל' יג

מביא ב' חטאות ואשם ודאי · אבל א' את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה · זה מביא חטאת · וזה מביא חטאת · ר"ע אומר זה מביא אשם תלוי · וזה מביא אשם תלוי · ר"ש אומר זה חטאת · וזה חטאת · ושניהם מביאים אשם א' · ר' יוסי אומ' אין (גמ' שניהם) שנים מביאין אשם א' : ח חתיכה של חלב וחתיכה של [א]חלב נותר · אכל את א' מהן · ואין ידוע את איזו מהם אכל · מביא חטאת ואשם תלוי · אכל את השניה · מביא שלש חטאות · אכל א' את הראשונה · ובא אחר ואכל את השניה · זה מביא חטאת ואשם תלוי · וזה מביא חטאת ואשם תלוי · רש"א זה חטאת וזה חטא' · ושניהם מביאים חטא' אחת · ר' יוסי או' כל חטאת שהיא באה על חטא אין שנים מביאין אותה :

פרק ו המביא

[ב]אשם תלוי ונודע לו שלא חטא · אם עד שלא נשחט · יצא וירעה בעדר · דברי רבי מאיר · וחכ"א [ג]ירעה עד שיסתאב · וימכר ויפלו דמיו לנדבה · רבי אליעזר אומר יקרב · שאם אינו בא על חטא זה · הרי הוא בא על חטא אחר · אם משנשחט נודע לו · הדם ישפך · והבשר יצא לבית השרפה · נזרק הדם · הבשר

משום ספק מעילות · ואין הלכה כר"ע . מביא ב' חטאות · והוא שאכלן בב' העלמות · שאם לא היתה שם ידיעה בינתים · אינו חייב אלא אחת : זה מביא אשם תלוי וכו' · מוסף על החטאת שהוא צרי' להביא משו' אוכל חלב · מביא אשם תלוי משו' ספק מעילו' : שאין מביאין אשם א' · בשותפות ומתנין : רבי יוסי אומר כו · ות"ק ר"י הוא והלכה כמותו : ח חתיכה של חלב וחתיכה של חלב נותר כו' · מביא חטאת משום חלב · ואשם תלוי מחמת ספק של נותר · שהנותר בכרת כחלב : ואיסור נותר חל על איסור חלב · לפי שהוא איסור מוסיף : מביא שלש חטאות · שתים משו' חלב ואחת משום נותר · והוא שהיתה לו ידיעה בינתים · דאי לאו הכי אינו מביא אלא שתי חטאות · אחת משום חלב ואחת משום נותר · והאי דלא תני הכא שלש חטאות ואשם ודאי כדתני לעיל · משום דרוב נותר אין בו שוה פרוטה דלא חזי למידי · ואשם מעילות אינו בא על פחות משוה פרוטה : כל חטאת שהיא באה על חטא · לאפוקי חטאת יולדת · שאינה באה על חטא · דסבר רבי יוסי ששתים מביאות אותה בשותפו' ובתנאי · כדאמרי' בפ"ק · ופסק הלכה שאין החטאת באה בשותפות ואפי' חטאת של מחוסרי כפרה :

פרק ו המביא אשם תלוי:

יצא וירעה בעדר · עם שאר צאנו כחולין גמורים · דסבר ר"מ כיון דלא צריך ליה לא מקדש ליה : ירעה עד שיסתאב · דמתוך שלבו נוקפו בשעת הפרשה ומתירא מספק החטא גמר ומקדיש ליה ואף על פי שלא יצטרך · הלכך ירעה עד שיפול בו מום : ויפלו דמיו לנדבה · להביא מהן עולה נדבה : והלכה כחכמים : הדם ישפך לאמה · שנתקדש כ"ל שבעזרה] : לבית השרפה · ואף על גב דחולין שנשחטו בעזרה טעונים קבורה האי הוי כזבח פסול שטעון שרפה : נזרק הדם · קודם שנודע לו :
יאכל

לפי שאשם תלוי א' הוא צרי' להבי' על ב' הספקו' ימד' הרמב"ם : ז רבי יוסי אומר כו' · כתב הר"ב · ות"ק ר"י הוא · ודברי תימ' הן דגופה דיליתא דקאמר · לא איירי ביה ת"ק כלל · ומאי אית לך למימר דיוקא דהא חטאת מביא כל א' וא' · הא כ"ע ס"ל הכי · והרמב"ם לא פי' במשנה זו כך · אבל קשיא לי עליה דבמתניתין ד' מפרש נמי דר"י ת"ק הוא · דס"ל שאין חייב אשם תלוי על ספק מעילה ואע"ג דליתא בגמ' · כתב כך מסברא דנפשיה · ואי הכי אף בכאן נוכל לומר דהיינו ת"ק דס"ל אין אשם תלוי במעילה · ומ"מ הר"ב שלא פירש כן במשנה ד' · והכא מפי' כד"א ליסבו : ח וחתיכה של חלב נותר · כתב הר"ב · ואיסור נותר חל כו' · לפי שהוא איסור מוסיף · מפורש בפ"ג משנה ד' : מביא ג' חטאות · כתב הר"ב והאי דלא תני ואשם ודאי · משום דרוב נותר אין בו שוה פרוטה · גמ' א"ל רבה לרב נחמן והא יש אוכל אכילה אחת (רפ"ג משנה ד') דקתני ביה נותר · וקתני מביא ד' חטאות ואשם אחד · א"ל ההיא בכבשה (אכילה גסה והכי' בדקה [א"נ] קשיא ההיא בימות הגשמי' הכא בימות החמה דמסרחת הבשר : רבי שמעון אומר כו' · ושניהם מביאים חטאת אחת · מפרשים בגמרא דבמוקדשי' ס"ל דגלי רחמנא דאיסור חל על איסור · והשתא לא קשיא ממתני' ד' פ"ג דשבועות · ואני תמיה דבגמ' קאמר דלא תקשה ברייתא דאמר ר"ש דאין איסו' חל על איסור דהאוכל נבלה ביום הכפורים פטור ולא מייתי אותה משנה דשבועות :

פרק ו ויפלו.

דמיו לנדבה · עיין במשנה ג' פרק ג' דתמורה : רבי אליעזר אומר יקרב שאם אינו בא על חטא זה כו' · ר"א לטעמיה דאמר במשנה ב' מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום כו' : הדם ישפך · אפילו לרבנן דאמרי דעבדיה מיניה עולות נדבה · היינו דוקא לדמיו אבל איהו גופיה מודה דזבח פסול הוא · א"כ כיון דבשעת שחיטה לא היה ראוי לעולה · שעדין לא נודע לו · לכך לא יקריבהו עולה אחר שחיטה · תוספות :

והבשר יצא לבית השרפה · כתב הר"ב ואע"ג דחולין [שנשחטו] בעזרה טעונים קבורה האי הוי זובח פסול טעון שרפה · וכן פירש"י ותמיהני דהא אמרן דגמר ומקדיש ליה · וא"כ מעיקרא לאו קושיא · דהא לא הוי חולין בעזרה · ועוד היכי מתרץ דהוי כזבח פסול · הא זבח פסול ממש הוא · ובגמ' יצא לבית השרפה · אלמא חולין שנשחטו בעזרה בשרפה · ורמינהו אשם ודאי אינו כן כו' · משנשחט יקבר · ואמר רבה אשם ודאי על אשם תלוי קא רמית · אשם ודאי כיון דלא צריך ליה לא מקדש ליה · אשם תלוי מתוך שלבו נוקפו
גומר

א שם פ"ח פל' ם
ב בגמרתו"ן קו' גרסי' פ"ד חם
ספלנו' לסורות פל' גג

הבשר יאכל · ר׳ יוסי אומר אפי׳ הדם בכוס יזרק · והבשר יאכל : ב [א]אשם ודאי אינו כן אם עד שלא נשחט יצא וירעה בעדר · משנשחט הרי זה יקבר · נזרק הדם · הבשר יצא לבית השרפה · [ב]שור הנסקל אינו כן · אם עד שלא נסקל יצא וירעה בעדר · משנסקל · מותר בהנאה · עגלה ערופה אינו כן · [ג]אם עד שלא נערפ׳ תצא ותרעה בעד׳ · משנערפה תקבר במקומה · שעל ספק באה מתחלתה · כפרה ספיקה [ד]והלכה לה:

ג [ה]ר׳ אליעזר אומ׳ מתנדב אשם תלוי בכל יום · ובכל שעה שירצה · (גמ׳ הוא) והיא (היא נקרא) נקראת אשם חסידים · אמרו עליו על בבא בן בוטי · שהיה מתנדב אשם תלוי בכל יום · חוץ מאחר יה״כ יום אחד · אמר המעון · הזה · אלו היו מניחים לי הייתי מביא אלא אומרים לי המתן עד שתכנס לספק · [ו]וחכמים אומרים · אין מביאים אשם תלוי

אלא

יאכל הבשר · דרחמנא אמר (ויקרא ה) והוא לא ידע ונסלח לו בשעת סליח׳ לא תהא ידיעה · וה״נ בשעת זריקת הדם · דהיינו שעת סליחה · לא הויא ידיעה · והרי גמר כל כפרת ספיקו · והוה ליה אשם תלוי כשר : אפי׳ הדם בכוס יזרק · דסבר ר׳ יוסי כלי שרת מקדשין את הפסול ליקרב · וכל העומד ליזרק כזרוק דמי · והוי כאלו נזרק הדם כבר · קודם שהיתה לו ידיעה · ואין הלכ׳ כר׳ יוסי : ב אשם ודאי אינו כן · בהא לא פליגי רבנן דאם נודע לו עד שלא שחטו שלא חטא · יצא וירעה בעדר · דטעמא דרבנן באשם תלוי · כיון דלבו נוקפו · גמר ומקדיש מספק · אבל אשם ודאי כגון אמרו לו אכלת קדש · ונודע שלא חטא שהוזמו העדים · או כמי כסבור קדש אכל ונמצא חולין · אגלאי מלתא דהקדש טעות היה: הרי זה יקבר · כיון דלא קדיש · הוי כחולין שנשחטו בעזרה · דטעונין קבורה : נזרק הדם הבשר יצא לבית השרפה · בגמרא מפרש דמי שנה לעיל הרי זה יקבר · לא שנה הכא הבשר יצא לבית השרפה · דכיון דסבר אשם ודאי חולין הוא ולא קדיש · לעול׳ אינו נשרף אלא נקבר : שור הנסקל אינו כן · כאשם תלוי · דהכא לא פליגי רבנן שאם נודע שלא הרג יצא וירעה בעדר : עגלה ערופה אינה כן · כאשם תלוי · שאם עד שלא נערפה נמצא ההורג · תצא ותרעה בעדר · ורמב״ם פירש שור הנסקל אינו כן כאשם ודאי · דאשם ודאי משנשחט הרי זה יקבר · ושור הנסקל כשנודע לאחר שנסקל מותר בהנאה · ועגלה ערופה אינה כן כשור הנסקל. דשור הנסקל אם נוד׳ משנסקל· מותר בהנאה· ועגלה ערופה אם נודע ההורג משנערפ׳ העגלה תקבר במקומה : כפרה ספיקה · בשעת עריפה · שהרי עדין ספק היה והלכה לה · הלכך אסורה בהנאה · ותקבר כדין כל העגלות הערופות : ג מתנדב אדם אשם תלוי · דכל עצמו של אשם תלוי נדבה הוא · דאי ס״ד חובה הוא כי מתידע ליה שחטא אמאי מייתי חטאת · אלא ש״מ נדבה הוא : חוץ מאחר יה״כ · לשאר ימות השנ׳ הוא דאיכ׳ למיחש בספק שום חטא שמא עשה · או לאו · אבל השתא ליכא למיחש · דהא כפר יה״כ : ותכ״א אין מביאים אשם תלוי

דהיינו

ולצ

גומר ומקדשו אלא אי קשיא · אשם ודאי על אשם ודאי קשיא · דקתני ה״ז יקבר · אימא סיפא והבשר יצא לבית השרפה הא ודאי תברא · מי ששנה זו לא שנה זו · רב אשי אמר רישא דקתני באשם תלוי והבשר יצא לבית השרפה · ל״ק · דמתחזי כזבח פסול והשת׳ קשיא אדרב אשי מה שהקשתי על הר״ב דהיכי קאמר כזבח פסול · הא זבח פסול ממש הוא · דכיון דאמרי רבנן ירעה עד שיסתאב על כרחין טעמייהו משו׳ דגמר ומקדיש · כמ״ש הר״ב לעיל וכדאית׳ בגמ׳ דריש פרקין · ובודאי דמש״ה כתב רש״י דה״ג רב אשי אמר משום דמחזי כזבח פסול · ואשם ודאי קא מתרץ רב אשי דמיחזי שלאחר זריקה איגלאי פסול · ואתי למימר קדשים שנפסלו נקברים ע״כ : וא״כ אין כאן תירוץ במשנתינו דהכא לא הא דאמרן משום דגמר ומקדיש · והוו כשאר קדשים שאירע בהן פסול ונשרפ׳ · והדרא קושיא לדוכתין · דהיאך מפרשים רש״י והר״ב דטעמא משום דהוי כזבח פסול · וראיתי להתו׳ שמפרשים כולה סוגיא · דלרבנן לא פריך · שהרי אשם תלוי אף כי נודע לו קודם שחיטה · אינו חולין · אלא קדיש לדמיו · וא״כ לאחר שחיטה פשיטא דבשרפה הוי · ואמאי קרי ליה חולין בעזרה · אלא לר״מ דוקא פריך · דאמר אף אשם תלוי כי נודע קודם שחיטה ירעה בעדר עם שאר צאן דחולין גמורין הוי · ואפ״ה קאמר הבשר יצא לבית השרפה · וניחא דהוי ליה חולין בעזרה ולהכי פריך · ומשני אשם תלוי מתוך שלבו נוקפו כו׳ · ואע״ג דר״מ לית ליה לבו נוקפו כו׳ · היינו דוקא קודם שחיטה · אבל לאחר שחיטה · גמר בלבו ומקדשו ולכך בשרפה · ורב אשי משני אשם ודאי על אשם ודאי דהיכא דנזרק נראה כזבח פסול ולכך ישרף · אבל רישא דמנשחט׳ ולא נזרק עדין · יקבר · דכיון דלא נזרק · לא נראה הזבח כפסול · אבל אשם תלוי דבא על הספק · גם לפני זריקה ישרף · דמיחזי יותר כזבח פסול · עכ״ד · והשתא י״ל דמשום ר״מ הוא דמפרש׳ משום דהוי כזבח פסול · אבל לרבנן לא צריך · ומעקרא לא קשיא דלאו חולין בעזרה הן אלא קדשים גמורים לגמר ומקדיש:

הבשר יאכל כתב הר״ב · דרחמנא אמר והוא לא ידע ונסלח לו וגו׳ וה״ל אשם תלוי כשר · שהרי על הספק בא מתחלה וכפר הספק והלך · רש״י : ב **נזרק הדם הבשר יצא לבית השריפה** · כתב הר״ב בגמ׳ מפרש דמי ששנה לעיל · הרי זה יקבר · לא שנה הכא הבשר יצא לבית השרפה · ותמיהני דכיון דרב אשי אמר דטעמא דמתחזי כזבח פסול · מאי דוחקיה לאוקמי בתרי תנאי · וכן ראיתי להרמב״ם בחבורו שהעתיק המשנה כלשונה : ג **מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום** · כתב הר״ב דכל עצמו נדבה הוא דאי ס״ד חובה כו׳ אלא ש״מ נדבה הוא · הואיל ולא כיפר שום עון · הרמב״ם : **חוץ מאחר יום הכפורים** · שכל היום מכפר כדתנן לקמן : **המעון הזה** · עיין מ״ש במשנה ט׳ פ״ב דכתובות :

א פס׳ פלמה ב
ב פיי׳ פ״ט מה׳ נזקי ממון הל׳ יא
ג פיי׳ פ״י מה׳ רוצח הל׳ ו כה
ד כה ׳ יא ׳
ה פיי׳ פ״ט מה׳ שגגות פ״ג

אלא על דבר שזדונו כרת · ושגגתו חטא' : ד [א]חייבי חטאו' ואשמות ודאין · שעבר עליהן יה"כ · חייבין להביא לאחר יה"כ · חייבי אשמות תלויין · פטורים · [ב]מי שבא עליו ספק עבירה ביה"כ · אפי' עם חשכ' פטו' · שכל היום מכפר : ה האשה שיש עליה חטאת העוף ספק · שעבר עליה יום הכפורים · חייבת להביא לאחר יום הכפורים · מפני שמכשרתה לאכול בזבחים · [ג]חטאת העוף הבאה על ספק · אם משנמלקה נודע לה · הרי זו תקבר : ו [ד]המפריש שתי סלעים לאשם · ולקח בהן שני אלים לאשם · אם היה אחד מהן יפה שתי סלעים · יקרב לאשמו · והב' ירעה עד שיסתאב · וימכר · ויפלו דמיו לנדבה · [ה]לקח בהן שני אילים לחולין · אחד יפה שתי סלעים ואחד יפה עשרה זוז · היפה שתי סלעים יקרב לאשמו והשני למעילתו · אחד לאשם ואח' לחולין · אם היה של אשם יפה ב' סלעים · יקרב לאשמו · והשני למעילתו · ויביא עמה סלע · וחומשה : ז [ו]המפריש חטאתו ומת · לא יביאנו בנו אחריו · ולא יביאנה מחטא על חטא · אפילו (גמ' הפריש) על חלב שאכל אמש · לא יביאנו על חלב שאכל היום · שנאמר (ויק' ד) קרבנו על חטאתו · שיהא קרבנו לשם חטאו :

ח מביאין

דהיינו טעמ' דמייתי אשם תלוי מקמי דמתידע לי' · להגן עליו מן היסורי' עד שיודע לו שהתורה חסה על גופו של ישרא' · ואין אשם תלוי בא בנדבה · והלכ' כחכמי' : ד חייבין להביא לאחר יה"כ · דאמר קרא (ויקרא ט"ז) מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו חטא שאין מכיר בו אלא המקום · דהיינו שלא נודע לו שחטא יה"כ מכפר · אבל חטא דאיכ' דידע ביה חוץ מן המקום · אין יה"כ מכפר : ה חטאת העוף ספק · כגון שילדה ואין יודעים אם מין חיוב אם אין פטור : מפני שמכשירתה לאכול בזבחים · דמחוסרת כפרה היא מספק · ואינה יכולה לאכול בקדשים · עד שתביא כפרתה : משנמלקה נודע לה · שלא ילדה : הרי זו תקבר · בדין הוא דמותרת בהנאה דחולין גמורים הוא דחשש שנשחטה בעזרה ליכא לאיסור · דלא אסרה תורה אלא שחיטה · אבל מליקה לא · אבל רבנן גזרו דאסורה בהנאה שמא יאמרו נהנין מחטאת העוף ספק וחטאת העוף הבאה על הספק · אינה נאכלת דשמא חולין היא ונבלה היא דמליקה נבלה בחולין ואסורה נמי בהנאה דשמא קדש היא · וקדש שאינו נאכל אסור בהנאה : ו המפריש ב' סלעים · שכך הוא דין אשם דכתיב באשם מעילות (שם ה') בערכך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם · ותרגום שקלים סלעים · ואשם גזילות ואשם תלוי · למדים מאשם מעילות בג"ש · נאמר כאן בערכך · ונאמר להלן בערכך · ואשם שפחה חרופה נמי · הואיל והוא איל · הוי אף הוא בכסף סלעים כג' אשמות הללו שהן איל · אף אשם מצורע ואשם נזיר · דבתרוייהו כתיב כבש לאשם · אינן באים בכסף שקלים : אם היה אחד מהן יפה שתי סלעים · אע"פ שבשעת הפרשה לא היה יפה אלא סלע · אם בשעת כפרה יפה שנים · כשר · דבמה שהוא שוה בשע' כפרה אזלינן · הלכך אותו שהוא יפה עכשיו בשעת כפרה ב' סלעים יקרב לאשמו · ואע"פ שלא קנהו מתחלה אלא בסלע · והשני ירעה לפי שנקח במעות אשם ולשם אשם · ויפלו דמיו לנדב' · דהכי קי"ל מותר אשם לנדב' : לקח בהם ב' אילים לחולין לאכילה' מעל במעות ויצאו לחולין · יפה י' זוזים · כדי ב' סלעים שמעל בהן וחומשן · שהסלע ד' זוזים : היפה ב' סלעים יקרב לאשמו · לשם אותו אשם שהפריש עליו[המעות]: והשני למעילתו · מפ' בגמ' לא שיקריב אותו לאשם · אלא שיתנו לגזבר בשביל ב' סלעי' שהוציא לחולין · שנתחייב בהן ובחומשן · שהן בין הקרן והחומש י' זוזים · ויביא אשם בב' סלעי' מביתו לקרבן מעיל' : א' לאשם וא' לחולין · לקח בב' סלעים שהפריש שהיו קדש · ב' אילים · א' לאשם וא' לאכילת חולין ומעל בסלע : אם היה של אשם יפה ב' סלעים יקרב לאשמו · הראשון · שהרי לשמו נלקח ממעות שנפרשו לו : והשני · שהוא חולין · יקרב למעילתו לאשם מעילות על שהוציא סלע א' של קדש לחולין · וכגון דאיהו נמי יפה ב' סלעים דאין אשם מעילות פחות מב' סלעים כסף : ויביא עמה סלע וחומשה · קרן שמעל בו וחומשו שהרי סלע הקדש הוציא לחולין : ז לא יביאנה בנו אחריו · אם שגג הכהן בשגגת חטאת לא יביא חטאת שהפריש אביו כדי שיכופר בה על שגגתו :

ח מביאין

אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת · וטעמ' פי' הר"ב בפ' דלעיל משנ' ב' : ו אם היה א' מהן יפה ב' סלעי' · כת' הר"ב אע"פ שבשעת הפרשה · לא היה יפה אלא סלע כו' · דבמה שהוא שוה בשע' כפר' אזלי' · שהדמוי מעיקרו אינו מוי · ועדין לא נראה על שנעשה שוה שתי · ואע"פ שהשביח מאליו · אדם מתכפר בשבח הקדש (כדאיתא בגמ') הרמב"ם פרק ד' מהלכות פסולי המוקדשין :

ואחד יפה עשרה זוז · שכל חומש האמור בתורה שיהא קרן וחומשו חמשה · ומהיכ' נפקא לן כתבתי ברפ"ח דערכין :

והשני למעילתו · כתב הר"ב מפרש בגמרא לא שיקריב אותו לאשם אלא שיתננו לגזבר כו' · ומאי מעילתו גזילו · ואף ע"ג דבסיפא קרי למעילתו איל אשם · רישא דה"ל איל (דזבן) קרן וחומשו · קרי ליה למעילתו גזילו · סיפא דלא הוי איל (דזבן) קרן וחומש · קרי ליה איל מעילתו · גמרא :

ז **לא** יביאנה בנו אחריו · פירש הר"ב אם שגג הכהן בשגגת האב כו' · דאי לשגגת האב פשיטא דלא יביא דהא חטאת שמתו בעליה תמות (כדתנן ריש פ"ד דתמורה ורפ"ג דמעילה) הרמב"ם · ולי ראיה ממשנה עצמה דלמאי דייק למתני לא יביאנה בנו לתני סתמא · לא יביאה · ועיין בסמוך :

שנאמר קרבנו על חטאתו · לכאור' אטולה מתני' קאי ואדסמיך לי' נמי אבל הכ"מ בשם הר"י קורקוס · דקדק בדברי הרמב"ם בפ"ג מה' שגגות דלא

א יומא פ"ב ר
מיי' פ"ג מה'
שגגות הל' ט
ב יח :
ג מיי' פ"ו מה'
מ"א הל' יח
ד"ט : מיי' פ"ג
מם הל' כה
ה מיי' פ"ד מה'
מעילה הל' ו
ו כו: מיי' פ"ג
מה' שגגות הל' ג
ז מיי' פ"ג מה'
שגגות הל' טו

רל"צ

ח מביאין מהקדש כשבה · שעירה · מהקד' שעירה כשבה · מהקדש כשבה ושעירה · תורין ובני יונה · מהקדש תורין ובני יונה · עשירית האיפה · ^א^ כיצד הפריש לכשב' או לשעיר' · העני · יבי' עוף · העני · יבי' עשירי' האיפה · ^ב^ הפריש לעשירית האיפ' · העשיר יביא עוף · העשיר יביא כשבה ושעירה · (הפריש כשב' או שעיר' · ונסתאבו · אם רצה יביא בדמיהן עוף · הפריש עוף ונסתאב · לא יביא בדמיו עשירית האיפה · שאין לעוף פדיון :

[illegible]

ט ^ג^ רבי שמעון אומר כבשים קודמין לעזים · בכל מקום יכול מפני שהן מובחרין מהן · תלמוד לומר (ויקרא ד) ואם כבש יביא קרבנו לחטאת · מלמד ששניהם שקולין · תורין קודמין לבני יונה בכל מקום · יכול מפני שהן מובחרים מהן · ת"ל (שם י"ב) ובן יונה או תור לחטאת · מלמד ששניהן שקולין · האב קודם לאם בכל מקום · יכול שכבוד האב עודף על כבוד האם · ת"ל (שם י"ט) איש אמו ואביו תיראו · מלמד ששניהם שקולים · אבל אמרו חכמים · ^ד^ האב קודם לאם בכל מקום מפני שהוא ואמו ^ה^ חייבין בכבוד אביו · וכן בתלמוד תורה · ^ו^ אם זכה הבן לפני הרב · קידם את האב בכל מקום · מפני שהוא ואביו חייבין בכבוד רבו :

ס"ק מסכת כריתות

מסכת

ח מביאים מהקד' כשבה שעירה · אם הפרש מעו' ליקח כשבה לחטאתו · יכול ליקח בה שעירה אם ירצה · הפריש לכשבה או לשעירה · הפריש מעו' לקנות בהן כשבה או שעירה · העני · יביא בן עוף · והשאר חולין · דכתי' בקרבן עולה ויורד · גבי כשבה ושעיר' מחטאתו אשר חטא' דמשמ' ממקצת הדבר שהפריש לחטאתו שאם העני יביא עוף ממקצת דמים הללו וגבי עוף נמי כתי' מחטאתו · דמשמע דאם העני יותר מביא ממקצת דמי העוף עשירית האיפה · וגבי עשירית האיפה כתיב על חטאתו · דמשמע אם העשיר יוסיף על הדמים הללו · ויביא עוף · או אם העשיר יותר · יביא כשבה או שעירה : ונסתאבה הוממה: אם רצה יביא בדמיה עוף · כגון אם העני : שאין לעוף פדיון · דבפסולי המוקדשים כתיב (ויקרא כ״ז) והעמיד את הבהמה לפני הכהן והיה אפשר שיאמר והעמיד אות' מה תלמוד לומר הבהמה · לומר לך בהמה נפדית · ואין עופות ולא עצים ולא לבונה ולא כלי שרת נפדים : ט כבשים קודמים לעזים · בכל דוכתא הקדים הכתוב כבשים לעזים · דכתיב (שמות י"ב) מן הכבשים ומן העזים תקחו · וכן (במדבר טו) או לשה בכבשים או בעזים : יכול האומר הרי עלי עולה · ויש לו כבש ועז יביא כבש דוקא · ת"ל אם כבש יביא קרבנו · ולעיל מיני' כתיב והביא את קרבנו שעירת עזים · כאן הקדים עז לכבש ללמד ששניהם שקולים · ואי זה מהן שירצה יביא : תורים קודמין לבני יונה · דברוב מקומות כתיב ברישא תורין · והדר בני יונה : אם זכה הבן לפני הרב · שרוב חכמתו למד ממנו : קודם את האב בכל מקום · כגון להשיב אבידה ולפדות מבית השבי ולהיות ולפרוק עמו · ואם אביו תלמיד חכם · אע"פ שאינו שקול כנגד רבו · אביו קודם לרבו · ואפילו רבו מובהק :

נשלמה מסכת כריתות

דלא ילפי' מקר' שלא [יביא] מחלב של אמש · על של היום · דכיון ששניהם ממין א' הן · והביא לו ראיה מהתוספת' · אף החכמים הם שהתמירו שלא לעשו' לכתחלה · ולפיכ' פי' דשנא' · לא קאי אדסמיך לי' · דהייגו אפילו על חלב שאכל אמש כו' · אלא אעיקרא דדינא דלא יביא מחטא על חטא' וכן נמי על לא יביאכ' בנו דהשתא אצטריך קרא למעוטי · כיון דכתב גופיה כיפר כשהוא על מין אותו חטא · ע"כ · ולפי זה יש ט"ס בספר הרמב"ם שכתב בגבת חלב של אמש כו' · ואם הביא לא כיפר · וצ"ל ואם הביא כפר : ח העני יביא בן עוף · כתב הר"ב והשאר חולין · וכ"כ הרמב"ם · וזהו מוכרח דאל"כ מה הועיל לו · וז"ל הרמב"ם בפ"ה מהלכות פסולי המוקדשין · מביא תחתיהם עוף ומחללן על העוף · דאל"כ במה יצאו לחולין · והיינו נמי דתנן בסיפא שאין לעוף פדיון · והא דמוכח במשנה ה' פ"א דשקלים · דמותר חטאת נדבה · כדפירש שם הר"ב · כתב הרמב"ם שם דהיא בחטאת קבועה : יביא בן עוף · כתב הר"ב דכתיב בקרבן עולה ויורד גבי כשבה ושעירה מחטאתו אשר חטא וכו' · וגבי עוף נמי כתיב מחטאתו וכו' · ואצטריך למכתב מחטאתו גבי כשבה · או שעירה · ואצטריך למכתב גבי עוף · דאי כתב גבי כשבה ושעירה לחודיה ה"א הת' כי מיעני מייתי עוף · דתרוייהו מיני דמים נינהו · אבל עשירית האפה דלאו מיני דדמים נינהו · מייתי עשירית האפה מן ביתיה · והלין מעות דאפריש יפלו לנדב' · אהכי הדר כתב קרא מחטאתו גבי עוף · למימרא דמסקדם דעוף נמי מייתי עשירית האפ · גמ' · וכתב הר"ב וגבי עשירי' האיפה כתיב על חטאתו כו' · וגבי עוף לא כתי' · מפרש בגמ' · דאי הוה כתב גבי עוף ה"א כי מפריש מעות לעוף והעשיר הוא דמוסיף עליהן · ומייתי כשבה או שעירה דתרווייהו מיני דמים נינהו · אבל הפריש מעו' לעשירית האפה · והעשיר · אי לא העשיר טובא נייתי עוף · ואם העשיר טובא נייתי כשבה או שעירה [מביתיה] והלין מעו' דאפריש יפלו לנדבה · אהכי כתי' בעשירי' האפ' · וכיון דכתי' בעשירי' האפ' · דאינ' מיני דמים · ואפ"ה מייתי מיני עוף · כ"ש מעוף לכשב' או שעיר' : שאין לעוף פדיון · עיין רפי"ב דמנחו' : ט תורין ל' משנ' · רש"י משנ' ב' פ"ק דחולין : קודם את האב בכ"מ · כת' הר"ב כגון להשיב אבדה כו' ולפרוק עמו · עיין מ"ש בזה בספ"ב דב"מ :

סליקא לה מסכת כריתות

פרק א

א מיי' פ"י מה' שגגות הל' ט
ב שם הלכה י
ג כמ' פסחים כו:
ד מיי' פ"ה מה' לצות שם עשין י'
ס'ר"ם שני' יו
ה קדושין לא
ו מיי' פי"א מה' ת"ת טוש"ע י"ד סי' רמ"ב סעי' לב

מסכת מעילה

פרק א

קדשי [א]קדשים ששחטן בדרום · מועלים בהן · שחטן בדרו' · וקבל דמן בצפון · בצפון וקבל דמן בדרום · שחטן ביום וזרק בלילה · בלילה · וזרק ביו' · או שחטן חוץ לזמנן · וחוץ למקומן · מועלין בהן · [ב]כלל אמר ר' יהושע כל שהי' לה שע' היתר לכהני' · אין מועלין בה ושלא היה לו שעת היתר לכהנים מועלין בה · [ג]איזו היא שהיה לה שעת היתר לכהנים · שלנה · ושנטמאה · שיצאה · [ד]איזו היא שלא היה לה שעת היתר לכהנים · שנשחטה חוץ לזמנה · חוץ למקומה · ושקבלו

מסכת מעילה

פרק א

קדשי קדשים ששחטן בדרום אע"פ שדינן להשח' בצפון לא תימ' כמאן דחנקינהו דמו · והוו כקדשי' שמתו שילאו ידי מעילה דבר תורה · קמ"ל · דקדשי' שמתו לא חזו כלל · אבל דרום נהי דאינו ראוי לקדשי קדשי' אבל ראוי הוא לקדשי' קלי' · הלכך מועלין בהן ומי שנהנה מהן שוה פרוטה מביא קרבן מעילה · ולא בלבד כי נשחטו בדרום וקבל דמן בצפון · הוא דמועלין בהן · משום דעיקר עבודה בצפון הוי [כדין] דמקבלה ואילך מצות כהונה · אלא אפילו שחטן בצפון וקבל דמן בדרום · אע"ג דעיקר עבודה הויא בדרום שלא כדין · אפ"ה מועלין בהן : וזרק דמן בלילה · אע"ג דלילה לאו זמן הקרבה · מועלין בהן : בלילה וזרק דמן ביום · האי כ"ש הוא דמועלין · דהא זרק ביום דעיקר עבודה הוא · אלא זו ואין צריך לומר זו קתני : או ששחטן בצפון וחשב עליהן לאכלן חוץ לזמנן שהוא פגול שיש בו כרת · או חוץ למקומן שהו' פסול שאינו כרת · מועלים בה : כלל א"ר יהושע כל שהי' לה שעת הית' לכהני' · אע"ג דסוף נפסלה · ואינה ראוי' לאכלן אפי' הכי אין מועלין בהן : שלנה · לאחר זריק' או שנטמאה או שיצאה חוץ לעזרה לאחר זריקה אע"ג דאינה ראויה לכהני' · כיון דהיה לה שעה א' היתר קודם שלנה · אין מועלין בה · דלאו קדשי ה' קרינן בה דהא חזו לכהני' : ושקבלו

הביא אחר כריתות מעילה · מפני שהדברים שחייבין עליהן מעילה · יותר קלים מהדברים שחייבים עליהם חטאת · הרמב"ם

מסכת מעילה

פרק א

קדשי קדשים · כגון חטאת ואשם ושלמי צבור שיש בהן מעיל' עד שיהא בהן שע' היתר לכהני' דהיינו לאחר זריקה · דעד שעת זריקה מקרו קדשי ה' · ובאימורין אף לאחר זריקה · אבל בקדשי' קלי' · אין בהן מעיל' עד לאחר זריק' שאז הוברר חלק גבוה · ואז יש מעילה באימוריהן (וכדתנן בס"פ) תו' :

ששחטן בדרום מועלין בהן · פי' הר"ב אף על פי שדינן להשחט בצפון וכו' · גמ' · דליכא למימר דהא קמ"ל דזריקה לא מהני בהו לאפוקי מידי מעיל' · דהא פשיטא הוא · כיון שהזריקה בפסול דלא מהניא ולא מידי · תו' · ומ"ש הר"ב · דקדשים שמתו לא חזו כלל · פירש י' · לא לגבוה ולא להדיוט · דאין פודים את הקדשים להאכילן לכלבים · וז"ל התוס' · דכיון דשולחין לאבוד · לא אקרי קדשי ה' · ע"כ · ומ"ש הר"ב אבל דרום נהי כו' · הלכך מועלין בהם · גמרא · ולפי זה · משמע דמועלין דברי תורה · וכ"כ הרמב"ם בפירושו בהדיא · בא ללמד שחייב עליה מעילה דברי תורה · ולא פסק כן בחבורו ריש פ"ג מהלכות מעילה · והטעם פי' הכ"מ · משום דאמרינן בגמ' דלר"י דמשנה ב' פ"ט דזבחי' כל הני אם עלו ירדו ולפיכ' אין בהן מעיל' אלא מדרבנן' · אבל ה"ל להכ"מ לפרש ג"כ שאין נרא' כן מהגמ' · או דסוגי' זו דלא כהלכתא · דהא ודאי דטובא קמ"ל · דאע"פ דדין תורה אין בהן מעיל' · מועלין מהן מדרבנן : **שחטן** בדרום · וקבל דמן בצפון · פי' הר"ב ולא בלבד כי נשחטו בדרום וכו' · אבל שחטן בדרום וקבל דמן בדרום · בהא לא איירי מתני' דא"ל דריש' דתנן קדשי' קדשי' ששחטן בדרום היינו וקבל בדרום · דהוה זו ואצ"ל זו · לא תני והדר מפרש כילד כו' · אבל שחטן בדרום וקבל בדרו' · בהא לא איירי מתניתין : ואע"ג דהוה רבותא טפי · כך דרך המשנה לפי ששונה כל אחד בפני עצמו · לא חש לשנותם ביחד · כדאשכחן בפ' הבא על יבמתו · דקתני הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד כו' · ובגמרא תני אפילו שניהם · ובמשנה שייריה · אע"ג דהוי רבותא טפי · משום דמסתמא כיון דשמעינן חדא לריעותא ה"ה בתרתי · תו' : **שחטן** ביום וזרק בלילה · בלילה וזרק ביום · כתב הר"ב בלילה וזרק ביום כ"ש הוא וכו' · וכ"כ רש"י · אבל התו' כתבו דנראה לרבינו יצחק דאיפכא גרסי' שחט בלילה וזרק ביום · שחט ביום וזרק בלילה · דזריק' העיקר עבודה · והוא חידוש יותר כשפיגה בזריקה דאיכא מעילה · ולהכי נקט קבלה גבי לילה · ונקט זריקה · משום דאי אפשר לאתנם שתהא שחיטה ממש בסוף הלילה · והקבלה מיד ביום · דקבלה ושחיטה תכופות זו לזו · ע"כ · אבל הרמב"ם בר"פ ג' מהלכות מעילה העתיק כגירסתינו : **או** ששחטן חוץ לזמנן וחוץ למקומן · דלכ"ע אם עלו לא ירדו כדתנן במשנה ב' פ"ט דזבחים וא"ת הא הוה זו ואצ"ל זו · כבר פירשו התו' אהא דאיתא בגמ' ולמאי חזי · דהכי פריך ודאי ידענא דהא קמ"ל דזריקה לא מפקא מידי מעילה · מיהו מה חידוש יש כיון שאין שום ראויות בזריקה · מהיכי תיתי דמפקא מידי מעילה · ומשני הואיל ומרצה לפיגולו (שלא נקבע לפיגול עד שיקריב המתיר · שהוא זריקת הדם וכמ"ש בפי' הר"ב במשנה ג' פ"ב דזבחים) ולהכי ס"ד דזריקה מפקא מידי מעילה · קמ"ל דלא · ע"כ :

שנשחטה חוץ לזמנה כו' · וה"ה לכל הני דתני ברישא · שחטה בדרום או בלילה שלא היה להן שעת היתר לכהנים · והיינו טעמא דנקט הני תרין דחוץ לזמנו וחוץ למקומו טפי מכל הני דתני ברישא דמועלין בהן · דהני תרי אתקוש אהדדי ומחד קרא נפקי במס' זבחי' (פ"ב ד' כ"ח) ואם האכל יאכל (ויקרא י"ט) רש"י :

ושקבלו

[א] פ"ו זבחים
קף · תוי' פ"ג
מי' מעילה הל' א
[ב] מנחות קב :
[ג] פיי סם

ושקבלו פסולין · וזרקו את דמה : ב [א]בשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים · ר' אליעזר אומר · [ב]מועלין בו · [ג]ואין חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא · רבי עקיבא אומ' · אין מועלין בו · אבל חייבין עליו · משום פיגול · נותר · וטמאי · אמר ר' עקיבא · [ד]והרי המפרי' חטאת ואבדה · והפריש אחרת תחתיה · ואחר כך נמצאת הראשונה · והרי שתיהן עומדות (נ"ל) (לא) כשם שדמה פוטר את בשרה · כך הוא פוטר את בשר חברתה · ואם פוט' דמה את בשר חברת' מן המעיל' · דין הוא שיפטו' את בשר' : ג [ה]אמורי קדשי' קלים שיצאו לפני זריקת דמים · ר' אליעזר אומר אין [ו]מועלין בהן · ואין חייבין עליהן משום פיגול · נותר · וטמאי

ר"ע

ושקבלו פסולים וזרקו את דמה · קבלו פסולים את דמה אע"פ שזרקוהו כשרים · או שזרקוהו פסולים אע"פ שקבלוהו כשרים · ואם לאחר שקבלו פסולים את הדם וזרקוהו · חזרו כשרים וקבלו שאר דם הנפש וזרקוהו · הרי זריקת הכשרים מועלת ומתרת הבשר לכהני' · ואין בו משום מעילה · והני מילי שאר פסולים חוץ מן הטמא · אבל טמא שקבל את הדם וזרקו · אף ע"פ שחזרו כשרי' וקבלו שאר דם הנפש וזרקוהו · אין לבשר שעת היתר ומועלים בו · שהטמא הואיל וראוי לעבוד' לבור שקרבן לבור דוחה את הטומאה · כשזרק הדם נעשה שאר הדם שירים ושוב אין זריקת הכשרים מועלתו להתיר הבשר ואין לך בפסולים מי שעושה הדם שירים · אלא הטמא בלבד : ב בשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים : ואח"כ נכנס ואח"כ זרק את הד' · ר' אליעזר אומר מועלים בו · אף ע"פ שזרק את הדם · דס"ל לרבי אליעזר דזריקה לא מהני' ליוצא לאפוקי' מידי מעילה : ואין חייבין עליו משום פגול נותר וטמא · הואיל ולא דזריקה כשרה קא קבעה לפגול · ולא פסולה : רבי עקיבא סבר · אין מועלים בו · דקסבר דזריקה מהניא ליוצא לאפוקי ממעילה : אבל חייבין כו' אבל לשון ברם · כמו באמת · וכי אמר ר' עקיב' דזריקה מהני ליוצא · כגון שיצא מקצת בשר ולא כולו · דמגנו דמהניא להוות מקצת שבפני' מהניא נמי להוות מקצת שיצא חוץ · והלכה כר"ע : אר"ע' והרי המפריש חטאתו ואבדה · השתא מייתי ראיה למאי דקאמר דזריקה מועלת ליוצא : הרי שתיהן עומדות · שחוטות ונתקבל דמן בשתי כוסות · וזרק דמה של אחת מהן : לא כשם שדמה של אותה : פוטר את בשרה · מן המעילה · כך הוא פוטר את בשר חברתה שלא נזרק דמה · מן המעילה הואיל והי' יכול לזרוק דמה של איזו שירצה · ואם פוטר דמה את בשר חברתה מן המעילה · אע"ג דפסולה היא דמותר חטאת היא · אינו דין שיפטר בשרה של עצמה · אע"פ שנפסלה ביוצא · ולא אמר ר"ע כשם שדמה פוטר את בשר' כך הוא פוטר את בשר חברתה · אלא כששחט שתי החטאות כאחת · לפי שאם רצה מזה זורק · רצה מזה זורק אבל בזה אחר זה · לא אמר ר"ע שיהיה דמה פוטר בשר חברתה : ג אמורי קדשים קלים · אין מועלים באמורי קדשים קלים אלא לאחר זריקת דמים · כדאמרינן בשלהי פרקין · ואם יצאו לפני זריקת דמים · ר"א אומר אין מועלין בהן · דכי היכי דאית ליה לר"א דאין זריקה מועלת ליוצא לאפוקי בשר קדשי קדשים ממעילה · הכי נמי אין מועלת ליוצא להביא אמורי קדשים קלים לידי מעילה · וכי היכי דאית ליה לר' עקיבא

דזריקה

ושקבלו פסולין וכו' והה"נ דתני ברישא להא · רש"י · ומ"ש הר"ב דאם לאחר שקבלו חזרו כשרים כו' · וכדמוכ' מתני' דרפ"ג דזבחים · ונראה לי לכאורה · דכיון דאכתי איכא תקנתא בחזרא · דאפי' לשיטה שכתבתי דמשנתינו במעילה מד"ס היא · יהך מעילה דשקבלו פסולין כו' מעילה דד"ת היא · דהא מקרי קדשי ה' · כיון דאיכא תקנתא בחזרה · אלא שמלשון הרמב"ם פ"ג מה"מ אין נראה כן וצל"ע · ומ"ש הר"ב · אבל טמא שקבל את הדם וזרקו כו' · דוקא קבל וזרקו · דאל"ה קשיא מרפ"ג דזבחים · ע"ש · וכן הכריח הכ"מ בפ"א מהל' פה"מ · דדוקא קב' וזרק : ושקבלו פסולין וזרקו · תחלת עבוד' וסופה נקט · כמ"ש במשנה ב' פ"ט דזבחים :

ב ואין חייבין עליו משום פגול נותר וטמא · כתב הר"ב דזריקה כשרה קבעה פגול אבל לא פסולה · דהוי כמי שלא נזרק עליהם הדם · ולא קרבו כל מתיריו · ומשום נותר · דאין נות' אלא בבשר הראוי לאכילה בתוך זמנו · כדכתיב (ויקרא י"ט) ביום זבחכם יאכל וממחרת וגו' · ומשום טומאת הגוף · כדאמרינן במנחות (פ"ג דף כ"ה) הניתר לטהורין חייבין עליו משום טומאה · ושאינו ניתר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה (וילי' ליה מדכתיב (שם, ז') כל טהור יאכל בשר · והנפש אשר תאכל וגו' · וטומאתו עליו (כך פירש" בפ"י דזבחים דף נ' · והתו' פי' בכאן דנותר ופגול' ילפי' בג"ש מטמא בעונון וחילול חילול · שכתב הר"ב במשנה ה' פ"ד דזבחים · והר"ב בס"פ דלקמן פירש · דנותר וטמא ילפינן מפיגול : רבי עקיבא אומר אין מועלין · פי' הר"ב · דזריקה מהניא ליוצא לאפוקי ממעילה · ולא לאשרייה לאכילה כמ"ש בסוף פרקין : אבל פי' הר"ב · לשון ברם · כמו באמת · כמו אבל אשמים אנחנו (בראשית מ"ב) רש"י ודכותה במשנה ח' פ' בתרא דר"ה : כך הוא פוטר את בשר חברת' · כתב הר"ב · ולא אמר ר"ע כו' · אלא כששחט שתי חטאות כאחת · כגון ששחטו ב' כהנים כאחד · רש"י · ועיין מ"ש במשנה ב' פ"ב דחולין : ג אמורי קדשים קלים כו' · ר"א אין מועלין בהן · כתב הר"ב כי היכי דאית ליה לר"א · דאין זריק' מועלת ליוצא לאפוקי מידי מעילה כו' · וצריכי דאי אתמר בקדשי קדשים · ה"א בהא קאמר רבי אליעזר מועלים בו משום דזריקה כתיקנה מפקא מידי מעילה · שלא כתיקנה לא מפקא מידי מעילה · אבל לאתויי לידי מעילה · מודה לר"ע דאפי' שלא כתיקנה מייתי לידי מעילה · ואי אתמר גבי קדשים קלים ה"א גבי קדשים קלים הוא דקאמר ר"ע מועלין בהן · דאפי' זרקה שלא כתיקנה מייתי לידי מעילה

אבל

חל"צ

א ו :
ב מיי' פ"ג
מה' מעילה
הל' ט
ג מיי' פ"ח מה'
פס"המ הל' י
ד מיי' פ"ג מה'
מעילה הל' ו
ה זבחים פט :
מנחות פו ·
ו מיי' פ"ג מה'
מע"ה הל' ט

רבי עקיבא אומר · מועלין [ב] בו · [א]וחייבין (גמרא (עליהן)) · משום פגול · נותר וטמא: ד [ב]מעשה דמים בקדשי קדשים · להקל ולהחמיר ובקדשים קלים · כולן להחמיר · כיצד · [ג]קדשי קדשים לפני זריקת דמים · מועלין באימורין ובבשר · לאחר זריקת דמי׳ · מועלים באימורים · ואין מועלין בבשר · על זה ועל זה · חייבין משום פגול · נותר וטמא · ובקדשים קלים · כולם להח׳: ר כיצד · [ד]קדשים ס"א קלים לפני זריק׳ דמים · אין מועלין לא באימורין ולא בבשר · לאחר זריקת דמים · מועלין באימורין ואין מועלין בבשר · על זה ועל זה · [ה]חייבין משום פיגול · נותר וטמא · נמצא מעשה דמים בקדשי קדשים להקל ולהחמיר ובקדשים קלים · כולו להחמיר:

פרק ב חטאת

[א]העוף מועלין בה משהוקדש׳ נמלק׳ הוכשרה להפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים · ובלינה

דזריקה מועלת ליוצא לאפוקי בשר קדשי קדשים מידי מעיל׳. מועלת נמי ליוצא להביא אימורי קדשים קלים לידי מעילה: ד מעשה דמים · זו זריקת הדם: ואין מועלין בבשר לאחר זריקת דמים אין מועלין בבשר · דהבשר יש בו שעת היתר לכהנים · והיינו להקל · דמשום זריקת דמים אתיא ליה קולא · דאין מועלין בו: ועל זה ועל זה · בין על האמורין בין על הבשר לאחר זריקה חייבין משום פגול אם פיגל באחת מארבע עבודות׳ דזריקה קובעת בפגול וקבע׳ נמי לנותר וטמא׳ והיינו להחמיר: ובקדשים קלים לאחר זריקה: כולו להחמיר דמועלין באמורים׳ דהכשר הוו לגבוה וקדשים נינהו · ולא ממון בעלים: ועל זה ועל זה׳ בין על האמורים בין על הבשר׳ חייבין עליו משום פגול נות׳ וטמ׳ והיינו כולו להחמיר

פרק ב חטאת

העוף הוכשרה ליפסל · כלומר משנמלקה נתוספ׳ בה קדושה שהיא נפסל׳ אם נגע בה טבול יום או מחוסר כפורים · ודוקא נפסלת בטבול יום · אבל לא מיטמאה לטמא אחרים · שכשם שטבול יום פוסל את התרומה · כך הוא פוסל את הקודש : הוזה

אבל קדשי קדשים דלאפוקי הוא שלא כתיקנא לא מפקא מידי מעילה קמ"ל · גמ׳ : ר"ע אומר מועלין בהן כו׳ · ואף על גב דאיתנהו אברא׳ · דאי הדר עיילינהו · כ"ע לא פליגי · כדמסקינן בגמ׳ פ"י דזבחים דקל׳ · ודלא כפירש"י שיצאו וחזרו ונר׳ דמן׳ ע"כ וז"ל הרמב"ם בפ"א מה׳ פה"מ׳ ונזור׳ הדם׳ והם בחוץ: מועלין בהן · כתב הר"ב כי היכא דאית ליה לר׳ עקיבא דזריק׳ מועלת ליוצא כו ולכאורה ירא׳ לי דלא"כ ה"נ כי היכי דלאפוקי ממעילה לא מהני אלא ביוצא מקלת · ומדין מגו ה"ל לאתויי למעילה לא מהניא אלא ביוצא מקלת · ומטעם מגו · אלא שאין נראה כן מדברי הרמב"ם · בפ"א מה׳ פה"מ ונראה לי דס"ל להרמב"ם דלהחמיר א"ל מיגו : מועלין בהן וחייבין כו׳ · לכאורה כ"ל דלא עדיף מבשר יוצא · דלא אמר ר"ע דזריקה מועלת לאכילה · כמ"ש לעיל ולקמן · אלא שראיתי להרמב"ם שכתב בפ"א מהלכות פה"מ · ואם החזירן מקטירין אותן · אך הראב"ד כתב עליו שזה אינו ומחוור · ע"כ · ומ"ש הכ"מ שהרמב"ם סובר שאחר שמועלים בהם · וחייבים עליהם משום פגול וכו׳ · לא נפסל הזבח ע"כ · אין בזה כדאי להצילו מההשגה · דהא בבשר · ס"ל נמי דמהני הזריקה · ולא התירו לזבח באכילה · אבל נראה לומר דס"ל להרמב"ם · דהא דאמרן ד לא אמר ר"ע לאכילה · היא חומרא בעלמא דמחמירין לגבי אדם׳ אבל להקטר דלגבוה לא מחמרינן · מדלא אשמעינן תלמודא לאשמועינן נמי בלגבוה · ועיין פרק דלקמן משנה ב׳ ומ"ש שם :

ד קדשי קדשים לפני זריקת דמים כו · קדשים קלים וכו׳ · עיין מ"ש ברפ"ב בשם התו׳ : ואין מועלין בבשר · פי׳ הר"ב דהבשר יש בו שעת היתר לכהנים · לפי שקדשי קדשים הנאמרים כאן׳ הן החטאת והאשם שאוכלין אותן הכהנים · אבל העולה מועלין בכולה ואפילו לאחר זריקה · כמו שנתבאר בפרק שאחר זה׳ הרמב"ם : נמצא מעשה דמים · כפל לשון הוא · ול"ע · ועיין פ"א דשבת משנה ו׳ ופ"ק דעדיות משנה ס׳ : ובקדשים קלים כו ואין מועלים בבשר · ואף על גב דאף קודם זריקה אין בו מעילה קתני למידק הא איסורא איכא מיירי ביוצא ׳ולמימרא דלא אמר ר"ע דזריקה מועלת ליוצא ולהתירו לאכילה · גמרא : חייבין משום פגול כו · פירש הר"ב דזריקה קובעת בפגול · וקבעה נמי לנותר וטמא · מטעם שכתבתי במשנה ב׳ בשם רש"י ז"ל :

פרק ב חטאת

העוף · עד השתא איירי בדין פסולי קדשים מתי ימעלו בהם · ומכאן ואילך איירי בכשרים · תו׳ · וכתבו עוד דבדין הוה ליה למתני חטאת העוף עם פרים הנשרפים · דתרוייהו לא סלקי לגבוה כולהו · אלא שברי׳ להקדים חטאת העוף לעולת העוף · לפי שהיא קודם · ועולת העוף שונה קודם לכל הקרבנות לפי שיש בה שייכות דמעיל׳ יותר׳ ואף מעולת בהמה דבעולת בהמה אין מועלים בעורה כי עורה לכהנים · ובחטאת (הנשרפת) [נ"ל שצ"ל ובעולת העוף] מועל אף בעורה · ואף משנה לבית הדשן מועלין בה ע"כ : משהוקדשה נפה׳ אפילו אם נהנה ממנה מחיים · כגון שמכרה להוציאה לחולין · רש"י · ויש לתמוה על הר"ב דנטר לפרש עד מתניתין ח׳ : הוכשרה כל מה שאמר בזה הפרק הכשר · רוצה לומר הכנה לדברים שעתידי׳ לזכור אותם · לא ענין הכשר טומאה · הנזכר בכל מקום · ודע זה · ואל יטעך שתוף הענין הרמב"ם: להפסל בטבול יום · כתב הר"ב · אבל לא מיטמאה כו׳ כחכמים דמתניתין ד׳ פ"א דפרה׳ ובגמרא מייתי ברייתא זו׳ מ׳ לאתויי מתניתי׳ דפרה · אלא דבברייתא מפורש יותר ותני בה שלש מחלוקות · ועיין בפ׳ בתרא דנדה משנה ו׳ שם הקשתי לשאול על הרמב"ם שדבריו סותרים זה את זה · ועיין ברפ"ב דטבול יום :

ובלינה

א פי׳ פ"א מה׳ פסולי המוקדשין הל׳ לג · כו :
ב פי׳ פ"ב מה׳ מעילה הל׳ ב
ג פי׳ פ"ב מה׳ מעילה הל׳ ח הפי׳ פי"ח מה׳ פס"מ הל׳ ו ו ס׳
ד פי׳ פ"ב מה׳ מעילה הל׳ י׳
ה פי׳ פ"ג מה׳ טומאת אוכלין הל׳ ו

[א] ובלינה· הוזה דמה· חייבין עליה משום פיגול· נותר וטמא· [ב] ואין בה מעילה: **ב** [ג] עולת העוף מועלין בה משהוקדשה· נמלקה· [ד] הוכשרה להפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים· [ה] ובלינה· [ו] מיצה דמה· חייבין עליה משום פיגול· נותר וטמא· [ז] ומועלין בה· עד שתצ' לבית הדשן: **ג** [ח] פרי' הנשרפין· ושעירים הנשרפין· מועלין בהן משהוקדשו· נשחטו· [ט] הוכשרו להפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים· [י] ובלינה· הוזה דמן· [יא] חייבין עליהן משום פיגול· נותר וטמא· [יב] ומועלין בהן בבי' הדשן עד שיותך הבשר: **ד** [יג] העולה מועלין בה משהוקדש' נשחטה· הוכשרה להפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים· ובלינה· נזרק דמה· חייבין עליה משום פיגול· נותר· וטמא· [יד] ואין מועלין (ס"א) בעורה· [טו] אבל מועלין בבשר עד (נ"א שתצא) שיצא לבית הדשן: **ה** חטאת ואשם· וזבחי שלמי צבור· [טז] מועלין בהן משהוקדשו· נשחטו· הוכשרו להפסל בטבול יום· ובמחוסר כפורים· ובלינה· נזרק דמן· חייבין עליהם משום פיגול· ונותר· וטמא· אין

הוזה דמה חייבין עליה משום פיגול· דהזאה של חטאת העוף במקום זריקה דבהמ' קאי· דהזאה קובעת פגול כשחשב בו קוד' לכן כמו זריקת דם בבהמה· ושוב יש בו איסור נותר וטמא: ואין בה מעילה· דכיון דהוזה דמה יש (בה) היתר לכהנים: **ב** מיצה דמה· מצוי דעולת העוף קאי במקום זריקת הבהמה· והזאה דחטאת העוף· דבעולת העוף כתיב נמצ' דמו: עד שתצא לבית הדשן· דכיון דכולה כליל ולית בה שעת היתר לבסוף לעולם מועל בה עד שתשרף כולה· ותנטל מעפרה תרומת הדשן· כדכתיב (ויקרא ו') והרים את הדשן אשר תאכל האש: **ג** פרים הנשרפים· ואין בהן לכהנים היתר כלל: הוזה דמן כו'· הזאת דמן קובעתן לפגול לענוש כרת האוכל מהן אם חישב עליהם בשעת שחיטה להקטיר אימוריהן חוץ לזמנן· וכיון דלית בהו היתר לכהנים· מועלין בהן בבית הדשן חוץ למחנה היכא דנשרפו אם נהנה מהן· עד שיותך הבשר· כלומר שיהיה נשרף ונעשה פחמים· אבל לאחר שניתך· שוב אין בו מעילה· שאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלים בו: **ד** ואין מועלין בעורה· דלכהנים היא כדכתיב (שם ז') עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה: אבל מועלין בבשר כל זמן שהוא נשרף על גבי המזבח דכליל היא: עד שתצא לבית הדשן· שמרימים כל האפר מעל המזבח ומשליכים אותו לבית הדשן· ושוב אין בה מעילה שכבר נעשית מצותה: **ה** אין

ובלינה· בלינת דם בשקיעת החמה· א"נ בלינת בשר ליום ולילה· ואע"ג דבתר הכי קתני· הוזה דמה· דמשמע דהשתא לא איירי בהוזה· וא"א בלינת יום ולילה אלא לאחר הזאה· שהרי בהזאה ביום המליקה· דאל"כ יפסל הדם בשקיעת החמה· מ"מ נקט גבי מליקה פסול דלינת בשר· לפי שמיד שנמלקה מתחלת לינה של יום ולילה· ומשעת מליקה מונין תוס': ובלינה ולא קתני וביוצא דמתני' ר"ע היא כדלקמן· ולדידיה הוייה מהני ליה ליוצא· כדלקמן· ומדלא פסיקא ליה· לא קתני: הוזה דמה כו'· כתב הר"ב דהזאה קובעת כו'· עיין בפי' הר"ב לקמן בס"פ· ומ"ש בפרק דלעיל משנה ב': ואין בה מעילה· לפי שאין בחטאת העוף אימורים· רק כולה לכהנים כבשר חטאת הרמב"ם· ובגמרא מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא· וביוצא ור"ע היא· ולא מהניא ליה זריקה להתירו לאכילה· כמ"ש בס"פ דלעיל: **ב** ובלינה הכא וכולהו דדמי ליה· שאין בהן היתר לכהנים· ואפ"ה לא תני וביוצא· ולא מבעיא להרמב"ם· דהא מהניא הוייה ליוצא להקטרה (וכמ"ש במשנה ב' פרק דלעיל) ואף להראב"ד ל"ק· דל"פ אלא לכתחלה· אבל אם הקטיר סלקא ליה: עד שתצא לבית הדשן· פי' הר"ב שתשרף כולה ותנטל מאפרה כו' ושוב כיון שנעשי' מצותו אין מועלין בו· ורש"י כלות' דלא אקרו עוד קדשי ה'· ועד שתצא לבית הדשן· עד שתרמה לבית הדשן· גמרא· (ופי' רש"י אחר שהרים תרומת הדשן אותו הנשאר הוא ראוי ועומד להוצאת הדשן) ועיין מ"ש במשנה ג'· ועיין בפי' הר"ב במשנה ד' דקשיא אדפי' בכאן· ושם אפרש בס"ד: **ג** משום פיגול· לשון הר"ב· אם חישב עליהם בשעת שחיטה כו' וכן ל' רש"י ותוס' בשאר העבודות· כמו שפי' בס"פ דלעיל: עד שיותך הבשר· פי' הר"ב כלומר שיהיה נשרף ונעשה פחמים· וז"ל הרמב"ם שיותך גזור מן תוך ר"ל עד שיעשה הבשר חלול ויתהפכו חלקיו באש עד שידמה לספוג הים· והענין הזה יהיה בבשר אחר שישרף לגמרי· ע"כ· וזה דלא כמ"ש בשמו בספ"ב מזבחים· דמפרש שיותך מל' התכה והמסה ושהוא בתחלת השרפה· ושם הדין עמו· דמדחכמים פליגי בברייתא· וסברי משנעשה אפר· שמעינן דיותך דאמר ר"ש לאו הכי הוה· אבל הכא צ"ע אמאי לא מפרש כיותך דהתם· דבלישנא דיותך לא שמעינן דפליגי· ולכן נ"ל דהכא גרסי' שיותך הוי"ו אחר התי"ו· וכן בחבורו פ"ב מהלכות מעילה· כתוב יתוך· ומ"ש הר"ב· אבל לאחר שנעשו גחלים כו'· שאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלים בו· הרי תרומות הדשן שנעשית מצותו ויש בו מעילה· כמ"ש הר"ב בסוף מס' תמורה· וכ"כ עוד במשנה ד' פ' דלקמן· משום דהוה ת"ב ועגלה ערופה· שני כתובין הבאים כאחד· ואין מלמדין ולמ"ד מלמדים תרי מיעוטי בערופה (הא קמייתא) ושמו (וי"ו בתרא) הכי אין מידי אחריני לא· גמרא פרק דלקמן דף י"א: **ד** עד שיצא לבית הדשן· לשון הר"ב שמרימין כל האפר כו'· וכן לשון הרמב"ם· ולעיל משנה ב'· העתיק לשון רש"י שכתב עד שתנטל מאפרה כו'· ופלוגתא דרב ורבי יוחנן· דרב אמר מכיון שנתקיים מצות תרומת הדשן נעשית מצותו· ושוב אין מועלין באפר שע"ג התפוח שעומד להוצאת הדשן· ור"י אמר כיון דכתיב בהוצאת הדשן ולבש הכהן (בגדים אחרים) וכן לשון רש"י שהן בגדי כהונה

אלא

א מיי' פ"א מה' פסה"מ הל' לו
ב מיי' פ"ב מה' מעילה הל' ג
ג ם · מיי' שם
ד מיי' פ"י מה' אבות הטומאה הל' ג
ה מיי' פ"א מה' פס"ה הל' לג
ו מיי' פי"ג שם הל' ה
ז מיי' פ"ב מה' מעילה הל' ג
ח זבחים לה: קד: שם הלכ' ד
ט מיי' פ"י מה' אבות הטומאה הל' ג
י מיי' פי"ח מה' פסו"מ הל"ג וע"ש
יא מיי' שם פי"ט הל' ז
יב מיי' פ"ב מה' מעילה הל' ד
יג שם הלכה ג
יד טו שם הל' ב והל' ד
טז שם הלכה

אין מועלין [א]בבשר · אבל מועלין באימורי' עד שיצאו לבית הדשן : ו שתי הלחם [ב]מועלין בהן משהוקדשו · [ג]קרמו בתנור · הוכשרו להפסל בטבול יום ובמחוסר כפורי' ולשחוט [ד]עליהם את הזבח · נזרק דמן של כבשים · [ה]חייבין עליהן משו' פיגול · נותר · וטמא · [ו]ואין בהן מעילה : ז לחם הפנים מועלין בו [ז]משהוקדש · [ח]קרם בתנור · הוכש' להפסל בטבול יום ובמחוסר כפורי' ולהסדר ע"ג השולחן · קרבו הבזיכין · [ט]חייבין עליו משום פיגול · נותר וטמא · [י]ואין (גמ' בו וכצ"ל) בהן מעילה : ח המנחות [יא]מועלים בהן משהוקדשו בכלים · [יב]הוכשרו ליפס' בטבול יום · ובמחוסר כפורים · ובלינה · קרב הקומץ [יג]חייבין עליו משום פיגול נותר · וטמא · [יד]ואין מועלין בשירי' · [טו]אבל מועלי' בקומץ · עד שיצא לבית הדשן : ט [טז]הקומץ והלבונה · והקטורת · ומנחת כהני' · ומנחת כהן משיח · ומנחת נסכין · מועלין בהן משהוקדשו · קדשו בכלי · [יז]הוכשרו ליפסל בטבול יום · ובמחוסר כפורים · ובלינה · [יח]וחייבין עליהן משום נותר ומשום טמא · [יט]ופיגול אין בהן · [כ]זה הכלל כל שיש לו מתירין · אין חייבים עליו משו' פיגול נותר וטמא · עד שיקריבו מתיריו ·

וכל

ה אין מועלין בבשר · דהא יש בו היתר לכהנים · דבשר חטאת ואשם וזבחי שלמי צבור · נאכל לכהני': אבל מועלין באימורי' · שאין בהן היתר לכהנים : ו שתי הלחם · שמביאין בעצרת: קרמו פני הלחם בתנור · היינו תחלת אפייתן · והיא קרימה בתנור חשיבא הכשר ליפסל בטבול יום ומחוסר כפורי' כשחיט' דקדשי קדשי' והכא לא גרי' ובלינ' משו' דשתי הלחם נאפות מעי"ט שאין אפייתן דוחה את י"ט ונאכלות למח' בי"ט: והוכשרו לשחוט עליהן את הזבח · דכיון דקרמו פניה קרויה לחם: ואין בהן מעילה · שיש בהן שעת היתר לכהנים · וכבר נעשית מצותן : ז לחם הפני' · ה"ג לא גרסי' ביה ליפסל בלינה · שהרי נאפה בע"ש ואינו נאכל עד לשבת האחרת : קרבו בזיכי' · היינו מכשיריו שבשבת בשעת סילוק הלחם הוו מקריבין הבזיכין של לבונ': ואין בו מעילה · שהותר לכהנים ונעשית מצותו : ח המנחו' מועלין בהן משהוקדשו · בקדוש פה: ואין מועלין בשירים · שיש בהן היתר לכהנים: אבל מועלין בקומץ · עד שישרף כולו ויצא לבית הדשן · כדין אמורי חטאת ואשם · ולאחר כן אין מועלין בו · דהא נעשית מצותו: ט ומנחת נסכים · מנח' הבאה עם הזבח · שאין בה שירים וכל הני כליל נינהו : משהוקדשו · קדושת פה בעלמא: ופיגול אין בהן · לפי שאין להן מתירין ואין פגול נוהג אלא בדבר שקרבנו מתירין כדלקמן: כל שיש לו מתירין כגון שלמים וחטאת ואשמות דדמן מתיר אמורים למזבח והבשר לכהנים · או דבר שיש לו מתירי' למזבח בלבד · כגון עולת העוף ופרים הנשרפים שדמן מתירן למזבח בלבד · וכגון שתי הלחם דדמן של כבשים הוו מתיריהן · ולחם הפנים דבזיכים הוו מתירין · וכגון מנחות דיש להן היתר בקומץ · כל הני אין חייבים עליהם משום פגול · ונותר · וטמא עד שיקרבו מתירין · דהכי כתיב גבי פיגול לא ירצה · ומתירין כהרצאת כשר כך הרצאת פסול · ונותר וטמא · יליף מפיגול במסכת זבחים בפרק כל הזבחים :

למזבח

אלא שפשוטים מן הראשונ' בקדושתיה קאי · ולפי שבמשנ' דלעיל לא פי' הרמב"ם כלום וכאן לא פירש"י כלום · ראה להעתיק ל' רש"י כאשר מצאו לעיל · וכן בכאן העתיק ל' הרמב"ם · שמצאו מפרש בכאן · ולא דייק שאין דברי שניהם עולים כאחד :

עד שיצא · מוסב על הבשר · שהוא ל' זכר והר"ב העתיק עד שתצא ומוסב על העולה שהוא ל' נקבה · כדכתיב (ויקרא א׳) ונפשט אות' לנתחי' : ו **הוכשרו** להפסל כו' כתב הר"ב · הכא ל"ג ובלינה משום דשתי הלחם נאפות מערב י"ט · וכ"כ רש"י · אבל התו' כתבו דר"י אומר דספי' גר' דמדקתני קרמו בתנור הוכשרו ליפסל וכו' אלמא דאית ליה דתנור מקדש · א"כ על כרחך לינה פסלה ונאפו' בשבת · והא דתנן בספ"א דמנחו' דנאפות מעי"ט · אית ליה דתנור אינו מקדש · וא"ת כיון דאית לי' למתני' תנור מקדש למה לי קרמו' כניסתו בתנור לקדשו · דהא כלי שרת מקדש · וי"ל דמשום טבול יום נקטינן · דקסבר חולין שנעשו על טהרת הקדש לאו כקדש דמו' והא דכלי שרת מקדש · היינו דוקא כשנעשה כל הראוי להעשות בו · והיינו כשנקרם · ועיין מ"ש להרמב"ם בפרק י"א דמנחות משנה ב' : **ולשחוט** עליהן את הזבח וכו' · דשחיטת הכבשים מקדשתן ומפגלתן כדאיתא במשנה ב' פ"ב דמנחות :

ואין מועלין בהן · פי' התוספ' דכיון שאינן גוף הזבח ליכא לפרושי כמו באידך דאין מועלין בהן · הא איסורא איכא וביוצא ואליבא דר"ע · וכן צ"ל בלחם הפנים :

ז **קרבו** הבזיכין חייבים עליו משום פגול · שאם חשב בשעת הקטרת הבזיכין הריני מקטיר ע"מ לאכול חוץ לזמנו שנקבע הלחם בפיגול דכי הוי דזריקת דם בבהמה כו' · ועיין במשנה ח' פ"א דמנחות : ח **משהוקדש** פירש הר"ב בפה · עיין מ"ש בזה במשנה א' : **עד** שיצא לבית הדשן · עיין מ"ש במשנה ד' : ט **ומנחת** נסכים · פי' הר"ב הבאה עם הזבח כו' · וכן פירש"י · וכרבנן דמשנה ג' פ"ד דזבחים · ועיין מ"ש שם · דלאתו' הכא אף בבא' בפני עצמה ואתיא ככ"ע דהתם · וכתבו התו' דבבאה בפני עצמה · מוכח בתמורה פ' יש בקרבנות דקריבה אפי' בלילה · (וכמ"ש הר"ב שם) ועמוד השחר פוסלתו · וא"כ נצטרך לפרש לינה עמוד השחר · ע"כ · כלומר לינת כל הלילה : **קדשו** בכלי · לא נקט קדשו בכלי משום קומץ · דמעיקרא נמי קודם שנתן הקומץ בכלי לקדשו · הוכשר ליפסל בטבול יום · (שקידש) בכלי ראשון עם כל המנחה כולה קודם שקמץ (אלא אגב הנך דלעיל נקט לי') : תו' : **כל** שיש לו מתירים · מ"ש הר"ב · כגון עולת העוף ופרים הנשרפין שדמן מתיר

א מיי' פ"ב מה'
מעילה הל' ו
ב שם הל' ט ג
מיי' פי"ח מה'
אבות הטומאה
הל' יג
ד מיי' פי"ג
מה' פ"מ הל' יז
ה מיי' שם פי"ו
הל' ט
ו ז מיי' פ"ב
מה' מעילה הל' ט
ח מיי' פי"ח
מה' אבות
הטומאה הל' יג
ט מיי' פ"ה מה'
תמידין ומוספין
הל' יד
י מיי' פ"ב מה'
מעילה הל' ט
יא שם הל' ו
יב מיי' פי"ח מה'
אבות הט' [illegible]
הל' יג
יג מיי' פ"ז מה'
פ"מ הל' ו
יד מיי' פ"ב
מה' מעילה הל' ו
טו שם הל' ג
טז [illegible]
[illegible]
מיי' שם
יז מיי' פי"ח
מה' אבות
הטומאה הל' יג
יח מיי' פי"ח
מה' פ"מ הל' יו
יט שם הל' ט
כ שם הלכה טו

וכל שאין לו מתירין · כיון שקדש בכלי · חייבין עליו משום נותר · ומשום טמא · ופגול אין בו :

פרק ג ולד [א]חטאת ותמורת חטאת · וחטא' שמתו בעליה · ימותו · שעברה שנת' · ושאבד' · ושנמצ' בע' מומ' · אם משכיפרו הבעלים · תמות · [ב]ואינ' עושה תמור' · [ג]ולא נהני' · ולא מועלי' · ואם עד שלא כיפרו הבעלי' · תרע' עד שתסתאב · ותמכר' · ויביא בדמיה אחרת · ועוש' תמור' · ומועלי' בה : **ב** [ד]המפריש מע' לנזירתו · לא נהנין · ולא מועלין · מפני שהן ראוין לבא כולן שלמי' · מת · היו סתומי' · יפלו לנדב' · [ה]היו מפורשים · דמי חטאת · ילכו לים המלח · לא נהנים · ולא מועלין בהן · דמי עולה יביאו עולה גמ') ומועלין בהן [ו]דמי שלמי' · יביאו שלמים · ונאכלים ליום אחד ואינן

וכל דבר שאין ל' מתירי' · כי האי קומץ והלבונ' דהקומ' מתירי' הן · ואין מתיר אותן שום ד"א · חייב עליה משום נותר · וטמא · משום טמא · מרבינן להו מדכתי' ויקרא כ"ב) כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' וטומאתו עליו ונכרתה · בכל הקדשים הכתוב מדבר · לחייב עליו משום טמא · ונותר יליף מטמא :

פרק ג ולד חטאת וכו' ימותו דהכי נינהו · מחמש חטאות · דגמירי דמתות · והנך הלת לעולם מתות בין קודם כפרה בין לאחר כפרה דלעולם לא קרבי · ומשנה זו שנויה ברים פ"ד דתמורה · ושם פרשנוה : **ב** המפריש מעות לנזירתו · ולא פירש אלו לעולתו · ואלו לחטאתו · ואלו לשלמי : לא נהנים ולא מועלים · בכל אותן המעות · מפני שהן ראויין להביא כולן שלמים · כלומר דכל מעה ומעה מצינן למימר זו לשלמים הפריש · ושלמים קדשים קלים נינהו · ואין בהן דין מעילה כדתנן בשלהי פ"ק קדשים קלים לפני זריקת דמן אין מועלים · ואע"ג דאיכא נמי בהדייהו חטאת ועולה דבני מעילה נינהו · כיון דאיכא נמי דמי שלמים · שאינן בני מעילה · אי קא מייתי עליהו קרבן מעילה · אשתכח דמייתי חולין בעזרה · הלכך לא נהנין · ולא מועלין : מת · המפריש המעות והיו המעות סתומים · שלא פירש אלו לחטאת · ואלו לעולה · ואלו לשלמים · יפלו כל המעות לנדבה : דמי חטאת ילכו לים המלח · דחטאת שמתו בעליה היא : דמי עולה יביאו עולה · כדאמרינן האשה שמתה יביאו יורשיה את עולתה דדורון בעלמא הוא : ונאכלין ליום אחד · כדין שלמי נזיר : ואינן

למזב' בלבד · לאו למזבח בלבד דפרי' הנשרפין על שיתוך הכבש' כבי' הדשן מועלין בהן · וא"כ ניתר בשרן ועורן לגבי' הדשן נמי · ול' רש"י עולת העוף · ועולת הבהמה שדמן וכו' : וכל שאין לו מתירין · פי' הר"ב · כי האי הקומץ והלבונ' · עמ"ש במשנ' ג' פ"ד דזבחי' · והא דכת' הר"ב וטמ' יליף כו' · שם כתבתי' הר"ב במשנה ה' : משום נותר · ומשום טמא · כתב הר"ב · משום טמא · מרבינן להו · מדכתיב כל איש אשר יקרב מכל זרעכם וגו' · וכי יש נוגע שהוא מחייב · אלא בכל הקדשים הראוי לקרב · והוא מפקדש בכלי שאכל בטומאה הוא מדבר · גמרא :

פרק ג ולד חטאת כו' משנה זו שנויה ברפ"ד דתמורה · והתם תני לה משום תמורה · והכא משום מעילה גמרא :

ב המפריש מעות לנזירתו כתב הר"ב · ולא פירש אלו לעולתו כו' · לאו דוקא דאפילו אמר אלו לחובתי מפורשים הן : כמ"ש במשנה ד' פ"ד דנזיר : לא נהנין · מדרבנן או שנא דאפילו מדאורייתא אסור · דקיימא לשלמים · מדי דהוה אשלמים מחיים דהכי דמעילה ליכא איסורא דאורייתא איכא · תוס' · ומדברי הרמב"ם פ"א מה"מ נראה דס"ל לא נהנין מדרבנן : **מפני** שהן ראוין לבא כלן שלמים · ל' הר"ב כלומר דכל מעה ומעה מצינן למימר זו לשלמי' הפריש כו' ואע"ג דאיכא נמי בהדייהו כו' וכ"כ רש"י · ולפי זה משנתנו בכולן מעל ומתני' סתמא תנן ולא מועלין · דמשמע דאין כאן מעילה כלל וכן הא דתנן מפני שהן ראויין לבא כולן שלמים · משמע דבכולן ביחד ראוי לבא שלמים לכן נראה כפי' התו' שפיר דכיון דלא פי' אם ירצה יביא כל המעות לשלמים · כלו' והשאר יביא מביתו וכ"כ במסכת נזיר דף כ"ה וכ"ד הרמב"ם בפ"ד מה"מ דאפילו נהנה בכולן לא מעל דלא חילק כמו באיך דלקמיה :

היו סתומים יפלו לנדבה · בגמ' פ"ד דנזיר ד' כ"ד מייתי לה · ופריך והלא דמי חטאת מעורבין בהם · וכתבו התו' · דה"ה דה"מ לתפרך והלא דמים שלמים · אלא דעדיפא פריך מחטאת שאינו בכלל בר הקרבה לאחר מיתה ע"כ · ומשני א"ר יוחנן הלכה היא בנזיר · פי' התו' הל"מ היא דסתומי' יפלו לנדבה · והקשו דלתני מפני שראוין לבא בכולן עולה כדאמר לעיל מפני שהן ראוין לבא בכלן שלמים (והתם לחומרא דלא לייתי חולין לעזרה והכא לחומרא דכולו כליל) וי"ל דבשהוא חי שייך למימר מימליך ומייתי בכלן אבל בשמת לא שייך למימר מימליך · ועי"ל דהא דאמר שיכול לשנות להביאן כולן שלמים היינו דוקא היכא דאמר אלו מעות לנזירתי : דמשמע אם ארצה אביא בשליש עולה בשליש חטאת ובשליש שלמים · או אם ארצה אעשה מכולן חטאת · או מכולן שלמים · דלנזירות · משמע שפיר למקצת נזירות · אבל היכא דמת והיו לו מעות סתומין [דיפלו לנדבה] איירי בהפריש מעו' ואמר מעות הללו לקרבנות לנזירתו · לא יכול להביא בכלן קרבן א' · דהא קרבנות קאמר · הלכך יש במעות הללו דמי חטאת לכך פריך והלא דמי חטאת מעורבין · ובזה מתיש' ל' מתני' דלמאי אצטריך למתני והיה לו מעות סתומים · והא בסתומין איירינן · והכי אבעי ליה למימר מת יפלו לנדבה אלא המפריש מעות לנזירתו) איירי דאמר דוקא לנזירתו · דאז יכול להביא בכולנא' (מה שאין כן כשאמר לקרבנותיו) דמשמע אכל קרבנותיו קאמר · ולכך קתני בסיפא מת היו לו מעות סתומים · ולפי' נמי אמר אלו לקרבנות נזירותי כולן יפלו לנדבה · ע"כ : היו מפורשים וכו' · עיין שם בנזיר : יביאו עולה · כ"א ומועלין בהן · וכן העתיק הרמב"ם פ"ד מהלכות מעילה

א : פ"ד מה' פסה"מ הל' ח
ב תיי' פ"א מה' תמורה הל' טו הל' ג
ג תיי' פ"ג מה' מעילה הל' ד
ד יא' נזיר כד : חגיגה ד' תיי' פי"ד מה' מעילה הל' ג
ח סם וב"ש מה' נזירות הל' ג
ו סם וסם הל' ·

[א]ואינן טעונין לחם: ג ר' (נמ' שמעון) ישמעאל אומר הדם קל בתחלתו · וחמור בסופו · והנסכים חומר בתחלתן · וקל בסופן · [ב]הדם בתחלה אין מועלים בו · יצא לנחל קדרון מועלים בו · [ג]הנסכים בתחלה מועלים בהן · יצאו לשיתין · אין מועלים בהם: ד [ד]דשון מזבח הפנימי · והמנורה · לא נהנין · ולא מועלין · [ה]המקדיש דשן בתחלה · מועלים בו · [ו]תורים שלא הגיע זמנן · ובני יונה שעבר זמנן · לא נהנין ולא מועלים · [ז]רבי שמעון אומר · תורין שלא הגיע זמנן · מועלין בהן · ובני יונה שעבר זמנן · לא נהנין · ולא מועלין: ה [ח]חלב המוקדשין · וביצי תורין · לא נהנים ולא מועלים · בד"א בקדשי מזבח · אבל

ואין טעונין לחם · דבלחם כתיב (במדבר ו') ונתן על כפי הנזיר · והא ליתיה דמית: ג הדם בתחלה אין מועלין בו · היינו קודם זריקתו דכתיב (ויקרא י"ז) ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר · לכפרה נתתיו · ולא למעילה: יצא לנחל קדרון מועלין בו · היינו בתר זריקה כדתנן אלו ואלו היינו דמים החיצונים ודמים הפנימים הנשפכים על מזבח העולה · מתערבים באמה · ויוצאים בעזרה ויוצאים לנחל קדרון ונמכרים לגנן · ומועלים בהן · והך מעילה מדרבנן היא ולא מדאורייתא · דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלים בו: יצאו לשיתין · נקב היה במזבח שבו יורדים הנסכים לשיתין · דהיינו יסודות של מזבח שהן חלולים ועמוקים מאד · ואם הכהנים ידו וקבל הנסכים קודם שירדו לתהום · אין מועלין בהן שכבר נעשית מצותן: ד דשון מזבח הפנימי והמנורה · הדשן שלהם ושירי הפתילו' של מנור' · היה מוציא ומניחן אצל מזבח החיצון · מקום שמניח שם תרומת הדשן של מזבח החיצון · ואחר שהוציא שם לא נהנין ולא מועלי' · דבהאי לא כתיב ושמו אצל המזבח · כמו בדשון מזבח העולה: המקדיש דשן בתחלה מועלים בו · ה"ק המקדיש דמי דשן בתחלה קודם שהוציאו לעזרה יש בו מעילה · כגון דאמר דמי דשן עלי · ואח"כ הוציאו לחוץ ובא אחר ונהנה מן הדשן אע"פ שכבר נעשית מצותו · אפילו הכי מועלים בו · דכיון דנהנה ממנו וחסר מן הדשן · שוב ליכא לשער כמה הוו דמיו כשנתערך זה ונמצא זה מפסיד להקדש · משום הכי מועל בו לאלתר כשנהנה ממנו: תורין · שהקדישן קודם זמנו ובני יונה שעבר זמנן: לא נהנים ולא מועלים · ולא דמו למחוסר זמן בבהמה · שהוא קדוש קודם זמנו וקרב לאחר זמנו · דבהמה מגו דחשיבא דאית בה קדושה כשהיא בעלת מום להיות צריכה פדיון · אית בה נמי קדושה אפילו כשהיא מחוסר זמן · אבל עופות דליכא למימר בהו האי מגו · שהרי אין המום פוסל בעופות · ולית בהו פדיון · שלא נאמר פדיון אלא בבהמה · הכי נמי אין בהן קדושת מחוסר זמן: תורין שלא הגיע זמנן מועלין בהן · כיון דלקמיה מחזו · הוית בהו מעילה השתא · ואין הלכה כרבי שמעון: ה בד"א בקדשי מזבח · שהחלב וביצים אין ראויין למזבח · הלכך לא נהנין · ולא מועלים:

אבל

וכן גירסת הספר שם בנזיר: ג רבי ישמעאל · כ"א ר"ש וכן הגי' במשנה שבגמ' · וכן העתיק הרמב"ם בפירושו: אין מועלין · פי' הר"ב · דכתיב ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר כו' · ועיין מ"ש במשנה ה' פ"ד דזבחים ד"ה מון · ומ"ש כדתנן · ביומא פ"ה משנה ו': יצאו לשיתין · לשון הר"ב דהיינו יסודות כו' · והוא לשון ארמית תסככי כבטן אמי אשתית לי · וגידים תסככני וגידיא אשתיתני: ד דישון מזבח הפנימי והמנורה · כתב הר"ב היה מוציאן ומניחן אצל מזבח החיצון מקום שמניח שם תרומת הדשן של מזבח החיצון · דכתיב (ויקרא א) והסיר את מוראתו בנוצתה וגו' · אל מקום הדשן · ואי לא איקבע ליה מקום למוראתו לימא קדם והשליך אותו אצל המזבח קדמה · ומנ' לא' ומדלא ידענא דהיינו מקום הדשן דיליף אצל אצל מושמו אצל המזבח · מאי הדשן דאפילו מזבח פנימי שם מקומו · מגמרא מנלן · דשן הדשן ה"א יתירא · גמרא: לא נהנין ולא מועלין · כתב הר"ב דבהאי לא כתב ושמו כו' · עיין בפירושו דסוף תמורה · ומ"ש שם: המקדיש דשן בתחלה · פירש הר"ב הכי קאמר · המקדיש דמי דישון בתחלה קודם שהוציאו כו' דאי אפר כירתו מאי בתחלה · והתוספות ד"ה המקדיש כתבו דלפי' כירתו פשיטא דאטו גרע ממקדיש זבל אשפתו דלקמן דהא ודאי דהכל יכול אדם להקדיש לבדק הבית · ומ"ש שכתב הר"ב · שוב ליכא לשער כו' קשיא לי דא"כ כל הני דאין מועלין בהן השתא שנעשי' מצותו · דתנן גם בפרק דלעיל נמי · ומאי איריא דשמעינן לה בדישון דוקא · והתוספת כתבו דמיירי באדם שנטל בתרומת הדשן לאחר שהורמה · והקדישה · מועלין בה מן התורה · ע"כ · ודעת הרמב"ם נראה לי שמפרש במקדיש אפר כירתו דגרים פ"ה מהל' מעילה כתב המקדיש תרנגולת כו' אפילו הקדיש אשפה מלא זבל או עפר או אפר · מועלין בכולן ונראה לי דאפר דנקט · ממשנתינו זאת הוא שהעתיק כן · ואם אין אתה אומר כן · לא העתיקה כלל · ומ"ש הר"ב כשנתערך זה · כ"ל · דלא דק שהל"ל כשנדר זה · וגם הא דדקדק לכתוב מועל בו לאלתר · ולא ידעתי למה הוצרך לכתוב לאלתר: תורין שלא הגיע זמנן כו' כדתנן במשנה ה' פרק קמא דחולין: לא נהנין כו' כתב הר"ב · ולא דמו למחוסר זמן כו' · וכן בני יונה שעבר זמנן · ולא דמו לחטאת שעברה שנתה דאמר לעיל (ריש פרקין) דמועלין בה קודם כפרה · דהתם משום דחזיא לרעייה · ואין לה פדיון · אבל הכא אין לעופות פדיון ולא אקרו קדשי ה' · תוס' ומ"ש הר"ב · שהרי אין המום פוסל בעופות · דתמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות · כמ"ש הר"ב במשנה ד' פ"ו דתמורה: ה החלב המוקדשי' כו' · ולא מועלין · פי' הר"ב · הואיל ואינו הראוי למזבח · אע"ג דדרשינן בפסולי המוקדשים · בשר ולא חלב (כמ"ש הר"ב משנה ב' פ"י דחולין) הו': תורין והכי גרס במשנ' בפ"ק דחולין · ועיין שם:

א חוי' פס
ב יב · חוי' פ"ג
פס' מעילה הל'
יא
ג מוכמס : פס
הל' ט
ד יא : חוי' פס
הל' יו
ה פוי' פ"ה פס
הל' ו
ופס פ"ב הל' טו
ו יג ·
ח יג : תמורה
לג : חוי' פ"ג
פס' מעילה הל'
יג

אבל בקדשי בדק הבית · הקדיש תרנגול' מועלין בה ובביצתה · (גמ' תמורה) חמור · מועלין בה ובחלבה : ו [א]כל הראוי למזבח ולא לבדק הבית · לבדק הבית ולא למזבח · לא למזבח ולא לבדק הבית · מועלין בו · [ב]כיצד הקדיש בור מלא מים · אשפה מלאה זבל · שובך מלא יונים · אילן מלא פירות · שדה מלאה עשבים · מועלין בהם · ובמה שבתוכן · [ג]אבל אם הקדיש בור · ואחר כך נתמלא מים · אשפה · ואח"כ נתמלאה זבל · שובך · ואח"כ נתמלא יונים · אילן · ואח"כ נתמלא פירות · שדה · ואח"כ נתמלא עשבים (גמ') מועלין בהן ואין) מועלין במה שבתוכן (גמ' ל"ג)[ד] דברי רבי יהודה · רבי (גמ' יוסי) שמעון אומר המקדיש שדה ואילן · מועלין בהם ובגדוליהם · מפני שהן גדולי הקדש ·
ולד

אבל בקדשי בדק הבית · הכי נמי דמועלים בהן הואיל וקדושת דמים הן ראויין הן לבדק הבית · ובגמרא מפרש דמתניתין חסורי מחסרא · והכי קתני · בד"א כשהקדישן קדושת הגוף למזבח · אבל הקדישן קדושת דמים לגבי מזבח כגון שאמר דמי עוף זה · או דמי בהמה זו הקדש להביא מהם עולה · נעשה כמי שהקדישן לבדק הבית · דודאי בקדושת דמים דמזבח · אית בה מעילה בביצים ובחלב : ו כל הראוי למזבח · שגופן ראוי קאמר : בור מלא מים · גופן ראוי לבדק הבית לבנין ואין גופן ראוי למזבח · שאין ראוין לנסוך המים אלא מים חיים ולא היו מנסכים מים במקדש · אלא ממי השילוח : אשפה מלאה זבל · אין גופה ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית · אלא לדמים : שובך מלא יונים · ראוי למזבח ולא לבדק הבית : אילן מלא פירות · ראוי למקדש לבכורים ולא לבדק הבית : שדה מלאה עשבים · אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית : ואין מועלין במה שבתוכן · דאין מועלים במה שהשביח לאחר שהוקדש : ולד

אבל בקדשי בדק הבית כו' · כתב הר"ב דחסורי מחסרא כו' · נעשה כמי שהקדישן לב"ה · הקדיש תרנגולת וכו' · גמרא : הקדיש תרנגולת מועלין בה ובביצת' כו' · עיין מ"ש במשנה דלקמן : חמור עיין מ"ש במשנה ד' פ"ה דב"מ ד"ה וחמור : ו בור מלא מים אשפה מלאה זבל · צ"ע על הסדר : בור מלא מים · (עיין מ"ש ברפ"ה דב"ב) כתב הר"ב גופן ראוי לב"ה · לעשות בו טיט · רש"י · ומ"ש הר"ב ואין גופן ראוי למזבח · שהרי הקרקע והכרעים לא היו רוחצים אלא באמת המים שבעזר' תו' וכ"כ הרשב"ס בפ"ה דב"ב דף ע"ט · ומ"ש שאין ראוין לניסוך המים אלא מים חיים · ובור הייטו מים מכונסים · כמ"ש במשנה ה' פרק ה' דבילה : שובך מלא יונים · פי' הר"ב ראוי למזבח ולא לב"ה · דשובך שויה הרבה · ואין עוקרין אבניו לשום אותו בב"ה · תוס' · וכ"כ הרשב"ס בב"ב · וכתב עוד דכל הני דקתני למזבח ולא לב"ה כו' · אגב שבתוכה קאי : אילן מלא פירות · לשון הר"ב ראוי למקדש לבכורים ולא לבדק הבית · ודברי תימה הן דודאי דבכורי' למזבח נמי לא הוו שהן ממתנות כהונה · ועוד מאי בכורים שייכא בשל הקדש · דלא חייבה התורה אלא בכורי אדמתך ועיין בריש מסכ' בכורי' וז"ל רש"י אמר לי רבי דהאי אילן הוא גפן וראוי למזבח ולניסוך היין · ואינו ראוי לבדק הבית · לפי שעצי גפן דקין הם ואינן ראויין לשום בנין · ובבכורים לא מתוקמא · שהרי אינן קריבין לגבי המזבח · ע"כ · וגם על דבריו קשיא ומאי בכורים שייכא כלל בהקדש · וכן קשיא על הרשב"א · שפי' בב"ב · אילן מלא פירות לא למזבח ולא לב"ה · דלבנין לא חזו · ולקרבן נמי לא חזו' כדכתיב (ויקרא ב') כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ובכורים לכהן הן כתרומה · ע"כ · והתו' ד"ה כל הראוי כתבו אין האילן ראוי לב"ה · דא"כ היה פוחת דמיו · והפירות אין ראוים למזבח · כדכתיב כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו · ודבש היינו כל מיני מתיקה · אך אם הוא זית או גפן ראוי למזבח זית לשמן למנחות וגפן ליין לנסכים · ואין ראוים לב"ה (כדפיר"שי) ע"כ : מועלין בהם · פר"ת שעקר חוליא והגה ממנה דהוו תלוש · דהא אמרי' לקמן בברייתא · דאין מעילה במחובר · תוס' וילפינן לה בפ"ה דף י"ח חטא חטא מתרומה דאינ' אלא בתלוש : ואין מועלין במה שבתוכן · כתב הר"ב · דאין מועלין במה שהשביח לאחר שהוקדש · ולא אמרי' דתקנה חצר הקדש כמו חצר הדיוט (במשנה ד' פ"ק דב"מ) דחצר משום יד אתרבאי · ולא מצינו יד להקדש · כ"כ התו' · וכ"כ הרשב"ס בב"ב · דלא בהדיוט אתרבאי רשות מוחס המצא תמצא בידו (בפ"ק דב"מ דף י') אבל לא בהקדש · ע"כ · ותמיהני דהתם מסקי' בגמ' דלע"ב דמשום יד אתרבאי לא גרע משליחות · כמ"ש שם בס"ד · ולמה לא יהיה שליחות להקדש · דהא הני כהני שלוחי שמים הם · כמ"ש במשנה ג' פ"ד דנדרים · וכשהגזבר עומד בצד כל הני דהויא השתא חצר המשתמרת תקני להקדש ודוחק לומר דגזבר גופי' שליח דהקדש הוא · ואין שליח עושה שליח · וצ"ע · ועוד קשיא לי דמ"ש הני מבילת תרנגולת וחלב חמורה דלעיל · ומיהו בזה י"ל דהה"נ דמתני' דלעיל דלא כי האי תנא · והיינו דבב"ב פ"ה דף ע"ט מייתי לה · וקתני בה ד"ר יהודה · וכן שנוי בברייתא דהתם ועיין לקמן : רבי שמעון אומר · כ"א ר' יוסי אומר · וכן הוא בגמ' דהכא ודב"ב · וכן העתיקו רש"י ותו' דהכא ודב"ב וכן שם הרשב"ס · וגם הרמב"ם בפירושו בנא"י העתיק רבי יוסי · אך ממ"ש דאין הלכה כמותו נראה דל"ג ברישא · דברי ר' יהודה · ומ"מ בחבורו פ"ה מה"מ · פסק כרבי יוסי · וכתב הכ"מ בשם הר"י קורקוס · משום דבב"ב גרסי ברישא דברי ר' יהודה · וידוע דר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי · אבל מ"ש עוד בשמו דבפ"ד דפסחים דף נ"ו לתבאר שמועלין בגדולי הקדש גבי שלשה דברים שעשו אנשי יריחו אינו נראה לי כלל · שלא הוזכר במשנה · אלא שזה שהתירו גידולי הקדש שהיה שלא ברצון חכמים · והאיסור שנמנעו מעילה לא שמענו · והכי אמרי התם בהדיא בגמ' · סברי לה כמ"ד אין מעילה בגידולין · ורבנן סברי נהי דמעילה ליכא איסורא מיהא איכא ואפשר שעל סוגיא זו סמך הרמב"ם בפירושו שכתבתי דפסק דלא כר' יוסי · ומ"מ י"ל דאינה קושיא על הפסק שבחבורו · דאיכא למימר דהכי קאמר סוגיא דפסחים

א ית :
כ"ב עיז : פ"א
ב ג מיי' פ"ה
מה' מעילה הל' י'

אולד מעשרת · לא יינק מן המעושרת ·
ואחרים מתנדבים כן · **ב**ולד מוקדשין לא
יינק מן המוקדשין · ואחרים מתנדבים
כן · הפועלים

ולד מעושרת · אם ילדה נקבה עשירית תחת השבט · והיה לה בן קודם לכן · לא יינק שום ממנה שבנה חולין הוא · והיא מעשר · ונמצא נהנה מחלב מוקדשים · שמעשר בהמה קדש הוא : ואחרים מתנדבים כן · כלומר זו שהעבירה תחת השבט כתם לא יינק ממנה · אבל אחרים שהתנדבו קודם לכן רשאים להתנו קודם שתתעשר · שאם תלא נקבה בעשירי · יהא חלבה חולין · כדי שיינק בנה ממנה בהיתר · וכן נמי בולד מוקדש' לא היו מקדישים חלב אמן · כך פירשו רבותי ומגומגם הוא · והרמב"ם פי' ואחרים מתנדבים · שמי שלבו נודבו היה מתנדב חלב להניק בין המעושרת · ובין המוקדשים · לפי שאסו' לבן לינק מהן · דשויה רבנן כגיזה ועבודה דאסורי' בקדשי' · הלכך אין לבן תקנה · אלא שאחרים יתנדבו חלב להניקן · כיון שנאסרו לינק מחלב אמן · ויושר הוא : לא

דאפי' למ"ד שאין מעילה בגידולין איסור' מיהא הוי ולדברינו' דאנשי ירחו הוא דאמרינן הכי · ומ"ש עוד דבפ"ז דתמורה שנינו ומועלים בגידוליהם · הלכך הלכה כרבי יוסי · גם מזה אינה ראיה · שהרי פי' שם הר"ב דהיינו בילת תרנגולת וחלב תמורה · והכי איתא התם בגמרא · ומיהו למאי דכתבתי דהיא דבילת תרנגולת נמי רבי יוסי היא · ניחא · ומ"מ נ"ל עוד ראיה אחרת · מגידולי קונס דמשנה ו' פ"ו דנדרים :

א ב פיי' פ"ג
מעילה הל' יג

ולד מעושרת לא יינק מן המעושרת · פי' הר"ב · אם ילדה נקבה עשירית תחת השבט · והיה לה בן קודם לכן לא יינק כו' · ונמצא נהנה מחלב מוקדשין ובסמוך מפרש בשם הרמב"ם שאסור לבן לינק כו' דשויה רבנן כגיז' ועבודה דאסורין בקדשים וקש' דתיפק ליה דגבי פסולי המוקדשים דרשינן בשר ולא חלב · כמ"ש לעיל במשנה ה' · וי"ל דכיון דבקדשים גופייהו · לא כתיב אלא לא תגוז · ולא תעבוד · אלא דמפסולי המוקדשים שמעינן לה · ניחא ליה להרמב"ם למנקט מאי דכתיב בהדיא גבי קדשים עצמן · אלא דאכתי קשיא דלישנא דשויהו משמע דמדרבנן · והא דאורייתא הוא · ובגמ' קתני ולד המעושרת לא יינק מן המעושרת · מנא ה"מ אמר רב אחדבוי בר אמי · אתי העברה העברה מבכור (כתיב בבכור (שמות י"ג) והעברת כל פטר רחם · וכתיב במעשר (ויקרא כ"ז) כל אשר יעבור תחת השבט) מה בכור מועלין בו · אף חלב המעושרת מועלים בו · חלב המוקדשים נמי אתיא אמו אמו מבכור (דכתיב גבי בכור בפרשת משפטים יהיה עם אמו · וגבי מוקדשים כתיב בפרשת אמור שבעת ימים יהיה תחת אמו) · ופירש"י מה בכור מועלין בו בכל דבר שיש בו דזכר הוא · ולא נקבה · אף מעשר נמי דנוהג בנקבה וכן מוקדשים מועלין בכולו · אף בחלבו · ע"כ · והקשו התוס' · למה לי קרא לאסור חלב המוקדשים תיפק ליה מדדרשינן גבי פסולי המוקדשים · בשר ולא חלב (כדפי' הר"ב במשנה ב' פ"י דחולין) וי"ל דאי לאו האי קרא דהכא · דקאסר חלב במוקדשים · לא הוה דרשינן גבי פסולי המוקדשים דבשר אתא למעוטי חלב · דלא הוה ידעינ' לה למאי קאתי בשר למעוטי · אבל השתא דאסר חלב במוקדשים קאתי (בשר) לומר אבל חלב כדקאי קאי · תדע מדאצטריך למכתב · ולא תגוז בכור לאסור גיזה בקדשים · ולמאי צריך תיפק לי' מדאמר גבי פסולי המוקדשים תזבח · תזבח ולא גיזה · אלא ודאי כו' · כמ"ש בחולין שם ד"ה לגיזה ע"ש · אבל קושיא אחריתא יש להקשות דהיאך יליף מבכור שהוא אסור להניק · והא אין דנין אפשר משא"א כמ"ש (במשנה ב' פ"ב דתמורה) ועוד קשיא דמלתא דפשיטא הוא דולד המעושרת לא יינק מן המעושרת · כיון שהיא חולין · דהא כבר תנא לעיל חלב המוקדשים לא נהנין (ולמאי קא בעי מנא ה"מ) ועוד דקאמר ואחרים מתנדבין כן כי שהיו עשירים מתנדבים להניק את הוולדות מבהמות שלהם · ומה נדבה היא זאת כיון דלית טוב ריוח להקדש · לכך נראה למורי ורבי הרב רבינו פרץ שי' · דמתני' מיירי בולד מעושרת וולד מוקדשים שילדו משהיו מוקדשים והיינו רבותא · דאפ"ה אסור להניק מהם · והיינו הא דקאמר ואחרים מתנדבים כן שבשביל שהיו הולדות להקדש היו מתנדבים להניק אותם · והא דבעי בגמ' מנא ה"מ דלא יינק מאמו והכתיב תחת אמו · דמשמע דאפי' היתה אמו קדושה מ"מ יונק ממנה וקאמר אתיא העברה העברה מבכור · מה בכור מועלין בו פי' שאסור להניק את הבכור מבהמת מעשר וקדשים · דהא לא מצינו בכור של בהמת מעשר וקדשים שהרי הם פטורים מן הבכורות · אף מעשר · כלומר אף ולד שהוא קדוש קדושת המעשר שנולד מבהמת מעשר אסור להניק מאמו שהיא מעשר · חלב המוקדשים נמי אתיא אמו אמו מבכור דמה אמו האמור בבכור אינה של הקדש דבהמה של הקדש פטור מן הבכורות · אף אמו האמור בקדשים · דכתיב שבעת ימים יהיה תחת אמו · דמשמע לפי הפשט שמותר להניק לולדת של בהמה קדושה מאמו שהיא קדושה · אינו כן דודאי אותה אם דחולין · ולכך מותר להניק מאמו · אבל אם היא קדושה אסור להניק לו והשתא ניחא דספי' אצטריך ג"ש להכי דאף כשהולד של הקדש אסור להניק מן האם : **מעושרת** קשיא לי דלענין מעשר דגן תנן במשנה ו' פרק בתרא דדמאי מעושרת על הכללה שמתנה הופרש המעשר · וכן משמעות הלשון · והרמב"ם בספ"ג מה"מ העתיק ולד המעשר : **ואחרים** מתנדבין כן · פי' הר"ב · אחרים שהתנדבו קודם לכן · רשאים להתנות קודם שתתעשר כו' · וללא צורך מפרש קודם לכן · וגם לשון המשנה מתנדבין כן לא משמע לשעבר · וה"ל רש"י · ואחרים מתנדבין כן · שמתנין קודם לכן ע"ת כן אני מכנים נקבה זו לדיר להתעשר שאם תקדש כו' · ושמעתי דלהכי מהני להו תנאה הואיל ויכולין לעכב שלא תכנס נקבה זו לדיר עד לאחר זמן · הלכך מהני תנאה · והוי כנדבה · ולהכי קרי להו אחרים · שאין מחמירין עליהן כראוי · וכן נמי בולד מוקדשים · לא היו מקדישין חלב האם · ע"כ · ומ"ש הר"ב · ומגומגם הוא מטעם שכתבו התוס' ד"ה הפועלים דלישנא לא משמע כן והל"ל ואחרים מתנים בכך · ועוד קשיא דבתוספתא קתני ליה גבי פועלים ופרה · והתם מה מועיל התנאי כדבר שהוא

[א]הפועלים לא יאכלו מגרוגרות של הקדש [ב]וכן פרה לא תאכל מכרשיני הקד': ז' שרשי אילן של הדיוט · באין בשל הקד' · ושל הקדש באין בשל הדיוט · לא נהנין ולא מועלין: [ד]המעין שהוא יוצא מתוך שדה הקדש · לא נהנין ולא מועלין · יצא חוץ לשדה נהנין ממנו [ה]המים שבכד של זהב לא נהנין ולא מועלין · נתנו בצלוחי' מועלין בה · [ו]ערבה לא נהנין ולא מועלין · ר"א בר צדוק אומר · נותנין היו ממנה זקנים בלולביהם: ח' קן שברא' האילן של הקדש · לא נהנין ולא מועלין · [ח]שבאשרה יתיז בקנה · המקדיש

לא יאכלו מגרוגרות של הקדש · ואפילו היו עושין מלאכה במזונותיהן · אין אוכלים מגרוגרות של הקדש · אלא הגזבר נותן להם דמי מזונות משל הקדש והם קונין מן השוק : וכן פרה · שדשה בכרשיני הקדש חוסם פיה שלא תאכל משל הקדש · דכתיב (דברים כ"ה) לא תחסום שור בדישו בדיש הראוי לו לא תחסום · אבל אתה חוסם בדיש של הקדש · שאינו ראוי לו · שהרי הוא אסור לאכול בהקדש: ז שרשי אילן של הדיוט באין בשל הקדש · לא נהנים · ולא מועלים · דבתר אילן אזלינן ואילן בשל הדיוט קאי · וה"מ כשאין בין אילן של הדיוט לקרקע של הקדש אלא י"ו אמה או פחות אבל אם יש ביניהן יותר משש עשר אמ' מועלין בשרשים הגדלים בשדה הקדש · דלא גריר' יתו בתר אילן: ושל הקד' באין בשל הדיוט לא נהנין ולא מועלין · כגון שיש בין אילן של הקדש לקרקע של הדיוט יותר משש עשר אמה דשרשים הגדלים בשל הדיוט לא גרירי בתר אילן של הקדש · הואיל ורחוקים ממנו כל כך הלכך לא מועלין · אבל אם אין ביניהן אלא י"ו אמה או פחות מועלים בהן: מעין שהוא יוצא מתוך שדה הקדש · רבותי פירשוה לי · כגון דמעין של חולין הוא · ונובע בשדה של הדיוט · אלא שנמשך · ויוצא ועובר בתוך שדה של הקדש · לא נהנים ממנו בתוך שדה של הקדש · ולא מועלים דמשל הדיוט הוא נובע : יצאו · המים שבמעין זה שנובע משדה של הדיוט ועובר בשדה של הקדש יצא משדה של הקדש נהנים ממנו לכתחלה : המים שבכד של זהב · גבי נסוך המים ב' ימי החג תנן · כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיה ממלא מע"ש חבית של זהב שאינה מקודשת מן השלוח' ובאותן מים לא נהנים ולא מועלין דלא אקדשו לנסוך המים למעילה עד שיתנו לצלוחית של זהב דהוי כלי מקודש : ערבה · שהיו זוקפים אותה אצל המזבח · כדתנן בפרק לולב וערבה משנה ה' : נותנים היו ממנו בלולב · בתחלה קודם שזקפוה · ואף ע"פ שלא לקטוה · אלא כדי לזקפה על גבי מזבח : ח קן שבראש אילן · של הקדש שבנאו העוף מעצים וקסמין שהביא ממקום אחר : שבאשרה יתיז בקנה · יפיל הקן לארץ בקנה ויהנה ממנו · ודוקא יתיז · אבל לא יעלה על האשרה · דאם עולה ליטול הקן נמצא נהנה מן האשרה והביצים והאפרוחים שבקן כל זמן שצריכים לאמן אסורים בין שבראש אילן של הקדש בין שבראש האשרה :

המקדיש

כבר שלא הקדש · לכך נראה לפרש ואחרים בעלי בתים נדיבי לב היו מתנדבים להניק אותן ולדות מן בהמות שלהן שהיה חולין וכן פועלים ופרה של הקדש לפי שעושין בשביל הקדש היו עשירים מתנדבים לפרנסה · ע"כ · ועיין עוד מ"ש בשמם בבכור ולד המעושרת :

הפועלים לא יאכלו מגרוגרות של הקדש · דכרם רעך אמר רחמנא ולא כרם של הקדש רש"י והתו' כתבו דאתקש חוסם לנחם וכמ"ש הר"ב במשנה ב' פ"ז דב"מ : וכן פרה לא תאכל כו' פי' הר"ב דכתיב לא תחסום שור בדישו וכו' גמ' ופי' רש"י דעניינא כולה בחולין קמיירי ודברי הר"ב כן פי' הרמב"ם : ז ושל הקדש באין בשל הדיוט כו' · פי' הר"ב כגון שיש בין אילן של הקדש לקרקע של הדיוט יותר מי"ו אמה כו' וא"ת ולתני אידי ואידי תוך י"ו ולתני סיפא מועלין א"כ אידי ואידי אחר י"ו ולתנין ברישא מועלין וי"ל דתנא הכי לאשמועינן דבתרוייהו בין בתוך י"ו בין חוץ לי"ו אמה לא נהנין ולא מועלים · תוס' פ"ב דב"ב דף כ"ו : המים שבכד כו' · בפ"ד דסוכה משנה ו' תנן חבית · וכמ"ש הר"ב לא קשיא כדאשכחן ברפ"ג דב"ק ובסוף דמאי וכמ"ש שם בס"ד : רבי אליעזר בר צדוק אומר · נותנים היו ממנה זקנים בלולביהם · פי' הר"ב בתחלה קודם שזקפה דמשזקפה דנעשית מצותה נהנין ממנה רש"י · ומ"ש הר"ב ואפילו שלא לקטוה אלא כדי לזקפה על גבי מזבח · קסבר מצות לאו להנות נתנו תוס' · ולכאורה נ"ל דת"ק לא פליג דהא קי"ל מצות לאו להנות נתנו כדפירש הר"ב · במשנה ג' פ"ד דנדרים · ור"א בר צדוק עובד' קאמר · ואע"ג דמתניא בלשון פלוגתא אשכחן טובא כה"ג וכ"פ וכמ"ש בסוף בכורים · אלא שהרמב"ם כתב בפירושו וז"ל ומ"ש ר"א בר צדוק (לאשמועינן מינה) שמותר להנות בו לפי שעיקר בידינו הוא שמצות לאו להנות נתנו וזה הדבר אמיתי · ואע"פ שדעת ר"א שמותר להנות ממנה · אינה הלכה ע"כ וכן בחבורו פ"ה מה"מ לא העתיק דבריו · וצ"ע למה דחאו מהלכה : זקנים שלא יכלו לטרוח אחר ערבה אי נמי לחשיבותם הורשו לקח : ח קן שבראש האילן של הקדש כו' · פי' הר"ב שבנאו העוף מעצים וקסמין שהביא ממקום אחר בגמרא וכתבו התוס' וא"ת אמאי לא נהנין · כיון דלייתו מעלמא · וי"ל דגזרינן דלמא אתו לאחלופי בקנים המחוברים באילן ע"כ : יתיז בקנה · לשון הר"ב · יפיל הקן לארץ בקנה ויהנה ממנו · ויש לתמוה מאי שנא משל הקדש דאין נהנין ובגמ' מאי יתיז אפרוחים וכ"כ הרמב"ם יתיז בקנה ר"ל שינים האפרוחי' ואז יקח אותם' ע"כ · ומ"מ התיר הקן באשרה ואסר בשל הקדש · וכבר תמה עליו הכ"מ בפ"ה מה מ · אלא שהוא תמה מאיסורא דהקדש · ולא נחית לעיוני בדברי התוספת שכתבתי לעיל דאסרי לשל הקדש בטוב טעם וכן אסרו דאשרה וכמ"ש בסמוך בשמם · ולפי זה יש לתמוה בהפך דלמה התיר באשרה וז"ל התוס' הקן עצמה אסור באשרה

כמו

א מיי' פ"ח מה' מעילה הל' ח'
ב שם פ"י הל' ב
ג י"נ גג :
מיי' פ"ה מה' מעילה הל' ו
ד מיי' שם
ה מיי' פ"ב מה' הל' ס
וסם פ"ה הל' ו'
ז פ"ו מ"ב :
מיי' פ"ה מה' הל' ו
ח מיי' פו מה' עכו"ם סוס"ע
י"ל סי' קמ"ג סעי' ס

[א]המקדיש את החורש. מועלין בכולו. [ב]הגזברי' שלקחו את העצי'. מועלין בעצי'. ואין מועלין לא בשפוי. ולא בנויה:

פרק ד

קדשי המזבח מצטרפין זה עם זה. למעילה ולחייב עליהן משום פגול נותר וטמא. קדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה. [ה]קדשי המזבח וקדשי בדק הבית. מצטרפין זה עם זה למעיל': ב חמש דברי' בעולה מצטרפין זה עם זה. הבשר והחלב והסלת והיין והשמן. וששה בתודה. הבשר והחלב והסולת והיין והשמן והלחם. התרומה

המקדיש את החורש. תרגום יער חורשא: מועלים בכלו. בעצים ובענפים ובעלים: הגזברים שלקחו את העצים. שקנו עצים מיער של חולין לצורך קורות: מועלים בעצים. רמב"ם פי' לאתויי חתיכות עצים שחותכין במגרה בעת שמתקני' אותן לקורות שמועלין בהן: ולא בספויין. נסורי' דק דק שנוסרין מן העצים כשמחליקין אותן: נויה. עלין שבענפי היער:

פרק ד קדשי המזבח מצטרפים זה עם זה למעילה. אם נהנה משני מיני קדשי מזבח בשוה פרוטה מעלן ומצטרפים נמי לכזית לחייב עליהם משום אכל פגול או נותר או טמא. או לחייב למעלה כזית בחוץ: קדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה למעילה. אבל פגול ונותר וטמא. אין בהן: קדשי מזבח וקדשי בדק הבית מצטרפי' זה עם זה למעילה. אבל לא לדבר אחרן כדאמרן דקדשי בדק הבית לית בהו פגול ונותר וטמא: ב חמשה דברים בעול' מצטרפים זה עם זה. לכזית. לחייב משום מעלה בחוץ ולחייב משו' פגול ונותר. וטמא. ומשום מעילה אם נהנה מכלן בשוה פרוטה: הסלת. המנחה הבאה עם העולה: היין. לנסכים שהעולה טעונ' מנחה ונסכים: וששה בתודה. שהתודה טעונה לחם. מוסיף על חמשה דברים שבעולה. וכלן מצטרפין לכזית לפגול ונותר וטמא אבל לא למעילה שהתודה קדשים קלים ואין בהן מעיל' כדתנן בשלהי פרק קמא:

התרומה

כמו בשל הקדש וכן אפרוחים וביצים שוים בשניהם (וכלפי' הר"ב) וא"ת ואמאי תנן להיתרא גבי אשרה וקתני לאיסורא גבי הקדש. וי"ל דלהכי תנא לא נהנין גבי הקדש משום דבעיא למתני אין מועלין: ומתוך בקבה קתני גבי אשירה. דאע"ג דהוי דבר מאוס מאוד שהיא של ע"ז. אפ"ה שרי. ע"כ ויש חילוף גירסאות בסוגיא זו להכ"מ שבהלכות מעילה פ"ה העתיק גירסתינו. ובפ"ז מהע"ז העתיק גירסא אחרת. ומ"מ דברי הר"ב אינם עולים אף לאחת גירסא. ואין להאריך ושוב ראיתי שרש"י פי' בפ"ג דתמ' ע"ז ד' מ"ב ע"ב כדבאשר' ליכ' למגז' משום דבדילי מיניה. ע"כ: מועלים בכולו. עיין מ"ש בשם התו' במשנה ו' בדבור מועלים בהם כו': לא בשפוי ולא בנויה. לפי שהגזברין לא קנו והקדישו אלא דבר הצריך לבנין: ולא שפוי ונבייה. רש"י: ולא בנויה. והר"ב העתיק נמייה וכן הגירסא במשנה ח' פ"ג דע"ז והרמב"ם כתב נמייה הם החלקים הקשים שיש בעצים הנתו' בשעת הגיגו' והחלק כשמתגררי' ומתלקין אותו ישאר מקומן כמין גומ' בעץ ומקצת הנוסחאו' נוייה והענין אחד. לפי שאותן החלקים דומה לנוה עומדת בפני עצמ' בתוך העץ ע"כ ויראה לי דבע"ז גורס נבייה. בבי"ת אבל בחבורו פ"ה מה' מעילה. העתיק בכאן נבייס בבי"ת:

א תיי' פ"ה מה' מעילה [illegible]
ב [illegible] תיי' [illegible]
[illegible]
ד [illegible]

פרק ד ולחייב עליהן משום פיגול נותר וטמא. מפרש הר"ב או לחייב למעלה כזית בחוץ. וכן כתב רש"י. ותמיהא דאמאי שיירי'. ועוד דבמשנה ד' פ"ב דזבחים. לא תנן אלא המעלה כזית מן העולה ומן האימורים. ואפשר לפי שהם זבח אחד לפיכך מצטרפין. גם הרמב"ם בפי' לא הזכיר הא דמעלה. ועיין מ"ש במשנה דלקמן: **ב חמשה** דברים בעולה מצטרפים זה עם זה. פי' הר"ב. לכזית לחייב משום מעלה בחוץ. וכ"כ רש"י ותוס'. להתחייב בחוץ. דהא לא תנן אלא עולה ואימורין. אבל בפי"ג דזבחים דף ק"ט כתבו התו' דאין לפרש אבל חמשה דברים לא. דאע"ג דמחייבו בחוץ ה"מ בפני עצמו. אבל אצטרופי לא. ועוד דלא מחייב בחוץ על לחם שבתודה. ועוד חלב ויין היאך מצטרפין. והא אין שיעורן שוה. שזה בכזית וזה בג' לוגין. ע"כ. גם הרמב"ם לא הזכיר דמעלה. ומ"ש הר"ב ולחייב משום פיגול ונותר וטמא וכ"כ רש"י והרמב"ם. וכתבו התוספות דזבחים. דאין לפרש לענין מחשבת פגול. דאין אכילה והקטרה מצטרפים (כדתנן ספ"ב דזבחים וספ"ב דמנחות. וכלומר בתודה א"א לפרש כן) אלא איירי לענין אכילה. דמתחייב האוכל משום פגול נותר וטמא ואי מרישא דקתני קדשי מזבח מצטרפין ה"א במין א'. קמ"ל אפילו בב' מינין. ועוד תנינהו למתני (דס' שאין) חייבים עליו משום פגול (כדתנן במשנה ה' פ"ד דזבחים וספ"ח דחולין. וכי תימא מאי קמ"לן. כיון דתנינא. י"ל כמ"ש בריש ברכות בשם התום' דכך רגילות המשנה ע"ש) ועוד אשמועינן דכל פיגול אהנך דברים חמשה וששה. וצ"ל דאתיא כר"מ דפ"ד דזבחים משנה ג'. דמחייב בפיגול לנסכים הבאים עם הבהמה. וכן במשנה ד' פ"ב דמנחות. והא דחלב ויין מצטרפין. אע"ג דחלב בכזית ומנסכין ברביעית. ה"מ בשתיה. אבל דרך אכילה שרה פתו ביין שיעורו בכזית. וקצת תימה מאי אריא דנקט חמשה דברים בעולה. הא בשלמים נמי מצטרפין לחייב משום פגול. וי"ל דנקט עולה. משום דאיירי נמי במעילה. אע"ג דבתודה לא חייבינן במעילה. ע"כ. והרמב"ם בחבורו ריש פי"ח מהלכות מעשה הקרבנות העתיק בבת ה' דברים לענין אוכל כזית מחמשה ביחד דלוקה. שנאמר (דברים י"ב) לא תוכל לאכול בשעריך וגו' וכל נדריך אשר תדור מפי השמועה למדו שזו אזהרה לאוכל בשר העולה: **וששה** בתודה. פי' הר"ב לפגול כו' ולא למעילה שהתודה קדשים קלים. ואין מועלין בבשרה כלל. וג"כ בלחם תודה אין מועלין בו. לפי שהוא דומה לבשר ואוכלין כיוצא בו. הרמב"ם:

ותרומה

[א]התרומה · ותרומת מעשר · ותרומת מעשר של דמאי · החלה והבכורים · מצטרפין זה עם זה לאסור · ולחייב עליהם את החומש: ג [ב]כל הפגולין מצטרפין זה עם זה · כל הנותרין מצטרפין זה עם זה · [ג]כל הנבלות מצטרפות זו עם זו · [ד]כל השרצים מצטרפין זה עם זה · [ה]דם השרץ ובשרו מצטרפין · כלל [ו]אמר רבי יהושע · [ז]כל שטומאתו ושעורו שוין · מצטרפין זה עם זה · טומאתו ולא שעורו · שעורו ולא טומאתו · לא טומאתו ולא שעורו · אין מצטרפין זה עם זה: ד הפגול והנותר אין מצטרפין זה עם זה · מפני שהם שני שמו' · השרץ והנבלה · וכן [ח]הנבלה ובשר המת · אין מצטרפים זה עם זה · לטמא אפילו בקל שבשניהם ·

האוכל

התרומה ותרומת מעשר · שהיא אחד ממאה של חולין · וכן תרומת מעשר של דמאי: והחלה · שאף היא קרויה תרומה · דכתיב (במדבר ט"ו) ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה: והבכורים · קרויין תרומה · דאמר מר ותרומת ידך אלו בכורים דכתיב בהו (דברי' כ"ו) ולקח הכהן הטנא מידך: מצטרפים זה עם זה לאסור · שאם נפל מכלן שאור כדי לחמ' · לתו' עסה של חולין נאסר': ולחייב עליהן את החומש האוכל כזית בשגגה משלם את החומש: ג כל הפגולי' · מעולה מחטאת ומאשם ומשלמים מצטרפי' זה עם זה · לאוכל מהן כזית להיות חייב כרת וכן כל הנותרים: כל הנבלות מצטרפים · ואפילו נבלת בהמה טמאה עם נבלת בהמה טהורה מצטרפים לכזית · לענין טומאה · אבל לא למלקות שאינו לוקה עד שיאכל כזית מנבלת בהמה טהורה לבדה · או כזית מן הטמאה לבדה לפי שהן ב' שמות · שאין אוכ' בשר בהמ' טמא' לוקה משום נבלה אלא משום אוכל בשר בהמה טמאה: וכל השרצים מצטרפים זה עם זה לכזית · לחייב את האוכלין ומלקו' · ושמנה שרצים הכתובים בתורה מצטרפים זה עם זה · לחייב האוכלן בכעדשה · כשיעור טומאתן כך שיעור אכילתן: דם השרץ ובשרו מצטרפים · דמרבינן מקרא · דכתיב (ויקרא י"א) וזה לכ' הטמא בשרץ השורץ על הארץ לרבות דם השרץ שיהיה מטמא כבשרו: כל שטומאתו ושיעורו שוין · כגון נבלה ונבלה · או שרץ ושרץ: לטומאתו ולא שיעורו · כגון נבלה ושרץ · דטומאתן שוה · דתרווייהו הוי טומאתן עד הערב · ולא שיעורו · דנבלה שיעור טומאתה בכזית · ושרץ שיעורו בכעדשה: שיעורו ולא טומאתו · כגון נבלה ומת · דתרווייהו מטמאין בכזית · ולא טומאתו · דאלו טומאת מת שבעה · וטומאת נבלה לא הויא אלא עד הערב: לא טומאתו ולא שיעורו · כגון מת ושרץ דטומאת מת הוי שבעה · וטומאת שרץ עד הערב · ובשיעורו נמי אינן שוין דשיעור מת בכזית ושיעור שרץ בכעדשה · אלו אין מצטרפין זה עם זה · הואיל ומוחלקין הן: ד ב' שמות · שני לאוין חלוקין: בקל שבשניהן · כלומר דלא מצטרף לטומאה אפי' לשיעור קל · כגון שיצטרף פחות מכעדשה דשרץ · להשלים כזית דנבלה · וכל שכן דלא מצטרף לשיעור חמור · וכן חצי זית של מת · אין מצטרף לחצי זית של נבלה · לטמא אפילו לטומאת ערב:

האוכל

ותרומת מעשר של דמאי · [illegible] כתבתי בזה בס"ד במשנה ח' פ"ד דמעילה: ג כל הנבלות מצטרפות זו עם זו · פי' הר"ב לענין טומאה · אבל לא למלקות כו' · שאין אוכל בשר בהמה טמאה לוק' משום נבלה כו' · דאין איסור חל על איסור · כדפי' הר"ב במשנה ד' פ"ג דכריתות · ועיין בס"פ: וכל השרצים כו' · כתב הר"ב ושמנה שרצים האמורים בתורה · מצטרפים זה עם זה לחייב האוכלן בכעדשה · כשעור טומאתן · דתני ר"י בר חנינא ולא תשקצו וגו' · ובכל אשר תרמש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמ' (ויקרא כ') פתח הכתוב באכילה דאל תשקצו · דכי אכיל להו משקץ נפשיה · וסיי' בטומאה · מה טומאה בכעדשה אף אכילה בכעדשה · גמ' · ושאר שרצים אין להם טומא' · וז"ל הרמב"ם סוף פ"ד מהלכות שאר אבות הטומאות · שאר שקצי' ורמשים כולן כגון הצפרדע והנמ' והעקרב וכיוצא בהן אע"פ שהן אסורים באכילה הרי הן טהורים מכלום · ואפילו כאוכלין טמאין אינן: דם השרץ ובשרו מצטרפ' · פי' הר"ב דמרבינן מקרא דכתיב וזה לכם הטמא כו' · והאי קרא מיותר הוא לדרשא למדרש ביה הכי דהא כתיב קרא אחרינא אלה הטמאים לכם רש"י: ד הפגול והנותר אין מצטרפין זה עם זה · פי' לטומאה · ובגמ' אמר רב יהודה אמר שמואל' ל"ש אלא לטומאת הידים · דמדרבנן היא (ועיין מ"ש בריש פ"ב דידים) אבל לענין אכילה מצטרפים · דתניא רבי אליעזר אומר לא יאכל כי קדש הוא (שמות כ"ט) כל שבקדש פסול · בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו · ופירש"י לטומאת ידים כדאמרינן במסכת פסחים (בסוף' מתני') שגזרו בנותר ופגול שמטמאין את הידים משום חשדי הכהונה · או משום עצלי כהונה · וכיון דגזירה דרבנן היא אינן מצטרפין לטומא' ידים (דגזיר דרבנן היא) דאי אמרת דמצטרפין הויא גזירה לגזירה (ועיין מ"ש בדבו דלקמן בס"ד) אבל לענין אכילה אי איכא פחות מכזית פיגול · ונותר [משלים] לכזית · חייבים עליו משום פיגו' ואי רוב דנותר כו' חייב עליו משום נותר ואמר לי רבי דאי הוה חצי זית מזה · וחצי זית מזה מצטרפין · לחייב עליו משום נותר ומשום פיגול ע"כ · ונ"ל דלא לחייבו בשתים · שא"כ אתה מחייבו על פחות מכשיעור אלא לענין מלקות לחייבו אם התרה בו משום נותר או משום פיגול: מפני שהם שני שמות · אין זה עיקר הטעם · דהא אמרן דלעינן אכילה מצטרפין ומש' אחד נפקא · ולטומאת ידים הוא דאין מצטרפין ועיקר טומאה זו אינה אלא מדרבנן וא"כ מאי מפני שהם ב' שמות · אלא טעמא כדכתב רש"י · דלא גזרינן גזירה לגזירה וכבר כתבו התוס' בפ"ב דסוכה דף כ"ד דאשכחן טובא שאין הגמ' חושב עיקר טעם אותו טעם המפורש במשנה ע"כ · ועי"ל דלפי שנמצא הרבה פעמים שגזרו כאחת שתי הגזירות · כדאמרי' כולה חדא גזירה היא: והאי הוא דתנן · מפני שהם שני שמות · ולפיכך לא רצו לגזור כאחת · נ"ל:

האוכל

א ערלה פ"ב
מיי' פ"י מהל'
תרומות הל' ד
ופט"ו מה' מא"ם
הל' יג

ב זבחים קט"ו
מיי' פי"ח מה'
פסה"מ הל' יט

ג מיי' פ"ב מה'
מא"ם הל' ס
ופ"א מה' אבות
הטומאה הל' נ

ד פ"ד מה'
אבות הטומאה
הל' ב

ה יז

ו מיי' פ"ד מה'
טומאת אוכלין
הל' יא

ז יז:

ח מיי' שם

[א] האוכל שנטמא באב הטומאה ושנטמא בולד הטומאה מצטרפין זה עם זה לטמא בקל שבשניהם: ה [ב] כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגויה בכחצי פרס · [ג] במזון שתי סעודות לערוב · [ד] בכביצה לטמא טומאת אוכלין · [ה] בכגרוגר' להוצא' שבת · [ו] בככותבת ביום הכפורי' · [ז] כל המשקין מצטרפין לפסול את הגויה · ברביעי' · גמ' וכ' לא [ח] ובמלא לוגמיו ביום הכפורים : ו [ט] הערלה וכלאי הכרם מצטרפין זה עם זה · רבי שמעון אומר אינן מצטרפין · הבגד והשק · השק והעור · העור והמפץ · מצטרפין זה עם זה · רבי שמעון אומר · מפני שהן ראוין ליטמא מושב :

פרק ה

האוכל שנטמא באב · זהו ולד ראשון : ושנטמא בולד הטומאה · זהו ולד שני : מצטרפין זה עם זה · לכביצה · שהוא שיעור טומאת אוכלין : לטמא כקל שבשניהם · לעשות שלישי כדרך השני לעשות שלישי · והיינו כקל שבשניהם · אבל אין מצטרפין להכי · שיעשו שני · כמו שעושה ראשון שני · דאם כן היה כחמור שבשניהם : ה לפסול את הגויה · האוכל אוכלים טמאים בכחצי פרס · שהוא ביצה ומחצה · לדברי רמב"ם · וב' ביצים לדברי רבותי · נפסלת גוייתו מלאכול בתרומה ופוסל את התרומה במגעו עד שיטבול : במזון שתי סעודות לערו' · הרוצה ללכת יותר מאלפים אמה בשבת עושה עירובי תחומין ונות' מזון שתי סעודות במקום שרוצה שיקנה לו ערובו והולך ממקום ערובו ולהלן אלפים אמה · והוא ששה ביצים · לדברי רמב"ם · ושמנה ביצים · לדברי רבותי : בכביצה לטמא טומאת אוכלין · שאין אוכל מטמא בפחות מכביצ' · דכתיב (ויקרא י"א) מכל האוכל אשר יאכל · דמשמע אוכל הנאכל בבת אחת · ושערו חכמים שאין בית הבליעה מחזיק יות' מביצת תרנגולת : בכגרוגרת להוצאת שבת · המוציא אוכלי' בשבת מרשות לרשות · אינו חייב בפחות מכגרוגרת : בככותב' ביוה"כ · ששינה הכתוב · וכתב תענו · ולא כתב לא תאכלו · דמשמע דלא קפיד רחמנא אלא אעינוי · ושערו חכמי' דבככותב' מיתבא דעתיה דאינש · ובפחות מכותבת לא מיתבא דעתיה : לפסול את הגויה ברביעי' · השותה משקי' טמאי' ברביעית נפסלה גוייתו מלאכול בתרומה ופוסל את התרומה במגעו עד שיטביל : ובמלא לוגמיו · שהשותה ביוה"כ מלא לוגמיו חייב · פחות מכן פטור : ו הערלה וכלאי הכרם · מצטרפין · שאם אכל חצי שיעור מזה · וחצי שיעור מזה · מצטרפין ללקות את הארבעים · אי נמי ערלה וכלאי הכרם · מעורבים יחד שנפלו לתוך היתר מצטרפים לאסור ביכם במאתים ולא בנותן טעם : אינן מצטרפין · כיון דשני שמות נינהו · אלא אם יש בקדרה לבטל טעם הערלה בפני עצמה · וטעם כלאי הכרם בפני עצמו הכל מותר · ואין הלכה כר"ש : הבגד · שהוא מטמא שלשה על שלשה · והשק שהוא מטמא ארבעה על ארבעה · והעור חמשה על חמשה · והמפץ ששה על ששה : הבגד מצטר' לשק · שקל הימנו לטמא בארבעה על ארבעה · וכן כל אחד מצטרף לקל וכלן מצטרפי' זה עם זה · לטמא כשיעור הטומאה הקלה אבל לא הקל עם החמור : מפני שהן ראוים לטמא מושב · כלומר אע"ג דאמרן לעיל דכל שאין שיעורן שוה אינן מצטרפין הכא מצטרפין · אע"פ שאין שיעורו

האוכל וכו' מצטרפין · תניא ר"ש אומר מה טעם כו' · מי גרם לשני לאו ראשון · וכיון דמכח ראשון אתי [ליה] טומאה הוי כי ראשון ולהכי מצטרפין ועיין במשנה ה' פ"ק דטהרות: ה כל האוכלין מצטרפין · ועיין מ"ש בריש פ"ק דטהרות · גם עיין בפירוש משנה ו' פרק בתרא דמקואות : לפסול את הגויה · עיין מ"ש במשנה ד' פ"ק דשבת : בכחצי פרס · פירש הר"ב שהוא ביצה ומחצה · לדברי הרמב"ם כו' · ועיין בפירושו למשנה ג' פ"ג דכריתות · ובמשנ' ב' פ"ח דערובין : לטמא טומא' אוכלים · פי' הר"ב שאין אוכל מטמא בפחות מכביצ' · עיין מ"ש ברפ"ב דטהרות · ומ"ש הר"ב ושיערו חכמים כו' · בגמ' פרק בתרא דיומא דף פ' · וכמוה בלא קליפתה בפרק ח' דערובין דף פ"ג : בכגרוגרת להוצאת שבת · עיין ספ"ז דשב' : בככותב' ביוה"כ · עיין במשנה ב' פרק בתר' דיומא : כל המשקים · ובפרק אחרון דמקואות משנה ז' מפרש הר"ב דוקא הו' משקין : ברביעית · עיין מ"ש בריש פ"ב דטהרו' : ובמלא לוגמיו · והר"ב העתיק כמלא לוגמיו וכן הוא בס"א וכמשנה שבגמ' והרמב"ם העתיק מלא לוגמיו · ועיין במשנה ב' פרק בתרא דיומא : ו הערלה וכלאי הכרם מצטרפים · פי' הר"ב ללקות הארבעים · ותימה דבמשנה ג' פי' הר"ב כל הנבלות מצטרפין לטומאה אבל לא למלקות כו' · לפי שהן שני שמות · וצ"ל דמתניתין דהכא פליגא · וסוגיה נ"כ ברפ"ב דערלה וכ"ס פי' הרא"ש · מהירושלמי · דאמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן בשם ר"מ כל האסורין מצטרף ללקות עליהם בכזית משום לא תאכלו כל תועבה · ובפרק בתרא דע"ז (דף ס"ו) מייתי לה · ע"כ · ועיין במשנה י' פ"ב דערלה · ומ"ש הר"ב א"נ ערלה וכלאי הכרם מעורבין עיין שם בר"פ : רבי שמעון אומר אינן מצטרפין · כתב הר"ב כיון דשני שמות נינהו אלא אם יש בקדירה לבטל טעם הערלה בפני עצמה וכו' · ולכאורה לפי' הראשון א"צ דאינן מצטרפין ללקות · כיון שהם שני שמות כדתנן במשנה ב' · אלא דבגמרא איפכא שמעינן דפריך ומי צריך לר"ש לצרופי והתניא ר"ש אומר כל שהוא למכות · תני א"צ לר': הבגד והשק כו' · עיין במשנה ג' פכ"ו דכלים : רבי שמעון אומר מפני שהן ראוין לטמא במושב · כתב הר"ב כלומר אע"ג דאמרן לעיל כו' · הכא מצטרפין כו' · שכל אחד מהן ראוי לטמא במושב הזב · ותימה דלעיל נמי שהם שוים בדב' אחד · ואעפ"כ אינן מצטרפין · והרמב"ם כפי' תפיס שאלו חוששין להשוות השיעור לטומאה בדברים שמטמאין לא בדברים שמתטמאים · ע"כ · וגם בזה לא נוח לי · דהא אמרן לעיל שיעורו · ולא טומאתו · אין מצטרפין · ולשון רפ"י מפני שכשים בין כולן שיעור אחד בין שניהם · ראוין ליטמא מושב עליו הלכך מצטרפין · ע"כ · והיינו כדתני

א יו' :
ושריש לא ·
א מיי' פ"ד מהל'
טומאת אוכלין
הל' טו
ב עירובין כס' :
כריתות ג' ·
מקואות פ"ו
גשו מיי' סם
הל' ג ופ"ח מה'
אבות הטומאה
הל' יא
ג מיי' פ"ט מה'
עירובין סמ"ג
ע"ש סי' סם"ו
סמ"ג
ד מיי' פ"ד מה'
טומאת אוכלין
הל' ג
ח מיי' פי"ח
מה' שבת הל' א
ו מיי' פ"ב מה'
שביתת עשור
הל' א
ז נזיר לח

שיעורן שוה · הואיל והן שוין לדבר זה כל אחד מהן ראוי לטמא במושב הזב · הלכך מצטרפין לטומאת מושב :

פרק ה

הנהנה שוה פרוטה מן ההקדש אע"פ שלא פגם מעל · פלוגתא דר"ע ורבנן מפרש' בגמרא · כגון בלבושא מליעלא · לבוש מבחוץ פגום לאלתר · לפי שמתחכך בכתלים · ולא אפליגו נמי בלבוש דלפנים לגבי בשריה · דההוא נמי פגים לאלתר מחמת זיעה · אלא בלבושא מליעלא · ר"ע סבר הואיל והוי דבר דלא פגים לאלתר · אע"ג דפגים לאחר זמן הוי כדבר שאין בו פגם · ומועלים בו כיון שנהנה בשוה פרוטה · ורבנן סברי הואיל ויש בו פגם מ"מ אין מועלי' בו עד שיפגום : כיצד · דבר שאין בו פגם · כגון נתנה קטלא בצוארה רביד של זהב של הקדש · או טבעת בידה · או שתתה בכוס של זהב של הקדש · כל הני אין בהם פגם בכך אלא כיון שנהנית מהן שוה פרוטה מעל · וכיצד משערי' בהן הנאה אומדין כמה אשה רוצ' ליתן שישאילוה תכשיטים כאות הללו להוליכן לבית המשתה להתכבד בהן כאותו שיעור משלמת להקד' קרן וחומש כשנשתמשה בהן : וכל דבר שיש בו פגם · כגון לבש בחלוק או כיסה בטלית · או בקע בקרדום · כיון דעומדין ליפגם לא מעל עד שיפגום בהם בשוה פרוטה : תלש · שער מן החטאת · בחטאת בעלת מום איירי · דעומדת ליפדות ודבר שיש בו פגם הוא · הלכך לא מעל עד שיפגום בשוה פרוטה · אבל בחטאת תמימה דתליש' למר ושער לא עביד בה מידי שכך היא ראויה להקרבה עכשיו · כמו שהיתה מתחלה · הויא ככוס של זהב שהוא דבר שאין בו פגם · וכיון שנהנה ממנה מעל : כשהיא מתה כיון שנהנה מעל · דכיון שמתה לאו בת פדייה היא דאין פודים את הקדשים להאכילן לכלבים · ומיירי בין בחטאת תמימה בין בחטאת בעלת מום : ב ופגם בכחצי שיעור · כגון לבש בגדי קדש בהנאת שיעור שוה חצי פרוט' ופגם בכחצי פרוטה שקרע בו ופגמו כשיעור חצי פרוט' : שנהנה בשוה פרוטה בדבר אחד · שיש בו פגם ולא פגם · ופגם שוה פרוטה בדבר אחר · כגון ששפך משקה של קדש · ולא נהנה : הרי זה לא מעל עד שיהנה בשוה פרוטה ויפגום בשוה פרוטה בדבר אחד · בעצמו · ויהיה דבר שיש בו פגם · דבמעילה כתי' (ויקרא ה) וחטאה בשגגה ובאוכל תרומה כתיב (במדבר יח) ולא תשאו עליו חטא · מה חטא האמור באוכל תרומה פוגם ונהנה · ובאדם שפגם נהנה · אף חטא האמור במעילה צריך שיהיה פוגם ונהנה ובאותו דבר בעצמו שפוגם נהנה · ולא בדבר אחר : ג במוקדשין אלא בהמה וכלי

פרק ה

הנהנה שוה פרוט' מן ההקד' אע"פ שלא פגם ימעל דברי ר"ע · וחכ"א [א]כל דבר שיש בו פגם לא מעל עד שיפגו' · וכל דבר שאין בו פגם כיון שנהנה מעל · כיצד נתנה קטלה בצוארה · טבעת בידה · שתתה בכוס של זהב · כיון שנהנית מעלה · לבש בחלוק כיסה בטלית · בקע בקורדום לא מעל עד שיפגום · [ב]תלש מן החטאת · כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום · כשהיא מתה כיון שנהנה מעל :

ב [ג]נהנה בכחצי פרוטה · ופגם בכחצי פרוטה · או שנהנה בשוה פרוטה בדבר אחד · ופגם בשוה פרוטה בדבר אחר · הרי זה לא מעל · עד שנהנה בשוה פרוטה ויפגום בשוה פרוטה בדבר אחד :

ג [ד]אין מועל אחר מועל במוקדשין · אלא בהמה וכלי ·

כדתני עלה בגמרא קילע מכולם ועשה תכן כנגד למשכב ג' · למושב טפח · וכן במשנה ד' פכ"ז דכלים · ובגמרא פ"ק דסוכה דף י"ז ע"ב גרסי' בהדיא · אמ' ר"ש מה טעם הואיל וראוי לטמ' מושב כדתנן המקלע מכולן טפח על טפח טמא · ושם פירש"י שני פירושים המקלע מכולן מא' מכל אלו קלע טפח על טפח · מקלעו שהשוהו סביב סבי' באזמל ומתקנו יפ' (וזהו פירושו שבכאן) וי"מ המקלע מכולן יחד שחיבר קלועיהן שקלען כל המינין ועשה מהן טפח על טפח ותפרן יחד · והראשון נ"ל ע"כ · ועיין בפי' הר"ב שם בכלים משנה ג' ד' :

פרק ה **כל** דבר שיש בו פגם לא מעל עד שיפגום · דילפי' בגמ' ממעילה דכתיב בע"ז וימעלו מעל' שסינו עצמם מן המקום לע"ז · אף כאן עד שיפגם וישתנה (ועיין מ"ש במשנה ד') וכל דבר שאינו בו פגם כו' · דאתקש נמי לסוטה דכתיב בה ומעלה · וסוטה פגומ' ועומד' היא · דאינה נוהגת אלא בבעולה כדכתיב מבלעדי אישך · ואמרי' שקדמה שכיבת הבעל לבועל (וכמ"ש בר"פ ד' דסוטה) והיינו בעולה ואפ"ה כתיב · ומעלה בו מעל : **נתנה** קטלא וכו' · אורחא דמלתא נקט שדרך הנשים להתקשט ולהשתמש בשל זהב · **קטלא** פי' הר"ב רביד כו' · ועיין בר"פ ו' דשבת : **לבש** בחלוק כו' · אורחא דמלת' נקט שדרך האנשי' להתלבש בחלוק וטלית ולעשות מלאכה : **כשהיא** חיה לא מעל פי' הר"ב בחטאת בעלת מום איירי דעומדת ליפדות · וכיון שפגמה הכחישה ופיחת מדמיה רש"י : **כיון** שנהנה מעל · ומעילה זו מדרבנן הרמב"ם פ"ו מה"מ · ועיין ריש מכילתין : **ב או** שנהנה בשוה פרוטה בדבר אחד · ופגם בש"פ בד"א · ל' הר"ב כגון ששפך משקה של קדש ולא נהנה · וכ"פ רש"י ומלישנא דמתני' משמע שהוא נהנה בשניהם שפגם · אלא שאין שניהם בדבר אחד · וזה לא פירשו והוא דחוק · ולשון הרמב"ם כגון שקרע קלת מבגד הקדש ונתן אותה חתיכ' שקרע בבגדו ולבש אותה ונתקשט בו ונהנה בש"פ בתכשיטו · ולא פגם בחתיכ' שום דבר אבל פגם בבגד הקדש שקרע ממנו בש"פ ז נהנה ופגם · אבל הדבר שפגם לא נהנה באותו הפגם עצמו : **הרי** זה לא מעל עד שיהנה כו' · ל' הר"ב ויהיה דבר שיש בו פגם וז"ל רש"י והכא מיירי בדב' שיש בו פגם וקסבר [דכתרומה] בעינן דפגימתו והנאתו כאחת : **ג אין** מועל אחר מועל במוקדשים · פי' הר"ב בהמת קדשי מזבח תמימה כו' · אבל קדשי בדק הבית כו' · וכיון שמעל בו אחר שהוציאו לחולין · כרבי יהודה במשנה ח' פרק ב' דקדושין

א מיי' פ"ו מה' מעילה הל' א
ב שם הלכה ג
ג יש · מיי' שם הל' ו
ד קדושין כה
מיי' שם הל' יד

וכלי שרת כיצד רכב על גבי בהמה · ובא חברו ורכב · ובא חברו ורכב · שתה בכוס של זהב ובא חברו ושתה · ובא חברו ושתה [א]תלש מן החטאת · ובא חברו ותלש · ובא חברו ותלש כולן מעלו · ר' אומר כל (גמרא דבר) שאין לו פדיון יש בו מועל אחר מועל:

ד [ב]נטל אבן או קורה של הקדש · הרי זה לא מעל [ג]נתנה לחבירו · הוא מעל וחברו לא מעל · בנאה בתו' ביתו ה"ז לא מעל עד שידור תחתיה בשוה פרוטה · נטל פרוטה של הקדש ה"ז לא מעל · נתנה לחברו הוא מעל וחברו לא מעל [ד]נתנה לבלן · אע"פ שלא רחץ מעל שהוא אומר לו הרי מרחץ פתוחה ,(גמ' לפניך) הכנס ורחוץ :

ה אבילתו

וכלי שרת · בהמה תמימה · בהמת קדשי מזבח תמימה דהני לאו לפדייה קיימי ולאו בני פגימה נינהו · שאפי' רכב אחד ע"ג בהמה והכחישה · או תלש מן למרה · עדין ראויה היא לקרבן · ויש בו מועל אחר מועל: וכן שתה א' בכוס של זהב אפי' אם פגמו ופחתו · כיון דקדש' [הגוף] הוא ולאו לפדי' קאי · ראוי הוא עדין לשירות ויש בו מועל אחר מועל · אבל קדשי בדק הבית כגון בהמת קדשי בדק הבית · אין בהם מועל אחר מועל משו' דבני פדיי' נינהו וכיון שמעל בו אחד הוציאו לחולין · הו לית בה מעילה: ר' אומ' כל דבר · שאין לו פגם שאינו נפסל · דהיינו כל דבר שאין לו פדיון כי הני דאמרן אפי פגמו יש בו מועל אחר מועל ; ואיכא בין ת"ק לר' קדשי מזבח תמימים שנעשו בעלי מומים ועב' ושחטן קודם פדייה ר' אומר יקברו משו' דבעו העמדה והערכ' ולא אפש' דהא מתו הלכך יקברו וכיון דלא הוו תו בני פדייה יש בו מועל אחר מועל · הנהנה מהן לאחר שחיטה · וחכ"א יפדו דלא בעו העמדה והערכה וכיון דקדושת דמים נינהו · אין בו מועל אחר מועל והלכה כחכמים: ד הרי זה לא מעל · בגמ' מוקי לה בגזבר של הקדש · שהאבן והקורה של הקדש היו מסורות בידו מתחלה · וכי נטלן לעצמו עדין הם ברשות הקדש דכל היכא דמטלטל להו בביתיה הוו ברשו' הקדש כבתחלה · אבל כי נתנה לחברו הוציאה מרשותו ושינה מהקדש לחול ומעל · וחברו לא מעל שכבר יצאה לחולין: בנאה בתוך ביתו · לא בנאה ממש דא"כ הרי נהנה מיד שהוסיף בבנין ביתו אלא כגון שנתנה ע"פ ארובה שלא בבנין דהשתא אין לו הנאה עד שידור תחתיה ויהנה בה בשוה פרוטה ; כגון שהיו פירותיו נתונים תחת הארובה : והיו גשמים דולפים עליהם וסתם פי ארובה באבן של הקדש · כיון שהגין עליהן בשוה פרוטה מעל: נתנה לבלן · כדי שיניחנו לרחוץ בבית המרחץ : ה אכילתו

דס"ל הקדש בשוגג מתחלל: וכלי שרת · במ"ק ו אם אהריס תביא לקדושתן (דכלים מקדשים כדתנן בספ"ט דזבחים) הוא עצמו לא כ"ש פירש"י לא כ"ש שיהא קדוש כל קדושה בו מועל אחר מועל: רבי אומר כל שאין לו פדיון כו' · כתב הר"ב ואיכ' בין ת"ק לר' כו' ועבר ושחטן (דהשתא יכול לפדות להאכיל לאדם · גמ' סוף תמורה (ד' ל"ג) וחכ"א יפדו דלא בעי העמדה והערכ' · ותימה דבמשנה ג' פ' בתר' דתמורה לכ"ע קדשי מזבח בעו העמדה והערכה רבנן דהכ' כמאן ומצאתי בתו' דהתם דף ל"ג ע"ב בד"ה כדתניא כו' דגרסי התם בגמ' · רבנן דהכא לחוד · ורבנן דהתם לחוד · וכתבו עוד ואין לתמוה לומר כן דב' מחלוק' לימא דרבנן דתמורה נמי ס"ל קדשי מזב' לא היו כו' י"ל דמתני' דתמור' קשי' · דמדקאמר ר"ש דקדשי ב"ה אם מתו יפדו · מדאצטריך לפרושי ב"ה · מכלל דת"ק מיירי (בתרוייהו) כדפיר' כל הסוגיא בספרים · ע"כ ולריך לומר דטעמייהו דרבנן דהכא כדאמר התם בגמ' דף ל"ב ע"ב לריש לקיש · דאמר דרבנן דהתם ס"ל קדשי מזבח לא היו כו' · וטעמייהו דאמר קרא (ויקרא כז) והעריך הכהן אותה בין טוב ובין רע · איזהו דבר שאינו חולק בין טוב לרע הוי אומ' זה קדשי ב"ה · ואמר קרא אותה למעוטי קדשי מזבח ול"ע מיהת להר"ב והרמב"ם פ"ה מה"ע שפוסקים כחכמים דהתם · וכן כחכמים דהכא פ"ו מה"מ והוי כתרי שטרא אבי תרי : ד הרי זה לא מעל · פי' הר"ב בגמרא מוקי לה בגזבר כו' וכי נטלן לעצמו עדין הם ברשות הקדש כו' וא"ת ומ"מ הרי שלח בה יד וליחייב דשליחות יד א"צ חסרון · כדפי' הר"ב בספ"ג דמציעא · אלא שיתכוין לחסר וה"נ קא מכוין ליטלה לעצמו · כבר תירצו התו' בפ"ב דקמא דף ך' וי"ל דאין אדם מועל · אא בנתכוין להוציאו מרשות מי שהוא והכא הוא סבר שלו הוא · ע"כ · ומ"ש הר"ב · ושינה מהקדש לחול · ונראה מחסר להקדש ופגמו ועוד דהיינו שינוי ממש דילפינן מע"ז כמ"ש בריש פרקין : נתנה לחברו הוא מעל · בנתינת המתנה בטובת הנאה הנאה לו הרמב"ם והכי איתא בגמרא פ"ט דב"מ דף צ"ט · במשאיל קרדום לחברו כו' : בנאה בתוך ביתו · כתב הר"ב · ולא בנאה ממש דא"כ הרי נהנה מיד שהוסיף בבנין ביתו · משמע דהיינו נמי פגם שסיכה אותה בבנין · וכן מוכח מ"ש אלא כגון שנתנה על פי ארובה שלא בבנין · דאי הוה בבנין נשתנה ונהנה בהוספה וכן פירש"י בלשון אחר דבבנין הוי שינוי ותמהו התוס' בפ"ב דקמא · דהא שינוי החוזר לברייתו לא הוי שינוי · וכמ"ש שם רפ"ט · ובלשון ראשון פירש"י שפחתה ותקנה · וכן פי' התוספת דהכא ד"ה בנאה גם במסכת חגיגה פ"ק דף י"א הקנה רש"י [illegible] : נטל פרוטה של הקדש כו' · הא תו למה לי · והרמב"ם בפ"ו מה"מ כתב הנוטל פרוטה של הקדש ע"ד שהיא שלו לא מעל · עד שיוציא אותה בחפציו או עד שיתן אותה במתנה כו' · ותיכה לדידיה דמפר' לרישא במועל בזדון כמבואר שם בחבורו גם בפירושו כפי נ"א · אבל להר"ב · וכן פירש"י דרישא נמי בשוגג · ועל כרחך מיירי שנטל האבן ע"ד שהיא שלו כמ"ש לעיל בשם התוס' קשיא לי דתו למה לי : נתנה לבלן כו' · שהוא אומר לו כו' ולא מיתסר משיכה מש"כ שאר אומנות דמחסרן משיכה · ולדידן דקי"ל דבר תורה מעות קונות · כמ"ש הר"ב במשנה ב' פ"ד דב"מ מתני' בבלן נכרי ומש"ה דוקא בלן אבל שאר אומנות בעו משיכה · דכיון דבישראל מעות קונות בנכרי קונה במשיכה · דדרשינן בגמרא רפ"ב

א פס כלכס ה
ב יש פנ נה י
ג ק ג כ"מ כ"ט
פרי' פ"ו כם'
פילה כל"ם
ג כ
ש"ם מ"ם
פרי' פס

רל״צ

ה [א]אכילתו ואכילת חברו · הנייתו והניית חברו · אכילתו והניית חברו · הנייתו ואכילת חברו · מצטרפין זה עם זה ואפילו לזמן מרובה :

פרקו השליח [ב]שעשה שליחותו · בעל הבית מעל · לא עשה שליחותו השליח מעל כיצד · א״ל תן בשר לאורחים ונתן להם כבד · כבד · ונתן להם בשר · השליח מעל · [ג]אמר לו תן להם חתיכה חתיכה · והוא אמר טולו שתי׳ שתי׳ והם נטלו שלש שלש · כולן מעלו [ד]אמ׳ לו הבא לי מן החלון · או מגלוסקמ׳ · והביא לו אע״פ שאמר בעל הבית לא היה בלבי אלא מזה · והביא מזה · בעל הבית מעל · אבל

ה אכילתו ואכילת חברו · אכל הוא חצי שיעור והאכיל את חברו חצי שיעור · או נהנה הוא חצי שיעור והנה את חברו חצי שיעור · וכן הנאתו ואכילת חברו כגון סך הוא חצי שיעו׳ וחבירו אכל חצי שיעור או אפכא · כל אלו מצטרפים לחייבו אשם מעילות: ואפי׳ לזמן מרובה · כגון שאכל חצי שיעור היום וחצי שיעור למחר בהעלם אחד · או שאכל או נהנה כחצי שיעור היום והאכיל או הנהה את חברו כחצי שיעור למחר: מצטרפים · ואפילו לזמן מרובה · ובלבד שיהיו בהעל׳ א׳ דכתיב (ויקרא ה) כי תמעול מעל מ״ת שתמעול כתחי׳ באשם:

פרקו השליח שנתן לו בעל הבית הקדש או מעות הקדש להוציאם בתורת חולין ועשה השליח שליחותו · בעל הבי׳ מעל · דבמעילה יש שליח לדבר עבירה · ובכל התורה כלה אין שליח לדבר עבירה חוץ ממעילה משום דכתיב בה (במדבר ה) ואשמה הנפש ההיא · מי שסגג תחלה · דהיינו המשלח : תן בשר לאורחים · מאותו בשר של הקדש ונתן להם כבד של הקדש : והוא אומר טלו שתים שתים וכו׳ · ובלבד שיאמר השליח טלו שתים מדעתי או בעל הבית מעל דלא עקר השליח שליחותו · אע״פ שהוסיף על דברי המשלח · הלכך המשלח נמעל שהרי נעשי׳ שליחותו והשליח מעל על זאת שהוסי׳ מדעתו · והאורחים נמי חייבים על השלישית שנטלו מדעתם · אבל אם לא אמר השליח טלו שתים מדעתי · אלא טלו שתים בשליחות בעל הבית המשלח מעל · שהרי נעשה דברו · והשליח פטור מפני שהוסיף על שליחו׳ בעל הבית ולא עקר את השליחו׳ ומה שהוסיף לא הוסיף מדעתו : גלוסקמא · בלשון יון קורין לתיבה גלוסקום ויסם בארן תרגום ירושלמי ושון יתיה בגלוסקמא : אע״פ שאמר בעל הבית לא היה בלבי אלא מזה מעל · לפי שעשה השליח מאמרו ודברים שבלב אינן דברים :

ב ניד

רפ״ב דבכורות לעמיתך בכסף · הא לנכרי במשיכה · והתו׳ בס״פ לפום ריהטייהו לא דייקי דנסבי דרשא לעמיתך לישראל בחדא ולנכרי בחדא · והיא לר״ל היא דאמר משיכה מפורש מן התורה בישראל : ה ואפילו לזמן מרובה לי׳ הר״ב כגון שאכל חצי שיעור היום וחצי שיעו׳ למח׳ כו · או שאכל כו׳ · והאכיל כו׳ למחר · ובברייתא שבגמ׳ דף י״ח ע״ב תני גבי אכילתו ואכיל׳ חברו אפי׳ מכאן ועד ג׳ שנים · והרמב״ם בפ״ה מה״מ · כתב נהנה היום מן הקדש ונהנה לאחר כמה שני׳ כו׳ מצטרפין ומעל :

א פיי״פ״ה מה׳ מעילה הל״ג
ב פנינתי׳
כתובות כד
קדושין מב
ע״ש כדרים לז
פיי״פ ו מסל׳ א
ג כתובות כח
ד כל קדושין כ
חי״י פ״ו מה׳
הלכה א

פרק ו בעל הבית מעל · לשון הר״ב · דבמעילה יש שליח לדבר עבירה · ולא אמרי׳ דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין · גמר׳ פ״ב דקדושין דף מ״ב ומ״ש הר״ב ובכל התורה כלה אין שליח לדבר עבירה חוץ ממעילה · אע״ג דכתב חוץ לאו כללא הוא · דהא בשליחות יד יש שליח · כמ״ש בספ״ג דב״מ ועוד טביחה דגנב ילפינן לה · דאפי׳ ע״י שליח מתחייב · וכולהו בגמ׳ פ״ב דקדושין ומ״ש הר״ב משום דכתיב בה · ואשמה הנפש ההיא מי שסגג תחלה · וכ״כ הרמב״ם בפירושו והיא הוא דדייק ותמיהני דבפ״ב דקדושין אמרינן דילפי׳ חטא חטא מתרומה · מה תרומ׳ משוי שליח (להרמתה) אף מעילה משוי שליח · והתו׳ כתבו שם דף מ״ב דלמאי צריך קרא כלל למעילה דבשוגג · הא לא שייך למימר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין · ותירצו דהכא מיירי · אפי׳ דנזכר השליח קאמר דמעל בה״ב וכדמוכח מתני׳ דלקמן שלא ביד פקח ונזכר כו׳ ובנזכרו שניה׳ (כדפי׳ הר״ב) משמע הא אם נזכר השליח לבד בה״ב מעל · ע״כ : אמר לו תן בשר כו׳ השליח מעל אפי׳ לר״ע דרפ״ו דנדרי׳ (דפסקו הפוסקים כמותו כמ״ש שם) דס״ל דכל דימליך השליח מקרי מינו · הכא משום הכי השליח מעל · כיון דלא אמליך דהא בעי אמלוכי גמ׳ : אמר לו תן להם חתיכה חתיכה כו׳ · ל׳ הרמב״ם בפ״ז מה״מ · בד״א כשהיו החתיכות מקדשי ב״ה · אבל אם היו בשר עולה וכיוצא בו · לא מעל אלא האוכל בלבד · שהרי הוא חייב באיסור יתר על המעילה דהאוכל בשר העולה לוקה · כמ״ש לעיל פ״ד משנה ב׳ · ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה לבדה · שלא יתערב עמה איסור אחר · ע״כ · וקלסהו הראב״ד : והם נטלו שלש שלש כולן מעלו · ולא עקרו דברי השליח ולא ימעול · דדוקא שליח בעינן דלימא מדעתו שלא יסברו האורחים כשיאמר סתם שלדעת בה״ב אומר כן · אבל מה שהן לוקחים יותר ממה שאמר שליח יודעין הן שעושין מדעתן · ולא מדעת שליח · תו׳ פי״א דכתובות סוף דף צ״ח : כולן מעלו · ובמסכת תרומות פ״ד משנה ד׳ תנן האומר לשלוחו צא ותרום כו׳ · אם נתכוין להוסיף אין תרומתו תרומה · כתב שם הר״ש דבירושלמי בעי לה ומשני דגבי מעיל׳ משנטלו חתיכה ראשונה נעשה שליחותו של בה״ה אבל בתרומה על כל חטה וחטה נסתיימ׳ שליחותו של בה״ה בתחילה והלא כשהו׳ פוחת · או מוסיף הפרשתו בבת אחת עשויה · וה״ל מעביר ע״כ : מן החלון · העשוי להסתתם ולהניח בו חפציו · ואינו אלא חלל מה בעובי הכותל · אבל אינו פתוח מעבר לעבר ומפולש כחלון העשוי לאורה · וכן תמצא בעדיות פ״ה משנה ו׳ ובבכורות פ״ג משנה ד׳ ובתמיד פ״ה משנה ב׳ ובמסכת פרה פי״ב משנה ד׳ לפי מהר״ס ז״ל ובמסכת טהרות משנה ז׳ : אף ע״פ שאמר בעל הבית לא היה בלבי כו׳ · כתב הר״ב דדברים שבלב אינם דברים · גמרא · ופי׳ הרמב״ם דקא משמע לן שזה ג״כ לענין מעיל׳ :

אבל אם א"ל הבא לי מן החלון · והביא לו מגלוסקמא (ס"א) או מגלוסקמא והביא לו מן החלון · השליח מעל : **ב** [א]שלח ביד חרש שוטה וקטן · אם עשו שליחותו בעל הבית מעל · לא עשו שליחותו · החנוני מעל [ב]שלח ביד פיקח ונזכר עד שלא הגיע אצל חנוני · החנוני מעל כשיוציא · [ג]כיצד יעשה · נוטל פרוטה או כלי ויאמר פרוטה של הקדש בכל מקום שהיא · מחוללת על זה · שהקדש נפדה בכסף · ובשוה כסף : **ג** [ד]נתן לו פרוטה · א"ל הבא לי בחציה נרות ובחציה פתילות הלך והביא לו בכול' נרות או בכולה פתילות · או שא"ל הבא לי בכולה נרות · או בכולה פתילו' הלך והבי' לו בחציה נרות ובחציה פתילות · שניהם (ס"א) לא מעלו אבל אם א"ל הבא לי בחציה נרות ממקו' פלו' · ובחציה פתילות ממקו' פלו' · והלך והביא לו נרות מבית פתילות · ופתילות מבית נרות השליח מעל : **ד** [ה]נתן לו שתי פרוטות · א"ל הבא לי אתרוג · והלך והביא לו בפרוטה אתרוג · ובפרוטה רמון · שניהם מעלו · ר' יהודה אומר · בעל הבית לא מעל · שהוא אומר לו אתרוג גדול הייתי מבקש · והבאת לי קטן ורע · [ו]נתן לו דינר זהב · א"ל הבא לי חלוק הלך והביא לו בשלשה חלוק · בשלשה טלית · שניהם מעלו · ר' יהודה אומר בעל הבי' לא מעל · שהוא אומר לו חלוק גדול הייתי מבקש · והבאת לי קטן ורע : **ה** [ז]המפקיד מעות אצל השלחני אם צרורין לא ישתמש בהם · לפיכך אם הוציא מעל · אם מותרין ישתמש בהן · לפיכך אם הוציא לא מעל · [ח]אצל בעל הבית · בין כך ובין כך לא ישתמש בהם · לפיכך אם הוציא מעל · [ט]החנוני כבה"ב

דברי

ב ביד חרש שוטה וקטן · שאינן בני שליחות · אפ"ה הואיל ונעשית שליחותו · המשלח מעל : החנוני · שקבל המעות מיד חרש שוטה וקטן · חייב כשיוציא המעו' של הקדש בחפציו : ונזכר בעל הבית · קודם שהגיעו המעות ליד חנוני · וכיון שנזכ' שוב אינו חייב קרבן מעילה שאין קרבן מעילה אלא מזיד : החנוני חייב · והוא שנזכרו בעל הבית והשליח · דהשתא אין כאן שוגג אלא חנוני · אבל אם נזכר בעל הבי' ולא נזכ' השליח · השליח מעל · שהו' שגג תחלה : כיצד יעשה · כלומר אם ידע החנוני בפרוטה זו שהיא קדש · קודם שיוציאנה ונתערבה בכד עם שאר פרוטו' שיש לו · כיצד יעש' ויהי' מותר להשתמש בפרוטותיו : **ג** שניהם לא מעלו · בעל הבית לא מעל · שהרי לא נעשי' שליחותו בפרוט' והשלי' לא מעל · שלא עקר שליחותו של בה"ב בפרוטה · ובפחות מפרוטה ליכא מעילה : השליח מעל · שעקר שליחותו של בה"ב · בין בפתילו' בין בנרות ויש בשניהן פרוטה : **ד** שניהם מעלו · והוא שיהא אותו האתרו' שו' שני פרוטו' כמו שנתן לו בעל הבית · בעל הבית מעל · כיון שקנה לו השליח כמו שאמר · ושוה כמו שנתן לו · הרי נעשית שליחותו · והשליח מעל · שהרי קנה רמון בפרוטה מדעתו שלא בשליחו' בעל הבי' : ר' יהודה אומר בעל הבית לא מעל דא"ל לשליח אי הוית קונה אתרו' בשני פרוטו' כמו שנתתי לך · הוית מביא לי אתרוג גדול שוה ב' פרוטו' עכשיו שלא נתת אלא פרוטה הבאת לי אתרוג שוה שתי פרוטות · שהוא קטן ורע · ונמצא שלא עשית שליחותי ואין הלכה כר' יהודה : **ה** אם צרורין · קשורי' קשר משונה · אע"פ שאין עליו חותם או קשורי' כשאר קשרים וחותמין לא ישתמ' בהן · דגלי דעתיה דלא ניחא לי' שישתמ' בהן הפקד הואיל וקשרן קשר משונה · או הטיל עליו חותם : מותרין · קרי כל זמן שאין קשורים קשר משונה אלא קשור כשאר קשרים · ואין עליו חותם : לפיכך אם הוציא לא מעל · דהוי כאלו אמר לו המפקיד שישתמש בהן · כיון שלא היו צרורין והרי שליחותו עשה · והמפקיד כמי לא מעל · דהא לא אמר לו בפירו' שישתמ' בהן : החנוני · שמוכר פירות או בשמים ואם הפקיד · כבעל הבית : כחנות אצלו

ב בעל הבית מעל · פי' הר"ב · הואיל ונעשית שליחותו מידי דהוה אמעטן של זיתים · דתנן בריש פ"ט דטהרות מאימתי מקבלין טומאה משיזועו זיעת המעטן · הואיל וניחא ליה מוכשרים גמ' · וכלו' דהוי מנילא · כמו חש"ו דהוי כמי כמנילא כיון דאינן בני שליחות · (וכן המעטן לאו בר זיעה הוא · כדפירש"י) וא"ת אדרבה נילף מתרומה דהא מתרומה ילפינן למעילה · כדלעיל בריש פ"ה · וגבי תרומ' בעינן שליח בר דעת כדתנן בריש מסכ' תרומה · וי"ל כיון דשליח דמעילה בהולכה ושינוי רשות הוא דהוי והכא הוי שינוי רשות ע"י שליחו בר דעת · לכך מסתבר ליה לדמויי להא דמייתי · דלא קפידא בבר דעת · תוס' : לא עשו שליחותו החנוני מעל · לפי שהחש"ו אינן בני מעילה הלכך הקדש לא יצא לחולין עד שבאו ליד החנוני תו' : ונזכר כתב הר"ב · והוא שנזכרו בה"ב והשליח כו' אבל אם נזכר בה"ב וכו' השליח מעל · וכן אם נזכר השליח ולא נזכר בה"ב בה"ב מעל כמ"ש לעי' בשם התו' :

ג נרות כלי חרס שמדליקין בו את הנרות · רש"י :

מבית פתילות כו' מבית נרות וכש"א וכן במשנה שבגמ' ממקום פתילות כו' ממקום נרו' · וכן העתיק הרמב"ם בפ"ז מה"מ :

ד נתן לו דינר זהב · דינר (זהב כ"ה דינר) של כסף והם ו' סלעים בקרוב הרמב"ם :

ה לפיכך אם הוציא מעל · כתבו התוס' ל"ע בב"מ פרק המפקיד דף מ"ג · דמייתי לה להאי דהכא · ולא מייתי לה כלישנא דתניא הכא ע"כ · והתם מעל הגזבר קתני · והכסף משנה בפרק ו' מהלכות מעילה · בשם הר"י קורקוס · כתבה להאי דמציעא בשם ברייתא · וע"ש · שאין להאריך בזה בכאן : **ו** וחכמים

א פ"י פ"ו מה' מעילה הל"ו
ב קידושין כג
ג פ"י שם הל' ה
ג שם הלכה ו
ד שם פ"ו הל' ג
ה שם הלכה ד
ו נתיבות כט
ז כא כ"ת ח"ג
ח פ"ם פ"י פ"ג
שם הל' י
ט פ"י שם הל"ט
י קדושין ית
כ"מ ח"ג

אלו מעות · אע"פ שאינן צרורים · לא ישתמש בהן הלכך אם הן מעות של הקדש ונשתמש בהן מעל : כשלחני · ומותר להשתמש במעות שהפקיד אלו כשאינן צרורים הלכך לא מעל · והלכה כרבי יהודה : ו כיון שהוציא את הראשונה · לצורך תשמישו מעל : וחכמים אומרים לא מעל : עד שיוציא · כל המעות שבכיסו לצורך חולין והלכה כחכמים : פרוטה מן הכיס זה · כלומר לא תכלה פרוטה מכיס זה עד שיהא בה הקדש :

סליק מסכת מעילה

דברי ר"מ · ר' יהודה אומר כשולחני : ו פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס · או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא' את הראשונה מעל דברי ר"ע · וחכ"א [א]עד שיוציא את כל הכיס · מודה ר"ע [ב]באומר פרוטה מן הכיס זה הקדש · שהוא מוציא והולך עד שיוציא את כל הכיס :

נשלמה מסכת מעילה

מל"צ

ו וחכמים אומרים עד שיוציא את כל הכיס אחון · עמולה מן הספק · הלכך לא מעל עד שיוציא האחרונה דאז הוי ודאי : וה"ה וליבטל ברוב' וי"ל לדבר שיש לו מתירין היא שיכול לחללו א"כ מטבע חשיב וגם בטיל הכ"מ פ"ז מהלכ' מעילה ועיין מ"ש בס"פ מסנה ט' פ"ה דע"ז : באומר פרוטה מן הכיס · לשון הר"ב כלו' לא תכלה כו' · גמ' באומר לא יפטר כיס זה מן ההקדש' משמע שצריך שיאמ' בלשון הזה וז"ל הרמב"ם והענין שמודה בו ר"ע הוא באומר לא יפטר כיס זה מפרוטת הקדש או דבר שעלינו ענין זה · ע"כ :

אב סם הל"ו כה יוידות פ"ם ח"א ב"יפ"ח הה' נ"פח בג"ב

סליק מסכת מעילה

הביא אחר מעילה מסכת תמיד · והניח אותה באחרונה בשביל שאין בה דבר לא ע"ד חכמה ולא על איסור ועל היתר אלא ספור שהוא אומר היאך היו מקריבין התמיד · כדי לעשות בן תמיד · הרמב"ם :

מסכת תמיד

פרק א בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש · מפני הכבוד וגדולה הוא לבית שלא יהא בלא שומרים ושלש מקומו' ילפי' מדכתי' (במדבר ג) והחונים לפני המשכן קדמה וגו' שומרי משמרת למשמרת במנ' לג' משמרות בג' מקומו' ומה מלינו במשכן שהיו הכהנים אהרן ושני בניו שומרים בו בג' מקומו' · אף מקדש כן : בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליו' · בנויות בצד שערי העזרה : והרובין · ילדים · תרגום ילד רביא פ"א הרובין המורים חצים בקשת מלשון רובה קשת : ובית המוקד כפה · בנין של בית המוקד לא היתה עליה אלא כיפה · ארקוולט"ו בלע"ז עשוי בארץ והיה מוקף רובדים של אבן אצטבאות סביב של אבני גזי' היו משוקעו' בכותל ויוצאות מן הכותל לתו' בית המוקד לצד הקרק' ועל גביהן אבני' אחרו' קצרות מהן שיוצאות כמו מן הכותל והיו כעין מעלות זו על זו : זקני בית אב · המשמר היה מתחלק לשבעה בתי אבות כמנין ימי השבוע כל אחד יומו וזקני בית אב של אותו יום היו ישנים שם על אותן רובדין :

ופרחי

מסכת תמיד

פרק א בשלשה [ג]מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש (ס"א) בבית אבטינס · (ס"א בבית הניצוץ (ס"א) ובבית המוקד · בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות · והרובים שומרים שם · בית המוקד כיפה · ובית גדול היה מוקף רובדים של אבן · וזקני בית אב ישנים שם ·

ומפתחות

מסכת תמיד

פ"א בשלשה מקומות הכהנים שומרי' כו' משום דבעי לאורויי במעש' דתמיד עבוד' כהני' נקט [תחלה] שמירתן ומקום שכיבתן עד שהוא מסדר כל הסדר שתחל' טובלין וכו' כ"כ המפרש · ואינו פירש"י כנראה מסוגית לשונו ועוד שנמצא כתוב בו בשם רש"י : **בשלשה** מקומות הכהנים שומרים כו' כתב הר"ב ילפי' מדכתי' והחוני' לפני המשכן קדמה וגו' שומרי' משמר' המקדש למשמרת בני ישראל ואע"ג דקר' קאמ' והחוני' וגו' משה ואהרן ובניו · מפרש בגמ' דה"ק והחונים וגו' משה והדר אהרן ובניו מדכתיב והחוני' וכתוב שומרי' חונים לחוד ושומרים לחוד : **הכהנים** שומרים · עיין בריש מס' מדות : **שומרים** כתב הר"ב · וגדולה הוא לבית שלא יהא בלא שומרים כו' עיין עוד לשונו ריש מסכ' מדות ומ"ש שם : **בבית אבטינס** · מפורש בפי' משנה ה' פ"ק דיומא ויותר מזה בסוף מדות : **בבית הניצוץ** · לא שמעתי בו טעם למה נקרא כן לשון המפרש : **ובבית המוקד** · פר"ח בפ"ק דיומא על שם שלא היה האש כבה משם לעול' מפני שהיו נוטלין האש לצורך המזבח · דאמרי' בת"כ שמצוה להביא מן ההדיוט · שנא' ויקרא א ונתנו בני אהרן אש על המזבח אע"פ שהאש יורד מן השמי' מצוה להביא מן ההדיוט וכמס' שבת בפ"ק תנן ומאחיזין את האור במדורת בית המוקד וכו' ל' המפרש ועיין בפי' הר"ב משנ' ג' פ"ג : **היו עליו'** · לשון הר"ב בנויות בצד שערי העזרה · ואפי' היו אותן עליות מקלתן בעזרה יכולין כהנים לישב כשהיו עייפים · דגגים ועליות לא נתקדשו כדאמר בפסחים · ובעזרה אין אדם יכול לישב · דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד כמ"ש הר"ב ברפ"ז דיומא) ל' המפרש : **והרובין** ל' הר"ב ילדים תרגום ילד רביא · והם כהנים שלא הגיעו עדין לעשו' עבודה כגון פחותי' מי"ג · ולפי שעדין לא הגיעו לעשו' עבודה אין יכולין לעשות' עבדינן להו שומרים שאותן שיכולין לעבוד אינן רוצין לשמור ועוד הואיל ויכולין לעבוד אין אנו מניחין אותן לשמור ל' המפרש : **כיפה** ל' הר"ב ארקוולט"ו בלע"ז ובל' אשכנז (גיוועלב) וז"ל הרמב"ם כיפה היא ידוע שגגה דומה למקלת עגולה ע"כ · ועיין מ"ש במשנה ה' פ"ט דסנהדרין : **וזקני בית אב ישנים שם** · בעליה שבחול · עיין בפי' הר"ב דסוף מדות :

ומפתחות

ומפתחות העזרה בידם · ופרחי כהונ' איש כסתו בארץ [א]לא היו ישנים בבגדי קדש · אלא פושטין ומקפלין ומניחים אותן תחת ראשיהן · ומתכסין בכסות עצמן [ב]אירע קרי לאחד מהן · יוצא והולך לו במסיבה [ג]ההולכת תחת הבירה · והנרות דולקין מכאן ומכאן עד שהוא מגיע לבית הטבילה [ד]ומדורה היתה שם · ובית כסא של כבוד · וזה היה כבודו · מצאו נעול · יודע שיש שם אדם · פתוח · יודע שאין שם אדם · ירד וטבל עלה ונסתפג ונתחמם כנגד המדורה · [ה]בא וישב לו אצל אחיו הכהנים · עד שהשערי' נפתחים · יוצא והולך לו : ב [ו]מי שהו' רוצ' לתרום את המזבח · משכים וטובל' עד שלא יבא הממונה [ז]וכי באיזו שעה הממונה בא · לא כל העתים שוות · פעמים שהוא בא מקריאת הגבר · או סמוך לו מלפניו או מלאחריו · הממונה בא ודופק עליהם · והם פתחו לו · אמר להן מי [ח]שטבל יבא ויפיס · הפיסו · זכה מי שזכה :

ופרחי כהונה · בחורים שמתחיל שער זקנם לפרוח וכן היו השומרים : כסתו · לשון כרים וכסתות · איש כסתו בארץ שלא היו יכולים לשכב שם ע"ג מטות אלא בארץ כדרך שומרי חצרו' המלכים : ומניחים אותן תחת ראשיהן · כנגד ראשיהן ולא תחת ראשיהן ממש · לפי שיש בבגדי כהונה שיש בהן כלאים כגון אבנט ואין מות' להשתמש בהן אלא בשעת עבודה : ומתכסי' בכסו' עצמן · בבגדי חול : במסיב' · במחילה המהלכת תחת הבירה שמחילה היתה תחת המקדש וכל המקדש קרוי בירה כדכתיב (ד"ה א' כט) אל הבירה אשר הכינותי · ומפני שהיה בעל קרי לא היה מהלך דרך העזרה אלא דרך המחילות דקיימא לן מחילו' לא נתקדשו : והנרות היו דולקים · במחילה מכאן ומכאן : ומדורה היתה שם · שהכהן מתחמם בה לאחר שטבל : וזה היה כבודו · שלא נכנס בו אדם מעולם כל זמן שהיה חברו שם : מצאו נעול · זה סימנו שיש אדם שם · ולא היה נכנס : נסתפג · קינח המים שעל בשרו : בא וישב לו · בבית המוקד : עד שהשערי' נפתחי' היה יוצא והולך לו לחוץ לפי שטבו' יום משתלח חוץ לעזר' כדאמרי' בשלו דברי' וכל זה לרבו' בעל קרי : ב לתרום את המזבח · תרומת הדשן : משכים וטובל · שלא היה אדם נכנס לעזרה לעבוד עבודה אפי' טהור עד שהוא טובל : וכי באיזו שעה הממונה בא · כלומר מי איכא זמן קבוע לביאת הממונ' דאמרת שהיה משכים וטובל קודם ביאת הממונה · אלא ודאי לא היה זמן קבוע לביאתו שלא כל העתים היו שוות שפעמים היה בא הממונה מקרות הגבר כו' · והלכך מי שהיה רוצה לתרום היה משכים כל מה שהיה יכול · ואח"כ היה בא הממונ' ודופק עליה' לאותם שבבית המוקד והם היו פותחין לו : מקריאת הגבר · אית דמפרשי קריאת התרנגול · ואית דמפרשי כהן שהיה רגיל לקרות בכל יום סמוך לעלית השחר : מי שטבל יבא ויפיס · כל אותן שהיו נותנים לבם לתרום הוו טובלי' קודם שיבוא הממונ' ואח"כ היו מטילין פיים ביניהן הוא הגורל ומי שבא לו הגורל הולך ותורם · סדר הגורל ומעשהו מפורש פרק שני דיומא :

ומפתחות העזרה בידם · כלומר בידי אותם הכהנים הישנים לשם היו מונחות כל מפתחות העזרה ומש"כ במס' מדות ספ"ק היכן היתה מונחת מקום היה שם אמה על אמה וכו' לשון המפרש : **ופרחי** כהונ' · פי' הר"ב בחורי' שמתחי' שער זקנ' לפרוח וכן היו השומרי' ובגמ' אמרי' התם קרו להו רובים הכא קרו להו פרחי כהונה · אמרי אינהו התם דלא מטו למעבד עבוד' קרי להו רובים · הכא דמטו להו למעבד עבודה קרי להו פרחי : **תחת** ראשיהם · פירש הר"ב כנגד ראשיהם כו' ואין מותר להשתמש בהן אלא בשעת עבודה · אבל להנות נתנו אפילו שלא בשעת עבודה · כמ"ש הר"ב בריש פ"ז דיומא · ועיין במשנ' ג' פ"ט דכלאי' : **תחת** הבירה · פי' הר"ב כל המקדש קרוי בירה כו' · עיין מ"ש במשנה ח' פרק ז' דפסחים : **ומדורה** היתה שם · עיין בפיר' הר"ב משנה ז' פ"ק דמדות : **ירד** וטבל · והא דתנן במסכת מגילה (פ"ב משנה ד') לא מזין ולא טובלין אלא ביום · (לפירש"י והר"ב דהתם) היינו בחייבי טבילה שצריכין ספירה · כמו טמא מת · או זב או מצורע ובשיגיע יום (ז') וספר מקצתו יטבול · דסד"א הואיל והוי [הולך] אחר הליל' מתחל' הליל' הוי שביעי · קמ"ל דלענין טבילה עד דהוי יום · דכתיב (ויקרא טו) וספרה לה שבעת ימים ימים ולא לילות · ונדה ויולדת טבילתן בלילה שהרי כל שבעה שלהן הן טמאין הלכך ליל שמיני הן טובלים לשון המפרש : **ונסתפג** פירש הר"ב קינח כו' עיין מ"ש משנה ה' פכ"ב דשבת : **יוצא** והולך לו · עיין בספ"ס · ופירש הר"ב לפי שטבול יום משתלח חוץ לעזרה כדאמרי בשלו דברי' (דמס' פסחים דף ס"ז) וכל זה לרבות בעל קרי ועיין במשנה י"א פ' בתרא דזבים ומ"ש שם · ועיין במשנה ח' פ"ק דכלים · ואת"ו והולך יכול לישב בבית המוקד עד שהשערים נפתחים · זה פירש הר"ב בסוף פרק קמא דמדות : **ב משכים** וטובל · פי' הר"ב שלא היה אדם נכנס לעזרה לעבוד וכו' כדתנן במשנה ג' פ"ג דיומא ושם מפורש בס"ד : **הממונה** עיין מ"ש בר"פ ג' דיומא בס"ד : **ודופק** לשון דופק מורה על המקיש בפתח בנחת · כמו קול דודי דופק (שיר ה) הרמב"ם : **יבא ויפיס** · בכאן בחצי בית המוקד שבנוי בקדש דאין מטילין פיים אלא בעזרה במקום הקדוש דבעינן בית אלקים נהלך ברגש כדמפרש במסכת יומא דף כ"ה והפיסו בחצי בית המוקד שבקודש ואע"ג דשאר פייסות היו בלשכת הגזית כדמפרש ביומא (וכדמוכח ספ"ב דלקמן) התם היינו טעמא מפני שאותם הכהנים שהיו בעזרה היו קרובים ללשכת הגזית · וכיון דלשכת הגזית מקרבתו להתם היו מפייסו · אבל הכא כיון דהוו בבית המוקד שעדין לא ירדו לעזרה והיכא נמי בבית המוקד מקום מקודש הוי מפייסי התם ובעזרה א"א לפיים כו' כמ"ש בספ"ב) כ"כ המפרש אבל הרמב"ם ריש פ"ו מה"ת כתב יבואו ויעמדו בלשכת הגזית ויפייסו פייס ראשון ושני :

א יומא סט
שם הלכה ו
ב מדות פ"א
פט שם הלכה ו
ג פיי"שם ופ"ה
מה' בי' הבחיר'
הל' יא
ד ברכות כב
ה פיי' שם פ"ם
הל' ו
ו פיי"פ"ג מה'
תמידין ומוספי'
הל' יא
ז פיי"פ"ח
מה' בית הבחי'
הל' יא ופ"ו מה'
תמ"ומו הל' ט
ח פיי' שם ופ"ד
מה' תמ"ומו
הל' ט

ג [א]נטל את המפתח · ופתח את הפשפש · ונכנס מבית המוקד לעזרה ונכנסו אחריו · ושתי אבוקות של אור בידם · ונחלקו לשתי כתות · אלו הולכים באכסדרא דרך המזרח · ואלו הולכי׳ באכסדרא דרך המערב היו בודקין והולכין · עד שמגיעין למקום · (גמ׳ ל״ג) בית עושי חביתים · הגיעו אלו ואלו אמרו שלום הכל שלום · העמידו עושי חביתים לעשות חביתים : **ד** [ב]מי שזכה לתרום את המזבח · הוא יתרום (גמ׳ ל״ג) את המזבח והם אומרים לו הזהר שמ׳ תגע בכלי · עד שתקדש ידיך ורגליך מן הכיור והרי המחתה נתונה במקצוע בין הכבש למזבח · במערבו של כבש · אין אדם נכנס עמו · ולא נר בידו · אלא מהלך לאור המערכה · לא היו רואין אותו ולא שומעין את קולו · עד ששומעין קול העץ׳ שעשה בן קטין מוכני לכיור · והן אומרים הגיע עת קידש ידיו ורגליו מן הכיור · [ד]נטל מחתת הכסף · ועלה לראש המזבח · ופנה את

הגחלים הילך

ג פשפש · פתח קטן שבתוך גופו של פתח גדול· ובו היו נכנסי׳ מבית המוקד לעזרה : **אלו היו הולכין באכסדרא**· שבעזרה דרך המזרח · שהיו אכסדראות סביב לעזרה מבפנים עמודים יוצאים חוץ לכותלי העזרה· ומן העמודים ועד כותלי העזרה היה סכך על גביהן והן קרוין פורטיקו״ בלע״ז ומן העמודים ולחוץ היה בלא סכך והמזבח היה שלא במקום הסכך והיו מתחלקי׳ לשתי כתות · כדי שיהיו בודקים ורואים כל כלי שרת שיהיו כלן במקומן בשלו׳ · והיו הולכים באכסדראות העשויות לצד רוח צפונית · אלו מהלכי׳ בה בחציה של צד מזרח ואלו מהלכים בה בחציה של צד מערב· עד שפוגעים זה בזה במקום שעושי׳ מנחת חביתין של כהן גדול שהיה מביא בכליו׳ מחציתה בבקר ומחציתה בערב· והיא היתה סמוך לשער ניקנור · ושם היו אומרים זה לזה שלום · הכל שלום · כלומר מצאנו כל הכלים בשלום · ולא נפקד מהם כלי : **ד הזהר** שלא תגע בכלי · במחת׳ שהיא כלי שרת שאין אדם רשאי לקרב אל המזבח · ולא לשום עבודה עד שיקדש ידיו ורגליו : **במקצוע** · בקרן זוית : **בן קטין** כך שמו של כהן גדול שעש׳ מוכני לכיו׳ גלגל הסובב שעל ידו משקעים הכיור בבור · שלא יהיו מימיו נפסלים בלינה · לפי שכל דבר שנתקדש בכלי שרת נפסל בלינת לילה וכשהיה משוקע הכיור בבור לא היו מימיו נפסלין ורמב״ם אומר שהמוכני הוא כלי סביב לכיור שלא נתקדש בכלי שרת · ושם היו מניחים המים בלילה · כדי שלא יתקדשו ויפסלו בלינה :

המאוכלות

ג פשפש פירש הר״ב · פתח קטן שבתוך גופו של פתח גדול והך כמתא ר׳ יהודה דמדות (פ״ק משנה ז׳) דאמר פתח קטן היה לו וכו׳ כ״כ המפרש · והרמב״ם בסוף ה׳ בית הבחירה כתב כדברי ר״י וגם במדות מסת׳ דלא פליגי : **ושתי אבוקות של אור בידם**· לכאורה מדסתם תנא ולא תני חוץ מלילי שבת וי״הכ משמע דאף בכן היו עושין כן · וטעמא רבא איכא׳ דטלטול נרות אינו אלא שבות · ואין שבו׳ במקד׳ כדאיתא בסוף ערובין · אבל הרמב״ם כתב בסוף הלכות ב״ה דבלילי שבת אין בידם אור · אלא בודקין בנרות הדולקי׳ שם מע״ש· וכתב הכ״מ דאע״ג דאינו אלא שבות שאני הכא דאפשר בנרות הדולקים מע״ש · ע״כ · ומלינו ג״כ הרבה שבות שכן במקדש · כמ״ש בסוף עירובין (ועיין מ״ש בפ״ה משנה ה׳ בד״ה נתפזר כו׳) ועוד נראה לי דליסא, אבוקה של אור בידו · יש בו משו׳ הטיית הנר שהוא מבעיר ממש · כמ״ש הר״ב במשנה ג׳ פ״ק דשבת · דכך לי מטה השעוה או הזפת או חלב שבאבוק׳ כמו מטה השמן שבנר ולפי שהוא קרוב לשיטה גזרו בו במקדש ג״כ : **באכסדרה** פי׳ הר״ב סביב לעזר׳ מבפני׳ עמודי׳ יוצאין חוץ לכותלי העזרה· כלו׳ רחוק מכותלי העזרה ואמרי׳ בגמ׳ · דשל בנין היו · כלומר של אבנים · דהא כתיב (דברים טז) לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה׳ אלהיך וה״ק לא תטע לך אשר׳ לא תטע לך כל עץ וכמ״ש בס״פ בתרא דמדו׳ (וע״ש פ״א משנה ו׳ ופ״ב משנה ו׳) ומ״ש הר״ב העשויו׳ לצד רוח צפוני׳ שבי׳ המוקד הי׳ בצפון כדתנן במשנה ג׳ פ״ג : **בית עושי חביתין** · עיין במשנה ד׳ פ״ק דמדות : **שלום הכל שלום** · כפל לשון כ״כ המפרש : **העמידו עושי חביתים לעשות חביתין** · לאו דחביתין קדימי שאין הסדר שנוי כך לקמן · אלא מעמיד אותם להחם חמין לרביכה · גמ׳ דף כ״ח : **ד והם אומרים לו הזהר** · אע״פ שהוא יודע בדבר צריך להזהירו שהוא יהא הולך יחיד ושמא ישכח ויגע ומתוך שמזהירין אותו הוא נזכר · לשון המפרש : **עד שתקדש כו׳** דלינה פוסלת מן קדוש ידים ורגלים · וצריך לחזור ולקדש (כר׳ בברייתא פ״ב דף י״ט) המפרש : **והרי מחתה** · כל זה היה אומר לו · הרי המחתה נתונה כו׳ המפרש : **בין הכבש למזבח** במערבו של כבש · כלו׳ באלכסון היא נתונה ממולפת בין כבש למזבח בזוית הכבש היא נתונה אצל מקום שכלה הכבש · דהיינו בין הכבש למזבח המפרש : **אין אדם נכנס עמו** · שבין אולם למזבח אין אדם יכול ליכנס בכן אלא בשעת עבודה · וכי היכי דאדם אסור לכנס בין אולם למזבח הכי נמי הוא דאסור לכנס בין אולם לכבש · דכבש הוא כמזבח לכל דבר · (כדתנן ספ״ט דזבחים) המפרש : **ולא נר בידו** · ל׳המפרש לפי שהולך יחידי · ע״כ · ונ״ל שר״ל דמשום שהולך יחידי הוה אמינא שהיה נר בידו קמל״ן מתני׳ דלא : **לא היו רואין אותו** · לפי שהיו מצד אחר של כבש במזרחו דהא גובה הכבש שהוא גובה הרבה אמות · היה מפסיק המפרש : **ולא שומעין את קולו** · מפני שרוצה לומר עד שיהיו שומעין את הקול וכו׳ תני ולא היו שומעין את קולו · המפרש : **מוכני** פי׳ הר״ב גלגל הסובב שעל ידו משקעים כו׳ · והארכתי בזה בס״ד במשנה י׳ פ״ג דיומא · ומ״ש הר״ב שהרמב״ם אומר שהמוכני הוא כלי סביב לכיור כו׳ · הקשה על זה בכסף מש׳ מה קול היה בהוצאת הכיור מן המוכני · ע״כ · ואשתמטתיה מ״ש הרמב״ם בפירו׳

א פס מיי׳ פ״ח מה׳ בי׳ הבחירה הל׳ י״ח
ב מיי׳ פ״ג מה׳ תמידי׳ ומוספין הל׳ י״ב
ג זבחים כ״ט
ד זבחים ס״ב
יומא ל״ח

הילך (גמ' ל"ג) והילך · חתה מן המאוכלות הפנימיות · וירד הגיע לרצפה · הפך פניו לצפון · הלך למזרחו של כבש כעשר אמו' צבר את הגחלים על גבי הרצפה רחוק מן הכבש ג' טפחים · מקום שנותנין מוראת העוף ודישון מזבח הפנימי והמנורה:

פרק ב

ראוהו [א] אחיו שירד והם רצו ובאו · מהרו וקדשו ידיהן ורגליהן מן הכיור · נטלו את המגריפו' ואת הצינורות · ועלו לראש המזבח · האברין והפדרין שלא נתאכלו מבער' · סונקין אותם לצדדי המזבח · אם אין הצדדין מחזיקין · סודרין אות' בסובב על הכבש :

ב החלו מעלין באפר על גבי התפוח · ותפוח היה באמצע המזבח · פעמים עליו כשלש מאות כור וברגלים

המאוכלות הפנימיות · הגחלים שבאמצע האש שנתאכלו היטב והן קרובים להיות דשן: צבר את הגחלים על גבי הרצפה · משום דכתיב ושמו · ודרשינן ושמו · כלו · ושמו · שלא יפזר :

פרק ב ראוהו אחיו · לאותו שתרם את המזבח : שירד · מן המזבח ונתן את הגחלי במזרחו: והם רצו וקדשו ידיהם ורגליהם' כדי לעבוד עבודה : סונקים · מסלקים אותן · לשון נענוע ונדנוד · וכן בגדי מסנקן גדי שהוא עיף ע"י נענוע ונגיחות · שמנגחין זה בזה אף כאן סונקים מנענעים ומהפכין אותן בצנורו' לצדדי המזבח : בסובב על הכב' כלו' על הכבש שכנגד הסובב : ב החלו מעלין באפ' לאחר שסלקו לצדדים או לסובב אברי' ופדרים שלא נתאכלו · היו מושכים את האפר במגרפות שבידם ומעלין אותו לתפוח כמין כרי גדול של אפר שהיה באמצע המזבח לצבור ועשוי כתפוח : פעמי' עליו כשלש מאות כור · גוזמא קתני · דמעולם לא הגיעו להיות עליו ג' מאות כור : וברגלים

כפי' משנה ח' פ"ג דמכילתין דשם כתב וז"ל · בגמ' יומא ד"ל"ן נתבאר שהמוכני שעשה בן קטין היה מכסה עולה ויורד בגלגל והוא מה שאמרו מאי מוכני גלגלא דהוו משקעי לי' · והיו שומעין לבלבול הגלגל ההוא קול גדול ע"כ · וגם מהכ"מ אישתמיטתיה להא בספ"ג מה' בית הבחירה אדכתב שם הרמב"ם כדבריו שבכאן ובפ"ג מה' ביאת מקדש כתב שמשקעי' אותו · כתב הכ"מ שאפשר שמפרש שני פירושים · ופה כתב האחד · ושם כתב האחר · ע"כ · וזה דוחק לומר כן לפי ששני הפירושים אינם עולים כאחד ונמצא הרמב"ם יהיה כמסתפק · אבל מלשונו זה שנפי' בפ"ג דלקמן יוכח שדבריו עולים בסגנון אחד · שהיה כלי סביב ושהיו משקעי' אותו הכלי: **הגיע** עת' לקדש · המפרש : **המאוכלות** הפנימי' : פי' הר"ב הגחלים שבאמצע האש שנאכלו היטב כו' דאשר תאכל האש כתיב (ויקרא ו) ועיין מ"ש בס"ד במשנה ג' פ"ד דיומא : **הפך** פניו לצפון כלומר לא היה מהלך כדרכו דרך מזרח ויוצא חוץ לעזרה · אלא הופך פניו לצפון העזרה דהיינו לדרום המזבח . **הלך** למזרחו של כבש כעשר אמות צבר את הגחלים וכו' · וא"ת הא בעינן ושמו אצל המזבח וגבי דכבש כמזבח לכל מילי (כמ"ש לעיל) מ"ט היה לנו לקרבו אצל המזבח ועדיין הוא רחוק מן המזבח עשרים אמות (לפי המדה דתנן במשנה ג' פ"ג דמדות) ואמר לי רבי דמוהשליך דכתיב במוראה ונוצה דייקינן · דכתיב במוראה ונוצה (שם א) והשליך אותה אצל המזבח קדמה · וקים להו לרבנן דלא מקרי השלכה פחות מד' אמות ועולת העוף היא נעשי' על קרן דרומית מזרחית (כדתנן במשנה ה' פ"ו דזבחים) הלכך מניח את הדשן רחוק מן המזבח ד' אמות מקום שנותנים שם מוראה ונוצה כו' · ע"כ המפרש : **מקום** שנותנין מוראת העוף וכו' · וכל אלו נבלעים במקומן · אבל תרומת הדשן דלא היתה נבלעת (אע"ג דדשן מזבח פנימי ומנורה נבלעים · כמ"ש הר"ב בספ"ג) מדאמרינן ביומא (דף כ"א) עשרה נסים נעשו לאבותינו וכו' · ופרכינן והא ליכא והאמר אביי מוראת העוף ודשן מזבח הפנימי (ודשן המנורה) נבלעים במקומן ואם איתא דתרומת הדשן כמו כן נבלעת הוי ליה לאחשובה · ואמרינן בכריתות (דף ו) ושמו מלמד שטעונין גניזה לאסור להנות מתרומת הדשן כ"כ המפרש · וכלומר כיון שטעונין גניזה אלמא דלא הוה נבלע במקומו · אבל התו' דיומא שם כתבו די"ל דקרא לאו אגיסא סמך · וה"ק אי לאו הוה ניסא היה נבלע במקומו טעון גניזה א"נ כ"ל אם חפר שם והוציא אותו · ואמר דאפר הקדש לעולם אסור · וכן פירש"י בסוף תמורה · ע"כ · ועוד כתבו התו' רפ"ו דזבחים דף ס"ד דאיורא"ה מדלא חשיב תה"ד דה"נ אשכחן בת"כ כו':

פרק ב שירד פי' הר"ב ונתן את הגחלים במזרחו ר"ל של כבש · והמגיה בל' הר"ב של כבש לא הפסיד : **וקדשו** כו' פי' הר"ב כדי לעבוד עבודה · ול' המפרש הואיל ורוצין לקדש ידיהם ורגליהם לצורך עבודה רשאים לכל' בין האולם למזבח : **נטלו** את המגרפות · יעים להסיר את הדשן ולפנותו לתפוח (כבמתני' דלקמן) : **ואת** הצנורות מזלגות להסיר את האברים · ל' המפרש : **ועלו** לראש המזבח · וקודם תרומת הדשן לא היו יכולים לעשות לפי שצריך להרים תרומת הדשן קודם שיפנו את הדשן לתפוח · ל' המפרש : **והפדרים** החלבים · המפרש · וכולם נקראו כן ע"ש הפדר שבכתוב : **סונקין** פי' הר"ב · מסלקין וכו' וכן בגדי מסנקן כו' · והיה יכול להביא חבר מן המשנה המסנק את הטיט בפ"ב דמקואות : **סודרין** אותם וכו' · כדי שלא יפסלו בלינה שאין יכולין להקטירן עד למחר [לאחר] שיקטירו אברי תמיד · והם לא סידרן על המזבח היו נפסלים בלינה · ואמרי' זבחים בפרק המזבח דף פ"ז דאין לינה במזבח · וכבש הרי הוא כמזבח לכל דבר ולאחר שיסדרו את המערכות יחזרו את האברים על המערכה ויציתו בה האור · ל' המפרש ועיין במשנה ד' : **בסובב** על הכבש · עיין מ"ש במשנה ג' פ"ה דזבחים ובמשנה ג' פ"ו שם : ב **החלו** התחילו · המפרש : **פעמים** עליו כג' מאות כור · כתב הר"ב גוזמא קתני · ופי' גוזמא · כתבתי במשנה ב' פ"ג דנדרים · וכתב הרמב"ם ואח"כ גורפין

מהכרי

א כ"ה פיי' פ"ב מה' תמידי' ומוספין הל' יג
ב שולן כ'

וברגלים לא[א] היו מדשנין אותו · מפני שהוא נוי למזבח · מימיו לא נתעצל הכהן מלהוציא את הדשן: ג[ב] החלו מעלין בגיזרין · לסדר אש המערכה · וכי כל העצים כשרים למערכה · הין[ג] כל העצים כשרי' למערכה · חוץ משל זית · ושל גפן · אבל באלו רגילין · במרביות של תאנה · ושל אגוז ושל עץ שמן: ד (גמרא סידר) המערכה גדולה מזרחה וחזיתה מזרחה ·

וראשי

וברגלים לא היו מדשנים אותו לא היו מוציאים את הדשן לחוץ אף על פי שהוא רבה על המזבח: מפני שהוא נוי למזבח ·שהיה נראה שקרבנות הרבה היו ע"ג המזבח: מימיו לא נתעצל · כלומר מה שהיה דשן כל כך לא מחמת עצלות הכהנים · אלא לנוי להראות שקרבנות הרבה קרבו ע"ג המזבח: ג מעלין בגיזרין שני עצים ארוכי' ומשופין היו נותנים לתוך אורך המערכה דכתיב (ויקרא ו') ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר מלמד שטעונה שני עצים: וכי כל העצי' כשרים למערכה · דקתני החלו מעלין בגזרין סתם ולא קא מפרש מאיזה מין של עצים היו הגיזרים · ומשני הין · כלומ' הכל כשרים חוץ משל זית ושל גפן דאסירי משום ישוב ארץ ישראל לפי שהן טוענים פירות · ואית דאמר טעמא לפי שהן נעשים דשן מיד: מורביות · ענפים של תאנה · ודוקא תאנים רעות · דלא עבדי פירי: ושל עץ שמן · העושה שמן אפרסמון' ואני שמעתי שהוא אילן שקורים בלע"ז פינ"ו · ובערבי ליטובנ"ר · ואע"ג דעץ מאכל הוא · אין בו צורך · כמו בגפן וזית · הלכך לא אסרוהו משום ישובה של ארץ ישראל כדרך שאסרו הגפן והזית: ד מערכה גדולה · לפי שיש עוד מערכה אחרת קרי להך מערכה גדולה · שלש מערכות היו שם בכל יום · אחת מערכה גדולה ששורפים עליה התמיד והשנית מערכה פחותה ממנה היא קרויה מערכה של קטרת שנוטלים ממנה גחלים במחתה לקטרת שמקטירים בבקר ובין הערבים והשלישית אינה משמשת כלום · אלא לקיום האש · דכתיב (שם) והאש על המזבח תוקד בו זו מערכה שלישית של קיום האש: וחזיתה מזרחה · מראית פניה דהיינו הפתח והחלון של מערכה · לצד מזרח של מזבח: וראשי

מהכרי ההוא ומוציאין אל שפך הדשן עד שמבערים האפר מן המזבח והוא הנקרא דשון המזבח על האמת זולתי במועדים כו' ע"כ: מימיו לא נתעצל הכהן כו' ·מי שמוטל עליו לעשות כ"כ המפרש · והרמב"ם בספ"ב מהלכות תמידין כתב גורפין מן הערימה בפסכתר והוא כלי גדול שמחזיק לת' (עיין במשנה ה' פ"ה) ומורידין אותו למטה וברגלי' לא היו וכו' · וכל מי שירצ' מן הכהני' ממלא מן הדשן שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן ואין להוציא הדשן לחוץ בכל יום אלא כל הרוצה · ומעולם לא נתעצל כהן מלהוצי' את הדשן: ג החלו מעלי' בגיזרין · פי' הר"ב שני עצים ארוכים ומשופים כו' · וקשיא לי לישנא דהחלו מעלין שהוא לשון רבים ובמשנה ה' פ"ב דיומא כתבתי דמדכתיב ובער ילפינן דשני גזרי עצים דבבקר כהן אחד מעלה אותם · ובדברי הרמב"ם משמע דגיזרין דהכא לאו שני גיזרי הם · אלא בכל עצי המערכ' מיירי · ובחבורו פ"ב מה"ת כתב וז"ל בבקר עורכים עצים ועורכים בראש המזבח מערכ' גדולה של אש שנאמר (ויקרא ו') ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר · וכן מלו' לעלו' בשני גזרים של עץ עם תמיד של שחר יתר על עצי המערכ' · שנאמר ובער עלי' הכהן עצי' בבקר · ע"כ · וז"ל המפרש במשנה דלקמן אותו שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור המערכה ובשני גזירין · כדמוכח ביומא דף כ"ב (כמ"ש שם) והא דקתני החלו מעלים בגיזרים הם מסייעים לו שהיו מעלים את העצים · והוא היה מסדרן ע"כ " וסידור השני גיזרים היה אחר סידור מערכה שניה כדאמרינן ביומא פ"ג דף ל"ג · ונפקא לן · מדכתיב ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר עליה ולא על חברתה מכלל דאיכא לחברתה: והאי עליה מבעי ליה לגופיה · תרי עליה כתיבי: במרביות פירושו כתבתי במשנה ה' פ"ג דשביעית: של תאנה · כתב הר"ב ודוקא תאנים הרעות · דלא עבדי פירי אליבא דמ"ד דטעמא משום ישוב א"י · המפרש: סידר המערכה גדולה · אותו שזכה בתרומת הדשן ·כמ"ש ביומא פ"ב משנה ה'. המערכה גדולה · כתב הר"ב ג' מערכות היו שם בכל יום כו' · כר' יוסי דמשנה ה' פ"ד דיומא · ועיין שם: וחזיתה פי' הר"ב מראית פניה כו' דהיינו הפתח והחלון · והוא המקום שמאחזים בו האור · כמ"ש הר"ב במשנה ח' פ"ג דפרה אלא דתנן חלונות להדיא מלבד וחזיתה · וי"ל דחלון ופתח שנכנס להאחיז האור · וכדמפר' הר"ב התם ופתח הוא גדול מחלון ובו מאחזין תחלה באש גדול וחלונות קטנות מפתח · ובמקומות שיש עצים עבים שלא יאחז האור בהם מחמת האש שבפתח · ולכן מפתחין חלונות שם כדי שיוכל להכניס האש עצמו לשם · ולדברי הר"ב דהכא דחזיתה כולל חלונות ופתח · א"כ חזיתה למזור' על שניה' מוס' וכן יכולני לפרש שם בלשון המשנה · אבל דברי הר"ב שם אינם כך אכן נראה בעיני דבמנס כדחק הר"ב לפר' כאן הפת' והחלון · לפי שא"כ קשה על התנא מה שבכאן כללן בחזיתה ובפרה פרט חלונות להדיא · לכן נ"ל דדוקא בפרה שהיתה המערכה גדולה כדתנן התם שעושין אותה כמין מגדל · לפיכך הוצרכה לחלונות להכניס דרך שם את האש במקומו' הרחוקים מן הפתח שהוא חזיתה · והכא שאין המערכה גדולה כמו התם · לא היה צריך לשום חלון כי יתלהב האש בכל המערכה מתוך הפתח שהוא חזיתה · והמפרש כתב וז"ל מראה היה עושה למערכה כמין חלון גבי מזרח שתהא הרוח מנשבת בו · והרוח בא לדרך שער המזרח ומנשב שם · ע"כ · ולהרמב"ם ראיתי שמפרש כאן שחזיתה הוא לשון חוית שבמשנה דרפ"ק דב"ב · שהוא אות למביט בכותל של מי הוא · וכן בכאן השני גיזרין מסדרין אותן במערכה לצד מזרח אות שיורה שמצד מזרח מתחילין לסדר המערכה וכ"כ בפ"ב מהלכות תמידין ומוספין · ואלו במסכת פרה כתב הרמב"ם וחזיתה עיונה כלומר פני המערכה · והוא המקום אשר יושלך ממנו האש · ובחבורו פ"ג מהלכות פרה · כתב ומראה המערכה · ולשון זה אין בו הכרע אם דעתו למה שכתב בפירושו דמסכת פרה

א כס' · פי' פ"ב מה' תמידין ומוספין הל' יד
ב שם הלכה ב פי' פ"ז מה' אסורי מזבח הל' ג
תי' פ"ב מה' תמידין ומוספין הל' ז

וראשי הגיזרין הפנימי' היה נוגעים בתפוח · וריוח הי' בין הגיזרי' שהיו מציתין את האלית' משם : ד בררו משם עצי תאנה יפין לסדר המערכ' שניה לקטורת · מכנגד קרן מערבי' דרומית משוך מן הקרן כלפי צפון ד' אמות בעומד חמש סאים גחלים · ובשבת בעומד שמונת סאין גחלים · ששם היו נותנין שני בזיכי לבונה של לח' הפני' · [ב] האברי' והפדרי' שלא נתאכלו מבערב · מחזירין אותן למערכה · הציתו שתי המערכות באש [ג] וירדו ובאו להם ללשכת הגזית :

פרק ג

אמר [א] להם הממונה · בואו והפיסו · [ה] מי שוחט מי זורק מי מדשן מזבח הפנימ' · מי מדשן את המנורה · מי מעלה אברים לכבש · הראש והרגל ושתי הידים העוקץ

וראשי גיזרין הפנימיים היו ארוכים עד שהיו נוגעים בתפוח : את האליתא · חריות וקסמין דקין תוחבין בין הגדולים להצית האש · ואליתא לשון אליה על שם זנבות האודים : ה בררו משם · מבין מקום העצים : בעומד חמש סאים · היה באותה מערכ' ש' קטור' כמו חמש סאים גחלי' · שמה הי' הות' לצור' הקטור' בעומד' כמו באומד · ובשב' בעומ' ח' סאים · לפי שצריך עוד גחלים לשני בזיכי לבונה של לחם הפני' שהיו מקטירי' משב' לשב' : מחזירי' אותן למערכ' · ונשרפים שם בצדי המערכ' הגדול' : ובאו להם ללשכ' הגזית · לעשות פייסות :

פ"ג **אמר** להם הממונה בואו והפיסו · הטילו פיים הוא הגורל המפורש פרק ב' דיומא : מי שוחט · אע"ג דשחיטה כשרה בזר תקנו בה פיים דתחלת עבודת התמיד היא חביבה להו אי לא יטילו פיים אתו לאנצויי עלה ואתו בה לידי סכנה : מי זורק · מקבל הדם הוא הזורק · ומשום דעקר הקרבן הויא זריקה להכי נקט לה : מי מדשן מזבח הפנימי · והמדשן הוא המקטיר קטורת · ומשום דדשן תחלת עבודה של קטורת היא נקט לה · וכן דשון המנור' תחלת ההדלקה · ודשון מזבח הפנימי והמנורה קודם שחיטת התמיד היה · והא דמדכר כסדר הפיים שוחט וזורק ברישא משום שהם עיקר עבודה טפי :

העוקץ

או לפירושו שבמכילתין פ"ב מהלכות תמידין : וראשי הגיזרי' הפנימים היו נוגעים בתפוח · שלא ידחקו מהלך רגלי הכהנים שהיה אמה שלא יקרעו ולא ישרפו בגדיהם · הרמב"ם בפרק ב' מה"ת : שהיו מציתין את האליתא משם · והצתת האליתא נפקא לן ביומא דף כ"ו · מוערכו עצים על האש דה"ק ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח ואח"כ וערכו עצי' על האש כ"כ המפר' ובת"כ וערכו עצי' על האש' עצים ע"ג אש ול' אש ע"ג עצי' : ה עצי תאנ' ואי' נמי של אגוז · ושל עץ שמן · שאף חד מתלת נקט · כך כ"ל ומצאתי ברפ"ו דזבחי' דכ"ח שכת' רש"י וז"ל עצי תאנ' בשל תאנ' היו רגילים · וטעם אגדה הוא שכן היתה תקנה לאד' הראשון ויעשו לה' חגורו' ע"כ : לסדר המערכ' שניה של קטרת · דמערכה גדולה כפרתה מרובה הלכך אקדמוה · וא"ת אי לא משכח עצים למערכה שניה מי לא מעיי' ממערכ' גדול' · גמ' דיומא דף ל"ג : מכנגד קרן מערבי' דרומי' · שכל הניטל בחוץ (מעל מזבח החיצון) ליתן בפנים · אינו ניטל אלא בסמוך שאין לפנים ממנו (במקום שהוא סמוך לפנים · שאין מקום בכל מזבח החצון סמוך ממנו) דגמרי מגחלי' של י"הכ · דכתיב בהו (ויקרא י"ו) ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' (מצד המערכה) (נ"ל המעריב) ושני בזיכי לבונה שנוטלין בפני' ליתנו בחוץ גמרי משירי' דכתיב בהו (שם ד') אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד · גמ' רפ"ו דזבחים : משוך מן הקרן כלפי צפון ד"א · טעמא מפרש התם בגמ' דקסברה מתני' כוליה מזבח בצפון קאי ופתח ההיכ' באמצ' העזרה ורוחב י' אמות נמצא שאין מן המזבח לפני הפתח · אלא ה' צפוניות ומהן אמה יסוד ואמה סובב ואמה מקום הקרן ואמה מקום הלך רגלי הכהנים · ולהכי קאמר משוך ד"א ללמדך שיסדרה חוצה מאלו הד"א יסוד וסובב וקרן והלוך · שתהא המערכה כנגד הפתח דכי מסני לצפון טפי · תו ליכא פתח · א"נ ס"ל דמזבח ממוצע ועומד באמצע העזרה וקסברה קדושת היכל ואולם חדא מלתא היא (ועיין מ"ש במשנה ג' פ"ד דיומא) ופתחה של אולם ך' אמות ול"ב אמות היו לו למזבח ך' אמות כנגד פתחה של אולם ושש מכאן ושש מכאן · והני ד"א דתנינן בר מאמה יסוד ואמה סובב · כל זה מהגמרא רפ"ו דזבחים ולפי זה מתני' דלא כספ"ה דמדות · ודלא כמשנה ט' פ"ג דיומא ושם כתבתי דלדעת הר"ב והרמב"ם דמזבח בצפון נמי קאי · ולפום חושבנא שכתבתי שם להרמב"ם בפ"ה מה' בית הבחירה קאי מזבח בצפון ז' אמות ונמצא שהמזבח כנגד כל פתח של היכל ושתי אמות לצפון וד' אמו' לדרום · ואפשר נמי דלאותה סברא מערכה זו משוכה כלפי צפון ד' אמות · והיינו האמות של יסוד סובב וקרן ומקום הלוך · כך כ"ל מאחר שהרמב"ם העתיקה למשנתינו דהכא בפ"ב מה"ת : הציתו שתי המערכות באש : ולאכתי הוא חדא לקיום האש · כמ"ש הר"ב במשנה דלעיל ולא חשיב אלא הנך תרתי דדמיין להדדי ומציתין אותן ביחד ומחד קרא מפיק להו · תו' פ"ד דיומא דף מ"ה · ובאו להם ללשכת הגזית · פי' הר"ב לעשות פייסות · ובעזרה א"א לפיים דאין נכון לעמוד בעזרה בלא מצנפת כדאמר (ביומא פרק ב' דף כ"ה) הממונה בא ונוטל מצנפת של אחד מהם ויודעים כולם שממנו פיים מתחיל · א"כ משום דהוו קיימי (כבוכלייאר) מסביב · א"נ דהוו אחוריים לבית · כ"כ המפרש בפרק קמא משנה ב' · וכ"כ התוספות דיומא שם ד ה והוא ·

פרק ג הממונה עיין מ"ש ברפ"ג דיומא : מי מדשן מזבח הפנימי · אקדמיה לדשון המנורה דכי עייל להיכל במזבח פגע ברישא דתניא שלחן בצפון כו' · ומנורה בדרום כו' מזבח ממוצע ועומד באמצע ומשוך כלפי חוץ קימעא · דכתיב (שמות כ ו) ואת המנורה נוכח השלחן בעינן דחזו להדדי גמ' פ ג דיומא דף ל"ג · ומ"ש הר"ב שהמדשן הוא המקטיר קטורת · וכך כתב עוד להלן והשלישי מדשן מזבח הפנימי ומקטיר קטרת · טעות הוא בידו · דהא תנן בפ"ה משנה ב' חדשים לקטרת ועוד בפ"ו מי שזכה בדישון מזבח הפנימי

מקדימים

א שם הלכה ה ונחים כה ·
ב שם הלכה ה
ג שם פ"ד הל' א ומ"ו הל' א
ד ל' יומא יד :
ה יומא כה
ו' פ"ד שם פייטון ותוספ' גל' ;

העוקץ׳ האליה: החזה ׳ כל (השומן) הרואה את הקרקע: והגרה׳ מקום שהוא מעלה גרה הוא הצואר ובו מחוברים קנה הריאה עם הכבד והלב: זכה מי שזכה ׳ מי שעלה לו הפיים זורק את הדם והנסמך לו שוחט ׳ ואע״פ שהשחיטה קודמת לקבלת הדם מ״מ מפני שעבודת הזריקה גדולה מן השחיטה ׳ שהשחיטה כשרה בזר ׳ משא״כ בזריקה ׳ לפיכך זכה הראשון שהגיע לו הפיים בזריקה והשני הסמוך לו בשחיט׳ והשלישי מדשן מזבח הפנימי ומקטיר הקטרת והרביעי מדשן את המנורה ומדליק את הנרות והחמישי מעלה הראש והרגל לכבש והששי שתי הידי׳ והשביעי העוקץ דהיינו האליה והרגל ׳ והשמיני החזה והגרה ׳ והתשיעי שתי דפנות ׳ והעשירי הקרבים ׳ והאחד עשר הסלת של מנחת נסכים ׳ שהיא קריבה עם התמי׳ ׳ והי״ב חביתי כ״ג ׳ והי״ג יין של נסכים ׳ כל אלו י״ג כהנים זוכים בפיים א׳ כמפורש פ״ב דיומא: ב צאו וראו ׳ על מקום גבוה שהיה להם במקדש: זמן השחיטה׳ שהשחיטה פסולה בלילה שנאמר (ויקרא י״ט) ביום זבחכם: ברקאי׳ האיר והבריק השחר: האיר פני כל המזרח ׳ שלא היה אומר כנוס עד שהאירו פני המזרח שאין מספיק כשהבריק השחר כנקודה בלבד והלכה כמתיא בן שמואל: עד שהוא בחברון׳ אותן העומדים למטה שואלים לו הגיע האור בחברון והוא אומר הין וכדי להיזכר זכות האבות הקבורים בחברון אומרים כן: ג מלשכת הטלאים׳ לשכה שהיו הטלאים של תמידים שם: לשכת החותמות ׳ של לוקחים סולת למנחה ויין לנסכים ׳ שהיו הולכים אצל הממונה על החותמו׳ ונותנים לו מעות כפי הנסכים שהוא צריך׳ והוא נותן לו חותם׳ ומוליך החותם אצל הממונה על הנסכים ׳ ומקבל ממנו הנסכים ואותה לשכה שהממונה על החותמות יושב בה היא קרויה לשכ׳ החותמות ובמס׳ שקלים מפורש שד׳ חותמו׳ היו במקדש׳ וכתו׳ עליהם עגל זכר גדי חוטא׳ כשמביא חותם שכתוב בו עגל ׳ בידוע שנתן מעות לנסכי פר ׳ זכר׳ בידוע שנתן מעות לנסכי איל׳ שתרגום איל דכרא׳ גדי בידוע שנתן

מעות

העוקץ והרגל ׳ (גמ׳ של שמאל) החזה והגרה׳ ושתי דפנות ׳ הקרבים ׳ והסלת ׳ והחביתים׳ והיין ׳ הפיסו ׳ זכה מי שזכה : ב [א]אמר להם הממונה ׳ צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה ׳ אם הגיע׳ הרואה אומר ברקאי׳ מתיא בן שמואל אומר ׳ האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון׳ והוא אומר הין : ג [ב]אמר להם צאו והביאו טלה מלשכ׳ הטלאים ׳ והרי לשכת הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבי׳ ׳ וארבע לשכו׳ היו שם ׳ [ג]אחת לשכת הטלאים׳ ואח׳ לשכת החותמות ׳ ואחת

מקדימים לפייסם כו׳ ׳ וכן נמי בפ״ב דיומא ומשנה ד׳ דפיים שלישי לקטרת׳ ואין לדחוק שר״ל המחתה׳ וכי היכא דכתב הרמב״ם בפ״ד מה״ת׳ שהמדשן מזבח הזהב מכנים המחתה ׳ וסובר הר״ב (במ״ש) שהמדשן הפנימי הוא המקטיר (ר״ל מכנים המחתה׳ ויתיישב עם זה דלא תקשה׳ אמאי בזורק לא נקט תחלת העבודה שהיא קבלת הדם והכא במקטיר נקט דישון המזב׳ שהוא תחל׳ העבוד׳ של ההקטר׳ דכיון דמקטיר היינו מכנים המחתה לבד שאינו עיקר עבודת הקטרת לא דמי לזורק שהוא עיקר העבודה) דמלבד הקושיא שאני מקשה על הרמב״ם לקמן במשנה ה׳ פ״ה מהגמ׳ יומא דף כ״ה דזה שזוכה בקטור׳ אומר לזה שעמו זכה במחתה וזה קשיא ג״כ על הר״ב אלא דעליה קשיא ממשנה גופה דר״פ בתרא דתנן והשני ביד אחד והמחתה ביד אח׳ ש״מ דתרי כהנים הוו ׳ ולשון הרמב״ם והשלישי מרים דשן מזבח הפנימי לפי שבו מקטירין הקטרת ע״כ׳ ומ״ש הר״ב דדשון מזבח ומנורה קודם שחיטת התמיד היה ׳ אכתוב בזה בסוף פרקין בס״ד: העוקץ פי׳ הר״ב׳ האליה ׳ ואין נראה כן ממשנתינו דסוף פ׳ דלקמן דתנן העוקץ בימינו והאליה מדולדלת בין אצבעותיו והמפ׳ פי׳ שם הזנב אבל הערוך כתב העוקץ הוא העצה כדכתי׳ (ויקרא ג) לעמת העצה: והגרה פי׳ הר״ב ׳ מקום כו׳ ׳ ובו מחוברים קנה הריאה עם הכבד והלב׳ וכן לשונו במשנה ג׳ פ״ב דיומא ׳ ולא דק דבפרק דלקמן משנה ג׳ ׳ תנן דכבד תלוי בדופן הימנית׳ ול׳ המפרש ובו מחובר הקנה והלב :

ב צאו וראו כו׳ ולמה הוצרכו לכך תנן לה במשנ׳ ב׳ פ״ג דיומא : ג אמר להם צאו הביאו טלה׳ לאחר שהפיסו ועדין היה לילה ׳א״ל הממונה לאותם שזכו בעבודת תמיד בין בשחיטה בין בהעלאת אברים שכולן מתעסקי׳ בהכנתו כדאמר מי שזכה בתמיד כו׳ ׳ ובקרו אותו לאור האבוקות כדתנן לקמן ש״מ דעדיין היה לילה ׳כ״כ המפרש : והרי לשכ׳ הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבית וד׳ לשכות היו שם ׳ פי׳ הרמב״ם והמפרש בבית המוקד׳ ואחת מהן נקרא לשכת בית המוקד שמשם יורדין לבית הטבילה וכדתנן בהדיא משנה ו׳ פ״ק דמדות ׳ וע״ש בפירוש הר״ב) וא״ע״ג דהתם תנן לשכת טלאים מערבית דרומית ׳ הא רמי לה בגמרא בפרק קמא דיומא דף י״ז ומשני לה ׳ אקלויי מקליא׳ ודאתי מצפון מתחזיא ליה בדרום ׳ ודאתי מדרום מתחזי ליה בצפון ׳ ומסתברא דבמערבית דרומית הוה וכו׳ ׳ ומר קא חשיב דרך ימין ׳ ומר קא חשיב דרך שמאל ׳ ופיר״שי ׳ בשתי המקצעות נראית שארוכה היא ועומדת במערב ומארכת לצד הצפון ודרום עד קרוב למקצועות שמכאן ומכאן ׳ ודאתי מצפון מתחזיא ליה משוכה לצד דרום יותר׳ ודאתי מדרום מתחזי ליה משוכה לצד צפון ׳ ומסתברא במערבית דרומית הוי טפי׳ ומודי בה תנא דידן׳ אלא דנקט סידרא מדרום לצפון ׳ דקא חשיב דרך שמאל ׳ ומתחזי ליה דרך הלוכו ׳ כאלו הוא בצפון ודאמרינן בכולה דוכתי כל פינות כו׳ לא יהו אלא לימין ׳ הני מילי בעבודה׳ אבל הכא הוסבה בעלמא הוא ׳ ותנא דמדות קא חשיב דרך ימין מדרום למזרח ומזרח לצפון ומצפון למערב ומערב לדרום ע״כ ׳ והרמב״ם בפ״ב דמדות משנה ו׳ מפרש שהיתה נתונה בבית המוקד עצמו מערבית דרומית וכשמערים מקומה לנגד העזרה תהא מן העזרה לפאת מערבית ׳ כמו שזכר בתמיד ׳ ע״כ ׳ וכשתעיין בצורה שאני עתיד לצייר בעה״י מסוף מסכת מדות תשכיל זה היטב ועיין בס׳ המאור לרבינו זרחי׳ הלוי בריש מסכת יומא : ואחת לשכת החותמות

א יומא כו ו[illegible]
מנחות ק
ב יומא פו :
ג פי׳ פ״ט [illegible]
בית הבחירה
הל׳

ואח' לשכת בית המוקד ואח' לשכת שהיו עושין בה לחם הפנים: **ד** [א]נכנסו ללשכת הכלים · והוציאו משם תשעי' וג' כלי כסף וכלי זהב · [ב]השקו את התמי' בכוס של זהב · אע"פ [ג]שהוא מבוקר מבערב · מבקרין אותו לאור האבוק': **ה** מי שזכה בתמיד מושכו והולך לבית המטבחים · ומי שזכה באברים הולכין אחריו · [ד]בית המטבחים היה לצפונו של מזבח · [ה]ועליו שמנה עמודים ננסין · ורביעית של ארז על גביהן · ואונקליות של ברזל היו קבועין בהן · ושלשה סדרים היה לכל אחד ואחד · שבהן תולין · ומפשיטין על שלחנות של שיש שבין (נ"א שלחנות של שיש בין) העמודים: **ו** מי

א פיי' פ"ו מה' תמידין ומוספין הל' ט
ב חולין ג: תוי' שם פ"א הל' ט
ג תוי' שם
ד פי"' פ"ה מה' בית הבחירה הל' י"ג והל' י"ו
ה שם פ"ה הל' י"

מעו' לנסכי כבש חוטא' בידוע שנתן מעו' לנסכי מצורע: **לשכת בית המוקד** · על שם המדורה הדולקת בה תמיד · קרויה בית המוקד: **ד תשעי' וג' כלי כסף וכלי זהב** לא אתפר' למה הוצרכו למנין של כלים הללו · ובירושלמי בשם חגיג' אמרו כנגד תשעי' ושלש אזכרות שבנבואת חגי זכריה ומלאכי: **השקו את התמיד** · סמוך לשחיטתו · כדי שיהא עורו נפשט יפה: **בכוס של זהב** · אית דאמרי בוזמא קתני דלא של זהב היה · אלא של נחשת יפה כזהב · ואית דאמרי בכוס של זהב ממש שאין עניות במקום עשירות: **אע פ שמבוקר** · דתמיד טעון בקור ממום ד' ימים קודם שחיטתו דומיא דשה הפסח: **ה לצפונו של מזבח** · דתמיד עולה הוא ועולה טעונה צפון: **ח' עמודים** של אבן נמוכים: **ורביעית של ארז** חתיכות מרובעו' של ארז היו על העמודי': **אונקליות** · כעין ווים אנגיני ש בלע"ז · היו קבועים · באותו רביעית של ארז ותולין בהן הבהמה: **וג' סדרי'** של אונקליות זו למעלה מזו היה בכל חתיכת עץ · לתלות בהמה גדולה או קטנה: **על שלחנות של שיש שבין העמודים** · שעליהם מדיחין הקרבים והיה אפשר לעשותן של זהב · שאין עניות במקום עשירות · ולא עשאום אלא של שיש · לפי שהזהב מרתיח ומסריח והשיש מקרר ומצנן · ומעמידו שלא יסריח:

הטני

וא' לשכת בית המוקד · עיין במדות פ"א משנ' ז' תמי' דקשי' ליה נגוה ודמש"ה נ"ל דגרסי' איפכא: **החותמות** עיין במשנ' ג' פ"ה דשקלי': **בית המוק'** · כת' הר"ב על שם המדור' כו' · ועיין מ"ש ברפ"ק: **ואחת לשכת שהיו עושין בה לחם הפנים** · השתא דאמרן · דלשכת הטלאים לפי האמת מערבית דרומית היא · כי אזלת דרך ימין תהיה לשכת לחם הפנים במזרחית דרומית · כדתנן התם במדות · גמ' דיומא דף י"ז:

ד * תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב · כתב הר"ב · ובירושלמי כו' כנגד צ"ג אזכרות שבנבואות חגי זכריה ומלאכי · וגם הרמב"ם הביא לירושלמי זה בפירושו · ותמיהני דהא קאי הירושלמי הזה שם בקושיא · דאתמר עלה א"ר חונא חישבתים ואינן אלא שמנים ושלש כנגד פ"ג חותמות וכו' (דבספר נחמיה סי' י') שם החתומים פ"ג על קבלת התורה באלה ובשבועה) ע"כ · ואני ג"כ חשבתים ומצאתים בהסך שאדרבה ישנם הרבה יותר מכפלים צ"ג · שכן בספר זכריה לבדו נמצאים שם בן ד' יותר ממאה · מלבד שאר שמות שגם אינם נמחקים · ולולי שהרמב"ם וכן הר"ב העתיקו הירושלמי כמות שהוא · הייתי אומר שיש ט"ס בירושלמי · דמ"ש חגי זכריהו ומלאכי דסמי מינייהו זכריה · ולא גרסינן אלא חגי ומלאכי · ואי גרסת הכי · אתי שפיר · וגם ר' חונא אותיב שפיר לפי שמדתי למנין בשני ספרים אלו חגי ומלאכי ומצאתי שכל השמות שאינם נמחקים מלבד שם צבאות · שאף שגם הוא מן השמות שאינם נמחקים · כדתניא בס"פ שבועת העדות מ"מ כיון שלא נמצא בשום מקום כי אם סמוך לשם אחר שאינו נמחק לא נחשב לשם בפני עצמו · ולכך אינו מן המנויין · ומעתה אין בב' ספרים אלו מלבד שם צבאות מן השמות שאינם נמחקים · כי אם צ"ג לא ומשוב · ורב חונא ס"ל שאין למנות כי אם רק שם בן ד' והם אינם באלו שני הספרים כי אם פ"ג · והוא כשתצטרף משם בן ד' שבפסוק הנה אנכי שולח וגו' הכפול · ואז אינם פ"ג · וא"כ הכל עולה כהוגן · וגם תשובת רבי חונא איכה אף פלוגתא ולא שיוכל לפקו' סברת צ"ג · אך יש לדקד' למה לא מנו חכמים אותן שבספר זכריה · ויאמרו נא להוציא כ"ב כלים שכמו שלא סמכו על ספר א' כן לא היה להם לסמוך על ב' כי אם על הג' שהיו בתחלת בנין הבית · והנה ראיתי להרמב"ם בפירושו שקודם שהזכיר להירושלמי כתב וז"ל מנין זה אפשר הוא כנגד מה שצריכים לכלים לעבודת היום מן הכלים · ע"כ · וז"ל בפ"ז מה' תמידין ומוציאין כל כלי שרת הצריכים להם כל היום · ע"כ · לכך אני אומר שלא נתכוונו החכמים לצוות להוציא כלי שרת כנגד השמות אלא לפי שהוצרכו כל כך כלים לכל יום · אתו ואסמכינהו אקראי שמצאו במספ' הזה והם שבב' ספרי' או · ומוכרחני עכשיו לומ' שמ"ש הוא בירושלמי כדלעיל והא ל"ק דיוציאו יותר כמספר השמות שבג' הספרים כי למה לנו להטריח הכהנים בכדי · וגם אפשר שלא רצו להוציא מספר גדול ורב שהוא יותר מכפלים שהן האורך · שאם יעשה כן איש מן האישים יחשב לו לגאוה וגסות רוח · ולו יתברך הגדולה ובמקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו · כמ"ש ר"י בס"פ בני העיר:

אף על פי שהוא מבוק' · פי' הר"ב · דתמיד טעון בקור כו' דומיא דשה הפסח · עמ"ש בזה במשנה ה' פ"ב דערכין: **ה ועליו ח' עמודי' ננסין** · והכי תנן נמי במשנה ה' פ"ג דמדות · ושם כתב הרא"ש ועליו וכלומר באותו מקום: **ורביעית של ארז על גביהן** · ומונחים לא קבועין · וכי הא דכתבתי בשם המפרש למכילתין לקמן פ"ג דמדות משנה ח' · עוד שם לעיל מינה בשם הכ"מ: **ומפשיטין על שלחנות של שיש שבין העמודים** · שהם מניחין הבהמה על שלחנות · כדי שלא תהא נגררת ע"ג קרקע תו' פ"ק דיומא דף י"ו · ומ"ש הר"ב שעליהן מדיחין הקרבים כדתנן בפ' דלקמן סוף משנה ב' · ותנן נמי בשקלים פ"ו משנה ד' שמנה שלחנות של שיש בבית המטבחים שעליהן מדיחין את הקרבים · כתבו התו' שם דאע"ג דתנן בסוף מדות מן השלחנות לננסים ד' · אפ"ה קרי להו בין העמודים · ואע פ שרחוקים

ו מי[א] שזכ' בדישון מזבח הפנימי והמנור' יהיו מקדימין· וד' כלי' בידם· הטני הכוז ושתי מפתחו'· הטני דומה לתרקב (גמ' ל"ג) גדול של זהב· מחזיק קבין וחצי· [ב]והכוז דומה לקיתון גדול של זהב· וב' מפתחו'· [ג]א' יורד לאמת השחי וא' פותח כיון: **ז** בא לו לפשפ' הצפוני· [ד]וב' פשפשין היו לו לשער הגדול· א' בצפון וא' בדרום· שבדרום לא נכנס בו אדם (גמ' ל"ג) מעולם· ועליו הוא מפור' על ידי יחזקאל (יחזקאל מ"ד) ויאמר אלי ה' השער הזה סגור יהיה לא יפתח· ואיש לא יבא בו כי ה' אלהי ישראל בא בו והיה סגור· נטל את המפתח ופתח את הפשפש· נכנ' לתא ומן התא אל ההיכל· עד שהוא מגיע לשער הגדול· הגיע לשער הגדול· העביר את הנגר· ואת הפותחות· ופתחו· לא[ה] היה (ס"א כהכן) שחט השוחט· עד ששומע קול שער הגדול שנפתח: **ח** מיריחו היו שומעין קול שער הגדול שנפתח· מיריחו היו שומעין קול המגריפה· מיריחו היו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור· מיריחו היו שומעין קול גביני כרוז·

מיריחו

א] : יומא יד :
מיי' פ"ג מה' תמידין ומוספין הל' ד
ב פ"ז הלכה יח
ג כ"מ נג
ד מיי' פ"ד מה' בית הבחירה הל' ו
ה מיי' פ"ו מה' תמידין ומוספין הל' ט

הטני· ל' ושמת בטנא דומה לסל ופיו רחב: והכוז· קיתון בל' ערבי קורין אלכוז: ב' מפתחות· לפתוח ב' מנעולים שבפשפש הצפוני: תרקב· כלי שמחזיק ג' קבין ·ול' תרקב תרי וקב· ודומה היה לתרקב· אבל לא היה מחזיק אלא קבין וחצי ושל זהב היה: אחד יורד לאמת השחי: הפשפש הצפוני דתנן לקמן בא לו לפשפש הצפוני היו לו ב' מנעולין האחד היה למטה בפנים בתחתיתו של פתח והיה הכהן הרוצה ליכנס מכניס אמת ידו בחור שבכותל עד בית השחי שלו ופותח בידו דרך פנים והאחד פותח במפתח מ"י בלא טורח כשאר כל הפתחים: כיון· כמו יעשנה בדפוס ויקבעה· כיון ·כלומ' ימהר בלא טורח: **ז** ושני פשפשין היו לו לשער הגדול·הוא שער ההיכל והיו לו דלתות בתחלת עובי הכותל שהיה עוביו שש אמות ודלתות אחרות לסוף עוביו לצד פנים וב' פשפשין הנך ב' פתחים קטנים אחד מימין שער הגדול ואחד משמאלו רחוק קצת מן השער· אותו שבדרום כתיב סגור יהיה לא יפתח· בשל עתיד ומסתמא כן היה בבית עולמים· אבל פשפש שבצפון היה פותחו על ידי חור שאצלו שתוחב בו ידו עד השחי וכופף ידו בפנים וע"י מנעול אחר שבו שנפתח לאלתר בלי טורח: ופותח הפשפש ונכנס משם לתא· והיא לשכה אחת הפתוחה להיכל: ומן התא נכנס להיכל· והולך בחלל ההיכל עד השער הגדול שבסוף עובי הכותל מבפנים ופותחו· ובא לו אל שער השני ועומד בפנים ופותחו: נגר· בריח שמבריח מקצה הדלת לקצה הדלת· פי' אחר נגר· היינו היתד הנעוץ אחורי הדלת בנקב שבאסקופה: ואת הפותחות· המנעולים והמסגרות: **ח** מיריחו היו שומעים קול שער הגדול· ומירושלים עד יריחו עשר פרסאות: המגריפה· מין כלי נגון שהיה במקדש· עשרה נקבים היו בו וכל אחד ואחד מוציא מאה מיני זמר· וקולו נשמע עד למרחוק: בן קטין· שם אדם וכ"ג היה ועשה גלגל לכיור לשקעו בבור שלא יהיו מימיו נפסלים בלינה· שכל דבר שנתקדש בכלי שרת נפסל בלינה וביוצא ובטבול יום· וכשהיו מעלים אותו מן הבור לקדש בו ידיהם ורגליהם· היה קול הגלגל נשמע עד יריחו: גביני כרוז· כהן ששמו גביני שהיה מכריז בכל בקר בבית המקדש עמדו כהנים לעבודתכם:

חליל

ד"ה · לא היתה בהמה נגררת בארץ שגוף הבהמה גדול ומגיע לשלחנות · כדאי' בב"ר דכשמרכיבים כבשי התמיד על הגמלים היו נגררים בארץ · ע"כ · ולפי מה שאכתוב במדות פ"ה מ"ב בשם הרמב"ם מעיקר' לא קשי' ולא מידי · שהו' מפר' מן השלחנות לננסים ד' · מאמצע השלחנו' כו':

ו דומה לתרקב גדול · פי' הר"ב תרקב מחזיק ג' קבים וזה לא היה מחזיק אלא קביים וחצי · ויש לתמוה מאי גדול שייך בתרקב · כיון שאין נקרא תרקב אלא המחזיק שלשה קבים · ובמשנה שבגמרא ל"ג גדול גבי תרקב · וכן בפירוש הרמב"ם גם בחבורו פ"ג מה"ת · ואין ספק אצלי שנשתבשו הגרסא מההיא דמתני' ד' פ"ה · אך הר"ש העתיק ג"כ גדול בפי' משנה ג' פרק י"ב דכלים :

ז * **לשער** הגדול · עיין מ"ש במשנה ב' פ"ד דמדות :

לא היה שוחט השוחט עד ששומע קול שער הגדול שנפתח · מצאתי כתוב דלמדין בגמרא אל פתח אהל מועד עד שהא פתוח ומשם למדין לכל הקרבנות ע"כ · ור"ל אותה גמר' שכתבתי במשנה ז' פ"ה דזבחים · ובשלמים הוא שדרשו כן שכן נאמר במקרא · והשתא דכל הקרבנות אינן נלמדים אלא משלמים · לא ידענא מאי קשי' להו לתוס' בריש מסכת ערכין דלהוי לי קרא לפסול שלמים שנשחטו קודם פתיחת דלתות ההיכל תיפוק לי' דשחטו קודם לתמיד של שחר ואמרי' העולה עולה ראשונה · ותמיד של שחר נמי בעי פתיחת דלתות ההיכל כדתנן בתמיד · ע"כ · ומאי קושיא · הא תמיד גופיה לא שמעי' לן ליה אלא משלמים · ועל הרמב"ם תמיהני נ"כ שבפ"ה מהלכות מה"ק · כתב שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל · וכו' · והרי כל הקרבנות כן · כדמשמע מתני' דהכא: **ח** **המגריפה** פי' הר"ב כלי נגון כו' ואפשר שנקרא' מגריפה ·לפי שצורתה היתה כן · הרמב"ם · ומ"ש הר"ב י' נקבים היו בה וכל א' מוציא ק' מיני זמר · גמרא' כולה מוציאה אלף מיני זמר הכי תני' בפ"ב דערכין ד' י"א ואמרו שם דגוזמא היא · אבל רב מתנא אמר שמואל שכל א' מוציא י' מיני זמר · נמצא כו' מוציאה ק' מיני זמר · וכך העתיק הרמב"ם בפירושו כפי נא"י · פירש"י י' נקבים היו בה ובכל נקב היה קנה א' ובכל קנה וקנה היה בו י' נקבים וכל נקב של קנה הוציא מין זמר נמצ' כו' מוציאה ק' מיני זמר : **מוכני** לכיור · ל' הר"ב לשקעו בבור כו' וכשהיו מעלים אותו מן הבור לקדש בו ידיהם ורגליהם היה קול הגלגל נשמע · מסוף דבריו שכתב דלהעלותו הקול נשמע · אתה למד דתחלת דבריו דלשקעו

לאו

מיריחו היו שומעין קול החליל · מיריחו היו שומעין קול (ס"א) הצלצל · מיריחו היו שומעין קול השיר · מיריחו היו שומעים קול השופר · ויש אומרים אף קול של כהן גדול בשעה שהוא מזכיר את השם ביום הכפורים · מיריחו היו מריחים ריח פטום הקטרת · [א]אמר רבי אליעזר בן דגלאי עזים היו לבית אבא בהר מכוור · והיו מתעטשות מריח פטום הקטרת : **ט** מי שזכה בדישון מזבח הפנימי · [ב]נכנס ונטל הטני : והניחו לפניו · והיה חופן ונותן לתוכו · ובאחרונה כיבד את השאר לתוכו והניחו ויצא · [ג]מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא שתי נרות מזרחיות דולקים · מדשן את השאר · ומניח את אלו דולקים במקומן · מצאן

א יומא לט:
ב תיי' שם פה'
ג פי' דין ומוספין פל' י
ג שם פל' א

חליל: צלמיל"ש בלע"ז בערבי מזמ"ר · וקולו נשמע למרחוק ויש אומרים פיפר"י בלע"ז: צלצל · נאב"לי בלע"ז: מכוור · שם מקום: **ט** באחרונה · שלא היה רק מעט דשן · ולא היה יכול ליקח בחפניו: כיבד שאר הדשן לתוך הטני: והניחו לטני שם ויצא · אבל מיד לא היה מוציאו שכיון שצריך לתת הדשן אצל המזבח קדמה כמו דשן המנורה ממתין עד לאחר זריקת התמיד שהיה עושה הטבת שתי נרות ונגמר השלמת דשון המנורה · ואז היו שניהם מוציאין זה הטני וזה הכוז ושופכין הדשן במקום אחד אצל המזבח · ונבלעים שם במקומן: ומצא ב' נרות מזרחיות דולקים · האי תנא סבר מנורה מזרח ומערב היא מונחת ופעמי' שמוצא גם השאר דולקים · ונקט שתי נרות מזרחיות דולקים משום דשאר נרות · אפילו דולקי' מכבן ומדשנן · ואלו שתי נרות אם מצאן דולקים · אינו מכבן · ועוד משום דקתני בסיפא מצאן שכבו לאלו מזרחיות · חוזר ומדליקן · ובשאר נרות מצאן שכבו · אינו מדליקן עד הערב: מדשן את השאר · חמש נרות שלצד מערב מסיר מהן השמן הישן והפתילה הישנה ומדשן ונותן הכל בכוז ונותן שמן חדש ופתילה חדשה · ולאחר שחיטת התמיד וזריקת דמו מדשן השני מזרחיות ונותן בהן שמן ופתילה חדשה · והא דמפסיק ההטבה בשחיטת התמיד וזריק' דמו · ואינו מטיבן כולן יחד משום דכתיב (שמות ל') בבקר בבקר בהטיבו את הנרות · אמרה תורה חלק ההטבה לשני בקרים ועביד הטבת חמש נרות ברישא והדר הטבת שתי נרות משום דכיון דאתחיל עביד רובה · והאי דלא עביד פלגא והדר פלגא · משום דכתיב בהטיבו את הנרות אין הטבת נרות פחות מב' · וה"מ בזמן שאין הנס כגון לאחר שמת שמעון הצדיק · אבל קודם שמת שמעון הצדיק שהיה נר מערבי דולק תמיד בדרך נס כדתניא מחוץ לפרוכת העדות · עדות היא שהשכינה שורה בישראל · זו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מתחיל ובה היה מסיים · כשהוא בא להטיב השני נרות מזרחיות · לא היה מדשן אלא הנר הראשון בלבד · ומטיבו ומניח הנר השני הסמוך לו דולק · עד הערב שמדליק את הנרות וממנו מדליק כל הנרות האחרים ואחר שהדליק שאר הנרות מטיבו ומדשנו לנר זה בערב ומדליקו · ואע"ג דכתיב בהטיבו את הנרות · דאין הטבה פחות משנים הכי עדיף טפי · שלא להטיב · כי אם נר אחד מן הב' נרות מזרחיות · ולהניח הנר

הב'

לאו דוקא שהרי כל עצמו של גלגל לא נעשה · אלא להשמיע קול · והוא כדעת רבי יוחנן בזבחים דף כ"א כמ"ש במשנ' י' פ"ג דיומא · ושם הארכתי בס"ד ובספ"ק דמכילתין כתב הר"ב בשם הרמב"ם · פי' אחר למוכני: קול השופר · ידוע שהשופר תוקעין אותו בכל יום [במקדש] וכמו שנתבאר בסוף סוכה · הרמב"ם: קול של כ"ג בשעה שהוא מזכיר את השם כו' שהכהנים והעם העומדים בעזרה היו אומרים בשכמל"ו כדתנן במשנה ב' פ"ו דיומא · ועל אותו קול הוא אומר כן · אלא שמיחסו לכהן גדול שהוא ראש המדברים · ואין נראה שיהא קול של כ"ג לבדו · נשמע עד יריחו · דבשלמא קול גביני כרוז אותו האיש ששמו גביני היה לו קול גדול שנשמע למרחוק כל כך · אבל להחליט על כל כ"ג א"א לומר כן · דדילמא לא היה לו קול גדול וכן מוכח לישנא דמתני' דקתני בשעה כו' ולא קתני כשמזכיר · אלא דלאו בהזכרת כ"ג לחוד תליא :

ט והניחו ויצא : פי' הר"ב · אבל מיד לא היה מוציאו כו' · עד לאחר זריקת התמיד שהיה עושה הטבת ב' נרות כו' וכ"כ עוד לקמן · וכן שנוי בפ"ו דהטבת שתי נרות קודמת לקטרת וכאבא שאול דס"ל הכי · אבל בפ"ק דיומא משנה ב' תנן ומקטיר את הקטרת ומטיב את הנרות : והיא כרבנן וכמ"ש שם בס"ד · ובחד קרא קא מפלגי · דכתי' בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה · אבא שאול סבר בהטיבו והדר יקטירנה · ורבנן בעידן הטבה תהא מקטיר קטרת · דאלת"ה · בין הערבים דכתיב (שמות ל') ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה · ה"נ דברישא תדליק נרות והדר מקטיר קטרת של בין הערבים · והתניא מערב עד בקר · אין לך עבודה שכשרה מערב עד בקר אלא זו בלבד · כלומר זו תערב עד בקר · ולא אחרת · אלא מאי קאמר רחמנא בעידן הדלקה כו' · ה"נ בעידן הטבה כו' · גמ' פ"ק דיומא דף ט"ו · ומנלאת למד דלרבנן זריקת דם התמיד קודם להטבת חמש נרו' וכ"כ הרמב"ם בפירושו ספ"ו וכן בחבורו פ"ו מה"ת :

שתי נרות מזרחיות · כתב הר"ב · האי תנא סבר מנורה מזרח ומערב היא מונחת · ולא כתנא דמשנה ז' פרק י"א דמנחות ועיין מ"ש שם בס"ד : ומניח את אלו דולקים · כתב הר"ב · ולאחר שחיטת התמיד וזריקת דמו מדשן השני מזרחיות כו' (ועיין לקמן בפי' הר"ב בד"ה מצאן שכבו וכו' · ומ"ש הר"ב) והא מפסיק כו' משום דכתיב בבקר בבקר בהטיבו את הנרות אמרה תורה חלק ההטבה לשני בקרים · כלומר וצריך להפסיק ביניהם בעבודה אחרת · כדאי' בגמ' פ"ג דיומ' ד' ל"ג · והא דהטבה ראשונה קודם לדם התמי' לרבנן פשיט' דניחא · דבהטב' נרות כתי' בבקר בבקר · ובתמי' כתי' חד בבקר את הכבש א' תעשה בבקר (במדבר כ"ח) ואמרי' יוקדם דבר שנא' בו בבקר בבקר כו' · כמ"ש במשנה ב' פ"ו · ולאבא שאול דס"ל דדם התמיד קדים

להטבה

[א] מצאן שכבו · מדשנן ומדליקן מן הדולקים [ב] ואח״כ מדשן את השאר · [ג] ואבן היתה לפני המנורה · ובה שלש מעלות שעליה הכהן עומד ומטיב את הנרות · והניח את הכוז על מעלה שניה · ויצא :

פרק ד

הכי דולק · שלא להטיבו עד הערב כדי לפרסם הנס שהוא דולק תמיד · ומה שמטיב חמש של צד מערב תחלה ולא חמש של צד מזרח ולבסוף שתים של מערב ומהם היה לו להדליק · ולא עביד הכי · משום דכתיב (ויק׳ א כ״ד) להעלות נר תמיד מחוץ לפרוכ׳ העדות יערוך אותו לפני ה׳ · אמרה תורה קבע נר להדליק ממנו שאר נרות · ואיזה זה נר שני של צד מזר׳ והוא קרוי נר מערבי דכי עייל בהיכל בההוא נר פגע ברישא · ואין מעבירין על המצו׳ · ואיכ׳ למימר בההיא אתוקם הנס והוקבע להדליק ממנו · ובנר ראשון אי אפשר דהא כתיב לפני ה׳ מאותו נר של צד שכינה · שהיא לצד מערב · ואין נר ראשון קרוי לפני ה׳ : מצאן שכבו · השנים מזרחיות · כגון לאחר שמת שמעון הצדיק · מדשנן ומדליקן מן הדולקים · לא שהיה נותן פתילה חדשה ושמן חדשה כדרך הטבת הנרות שהרי לעולם אין מטיבין שני נרות מזרחיות אלא לאחר שחיטת התמיד · כדי להפסיק בין הטבת חמש להטבת שתים · אלא מדשנן היינו שמסיר הדשן שבראש הפתילה הישנה · ומגביה ומדליקן · כדי להיות כנר יפה הפסק שבין הטבת חמש נרות לשתים · ואם אין בנרות דולקים מדליקן ממזבח העולה : ומדשן את השאר · זו הטבת חמש הנרות שנותן פתילה חדשה ושמן חדש ומניחן כבויות עד הערב שבא ומדליקן ומדשן דהכא אינו כמו מדשן של שנים מזרחי׳ דלעיל · ולאחר שחיטת התמיד וזריקת דמו חוזר ומדשן (המזרחית) ונותן שמן ופתילה חדשה ומניח עד הערב כבויה · ונר שניה שקרויה מערבית כמו כן מדשן ומסיר השמן והפתילה ישנה ונותן שמן חדש ומדליקה ממזבח העולה כדי להדליק ממנה בערב הנרות האחרו׳ שנר מערבי הוקבע להדליק ממנו נרות אחרות ולכך נמי מדליקה אם מצאה כבויה קודם שחיטת התמיד כיון שצריך מ״מ להדליק כשבא ומטיב לאחר שחיטה · כך מצאתי פי׳ משנה זו בפירושי רבינו ברוך בר יצחק והוא המחוור שבכל הפירושים · ודברי הרמב״ם במשנה זו תמוהים מאד וגם מה שסובר שהטבת הנרות היא הדלקתן ושהיו מדליקין הנרות של המנור׳ כלן בבקר כדרך שמדליקין בערב׳ פליא׳ נשגבי בעיני ולא שמעתי ולא ראיתי לא׳ מרבותי שסובר׳ כן : ואבן היתה לפני המנורה · לפי שהמנורה גבוה י״ח טפחים והיה צריך לעלות למקום גבוה · כדי להטיב את הנרות : ובה ג׳ מעלות · כנגד ג׳ העלאות שכתובות במנורה · בהעלותך את הנרות · והעלה את נרותיה · להעלות נר תמיד : והניח הכוז ויצא · עד לאחר זריקת דם התמיד שאז עושה הטבת שתי נרות והוציאו וכן חבירו הוציא את הטני וכשהוציאו השתחוו בגמר העבודה · ולא עכשיו · שעדין לא נגמר עבודתן :

פרק ד

להטבה שניה אמרי׳ התם בגמ׳ דדריש בבקר בבקר דכתי׳ גבי שני גזרי עצים ואינם ענין לשם · דהא לא קדמי למערכ׳ שניה כמ״ש בפ״ב משנה ג׳ הלכך שדינהו · חד אהטבת נרות דכתי׳ בהו תרי בקר ולהוו תלת וחד אדם התמיד דכתי׳ ביה חד בקר ולהוו תרי · והלכך הדא הטבה קדים דהכא תלת והכא תרי ודם התמיד קדי׳ להטבה שניי׳ דהכ׳ תרי והכ׳ תרי ומכפ׳ עדיף דעול׳ מכפר (כדתנן ספ״ה דערכין) · ומדלא אמרי׳ דהעלאת אברים (נמי תהא מפסקת) ש״מ דלית לן למשמע שתהא מפסקת אלא הדא עבודה (ולפיכך לרבנן דילפי דקטרת מפסקת על כרחך דם (קדים) לכולהו הטבת כנ״ל) מיהו זריקת דם הוא דמקרי עבודה אבל שחיטה לא והא דכתב הר״ב לקמן לאחר שחיטה · לאו דוקא אלא לאחר זריקה נמי וכמ״ש בכאן · וכן עוד לקמן בד״ה ומדשן את השאר כו׳ · וכדאיתא בגמ׳ שכתבתי וכן לא דייק הר״ב בלשניה רפ״ו · ומכאן אני מוכיח דשחיטה לאו עבודה היא׳ כמ״ש משמא דגמ׳ במשנה ד׳ פ״ק דזבחים והתו׳ שם נתלבטו מאוד להביא ראיה לדבר ולי נראה שזו ראיה פשוטה היא ואע״ג דקבל והלך נמי מוקדמים הנהו טעמייהו כדכתב הרשב״א בתשובה סי׳ ע״ט שאינן עבודה שלימה רק חלקי עבודה אלא שהוא כתב כן גם בטעם השחיטה · וא״כ אין ראיה · אע״ג דשחיטה התחלה ומ״ש הר״ב ואע״ג דכתיב כו׳ · הכי עדיף טפי וכו׳ דקרא אסמכתא בעלמא הוא · ועוד י״ל דכיון שהניח בהטבה ראשונ׳ שתי נרות יתקיים קרא · דלא אתא אלא לומר דלא לעבד שית בהטבה קמא · ועיין מ״ש בסד״ה ומטיב כו׳ :

ומדליקן מן הדולקים · כתב הר״ב · ואם אין בנרות דולקין מדליקן ממזבח העולה · וטעמא פירש בריש פ״ו ועיין מ״ש שם בס״ד : ומטיב את הנרות · הר״ב השיג על הרמב״ם שסובר שהטבתן היא הדלקתן · שפירש בהטיבו בהדליקו והאחרונים חולקים עליו ואומרים שאין הדלקת הנרות אלא בין הערבים · ופי׳ בהטיבו אינו הדלקה · אלא תקון הפתילות · וכל זה תמצא באורך בתשובת הרשב״א סימן ט״ס וע״ט · ודעת רש״י בפ׳ שתי מדות עלה פ״ה וכפי׳ התור׳ נראה כדעת האחרונים · וכן נראה דעת הראב״ד בפ״ג מהעי״כ · וכן דעת אונקלוס לשון הכ״מ פ״ג מה״ת ונ״ל שכוונה הקדים הכ״מ לכתוב סי׳ ט״ס קודם ע״ט כי זו שבסי׳ ע״ט נכתבה לפרש לזו שבסימן ט״ס · ואמנם מה שהר״ב כתב על הפי׳ שכתב הוא בשם רבינו ברוך בר יצחק שהוא המחוור כו׳ הנה קרוב לזה הפי׳ כתוב בשאלה של הרשב״א שבסימן ט״ס והשואל שמצא לזה הפי׳ שבחהו ג״כ · אבל הרשב״א השיב לו שיש עליו כמה תמיהות וקצתן עולים ג״כ לפי׳ של הר״ב שבשם רבינו ברוך בר יצחק ואכתבם אחת לאחת · ואלו הן ראשונה תמה למה תלה טעם הנחת המערבי דולק במה שממנו מדליק את המנורה בין הערבים שאינו מפורש (בכתוב) והניח העיקר המפורש בכתוב שיהא דולק לפני ה׳ תמיד · וכך פל״ל ומניח את המערבי דולק · שנאמר לפני ה׳ תמיד · שנית במאי שכבו שמדליקן כדי להיות (כנר יפה הפסק) כו׳ · והדרכה

היה

א פ״ם הלכה יג
ב שם הלכה יו
ג מנחות כט׳
חי׳ פ׳ מה׳
בית הבחירה
הל׳ יח

היה יותר חיוב (ההדלק׳) נכר כשהו הוא כבה כאותן החמש׳ האחרים · ועכ״ז מסלק ידו ממנו ואין מדשנו · כי היוצא ורואה שמדשן את השאר ומניח זה דולק סבור שאין זה מניחו מלהטיבו עכשיו אלא מפני שהוא דולק אבל כשהוא כבה ואפ״ה מטיב את השאר ומניח את זה עכשיו נכר ונגלה שאינו מניחו אלא מפני חיוב ההפסקה · ועוד שנמצ׳ מדליק לערב בשמן ופתילו׳ ישנים · ועוד שהרי חסרה המדה לערב ממדת חברותיהן כשיעור מה שדלק בבקר משעה שדשנו והדליקו עד שמדליק חברותיהן בערב ואח״כ שאז ידשנו ג״כ זה לא נשמע מעולם ולא נזכר בשום מקום · שידשנו שנית לערב · ואין אלו אלא דברים המתמיהי׳ · שלישית מכל שאם אלא דולקים כחמש שמחוייב לכבותו ודינו׳ שמכבה המערבי ולמה והרי כתיב לפני ה׳ תמיד · חמישית מי דחקו לומר שבזמן שאין הנס קיים אפילו מלאו דולק יכבנו ולמה מכבה דלמא חזר הנס למקומו · שלא ניתן להם זמן לנס לדעת עד איזה זמן ימשך ומכאן ואילך לא ימשך ובכל יום ויום יש להסתפק שמא נזכה ויחזור הנס למקומו ויהא עד לשא׳ עינו׳ והמכבה הזה כובש עדותו · ועוד היאך יכבה והלא שנינו בספרי׳ יכול יכבה ת״ל לפני ה׳ תמיד׳ אלמא אשר לפני ה׳ לא יכבה כלל וכן הקשה ג״כ על כיבוי החמש נרות כשמוצאן דולקים או מקצתן · מברייתא דספרי · ולפי שהזכיר ג״כ גירסא אחרת בזה לא ראיתי להאריך · אלו דבריו הנוגעים לזה הפי׳ שלפנינו · ואע״פ שאין הכל לשונו ממש והנה מסקנת הרשב״א שם ובסי׳ ש״ט דכך מתניתין דהכא בהטבה של בקר · והיא דרפ״ו בהטבה של בין הערבים היא · ומפרש דהא דקתני הכא מדשן את השאר כלומר אותן שכבו · ולשיטתיה דס״ל כל שלא כבה אינו רשאי לכבות · כמו שהזכרתי לעיל ונקט שתי נרות מזרחיות דולקים · משום סיפא כדכתב הר״ב בתירוץ הב׳ · וסיפא דקתני ומצאן שכבו מדליקם כו׳ כדי לקיים לפני ה׳ תמיד · ואע״ג דאשני של המזרחיות קאמר · אינו נקרא מערבי · אלא בהצטרפות הראשון ולכך צריך שיהא גם הוא דולק ואחר כך ידשן את השאר (היינו) אותם שכבו כדפי׳ · ותנא דידן לית ליה שום הפסקה בין הטבה להטבה · דלא דריש בבקר בבקר · וא״נ אית ליה מ״מ ס״ל דכל זמן שכבו המזרחיות מקדים הטבתן להטבת חמש נרות כדי לקיים לפני ה׳ תמיד · ולא אמרינן כיון דאתחיל עביד רובא ·
ועיין בפירוש הר״ב · ומה שכתבתי בס״ד בפרק ז׳ דיומא משנה ד׳ :

א נ: פי׳ פ״ט סם תפילין ותוספ׳ו הל׳ י׳

ב כ יומא ס: נפי׳ גםס הל׳ יא

פרק ד לא

[א]היו כופתין את הטלה · לא מעקדין אותו · מי שזכו באברים אוחזים בו · וכך היתה עקידתו · ראשו לדרום · ופניו למערב · השוחט עומד במזרח · ופניו למערב [ב]של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שנייה · של בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית על טבעת שנייה ·

שחט

פרק ד לא

היו כופתין אותו · את התמיד בשתי ידיו לעצמן או בשתי רגליו לעצמן · כדי שלא לעשות כחקות הנכרים · שכך היו עושים כששוחטין לע״ז · אלא מעקדין אותו היד עם הרגל כעקידת יצחק : ראשו לדרום · היה נשחט על ירך המזבח לצפונה כדין עולה והיה נוטה ראשו לדרום ופניו למערב שאם ירבין גללים לא יהיו סמוך למזבח : של שחר · קרבן תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית · לפי שבבקר שמש במזרח וזורחת כנגדה למערב והכתוב אומר שנים ליום כנגד היום · כלומר נגד השמש שהשמש קרוי יום ושל בין הערבים שחמה במערב ומאירה כנגד המזרח היה נשחט על קרן צפונית מזרחית : בטבעת שניה · רחוק מן המזבח לפי שהמזבח גבוה ומאפיל כלו · יוחנן כהן גדול התקין ששה סדרים של טבעות · בכל סדר וארבע טבעות לארבע ועשרי׳ משמרו׳ כהונה והיו קבועות ברצפה עשויות כמין קשת

ולפי

פרק ד לא היו כופתים · פירש הר״ב שתי ידיו לעצמן כו׳ · ועיין מ״ש בזה לקמן בדבור (על טבעת שניה) : אוחזים בו · בשעת שחיטה ומסייע אותו · המפרש : ראשו לדרום · לשון הר״ב היה נשחט וכו׳ · והיה נוטה ראשו לדרום ופניו למערב שאם ירבין כו׳ · אנוטה ראשו לדרום קאי שאם ירבין כו׳ והכי מפורש בלשניה דהר״ב במשנה ח׳ פ״ג דיומא : ופניו למערב · שצריך שיהא בית שחיטתו כלפי מערב · דכתיב (ויקרא ד׳) ושחט אותו וגו׳ לפני ה׳ · המפרש : של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית · פי׳ הר״ב לפי שבבקר חמה במזרח וזורחת כנגדה למערב · והכתוב אומר שנים ליום כו׳ כמו שנאמר (יחזקאל ל׳) ובתחפנחס חשך היום · הרמב״ם · ובברייתא או אינו אלא חובת היום (כלומר כל יום ויום תקריבו שנים) כשהוא אומר את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים הרי חובת היום אמור : על טבעת שניה · פי׳ הר״ב רחוק מן המזבח · לפי שהמזבח גבוה ומאפיל · כלומר ועל טבעת שניה לאו בטבעת שניה של סדר ראשון שהוא אצל המזבח · אלא בטבעת ראשונה שהיא אצל הקרן בסדר השני המשוכה לצד צפון · ופני השוחט ואחור הבהמה לצד מערב צפון באלכסון · כדי שלא יעכב אור השמש לבוא ובטבעת שנייה שהיא מתרחקת מן המזבח שגבוה עשרה יוכל לראות דרך עליו השמש ויותר מכאן לא היה צריך להרחיק · ואם היה שוחט בסדר הראשון · א״כ היה המזבח מעכב אור השמש לבא על ידו של שוחט · שהרי מזבח גבוה עשרה אמות וסדר ראשון של טבעת אינו רחוק אלא שמנה אמות כדתנן בסוף מדות · המפרש · ומ״מ אני תמה שכיון דמזבח מאפיל לא יספיק הריחוק בטבעת שנייה שמן סדר לסדר כמו ד׳ א׳ · כדתנן בסוף מדות מקום הטבעות כ״ד אמות וכן ו׳ סדרים נמצא שעם הטבעת עצמו הוא ד״א זה מזה · ואע״פ שמרחיק מהמזבח י״ב אמות לא יספיק · לפי שבבקר ובערב צל כל דבר ארוך מאוד · והתוס׳ רפ״ו דיומא דף ס״ב כתבו טעם אחר וז״ל כ״ל דמן הדין לשחוט על טבעת ראשונה · אלא לא רצו להקריבו כולי האי למזבח בלי הפסק גזירה שמא יטיל גללים ע״כ ומצאתי לבעל המאור שכתוב ביומא ר״פ טרף בקלפי וז״ל שמעתי טעמו של דבר שהיה נשחט על טבעת שנייה ולא על טבעת ראשונה

לפי

רל"צ

לפי שהיה נשחט נגד יום ותניא מעולם לא יצאה חמה מקרן מזרחית צפוני' ולא שקעה בקרן מערבית צפונית · וכשם שהחמ' מופלג' בזריחת' ובשקיעת' אפי' בתקופת תמוז מן הקרנות של צפון העולם · כך היה התמיד מופלג בשחיטתו מן הקרנו' של צפון המזבח · ע"כ (והרא"ש בפ' פנחס כתב · וטעם הטבעת השנייה · כתב הסמ"ג שלא יאפילו כותלי ההיכל והאולם · ע"כ ולפ"ז טבע' השניה בטבעת של סדר ראשון שהוא אצל המזבח ומשוכה לצד מזרח · אבל גם על זה · תמיהתי דלעיל קיימא שלא יספיק הרחקה כזו כו')

[א]שוחט השוחט וקבל המקבל [ב]בא לו לקרן מזרחית צפונית ונותן (ס"א מזרח' צפונה) · מערבית דרומית · ונותן · (ס"א מערבה דרומה) שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי: **ב** [ג]לא היה שובר בו את הרגל אלא נוקבו מתוך (גמ' ערקובו) ערכובו ותולה בו · היה מפשיט ויורד עד שהוא מגיע לחזה · הגיע לחזה · חתך את הראש · ונתנו למי שזכה בו · חתך את הכרעים · ונתנן למי שזכה בהן · מירק את הפשט · קרע את הלב והוציא את דמו · חתך את הידים · ונתנן למי שזכה בהן · עלה לרגל הימנית · חתכה ונתנה למי שזכה בה · ושתי ביצים עמה · קרעו ונמצא כלו גלוי לפניו · נטל את הפדר ·

ונתנו

ולפי שלא היו כופתים את התמיד כדתנן בריש פרקין · היו מכניסין צוא' הבהמ' באותן הטבעו' בשעת שחיטה ונועלי' ראש הטבע' בארץ: ונותן מזרחי' צפוני' תחלה · לאחר ששח' תמיד של שחר בקרן מערבי' צפוני' הולך לצד מזר' ועומ' בארץ וזורק הדם בכלי למטה מן הסקרא ונותן שתי מתנו' שהן ארבע · אחת שהיא כשתי' · בקרן מזרחי' צפוני' והולך למערבי' דרומית ונותן אחת שהיא כשתי' בקרן מערבית דרומית: **ב** לא היה שובר בו את הרגל · כדרך שהטבחי' עושין · שמתקנין את הרגל עם העור שבו אלא נוקבין מתח' הארכוב' המחובר' עם הרא' ותולה בו ומפשיט הרגל עם שאר הבהמה · והא קמ"ל דהכרעים בכלל הפשט הן: ערכובו · כמו ארכובו: מירק את הפשט · שהרי לא הופשט אלא עד החזה · ועדין העור מחובר בו: נטל את הפדר · החלב:

נותנו

א תיי' פ"ה מה' מעה"ק הל' ו
ב יומא י"ד:
ג תיי' שם פ"ו הל' ס'

ומ"ש הר"ב שוחטן כ"ג התקין שש' סדרי' של טבעו' כו לכ"ד משמרו' כהונה · כלומ' לכל משמר היה לו טבעת מיוחד שבו הוא שוחט במשמרו והכי אית' בסוף סוכ' וזה לשאר קרבנו' חוץ מתמידין דכתי' בהו ליום · ומ"ש הר"ב ולפי שלא היו כופתים כו' · קשיא לי דהא עוקדין אותו יד ורגל ולא ממעטי' אלא שלא יהא כפו' שתי ידיו לעצמן ושתי רגליו לעצמן וכמ"ש בר"פ ול' המפרש לעיל ולא היו כופתי' את הטלה בשע' שחיטה ד' רגלי' יחד ע"כ · והרמב"ם פירש מעקדים אותו שאוחזים ידיו ורגליו בידיהן בלבד · וכ"כ בחבורו ספ"ק ממה"ת וכן נראה ממה דתנן מי שוחט באברי' אוחזי' בו: וקבל המקבל שעומד כנגד השוחט באלכסון · ומלדד עצמו כדי שיהא פניו כלפי דרום המפרש: **בא לו** לקרן מזרחית צפונית · ונותן מזרחה צפונה כו' ונותן מערב' דרומ' · ה"ג בפ"ק דיומא דמייתי לה התם דף י"ד ודף ט"ו ומ"ש הר"ב הולך לצד מזרח ועומד בארץ וזורק הדם כו' · מפורש היטב בפי' הר"ב דמשנה ד' פ"ה דזבחים ע"ש · ובגמ' דיומא דף ט"ו פריך דניתב ברישא מערבית דרומית · והדר מזרחית צפונית · ומשני כיון דאמר מר כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין ברישא בההיא פגע ופירש"י כשעולה בכבש ופונה לימין פוגע במזרחי' צפונית תחלה קודם מערבית דרומית · ואע"ג דהכא על הרצפה עומד והכלי בידו וזורק למרחק · אפי' הכי כיון שבחטאת שניתנית בעליונ' של קרן צריך לעלות בכבש דרך הדרום ופונה למזרח · ה"נ (בכל הדמים) אע"פ שניתנין למטה מתחיל להקיף מדרך הדרום · שהוא פניו של מזבח · ומשם פונה לימין: שירי הדם היה שופך על יסוד דרומית · בפ"ה דזבחים ילפינן לה דף נ"ב · מדכתיב בשעיר נשיא (ו ק"אר) אל יסוד מזבח העולה · שאין ת"ל · אלא לומר תן יסוד במזבחה של עולה · ופי' התו' דף נ"א דתרתי מילי ילפינן מינה לתחלת מתן דמים שצריכה יסוד (וכמ"ש שם משנה ד' בס"ד) ומדלא כתב אל יסוד העולה · וכתיב יסוד מזבח · למדרש נמי לשיריים דבעינן יסוד · ולא קשיא דדרשינן תרתי מילי ודילמא לשיריים לחודא אתי, די"ל דקודם יש לי להעמיד פשטא דקרא לתחלת מתנות · והייתור לשיריים · ע"כ: **ב לא** היה שובר בו את הרגל · פי' הר"ב · כדרך שהטבחים עושים שמתקנים את הרגל כו' · ומניחים רגל השבור ברגל האחר · אלא נוקבו בשני הרגלים ומניחין באונקליות דרך הנקבים · וכל כך למה שלאחר שהפשיטה מנתחה אבר אבר וכשחותך רגל ימין עדין תלויה הבהמה ברגל השמאלי · ואם היה תולה אותה כמו הטבחי' לאחר שיחתוך ממנה רגל ימין תפול הבהמה לארץ · לפי שאותו הרגל (תחוב) ברגל האחר וע"י כן תלויה הבהמה · המפרש: **ערכובו** פי' הר"ב · כמו ארכובו · עיין מ"ש במשנה כ' פ"ז דסנהדרין: **חתך** את הכרעים כו' · כתב המפרש הכרעים רגלי הבהמה · ועל שם כריעה קרי להו כרעים · שמאחר שהופשטו הידים עד כנגד החזה יכול לחתוך כל ד' רגלים יחד · ע"כ · ולא הרגלים כולם שסופיהם חותכן לאחר כך כדלקמן · ולכך יתכן לומר דמירכיים עד מקום הכריע' קורא כרעים · ולא יותר: **מירק** את הפשט · גמר' · כמו קרצן ומירק אחר שחיטה על ידו (פ"ג דיומא משנה ד) כלומר גמר הפשטו נגד החזה וצואר וסוף הידים · המפרש: **חתך** את הידים עלה לרגל הימנית · וה"ה דקודם שיחתוך הידים ה"ל לחתוך רגל הימנית · אלא שעדין כובד הבהמה ברגלים והבהמה נתלית ובכל הסדר הזה אין שום פסוק כי אם סברא לפי מה שנכון לעשות עושין · המפרש: **עלה** לרגל הימנית חותכה כו' · ועדין תלויה הבהמה ברגל השמאלי · כמ"ש לעיל ועיין מ"ש בפרק דלקמן משנה ד' בד"ה בתוכו כו': **קרעו** ונמצא כולו גלוי לפניו · עכשיו שנטל רגל ימיני כשקרעו נמצא כולו גלוי לפניו ויכול לראות בפנים · שכשלא היה הרגל עדין מתוך אפי' אם היה קרעו לא היה מה שבפנים נראה כמו עכשיו · המפרש:

על בית שחיטת הראש · והא דלא קתני בית השחיטה סתם · למעוטי בית שחיטת צואר אתיא (סר"א) דכמו שהראש מגונה בשביל שחיטה · ה"נ צואר מגונה · הלכך פי' לך בית שחיטת הראש למעוטי בית שחיטת צואר · וצואר כשהיה נושא היה הופך החתך אצלו ואינו נראה אבל הראש קרניו בין אצבעותיו וחוטמו כלפי זרועותיו ובית שחיטתו למעלה הלכך מכסה הפדר בית השחיטה · והכי יפה לעשות · ושחיטת הצואר אינו מגונה כדס כ"כ · המפרש : כל צרכה · ולא קבע בה הלכה שיש כרס שיש בה טנופת הרבה ויש שאינה טנופה כל כך · המפר':

על שלחנו' של שיש שבין העמודי' · עיין מה שכתבו' בזה במשנה ג' פרק בתרא דמדו' : ג נטל את הסכין והפריש כו' · ועד עכשיו לא היה לו צורך לסכין לא בנטיל' הפדר ולא בנטילת הקרבים שזהו דבר שנוטלין ומפרידין בלא סכין המפרש: **ולא** היה מזיזה ממקומה · פי' הר"ב ולא היה מזיז' לאצבע הכבד ממקום שכשחותכין את הכבד ומפרידין אותו ממקומ' נשאר מעט כבד מן העוקץ אצל הכליות ולא היה מזיזה ממקומ' · המפרש · ואצבע לי נקב' כדאמרי' לא כל האצבעות שוות · והרמב"ם בפ"ו מה' מעש' הקרבנו' העתיק אינו מזיז הכבד ממקומו : **נקב** את החזה · לפי שהחז' על הדפנו' כמו אהל וכשנוטל את החז' מסס' הוי כמי שנוקב בבהמ' שהחז' קצר כרסו ודומ' המקו' לאחר נטילתו כחלון · המפרש: **ויורד** עד השדרה · נ"א עם השדרה · ופי' המפרש אצל השדרה חותך · ולא היה נוגע בשדרה שהשדר' היה מניח עם הדופן השמאלי לפי שבזה הדופן היה תולה הכבד ולא היה חותך השדר' עמו שאם היה חותכו עמו היתה כבדה (הרבה) ע"כ : **עד** שהוא מגיע לשתי צלעות רכות · אצל החזה · כלומ' היה חותך ויור' עד שהיא מגיע לאותן צלעות · וגם למעלה אצל העוקץ היה מניח שתי הצלעות · ולקמיה מפרש כשיפרש דופן שמאלי דקתני ומניח (שתי) צלעות רכות מלמעלה וכו' · וכך היה עושה בחברתה דופן ימין · המפרש : **בא לו לגרה** והניח בה ב' צלעות מכאן וב' צלעות מכאן · ב' צלעות הניח בו כבר כשחתך הדופן ימני ועכשיו הניח בו (עדין) ב' צלעות מצד אחר וזהו אותן צלעות שהן מדופן אצל חזה · ועדין לא חתך דופן השמאלי · לכך צייך לומר והניח בה' שעדין הן מחוברין לדופן · המפרש : **בא לו לדופן השמאלי** והניח בה כו' · כתב המפרש ל"נ (בה) (אלא) והניח אצל העוקץ ב' צלעות רכות דהיינו למעלה וב' צלעות רכות מלמטה אצל החזה והניחן במקומן ולא חתך עם הדופן · וכן היה מניח עם חברתה בדופן הימני ב' צלעות למעלה אצל העוקץ · ולפי שלא פי' לך למעלה ב' צלעות למעלה בנטילת דופן ימין · פירשו כאן נמצא מניח בשתי דפנות שתים שתים מלמטה ושתים שתים מלמעלה בין בדופן ימין בין בדופן שמאל · ע"כ : **אלא** של ימין קורין גדולה שהכבד תלוי בה · והכבד לאו מן הדופן הוא · אלא תלוי הוא בה ובשביל שדבר שאינו בכלל הדופן תלוי בה לכך נקראת גדולה · המפרש : **בא לו לעוקץ** · המפרש כתב הוא הזנב · וכ"ס הערוך כתבתי ברפ"ג שהוא העלה חותכו אצל רגל השמאלי שעדין תלויה הבהמה בו · המפרש : **האליה** ואצבע הכבד ושתי כליות עמו · וכן ב' צלעות מכאן וב' צלעות מכאן ולפי שאותן צלעו' מקרו כנפי העוקץ לא חש לפרש שתי צלעו' מכאן וב' צלעו' מכאן המפרש : **נטל רגל השמאלי** · שנשאר יחידי שכל הבהמה מנותח לאברים בלבד זה הרגל שנשאר עדין באונקלי · המפרש : **הראשון** בראש וברגל עיין מ"ש במשנה ג' פ"ב דיומא :

א פ"ו שם הלכ' ו
ב שם הלכה ז
ג שם הלכה ח
ד שם הלכה ט
ה שם הלכ' יא
ו יומא סח ·
אחים כד :
מנחות יח

ונתנו על בית שחיט' הראש מלמעלן · נטל את הקרבי' ונתנן למי שזכה בהם להדיחן · [א]והכרס מדיחין אותה בבית המדיחין (גמ' ומדיחי' אותו) כל צרכה · והקרבין מדיחין אותן ג"פ במעוטה · על שולחנות של שיש שבין העמודים · **ג** [ב]נטל את הסכין · והפריש את הריאה מן הכבד · ואצבע הכבד מן הכבד · ולא היה מזיזה ממקומה · נקב את החזה ונתנו למי שזכה בו · עלה לדופן הימנית · היה חותך ויורד (ס"א עם) עד השדרה · ולא היה נוגע בשדרה · עד שהוא הגיע לשתי צלעו' (גמ' דקות) רכות · חתכה ונתנה למי שזכ' בה · והכבד תלויה בה · [ג]באלו לגרה · והגיח בה שתי צלעות מכאן · ושתי צלעות מכאן · חתכה ונתנה למי שזכה בה · והקנה והלב והריא' תלוים בה · באלו לדופן השמאלית · והניח בה שתי צלעות (גמ' דקות) רכות מלמעלן · ושתי צלעות (גמ' דקות) רכות מלמטן · וכך היה מניח בחברתה · נמצאת מניח (גמ' ל"נ) בשתיהן שתים שתי' מלמעלן ושתים שתים מלמטן · חתכה ונתנה למי שזכה בה · והשדרה עמה והטחול תלוי בה · והיא היתה גדולה · אלא של ימין קורין גדולה · שהכבד תלויה בה · [ד]באלו לעוקץ חותכו ונותנו למי שזכה בו · ואליה ואצבע הכבד ושתי כליות עמו · נטל רגל השמאלי (גמ' חתכה) ונתנה למי שזכה בה · נמצאו כלן עומדין בשורה · והאברים בידם · [ה]הראשון בראש וברגל · הראש בימינו · וחוטמו כלפי זרועו · וקרניו בין אצבעותיו · ובית שחיטתו מלמעלן · והפדר נתון עליה · [ו]והרגל של ימין בשמאלו ·

ונתנו על בית השחיטה · וזו היא דרך כבוד של מעל' · שלא יראה לכלוך דם השחיט': והכרס מדיחין אותה מן הפרש שבתוכה בפני עצמה : בבית המדיחין · בלשכה שהיתה במקדש שלא מדיחין אותה עם שאר הקרבים שלא תטנפם : ג"פ · שאין הרעי יוצא מהן אלא בדוחק לפי שהן דקים : במעוט' · לכל הפחות ואם רצה להוסיף להדיחן יותר מג"פ מוסי' : ג ואצב' הכבד · היה מפריש מן הכבד ולא היה מזיז' לאצבע הכבד ממקומ' שהרי היא היתה קריבה עם העוקץ והאליה · והכבד היה עם הדופן ימני · והריאה עם הגרה ושתי צלעות עמה · כמו שמפורש בסמוך : דופן ימני חותך סמוך לשדרה · אלא שהיה מניח ב' צלעות למעלה אצל השדרה וכן ב' צלעות למטה : והרגל של ימין בשמאלו · ואע"ג דהולכת אברים לכבש עבודה

ובית

בשמאלו

רל"צ

עבודה היא ועבודה פסולה בשמאל · כיון דלא מעכבת כפרה שריא אפילו בשמאל כדאיתא ביומא : בית עורו לחוץ · המקום שמפשיטים ממנו העור · והוא סמוך לראשי האצבעות : בזך · תרגום כף אחת בזיכא חדא : השביעי בסלת · למנחת נסכים שעם התמיד : בחביתין · מנחת מחבת של כ"ג מחציתה בבקר ומחציתה בערב שמקריב בכל יום · והאי דאפסקיה לחביתין בין סלת לנסכים שהן צרכי תמיד משום דסלת וחביתין לשניהם שם מנחה · לכך פירשן יחד : מחצי כבש ולמטה במערבו · ולא מחציו ולמעלה · כדי שתהא ניכרת ההולכה למזבח כשיחזרו מלקרו' את שמע · ודוקא בימות החול היו נותנים אברי תמיד במערב לצד השכינה · אבל בשבתות דשל מוספין שהן חובת היום היו במערב · היו של תמיד במזרח · כדמוכח בתוס' סוכה פ' החליל: לקרות את שמע · וכל סדר ברכו' כדאיתא לקמן באידך פרקא :

פרק ה אמר להם הממונה וכו' · בפ"ק דברכות מפורש שהיא אהבה רבה · ואחר שהאיר היום וזרחה החמה מברכים יוצר אור · וסדר ברכות אינו מעכב : קראו עשרת הדברים · לפי שהן עקר התורה · ובדין היה שיהיו קורים אותן בכל יום אף בגבולים · אלא שבטלום מפני תרעומ' המינים שהיו אומרים אלו לבדם נתנו בסיני ולא שאר התורה · והם ברכו ג' ברכות · ואלו הן ג' ברכות · אמת ויציב · ועבודה · וברכת כהנים · קריאת הפסוקים בלבד · ולא נשיאות כפים · שלא היו הכהנים נושאים את כפיהן · אלא לאחר הקרבת התמיד וקטורת כדאמרי' באידך פרקא · והאידנא לא היו מברכים שכך ברכות אלא כדי שיהא התמיד מקובל ברצון ולא היו נפטרים בכך מתפלת שמנה עשרה :

מוספים

ובית עורו לחוץ · [א]השני בשתי ידים · של ימין בימינו · של שמאל בשמאלו · ובית עורן לחוץ · [ב]השלישי בעוקץ וברגל · העוקץ בימינו · והאליה מדולדלת בין אצבעותיו · ואצבע הכבד ושתי הכליות עמו · הרגל של שמאל בשמאלו · ובית עורו לחוץ · [ג]הרביעי בחזה ובגרה · החזה בימינו והגרה בשמאלו · וצלעותיה בין גמ' שתי אצבעותיו · [ד]החמישי בשתי דפנות של ימין בימינו · ושל שמאל בשמאלו · ובית עורן לחוץ [ה]הששי בקרבים הנתוני' בבזך · וכרעים על גביהם מלמעלה · השביעי בסלת · השמיני בחביתין · התשיעי ביין · [ו]הלכו ונתנו' ס"א מחצי הכבש ולמטה במערבו · ומלחום · וירדו ובאו להם ללשכ' הגזית · לקרות את שמע :

פרק ה

אמר [ז]להם הממונה · ברכו ברכה אחת · והן ברכו · קראו עשרת הדברים · שמע · והיה אם שמוע · ויאמר · ברכו את העם שלש ברכות · אמת ויציב · ועבודה · וברכת כהנים · ובשבת מוסיפין

א שם הלכה יב
ב שם הלכה יג
ג שם הלכה יד
ד שם הלכה טו
ה שם הלכה טז
ו שם הלכ' יז
ז תי' פ"ו שם תפילין ומזוזה הל' ד'
ח לג ברכות יא :
ט תי' פ"ה שם תפילין ומזוזה הל' ד'

בשמאלו כתב הר"ב · ואע"ג דהולכת אברי' לכבש עבודה היא וכו' כדאיתא ביומא פרק ה' דף מ"ח · וצלעותיה בין אצבעותיו · והאי דלא פי' ובית עורה לחוץ היינו טעמא דג' צלעותיו מונחים בין אצבעותיו א"כ הוי בית עורה לחוץ · אבל גבי דפנות לא פי' לך כלום (כלומ' לא פי' היאך נושאן) והיה יכול לישא דפנות על פס ידו לכך פי' בית עורה לחוץ. המפרש : בקרבים הנתונו' בבזך · פי' הר"ב תרגום כף בזך : וכ"כ המפרש · ומסיים · לפי שאין מחוברין יחד צריך לתנם בכלי · ע"כ · ולפי שהם גדולי' נ"ל יותר פירוש הרמב"ם שכתב קערה תרגום בזיכא אלא שלא נמצאו כן בתרגום שלפנינו לא באונקלוס ולא ביונתן · ועיין בפ' דלקמן משנה ד' · דמצינו כף גדול מחזיק שלש קבין : השמיני בחביתין · כתב הר"ב הא דאפסיק לחביתין בין סלת לנסכים כו' · משום דלשניהם שם מנחה לכך פירשן יחד · וגדולה מזו ה"ל לפרש דכך היה סדר הקרבתן והחביתין קודמין לנסכים · ומשום האי טעמ' דשניהם הם מנחה · כדאיתא בגמ' פ"ג דיומא דף ל"ד ולשון פירשן שכתב הר"ב · נ"ל שצ"ל: סדרן : ונתנום מחצי כבש ולמט' כתב הר"ב ולא מחצי כבש ולמעלה · כדי שתהא ניכרת ההולכ' למזב' כשיחזרו כו' ואם היו קרובין למזב' לא תרא' הולכ' · המפר' במערבו כתב הר"ב אבל בשבתו' כו' היו של תמיד במזר' כו' ע"ש · אילו גרסאות בזה בסוף מסכ' שקלים ושם הארכתי בזה בס"ד ומלחום דכתיב (ויקרא ב') על כל קרבנך תקריב מלח · המפר' : לקרות את שמע ולאח' קריא' שמע יקטירו את הקטור' והכי נכון הדבר שיתפללו קודם שיקטירו שום הקטרה ויעל קרבנם לריח ניחו' · המפרש · ועיין בפירוש הר"ב ר"פ דלקמן :

פרק ה ברכה אחת · כתב הר"ב בפ"ק דברכות (דף י"ב) מפורש שהיא אהבה רבה · ואחר שהאיר היום וזרחה החמה כו' לשון הרמב"ם ואחר שהשמש זורח והאור מתפשט כו' : קראו עשרת הדברים · כתב הר"ב · לפי שהן עיקר [הדת] וראשיתו · הרמב"ם · את העם · עם העם · ועבודה · בשביל עבודה שעשו היו מברכין אחריה רצה ה' אלהינו עבודת עמך ישראל ואישי ישראל ותפלתם תקבל ברצון · ברוך המקבל עבודת עמו ישראל ברצון · א"נ שאותך לבדך ביראה נעבוד : וברכת כהנים לברך את העם · כל זה לשון רש"י פ"ק דברכות דף י"א · וכתב הר"ב שברכת כהנים קריאת הפסוקי' בלבד בלא נשיאת כפים · כ"כ התוס' שם ותסיימי כמו שאנו אומרים · ע"כ · אבל הרמב"ם בפ"ו מה"ת · במקום וב"כ כתוב ושים שלום · גם בפירושו כ"כ · אלא שכתב ג"כ ומודים וזו לא ידענו מנין לו · ואי משום הברכות דכ"ג ביומא רפ"ז דנסמיך הודאה לעבודה וכההיא דאמרי בפ"ב דמגילה דף י"ח עבודה והודאה חדא מלתא · מ"מ הכא הא לא תנינן לה · ואף בחבורו לא כתב כן · והיא דמגילה לא איירי אלא דהיכא דאמרינן הודאה שלא להקדים לה ברכת כהנים · ואומר אני שטעת הרמב"ם במ"ש שים שלום · ולא כתב ברכת כהנים · לפי שהוא סובר שלא היו אומרים ברכת כהנים כלל כיון שאין

מוסיפין ברכה א׳ למשמר היוצא : **ב** אמר להם [א]חדשים לקטרת בואו והפיסו · גמ׳ ל״ג הפיסו) זכה מי שזכ׳ · אמר להם חדשי׳ עם ישנים [ג]בואו והפיסו מי מעלה אברים מן הכבש למזבח · [ד]ראב״י אומר המעלה אברים לכבש · הוא מעלה אותן על גבי המזבח : **ג** מסרו׳ לחזנים · היו מפשיטין אותם את בגדיהם · ולא היו מניחין עליהם אא מכנסים בלבד · [ה]וחלונות היו שם וכתו׳ עליה׳ תשמישי הכלים : **ד** מי שזכה בקטר׳ היה נוטל את הכף והכף דומה לתרקב גדו׳ של זהב · מחזיק שלשת קבים · והבזך היה בתוכו מלא וגדו׳ קטור׳ · וכסוי היה לו וכמין מטוטלת היה עליו מלמעלן : **ה** מי שזכה במחתה · נטל מחתת הכסף

מוסיפי׳ ברכ׳ אחת · שמשמ׳ היוצא אומר למשמ׳ הנכנ׳ · מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישכן ביניכם אהב׳ ואחוה שלום וריעו׳ שבכל יום שבת היה נכנס משמר לעבודה ויוצא המשמר שעב׳ :

ב חדשים לקטורת · מי שלא זכה בקטורת כל ימיו יבוא ויפיס ולא היו מניחים למי שזכה בה פעם אחת לשנות בה · מפני שמעשרת · דכתיב (דברים ל״ג) ישימו קטורה באפך וגו׳ · וברך ה׳ חילו · לפיכך לא היו מניחים לשנות בה אדם כדי שיהיו הכל מתעשרים ומתברכים בה : חדשים עם ישנים · לפי שאמר בקטרת חדשים בואו · אמר הכא חדשים גם ישנים כלומר מי שזכ׳ בפיים פעמים אחרות ומי שלא זכה בואו והפיסו : הוא המעלה אותם לגבי המזבח׳ ולא היה כאן פיים ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב : **ג** מסרום לחזנים · אות׳ כהנים שהכינו עצמם ולא זכו בפיים והיו לבושים בגדי כהונה היו מוסרים אות׳ לחזנים דהיינו השמשין העוסקי׳ בצרכי המקדש כדי שיפשיטום בגדי הקדש שעליהם : ולא היו מניחים עליהם אלא מכנסים בלבד׳ ולובשים בגדי חול ואח״כ מפשיטי׳ המכנסים ומניחים כל בגדי כהונה בחלונות: וכתוב עליהם תשמישי הכלים · החלונות שבהן מכנסים כתוב עליהן מכנסי׳ ואת שבהן כתונת כתוב עליהן כתונת · וכן מצנפת ואבנט · וסדר לבישת הבגדים המכנסי׳ תחלה לכל שאר בגדי׳ של קדש דכתי׳ (ויקרא ו׳) ומכנסי בד ילבש על בשרו שלא יהא דב׳ קודם למכנס׳ ואח״כ הכתונת ואח״כ חוגר באבנט ואח״כ צונף במצנפ׳ : **ד** והבזך · כף קטן : מלא וגדוש מקטרת · והיתה בתוך הכף הגדול שאם לא היה הגדול · כיון שהקטן גדוש היה נתפזר הקטר׳ לארץ בהולכתו · והכף הגדול לבד לא סגי דכבוד הוא כלפי מעלה לערות הכף גדוש על הגחלים בשעת ההקטרה : וכסוי היה לו לבזך : מטוטלת · רבותי פירשו כעין טבעת היה לכסוי מלמעל׳ שעל ידו מיטלטל הכסוי ומסירו מעל הבזך · ובערוך פי׳ מטוטלת חתיכת בגד כמו לא יצא הגמל במטוטלת דפ׳ במה בהמה יוצאה שהיה נתון על כסוי הבזך כמין סודר קטן לנוי : **ה** מי שזכה במחתה · להוליך הגחלים למזבח הזהב ·

עכשיו נשיאת כפים · ומה שאנו אומרים אינה אלא שהש״ץ יאמרם וכדעת הטור א״ח סי׳ קכ״א אבל יחיד אין אומר׳ ולפיכ׳ כתב הוא דהא דתנן ברכת כהנים · היינו הברכה הנקרא כן על שם התחלת ש״ש שמתחיל בה בברכ׳ כהני׳ אבל הם לא היו מתחילים בה אלא בשים שלום :

מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא · כתב הר״ב שמשמר היוצא · אומר למשמר הנכנס מי ששיכן את שמו כו׳ הכי איתא בגמ׳ פ״ק דברכות דף י״ב · וכתבו התו׳ תימה קצת מאי היא הואיל ולית בה לא שם ולא מלכות ע״כ · כלומר דהתם בפ״ו דף מ׳ אמרינן דכל ברכה שאין בה שם ומלכו׳ אינה ברכה׳ וכתבתיה במשנה י״א פרק בתרא דמעשר שני :

ב חדשים לקטורת · כתב הר״ב · מפני שמעשרת וכו׳ · עיין מ״ש בס״ד במשנה ד פ״ב דיומא: מי מעלה אברים מן הכבש למזבח · במשנ׳ ד׳ פ״ב דיומא פי׳ הר״ב משום ברוב עם · ועיין מ״ש שם: רבי אליעזר בן יעקב אומר המעל׳ אברים לכבש הוא מעלה אותן ע״ג המזבח · נ״ל מקום שכינה לאו אורח ארעא · גמ׳ פ״ב דיומא דף כ״ו · וכתבו התוס׳ דמודה ראב״י בההיא דתמיד נשחט (משנה ו׳) שחט ישראל וקבל הכהן נתנו לחברו וחברו לחברו כו׳ · ומפרש בגמ׳ טעמא משום ברוב עם הדרת מלך (כמ״ש הר״ב שם) דהתם לא שייך למימר לאו אורח ארעא שהרי כשהיה נותנה לחברו לא היה הולך לו׳ אלא חוזר ומקבל ומושיט וחוזר ומקבל ומושיט · שהרי רוב פסחים היו להם · אבל הכא׳ שמוליך עד לכבש והולך לו ההוא ודאי לאו אורח ארעא : **ג** לחזנים פי׳ הר״ב דהיינו שמשים · ועיין מ״ש ברפ״ז דיומא : היו מפשיטין כו׳ · עיין רפ״ה דשקלים ובמשנה ד׳ פ״ק דמדות : וחלונות פירשתי במסכת מעילה רפ״ו : תשמישי הכלים · כתב הר״ב וסדר כו׳ וצונף במצנפת · והכי חשיב במשנה דספ״ז דיומא מצנפת בבגדי כ״ה אע״פ שבתורה נקרא מגבעות . ועיין בפירש״י שבחומש דהכל חדא · וכתוס׳ פ״ב דיומא דף כ״ה דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד :

ד נוטל את הכף · כדאשכחן בנשיאים כף אחת מלאה קטרת · גמ׳ רפ״ה דיומא והעתקתיה שם . דומה לתרקב גדול · וכן הגי׳ בכל הנוסחאות שבידי ואע״פ שבתרקב עצמו לא שייך לומר גדול שהרי אינו נקרא תרקב׳ אלא כלי המחזיק ג׳ קבין · כמ״ש הר״ב במשנה ו׳ פ״ג · מ״מ כאן קורהו גדול בערך הדמיון שאלו נדמה הכף · והואיל והכף מחזיק ג׳ קבים והטני שנדמה ג״כ לתרקב שם במשנה ו׳ פ״ג · אינו מחזיק אלא קביים ומחצה · כלפי הא הוא דתנא הכא שהכף דומה לתרקב גדול · כיון שהכף מחזיק ג׳ קבים : **בתוכו** ומקרא כף אחת לשון נקבה · אבל אמרו בשם הרא״ש ע״כ שאין בו רוח חיים זכרהו נקבהו : וכסוי היה לו · פי׳ הר״ב לבזך · וכן פי׳ הרמב״ם וקשיא לי מדתנן במשנה ב׳ פ׳ בתרא וכף וכסויה וי״ל שכשנתן הכף לחברו כדתנן בפ״ו משנה ג׳ שהיה נותן לו גם כן כסוי הבזך אבל ראיתי בפרק ג׳ מהלכות תמידין שכתב ומכסה את הכף : **ה** מי שזכה במחתה · כתב הר״ב ולא היה

א ב מיי׳ פ״ד
מה׳ תמידין
ומוספין הל׳ ט
ג יומא כו ·
ד פ״ד שם הל׳ א
יומא כד
ה פ״ח מה׳ כלי
המקדש הל׳ א
ו מיי׳ פ״ג מה׳
תמידין ומוספין
הל׳ ד
ז שם הלכה ה

רל"צ

הכסף ועלה לראש המזבח · ופנה את הגחלים · הילך (גמרא ל"ג) (והילך וחת'. ירד ועירן לתוך של זהב· אנתפזר ממנו כקב גחלים · והיה מכבדן לאמה · ובשבת היה כופה עליהן פסכתר · ופסכתר היתה כלי גדול מחזקת לתך · ושתי שרשרות היו בה · אחת שהוא מושך בה ויורד · ואחת שהוא אוחז בה מלמעלן בשביל שלא תתגלגל · ושלשה דברים היתה במשמשת כופין אותה ע"ג גחלי' ועל השרץ בשבת · ומורידין בה את הדשן מעל גבי המזבח :

ו הגיעו בין האולם ולמזבח גנטל אחד את המגרפה · וזורקה בין האולם ולמזבח · אין אדם שומע קול חברו בירושלם · מקול המגרפה · ושלשה דברים היתה משמשת · כהן ששומע את קולה · יודע שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות · והוא רץ ובא · ובן לוי שהו' שומע את קולה · יודע שאחיו הלוים נכנסים לדבר בשיר · והוא רץ ובא · דוראש המעמד היה מעמיד את הטמאים בשער המזרח :

פרקו

הזהב · ולא היה בזה פיים · אלא מי שזכה בקטרת ע"י פיים אומ' לזה שעמו זכה עמי במחתה : וחתה מן המאוכלות הפנימיות ל"ג הכא שהן קרובים לדשן דאדרבה גחלים גסות ובוערו' היה חותה: ועירן בשל זהב · אבל לא היה חותה בשל זהב כדי שלא תתקלקל והתור' חס' על ממונן של ישראל: נתפזר ממנו כקב גחלים · שהיה חותה במחתה של כסף בת ארבעה קבים ומערה בשל זהב שהיא של שלש · וכדי להוליכה מלאה היה מערה באחרונה שזהו דרך כבוד של מעלה : מכבדן לאמה · לאמת המים שבעזרה שלא יכוו בהן הכהנים : ובשבת · שאסו' לכבות כפה עליו כלי א' גדול תרגום סירותיו פסכתרוותיה: לתך · חצי כור· ט"ו סאין שהכור שלשים סאין · ושתי שרשרות היו · בפסכתר אחד מצד זה · ואחד מצד זה· לפי שבו מורידים הדשן מעל המזבח · כדאמרינן בסמוך וכשמורידו מלא דשן דרך קרקע הכבש שהוא משופע · היה כהן א' לפניו שמושכו בשרשרת וכהן אח' היה למעלה מן הפסכתר ותופס בשרשרת שלפניו שלא יתגלגל במדרון הכבש : ועל השרץ . שנמצא בעזרה בשבת כופים עליו פסכתר כדי שלא יטמאו בו הכהנים שאין יכולים להוציאו משם בשבת דעל שבות כזה גזרו ואפילו במקדש · ודוקא כשנמצא בעזרה · אבל נמצא בהיכל או באולם מוציאי' אותו מיד ואפילו בשבת: ו המגריפה · כלי גדול שהיו זורקים אותו · כדי להשמיע קול והקול היוצא ממנו משמש שלשה דברים כדמפרש ואזיל · כהן השומע קולה · אם לא היה בעזרה רץ ובא להשתחוות עם אחיו הכהנים : וראש המעמד כשהיה שומע קול המגריפה היה מעמיד את הטמאים של אותו בית אב שלא היו ראויים לעבוד · בשערי מזרח · אית דאמרי כדי לביישן ולהודיע שמפני טומאת קרי הוא נמנע לעבוד · כדי שיזהר פעם אחרת · ואית דאמרי · מפני החשד שלא יחשדוהו שמלאכתו הלך

והגיה

בזה פיים אלא מי שזכה בקטרת ע"י פיים · אומר לזה שעמו זכה עמי במחת' הכי תני ר' יהודה בפ"ב דיומא דף כ"ה · וגם בירושלמי · ופירשו התוס' דר"י ס"ל דכך הוא אומר כלומר שכן רגיל לומר לזה שעמו · אבל אם ירצה לומר לאחר · או שירצה לעשות הכל לבדו כדאשכחן בכ"ג בי"הכ (וכדעת הרמב"ם שכתבתי משנה ב' פ"ב דיומא) הרשות בידו ורבנן פליגי עליה · בהא דלא ס"ל דבדעת כהן תליא מלתא ומיהו מודו דאין חוזרים ומפייסים · אלא דהעומד לימינו זוכה מכח פיים עכ"ד · אבל לע' הר"ב נראה דס"ל דאף ע"ג דתנא ר"י אומר י"ל דאין כאן מחלוקת כלל · ולפיכך העתיק דבריו · וסוגיא אשכחן במשנה כיוצא בזה וכמ"ש בסוף בכורים · ואיני יודע מנין לו. להרמב"ם שבפרק ד' מהלכות תמידין · כתב שמי שזכה בתרומת הדשן · והוא הפיים הראשון · הוא המכנים המחתי הזאת: וחתה כתב הר"ב · דל"ג מן המאוכלות הפנימיות · וכ"כ התוספות פ"ו דזבחים דף ס"ד · ואני הארכתי כבר בזה בס"ד במשנה ג' פ"ד דיומא : נתפזר ממנו כקב גחלים · כתב הר"ב שהיה חותה במחתה של כסף בת ד' קבין וכו' כת"ק דמשנה ד' פ"ד דיומא · ומ"ש הר"ב · וכדי להוליכה מלאה מערה באחרונה · כלומר לאחר שירד ולא בעודו על המזבח אחר שחתה שמה שלא חתה (בשל) זהב לא היה אלא כדי שלא תתקלקל בחתייה · אלא היינו טעמא שלא היה מערה עד באחרונה שירד כדי שתהא מליאה ולא יתפזר בירידתו בשפוע הכבש : ובשבת כתב הר"ב שאסור לכבות ואע"פ שמן התורה אין איסור בכיבוי · אלא כשיתכוון לעשות פחם כמ"ש הר"ב במשנה ה' פ"ב דשבת י"ל דהכא כיון דאפשר בלא כבוי לא התירו השבות במקדש · ועיין בפי' הר"ב בסמוך כזה כתבתי בשם הכ"מ בפ"ק משנה ג' : ועל השרץ · לשון הר"ב · שנמצא בעזרה · לא דק למכתב אליבא דהלכתא דהלכה כר"ע שאומר במשנה דסוף ערובין · שאף מן העזרה מוציאין במקום שחייבין על זדונו כרת כו' · וכן מ"ש הר"ב אבל נמצא בהיכל או באולם · לא דק כלל · שזה אף דלא כר"ש בן ננס דפליג אדר"ע · דהא תנן התם דמודה אף במבין האולם ולמזבח · ומ"ש הר"ב דעל שבות כזה גזרו · עיין בערובין שם במשנה י"ג : ו המגרפה והיה לה קול גדול · ולא יתכן לומר שהיא המגרפה דמשנה ח' פ"ג שהיה כלי שיר חשוב ויזרקוהו שא"א שלא ישברו קניה · וגם מגרפה שגורפים בו הדשן א"א לומר שהרי אין להקול · אבל היה זה בלי ספק כלי שלישי שמשמיע קול והיה גם צורתו כצורת מגריפה · והתוס' בפ"ב דערכין דף י' כתבו דשני מיני מגרפות היו אחת לדשן ואחת של שיר ע"כ · לאו למעוטי שלא היה עוד שלישי והיאוו שבכאן · אלא דהתם לא בקפודק לתרץ שאין המגריפה שהוא כלי זמר זו שגורפים בה הדשן · אלא שתים היו : ובן לוי בפ"ו מה"ת כתב הרמב"ם וכן לוי · בכ"ף : וראש המעמד · ענין המעמד בפ"ד דתענית דף כ"ו : היה מעמיד את הטמאים כו' כתב הר"ב הטמאים של אותו בית אב כו' · אית דאמרי כו' · ואית דאמרי מפני

החשד

א יומא כה ב
ב מיי' שם הל' ו
ג שם פ"ו הל' ה
ד פסחים פ"ב י

החשד כו' · פלוגתא דאמוראי בגמ' פ"ו דפסחים דף פ"ב · ושם פירש"י טמאים של בית אב · וא"ת ולהרמב"ם שכתב הר"ב בשמו דטמאים היינו מצורעים · וכדי שיהיו מזומנים כו' מאי מפני החשד דהא לאו בכהנים מצורעים בלבד איירינן · כבר כתב בפ"ו מה"ת וז"ל מפני החשד שידעו הכל שעדין לא הביאו כפרתן. ונראה שר"ל שלכך מעמידין אותן בשער המזרח · שידעו הכל שעדין לא הביאו כפרתן · ושמפני כן לא הוכשרו לכנס ולא יחשדום שאינם נכנסין לפי שאין נכבד בעיניהם המקום המקודש · והכ"מ לא דק שם שהביא פירש"י בזה ואינו ענין לדברי הרמב"ם :

והניח מלעבוד אבל ידעו שמפני טומאה אונס של שרץ או דבר אחר נמנע מלעבוד · ורמב"ם כתב שמצורעים שכבר טהרו מצרעתם היה מעמידם בשערי המזרח כדי שיהו מזומנים לזרוק עליהם דם האשם :

פרק ו

התחילו [א]עולים במעלות האולם · מי שזכו בדשון מזבח הפנימי והמנורה · [ב]היו מקדימין לפניהם · מי שזכה בדישון מזבח הפנימי · נכנס ונטל את הטני והשתחוה ויצא · מי שזכה בדישון המנורה · נכנס ומצא שני נרות מזרחיים דולקין · מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק [ג]שממנו היה מדליק את המנורה (גמ' של) בין הערבים · מצאו

א' לג' בפי' פ"ג מה' תמידין ומוספין הל' ו
ב שבת כב: מנחות פו:

פרק ו התחילו אותם שזכו בכף של קטרת ובמחתה של גחלים להיות עולים במעלות האולם · י"ב מעלות היו לאולם ולפניהם היו מקדימים ללכת מי שזכה בדשון מזבח הפנימי · כדי להוציא את הטני שהניח שם מאחר שצריך לתת דשן אצל המזבח קדמה כמו דשון המנורה · היה ממתין עד לאחר זריקת התמיד שהיה הזוכה בדשון המנורה עושה הטבת שני נרות וגומר השלמת דשון המנורה ואז היו שניהן מוציאין זה הטני וזה הכוז ושופכים הדשן במקום אחד אצל המזבח קדמה : **והשתחוה ויצא** · שכבר נגמרה מלאכתו:

מצאו

פרק ו מי שזכו בדשון מזבח הפנימי והמנורה כו' · וכפי הסדר השנוי במשנתינו שניהם הקדימו לכנס ולצאת קודם שיקטיר המקטיר וכבר כתבתי בספ"ג דאתיא כאבא שאול · אבל לרבנן לאחר שהקטיר נכנס זה שזכה בדשון המנורה ומטיב שתי הנרות · וכך כתב הרמב"ם בפ"ו מה' תמידין ומוספין ויוצא זה שהקטיר עם מדשן המנורה : **ומצא שני נרות מזרחיים דולקים כו'** · מפורש סוף פ"ג ושם כתבתי גם לפי' הרשב"א · ודקדק דהכא בשל בין הערבים היא ואע"ג דכתבתי שם בשמו דאפשר שאין הפסקה בין הטבת הנרות בשום עבודה · היינו דווקא התם דבשל בוקר · אבל בין הערבים כתיב בהדיא ובהעלות הנרות בין הערבים יקטירנה · וא"א שידליק ואח"כ יקטיר דאין עבודה לאחר העלאה כמ"ש לעיל שם בד"ה והניחו כו' · אלא בעידן העלאה יקטיר קאמר רחמנא · וכך סדר הטבתן והדלקתן בין הערבים בזמן שנכנס ומצא שכבו כולן (שהרי בבקר כל שלא כבה אינו מכבה כמ"ש שם להרשב"א) חוץ משני המזרחיים · מדשן ה' נרות ואח"כ מקטיר או מפסיק בדם התמיד · למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כדלעיל שם · ואח"כ מטיב את המזרחי ומניח את המערבי דולק · ואח"כ מדשן את המערבי שבו היה מסיים ואוחז פתילה הישנה תופסה בידו או מניחה בכלי · ומדליק את המערבי בפתילה חדשה מן הפתילה הישנה שהיה בנר המערבי · ואח"כ מדליק את המזרחי ואח"כ החמש ובזמן שמצאן שכבו כולן · מדשן את ה' הנרות ומפסיק בעבודה אחרת וחוזר ונכנס ומטיב את שתי נרות המזרחיים ומדליק את המערבי ממזבח החיצון ואח"כ מדליק את השאר · ומתני' ה"ק מי שזכה בדישון המנורה בערב נכנס ומצא שתי נרות מזרחיים דולקים מדשן את המזרחי · כלומר קודם שידשן את המערבי שבו מסיים לעולם · וממנו מדליק בין הערבים ולא הזכיר כאן הטבת חמש נרות לפי שלא בא עכשיו אלא ללמד איזו מהן המזרחיים מדשן תחלה · אבל השאר לא אצטריך למתני דפשוט הוא שמדשנן ומדליקן מן המערבי · ולא מדשן את המזרחי ומניחו כך זמן מרובה קאמר אלא להקדים ולומר שאותו מדשן תחל' ומניח את המערבי כדי לסיים בו ולהדליק ממנו את המנורה · ויש לפרש דהא דקתני בין הערבים שמשמש שני ענינים · שממנו מדליקין בין הערבים · ומה שאמרנו היינו בין הערבים · וכאלו אמר שממנו מדליק את המנורה וזה בין הערבים · ואף מה ששנינו ברישא שמי שזכה בדשון מזבח הפנימי כו' ודישון המנורה כו' · בערב הוא · שבשחר מניח הכוז על מעלה שניה · כדי ליתן שמן בשני המזרחיים לערב כי מי שזוכה בתמיד שחרית זוכה בו ערבית חוץ מקטורת שלא שנה בה אדם מעולם כמ"ש טעמא במשנה ד' פ"ב דיומא · והלכך אינו מוציא ומשתחוה עד לערב · ואף בטני כך לפי שצריך לדשן גם הערב מערכת הבקר ואינו מוציא הטני עד לערב · ותדע לך שא"כ מי שזכה בדישון מזבח הפנימי אחר (שכבד) את הכל לתוך הטני למה תניחו עוד שם ואינו מוציאו תיכף וכי לכנס שניה עם מי שזכה בדישון המנורה הוא צריך אלא שלעולם שני אלו מקדימין לפניהם ועיין לקמן · ובערב זה גומר דישון מזבח (הפנימי) ומוציא הטני וזה גומר דישון כל הנרות ומוציא הכוז ויוצא ומשתחוה · ואין להקשות דקתני הכא מי שזכה בדישון המנורה · והרי ההדלקה עיקר בבין הערבים · דיש שני טעמים בדבר · חדא שהדישון הוא ההתחלה · ועוד שהדישון הוא עבודה ועליו מפייסים אבל ההדלקה אינה עבודה לענין זה שהדליק · כדאיתא ביומא פרק בראשונה , דף כ"ד ע"ב) אלו דברי רשב"א ז"ל והחכם אשר שאל ממנו והשיב לו חזר וכתב לו ושבחהו לפירוש זה ושהוא כפתור ופרח אלא שיש לתמוה על המסדר משנה זו איך קבעה במקום הזה ללמד על עבודה של בין הערביים · וכל מה שקדם לה והבא אחריה בעבודה של בקר · ובתר הטבה של בקר ה"ל למתני העלאה דבין הערבים · ומ"ש נטר ליה עד הכא · ע"כ · ואע"פ שהרשב"א השיבו גם על זה שלא היה יכול לשנות אותו למעלה · כדי שלא להפסיק בעבודה של בקר ואחר שסיים את עיקרי העבודות שנאה · ע"כ · תירוץ חלוש הוא ואינו מספיק · אבל אפשר לי לומר אחרי נטילת רשות מכבודו של הרשב"א ז"ל לתרץ באופן אחר והוא זה דמשום דהתחילו עולים כו' מי שזכו כו' היה בשחרית

וגם

[א] מצאו שכבה · מדשנו · ומדליקו ממזבח העולה · [ב] נטל את הכוז ממעלה שניה · והשתחוה ויצא : **ב** [ג] מי שזכה במחתה · צבר את הגחלים ע"ג המזבח · ורדדן בשולי המחתה · והשתחוה ויצא · **ג** [ד] מי שזכה בקטרת · היה נוטל את הבזך מתוך הכף · ונותנו לאוהבו או לקרובו · נתפזר ממנו לתוכו · נותנו לו בחפניו · [ה] ומלמדים אותו · הוי זהיר שמא תתחיל לפניך · שלא תכוה · [ו] התחיל מרדד ויוצא · [ז] לא היה המקטיר מקטיר · עד שהממונה אומר לו הקטר · [ח] אם היה כהן גדול · הממונה אומר אישי כהן גדול הקטר ·

פרשו

א שם הל' יג
ב שם הלכה יא
גד שם הלכה ו
ה יומא כב ב מ'
שם הל' ט
ו שם הלכה ט

מצאו שכבה · כגון לאחר שמת שמעון הצדיק · שלא היה הנס בין שכבה עכשיו לאחר שחיטת התמיד · בין שמצאו שכבה קודם שחיטת התמיד והדליקו כדאמרן לעיל בפ' אמר להם הממונה קמא · אף על פי שמצאו עדין דולק · כיון שלא היה הנס קיים · מכבהו ומדשנו כדי לגמור הטבת שתי נרות יחד · ומדליקו מעל מזבח העולה · שאין מדליקין נר מערבי לעולם · אלא מאש של מזבח העולה · דכתיב (ויקרא ו) אש תמיד תוקד על המזבח · אש שנאמר בה תמיד · דכתיב (שם כד) להעלות נר תמיד · מעל המזבח החצון תוקד · ממעלה שניה · של (ג') מעלות שהיו לפני המנורה : והשתחוה ויצא · שהרי גמר מצותו : ב צבר את הגחלים · שבמחתה : על גבי המזבח · הקטרת : ורדדן בשולי המחתה · כדי שלא יפול הקטרת מעל הגחלים · לפיכך הוא מרקען ופושטן שלא יהיו משופעים אילך ואילך · תרגום וירקעו ורדידו · ועל מזבח הזהב היה מקטיר · ולא בתוך המחתה · אבל בקטרת של יום הכפורים היה מניח הגחלים בתוך המחתה ועליה היה מקטיר · ולא היה שם רדוד גחלים ביום הכפורים : ג ונותנו · לכף. לאוהבו · שבא שם עמו להיכל לצורך כך · ואם נתפזר מן הקטרת שבבזך לתוך הכף לפי שהבזך היה מלא וגדוש ופעמי' נופל ממנו לתוך הכף · נותן אוהבו את הקטרת שנתפזר בתוך הכף · בחפניו של מקטיר : מלמדים אותו לפי שלא הקטיר מעולם · כדתנן לעיל חדשים לקטורת בואו והפיסו לפיכך הוצרכו ללמדו : שלא תתחיל לפניך שלא תכוה · היה סופך הקטרת על הגחלים לצד מערב רחוק ממנו וכשהיה מתפזר לצד עצמו היה צוברו · כדאמרי' ביומא דף מ"ט כדי שתהא עשנה שוהה לבא · וזהו כבוד שיהא שוהה בעבודה והיה צובר ועושה הגל לצד מערב שכשבא לצבור הקטרת הסמוך לו הוא צוברו לצד מערב רחוק ממנו ואינו נכוה מן הקטרת שנשרף · אבל אם היה עושה הגל לפניו כשיאסוף הקטרת שנתפזר חוצה לו ויביאהו אצלו נמצא זרועו נכוה בצבור הקטרת ששורף לפניו · והיינו דתניא בפ' הוציאו לו סוף דף נ"ב · צובר פנימה שהיא חוצה לו : התחיל מרדד ויוצא · כלומר מיד שרדד הקטרת ע"ג גחלים יצא :

פירשו

וגם בין הערבים לעולם · וכמו שהוא בלשון הרשב"א שכתבתי לפיכך יש מקום להמסדר המשנה לשסמוך ויסדר כאן עבודת המנורה בשל הערבים באותו המקדים שזכה בדישון המנורה · כדאמרן · אלא שצריך טעם למה מקדימים בשחר כלל · כיון שאין עושים אז כלום לפי דברי הרשב"א ז"ל : מצאו שכבה · כתב הר"ב : בין שכבה עכשיו אחר שחיטת התמיד כו' · לא דייק דאחר זריקה הוא שהיתה כניסה זו וכמ"ש לעיל בסמוך היה ממתין עד לאחר זריקת התמיד · וכבר נמצא בלשונו כיוצא בזה ספ"ג · ושם הארכתי דאחר זריק' התמיד הוא בדווקא : ומדליקו ממזבח העולה · ל' הר"ב שאין מדליקין נר מערבי לעולם · אלא מאש של מזבח העולה כו' צריכים לדחוק דהא דכתב לעולם לאו דוקא · דהא בספ"ג תנן ומדליקין מן הדולקים · ופי' הר"ב · ואם אין בנרות דולקין מדליקן ממזבח העולה · ש"מ דכי יש דולקין שפיר טפי למדלקינהו מנייהו · אלא לעולם דקאמר לאו דוקא ולא בא לומר אלא שאין מדליקין בשום אש אחר שבמקדש · ולא למעוטי נרות דמנורה אם יש בהם דולקין · ויותר נראה בעיני שהר"ב נמשך בכאן אחר לשון הרמב"ם בפירושו · שכך הוא סובר · שנר מערבי אין מדליקין אותו כלל אלא ממזבח העולה · וכ"כ ג"כ בחבורו פ"ג מה"ת : אע"פ שהשיגו הראב"ד מהמשנה דספ"ג דתנן מדליקין מן הדולקים אלמא דכל היכא דאפשר מניה [ומי'] טפי עדיף נדחק הכ"מ ליישב דל' רבינו לאו דוקא · ולא קאי אלא על המזרחי שבב' הנרות ולא על המערבי · והנה הנם דברי הר"ב דהכא כהרמב"ם · ודלעיל כהראב"ד : ב צבר את הגחלים וכו' · והא דקטרת קודם להעלאת אברים דתנן באידך פרקין · אמרי' בפ"ג דיומא דף ל"ג דתניא יוקדם דבר שנאמר בו בבקר בבקר · לדבר שלא נאמר בו · אלא בקר אחד בלבד : וכתב רש"י וא"ת הא שדינן עליה חד מהנך דב' גזירים אדם התמיד (לאבא שאול כמ"ש בספ"ב) · אדם התמיד הוא דשדינן עליה · ולא על האברים · וא"ת מכפר עדיף (כדהתם) אין כפרה אלא בדם · ע"כ : ג נותנו לו בחפניו · ומשתחוה ויצא · הרמב"ם פ"ג מה"ת : שלא תתחיל לפניך שלא תכוה · פי' הר"ב · היה סופך הקטרת על הגחלים לצד מערב וכשהיה מתפזר לצד עצמו היה צוברו כו' · פי' לפירושו שהיה סופכו לצד מערב · ואע"פ שרוב מן הקטרת נספך בשפיכת של צד מערב · מ"מ אירע שנתפזר לצד עצמו והיה גורדו מה שנתפזר לצדו · וצוברו ג"כ לצבור השפיכה · וע"י שנעשה הכל צבור נשתהה העשן מלבוא · וקשיא לי' לישנא דמרדד דהכא דלא הוי כמו מרדדן דתנן דלעיל דהתם מרקען ומפשט אותן על פני כל המזבח · והכא בהקטרה גורר וצובר · ואין זה ריקוע · וכבר כת' הר"ב לעיל דרידוד רקוע הוא · ועוד בספ"ז דמקואות מקוה שמימיו מרודדין מתפשטין ומתרחבין ובמשנ' ב' פ"ו דאהלות אהל מרודד ורש"י ביומא פ' הוציאו לו ד' כ"ב בהביא לצובר הפנימי שהוא חוצה לו · שהביא הר"ב · מפ' דצובר חוצה לו לצד מערב והולך ומושך ידו אליו וצובר תמיד במשיכה · ולא יתחיל לצבור שלפניו שמא יכוה כשיפשט זרועו וימשוך חוצה לו · ולתו' דהתם אשמעינן דהך דהזהר שלא תתחיל מלפניך כו' דמשנה היא · וסברו שהיא ברייתא ·

ונלחקו

ונדחקו מאוד ללא צורך: פירשו העם לשון הרמב"ם פרק ג' מה"ת. ואחר שאומר יפרשו כל העם. וכתב הר"ב. כל הכהנים פורשים מבין האולם ולמזבח כו'. עיין בספ"ק דכלי' ומ"ש בבאו לכפר בקדש כל כפרה כו'. בגמ' פ"ד דיומ' ד' מד:

פרשו העם. כל הכהנים פורשים מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרת הקטור'. דכתי' (ויקר' י"ו) וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש. כל כפרה שנעשי' בקדש. כל אדם לא יהיה באהל מועד הלכך בין בשעת הקטרה בין בשעת מתן דמים של פר כהן משיח ופר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז. היו הכהנים פורשים מבין האולם ולמזבח אבל בשע' הקטרת קטורת של י"הכ לא היו פורשים אלא מן ההיכל בלבד לפי שהקטורת של י"ה לא היה בחוץ בהיכל על מזבח הזהב אלא לפני ולפנים בבית קדש הקדשים הלכך אין צריך שיפרשו מבין האולם ולמזבח אלא מן ההיכל בלבד:

[א]פרשו העם. והקטיר והשתחוה ויצא:

פרק ז

בזמן [ב]שכהן גדול נכנס להשתחו'. [ג]אוחזין בו. א' בימינו וא' בשמאו'. ואחד באבנים טובות. וכיון ששמע הממונה קול רגליו של כהן גדול שהוא יוצא. הגביה לו את הפרוכת. נכנס והשתחוה ויצא. ונכנסו אחיו הכהנים והשתחוו ויצאו: ב באו ועמדו על מעלות האולם. עמדו הראשונים לדרום אחיהם הכהנים. וחמשה כלים בידם. הטני ביד אחד. והכוז ביד אחד. והמחתה ביד אחד. והבזך ביד אחד. וכף וכסויה ביד אחד. וברכו את העם ברכה אחת [ד]אלא שבמדינה אומרים אותה ג' ברכות. ובמקדש ברכה א'. [ה]במקדש היו אומרים
את

א פיי' פ"ו ופ"ג
ספ' י"ב הל' ג
ב לג: מיי' פ"ה
מה' כלי מקדש
הל' י"א
ג מיי' פ"ו מה'
תפילין ותוספת
הל' ד ה
ד סוטה לז:
ה מיי' פי"ד מה'
תפלה הל' י'

פרק ז בזמן שכהן גדול נכנס להשתחוות. בהיכל. ולא מקרי' ביאה שלא לצורך: באבנים טובות. שעל כתפות האפוד: הגביה לו את הפרוכת. שתלוי בפתחו של אולם שלא היה לפתחו של אולם דלתות כשאר פתחים שבמקדש אלא פרוכת בלבד:

ב באו ועמדו. לאחר שברכו וקראו ועשו העבודות האמורות לעיל. באו למעלות האולם: עמדו הראשונים. אלו החמשה כהנים שבידם חמשה כלים כו': וברכו את העם ברכה אחת. והן ג' פסוקים של ב"כ. יברכך. יאר. ישא. וקרי להו ברכה אחת. לפי שלא היה עונין אחריהן אמן בין פסוק לפסוק כדרך שעושים בגבולים:
את

פ"ז להשתחוות. פיר' הר"ב בהיכל ולא מקרי ביאה שלא לצורך. דהא דכתי' (ויקר' י"ו) ואל יבא בכל עת אל הקדש דרשי' בפ"ג דמנחות ד' כ"ז דקדש הוא ההיכל בל יבא' ואל מבית לפרכ' וגו' במיתה. ומל' הר"ב משמע דכל השתחויה שרי' ולא הויא שלא לצורך. וכן נראה מפשט דברי הרמב"ם בפ"ב מהל' ביאת המקדש. וכתב שם הכ"מ שכך הם דברי התו' דמנחות שם אלא שתפסו דברי הסמ"ג שכתב להשתחות בגמר עבודה. ונדחק להעמיד גם דברי הרמב"ם שכך הוא סובר שצריך שתהיה ההשתחויה בגמר עבודה. ואני אומר שאף דברי התוספות אינם אמורים אלא כדברי הסמ"ג. שכך לשונם דהשתחואה צורך עבודה היא. ע"כ. ומדלא כתבו עבודה היא ודקדקו לכתוב צורך עבודה. ש"מ דאין דעתם להתיר השתחויה אלא כשהיא עם עבודה. והסמ"ג שכתב גמר עבודה. לפי שכן מצאנו בגמר עבודות השתחויה. כדתנן במגילתין. ומ"מ נ"ל שהעיקר דכל השתחויה שרי. שכן בסוף מסכת חגיגה כהנים ע"ה שאינם ראוים לעבודה נכנסים להשתחוות כמו שכתבתי שם משנה ח' בשם רש"י ותוס': וכיון ששמע ממונה קול רגליו כו'. ע"י פעמוני זהב שבשולי המעיל: שהוא יוצא. פי' שהוא יוצא ממקומו באשר הוא שם ורוצה לכנס להיכל. קדם הוא והגביה לו את הפרכת נכנס והשתחוה כו'. אבל הרמב"ם בפ"ה מה' כלי המקדש העתיק שלשה אוחזין כו'. ויכנס להיכל וישתחוה וכיון שישמע הסגן (קול רגליו של כ"ג שהוא יוצא) מגביה לו את הפרכת ואחר שילא נכנסו אחיו הכהנים. ע"כ. נראה דשהוא יוצא היינו מההיכל. ולפי זה הא דגרס נכנס והשתחוה מוקדם. דקודם ששמע הממונה כו' נכנס והשתחוה. וזה דוחק ובנוסחת אי שבידי נמחק מלת נכנס אבל גם זה שלא כסדר הרמב"ם. שכתב ההשתחויה קודם שישמע קול רגליו כו': והכי מסתבר דולאי השתחוה קודם שישמע קול רגליו לצאת. וא"כ על כרחך הא דתנן והשתחוה הוא מוקדם. וא"כ אף אתה אל תמחק נכנס והוא ג"כ מוקדם. ועדין קשיא דלמה מגביה פרכת בצאתו ולא כן בבואו אל הקדש. וי"ל שהיה הפרוכת כל היום מוגבה ועומד על ידי קשרים ויתדות לכנס ולצאת הכהנים הצריכים לעבודת המנורה ומזבח הפנימי אלא כשנכנס הכ"ג היו מסירים הפרוכת מהקשרים ויתדות כדי שיהא נתלה על עמדו וכבודו גדול נעשה לו לכ"ג בזה להצניע אחריו הקדש כאלו מתיחד שם עם השוכן בבית ברוך הוא ולפיכך אחר שחזר ורצה לצאת הוצרך להגביה ולא כן בעת כניסתו. כן נ"ל: הפרכת. פי' הר"ב שעל האולם. יפה פי' ואשתמטתיה להכ"מ שנדחק שם בה' כלי המקדש. וכתב שצריך לומר שגם על ההיכל היה פרכת. ע"כ. וזה לא שמענו בשום מקום: ב באו ועמדו. ל' הר"ב לאחר שברכו וקראו ועשו העבודות האמורות לעיל. וז"ל הרמב"ם באו ועמדו רומז אל כל הכהני' שקראו בלשכת הגזית. ואח"כ עשו מן העבודות מה שעשו: עמדו הראשונים. פי' הר"ב אלו הה' כהנים כו'. וז"ל הרמב"ם. הראשוני' הם ה' כהנים שזכר אותם ואמר שגמרו עבודתם תחלה ועמדו על מעלות האולם קודם שיגיעו שאר אחיהם העוסקים בהעלאת אברי התמיד. וכ"כ בחבורו פ"ז מה"ת שאחר שמעלין האברים מן הכבש למזבח מתחילין אלו שעל מעלות האולם ומברכין ב"כ וכו':
ובף וכסוי. עיין מ"ש בזה במשנה ד' פ"ה:

בברכה אחת. פי' הר"ב. לפי שלא היו עונין אמן בין פסוק לפסוק האריכותי בזה בס"ד במשנה ו' פרק ז' דסוטה:
אלא שבמדינה כו'. ובמקדש ברכה אחת. מוזר ותנא ובמקדש כו'. אגב שרצה לשנות כל החלוקים כענין ברכת כהנים בין במדינה לבמקדש

את השם ככתבו · ובמדינה בכנויו[א] · במדינה הכהנים נושאים את (גמ' ל"ג) (כפיהם) ידיה' כנגד כתפותיהם · ובמקדש על גבי ראשיהן חוץ מכהן גדול · שאין מגביה את ידיו למעלה מן הציץ · רבי יהודה אומר · אף כהן גדול מגביה את ידיו למעלה מן הציץ · שנאמר (ויקרא ט) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם : ג[ב] בזמן שכהן גדול רוצה להקטיר היה עולה בכבש והסגן בימינו · הגיע למחצית הכבש · אחז הסגן בימינו והעלהו · הושיט לו הראשון הראש והרגל · וסמך עליהם וזרקן · הושיט השני לראשון שתי הידים נותנן לכהן גדול וסמך עליהם וזרקן · נשמט השני והלך לו · וכך היו מושיטין לו שאר כל האיברין · והוא סומך עליהן וזרקן · ובזמן שהוא רוצה · הוא סומך · ואחרים זורקין · בא לו להקיף את המזבח ·[ה] מהיכן הוא מתחיל · מקרן דרומית מזרחית · מזרחית צפונית · צפונית מערבית · מערבית דרומית · נתנו לו יין לנסך · הסגן עומד על הקרן · והסודרים בידו · ושני כהנים עומדים על שלחן החלבים · ושתי חצוצרות גמ' ל"ג (של כסף) בידם תקעו הריעו ותקעו · באו

את השם ככתבו · ביו"ד ה"א · ובמדינה בכנויו · באל"ף דל"ת שאין מזכירין את השם ככתבו אלא במקדש בלבד שנאמר (שמות כ') בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך · דרשוהו ודרשו בכל המקום אשר אבוא אליך וברכתיך דהיינו במקדש · שם אזכיר את שמי : כנגד כתפותיהם · לפי שצריכין נשיאות כפים דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם · וכתי' (דברים י"ח) הוא ובניו כל הימים מה הוא בנשיאות כפים אף בניו בנשיאות כפים כל הימים : ובמקדש · שמברכין את העם בשם המפורש ושכינה למעלה מקשרי אצבעותיהם מגביהין ידיהם למעלה מראשיהם : שאין מגביה ידיו למעלה מן הציץ · מפני שהשם כתוב בו : ר' יהודה אומר כו' · ואין הלכה כרבי יהודה : ג בזמן שכ"ג רוצה להקטיר · שהוא מקטיר כל זמן שירצה ונוטל חלק כשירצה : למחצית הכבש · וכבר נתיגע קצת · וסמך עליהן · משום כבודו של כ"ג שתהא חשובה הקטרתו יותר משאר כהני' : וזרקן · כדדרשי' ועשית עולותיך הבשר והדם (שם י"ב) מה דם בזריקה אף בשר בזריקה : נשמט השני והלך לו · אבל הראשון נשאר שם לקבל האברים מן המושיטים וליתנן לכ"ג : בא לו להקיף את המזבח · כ"ג שהיה בראש הכבש שהוא בדרום מקיף דרך ימין דכל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין לכך היה הולך למזרחית דרומית ומשם לצפוני' מזרחי' עד שמגיע למערבית דרומית מקום הנקבים שהיין והמים שמנסכי' יורדין בהן ומשם הולכים לשיתין שהן היסודות · ושם עומד כהן א' ומושיט לו היין לנסכים · אבל כ"ג לא היה נושא היין עמו שמא יתקלקל היין בעשן המערכה כשמקיף את המזבח · ועוד שהוא מקיף מהפך בצנורת דהיינו מזלג את האברים שלא נתאכלו על המזבח · אבל שאר הכהנים כשעושים נסוכיהן הולכים דרך שמאל מן הכבש לדרומית מערבית · שהיא קרוב לכבש · כדתנן פ' קדשי קדשים כל העולין הולכים דרך ימין חוץ מן העולה לשלשה דברים נסוך היין והמים ועולת העוף · היין והמים שלא יתעשנו ועולת העוף כמו שלא תמות בעשן · וכ"ג דומה לבן בית שיש לו רשות להלך כמו שהוא חפץ · מה שאין שאר כהנים רשאי' לעשות כן · וגם יש לו רשות להפך בצנורא בלא פיים · יש לו להקיף כדי ללכת דרך ימין : הסגן עומד על הקרן · אצל הכהן גדול שבא לנסך : והסודרים בידו · להניף כשינסך הכהן · כדי שידעו הלוים וידברו בשיר וידע בן ארזא ויקיש בצלצל כדאמר בסמוך : על שלחן החלבים · שתי שלחנות היו במערבו של כבש אחד שלחן

של

לבמקדש · ולשנא דא"ל · עיין בספ"ק דכ"ק מ"ש שם בס"ד : כנגד כתפותיהם · פי' הר"ב לפי שצריכים נשיאת כפים · עיין מ"ש [פ"ז דסוט'] בס"ד : שנאמר וישא וגו' · גם על זה פקח עיניך וראה מ"ש שם בס"ד : ג בזמן שכ"ג רוצ' להקטי' · על שם שעול' קיטור ותמרת עשן מן החלבים והאברי' · קרי להו כלהו הקטרה אבל במשנה ב' פ"ק דיומא תנן אם רצה להקרי' מקרי' · ואותה משנה העתיקה הרמב"ם בפ"ה מהלכות כלי המקד' · בכל יו' שרוצ' להקטי' קטור' מקטיר · ופי' הכ"מ שבקטורת שהעבו' רשאי להקטיר לכשירצה כ"ש לאיברי' · ומשנתינו זו דפירקין העתי' שם בזמן שכ"ג רוצ' להקרי' ומ"ש הר"ב ונוטל חלק בראש · עיין בפירושו שם ביומא : וסמך עליהן פי' הר"ב משום כבודו של כ"ג כו' · דהגו סמיכ' דקרא · לא אשכחן אלא בחיים ולא בשחוטין · כדתנן בסו' פ"ט דמנחו' : הושיט השני לראשון כו' · הכי נמי משום יקרא דכ"ג וכעין קריאת כ"ג ביוה"כ · כדתנן ריש פ"ז דיומא : נתנו לו יין לנסך כו' · תמיהני דלא תני להעלאת סלת והקטרת החביתין ועוד דקדמו לניסוך היין · כמ"ש ספ"ד · ויראה לי דאף העלאת האברים בדין לא ה"ל לשנותן דמילתא ידעינן לה · והכי נמי סלת וחביתין דהא תנן התם הסניכי בסלת הממוני בחביתין · והעלאה אברים וניסוך היין לא שנאה אלא מפני דבר שנתחדש בה"כ בכ"ג · שמושיטין לו וסומך ושמקיף ברגל דרך ימין וכהן אחר מביא לו היין למקום הניסוך שלא בהקפה : והסודרין פי' הר"ב · להניף כשינסך הכהן · כדי שידעו הלוים וידברו בשיר · דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שאין אומרים שירה אלא על היין שנאמר (שופטים ט') ותאמר להן הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלהים ואנשים אם אנשים משמח אלהים במה משמח · מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין גמרא פ"ב דערכין דף י"א · ואיתא נמי ברפ"ו דברכות · ושם כתבו התו' וז"ל פי' אין אומרי' שירה על שום אכילת מזבח · כגון זריקת דמים ונסוך המים כי אם על היין · אבל ודאי מצינו שירה בלא יין · כגון הלל בשחיטת פסחים · כדתנן התם פ"ה משנה ז' : ושתי חצוצרו' של כסף בידם · כך העתיקו התו' בזבחים פ"ז דף ס"ח · וכן צריך לומר שכך היתה גירסת הר"ב כמו שמוכיח בס"ד בסוף מסכת קנים : תקעו והריעו ותקעו · לפי שאפשר לאדם שלא יראה הנפת הסודרים כשיפנה לבו לדבר אחר · וא"כ כשהיו בתוך הלשכות או בהר הבית · לא בעזרה ·

אבל

א שם הלכה ט
ב מכאות כל'
פיי' פ"ה מה' כלי המקדש הל' י"ג
ג שם הלכ' יח
ד ונתים שם
ה מיי' פ"ו מה' מעה"ק הל' י"
ו מיי' פו מה' תמידין ומוספין הל' ו

באו ועמדו אצל בן ארזא אחד מימינו · וא׳ משמאלו · [א]שחה לנסך · והניף הסגן בסודרין · והקי׳ בן ארז׳ בצלצ׳ · ודברו הלוי׳ בשי׳ · הגיעו לפרק · תקעו והשתחוו העם על כל פרק תקיעה · ועל כל תקיעה השתחויה · זה הוא סדר התמיד לעבודת בית אלהינו · יהי רצון שיבנה במהרה בימינו אמן : [ד׳] השיר שהיו הלוים אומרים במקדש · ביום הראשון היו אומרים לה׳ הארץ ומלואה · תבל ויושבי בה · בשני היו אומרים · גדול ה׳ ומהולל מאד · בעיר אלהינו הר קדשו · בשלישי היו אומרים אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהי׳ ישפט · ברביעי היו אומרים אל נקמות ה׳ אל נקמות הופיע וגו׳ · בחמישי היו אומרי׳ הרנינו לאלהים עוזנו · הריעו לאלהי יעקב · בששי היו אומרים · ה׳ מלך גאות לבש וגו׳ · בשבת היו אומרים · מזמור שיר ליום השבת · מזמו׳ שיר לעתיד לבא · לעולם שכולו שב׳ ומנוחה לחיי העולמים : סליק מסכת תמיד

מסכת

שלכס׳ · שבו נותנין כלי שרת ואחד שלחן של שיש שבו נותנין האברים והוא נקרא שלחן החלבים : בן ארזא · שם אד׳ המקיש בצלצ׳ [illegible] בלע״ז · הגיעו לפרק · לסו׳ פרש׳ : ביו׳ ראשון לה׳ הארץ ומלואה · לפי שבי׳ ראשון למעש׳ בראשי׳ : בשני גדול ה׳ · שבו נחלקו המים והי׳ רקי׳ בינמי׳ למי׳ : בשלישי אלהים נצב בעדת אל · שבו נראית היבשה שעלי׳ עומד׳ הדיינין לעשו׳ דין : ברביעי אל נקמו׳ שבו נבראו השמש וירח והכוכבי׳ שעתי׳ הקב״ה להנק׳ מהעובדי׳ להם : בחמישי הרנינו לאלהי׳ עוזנו · שבו נבראו בעלי חיים שברואה אותן מרנן ומשבח לבוראו : בששי ה׳ מלך · שבו נשלמה הבריאה ושבו נברא אדם שיזכיר מלכותו של יוצרו : מנוחה לחיי העולמים · האי תנא סבר לה כמ״ד שתא אלפי שני הוי עלמא וחד חרוב · ועל שם שבאלף שביעי לא יהיה כי אם הקב״ה שנאמר (ישעי׳ ב׳) ונשגב ה׳ לבדו ביום ההוא לכך אומרי׳ בשב׳ מזמור שיר ליום השבת · לאלף השביעי · שיומו של הקב״ה אלף שנה :

נשלמה מסכת תמיד   פרק א׳

אבל קול התקיעות א״א שלא ישתמע · ולפיכך תקעו כדי שיפנו לראות בהנפת הסודרים · כך נ״ל ועיין בסמוך : הקיש בן ארזא בצלצל · כלי זמר אחרים היו ג״כ שם כדתנן בפ״ב דערכין · וז״ל הרמב״ם פ״ו מה״ת ובשעת הניסוך אומרים הלוים בשיר ומכין המשוררי׳ בתוכי נגון שבמקדש ע״כ · אלא שזה היה כלי זמר מיוחד שאין שם אלא הוא וקול גדול יש לו והוא המתחיל ומנוג׳ מיוחד היה לו כדתנן בריש פ״ה דשקלים · ופי׳ צלצל כאשר כתב הר״ב כאן : כן כתבו ברפ״ה דשקלים : ועיין מ״ש הר״ב שם בערכין ואפש׳ ה׳ : הגיעו לפרק תקעו · פירש הר״ב לשון פרשה ולמשנה ה׳ פרק · בפ״ה דסוכ׳ כתב הר״ב אהא דתנן הם ט׳ תקיעו׳ לתמי׳ שלשה שבשיר היו נ׳ פרקי׳ שמפסיקי׳ בו · ועל כל פרק היו הכהני׳ תוקעי׳ ג׳ תקיעו׳ תר״ת ומשמ׳ התם דלא הוו תקעות יתרו׳ אלא הני ט׳ דשחר וכן ט׳ לתמיד דבין הערבים ועוד ג׳ לפתיחת שערי׳ וכן תנן נמי בפ״ב דערכין והשתא הא אשכחן עוד שלש שתקעו על שלחן החלבים · והרמב״ם בפ״ו מה״ת העתיק והקיש בן ארזא בצלצל ותקעו אלו בחצוצרות ודברו הלוי׳ בשיר הגיעו לפר׳ תקעו וכו׳ וא״כ הוו טפי טוב׳ ומיהו בזה י״ל דתני והדר מפרש ותקעו אלו בחצוצרות ואימתי כשהגיעו לפרק וכו׳ ולהתוספות שכתבתי שם בסוכה דמפרשים דתקיעות דפרק בתחלת הפרק היו · י״ל דתקעו והריעו ותקעו שעל שלחן החלבים · לתקיעות דתחלת הפרק נחשבו · אבל הר״ב שמפרש לפרק לסוף פרש׳ · קשיא · ונראה לי דמתניתין דסוכה וערכין דתנן בכן אין פוחתין מכ״א תקיעות לא בעי למחשב להנך שלשה · לפי שאפשר היה בלא הם · שהרי הנפת הסודרין היתה משמשת להודיע ללוים שידברו בשיר · אלא מפני שאפש׳ שלא ישומו לב לראות · או שלא יהיו בעזרה · לכך תקעו גם כן שאע״פ שאינו משים לב לשמוע על כרחו הוא שישמע · ומפני כן ישים לבו לראות אימתי יניף בסודרים כמו שכתבתי לעיל · ואא״ל ועיקר התקנה הנפת הסודרין היא׳ סברה ההיא מתני׳ דלאו בכל יומא הוו הנהו תקיעות שעל שלחן החלבים דזריזין היו הלוים שמקדם לבא לעזרה והיו נותנין לב לראות על הנפת הסודרי׳ ולא היה כן אלא בשעת חירום וכיוצא בזה כשהיו טרודים שהיו צריכים זרוז רב · א״נ סברא דלא הוו כלל ותנאי נינהו : והשתחוו העם · כל העם שבעזרה · הרמב״ם פ״ו מה״ת ד׳ : היו אומרים לה׳ הארץ · כל המזמור · רש״י פרק בתרא דר״ה דף ל״א : בשני היו אומרים גדול ה׳ ומהולל מאוד בעיר אלהינו הר קדשו · פי׳ הר״ב שבו נחלקו המים והיה רקיע בין מים למים · ונתעלה וישב במרום דוגמת שכנו בעירו והר קדשו · רש״י שם : בשלישי אלהים נצב בעדת אל · פי׳ הר״ב שבו נראית היבשה שעליה עומדים הדיינים לעשות דין · ולשון הרמב״ם שעליה יהיה הדין והדיינין · ע״כ · ואסיפ׳ דקרא קיימי בקרב אלהים ישפוט · ובגמ׳ דר״ה שם על שום שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו · ופי׳ רש״י · שגילה ארץ ומקום מכל עדתו : מנוחה לחיי העולמים · כת׳ הר״ב האי תנא סבר לה כמ״ד שתא אלפי שני הוי עלמא וחד חרוב כו׳ לאפוקי מ״ד תרי חרוב · שנאמר (הושע ו׳ יחיינו מיומים ודליכא למימר על שם יום א׳ שכולו שבת · דהא תרי נינהו) בגמ׳ שם : לחיי העולמים · והר״ב העתיק לחי העולמים ושניהם נדקו יחדיו · שאם אתה אומר לחיי העולמים הכוונה להש״י הוא חיי העולמים כולה · כענין שנאמר : (נחמיה ט׳) ואתה מחיה את כולם · ואפ״י אם תאמר חיי העולם · הוא נכון · כי הוא סמוך משם חיים שלא נמצא נפרד בלשון הקודש · וכשאתה אומר חי העולמים · ג״כ נכון · ותהיה הקריאה חי בצירי כענין שנאמר (דניאל י״ב) וישבע בחי העולם שהוא סמוך · ויהי עינינו חיים של העולמים · והוא השי״ת שהוא חיותו של עולם כאמור · מסק״ם חי בפתח שאינו סמוך יהיה ענינו העולם שהוא חי ואין העולם עלמותו על לב האמת · וזה דברי הרמב״ם בפ״ב מהלכות יסודי התורה שמפני כן הוא אמור חי ה׳ בפת״ח

לפי

א שם הל׳ ט׳
ב ר״ה ל״א
ג שם פ״ו

לפי שאין הבורא וחייו שנים׳ כמו חיי הגופים החיים׳ או כחיי המלאכים׳ ולפיכך אומר חי פרעה חי נפשך כולה בציר״י׳ ולפיכך הנכון שיאמר חי העולמים בציר״י וכלשון המקרא וישבע בחי העולם׳ שאז המכוון בחייו של העולמי׳ והוא הבורא ית׳׳ וזה בבעל העקידה בפ׳ מקץ השיב על דברי הרמב״ם בזה׳ שאם כדבריו כן הוא יהיה חי בציר״י לי חייב׳ ולא נמצא בב׳ הקדם בריים שם נפרד׳ כבר השיב על זה המדקדק מהור״ר שמואל ארקוולטי ז״ל כ״ה במהדורותיו שלח לי על ספרו ערוגת הבשם׳ אמר שם שכן מים אינו נמצא נפרד ובסמיכות יאמר מי הים בציר״י כן יאמר מן חיים חי בציר״י׳ כשהוא סמוך׳ וענינו חיי העולמים׳ וכן בחתימת ברוך שאמר והתימות ישתבח׳ הנכון חי העולמים בציר״י :

סליקא לה מסכת תמיד

לשון הרמב״ם הביא אחר תמיד מדות ואין בו ענין אחר אלא ספור שהוא זוכר מדת המקדש וצורתו ובניינו וכל עניינו׳ והתועלת שיש בענין ההוא כי כשיבנה במהרה בימינו יש לשמור ולעשות התבנית ההוא והתכונות והצורו׳ והערך מפני שהוא ברוח הקדש׳ כמו שאמר (ד״ה א׳ כ״ח) הכל בכתב מיד ה׳ עלי השכיל׳ עכ״ל׳ ואע״פ שהבנין של עתיד יש בו שנויים ולא ישוו עם בנין בית שני׳ וכמו שיראה המעיין במשנה ובספר יחזקאל׳ והרמב״ם עצמו כתב בתחלת הלכות בית הבחירה וז״ל׳ בנין שלמה כבר מפורש במלכים׳ וכן בנין העתיד להבנות אע״פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר׳ ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא׳ בנוהו כבנין שלמה׳ ומעין דברים המפורשים ביחזקאל׳ ע״כ׳ הרי שאין בבנין בית שני׳ אלא מעין דברים המפורשים ביחזקאל׳ אבל לא ככל הכתו׳ בספר שם׳ ואני בהקדמתי לס׳ צורת הבית נתתי טוב טעם בזה ע״פ המדרש שנמצא בפירש״י דיחזקאל סי׳ מ״ג׳ ראויה היתה ביאה שניה של עזרא להיות כביאה הראשונה של יהושע כו׳׳ ובנין זה מאז היה ראוי להם כשעלו מן הגולה וגאולת עולם. אלא שגרם החטא שלא היתה תשובתם הוגנת וכו׳׳ ע״כ׳ לכך אני אומר שלפי שלא היתה תשובתם הוגנת לא יכלו למלאותו בכל חלקי הבנין כוונת שהוא׳ לפי שאותו בנין מיועד לגאולת עולם שתהא הכבוד חופה לעולם׳ כענין שנאמר שם ושכנתי בתוכם לעולם׳ ומ״מ הואיל והיה ראוי להם׳ ראו כי טוב לבנות מעין אותו הבנין במקצת מן הדברים׳ עכ״ד שם׳ ועכ״ז יפה כתב הרמב״ם שספור ענין בית שני׳ יש בו תועלת לעתיד מצד דברים רבים הדומים׳ וגם זה שהביא לראיה ממה שנאמר הכל בכתב מיד ה׳ עלי השכיל׳ אע״פ שדוד הוא שאמר כן לשלמה בנו על בנין הראשון מ״מ יש ראיה ממנו׳ וכמו שכתבתי ב׳ פ׳ בתרא דסוכ׳ תנא ומתקנין שם תיקון גדול העתקתי ששאלו בגמרא והכתיב הכל בכתב מיד ה׳ עלי השכיל׳ ותירצו קרא אשכחו ודרוש וכו׳׳ וכן עוד בגמ׳ פ״ז דזבחים דף ס״ב בבנין המזבח כמו שאכתוב לקמן רפ״ג דמשנ׳ שהיה לבני בית שני לבנות כדמות הראשון לא קרא אשכחו ודרוש׳ וממילא נמי דלעתיד יש לנו לבנותו כיון שהוא בכתב מיד ה׳ אשר השכיל דוד והיכא דכבר אשכחו קרא ודרוש שפיר ונבנה כדדרשו׳ והיכא דאכן ניקום ונשכח קרא ונדרש׳ נבנהו כמו כן׳ והרי רש״י בפ״ז דזבחי׳ דף ס״ב בההיא דמזבח מפרש קרא אשכח ודרוש ושלמה לא הבין לדרשו והם דרשוהו. ע״כ׳ (ולשונו זה תמצא עוד לקמן פ״ג משנה ה׳ בד״ה וכשעלו כו׳)וכן אנחנו כשנזכה לבנות בנין העתיד יגלה הקב״ה עינינו ומלאה הארץ דעה את ה׳ ולהבין הכתוב בדברי יחזקאל ובנבואה אבל ת״ת צריך לספור בנין השני שכן רובו ועקרי הבנין מיוסדים בתבנית ה׳ אשר השכיל לדוד ולא ימוט׳ אלא מה שיזכנו האל יתברך לדרוש עוד מן המקראות מגו״ף לזה שע״י הספור הזה של בית שני אנו יכולים לדרוש ולהבין בנבואת דיחזקאל׳ ואלו לא היה זה הספור נכתב בספר׳ לא מצאנו ידינו ורגלנו באותו הבנין העתיד שיבנה במהרה בימינו :

א לג׳ •
תמיד סח:
מיי׳ פ״ח מה׳
בית הבחירה
הל׳ ה
ב שם הלכה ד

מסכת מדות

פרק א בשלשה מקומות הכהנים שומרים׳ לא מפני פחד לסטים והגנבים׳ אלא שכבוד וגדולה הוא לבית שלא יהא בלא שומרים ושמירה זו מצותה כל הלילה והני ג׳ מקומות שהכהנים שומרים כנגד מה שכתוב בתורה (במדבר ג׳) והחונים לפני המשכן קדמה וגו׳ שומרי׳ משמר׳ המשמרת׳ רמז לג׳ משמרות בג׳ מקומות׳ וכשם שבמשכן היו אהרן ובניו שומרים בשלש׳ מקומו׳ אף בבית עולמים כן: בית אבטינס ובית הניצוץ שתי עליות היו בנוי׳ בצד שערי העזרה׳ ובית המוקד לא היתה עליה׳ אלא כיפה ארקול״ט בלע״ז עשויה בארץ׳ כך מפורש בריש מס׳ תמיד׳ והלוים באחד ועשרים מקום׳ שבכ״ד מקומות היו צריכים לשמור המקדש׳ כדכתיב בד״ה למזרח הלוים ששה׳ לצפונה ליום׳ ארבעה׳ לנגבה ליום ארבעה׳ ולאספים שנים שנים׳ לפרבר למערב ארבעה למסלה׳ שנים לפרבר הרי כאן כ״ד משמרות ג׳ מהן היו לכהנים כדאמרן בריש׳ וכ״א ללוים אע״ג דקרא לא אמר אלא לוים׳ כהנים נמי קרויין לוים דכתיב (יחזקאל מ״ד) והכהנים הלוים בני צדוק׳

מסכת מדות

פרק א בשלשה [א]מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש׳ בבית אבטינס׳ ובבית הניצוץ׳ ובבית המוקד׳ [ב]והלוים בעשרים ואחד מקום׳ חמשה

מסכת מדות

פרק א בשלשה מקומות כו׳ רישא שנויה עוד בריש מס׳ תמיד וע״ש: **שומרים** פי׳ הר״ב כל הלילה׳ וכ״כ הר״ר שמעיה׳ וכן ל׳ הרמב״ם בפ״ח מה׳ בית הבחירה׳ ואין נראין דברי המפרש דמס׳ תמיד שכתב שיהו שומרים יום ולילה :

בבית אבטינס׳ עיין מ״ש בסוף מכילתין על לשכת העץ שם תמצא מקו׳ לשכה זו לשכת בית אבטינס :

והלוים בעשרים וא׳ מקום׳ כתב הר״ב שבכ״ד מקומות כו׳׳ כדכתיב בד״ה ספ׳ כ״ו י״ז׳ ובסוף הפרק כתב הר״ב עוד׳ שגם במקומות שמרו הכהנים׳ היו הלוים גם כן משמרים׳ ע״ש :

חמש' · [א] על ה' שערי הר הבית · ד' · על ד' פנותיו מתוכו · ה' · על ה' שערי העזר' · ד' · על ד' (ס"א) פנותי' מבחוץ · ואחד בלשכת הקרבן · ואח' בלשכת הפרכת · וא' לאחורי בית הכפור' : **ב** [ב] איש הר הבית · היה מחזר על כל משמר ומשמר · ואבוקות דולקין לפניו · וכל משמר שאינו עומד · אומר לו איש הר הבית · שלום עליך · ניכר שהו' ישן חובטו במקלו · ורשות היה לו לשרוף את כסותו · והם אומרי' מה קול בעזר' · קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפי' שישן לו על משמרו · ראב"י אומ' · פעם א' מצאו את אחי אמא ישן ושרפו את כסותו : **ג** [ג] חמשה שערים היו להר הבית · ב' שערי חולדה מן הדרום · משמשין כניסה ויציאה · קיפונוס מן המערב [משמש כניסה ויציאה] טדי מן הצפון · לא היה משמש כלו' · [ד] שער המזרחי עליו שושן הבירה צורה · שבו כהן גדול השורף את הפרה ·

ופרה

א שם הל' ח
ב תמיד כו :
ג שם הל' ·
ד שם פ"ה הל' ג
ר [illegible] נח ·

חמש' · שומרי' · על ה' שערי הר הבית : וד' · שומרי אחרים על ד' פנותיו : מתוכם · מבפני' לחומת הר הבית : על ה' שערי עזרה · האי תנא סבר ה' שערים בלבד היו לעזרה ואפי' לדברי האומר לקמן ז' שערים היו · מודה שלא היה משמר אלא על ה' : על ד' פנותיה מבחוץ · לפי שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד ולא הי' אפש' לשומר לשמור בעמידה כל הלילה · לפיכך היו השומרים בפנות העזרה וכן השומרי' בשערי העזרה · שומרים מבחוץ כדי שיהיו מותרין בישיב' · ואסמכוה אקרא · דכתיב שנים לפרבר · כלפי בר · כלומר חוץ לחומת העזרה : **ב** איש הר הבית · ממונה על כל השומרים : **ג** משמשים כניסה ויציאה · שבהן היו נכנסין ויוצאים להר הבית : קיפונוס מן המערב · שער של הר הבית שבצד מערב קיפונוס שמו · ושל צפון טדי שמו : עליו שושן הבירה צורה · כשעלו מן הגולה צוו להם מלכי פרס לצייר צורת שושן הבירה על שערי הבית · כדי שיהיה להם מורא מלכו' וציירוהו בשער המזרח : וכ"ג השורף את הפרה · מתני' ר"מ היא · דסבר אין פרה אדומה נשרפת אלא בכהן גדול · ואינה הלכה :

וכל

פנותיו אנגל"ש לזויו' שכלה החומה ומתחלת חומה · ל' המפ' דתמיד ריש ד' כ"ז : **על ה' שערי העזרה** · כת' הר"ב · ואפי' לדברי האומר לקמן ז' שערי' היו · מודה שלא היה משמר אלא על ה' · דהנך תרי מינייהו לא צריכי שימור : גמ' דתמיד שם · ופי' כאן הר"ר שמעיה לפי שהיו תכופין לשאר השערים : **העזרה** ותיבת עזרה · פירש בפ"ב משנה ו' : **על** ד' פנותיה מבחוץ · כתב הר"ב לפי שאין ישיבה ט' · לפיכך היו השומרים בפנות העזרה · וכן השומרים בשערי העזרה · שומרים מבחוץ ומבחוץ דקתני פי' הרד"ם כלו' ואלו ואלו מבחוץ : **בית הכפרת** · והכי תנן ר"פ בתרא · ובערוך בית קדש הקדשים נקרא בית הכפרת · ע"כ · וכן בכתו' ד"ה א' כ"ח י"א ועל שם ששם הכפרת בכרובים לתבנית המרכבה : **ב איש** הר הבית · שר · כמו אליכם אישים אקרא (משלי ח') ל' המפרש דתמיד סוף דף [כ"ז] וכ"פ הר"ב במשנה ג' פ"ק דיומא : **היה** מחזר · בכל לילה ולילה על כל משמר ומשמר והיה לו מפתחות הר הבית כ"כ המפ' דתמיד שם · ור"ל לאפוקי משמרות הכהנים ששמו יוכיח ולפי' נדקו דברי השלטי' הגבורים (שח"ר החכם הר"ר אברהם רופא ממנטוב"ה) במה שהשיג בפ"ל"ו על דברי הר"ב שכתב בפ"ה דשקלי' על הפקיע להלקו' כהנים והלוים · שלא מצינו כהנים לוקים : והם אומרי' · בירושלמי · הרמב"ם סוף ה' בית הבחירה : **ג שני** שערי חולדה מן הדרום · נכנס בדרום מטעם שיתבאר ר"פ דלקמן · ושמא זה יתכן לומר שעל שם חולדה הנביאה נקראים כן · ואפשר שו"ש מלכים ב' כ"ב והיא יושבת בירושלים במשנה · היינו בתוך שער זה שהוא משנה שנים הם ברוח זו · משא"כ ברוחות האחרות · ואע"פ שאמר בירושלם ולא כתב בהר הבית · ירושלם כולל הכל · ומאי שהיו בכאן שני שערים לפי שרוב תשמיש הר הבית בדרום כדתנן בר"פ דלקמן · כ"ל : **קיפונוס** לא ידעתי לו טעם ובשלטי הגבורים פ"ג חשב שהוא לשון יון · ועניינו עבודת הגן שאפשר שהיה שם גן של וורדים מחוץ להר הבית (וההוא ששנינו בפ"ב דמעשרות משנה ה') וכפ' פ"ז הזכיר לשון רש"י על כפת הירדן שבפסוק הקמרת · שכתב רש"י גינת ורדין היתה בירושלם נקרא הורד ההוא כפה כו' · אע"פ שבפי' כפה אינו מודה לו לרש"י אין כאן מקומו · ולא דהולך לו מדרום למערב · ואינו מקיף דרך ימין כהוספתא דעלמא לית לן בה · כמ"ש משנה דבת' בפ"ג דתמיד משנה ג' : **טדי** בדל"ת · כ"כ הרר"ש · וגם בערוך הביאו בערך טדי בדל"ת ולא פי' כלום (והרד"ק בפי' יחזקאל סי' מ' · כתב שהוא שם אדם · והשתמטתי) פסקו הת' שכתבו וז"ל טדי · פי' הלגע כמו בטעיים יפידק (היינו בפיוט שחרית די"כ המתחיל אי אלוקי וכו') שידברו בנעימותיך · א"כ פיוט · כמו הני טיידי ופיוטי רגילי בהו קמי ריש גלותא · ע"כ ולפי הראשון נראה שנקרא כן · לפי שלא היה מכניס כלום · ואף לרמב"י בסוף פרקין שבעל קרי היה יוצא בו היה ב"כ לצניעות שלא ירגישו בו כי שם אין עוברים ושבים · אבל לפירוש השני לא ידעתי למה נקרא כן ואולי שהפייטנים באותו שער היתה להם לשכה שבה מלמדים ללוים נגוני המזמורים כי יש לכל מזמור ניגון מיוחד · והרמב"ע מוסיף ליחוד לכל מזמור כפי הנגון שמיוחד עליו · והנה זכיתי מהש"י לראות ספר הרמב"י"ה ובסופו כתב סדר בנין בית שני · ונכתב שם טדי כרי"ש וכתב שער טדי שני אבנים זקופות כזה ח ולכך נקרא טדי פירוש מולב · עכ"ל · ולא הבינותי לפירושו זה · ועוד עה"ש במשנ' ב' פ' דלק' : **לא היה משמש כלו'** · שלא בעל קרי היה יוצא בו לרמב"י כדמפ' בשלטי פרקין והר"ש ועיין בפ' דלק' משנ' ג' : **שער המזרחי עליו שושן הבירה צורה** · עיין בפי' הר"ב במשנ' ט' פ"ז דכלים : **כהן גדול השורף את הפרה** · כת' הר"ב מתני' ר"מ היא וגו' וכ"כ הרמב"ם · אבל במשנה ה' פ"ג דפרה

זקן

וכל מסעדי' · כל הכהני' המסייעי' וסועדי' לכהן השורף אותה: להר המשחה · להר הזיתים שהוא במזרחו של ירושלים ושם היו שורפין את הפרה · ד שער הדלק · על שם שהיו מכניסים דרך שם עצים של מערכה הדולקי' על המזבח נקרא שער הדלק · שני לו שער הבכורו' גרסי' · ששם היו מכניסים הבכורות ששחיטתן בדרום : שער המים · כדכתיב בספר יחזקאל מ"ז ב' והנה מים מפכים מן הכתף הימני' · והיינו דרום שקרוי ימין כדכתיב צפון וימין וראה יחזקאל בנבואה שהיו מים יוצאים מבית קדש הקדשים דקים כקרני חגבים וכשמגיעים לשער זה נעשים כמלא פי פך (קטן) והיינו דקרי להם מים מפכים : שער נקנור · מפורש במסכת יומא : פנחס המלביש · ממונה היה להלביש הכהנים בשעת עבודה ולהפשיטן אחר עבודה ולשמור בגדי כהונה : לשכ' עושי חביתין · בה היו עושין מנחה שכ"ג מקריב בכל יום מחציתה בבקר ומחציתה בערב ועל שם שנא' בה (ויקרא ו') על מחבת בשמן תעשה נקר' חביתין : ה וכמין אכסדרה היה · שני כותלים אחד מצד זה ואחד מצד זה לשער היו בולטין ויוצאים מחוץ לחומות העזרה לצד הר הבית ועליה בנויה למעלה על אותן ב' כותלים : ופתח היה לו לחיל · באחד מן הכתלים הי' פתח היוצא לחיל דהיינו מקום לפנים מחומת הר הבית מחוץ לעזרה והיא קרויה חיל : שער הקרבן · שם מכניסים קדשי קדשים ששחיטתן בצפון : בית המוקד · על שם שמדורות דולקים בה תמיד להתחמם שם הכהני' מפני שהולכים יחפים · קרוי בית המוקד · ובית גדול היה · ולד' פנותיו היו ארבע לשכות קטנות כדמפרש ואזיל : ו כקיטונות · כחדרים קטנים הפתוחים לבית גדול של מלכים · דהיינו טרקלין : שתים בקדש ושתים בחול · שבית המוקד קצתו בנוי בתוך העזרה המקודשת ומקצתו בחול : וראשי פספסין · ראשי קורות יוצאים מן הכותל עד המקום שהוא קדש · כדי לדעת איזה קדש · ואיזה חול · ולאכול קדשים בקדש : לשכת טלאי קרבן · שהיו שם טלאים מבוקרים לתמידים · כדתנן אין פוחתים מששה טלאים בלשכת טלאים : לשכת עושי לחם הפנים · בית גרמו היו עושים לחם הפנים שם :

ששקצום

(ס"א) ופרה וכל מסעדי' יוצאי' להר המשח':

ד [א] ז' שערים היו בעזר' · ג' בצפון · וג' בדרו' · וא' במזרח · שבדרום · שער הדלק · שני לו שער הבכורות · ג' לו שער המים · שבמזרח שער נקנור · [ב] וב' לשכות היו לו א' מימינו · וא' משמאלו · א' לשכת פנחס המלביש · וא' לשכת עושי חביתין : **ה** [ג] ושבצפון שער הנצוץ · [ד] וכמין אכסדרה היה · ועליי' בנויה על גביו · שהכהני' שומרי' מלמעלן · והלוי' מלמטן · ופתח היה לו לחיל · שני לו שער הקרבן · שלישי לו בית המוקד : **ו** [ה] וארבע לשכות היו בבי' המוקד · כקיטונות פתוחו' לטרקלין · שתים בקדש ושתים בחול · וראשי פספסין מבדילין בין קדש לחול · ומה היו משמשות · מערבית דרומית · היא היתה לשכת (גמ' ל"ג) טלאי קרבן · [ו] דרומי' מזרחי' היא היתה לשכת (גמ' ל"ג) עושי לחם הפנים · מזרחית צפונית · בה גנזו בני חשמונאי את אבני המזבח ששקצום

דתנן נמי כ"ג פי' הר"ב שלפעמי' נעשה בכ"ג מש"ה תני ליה אע"פ שכשרה בכ"ה · והרמב"ם פי' שם שבתמידו' היתה נעשית בכ"ג אע"פ שכשרה בכ"ה · ועמ"ש שם : ד שבעה שערים היו בעזר' כו' · עיין לקמן ספ"ב ומשנ' ג' פ"ו דשקלי' : שער הדלק פי' הר"ב על שם שהיו כו' עצים וכו' · והראב"ד כת' שמעתי שהיו מביאים דרך אותו השער אש של הדיוט ע"ג המזבח : שער הבכורות · כתב הר"ב ששם היו מכניסים הבכורות ששחיטתן בדרום · כלומר ששחיטתן אף בדרום בכל מקום בעזרה לאפוקי קדשי קדשי' ששחיטתן בצפון ואכתי קשיא ליה כל קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה והיה להם להכניס' לשם · וי"ל דבכורות מתנ' לכהן הן · משא"כ קדשים קלים שהם לבעליהם · ומש"ה נתיחד שער לבכורות : שער המים · כתב הר"ב · כדכתיב בספר יחזקאל וכו' · והיינו כטעמא דאמר ראב"י במשנה דספ"ב · אבל ת"ק יהיב טעמא אחרינא התם ובפרק ו' דשקלים מ"ב : ולמאי דגרס לקמן כדברי ראב"י וכן כך נראה דלא פליג אלא מוסיף · וכי הא דפי' הר"ב בפ"ג משנה ד' : שער נקנור · כתב הר"ב מפורש במסכת יומא פ"ג משנה י' : ה שהכהנים שומרי' מלמעלן והלוים מלמטן · כדכתב הר"ב במשנה א' וע"ש : ו כקיטונות הפתוחות לטרקלין · לשון הר"ב כחדרים קטנים וכו' · וז"ל הרמב"ם כדמות בתי השינה שיש בטירות המלכי' שהוא בית קטן בתוך בית גדול והוא מה שאמר כקיטונה הפתוחה לטרקלין וכבר בארנו פעמים טרקלין שהוא בית המלכות (עיין בפי' הר"ב משנה ד' פ"ו דב"ב) וקיטון מקום בית השינה שישנים בו בזמן הקיץ · תרגום קיץ קייטא · ע"כ : וראשי פספסים · כתב הר"ב · ראשי קורות יוצאות מן הכותל עד המקום שהוא קדש · כלומר ראשי קורות היו במקום שהוא חול והיו מגיעים עד המקום הקדש ולא במקום הקדש · משום איסור דלא תטע וגו' כל עץ אצל מזבח כמ"ש הר"ב במשנה ג' פ"ק דתמיד · ועיין בפרק דלקמן משנה ו' · ועוד עיין מ"ש בפרק אחרון משנה ד' בד"ה אבא שאול כו' · ופי' פספסים תמצא בפרק דלקמן שם : לשכת טלאי קרבן · כתב הר"ב שהיו שם טלאים מבוקרים לתמידין כדתנן בערכין פרק ב' משנה ה' : **דרומית** מזרחית היא היתה לשכת לחם הפנים · וסמוכה לעזרה ונמצאת שהיתה מקודשת אתיא כמ"ד אפייתן בפנים בפ"א דמנחות' ע"ש במשנה ב' · ומ"ש הר"ב בית גרמו · עיין רפ"ה דשקלי': מזרחית צפונית בה גנזו בית חשמונאי כו' כתב הר"ב ובמס' שקלים (פ"ה מ"ג) ובמסכ' תמיד (פ"ג מ"ג) קורא לה לשכת החותמות וכ"כ הרמב"ם · והא ודאי דלמאי דתנן התם דלשכת טלאים צפונית מערבית ואחריה קא חשיב לשכת החותמות כשאתה מקיף דרך שמאל מבחוץ וכדמסיימא התם הרי היא לשכת המוקדות שבצפונית

מזרחית·

א יומא יט · שם קן' ד' · ב שם הלכה יז · ג יומא יט · תמיד כה : · ד שם פ"ט הל"ח · ה יומא טו : שם פ"ה הל' י · ו יומא טו ·

ששקצום מלכי יון · צפונית מערבית בה יורדי' לבית הטביל': ז [א] ב' שערי' היו לבית המוקד · א' פתוח לחיל · וא' פתוח לעזרה · א"ר יהודה זה שהי' פתוח לעזרה · פשפש קטן הי' לו · שבו נכנסין [ב] לבלוש את העזר': ח [ג] בית המוקד כיפה · ובית גדול הי' מוקף רובדין של אבן · וזקני בית אב ישנים שם · ומפתחות העזר' בידם · [ד] ופרחי כהונ' · איש כסתו בארץ: ט מקו' הי' שם · אמה על אמ' · וטבלא של שיש · וטבעת הית' קבוע בה · ושלשלת שהמפתחו' היו תלויו' בה · הגיע זמן הנעיל' · הגביה את הטבל' בטבע' ונטל את המפתחות מן השלשלת · ונעל הכהן מבפנים · ובן לוי ישן לו מבחוץ · גמר מלנעול יחזיר את המפתחות לשלשלת · ואת הטבלה למקומה · נתן כסותו עליה · ישן לו · [ה] אירע קרי באחד מהם · יוצא והולך לו · במסיבה ההולכת תחת הבירה · והנרות דולקים מכאן ומכאן · עד שהוא מגיע לבית הטבילה · ר"א בן יעקב אומר · במסיבה ההולכת תחת החיל יוצא והולך לו בטדי:

פרק ב

ששקצום מלכי יון · שהקטירו עליו לע"ז · ובמס' שקלי' ובמס' תמיד קורא לה לשכת החותמו': בה יורדין לבי' הטביל' · באות' לשכ' היה יורד הכהן שראה קרי והולך במחיל' (שאחר) כ"ה לבית הטבילה · ושם מדורה שמתחמם בה הכהן שטבל ועלה ונסתפג · ולשכ' המוקד היא קרויה והיא פתו' לבי' המוקד הגדול: ז אחד פתוח לחיל · הפתח שבצפון בית המוקד היה פתוח לחיל · ושבדרומו היה פתוח לעזרה: פשפש קטן · בתוך השער הגדול: שבו נכנסים · לבלוש את העזרה שהיו נכנסים בכל בקר דרך אותו פשפש לחפש על כל כלי שרת שבעזרה שיהיו כלן בתקונן והכי תנן במסכת תמיד פ"א נטל את המפתח ופתח את הפשפש ונכנס מבית המוקד לעזרה וכו' אלו הולכים באכסדר' דרך המזרח ואלו הולכים באכסדרא דרך המערב היו בודקין והולכין עד שמגיעים למקום עושה חביתין · הגיעו · אלו ואלו אומרים שלום הכל שלום · כלומר כל כלי שרת הן במקומן בשלום: לבלוש · תרגום ויחפש ובלש: ח בית המוקד כיפה · בנין של בית המוקד לא היה עליות אלא כיפה ארקו"ש בלע"ז עשויה בארץ: מוקף רובדים של אבן · אצטבאות סביב של אבני גזית היו משוקעות בכותל ויוצאות מן הכותל לתוך בית המוקד לצד הקרקע ועל גביהן אבנים אחרות קצרות מהן יוצאות נמי מן הכותל והיו כעין מעלות זו על זו: וזקני בית אב · המשמר היה מתחלק לשבעה בתי אבות כמנין ימות השבוע כל אחד עובד יומו וזקני בית אב של אותו יום היו ישנים שם על אותן רובדים: ופרחי כהונה · בחורים שמתחיל שער זקנם לפרוח והם היו השומרים: איש כסתו בארץ · שלא היו רשאים לשכב שם ע"ג מטות אלא בארץ · כדרך ששומרי חצרות המלכים עושים: כסתו · לשון כרים וכסתות: ט הגיע זמן הנעילה · לנעול שערי העזרה · הכהן מבפנים ובן לוי [ישן] לו מבחוץ · שהלוים טפלים לכהנים כמה שנא' (במדבר י"ח) וילוו עליך וישרתוך · הלכך בבית אבטינס ובבית הניצוץ שהיו עליו' היו הכהנים שומרים למעלה ולוים למטה · ובית המוקד שלא היתה אלא כיפה על הארץ היה כהן מבפנים ובן לוי מבחוץ: במסיבה · במחילה ההולכת תחת הבירה שמחילה היתה תחת המקדש וכל המקדש קרוי בירה · כדכתיב (ד"ה א' כ"ט) אל הבירה אשר הכינותי · ומפני שהיה בעל קרי לא היה מהלך דרך העזר' אלא דרך המחילות · דקיימא לן מחילות לא נתקדשו: והנרו' דולקי' · במחילה מכאן ומכאן: במסיבה ההולכת תחת החיל י"לא' · ואינו חוזר לבית המוקד · לפי שהוא טבול יום · ואין הלכ' כראב"י · אלא כדתנן בריש תמיד בא וישב לו אצל אחיו הכהנים

בבית

מורתי' סמוך ללשכ' טלאי' אבל ת"ת קשי' דלא"כ קא חשיב לשכ' בית המוקד · והיא בית הטביל' דהכא' ועל כרחינו שנולדת בין החותמות לטלאי' · שהרי היא ג"כ מערבי' והיאך קא תני לה בין החותמו' ללשכ' בית לחם הפנים · הלכך שפיר מלתא קמאי דהת' גרסי' במתני' איפכא ואחת לשכ' בי' המוקד וא' לשכ' החותמו' · ומ"מ לא שלחתי שם יד להגיה כן בספר · לפי שהתו' בפ"ק דיומ' ד' י"ו גרסי' ג"כ כגי' הספר · דרמו אהדדי · דהכא קאמר שבאחת גנזו בית חשמונאי כו' · והתם קאמר דשאר שתי לשכותיה הוו לשכת החותמות ולשכת בית המוקד · ותירצו דטובא איכא לשכות וה"נ דכלים שמשמשין שני' ושלשה דברים · ע"כ :

ז שנים שערים היו לו לבית המוקד כו' · בגמרא ריש מסכת תמיד כיון דב' שערי' היו לו · אמאי לא קא חשיב ריש פרקין דהכא ודהתם אלא חד שומר ומשני אמר אביי כיון דגבי אהדדי הוו קיימי (זה כנגד זה א"נ דסמיכי אהדדי) סגי להו בחד שומר דוי (פי' רואה) להכא ודוי להכא · ואאכסדרה דשער הנצוץ דמתני' ה' לא פריך מידי דהתם לא תנן אלא פתח היה לה לחיל וא"צ שמירה כמו שער : ח בית המוקד כיפה ובית גדול כו' מסכה זו שנוי' בריש תמיד וע"ש : ט אמה על אמה · בארץ וטבלא עליו לשון הרר"ש : הגיע זמן הנעילה הגביה את הטבלא כו' לפי הנראה ממשנה זו שהיה צריכה מפתחות לסגור הדלתו' והיו מנעולי דלתותיהן בלי ספק דומים למנעולים הנקראים בלשון ערבי (אקפא"לא ללו"ב) ובלע"ז (קאדי"נום דטורכ"ו) שעושים אותם אצלינו ואינם נסגרים · אלא במפתחותיהם שבהם נפתחים הרמב"ם : הגביה את הטבלא · הכהן השומר הרר"ש : נתן בן לוי כסותו עליה חזר וישן לו · כך לשון הרר"ש · ואין אלו בעיני אלא דברי תימה שהרי אין בן לוי ישן אלא מבחוץ וגם הוא בעצמו הרי פי' לעיל בסמוך הגביה כו' הכהן השומר ולמה א"כ לא יהיה הכהן הוא גומר לכל הצריך ומסתלק מהנעילה וגם כפי הנראה לא היה יכול בן לוי לכנס מכיון שנגמר נעילת השערים וגם לא היה עוד בן לוי מבפנים [לסיבה] זו בעצמה אא"כ שנא' שהיה להם מקום לכנס לשם מפני הצורך וכל זה דוחק וכדברי נמא' ולא צורך : אירע קרי כו' גם זו שם שנויה וע"ש :

פרק ב

א לד: חיי' פ"ה מה' בית הבחיר' הל' ט

ב חיי' פ"ז מה' תמידין ומוספין הל' ה

ג תמי' כה: חיי' פ"ח מה' בית הבחירה הל' ה

ד שם הלכה ו:

ה תמיד כה: שם פ"ה הל'

פרק ב

הר [א] הבית היה ה' מאות אמה על ה' מאות אמה [ב] רובו מן הדרום · שני לו מן המזרח · שלישי לו מן הצפון · מיעוטו מן המערב מקום שהי' רוב מדתו · שם היה רוב תשמישו **ב** [ג] כל הנכנסין להר הבית נכנסין דרך ימין · ומקיפין ויוצאין דרך שמאל · חוץ ממי שארעו דבר שהוא מקיף לשמאל (נו' נ"י מה לך מקיף לשמאל) שאני אבל · השוכן בבית הזה ינחמך · שאני מנודה · השוכן בבית הזה יתן בלבם ויקרבוך דברי רבי מאיר · אמר לו רבי יוסי עשיתן כאלו עברו עליו את הדין · אלא השוכן בבית הזה יתן בלב' · ותשמע לדברי חבריך ויקרבוך : **ג** לפני' ממנו · סורג גבו' י' טפחי' וי"ג פרצות היו שם · שפרצום מלכי יון · חזרו וגדרום · וגזרו

א שם הלכה א
ב שם הלכה ו
ג שם פ"ו הלכה ג
ד פיי' פ"ה בית הבחירה הל' ג

בבית שינוקד עד שהשערים נפתחים יוצא והולך לו · שאע"ג שטבול יום אסור ליכנס לעזרת נשים דהיינו מחנה לויה · לזה הקלו · לפי שנטמא בפנים :

פ"ב הר הבית היה ה' מאו' אמה · מוקף חומ' סביב : **ורובו** מן הדרו' · שני לו מן המזרח · כלומ' הרוחק שיש מחומ' הר הבי' לחומ' העזרה לצד דרום · יותר מן הרוחק שיש ביניה' מצד מזרח · והרוחק שיש ביניהן מצד מזרח יותר מן הרוחק שיש ביניהן לצד צפון והצפוני יות' מהמער' :

ב נכנסים דרך ימין ומקיפין דרך שמאל · כגון הנכנסים דרך שערי חולדה שהן מן הימין מקיפין דרך שער הטדי שמאלי · אבל כשאלין אותו מה לך להקיף לשמאל או' שאני אבל · אומרי' לו השוכן בבית הזה ינחמך וכו' : עשיתן כאלו עברו עליו את הדין · אם הן אומרים לו כן נראה כאלו חבריו עוותו הדין ונדוהו שלא כהלכה : יתן בלב' שתשמע לדברי חבירך · דהשתא משמע שהוא עשה שלא כדין וצריך תשובה · והלכה כר' יוסי : **ג** לפנים מחומת הר הבית : **סורג** · מחיצה העשויה נקבים נקבים כמטה מסורגת בחבלים והיא עשויה מדפי עץ ארוכים וקצרי' שמרכיבין אותן זו על זו באלכסון : גורו

פ"ב הר הבית · עיין במשנה ח' פ"ג דתמיד : **רובו** מן הדרו' מעוטו מן המערב · שכל רוחב העזרה הוא קל"ה מצפון לדרום כדתנן ר"פ בתרא ונמצא שהנותר מהר הבי' בשתי רוחות הללו הוא שס"ה אמה (וכל ארך העזרה מן האחור' למער' קפ"ז) שבעזרה הפנימי' אנן קיימין ואין ע"נ בכלל וכן הם דברי הרמב"ם פ"ה מה' בית הבחירה · וכבר כתבתי בפר' ג' דסוטה משנ' ד' דע"נ בכלל הר הבית · נמצא שבאלו שתי הרוחות הנותר מהר הבית · הוא שי"ג · כשתחלוק שס"ה ותתן דרך משל לדרום מאתים וחמשים · ישאר לצפון קט"ו · וכשתחלוק שי"ג ותתן דרך משל רי"ג למזרח ישאר ק' למערב · הנה רובו לדרום ר"ן · שני לו למזרח רי"ג · שלישי לו מן הצפון קט"ו · מעוטו מן המערב ק' · מקום שהיה רוב מדתו שם היה רוב תשמישו · יפה פי' בעל שלטי הגבורי' שכתב שהוא על לשכות הרבה ובתים שהיו עשוים באמות ויוש' לתשמישי הבית נוסף על הלשכות שאמרו במסכ' כי אותלא יספיקו ובפכ"ה מספרו עמד למנין וחשב ומנ' אותן שלשים ואני אומר לסיוע לו שכן נמצא בבנינא דיחזקאל מ' י"ז שלשים לשכות אל הרצפה (שבחלוקה) · ועוד נסתפק בשל לשכות שמן הראוי [שיהיה] לשכה לכל אחד מט"ו הממונים שברפ"ה דשקלים כשירצו ללין בהר הבית · ואמר שעל תשמישי אלו הלשכות השלשים או מ"ה אמרו שרובן בדרום כו' · אבל שגגה יצאה מלפני השליט בפ"ב שכתב שם שאמצע הר הבית לא היה מסוכך מפני המזבח שהיה גלוי לשמים · והרי אין מזבח אלא בעזרה · אבל בלאו הכי ודאי שאין הר הבית מכוסה שלא היה מסוכך אלא ע"ג האצטבאות (כאותה ששנינו במשנה ה' פ"ק דפסחים) וכן בגדדים סביב לא באמצע · וטעמא שהיה רובו מן הדרום יראה לפי ששם היתה כניסת כל אדם מהעיר שהיא בנגב ככתוב ביחזקאל · ולפיכך ראוי שתהיה רוב התשמיש במקום הראשון שבו נכנסים · שני לו מן המזרח · שכן מקיף דרך ימין וברוך ה' שכיונתי רובו מן הדרום לראב"ד דלקמן בד"ה לפנים וכו' :

ב נכנסין דרך ימין וכו' · פי' הר"ב · כגון הנכנסין דרך שערי חולדה שהן מן הימין מקיפין דרך שער הטדי · וקשיא לי · דהא במשנה ג' פ"ק תנן דלא היה משמש כלום · והרי עכשיו שמושו כמו שמוש שערי הדרום · אלא שבדרום היתה הכניסה וכאן היציאה ולא עוד אלא שבדרום היו שני שערים לכניסה וכאן זה השער האחד היה משמש יציאת נכנסין בשני השערים וע"ק דהא תנן הת' דאף ב' השערים שבדרום היו משמשין כניסה ויציאה · וז"ל הרמב"ם בפירושו כפי נ"א · כשנכנס הנכנס משער שושן אינו הולך על שער חולדה אלא לצד שער טדי · וכן תקיש לכל הנכנס על שער מהשערים ע"כ · ומעתה אין כאן יציאה כלל לשער טדי אלא לשימו' בעלמא נקטי' : **ג** לפנים ממנו סורג · כתב הראב"ד (בספרו שכתבתי פרק דלעיל משנה ג') ונראה שהסורג היה מקיף לכל צדדין למזרח ולצפון ולמערב · ולדרום · וכן החיל · דהא כל אחד ואחד יש בו מעלה מחברו · כדמפרש בריש מסכת כלים ורוב תשמישו היה מן הדרום · שהוא לצד העיר ולמה היה צריך לעשותו במזרח טפי מבשאר רוחות · ותו דקתני בפ' דלעיל שבצפון שער ניצוץ כו' עד ופתח היה לו לחיל אלמא דהחיל היה נמי בצפון · ותו דהנך י"ג השתחויות שכנגד הי"ג פרצות · ובסוף (פרקין) תנן אבא יוסי בן חנן אומר כנגד י"ג שערים ואמר בשקלים פ"ו מ"ג דכנגדן ממש של שערים (במקום שערים י"ג היו השתחויות י"ג וכי היכא דהוא כנגדן ממש במקומן ה"נ י"ג דסורג במקום שבדרום ממש היו משתחוים · ולפי זה הסורג היה הולך סביב סביב הקיפו · ולא היה פתוח ופרוץ אלא לצד מזרח · ומשום היזוק ושמירה · ובאו בני יון ופרצו י"ג פרצים בסורג כנגד י"ג שערי (עזרה) שיוכלו לכנס בכל צד לעזרה בהרווחה ושוב חזרו בית חשמונאי וגדרום כו' · עכ"ל · ובפי' הר"ב דס"פ · ובשקלים פ"ו אינו כן · אלא מ"ד די"ג השתחויות כנגד י"ג פרצות · לא ס"ל שהיו רק ז' שערים · וכן הוא להדיא שם בירושלמי · וצ"ל דלהראב"ד גירסא אחרת בירושלמי גבוה י' טפחים · כתב הכ"מ בפ"ה מהלכות בית הבחירה בשם הרא"ש שהסורג

שהסורג נעשה לטלטול שבת ולזה היה גבוה י' טפחי' כדין כל מחיצה · דדיקא הר הבית לא מהני דהוי מוקף ולכש"י ישב דלא מהני ע"כ · ואני תמה דהא בספ"ה דפסחי' תנן יצתה כת הראשונה (עם פסח) וישבה לה בהר הבית שני' בחיל ואי איתא דהיקף הר הבי' לא מהני היאך טלטלו פסחיהם לשם · לכן נ"ל דטלטול לא היה צריך שום דבר לפי שמן התורה כל מה שהוא מוקף כד' מחיצות הוא רה"י גמורה · כמ"ש בריפ"א דשבת · ושבות במקדש לא גזרו · ועוד טון שהיה שם לפני' מהר הבי' מקום לעמוד שם שומרי המקדש לזה לא יקרא הוקף לדירה מעיקרא · וכ"ש שלפנים הימנו העזרה שם היה לשכות לכהנים ולוים עובדי עבוד' הקדש · ולתרץ בטעם בנין הסורג היה אפשר לומ' · שהוא לחוץ בין כת לכת דפסחי' · אלא שאין נ"ל שיהיה הבנין הזה מפני כן · דבשלמא כי הוה הבנין בלאו הכי · היו מתחלקים בין אלו ההבדלות וחלוקות · אבל לעשות בנין בשביל כן לכתחילה זה אינו מן הסברא · כי לאיזו טעם היו צריכין הבדל בין כת לכת · אבל מה שנ"ל בזה הבנין של הסורג · הוא מה שכתבתי כבר בס"ד בספר צורת הבית סי' כ"ב שהוא לתת מקום והבדל בין הנכרים הנכנסין להתפלל בבית ה' ובין ישראל כאותה ששנינו בפ"ק דכלים פ"מ החיל מקודש ממנו שאין נכרים וטמא מת נכנסין לשם · וממשנה זו הקשתי לשאול על ר"י אברבנאל שבפירושו ליחזקאל כתב וז"ל העזרה החצונה הראשונה · אמרו חכמים ז"ל שבבית שני היה עזרת נשים ושמו אותו בזווטרא · וראיתי אני בפירושי חכמי הנוצרים שהיתה העזרה הראשונה · מיוחדת לנכרים להתפלל בבית ה' · וכמ"ש שלמה בתפלתו · וגם אל הנכרי וגו' · ונראין דבריהם לדעתי כי הנה לעתיד לא ייעדו הנביאים שילכו עמים רבים אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב לקבל תורתו · ולכן היה ראוי שייוחד אליהם מקום מיוחד חיצוני ויותר מרוחק מהקדש · ואולי שעל אותה עזרה תהיה עלייה מוקפת בזווטרא כנשים כדבריהם ותהיינה רואות מלמעלה והנכרים בעזרה מלמטה וכו' · עכ"ל · ואלו זכר ולא שכח מתני' דכלים · לא היה כותב שהמקום המיוחד שהוא היה בע"כ שהרי אף בחיל היו נמנעים מלכנס · ולומר שבשעה שידם תקיפה נאמרו הדברים הללו זה א"א · בשום פנים שאם ידם תקיפה מי יעכור בהם ומי יציב גבולת עמים לשום להם יד ומקום גבול וחוק בל יעבורו · ועוד שמשמעות דברי חכמי הנוצרים עצמם שהיה להם מקום מיוחד שהוא מדעת ישראל · ולומר שאפשר דבר נעשה ביניהם כשידם תקיפה · גם זה אינו נראה · אלא העיקר שאף חכמי הנוצרים לא אמרו אלא בהר הבית עד החיל שהמקום ההוא היה מיוחד להם · וזה שקראו עזרה הוא שם מושאל ובין כך ובין כך לדעת משנתינו שהיא העדות הנאמנה · לא היו נכרים רשאי' לכנס בחיל ולפיכך נעשה הסורג · ובמהדורות שבספר הנזכר הוספתי תת טוב טעם שבשביל כן היוונים פרצו בו פרצות הואיל ונעשה להבדיל אותם מבוא יותר פנימי · ולכן כשחזרו ישראל וזכו לגדרם תקנו על כל גדר השתחויה להודות לה' כי טוב · ואע"פ שזה האמת והצדק וכמו שאוכיח עוד לקמן · עכ"ז אין על הרא"ש להתלונן כי דבריו סמוכים באמת ויוסד על דעת הרמב"ם שבפ"ה מה' ב"ה כתב וז"ל ולפנים מן הסורג החיל גובהו י' אמות ועליו הוא אומר בקינות ויאבל חיל וחומה זו חומת עזרה וכתב כך ג"כ בפירושו בפ"ק דכלים משנה ה' חיל הוא חומה שסובבת כל העזרה תבית לחומת הר הבית · ע"כ · ומעתה אין תלונה על הרא"ש כלל שמה שהקשיתי לשאול מההיא דפסחים היאך יצתה כת הראשונה להר הבית ותיישב עכשיו שפיר · לפי שחוצה מן החיל היה הסורג ושם ישבו בין החיל והסורג · וגם אין תימה מה צריך לתקון הסורג מצד הטלטול והלא אין שבות במקדש שמליצו בכמה שבות שלא התירו · וכמ"ש בסוף עירובין · אבל על הרמב"ם עצמו תלונתינו לפי שמשנתינו לא אמרה בחיל גבוה · כמו שאמרה בסורג · והא דאמר שעליה נאמר בקינות ויאבל חיל וחומה וכתב הכ"מ שהוא מפי כילך נולין · אומר אני שלא זו שאינה ראיה לדבריו אלא אף זו שמשם סתירה גמורה דהכי איתא התם דף פ"ו עובי החומה היכי משכחת כלומר שראשה תהא שוה לקרקע העזרה ותהא מקודשת כמוה ומשני משכחת לה בבר שורא דכתיב ויאבל חיל וחומה ואמר ר' אחא ואי תימא ר' חנינא שורא ובר שורא הא קמן דחיל הוא סמוך לקרקע העזרה וכן פירש"י בר שורא חומה קטנה לפנים מן חומה גדולה והיא נמוכה ושוה לקרקע גובה העזרה שקרקע העזרה הולך וגובה ועולה במעלות · ע"כ · והיה זה לדעתי לחזק הקרקע שלא יפול העפר מתנה (ויזיק לחומה הגדולה) מ"מ למדנו שהחיל שבכתוב הוא מבפנים לחומת העזרה סמוכה יותר לקרקעות העזרה ואין לומר שזו דעת הרמב"ם שבמשמע לשונו שכתב · שהחיל חוצה לחומת העזרה ועוד ברפ"ו מה' ב"ה נראה ג"כ מדבריו שסובר שמקום יש חוצה לעזרה ונקרא חיל אלא שלדבריו נקרא כן ע"ש חומה נמוכה שלפניו · וזה אינו כפי הגמ' שכתבתי אלא שהחומה הנמוכה שבכתוב לפנים מחומת העזרה הוא ואע"פ שאפשר ג"כ לומר שהיא חוצה לחומת העזרה ושחומת העזרה לפנים מזו החומה · מ"מ היא עשויה עכ"פ סמוך לה מאוד דהיינו ממש בקרקעיתה שוה לה ולחזק כמ"ש · ועיין במשנה ז' פ"ד · לכן נראין יותר דברי הר"ב שהחיל אינה חומה כלל · אבל הסורג הבדיל אותו מהר הבית · והיינו דלא תנן בו שום גובה · כמו דתנן בסורג · לפי שאין שם החיל אלא למקום שבין הסורג לעזרה בלבד · וחיל שבכתוב דקינות נאמר על חומה שהיתה סמוכה מאוד לקרקע העזרה להחזיק הקרקע שלא תפול ממנה עפרורית ותפול החומה הגדולה : וגזרו כנגדה י"ג השתחויות · עיין בסוף פרקין : **ושלחה חצי אמה** · פי' הר"ב · נמשך רוחב המעלה · נמשכה בכל הסבב הסבר לצפון ולדרום

רע"י

וגזרו כנגדם י"ג השתחויות · [א] לפנים ממנו החיל · עשר אמות · [ב] וי"ב מעלות היו שם · רום המעלה חצי אמה · ושלחה חצי אמה · כל המעלות שהיו שם · רום מעלה חצי אמה · ושלחה חצי אמה · חוץ

א שם פ"ג :
ב שם שם פ"ס

וגזרו כנגדן י"ג השתחוי' · כשהגיע כנגד כל פרצה ופרצה משתחוה ומודה על אבדן מלכות יון: לפני' מאותו סורג · היה מקום פנוי י' אמות והוא נקרא חיל: וי"ב מעלו' היו שם · כדי לעלות משם לעזר' נשים: רום מעלה · כל מעל' מהן גבוהה מחברתה חצי אמה · וכן המעלה הראשונה גבוהה מן הקרקע חצי אמה: ושלחה · משך רוחב המעלה · דהיינו מקו' דריסת הרגל חצי אמה:

חוץ

חוץ משל אולם · [א]כל הפתחים והשערים שהיו שם גובהן כ' אמה · ורחבן י' אמות · חוץ משל אולם · כל הפתחים שהיו שם היו להן דלתות · חוץ משל אולם · כל השערים שהיו ושם היו להן שקופות · חוץ משערי טדי · שהיו שם שתי אבנים מוטות זו על גב זו · כל השערים שהיו שם · נשתנו להיות של זהב · חוץ משער ניקנור · מפני שנעשה בהן נס · וי"א · מפני שנחשתן מצהיב : **ד** [ב]כל הכתלים שהיו שם · היו גבוהים · חוץ מכותל המזרחי · שהכהן השורף את הפרה עומד בראש הר המשחה ומתכוין ורואה בפתחו של היכל בשעת הזיית הדם : **ה** [ג]עזרת הנשים היתה ארך מאה ושלשים וחמש · על רחב מאה ושלשים וחמש · וארבע לשכות היו בארבע מקצעותיה :

של

חוץ משל אולם · חוץ מן המעלות שבין האולם ולמזבח שלא היו כולן כן כדתנן בפ"ג : **חוץ מפתח של אולם** · דתנן לקמן באידך פרקין גבהו מ' אמה ורחבו : [כ'] : **היו לכן שקופות** · אבן מונחת על ב' המזוזות שהדלת שוקף עליו ושקופות לשון משקוף : **מפני שנעשה בהן נס** · כמו שמפורש ביומא פ"ג : **מצהיבות** · כמו מזהיבות שמראיתן דומה לזהב לפיכך לא הוצרכו לעשותו של זהב : **ד** **כל הכתלים שהיו שם** · בכל בנינו הר הבית : **היו גבוהי'** הרבה · עד שהיו כל הפתחי' שבהן גובהן ך' אמה · לבד מזה שעל הפתחים : **חוץ מכותל מזרחי** · הוא התחתון לרגלי הר הבית : **שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה** · הוא הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם · ופניו כלן למערב ומתכוין ורואה מעל גובה ראש הכותל דרך השערים שלפנים ממנו את פתחו של היכל כשהוא מזה בדם · כדכתיב (במדבר י"ט) והזה אל נוכח פני אהל מועד ; ואם היה הכותל גבוה · אע"פ שהשערים מכוונות כלם זה כנגד זה שער הר הבית כנגד שער עזרת נשים ושל עזרת נשים כנגד שער העזרה גדולה · ושער העזרה גדולה כנגד פתח ההיכל · לא היה יכול לראות את פתח ההיכל דרך הפתחים · לפי שההר הולך ומגביה ועולה עד שקרקע פתח ההיכל גבוה (כ"ב] אמות) יותר מקרקעי רגלי הר הבית ונמצא שאסקופת ההיכל גבוה ממשקוף פתח הר הבית [ב' אמות] שהרי לא היה פתח הר הבית גבוה אלא עשרים כדתנן לעיל · ונמצא שאין הכהן השוחט את הפרה יכול לראות חללו של פתח ההיכל דרך אותו פתח : **ה** **אורך** · מן המזרח למערב : **על רוחב** · מן הצפון לדרום :

קטורות

רש"י פ"ק דיומא דף י"ו · ול' שלחה כדתניא ושלח זה הרגל · וכן הוא אומר משלחי הרגל שהביאה הר"ב ברפ"ק דב"ק : **השקופות** כתב הר"ב · לשון משקוף והמשנה משתמשת בזה השם (להקל) ועוד תראה במסכת אהלות שקורין אותו תמיד שקוף ולא משקוף · הרמב"ם · וע"ש ספ"ק ומשנה ב' פ"ח ששם מפרשי הר"ב והרמב"ם פי' אחר · אבל זולת אלו תנן משקוף וצ"ע : **שהיו שם שתי אבני' מוטות** זו על גב זו בא' חקוק חצי הפתח משקוף העליון וחקוק חצי מזוזה מכאן וחצי מזוזה מכאן · ובאחד חקוק מפתן התחתון וחצי מזוזה מכאן [וחצי מזוזה מכאן כזה ▭] · מוטו' לא ידעתי לשונו כ"כ הרר"ש · והרמב"ם פי' וכ' אבנים מוטות זו ע"ג זו כגון זה ∩ והיה ציר השער מונח במקו' (א"ב) (אלף) ובמקום (בית) ע"כ : **נשתנו להיות של זהב** · לפי שכשעלו מן הגולה לא היו עשירי' לא יכלו לעשות של זהב · וזה שדקדק הרמב"ם בספ"א מה' ב"ה וכתב אפילו שערי העזרה תלפין אותן זהב אם מצאה ידם : **מצהיב** פי' הר"ב כמו מזהיב · וכבר בארו בספרא מה שאמר רחמנא שער הצהוב ואמרו כתבנית הזהב · כמו שנאמר בנגעים · הרמב"ם : **ד** **שהכהן השורף את הפרה כו'** · כתב הר"ב לפי שההר הולך ומגביה עד שקרקע פתח ההיכל גבוה [כ"ב] אמות יותר מקרקע רגלי הר הבית · ומסכתא זו אליבא דראב"י שאמר בפ' זה שעזר' כהני' היתה גבוה על יש' שתי אמות ומחצה (דאי אמרת רבנן הא איכא פלגא דאמתא דמתחזי ליה פתחא בגויה · גמ' דיומא דף י"ו) וכשנכנס אדם בשער שושן מהר הבית הולך בקרקע ישרה עד שמגיע אל החיל · אח"כ עולה מן החיל בי"ב מעלות עד שמגיע לע"נ ותהיה ע"נ גבוהה מקרקע הר הבית בשש אמות לפי שכבר הקדמנו שכל מעלה שהיתה במקדש גבוה חצי אמה · אח"כ הולך ע"נ כלה שהיא ישרה ועולה מסופה לע"י בט"ו מעלות כמו שיזכור בפ' זה · ולפי' ע"י גבוה מע"נ ז' אמות ומחצה · אח"כ עולה מע"י אל עזרת הכהנים בדוכן שגבהו אמה וג' מעלות לדוכן · אח"כ הולך על עזרת כהנים כלה והמזבח ובין האולם והמזבח בקרקע אחד ישר אח"כ הולך י"ב מעלות אל האולם · כמו שיזכור בפ"ג ממסכתא זו · והאולם וההיכל בקרקע אחד ישר · ולפיכך יהיה ההיכל למעלה מעזרת כהנים בשש אמות · ויעלה בידינו מכל הגבוהים · שקרקע ההיכל למעלה מקרקע הר הבית שהו שער שושן כ"ב אמה · וגובהו של שער שושן ך' אמה על הרוב כמו שהקדמנו · שזה גובהו של כל פתח · לפיכך כשהכהן עומד בהר המשחה ומביט [משער] שושן · יגיע ראות עיניו אל המעלה הנוספת מתעלות האולם · ואינו רואה את ההיכל מן הפתח בשום פנים · לפי שהמשקוף התחתון למעלה ממשקוף שער שושן העליון שתי אמות לנוכח · ולפיכך צריך שיהא הכותל שלמעלה משער שושן נמוך כדי שיראה ההיכל ממעל לו · ואמרו שהוא נמוך מך' אמה דרך משל · כדי שיהא הנראה משער ההיכל יותר מב' אמות ואם היה גובהו של כותל פחות · יהא הנראה יותר בלי ספק וזה ענין מבואר · הרמב"ם : **ורואה בפתחו של היכל** · ובמסכת פרה פ"ג משנה ט' תנן כנגד בית קדשי קדשים · ושם אכתוב בזה בס"ד : **ה** **מאה ושלשים וחמש** · פי' אמה וסמיך ליה אמדת הר הבית דריש פירקין : **וארבע לשכות היו כו'** מקצעותיה · פירש במקצעותיה שמבפנים · ואע"פ שהלשון עצמו מבואר שכך הוא · הוצרכתי לכתוב כן מפני שראיתי תמונה אחת של צורת בית שני שנדפסה שנת בוינצי"א אשמ"ח לפ"ק · הושמו אלו הד' חצרות קטרות בד' המקצעות שמבחוץ לעזרה זו ואינו כך · וכן מוכח בספר יחזקאל · וכבר הארכתי בזה בספר צורת הבית סי' ע"א · ועיין בסמוך :

רל"א א יומא טו' וכפ' כח: פי"י פ"ב חה' ב"הב ב יומא טו' פיי' שם ג ומחא שם פיי' שם:

של מ' מ' אמה · ולא היו מקורות · וכך הם עתידים להיות שנאמר (יחזקאל מו) ויוציאני אל החצר החיצונה · ויעבירני אל ארבעת מקצועי החצר · והנה חצר במקצוע החצר · חצר במקצוע החצר בארבעת מקצעות החצר · חצרות קטורות · ואין קטורות · אלא שאינן מקורות · ומה היו משמשות · דרומית מזרחית · היא היתה לשכת הנזירים · ששם הנזירין מבשלין את שלמיהן · ומגלחין את שערן ומשלחים תחת הדוד · מזרחית צפונית · היא היתה לשכת העצים · ששם הכהנים בעלי מומין מתליעין העצים · וכל עץ שנמצא בו תולעת פסול מעל גבי המזבח · צפונית מערבית · היא היתה לשכת מצורעים · מערבית דרומית · א"ר אליעזר בן יעקב שכחתי מה היתה משמשת · אבא שאול אומר · שם היו נותנים יין ושמן · היא היתה נקרא לשכת בית שמנים · וחלקה היתה בראשונה · והקיפוה כצוצטרא · שהנשים רואות מלמעלן והאנשים מלמטן · כדי שלא יהו מעורבין · וחמש עשרה מעלות עולות מתוכה לעזרת ישראל · כנגד ט"ו מעלות שבתהלים · שעליהן הלוים אומרים בשיר · לא היו טרוטות · אלא מוקפות · כחצי גורן עגולה · ן ולשכות היו תחת עזרת ישראל · ופתוחות לעזרת הנשים · ששם הלוים נותנים כנורות ונבלים ומצלתים וכל כלי שיר · עזרת ישראל · היתה אורך מאה אמה ושלשים וחמש · על רוחב אחת עשרה · וכן עזרת כהנים היתה אורך מאה ושלשים וחמש · על רוחב אחת עשרה · וראשי פספסין מבדילין בין עזרת ישראל לעזרת הכהנים · רבי אליעזר בן יעקב אומר · מעלה היתה · וגבוהה אמה ·

והדוכן

קטורות אלא שאינן מקורות · מלשון והנה עלה קיטור הארץ (בראשית י"ט) כלומר מעלות עשן · לפי שאין להן תקרה : ומשלחי' תחת הדוד · לשרפן באש שתחת היורה שמבשלים בה השלמים כדכתיב (במדבר ו') ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים :

מתליעין בעצים · מסירין העצי' שנמצא בהן תולעת לפי שהן פסולי' למערכה : לשכ' מצורעים · ששם המצורעית טובלים בשמיני לטהרתן כשבא להכנים ידו בפני' ליתן בהונות ואע"פ שטבל מבערב : אמר ראב"י שכחתי מה היתה משמשת · מכלל דרישא כול' ראב"י קאמר לה · והכי מוכח בגמ' ביומא דסתם מתני' דמדות ראב"י היא : וחלקה היתה בראשונ' · פי' רמב"ם פרוצה שלא היתה מוקפת מחיצה : כצוצטרא · כמו גזוזטרא הקיפו סביב לע"נ שיהיו הנשים עומדות למעלה על הגזוזטרא והאנשים למטה לראות בשמחת בית השואבה · כדי שלא יבואו לידי קלות ראש : ט"ו מעלות · גובה קרקע עזרת ישראל מעזרת נשים : לא היו טרוטו' · ארוכות ובעלי זויות כדרך כל המעלות · אלא עגולות כחצי גורן עגול : וראשי פספסין ראשי קורו' בולטים ויוצאי' מן הכותל להבדיל בין עזרת ישראל לעזרת כהנים : מעלה היתה שם · בעזרת ישרא' : וגבוהה אמה · וארכה כאורך כל העזרה :

ודוכן

רצל"צ

איזנקו'
פה :
בסוכ'
נא :
א"י נה
מה'
בה"ב
ביומא
עו'
מיי"שם
פ"ו

של מ' מ' אמה · ואיני יודע אם מרובעות היו · אבל של יחזקאל היו ארבעים ארך ושלשים רוחב · הרא"ש : ולא היו מקורות · כדי לבשל בתוכו את זבח העם שלמים התודה ואיל נזיר · הרא"ש · וכן כתוב ביחזקאל (מ"ו) אלה בית המבשלי' אשר יבשלו שם משרתי הבית את זבח העם :

מתליעין פי' הר"ב מסיר העצים שנמצא בהן תולעת · כמו שאמרו מסלקין (במשנה ג' פ"ג דשביעית) על הרמת האבנים שהושלכו בדרך · הרמב"ם : וכל עץ שנמצא בו תולע' פסול מעל גבי המזבח · לא ראיתי לו סמך מן הכתוב · ובמנחות פ"ט דף פ"ד בעי רבא הקדישו מהו שילקה עליו משום בעל מום כיון דפסול כבעל מום דמי או דלמא אין בעל מום אלא בבהמה · תיקו · עוד שם אמר שמואל לא שנו אלא לח · אבל יבש גוררו וכשר : לשכת מצורעי' · כתב הר"ב ששם המצורעים טובלים בשמיני לטהרתן כשבא להכנים ידו בפנים · אע"פ שטבל מבערב · והואיל ומבערב טבל רשאי לכנס בע"נ · כדתנן בפ"ק דכלים שאין טבול יום נכנס לשם · אבל אותה טבילה שטעון כל הנכנס לעזרה כדתנן במשנה ג' פ"ג דיומא היא בעזרת ישראל כדפי' הר"ב שם · ובאמת כתב הר"ש שלשכה זו לא נתקדשה · ואולי שבעל התמונה שהזכרתיו לעיל מפני כן העמיד כל אלו הד' אצרות מבחוץ · כדי שלא יהיה להם קדושת ע"נ · ואם מבלי צורך כלל · שאע"פ שיש להם קדושת ע"נ · רשאי המצורע לכנס שם · כיון שמערב טבל · והיה לו הערב שמש · כ"כ התו' בהדיא בפ"ג דיומא דף ל' בד"ה אי דלא טבול כו' · ובפ"ק דכלים תנן · ע"נ מקודשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם · ולשכת מצורעים [היתה] עומדת בע"נ · והיא אחת מארבע לשכות שבארבע מקצועותיה · ע"כ : אמר ראב"י · כתב הר"ב מכלל דרישא כולה ראב"י קאמר לה · וכי האי דיוקא דייקינן בגמ' אמתני' דסוף כלים בפ"ו דזבחים · כמ"ש שם משנה ד' · ומ"ש הר"ב והכי מוכח בגמ' ביומא פ"ק דף י"ו · ועיין מ"ש במשנה ב' דפ' בתרא דמכילתין : וחלקה היתה · כתב הר"ב בשם הרמב"ם · פרוצה שלא היתה מוקפת מחיצה · וצריך לומר שמעקה היה לה סביב · שהרי גבוה היתה ו' אמות מהר הבית · ולפירש"י שכתבתי במשנה ב' פרק בתרא דסוכה ניחא טפי · ע"ש : ו עזרת ישראל היתה ארך קל"ה · פי' מכוון לדרום וכל מדה יתירה קרוי ארך · כמ"ש רש"י בספר מלכים ובספר יחזקאל · וזה שקדושת ע"י יתירה משל נשים · וכן של כהנים יתירה משל ישראל · תנן במשנה ח' פ"ק דכלים : עזרת ישראל · כתב ראבי"ה עזרת ישראל מצאתי נקוד (הערי"ן בסג"ל) וכן נראה דשם דבר הוא לשון עזרה דבפ' תפלת השחר בירושלמי מפ' עזרה שמשם עוזרת באה לעולם שנאמר (תהלים כ') ישלח עזרך מקדש וגו' : פספסין אפשר שלא היו אלא כשעור פס יד · לכך נקראת פספסי' כאותו ששנינו במסכת נגעים פי"א משנה ז' ומ"ש הר"ב שהם ראשי קורות בולטות כו' א"כ אין איסור נטיעת עץ בעזרת ישראל והיו הראשי קורות בעזרת ישראל

מגיעות

והדוכן נתון עליה ובה שלש מעלות של חצי חצי אמה· נמצאת עזרת הכהנים גבוה מעזר' ישראל שתי אמות ומחצה· כל העזרה היתה ארך מאה ושמנים ושבע · על רחב מאה ושלשים וחמש· וי"ג השתחויות היו שם· אבא יוסי בן חנן אומר כנגד שלשה עשר שערים· שערים דרומיים סמוכים למערב· שער העליון· שער הדלק· שער הבכורות· שער המים · ולמה נקרא שמו שער המים · שבו מכניסין צלוחית של מים של ניסוך בחג· רבי אליעזר בן יעקב אומר· ובו המים מפכים· ועתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית· ולעומתן בצפון סמוכים למערב· שער יכניה · שער הקרבן· שער הנשים· שער השיר · ולמה נקרא שמו שער יכניה· שבו יצא יכניה בגלותו· שבמזרח· שער נקנור · ושני פשפשי' היו לו אחד מימינו· ואחד משמאלו· ושני' במערב· לא היה להם שם :

פרק ג

המזבח היה שלשים ושתים· על שלשים ושתים עלה אמה וכנס אמה זה היסוד· נמצא שלשים על שלשים· עלה חמש וכנס אמה זה הסובב · נמצא עשרים ושמנה על עשרים ושמנה מקום ·

ודוכן" של לוים בנוי עליה ועשוי כמין אצטבא וגובה הדוכן אמה וחצי וכו ג' מעלות של חצי חצי אמה שעולין בהן לדוכן: כל העזר' · מתחלת עזרת ישראל עד י"א אמה מקום פנוי שהיה אחורי בית הכפורת: על רוחב · מצפון לדרום: י"ג שערים · כדקא חשיב להו ואזיל · והאומר שבעה שערים היו לעזרה נותן טעם לשלשה עשר השתחויות כנגד י"ג פרצות שפרצו מלכי יון בסורג כדאמרינן לעיל בפרקין וכולה מתני' מפורש' בפ"ק:

פרק ג **המזבח** היה ל"ב אמה על ל"ב אמה · היה מביא דפוס מרובע עשוי מארבע קרשים · כל קרש ארכו ל"ב אמות · ורוחב הקרש אמ' והוא גבהו של הדפוס וממלאו אבנים וסיד וזפת ועופרת מהותך והוא נעשה מקשה א' של ל"ב אמה על ל"ב אמ' גבוה אמה · וזהו יסוד: עלה אמה וכנס אמה· אחר שעלה היסוד לגובה אמה מביא דפוס אחר שאורך כל קרש שלשים אמה ורוחב הקר' דהיינו גבהו של דפוס זה חמש אמות · ונותנו על היסוד וממלא אבנים וסיד וזפת ועופרת כראשון ונדבק ביסוד ונעשה מקשה א' של ל' אמה על ל' אמה עומד על היסוד וזה נקרא סובב והוא גבוה מן היסוד חמש אמות · והיינו כנס אמה שהוא מסתלק מן היסוד אמה לכל רוח · וחוזר ומביא דפוס ג' שהוא כ"ח אמה על כ"ח אמה גבוה שלשה אמות ונותנו על הסובב וממלאו כראשון · וזהו מקום המערכה שהוא ראשו של מזבח מצא היסוד בולט ויוצא מן הסובב אמה לכל צד והסובב בולט מן מקום מערכה אמה לכל צד·

ואחר

מגיעות עד מקום עזרת כהנים וכההיא דפרק דלעיל משנה ו' בבית המוקד · ומסתייע לדברי הרא"ב"ד שהבאתים בפרק אחרון במשנה ד' בד"ה אבל בחול כו' כפי המובן בתחלת לשונ' אבל שם כתבתי שיש סתירה בדבריהם : **והדוכן** מפורש במשנה ג' פ"ו דכלים ומ"ש הר"ב שעולין בהן לדוכן לברך את העם · הר"ר"ס : **כל העזרה היתה ארך** קפ"ז כו' · מפורש בפ' אחרון : **ושלשה עשר השתחויות** היו שם וכו' · הכל נשנה כבר במשנה ג' פ"ו דשקלי' וע"ש : **שער העליון** · כתב הרמב"ם שבו העליון הוא לפי כי היה ההר משופע ויורד · אבל בפרק כיצד מעברין בירושלמי משמע דשער העליון הוא שער המזרח ושנקרא שער העליון שהוא למעלה מעזרת ישראל והחיל ועזרת הנשים ומעלה יתירה ע"כ ואיני יכול ליישבו · ויש לפרש שהוא למעלה בקדושה מעזרת נשים וחיל כדאיתא ריש כלים · והיינו דמסיים ומעלה יתירה · ונראה שהיה מכוון כנגד המזבח עכ"ל ולי נראה דודאי שער העליון דהכא בדרום והא דירושלמי שם מושאל לשע' שבמזרח מאותו טעם דמסיק ואינו בכך דהכא: **שער הנשים** · כתב רמב"ם ונראה שבשער הנשי' היו הנשים יוצאות מן העזרה שלהם שהרי לא היו יוצאות בשער המזרח שאחוריהן אל ההיכל · שבצד דרום לא היה שער בע"נ · והיו מקיפות דרך שמאל ויוצאות בזה השער· עוד כתב שהנשים היו עומדות שם בשעת סמיכה ושחיטה (ועיין משנה ח' פ"ט דמנחות) ואע"ג דאמרי' אשה בעזרה למה לא קשיא מידי עכ"ל: **שער השיר** · כתב רמב"ם לפי שם היו מביאין מן המחילה כלי שיר עכ"ל : **ושנים במערב** לא היה להם שם · כתב רמב"ם · הא' מהן כלפי דרום והב' כלפי צפון כדי שלא יהיו כנגד קדש הקדשים כדי שלא יפנו אחוריהן (ביציאה) לקדש · עכ"ל:

פרק ג **המזבח** היה ל"ב על ל"ב · למאי דמפרש הר"ב בסוף המשנה שלא היה קרן בנוי כלל במזרח ודרום · כי אם באמצע מכאן ואמה מכאן · מפרשי' בגמ' פ"ה דזבחי' דף נ"ד · דכי תנן הכא ל"ב על ל"ב: היינו מן הצד · פירש"י שלצד צפון ומערב היה ל"ב ולא בד' רבעיו · דמזרח ודרום לא היה אלא ל"א על ל"א : **עלה אמה** כו' . פי' הר"ב מביא דפוס כו' וממלא אבנים כו' · בפ"ה דזבחים דף נ"ד · ובמכילתא דריש ואם מזבח אבנים אינו רשות אלא חובה · ודכתיב מזבח אדמה שיהא מחובר באדמה · כדכתיב הר"ב לקמן: **נמצא שלשים על שלשים** · במס' כלים פי"ז משנה י' תנן דכל אמות בת ו' טפחים חוץ מהקרן והסובב והיסוד · ויש שני פרושים לרש"י גובה היסוד בת ה' · ולא הכניסה · ולהרמב"ם אף כניסת היסוד בת ה' · ולפיכך כתב בפירושו גם בחבורו פ"ב מה' ב"ה נמצא רחב ל' אמה ושני טפחים על ל' אמה ושני טפחים · ומסיים בפירושו דמתניתין לא חשיב ליה כיון דלא הוי אמה · מהגמ' פ"ה דמנחות דף נ"ז : **נמצא עשרים ושמנה** כו' · הכא לכ"ע לאו דוקא דהא כניסת הסובב לכ"ע באמה בת ה' טפחים · אלא דלהרמב"ם הוסיף כאן ד' טפחים · ב' מפני כניסת היסוד שאינה רק בבת ה' · וב' מפני כניסת הסובב שהיא ג"כ רק בבת ה' · אבל לרש"י אין אנו צריכין להוסיף

בכאן

מקום הקרנות אמה מזה ואמה מזה · נמצא עשרים ושש על עשרים ושש · מקום הילוך רגלי הכהנים אמה מזה ואמה מזה · נמצא עשרים וארבע על עשרים וארבע מקום מערכה · א"ר יוסי מתחלה לא היה אלא כ"ח על כ"ח · כונס ועולה במדה זו · עד שנמצא מקום המערכה עשרים על עשרים · וכשעלו בני הגולה · הוסיפו עליו ארבע אמות מן הדרום · וארבע אמות מן המערב כמין גמא שנאמר (יחזקאל מ"ג) והאריאל י"ב ארך בשתים עשרה רוחב · רבוע · יכול שאינו אלא י"ב על י"ב ·

כשהוא

ואחר כך מביא דפוס אמה על אמה · גובה אמה ונותנו על זווית המזבח וממלאו · והוא קרן המזבח · וכן לד' זויות : **מקום הלוך רגלי הכהנים** · שלא יהו הכהנים צריכין להלך בין הקרנות · אלא מניחין אמה פנוי ממקום הקרנות ולפנים · להלוך רגלי הכהנים : **מתחלה** · בימי שלמה לא היה אלא כ"ח על כ"ח · וכונס ועולה של יסוד וסובב ומקום הקרנות ומקום הלוך רגלי הכהנים עד שנשאר מקום המערכה עשרים על עשרים : **וכשעלו בני הגולה והוסיפו ד' אמות וכו'** · נמצא יסודו ל"ב על ל"ב ומקו' מערכתו כ"ד על כ"ד : **ארבע אמות מן הדרום · וארבע אמות מן המערב** גרסי' והכי מייתי לה בזבחים פרק קדשי קדשים : **כמין גמ"א** · גימ"ל יוונית שהוא כמין גו"ן הפוכה שלנו · והתם מפרש דמשו' שיתין דהיינו הנקבים שיורדין בהן הנסכים · הוסיפו למשוך המזבח לדרום ולמערב דמעיקרא בימי שלמה דרשו מזבח אדמה אטום כאדמה שלא יהא חלול · וכשהיו מנסכים על גבי המזבח בקרן דרומית מערבית היו הנסכים יורדין מן המזבח לרצפה ושותתים לבור שהיה כרוי שם אצל קרן דרומית מערבית סמוך למזבח · ולא היה בתוך המזבח : ובני הגולה הוסיפו בבנין המזבח · עד שהיה אותו בור קלוט לתוך המזבח · ופתחו נקבים לראש המזבח כנגדו לירד שם הנסכים שהם היו אומרים שתיה כאכילה · מה אכילה מתעכלת במזבח דהיינו הקרבנות שנשרפים ע"ג מזבח · אף שתיה · דהיינו נסכים תבלע במזבח וקרא דמזבח אדמה דרשי ליה שיהא מחובר באדמה · שלא יבננו על גבי כפים · ולא על גבי מחילות : **שנאמר והאריאל** · מקרא הוא ביחזקאל שהיה מתנבא על מדת בית שני ולעתיד לבוא : **והאריאל שתים עשרה** · מדות מקו' המערכה קאמר שתים עשרה :

אל

בכאן רק ב' טפחי' מפני כניסת הסובב בלבד : **מקום הקרנות כו'** · לשון הר"ב וחוזר ומביא דפוס כו' · וכתב הרר"ש עלה שלש זה מקום הקרנות שלא היה שם כניסה לא קחשיב ואותן ג' הכתובות במקרא וג' אמות קומתו משפת סובב ולמעלה · ע"כ · ופי' הכ"מ כלומר דאמרינן בפרק קדשי קדשים לר' יוסי דנקטינן כוותיה דמאי דכתיב וג' אמות קומתו (בשל משה) והיינו מספ' סובב ולמעל' והיינו מקום הקרנו' · וכת' עוד הכ"מ ז"ל ובספרי' נ"ל שהוא כתוב כן במשנה עצמה שהוא גורס במשנה עלה ה' אמות וכנס אמה זה סובב · עלה ג' וכנס אמה זה מקום הקרנות · כלומר וגובה כל קרן אמה · הרי עשר אמות גובה המזבח · עד כאן · ומדות הגובה בבת ה' · לכ"ע · והרוח' לרש"י אקמא בבת ה' · ולהרמב"ם בבת ו' : **נמצא כ"ד על כ"ד** · הרמב"ם בחבורו כתב כ"ד אמה וד' טפחים על כ"ד אמ' וד' טפחים · והראב"ד כתב עליו אולי אינו כן כי הד' טפחים הם כניסת הקרנו' מדפני המזבח ע"כ · ובאמת שגם בפירושו לא כתב אלו הד' טפחי' אבל נראה שבחבורו חזר בו לפי שהקרן נקרא כן · על שם שהוא עומד בזוית · ולפיכך ראוי לומר שהוא עומד ממש על הזוית : **וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו** · והכתיב (ד"ה א' כ"ח) הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל אמר רב יוסף קרא אשכח ודרוש · (שם כ"ב) ויאמר דוד זה הוא בית ה' האלהים · וזה מזבח לעולה לישראל · כי בית · מה בית ששים אמה אף מזבח ששים אמה · פי' רש"י קרא אשכחו ודרוש · שנא' לדוד ששים אמה במקום המזבח · ושלמה לא הבין לדרשו והם דרשוהו והוסיפו עליו לפי הצורך להם · ולששים אמה לא הוצרכו · מה בית ששים אמה · כדכתיב (מלכים א' ו') ששים אמה ארכו אף המזבח עד ששים אמה ראוי לו ומקודש המקום אם ירצו · ע"כ · גמ' [ורש"י] פ"ו דזבחי' דף ס"ב · ומ"ש הר"ב · ופתחו נקבים לראש המזבח כנגדו לירד שם הנסכים כו' לאו למימרא שאחר שבנה פתחו · דהוה פגימה ופוסלת כדלקמן משנה ד' · אלא שהיו מתחילה בשעת הבנין מניחין שם במקום הנקבים דברים המונעים הבנין ויכולים ללקחו משם אחר שנתיבש ונתקשה · כמו שפירש הר"ב לקמן ביסוד למזרח ודרום · ומ"ש הר"ב ולא על גבי מחילות · ובור של שיתין לא היה חשיב מחילה · כיון דהוא צורך מזבח · תוס' שם : **ארבע אמות מן הדרום · וארבע אמות מן המערב** · וא"ת מסתמא לא היה בבית ראשון יסוד לקרן דרומית מזרחית לפי שלא היה בחלקו של טורף ואם בבית שני הוסיפו בדרום · א"כ בנו בחלקו של יהודה · תירצו התו' פ"ז דזבחים דף ס"א · דבבית ראשון היה להן יסוד לדרום · שהיה משוך בחלקו של טורף · חוץ מרוח מזרחית שלא נשתנה שהיה בלא יסוד על חלקו של יהודה כמו בבית שני וקראי דממעטי בפרק איזהו מקומן (ועיין בסוף מתני' בפי' הר"ב) קרן שאין לה יסוד · משום בית שני נאמרו · א"נ אף בבית ראשון לא חשיב קרן דרומית קרן · כיון דלא ה"ל יסוד משני צדדים כגון בצד מזרח · א"נ לפי שהיה עתיד להיות בלא יסוד [בבית שני לא היו נותנין דמים בו · כמו במזבח של משה לפי שהיה עתיד להיות בלא יסוד] בבית עולמים : **כמין גמא** · פי' הר"ב כמין גו"ן הפוכה שלנו · ור"ל בכתב משיט"א שאין לה אלא שני צדדים כזה ⌞ ואם נהפכה תהיה כזה ⌞ והוא דומה ממש לאלו שני הצדדים הנוספים שכן הדרום הוא במזבח לשמאל האדם ההולך משער המזרח אל המזבח · אך ראיתי בכתב יוני המרובע שהגימ"ל דהיינו הגמא כדפירש הר"ב הוא בזה הצורה כזה ┐ הנה יהיה דומה במזבח בערך ההולך מהאולם אל המזבח · ומה שהר"ב בפרק קמא דפסחים משנה ה' · לא כתב והפוכה כמו שכתב כאן · היינו טעמא · דהתם מפרש לענין זקיפה ושכיבה · ועיין סוף פרק י"ב דכלים : **שנאמר והאריאל** · כתב הר"ב · מקרא הוא ביחזקאל שהיה מתנבא על מדת בית שני כו' · עיין בפתיחה שכתבתי לתחלת מסכתא זו :

ואוש

כשהוא אומר אל ארבעת רבעיו · מלמד שמן האמצע הוא מודד שתים עשרה אמה לכל רוח · [א]וחוט של סיקרא חוגרו באמצע · להבדיל בין הדמים העליונים לדמים התחתונים · והיסוד היה מהלך על פני כל הצפון · ועל כל פני כל המערב · ואוכל בדרום אמה אחת · ובמזרח אמה אחת : **ב** [ב]ובקרן מערבית דרומית · היו שני נקבים · כמין שני חוטין דקין · שהדמין הניתנין על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי · יורדין בהן ומתערבין באמה · ויוצאין לנחל קדרון : **ג** למטה ברצפה באותו הקרן · מקום היה שם אמה על אמה · וטבלא של שיש · וטבעת היתה קבועה בה · שבו יורדין לשית · ומנקין אותו · [ג]וכבש היה לדרומו של מזבח · שלשים ושתים על רחב שש עשרה · ורבובה היתה לו במערבו · ששם היו נותנים פסולי חטאת העוף :

ד אחד

אל ארבעת רבעיו מלמד שיאמצעיתו מודד י"ב אמה לכל רוח · והיינו כ"ד על כ"ד : וחוט הסקרא חוגרו באמצע · חוט אדום היה עשוי סביב למזבח באמצעו לסוף חמש אמות של גובהו דהיינו אמה אחת למטה מעליונו של סובב : להבדיל בין דמים העליוני' · חטאת בהמה ועולת העוף שדמן נזרק למעלה מחוט הסקר' : לדמי' התחתוני' · לכל שאר קרבנות שזריקת דמן למטה מן החוט : ואוכל בדרו' אמה אחת כו' · המזבח כלו היה בחלקו של בנימן חוץ מאמה אחת (על פני אורך הדרו' ואמה א') ע"פ אורך המזרח שהי' תופס מחלקו של יהוד' אלא שלא היתה אמה שבמזרח ע"פ כל המזרח שכשמגיע לקרן מזרחי' לפגית היתה כלה בתוך אמה לקרן · וכן אכילת האמה הדרומי' לא היתה מהלכת על פני כל הדרום שכשמגיע לקרן דרומית מערבית היתה כלה סמוך לקרן אמה · ונמצאו ג' קרנות המזבח בחלקו של בנימין · וקרן דרומית מזרחית בלבד היתה בחלקו של יהודה · ולפי שברך יעקב את בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד (בראשית מ"ט) ומתרגמינן ובאחסנתיה יתבני מקדשא' דבר המקודש לדמים לא יהא אלא בחלקו של בנימין לפיכך לא עשו יסוד למזבח בקרן דרומית מזרחית לפי שלא היתה בחלקו של טורף · ולא היו דמים נתני' למטה באותו קרן · ועשו דפוס מרובע ליסוד למלאותו אבני' חפת ועופרת כדאמרן היו משימים עץ' או כל דבר באותו זוית של דרומית מזרחית : כדי שלא תתמלא הזוית הגיא · ואח"כ שומטין העץ ונשאר אותו קרן פנוי בלי יסוד · ומפני זה נקרא החלק האמצעי של מזבח סובב · לפי שהוא מקיף וסובב את כל הקרנות · משא"כ ביסוד : **ב** ובקרן מערבית דרומית · למטה באמה של יסוד היו שני נקבים : שהדמים הניתנים על יסוד מערבי · כגון שירי הדם של חטאת הפנימיות שלאחר כל המתנות היה שופך שירי הדם על יסוד מערבו : ועל יסוד דרומי · שירי הדם של חיצונות : יורדין · דרך אותן נקבים ומתערבים באמת המים שבעזרה · ומשם יוצאין לנחל קדרון ובעלי גנות היו קונים אותן מן הגזברים לזבל בהן את הקרקע : **ג** באותו הקרן · של מערבית דרומית : שבו יורדין לשית · לחלל שתחת המזבח כנגד מקום הנסכים : וכבש היה לדרומו של מזבח · כמין גשר משופע ועשוי מארץ · שבו עולין ויורדין מן המזבח שלא היה אפשר לעלות לו במעלות · משום שנאמר (שמו' כ') ולא תעלה במעלות על מזבחי : שלשים ושתים · ארכו היה נתון מדרום לצפון : ורחבו ממזרח למערב י"ו אמה : ורבובה · כמין חלון חלול · ואמה על אמה היה ובכבש עצמו למערבו היה עומד : רבובה · כמו נבובה לשון נבוב לוחות : נותנין פסולי חטאת העוף · שיהיו שם עד שיבואו לידי נותר · ואחר כך יצאו לבית השריפה :

וחוט של סקרא חוגרתו באמצע כו' · ותנה"מ אמר רב אחא בר רב קטינא שנא' (שמו' כ"ז) והיתה הרשת עד חצי המזבח התורה נתנה מחיצה להבדיל בין דמים העליוני' לדמים התחתוני' · פ"ה דזבחים דף כ"ג : **באמצע** לשון הר"ב לסוף ה' אמות של גובהו · דהיינו אמה א' למטה מעליונו של סובב · שאע"פ שגובה היסוד באמ' בת ה' הרי גובה הקרן גם כן באמה בת ה' · כמו ששנינו בפי"ז דכלים . והרמב"ם בחבורו כתב באמצע המזבח כששה טפחי מסוף הסובב ולמט' דייק לכתוב כשש' · ולא בששה · משום הא דאמרי' בפ"ב דבכורות דף י"ז · דא"א לצמצם והיה מרחיב החוט מכאן ומכאן · כך נ"ל : **ואוכל** בדרום אמה אחת · כתב הר"ב · לפי שבירך יעקב כו' · ומתרגמי' ובאחסנתיה יתבני מקדשא דבר המקודש לדמים וכו' · עיין מ"ש על זה במשנה ד' פ"ה דזבחים · גם עיין במשנה ד' פי"ב דנגעים מ"ש שם : **ב ועל יסוד** דרומי · פירש הר"ב שירי הדם של חיצונות · לכאורה חטאת חיצונות קאמר · דהא בחטאת מיירי לעיל · וכן לשונו בהדיא בפי' משנה ב' פרק ו' דזבחים · ושם כתבתי דלאו דוקא : **ויוצאין** לנחל קדרון · כתב הר"ב ובעלי גנות היו קונים אותן מן הגזברים כו' · כדתנן במשנה ו' פ"ה דיומא · וע"ש : **ג לשית** עיין במשנה ג' פרק ג' דמעילה : **וכבש** היה לדרומו של מזבח · דתניא רבי יהודה אומר ומעלותיהו פנות קדים (יחזקאל מ"ג) כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין · כדילפינן מים של שלמה · כמ"ש כבר במשנה ה' פרק ד' דיומא · וקאמר קרא שתעמיד כבש מעלותיו ברוח הראויה להעלות הימנה למזרח ותהא אותה הפנייה לימין ואין לך רוח ראויה לכך אלא דרום פ"ו דזבחים דף ס"ב : **שלשים ושתים** · עיין בפרק בתרא משנה ב' ומ"ש שם בס"ד : **רבובה** כתב הר"ב כמין חלון חלול כו' · לא שהיה חלול שהיה נקוב והולך עד מעבר השני של הכבש · וכמו המפולש · אלא שהיה כמו החלונות ששנינו במשנה ג' פ"ה דתמיד · וע"ש · כי למה יהיה הצורך לעשות החלול מפולש שיהיה אז ארכו כרחב הכבש שהוא י"ו אמה · דא"א שכ"כ עופות יהיו נפסלים ביום אחד עד שיצטרך למקום גדול כזה שיכילם · וגם יהיה טורח רב להוציאם · אחר שיהיו מונחים ביותר מכדי הושטת הזרוע ויצטרך לכלי (וליכא דהיתה לו במערבו דייקא שלא היה נראית כ"א במערבו) והקטנה הלזו שלפיכך נשתנה הרי"ש במקום הנו"ן · כמ"ש הר"ב · לפי שלא היה נבוב ממש :

וגם

א זבחי' נג · ומנח' נו:
ב יומא נח · תמי' כ"ה
ג זבחי' סג :

ד אחד אבני הכבש · ואחד אבני המזבח · מבקעת בית כרם · וחופרין למטה מהבתול' · ומביאי' שם אבנים שלימות · שלא הונף עליהם ברזל · שהברזל פוסל בנגיעה ובפגימה לכל דבר · נפגמה אחת מהן · היא פסולה · וכולן כשרות · ומלבנים אותן פעמים בשנה · אחת בפסח · ואחת בחג · וההיכל פעם אחת בפסח · ר' אומר · כל ערב שבת מלבנים אותו במפה מפני הדמים · לא היו סדין אותן בכפים של ברזל · שמא יגע ויפסול · שהברזל נברא לקצר ימיו של אדם · והמזבח נברא להאריך ימיו של אדם · אינו בדין שיונף המקצר על המאריך : ה וטבעות היו לצפונו של מזבח · ששה סדרים של ד' ד' · ויש אומרים ארבע של ו' ו' · שעליהם שוחטים את הקדשים · בית המטבחיים היה לצפונו של מזבח · ועליו שמנה עמודים ננסין · ורביעין של ארז על גביהן · ואונקליות של ברזל היו קבועין בהם · ג' סדרים היו לכל אחד וא' · שבהם תולין ומפשיטין · (על שלחנות של שיש שבין (נ"א ושולחנות של שיש בין) העמודים : ו והכיור היה בין האולם ולמזבח · ומשוך כלפי הדרום · בין האול' ולמזבח כ"ב אמה · וי"ב מעלות היו שם · רום מעלה חצי אמה · ושלחה אמה · אמה אמה ורובד שלש · ואמה אמה ורובד שלש · והעליונה אמה · ורובד ארבע ·

רבי

ד מבקעת בית כרם · היו מביאים אותן : מן הבתולה · קרקע שלא חפרו שם מעולם : והפגימה פוסלת באבנים בכל דבר · ואפילו לא נפגמו בברזל : ומלבנים אותן : ב' פעמי' בשנה : ר' אומר כו' · לא פליג את"ק אלא אוסיפלות' דבכל ערב שבת היו מקנחי' אותן במפה מפני הדמי' : לא היו סדין אותן בכפים · אמלתיה דת"ק מהדר כשהיו מלבנים אותן בשני פעמים בשנה · לא היו סדין אותן בכפות של ברזל כמו שרגילים לסוד בו : ה וטבעות היו בצפונו של מזבח · לפי שלא היו כופתים את התמיד כדתנן במס' תמיד התקין יוחנן כ"ג עשרים וארבע טבעות לכ"ד משמרו' כהונ' · והיו קבועות ברצפה עשויות כמין קשת שהיו מכניסים בהן צואר הבהמה בשעת שחיטה ונועלים ראש הטבעת בארץ · והיו בצפונו של מזבח לפי שקדשי קדשים שחיטתן בצפון : שמנה עמודים ננסים · עמודים של אבן נמוכין : ורבועין של ארז · חתוכו' מרובעו' של ארז היו על העמודים : ואונקליות · כעין מזלגות אנקיני"ש בלע"ז : היו קבועין · באותן רביעין של ארז ותולין בהן הבהמות : וג' סדרי' של אונקליות זו למעלה מזו היו בכל חתיכת עץ לתלות בהמה גדולה או קטנה : על שלחנות של שיש · שעליהן מדיחין הקרבים · לפי שהשיש מקרר ומצנן ושומר הבשר שלא יסריח : ו ה"ג רום מעלה חצי אמה ושלחה אמה · אמה אמה ורובד שלש · אמה אמה ורובד ג' · העליונה אמה ורובד ד' רבי יהודה אומר העליונה אמה אמה ורובד ה' · כ"כ רבי ברוך שמצא בתוספתות ישני מדויקות · והכי פירושה · רום גובה המעלה חצי אמה כמו שהיו כלן · ושלחה דהיינו משך רוחב המעלה · שזהו מדרך הרגל היה אמה · ומעלה שניה ושלישית כל אחת היה שלחה אמה והיינו אמה אמה דקתני · ורובד ג' · מעלה ד' היה רחבה ג' אמות ורובד דקתני היינו שורה של רצפה · כמו מוקף רובדי' של אבן · על הרובד הד' שבעזרה לפי שהרצפה היתה רחבה בלא מעלה ומשום הכי לא קאמר שלחה ג' אלא רובד שלש · כלומר שורת הרצפה : ואמה אמה · כלומר מעלה חמשית וששית כל אחת היה שלחה אמה ורובד ג' · מעלה שביעית היה רחבה ג' אמות : העליונה אמה אמה ורובד ד' · פי' המעלה העליונה שהיא המעלה של י"ב לאחר ארבע מעלות שהיה לכל אחת אמה · המעלה העליונה היתה רחב' ד' אמות עד האולם · נמצאו כל המעלות י"ט אמות מן הראשונה עד האולם ושלש אמות רוחב של רצפה חלקה היה בין

המזבח

וגם עכשיו הוא מורכב משם ארובה ומשם נמוך · ואע"פ שגם הארובה מפולשת מעבר לעבר מ"מ אינה בכותל · אלא בתקרה · כמ"ש הר"ב ברפ"ה דכלה · ומורה ההרכבה שאינו ממש כנגד שבכותל ולמנין המפולש · שהרי לא ידמה לארובה ממש ג"כ :

א תיי' פ"א מה' כס"נפי' ב תיי' פ"ה שם ג זבחי' כע ·

ד וההיכל פעם אחת בפסח · כל הבנין גם יחד קורא היכל · עיין בזה פרק ד' ריש מתני' ז' : בכפים וכס"א בכפים · ונ"ל שכך היתה גי' הר"ב שכתב בכפות · ואף ע"ג שבמקרא הכף בל' נקיבה · כבר מצאנוהו בלשון המשנה בלשון זכר במשנה ד' פ"ה דתמיד · ושם פירשתי בס"ד · והרמב"ם בפירושו כתב שנקראת כפים · וגם בחבורו פ"א מהלכות ב"הב · העתיק כפים בפמ"ך : ה וטבעות היו לצפונו של מזבח · כתב הר"ב לפי שלא היו כופתים את התמיד · עיין מ"ש בזה רפ"ד דתמיד : ששה סדרים של ד' ד' · ששה סדרי' היו הטבעו' בטור' אחת ובכל סדר ארבע טבעות שהן כ"ד וי"א ד' סדרים היו של שש טבעו' שהן נמי כ"ד · הרר"ש : עליו · כלומר באותו מקום · הרא"ש : שמנה עמודים · עיין לקמן בד"ה על שלחנות כו' : ורביעין של ארז כו' · עיין מ"ש בזה במסכת תמיד פ"ג משנה ה' · ושלשה סדרים היה לכל אחד ואחד · של הרביעין · כתב הראב"ד ז"ל פי' בגמ' (נ"ל בגמ') הגדרין קבועים האונקליות למזרח ולצפון ולדרום אבל לא לצד מערב שלא יהפכו המפשיטים אחוריהן לקדש הקדשים · עכ"ל : על שלחנות של שיש שבין העמודים (לשון הראב"ד · פי' שבין המזבח ולעמודים · ונראה שלא היו העמודי' · וכן השלחנות · מסודרים זה אצל זה · ארבע שורות של שתים שתים מסודרין זה אחר זה · כזה · אלא כל דמזרח למערב עמודים ח' · שלחנות שמנה · עכ"ל) וכתב הר"ב שעליהן מדיחין הקרבים · עיין מ"ש בזה במשנה ה' פ"ג דתמיד : ו ומשוך כלפי הדרום · שלא היה עומד באמצע בינתים אלא כבין האולם ולמזבח · הרר"ש : ושלחה פירשתי בפ' דלעיל משנה ג' : ורובד כתב הר"ב · כמו מוקף רובדים של אבן בפ"ק משנה ח' · על הרובד הרביעי שבעזרה משנה ג' פ"ד דיומא · וקצת קשה דלא נקט הרישא על הרובד הרביעי שבהיכל :

מלמראות

רל"צ

המזבח עד תחלת המעלות. הרי כ"ב אמות בין האולם ולמזבח: ר' יהודה אומר העליונה רובד ה'. עד האולם דהכא לסוף שתי אמות של מזבח מתחילות המעלות: ז ה' אמלתראות קורות מצויירות ומכוירות: של מילת. של אילן. שגדלים בו עפצים שקרויין מילין כדאמרי' בגיטין דף י"ט חיישינן שמא במי מילין כתבו: התחתונה. הקורה התחתונה מושכבת על משקוף הפתח לרחבו של פתח שהוא רוחב ד' אמה. והקורה עודפת על הפתח אמה מזה ואמה מזה. נמצא ארכה כ"ב. הקורה שניה של מעלה הימנה עודפת על הראשונה אמה מזה ואמה מזה. נמצא ארכה ארבע ועשרים. והשלישי' ששה ועשרים והרביעי' כ"ח והחמישית שלשים: נדבך. שורה כמו נדבכים די אבן גלל (עזרא ו'): בין כל אחת ואחת. חמש קורות אלו לא היו נוגעות זו בזו אלא שורה של בנין של אבנים היתה בין זו לזו: ח שלא יבעטו. שלא יטו הכתלים ליפול מחמת גובהן והיו הכלונסות הללו המשכים מכותל זה לכותל זה סומכי' שני הכתלי' שלא יפלו: ורואין את העטרות. שבחלונות של היכל: כל מי שהוא מתנדב. זהב להיכל ורוצה שהזהב עצמו שהתנדב יתנוהו בהיכל לפי שהי' כלו מלופה זהב היה עוש' מאותו זהב שמתנדב כדמות גרגיר או עלה או אשכול ותולה בה: ונמנו עליה ג' מאות כהנים. מכובד הזהב מרובה שהיה בה הוצרכו שלש מאות כהנים לטלטלה ולפנותה ממקום למקום. וזה אחד מן המקומות שדברו חכמים לשון הבאי. דלאו דוקא שלש מאות כהנים. ולא נתכוין ר"א ברבי צדוק אלא להודיע שזהב הרבה התנדבו שם:

פרק ד

פתחו של היכל: שתים בפנים. בעובי הכותל שכלפי פנים: ושתים בחוץ. בעובי שכלפי החוץ שעביו של כותל ההיכל היה שש אמות ולסוף אמה הלוכה של עובי הכותל היו הדלתות החצונות אחד לימין הפתח ואחד לשמאלו. כל דלת מהן רחבה חמשה אמות. וכשהיו נעולות היו נוגעים זו בזו וסותמות רוחב כל הפתח שרחבו עשר אמות. וכשהיו נפתחות לצד פנים מכסות חמש אמות של עובי הכותל. ושתים דלתות אחרות כמדות אלו היו קבועות בסוף עובי הכותל לצד פנים וכשהן נפתחות מכסות חמש אמות מפה וחמש אמות מפה מרוחב כותל ההיכל בפנים. ושם לא היה הכותל טוח בזהב כמו שאר הבית לפי שלא היה נראה:

אלטרמיעא

רבי יהודה אומר העליונה אמה אמה והרובד חמש: ז פתחו של אולם. גובהו ארבעים אמ' ורחבו ך' אמה. וה' מלתראות של מיל' היו על גביו. התחתונה עודפת על הפתח אמה מזה ואמה מזה. שלמעלה ממנה עודפת עליה אמה מזה ואמה מזה. נמצ' העליונה שלשים אמה. ונדבך של אבני' היה בין כל אחת ואחת: ח וכלונסות של ארז. היו קבועין מכתלו של היכל לכתלו של אולם. כדי שלא יבעטו. ושרשרות של זהב היו קבועין בתקרת האולם. שבהן פרחי כהונה עולין. ורואין את העטרות. שנאמר (זכריה ו') והעטרות תהיה לחלם ולטוביה ולידעיה ולחן בן צפניה לזכרון בהיכל ה'. גפן של זהב היתה עומדת על פתחו של היכל ומודלה על גבי כלונסו'. כל מי שהוא מתנדב. עלה. או גרגיר. או אשכול. מביא ותולה בה. א"ר אליעזר ברבי צדוק. מעשה היו ונמנו עליה ג' מאות כהנים:

פרק ד

פתחו של היכל גבהו עשרים אמה. ורחבו עשר אמו'. וד' דלתות היו לו. שתים בפנים ושתים בחוץ. שנאמר (יחזקאל מ"א) שתים דלתות להיכל ולקדש. החיצונו' נפתחות לתוך הפתח. לכסות עוביו של כותל. והפנימיות נפתחות לתוך הבית

ז מלתראות של מילה. פי' הר"ב של אילן כו'. ולא הוה משום לא תטע לך אשרה כל עץ. פי' הר"ש במשנה ג' פ"ק דתמיד. וכן בסוף מכילתין. דלא אסרה תורה אלא דומיא דנטיעת עץ שהוא בולט. וזה ושהרמב"ם בפ"א מה' ב"ה כתב ואין בונין בו עץ בולט כלל: ח וכלונסות. פי' הר"ב במשנה ג' פ"ב דר"ה: של ארז היו קבועי' כו'. לא קבועים ממש קאמ' בבנין אלא קבועי' בעלמא בלא בנין דאל"כ קעבר על לא תטע לך כל עץ כדלעיל. הכ"מ פ"א מה' ב"ה ועיין לקמן: שלא יבעטו. פי' הר"ב שלא יטו והיו כו' סומכות כו'. כעין שקורין אוכדר שפי"ל. לשון הראב"ד ז"ל ה"ה: בתקרות האולם. ותלות למטה באולם שאוחזין בהן פרחי כהונה מטפסין ועולין כו' הרר"ש: גפן של זהב כו' עשו צורת גפן של זהב על פתחו של היכל להתברך הגפן לפי שכנסת ישראל נמשלה לגפן כמו שהוא מפורסם בכתוב הרמב"ם: ומודלה ע"ג כלונסו' של ארז כעין דלית של גפן שמגביהין אותה ע"ג עמודין של ארז דלא עברו אלא תטע לך אשרה כל עץ דזה אינו בנין. המפרש למסכ' תמיד בפ"ב דף כ"ט ועיין לעיל: כל מי שהוא מתנדב. פי' הר"ב להיכל ורוצה שהזה' עצמו שהתנדב יתנוהו בהיכל כו' וז"ל הרמב"ם וכל מתנדב זהב להיכל ר"ל להוצי' הזהב בעצמו בתפארת ההיכל לפי שהיה כו' ע"כ. ויראה לי שהיה עושה עליה או גרגיר. ותלאו בגפן. ולשעה שהיו צריכין לזהב לבדק ההיכל היו לוקחין מכאן ומתקנין אותו לעשות ממנו מה שצריך בהיכל עצמו: ונמנו עליה ג' מאות כהנים. פי' הר"ב לטלטלה ולפנותה ממקום למקום. וז"ל הרר"ש לפנותה ולפרק משני גרגירים ואשכולות שתלו עליה ע"כ. ומ"ש הר"ב דלאו דוקא שלש מאות כהנים. דאם היתה מעונה כל כך שצריכה ג' מאות כהנים לפנות. תשבר. וכל כך לא היו ממתינין. המפרש לתמיד פ"ב שם:

פרק ד

היכל כתב הראב"ד בפרק תפלת השחר בירושלמי היכל שמשם כלכלה יוצא' לעולם בתפלה של כ"ג ביוה"כ. עוד שם דביר על שם ודבר ה' מירושלים וא"ד למען אחי ורעי אדברה נא שלום וגו' (תהלים קכ"ב) עכ"ד. ובירושלמי שלפנינו גירסא אחרת: שנאמר שתי דלתות להיכל ולקדש. להיכל

כלפי

אפירוכי' ב' יוחי' פ"ד שם בתמיד כס' קולינג:

אמיי' כלפי חוץ · ולקדש כלפי פנים · הר"ס: **שתים** מוסבות דלתות ·
פד סס שנקפלות כמו שנקפלות הדלתות המחולקות · הרמב"ם :
כס"כ **ב לשער** הגדול · בערך שני פשפשין שבצדיו נקרא הוא הגדו'
בפיי' ולא בערך שאר שערים · שהרי שנינו בפ"ב כל
הפתחים והשערים שהיו שם גובהן
ך' אמה ורחבן י' אמות · חוץ משל
משל אולם ושל אולם גדול מזה
כדתנן בס"פ דלעיל אבל עכשיו
מצאתי שכתב הראב"ד · ומפני
גודל קדושת ההיכל נקרא שער
הגדול · כדאמר (דברים א') והנהר
הגדול נהר פר' וגו' קרב לגבידיהגא
ואידך במסכ' שבועות ד' מ"ז וגם
בספרי פרשת ואלה הדברי' · מפורש
והנהר הגדול וכי גדול הוא · ואין
לומר שמפני הפשפשין נקרא הגדול
שהרי שער נקנור נמי הוי ליה שני
פשפשין · ותו שהפשפשין היו
רחוקים מן שער הגדול כדאמר
בזו נכנס לתא והתאים היו מחוץ
לאומת ההיכל כדחשיב התא שם
וכותל היכל חמש נמצא שרחוקים
הוי ונקרא גדול כדפי' לעיל עכ"ל :
ופתח את הפשפש ונכנס להתא
ומהתא להיכל · אפרש במתני'
דלקמן : **ג חמשה** עשר בצפון ·
כתב הר"ב לקמן בפרקין כי חשיב
מצפון לדרום ע' אמה קתני כותל
המסבה כו' · ולאו למימרא דעובי
כותל כו' אלא עובי הכותל עם
החלל שבינו ובין הכותל השני הוא
מונה · ועיין בפי' הר"ב רפ"ד
דב"ב · וכתב הרמב"ם · ואל ימעך
שקרא אותם כותל ומסבה וכותל התא והתא וכותל ההיכל אח"כ
חזר וקראם כולם תאים · לפי שההרחקה שיש בין שתי הכתלים
הוא התא וכלם תאים וכו' לא היה כותל סתום וכו' · ולקצת התאים
היו שמות · כגון שקרא השורה התחתונה מהם מסיבה ובית הורדת
המים · ע"כ · ואשתומם על המראה · מאין נפלה האורה אל כל
התאים הללו הפנימיות · ובשלמא להיכל היו החלונות למעלה מגג
התאים שהשלשה שורות תאים לא היו מגיעים לרומו של היכל ·
משא"כ בתאים עצמן דקשיא ודאי · אבל לפירש"י שכתוב בסוף
המשנה ביוא · שאפשר שהמסבה לא היתה מקורה כלל ומתוכה
נפלה האורה אל התאים דרך חלונות הפתוחים להם ·
והמשכיל יבין זה מתוך פירש"י שאכתוב לקמן בס"ד · ומ"מ גם לפי
הרמב"ם מצאתי להן אור שיפול ממעל בדרך ארובות שהיו זו על
זו · שכן שנינו ג"כ ארובות זו ע"ג זו במשנה ד' פ"י דאהלות :
ושלם

הבית לכסות אחד הדלתות · שכל הבית טוח
בזהב חוץ מאחר הדלתות · רבי יהודה אומר
בתוך הפתח היו עומדות · וכמין אצטרמיטה
היו · ונקפלו' לאחוריהן · אלו שני אמות ומחצ' ·
ואלו שני אמות ומחצה · חצי אמה מזוזה מכאן ·
וחצי אמה מזוזה מכאן · שנאמר (יחזקאל מ"א)
ושתים דלתות לדלתות שתי' מוסבות דלתו' ·
שתים לדלת אחת · ושתי דלתות לאחרת :
ב [א] ושני פשפשין היו לו לשער הגדול · אחד
בצפון · ואחד בדרום · שבדרום לא נכנס בו
אדם מעולם · ועליו היא מפורש ע"י יחזקאל ·
שנאמר (שם מ"ד) ויאמר אלי ה' השער הזה
סגור יהיה לא יפתח · ואיש לא יבא בו · כי ה'
אלהי ישראל בא בו והיה סגור · נטל את
המפתח · ופתח את הפשפש · ונכנס להתא ·
ומהתא להיכל · רבי יהודה אומר בתוך עוביו
של כותל היה מהלך · עד שנמצא עומד בין שני
השערים · ופתח את החיצונות מכפנים · ואת
הפנימיות מבחוץ : **ג** [ב] ושלשים ושמנה תאים
היו שם · חמשה עשר בצפון · חמשה עשר
בדרום · וח' במערב · שבצפון ושבדרום · חמש'
על גבי חמשה · וחמשה על גביהם · ושבמערב ·
שלשה על גבי שלשה · ושנים על גביהם ·
ושלשה

אצטרמיט' לוחות של פרקי' מחוברות ע"י חוליות וכן נפתחות
וכשרוצה נכפפות ונכפלות זו על זו · כך היו כל הדלתות הללו בין
שלפנים בין שלחוץ מחוברות על ידי חוליות ולסוף חצי אמה של
עובי הכותל היו קבועות · בין הדלתות שבפנים בין אותן שבחוץ ·
וחמש אמות של עובי הכותל
מפסיקות בין הדלתות החצונות
לדלתות הפנימיות · וכל דלת היה
ה' אמות מחובר משתי לוחות כל
רוח ב' אמות ומחצה · וכשנפתח
הדלת החצון לצד פנים היו חציו
נכפף ונכפל זה על זה ומכסה
מעובי הכותל אמתים וחצי · וכן
הדלת הקבוע בפנים כשנפתח לצד
חוץ · היה אף הוא נכפף ונכפל
ומכסה האמתים וחצי שנשארו
מעובי הכותל : שנאמר ושתים
דלתות לדלתות שתים · אלמא כל
דלת ודלת היתה חלוקה לשתים :
ב ושני פשפשין · שני פתחים
קטנים אחד מימין שער הגדול של
היכל ואחד משמאלו רחוקים קצת
מן השער · אותו שבדרום כתיב
סגור יהיה לא יפתח בשל עתיד ·
ומסתמא כך היה בבית עולמים ·
ופתח את הפשפש ונכנס משם לתא ·
והיא לשכה אחת הפתוחה להיכל ·
ומן התא נכנס להיכל והולך בחלל
ההיכל עד השער הגדול שבסוף
עובי הכותל מבפנים ופותחו · ובא
לו אל שער השני שבסוף עובי
הכותל מבחוץ ועומד בפני' ופותחו:
רבי יהודה אומר בתוך עוביו של
כותל היה מהלך · קסבר דמן התא לא
היה נכנס להיכל אלא מן התא היה מהלך בתוך עוביו של כותל ·
עד שנמצא עומד בין שני השערים ופותח את דלתות של שער
החיצון מבפנים · ודלתות של שער הפנימי' מבחוץ : ג תאים ·
לשכות : ט"ו בצפון · לקמן בפרקין כי חשיב מצפון לדרום ע' אמה ·
קא תני כותל המסבה חמש והמסיבה ג' · כותל התא חמש והתא
ו' · וכותל ההיכל שש · וכנגדן קחשיב בדרום · ולאו למימרא דעובי
כותלי המסבה ועובי כותל התא ועובי כותל ההיכל שלצד צפון
היה כך · אלא עובי הכותל עם החלל שבינו ובין הכותל השני הוא
מונה · וכחמש של כותל המסבה ושלש של מסבה וחמש של כותל
התא ושש של התא ושש של כותל ההיכל בכל אחד מאלו החמשה
היתה לשכה אחת דהיינו תא · הרי חמשה תאים בצפון וכנגדן
בדרום · ועל אלו החמשה היו בנוין חמשה אחרים · ועוד חמשה על
גביהן הרי חמשה עשר תאים לצפון וט"ו לדרום וכן במערב קחשיב
לקמן בפרקין כותל ההיכל שש והתא שש וכותל התא חמש בכל אחד
מהם היה לשכה שלא היה כותל עב שש אלא הכותל עם התא שבו
היה שש · והתא האחד שמולה לו היה שש · וכותל התא האחד שחוץ להם עם התא שבו היה חמש הרי ג' לשכות ושלש'

א ושלשה פתחים היו לכל אחד ואחד · אח' לתא מן הימין · ואחד לתא מן השמאל · ואחד לתא שעל גביו · ובקרן מזרחית צפונית · היו חמשה פתחים · אחד לתא מן הימין · ואחד לתא שעל גביו · ס"א ואחד למסיבה ואחד לפשפש ואחד להיכל :

ד התחתונה

ושלש לשכות אחרו' כגוי' ע"ג אלו השלשה, ופתחים על גביהן הרי שמונה תאים למערב: וא' לפשפש' לתא שיש בו הפשפש הצפוני שבאותו תא נכנסים להיכל וסתם מתני' כרבנן דאמרי לעיל נכנס לתא ומן התא להיכל דלא כר"י דאמר בתוך עביו של כותל היה מהלך : ד התחתונ'

ושלשה פתחים היו לכל אחד ואחד כו' לאו לכלן קאמר שהרי אותן שבחוץ שאין להם עוד חוצה לכן שום תא לא יהיה לכן פתח אל עבר החוצה גם כן שם תא · כיון שאין תא עוד חוצה לו אלא לאותן שיש להם תאים משני עבריהם מימין ומשמאל · א"כ י"ל שהיה גם לאותן שמבחוץ פתחים אל העזרה · ונמצא שלכולן שלש פתחים · אלא שאין פתחי כולם פתוחים לתאים ממש · וכמו כן צ"ל בדיוטו' העליונו' שכולן לא היה להן פתחים לתאים על גבם שהרי אין תאים עליהם אלא א"כ שנאמר ג"כ שהיה להן פתחים על גגותיהן וכסמוך יש להוכיח כפירוש הראשון :

ובקרן מזרחי' צפוני' היו ה' פתחים וכו' ואחד לפשפש · פי' הר"ב לתא שיש בו הפשפש הצפוני שבאותו תא נכנסים להיכל . וסתם מתני' כרבנן כו' · וז"ל הרמב"ם · ות"ש וכן לפשפש אחד ר"ל לתא שיש בו הפשפש הצפוני שבו נכנסים להיכל · וזהו הפתח שהיה בדרומו של תא שהיה לו חמשה פתחים והתא הזה הוא היה בשורה אמצעי' מהתאים · ואחד שע"ג המסבה · ע"כ · ופי' שורה אמצעי' היינו ממטה למעל' ולא בשורו' שזו אצל זו · וכן מבואר בחבורו פ"ד מה' ב"ה שקורא לג' שורו' שזו על זו דיוטאו' · וכתב ובקרן מזרחי' צפוני' בתא שבדיוטא האמצעי' וכו' · ולהעמיד פירושם של הר"ב והרמב"ם צריכים אנו לכנוס בכמה דוחקים דתלפירושו שהתא הזה הוא היה בשורה אמצעי' מהתאים כו' · מוכח דס"ל כדברי הראב"ד בפ"ד מה' ב"ה בהשג' שעל ורובד על גבה כו' · שכתב שם שהתא שבדיוטא התחתונה הוא כנגד האוטם ההיכל שהיה שם אמו' ואף על פי שזה אמר להשיג על פי הרמב"ם ברובד על גבה · מ"מ בענין הזה שדיוטא התחתונה שמן התאים היא כנגד האוטם מוכח מתוך פי' הרמב"ם שמפרש בכאן שהתא הזה הוא בדיוטא האמצעי' · שגם הוא סובר כן דאלת"ה אלא שדיוטא תחתונה עצמה על האוטם היא א"כ הפשפש וההיכל שוים לדיוטא התחתונה · והיאך שנינו שמן התא שבדיוטא האמצעי' יש שני פתחים אחד לפשפש ואחד להיכל אלא א"כ שנאמר שגם בדיוטא האמצעי' קורא ג"כ פשפש כן לתא שעל התא שבו הפשפש על שם אותו שתחתיו ושגם ממנו נכנסים להיכל דרך סולם שהיה מונח באותו פשפש · וכן בהיכל גם כן מונח סולם · כדי לעלו' שם · ואולי זה דומה לענין שנאמר באחז (מלכים ב' י"ו) ואת מבוא המלך החיצונה הסב בית ה' מפני מלך אשור · ופירש"י שמא יצטרך להחבא ויברח בהצנע ע"כ · אבל זה דוחק · לכן נראה יותר שסברתן של הרמב"ם והר"ב ג"כ שדיוטא התחתונה היתה כנגד האוטם · וא"כ פשפש ששנינו כאן ולעיל בדיוטא האמצעי' היא והנה אע"פ שאין אנו מוכרחי' לכנוס בדוחק הזה דרך הסולמו' כאמור שהעמדנו הדיוטא האמצעי' בשיעור' על האוטם ושוה לקרקעו' ההיכל הנה גם בזה יש דוחק · כמ"ש לקמן במשנה ו' בס"ד · שנית מדקאמר א' לתא מן הימין שמעינן שהיא ממש בקרן שהרי יש עוד תא אל ימינה · וא"כ למה קתני בקרן . ובזה אפשר לתרץ שלפי שאין אל התא שבימינה שום פתח לימין שלה וכמו ששנינו ג' פתחים כו' אח' אל הימין כו' · כלפי הא שייך שפיר למתני ובקרן על אותו תא שיש לו ג"כ תא אחר לימינה ושפתוחה אליו · דהא במספר מפקד פתחים אנן קיימינן · ואין עוד תא בקרן שיהיה לו ג"כ ג' פתחים · וזה מכריח פי' הראשון שכתבתי לעיל שאין לתא החיצון ג' פתחים · שלישי' וא' למסבה היינו שתחתיו קשה דלפי זה היה יכול לשנו' ובדיוטא האמצעי' לכל אח' ד' פתחים · רביעי' ואחד לפשפש ואחד להיכל ודאי שאין מן התא דביה אנן קיימינן שום פתח פתוח מגופה אל ההיכל שהרי התא שיש בו הפשפש מפסיק · אלא דתנא קחשיב כל הפתחים שממנו עד ההיכל ומיחס את כולן אליו אחרי שממנו היו יכולין ללכ' עד ההיכל עצמו דרך כל הפתחים הללו · וא"כ תקשה שהרי יש עוד שתי הרפקו' שנקראו תאים הא' בין התא שיש בו הפשפש לתא זה שעל המסבה · והוא הנקרא כותל תא והשני' בין התא שיש בו הפשפש להיכל . והוא הנקרא כותל היכל · ואמאי לא קא חשיב נמי לפתחים הללו · ואפשר דלא קא חשיב אלא הפשפש וההיכל שלכולם בשם מיוחד יקרא ומפני חשיבותייא קא תני לפתחים דדהו · ולא לאינך · וכל זה דוחק שכיון שיורד למנין רבותא · הוי ליה להרבו' במנין ולחשוב עוד אלו השני פתחים ולהוו שבעה · ואפשר לי לומר בזה דמש"ה לא חשיב אלא דפשפש והיכל . לפי שאל התא הזה שעל המסבה דביה אנן קיימינן לא היה לו פתח לכנוס לתוכו מבחוץ · אלא ע"י התא שיש בו הפשפש שהוא פתוח לחוץ דאי אמר' שהיה לזה התא עצמו פתח אל החוצה · א"כ ה"ל לחשוב אותו הפתח · שהוא עיקר לה אלא ודאי שאין לו פתח לחוץ אלא על ידי הפשפש נכנסים אליו · וכלפי הא הוא דתנן ואחד אל הפשפש · כלומר שיש לה פתח המשמש כניסה ויציאה מבחוץ · וזהו דרך הפשפש ולא צריך למחשב שני פתחים שבינה לפשפש · לפי שכל עיקר המכוון הוא למחשב שיש לו פתח גם כן פתוח לכנס ולצא' מבחוץ · ודקא חשיב להיכל זו מחמ' חשיבו' ההיכל וההיכל עיקר' הבי' · ובא לומר שיש מבוא מהתא הזה אל ההיכל ומפני שהתכלי' הוא ההיכל לא היה צריך למחשב ולומר דב' פתחים בין פשפש להיכל · וכמ"ש באחד לפשפש · ומ"מ הא קמן שפי' זה של הר"ב והרמב"ם סובל דוחקים לא מעטים · ולפיכך פירשתי בצור' הבי' סי' ס"ה בענין אחר · וע"פ דרכן של הר"ב והרמב"ם שהכתלים ששנינו הם חלולים ולכולם בשם תאים יקראו · וזהו מה שפירשתי שם דבקרן מזרחי' צפוני' קאי על התא הנקרא תא בשם מוחלט · שאע"פ שכל הרקקי' כולם נקראים תאים · מ"מ לא קרא התנא תא אלא לאחד מהן ועל אותו הוא שאומר ובקרן מזרחי' צפוני' ולאפוקי

א פ"ד מה' בית הבחירה הלכה יא

ד [א] והתחתונה ה׳ ורובד ו׳ · והאמצעית ו׳ ורובד שבע · והעליונה שבע · שנא׳ (מלכי׳ א׳ ו׳) היציעה התחתונה · ה׳ באמה רחבה · והתיכונה ו׳ באמה רחבה · והשלישית שבע באמה רחבה : ה [ב] ומסבה היתה עולה מקרן מזרחית צפונית · לקרן צפונית מערבית ·

שבה

[א] שם הלכה ז
[ב] שם הלכה יח

ד התחתונה חמש׳ מחוץ לכותל המסב׳ שהוא הכותל החצון של הקדש היו יציעים · דהיינו גזוזטראו׳ מקיפים את הבית מג׳ רוחו׳ מערב צפון ודרום והיו היציעים הללו תחתיים שניים ושלישים היציעה התחתונה חמש באמה רחבה · והרובד שעלי׳ דהיינו התקרה שעל התחתונה · שהיא הרצפה של התיכונ׳ ו׳ באמ׳ רחבה · לפי שכותל המסבה היה הולך ומיצ׳ כלפי מעלה וכשהגיע אל הרובד שעל גבי התחתונה היה נכנס לפנים אמה אח׳ ועל אותה אמה הבולט׳ היו נתונים קורו׳ היציעה נמצא׳ היציעה התיכונה רחבה אמה אח׳ יותר מן התחתונה · דהיינו אותה אמה שנכנס הכותל לפנים · וכן כשמגיע לרובד שע״ג התיכונה שהיא הרצפה של שלישי׳ היה הכותל מיצר ונכנס לפנים אמה אח׳ · כדי שיניח ראש הקורה על אותה אמה שכותל התיכונה בולט ויוצא לחוץ יותר מכותל העליונ׳ ונמצא׳ היציע׳ העליונה רחבה אמה יותר מן התיכונה ושתי אמו׳ יותר מן התחתונה · וזהו שנאמר (מלכי׳ א׳ ו׳) כי מגרעו׳ נתן לבית חוצה לבלתי אחוז בקירו׳ הבי׳ · כלו היה מגרע ומחס׳ בעובי הכותל מבחוץ אמה אח׳ ברובד של התיכונה · ועוד ואמה אחר׳ ברובד של העליונה כדי שיהיה לו מקום לשום בהם ראשי הקורו׳ של הרובד כדי שלא יצטרך לאחוז בקירו׳ הבי׳ לעשו׳ חורים בכותל ולתחוב שם ראשי הקורו׳ : ה ומסבה · כעין מחיל׳ ומערה :

שבה

שבירכתי׳ דרומי׳ ששם השער סגור לא יפתח · לא בעי למחשב פתחי הפשפש וההיכל · ועוד אני אומר שהפשפש ששני׳ כאן ולעיל לא היתה כתא המוחלט בשם תא כפי הנראה כן מפירוש הר״ב והרמב״ם · אבל הוא כאותו התא שבחלל כותל ההיכל וכן אני אומר שבדיוטא התחתונה לכן קיימין לפי מה שאפרש עוד במשנ׳ ו׳ בענין אוטם · והשת׳ הוו הני ה׳ פתחים · אחד לתא מן הימין הוא אותו שבכותל תא · ואחד לתא שע״ג ממש · ואחד למסבה · ואף ע״פ שיש הפסק כותל תא ביניהם מ״מ ראוי לכנס במנין ולומר שפתוח אל המסבה · אחרי שזה התא שאל הימין המפסק בשם כותל נקרא · אלא שלפי שבאמ׳ יש שם ג״כ תא לכן נחשב ג״כ פתחה לפתח בפני עצמו ואחד לפשפש הוא התא שבכותל היכל כדפרישית · וקא חשיב נמי לאחד שבהיכל מהטע׳ דפרישי׳ שאותו תא שבכותל היכל בשם כותל נקרא · ולפיכך ראוי לחשוב הפתח של ההיכל וליחסו אל התא המוחלט בעצמו · ומ״מ הואיל ובכותל היכל יש חלל והדר ראוי להכניס פתחו ג״כ במנין הפתחים · וזהו מה שנ״ל לפי המשנה בשמיר׳ הפירוש של הר״ב והרמב״ם בכתלים שהם חלולים · והם התאי׳ החמשה שבכל שורה ושורה · אבל רש״י בפירוש יחזקאל מ׳ אינו מפרש כן אלא שכל מה שנקרא כותל · היתה כך כותל עביה כמו שנשנה וזה ששנינו והתא שם לא שהי׳ רק תא א׳ אלא חמשה בין זה לפני׳ מזה שכל אחד רוחב שש · ועם כותליהם שיש בין כל אחד ואחד ממלאי׳ כל אורך הצפון ומה שיש בין שני הכתלי׳ כותל תא וכותל היכל · ולמערב גם כן בין כותל תא וכותל היכל הוו ג׳ תאים זה אצל זה ממלאים כל אורך המערב ההוא · ותנא דלא תני אלא תא אחד · לפי שאינו צריך אלא לחשבון האורך והרחב ואינו נכנס במנין שבין הדבקים אלא תא אחד בלבד · וכך פירש תלמידו הרר״ש בפי׳ המשנה · וכך פירושה שבקרן מזרחי׳ צפוני׳ הוא התא הראשון שבסדר הצפון שהיה ארכו ממזרח למערב עד שתחלת ממנו כנגד חלל ההיכל באופן שהיה כנגד כל עובי כותל מזרחי׳ של ההיכל ומשוך להלן למערב יותר עד שהיה פתח פתוח ממנו אל תוך חלל ההיכל עצמו לרבנן דקאמרי שמן התא נכנס להיכל · אבל לר״י לא היה פתוח להיכל עצמו שמן התא הה היה נכנס דרך עובי הכותל מזרחי׳ לבין השערים והשתא כל חמשה הפתחים כמשמען מבלי שום דחק כלל שהא׳ לתא מן הימין · והוא אותו שאחוריו לצד מערב ונקרא ימין שהעומד בתא הזה לכנס להיכל שזהו עיקר תשמישו הנה ימינו אל עבר התא שאחוריו ואחד לתא שעל גבו · ואחד למסיבה כמשמען · ואחד לפשפש כלומר פתח הפשפש שיש לתא זה עצמו · ואחד להיכל אתאן לרבנן :

ד התחתונה ה ורובד ו · פי׳ הר״ב מחוץ לכותל המסיבה כו׳ · לפי שהכותל המסבה הולך ומיצר כו׳ · וכך פירש הרמב״ם · ולדבריהם היה החלל שבכותל מסיבה צר מאוד · לפי שכותל זה שבו המגרעו׳ היתה על כל פנים ב׳ אמות וחצי · כדי שבליטת העליונה יהיה לפחו׳ עובי הכותל חצי אמה של שיעור יציעות שבבנין שלמה היה גובה היציע חמש אמו׳ · ולפי מה שנתבאר לעיל שהדיוטא התחתונה משלשה דיוטאו׳ שבתאי׳ היתה כגובה האוט׳ היתה בגובה ו׳ אמות ומסתמא מדה וקצב אחת לשלש׳ הדיוטאו׳ · וחומה שגובהה שש או חמש אמו׳ אינה ראויה שתהיה פחו׳ מחצי אמה · כ״ש באורך רב כזה שהוא שבעים אמו׳ · והנה הכותל השני׳ של החלל הזה שהיה גובהו י״ח או ט״ו אמו׳ · לא תספיק לה חצי אמה נמצא שהחלל צר מאוד · אבל לרש״י מתני׳ התחתונה כו׳ · אתאים גופייהו קא ולהם הוו מגרעו׳ בכותל ההיכל שעוביו שש אמות לפירש״י וכן פי׳ הרר״ש ועיין בסוף פירקין מאי דקשיא נמי לפי פירש״י ויישובו תתישב גם כן לפי׳ הרמב״ם : ד ורובד פירש הר״ב תקרה · ועיין בפי׳ משנה ו׳ פ׳ דלעיל : ה ומסבה · עולה · לשון הר״ב כעין מחילה ומערה · רצה להשוותו ללשון מסיבה דריש פרק קמא דתמיד אבל שם שנינו ההולכ׳ תחת הבירה ואלו כאן דמסיבה היא העולה למעלה לא שייך לומר כעין מחילה ומערה · ואף על פי שאומר בלשון כעין · לא דייקא · ובפ׳ דלקמן משנה ג׳ ופי׳ הר״ב מסבה בנין אבנים מעלו׳ מגלגלו׳ כו׳ · ולשון הכ״מ פ״ד מהלכ׳ בית הבחירה פי׳ מסבה בנין עומד חלול עשוי כמו מעלות סביב והעולה בו עולה דרך היקף · כן כתב הרד״ק בפי׳ יחזקאל · וכן פירש״י פרק קמא דיומא מסבה כמין אבנים מעלו׳ מגולגלו׳ וסובבו׳ כיקף עמוד כמין עץ גלגל של גת · עכ״ל הכ״מ · ולא כפירש״י ביחזקאל מ״ו נמצא כדברים האלה .

לגגות

רל״ז

לגגות התאים · לראות בבדק הבי' · הר״ב: היו שתי כלונסו' · זקופו' למעלה כלפי גג הבי' ובין הכלונסו' סלימו' ·

הר״ב: וראשי פספסין מבדילין כו' · תימה · למאי דכתבתי בפרק בתרא דשקלים משנה ד' · דשתי פרוכ' היו מבדילו' בעלייה · ומשמע דרב דאמר כגי' וליכא למימר תנאי היא דלא אמרינן רב תנא ופליג · אלא מפני הדחק ועוד שמצאנוהו להרמב״ם שפסק מסנתינו בפ״ד מהלכו' ב״ה ופסק נמי לדרב בספ״ז מהלכו' כלי המקדש גם הר״ב בפירושו הביא

שבה היו עולים לגגות התאים · היה עולה ס״א במסיבה · ופניו למערב · הלך על כל פני הצפון · עד שהוא מגיע למערב · הגיע למערב · והפך פניו לדרום · הלך כל פני · מערב · עד שהוא מגיע לדרום · הגיע לדרום · והפך פניו למזרח · היה מהלך בדרום · עד שהוא מגיע לפתחה של עליה · שפתחה של עליה פתוח לדרום [א] ובפתחה של עליה · היו שתי כלונסות של ארז · שבהן היו עולין לגגה של עליה · ס״א וראשי פספסין מבדילים בעליה בין הקדש · לבין קדש הקדשים [ב] ולולין היו פתוחין בעליה · לבית קדש הקדשי' · שבהן היו משלשלין את האומנין בתיבו' · כדי שלא יזונו עיניהן · מבית קדשי הקדשים: [ג]

ו וההיכל מאה על מאה · על רום מאה · האוטם שש אמות · וגובהו ארבעים אמה

שבה היו עולים לגגו' התאים · ומפני שהעולה בה עולה דרך היקף ויורד דרך היקף קרויה מסבה: ולולין ארובו' שעושים בעליו': משלשלים את האומנים' מורידין אותם בחבל בתוך התיבו': כדי שלא יהנו' בראיית בית קדש הקדשים אלא מתקנין מה שצריך בלבד ועולין: ו מאה על מאה · מאה אורך ומאה רוחב: אוטם · בנין אטום וסתום להיות יסוד לבית · שעליו מעמידין הכותלים: אמה

א פס ה׳כה יא · ב פסחים כו׳ · ג יומא נג׳ · פס הל׳ ג

מתני' דהכא הא דרב' וכאלו בא להוסיף ולא לחלוק · וא״כ קשיא תרתי למה לי · ואי בעלייה צריך תרתי · למה לא כן בדביר למטה · וניחא לי בהא דתני בגמרא פ״ז דפסחים דף פ״ו · אבא שאול אומר עליית בית קדש הקדשים חמורה מבית קדש הקדשים שבית ק״ה כ״ג נכנס לו פעם א' בשנה ועליית בית קדש הקדשים אין נכנסים לה אלא פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע וא״ל פעם אחת ביובל לראו' מה היא צריכה · ומעתה הואיל והיא חמורה עבדי נמי פספסים כדי שיכירו עולי עלייה שקדושת עליית קדשי קדשים חמורה · ולא יכנסו בה אפי' אחת בשנה · וצ״ל דמתני' דהכא · דלא כמתני' דספ״ק דכלים כמ״ש שם בס״ד · ובספ״ז מהל' ב״ה פסק הרמב״ם פעם אחת בשבוע · וצ״ל לפי שהוא כמו דעת ת״ק ולא ישר בעיני מ״ש הכ״מ שהוא משום דהיא סברא מציעתא · דאין דעת שלישית מכרע' ולפירושו ה״ל לפסוק לחומרא · אלא טעמא כדפירשית דפסק כת״ק · ושוב מצאתי בפי' הרמב״ם בספ״ק דכלים · שהעתיק התוספתא · דהתם אין נכנסים לה · אלא לשנים · ובכ״מ מוגה לשבעה שנים · מסכים למ״ש דגם שם ראיתי בתוספתא דאבא שאול שנאה · אלא שהגירסא התם ג״כ לשנים: פספסין · פי' הר״ב בספ״ב: בתיבות · לשון הראב״ד ונראה שתיבות היו פרוצין לרוח אחד במקום שהיה להם לבנות אלא החומה והג' לדין סתומין · ואלא החומה אין דרך להסתכל ימין ושמאל · עכ״ל: כדי שלא יזונו · והר״ב העתיק כדי שלא יהנו · אבל בכל הנוסחות ראיתי כגי' הספר · וה״נ מייתי בפ״ב דפסחים דף כ״ו · ופירש״י יזונו לשון הנאה כמזונות שמשביע עצמו תמראי' כוי שהלאכה והנאה: ו וההיכל מאה על מאה · אע״פ ששם ההיכל הונח על מה שלפני בית קדש הקדשים ונקרא בכתוב קדש · או אהל מועד במשכן · אבל חז״ל על כל זה השאלה רגילים לקרוא לכל הבנין גם יחד בשם הפרט היכל: האוטם שם אמר · במאי דפיים רום מאה פתח לפרוש' · ועיין מ״ש ריש מס' שבת: האוטם לשון הר״ב בנין אטום וסתום להיות יסוד שעליו מעמידין הכתלים · וז״ל הרמב״ם בפירושו אוטם הוא בנין אטום שבונין בגוף הקרקע יסוד ועליו מעמידים הכתלים ע״כ · ומן התימה הוא היאך סליק בחושבנא מאי דהוה בארעא שאינו נראה · דרום מאה משמע שכך הוא ברומו של עולם הנראה לעינים לא אם מה שהוא בארץ מתחת · והר״ש כתב וז״ל האוטם שש אמות שהמפתן גבוה מהארץ שש אמות בבנין אטום חומה סתומה · וצ״ל מעלות היו בהאולם שמהם עולים על המפתן ומורדות בהיכל לירד בכן מהמפתן ע״כ · והכ״מ נלחץ להעמיד גם דברי הרמב״ם שבחבורו על דעת הר״ש · מדכתב בפ״ד מה' ב״ה גובה ו' אטום סתום כמו יסוד לו · אמר שיש לדון מזה שסובר שלא היה מובל' בקרקע ליסוד ממש שהרי כתב כמו יסוד והיינו כדברי הר״ש · ע״כ הכ״מ · ואני תמיה עליו שא״כ ודעת הרמב״ם כדברי הר״ש · שהרי בפ״ו כתב המקדש כולו לא היה במישור כו' · ומונה והולך המעלות שממקום למקום במעלה ההר ומסיים שהאולם וההיכל כולו בשוה · ומבואר שכן הוא מהא דאמרן בפ״ב משנה ד' · שקרקע ההיכל גבוה כ״ב אמה יותר מקרקע רגלי הבית ע״ש · ומזה ודאי קשיא על הר״ש שאותו החשבון הוא בגמ' ערוך בפ״ק דיומא דף י״ו כמ״ש שם · אף א״כ נאמר שראיית האוט' יחשב לראית חלל' ההיכל עצמו · וזה דוחק: ומ״מ ודאי דלהרמב״ם ליתא · שהרי כתב בהדיא שהאולם וההיכל בשוה · לכן נ״ל שהאוטם הזה הוא ג״כ אל האולם וכן הנה הי״ב מעלות שמעזרת ישראל אל האולם רום מעלה חצי אמה נמלא כל הגובה ו' והוא האוטם וא״ע״פ שאפשר שעליה לא היתה לו לאולם · ולא היה נכלל בכלל הרום כולו · מ״מ זה האוטם היה לו ג״כ ולא היה להיכל אוטם זולתו וא״ת א״כ מו' הוא האוטם מה בנין שייך בו · שהרי גובהו של ההר עצמו הוא זה · ל״ק שהיה צריך עכ״פ לבנין כמו חומה סביב ההר לבל ימוט' ושלא יפילו העפרורים כדרך הר או תל גבוה ושוה בלתי משופע וכדרך שכתבתי בחיל פ״ב משנה ג' · וזאת היא שהביא סברת הרמב״ם ג״כ · והיינו דדייק בחבורו' לכתוב כמו יסוד לו לפי שבאמת אינו יסוד ממש · שהרי אל העבר מזה נראה על פני הארץ אבל לא כהר״ש שכתב שזה האוט' מתחיל מן ההיכל ולפנים · דליתא אלא מן האולם הוא שהתחיל · וגם לשון הרמב״ם שבפירושו נמי ניחא שבערך אל שעבר ·

אמה כיור · ואמר ים ביה דלפה · ומארה תקרה · ואמ׳ מעזיב׳ · (ס״א) וגובה של עלייה ארבעים אמ׳ · ואמ׳ כיור ואמתי׳ בית דלפה ואמ׳ תקר׳ ואמ׳ מעזיב׳) וג׳ אמו׳ מעק׳ · ואמ׳ כלה עורב · ר״י אומ׳ לא הי׳ כלה עורב עול׳ מן המדה · אר׳ אמות היה מעקה: ז א מהמזרח למערב מאה אמה · כותל האולם חמש · והאולם אחד עשר · כותל ההיכל שש · ותוכו ארבעים אמה · אמה טרקסין · ועשרים אמ׳ הי׳ בית קודש הקדשי׳ · כותל ההיכל שש · והתא שש · וכותל התא חמש · מן הצפון לדרום שבעי׳ אמה · כותל המסבה חמש · והמסבה שלש · כותל התא חמש · והתא שש · כותל ההיכל שש · ותוכו עשרים אמה · כותל ההיכל שש · והתא שש · וכותל התא חמש · ובית הורדת המים · ג׳ אמות · והכותל חמש אמות ·

האולם

אמה כיור · קורה התחתונה של התקרה היתה עוביה אמה ולפי שהיתה טוחה בזהב ומצויירת ציורים נאים נקראת כיור: ומתקיים בית דלפה · הקורות העליונות הנשענות על הקורה התחתונה היתה עביין ב׳ אמות והן קרויין בית דלפה · לפי שהגשרין של תקרה מחוברין על ידן · תרגום כמחברת בית לופי ואין לתמוה היאך היתה הקורה התחתונה שהכל נשען עליהן עביה אמה אחת בלבד והקורות העליונות שאין סובלות משא כל כך היתה עביין ב׳ אמות לפי שהקורה התחתונה מתוך שהיתה רחבה ביותר בעבי אמה היתה חזקה ובריאה ויכול׳ לסבל הבנין שעליה · אבל הקורו׳ העליונות שלא היו רחבות · אלא טפח או פחות צריכות להיות עבות יותר · אי נמי היו הקורות העליונות עוביין ב׳ אמות · כדי להרחיק התקרה מן הקורה התחתונה · לפי שהיא מצויירת ציורים נאים ואם היתה התקרה סמוכה לה לא היו ציורים נראות וניכרות כל כך: תקרה · הנסרים שנותנין על הקורות היו עבין אמה: מעזיבה · הטיט והאבנים והכיד שנותנין על הנסרין: כלה עורב · טס של ברזל חד כמין סייף וגובהו אמה הי׳ מונ׳ ע״ג המעק׳ כדי שלא ינוחו העופו׳ עליו לפי׳ נקרא כל׳ עור׳ שמכלה העורבים משם: ז כותל האולם · עובי כותל האולם לצד מזרח חמש אמות · וכן כותל ההיכל עוביו שש לצד מזרח: ותוכו · חללו של היכל ארבעים אמה: ואמה טרקסין · כותל המפסיק בין ההיכל לבין קדש הקדשים קרוי טרקסין על שם שסגר על הארון והלוחות שנתנו בסיני טרק בלשון ארמי סגור כמו טרוקי גלי · בין סיני ועוביו של כותל זה אמה · ולא הכריעו בו חכמים אי קדושתו כקדוש׳ פנים או כקדוש׳ חוץ · לפיכך עשו בבי״ש שני שתי פרכו׳ אחת חיצונה ואחת פנימית וביניהן אויר אמה לקטע ביניהן אויר מקום הכותל שהיה עביו אמה: כותל ההיכל שש · כבר פירשנו לעיל שלא היה כותל ההיכל שבצד מערב עביו שש אלא עובי כותל ההיכל עם המקום הפנוי שבינו ובין הכותל הב׳ בחוצה לו היו ו׳ אמות ועובי כותל השני שקרוי תא עם המקום הפנוי שבינו ובין הכותל השלישי שש אמות ועובי הכותל השלישי שקרוי כותל התא עם המקום הפנוי שבינו ובין

מזה של האטום שהוא מצד האולם וההיכל ה״י הוא כמו בגוף הקרקע כי שם אינו נראה על קרקעית האול׳ וההיכל ונמצאו דבריו שבחבורו ובפירושו כולם מכוונים באמת ויושר ועכשיו שקרקעית האולם וההיכל בשוה תשכי׳ זה תאוד למאי דכתבינן להרמב״ם במשנה ג׳ שדיוטא האמצעית שבג׳ שורות התאי׳ היו נכנסים להיכל שכן אותה דיוטא שוה ג״כ לקרקעית האול׳ שממנו נכנסים לפשפש שהדיוטא התחתונה היתה כנגד האוטם כמ״ש שם · אלא שעדיין אות׳ הסברא דלעיל בענין דיוטא האמצעית הוא דוחק מטעם אחר וכיון שהאולם היה עודף מכאן ומכאן כנגד התאים לכנוס מתוכו אליה והיה שוה לקרקעי׳ ההיכל כגובה האוטם · ולמה זה נדחוק עצמינו שלא להעמיד גם התאים בשוה לקרקעית וההיכל ושהיו עומדים על בנין האוטם כמו ההיכל ומהאולם נכנסי׳ לדיוטא התחתונה ומתנה להיכל שהיו התאים ג״כ שוים לקרקע ההיכל והאולם · וכמו שהוא לפירש״י · אבל המשנה לחנו להרמב״ם לפי דרכו שמפרש חמש התאים זה אצל זה עם הכותלים ולא ימצא חמש פתחים לא לתא שבדיוטא האמצעי׳ משא״כ לרש״י שא״צ לכל זה ולעי׳ הארכתי לגדי׳: אמה כיור · פי׳ הר״ב לפי שהיתה טוחה זהב כו׳ נקר׳ כיור ועי׳ במשנ׳ ז׳ פ״ג דע״ז: וא׳ תים בית דלפה · פי׳ הר״ב · תרגום כמחברת בית לופי ואין לתמוה כו׳ · ואם היתה התקרה סמוכה לה לא היו ציוריה נראות וניכרת כל כך · ונ״ל שהציורים שבאמת כיור היו מבחוץ הכותל · וזה דוחק לפי מה שפירש הר״ב עצמו בכיור שהיתה טוחה בזהב שהפי הנראה אינו טוחה זהב אלא בפנים · ואי מבחוץ קא מיירי למה לא לכתוב שהיה טוח בזהב דמגליה הא · ונ״ל דהא״כ דלאו בדוקא נקט טוח בזהב · אבל הרמב״ם כתב וז״ל דלף שם נפילת המים מן הגגים והיה נהוג אצלם כבנינם לעשות לבית שני גגים קרוי למעלה מחבירו ונותנים בין שניהם מעט הרחקה וקורים אותו החלל בית הדליפה על שם הדלף · כדי שאם יציף הקרוי העליון יעמדו המים בתוך החלל · ע״כ: מעזיבה פי׳ הר״ב הטיט וכו׳ · ועיין מ״ש במשנה ז׳ פ״ק דסוכה: ז אמה טרקסין · כתב הר״ב ולא הכריעו בו חכמים כו׳ · לפיכך עשו בבית שני שתי פרכות והארכתי בזה בס״ד ברפ״ה דיומא: כותל ההיכל שם והתא שם · הקשו בתו׳ פ״ה דיומא דף נ״ב · וכן ברפ״ד דב״ב דהכתיב (מלאכים א׳ ו׳) היציע התחתונה חמש באמה רחבה (ולפירש״י דמתני׳ ד׳ · ה״נ התאים שבבית שני · כך מדתם כמ״ש שם) וי״ל דהכא מיירי בתא האמצעית דכתי׳ (שם) והתיכונה שש באמה רחבה כי מגרעות נתן לבית סביב׳ עשו את חומת ההיכל במערב למטה סבבה. אמות והורדו לגרוע מתנה אמה נגד תקרת התא אמצעי׳ להניח ראשי קורות על אותה כניסה · ושוב הורחבו לגרוע עוד אמה כנגד הקרקע תא הג׳ · והיינו דתנן התחתונה רחבה ח״ש כו׳ · והכא.

א יומא נב׳ · שם כג׳ ד
ב נ״כ פא׳
ג שם הלכה ה

והכא כנגד התיכון קא חשי' וא"ת ואמאי לא קא חשי' למע' כות' ההיכ' ז' והתא ה' ואידי ואידי חד שעור' הו' וי"ל דניח' לי' למחש' במקו' שהי' כות' ההיכל ו' כמו כותל היכל של מזרח שהיה כמו כן ו' ע"כ ולסברא זו שמוסיפין אמה על עובי הכותל מפני המגרע' יש ליישב ג"כ להרמב"ם דקא חשיב כותל המסיבה חמש היינו בלא המגרע' אף שלהרמב"ם צ"ל ששתי אמו' הוסיפו מפני שתי המגרעו' ולא קא חשיב אלא מן המגרעות ולמעלה במקום שהיתה בונה זו ועולה בשוה שאין טעם לומר להרמב"ם כמן יצע אמצעי' קא חשיב ומ"ש הר"ב בכאן בחשבון כותל היכ' ותא וכות' תא הוא שלא בדקדוק שא"כ נות' מדת כותל הרביעי' אבל כמו שפי' לעיל במשנ' ג' הוא נכון:

האולם עודף עליו ט"ו אמה מן הצפון וט"ו אמה מן הדרום והוא.

ובין הכותל הרביעי החלון היה חמש אמו' ושלש' המקומו' הפנויין שבין ארבע כותלים כן התאים ועליהן תאים אחרים כאותה ששנינו למעלה במערב ג' על גבי ג' ושנים על גביהן וכן מצפון לדרום כותל המסבה ה' כו' כולן עם החלל שבין כותל לכותל הכל כמו שפירשתי לעיל: ט"ו אמה מן הצפון שכותל האולם עביו ה' אמה והאולם עשרה אמות לצפון וכן לדרום: בית

והאולם עודף עליו ט"ו אמות מן הצפון כו' לשון הר"ב שכותל האולם עביו חמש אמה והאולם עשר אמות לצפון וכן לדרום דעתו כדברי הרמב"ם בחבורו פ"ד מה' ב"ה האולם היה מעדיף לכל רוח צפון כנגד התאי' עד מקצוע המערבית והיה תוכו עשר אמות וכותלו ה' אמותי וכן לדרו' והיינו דאדתכן לקמן ההיכל צר מאחוריו ורח' מלפניו כתב הר"ב ולא אתפר' לי הא' שהרי מאה על מאה היה בשוה הא קמן שסובר הר"ב שהאולם היה מעדיף לכל רוח צפונית ורוח דרומי' כמו שסובר הרמב"ם והכ' השיג עליו הראב"ד וכתב כל זה הבל ורעיון רוח שלדי' שם כות' לאול' כלל וטעו' גדו' הי' זו שלא הי' לאול' אלא כות' המזר' שלפני ההיכ' ועל כן אמרו ההיכ' צר מאחריו ורח' מלפניו והוא' האול' כמג' ברוח ההיכ' עכ"ל והכ"מ התנצ' להרמב"ם עם מ"ש בפי' המשנ' שהי' כל ההיכ' מאה על מא' אבל היו מטין שבנין מעט צר כנ' המער' וכשימס' לצ' המזר' מתרח' כדמו' הארי' שהוא רחב מלפניו וצ' מאחריו ולפיכ' אין לייחס טעו' להרמב"ם ממה ששנינו צר מאחריו כו' שכל עצמו של הראב"ד לייחס לו טעו' הוו' ממ' ששנינו כן ולפי פירושו אינו ענין לנדון שלנו כ"כ הכ"מ ולי לא סגי בהכי שאע"פ שהרמב"ם יפרש צר מאחריו שהיו מטין כו' עכ"ז אני אומר שלא נמלט מההשגה לפי שנשיב אחרים לו מי יכריחהו לפרש כן שהיה האולם מעדיף כנגד כל שתי הרוחות צפון ודרום ואי איתא שכדבריו כן הוא היה לתנא דמתני' לכלול כל החשבון כאחד ולמתני מן הצפון לדרום מאה אמה כותל האולם חמש והאולם עשרה כותל המסבה חמש כו'. וכן עשה הוא בחבורו שכתב מן הצפון לדרום מאה אמה עובי כותל האולם חמש ומכותל אולם עד כותל הקדש עשר אמות וכו' ואע"פ שיש לתרץ דמש"ה לא נקט התנא האולם וכותל בחשבון הצפון והדרום לפי ששם האולם הונח על מה שלפני שער הבית והוא במזרח. ואין צודק שם אולם לצפון ודרום אלא מפני שנמשך מן המזרח בלבד. והיינו דדייק נמי הרמב"ם בחבורו לכתוב ומכותל אולם עד כותל הקדש עשר ולא כתב והאולם עשר וזה לפי שלא יצדק שם אולם אלא במזרח שהוא לפני פתח הבית אמנם כן הוא יפה לתרץ. אלו כבר היה מוכרח שהאולם הוא מעדיף לכל ב' הרוחות צפון ודרום. והיו קשה א"כ למה לא יכלול התנא הכל בחשבון אחד כאומר על זה היה התירוץ עולה כהוגן דמשום דשם אולם לא הונח כהלכה. אלא על שלפני הפתח והוא מזבח. לפיכך ראה התנא שלא להכניס האולם בחשבון צפון ודרום. אבל אם אין לנו מכריח שיכריחנו לפ' כך ונוכל לומר שלא היה אולם בצפון ודרום כנגד התאים כלל יהיה א"כ לפי זה מה שלא כייל התנא חשבון אולם בצפון ודרום מאחר ג"כ שלא היה שם אולם כלל. שאע"פ שבהחלט לא נקרא אולם מ"מ יוכל התנא להשאילו לו ג"כ שם אולם לאותו הריוח הנמשך ממנו לצפון וכן לדרום או יקראהו בשם אחר. ולפיכך לא נמלט הרמב"ם מההשגה על סברתו. זו ומה שחשב הכ"מ שכל עצמו של הראב"ד לייחס טעות להרמב"ם שהוא בלבד ממה ששנינו ההיכל צר מאחריו כו' לא כן הוא שבלבד אותה משנה יש להשיב עליו. לפי שאין מי שיכריחנו להעדיף האולם בכל צד והכי דייק הראב"ד וכתב ועל כן אמרו ההיכל צר מאחריו כו'. שלא מן המשנה הזו בלבד באה ההשגה אלא הביאה לראיה בלבד וההשגה במקומה בלאו הכי הוא וכדכתיבנא. ולפיכך הנכון לומר שלא היה האולם מעדיף כלל. אלא במזרח במקום שהוא ולא נמשך כלל אצל התאים לצפון ודרום. וכסברת הראב"ד וז"ל הרר"ע צר מאחריו שבעים אמה ורחב מלפניו מאה אמה. ע"כ. וכן בבנין העתיד נאמר ביחזקאל סימן מ"א. והבנין אשר על פני הגזרה פאת דרך הים רחב שבעים אמה וארכו תשעים אמה. אבל מ"מ בארך תשעים אמה הנזכר בכתוב אין לנו הכרח שהיה כמו כן בבית שני. אלא נראה יותר שהשבעים רוחב לא היה אלא בכל משך ארך התאים שהיו מגיעים כנגד שער ההיכל והיה א"כ הארך ארבע ושמונים אמה שהאולם עוד י"א אמה וכותלו חמש אמות להשלמות ארך כל הבית מאה באמה. ומה שבבית העתיד יהיה זה הרוחב שבעים בארך תשעים. לפי שגם נאמר ואשר מונח בית ללשכות אשר לבית וגו' ורחב מקום המונח חמש אמות. שביאורו שהיה לפני התאים במזרח מקום פנוי שאין שם שום דבר כלל. אף האולם לא היה שם אלא מקום פנוי בלבד ויכולין לבא שם מן החצר היא העזרה החיצונה הסובבת בבית העתיד ושם פתח התאים. שזהו הפשפש והיה זה המונח חמש אמות. והיו התאים באורך פ"ה כמו שבארתי בס"ד בארוכה בחיבור צורת הבית כו' ס"ד ונמצאו תשעים אמה אין רוחבין רק ע' ומן אלו התשעים ואילך היה האולם מעדיף בעשרה הנותרים מן האורך שממערב למזרח שהיה עודף על השבעים רוחב עוד ט"ו לכאן וט"ו לכאן. אבל בבית שני לא נזכר שום דבר מן המונח ה' אמות. אע"פ שהרר"ש מסתפק אם היה מונח בבית שני ואחרי שלא נזכר במשנה נראה יותר שלא היה שום מונח אלא מן האולם היה נכנסים לתאים. והיה האולם בעצמו לפני התאים מזה ומזה היה עוד עודף עליהם ט"ו לצפון וט"ו לדרום והיה העודף

הזה במש׳ ממער׳ למזר׳ ט״ו אמ׳ כשיעור כות׳ האול׳ מא׳ והאול׳ י״א ונשארו א״כ מאר׳ הבי׳ פ״ד אמה שרוחבן ע׳ אמ׳ והוא היה נקר׳ בית החליפו׳ כפי הנרא׳ קאי על הט״ו את׳ העודפו׳ מזה ומז׳ שאלו בלב׳ הו׳ מה שהי׳ נקרא בית החליפו׳ וכן נרא׳ לשון הרר״ש שכת׳ ב: מלבד החליפו׳ כדי להרחיב כות׳ האולם לצפון כנגד הפתח והמסבה וכותלם׳ ולדרום) כנגד הפתח והורד׳ המים (וכותלם׳) שכן י״ט אמו׳ מזה ומזה ע״פי ור״ל מלבד כותל ההיכל שהוא שש מזה ומזה שכ״ש שהיו כותלי האול׳ מתרחבי׳ לפני כות׳ ההיכ׳ שתו׳ ומז׳:

וההיכ׳ צר מאחוריו ורח׳ מלפניו׳ הר״ב כת׳ דלא אתפר׳ לו היאך · וכבר פירשתיו בס״ד:

והו׳ הי׳ נקר׳ בית החליפו׳ · [א]ששם גונזים את הסכינים · וההיכ׳ צר מאחוריו ורח׳ מלפניו · ודומ׳ לארי · שנאמ׳ · (ישעיה כ״ט) הוי אריאל קרי׳ חנה דוד · מה הארי צר (ס״א) מאחוריו · ורח׳ מלפניו · אף ההיכ׳ צר מאחוריו · ורחב מלפניו:

פ״ה **כל** [ב]העז׳ הית׳ אר׳ מאה ושמנים וז׳ על רח׳ מא׳ ול״ה · מן המזר׳ למער׳ מאה ושמוני׳ ושבע׳ · [ג](מקו׳ דריס׳ ישראל י״א אמה) · מקו׳ דריסת הכהנים אחת עשרה אמה · המזב׳ שלשי׳ ושתי׳ · בין האול׳ ולמזבח עשרי׳ ושתי׳ אמה · ההיכ׳ מאה אמה · ואחת עשר׳ אמה · לאחורי בית הכפור׳ : **ב** [ד]מן הצפון לדרום מאה ושלשי׳ וחמ׳ · [ה]הכבש והמזבח ששים ושתים · מן המזבח לטבעות שמונה אמות · [ו]מקום הטבעות עשרים וארבע · מן הטבעות לשלחנות ארבע · מן השלחנות ולננסין ארבע · מן הננסין לכותל העזרה שמנה אמות · [ז]והמותר בין הכבש לכותל · ומקו׳ הננסין ·

ג שש

בית החליפו׳ · על שם הסכינים שגנוזים שם קרוי בית החליפות שכן בלשון רומי קורין לסכינים הגדולי׳ חלפי׳ : צר מאחוריו · לצד מער׳ ורח׳ מלפניו לצד מזרח׳ ולא אתפר׳ לי היא׳ שהרי מא׳ על מא׳ היה בשוה :

פ״ה **כל** העז׳ · כל היק׳ העזר׳ שבתו׳ אותו היק׳ נבל׳ הבי׳ לצד מערבו והאולם והמזבח במזרחו : אור׳ מאה ושבעי׳ ושב׳ מן המזר׳ למער׳ : על רוח׳ מא׳ ושלשי׳ וחמ׳ מן הצפון לדרו׳ : מקו׳ דריס׳ רגלי ישרא׳ · והיא הנקראת עזרת ישרא׳ · ומקו׳ דריס׳ רגלי הכהנים קרוי׳ עזר׳ כהנים : המזבח שנים ושלשי׳ מפור׳ לעי׳ ריש פ״ג : ההיכל מאה אמה עובי כות׳ האול׳ וחללו של אול׳ ועובי כות׳ ההיכ׳ וחללו והאמ׳ טרקסין וחלל בית קד׳ הקדשי׳ וכותל ההיכל למערב והתא וכותל התא הכל מאה אמה כמפורש בפרקין דלעיל : וי״א אמה אחורי בית הכפורת · מכות׳ המערבי של היכל לצד מערב עד הכות׳ מערבי של עזר׳ היה י״א אמה שלחללם ועובי הכות׳ קרוי אחורי בית הכפור׳:

ג לשבת

פ״ה **מקו׳** דריס׳ רגלי ישרא׳ כו׳ עיין במשנ׳ ח׳ פר׳ קמא דכלי׳ : **בית הכפר׳** · פירשתי במשנה א׳ דפ״ק :

ב הכבש והמזבח ששים ושתים · קא מני ואזיל מדרום לצפון :

ששים ושתים · בפ״ו דזבחים דף ס״ב · מייתי לה · ופריך דששים וארבע הוו דהתנן (במשנה ב׳ פ״ג דלעיל) כבש היה לדרומו של מזבח ארך ל״ב ומשני נתלא פורח אמה על יסוד ואמה על סובב · ולמאי דמפרשי׳ לעיל רפ״ג דאין יסוד לדרום מסיק בגמרא פ״ה דזבחים דף כ״ד דה״ק פורח אמה כנגד יסוד · ופירש״י במקום שהכניסה של יסוד ראויה להיות ונמצאו שתי אמות כבלעו׳ לתוך ל״ב של מזבח שהיה נכנס לתוך הפנימי שכנגד בליטה שהיסוד מתחיל בה

[לאכו׳] בדרו אמה את׳ : בין הטבעו׳ לשלחנו׳ ארבע מן השלחנו׳ ולנכנסין ארב׳ · פיר׳ רש״י במס׳ יומא פ״ק דף י״ו · דמקום שלחנו׳ שבמתני׳ ארבע לפי שהיה שמנה · כדתנן במשנ׳ ד׳ פ״ו דשקלי׳ · וכשאתה נותן ארב׳ ברא׳ ארב׳ כמנ׳ ארב׳ זו אצל זו ברוח׳ וכן דע׳ התוס׳ שמפני כן נדחקו לייש׳ הא דתנן במשנה ד׳ פ״ג דתמי׳ · על שלחנו׳ של שיש בין העמודי׳ והא הכא תנן מן השלחנו׳ ולנכנסין ארבע׳ וכתבו דאעפ״כ קרי ליה בין העמודים כו׳ כמ״ש שם במס׳ אב׳ לשון הרמב״ם בפ״ה מה׳ ב״ה · לא העתי׳ לישנ׳ דמתני׳ מן הטבעו׳ כו׳ אב׳ כת׳ מקו׳ השלחנו׳ שמנה אמו׳ כו׳ ושמנה שלחנו׳ היו כו׳ וכתב הכ״מ דה״פ דמתניתין מן הטבעו׳ למחצי׳ השלחנו׳ ארבע ומחצי׳ השלחנות לנכנסין ארבע׳ · ע״כ · וכן גם רש״י עצמו כמסתפק לומר שאפשר שמקום השלחנו׳ כלול עם מקום הנכנסין ושמע שכן הוא · ותמהני אין לתמיה׳ התו׳ שום מקום כלל · אחרי שמקצת מהשלחנו׳ סמוכים היו אצל הננסים שבהן תולין ומפשיטין כו׳ : והמותר בין הכבש לכותל ומקום הנכנסין · הפס ביומא פירש״י מאה ועשר תנה במשנה מן הכבש לצפון נשארו מקל״ה של רחב העזרה כ״ה ונתנו לשולחנו׳ ארבע · ונשאר כ״א · אותן מחלוק למקום הנכנסין החצי והחצי בין כבש לכותל · והרמב״ם שאינו מוסיף ד׳ לשולחנו׳ על מנין ק״י שבמשנה ונמצאו כ״ה מותר׳ מחלק אותן לחצאין לנכנסין ובין כבש לכותל · וכ״כ שם בחבורו בית הבחירה י״ב אמות ומחצה · ובין הכבש לכותל דרומי י״ב אמה ומחצה · גם הרר״ש כתב והמותר הוא כ״ה אמות פרוס אותן בין כבש לכותל מזה ובין מקום הנכנסין מצד אחר · ע״כ · ומדברי כולם למדנו דמזבח בצפון נמי קאי שכל המדו׳ שמן כותל צפוני עד המזבח הם ששים ושתים ומחצה שכל הענינים שמנינו במשנה מן המזבח לטבעות וכו׳ · עולים מ״ח · ולפירש״י עוד תן עליה ד׳ לשולחנו׳ הרי נ״ב · ועוד הנכנסין עשרה ומחצה הרי ס״ב ומחצה · מה שיש מקיר המזבח ולכותל צפון העזרה · וכל חצי העזרה הוא ס״ו ומחצה שהוא חצי קל״ג · נמצאו חמש אמות מהמזבח עומדים בצפון העזרה · ולהרמב״ם שאין למנות מה שמנינו במשנה מן המזבח לטבעות כו׳ · שעולים מ״ח · ואין מוסיפין לשלחנות אבל במקום הנכנסין מוסיפין עד י״ב ומחצ׳ · וכן נראה להרר״ש נמצא מה שיש מקיר המזבח עד כותל צפון העזרה ששים ומחצה ויותרו

חמש׳

א מיי׳ פ״ה
מה׳ כלי מקדש
הל׳ טו
ב לג :
יומא טז
מיי׳ פ״ה מה׳
בית הבחירה
הל׳ ד׳
ג שם הלכה יב
ד שם הלכה יג
ה ואמים שם :
שם הל׳ טו
ו שם הל׳ יד
ז שם הלכה יג

ג לשכ' הפרוה · אדם מכשף ששמו פרוה בנה אותה לשכה ע"י מכשפו' ונקרא' על שמו כך מצאתי · והרמב"ם כתב שהיה חותר בקיר כדי לראו' משם היאך היה כהן עובד העבודה ונהרג שם: ועל גגה היה בית הטבילה לכ"ג ביום הכפורי' · תנא ה' טבילו' שטובל כ"ג ביה"כ כשהוא משנה מבגדי זהב לבגדי לבן · ומבגדי לבן לבגדי זהב · כלם היו על גג בית הפרוה לפי שהיתה מקודשת בקדושת העזרה וטבילו' הבאו' מחמ' יה"כ בעינן במקום קדוש · כדכתיב (ויקרא י"ו) ורחץ את בשרו במים במקום קדוש חוץ מטביל' ראשונה שאינה באה בשביל י"ה ואף שאר כל ימות השנה אין אדם טהור נכנס לעזרה עד שיטבול הלכך טבילה ראשונה היתה בחול על גבי שער המים · הוא השער השלישי שבדרום · ומעין של מים היה מושך שם באמה הבאה מעין עיטם ושם היה טובל טבילה הראשונה: מסבה · בנין אבנים תעלו' מגלגלו' וסובבו' לעלו' לגג בית הפרוה דרך המסבה :

ד לשכת

ג א שש לשכות היו בעזרה · שלש בצפון · ושלש בדרום · (נ"א שבדרו') שבצפון לשכת המלח · לשכת הפרוה · לשכת המדיחים · לשכת המלח שם היו נותנין מלח לקרבן · לשכת הפרוה שם היו מולחין עורו' קדשים · ועל גגה היה בית הטבילה לכ"ג בי"הכ · לשכת המדיחין ששם היו מדיחין (נ"ל קרבי קדשי) הקדשים · ומשם מסיבה עולה לגג בית הפרוה ·

ה שבדרום

א יומא יט' שם הלכ"ה

מצפון העזרה שבעה אמו' שאוכל בנין המזבח · והיינו דכתבתי במשנה ט' פרק ג' דיומא דלתנא דמדו' מזבח בצפון כמי קאי · ותימה דבמשנה ה' פ"ב אמרינן דסתם מתני' דמדו' ראב"י וכפ"ג דיומא משנה ט' כתבתי דלראב"י מזבח לאו בצפון קאי כלל · ומיהו כבר כתב רש"י שם פ"ק דיומא דלהאי דאמרי' סתם מתני' דמדו' ראב"י היא שצריך לפרש שמהמות' ששנינו אי אתה נותן בין כבש לכותל אלא חמש אמו' ומחצה · והכבש והמזבח ששים ושנים הרי המזבח כולו בדרום קאי · אלא שלרש"י עצמו אינו שוה לפרש כן דאי תימא הכי שאין הנותר מחולק לחצאים ה"ל לתנא לפרש · וכיון שלא פי' צריך אתה לחלקו לחצאין וגם הוקשה לו עוד מהסוגיא דהתם · ולפיכך מסיק דל"ג כלל התם בגמ' ד' י"ז דס"מ סתם מדו' ראב"י היא · וזו היא ג"כ דעת הרמב"ם כמ"ש בפ"ג דיומא · אע"פ שדע' התו' שאין למחוק מהספרים ס"מ ראב"י היא עם שיש דוחק בזה שלא לחלוק הנותר לחצאין · אנו נאמר שלהרמב"ם לא גרס לזה כלל וכדעת רש"י · והא דכתב הרמב"ם עצמו לעיל בפ"ב משנה ה' שכן ביאר הגמ' דמדו' דראב"י היא · לאו הך דהכא היא אלא על אותה משנה הוא שאמרו כן שם לעיל מיניה בדף י"ז · ואע"ג דקאמר התם מאן תנא מדו' ראב"י היא · לאו כללא הוא דהיכא דלא מצי' מוקמא כוותיה כי הך דהכא לא קאמר כלל דתצטרך לדחו' ושלא לחלק הנותר לחצאין מה שאינו כן לפי משמעו' המשנה כי היכא דתיקום כראב"י · אלא מתני' כפשטה דתחלוק הנותר לחצאין · ולא ראב"י היא: ג שבצפון כ"א שבדרום והכי מייתי לה בפ"ק דיומא דף י"ט · וכן העתיק הרמב"ם בפ"ה מה' ב"ה וכן אתה מוצא ג"כ בשערים שבהר הבי' ושבעזרה ששוין שבדרום ברישא במשנה ג' וד' דפ"ק · ונראה בעיני שגירס' הספר נשתבשה לגרו' שבצפון אחרי שתשמישי אלו הג' לשכו' כולם לקרבנו' הם ועיקרם בצפון: **לשכת** המלח לשכ' הפרוה כו' מדלא תנן הכא שבדרום סמוכין למערב · כדתנן גבי השערים בסוף פ"ב · שמעינן דהכא ממזרח למערב קא חשיב דרך כניס' העזרה · וכן ראיתי בציורו של פי' הרמב"ם שמסדר לשכ' המלח סמוך למזרח ואחריה לשכ' הפרוה כו' : **לשכת** הפרוה שם היו מולחין עורו' קדשים · כתב הר"ב · אדם מכשף ששמו פרוה כו' ע"י מכשפו' · ואני תמה שיקיימו בקדש בנין הנעשה ע"י כשוף · ובפ"ב דיומ' משנ' ו' השמיט הר"ב שבנאה ע"י מכשפו' וכן שם בפירש"י דף ל"ה לא נזכר שבנא' ע"י מכשפו' · והרר"ש כתב שלכך נקראת הלשכה פרוה על שם עורו' הפרים שבה דומיא דחברותיה שנקראו על שם מעשיהן ונזכר לדבר זהב פרוים שדומה לדם הפרים אבל בית טבילה שעל גבה · פרוה מגופא בנאו ועשאו דומה לדומה בית טבילה בחול שבנו ע"ג שער המים · ע"כ **ועל** גגה היתה בית הטבילה כו' · כתב הר"ב לפי שהיתה מקודש' כו' · ובמס' יומא פ"ג משנה ו' תנן ובקדש היתה משמע ודאי דהיא עצמה היתה בקדש · ולזה נתכוין ג"כ הר"ב · ולא שבא לומר שהיתה בנויה בחול אלא שהיתה מקודש' · וכמו שהעתיק בעל התמונה שהזכרתי לעיל דמשנה דיומא דייקא שהית' בקדש · וגם במשנה דהכא משמע שכולן הן בעזרה עצמה · ועוד מהא דתנן במס' מעשר שני פ"ג משנה ח' משמע · דכשהיא בנוי' בחול גגותיהן לא נתקדשו כלל · אע"פ שתוכן קדש כשפתוחו' לקדש :

לשכת המדיחין ששם היו מדיחין קרבי הקדשים · ויש לתמוה דבמשנה ד' פ"ו דשקלים תנן שעל השלחנו' של שיש היו מדיחים את הקרבים ומפני כן לא סגי מאי דכתבו התו' פ"ק דיומא דבשר קדשים מדיחין על שלחנו' אבל קרבי קדשים שיש בהן פרש ומאיסי מדיחין אותם בלשכת המדיחין · ע"כ · דהא בשלחנו' תנן נמי מדיחין הקרבים · וכך העתיק הר"ב לעיל פרק ג' משנה ה' · ועוד במשנה ה' פ"ג דתמיד · ותו תנן בתמיד פ"ד משנה ב' והקרבים מדיחין ג' פעמים במעוטה על שולחנו' של שיש כו' והתו' בעצמם העתיקו כן פ"ק דיומא דף י"ו ע"ב והרמב"ם אע"פ שבפ"ה מהלכו' ב"ה · כתב וגו שלחנו' של שיש שמניחין עליהן הנתחים ומדיחין את הבשר לבשלו וכו' וגם בפ"ו מה' מעשה הקרבנו' : העתיק הא דפ"ד דתמיד שהקרבים מדיחין כו' על שולחנו' כו' · וראיתי להמפרש למס' תמיד שם בפ"ד הרגיש בקושיא זו דהתם תנן והקרבים מדיחין על שלחנו' כו' והכא תנן לשכ' המדיחים ששם היו מדיחים קרבי הקדשים ותירץ דקרבי קדשים דהכא היינו כרס וכדתנן נמי התם והכרס מדיחין אותה בבית מדיחין הקרבים מדיחין פעם ראשונה בלשכ' מדיחין בתחלה · לפי שמלוכלכין הרבה בפרש · ואח"כ מדיחין ג"פ עוד במיעוט שלחנו' (גירסתו היתה במיעוטה על שלחנו' דל"ג על ומפרש בשלחן קטן נ"ל שלחנו' כו') להדיחם יפה והכרס שהיא רחבה וחלקה מדיחין אותה פעם אחת בבית מדיחין · ע"כ : **ומשם** מסבה עולה · נראה בעיני שבלשכ' המדיחין זו היתה לה

שני

פני פתחים לעזרה הפתח הא' המשמש ללשכה עשויה למלאכת הטבילה לכנס ולצאת בה · והפתח האחד היה בינקוס שהוא סמוך לשל פרוה ובפתח הזה מיד היתה המסבה הזאת שלא יתכן בעיני לומר שהכ"ג יעלה לבית טבילתו דרך מקום שמדיחין בו אלא כדפרישית ולדעתי היתה המסבה במעלותיה מצד שאל המדיחין מחולקת במחילתם ועולה עליה בכל ירא לתוך המדיחין · אבל מתחתית המעלות היו יכולים להסתתם שם בנים המדיחין לפי' שכן מסס כו' : ד' שבדרום כ"א שבצפון והכי מייתי לה בפ"ק דיומא דף י"ט וכת"ס לעיל :

לשכת העץ לשכת הגול' לשכת הגזית לשכת העץ כו' · וכסדר הזה מייתי לה שם ביומא והרמב"ם בחבורו פ"ה מה' ב"ה העתיקם בהפך לשכ' הגזי' לשכ' הגולה לשכה העץ לשכת הגזית שבה סנהדרין כו' · ונראה בעיני דלאו דה"ל גירס' אחרת כי לא מצאתיה כן בשום נוסח אבל נ"ל שלכך מהפך הסדר דמתני' קשיתיה דתנן והיא היתה אחורי שתיהן · ולפי איתא דסדרן שבמשנה הוא ממזרח למערב · כמו אותן שבמשנה הקודמת לא היתה אחוריהן אלא לפניהן מש"ה ניחא ליה להרמב"ם לומר דהכא קא חשיב דרך שמאל כ"ג דתנן במשנה ג' פ"ג דתמיד · שהוא מקיף והולך בדרום העזרה ממזרח למערב בג' לשכות הקודמות ומקיף כל מערב וסובב סובב הולך אל צפון ופניו למזרח עד שמגיע לג' לשכות הללו שבצפון ולשכת העץ שהיא מערבית להם פוגע בה בראשונה ולאשמועינן הא קתני שהיא אחורי שתיהן לומר שלא השכן ממזרח למערב כמו הקודמים · ז"ל נ"ל לדעת הרמב"ם · ועיין עוד מזה לקמן : **לשכת** העץ א"ר אלי' שכחתי כו' · עיין בפי' הר"ב משנה ה' פ"ב : **אבא** שאול אומר לשכת כ"ג · כתב הר"ב לשכת פרהדרין כו' · הכי מסיק בגמ' פ"ק דיומא דף י"ט · וצריך טעם למה נקראת לשכת העץ וראיתי בהשגות הראב"ד פ"ה מה' ב"ה שכתב שהיתה של עץ והוקשה לו הלא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח שאסרה התורה נטיעת כל עץ · וכמ"ש במשנה ב' פ"ק דתמיד · וניחא ליה דלא אסרה התורה אלא אצל מזבח ה' · והיא עזרת כהנים משער נקנור ולפנים אבל בעזרת נשים והר הבית מותר · עכ"ד · ולא יכולתי לעמוד עליהן שאם הוא אומר שמשער נקנור ולהלן אסור יהיה בכלל האיסור אף עזרת ישראל ששער נקנור בתחלת עזרת ישראל הוא שאין שער בין ע"י לעזרת כהנים · וא"כ הוא דכתב עזרת כהנים לאו למעוטי ע"י אתא · אלא לאפוקי ע"נ · וכדמסיים למלתיה וקשיא לי דלפום מאי דתנינן הכא לא היתה לשכה זו כלל בעזרת נשים דבעזרת ישראל אנן קיימין · וכן קשיא לי על הכ"מ שגם הוא מיישב ע"פ זה הדרך של הראב"ד ועיין בפ"ב משנה ו' ומ"ש עוד הכ"מ דיש לתרץ דלשכת כ"ג לא היתה קבועה בבנין · אלא בלא בנין וכי הא שכתבתי בשמו לעיל ספ"ב · זה דוחק שאעפ"י שי"ל שלא היה צריך קיעור · כיון דלכ"ג נעשה לצורך ז' ימים שמפרישין לפני יה"כ · והוא אח' בשנה מ"מ ממשנתינו לא נראה כן · אלא שהיתה לשכה קבוע דומיא דאידך · ומ"ש עוד הכ"מ די"ל שלשכ' כ"ג לא של עץ היתה אלא בנין אבנים · ולא נקרא' של עץ אלא מפני שהניחו בה עצים לאיזה טעם וכתב דטעמא דמסתבר הוא · דאל"כ למה נשתני' לשכה זו לעשותה של עץ יותר משאר לשכו' שהיו של בנין · עכ"ד · וזה דוחק גדול שע"י שלפעמים היו מניחין בה עץ תהיה נקראת כן מלבד דאעיקרא דדינא פירכא לומר שהיו מניחים עץ בלשכה המיוחד' לכ"ג ומאי דדייק מה נשתני' לשכה זו לעשותה של עץ אפשר לי לתרץ שנעשה כן כדי שלא תזוח דעתו עליו וכדאמרינן נמי במסקנא דגמרא פ"ק דיומא דף י"ט · שמעבירין עליו מדרום לצפון ומצפון לדרום · כדי שלא תזוח דעתו עליו להתגאו' בכתר כהונה · אבל של סנהדרין דגזי' היתה שלא שייך שם הזחת דעת הואיל ורבים הם שגם הם שבהם לא יזוח דעתו כיון שאינו דן יחידי · ועוד שכבר דעתם נחה ולא זחה כשראו לפניהם הכלי מלשכתם שבנויה בקדש כדלקמן · ושם אינם רשאים לישב וכ"ש שראו המקדש לפניהם · ואגן כלאים לשר' שם בקדש · משא"כ בכ"ג שאין כל אלו ואפשר לחוש שתזוח דעתו עליו · ולכך נעשית של עץ · וא"כ הדרא קושי' הראב"ד לדוכת' מהא דלא תטע לך אשרה כל עץ · כיון דמשנתינו בעזר' ישראל שנויה ולכן נ"ל דלא של עץ היתה ונקרא' לשכ' העץ · היינו טעמא לפי שבה מפרישין כ"ג ז' ימים לפני יה"כ ואשכחן נמי דמפרישין אותו ז' ימים לפני שריפ' הפרה ותנן שנינו ברפ"ג דפרה שם לשכה זו שהיא על פני הבירה ובית אבן היתה נקרא' לפי שכל מעשיה היו בכלי אבנים כדפי' שם הר"ב · ולכך השמו שם ללשכה זו שהיא להפרשה דיה"כ לקרותה לשכ' עץ הפך בית האבן של הפרש' הפרה לומר שמעשה יה"כ אינם בשל אבן דוקא והרי טעם אחד כתבו התו' ברפ"ק דיומא דלהכי לא היו מפרישין כ"ג לפני יה"כ במקום הפרשתו לפרה דהואיל ונקרא' בית האבן להיכרא שכל מעשיה באבנים · ואי מפרישין שם כ"ג לפני יה"כ או לא ה"ל היכרא לפרה · ע"כ · וכיון דמשום היכרא לא הפרישוהו בבית האבן · א"כ קריא' שם לשכ' העץ ללשכ' דיה"כ עביד נמי היכרא לומר דזו מעשיה בכל דבר · אילו בשל עץ משא"כ דפרה שאין מעשיה אלא בשל אבנים · ותש"ה אף לדס"ד דלא זו לשכת פרהדרין · אלא בדרום הוא אצל בית הטבילה שעל שער המים · וזו שבצפון של בית אבטינס היא ונקרא' במשנתינו לשכ' כ"ג לפי שבכל ז' הימים היה הולך שם ללמוד החפינה היתה נ"כ נקרא' של עץ מה"ט דפרישי' דלהוי היכרא לשל פרה ולמי שלמסקנא האחר' היתה שמה עליה לשכ' פרהדרין שזה שמה אשר יקראו לה מצד שהיא מיוחד' לכ"ג כדמפורש בריש יומא · מש"ה הסבו שם לשכ' העץ לזו הלשכה השניה של כ"ג שבזה השם שמענו שהיא שייכא לכ"ג · שהיא נקראת של עץ בהפך אותה דשל אבן ולהיכרא · וכ"ש דלמסקנא כדפי' הר"ב · והרמב"ם דא דמשנתינו היא של פרהדרין דניחא לקרות של עץ ·

ד' (כ"א שבצפון) שבדרום לשכ' העץ לשכת הגולה · לשכת הגזית · לשכת העץ · א"ר אליעזר בן יעקב שכחתי מה היתה משמשת אבא שאול אומר לשכת כ"ג · והיא

(ד) לשכת הגולה · על שם בור שכרוהו עולי גולה : אבא שאול אומר אותה לשכת העץ היא היתה לשכת כ"ג · והיא לשכת פרהדרין דתנן בריש יומא · ז' ימים קודם יום הכפורים מפרישים כ"ג מביתו ללשכת פרהדרין : וגג

רל"ג

(ס"א) והיא היתה (ס"א) אחורי שתיהן· וגג שלשתן שוה· לשכת הגולה· שם היה בור הגולה (ס"א) קבוע· והגלגל נתון עליו ומשם מספיקים מים לכל העזרה· לשכת הגזית· שם היתה סנהדרי גדול' של ישרא' יושבת· א ודנה את הכהונה· וכהן שנמצא בו פסול· לובש שחורי' ומתעטף שחורי' ויוצא והולך לו· ושלא נמצא בו פסול· לובש לבנים ומתעטף לבנים· נכנס ומשמש עם אחיו הכהנים· וי"ט היו עושים שלא נמצא פסול בזרעו של אהרן הכהן· וכך היו אומרים· ברוך המקום ברוך הוא· שלא נמצא פסול בזרעו של אהרן· וברוך הוא שבחר באהרן ובבניו· לעמוד לשרת לפני ה' בבית קדשי קדשים :

נשלמה מסכת מדות

וגג שלשתן שוה· קרוי א' לשלשתן: שם היתה סנהדרי גדולה של ישראל יושבת· בצד החול שבה· לפי שלשכת הגזית היתה חציה בקדש וחציה בחול ובחציה של קדש לא היה אפשר לסנהדרין לישבת שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד דכתיב (שמואל ב' ו') ויבא המלך דוד וישב לפני ה' :

סליק מסכת מדות

פרק א

כך נ"ל· אלא דאכתי איכא למידק הואיל ואמינא דבעזרת יש' אל קיימא היאך היתה דירת כ"ג שם שבעת ימים בתמידות· והלא אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד דמשום האי טעמא כשהוא קורא בי"הכ שקודם שמביאין לו ס"ת הוא יושב היה זה בע"כ דלאו בע"ז אינו רשאי לישב· כדכתב הר"ב ברפ"ז דיומא· אבל גם זה בעיני לא יפלא שאע"פ שהיתה בנויה בקדש היתה פתוחה לחול ותנן במשנה ס' פ"ג דמעשר שני· הלשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול· ולא היה לזו פתח כלל אל הקדש· משא"כ לשכת הגזית דלקמן· והיו לה מעלות אשר יעלו עליה מן החול שהוא נמוך ממקומה של הלשכה שהיא א בעזרה· וכמו שאפרש בס"ד לקמן בלשכת הגזית: והיא היתה אחורי שתיהן· ללשכת הגולה ולשכת הגזית· רש"י פ"ק דיומא דף י"ט· ובשלטי הגבורים פכ"ג מדקדק לומר שכיון שהתנא בלשונו זה לומר שלשכה זו היתה אחורי כל אחת משתיהן ובענין זה שלשכ' הגזית היתה במזרח לפני שתיהן שלשכת הגולה ולשכת העץ היו בנוין אחורי לשכת הגזית בשוה· והיתה לשכת הגולה לדרום של גזית ולשכת העץ בצפון של גזית· ונמצאת אומר שלשכת העץ אחורי דגזית ממש שהרי במערב שלה היא· וגם היא אחורי דגולה שהגולה היא בדרום· ונמצא שלשכת העץ אחוריה לצפון עכ"ד· ובצורה שאני מצייר בסוף המסכתא תשכיל זה היטב· ומ"מ אע"פ שנסכים לדבריו בדקדוק הזה· לפי שנראה כך מדלא תנן והיא היתה האחרונה· אלא אחורי שתיהן· ש"מ שהוא כדברי השליט הזה· עכ"ז מה שכתבתי אני לעיל לדעת הרמב"ם דדייק מהכא שאין סדרן של אלו הלשכות כמו שהן סדורים במשנה כסדרן שסדורים הקדומות במשנה דלעיל· מוכרח ג"כ· לפי שאם נאמר שסדרן כך הוא ושלשכת העץ במזרח היתה· לא יתכן כלל לשון אחורי· שתצטרך להעמיד דגזית במערב ולפנים אלו השתים· ואותה של גולה דרומית לשל עץ בענין שזו של עץ היא נסתרת במערב מפני דגזית· ובדרום מפני דגולה· ואעפ"כ לשון אחורי לא דייק דלעולם הפנים הוא המזרח· והרי א"כ זו של עץ איננה אחורי ממש· משא"כ כשאותה של גזית במזרח הוי אותה דשל עץ במערב· ויצדק אחורי כהוגן ומדלא תנן נמי והיא האחרונה לא תנן אחורי שתיהן· איכא ודאי למשמע כדברי השליט הזה: **לשכת** הגולה שם היה בור קבועה כו'· וקשיא לי מאי האי בור קבוע· ובס"א גרסינן בור הגולה· ובסוף מסכת ערובין בפירוש הר"ר יהונתן ראיתי שהעתיק לשכת הגולה שם בור הגולה קבוע בו והגלגל נתון עליו ע"כ· ולגירסא זו הגולה כמו וגלה על ראשה דזכריה ד' שפירש"י כמין ספל גדול עגול ע"כ· והיא מה שאנו קורין בל"א עמיר· שעושין בו במקצת מקומות ע"י גלגל * וז"ל הראבי"ה· ונראה שנקראת לשכת הגולה על שם הגלגל שבו מטלטלים הכיור· כדי שלא יפסל בלינה ובני הגולה כרו שם בור לשקעו מפני שלא היה אז ים שעשה שלמה· עכ"ל: **ומשם** מספיקים מים לכל העזרה· ל' הרר"ש בור הגולה מים מתוקים לשתייה· ואמת המים (דמשנה ב' פ"ג) להדחה: **לשכת** הגזית שם היתה סנהדרין כו'· והיתה עשוי' גזית לכבוד של הסנהדרין· וכתב הר"ב· שהיתה חציה בחול וחציה בקדש· ובקדש היו מפייסין· ועיין על זה מ"ש במשנה ב' פ"ק דתמיד· ועוד היו מתאספים שם לקרות את שמע כדתנן ספ"ד דתמיד· ולכל אלו התשמישין היה אסיפת עם רב· ולפיכך ראוי לשומה גדולה הרבה יותר משתי האחרות שאלה וכמו שתראה בצורה בס"ד· וצריך לומר שהמקום שהיא בנויה בו בחול היה ג"כ גבוה כגובה העזרה שזה אין ספק בו שהלשכה היתה קרקעית' שוה· אבל במקום שפתוח' היא לחול היו מעלות שעליה עולין וממנה יורדין לחול שהוא נמוך: **ודנה** את הכהונה· ל' הרמב"ם ספ"ו מהל' ביאת המקדש ועיקר מעשיהם התדיר שהיו יושבין ודנין את הכהונה כו' ע"כ· והדין עמו דהא במשנה ב פי"א דסנהדרין תנן שמשם יוצאה תורה לכל ישראל· אלא הכא בעיקר מעשיהם התדיר שזה היו צריכין עכ"פ לבדוק את הכהונה· אבל הוראה אפשר שלא תבא כלל שלא יפלא דבר למשפט : **ודנה** את הכהונה· ואת הלוים· כדמוכח משנה ד' פ"ד דקידושין וכדאיתא התם בגמ' (והמדפיסים השמיטו מהתו' שלי כמו שנעשה בדבורים אחרים שאכתוב אותם במהדורות בס"ד) אבל נקט הכא כהונה בלבד· לפי שזאת ג"כ עיקרית להם יותר מבדיקת הלוים· וגם יתכן שהלוים לא היו עושים י"ט כמו הכהנים שזכו לעבודה: **וי"ט** היו עושין· פי' אותם שלא נמצא בהן פסול היו קוראים כל אחד ואחד לרעיו ומיודעיו ושמחים עמו· והיו ג"כ מודים ומשבחים להש"י כו': **וכך** היו אומרים· ברוך המקום כו'· על שם שלשכת הגזית נקראת מקום שעליה נאמר מן המקום אשר יבחר ה'· כדתנן במשנה ב' פי"א דסנהדרין· ולפיכך היו מכנים עכשיו הש"י בשם מקום לומר שהוא המקום האמתי המגביל עולם ומלואו בכחו יתברך· אמנם לא הגבלות מקום שלכך חזרו ואמרו ברוך הוא להורות זה שאע"פי שאמרנו והגבלנוהו בשם מקום על שהוא מקומו של עולם· הנה ב"ה מלהזכירו כן על שם הגבלת מקום כי אם מצד שהוא חיי העולם ומקיימו· כך נ"ל :

א פי' פ"ו מהל' בית המקד' הל' י"א

וזאת לדעת לכל בר דעת שאני מתני שהיתה היריעה קטנה מהכיל הצורה כפי שיעורה ומדתה לכל רום הבנינים לה ופתחיה הכל כמדת שיעור וקנה אמת ושתהא יחס וערך א' ביניהם
בין כל המדות והשיעורים כאשר היה מן הבנות והדלתות ולזאת שמצאתי במקומות וצורת הכוללת לבנין הבית שחברתי על כנין שלשת-ד' תכנה ותכונתנ"א כי גם עשיתי הכל על ערך
יחס ודמיון א' שקבלתי מרפק אחד לנו' אמות וכו' פיה ישבו בלבתן כל המרחקים על הרוחב ורצל האורך אבל פה לא עשיתי תשומה על זה החולר מפני חדות הנייר כי לא רציתי לשבר ציור א'
שיבים לו מדת האורך והרוחב כפי השיעור מפני שהיה צריך לכרכו ולקפלו ולענותו קמטים ועי"ז כן נקל לו התפשט והקרע מבין הקמטים והכפילות וע"כ בחרתי ביותר להעמיד הצורה על
הנייר כמדתו שבכל הספר אע"פ שלא יבואו כל המדות על שעור קנה ויחס אמת · והמשכיל יבין ;

א הר הבית ת"ק אמה על ת"ק אמה רובו מן הדרום ושני שערים
שם ונקראו שערי חולדה · רפ"ב · ובפ"ק משנה ג' :
ב שני לו מן המזרח ושער מזרחי עליו שושן הבירה צורה · שם :
ג שלישי לו מן הצפון ושם שער נקר' טדי ולא היה משמש כלו' שם :
ד מעוטו מן המערב ושם שער נקרא קיפונוס · שם :
ה סורג גבוה עשרה טפחים ולפנים ממנו החיל מהלך י' אמו' לפני
עזרת נשים ובו י"ב מעלות · פ"ב משנה ג' :
ו עזרת הנשים שהיה ארך קל"ה על רחב קל"ה · שם משנה ה' :
ז כל' מקצועותיה תכרו' של מ' מ' אמה ודרומי' מזרחי' היא היתה לשכת
הנזירי' · שם : ח מזרחית צפונית היא היתה לשכת העצים' שם :
ט צפונית מערבית היא היתה לשכת מצורעים · שם :
י מערבית דרומית היא היתה נקראת לשכת בית שמנים · שם :
יא שער הנקנור הוא שער המזרחי של עזרת ישראל ט"ו מעלות
עולות מעזרת נשים לעזרה זו · שם · ופ"ק משנה ד' :
יב וב' לשכו' היו לו לשער א' מימינו והיא לשכ' פנחס המלביש שם :
יג ואחת משמאלו והיא לשכת עושי חביתין · שם :
יד ולשכות היו תחת עזרת ישראל ופתוחות לעזרת הנשים ששם
הלוים נותנים כנורות וכו' · פ"ב משנה ו' :
טו עזרת ישראל היתה ארך קל"ה על רחב י"א · שם :
טז מעלה גבוה אמה בארך כל העזרה והדוכן נתון עליה ובה ג'
מעלות של חצי אמה · שם :
יז וכן עזרת כהנים היתה ארך קל"ה על רוחב י"א · שם :
יח המזבח ל"ב על ל"ב עלה אמה וכנס אמה זה היסוד · עלה ה' וכנס
אמה זה הסובב · מקום הקרנות אמה מזה ואמה מזה מקום הלוך
רגלי הכהנים אמה מזה ואמה מזה · רפ"ג :
יט וכבשהו' לדרו' של מזבח ל"ב על רוחב י"ו · שם משנה ג' : וב' כבשי'
קטני' היו לו א' ליסוד וא' לסובב כמ"ש במשנ' ג' פ"ה דזבחי' :
כ שני שולחנות במערב הכבש אחד של שיש ואחד של כסף פרק ו'
דשקלים משנה ד' :
כא מקו' אמ' על אמ' וטבלא של שיש וטבע' הית' קבוע' בה פ"ג משנ' ג' :
כב בין הכבש לכותל י"ב אמות ומחצה · פרק בתרא משנה ב' :
כג מן המזבח ולטבעות ח' אמות · שם :
כד וטבעות היו לצפונו של מזבח ו' סדרים של ד' ד' ומקומן כ"ד ·
משנה ה' פרק ג' ופרק בתרא · שם :
כה מן הטבעות ולננסין עם מקום השלחנות שמונה · שם :
כו בין המטבחים ובו ננסין ומקומן י"ב ומחצה · שם :
כז מן הננסין ולכותל העזרה ח' אמות · שם :
כח ו' לשכות היו בעזרה שבדרום סמוכה למזרח לשכת המלח · שם
משנה ג' :
כט לשכת הפרוה · שם :
ל לשכת המדיחין ומשם מסיבה עולה לגג בית פרוה · שם :
לא שבצפון סמוכה למזרח לשכת הגזית חציה בקדש וחציה בחול
ופתוחה לחול ולקדש · שם משנה ד' : לב לשכת הגולה · שם :
לג לשכת העץ והיא לשכת פלהדרין ופתוחה לחול · שם :
לד שער בית המוקד ובית המוקד כיפה ובית גדול היה ושני שערים
היו לו אחד פתוח לחול ואחד פתוח לעזרה · וד' לשכות היו בבית המוקד שתים בקדש ושתים בחול · פ"ק משנה ה' ו' ז' ח' :
לה מערבית דרומית לשכת טלאי קרבן · שם משנה ו' :
לו דרומית מזרחי לשכת לחם הפנים · שם . לז מזרחית צפונית בה
גנזו בית חשמונאי את אבני המזבח ששקצוהו מלכי יון · שם :
לח צפוני' מערבי' בה יורדים לבית הטבילה ושם מדורה שמתחממי'
בהו לשכת המוקד היא קרויה · שם : לט מקום היה שם אמ' על
אמה וטבעת היתה קבועה בו ושלשלת שהמפתחות היו תלויות בה ·
שם משנה ט' : מ שער הקרבן פ"ק משנה ה' וסוף פ"ב ·
מא שער הנצוץ וכמין אכסדרה היה ופתח היה לו לחיל פ"ק משנ' ה' :
מב ג' שערי' בדרום סמוך למערב שער הדלק' פ"ק משנ' ד' וספ"ב :
מג שער הבכורות · שם : מד שער המים · שם :
מה לשכ' בי' אבטינס כנגד שער המי' כמ"ש גבי לשכ' עזבסו' מכילתין :
מו הכיור היה בין האולם ולמזבח ומשוך כלפי הדרו' · פ"ג משנ' ו' :
מז בין האולם למזבח כ"ב אמה וי"ב מעלות היו שם · שם :
מח כותל האולם ה' ופתחו ברחב ך' · סוף פ"ד · ופ"ג משנה ז' :
מט והאולם אחד עשר רחב ממזרח למערב על ארך שבעים אמה
מצפון לדרום · סוף פרק ד' :
נ בית החלפות חמשה עשר אמות מן הצפון וכן לדרום · שם :
נא שני שלחנות באולם מבפנים על פתח הבית אחד של שיש ואחד
של זהב · פ"ו דשקלים משנה ד' · ופי"א דמנחות משנה ז' :
נב כותל ההיכל שש ופתחו ברחב עשר · רפ"ד וסופו :
נג ותוכו מ' אמה בארך ממזרח למערב וברחב ך' מצפון לדרו' · שם :
נד מקום היה שם מימין הנכנס וטבלא שיש וטבעת היתה קבועה בה
כדי להגביהה כדי ליטול עפר מתחתיה ולתת במי המרים ·
סוטה פרק ב' משנה ב' :
נה שני כני זהב היו בהיכל שכ"ג היה מניח עליהם בי"הכ דם הפר
ודם השעיר בצאתו מבית קדש הקדשים · יומא פ"ה משנ' ג' ד' :
ומסתברא דבצפון היו · עיין שם משנה ה' :
נו המנורה בדרום משמאל הנכנס [ומעלה לפניה] ושלחן מימין
ומזבח הזהב משוך בין שניהם לחוץ ככתוב בתורת משה :
נז אמה טרקסין · ספ"ד : נח בית קדש הקדשים כ' על כ' · שם :
נט אבן היתה שם ושתייה היתה נקראת · יומא פרק ה' משנה ב' :
ס כותל ההיכל שש לצפון וכן לדרום · לרש"י עוביו שם · ולהרמב"ם
יש בו חלל · ספ"ד ומשנה ב' :
סא התא שש לצפון וכן לדרום · שם · ובכל אחד פשפש שבצפון נכנס
ממנו להיכל שבדרום לא נכנס בו אדם מעולם · שם משנה ב' :
סב כותל התא חמש לצפון וכן לדרום · ובהא פליגי נמי רש"י
והרמב"ם שם :
סג המסבה ג' לצפון ולדרום נקראת בית הורדת המים · שם :
סד הכותל ה' לצפון וכן לדרום · ופליגי נמי רש"י והרמב"ם · שם :
סה כותל ההיכל למערב ו' וכמחלוקתם של רש"י והרמב"ם בשל צפון
ודרום כן מחלוקתם גם בזו · שם : סו והתא שם · שם :
סז והכותל התא ה' למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה · שם :
סח אחת עשרה לאחורי בית הכפרת · ריש פרק ה'
ובכ אן הגי לסימני מסיים · ועלו כולם למספר חיים ·

ואת הצורה היא אשר יעדתי עליה במקומות הרבה ממסכתא זו ושלפניה והיא כוללת תבנית כל המקדש ושכונו
עם הר הבית שבסביבו :

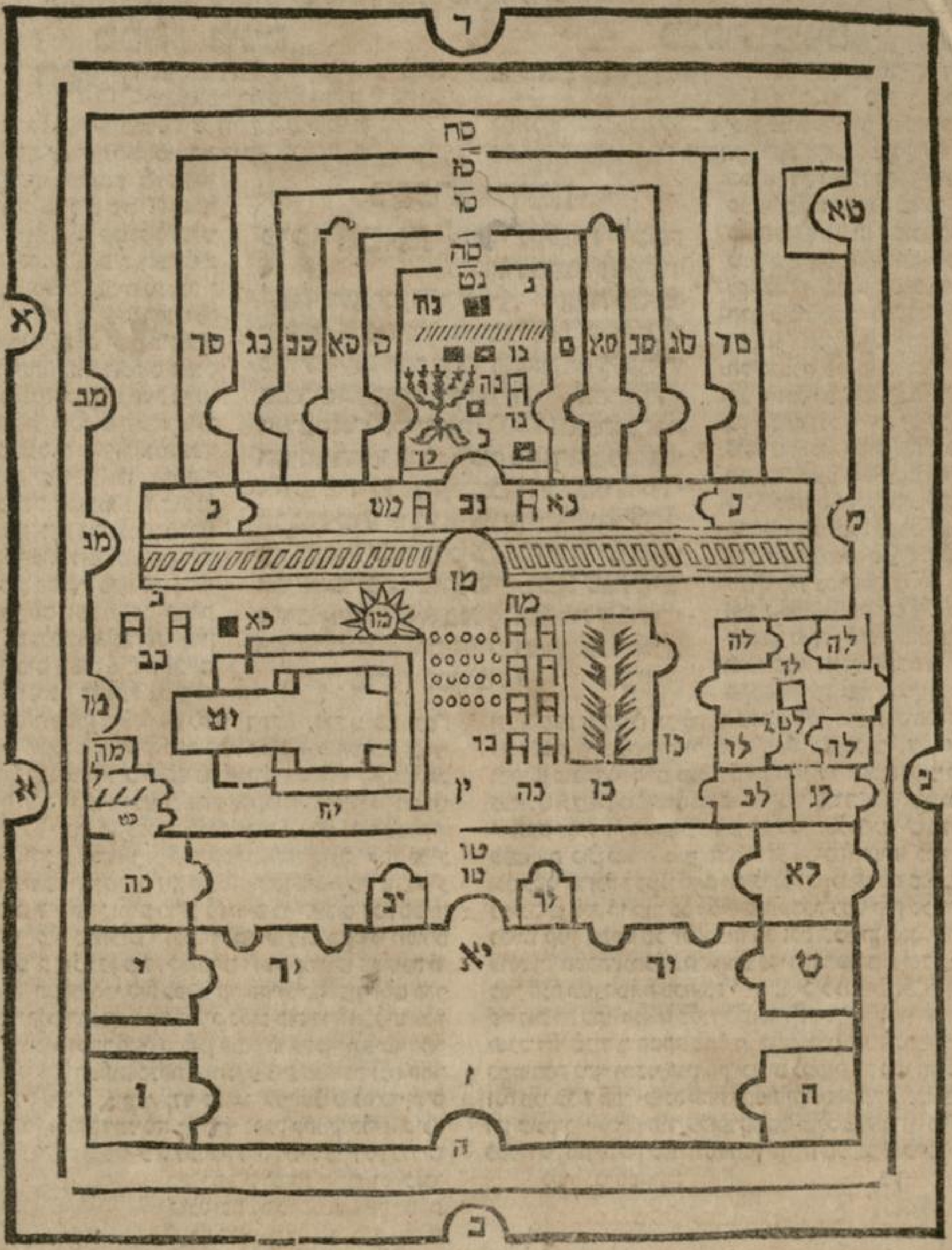
ד
סח
סו
סז
סה
נט
נ
נח
טא
סד
סג
סב
סא
ס
ס
סא
סב
סג
סד
נו
נה
נד
נ
נז
א
מב
נ
מט
נב
נא
נ
מ
מג
מז
נ
כא
מו
נב
מח
יז
כו
כו
מד
לה
לה
לו
לט
לד
לד
א
מה
ל
כט
יח
ין
כה
כז
לב
לג
נ
טו
טו
כה
יב
יג
כא
יא
יד
יד
ט
י
ז
ו
ה
ה
ב

כהשלים לדבר בקרבנות הבהמית ובכל הנלוים אליהם ותבנית רבית שמקריבין בו איתן הקרבנות סידר אחריו מס' קינים· ואין ענין במסכת זו אלא לדבר בתערובי העופות כשיתערבו קרבנות העופות אלו עם אלו והניח זה הענין באחרונה מפני שאינו מוכרח לפי שאפשר שיתערבו ושלא יתערבו ועוד שהדבור עליו מעט מועד· הרמב"ם :

מסכת קנים

פרק א **חטאת** [א]העוף נעשית למטה [ב]וחטאת בהמה למעלה· [ג]עולת העוף נעשית למעל' [ד]ועולת הבהמ' למטה· [ה]אם שינה בזה ובזה פסול· סדר קנים כך הוא· [ו]החובה· אחד חטאת ואחד עולה· בנדרים ונדבות כולן עולות· [ז]איזהו נדר· האומר הרי עלי עולה· (ס"א) ואיזהו נדבה האומר הרי זו עולה· [ח]מה בין נדרים לנדבו'· אלא שהנדרי' מתו או נגנבו חייבי' באחריות'· ונדבות מתו או נגנבו אינן חייבין באחריותן:

ב [ט]חטאת שנתערב' בעול' ועולה בחטא' אפי' א' בריבוא ימותו כול'· חטא' שנתערב' בחוב' אין כשר אלא כמנין [י]חטאות שבחוב'· וכן עולה שנתערבה בחובה אין כשר אלא כמנין עולות שבחובה· בין

מסכת קנים

פרק א **חטאת** העוף נעשית למטה· מחוץ הסיקר' דכתי' (ויקרא ה') והזה מדם החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח· קיר שהשירים שלו מתמצין ליסוד וזהו קיר התחתון למטה מחוט הסקרא דאי קיר העליון דהיינו מן החוט ולמעלה פעמי' שהוא מתמצה לסובב כגון שעושהו למעל' מן הסובב שהוא' למט' מןהסובב אמה: וחטא' בהמ' למעלה· דכתיב קרנות ב. ופה של קרן: עולת העוף למעלה· דכתיב (שם א') ומלק והקטי' ונמצה דמו מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליק ומצוי בראשו של מזבח· ושל בהמ' למט' דכתי' בה יסוד: ואם שינה בזה ובזה פסול· האי דפסול אם עשה מעש' חטא' העוף למעל' דוקא בהזאה· אבל המליקה של חטאת אף למעלה כשרה· דמליק' בכל מקום במזבח כשרה· ועולת העוף לית בה הזאה כי אם מצוי ואם עשאה למטה פסולה: סדר קנין של חובה· אחד חטאת ואחד עולה כמו זב וזבה ויולדת ומצורע' מקדש וקדשיו ושמיעת קול אלה. ובטוי שפתים דכולן מביאין קן בדלות אלא זב וזבה מביאין קן בין בדלות בין בעשירות ואע"ג דאיכא קינין של גר דקן חובה וסתיקן עולות· לא חיים תנא עלייהו מ"ט' דלא שכיחי כולי האי: בנדרים ונדבות כולן עולות· לפי שאין בא אין בנדר ונדבה אלא עולו' ושלמים בלבד ואין עופות באים שלמים· הלכך נדרים ונדבות שבעופות כולן עולות: ב אפי' אחד בריבוא ימותו כולן· ולא בטלי ברובא דבעלי חיים חשיבי ולא בטלו: חטאת שנתערב' בחובה· בן יונה או תור של חטא' שנתערבה בשני קינין של חובה' דהיינו קינין סתמא של יולדת או של זבה שכל קן מהן הוא א' עולה וא' חטאת· ונמצא עתה חמש פרידות מעורבות יחד: אין כשר אלא מנין חטאת שבחובה· ואינו יכול להביא מאלו החמש פרידות רק שתי חטאת בלבד· שהוא מנין הכשר בשני קינין של חובה דאי עביד ג' חטאת שמא מן השני קינין עביד להו ולא מן המעורבת בהן· ומשני קינין אין יכולים לעשות רק שתי חטאות' ולא מצי עביד אפי' עולה אחת דשמא יקח החטאת המעורבת: וכן עולה· בן יונה או תור שהופרש לשם עולה שנתערבה בחובה בשני קינין סתמא אין כשר אלא מנין עולות שבחובה· כדפריש' לעיל גבי חטאת : בין

מסכת קנים

פרק א **חטאת** העוף נעשית למטה· פי' הר"ב· למטה מחוט הסיקרא שאין במזבח כי אם שני מקומות ותו' ועיין מ"ש ברפ"ג דמדות ד"ה וחוט· ומ"ש הר"ב דכתי' והזה וגו' ימצה אל יסוד המזב' קיר שהשירי' שלו מתמצין כו' וכן לשונו במשנה ד' פ"ו דזבחי' ועיין מ"ש שם ד"ה היה· משמא' דגמ' : **חטאת** בהמה למעלה· כדתנן במשנה ג' פ"ה דזבחים : **עולת** העוף נעשית למעלה· כתב הר"ב דכתיב ומלק והקטיר ונמצה וכו' ועיין מ"ש עוד משמא' דגמ' בפ"ו דזבחים משנה ה' ד"ה עלה והמפרש יהיב טעמ' על חטאת ועולת עוף ע"ע ט"ט כלו' בעולה יש עי"ן וכן בלמעלה ובחטאת יש טי"ת וכן בלמטה· ומתני' ידעינן לבהמו' דהא איפכא נינהו: **עולת** בהמ' למט' כדתנן משנה ד' פ"ה דזבחים: **אם** שינה בזה ובזה פסול· כתב הר"ב האי דפסול אם עשה מעשה חטאת העוף למעלה דוקא בהזאה· ועיין פ"ז דזבחים משנה א'· ומסיים המפרש ובמצוי פלוגתא במעילה פרק חטאת העוף דף ח' דאיכא למ"ד דלא מעכב ע"כ· ובפ"ז דזבחים משנה ג' פירשתי בשם התו' כמ"ד דלא מעכב: **סדר** קנים· קן קרוי ב' תורים או שני בני יונה· פרידה קרויה יונה אחת או תור אחד המפרש: קנים בחיר"ק תחת הקו"ף· כי קן מפעלי הכפל ובצירי כמו חץ שברבוי חצים בחיר"ק· וקן צפור שבפתח· מפני הסמיכות: **החובה**· אחד חטאת ואחד עולה· כתב הר"ב ואע"ג דאיכא קינין של גר דקן חובה וסתיקן עולות· כמ"ש ברפ"ב דכריתות ד"ה עד· ומ"ש הר"ב לא חיים כו'· משום דלא שכיחי כולי האי· כ"כ הרמב"ם· ובכא"י כתב עוד וג"כ שאינו מפורש בתורה ע"כ· וכתב [עוד] הרמב"ם· ומה שאמרנו שהחובה א' עולה וא' חטאת הרי היא כפי עיקר החיוב הראשון· ואם כבר הקריב מקצת קרבנותיו עד שיגיע האיש הזה דרך משל יש עליו עשרים עולות ועשר חטאות כולן חובה או בהפך· ולפיכך אמר במסכת זו מנין חטאות שבחובה ומנין עולות שבחובה ולא אמר אלו החובה ע"כ: **איזהו** נדר האומר הרי עלי עולה· עיין מ"ש בזה במשנה ו' פ"ק דמגילה: **ואיזהו** נדבה האומר הרי זו כול'· עיין מ"ש בזה במשנה ה' פ"ה דערכין ד"ה דמי: **מה** בין נדרים לנדבות אלא כו'· עיין מ"ש בזה בספ"ק דר"ה: ב ימותו כלם· דבכל א' איכא לספוקי שמא עולה ופסולה למטה או שמא חטאת ופסולה למעלה· הר"ב· ומ"ש ולא בטלי ברובא כו' עיין ברפ"ח דזבחים: **חטאת** שנתערבה בחובה אין כשר אלא כמנין חטאות שבחובה· ועיין בפ"ג משנה ה' : בין

אב פי' פ"ז ה'
ופסה"ק פ"י'
ג שם פה הל' ו'
ד שם פו הל' ו'
ה שם פה הל' ו'
ו פי' פב הל'
ופס"ח הל'
ז פ"ה ד' הנ' לה
ח' חולין קל"ס
ערכין כח פ"י'
ט"ו תם' טננות
י פי' פ'
כ' פסה"ק חל' ד'
ל זבחים פ"ג
מי' פט הלכ'
נ פ"ה הל' ח'
ס פם הל' ל'
עו שם כל' ד'

רל"צ

בין שהחובה מרובה והנדבה מועטת · בין שהנדבה מרובה · והחובה מועטת · בין ששתיהן שוות : **ג** בר"א · בחובה ובנדבה · אבל בחובה שנתערבו זו בזו · אחת לזו ואח' לזו · שתים לזו ושתים לזו · שלש לזו ושלש לזו · מחצה כשר ומחצה פסול · [א]אחת לזו ושתים לזו · ושלש לזו · ועשר לזו · ומאה לזו · המועט כשר · בין משם אחד · בין מב' שמות · בין מאשה אחת · בין משתי נשים : **ד** כיצד [ב]משם אחד · לידה ולידה · זיבה וזיבה · משם אחד · [ג]משני שמות לידה וזיבה כיצד · שתי נשים · על זו לידה ועל זו לידה · על זו זיבה ועל זו זיבה · משם אחד · [ד]משני שמות על זו לידה ועל זו זיבה · [ה]ר' יוסי או' שתי נשים שלקחו (נמ' את) קיניהן בעירוב · או שנתנו דמי קיניהן לכהן · לאיזה שירצה כהן יקריב חטאת · ולאיזה שירצה כהן יקריב עולה · בין משם אחד · בין משני שמות :

פרק ב **קן** [ו]סתומה · שפרחה ממנה גוזל לאויר ·

או

בין שהחובה מרובה והנדבה מועטת · כגון שקן א' מפורש שהן עולות נתערב עם כמה קינין סתומה של יולדות או של זבה שכל קן מהן א' חטאת וא' עולה · בין וכו' כגון קן א' סתומה שנתער' בכמה קינין של עולות · וקרינן לעולות מפורשות נדבה משום דנדרים ונדבות כלן עולות כדתנן בריש פרקין : **ג** בחובה ובנדבה · שנתערבו קני חוב' שמקצתן חטאו' ומקצתן עולות · עם קני נדבה שכולן עולות : אבל בחובה שנתער' זו בזו · קן סתומה של יולדת או של זבה שנתערב בקן של יולדת או של זבה אחרת : מחצה כשר ומחצה פסול · מקרי' מהארבע המעורבי' שנים בלבד א' לעולה וא' לחטאת ולא יותר · דאי עביד שתי עולות שמא יעשה אותן מקן אחד וכל קן סתומה הוא א' עולה וא' חטאת : המועט כשר · אם נתערב קן אחד סתומה בשני קנים אחרים או בשלשה · אינו יכול להקריב אלא קן א' פרידה אחת לחטאת ופרידה אחת לעולה · אבל שתי עולות לא · דאי עביד שמא יקח הקן שהוא מבורר תחלה ליולדת אחת שאינו יכול לעשות ממנו אלא א' חטאת וא' עולה · וכן אם נתערבו עשר קינין במאה אינו מקריב מכולן אלא עשר קינין מקצתן חטאות ומקצתן עולות והשאר פסולי' וזהו המועט כשר : בין משם אחד · לידה ולידה זיבה וזיבה משתי נשים או מאשה אחת : בין משני שמות · לידה וזיבה בין משתי נשים בין מאשה אחת כדמפרש ואזיל : **ד** רבי יוסי אומר כו' · לאו משום דסבר ר' יוסי יש ברירה ונימא דכשהקריב הכהן קן אחד לשם אחת מהן הוברר הדבר למפרע דמתחלה בשעת לקיחת הקן היה קן זה שלה · אלא מפרש גמ' בפ' בכל מערבין דף ל"ו · דר"י מיירי בשהתנו בשעת לקיחה שיוכל הכהן לעשות קן שירצה לשם איזו אשה שירצה · והלכה כר' יוסי :

פרק ב **קן** סתומה · שלא פירש זו חטאת זו עולה · ולא מבעיא מפורשת דפשיטא שאם פרח האחד יקח זוג לשני כיון שכן נפרשים זה מזה וכל אחד שמו עליו · אלא אפי' סתומה שעדיין הם יחד ועומדים להתפרש · וסד"א שאם פרח האחד ימות השני קמ"ל :

לבין

בין שהחובה מרובה והנדבה מועטת כו' · כתב הר"ב וקרינן לעולות מפורשות נדבה וכו' ונדבה דנקט ולא נקט חטאת מועטת בחובה עולת מועטת בחובה · משום דקתני בסיפא אבל חובה שנתערבה זו בזו להכי נקט ברישא נדבה · המפרש :

ג אחת לזו ואחת לזו · נתן דוגמות לכל המסכתא בקרבנות הנשים לפי שהם יותר חייבות בקנים מפני שחייבות מה' כמו שחייבין האנשים · ומוסף על האנשים · יולדות וג"כ שהזיבות מצוי הרב' מאד בנשי' יותר ממה שהוא מצוי באנשים כמו שהוא מפורסם ונגלה לעין · הרמב"ם :

מחצה כשר · אע"ג דאפשר שמקריב משל שתי נשים הרי יכול להקריב לשם מי שהוא ואנן לא קיימין אלא בפרידות גופייהו כמה כשרים וכמה פסולי' מגד עצמך ועיין בס"פ וכל זה בכהן נמלך · כדתנן ברפ"ג ע"ש : **ד** רבי יוסי אומר שתי נשים שלקחו כו · כתב הר"ב לאו משום דסבר ר"י יש ברירה' ונימא דכשהקריב הכהן קן א' לשם אחת מהן כו' בגמ' דבכל מערבין דף ל"ו בעי לאכוחי מהכא דר"י ס"ל יש ברירה · ופירש י' כדכת' הר"ב דכיון דעלת' ההקרב' לכל אחת לשמה ש"מ דיש ברירה' דאלת"ה הא קי"ל בפסחי' דף כ"ט וזבחים דף ג' דקרבן שהקרב בשנוי הבעלים אינו עולה לבעלים · ע"כ והקשו התו' דהא מוכח נדרים וזבחי' (וכ"כ שם הר"ב בהדי') דבתמיה לשמה קאי · א"כ בלא ברירה אפשר להקריב לו בסתם · ולכן פירשו דהכי בעי לאכוחי דס"ל יש ברירה דאי אין ברירה איכא למימר כל קן דרחל הקריב למעלה וכל קן לאה הקריב למט' והקריב עולה למטה ור"ל את למעלה · ומשני כשהתנו הנשים בשעת לקיחה זה יהיה שלי וזה יהיה שלך · וכן בנתנו דמי קיניהן לכהן בעירוב ונתנם למוכר ופירש בשעת לקיחה קן זה · לזו וקן זה לזו ונמצא שלא נתערבו הקינין אלא המעות · מהו דתימא דנגזו' התנו אטו לא התנו דכיון שנותנים הדמים בעירוב יקחו נ"כ הקינין בעירוב ולז א"א בלא ברירה קמ"ל דלא גזרינן וקמ"ל נמי כדרב חסדא דאמר רב חסדא אין הקינים מתפרשות איזה עולה ואיזה חטאת אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן דכתיב (ויקרא י"ב) ולקח וגו' אחד לעולה ואחד לחטאת וכתיב (שם ט"ו) ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחד עולה · ופ"ד דיומא דף מ"א) · ומדנקט שתי נשים ולא נקט באשה אחת משמע דאתא לאשמועינן דלא גזרינן התנו אטו לא התנו · ואי לא אתא לאשמועינן נמי כדרב חסדא לא ה"ל (למימר) ולמתני לאיזה שירצה יקריב עולה ואיזה שירצה יקריב חטאת · דלא הוה צריך להזכיר עולה וחטאת אלא יקריב של לאה ללאה ושל רחל לרחל · ע"כ :

פרק ב **קן** סתומה · כתב הר"ב ולא מבעי' מפורשת דפשיטא כו' · כיון שכן נפרשים זה מזה כו' · תו לא שייך זה לזה כלל ופשיט' דאם פרח האחד יקח זוג לשני · כ"כ המפרש וקצת קשה דלפי זה רישא נקט סתומה בלאו דוקא · וסיפא פרח לבין

הקריבות

א שם הל' ו'
ב ד שם הל' ה'
ה פרק נ"ל ו"שם הל' ס'
י נזיר יב' פי"ו
פ"ש מה' פסחים
אל' פ'

או שפרח בין המתות · או שמת אחד מהן · יקח זוג לשני · [א]פרח לבין הקריבות פסול · ופוסל אחד כנגדו · שהגוזל הפורח פסול · ופוסל אחד כנגדו: ב [ב]כיצד שתי נשים · לזו שתי קנים · ולזו שתי קנים · פרח מזו לזו · פוסל אחד בהליכתו · חזר · פוסל אחד בהזירתו · [ג]פרח וחזר · פרח וחזר · לא הפסיד כלום · שאפילו הן מעורבות אין פחות משתים: ג [ד]לזו אחת · לזו שתים · לזו שלש · לזו ארבע · לזו חמש · לזו שש · לזו שבע · פרח מן הראשונה · לשניה · לשלישית · לרביעית · לחמישית · לששית · לשביעית · חזר · פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו · הראשונה והשניה אין

א שם הל' ב
ב שם הל' ג'
ג שם הל' ד'
ד שם הל' ה

לבין המתות · לבין ריעו שמשפטן שימותו כולם כגון חטאת שנתערבה בעולה דתנן בהו בפ"ק ימותו כלם: לבין הקריבות · לבין קינין סתומות העומדת ליקרב: פסול ופוסל אחד כנגדו · לפי שהוא סתם ולא נתפרש אם חטאת אם עולה לפיכך אינו פוסל אלא א' כנגדו · כדמפרש ואזיל: ב פרח · פרידה אחת מזו לזו פוסל אחד בהליכתו · ממקום שנפרש ופסול הוא עצמו או אחד במקו' שנתערב' דכשפרח פרידה אחת משני קנין לשני קני' אחרים הרי ג' פרידות לכד וחמש פרידות לכד · ומשלש פרידות אינו יכול להקריב רק שתים אחד עולה ואחד חטאת שאם יעשה שתים מהן עולות נמצא שהוקבע השלישי שנשאר ואותו שפרח לחטאת · ולא יוכל להקריב טוב בחמש פרידות כי אם שתי חטאות כדין חטאת שנתערבה בחובה דאמרינן בפ"ק דאין כשר אלא מנין חטאת שבחובה · א"כ אין להקריב השלישי הנשאר דחיישינן שמא יקריבו אותו שפרח בה' פרידות ויעשהו חטאת וחבירו שנשאר בג' פרידות נמי יעשוהו חטאת ונמצאו שתי חטאות מקן אחד · וכן מן החמשה פרידות אינו יכול להקריב רק שתי חטאות ושתי עולות דאי עביד ג' חטאות או ג' עולות דלמא עביד להו משני קנין של אשה אחת ואין דין שני קנין אלא בשתי חטאות ושתי עולות · והיינו דפסול הוא או אחד במקום שנתערב · ופוסל א' כנגדו ממקום שפרח ונפרש משם: חזר פוסל אחד בחזרתו · חזר ופרח אחד מאותם החמש פרידות לתוך אלו הג' שנמצאו עתה ארבע פרידות מכאן וארבע פרידות מכאן · פוסל אחד בחזרתו ממקום שנפרש ויצא משם והוא או אחר פסולים במקום שמתערב שם ואין יכולים להקריב אלא אחד חטאת וא' עולה מן הארבעה שבכאן' ואחד חטאת ואחד עולה מן הארבעה האחרים · דדלמא אותה פרידה שפרחה שנית היא מאותה שני קנין ואינה אותה שנתערבה בה תחלה ונשארו שם ג' פרידות מן השני קנין ואותה שפרחה שם ראשונה וכן במקום השני ואי עביד במקום אחד שתי עולות ואחד חטאת יהא נקבע אותו שפרח לצד השני לחטאת ולא יוכל להקריב שם רק חטאת אחת דדלמא כל הג' חטאות שנעשו מכאן ומכאן יהיו משני קנין של אשה אחת הלכך עושה בכל מקום עולה אחת וחטאת אחת או שתי עולות וחטאת אחת בצד זה וחטאת אחת בצד זה או שתי חטאות ועולה בצד זה ובצד השני עולה א' · ואם חזרו ונתערבו יחד לעולם לא יהיו להם פחות משני קנין שהם כשרים: ג אחד לזו ושנים לזו כו' פרח מן הראשונה פרידה אחת לשניה · מיד נפסל אותו יחידי שנשאר בראשונה · דאי יעשנו חטאת יהי נקבע אותו שפרח לעולה ולא יוכל להקריב בשניה ובקנין אחרות שנתערב בהן רק מניין עולות כמו עולה שנתערבה בחובה · וכי פרח מן השניה לשלישית שמא מגופה של השניה פרח ואותו שפרח מן הראשונה נשאר שם בשניה ואינו יכול לעשות מן השניה רק שתי פרידות אחת חטאת ואחת עולה דאי עביד שתי עולות שמא מן הפרידות של

הקריבות א"א לפרש אלא דוקא סתומה · והתו' כתבו קן סתומ' ה"ה בקן מפורש הוי דין זה אלא משום דבסיפא קאמר פרח לבין הקריבות כו' · דדוקא פרידה של קן סתומה שפרחה ונתערבה לבין הקריבות · אבל פרידת המפורשת לעולה שפרחה בין שאר קינין אינו יכול להקריבה אלא כמנין עולות [שבקנים] שפרח לשם כדאמר בפ"ק ע"כ · ושוב מצאתי בפ"ב דנזיר דף י"ב · דמייתי לה התם בגמר' למתניתין דהכא · וקאמר עלה ואלו קן מפורשת אין לו תקנה · ופירש"י וכל קן מפורש' שפרח אחד מהן ואינו יודע אי זו לחטאת ואי זו לעולה · ואף ע"ג דפירש כיון דלא הוי תרווייהו קמי' לית בהו היכרא דלא ידע אי האי שני הוי חטאת או עולה · ע"כ · (ועיין בפי' הר"ב דמשנה ד') אבל התוס' דהתם כתבו וז"ל ומ"ה נקט סתומה דאי מפורשת היה צריך להאריך ולפרש איזהו פרח · העולה או החטאת · ולהכי קיצר בלשונו ואמר דפרח א' מהם ע"כ · נראה מזה דלא גרסי בגמ' להא דאלו קן מפורשת אין לו תקנה · וכמו שכ"ל ג"כ לדבריהם דהכא · וכן לדברי המפרש:

או שפרח בין המתות · להכי קאמר בין חטאות בין המתות · דאלו נתערבה בין חטאות חיות והנך חטאות דידיה כנהו · מצי לייתב חד מינייהו ועביד ליה זוג להא · והא דלא נתערב' הוי קרי ליה עולה גליון שבפירש"י שם פ"ב דנזיר:

ב פוסל א' בהליכתו · מ"ש הר"ב א"כ אין להקריב הג' הנשאר דחיישינן שמא יקריבו אותו שפרח בה' פרידות ויעשהו חטאת כו' · ונמצא שתי חטאת מקן א' · תימה כיון דבסתומות איירינן ולכל אשה שתי קנים נמצאו ב' חטאות קן באלו השתי קנים וכדין הוא שהקריב שתי חטאת ולא שבאו מקן א' אלא משתי קנים · ובהמפרש ליתא להאי א"כ · והקרוב אלי שלא לשבש כל הגירסא ולהגיה שצ"ל ונמצאו ב' חטאות משני קנין וה"ק א"כ אם יעשה אחד חטאת וא' עולה שוב לא יקריב השלישי דחיישינן וכו' ונמצאו ג' חטאות משני קנין וה"נ מצי לאסבורה בג' עולות ועיין בפי' הר"ב במתני' דלקמן על פרח מן הששית לחמשית:

שאפילו הן מעורבות אין פחות משנים · שאפילו מעורבות כל השמנה פרידין שבארבעה הקנין יחד אין פחות משנים פי' שני קנין כשרין · בהן שתי עולות ושתי חטאות · אבל ג' חטאות או ג' עולות לא מצי עביד דדילמא עביד להו משתי קינין של אשה א' שהן שתי חטאת ושני עולות · המפרש:

ג פרח מן הראשונה לשנייה לשלישית · כתב הר"ב וכי פרח מן השנייה לשלישית כו' ולא יוכל לעשות בג' ובקנין אחרות שנתערב בהן כמ"ש בפרח מראשונה לשניי' אלא שלא חש להאריך בכל פעם:

אין להם כלום · השלישית יש לה אחת · הרביעית יש לה שתים · החמישית יש לה שלש · הששית יש לה ד' · השביעית יש לה שש · [א] פרח וחזר · פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו · השלישית והרביעית · אין להם כלום · החמישית יש לה אחת · הששית יש לה שתים · השביעית יש לה חמש · פרח וחזר · פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו · החמישית והששית אין להם כלום · השביעית יש לה ארבע · וי"א השביעית לא הפסידה כלום · [ב] ואם פרח מבין המתות לכלם · הרי כולם ימותו :

ד [ג] קן סתומה · וקן מפורשת · פרח מן הסתומה · למפורשת · יקח זוג לשני · חזר · או שפרח מן המפורשת ראשון · הרי כולן ימותו :

ה חטאת

גוף השניה יעשה. וא"כ יהי נקבע אותו שפרח בשלישית לחטאת ולא יוכל לעשות בשלישית רק מחליין חטאת ולא יותר · וכן כי פרח מן השלישית לרביעית שמא מגופו של שלישית הוי אותו שפרח · ולא נשאר בה רק ה' פרידות ופרידה אחת מן השניה שנתערבה בהן ואינו יכול לעשות בשלישית רק שתי חטאות ושתי עולות מפני אותו שנתערב ברביעית · וכן כי פרח מן הרביעית לחמישית אין כשר ברביעית אלא ג' חטאות וג' עולות · וכן מחמישית לששית יעשה בחמישית ד' חטאות וד' עולות · וכן מששית לשביעית אין כשר בששי' כי אם ה' חטאות וה' עולו' דאי עביד שש עולות יהא נקבע אותו שפרח בשביעית לחטאת ולא יוכל לעשות בשביעית כי אם ז' חטאות בלא שום עולות · וכי הדר מן השביעי' ופ"ח א' בששית שמא לא הוא אותו שפ"ח בתחל' מששי' אלא מגופה של שביעית פרח ונפסלו בשביעית שתי פרידות · ואין כשר כי אם שש חטאות ושש עולות · דאי עביד ז' חטאות יהא נקבע אותו שפרח בששית [ובאחרים] לעולה ולא יוכל להקריב רק עולות מחצי הפרידו' ומניין האחרי' פסולים כדין עול' שנתערבה בחובה · וכי פ"ח מן הששית לחמישית נפסל בחזרה זו עוד קן אחד ואין כשר בששית כי אם ארבע חטאות וד' עולות דשמא מן הששית פרח מגופה אח' בשביעית ואחת בחמישית בחזרה ולא נשאר לה כי אם י' פרידו' מגופה · ואי עביד ה' חטאות וחמש עולות דלמא השתי פרידו' שפרחו ממנה יהיו קרבים עולות שתיהן וא"כ יעשו בשש קנין שבע עולות או יהיו עשויין שתיהן חטאות · ואין יכולים לעשות בשש קנין אלא ו' עולות ושש חטאות וכן מחמישית לרביעית ומרביעי' לשלישית ומשלישית לשניה · אין בשלישית כ"א שתי פרידות אחת חטאת ואחת עולה · וא"ת ולמה הפסידה השלישית שנים שהרי מאותן שפרחו בשניה בחזרה לא יקריבו · דהא קתני השניה אין לה כלום והוה לן למימר בשלישית שתי קינין ובשניה אין בה כלום או בשניה קן א' ובשלישית קן א' · וי"ל כיון דבשאר קינין מרביעי' ואילך נפסלו ב' קינין אחד בהליכה ואחד בחזרה גזרינן כמו כן בשלישית · אבל בשביעית לא נפסל כ"א קן א' דלא הלך ממנה רק פרידה אחת בחזרה ואלו בהליכה לא נפסל בה כלום ולא נחסרה ממנה דבר : פרח וחזר · לאו אראשונה ושניה קאי דכיון דאין להם כלום אלא מתים אם פרח אחד מהם בין שאר קינין ימותו כולם כדתנן בסמוך ואם פרח מבין המתות לכילם · כולם ימותו · אלא קאי אשלישית שפרח ממנה לרביעית ומרביעית לחמישית ומחמישית לששית ומששי' לשביעית וחזר משביעי' לששית עד השלישית הרי מן השביעי' חסר ב' פרידות אחד בחזרה ראשונה ואחד בחזרה שניה ואין כשר בשביעית רק ה' פרידות לעולו' וה' פרידות לחטאו' דאי עביד שש עולות שמא הב' שהלכו ממנה יהיו קרבין עולות הרי ח' עולות ואין בשבע קנין רק ז' עולות ומן הששית חסר ד' פרידות שנים בפריחה וחזרה ראשונה · ושנים בשניה · ונשארו ב' קנין כשרים דאי עביד שלש עולות שמא ד' שהלכו ממנה יהיו עולות הרי ז' עולות ואין בו' קנים רק ו' עולות · וכן החמישית אין כשר בה כ"א א' לעולה וא' לחטאת · וכמו כן קשיא בכאן כיון דהרביעית אין לה כלום היה יכול להקריב בחמישית ג' עולות וג' חטאו' דהרי אותן שהלכו ברביעית אינן קריבות · ולפ"ז שהחמישי' אין לה אלא אחת היה יכול להקריב ברביעי' ב' עולות וב' חטאו' אלא גזרינן בכל פריחה וחזרה ב' קנין [גזירה בזו אטו בזו] וכן כי פרח וחזר פעם שלישי' אין להם כלום · לבד השביעי' שיש לה ד' כמו כן גזרינן בכל פריחה וחזרה שני קנין : וי"א שביעית לא הפסידה כלום · פי' בפריחה וחזרה שלישית אלא לעולם יקריבו ממנה חמש קנין דב' פרידות פרחו ממנה לכל היותר ונשארו בה רק י"א פרידות ויעשה מהם ה' חטאו' וה' עולות כיון דאף הששי' אין לה כלום · והכא לא גזרינן בפריחה זו כמו בשאר קנין דכיון דאינה מפסדת בפריחה בשום פעם לא גזרו על החזרה · ואין הלכה כי"א : ד קן סתומה' שלא פירש איזו חטאת ואיזו עולה : וקן מפורשת · שידוע שזו חטאת וזו עולה והכא מיירי שנתערבו שתי הפרידות יחד אחר שהיו מפורשות והשתא אין ידוע איזו חטאת ואיזו עולה · והכי מוכח בסיפא דקתני או שפרח מן המפורשת לסתומה ראשון ימותו כולם ואי לא נתערבו פרידות המפורשו' זו בזו אמאי ימותו · ואם העולה פרחה החטא' הנשארת תקרב וקן הסתומה יקריבו בה עולה א' ומפני העולה שנתערבה בה"א מיירי שנתערבו פרידו' המפורשו' זו בזו ואם נתערבה פרידה א' מן הקן הסתומה לתוך המפורש' יקח זוג לשני ויפרש אחת חטאת וא' עולה והב' שנתערבו יחד ימותו כולן חזר א' מן הב' שנתערבו ונתערב עם היחידי הנשאר בסתומ' או תחלת הפריחה נתערב א' מן המפורש' לסתומה והיינו ראשון דקאמר

א תוי' שם
ב תוי' פ"ו מה'
פס"ם הל' ח'
ג שם פט"ו הל' ו'

פרח וחזר כו' · הכא בבבא ג' [א] צ"ל דלא קאי על הארבע' קנים הראשונים שהרי אין להם כלום · כמ"ש הר"ב בבבא שניה : וי"א השביעי' לא הפסיד' כלום · כתב הר"ב פי' בפריחה וחזרה שלישית · אלא לעולם יקריבו ממנה חמש קנין כו' · אבל אין נראה לפרש לא הפסיד' כלום ויקריבו בה שבעה חטאות ושבע' עולו' דמאי עביד להו כיון דבקנין אחרים אין בהן כלום (ואותן ג' שנתערבו בה מאחרים ראויין הם להקרב כולם בין עולות בין חטאות שבכל פעם שבא לה אחד היה בא ממקום שראוי להקרב בין עולה בין חטאת) · דאין זה הלשון דהוה ליה למימ' נשכרה שביעי' בפריח' שלישית שע"י פריחה שלישית הוכשרו כל הקנין שבשביעית · אלא הל' משמע לא הפסידה כלום בזאת פריחה שלישית · המפרש :

ה זה

כלומר

ה [א]חטאת מיכן · ועולה מיכן · וסתומה באמצע · פרח מן האמצע לצדדין · אחד (גמ' הילך) הלך ואחד הלך · לא הפסיד כלום · לא יאמר · זה שהלך אצל חטאות · חטאת · וזה שהלך אצל עולות · עולה · חזר לאמצע האמצעיים ימותו · אלו יקרבו חטאות · ואלו יקרבו עולות · חזר · או שפרח מן האמצע לצדדין · הרי כולן ימותו · [ב]אין מביאין תורין כנגד בני יונה · ולא בני יונה כנגד תורין · כיצד האשה שהביאה חטאתה תור · ועולתה בן יונה · תכפול ותביא עולתה תור · (ס"א) (עולתה תור · וחטאתה בן יונה · תכפול ותביא עולתה בן יונה · בן עזאי אומר · הולכין אחר הראשון · [ג]האשה שהביאה חטאתה · ומתה · יביאו היורשין עולתה · עולתה ומתה · לא יביאו היורשין חטאתה :

פרק ג

במה [ד]דברים אמורים · בכהן נמלך · [ה]אבל בכהן שאינו נמלך · אחת לזו ואחת לזו · ושתים לזו ושתי' לזו · ג' לזו וג' לזו · (ס"א) עשה כולן למעלה · מחצה כשר ומחצה פסול · כולן למטן · מחצ' כשר ומחצה פסול ·

חצים

כלומר שבתחלת פריחה הלך אחד ונתערב בסתומ' ימותו כולן דכיון שפרידות המפורשות נתערבו יחד אין קרבין עוד וכי פרח אחד מהן במקום אחר היינו אחד מן המתות שפרח לבין הקריבות ימותו כולן : **ה חטאת מכאן**. פרידה המפורשת לחטא' לצד אחד ופרידה המפורש' לעול' לצד הב' ושתי פרידו' של הסתומ' באמצע : **פרח מן האמצע**. פרידה אחת לימין ופרידה אחת לשמאל : **לא הפסיד כלום**. דאותו שמעורב עם החטאת יעשה חטאת ואותו שעם העולה יעשה עולה אבל לא חטאת · דשמא יעשוהו מן העולה המפורשת : **חזר לאמצע**. חזרו מן הצדדים אחד מכאן ואחד מכאן ונתערבו יחד אלו ימותו דחטאת ועולה נתערבו יחד אבל אותן שנשארו כל א' לבדו קרבים כל א' כדינו : **חזר מן האמצעיי' לצדדים**. הרי חטאו' ועולות מעורבי' וימותו כולן : **אין מביאים תורים כנגד בני יונה**. אלא או שניהן תורים או שניהן בני יונה : **תכפול ותביא עולתה בן יונה**. כדין החטאת שהחטאת היא עיקר בין שהפרשתו תחלה בין שהפרשתו בסוף : **הולכין אחר הראשון**. ואינה מביאה השני אלא ממין שהפרישה בראשון בין שהיה הראשון חטאת בין שהיה עולה · והלכה כת"ק : **לא יביאו היורשים חטאתה** · דהויא חטאת שמתו בעליה ואי לא מהאי טעמ' מביאים חטאת אע"פ שקרבה עולה תחלה ואע"ג דבכל מקום חטאת קודמת לעולה היינו דוקא למצוה אבל לא לעכב :

פרק ג בד"א בכהן נמלך · אפי' קמא קאי והכי קאמרי' בד"א דחטאת שנתערב' בעולה שכלם ימותו וכן אחת לזו ושתים לזו וג' לזו דהזועם כשר · ה"מ בכהן שבא להמלך ולשאול איך מספקן · אבל בכהן שאינו נמלך ועשה לדעת עצמו קן שלם למעלה לאשה אחת · עולה כשרה וחטאת פסולה · ואם עשה קן שלם למטה חטאת כשרה ועולה פסולה · הלכך אחת לזו ואחת לזו שתים לזו כו' ועשה כלן למעלה מחצה כשר דהיינו עולות ומחצה פסול היינו חטאות ואם עשה כלן למטה חטאת כשרות ועולות פסולות

וכל

ה זה שהלך אצל חטאות כו' וזה כו' עולות · וכן הוא בכל הנוסחאות · ואף הרמב"ם העתיק כן בחבורו ספ"ט מה' פסולי המוקדשים · ואע"ג דברישא תנן חטאת לשון יחיד וכן העתיק שם · מ"מ הא לית לן בה בין שהיא חטאת א' או חטאות רבות ומש"ה לא קפיד' אבל הר"ב והמפרש נקטי בסיפא נמי חטאת: **לא הפסיד כלו'** · פי' הר"ב דאותו שמעורב עם החטא' יעשה חטאו' אבל לא עולה דשמא יעשהו מן החטאת המפורשת · והמגיה כן בדברי הר"ב · לא הפסיד : **חזר ל'** הר"ב חזר מן האמצעים לצדדין הרי חטאו' ועולו' מעורבי' וימותו כולן · וכ"כ המפרש' גם הרמב"ם בפירושו ובחבורו והשו יכולין לפרש דכולן ימותו מפני שפרח בהן מן המתות: **או שפרח מן האמצע לצדדין** · פי' הרמב"ם הוא שפרח לצד זה ששם החטאות או העולות ופרח משם לקנה האחר הרי כבר היה תערובות החטאת בעולה לפיכך כולם ימותו כמו שנתבאר בתחלת המסכתא ע"כ והרמב"ם בחבורו העתיק לבבא זו ופרח מן האמצעית לצדדין · ולא העתיק חזר · אבל להר"ב והמפרש נראה דלא גרסי' לבבא דאו שפרח כו' : **תכפול ותביא עולתה כו'** פי' הר"ב שהחטאת היא עיקר · לי הרמב"ם לפי שהכתוב הקדי' אותה כמו שאמרנו בעשירי מזבחים · ע"כ · ואע"ג דביולדת הקדים הכתוב לעולה כדכתיב (ויקרא י"ב) א' לעולה וא' לחטאת · כבר כתבתי שם במשנה ד' דלא הקדימו אלא למקראה · ובת"כ פ' תזריע ספ ד מה ת"ל א' לעולה וא' לחטאת כו' כאן שהיא מביאה עולתה תחלה אינה דין שתביא חטאתה ממין עולתה ת"ל א' לעולה וא' לחטאת הביא' חטאתה תור וכו' כדתנינן הכא · ונראה לי דהכי דריש דה"מ למכתב לעולה ולחטאת והוה שמעינן דעולה קודמת כיון דלא נקט חטאת ברישא כמו במקום אחר · אלא להכי כתב א' למדרש בג"ש מה לחטאת וא' לעולה דגבי טומאת מקדש וקדשיו דהתם כתב והקריב אשר לחטאת ראשונה דה"נ תהא החטאת עיקר לכל דבר חוץ למקראה · וכס' קרבן אהרן מפ' דדייק מאחד אחד דמייתרי אלא דה"ק אחד לעולה ויהיה מהאחד שהוא לחטאת תמיד · ע"כ · וראיתי ג"כ בנוסחאות דל"ג כאן שהיא כו' אינו דין כו' אלא ה"ג מנין שאם הביאה כו' שתביא כו' : **יביאו היורשים עולתה** · דשעבודא דאורייתא ומש"ה אפילו לא הפרישתו מחיים · פ"ק דקדושין דף י"ג · וכן פסק הרמב"ם ספ"א מהלכות מחוסרי כפרה · ע"ש · וגם עיין מ"ש בפ"ה דערכין משנה ב' ד"ה יתנו :

פרק ג בד"א בכהן נמלך · כתב הרב אפרקא קמא קאי והכי קאמרינן בד"א דחטאת שנתערבה בעולה שכולם ימותו וכו' ע"כ המפרש · ומשום מתניתין ג' הוא דנקטי הכי דהא הכא בסתמא אנן קיימין · ול' הרמב"ם זה [בד"א] הוא סב על הלכה רביעית מן הפרק הראשון שאמר המועט כשר : **אבל** בכהן שאינו נמלך · פי' הר"ב ועשה לדעת עצמו קן שלם למעלה לאשה אחת כו' · ומסיים המפרש וכיון שקינין אלו לשתי נשים יביאו קן אחד בשותפות ויתנו ביניהן כו' ודוקא קן שלם למעלה כו' כמ"ש הר"ב בסוף מתניתין וכולה פרקין

כמ"ד

א שם הל' ו'
ב שם פ"ה הל' ט
ג קדושין י"ג ; ונזיר [illegible] [illegible] מה' מחוסרי כפרה הל' י"ג
ד ונדרים [illegible] [illegible] פס"ה הל' ו'
[illegible] שם הל' ו'

חצים למעלה וחצים למטה · את שלמעלה מחצה כשר · ומחצה פסול · ואת שלמטה מחצה כשר ומחצה פסול : **ב** אחת לזו ושתים לזו ושלש לזו ועשר לזו ומאה לזו · עשה כולן למעל' מחצה כשר ומחצה פסולי · כולן למטן מחצה כשר ומחצה פסול · חציין למעלן וחציין למטן המרובה כשר · [א]זה הכלל · כל מקום שאתה יכול לחלוק את הקינין לא יהו משל אשה אחת בין מלמעלן בין מלמטן · מחצה כשר ומחצה פסול · כל מקום שאין אתה יכול לחלוק את הקינין עד שהוא משל אשה אחת בין מלמעלן בין מלמטן · המרובה כשר : **ג** [ב]חטאת לזו ועולה לזו · (ס"א) עשה כולן למעלן מחצה כשר ומחצה פסול · כולן למטן מחצה כשר ומחצה פסול · חציין למעלן וחציין למטן שתיהן פסול · שאני אומר חטאת קריבה למעלן · ועולה למטן : **ד** [ג]חטאת ועולה וסתומה ומפורשת · עשה כולן למעלן מחצ' כשר ומחצה פסול · כולן למטה מחצה כשר ומחצה פסול · [ד]חציין למעלן וחציין למטן אין כשר אלא סתומה · והיא מתחלקת ביניהן : **ה** [ה]חטאת שנתערבה בחובה · אין כשר אלא מנין חטאת שבחובה · חובה שנים בחטאת · מחצה כשר · ומחצה פסול · וחטאת

וכל פרקא קמא מיירי לכתחלה והאי פר' א מיירי דיעבד · ובאחת לזו ושתי' לזו דאמרן לעיל בכה"ג דהמועט כשר · הכא בלא נמלך המרובה כשר · כיון שעש' חציין למעל' וחציין למט' · כיצ' הרי שמא' לזו עשה אותו קן של אשה למעל' ומ שני קנין של אשה אחרת עשה פרידה אחת מהן למעל' כדי שיהיו חציין למעל' ונשארו ג' פרידו' למט' הרי כשר ב' עולו' למעל' וב' חטאו' למט' הרי ב' קנים כשרים ושלישי פסול וזהו המרוב' כשר · וכן ג' לזו וג' לזו מן השני קינין יש ד' פרידות למעל' ועוד לקח פרידה אחת מן הג' קינין הרי ה' פרידות למעל' וה' פרידות למטה · מן הה' פרידות של מעלה יש ג' עולות · שלמט' ג' חטא' הרי ג' קינין כשרי' וזהו המרוב' כש' · ומיהו י' לזו וק' לזו א"א למגז' בענין זה לפי שהן זוגות · וצ"ל דהמרובה כשר דתנן במתני' אינו חוזר אלא לאחת לזו ושתי' לזו כו' שאינן זוגו' · ואיידי דתנן לעיל בכה"ג המועט כשר · תנא נמי בכה"ג המרוב' כשר באינו נמלך · ומיהו אף בי' לזו ומא' לזו המרוב' כשר שאין פסול אלא עשר קני' דשמא כל הקני' של אשה אחת למעלה ונפסלו החטאות או כולן למט' ונפסלו העולו' ועל כרח' י' קני' שלימי' פסולי' : את שלמעלה מחצה כשר ומחצ' פסול כיון שעשה קן שלם למעל' והואיל שהקני' הם לב' נשי' יביאו קן א' בשותפו' ויתנו ביניהן אם משל ראשון עול' ללאה תהא באחרון חטאת ללאה או אפכא · ודוקא עשה קן שלם למעל' אבל אם חלק הקנים פרידה אחד למעל' ופרידה א' למט' הכל כשר שאני אומר עולה למעלה וחטאת למטה שהקני' מתפרשי' בעשיית כהן : **ב** זה הכלל כ"מ שאתה יכול לחלוק כו' כלו' שקן אשה אחת אינו נחלק לב' אלא קן לאשה א' למעל' וקן אשה אחרת למט' · מחצ' כשר ומחצ' פסול וכ"מ כו' כגון א' לזו וב' לזו שיש מחלק של אשה א' למעל' ולמט' המרוב' כשר כדפרישי' : **ג** חטאת לזו ועולה לזו כו' ה"ג קאי אדתני לעיל בפ"ק עול' שנתערבה בחטא' או אפכ' כלן ימותו · וה"מ בנמלך אבל בלא נמלך על תערובתו ועשה קן למט' וקן למעל' מחצ' כשר ומחצ' פסול ואע"ג דאי אתו לא' מלוכי אמרי' ליה לא תקריב כדתניא ימותו כולן · הכא דלא נמלך אמרי' שכל א' נעשה כהלכתו וכשר : **ד** חטא' ועול' וסתומה ומפורשת ב' נשי' שלקחו ב' קנין זו צריכ' עול' וקן שלם · דהיינו ב' עולו' וחטא' א' וזו צריכ' חטא' וקן שלם דהיינו ב' חטאו' ועול' א' · ופירשו א' מן הקנין פריד' עול' לזו ופריד' חטא' לזו וא' מן הקנין הניחו סתומה שלא פירשו איזו עול' ואיזו חטא' והשליש' פירשו איזו עול' ואיזו חטא' אבל בעלי' לא נתפרשו הרי חטא' לזו ועול' לזו וקן סתום' וקן מפורשת וצרי' להקרי' ב' הקינין הללו שאם על שתיהן העולו' למעל' וחטאו' למט' · ועול' לזו וחטא' לזו צריך להקרי' לשם בעלי' · ואם נתנה הכהן חציין למט' וחציין למעל' אין כשרה אלא סתומה דהי מיניהו דעבד עול' והי מיניהו דעבד חטא' כשר כיון שכל קן וקן יש בפני עצמו : מתחלקת ביניהם הואיל ובעירוב לקחום · הא' יצאה ידי חטא' והא' יצא' ידי עול' : **ה** חטא' שנתערב' בחובה · כלו' הא דתנינן לעיל בפ"ק חטא' שנתערבה בחובה אינו כשר אלא מנין חטאו' שבחובה · פעמי' שעול' אותו מנין למחצ' כש' ומחצה פסול ופעמי' שעול' לפחו' ממחצ' ומס' ואזיל כיצד · חובה שני' בחטא' מחצ' כשר ומחצ' פסול · פי' ב' קינין חוב שיש בהן כפלים בחטא' כגון שהקריב מהן עול' א' ונשתיירו ב' חטאו' ועול' א' · מחצ' כשר ומחצ' פסול · שעול' אחת הנשארת אינו יכול להקריב שמא זו א

כמ"ד ב"א אינן נדחין ומש"ה אי אקרי' ארצו ועת"ש במשנה ח' פ"ט דפסחי' : **ב** זה הכלל כ"מ שאתה יכול לחלוק כו' לא אתא לאתויי מידי ושיטתא בעלמא יהיב כדאשכחן נמי במשנ' ב' ס"ד דמגיל' : **ג** עשה כולן למעל' כו' ל' הר"ב ועשה קן ור"ל ב' פרידות שהאחת חטאת והאחת לעולה · ול' המפרש ועשה קן שלם : **ד** חטאת ועול' כת' הר"ב וצרי' להקרי' לשם בעלי' ותימה כי אקריב בסתמא כל אחד עלתה לשם מי שהוא כמ"ש הר"ב ריש זבחי' וכתבתיו ג"כ לעיל פ"ק משנ' ד' · ומש"ה משכחת להו מחצ' כשר ומחצה פסול כדתנינן וכתבו התוס' בפ"ז דזבחי' ד' ס"ז דלא הוה צריך למתני אלא סתומה ומפורשת דבחטאת ועולה אין חדוש כלו' : **ה** חובה שנים בחטא' מחצ' כשר ומחצה פסול · כתב הר"ב פי' שני קנין כו' · כגון שהקריב מהן עולה אחת כו' שעולה הנשאר' אינו יכול להקריב שמא זהו שנקבע לחטא' · וכן לשון המפרש · ור"ל שמא זהו אותו המעור' שכבר נקבע לחטא' · ומ"ש וחטאת המעורבת אינו יכול להקריב שמא היא העולה הנשארת · כלומר אחר שהקריב שתי חטאות מהתערובות שוב לא יוכ' להקריב עוד חטאת על דעת שהיא זו שנתערבה · דשמא זו היא עולה הנשארת דהואיל ונקרבו שתי חטאות מן התערובות · הרי הוקבע בשלישית לעולה ושמא זו היא ·

א פיי"ט מה' פסה"מ הלכה ו
ב ונמ"ש שם ג
ג שם הלכה ט
ד שם הלכה יא
ה שם הלכה ט
ושם פ"ט הל' ד

וחטאת שנים בחובה · המנין שבחובה · כשר · [א] וכן עולה שנתערבה בחובה · אין כשר אלא מנין עולות שבחובה · חובה שנים בעולה · מחצה כשר ומחצה פסול · עולה שנים בחובה · המנין שבחובה כשר : [ב] האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר · ילדה זכר · מביאה ב' קנים · אחת לנדרה ואח' לחובתה · נתנתם לכהן · והכהן צריך לעשות שלש פרידות מלמעלן ואחת מלמטן · לא עשה כן · אלא עשה שתים למעלן ושתים למטן · ולא נמלך · צריכה להביא עוד פריד' אחת · (ס"א) ויקריבנה למעלן ממין אחד · משני מינין תביא שתים · [ג] פירשה נדרה · צריכה להביא עוד שלש פרידות ממין אחד ·

משני

המעורבת אינו יכול להקריב שמא היא העולה הנשאר' · הלכך אינו מקריב אלא ב' החטאות · והחטאת המעורבת והעולה הנשאר' פסולי' · והיינו מחצה כשר ומחצה פסול : חטאת שנים בחובה מנין שבחובה כשר · פי' כגון שקרבה חטאת אחת מן הב' קינין ונשתיירו ג' עולו' וחטא' אחת הרי הן ד' פרידו' שחטא' שנתערב' ביניהן · והרי אינו יכול להקריב ב' העולו' שמא יקח חטא' המעורבת · וגם ב' חטאו' לא יקריב שמא יקח אותו שנקבע לעולה · הלכך אינו מקריב אלא חטא' אחת · הרי עולה אותו מנין הפחות שבחובה לפחות ממחצ' כשר · וכה"ג מפרש' מתני' וכן עולה שנתערבה בחובה : [ב] הרי עלי קן כשאלד זכר · ביולד' עניה עסקינן דאלו עשירה מביאה כבש לחובתה : והכהן צריך לעשות ג' למעלה · שקן נדבה שתיהן עולות וקן של חובה עול' למעל' וחטאת למטה · והוא לא עשה כן אלא שתים למעלה ושתים למטה ולא נמלך בה לדעת על מה הביאתן ונפסלה פרידה אחת הלכך צריכה שתביא פרידה אחרת ותקריבנה למעלה : ממין אחד · כלומר בד"א כשהיו ממין א' אבל היו הב' קינין שהביאה מב' מינים דהיינו קן אחד תורים וקן אחד בני יונה צריכה להבי' פרידה אחת תור ופרידה אחת בני יונה כדי להשלים הפרידה שנפסלה דלא ידעינן אם מן התורים אם מן בני יונה היתה · ותנן לעיל אין מביאים תורים כנגד בני יונה כו' : פירשה נדרה · כשהביאה ב' קינין לכהן פירשה ואמרה אלו לנדרי ואלו לחובתי : ממין א' · כלומר אם ב' קינין הללו היו ממין אחד דהיינו שניהן תורים או שניהן בני יונה והקריב מהן הכהן שתים למעלה ושתים למטה אין כשר אלא פרידה אחת מכל הארבעה שהקריב · והיא העולה שבחובה · מידי דהוי כעולה שנתערבה בחובה דאמרן לעיל אין כשר אלא מנין עולות שבחובה · וצריכה להביא עוד ג' פרידות ומקריב מהן אחת למטה והיא החטאת שבחובה ושנים למעלה והוא הנדר :

משני

היא ולא היא אותה החטאת שנתערבה . ומ"ש הר"ב בחטא' שנים בחובה כגון שקרבה חטא' כו' · ויהיה פי' שני' בחובה שיש בחוב' כפלים עולו' כנגד החטא' · ומ"ש הר"ב והרי אינו יכול להקרי' ב' העולו' כו' וגם ב' חטאו' לא יקריב כו' · מה שאמר ב' העולו' ר"ל גם שתיהן ואפי' אחת תכן לא ומה שאמר ב' חטאו' · ר"ל שתים כיחד אינו יכול להקרי' · אבל אחת מקרי' · דדוק' כשהקריב עוד א' שנשתלשו ב' חטאות קרבו מב' הקינין והוקבעו הנשארי' לעולו' הלכך א"א להקריב עוד חטא' על דעת שהיא החטאת שנתערבה · דדלמא זו היא עולה · אבל משום עולה לא יוכל להקרי' כלל אפילו קודם שהקריב עוד חטאת לפי דשמא זו היא החטא' שנתערבה · ואני תמיה על זה הפי' דהא ליכא בינייהו דרישא וסיפא דלעול' כשלא שקרבו ב' חטאו' מב' הקינין שבהם נעשה התערוב' לא דרישא קרבי' לאחר התערובות וסיפא כשר קרבה אחת מהן ועכשיו השנייה · וכיון דלעול' אינכא הפסד לשתי החטאו' שבשני קינין א"כ למאי תנייה כלל · והמפר' אחר שכת' לזה הפי' שהעתיק הר"ב כתב וז"ל ונרא' פי' ריב"א שפיר' חוב' שני' בחטא' מחצ' כשר ומחצ' פסול · כגון ח' פרידו' דחטאו' שנתערבו בח' פרידו' שחציין עולו' וחציין חטאו' הרי י"ב פרידו' חטאו' וד' פרידו' עולו' והקריב חציין למעל' וחציין למט' · אותם שלמעל' כולן פסולו' כי שמ' כולם חטאו' ואותם שמנה שלמט' כשרו' · מהם ד' של חטאו' וד' של עולו' פסולו' וזהו חובה שני' בחטא' כלומ' שנתערבו שמנה חטאו' שם ובחובה אין כי אם ד' חטאו' [זה הוא מחצ' כשר ומחצ' פסול] וגם זהו מנין שבחובה כשר שאין כשר שם אלא ד' חטאו' · חטאו' שני' בחובה · כגון ט"ו פרידו' של חטאו' וח' של חובה ד' פרידו' עולו' וד' פרידו' חטאו' ועשה י"ב למעל' וי"ב למט' · מנין שבחוב' כשר · די"ב של מעל' כולן פסולו' שמא חטאו' הם · וי"ב שלמט' ד' פסולו' שמא עולו' הן ושמנה חטאות כשרות ממה נפשך הרי חטא' כשרו' כמנין כל החובה בין עול' בין חטאו' · ואיהו חטא' שני' בחוב' אין לישנו מעלין חובה שנים בחטא' וכן תפרש הבבא שאחריה · והר"ב הביאו אבריהם פי' שהקינין סתומו' גבי חובה שנים בחטא' שהקינין היו סתומו' שנים והחטאו' ב' פרידו' ועשאן חציין למעל' וחציין למט' מחצ' כשר ומחצה פסול כי שמא ב' חטאו' קריבין למעלה ועול' מן הסתומה. ולמט' ב' חטאו' ועול' · חטא' שני' בחובה כלומר חטא' פי' שנים שנתערבו בחובה שהיו החטאו' ד' פרידו' והחובה ב' פרידו' ועשה חציין למעל' וחציין למט' המנין שבחובה כש' דהיינו ב' חטאו' דב' חטאו' נעשו למעל' והן פסולין וב' חטאו' ועול' נעשו למט' עכ"ל המפרש · ויש להרמב"ם שטה אחרת בכולה מכילתין עד הכא : [ג] אלא שתי' למעלן ושתי' למטן · קסבר ב' הקינין חובה עליה שמא יולדת בזוב היתה והוזקקה לקן לידה וקן זיבה · רש"י פ"ו דזבחי' ד' ס"ז : תביא שתי' · מ"ש הר"ב ותנן לעיל היינו בפ"ב דלעיל בסופו : פירשה נדרה צריכה להביא עוד ג' פרידו' ממין א' · פי' הר"ב והקריב מהן הכהן שתי' למעל' וכו' מידי דהוי כעולה שנתערבה כו' וכ"כ הרמב"ם · ותמיהה ליטובא דע"כ לא אמרן דאין כשר אלא כמנין עולו' שבחוב' אלא בכהן נמלך אבל כשעבר ועשה מה שיכולין להכשיר מכשירינן מידי דהוה שנתערבה חטאת בעול' וכדתנן בריש פרקין וא"כ ה"ה כיון שלא נמלך והקריב אינלו לפסול אלא א' כמו בלא פירשה דאינחילוק ביניה אלא לכתחל' · וכן לקמן בתביא ה' דעל כרחין מיירי כמו בפירשה כמו שאוכיח שם בס"ד ומפ' הר"ב דאפש' דעולה א' של הנדר כשרה ואפש' נמי דשתי עולות של נדר כשרות ·

והיינו

א מ"י פ"ס הל"ד בונחים ט'
ב שם פ"י הל' ס
ג שם הלכה ג

א
ב
ג
ד

משני מינין. תביא ארבע [א]קבעה נדרה. צריכה להביא עוד חמש פרידות ממין א'.

משני

משני מינים תביא ארבע. אם הביאה ב' קינין מב' מיני' ופירשה נדרה ולא ידע הכהן איזה שתים אכן עשה למעלה ואיזה עשה למטה. צריכה להביא ד' פרידות דשמא השתי תורים שהביאה לנדר והעולות נעשו למטה ונשאר עליה הנד' כולו ושני בני יונה שהחובה נעשו למעלה ונשאר עליה בן יונה א' לחטאת מחובת'. או שמא שני בני יונה של חובה נעשו למטה ונשאר עליה בן יונה של עולה מחובתה: קבעה נדרה. כגון שאמרה בשעת נדרה הרי עלי קן ממין פלוני. ופירשה נדרה דלעיל לא פירשה כלום בשעת הנדר אלא לאחר שנדרה סתם הרי עלי קן הביאה מאיזה מין שרצתה ואמרה אלו לנדרי: צריכה להביא עוד ה' פרידות. הכא איירי כגון שלאחר שקבעה נדרה והביאתה נדרה עם חובתה של הכהן עשה הכהן ב' למעלה וב' למטה ולא ידע אם נדרה עשה למעל' וחובתה למט' אם להפך והיא גם היא שכחה איזה מין קבעה לנדרה אם תורים אם בני יונה צריכה להביא עוד חמש פרידו' דשמא הנדר נעשה למטה והחובה למעלה ואין כשר אלא עולה שבחובה בלבד ונשאר עליה חטאת של חובה ושני עולות של הנדר ומפני ששכחה באיזה מין קבעה נדר צריכה להבי' ב' תורי' ושני בני יונה ולעשות ארבעתן למעלה כדי לצאת ידי נדרה וצריכה להביא נמי בן יונה או תור לחטא' להשלים חובתה הרי חמש פרידות. וה"מ כשהביא' מתחילה נדרה וחובתה הכל ממין א' אבל אם ידעה שמתחלה הביאה נדרה וחובתה משני מינים ושכחה מאיזה מין קבעה נדרה צריכה להביא ו' פרידות ארבע להשלים נדרה דהיינו שתי תורי' ושני בני יונה כדאמרן לעיל כיון שאינה יודעה באיזה מין קבעה לנדרה וצריכה לצאת ידי שניה' ושתי תורים או שני בני יונה לעשות א' חטאת וא' עולה להשלי' חובת'. והכא לא אצרי' דדי לה בבן יונה או תור לחטאת בלבד ותעלה לה העולה שהקריבה תחלה לשם חובה כדאמרן לעיל. דבשלמא כשהביאה ממין א' אינה צריכה להביא לעולת חובתה ממה נפסך אם אותן תורין

שקבעה

והיינו טעמא משום דלא נמלך הוא וא"כ ה"נ כיון שלא נמלך תעלה עולה אחת ג"כ לנדרה. ותוקשיא לי דבשני מינים תביא ד' תסגי לה בג' פרידות ממין א' שכיון שלא קבעה נדרה הרי יכול' להביא נדרה מאיזה מין שתרצ' ותביא דרך משל ג' בני יונה שנים לעולה לנדרה וא' לחטאת ויצתה ממ"נ שאם אותן שהביאה ראשונה היו תורים לנדר' ונקרבו כולן למטה א"כ בני יונה של חובת' קרבה למעל' ונפסל החטא' ומביאה עכשיו ג"כ בן יונה לחטאת לזוגה לעולת חובתה שהיתה בן יונה. ואם אותן בני יונה שקרבו למעל' היו של הנדר תהא בן יונה א' של עולה מהשני בני יונים שמקריבה עכשיו לעולות עם בן יונה שמקריבה ג"כ עכשיו לחטאת במקום קן חובתה. וכן אתה יכול לפרש אם תרצה להביא ג' תורי' דיצאת ממ"נ. אבל רש"י בפ"ז דזבחים דף ס"ז מפרש בענין אחר דפירשה נדרה היינו דכשנדרה הרי עלי קן פירשה את המין שתביא ואינה יודעת מה פירשה אם תורים אם בני יונה ונתנה שני קינין לכהן ועשה הכהן א' למעלה וא' למטה ואם היו ממין א' צריכה להביא עוד ג' פרידות וכולן עולות שכיון שפירשה המין של הנדר ואינה יודעת מה פירשה היתה מתחלה זקוקה להביא ב' קינין לנדרה מלבד אותה קן של חובתה והיא לא הביא' רק שנים וקרב הראשון לחובתה ונשאר השני לנדרה ונפסל הימנו גוזל אחד הלכך צריכה להביא עוד גוזל א' מאותו המין שהביאה כדי להשלים הנפסל וקן שלם ממין אחר משום דלא ידעה מה פירשה ואם שני מינין היו צריכה שתביא ד' וכולן עולות משום דמספקא לן איזה מין קרב אמרון שצריכ' להשלים מאותו המין גוזל הנפסל דאין מביאים תור כנגד בן יונה ולהביא קן שלם ממין אחר שהרי אינה יודעת אם צריכה תור וב' בני יונה או בן יונה וב' תורים לפיכך תביא ב' תורים וב' בני יונה ותאמר אם אלו שממין הנפסל יהיה תחתיו והקוהב' יהיה נדבה וקן הג' יהא ספק פירושה. ע"כ. והמפרש מסיים בה וה"כ ה"מ למנקט במין א' שצריכה ארבעה אם אינה יודעת איזה מין נתנה לכהן או ב' קינין תורים או ב' קינין בני יונה אבל נימא ליה למנקט ביודעת מה נתנה. ע"כ. וזה נ"כ לדברי הר"ב והרמב"ם: **קבעה** נדרה צריכה להביא עוד ה' פרידות. פי' הר"ב כגון שאמרה בשעת נדרה הרי עלי קן ממין פלוני ופירשה נדרה דלעיל לא פירשה כלום בשעת הנדר אלא לאחר שנדרה וכו' ועשה הכהן שתים למטה ולא ידע כו' דשמא הנדר נעשה למטה כו' דה"נ שפירשה נ"כ וייחדה אותן של נדרה (וכ"כ הר"ב בבבא דמב' מינין וה"ה הכא שהרי הכל בחלוקה אחת הן שוין) ולפיכך שייך לומר שיש כאן ספק ואין ידוע מה עשה הכהן ושמא הנדר נעשה למטה. דאל"ה כיון שאין כאן אלא מין א' מאי ספיקא איכא ממילא אותן של מעלה הן של נדר אלא איירי שקבעה המין לנדר' וגם פירשה הקינין לפרש שזו היא של הנדר אלא שכשהביאה לכהן לא אמרה לו איזו של נדר ואיזו של חובה כמו שפירש' כ"כ הכ"מ ברפ"י מה' פסולי המוקדשים בשם הר"י קורקוס ז"ל. ויראה לי דלרווחא דמלתא קאמר דהכא לא אמרה לכהן דה"נ שאמרה לכהן זו לנדרי כו' אתי שפיר דמ"מ חלוק' בבא זו מן הקודמת. במאי דהכא קבעה ובקודמת לא קבעה וכן נמי איפכא דבבא הקודמת יכולין לפרש שפירשה בינה לבין עצמה ולא אמרה לכהן. אלא משום דהרמב"ם נקט בבבא הקודמת ואמרה לכהן רוצה עכשיו לחלק בבבא זו כל האפשר ושבפירשה נמי היא מחולקת אבל אין צורך ואינו מוכרח והיינו דהר"ב בבבא דלקמן משני מינין תביא שש כתב וגם שכחה מה פירש' ולא קאמר מה פירשה כמו קבעה דמפ' פירשה בינה' לבין עצמה ולרש"י שכתבתי דמפרש קבעה בענין אחר. ואחרי ככלות הכל קודם לדברי ר' יהושע הנני מעתיק כל מה שמפרש רש"י מקבעה ואילך: **צריכה** להביא עוד ה' פרידות פי' הר"ב שתי תורים ושני בני יונה ולעשות ארבעתן למעלה כו' וצריכה להביא נמי בן יונה או תור לחטאת וסגי בהא' מ"כ הר"ב לקמן בסמוך אבל ת"ש שם ואם חובתה נעשית עולה למטה וחטאת למעלה א"כ נדרה נמי כו' ולעיל לא פי', כן כמ"ש שם. וכן לקמן לא מסיק הכי כמ"ש שם בס"ד ומאי דסיים תביא על הספק ולא האכל וכן לכל החטאות דבמתני' הבאות על הספק וכמ"ש הרמב"ם בפירושו ובחבורו בס"פ הנזכר ועיין בפי' הר"ב בסוף מסכת תמורה:

א פס' הלכה ב

משני

משני מינין תביא שש · נתנתם לכהן · (נת' ואינה יודעת) ואין ידוע מה נתנה · והלך הכהן ועשה · ואין ידוע מה עשה · צריכה להביא עוד ארבע פרידות לנדרה · ושתים לחובת' · וחטאת אחת · בן עזאי אומר שתי חטאו' · אמר

משני מינין תביא שש לשון ה"ר"ב אבל כשהביא' ב' מיני' ושכח' איזה מין קבעה לנדרה ואיזה מין קבע' לחובת' · וכן לשון המפרש בשם רבינו יצחק בר יהודה · ואני תמה על זה דלמאי נ"מ בעינן שקבעה לחובתה ועוד דבסמוך מוכח שאם קבעה לחובתה דלא סגי לה בשתים שתוספת משום חובתה והכא לא בעינן אלא שש דהיינו ד' לנדרה ושתים לחובתה · אבל הרמב"ם לא כתב אלא שקבעה נדרה · ומ"ש עוד הר"ב ועשה הכהן כל מין ומין אחד למעלה וא' למטה שהיה סבור ששניהן חובות סתומות גם זה מדברי המפרש ולרבות' פירשו כך שאפי' אם א"ר שעשה הכהן כל מין ומין כו' · דלא תימא דהשתא ש"כל מין ומין הקריבו עולה אחת שלא תהא צריכה להביא להם 'ים נדרה אלא ג' פרידות שהרי ב' עולות קרבו ותעלה האחת לחובתה והאחת לנדרה · קמ"לן דלא דהא בפירשה ויחדה זו לנדרי מיירי · והוי עולה שנתערבה בחובה שאין כשר אלא עולה שבחובה לדעת הרמב"ם והר"ב · וכבר הקשתי לשאול על זה : **תביא** שש · פי' הר"ב תביא ארבע' לנדרה כו' וגם ב' מינין צריכה להביא לחטאת לזווג לעולת חובתה · כן הגהתי · מלשון המפרש · ומ"ש לפי שאינה יודעת מאיזה מין היתה כו' שכיון שאפשר שנדרה נעשה כולה למטה דז"ש הר"ב שעשה הכהן כל מין ומין וכו לאו דוקא אלא ורבותא כו' כדכתבתי לעיל · ונמצא שלא יצתה ידי נדרה כלל וכל אלו הד' פרידות שמביאה עכשיו לנדרה כולם צריכין לה לצאת ידי חובת נדרה · ואם תביא עכשיו תור לחטאת בלבד לא סגי לה בהכי דדילמא אותן שקרבו כבר למעלה היו בני יונה ואין א' מן התורים של עכשיו שיכול' לזווג עם החטאת שהרי צריכה לנדרה · וכן כשתביא בן יונה בלבד לחט' יש לנו הספק בהפך דשמא בני יונה היו הנדר מתחל' ונעשו למטה ונמצא שאין כאן לזווג עול' לחובה עם החטא'ת · וכן נמי אפי' אם הקריב' מכל מין ומין א' למעלה וא' למטה אין כשר אלא עולה שבחובה לשיטת הר"ב והרמב"ם נמצא שצריך ד' לנדרה · והעולה שבחובה לא ידעינן מאיזה מין היה כדי להביא עכשיו החטאת מאותו המין · הלכך צריכה שתביא תב' המינין לחטא' דהשתא ממ"כ יש לה זוג מאחת מן עולו' הראשונו' ואף תימה לכשהקלה שתביא עכשיו לחובתה ב' פרידות ממין א' ושתקריב א' לעולה וא' לחטאת סגי לה בהכי דודאי דלית לן בה בעולה שכבר קרבה וכמו שכתוב לקמן בדברי רש"י והרמב"ם לא כתב אלא שתביא ב' תורים או שני בני יונה ושניהן חובה א' עולה וא' חטאת : וגם הר"ב לקמן בנתנתם לכהן לא כתב שתביא ב' חטאות מב' מינין אלא ב' פרידות ממין אחד · אחד לעולה וא' לחטאת : **נתנתם** לכהן ואין ידוע כו' כתב הר"ב כגון שקבעה נדרה וקבעה חובתה · הכא אצטריך ליה לפרושי הכי משום חטאת אח' יתירה שצריכ' להביא' כמו שכתוב בסמוך ס"ד: **חטאת** אחת · והר"ב · אע"פי שהעתיק כך בפירושו לא פירש הטעם · והרמב"ם כתב אח"כ תביא חטא' מן בני היונה או מן התורים להוסיף על כבש בן שנתו לעולה שהוא קרבן יולדת עשירה · הואיל וחובתה ג"כ קבועה והיא לא ידעה מאיזה מין · וכ"כ בחבורו ספ"י מהמפס"מ שב[..]ית חטא' א' בן יונה או תור עם כבש · וכתב הכ"מ בשם הר"י קורקוס וא"ת וניחוש דילמ' חובת' בתורי' או בבני יונה ולמה נפטרה בכן מאיזה מין שתרצה · ונראה דלהא לא חיישינן כי אין דרך לפרש לחובה תורים או בני יונה רק קרבן עני או קרבן עשיר · ע"כ · ול"ע לשון הרמב"ם שבפירושו זה שכתב והיא לא ידעה מאיזה מין : **בן** עזאי אומר ב' חטאות ל' הרמב"ם ואמר בן עזאי שהיא מביאה ב' חטאות תור ובן יונה לפי שהוא אומרים אפשר שקבעה נדרה וקבעה חובתה עם הכבש בתור או בבן יונה והרי היא מקריב' את שניהם יחד וכבר ידעת דעת בן עזאי הולכין אחר הראשון (כס"פ דלעיל) לפיכך תביא ב' תורי ושני בני יונה לנדרה ויעשו הד' עולות וא"כ תביא לחובתה שתי תורים או שני בני יונה מקריבין הא' חטאת והב' עולה · ועוד תור ובן יונה והקריבין את שניהם חטאת עם כבש העולה ע"כ · ואני תמה מה ענין דעת בן עזאי בהולכין אחר הראשון לכאן דהכא אין ראשון תור או בן יונה אלא כבש הוא שנעשה עולה עם החטאת · ולכן נ"ל דטעמא דבן עזאי שהוא מספקא ג"כ שמא קבעה חובתה עם הכבש בתור או בבן יונה וכי היכא דקשיא ליה להר"י קורקוס לדעת הת"ק · ומ"מ פי' זה של הרמב"ם יש לגמגם בו דכולה מתני' לא מיירי בקבעה חובתה · והכא בנתנתם לכהן מוקי לה דוקא בקבעה ג"כ חובתה · ועוד דלפירושו אין בין נתנתם לכהן עם והביאה שני מינים כלום · אלא משום דהכא איירי בקבעה ג"כ חובתה　א"כ

שקבעה לנדרה נעשו למטה שתיהן א"כ חובתה למעלה כלה ויצאה ידי חובתה מעולה ואם חובתה נעשית עולה למטה וחטאת למעלה א"כ נדרה נמי נעשית אחת למעלה ואחת למטה ויצאה ידי נדרה מתוך אחד ושתי תורים שהביאה עכשיו באחת יצאה ידי נדרה ובאחת ידי עולת חובתה ואם חובתה נעשי' כולה למטה והחטאת כשרה והעולה פסולה הב' תורים שהביאה עכשיו באחת השלימה חובתה והאחרת הוא' נדר' וחטא' שתביאה עכשיו תביא על הספק ולא תאכל ואם היו הראשונים יונים תביא עכשיו חטאתה בן יונה ועולה אינה צריכה ממ"כ כמו שאמרנו בתורים אבל כשהביא' ב' מינים ושכחה איזה מין קבעה לנדרה ואי זה המין קבעה לחובתה וגם שכחה מה פירשה ועשה הכהן כל מין ומין א' למעלה ואחד למטה שהיה סבור ששניהן חובה סתומה תביא ארבעה לנדרה ב' תורין ושני יונים לפי שאינה יודעה איזה מין קבעה לנדרה וגם שני מינין [צריכה לחטאת לזוגה לעולת חובתה] לפי שאינה יודעת מאיזה מין היתה ואין תור כנגד תור ויונה כנגד יונה בעינן : נתנתה לכהן ואין ידוע כו' כגון שקבעה נדרה וקבעה חובתה והביאה לכהן קן לנדרה וקן לחובתה ואינה יודעת מאיזה מין קבעה נדרה ומאיזה מין קבעה חובתה או אם נתנה לכהן שני מינין או מין אחד והכהן אינו יודע אם עשה הכל למעלה או הכל למטה או מחצה למעלה ומחצה למטה הרי זו מביאה ד' פרידות לנדרה שתי תורין ושני בני יונה ומביאה ג"כ שתים לחובתה א' חטאת ואחד עולה מאיזה משני מינים שתרצה ומביאה חטאת :　אמר

א"כ לא לתני נתנת' כו' אלא ואם קבעה חובתה מביאה שם וחטאת אחת אבל רש"י מפרש הכל בענין אחר וכבר כתבתי דפירשה כדרה מפרש קבעה ומש"ה תפ' קבעה נדרה דהיינו שקבעה להביא נדרה עם חובתה דוקא · וכדי לתת ריוח בין פירשה לפרישה אני כותב דברי רש"י ג"כ בהפסקת דיבורי' להקל על המעיין : וראה לך פירש"י בזבחים פ"ו דף ס"ו : **קבעה נדרה** · שאמרה הרי עלי קן להביאו עם חובתי ופירשתו ואינה יודעת מה פירשה כדאמרן והביאה ב' קנין ונתנתן לכהן ועשה כמו שאמרנו : **צריכה** · שתביא עוד ה' פרידות למעלה ממין א' דכיון דקבעה נדרה עם חובתה הוקבע עליה קרבן גדול ג' עולות ביחד אם היתה יודע' מה שפירשה וזו שלא ידעה מה פירשה הוזקקה להביא ה' עולות ביחד מתחלת' אחת לחובתה וארבע לנדרה וכשהביאה שני קנין א' לנדרה ואחד לחובתה וממין א' לא עשתה כלום לנדרה שמא אינו ממין שנדרה ובהשלמ'ה שני ממין אחר לא סגי לה שהרי קובעתו לבא עם מין חובתה וא"ת (תביא קן ממין אחר ופרידה) ממין שהביאה שני קנין הראשוני' שקרב ממנו עולות חובתה דממ"נ אם תורי' נדרה הרי הביאה תורי' עם מין שהביאה לחובתה ואם בני יונה נדרה הרי הביאה שני בני יונה עם מין שקרב ממנו חובת' · אם לא נפסל גוזל אחד מן הראשוני' ה"נ אבל עכשיו שנפסל אחד מהם אין חבירו עולה לה כלום דה' עולות הוקבעו עליה יחד הלכ' אם שני קני' הראשוני' ממין אחד היו צריכה שתביא עוד ה' עולות ג' מאותו המין (שתי' לנדרה ואחת לקביעותה) וב' ממין א' · ד' לספק פירושה ואחת לקביעותה שקבעה להביא עולת חובתה עם נדרה וחובתה כבר קרבה ויצאה ידיה [אלא שצריכה] להביא מאותו המין עם נדרה מפני קביעתה · **משני** מינין תביא שם · שאינה יודעת איזה מין קרב תחל' לחובתה שתביא מאותו המין עם ד' של ספק פירושה לקביעותה הלכך תביא שם שתי תורי' ושני בני יונה לספק פירושה ותור ובן יונה לקביעות והעוף היותר יבא · נדבה : **נתנתם** לכהן ואין ידוע מה נתנה אם תורי' אם בני יונה ואם קן א' מזה וקן א' מזה ואין ידוע מה עשה אם כולן למעלה או כולן למטה או חציין למעלה וחציין למטה כמצות שלא יצאת אפילו (ידי) לידתה (כ"א חובתה) שמא כולן למעל' ואין כאן חטא' או שמא כולן למטה ואין כאן עולה : **צריכה** להביא עוד ד' פרידות לנדרה · לספק פירושה ומשני מינין ושתי' לעולת חובתה תור ובן יונה דשמא הראשוני' כולן למטה נעשו ואינה יודעת מאיזה מין והכל הולך אחר החטאת וצריכה להביא עולה מאותו מין או שמא הראשוני' חציין למעלה וחציין למטה וקן שקרב ראשון יצאת ידי חובתה והיא קבעה להביא עולה מאותו המין עם נדרה ואינה יודעת איזה מין היה הלכך תביא עם ספק פירושה תור ובן יונה וממה נפשך אם קן שקרב ראשון תורין היו וקרב מהן עולה למעלה והיא לחובתה הרי היא מביאה עכשיו תור עם נדרה משום קביעותה ואם מבני יונה היה והוקבע עליה להביא בן יונה עם נדרה הרי מביאתו ואם כולן למטה נעשו וצריכה להביא עולתה מאותו המין הרי משתי' שהיא מביאה עכשיו לחובתה יעלה · לה א' מהן והשני נדבה : **וחטאת** אחת תביא מאיזה מין שתרצה · משו' שמא הראשוני' כולן למעלה נעשו והרי לו זוג ממנו לעולה משתי' שהביאה חובתה משני מינין ואע"פ שכבר קרבה עולת חובתה אין צריכה לדקדק להביא חטאת מאותו מין הראשון לרבנן דפליגי על בן עזאי דקסברי הכל הולך אחר החטאת הלכך הואיל ועל כרחה היא תביאה עכשיו ב' עולות תזוג לו אותה שממינו והייה (וכתבו התו' דבתו' דהקונטרס לאוקמא כשקבעה נדרה עם חובתה דהך בבא מתוקמא שפיר בשלא קבעה - ע"כ · דכיון דספק שמא נעשו כול' למטה צריכה להביא ד' פרידות לנדרה שהרי פירשה מין ולא ידעה איזה שפירשה · וגם צריכה שתי' לחובתה שצריכה להביא עולה מאותו המין של החטאת (ושמא מין אחד נעשה למעלה) ואינה יודעת איזה (וחטאת אחת שמא כולן נעשו למעלה) : **בן** עזאי אומר שתי חטאות · בן עזאי לטעמיה דאמר הכל הולך אחר הראשון וכיון דאיכא לספוקי שמא הראשוני' למעלה נעשו וכבר יצאת ידי עולה צריכה להביא חטאתה מאותו המין והרי אינה יודעת מאיזה מין היה לפיכך תביא שתי חטאות משני מינין עד כאן פירש רש"י :

א **אמר** ר' יהושע · זה הוא שאמרו כשהוא חי קולו אחד · וכשהוא מת קולו שבע' · כיצ' קולו ז' · שתי קרניו · שתי חצוצרות · שתי שוקיו · שני חלילין · עורו לתוף · מעיו לנבלים · בני מעיו לכינורות · ויש

אמר רבי יהושע זהו שאמרו כו' · כשם שהכבש כשהוא חי אין יוצא ממנו אלא קול אחד וכשהוא מת שהיה ראוי שיפסיק קולו יוצאי' ממנו ז' קולות כדמפרש ואזיל · הכא נמי כשנדרה תחלה קוד' שהביאה כלו' לא היתה צריכה אלא קן לנדרה וקן לחובתה ולאחר שקבעה נדרה והביאה נדרה וחובת' לפי שאינה יודע' מה קבעה ואין יודע הכהן מה הקרי' · צריכה להביא ד' פרידות לנדר' וד' לחובתה כדאמרן : **קרניו** לחצוצרות · לשופרות דקרינן : לשיפורא חצוצרות : אף

אמר ר"י זה הוא שאמרו כו' עיין מ"ש במשנה ד' פרק ז' דזבחי' זה הוא : שאמרו כו' · וכשהוא מת קולו ז' · ל' הר"ב ס"ע כשנדרה תחלה וכו' · לאחר שקבעה נדרה כו' צריכה להביא ד' פרידות לנדרה וד' פרידו' לחובת' וכ"כ התום' דהכא · וכן בפירש"י פ"ו דזבחי' · ולרבותא נקטי מנין המרובה אע"ג דהיינו לבן עזאי · אבל היו יכולי' לפרש אליבא דת"ק וש"ם לחובתה והוו ממש שבעה : **שתי** קרניו שתי חצוצרות · פי' הר"ב לשופרו' דקרינן לשיפורא חצוצרות - (בש"ס במה מדליקין והא דקאמר התם כ"מ לשופר של ר"ה כ"ה דכמ"ל דכ"מ לפירושא דמתני' דהכא אלא ספיר"צובא קאמר דכ"מ לענין דין) דאי חצוצרו' ממש הא תנן בסוף תמיד ושתי חצוצרות של כסף בידם' תו' פ"ו דזבחי' דף ס"ח ועוד תירצו בשם ר"ת דהסיא דתמיד של כהני' · והכי דהכא של לוים לכלי שיר ושני מיני חצוצרות היו : **עצמות** שוקיו · עצמות שוקיו לעשות חלילין · תו' : **עורו** לתוף · מעיו לנבלים בני מעיו לכנורות · ויש לחלק בין מעיו לבני מעיו שבני מעיו הם המעי' הדקי' כמו כדרא דכמ"א · אבל בתוי' ראיתי פ"ס לאם גי' אחרת שכתבו וז"ל מעיו סכר' הגדול לעשות תוף' בני [ז]

א [illegible]

א מנח׳ קנ״ג ·

ויש אומרים · אף צמרו לתכלת · ר׳ שמעון בן עקשיא אומר "זקני עם הארץ · כל זמן שמזקינין · דעתן מטרפת עליהן · שנאמר (איוב י״ב) מסיר שפה לנאמנים · וטעם זקנים יקח · אבל זקני תורה · אינן כן · אלא כל זמן שמזקינין · דעתן מתישבת עליהן · שנאמר (שם) בישישים חכמה · וארך ימים תבונה :

נשלמה מסכת קנים

אף צמרו · לעשות ממנו תכלת · עושי׳ מצמרו מעיל שכלו תכלת ועל שוליו פעמונים שמשמיעים קול · ותנא קמא תכלת לא קחשיב לפי שאין התכלת משמיע קול אלא הפעמונים שעל שוליו סביב : רבי שמעון בן עקשיא אומר אף כל זה דומה להך מלתא דכבש שכשהוא מת קולו שבעה כך זקני תורה כל זמן שמזקינים ובאים לידי תשות כח הן מוסיפין חכמה : שנא׳ מסיר שפה לנאמנים · ובעמי הארץ משתעי קרא דלעיל מיניה כתיב מסיר לב ראשי עם הארץ : בישישים חכמה : היינו תלמידי חכמים דלאו עמי הארץ חכמה מה להם :

נשלמה מסכת קנים

מעים הדקין לעשות (נבלים) וניתן לכנורות ע״כ · ושוב ראיתי בתשובת הרא״ש סוף כלל י״ג שהעתיק המשנה כגירסת הספר :

ויש אומרים אף צמרו לתכלת פי׳ הר״ב עושים מצמרו מעיל כו׳ ועל שוליו פעמונים שמשמיעים קול וז״ל התוס׳ דמעיל של כהן היו על שוליו פעמוני זהב ורמוני תכלת כעין רמונים היו עשוים מצמר צבוע בתכלת ועשוים קשים ותלויין בשולי המעיל אצל הפעמונים כדכתיב (שמו׳ כ״ה) פעמון זהב ורמון בשולי המעיל סביב כשנוגעים הפעמונים אל הרימונים בשעת הלוכו נשמע קולו בבאו אל הקדש · ע״כ ·

א״כ אפשר לומר שס״ל כהרמב״ן בפירו׳ החומש שמזכיר שהפעמונים היו בתוך הרמונים ממש שהיו הרמונים עשויים חלולים ולדעת היש אומרים אתיא כבן עזאי דס״ל שתביא שמונה ומ״מ לא אכפת לן שיהיו המספרים שוים ממש וכמו שלא דקדקו המפרשים שהזכרתי בדברי ר׳ יהושע וכתב הר״ב ות״ק תכלת לא קחשיב לפי שאין התכלת משמיע קול אלא הפעמונים · שאף על פי שהקול נשמע ע״י נגיפה והקשת הפעמון ברמון · מ״מ קול לו קול אליו לפעמון יתיחס · ולא לרמון · שאין הקול יוצא אלא מהמתכות ולא מהצמר ועוד יראה לי דס״ל לת״ק כפירש״י בפי׳ החומש דמפרש פעמוני זהב וגים עם ענבלים שבתוכן ולא שבא על ידי הקשה ברמון כלל · וכבר הזכיר הרא״ש שכן פירשו הרמב״ם והסמ״ג · והוכיח שכן הוא כפירושם מברייתא דבמסכת זבחים פרק המזבח דף פ״ח :

כל זמן שמזקינין דעתן מתישבת עליהן · לשון הר״ב כל זמן שמזקינין ובאים לידי תשות כח הן מוסיפין חכמה · וז״ל הרמב״ם שבשעה שהם מזקינין ונחלשים ויפסיד גופם תרבה חכמתן ויתחזק שכלם ויוסיפו שלמות :

סליקא לה מסכת קנים

וכולהו מסכייתא דסדר קדשים

אהללה לאל כי שריתי עם אנשים ויכולתי לגמור גם סדר קדשים :
ובכן יחדשני כנשר נערות להשלים כמו כן סדר טהרות ·

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש באמונה המסדר אותיות **נתן נטע** בן כהר״ר **ברוך** כ״ץ זצ״ל מק״ק דיהרנפורט סמוך לק״ק ברעסלויא :

ועל ידי הפועל העוסק במלאכה הקודש באמונה הדרוקר שמחה בר אלי׳ ז״ל משכאלינגאף ממדינת אשכנז ולע״ע בק״ק ד״פ